1981

almanah

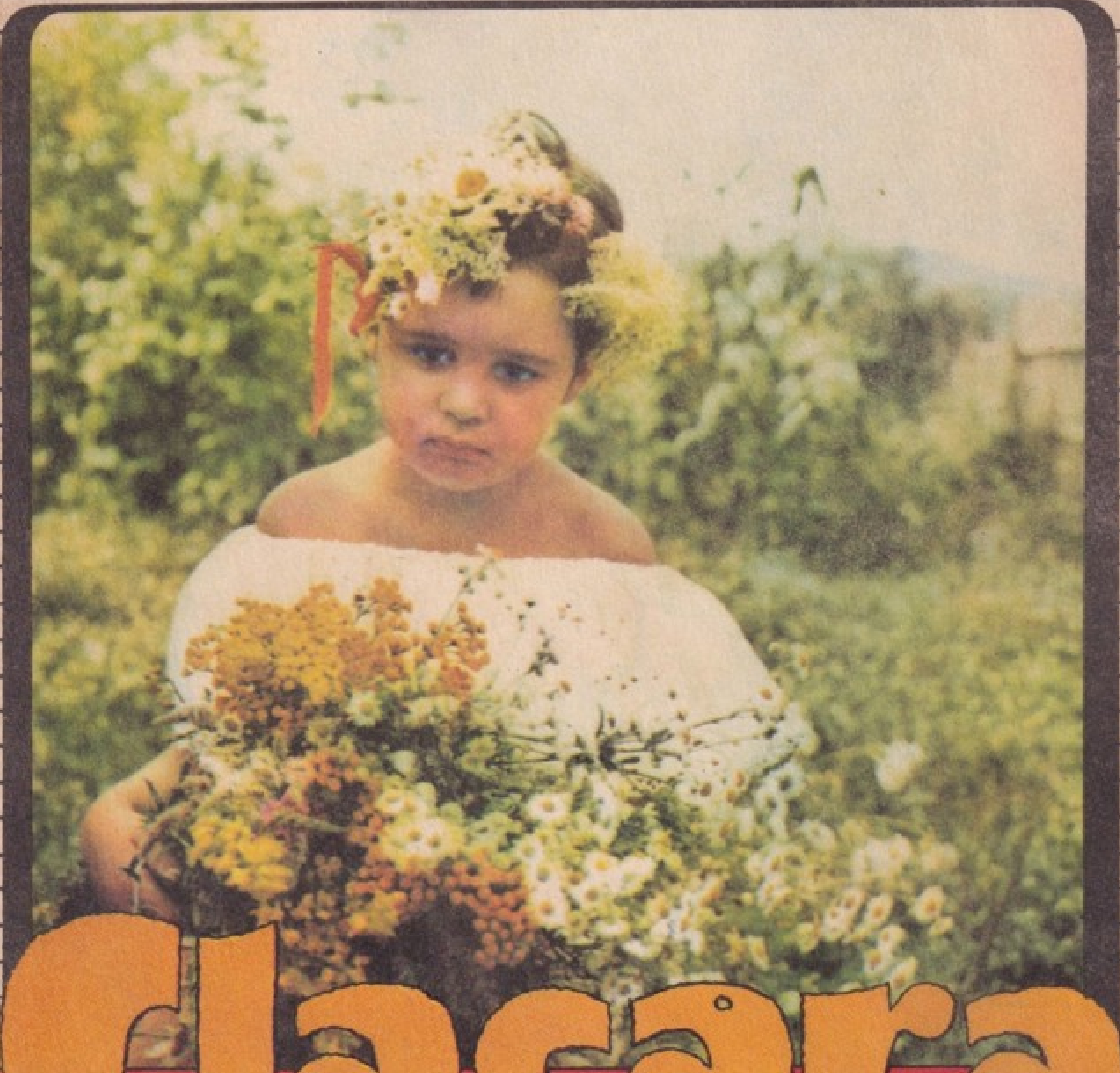

flacăra

NICOLAE CEAUŞESCU

Monumentul Independenţei din Iaşi, inaugurat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi tovarăşa Elena Ceauşescu la 15 septembrie 1980

Tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU la reinvestirea în inalta funcţie
de preşedinte al Republicii Socialiste România
(28 martie 1980)

PATRIA, CABINETUL DE LUCRU AL PREŞEDINTELUI

ISTORIA UNUI AN FERTIL, TRAINIC AŞEZAT ÎN TEMELIILE VIITORULUI

Anul 1980, decisiv nu numai pentru cincinalul care se încheie, ci şi pentru cincinalul viitor, a cărui statură au conturat-o cu o deosebită pregnanţă documentele programatice ale celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, a implicat ţara intr-o vie activitate creatoare, ale cărei rezultate, iată, le vom insuma curind intr-un bilanţ tonic, pentru a reinvesti amploarea lor intr-un nou efort de dezvoltare economică, in propria noastră bunăstare. În acelaşi timp, activitatea creatoare a muncitorilor, tehnicienilor şi inginerilor ţării, a ţăranilor ei cooperatori, a intelectualilor ei s-a desfăşurat pe baze calitativ noi, menite să asigure o mai inaltă chibzuinţă a muncii sociale, ca şi o mai echitabilă preţuire a ei. Din acest punct de vedere, aplicarea intocmai in practică a prevederilor noului mecanism economico-financiar, rod al clarviziunii gindirii social-economice a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului nostru, preşedintele României socialiste, a stat in atenţia tuturor demersurilor de interes obştesc, care au marcat cronica bogată in infăptuiri a acestui an. Cronică a cărei substanţă de semnificaţii au implinit-o, şi in acest an, numeroase vizite de lucru in intreprinderi industriale, pe mari şantiere şi pe ogoarele unde se hotărăşte soarta piinii noastre de azi şi de miine, numeroase intilniri şi consfătuiri pe parcursul cărora s-au forjat temeliile trainice ale elanului nostru economic viitor. Cu alte cuvinte, şi in acest an, patria a fost cabinetul de lucru al celui mai iubit fiu al ţării.

Ianuarie 1980 ● Nici nu au trecut zece zile de la debutul noului an şi are loc primul dialog al tovarăşului Nicolae Ceauşescu, cu prilejul vizitei de lucru in municipiul Braşov, cu oamenii muncii din Întreprinderea mecanică nr. 2 şi Întreprinderea „Tractorul". Secretarul general al partidului a acordat o atenţie deosebită măsurilor ce trebuie intreprinse pe linia diversificării producţiei in raport cu necesităţile economiei naţionale şi ale exportului, creşterii gradului de funcţionalitate, utilizării tractoarelor şi a autovehiculelor la o gamă cit mai variată de lucrări, imbunătăţirea calităţii lor contribuind la creşterea competitivităţii pe piaţa mondială. ● La Bucureşti se desfăşoară lucrările celui de-al II-lea Congres al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, decis prin iniţiativa tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi menit să confere atotcuprinzătorului organism politic al naţiunii, creat cu aproape un deceniu in urmă, prin aceeaşi inaltă şi rodnică iniţiativă, un rol nou, revoluţionar, cu adinci implicaţii in destinele ţării. ● Cu prilejul aniversării zilei sale de naştere, primind omagiul intregului popor, de dragoste şi de aleasă stimă, secretarul general al partidului a arătat : „**Trebuie să inţelegem bine că, vorbind de unitate in jurul partidului comunist, noi avem in vedere integrarea largă a partidului cu masele populare : avem in vedere nu o unitate in jurul unui grup de oameni — chiar numeros — din partidul comunist, ci o unitate intre oamenii din partidul comunist şi oamenii care nu sint incă in partidul comunist, toţi acţionind in aceeaşi direcţie, pentru edificarea socialismului şi comunismului in România, pentru independenţa patriei, pentru socialism şi comunism**".

Februarie 1980 ● Sub preşedinţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu are loc Şedinţa Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. in cadrul căreia sint dezbătute Raportul şi proiectul Comunicatului cu privire la indeplinirea planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste

România pe anul 1979. Cu acest prilej, s-a apreciat că realizarea obiectivelor stabilite pentru anul 1980 impune o largă mobilizare de forţe, cu atit mai mult cu cit el pune bazele unui nou şi impetuos avint al dezvoltării noastre viitoare, al viitorului cincinal. ● Apare **Manifestul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste**, programul cu care candidaţii acestui organism politic larg reprezentativ se vor prezenta in faţa alegătorilor, intemeiat pe magistralul Raport prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la tribuna Congresului din ianuarie al inaltului for. **„Angajamentul asumat, in faţa naţiunii, de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste** — se arată in **Manifest — a fost respectat pe de-a-ntregul. România de azi se infăţişează ca o ţară socialistă care a cunoscut un progres impresionant in toate domeniile vieţii economice şi sociale, ca o ţară care, in anii care au trecut de la alegeri, şi-a dus cu consecvenţă la indeplinire proiectele de multilaterală dezvoltare socialistă, bucurindu-se pentru infăptuirile sale de stima popoarelor lumii, de sporirea continuă a prestigiului şi autorităţii sale pe toate meridianele globului“.** ● În circumscripţia electorală nr. 1 — 23 August din Capitală, tovarăşul Nicolae Ceauşescu este propus candidat pentru alegerile de deputaţi in Marea Adunare Naţională de la 9 martie. ● Primul congres al şcolii româneşti, instituit din iniţiativa tovarăşului Nicolae Ceauşescu, aduce noi orientări pentru creşterea şi mai puternică a rolului invăţămintului in formarea cadrelor necesare construcţiei socialiste, in educarea revoluţionară a tinerei generaţii in concordanţă cu exigenţele edificării noii orinduiri. ● Consfătuirea de lucru de la C.C. al P.C.R., desfăşurată sub preşedinţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu, reuneşte primii secretari, secretarii cu probleme agrare şi secretarii cu probleme economice ai comitetelor judeţene de partid, directorii generali ai direcţiilor agricole judeţene, directorii trusturilor judeţene ale intreprinderilor agricole de stat, trusturilor pentru mecanizarea agriculturii şi trusturilor horticole. **„Aş dori să atrag atenţia** — a subliniat in cuvintarea sa la consfătuire secretarul general al partidului — că **se impune, de sus pină jos, introducerea unui stil de muncă comunist, revoluţionar, de inaltă responsabilitate şi exigenţă, de ordine şi disciplină. Trebuie să punem capăt cu desăvirşire tendinţelor de a ineca munca vie in hirtii şi vorbărie, concentrind activitatea in cadrul unităţilor productive. Cel puţin două treimi din munca fiecăruia să se desfăşoare jos — in intreprinderi, in unităţile industriale, agricole, de cercetare şi din alte sectoare, acolo unde se hotărăşte soarta planului — pentru a asigura desfăşurarea normală a producţiei“.** ● Întregul popor sărbătoreşte ziua de naştere a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, un om intre oameni, un comunist de omenie, ctitor al puterii de astăzi a României şi al prestigiului ei in lume ● În ultimele zile ale lunii se desfăşoară vizita de lucru a tovarăşului Nicolae Ceauşescu in mari intreprinderi din Capitală : Întreprinderea de maşini-unelte şi agregate Bucureşti, „23 August“, „Republica“, Întreprinderea de lină pieptănată, Întreprinderea mecanică de utilaj chimic, „Vulcan“, Întreprinderea de maşini grele Bucureşti, „Danubiana“.

Martie 1980 ● Marea adunare populară cetăţenească din Capitală, prilejuită de intilnirea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretar general al partidului, preşedintele Republicii noastre, preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, cu reprezentanţi ai oamenilor muncii din circumscripţia electorală nr. 1 — 23 August şi din Capitală a constituit un nou prilej de afirmare a hotăririi intregului nostru popor de a urma neabătut politica Partidului Comunist Român, chezăşia victoriei socialismului şi comunismului in patria noastră. ● Ziua de 9 martie 1980 consemnează victoria in alegeri a candidaţilor Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste. Toţi cei 72 221 de alegători din circumscripţia electorală nr. 1 — 23 August şi-au dat cu incredere votul pentru tovarăşul Nicolae Ceauşescu. ● Sub preşedinţia secretarului general al partidului se desfăşoară Şedinţa Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., care analizează rezultatele alegerilor de deputaţi in Marea Adunare Naţională şi in consiliile populare. ● Apare volumul „Istoria patriei şi a Partidului Comunist Român in opera preşedintelui Nicolae Ceauşescu“. ● Se desfăşoară Plenara C.C. al P.C.R. şi Plenara Consiliului Naţional al F.D.U.S., care adoptă in unanimitate propunerea de a recomanda Marii Adunări Naţionale realegerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu in suprema funcţie de preşedinte al Republicii Socialiste România. ● La 28 martie 1980, Marea Adunare Naţională, intrunită in prima sesiune a noii sale legislaturi, şi-a dat votul ei unanim pentru această strălucită investitură, pentru ca ţara noastră liberă şi infloritoare să fie condusă pe mai departe de cel mai iubit fiu al poporului, de omul care intruchipează cele mai alese virtuţi ale neamului şi de numele căruia este legată cea mai bogată şi mai fertilă epocă din intreaga istorie a patriei. Discursul solemn al preşedintelui Nicolae Ceauşescu, rostit de la inalta tribună a primei sesiuni a celei de-a VII-a legislaturi a Marii Adunări Naţionale reprezintă profesiunea de credinţă a revoluţionarului comunist, a patriotului şi eminentului om politic a cărui conştiinţă se identifică cu conştiinţa poporului.

Aprilie 1980. ● Vizita de lucru a tovarăşului Nicolae Ceauşescu in unităţi agricole din judeţele Ilfov şi Ialomiţa se desfăşoară de-a lungul unui traseu de aproape 400 km, prin comunele Prundu, Chirnogi, Ulmeni, Nicolae Bălcescu, Independenţa, Progresul. ● Este dată publicităţii Scrisoarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu adresată celor care i-au trimis mesaje de felicitare şi urări cu prilejul realegerii sale in funcţia supremă de preşedinte al Republicii Socialiste România. **„Apreciez toate aceste calde manifestări la adresa mea** — se spune in Scrisoare — **ca o expresie a ataşamentului şi increderii poporului nostru in partid, in politica sa internă şi externă, ca o nouă şi puternică afirmare a voinţei intregii naţiuni de a infăptui neabătut măreţul program al infloririi economico-sociale a Republicii Socialiste România, adoptat de Congresul al XII-lea al partidului, de a-şi făuri, in strinsă unitate, viitorul luminos, socialist şi comunist, asigurind ridicarea patriei pe culmi tot mai inalte de civilizaţie şi progres“.** ● Are loc vizita de lucru a tovarăşului Nicolae Ceauşescu in intreprinderi bucureştene şi in judeţele Braşov şi Covasna. Sint analizate cu acest prilej activitatea şi perspectivele intreprinderilor

La Întreprinderea de mașini, agregate și subansamble auto din Sf. Gheorghe (20 aprilie 1980).

„Timpuri Noi", „Automecanica" și „Autobuzul" (București), de autocamioane, de tractoare și „Hidromecanica" (Brașov), de mașini-agregate și subansamble auto și de apartaj electric auto și motoare electrice (Covasna). Oamenii muncii din întreprinderile vizitate l-au asigurat pe secretarul general al partidului că nu-și vor precupeți eforturile, concentrîndu-și intreaga capacitate de muncă și creație spre îmbunătățirea continuă a parametrilor tehnici și calitativi ai tuturor produselor fabricate în unitățile lor. ● Consfătuirea de lucru de la C.C. al P.C.R., avînd ca obiectiv de analiză activitatea de investiții și construcții-montaj, readuce în actualitate prevederile noului mecanism economico-financiar, principiile afirmării autoconducerii și autogestiunii economice ● Se desfășoară vizite de lucru ale tovarășului Nicolae Ceaușescu la Întreprinderea „Semănătoarea" și Institutul de cercetări, proiectări și inginerie tehnologică pentru mecanizarea agriculturii din Capitală și, de asemenea, pe șantiere de îmbunătățiri funciare din județul Ilfov. ● În prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, a celorlalți tovarăși din conducerea de partid și de stat, are loc marea adunare populară din Capitală consacrată zilei de 1 Mai, ziua muncii și solidarității internaționale a celor ce muncesc.

Mai 1980 ● Își deschid lucrările Congresul al XI-lea al Uniunii Tineretului Comunist, Conferința a XII-a a Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România și cea de-a IV-a Conferință Națională a Organizației Pionierilor. Adresîndu-se tineretului patriei noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus : „...**Prima cerință este aceea de a fi și de a rămîne revoluționari, de a lupta cu hotărîre împotriva a tot ce este vechi și perimat în toate sectoarele, inclusiv în domeniul conștiinței, și de a acționa neabătut pentru promovarea noului, a spiritului revoluționar în intreaga viață socială**". ● Întîlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei, cu prilejul căreia secretarul general al partidului le adresează îndemnul „**să abordeze problemele de istorie de pe pozițiile materialismului dialectic, pornind de la adevărul că istoria omenirii, a popoarelor, din cele mai îndepărtate timpuri, este strîns legată de condițiile de muncă, de viață, de dezvoltare treptată a forțelor de producție. ...De la aceste considerente,** a subliniat secretarul general al partidului, **trebuie să pornim și în explicarea procesului istoric de dezvoltare a poporului român, formarea sa fiind rezultatul existenței unor condiții materiale, culturale și spirituale care i-au asigurat o fizionomie proprie**". ● Ședința comună a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România, prezidată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, analizează creșterea eficienței investițiilor, reducerea consumurilor materiale, realizarea sarcinilor la export, stadiul executării lucrărilor agricole de primăvară, preconizînd măsuri concrete, ferme, pentru îndeplinirea sarcinilor în toate domeniile de activitate.

● Cu prilejul Consfătuirii de lucru de la C.C. al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu rostește o amplă cuvîntare : „**Trebuie să pornim de la faptul că înfăptuirea cu succes a planului și a hotărîrilor Congresului al XII-lea** — subliniază secretarul general al partidului — **impune perfecționarea și ridicarea continuă, la un nivel superior, a întregii activități de conducere. Nu trebuie să**

PATRIA, CABINETUL DE LUCRU AL PREȘEDINTELUI

uităm nici un moment că o bună conducere impune creșterea continuă a rolului conducător al partidului în toate sectoarele de activitate. Totodată, nu trebuie să uităm că realizarea rolului conducător al partidului presupune îmbunătățirea activității fiecărei organizații, a fiecărui comunist, care trebuie să-și îndeplinească în condiții tot mai bune sarcinile încredințate în sectorul său de activitate".

Iunie 1980 ● Problemele complexe ale recuperării, refolosirii și reciclării materialelor constituie obiectivul principal al vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu la Întreprinderea chimică „Victoria" din Capitală ● Are loc Ședința plenară lărgită a Consiliului Național al Oamenilor Muncii. „**Realizarea hotăririlor** — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — **este condiționată pînă la urmă de munca activului de partid și de stat, a tuturor organelor de partid și de stat, de sus pînă jos, de întărirea disciplinei și ordinii în toate sectoarele, de asigurarea participării active a tuturor oamenilor muncii la înfăptuirea lor".** ● Sub președinția secretarului general al partidului se desfășoară Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. ● Valorificarea integrală a materiilor prime și materialelor, a tuturor capacităților și posibilităților de producție reprezintă obiectivul vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu la filatura Întreprinderii textile „Aurora" din Capitală ● La București, se desfășoară consfătuirea cu cadrele din zootehnie și consfătuirea destinată să revigoreze cadrul și perspectivele industriei mici.

Iulie 1980 ● Tovarășul Nicolae Ceaușescu vizitează unități agricole din județul Constanța ● În prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, a celorlalți tovarăși din conducerea de partid și de stat, pe stadionul Republicii din Capitală se desfășoară un grandios spectacol festiv dedicat împlinirii a 2 050 de ani de la întemeierea primului stat dac centralizat și independent ● Vizită de lucru întreprinsă de tovarășul Nicolae Ceaușescu pe șantierele unor mari obiective ale economiei naționale: Canalul Dunăre-Marea Neagră și Centrala atomoelectrică de la Cernavodă. „**Cine dorește să cunoască realitățile și înfăptuirile poporului nostru** — a spus secretarul general al partidului, cu prilejul marii adunări populare de la Medgidia — **poate vizita orice județ, orice localitate a României socialiste! Peste tot va constata spiritul novator, activitatea creatoare a oamenilor muncii."** ● În cadrul reuniunii solemne consacrată împlinirii a 15 ani de la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu rostește o memorabilă cuvîntare, subliniind adevăruri tonice ale contemporaneității poporului nostru: „**Forța noastră a constat și constă în unitatea partidului, în munca colectivă, în felul în care poporul a urmat partidul. Viitorul înfăptuirii Programului constă în unitatea partidului, în creșterea rolului său de forță politică conducătoare, în realizarea neabătută a principiilor conducerii democratice, a participării maselor la conducere, pentru că numai cu poporul, strîns unit în jurul partidului, avem garanția unei politici juste"** ● Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Biroului Permanent al Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și Guvernului Republicii Socialiste România dezbate și aprobă Raportul cu privire la Planul național unic de dezvoltare economico-socială a țării.

August 1980 ● Vizită de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu în județele Galați și Brăila ● Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., desfășurată sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, dezbate probleme de importanță deosebită pentru economia națională și adoptă măsuri corespunzătoare pentru înfăptuirea prevederilor Congresului al XII-lea al partidului privind pre-

La Șantierul naval din Galați (7 august 1980)

In largul ogoarelor inzestrate cu mașini agricole noi (18 noiembrie 1980)

gătirea planului pe 1981—1985 ● Strins unit in jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, poporul român sărbătorește ziua de 23 August cu sentimentul bucuriei și al marilor impliniri, cu incredere nestrămutată in virtuțile păcii și in puterea aspirațiilor noastre de a deveni faptă, cu mindria făuritorului bunăstării de azi și de miine a patriei.

Septembrie 1980 ● Are loc vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu in bazinul carbonifer al Olteniei ● Tovarășul Nicolae Ceaușescu efectuează o vizită de lucru in piețele agroalimentare și in unități comerciale din Capitală ● Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. dezbate stadiul realizării, pină la sfirșitul primului semestru al anului in curs, a principalilor indicatori tehnico-economici aprobați pentru capacitățile de producție puse in funcțiune ● Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu își incepe lucrările Congresul al II-lea al consiliilor populare. **„Să trecem la aplicarea in viață a tot ceea ce am discutat** aici — subliniază secretarul general al partidului, in cuvintarea rostită la congres —, **să acționăm pentru perfecționarea activității și stilului de muncă, să facem astfel incit fiecare comună, fiecare oraș, fiecare județ să devină o unitate administrativă puternică din punct de vedere economic și social, care să aplice ferm principiile autoconducerii și autogestiunii muncitorești !”** ● Tovarășul Nicolae Ceaușescu asistă la aplicații militare in județul Brașov, manifestindu-și preocuparea constantă față de intărirea necontenită a capacității de apărare a patriei ● Se desfășoară vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, impreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, in județele Bacău și Neamț ● Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. analizează măsurile privind asigurarea realizării tuturor prevederilor planului pe ultimul trimestru al anului, a tuturor indicatorilor economici și echilibrarea balanței de plăți.

Octombrie 1980 ● Tovarășul Nicolae Ceaușescu participă la convocarea-bilanț a

Intre minerii judeţului Bacău (24 septembrie 1980)

activului şi cadrelor de bază ale armatei ● Se desfăşoară intilnirea tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu activul de partid al scriitorilor ● Plenara C.C. al P.C.R. dezbate Raportul cu privire la proiectul Planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a României pe anul 1981 şi Raportul cu privire la modul cum au fost rezolvate apelurile şi memoriile adresate Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român ● Şedinţa Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. apreciază că în forma lui actuală proiectul de plan pentru anul 1981 reflectă sarcinile stabilite de cel de-al XII-lea Congres al partidului, precum şi indicaţiile date de conducerea partidului pentru ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a întregii activităţi economice. Comitetul Politic Executiv a dat o inaltă apreciere aportului secretarului general al partidului in elaborarea obiectivelor planului pe anul 1981, activităţii desfăşurate pentru fundamentarea temeinică a obiectivelor creşterii economice în anul viitor ● Tovarăşul Nicolae Ceauşescu inaugurează ediţia a 6-a a Tirgului Internaţional Bucureşti ● Marea Adunare Naţională votează legi de o deosebită importanţă pentru progresul economic al ţării, pentru perfecţionarea democraţiei noastre socialiste ● În cadrul unei vizite efectuate în comuna Girbovi din judeţul Ilfov, tovarăşul Nicolae Ceauşescu examinează modul în care se aplică programul de modernizare a maşinilor agricole ● Se desfăşoară vizita de lucru a tovarăşului Nicolae Ceauşescu in unităţi ale agriculturii şi industriei alimentare ● În cadrul Consfătuirii de lucru de la Comitetul Central al partidului cu activul din domeniul geologiei, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată : **„De fapt cercetarea geologică are un rol de însemnătate deosebită în asigurarea economiei naţionale a patriei noastre, cu surse de energie şi cu materii prime din diferite domenii, atit pentru dezvoltarea forţelor de producţie şi intărirea bazei tehnico-materiale, cit şi pentru creşterea bogăţiei naţionale şi ridicarea, pe această cale, a nivelului de trai material şi spiritual al poporului".**

Noiembrie 1980 ● Tovarăşul Nicolae Ceauşescu întreprinde o vizită de lucru în municipiul Arad ● Şedinţa Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. analizează stadiul indeplinirii planului la producţia industrială pe luna octombrie şi sint dezbătute, de asemenea, probleme privind agricultura ● Ca expresie a preocupării sale susţinute pentru modernizarea continuă a agriculturii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu analizează noi tipuri de maşini agricole în cadrul unei vizite de lucru efectuate la C.A.P. Moviliţa...

...Şi incheiem aici, în ajunul tipăririi almanahului nostru, şirul dens şi elocvent al demersurilor prin care cel mai iubit fiu al poporului nostru aşază temeliile trainice ale viitorului luminos al patriei. Demersuri dublate, în planul relaţiilor noastre internaţionale, de o activitate tot atit de vie şi rodnică, dedicată ridicării la cote mai înalte a prestigiului ţării şi consolidării unui climat de pace şi înţelegere între popoare.

M. PREDESCU ■

1921
PCR
1981
60

GLORIOASA ANIVERSARE A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Primăvara anului 1981 va sosi cu o aniversare glorioasă : **şase decenii de la Congresul Partidului Socialist de unificare a lui la nivelul ţării intregite** in 1918, **in fruntariile strămoşeştei Dacii.** Pentru a exprima continuitatea partidului revoluţionar al clasei muncitoare şi saltul calitativ pe care il făcea acest partid, Congresul din mai 1921 a stabilit ca noua denumire a partidului să fie: Partidul Socialist-Comunist din România.

Deciziile Congresului erau rezultatul firesc al procesului îndelungat de dezvoltare a clasei noastre muncitoare care avea rădăcini adinci, statornicite de ţărănimea muncitoare, de celelalte categorii de oameni ai muncii din orinduirile trecute, de dezvoltare a mişcării muncitoreşti şi socialiste, corespunzător etapelor parcurse.

În proiectul de program prezentat la Congres, partidul işi propunea ca sarcină fundamentală cucerirea puterii politice şi transformarea socialistă a societăţii româneşti, proletariatul trebuind să lupte „pentru a smulge din mina clasei capitaliste mijloacele de producţie şi schimb şi pentru a le preface in proprietate publică", înlocuirea democraţiei burgheze cu democraţia reală, a clasei muncitoare revoluţionare, de care să beneficieze masele largi de oameni ai muncii.

1921

În problema agrară şi ţărănească partidul stabilea că „Proletariatul victorios trebuie să desfiinţeze toate formele proprietăţii funciare private şi să proclame pămintul drept proprietate publică, drept fond comun, aparţinind tuturor muncitorilor, întregului popor, începind prin a expropria pe marii proprietari şi transformind marile culturi in intreprinderi publice, muncite cu ajutorul maşinilor agricole cele mai perfecţionate, intreprinderi care vor juca rolul fermelor model şi care vor avea o mare inriurire prin inlesnirea trecerii culturilor mici şi mijlocii la proprietatea şi cultura colectivă.

/.../

Prin acest sistem, munca agricolă va avea numai de ciştigat".

Referitor la invăţămint şi educaţie se prevedea „instrucţia obligatorie şi gratuită a tineretului de ambele sexe pe seama comunei. Opera educativă in toate ramurile sale trebuie să aibă drept scop să asigure persoanei umane dezvoltarea fizică şi intelectuală desăvirşită şi să pregătească generaţiunea tinără să participe la marea operă a dezvoltării ştiinţelor, artei şi literaturii in toată libertatea, dind astfel putinţa tuturor talentelor şi geniilor să se afirme ca forţe creatoare".

Partidul işi propunea să militeze pentru egalitatea deplină a oamenilor muncii „aparţinind naţiunii dominante române", cu oamenii muncii aparţinind naţionalităţilor conlocuitoare, care trebuia să se bucure de dreptul de a invăţa in propria lor limbă, de a-şi dezvolta propria lor cultură.

În domeniul relaţiilor internaţionale Congresul şi-a manifestat solidaritatea cu mişcarea muncitorească revoluţionară internaţională care deschidea omenirii „o eră fericită de dezvoltare şi cultură" ; Congresul a condamnat politica cercurilor imperialiste „de provocare şi aţiţare la război", România trebuind să promoveze in primul rind relaţii paşnice cu toate statele vecine.

Prin politica sa, partidul revoluţionar al clasei muncitoare, in noua sa formă, continua tradiţiile de luptă ale poporului român, ale clasei muncitoare, pentru unitate şi independenţă naţională, pentru progresul neintrerupt al civilizaţiei şi culturii societăţii româneşti, şi le ridica pe o treaptă superioară. Dînd o inaltă apreciere actului din mai 1921, secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, in expunerea sa la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la memorabilul Congres al Partidului Socialist-Comunist, aprecia : **„Continuind lupta de veacuri pentru eliberarea socială şi naţională, cele mai bune tradiţii ale mişcării muncitoreşti şi socialiste din România, partidul comunist este in noile condiţii istorice exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale intregului popor. Începind din acest moment, clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, a fost prezentă şi şi-a spus cuvintul in toate evenimentele mai importante ale ţării, s-a situat in fruntea luptei pentru progres social".**

NAŞTEREA CLASEI MUNCITOARE ŞI IDEILE CE AU ÎNSUFLEŢIT-O

Începuturile clasei muncitoare, a forţei de muncă salariate, prezentă îndeosebi in industria minieră şi metalurgică de veche tradiţie in ţara noastră, se situează către jumătatea secolului al XVIII-lea, o dată cu inceputul destrămării feudalismului şi accentuarea primelor forme ale relaţiilor de producţie capitaliste.

Fiind mai rentabilă, forţa de muncă salariată — folosită in minerit, saline, topitorii, manufacturi şi in diverse alte ateliere — inregistrează un proces de continuă, dar nespectaculoasă, ascendenţă, pe măsura dezvoltării forţelor de producţie. Către sfirşitul secolului al XVIII-lea, inceputul secolului al XIX-lea, ea capătă un caracter determinant in producţie, dezvoltarea noilor elemente apărute in societatea românească fiind accelerată intr-o măsură sensibilă de reformele lui Constantin Mavrocordat, de marea ridicare la luptă a ţărănimii din 1784, de sub conducerea lui Horea, Cloşca şi Crişan, care, in Ultimatum-ul de la Deva, intocmit de Horea, cerea ca „nobilimea să nu mai fie", „posesorii nobili să părăsească o dată pentru totdeauna moşiile nobiliare", moşii care „să se impărţească intre poporul plebeu", iar nobilii „să plătească impozite intocmai ca poporul contribuabil plebeu".

Revoluţia populară de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu din 1821 şi revoluţia română de la 1848—1849 aveau să croiască drum larg noii orinduiri capitaliste. De acum şi pină la 1859 producţia capitalistă se desfăşoară in forme mai evoluate, ceea ce determină creşterea numărului muncitorilor industriali şi concentrarea lor in fabrici. O dată cu aceasta apare şi incepe să se dezvolte conştiinţa lor de clasă.

Unirea Moldovei cu Muntenia şi reformele înfăptuite au accelerat dezvoltarea capitalistă a țării, creșterea numerică și calitativă a proletariatului. În 1890, totalul muncitorilor ocupați numai în industria prelucrătoare, minerit și transporturi era de 189 000. La sfîrșitul secolului al XIX-lea numărul lor era de aproape 300 000.

Încă de la începuturile sale, clasa muncitoare din România a fost receptivă la ideile înaintate ale vremii care susțineau necesitatea unor transformări sociale umaniste, progresiste, revoluționare. Pe terenul fertil pregătit de ridicarea de la 1784, de mișcarea supplex-ului și de revoluția lui Tudor Vladimirescu, pe pămîntul românesc încolțesc și prind rădăcini ideile socialismului utopic fourier-ist, concretizate în crearea, la 1835, a falansterului de la Scăieni—Prahova, ale cărui baze au fost puse de Teodor Diamant, tînăr intelectual preocupat, ca și mulți alții ca el, de găsirea unor căi noi de dezvoltare a societății. Adeziunea membrilor falansterului este demonstrată de existența acestuia timp de 19 luni (martie 1835 — 30 septembrie 1836), fiind desființat cu forța de autorități, din ordinul boierilor care se temeau pentru proprietățile lor și pentru privilegiile de care beneficiau.

Revoluția burghezo-democratică de la 1848 a înlesnit cunoașterea timpurie și nemijlocită, printr-o serie de tineri intelectuali români aflați la studii în occidentul Europei, a ideilor revoluționare ale socialismului științific elaborat de K. Marx și F. Engels, idei ce au avut o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești, a luptei revoluționare din țara noastră. **„În cadrul procesului de unire a mișcării muncitorești cu socialismul științific** — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la Adunarea festivă din 30 martie 1973, consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România — **s-a pus la ordinea zilei, cu tot mai multă acuitate, problema făuririi partidului politic al clasei muncitoare".**

ORGANIZAREA — CHEIA SUCCESULUI

Preocuparea pentru organizarea sa de clasă a constituit o caracteristică a mișcării muncitorești din țara noastră încă de la începutul existenței sale, înțelegînd că în aceasta consta cheia succeselor ei în lupta împotriva exploatării și pentru eliberarea socială a tuturor celor ce muncesc. La început, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, au fost create societăți profesionale de intrajutorare economică, transformate treptat în organizații bazate pe principiul luptei de clasă. În 1868 a luat ființă **Asociația generală a muncitorilor din Timișoara,** care își propunea totodată să răspîndească ideile marxiste, odată cu afilierea ei, un an mai tîrziu, la Internaționala I.

Experiența obținută de muncitorime în cadrul acestor asociații duce la concluzia necesității de a se crea o organizație muncitorească pe întreaga țară, ceea ce se concretizează prin înființarea, în 1872, a **Societății generale a lucrătorilor din România,** eveniment ce marchează — cum apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu — **„începutul organizării de clasă pe scară națională a proletariatului român".** Ulterior se constituie **cercuri socialiste** la București, Iași și în alte centre, preocuparea lor principală fiind răspîndirea largă a socialismului științific prin intermediul propagandei orale, dar mai ales printr-o seamă de publicații de prestigiu, cum au fost „Socialistul" (mai 1877), „Besarabia" (septembrie-decembrie 1879), „România viitoare" (decembrie 1880), „Contemporanul" (iulie 1881-mai 1891), „Dacia viitoare" (februarie-august 1883), „Emanciparea" (aprilie-august 1883), „Revista socială" (aprilie 1884-august 1887), „Drepturile omului" (februarie-decembrie 1885) ș.a.

În cadrul acestei puternice activități ideologice și propagandistice, în 1886 apare lucrarea lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, **Ce vor socialiștii români,** moment deosebit de important în evoluția politică a mișcării muncitorești spre crearea partidului revoluționar al clasei muncitoare din România. Caracterul programatic marxist al acestei lucrări constă în aceea că partidul politic a cărui necesitate pentru România era temeinic argumentată de Gherea, trebuia să aibă ca obiectiv fundamental **transformarea socialistă a societății** prin cucerirea puterii politice de către proletariat prin revoluție și care **„va întrebuința dictatura de clasă ca mijloc pentru a-și întări domnia, pentru a organiza formele de viață ale societății socialiste".** Aceasta l-a determinat pe Engels să spună, în 1888, într-o scrisoare trimisă fruntașului socialist român Ion Nădejde : **„Cu mare plăcere am văzut că socialiștii din România primesc în programul lor principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și America — e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx".**

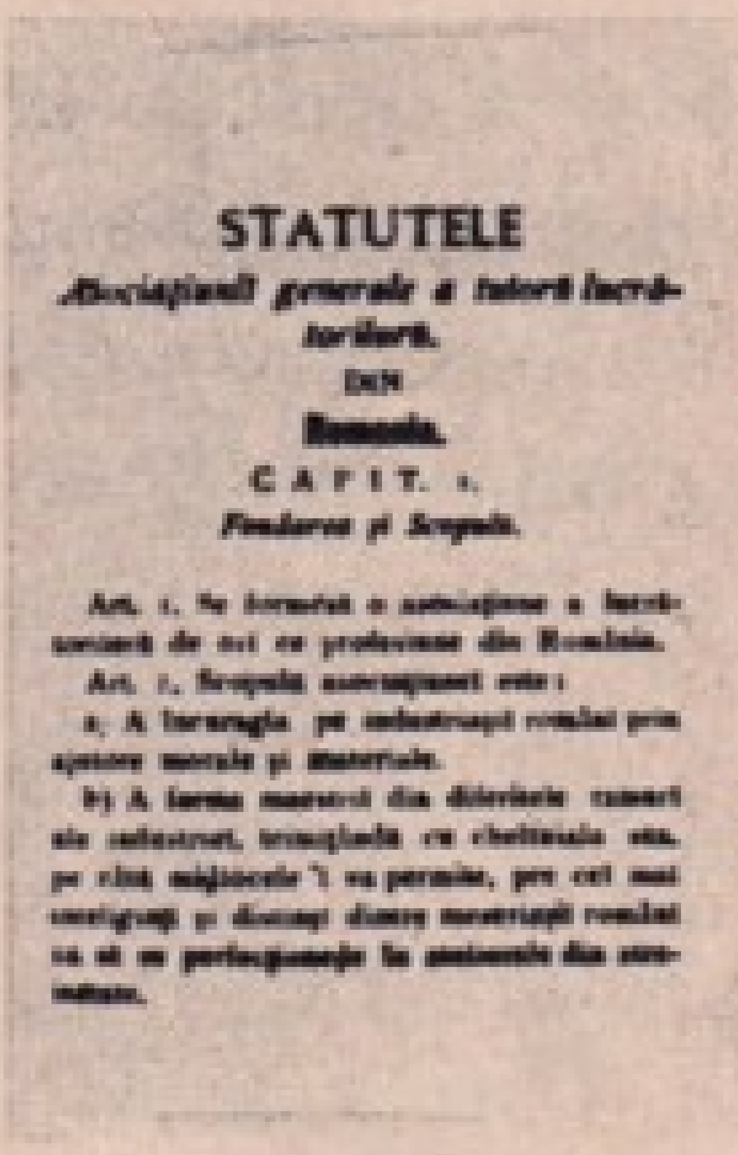

STATUTELE

Primii pași importanți în direcția organizării politice a clasei muncitoare s-au realizat în 1887, cînd au luat ființă **cercuri muncitorești** la București, Iași și în alte orașe din țară, transformate ulterior în **Cluburi muncitorești** ce începură a se numi **„partide ale muncitorilor".**

Concomitent, în Transilvania, spiritul politic revoluționar al proletariatului de aici a dus la făurirea, în 1890, a organizațiilor social-democrate, care vor dezvolta legături strînse cu mișcarea muncitorească și socialistă din celelalte teritorii românești.

Acționînd unitar din punct de vedere ideologic și politic prin contacte între conducători și îndeosebi prin intermediul presei lor, cluburile militează tot mai insistent pentru unirea organizatorică într-un partid marxist centralizat. Acest partid revoluţionar se creează sub denumirea de **Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România (P.S.D.M.R.)**, la Congresul din 31 martie — 3 aprilie 1893, ţinut la Bucureşti, eveniment intrat în istoria mişcării muncitoreşti şi a poporului român ca un moment de excepţională însemnătate pentru destinele României, marcînd o etapă nouă în desfăşurarea procesului revoluţionar din ţara noastră.

Dezvoltarea ulterioară a partidului clasei muncitoare a fost rezultatul evoluţiei economice, sociale şi politice a ţării, a cristalizării şi maturizării conştiinţei de clasă şi ideologice a proletariatului. Activizarea, pe această bază, a elementului muncitoresc în interiorul partidului, a scos la iveală divergenţe cu elementele burghezo-liberale din conducerea partidului, aflate aici pentru prevederile cu caracter burghezo-democratic nerealizate încă, pe care partidul le-a inclus, în mod firesc, în programul lui. Divergenţele politice şi ideologice au dus la părăsirea partidului (1899) de către elementele nelegate strîns de clasa muncitoare şi la întreruperea vremelnică **a activităţii centralizate** a partidului. La 27 februarie 1900, gazeta „Lumea nouă" publica moţiunea muncitorilor din Bucureşti, adoptată la 20 februarie, în care se subliniau meritele activităţii conducătorilor plecaţi, spunînd : „muncitorii mai conştienţi nu pot uita anii de muncă ce fruntaşii duşi i-au dat în sprijinul clasei apăsate, de multe ori în dauna unei situaţii alese ce ar fi putut-o avea /.../ drept acestea, muncitorii socotesc că aduc chiar un omagiu memoriei lor /.../ oricît din greu şi cu puţin folos au lucrat ei, după ducerea lor, tot a mai rămas ceva, dacă nu chiar destul de mult". Mai departe, moţiunea arăta că „proletariatul ţine să se manifesteze nu printr-un grupuşor de inşi mai mult sau mai puţin de bună-credinţă, /.../ ci ca o masă compactă, cu interesele ei proprii, cu cerinţele ei proprii, neascultînd pe cît se poate mai mult decît de glasul conştiinţei, al interesului bine priceput şi cumpănit". În încheiere, moţiunea chema muncitorimea din întreaga ţară să continue lupta revoluţionară. Şi lupta revoluţionară a socialiştilor şi a mişcării muncitoreşti a continuat să se desfăşoare în cluburile muncitoreşti, a căror activitate nu încetase, în diferite alte organizaţii muncitoreşti şi în cercurile socialiste **România muncitoare,** create începînd din **1901.**

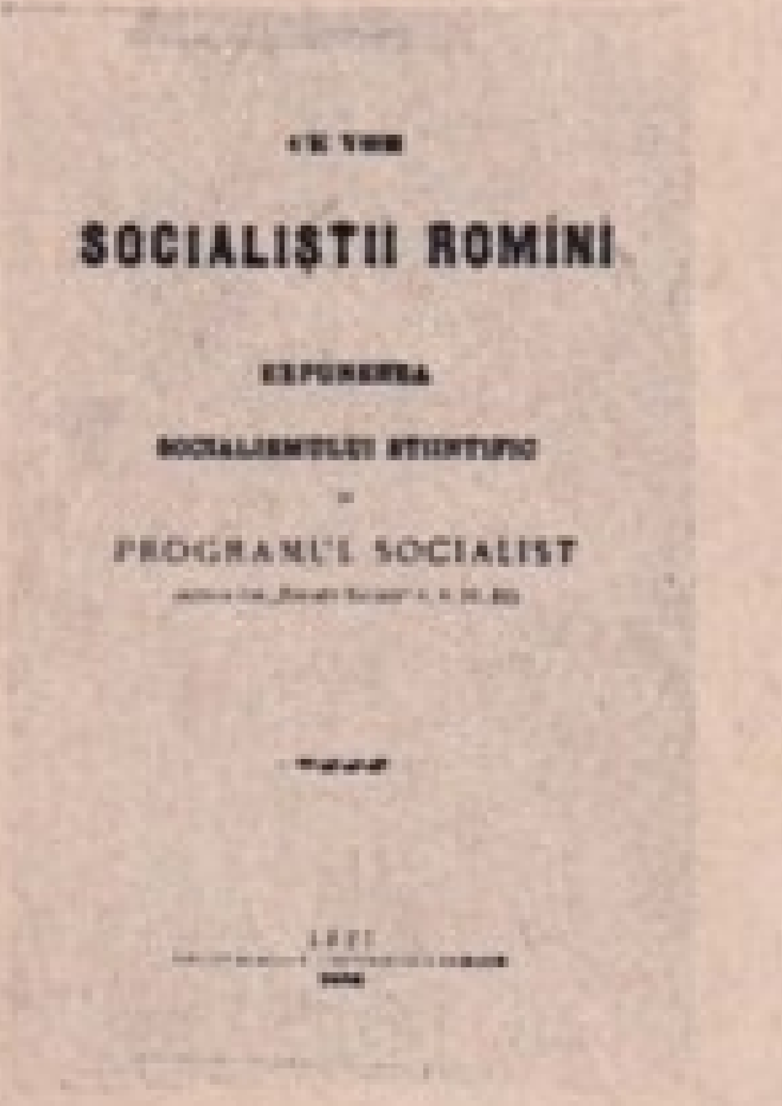

SOCIALIŞTII ROMÎNI

EXPUNEREA

PROGRAMUL SOCIALIST

PROGRAMUL

PARTIDULUI

SOCIAL-DEMOCRAT

MUNCITORILOR DIN ROMÎNIA

BUCUREŞTI

În 1902 apare gazeta „România muncitoare" al cărei obiectiv, timp de cinci ani, a fost lupta contra corporaţiilor şi pentru înfiinţarea sindicatelor muncitoreşti. În 1906 se înfiinţează **Comisia Generală a Sindicatelor,** care organizează şi centralizează mişcarea sindicală şi la întemeierea căreia au participat reprezentanţi ai muncitorilor din toate teritoriile locuite de români, inclusiv din cele aflate sub ocupaţie străină.

Crearea sindicatelor muncitoreşti a influenţat lupta pentru reorganizarea activităţii politice centralizate a proletariatului. Astfel, în iunie 1907, a luat fiinţă **Uniunea Socialistă din România,** iar Congresul socialist din 1910 a statuat constituirea **Partidului Social-Democrat din România (P.S.D.R.),** care se considera „vlăstar al vechii rădăcini socialiste pe care nimic nu a putut-o distruge".

În noiembrie 1918, pentru a se delimita de social-democraţia occidentală, compromisă ca urmare a sprijinirii războiului imperialist, partidul îşi schimbă titulatura în **Partidul Socialist din România.**

Continuînd, în mod firesc, programul P.S.D.M.R., P.S.D.R. marca o etapă nouă în dezvoltarea partidului clasei muncitoare, calitativ superioară „vechii rădăcini". El şi-a propus să intensifice lupta pentru eliberarea proletariatului şi a maselor populare de exploatare şi asuprire, s-a situat în rîndul partidelor şi grupărilor socialiste de stînga din cadrul Internaţionalei a II-a, a militat pentru apărarea intereselor fundamentale ale poporului român.

PREVEDERI PROGRAMATICE FUNDAMENTALE

Preluînd şi ridicînd pe o treaptă superioară cele mai înaintate idealuri ale gîndirii progresiste româneşti şi universale, partidul clasei muncitoare a fost conştient de faptul că lupta sa pentru desăvîrşirea revoluţiei burghezo-democratice era o etapă necesară pe calea înfăptuirii obiectivului său esenţial, făurirea societăţii socialiste. De aceea, pe lîngă revendicările imediate, cu caracter democratic, cum erau : 8 ore de muncă pe zi, repaos duminical şi sărbătorile legale, la muncă egală, salariu egal pentru toţi muncitorii, indiferent de vîrstă şi sex, garantarea dreptului de întrunire şi organizare, vot universal egal şi direct, programele partidului revoluţionar al clasei muncitoare au înscris prevederi programatice fundamentale, cu caracter socialist.

În 1886, în lucrarea lui C. Dobrogeanu-Gherea, **Ce vor socialiştii români,** se sublinia că obiectivul fundamental al partidului era **lupta revoluţionară pentru cucerirea puterii în stat şi instaurarea dictaturii proletariatului** : „Poporul, proletariatul ajungînd la putere după revoluţia socială proletară, va întrebuinţa dictatura de clasă ca mijloc pentru a-şi întări domnia, pentru a organiza formele de viaţă ale societăţii socialiste".

Pe linia acestei orientări marxiste, **Programul P.S.D.M.R.** aprecia că proletariatul este „clasa ale cărei interese cer din ce în ce mai cu tărie desfiinţarea proprietăţii private asupra mijloacelor de producţie socială. Astfel, avînd ca îndemn interesul material, avînd pentru el forţa materială numerică, avînd pentru el tendinţele întregii dezvoltări economico-sociale moderne, proletariatul e acea clasă a cărei menire istorică este distrugerea societăţii burgheze şi întemeierea societăţii socialiste, după cum menirea istorică a burgheziei a fost distrugerea societăţii feudale şi întemeierea societăţii burghezo-capitaliste.

Socialismul e reprezentantul teoretic al acestei clase ; social-democraţia e avangarda conştientă şi organizatoare".

La rîndul lui, Congresul din 31 ianuarie — 2 februarie 1910 înscria în **Programul Partidului Social-Democrat** ca ţel final al luptei sale „desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă şi înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producţie, inclusiv solul, a mijloacelor de transport şi de schimb. În acest scop, Partidul Social-Democrat vrea să cucerească puterea guvernamentală ca unul din mijloacele de prefacere socială.

Ca bază a activităţii sale, Partidul Social-Democrat admite lupta de clasă şi solidaritatea internaţională a lucrătorilor".

Puternic ancorat în realităţile patriei, partidul clasei muncitoare a adus în peisajul românesc o viziune superioară asupra modalităţilor de rezolvare a marilor probleme izvorîte din necesitatea orientării României pe calea progresului, abordînd cu profunzime necesitatea dezvoltării ei democratice, a industriei naţionale, a agriculturii, culturii şi — cu precădere — necesitatea făuririi statului naţional unitar român, fapt care i-a conferit calitatea de purtător şi apărător al intereselor vitale ale întregului popor.

Cu privire la **democratizarea vieţii politice**, socialiştii români au avut o viziune de ansamblu, scriind încă în proiectul de Program al Cercurilor socialiste („Credo al socialiştilor"), din 1880, că „Numai sub condiţiuni de egalitate economică va fi posibilă realizarea formelor sociale superioare ale vieţii". În 1893, fruntaşul socialist Al. Ionescu declara, la mitingul din 1 mai : „Parlamentul de azi e parlamentul burgheziei, prin urmare, legi folositoare mulţimii nu vom putea aştepta de la el pînă cînd glasul puternic al muncitorimii nu va fi ascultat şi respectat de către cei care trăiesc pe spinarea poporului" ; „...ţinta de căpetenie pentru triumful socialismului e cucerirea puterii politice, spre a putea aduce la îndeplinire reformele de care poporul are absolută nevoie". În consecinţă, în programul partidului s-a prevăzut ca o cerinţă politică imediată : „Vot universal, egal şi direct pentru toţi supuşii României ce au trecut vîrsta de 20 de ani, fără deosebire de sex, de religie şi de rasă /.../ Reprezentarea proporţională".

Publicaţii socialiste

În 1894, Congresul al II-lea al P.S.D.M.R. aborda în plin drepturile profesionale, culturale şi politice ale femeilor, preconizînd „absoluta egalitate între bărbat şi femeie în ceea ce priveşte exercitarea tuturor profesiunilor /.../, precum şi în privinţa instrucţiunii ; egalitatea drepturilor politice şi civile dintre femeie şi bărbat ; /.../ principiul : «la muncă egală, salariu egal» /.../ alcătuirea de legi protectoare a muncii femeii în ateliere şi fabrici...".

Abordarea mai clară a măsurilor care să asigure lărgirea democraţiei şi exercitarea drepturilor democratice de către mase a făcut-o proiectul de Program al Uniunii Socialiste din România, din decembrie 1907, în care se prevedea : „votul universal, egal, direct şi secret, atît pentru Cameră cît şi pentru judeţe şi comune, pentru toţi supuşii statului român de la 20 de ani în sus, fără deosebire de sex şi neam /.../ desfiinţarea Senatului /.../. Legiferarea directă a poporului prin dreptul pe care trebuie să-l aibă, de a propune legi şi a confirma sau respinge pe cele votate de Cameră. Autonomia largă a instituţiilor judeţene şi comunale".

Aceste prevederi au fost reluate, în 1910, în Programul P.S.D.R., cu unele adaosuri cu privire la acordarea dreptului de vot tuturor celor „care nu se bucură de nici o protecţie străină, cît şi pentru aceia care au trăit în ţară 10 ani de cînd s-au lepădat de protecţia străină".

Faptul că 85 la sută din populaţia activă a ţării era pe atunci ocupată în agricultură explică interesul prioritar acordat de socialiştii români **problemei agrare şi ţărăneşti.** Contactul lor cu satele le-a demonstrat receptivitatea ţărănimii muncitoare la ideile socialiste care îi întărea spiritul combativ demonstrat îndeosebi în răscoalele din anii 1888 şi 1907, ceea ce i-a dus pe socialiştii români la concluzia logică, că ţărănimea muncitoare putea şi trebuia să fie un aliat potenţial al proletariatului în revoluţie şi nu o rezervă a burgheziei — cum era considerată în acele timpuri de mişcarea socialistă internaţională. Prin aceasta, socialiştii români introduceau pentru prima dată în teoria socialistă problema fundamentală pentru mişcările muncitoreşti revoluţionare din foarte multe ţări cu nivel de dezvoltare similar, aceea a **alianţei muncitoreşti-ţărăneşti în revoluţie.** La Congresul Internaţionalei a II-a, din 1891 (Bruxelles), delegaţii români au arătat că „chestiunea agrară este de cea mai mare însemnătate pentru /.../ dezvoltarea socialismului român" şi au susţinut să se discute importanţa chestiunii agrare în general

Socialiști români la Congresul socialist din Stuttgart — 1907 (sus) ; aspect din sala Congresului Partidului Social Democrat din România — 1910 (jos)

PRETUL 1 LEU

VIITORUL SOCIAL

ANUL I

Revistă Lunară

SUMARUL

1921

pentru activitatea socialiștilor. Propunerea lor a fost rezervată pentru Congresul de la Zürich, din 1893, cind a fost adoptată și o rezoluție, din care rezultă că ideea socialiștilor români fusese reținută numai parțial : „Una din îndatoririle cele mai de căpetenie pentru democrația socialistă din toate țările este de a organiza pe **muncitorii agricoli** (subl. G. Z.), ca și pe muncitorii industriali și de a-i înrola în rindul marei armate a socialismului internațional".

Pentru impulsionarea educației revoluționare a țărănimii muncitoare, P.S.D.M.R. a organizat, în 1898, numeroase cluburi la sate și a acordat sprijin răscoalelor țărănești. Cu prilejul activității desfășurate de cluburile sătești, socialiștii constatau că „a trecut de mult vremea cind socialismul era socotit ca o plantă exotică și că țăranii pot tot așa de bine, ca și muncitorii de la orașe, să priceapă măreţele învățături mintuitoare", că „in timpul din urmă succesele repurtate de socialism prin satele de pe marginea Dunării, vin să dea noi puteri credinței noastre. Se știe că in Zimnicea mișcarea a fost începută de un simplu muncitor, care se dusese acolo pentru a-și căuta de lucru.

Marea care pare adormită, se deșteaptă, valurile se mișcă și se inalță și curind se vor întinde peste maluri".

În adevăr, primăvara lui 1907 a demonstrat din plin că valurile țărănimii exploatate s-au întins — cu sprijinul socialiștilor — peste maluri.

Remedierea situației țărănimii era văzută de socialiști, așa cum se consemna în Programul P.S.D.M.R., prin „Răscumpărarea treptată a pămînturilor particulare și acelea ale așezămintelor publice", care „să formeze un domeniu inalienabil". „Darea in arendă a acestor pămînturi lucrătorilor agricoli, preferindu-se sindicatele de muncitori agricoli. [...] Darea mașinilor agricole, semințelor la comune, care le vor plăti prin anuități și le vor da țăranilor pe prețul de cost. Creditele agricole să aibă însărcinarea in primul loc a înlesni dobindirea mașinilor perfecționate, semințelor bune etc. de către comunele rurale".

Programul mai prevedea desființarea tuturor rămășițelor feudale și iobăgiste din raporturile de producție agrară ; desființarea învoielilor în natură, cum era dijma, zilele de prestație, căratul, rușfeturile ș.a.

Programul P.S.D.R. din 1910 a preluat prevederile celui din 1893, aducind unele modificări și anume : „răscumpărarea silită, pe cit va fi trebuință, a unei părți cit mai mari din proprietatea mare, constituind un fond funciar național" din care urma să se acorde „țăranilor lipsiți de pămînt sau asociațiilor țărănești... loturi în mărimea necesară", pe termene „care nu pot fi mai mici de 50 de ani".

Calea pentru rezolvarea problemei agrare, a ridicării productivității muncii agricole și îmbunătățirea situației țărănimii, socialiștii români o legau de problema capitală, aceea a **industrializării țării** : „Dacă trebuie, deci, ridicată neapărat productivitatea muncii agricole, — scria în 1910, Constantin Dobrogeanu-Gherea in a sa **Neoiobăgia** — tot așa de neapărat trebuie să rezolvăm și toate resursele de producție ale țării și trebuie să devenim o țară industrială. /.../. Și asta e de importanță vitală nu numai pentru țară în general, dar și pentru țărănime".

Ideea industrializării țării fusese pusă încă în 1908, de „Viitorul social", în numărul său din mai, care, în articolul „Post-scriptum sau cuvinte uitate", scria : „Social-democrația tinde spre industrializarea țării pentru că un stat industrial creează relații omenești superioare statelor înapoiate, cum sintem noi ; în societatea industrială se creează mai bune condiții de trai pentru muncitorime, condiții materiale, morale, intelectuale, se creează și mai bune condiții de luptă pentru emanciparea muncii. În societatea industrială se creează posibilităţi şi elemente pentru dezvoltarea ulterioară a societăţii, la termenul cărei dezvoltări social-democraţia întrevede idealul".

Concluzia din ultima frază citată mai sus avea să fie expusă cu deosebită plasticitate de C. Dobrogeanu-Gherea in **Neoiobăgia**: „Acolo unde fierbe viaţa şi lupta, acolo unde strigătul strident al sirenei cheamă mulţimea muncitoare la muncă, acolo unde masele muncitoare în mine răscolesc măruntaiele pămîntului, unde ciocane uriaşe spulberă blocuri de oţel, unde pădurea de coşuri înălţată spre cer anunţă izbînda şi victoria muncii omeneşti asupra naturii, unde vapoare uriaşe spintecă oceanele, acolo unde în oraşe gigantice se zbat şi se izbesc pasiunile, se lovesc şi se ciocnesc ideile, se plămădeşte cultura formidabilă de azi şi cea imensă de mîine, acolo unde fierbe şi spumegă lupta uriaşă dintre muncă şi capital, din care trebuie să nască o lume nouă..., acolo şi numai acolo poate fi idealul nostru şi al ţării.

Toată frămîntarea şi lupta şi zbuciumul uriaş şi neîncetat de acolo, nu sînt durerile care vestesc apropierea morţii, ci sînt frămîntările uriaşe şi durerile naşterii...

Acolo se naşte viitorul !".

Problemele democraţiei, ale sporirii potenţialului industrial şi agricol al ţării, ale transformării socialiste a societăţii româneşti au fost strîns legate în activitatea politică a socialiştilor de **ridicare culturală a maselor, de democratizarea învăţămîntului şi pregătirea temeinică a cadrelor necesare tuturor sectoarelor de activitate socială.** Accesul la învăţămînt şi cultură al muncitorilor, ţăranilor şi al fiilor acestora în condiţii de dreptate economico-socială, era văzut ca unicul mijloc de promovare a talentelor, pentru punerea în valoare a întregului potenţial intelectual de care era capabil poporul român, potenţial ce se va pune în serviciul creşterii forţelor de producţie, a vieţii economice şi sociale, după cum acestea din urmă vor asigura valorificarea inteligenţei. „Numai egalitatea economică va face ştiinţa şi arta accesibile tuturor, va risipi adînca ignoranţă şi superstiţiile maselor populare..." — spunea proiectul de Program din 1880 al cercurilor socialiste din România.

Declarînd că „Social-democraţia română, ca şi social-democraţia lumii întregi, se luptă pentru emanciparea desăvîrşită economică, politică şi intelectuală a poporului muncitor de sub asuprirea, înjosirea şi toate nedreptăţile strigătoare", Programul P.S.D.M.R. stabilea, ca una din sarcinile importante ale partidului, lupta pentru „organizarea învăţămîntului gratuit, obligatoriu şi integral pentru toţi copiii muncitorilor, fără deosebire de naţionalitate şi religie. Dezvoltarea şcolilor profesionale şi agricole. Cantine şcolare... Obligativitatea instrucţiei pînă la etatea de 14 ani".

Programul P.S.D.R. din 1910 avea în vedere, de asemenea, „reorganizarea învăţămîntului popular, gratuit, obligator şi integral pentru toţi copiii fără deosebire de naţionalitate şi religie, cu respectarea limbii grupurilor etnice.

Laicizarea învăţămîntului, unificarea învăţămîntului rural cu cel urban şi egalizarea învăţătorilor cu institutorii ; dezvoltarea şcoalelor profesionale şi agricole, obligativitatea instrucţiei pînă la 14 ani. Generalizarea cantinelor şcolare ; hrană, îmbrăcăminte şi material didactic gratuit pentru elevii lipsiţi de mijloace din şcolile primare, medii şi profesionale, elementare ; procurarea de mijloace elevilor săraci şi meritoşi pentru a

A doua Conferinţă Socialistă Interbalcanică, Bucureşti, 1915 ▶

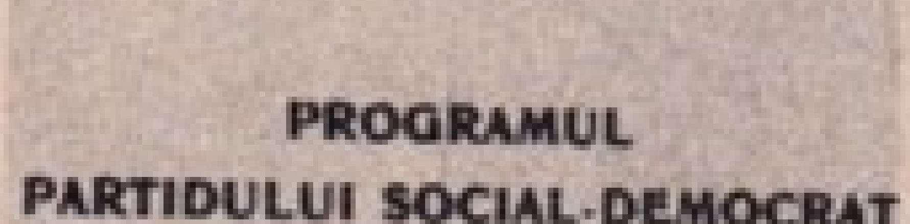

PROGRAMUL
PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT
DIN ROMÂNIA

I

Expunere de motive

Marea Adunare de la Alba Iulia, 1 decembrie 1918 ▶

Casa din str. Sf. Ionică nr. 12, în care s-au ţinut lucrările Congresului din mai 1921

continua învăţătura în şcoli secundare şi superioare ; reorganizarea sistematică a coloniilor şcolare".

La cele de mai sus, Programul electoral din mai 1920 al partidului socialist revendica „învăţămîntul obligator şi gratuit pînă la 18 ani" şi adăuga că pentru „acei dintre elevi fără mijloace care la vîrsta de 18 ani s-au distins la studii şi dovedesc că vor fi adevăraţi intelectuali, care vor şti să folosească semenilor lor, să fie ajutaţi de comună şi sat să-şi desăvîrşească studiile la universităţi".

1921

Cadrul în care socialiştii au preconizat înfăptuirea programelor lor a fost dintotdeauna cel ce cuprindea pe toţi românii. Ei au subliniat permanenţa multiseculară în acest spaţiu geografic a poporului român, lupta lui pentru apărarea pămîntului strămoşesc atunci cînd vitregiile marilor regate şi imperii cotropitoare au rîvnit asupra lui : **Necesitatea făuririi statului naţional unitar în marginile vechii Dacii,** pentru care poporul român a luptat, pe plan politic şi militar, timp de 18 secole.

Pentru acest ideal socialiştii scriau, în 1883, în gazeta lor intitulată sugestiv „Dacia viitoare" : „Sîntem fiii vechii Dacii, vroim Dacia viitoare /.../. Ştim că sîntem 10 000 000 de oameni care vorbim aceeaşi limbă. Pentru dînşii vorbim, pentru dînşii vom lupta". Iar apoi completau : „Voim dar ce este al românului, lui să-i aparţină, ca injusta, neomenoasa şi nedemna de secolul în care trăim de dominaţie a unei naţiuni asupra alteia să înceteze, ca românii să fie toţi liberi şi să formeze un stat, iar nu să geamă sub nişte dominaţiuni străine şi vitrege.

Această unire este oare posibilă ori e numai visul unei junimi plină de iluzii ? Eu nu voi zice : dacă dreptul are vreo putere pe acest pămînt, Transilvania şi celelalte părţi ale vechii Dacii unde românii sînt în majoritate, trebuie să fuzioneze şi se vor fuziona mai curînd sau mai tîrziu în statul român".

Reluind ideea, „Democraţia socială" scria, la 21 iunie 1892 : „Desigur, o Românie mare care să grupeze pe toţi fiii ei /.../ e un ideal frumos spre a cărui realizare trebuie să tindem şi la care fatalmente vom ajunge dacă vom pricepe cum trebuie să lucrăm. Cine ar putea tăgădui că ar fi mai bine şi mai util a fi mai numeroşi, mai puternici de cît sîntem ?

Spre a ajunge însă acolo, înainte de toate se cere o încordată silinţă din partea patriei-mume de a realiza la ea acasă cea mai mare sumă posibilă de bunăstare economică şi de dreptate şi sub acest punct de vedere avem pretenţiunea de-a crede că noi, socialiştii sîntem cu mult mai buni români decît părtaşii actualei organizaţii (organizări sociale — **G.Z.**) în care cei mai mulţi sînt lipsiţi de toate în folosul unei singure clase privilegiate".

Arătînd situaţiile anormale de dezvoltare a popoarelor divizate prin anexarea unor teritorii ale lor de către marile imperii, C. Dobrogeanu-Gherea scria, în 1911, în postfaţa la lucrarea lui Karl Kautsky, **Bazele social-democraţiei,** pledînd pentru unificarea lor naţional-statală : „O ţară cu un organism social, trebuie să se dezvolte ca un organism întreg în marginile sale etnice. Împărţită în mai multe părţi cum e Polonia sau cum e în parte România, dezvoltarea sa devine anormală şi nesănătoasă în cel mai înalt grad. Din împărţirea şi acapararea aceasta rezultă cele mai mari inconveniente de dezvoltare pentru ţările acaparate, dar rezultă asemenea inconveniente grave şi pentru dezvoltarea morală şi democratico-socială a ţărilor acaparatoare".

Pe aceeaşi poziţie marxistă s-a situat şi liderul socialist Cristian Racovski care afirma, în 1914, în lucrarea sa **Războaie, cauze, consecinţe, sfîrşit,** că „Nimeni mai mult decît socialiştii nu se ridică împotriva asupririi sub orice formă, deci şi sub forma de jug străin. Tot aşa recunoaştem că unirea tuturor oamenilor care grăiesc aceeaşi limbă este un drept şi o necesitate istorică". În 1916, M. Gh. Bujor preciza, în „Calendarul muncii", că „Socialismul nu este şi nu a fost niciodată pentru desfiinţarea patriilor. El nu a fost detractorul lor.

Patriile sînt cadre naturale şi istorice în care s-a întemeiat pentru fiecare naţiune o existenţă proprie, cu tradiţiile ei, cu viaţa ei sufletească, cu idealurile ei, cu civilizaţia ei, elementul preţios şi indispensabil în concertul civilizaţiei generale. În acest înţeles patriile sînt necesare căci, în regimul actual, numai înăuntrul acestor cadre popoarele şi-ar putea dezvolta în voie şi pe deplin toată originalitatea şi toată puterea lor de creaţiune".

Desigur, într-o perioadă a epocii moderne, cînd puternice mişcări naţionale burghezo-democratice impuseseră problema naţională în Europa — şi nu numai în Europa — ca un principiu fundamental de organizare şi reglementare politică a popoarelor, socialiştii nu numai că au luptat pentru aplicarea lui în practică, ci s-au situat în fruntea luptei popoarelor lor pentru autodeterminare, despărţirea de statele multinaţionale şi unirea lor în state naţionale unitare, independente şi suverane. V. I. Lenin, strategul, organizatorul şi conducătorul Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie 1917 din Ru-

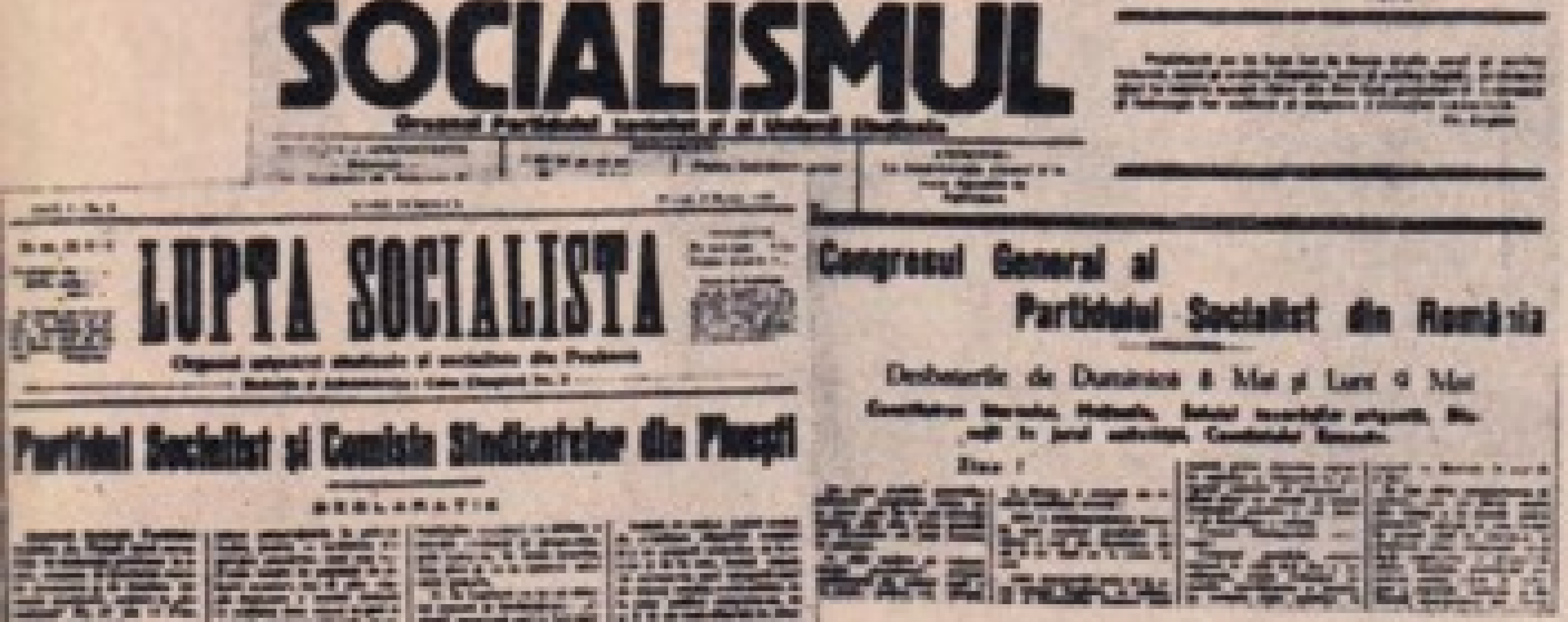

SOCIALISMUL

LUPTA SOCIALISTA

Partidul Socialist şi Comisia Sindicatelor din Ploeşti

DECLARAŢIE

Congresul General al Partidului Socialist din România

Desbaterile de Duminică 8 Mai şi Luni 9 Mai sia, a consacrat o întreagă lucrare teoretică acestei chestiuni sub titlul **Despre dreptul națiunilor la autodeterminare,** în care, printre multe alte concluzii, spunea : „...statul național constituie o regulă și o „normă" a capitalismului, în timp ce statul cu o compoziție națională eterogenă indică o stare de înapoiere sau o excepție. Din punct de vedere al relațiilor naționale, cele mai bune condiții pentru dezvoltarea capitalismului le oferă, fără îndoială, statul național. Asta nu înseamnă, bineînțeles, că în cadrul relațiilor burgheze un asemenea stat ar putea să excludă exploatarea și asuprirea națiunilor. Asta înseamnă doar că marxiștii nu pot să treacă cu vederea puternicii factori economici care dau naștere tendințelor spre formarea statelor naționale. Înseamnă că în programul marxiștilor „autodeterminarea națiunilor" **nu poate** avea, din punct de vedere istoric-economic, altă semnificație decît aceea a autodeterminării politice, a independenței de stat, a formării de state naționale". Manifestînd un interes deosebit pentru această problemă generală, în ceea ce ne privește, Lenin aprecia, în ianuarie 1917, în cadrul procesului legic al construcției de stat „în direcția burghezo-națională" care „nu s-a terminat în Balcani", că „foarte mulți români și sîrbi (în raport cu numărul total al românilor și sîrbilor) locuiesc în afara granițelor lor".

...hotarele României apărăm pămînturile noastre
Hatarainkat vedve földjeinket védjük!
PERRI
B

Demonstrație a cetățenilor de naționalitate maghiară în apărarea integrității și independenței României (1936)

JOS DUSMANI TARII
JOS FASCISMUL

Amplă demonstrație antifascistă în București (1936)

Ascuțirea contradicțiilor sociale și naționale în timpul primului război mondial s-a soldat cu prăbușirea marilor imperii multinaționale țarist și habsburgic, creînd condiții pentru închegarea statelor naționale, așa cum prevăzuse în 1888 Engels : „Dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie". În astfel de împrejurări, popoarele din centrul și sud-estul Europei, libere „de orice amestec străin", își vor putea reglementa între ele treburile și frontierele.

Faptele s-au petrecut aidoma. Actele plebiscitare de la 27 martie, 28 noiembrie și 1 decembrie 1918, hotărîte de organele alese liber de românii din toate teritoriile ce fuseseră anexate de marile imperii, au făurit **statul național unitar român** în vatra aproximativă a Daciei, încheind optsprezece secole de luptă a poporului român pentru refacerea unității sale.

Înfăptuirea unității statului național român, operă epocală a întregului popor, în realizarea căreia clasa muncitoare, mișcarea socialistă adusese o prețioasă contribuție, a fost salutată de socialiștii români care au văzut în Marea Unire crearea acelor condiții favorabile atît pentru dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție, cît și pentru intensificarea activității forțelor sociale progresiste, a mișcării muncitorești revoluționare : „...popoarele subjugate — se spune în Declarația Partidului Socialist și a Uniunii Sindicale din România (13 februarie 1919) — încă în timpul războiului au purces la sfărîmarea jugului apăsător, pentru ca, imediat ce războiul s-a apropiat de sfîrșit, să scuture lanțurile robiei naționale și să înfăptuiască, prin dreptul lor de liberă determinare, regimul lor propriu.

Provinciile românești subjugate /.../ locuite în marea lor majoritate de o populație românească apăsată de secole de dominațiuni străine, împiedicate astfel în dezvoltarea lor economică, politică și culturală, aceste provincii s-au emancipat de sub aceste dominațiuni, devenind libere.

Prin dreptul de autodeterminare al națiunilor, principiu recunoscut de întregul socialism internațional, românii din teritoriile subjugate și-au manifestat, prin hotărîrile adunărilor lor naționale, voința de a se uni cu România, pe baza rezoluțiilor votate.

Ca socialiști români internaționaliști, salutăm cu bucurie dezvoltarea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum și respectăm legămintele de unire hotărîte". Declarația se încheia printr-o propozițiune-program : **„România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine".**

Deși de la începuturile ei mult timp mișcarea socialistă de la noi s-a pronunțat în documentele ei programatice asupra **relațiilor sale internaționale și ale țării,** reprezentanții socialiștilor români au fost prezenți în fapt — ca să amintim numai cele mai importante manifestări — pe baricadele Comunei din Paris, la Congresele internaţionale de la Paris (1889), Bruxelles (1891), Zürich (1893), Stuttgart (1907), Basel (1912), şi Zimerwald (1915), manifestîndu-şi astfel solidaritatea cu clasa muncitoare din toată lumea, cu mişcarea socialistă internaţională, partidul clasei muncitoare româneşti fiind unul din detaşamentele acestei mişcări.

Exprimînd legătura dialectică dintre naţional şi internaţional, în Programul P.S.D.R. se spune : „Cînd cerem deci îmbunătăţiri şi reforme, lumină şi bunăstare, noi luptăm nu numai pentru realizarea intereselor unei clase, ci luptăm pentru ţara întreagă, pentru întărirea naţională (...). Însuşi internaţionalismul nostru este chezăşia siguranţei naţionale“. În continuare, vorbind despre legătura dintre ţări ca urmare a faptului că, în epoca modernă, pentru capital nu există frontiere, ceea ce afectează naţiunile, programul precizează : „Noi însă nu tindem la distrugerea naţiunilor, ci luptăm pentru asigurarea păcii între popoare, căci numai această pace este chezăşia progresului naţional. Noi voim să se păstreze independenţa fiecărei naţiuni, căci altfel nici nu s-ar putea stabili adevăratele legături trainice între popoare, în care fiecare naţiune să aducă tributul propriu de cultură, în concertul civilizaţiei omeneşti“. În această concepţie, programul susţinea că internaţionalismul „nu este sinonim cu antipatriotismul, ci reprezintă legătura de interese între lucrătorii diferitelor naţiuni deosebite în lupta pentru realizarea socialismului“.

1921

Cel mai iubit fiu al poporului român, între vlăstare ale tinerei generaţii

O mare atenţie au acordat socialiştii români colaborării cu partidele socialiste din sud-estul Europei, participînd la cele două conferinţe balcanice (1909 la Belgrad şi 1915 la Bucureşti).

Îngrijoraţi de soarta omenirii aruncată în primul război mondial şi de lipsa de legături — din această cauză — între partidele socialiste, tocmai cînd era mai multă nevoie de aceasta, în martie 1915 P.S.D.R. a întreprins demersuri pentru restabilirea Internaţionalei socialiste. Salutînd Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie 1917, şi declarîndu-se solidari cu revoluţionarii din Rusia Sovietică, socialiştii români apreciau că prin victoria lor au „întărit credinţa în puterea socialismului“ şi au „arătat lumii calea cea dreaptă ce duce la pace şi la înfrăţirea popoarelor“.

„ŢINTA NOASTRĂ E DE A FORMA UN SINGUR PARTID“

Aşa scria gazeta „Socialismul“ din 11 decembrie 1918 în articolul intitulat „Unirea“, după ce aprecia că „Noul stat român s-a alcătuit pe bazele celei mai largi democraţii...“.

Înţelegînd imperativele situaţiei noi interne şi internaţionale, socialiştii români au trecut imediat la acţiunea pe care au gîndit-o şi au exprimat-o în gazeta lor : „România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de miine“.

La 2 martie 1919, Partidul Socialist şi Comisia Generală provizorie a sindicatelor a adresat prin „Socialismul“ un apel tuturor forţelor proletare şi socialiste din teritoriile româneşti reunite „pentru unificarea lor, formînd un singur bloc socialist, un singur partid proletar care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Românie“.

Conferinţele şi congresele socialiste şi sindicale regionale din cursul anilor 1919—1921 s-au pronunţat pentru unire „la marele Congres socialist de la Bucureşti“ şi adoptarea unor noi principii organizatorice şi tactice revoluţionare mai ferme.

Problemele ce aveau să fie dezbătute la Congres au format obiectul unui larg schimb de opinii în organizaţiile partidului, în cadrul unei bogate activităţi politice şi ideologice. Delegaţii aleşi de cele 29 de secţii ale partidului au primit din partea organizaţiilor respective mandate imperative de transformare a partidului socialist în partid comunist. Această transformare era văzută în mod realist de socialişti, aşa cum preciza „Socialismul“ din 24 februarie 1921, ca un „proces larg, răscolitor şi dificil“ şi el „va

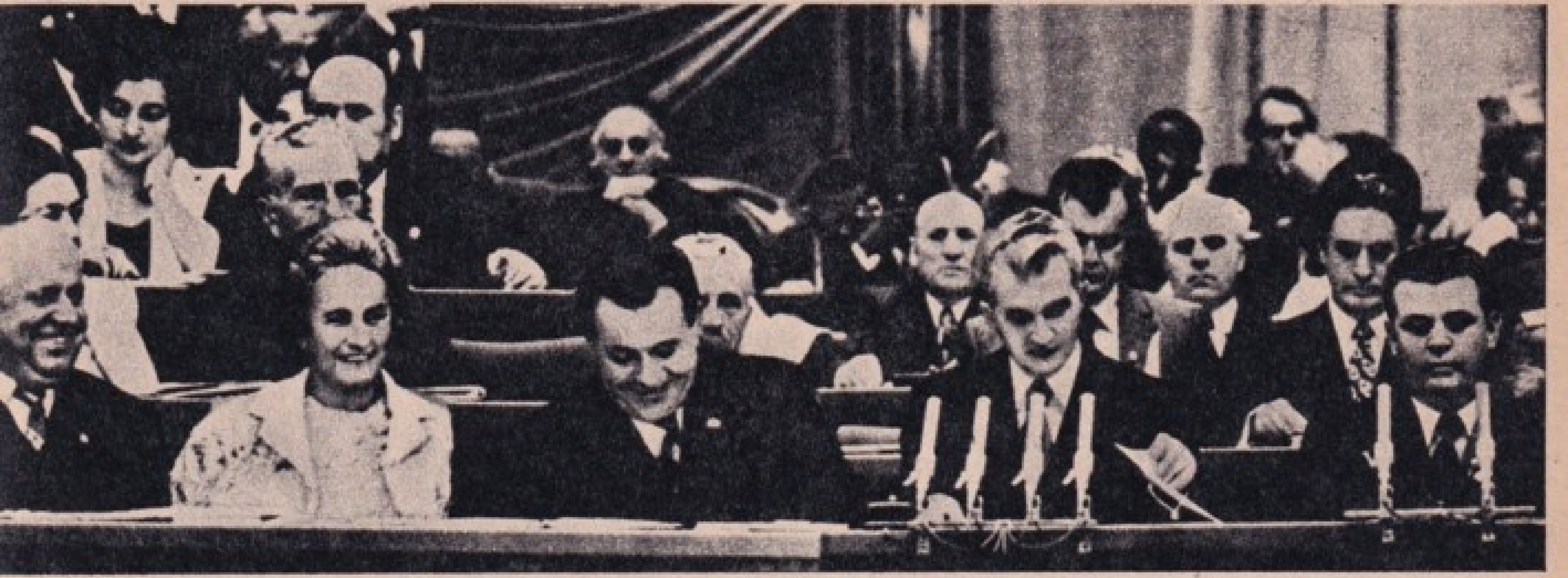

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu la tribuna Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român

ieși întărit și cu adevărat unificat, căci în drumul de transformare el se va fi dezbărat de elementele inutile, dar își va fi asimilat în schimb tot ceea ce-i revoluționar în sinul proletariatului din România".

La Congres, ale cărui lucrări s-au deschis la 8 mai 1921, la București, delegații reprezentau peste 45 000 de membri ; ei au hotărît, în unanimitate, unificarea la scară națională și afilierea la Internaționala Comunistă ; la acest punct, circa o treime a exprimat unele rezerve asupra punctelor din condițiile Internaționalei care afectau autonomia partidului.

Unificarea Partidului Socialist-Comunist din România, care își va lua apoi denumirea de **Partidul Comunist din România**, a marcat o etapă superioară în mișcarea revoluționară și democratică din țara noastră, în istoria partidului clasei muncitoare, a dat un impuls nou luptei de eliberare socială a maselor populare, pentru făurirea unei patrii libere și independente. Constituit ca un partid centralizat pe plan național, avînd ramificații în toată țara, Partidul Comunist a înmănuncheat de la începutul său pe cei mai conștienți fii ai poporului român și ai naționalităților conlocuitoare.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „Partidul Comunist, continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare, făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională. Tocmai de aceea apreciem acest moment ca un moment de răscruce în dezvoltarea României noi".

Legat prin infinite și trainice fibre de masele populare din mijlocul cărora s-a format, ancorat puternic în realitățile societății românești, partidul comunist a dat răspuns și a indicat căile și metodele de soluționare a celor mai complexe probleme ridicate de evoluția societății românești. Înfruntînd din primele momente ale existenței sale împotrivirea burgheziei reacționare și acționînd din 1924 în clandestinitate, depășind dificultăți provocate de aprecieri, indicații și directive din afară greșite, neconforme cu realitățile internaționale și interne ale României, Partidul Comunist Român a desfășurat o activitate multilaterală și susținută pentru unirea în lupta împotriva exploatării și puterii burgheziei, a tuturor forțelor democratice și patriotice. El a militat în primul rînd pentru întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare în frontul unic al comuniștilor și socialiștilor, ceea ce a asigurat succesul luptelor muncitorilor feroviari și petroliști din ianuarie-februarie 1933, a desfășurat pe această bază acțiuni numeroase, care au culminat cu marea demonstrație antifascistă de la 1 mai 1939, împotriva pericolului fascist extern și a organizațiilor fasciste din interior, pentru apărarea integrității și independenței României.

Insurecția din august 1944, act energic inițiat și condus de Partidul Comunist Român, organizat în colaborare cu alte forțe antihitleriste, expresie a voinței poporului, a eliberat țara de sub dominația fascistă. Ea a reprezentat, totodată, începutul revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă, a inaugurat o nouă epocă în dezvoltarea României, epoca împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași, a consolidării independenței și suveranității naționale a României, a dreptului sacru al poporului român de a fi stăpîn pe propria țară.

ÎNFĂPTUIREA PROGRAMULUI PARTIDULUI REVOLUȚIONAR AL CLASEI MUNCITOARE

Cucerind și consolidînd puterea politică, clasa muncitoare a unit în jurul său țărănimea muncitoare, celelalte categorii de oameni ai muncii manuale și intelectuale și a pășit împreună, cu hotărîre, sub conducerea Partidului Comunist Român, la înfăptuirea societății socialiste.

Noua orînduire a soluționat problemele fundamentale ale societății românești. „**În cei 35 de ani care au trecut de la începerea revoluției de eliberare socială și națională —**

aprecia președintele Nicolae Ceaușescu la 22 august 1979 — **in societatea noastră s-au realizat uriașe transformări revoluționare, economice și sociale care au schimbat din temelii infățișarea țării, modul de viață al intregului nostru popor**".

Pe parcursul celor peste trei decenii și jumătate a fost făurită o industrie națională puternică și modernă, ca bază trainică a progresului multilateral al țării, a bunăstării maselor, a consolidării independenței și suveranității naționale. Înfăptuirea principiilor democrației socialiste în intreaga organizare socială asigură participarea poporului in conducerea economiei, a treburilor de stat și obștești, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a țării. Societatea socialistă asigură continua inflorire multilaterală a personalității umane, afirmarea plenară a oamenilor muncii, manifestarea lor liberă, în condițiile împletirii armonioase a intereselor personale cu interesele intregii colectivități. O realizare de însemnătate istorică o constituie soluționarea problemei naționale în țara noastră pe baza unei concepții clare, profund științifice, umanist-revoluționare și printr-un ansamblu de măsuri politice, economice, sociale, realizindu-se deplina egalitate in drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. Poporul român de 22 de milioane, în rindul căruia muncesc laolaltă peste 1 700 000 de maghiari și secui, circa 350 000 de germani, peste 34 000 de sirbi, aproape 26 000 de evrei, precum și alte naționalități, reprezentind cca. 12 la sută din totalul populației, își consacră forțele și capacitățile pentru înfăptuirea Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Trăgind învățăminte din lupta sa indelungată și grea pentru unitatea națională și independența de stat, poporul român acționează consecvent pentru dezvoltarea prieteniei și colaborării cu toate țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealiniate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, militează cu fermitate pentru securitate și colaborare în Europa, pentru dezarmare și, în primul rind, dezarmarea nucleară, pentru lichidarea subdezvoltării și realizarea unei noi ordini economice internaționale, pentru afirmarea principiilor noi de relații între state, pentru edificarea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

Întreaga politică internă a țării noastre poartă amprenta puternicei personalități a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, al cărui rol determinant, esențial în elaborarea obiectivelor dezvoltării noastre economico-sociale asigură organizarea și conducerea științifică a intregii activități de aplicare a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Istoria umanității demonstrează că în toate orînduirile, imperiile se desfac sub loviturile popoarelor care vor să trăiască libere și independente și știu să-și impună voința.

În ceea ce ne privește pe noi, românii, care am cunoscut în decursul istoriei noastre consecințele nefaste ale dominației străine și prețul greu al dobindirii unității și libertății, am rămas credincioși pămintului nostru străvechi, străvechilor idealuri ale unirii și libertății. O dovedește această politică internă și externă a partidului și statului, munca tenace și rodnică a harnicului nostru popor sub conducerea gloriosului său partid comunist.

GHEORGHE ZAHARIA

Marină de Nicolae Savopol

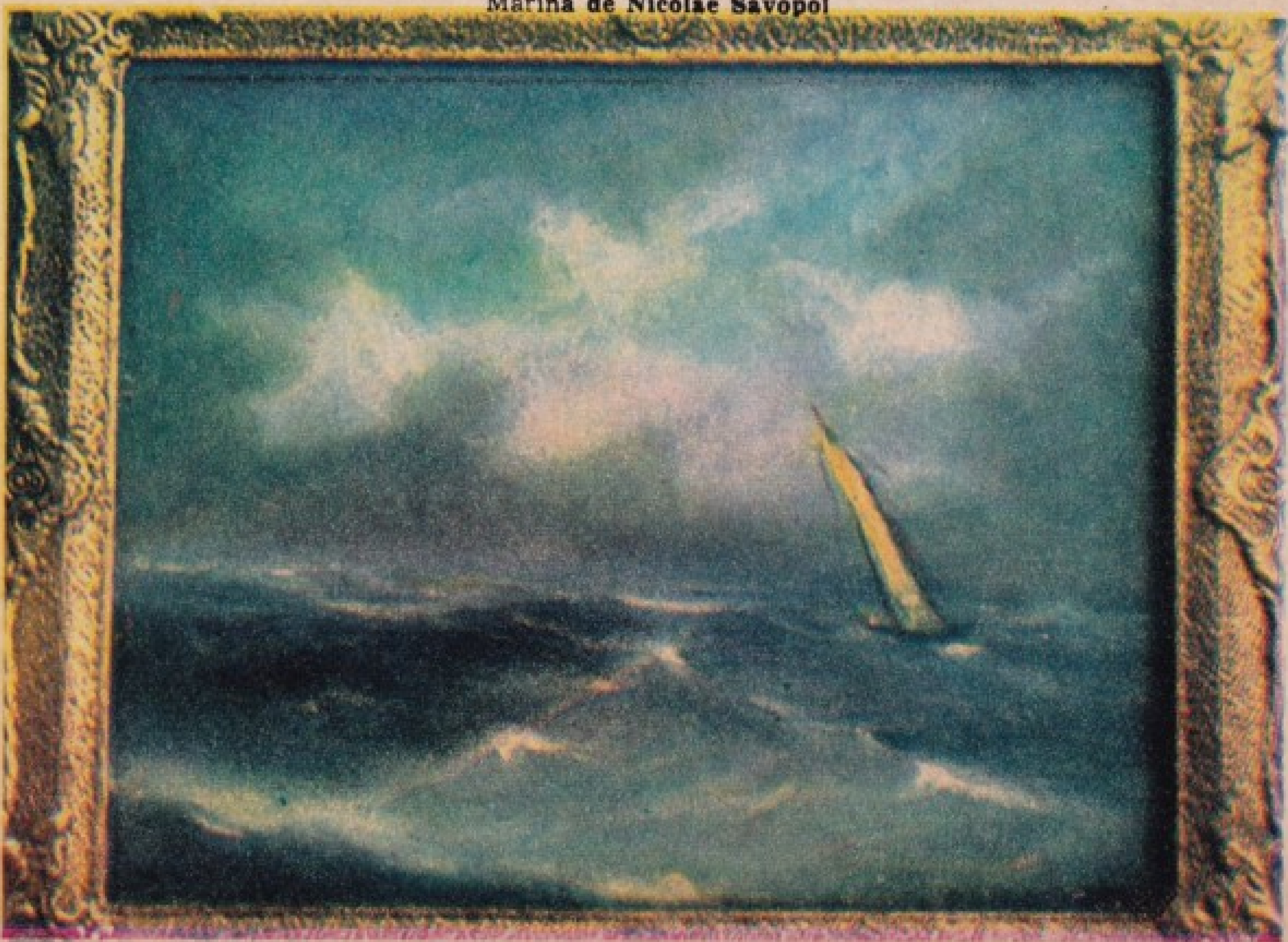

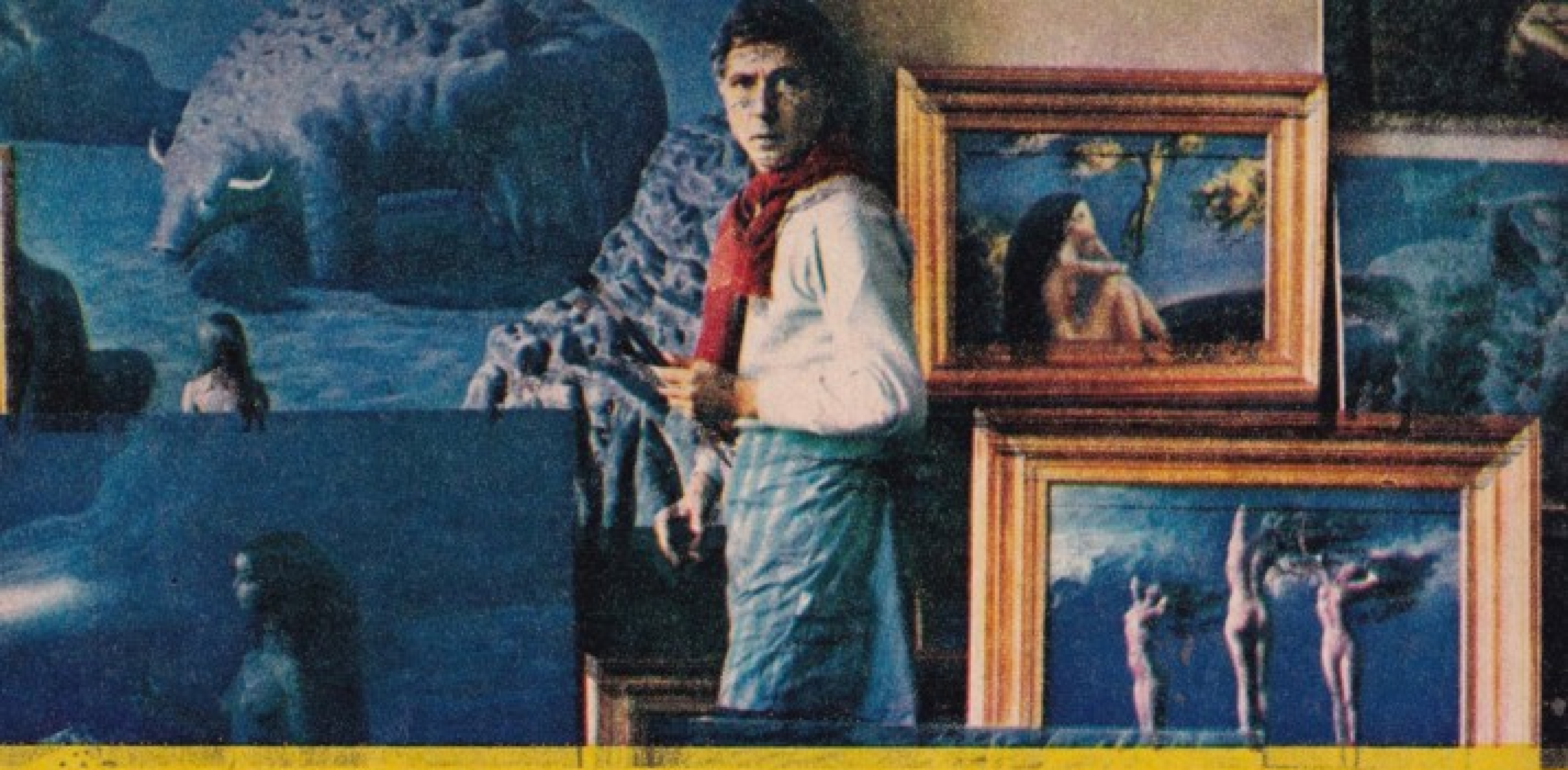

Sabin Bălaşa şi lumea lui

...Iată-l, aşadar, in atelier, in lumea lui, in imperiul sau in edenul lui, in curtea lui de miracole, rinduită ca şi o curte, ca şi o casă Dacă n-ar fi pereţii aceştia prea grei de artă, atelierul ar fi simplu şi auster ca o chilie sau ca un bivuac de campanie, ca o rustică şi robustă gospodărie, in care prisosurile sint lăsate la poartă. Aici, in atelierul din strada Pangrati, il găsim (cind nu e plecat la Iaşi, să picteze fresce, sau la Roma, să primească premiul Academiei de Artă şi Lucru...) in fiecare dimineaţă, lustruind cu cirpa tipsia zorilor, rinduind pe argintul ei cristalul cast al începutului de zi.

Sabin Bălaşa, pictorul plăsmuirilor mitice şi serafice, e un ins al pămintului, pogoritor dintr-un lung cring de ţărani olteni (de ţărani cărturari, in generaţiile mai nouă), care se scoală de dimineaţă, de vreme, ca să-şi şteargă pridvorul de colbul mihnirilor rămase din stele, ca să-şi plivească grădina de brumele indoielilor cusute printre irişi şi ierbi, ca să-şi inunde cu soare spornic ograda, inainte de-a se apuca să facă lumea.

Pictează această lume cu insistenţa şi cu răbdarea cu care se fabrică o vioară, sau se ară un cimp, o cutie sonoră a veşniciei. Întii, ca orice demiurg, ii face cerul, acea suspensie de ireal reţinută cu greu intre baghetele unor rame terestre ca şi privirile noastre, dar in care ştiinţa vibrării nuanţelor capătă, dintr-o clipă intr-alta, o consistenţă in sine, matrice perfectă a operei, frumoasă prin ea insăşi. În această cutie sonoră sint suspendate acordurile de idee şi de culoare, la fel de lent, de răbdător, intr-o mişcare solemnă, cu un ralenti echivalent unei translaţii hipnotice, din care rezultă transa sau vraja. Sau lumea lui Sabin Bălaşa. O lume sau o artă majore şi necrispate ca şi natura, cu o forţă ţinind de harul acestui pămint românesc — şi oltenesc — de a impune, fără vuiet tectonic, forme alese.

El a venit cu această lume a lui intr-o vreme cind (ce departe pare astăzi această vreme, dar ce aproape este incă de noi !) rămăsesem, mai exact spus fusesem reintorşi la constringerea unui prag foarte jos, nivelator şi uniformizator al oricăror cutezanţe, chiar şi infime. Într-o vreme cind movul era o culoare decadentă, cind geometrizarea sau diluarea liniei apăreau ca o blasfemie, cind pictura insăşi (mai mult sau mai puţin mărturisit) era privită ca o indeletnicire sibarită, Sabin ne-a readus pe buze gustul adevărat al artei, cu lumea lui crescută din pămint, dar căutind şi cerul, eliberindu-ne din teluric, din contingent, din cenuşiu, din impur, chemindu-ne spre spaţiile infinitului şi spre densităţile veşniciei, deschizind picturii noastre o poartă prin care, apoi, au pătruns foarte mulţi.

E un serafic şi totuşi nu-i, este de fapt un neliniştit, un mare neliniştit. Arta lui pendulează intre disoluţie şi cristalizare, intre delir şi echilibru, tumultul interior şi halucinaţia plastică se implinesc in structuri după o aprigă luptă, ce oricind poate fi luată de la-nceput, aşa cum cimpul ţăranului se implineşte in flori doar ca un moment, ca un armistiţiu dintr-o gigantică şi dramatică bătălie cosmică. Lumea pinzelor lui Sabin Bălaşa este alta mereu. E o lume care se naşte mereu pe sine, agitată şi convulsată, inepuizabilă ca şi lumea, irepetabilă ca şi lumea, prin aportul de mister al unei personalităţi care nu se perimează odată cu caligrafia acestor pinze.

Un „mister al lui Sabin Bălaşa“, acest artist al luminilor şi al străvezimii ? Dar cum să ne inchipuim că un artist ca el poate avea candoarea să ne spună totul ? De fiecare dată plec din atelierul lui, din lumea pinzelor lui, cu o senzaţie abia inteţită de sete, de sete de har şi vrajă, ca atunci cind te trezeşti intr-o cimpie deşartă, după ce ai sorbit pe nerăsuflate izvoarele caste din vis. Ca intr-una din ultimele sale lucrări, incă neexpuse, care se cheamă „Omul de pămint“ şi in care un om de pămint eşuează la ţărmul mării, la un pas de triumf, de revelaţie sau de izbăvire. Sau de neant. Sau de nemurire.

Sabin a reuşit de mult să-i fure nemuririi nişte semne.

ILIE PURCARU ■

Fotografie de A. MIHAILOPOL ■

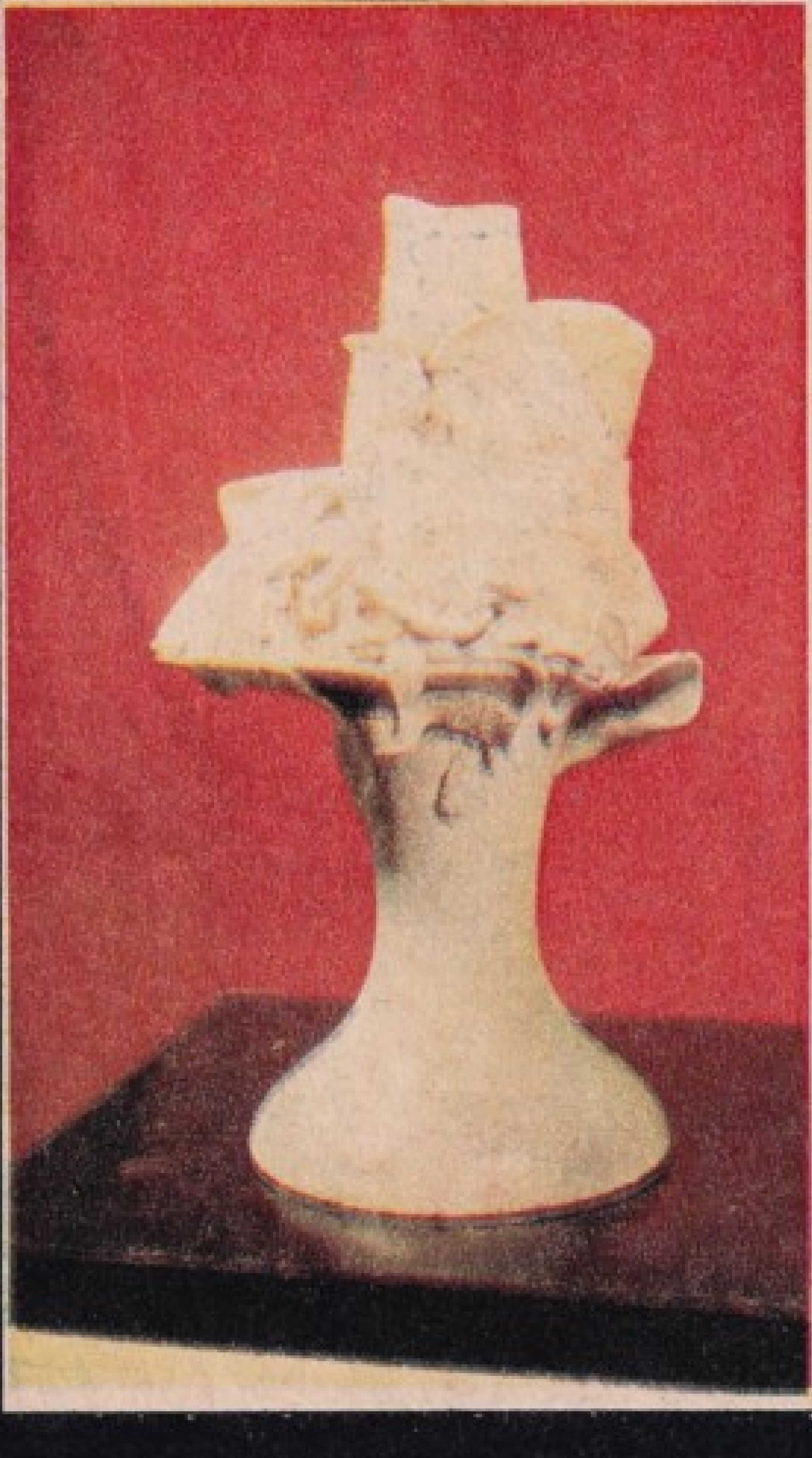

SCULPTURI CERAMICE
de COSTEL BADEA

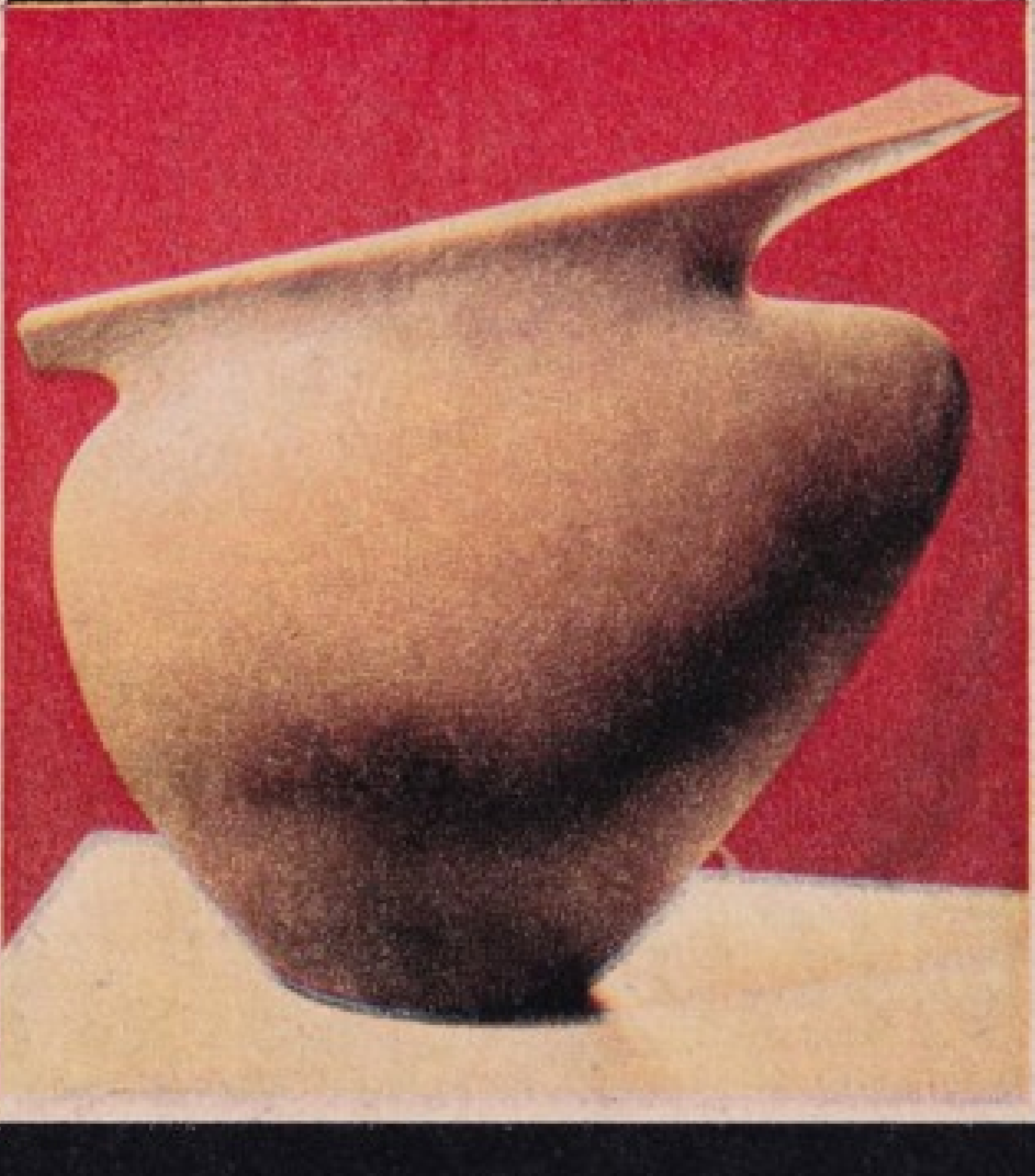

televizoarele cu circuite integrate

Magazinele și raioanele specializate ale COMERȚULUI DE STAT vă prezintă TELEVIZOARELE CU CIRCUITE INTEGRATE, fabricate de Întreprinderea ELECTRONICA București.

Iată citeva avantaje oferite in exploatare de noile tipuri de televizoare :

— **DURATA DE FOLOSIRE ÎNDELUNGATĂ** — datorită faptului că sint complet tranzistorizate ;

— **REDUCEREA CONSUMULUI DE ENERGIE ELECTRICĂ CU CIRCA 33 la sută** prin îmbunătățiri constructive și funcționale ;

— **FUNCȚIONAREA NORMALĂ CHIAR ȘI LA VARIAȚII MAI MARI ALE TENSIUNII PE REȚEA**, datorită incorporării unui stabilizator in aparat ;

— **SIMPLIFICAREA OPERAȚIUNILOR DE DEPANARE** prin folosirea in construcția televizoarelor a modulelor funcționale, module care se pot schimba cu operativitate.

Garanția pentru buna funcționare a televizoarelor cu circuite integrate este de 12 luni. În toate magazinele specializate ale COMERȚULUI DE STAT televizoarele cu circuite integrate se pot cumpăra și cu plata in maximum 24 rate lunare, cu un aconto de 15 la sută din prețul de vinzare al aparatului.

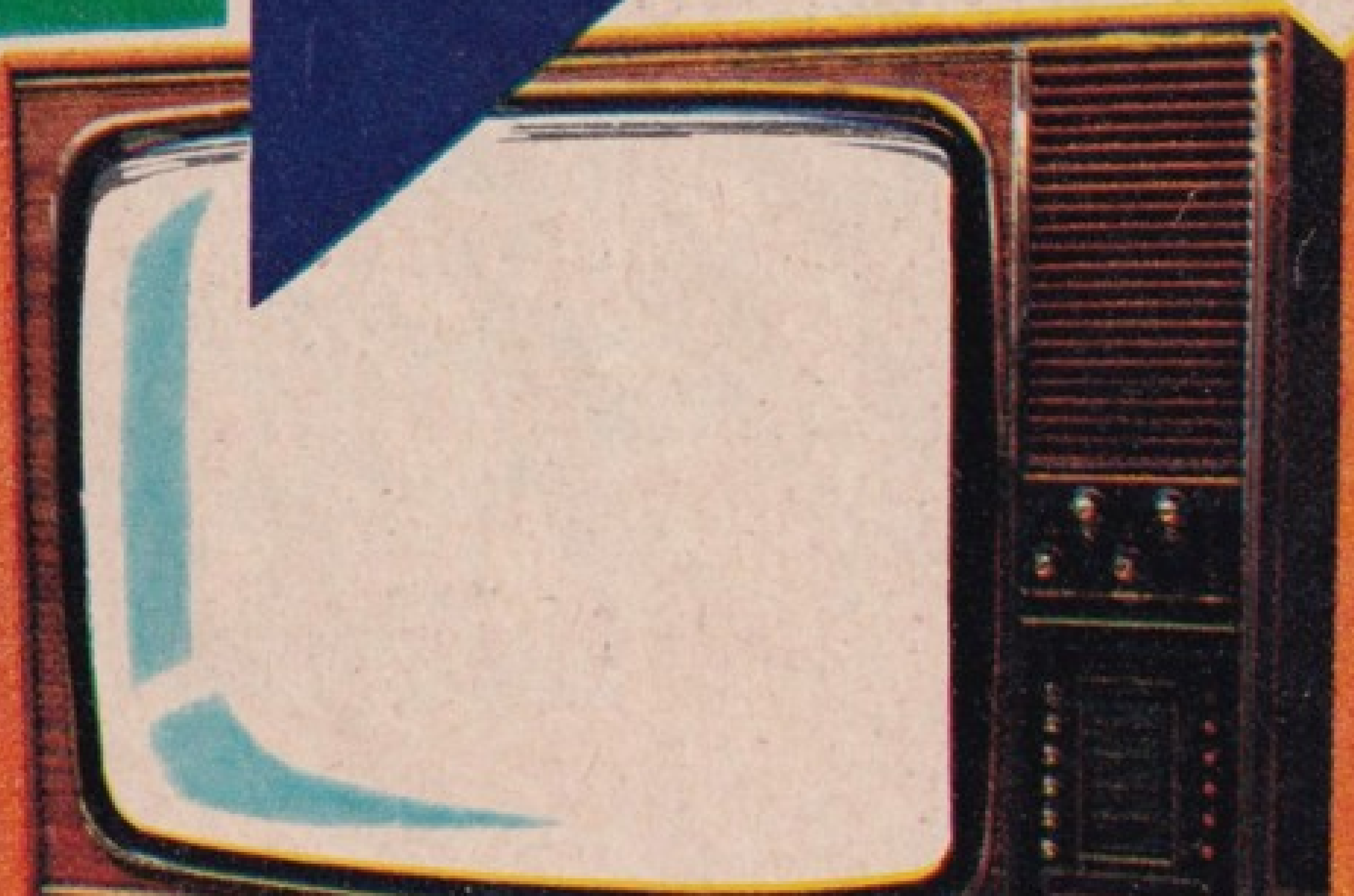

Denumirea televizorului	Diagonala ecranului	Preț lei	Aconto 15%	Rate lunare (24 rate)
Olt	44	2 920	438	103
Snagov	47	2 920	438	103
Sirius	50	3 050	457	108
Sirius	50	3 100	465	110
Diamant	61	3 600	540	128
Diamant	61	3 720	558	132

SCRISORI DIN SATUL ROMÂNESC

În 30 de ani, un sfert din populație — mai bine de 5 milioane de oameni — s-a transformat din țărani în orășeni. Dar satul românesc este încă viu, încă trainic pe temeliile lui și încă mai are un cuvint greu de spus în civilizația materială și spirituală a țării.

LUMINILE LUI AUGUST, LA BĂRCA

Am străbătut treptele cimpiei la Bărca, realmente in timp, şi le-am străbătut şi in zilele de august, cu lanurile de porumb inalte, cu secerişurile terminate, cu bostane coapte şi cu viile plutind in aburul ananasului, seara, cind jerbele multicolore ale irigaţiilor fac curcubeie in ultimele raze, şi cind oamenii pe care-i cunosc de cind mă cunosc şi pe mine se retrag in sat, tot seara, pentru a aborda ideea zilei de miine. De la drumul Nedeii, peste coline domoale, unde lumina cade blind la hotarul de răsărit, cobori către apus străbătind satul, trecind Dăsnăţuiul, cobori treptele cimpiei pină in cealaltă extremă, in Căprarul. Şi totul e scăldat in lumină, aproape irealâ această lumină, cu explozia ei vitală deasupra tuturora. Şi peste tot canale de apă pentru irigaţii, peste tot jeturi de apă improspătează cimpia, regenerează plante şi flori, păsări şi animale, reimprospătează ideea de frumos şi bine, gindul de a face belşugul o normă a vieţii.

Stau de vorbă cu oamenii. Mi se pare că au o rostire a cuvintelor domoală, preocupaţi in treburile lor.

— Ptrruuu ! ...zice căruţaşul strunind caii. Ce vrei ?

— N-ai văzut pe tovarăşul inginer ? zic eu.

— Astăzi nu. Dar ştiu unde il poţi găsi. In vale la cultura de soia.

Imi place de căruţaş, il cunosc. Imi place contrastul din fiinţa lui. Osos, aspru, cu vorbă domoală. Ştiu că are copii mari, şi ei cu copiii lor. Pe ăştia ăi mici nu prea ii cunosc. S-au inmulţit. Şi eu cu treburile mele, nu am timp să trec pe la toţi.

Sint la marginea satului acum şi privesc staţiile de pompare de pe canalul magistral al sistemului. Singuratice şi impunătoare in mijlocul cimpiei, destul de puternice ca să semene cu nişte blocuri, ele pulsează cimpiei apa Dunării, adusă de la douăzeci de kilometri. Simt cimpia respirind prospeţime, privesc plantele viguroase şi am senzaţia echilibrului, a liniştii şi prospeţimii. Porumbul pocneşte uşor in covragi, iar ştiuleţii mari cit cotul, cite doi pe tulpină, se apleacă de greutate. Va fi o toamnă bogată şi vreau să strivesc citeva boabe cu lapte ca in copilărie, intre dinţi, să mă stropşească pe nas şi pe buze, să incerc senzaţia de odinioară. Fac lucrul acesta timid, vinovat de copilăria care a trecut.

Si trec pe drumul viilor in speranţa că strugurii au inceput să se coacă. Miroase iarba tăiată cu secera şi făcută măldărele, pălită printre buturugile viei. Iau seama, nu e nimeni pe aici ; fireşte. Strugurii strepezesc dinţii acum, n-ai ce face in vie. Ceea ce trebuie s-a făcut şi aşteptăm cu toţii ca boabele să se umple de soarele verii cit mai mult, sevele din adincuri să se filtreze prin viziunea frunzelor şi să se incheie ciclul autumnal.

Ca să văd cealaltă falie a ogoarelor, mai cobor o treaptă a cimpiei, traversind satul spre apus, riul peste podul de lemn, şi iată-mă in apropierea apelor care sint la doi metri sub mine. N-ai decit să sapi un gropan şi apa ţişneşte susurind in mal. N-ar ajunge, astfel, oricite fintini am săpa. Şi atunci, iată din nou sistemul de irigaţii, altul. Şi acesta vine tot din Dunăre, din apropierea Calafatului, străbătind toată această cimpie de sud, pompată de zeci şi zeci de staţii. Creşte sfecla, creşte porumbul, cresc culturile duble, şi toată cimpia este presărată cu guri de canal, ţevi şi iar ţevi, reflectind soarele arzător de deasupra.

Intilnesc cirezi de vite ale celor două C.A.P.-uri, turme de oi şi oameni arşi de soare, pe jos, in maşini, pe tractoare. In treburile lor, te salută, te respectă. Ca toţi ceilalţi, seara vin in sat la casele lor, dar mai inainte trec pe şoseaua mare prin centru, pentru a mai schimba o vorbă cu unul, cu altul, ce mai e şi ce o să mai facă miine.

Eu merg la un bunic in virstă de optzeci de ani, să-mi spună cum şi de ce a fost aşa.

— Tată Dinule, in prizonierat ziceai că ai stat patru ani ?

Bătrinul mă priveşte de undeva, de departe, cu privirea care pilpiie, printre sprincenele lungi, neguroase, căzute ireversibil pe faţă osoasă. Stă in pat, in sala de la casa mică ; cea mare, sus, e pusă la punct, cu mobilă lustruită, covoare pe jos, familia aşteaptă maşina. Se ridică fără efort ; mai are mult de trăit.

Ii privesc feciorul. Om de treabă, nu te priveşte pe furiş, bănuitor, ci blind, cu privirea deschisă. Neamul ăsta al lui Virtosu are bărbaţi cumsecade. Venise omul de pe uliţă, işi anunţase echipa pentru miine, la treabă.

— Dar prin centru de cind n-ai mai trecut ?

— Nu mă lasă picioarele. Să fie cam trei ani. E, ce să faci. Da' privesc la televizor. Puneţi mina taică pe treabă, aveţi mare noroc astăzi. Aud că se fac blocuri lingă primărie. Războiul e păcătos. Barem in '16 ne-am bătut pentru Ţară, da in '41 eu zic că Antonescu şi regele au fost de vină. Ce ne trebuia nouă să murim pe pămint străin, şi pentru ce ? Mi-au murit doi băieţi.

Bătrinul nu plingea, cum făcea altădată, cind mă duceam pe la el.

— Ce-a fost, s-a dus, asta e !

Şi uite aşa, pe frinturi, imi povestea cind şi cind viaţa lui. Viaţă de ţăran român.

VASILE PATRU ■

DINIAȘ, SATUL CU LEBEDE

Mă urmărește, ca un cintec, titlul acestui reportaj : Diniaș, satul cu lebede. Pentru că lebedele pe care le-am văzut, maiestoase pe lacul parcă anume creat pentru ele, mi se par că intruchipează un simbol. În puritatea albului lor, in liniștea și pacea pe care ți le dăruiesc, privindu-le doar, revezi cu mai multă ințelegere drumul dinieșenilor inălțindu-se peste marginea lor de lume năpăstuită de ape și pămînturi sărăturate. Pentru că Diniaș, sat al comunei Peciu Nou de lingă Timișoara, s-a transformat dintr-un sat fără perspective, intr-unul al marilor recorduri, cu care se mindrește o țară.

„In fața lor — iși amintește profesorul universitar emerit, dr. docent C.V. Oprea, omul care a avut și el un cuvint de spus in rotirea de la sărăcie la belșug a acestor locuri — stătea mlaștina imensă, greu de cuprins cu ochii, veșnic acoperită cu stuf și papură. Erau o mie și ceva de suflete. Fața lor semăna a pămint mocirlit. Și mersul lor era schimbat, greoi, figurile crispate de teama de a nu le fi smulse incălțările de pămintul cleios. Erau oameni ai noroaielor care, de atita privire in jos, la prea multa apă și sărătură ce le sufoca plantele, uitaseră pină și cum arată cerul. Erau săraci dinieșenii, săraci și neguroși, stăteau incolăciți de cele două ape intre care se fixaseră moșii și strămoșii lor — Bega și Timișul — neputincioși in fața prea deselor inundații. Neputincioși dar nu resemnați."

Au trecut 17 ani de la intilnirea profesorului cu dinieșenii. Pe vremea aceea, C.A.P.-ul lor era unul din cele mai slab dezvoltate ale județului Timiș. Ciștigurile erau mici, nici nu se putea altfel cită vreme obțineau 600—800 kg griu sau 1 200—1 800 kg porumb știuleți la hectar. Natura nu era de partea oamenilor. Începuseră discuțiile, neințelegerile, președinții erau schimbați din mers.

Într-o asemenea stare de impas i-a găsit profesorul C. V. Oprea de la Institutul agronomic din Timișoara. Se hotărise ca C.A.P.-ul care nu reușea să o pornească din loc să fie pus sub indrumare profesorului (hotărîre care privea și alte C.A.P.-uri similare, deci și pe alți specialiști). Profesorul și-a luat in serios rolul. El i-a invățat pe dinieșeni nu să muncească pur și simplu, ci să muncească științific. În satul dintre cele două ape și-a fixat sediul „Centrul de ameliorare a solurilor sărăturate". Licențe, specializări, doctorate — luate in țară, sau la Paris, la Viena, la Londra, titluri de glorie — membru al Societății internaționale de pedologie de la Amsterdam, vicepreședinte al Federației europene pentru păstrarea și imbunătățirea mediului ambiant cu sediul la Basel, membru al grupului de experți din cadrul F.A.O. pentru problema solurilor sărăturate ș.a. — iată doar o parte din prestigioasele realizări ale profesorului C. V. Oprea, care și-a găsit timp și pentru Diniaș. Diniașul și oamenii săi, laolaltă, constituie cea mai mare mindrie a vieții sale. Pentru că el insuși a devenit de-al lor, fiind singurul profesor universitar cooperator din țară.

Împreună au pornit lupta pentru despovărarea pămînturilor de apă și sărătură. Metru cu metru, l-au smuls împărăției apelor. Totul a fost făcut prin muncă, prin organizare științifică. Întreaga suprafață a unității — 3 402 ha — este împînzită azi cu peste 150 canale de desecare, excavîndu-se peste 500 000 mc pămînt. Mlaștinile și sărăturile, lăcoviștile asfăltuite s-au transformat într-un adevărat laborator agricol din care au pornit spre lume recordurile.

Deschiderea spre nou — iată marea șansă a satului Diniaș ! Arcadie Giurgev, președintele C.A.P.-ului, care pe vremea venirii profesorului abia fusese ales președinte, și abia avea cîteva clase elementare, este poate cel mai elocvent exemplu al împletirii dinieșenilor cu noul. A învățat tot ce a putut de la profesor ; i-a devenit, învățînd, student — și încă unul dintre cei eminenți. Azi este inginer, continuînd să învețe cu aceeași rîvnă, atît din știința cărților, cît și din istoria atît de fascinantă a devenirii satului său. Alături de profesor a pornit spre lume aducînd în grădina satului său cele mai productive soiuri de grîu. Diniașul are acum deja un renume în materie de grîu de sămînță, pe care-l dă și altora, la schimb (cu 60—70 de bani în plus la kilogram). Grîul de sămînță, ale cărui producții bat recordurile, este pentru ei o sursă inepuizabilă de venituri. Și, pentru că vorbim despre nou, nu putem trece cu vederea hibridul de porumb al președintelui (căruia i-au zis Diniaș 1, apărînd deja și Diniaș 2), o adevărată creație, realizată într-un laborator în aer liber, amplasat pe malul Begăi. 14 ani a muncit Arcadie Giurgev la el. Încă mai migălește, cu răbdarea unui adevărat cercetător, pentru îmbunătățirea lui. L-a obținut din încrucișarea porumbului sălbatic cu hibridul simplu 400. Are o densitate ce bate recordul — 4—5 tulpini la cuib, fiecare tulpină legînd rod. Și un copil al locului știe că dintr-un bob de porumb al președintelui se obțin, la finele anului, 2 800 de boabe. Un adevărat record al recordurilor.

S-ar putea scrie o carte despre dinieșeni. Ea ar putea începe, de pildă, de la momentul decernării titlului de Erou al Muncii Socialiste C.A.P.-ului și membrilor săi ; sau poate de la simpla enumerare a ordinelor, medaliilor și titlurilor primite pentru rezultate excepționale : Medalia de Aur Secera și Ciocanul (de două ori), Ordinul Muncii clasa I, Meritul Agricol clasa I. După cum, s-ar putea începe cu proiectele lor — vise, devenite azi fapte palpabile. Au azi o plantație superintensivă de meri pe 150 hectare. Au împrejmuit deja alte 350 hectare pentru extinderea ei. Se vehiculează tot mai mult ideea că la Diniaș se va înființa un Institut de cercetări de pomicultură pentru zona din vestul țării. Ar fi firesc, am zice și noi, pentru că niciunde în țară nu se găsesc valoroasele soiuri de măr adunate aici. Sînt soiuri imune la boli, care nu trebuiesc stropite, aduse din Iugoslavia, Olanda, America ș.a., care dau mere cît pepenele cantalup, sau mai mărunte, aceasta însemnînd cît pumnul. Pentru păstrarea fructelor în timpul iernii se va începe în curînd construirea unui depozit frigorific de 6 000 tone. Vor pune și temelia unei mici industrii pentru valorificarea fructelor, prin construirea unei fabrici de sucuri cu tehnologie mixtă. Producția globală a sectorului pomicol — plus industria nou creată — va atinge, în viitorii ani, 60 de milioane lei.

Paralel cu pomicultura, domeniu nou la Diniaș, creșterea animalelor va lua un avînt fără precedent. E aproape gata modernul complex zootehnic, pentru 3 500 de juninci gestante pe an, ce se vor livra unităților agricole din județ. Și aici, viitorul apropiat va însemna 30 de milioane lei venituri, realizate doar de 25—30 de oameni. Iată mîndria dinieșenilor : curînd producția lor globală va atinge 100 de milioane lei. Aceste milioane se vor obține cu numai o sută de oameni ! Deviza sub care muncesc toți : „Omul și milionul !“

Noul și civilizația ! Diniaș, satul cu cele o mie și ceva de suflete, sat în întregime canalizat, sat care își are stația lui meteorologică, și-a asfaltat drumuri, și-a construit un complex social pe măsura renumelui C.A.P.-ului, la a cărui cantină modernă servesc masa gratuit și bătrînii singuratici ai locului ; și-au întemeiat o sală de spectacole demnă și de opera timișoreană, și-au amenajat un nou sediu al C.A.P.-ului, el însuși grăitor despre civilizația care a pătruns vertiginos pe aceste locuri. În prezent, se lucrează la ridicarea blocului specialiștilor. Se mai află în construcție un cămin pentru bătrîni, o creșă-grădiniță, se finisează complexul comercial din care nu va lipsi nici cafe-barul, se finalizează proiectul spitalului de urgență...

Iar pe locul fostelor gropi, în care se făcea cărămida satului, au amenajat trei lacuri pe care le-au populat cu pește. O lucrare economică și, în același timp, estetică. Era frumos — dinieșenii învățaseră să-și întemeieze frumosul. Dar, parcă mai trebuia ceva. Pe maluri au plantat un adevărat parc dendrologic, cu peste o sută de specii de arbori și arbuști. Au mai întemeiat, tot acolo, și o bază sportivă. Era mult mai frumos, de data aceasta, deși parcă tot mai lipsea ceva. Așa au apărut lebedele albe, aduse de profesor din Deltă. La început au fost 4, azi au 14. Pentru ei, pentru copiii lor, pentru pacea lumii.

GEORGETA BLĂNARU ■

IPOTEȘTI – ȚINUTUL MIHAI EMINESCU

Am pornit într-acolo în ziua solstițiului de iarnă, o iarnă fără zăpezi. Călătorul plecat din Botoșani, de la autogara „7 aprilie" — între altele fie spus, de ce s-o fi chemînd așa ? —, pe șoseaua aproape dreaptă pînă se ivesc în zare cîteva dealuri domoale pe care le trece șerpuind, se va opri negreșit, după 9 kilometri, acolo unde șoferul anunță, simplu și cu voce răgușită : Ipotești...

Deocamdată, nimic nu arată că pe undeva, pe aici, și-ar fi purtat pașii al șaptelea copil al căminarului Eminovici. În dreapta stației se vede un chioșc de răcoritoare vopsit țipător și deloc necesar. Rotind ochii în jur, de pe culmea dealului pe care ne aflăm, se poate cuprinde în priviri tot satul cu case mici, cele mai multe, noi, vopsite în alb sau albastru. Sat frumos, cu ziduri frumoase și dichisite, dar cu nimic mai altfel decît așezările lăsate în urmă, înșirate de o parte și de alta a șoselei cu răsuciri leneșe.

Peste drum, printre plopi și salcîmi, sub cerul greu și plumburiu, se ascunde casa lui Mihai Eminescu, reconstruită anii trecuți pe temeliile vechii case a Eminovicilor, sub care s-au găsit, nu demult, vase din lut ce atestă existența, pe aceste locuri, a unei așezări dacice. În stînga aleii ce duce spre casă, se înalță falnic un salcîm despre care se spune că înflorea și pe vremea copilăriei poetului. Pășim cu emoție în casă. O droaie de elevi ascultă cu sfințenie explicațiile muzeografului, explicații competente și pline de căldură. Despre elevi aveam să aflăm că sînt din satul Volovăț, de lîngă Rădăuți, veniți în excursie împreună cu profesoarele Ileana Savu și Stela Cernăuțeanu. Muzeograful Maria Pleșan încearcă să le transmită școlarilor acel firesc sentiment de pietate față de Mihai Eminescu, luceafăr al literaturii române, care „s-a aprins și a scînteiat, aici, la Ipotești", după cum spunea dumneaei. De la 15 iulie 1979, dată la care a fost inaugurat muzeul „Mihai Eminescu", au poposit la Ipotești sute de mii de vizitatori din toate colțurile țării, precum și străini de pe toate continentele, interesați de viața poetului și de locurile unde a copilărit.

Ulițele, de fapt străzi asfaltate, sînt aproape pustii. Într-o curte vecină doi oameni se-nvîrtesc în jurul unui foc imens. E vremea Ignatului. Cei doi sînt Gheorghe C. Munteanu și ginerele său Traian Niță. Ne primesc în curtea largă din preajma casei, cu ospitalitatea dintotdeauna a oamenilor simpli, de parcă ne-am fi știut de demult. Apare și prichindelul Cezar Niță, școlar în prima clasă și botoșănean venit la bunici, ca și în alte vacanțe. Nu este deloc sfios. Intră-n vorbă imediat. El spune : „Eminescu este un poet mare, fiul lui Gheorghe și al lui Raluca Eminovici". La întrebarea „de unde știi ?", răspunde : „Am auzit cum povestește bunicu' la lume". „Dar vreo poezie știi ?".

„Nu. Ştiu un cintec, ii zice **Somnoroase păsărele,** il ştiu de la mama, mi l-a cintat de multe ori". „Toţi oamenii de pe la noi — ne zice bătrinul Munteanu — ştiu de la mic la mare poezii de Eminescu. Iar unii le ştiu dar uită chiar cine le-a făcut. Ultimul care l-a cunoscut pe bădia a fost moş Dumitru Leancă, născut pe la inceputul lui 1881 şi dispărut dintre cei vii prin '74".

Mai incolo, intrăm intr-un magazin. Un vinzător politicos chiar şi cind nu are ce i se cere se intilneşte mai rar. La Ipoteşti el se numeşte Augustin Boicu şi are in gestiune şi cărţi, cam o mie de titluri. Eminescu se vinde cel mai mult. Cumpără şi sătenii, dar mai ales turiştii. Acum, nu are decit volumul de **Opere alese** ingrijit şi prefaţat de Perpessicius, cuprinzind poeme originale de inspiraţie folclorică şi lirică populară. De cerut, a mai cerut la Botoşani, la U.J.C.C. şi alte titluri, dar incă n-au sosit. Ne-am convins incă odată, dacă mai era nevoie, că oricite ediţii Eminescu s-ar tipări, poetul cel mai indrăgit al neamului se citeşte, cărţile se epuizează şi noi ediţii devin necesare.

Străbatem, in zi de iarnă, Ipoteştiul, sat nu prea mare, aparţinător comunei Mihai Eminescu, impreună cu Cătămărăştii, Stinceştii, Baisa, Manoleştii Vale, Cucorănii şi Cerviceştii, sate presărate pe coame de dealuri şi văi, cu codri faimoşi odinioară şi lacuri la fel. Sediul primăriei tocmai se zugrăveşte, motiv pentru care Ecaterina Crasi, primăriţa, stă mai mult pe teren. De dimineaţă a urcat in trăsură şi a mers la Cătămărăşti, la complexul avicol intercooperatist decorat cu inaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste. Ecaterina Crasi ne mărturiseşte că, deşi nu-i localnică, se impacă bine cu oamenii, sint buni gospodari, prietenoşi şi nu le place să facă naveta. Din cele aproape 6 600 de suflete cite numără comuna nu sint două-trei sute de navetişti, cu toată apropierea de Botoşani. Parcurgem o bucată de drum alături de primar. De-a lungul şoselei sint pruni şi meri. Din primăvara trecută, valea din faţa şcolii s-a umplut cu molid şi brad, in total 5 500 de conifere. Vor inălţa o şcoală cu două nivele şi zece săli de clasă şi ateliere, in valoare de aproape un milion.

În codrii din jur, izvoarele lui Eminescu sint vii şi susură. La data cind le-am văzut, le lipsea splendoarea zăpezii sau a copacilor infrunziţi, dar, oricum, ele, izvoarele şi lacurile există şi sint vii şi frumoase aşa singure cum sint. Şi nici nu credem că ar avea nevoie de campingurile despre care ne-a vorbit primarul Ecaterina Crasi că se intenţionează să fie amenajate aici.

Spre seară, rugindu-l pe şofer să mai aştepte un minut pentru a fotografia mormintul părinţilor poetului, incercam un sentiment de culpă faţă de el şi de călători. Nimeni nu privise altfel decit cu blindeţe şi prietenie ruga mea, iar apoi, aşteptind şi eu alături de ei pe intirziaţii ce n-au lipsit ca şi pe cei mulţi din staţiile mai aglomerate, am inţeles că şoferii şi oamenii intilniţi trădează bunătatea lumii de pe aceste meleaguri.

Ipoteştiul este la fel ca toate aşezările din această parte a ţării. Ceea ce il deosebeşte este destinul lui de a fi legat pururi de destinul lui Mihai Eminescu. Ipoteştii, sau ţinutul Mihai Eminescu, nu departe de ţinutul Enescu, nu departe de Voroneţ sau de alte vechi şi strălucite ţinuturi româneşti.

ION PREDOŞANU ■

DOMNIŞOARA DIN POSEŞTI

Dacă cobori din tren la Vălenii de Munte şi vrei să mergi mai departe spre comunele şi satele răspindite printre dealuri şi pruni, trebuie să iei rata de Bătrini sau pe cea de Starchiojd. Şi aşa, odată urcată in maşina mereu arhiplină, te pregăteşti să cuprinzi cit vezi cu ochii ţinutul. Te pregăteşti să vezi totul ca un orăşean avid de rusticitate... Privind pe geamul maşinii asişti la un spectacol sui-generis. Staţiile de maşină, adevărate antracte, punctează onomastic traseul: Drajna de Jos, Drajna de Sus, Ogretin, Nucşoara... Şi amintirea mă obligă să mă gindesc unde au dispărut Rincezii?!, dar şi aici s-au schimbat multe. Şi oamenii şi locurile. Totul capătă haină nouă, modernă, inverzită şi innoită o dată in plus in acest an, cu acest timp... şi apoi şoseaua coboară in serpentine scurte, abia rotunjite, tăind Zeletinul, cimpie aruncată ca un covor moale pe spinările dealurilor. Peisajul contorsionat al ţinutului te intovărăşeşte pină undeva la capătul pămintului, care aici se cheamă Starchiojd, aşezare pierdută în vreme, aflată in istorie şi consemnată în date şi fapte. De aici mai departe nu mai pleacă alte drumuri peste munţi, doar cărările făcute de pasul omului mai caută umbra pădurilor. şi atit. Şi undeva, între Vălenii de Munte şi Starchiojd, se află aşezat satul meu, Valea Plopului, aşezare de munteni harnici, mai ales de femei foarte harnice, după cum mi-a spus-o şi un bărbat din partea locului.

Vechiul sat Valea Plopului, pe care l-am părăsit cu zeci de ani în urmă, azi soră geamănă cu Poseştii, comună vecină mai mare, care însă a primit să aibă grijă gospodăreşte de satul mai mic, işi inşiruie casele de-o parte şi alta a unei ape cu nume simplu, Plopeanca, şi numără doar citeva sute de familii. Aici nimic nu pare altfel ca oriunde, în oricare alt sat sau comună din ţară. Oamenii mişună într-un du-te-vino continuu, muncind pe pămînturile gospodăriei agricole colective.

Aici nu lipseşte nici tocănitul morii, aruncate undeva la capătul de jos al satului, lîngă apă. Mă obişnuisem cu tocănitul ei înfundat ritmic, toc-toc-toc, semn că Aurel al lui nea Tudor macină, macină grîu pentru pîine. Şi de soră-sa, Mărioara a lui nea Tudor, îmi mai amintesc, azi oameni în toată firea, cu casă şi copii.

Aici nu lipsesc nici cocoşii, adevărate ceasornice ale satului, luate la întrecere, pe gardurile gospodăriilor, în măcinatul timpului. Ei deopotrivă de harnici la trezirea satului ca şi moara în măcinatul grîului...

Şi undeva, sus, pe spinarea dealului aşezat în mijlocul satului, domină, ca o cetate albă, *Şcoala*. Clădire nouă şi impunătoare cu care se mîndresc sătenii. Oamenii şi-au aşezat casele în jurul ei ocrotind-o parcă.

Ajunsă la Valea Plopului am vrut să aflu lucruri noi legate de oameni, despre satul de unde am plecat, să aflu ce mai face directoarea şcolii nr. 3 din comuna Poseşti, satu Valea Plopului, judeţul Prahova, profesoara de limbă şi literatura română Ana Alboteanu.

Atunci, în '66, lumea-i spunea „domnişoara“, simplu. Abia venise din Bucureşti. Acum toţi i se adresează cu „tovarăşa directoare“. Mie-mi place să-i spun „tovarăşa domnişoară“, şi repet apelativul în gînd, de mai multe ori, să nu-l afle şi să nu se supere.

Au trecut 14 ani de atunci şi totuşi a rămas aceeaşi, „domnişoara“ pe care o ştiam de la Bucureşti. Acelaşi om vesel, păstrîndu-şi alura firească, sportivă, păstrîndu-şi zîmbetul şi vorba calmă. Poate mişcările sînt mai adunate. O privesc atent, ca să mai descopăr ceva nou, şi atunci investighez curios : „Ai părăsit Bucureştii de 14 ani, şi de tot atîţia ani munceşti aici, departe de gălăgia metropolei. În 14 ani nu ai mutat nici un stîlp cu neon aici, darmite un bulevard cu reclame multicolore, aşa cum ţi se sugerase odată de cineva, vrînd să fie original şi ironic. Nu-ţi lipseşte atmosfera Bucureştilor ?“

„Tovarăşa domnişoară“ nu-mi gustă poanta cu neonul, n-o gustase nici atunci cînd i se sugerase ideea de către cineva, o persoană rămasă în Bucureşti şi tot absolventă a Facultăţii de filologie... şi-mi răspunde rece: „Nu am mutat stîlpii cu neon, e drept, n-am ce face cu ei aici. Dar am mutat biblioteca de-acasă. Aveam nevoie de cărţi în schimb. Ştii, între timp am dat diferenţa la facultate. aşa că am urmat alţi trei ani la fără frecvenţă la Universitatea din Bucureşti. Nu am rupt. deci, nici o clipă legătura cu Bucureştii. Şi pe urmă nu asta mă preocupa pe mine. Dacă era aşa, nu veneam aici...“.

Apoi îmi vorbea de început, de acel început nu prea uşor, recunoaşte asta. Era singură şi cam stingheră în casa gazdei necunoscute. Aşa, naveta obositoare era ca o scăpare, la care apela în fiecare sfîrşit de săptămînă. Şi-mi mai spunea, zîmbind ironic, că şi-a luat din primele economii o maşină, pentru a uşura naveta. Dar a renunţat la ea curînd.

„Aici, cînd am sosit nu cunoşteam pe nimeni. Ştiam doar unde-i situat geografic satul, mă informasem înainte de repartiţie ca să ştiu. Am fost îndrumată, e drept, de inspectoratul judeţean, şi primul drum l-am făcut însoţită de tata, care mi-a găsit şi gazda. Aveam, pe atunci, 20 de ani. Mai tîrziu am bătut la uşa învăţătoarei, proaspăt pensionată, Macovschi Alexandra, care m-a primit ca pe un copil al ei, ca şi cum ne-am fi cunoscut de cînd lumea. Asta a mai schimbat situaţia...“.

Am coborît dealul, părăsind şcoala, dar nu străbătînd uliţa principală, ci tăind drumul pieziş, prin spatele şcolii, printre pruni. Asta pentru a ne feri de ochii curioşi. În sat se află imediat cînd coboară din rată cineva mai puţin cunoscut.

Casa în care locuieşte eroina mea este o casă mică, neterminată în tencuială, dar mie mi s-a părut albă şi frumoasă, poate şi soarele m-a ajutat s-o văd atît de albă şi cu un pridvor la fel de alb, învelit în pomi şi verdeaţă. În faţa casei un covor proaspăt de iarbă — şi brusc imaginea m-a făcut să mă gîndesc la iarba verde, verde de-acasă, pentru că şi eu mă simţeam aici ca acasă... — şi cu o poartă din scînduri dată la o parte. Nici cîine, nici găini, nici zarzavaturi, sau răzoare proaspăt săpate şi greblate cu grijă. Îi reproşez asta. Mă aşteptam să găsesc casa dascălului aidoma acelora din cărţile de poveşti frumos colorate, sau din povestirea lui Slavici.

Ne-am ridicat deodată parcă, ceştile de cafea erau goale. Am urcat iar dealul, dar de data asta pe uliţa principală, şi am mers iar la şcoală. Era duminică. Dimineaţa a trecut repede. Am văzut laboratorul, am aflat ce înseamnă autodotare, ce-nseamnă activitate tehnico-productivă, acord global legat de terenul dat în folosinţă şcolii de către C.A.P.-ul comunei, pe care muncesc elevii timp de două trimestre în ore repartizate săptămînal.

Tot acum am aflat ce fac copiii, aici la sat, iarna. Fetele brodează păstrînd vechile „împunsături”, și învățătorii mai vechi, și bunicile au o vorbă de spus aici, ajutîndu-și nepoțelele, învățîndu-le tainele cusutului, țesutului, torsului, împletitului. Băieții fac tîmplărie, fac ambalaje de fructe pentru ferma din Măgurele, fac proteze pentru pomi, aici fiind o zonă pomicolă extinsă în ultimul timp, și cu toții, fete și băieți, desenează (dar nu la fel cu cei din Vultureşti, e drept !), scriu poezii... și visează un sat mai frumos.

CORNELIA BARBU ■

UN DAR FUNDAMENTAL

Dintre olarii de altădată, cunoscuți și mulți, din Josenii Birgăului, o pitorească localitate a județului Bistrița-Năsăud, care apucaseră să ajungă cu pipe din lut și pină în indepărtatul Stambul, schimbindu-le pe mirodenii sau fine mătăsuri, mai trăiește și speră in rostul meșteșugului său doar bătrinul Ștefan Gănău, izvoditor de frumuseți căutate de oameni, de-acum, numai pentru frumusețea lor. In rest, pentru că nu a mai avut incotro, comuna s-a întors cu privirile, cu brațele și cu mintea spre orizonturi noi și, cu toate că numai întoarcerea asta n-a rodit prin sine, ci insoțindu-se cu sămința de dreptate socială din existența de astăzi a oamenilor, ea dezvăluie o semnificație adincă, de luat totdeauna in seamă : puterea insăși a vieții de a se reinnoi, mereu și mereu.

Unirea face puterea este un proverb al cărui adevăr se verifică cu prisosință și la Josenii Birgăului, o comună a cărei ambianță naturală, ca și distribuția in spațiu a fondului funciar, a terenurilor propice pentru agricultură, s-a dovedit a fi improprie formării cooperativelor agricole de producție. Cu alte cuvinte, comuna se inscrie prin forța imprejurărilor intr-una din acele zone geografice ale țării in care eforul productiv al oamenilor, ca temei al bunăstării lor, se exercită cu precădere în cadrul limitat al unei familii, al unei gospodării. Dar, oricum, așezarea aceasta de oameni destoinici nu a rămas alături de marele drum pe care s-au angajat satele românești și primarul Ioan M. Pop, chibzuitul nostru interlocutor dintr-o zi obișnuită a toamnei, dintr-o zi în care se culeg roadele și se adaugă unor avuții deja dobindite, întru dovedirea acestui adevăr care ține de dimensiunea timpului, ne intimpină intrebările cu argumentele lui.

Într-adevăr, în ultimii ani, doar citiva, s-au ridicat aici peste 150 de case noi, trainice. Deși nu este mai puțin adevărat că suma lor singură, despărțită de alte izbinzi, nu este insă suficientă pentru a transforma comuna într-o localitate care să bucure și ochiul și spiritul pină la capăt, aflăm în temeliile lor o realitate pe care se mai poate clădi incă, fără doar și poate. O altfel de viață, de pildă, ca să ne incurcăm doar cu un singur exemplu. Cele 616 ha livezi și sutele de grajduri, fărimițate intii in gospodării individuale, reunite apoi in Asociația pomicultorilor și a crescătorilor de animale din Josenii Birgăului, produc 600—700 tone de fructe in anii mai buni ; vrednici crescători de vite mari mai cu seamă, locuitorii comunei livrează statului, anual, circa 300 tone de carne, ceea ce inseamnă ceva dacă luăm in considerație și numărul lor, nu din cale afară de mare. Alexandru Strungar a ajuns vestit și in orașe indepărtate pentru merele pe care le cultivă. Au de spus un cuvint greu in producția de carne a obștii Valer și Gheorghe Bădăcean, Crăciun Minzat și Ion Nat, sau Ștefan Anastasie Giță. In vreme ce marea majoritate a femeilor din Joseni, preț de 200 la o numărătoare mai strinsă, prestează muncă la domiciliu in cadrul unei cooperative profilate pe artizanat și mică industrie sătească. Pină și cei vreo 700 de navetiști, antrenați în activitățile industriale de tot noi ale municipiului Bistrița, sau în sectoarele de exploatare forestieră din Suseni și din Prundu Birgăului, nu au încetat să se considere cetățeni cu drepturi și indatoriri egale ai comunei, care înseamnă pentru ei ceva mai mult decit un vast dormitor. O vatră care poate inflori și mai mult, o vatră in care, odată cu reintoarcerea lor cotidiană, se mai poate trăi și o viață în plus. Și zilele, pentru ei, cum este și firesc, sint mai lungi, sint mai încăpătoare decit zilele altora.

Din casă in casă, prosperitatea se dezvăluie ca un dat fundamental al meleagului. Distincția ornamentelor de artă românească, perpetuate din vremuri străvechi, în toate interioarele, revendică dreptul unui tonic racord la toate inlesnirile civilizației moderne, și in gospodăria lui Flori Monda, pomicultor și crescător de animale cu prestigiul consolidat in comună, și in gospodăriile lui Ion Uifălean, Ilie Jauca, Iosif Ignat sau Teodor Chiutan, fiecare cu cerul și orizonturile ei de aspirație și faptă, infrățite totuși, acum, in virtutea unui subtext cert de solidaritate umană. Încit, mai devreme sau mai tirziu, rămine și aici in picioare o intrebare care nu s-a rosțit încă : ce anume îi ține pe oameni în casele lor, in gospodăriile lor, in vatra satelor lor, în ciuda mirajului ridicat in privire și cuget de explozia urbană a marelui oraș învecinat ? Și răspunsul, desigur, dacă de la primarul Ioan M. Pop il așteptăm, il poate intoarce spre noi, intrutotul convingătoare, chiar și o simplă ridicare din umeri. Și Josenii Birgăului e o așezare românească de oameni în care asemenea intrebări aproape că nu-și mai găsesc rostul.

P. MIHAI ■

REMEMBER

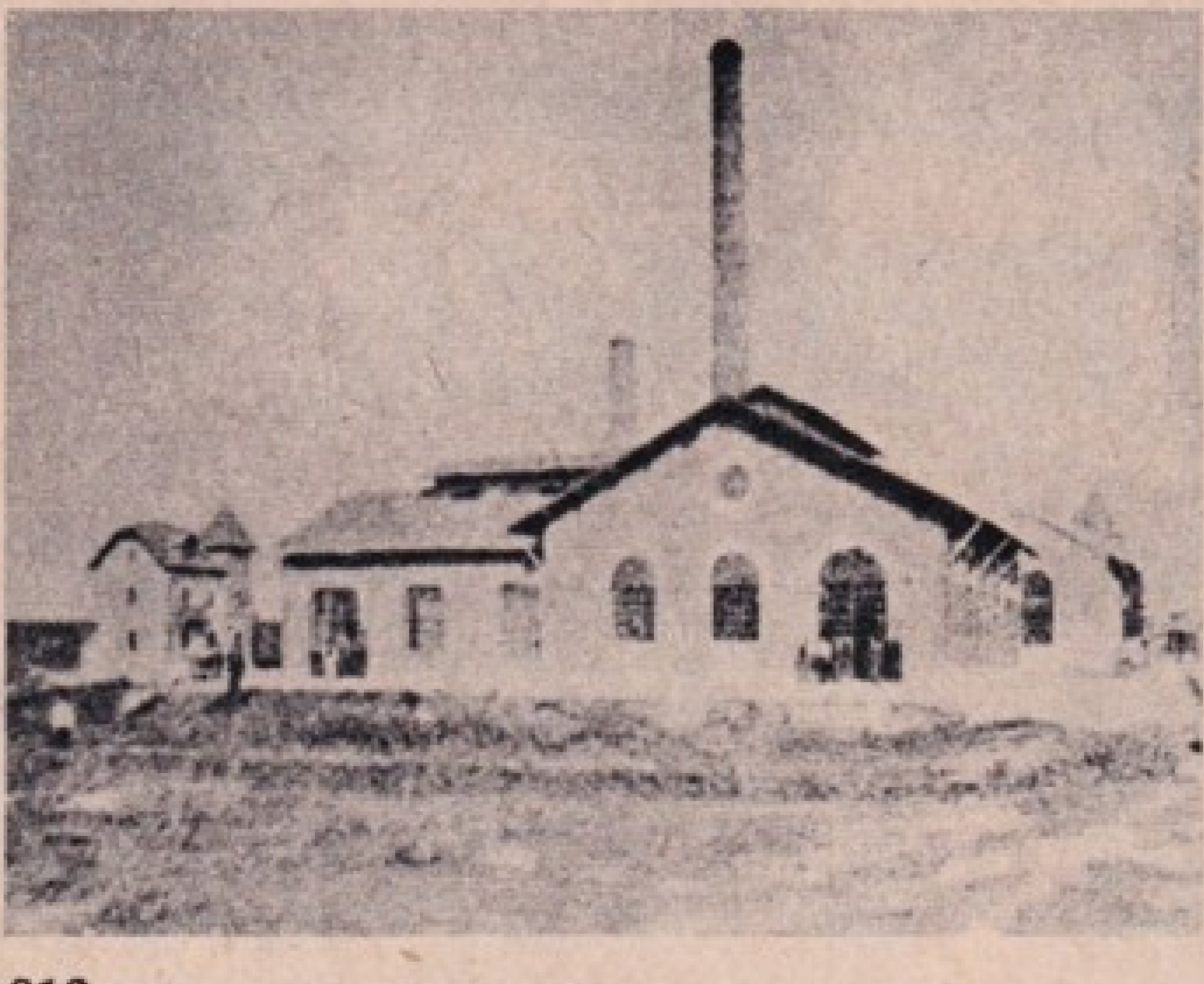

1812 —
Să fie lumină!

La inceputul secolului trecut, păcura strinsă din izvoarele naturale descoperite in județul Prahova avea o singură intrebuințare : se ungeau cu ea osiile carelor. Mai tirziu a inceput a fi folosită și pentru iluminatul public. O poruncă a Divanului, către armașul Capitalei, ne arată punerea in aplicare a inovației — la 6 iulie 1812 : „Fiindcă miine seară (7 iulie) la Herăstrău este să fie adunare mare (serbarea dată in cinstea generalului-maior Engelhardt), cu pitacul acesta să dă de știre ca să orinduiești a să pune pă drumu Herăstrăului, insă pă o parte și pă alta, butoaie cu păcură aprinsă, ca să fie lumină. Și să nu să puie unul de altul cu apropiere, ci cit să va cuveni, ca să fie lumină bună". Un alt ordin, dat in decembrie 1812, punea in vedere celor ce aveau de umblat noaptea prin oraș, „să nu mai indrăznească nimeni a merge făr' de felinar" — deci iată care a fost prima regulă oficială de circulație in Capitală.

1818 —
Bășica lui Caragea

Bucureștenii au văzut pentru prima dată un balon la 26 iunie 1818. De la Curtea Arsă, de sus, de pe Dealul Spirii, a fost lansată atunci „bășica lui Caragea" — cum i s-a spus. Era un balon cu diametrul de patru stinjeni (deci aproximativ 8 metri), confecționat din pinză de Brașov. Documentul care menționează evenimentul spune : „De față fiind și domnitorul Caragea și fiica sa, Raluca, și o mie de oameni adunați, a fost adusă o bășică rotundă (...) ce avea intr-insa un buriu (butoiaș) cu spirt de 5 vedre, prins cu meșteșug (...) și dindu-se foc spirtului, ca să incălzească aerul (din interiorul balonului). bășica s-a inălțat in sălvi cit de abia se mai vedea și a căzut in apă, in satul Cățelu". Primul balon cu pasageri care a zburat deasupra Capitalei, s-a numit „Mihai Bravul". Era un uriaș inalt de 25 de metri și cu diametrul de 14 metri. Zborul inaugural a fost făcut, cu oameni la bord, in ziua de 9 iunie 1874, cu decolarea de pe Dealul Mitropoliei și cu aterizarea la 46 de km de București, in comuna Aprozi — Ilfov.

1900 —
Prima hidrocentrală

Acum nouăzeci și nouă de ani, la 1 octombrie 1882, se inaugura la București prima „fabrică de curenți, instalată in fața Palatului Domnesc, pe Calea Victoriei — unde se află astăzi Biblioteca Centrală Universitară. Puterea mașinilor instalate era așa de mare, scrie intr-un raport, „incit aprinde deodată o sută de becuri de cite 16 luminări normale englezești". De la această uzină au fost racordate, printr-o linie cu stilpi de lemn, Teatrul Național și, apoi Cișmigiul. Lucrări mai insemnate de instalare a electricității au fost făcute in anul 1888, cind, prin canalizarea Dimboviței, obținindu-se o cădere de apă de 7,34 metri, s-a inaugurat uzina de la Grozăvești, prima hidrocentrală din țara noastră. Aceasta a fost inzestrată cu patru turbine ce puneau in mișcare două dinamuri de curent continuu de 600 V. În anul 1900 i s-au adăugat alte trei mașini cu aburi, orizontale, cuplate cu alternatori trifazici de cite 1000 kW, uzina de la Grozăvești devenind astfel o hidrocentrală de mare capacitate.

Gravură de
SUZANA FÎNTÎNARIU

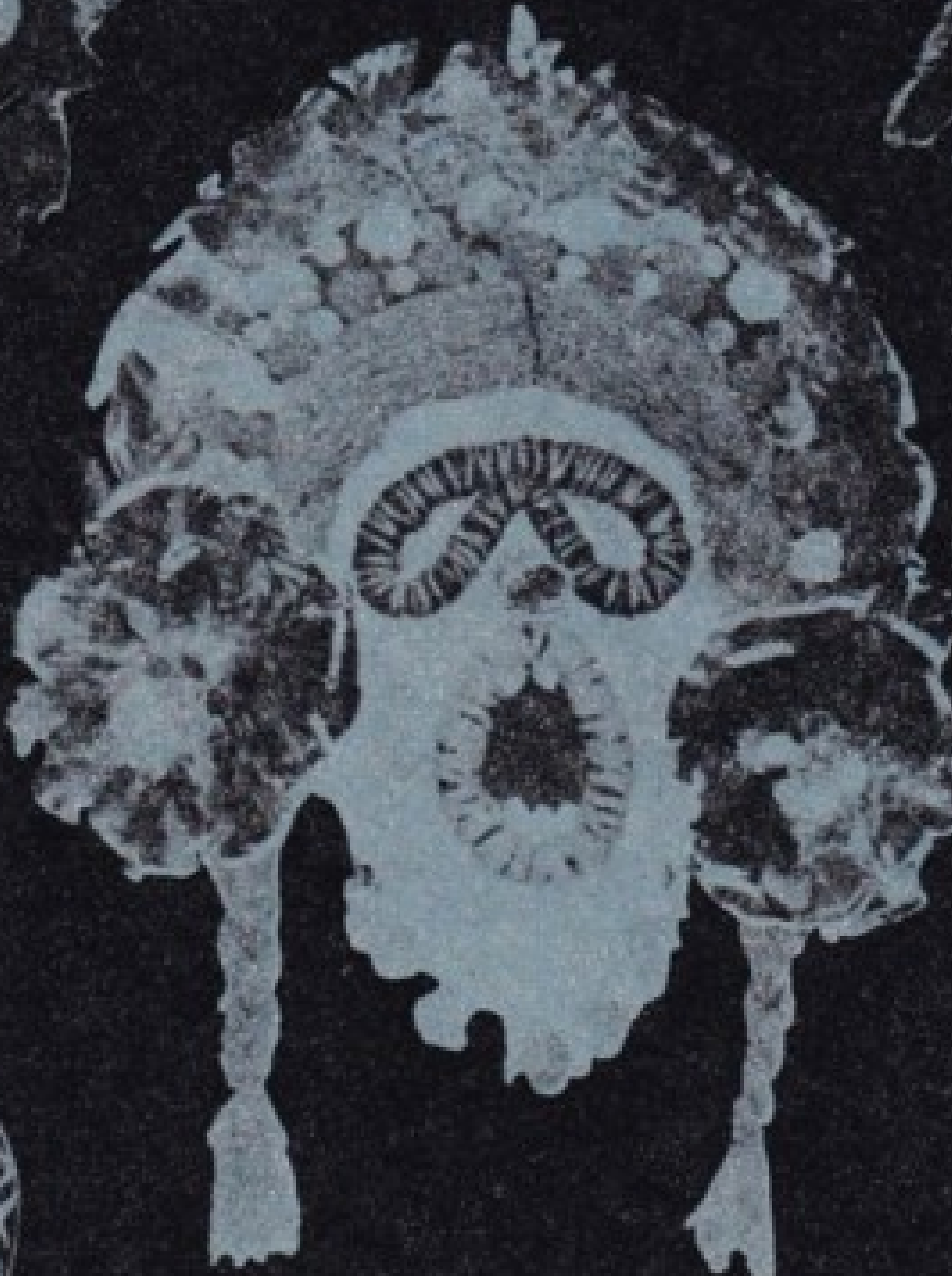

Simona Petrescu este o tinără care locuiește foarte aproape de mare. În ciuda unei boli care o țintuiește de ani de zile în casă, Simona Petrescu nu s-a dat niciodată bătută. Ea și-a transformat camera intr-un veritabil atelier, in care pictează și confecționează obiecte de artă. Numai pînă acum Simona Petrescu a avut zece expoziții personale, la Muzeul din Constanța, la Teatrul Mic din București și în diferite săli de pe litoral. La cele două ediții ale Festivalului național „Cîntarea României", Simona Petrescu a obținut titlul de laureată : de două ori premiul întîi și de două ori premiul doi. Marea o inspiră, marea îi alină suferința. „Apoi, mama — ne povestește artista — m-a ajutat să ajung și să descopăr Maramureșul. M-a purtat de multe ori în spate prin diferite comune ca să pot vedea și să înțeleg viața omului din celălalt capăt de țară. M-am îndrăgostit de acei oameni, de acele locuri".

Prin tot ceea ce face, Simona Petrescu ne transmite un exemplu de mare luptă și de speranță în viață

SORIN POSTOLACHE ■

Cazul şi cazurile doctorului Leontopol

Scriind despre doctorul Mihai Leontopol şi despre lupta sa pentru salvarea de vieţi omeneşti, să rînduim altfel lucrurile şi să pornim de la o

Prioritate mondială 1980, descoperită la Bucureşti în 1968

Într-un număr recent, din august, al revistei „Cancer Research“ am citit articolul intitulat „Efecte inhibitoare ale unor compuşi fenolici asupra cancerului indus cu benzopiren“, semnat de trei cercetători de la Universitatea din Minnesota, Lee Wattenberg, Judith Coccia şi Luke Lam. O lucrare serioasă, pusă sub egida Institutului naţional al cancerului din Statele Unite şi avînd ca punct de plecare observaţia că, în S.U.A., cancerul gastric a marcat în ultimii ani o scădere simţitoare. Fenomenul a fost pus pe seama folosirii, după 1975, a unor conservanţi alimentari de tipul fenolilor substituiţi, iar studiul celor trei n-a făcut altceva decît să confirme, prin experimente de laborator, justeţea observaţiei. Altfel vorbind, autorii au testat o serie de 18 fenoli substituiţi şi au ajuns la concluzia că aceştia au, la şoareci, un pronunţat caracter inhibitor în cazurile de cancer gastric.

Cercetarea a stîrnit, cum era de aşteptat, un deosebit interes în lumea oncologiei de pretutindeni, fiind apreciată drept o prioritate mondială, capabilă să deschidă un drum nou, îndrăzneţ, pe teritoriul luptei împotriva cancerului.

Numai că, s-o spunem răspicat, ceea ce ar părea să fie, în 1980, o descoperire prioritară s-a mai descoperit ! La 16 martie 1968, cu numărul de înregistrare 68 363, doctorul român Mihai Leontopol a depus la Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci o cerere de brevet referitoare tocmai la substanţele experimentate, 12 ani mai tîrziu, de Wattenberg, Coccia şi Lam. Ba mai mult. Din anul acela, dacă nu chiar mai devreme, Mihai Leontopol a început să folosească fenoli substituiţi în tratamentul său anticanceros bazat, în principal, pe preparatul „L_1“, cazuistica sa însoţindu-se de rezultate pozitive, plasate dincolo de orice dubiu.

Să procedăm, în acest punct al expunerii, la o paranteză, ocupîndu-ne de o

Premieră mondială în cancerul de trahee

Aceasta s-a întîmplat, cu probe ştiinţifice inatacabile, la Bucureşti. Să facem un rezumat al cazului, publicat în detaliu în „Flacăra“ din 6 decembrie 1979.

În vîrstă de 44 de ani, V. Ch. din Bucureşti, de profesie inginer, acuză în iarna anului 1977 expectoraţii sanghinolente. Le pune, iniţial, pe seama unor mai vechi bronşite, datorate celor peste 20 de ţigări fumate zilnic, de la etatea de 21 de ani. Speriindu-se însă de violenţa atacurilor de tuse, se prezintă la doctor şi i se pune diagnosticul de bronşită tabagică, emfizem pulmonar. În septembrie 1978, e reexaminat la Institutul de medicină internă unde, în urma probelor funcţionale, se constată o disfuncţie respiratorie obstructivă. Bolnavul este recomandat Institutului de ftiziologie. Acolo, bronhoscopia sugerează existenţa unui cancer de trahee, documentul respectiv purtînd numărul 51 847 din 13 noiembrie 1978. Examenul histopatologic, numărul 40 390 datînd din 17 noiembrie, cade ca o ghilotină, neoplasm de trahee, carcinom epidermoid, boală grea, cel mai adesea fatală.

Fără să cunoaştem, la data aceea, amănunte legate de caz, am înfăţişat întreaga documentaţie medicală a bolnavului V. Ch., buletinele de examen bronhologic şi histopatologic, radiografiile etc., unor personalităţi de marcă ale medicinei noastre, profesorilor Constantin Gheorghe Dimitriu, Victor Ciobanu şi Constantin Anastasatu. Toţi trei au avut, chiar dacă în termeni diferiţi, rezerve faţă de şansele de supravieţuire ale bolnavului. Chiar operate, spunea profesorul Anastasatu, maladiile de acest gen dau metastaze şi, după 10—12 luni, intervine sfîrşitul. Chiar dacă, preciza profesorul Dimitriu, în materie de cancer sînt posibile tot felul de surprize, după documentele pe care ni le-aţi prezentat, ar cam fi timpul ca boala să revină şi să aducă decesul. În mod normal, îl citām pe profesorul Ciobanu, un astfel de cancer omoară repede.

Să ne întoarcem la cazul în sine. V. Ch. este trimis la Spitalul clinic Fundeni pentru cobaltoterapie. Refuză şi, la data de 25 noiembrie 1978, începe să se trateze exclusiv cu produsul „L_1“. Sub tratament, simptomatologia pulmonară scade, iar în 20 decembrie 1978 bolnavul elimină, tuşind, o formaţiune cartilaginoasă de mărimea unui bob de piper. La începutul lui 1979, V. Ch. e internat, în două rînduri, la Centrul medical de fonoaudiologie şi chirurgie funcţională O.R.L. din Bucureşti, locul de desfăşurare al experimentului Leontopol. Boala dă înapoi văzînd cu ochii, starea pacientului se ameliorează. După toate investigaţiile, clinice, radiologice etc., la 3 luni după începerea tratamentului exclusiv cu produsul „L_1", formaţiunea tumorală regresează pînă la dispariţia totală, iar V. Ch. îşi reia, la 1 aprilie 1979, activitatea de inginer.

Rezumînd, după datele din literatura de specialitate, omul ar fi fost pierdut, diagnosticul de cancer fiind în afara oricărui dubiu. La fel, în afara oricărui dubiu, e faptul că el trăieşte şi munceşte ca şi cum nu i s-ar fi întîmplat nimic !

Invitat să comenteze situaţia, profesorul Dorin Hociotă, orelist român de faimă mondială, n-a zis decît „confirm că e real". Nici n-ar fi fost, socotim, nevoie de mai multe cuvinte, dovezile medicale şi, mai presus de orice, viaţa lui V. Ch. neputînd fi puse la îndoială.

Mergînd mai departe să trecem în revistă şi alte

Noi argumente la dosarul tratamentului cu „L 1"

1.

— Cum vă numiţi ?

— Iulia Niţu şi am 63 de ani. Locuiesc pe Intrarea Arbănaşi, 23.

— Aţi suferit de neoplasm bronhopulmonar drept ?

— Aşa au scris doctorii. Eu am crezut că n-am cancer, dar la spital, la cel de pe Viitor, l-am auzit pe profesor zicîndu-i unui doctor c-ar fi bine să am numai tuberculoză. Mi-am dat seama cum stau şi i-am zis fetei mele că s-a terminat cu mine, m-am curăţat. Am aflat de doctorul Leontopol şi, la insistenţele mele, acesta a acceptat să mă trateze. Încet, încet, m-am pus pe picioare, de unde eram ca moartă, numai cu „Salvarea" la poartă stăteam. Azi mi-e bine, mănînc şi beau de toate, muncesc ca altădată, eu care nu mai puteam nici să scutur un covor !

— La doctori aţi mai fost ?

— Am mai fost, o dată. S-a uitat la mine ca la o minune şi unul de ispravă mi-a zis „ce faci, cucoană, ne răstorni medicina ? !". Pe urmă, deşi m-au chemat la control, nu m-am mai dus.

— De ce credeţi că a zis doctorul acela de ispravă că răsturnaţi medicina ?

— Că m-am făcut bine, eu aşa cred.

Să lăsăm documentele medicale să vorbească în cazul Iuliei Niţu : ● examen bronhoscopic (numărul 50 059 din 1 aprilie 1978) : „stenoze marcate ale lobarei superioare drepte şi a segmentarei ei prin compresiune şi infiltraţie parietală. Stenoză totală în „deget de mănuşă" a lobarei medii prin compresiune. Infiltraţie de mucoasă ; ● aspirat bronşic (37 263 din 22 aprilie 1978) : „grupe de celule carcinomatoase de tip cilindrocubic".

La data aceea, i s-a recomandat intervenţia chirurgicală. Refuzînd-o, a început tratamentul exclusiv cu produsul doctorului Leontopol. Restul îl cunoaşteţi, discuţia de mai sus fiind revelatoare. Radiografiile de mai tîrziu, ultima efectuată la 18 luni după stabilirea diagnosticului, sînt limpezi, tumora a dispărut complet.

2.

Anica Ivanciu, 68 de ani, domiciliată în Bucureşti, strada Solului 6, a început să simtă dureri cam la jumătatea anului 1977. Adresîndu-se Spitalului „23 August", i se diagnostichează pleurezie dreaptă, după care i se scot, cu seringa, 20 de centimetri cubi de lichid şi, la analiză, i se găsesc celule canceroase. Se înfăţişează doctorului Mihai Leontopol care, spre a fi mai sigur, o recomandă Spitalului Colentina, aflînd că bolnava are, la plămînul drept, o formaţiune tumorală, probabil metastatică.

— Cum vă simţiţi ?

— Nu mă mai tratez, dar mă simt complet vindecată.

— Cu ce v-aţi tratat ?

— Mi-au dat, de la „23 August", algocalmin şi, la nevoie, morfină.

— Aveaţi dureri ?

— Insuportabile.

— Şi ?

— După ce am umblat prin tot felul de spitale, de la Filantropia la Filaret şi înapoi, m-am dus la doctorul Leontopol, despre care auzisem, de la un om, că face bine. N-am auzit rău. De unde nu puteam ridica o batistă, după o lună de tratament cu prafurile sale, n-am mai luat nimic altceva, parcă mă născusem din nou. Am mai avut, de, anii, o gripă, dar plămînul mi-a rezistat.

— Cum vă simţiţi ?

— M-aţi mai întrebat, mă simt bine.

Am ales doar două din multele cazuri rezolvate de Mihai Leontopol. Despre alte cîteva s-a scris în „Flacăra" din 13 decembrie 1979, cu lux de amănunte, cu fotografii, cu documente medicale etc. Nu mai revenim, să vedem însă ce e nou cu privire la

Experimentul de la Centrul de fonoaudiologie

Dacă americanii nu stau şi, desigur, nu vor sta pe loc, de la cercetarea lui Wattenberg, Coccia şi Lam ei vor lărgi aria investigaţiilor şi la alte forme de neoplazii, situaţia celui ce i se cuvine, de fapt, prioritatea în domeniul respectiv nu-i tocmai clară, deşi s-au făcut şi se fac eforturi în ideea valorificării depline a experimentului său. Rămîne însă destul loc pentru mai bine.

De cazul şi de cazurile sale se ocupă, la indicaţia expresă a Ministerului Sănătăţii, o comisie de specialişti avîndu-l ca preşedinte pe reputatul profesor Ştefan Berceanu, recent laureat al Premiului de medicină pe 1980 al Academiei dei Lincei din Roma. Disponibil la nou, profesorul Berceanu s-a apropiat de situaţia Leontopol ca un veritabil om de ştiinţă, dornic să cerceteze şi să descopere adevărul.

Nu ne rămîne decît să salutăm o astfel de atitudine, integral ştiinţifică. Şi să sperăm, cu asta am pus punct final articolului, că experimentul Leontopol se va desfăşura, în timpul care urmează, într-un cadru de atenţie şi respect faţă de adevăr. Un om, doctorul Mihai Leontopol, se oferă să-i facă bine pe alţi oameni. Dacă poate, şi poate, să-i dăm mînă liberă şi să-l ajutăm. Scopul e prea tulburător şi prea nobil ca să-l murdărim cu meschinărie şi invidie.

OVIDIU IOANIŢOAIA ■

RITMUL ȘI AMPLITUDINEA

> «Să punem accentul nu pe dezvoltarea extensivă, ci pe dezvoltarea intensivă a economiei naționale, pe valorificarea superioară a întregului nostru potențial material și uman, pentru a putea obține noi succese pe drumul înfloririi continue economico-sociale a României».
>
> **NICOLAE CEAUȘESCU**

Anul acesta, la 23 August, poporul nostru a sărbătorit 36 de ani de la intrarea ireversibilă a României în evul ei socialist, de cînd socialismul, orînduirea dreptății, echității și democrației plenare s-a născut și se împlinește sub ochii noștri. Treizeci și șase de ani de cînd am ajuns să pășim cu fruntea sus, să devenim noi înșine, să ne bucurăm de roadele și farmecul acestei țări frumoase ca o grădină. O țară cum nu e alta prin varietatea și armonia reliefului, prin marea zestre a bogățiilor naturale, prin înțelepciunea, omenia și hărnicia celor ce au prins vreodată trup și suflare din lutul ei.

UNEI ISTORII GRĂBITE

Am fost cu toţii martorii, creatorii şi beneficiarii acestui eroic şi strălucit capitol al istoriei naţionale, am văzut cu ochii noştri redescoperirea României prin marea capacitate a comuniştilor de a transforma în fapte vocaţia şi energiile unei întregi naţiuni, de a ridica la scara realităţii cele mai nobile virtuţi ale socialismului.

La temelia acestui grandios edificiu, Partidul Comunist Român a materializat axioma civilizaţiei moderne prin crearea unei economii stabile şi prospere, bazată pe o consecventă politică de industrializare socialistă a patriei, principala garanţie a progresului alegerea acelor căi care să garanteze structura modernă a valorificării superioare a resurselor materiale şi umane. Intrate în chingile electrolizei, în hora chimiei, în cuptoarele oţelăriilor, prelucrate în sute de întreprinderi şi secţii noi, bogăţiile solului şi subsolului românesc şi-au redescoperit valoarea, importanţa şi marea lor semnificaţie în balanţa economiei naţionale. Rapida ascensiune şi expansiune a forţelor de producţie, profundele schimbări în structura economiei naţionale, a unei economii dinamice, eficiente, competitive fac ca tabloul României socialiste de astăzi să fie cel al unei ţări în multilateral şi avangarda independenţei şi suveranităţii naţionale. În tot acest răstimp, evoluţia continuă a economiei, culturii, concepţiilor şi formelor de viaţă moderne au reprezentat principala garanţie pentru securitatea internă şi externă a României, într-o epocă în care imperialismul impune în raporturile internaţionale practicile arbitrajului, prevalării forţei asupra dreptului. O ţară lipsită de dinamism şi forţă în domeniul economiei naţionale, în rezolvarea promptă şi lucidă a problemelor dezvoltării sale interne, nu se poate aştepta decit la un loc modest în viaţa internaţională a popoarelor planetei noastre, ştiut fiind că înapoierea nu impune respect şi nici garanţii pentru independenţa de stat.

Dintre anii la care ne referim, atenţia noastră, a tuturor, se îndreaptă astăzi în mod deosebit asupra ultimului deceniu şi jumătate. Îi acodăm această prioritate nu neapărat prin prospeţimea memoriei, ci datorită marii semnificaţii pe care a avut-o, în destinul colectiv al naţiunii, cel de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, acest moment de răscruce şi prag de conştiinţă al poporului nostru. Sint anii în care, sub conducerea partidului nostru, prin grija permanentă şi indicaţiile exprese ale secretarului său general, glorioasa clasă muncitoare, împreună cu ţărănimea şi intelectualitatea patriei, cu toţi oamenii muncii, indiferent de naţionalitate, a tradus în fapte ideea de ritm, de istorie grăbită, de înaintare racordată viitorului, poruncilor şi exigenţelor lui. O perioadă demiurgică, ce aduce în atenţia lumii întregi valoarea deosebită, determinantă, a aportului personal al tovarăşului Nicolae Ceauşescu la elaborarea şi aplicarea strategiei şi tacticii partidului, la fundamentarea liniei generale a partidului. O perioadă care face ca activitatea secretarului general al partidului nostru să fie asociată indisolubil în conştiinţa poporului cu ansamblul înfăptuirilor din ultimul deceniu şi jumătate al istoriei noastre naţionale.

Ultimii 15 ani au marcat, în primul rind, o largă amplitudine în dezvoltarea potenţialului industrial, în modernizarea economiei, în

RITMUL ŞI AMPLITUDINEA UNEI ISTORII GRĂBITE

plin progres, în care un întreg popor, şi în primul rînd glorioasa clasă muncitoare, principala generatoare de energii, luptă pentru a smulge patria din gravitaţia ţărilor în curs de dezvoltare şi de a-i pregăti intrarea în eşalonul statelor cu dezvoltare economică medie. **„Dimensiunile dezvoltării noastre în acest cincinal** – arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu în Raportul prezentat la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român **– sînt reliefate cu putere de faptul că în anul 1980 producţia globală industrială va fi de 53 de ori mai mare decît cea obţinută în 1938".**

Grandoarea acestor înfăptuiri devine cu atît mai evidentă dacă avem în vedere datele statistice din perioada antebelică, anul 1938 prezentînd cel mai înalt nivel al economiei ţării noastre în perioada ei capitalistă. Vom arăta, în primul rînd, că în 1938 ponderea producţiei mijloacelor de producţie în totalul producţiei industriale era mult sub cea a producţiei bunurilor de consum. Se produceau anual doar 284 000 tone de oţel şi 1,1 miliarde kWh energie electrică ; producţia chimică reprezenta abia 2,7 la sută din totalul producţiei industriale ; industria construcţiilor de maşini nu furniza decît a zecea parte din necesarul de utilaje, maşini, aparatură electrocasnică etc. Într-o ţară preponderent agrară, industria participa cu 30,8 la sută la formarea venitului naţional, iar agricultura împreună cu silvicultura cu 38,5 la sută, aceasta în situaţia în care venitul naţional pe cap de locuitor era de circa 90 de dolari.

Disproporţionată se dovedea şi repartizarea industriei pe teritoriul ţării, 60 la sută din personalul ocupat în această ramură, 72 la sută din forţa motrice şi peste 67 la sută din valoarea producţiei fiind concentrate în numai nouă centre urbane ale ţării. În sfîrşit, o imagine deosebit de concludentă privind structura economiei româneşti antebelice o oferă modul de participare a României la diviziunea mondială a muncii. Astfel, în întreaga perioadă dintre cele două războaie, produsele petroliere, forestiere şi agroalimentare au reprezentat circa 90 la sută din exportul valoric al României, în timp ce 75 la sută din import era format din produse finite.

Iată cîteva date comparative, privind dinamica unor produse industriale calculate pe cap de locuitor, pentru anii 1980 şi 1938 : la sfîrşitul anului 1980 producţia de energie electrică urmează să atingă 3 210 kWh pe cap de locuitor (18 în 1938), cea de oţel 700 kilograme (18 în 1938), cea de ţesături 57 mp (8 mp în 1938), cea de încălţăminte 5 perechi (0,3 în 1938) şi cea de zahăr 34 kg (6 kg în 1938).

Dar cea mai elocventă expresie pentru definirea dinamismului industriei româneşti din ultimii 15 ani o aflăm, dacă avem în vedere datele privind ritmul mediu anual de creştere a producţiei industriale pe plan mondial. Astfel, în perioada 1971–1978, el a fost de 5,2 la sută. În ţările capitaliste dezvoltate acest ritm a fost de 3,5 la sută, în ţările în curs de dezvoltare de 6,5 la sută, iar în ţările socialiste europene de 8 la sută. În acelaşi interval, ritmul de creştere mediu a producţiei industriale în ţara noastră a fost de 12 la sută, situînd România în rîndul statelor cu cele mai ridicate ritmuri de creştere industrială. În perioada cincinalului 1976–1980, pe teritoriul României au fost puse în funcţiune peste 2 800 de capacităţi noi de producţie, industriale şi agrozootehnice, concomitent cu modernizarea a numeroase întreprinderi şi secţii de producţie. Între acestea : Centrala termoelectrică Turceni I, centralele hidroelectrice Strejeşti, Băbeni, Ioneşti, Riureni pe Olt, Stînca – Costeşti, pe Prut, Vîlcelele, Mărişani, Budeasa pe Argeş, Mălaia pe Lotru, Întreprinderea metalurgică Beclean, combinatele de utilaj greu Cluj-Napoca şi Iaşi, Întreprinderea de ţevi sudate Zimnicea, Întreprinderea de armături industriale din fontă şi oţel Zalău,

Zestrea de dotări de care va beneficia industria noastră în cincinalul 1981—1985 cuprinde întreprinderi integral echipate cu o tehnică de ultimă oră

Intreprinderea pentru construcţii de maşini şi utilaje grele Giurgiu, Combinatul petrochimic Midia, Fabrica de ciment Taşca, Intreprinderea de materiale izolatoare Vaslui, Intreprinderea de armături industriale din oţel Strehaia, intreprinderile de tricotaje din Cehu-Silvaniei, Hunedoara şi Petroşani, Fabrica de incălţăminte Cimpulung Moldovenesc, Fabrica de conserve Carei, Fabrica de zahăr Paşcani, primul tronson al metroului bucureştean.

In cadrul industrializării socialiste a patriei şi in conformitate cu planurile naţionale unice, un obiectiv major s-a aflat toată vremea in atenţia şi vederile partidului nostru : ridicarea nivelului economico-social al tuturor zonelor ţării, asigurarea unor posibilităţi egale şi tot mai bune de muncă pentru toţi cetăţenii patriei. In acest sens, un factor determinant l-a constituit noua organizare administrativ teritorială a ţării, pe judeţe, oraşe şi comune, infăptuită in 1968. Planurile cincinale elaborate ulterior au asigurat cu consecvenţă condiţii pentru realizarea de obiective industriale in fiecare judeţ, dezvoltarea economică multilaterală a acestora in scopul utilizării eficiente a resurselor materiale şi de muncă din fiecare colţ de ţară şi al ridicării nivelului de trai al populaţiei. In conformitate cu această politică realistă şi profund umanitară, ţara noastră va dispune pină la sfirşitul actualului cincinal de peste 180 de platforme industriale puternice, cu profil complex, majoritatea in judeţele intrate mai tirziu in circuitul industrializării socialiste, cum sint : Botoşani, Vrancea, Covasna, Vaslui, Sălaj Tulcea, Bistriţa-Năsăud. Se asigură astfel condiţiile optime ca pină la finele cincinalului 1976–1980, adică pină la răscrucea de ani traversată de noi astăzi, fiecare judeţ să posede capacităţi industriale pentru o producţie de cel puţin 10 miliarde lei.

Progresul rapid şi multilateral al tuturor zonelor şi localităţilor ţării este şi rezultatul unui amplu program de investiţii, conceput astfel incit să imbine armonios criteriile de eficienţă şi cele sociale in amplasarea forţelor de producţie. In cincinalul care se incheie, faţă de perioada 1971–1975, volumul investiţiilor pe ansamblul economiei a crescut de aproape 1,8 ori, in vreme ce in unele judeţe, cum sint Botoşani, Covasna, Gorj, Ialomiţa, Tulcea, Vaslui a sporit de două ori, iar in judeţele Sălaj şi Bistriţa-Năsăud de peste trei ori.

La temelia acestor infăptuiri de prestigiu se află, fără indoială, eliberarea şi descătuşarea potenţialului creator al poporului nostru, precum şi amplul şi permanentul dialog dintre conducerea politică şi mase, in scopul stabilirii celor mai potrivite căi de realizare a obiectivelor naţionale. Un dialog lucid intre teorie şi practică, intre gindirea prospec-

RITMUL ȘI AMPLITUDINEA UNEI ISTORII GRĂBITE

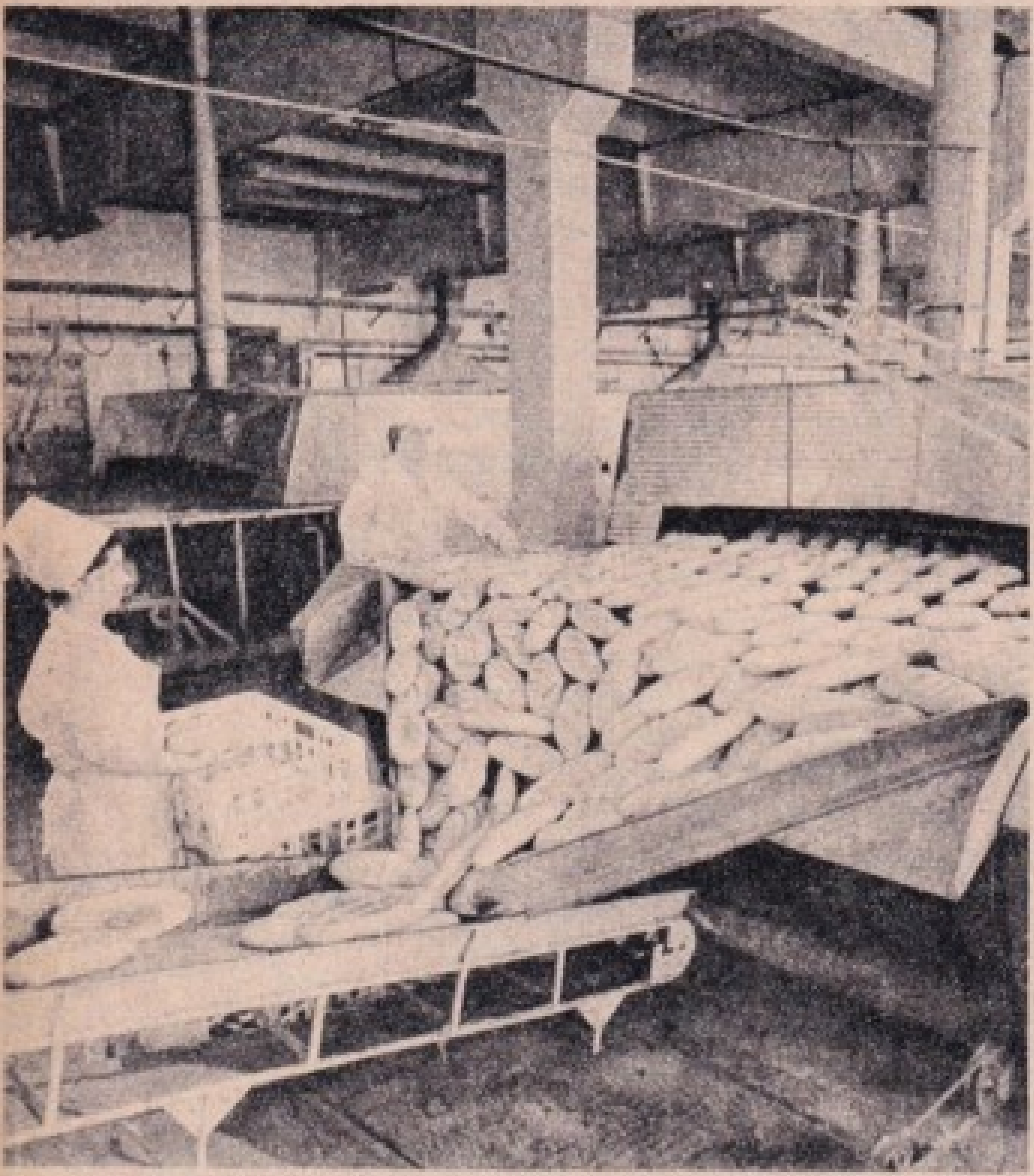

Pîinea noastră
este rodul muncii noastre

tivă și realitățile vieții în necontenită schimbare, în scopul stimulării și regenerării energiilor creatoare. Climatul favorabil dialogului, dezbaterilor critice și participării maselor de oameni ai muncii la procesul decizional constituie elementul spiritual, politico-moral și psiho-social al perioadei inaugurate de cel de al IX-lea Congres al partidului nostru, perioadă căreia îi datorăm reînvierea și reînvigorarea tuturor celulelor organismului nostru social, rezultatele de amploare ale construcției economiei, ale dezvoltării sociale.

În acest context, o atenție prioritară și permanentă a fost acordată de partidul comuniștilor români, de tovarășul Nicolae Ceaușescu personal, perfecționării continue a sistemelor de organizare și conducere a întregii vieți economico-sociale, astfel încît, așa cum se prevede în Programul partidului nostru, să se asigure „...utilizarea cît mai eficientă a tuturor resurselor materiale și umane, eliminarea oricăror forme de risipă, concentrarea eforturilor poporului în direcțiile hotărîtoare ale progresului material și spiritual, unirea și coordonarea rațională cu maximum de randament a forțelor societății..."

Aplicarea în practică a acestei concepții, în ultimul deceniu și jumătate, a condus la realizarea în mod sistematic a unor acțiuni concrete de organizare și conducere, la permanente reînnoiri dictate de însăși dezvoltarea forțelor de producție și perfecționarea relațiilor de producție din România. Preocupările constante ale partidului în această direcție, aportul nemijlocit, decisiv, al secretarului său general, s-au finalizat într-o serie de rezultate concrete, prin crearea unor organisme de sinteză și elaborarea unor reglementări unitare, menite să asigure introducerea metodelor științifice de organizare și conducere, pentru obținerea unei înalte eficiențe în toate sectoarele construcției socialiste. Din inițiativa primului bărbat al țării a fost creat edificiul instituțional al democrației socialiste, al autoconducerii muncitorești, al îmbinării democrației reprezentative cu democrația directă, au fost asigurate înfăptuirea și controlul deciziilor de importanță națională sau locală. Democrației politice i s-a asigurat un solid fundament material : autogestiunea, noul mecanism economico-financiar, a cărui deplină realizare condiționează întregul progres economic al viitorului.

Încredințăm tiparului aceste rînduri cu puțin timp înainte de a inaugura prin muncă noul cincinal al devenirii noastre. Au trecut, de asemenea, mai bine de 36 de ani de cînd poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, desființînd dogme strîmbe și legile nedrepte, a corelat și integrat firesc un fenomen al dezvoltării sociale în istoria națională a poporului nostru, împlinind un vis străvechi despre o Românie a libertății și progresului multilateral. Azi, fiecare din noi poate face bilanțul uriașelor realizări, al împlinirilor înfăptuite sub impulsul dezvoltării forțelor de producție, prin revoluția tehnico-științifică, prin modernizarea agriculturii, prin sporirea fondului locativ, a nivelului de trai în general, prin ampla dezvoltare a învățămîntului, culturii, sănătății publice. Toate acestea, în contextul unei politici externe realiste, privită cu admirație, prețuire și îndreptățită speranță pe toate meridianele planetei noastre.

Cutezanța și virtuțile ultimilor 36 de ani, și în mod deosebit a ultimului deceniu și jumătate, rămîn indisolubil legate de activitatea fecundă desfășurată de partid. Pentru întreaga suflare a României, partidul reprezintă astăzi autoritatea supremă, forța politică cea mai înaintată, tezaurul înțelepciunii colective. Un partid în fruntea căruia se află unul dintre cei mai mari oameni pe care i-a avut vreodată istoria națională, iubitul fiu al clasei muncitoare, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arhitectul, cîrmaciul și părintele spiritual al României socialiste, omul care simbolizează crezul, voința și vigoarea întregii noastre națiuni.

*

Cincinalul 1981–1985 așază pe prim plan, în conformitate cu hotărîrile Congresului al

XII-lea, trecerea la o nouă calitate în toate sectoarele de activitate, în producţia materială, în planificare, în cercetare, învăţămînt şi cultură, în conducerea tuturor domeniilor vieţii sociale. Continuarea industrializării în ritm susţinut şi modernizarea accentuată a structurii acesteia reprezintă una dintre principalele opţiuni în politica economică a României. În viitorul cincinal, industria se va dezvolta într-un ritm mediu anual de 10 la sută la producţia netă şi 9 la sută la producţia globală. Va creşte cu precădere producţia în ramurile de vîrf ale industriei şi se va intensifica procesul ei de restructurare, punîndu-se accentul pe sectoarele mici consumatoare de energie şi materii prime. Ritmuri înalte de creştere vor cunoaşte şi de acum înainte industria construcţiilor de maşini, industriile electronică, de mecanică fină, de maşini-unelte aşchietoare, precum şi industria chimică. Noul cincinal va fi marcat, după cum se ştie, de importante realizări în ceea ce priveşte calitatea produselor, productivitatea muncii, gospodărirea resurselor materiale şi financiare.

Principala garanţie a tuturor realizărilor de ordin economic, social, politic, ştiinţific şi cultural o constituie oamenii, nivelul lor de cunoştinţe şi conştiinţă, gradul lor de responsabilitate socială, politică şi morală. Aşa cum a apreciat Congresul al XII-lea al partidului şi aşa cum atestă şi trainicele realizări în opera de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, întreaga activitate economico-socială, tehnico-ştiinţifică şi culturală poartă amprenta activităţii de educaţie, de formare a conştiinţei socialiste, a spiritului de abnegaţie şi patriotism al oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate.

La capătul acestui glorios drum, ţelul prim şi ultim al partidului nostru, raţiunea însăşi a existenţei sale : creşterea bunăstării materiale şi spirituale a poporului român, ridicarea gradului de civilizaţie al României socialiste. În acest sens, Programul-directivă de ridicare a nivelului de trai prevede sporirea veniturilor totale reale ale populaţiei, în 1985 faţă de 1980, cu 23–25 la sută, a retribuţiei reale cu 16–18 la sută. Volumul desfacerilor de mărfuri se va mări într-un ritm mediu anual de 5,4–6,4 la sută, iar volumul prestărilor de servicii va fi în 1985 cu 54 la sută mai mare decît în acest an. Pentru cincinalul următor, sînt prevăzute, de asemenea construirea a 1 100 000 apartamente. Un program vast, o operă grandioasă a căror finalitate umanistă este sintetizată în aceste semnificative cuvinte, rostite de marele bărbat al naţiunii noastre, tovarăşul Nicolae Ceauşescu : **„Partidul nostru face totul pentru ca, pe măsura creşterii forţelor de producţie, a avuţiei naţionale, să alocăm o parte însemnată pentru bunăstarea poporului – ţelul suprem al politicii partidului, esenţa societăţii socialiste multilateral dezvoltate, pe care o edificăm în România şi care pune pe prim plan omul cu necesităţile sale, bunăstarea şi fericirea poporului, a naţiunii noastre socialiste".**

LIVIU TIMBUS ■

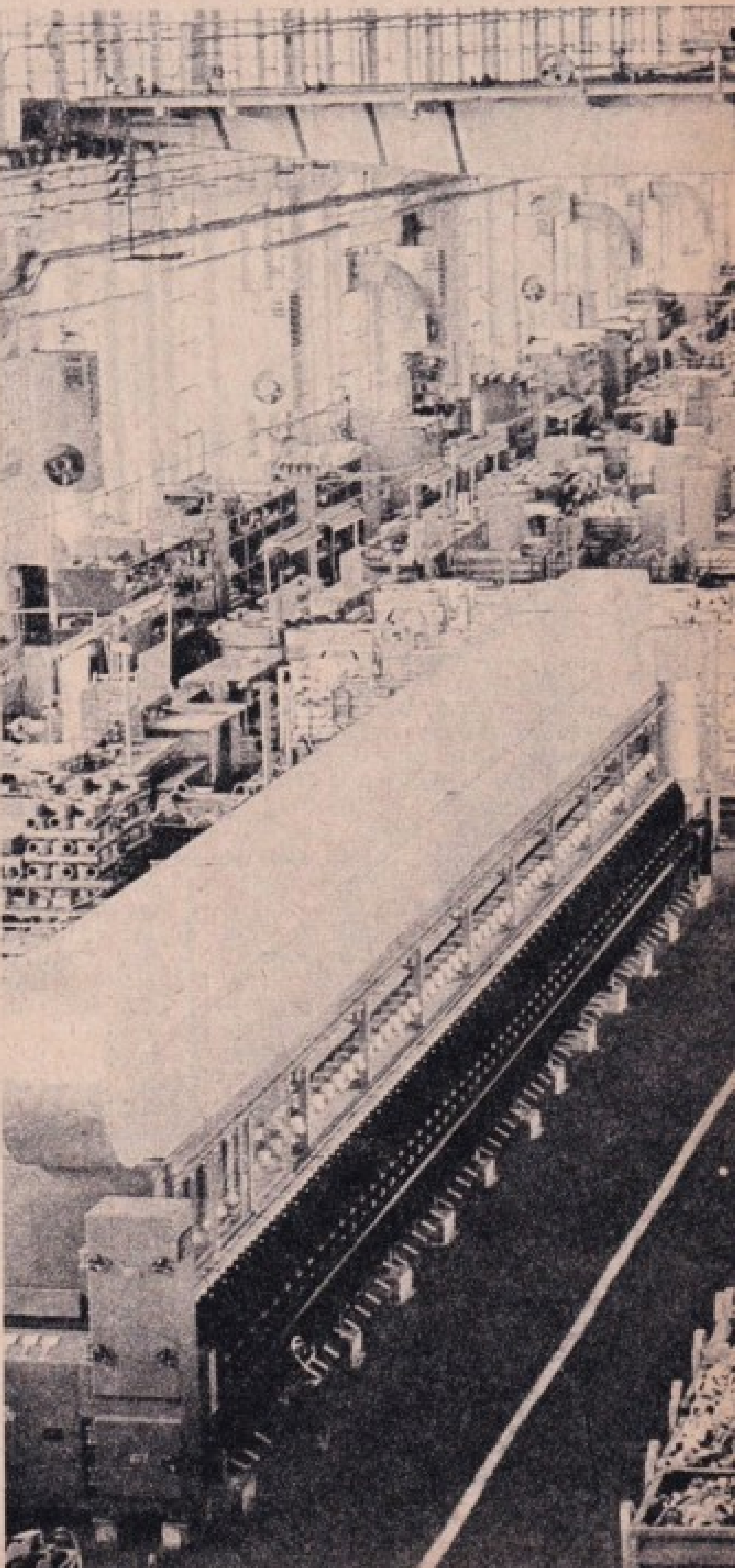

Orizonturile viitorului industrial al României socialiste îşi definesc cu pregnanţă opţiunile

medicamentele de la UZ la ABUZ

În lupta pentru a preveni boala și suferința, medicina a acumulat o experiență uriașă, un număr impresionant de procedee și mijloace terapeutice. Unele dintre acestea nu au rezistat timpului, dovedindu-se mai puțin eficace, sau din contră, active, dar dăunătoare. Totuși, în arsenalul terapeutic au rămas prea multe medicamente, cărora li se adaugă mereu altele. Știința medicală, reprezentanții ei se străduiesc cu migală să vină în ajutorul omului bolnav, urmărind să găsească cele mai eficiente remedii pentru vindecarea bolii. Preocuparea medicinei, îndreptată spre găsirea celor mai bune mijloace pentru a vindeca boala și care să o preîntîmpine, datează din cele mai vechi timpuri. Arsenalul terapeutic al medicinei românești actuale cuprinde în nomenclatorul de medicamente care sînt utilizate curent peste 1 200 de produse. Această imensă gamă de posibilități în tratarea bolilor nu este folosită, totuși, suficient, și nici peste tot în mod rațional.

În practică, medicul este pus nu odată, de către bolnavi și chiar oameni perfect sănătoși, în fața multor dileme legate de medicament. Din cauza numărului imens de medicamente, multe similare, astăzi se pune mai mult ca oricînd problema dacă utilizăm corect aceste mijloace pentru a preveni sau combate la timp și cu rezultate bune bolile.

Sînt oameni care afirmă că pentru îmbolnăviri ușoare se pot trata singuri, iar pentru suferințe mai serioase ar lăsa totul în grija medicilor. Aceștia însă nu iau în seamă sau nu știu că practica medicală, de-a lungul timpurilor, a acumulat și o serie de aspecte legate de utilizarea nerațională a medicamentelor.

Iată. de exemplu, pînă în prezent, nu se cunoaște nici un medicament care să fie lipsit complet de efecte secundare, chiar și cele pe care ne-am obișnuit să le considerăm banale. Cu mulți ani în urmă, s-a semnalat că aspirina, pe care mulți o utilizează cu ușurință, abuziv chiar, poate fi responsabilă în primul rînd de apariția unor hemoragii digestive. Deopotrivă sînt expuși și cei care consumă antinevralgice timp îndelungat și în cantitate mare, medicamente care pot provoca rinichilor o boală severă : scleroza renală.

Practica medicală a dovedit, în timp și cu probe, că cu cît un medicament este mai activ, cu atît cresc și eventualele lui efecte secundare. În această categorie se înscriu majoritatea medicamentelor de largă utilizare în medicina actuală (antibioticele, hormonii, citostaticele, vitaminele, hipnoticele și sedativele, neurolepticele și tranchilizantele ș.a.).

Desigur, prin efecte secundare sau efecte adverse ale medicamentelor nu trebuie să înțelegem doar manifestările imediate, ci mai ales pe cele tardive, din care unele pot să apară abia la descendenți. De asemenea, trebuie avut în vedere că uneori efectele folosirii abuzive sau incorecte de medicamente sînt greu de sesizat. Cîți conducători auto știu că se expun la accidente atunci cînd obișnuiesc să uzeze de unele medicamente ? Multe accidente de circulație, la care nu se găsește cauza, ar putea fi explicate dacă s-ar şti că cei care le-au provocat erau sub influenţa unor somnifere sau neuroleptice, au aţipit la volan sau manifestau tulburări de coordonare motorie.

Fără discuţie că utilizate judicios, atunci cind este necesar, medicamentele sint folositoare, dar este ingrijorător faptul că, paralel cu inmulţirea lor, s-a ajuns din partea unor persoane chiar la abuz de medicamente. Consumul excesiv şi nejustificat de medicamente, prescrierea lor greşită sau nejudicioasă, lipsa de control pe timpul efectuării tratamentului au născut un capitol nedorit in medicină: patologia iatrogenă (boli care apar ca o consecinţă a tratamentului, greşeli deontologice, greşeli de diagnostic şi tratament neadecvat).

Cele mai importante şi frecvente greşeli care apar in utilizarea medicamentelor pot fi evitate dacă oamenii sint avertizaţi de acest pericol, dacă se intensifică educaţia sanitară in acest domeniu. **Automedicaţia** este obiceiul unor persoane de a consuma medicamente fără să consulte un medic, stabilindu-şi singuri diagnosticul şi tratamentul, sau recurgind la sfaturile altor bolnavi cu a căror afecţiune cred că se identifică şi suferinţa lor. Este o atitudine profund greşită, deoarece o asemenea gravă eroare se poate solda cu pericole printre care utilizarea de medicamente contraindicate, doze sau căi de administrare greşite, intirzieri in stabilirea diagnosticului, aminarea efectuării tratamentului corect etc. **Aceste greşeli** sint cu atit mai grave cu cit in multe cazuri duc la pierderi de vieţi sau la instalarea unor boli cronice, de multe ori invalidare pentru toată viaţa. O altă greşeală o constituie faptul că unii bolnavi sau presupuşi bolnavi recurg la consulturi medicale repetate. Desigur, este dreptul oricărui cetăţean al ţării, dar se uită faptul că acei bolnavi care se adresează concomitent mai multor medici, de la care obţin cite o reţetă, in final sumind toate aceste reţete, le folosesc cu consecinţe imprevizibile. Se ajunge astfel, din nefericire, la un **abuz de medicamente** (sint bolnavi care zilnic consumă cite 10—15 preparate medicamentoase) sau la o utilizare de medicamente incompatibile, chiar dacă fiecare reţetă in parte este corectă şi prescripţia respectivă corespunde diagnosticului.

Desigur, sint situaţii cind un bolnav trebuie să fie examinat de mai mulţi medici, de aceeaşi specialitate sau de specialităţi diferite. Aceasta este o obligaţie a noastră, a medicilor, este etic şi uman să apelăm la alte specialităţi dacă bolnavul in cauză şi insănătoşirea lui rapidă necesită aceasta. Sint situaţii cind specialiştii nu se pot uni intr-un consult comun şi atunci este necesar ca recomandările lor de tratament să fie văzute in bilanţ de un medic, de exemplu medicul de la dispensarul teritorial sau internistul de la policlinică, care să stabilească o conduită terapeutică unitară şi să elimine ceea ce se repetă sau poate fi incompatibil.

De abuzul de medicamente, oricit de paradoxal ar părea, se fac vinovaţi şi unii medici care pot neglija acest aspect şi care, sub presiunea preocupărilor şi solicitărilor de zi şi noapte, „satisfac" dolcanţele exprimate de bolnavi sau falşi bolnavi. In acest fel, se uită cel mai vechi crez al medicinei, invăţat incă din primii ani de facultate: „Primum non nocere" (mai intii să nu vatămi, să nu faci rău, să nu prejudiciezi) şi, cedind insistenţelor, sau din proprie iniţiativă, prescriu liste interminabile de medicamente şi, in special, produse noi. Medicamente noi, insă, nu inseamnă neapărat medicamente foarte bune sau cu calităţi superioare produselor bine cunoscute, verificate mult timp in practica medicală.

Există norme naţionale şi internaţionale precise, care stabilesc criteriile experimentării medicamentelor noi, inainte de administrarea lor la om. Acestea sint menite să apere sănătatea oamenilor şi orice incălcare a lor reprezintă o gravă responsabilitate morală şi profesională, un mare pericol pentru oameni. Sint bine cunoscute experientele şi efectele dramatice prin introducerea in practica medicală, in unele ţări occidentale, a unui medicament insuficient controlat, talidomida, care a determinat naşterea multor copii malformaţi, numeroase tragedii familiare şi umane.

Abuzul de medicamente mai este generat şi de o anumită reclamă pe care unele firme de medicamente străine o fac unor produse in scopul obţinerii de profituri cit mai mari. Iată de ce nu este in interesul bolnavilor să se practice graba in prezentarea unor medicamente sau metode terapeutice noi, realizate in străinătate sau in ţara noastră, insuficient experimentate, fără documentarea ştiinţifică necesară. Acest mod legal şi corect de proceduri elimină riscul ca mulţi bolnavi să fie puşi pe drumuri in speranţa de a găsi medicamentul de care işi leagă toate speranţele. Pătrunderea in practica medicală a unor mijloace terapeutice neexperimentate sau insuficient experimentate poate avea consecinţe grave asupra stării de sănătate a unor oameni şi chiar a descendenţilor.

După cum bine se ştie, hotărirea asupra introducerii in practică a unui nou mijloc terapeutic se ia de către instituţiile investite cu această mare şi grea responsabilitate. Ele răspund de fapt in faţa legii şi a propriei conştiinţe, işi pun semnătura şi prestigiul profesional pe un medicament care este destinat oamenilor bolnavi şi nu au voie să abdice de la această umană indatorire. Disputele din ultimul timp au determinat, pe lingă o sporire a atenţiei spre acest domeniu, şi o creştere a exigenţei generale in materie de medicamente, de boală şi in primă şi ultimă instanţă in materie de sănătate. Aceasta şi pentru faptul că sănătatea este un bun ciştigat şi inalienabil al oamenilor şi nimeni nu are voie să-l ignoreze, iar boala medicamentoasă tinde să treacă pe lista flagelurilor sociale, chiar după bolile cardiovasculare, cancer şi accidentele rutiere sau „să o ia — aşa cum se spune — inaintea tuberculozei şi sifilisului, teroarea inaintaşilor noştri".

Receptivitatea pentru nou este un imperativ impus de viaţă, dar o dată cu această cerinţă a devenit necesar să invingem unele aspecte de rutină şi chiar orgolii pentru a se verifica cu toată grija şi rigoarea ştiinţifică tot ce slujeşte sănătăţii, omului bolnav. Fără indoială că trebuie să sporească exigenţa in verificarea fiecărui medicament in parte, chiar şi după introducerea lui in practica medicală, si să nu se uite niciodată obligaţia pe care o avem cu toţii de a lupta contra abuzului de medicamente.

Dr. RADU OZUN ■

CONDIȚIA CAPODOPEREI

Iată cum, a răspunde la o scurtă anchetă, fie ea şi în jurul capodoperei literare, impune participanţilor, binecunoscuţi scriitori (poeţi, prozatori, critici), momente de sinceritate. Ancheta noastră nu-şi propune decit relevarea părerilor personale ale autorilor despre opera lor. Fără a fi scurte studii sau păreri critice, răspunsurile dezvăluie atit spiritul autocritic cit şí modestia intervievaţilor, care, dind curs anchetei, fac o judecată de valoare, sumară e drept, asupra condiţiei capodoperei literare.

Poate cuvintul în sine, capodoperă, obligă şi sperie, îndepărtind pe mulţi autori de la încrederea şi convingerea că se pot scrie şi. . . capodopere. În timp ce mai sint mulţi alţi autori care socotesc că intreg produsul talentului lor se constituie într-o capodoperă. Fără alte comentarii, şi tocmai pentru a da o idee despre ceea ce înseamnă o capodoperă în conştiinţa scriitorului român contemporan, am formulat citeva întrebări:

1. — CE CONSIDERAŢI DUMNEAVOASTRĂ CĂ ÎNSEAMNĂ O CAPODOPERĂ?

2. — CÎND AŢI AVUT SENTIMENTUL CĂ AŢI TRECUT PE LÎNGĂ O CAPODOPERĂ?

3. — CE V-A LIPSIT SĂ O REALIZAŢI ?

4. — CARE ESTE OPERA DESPRE CARE CREDEŢI CĂ VĂ REPREZINTĂ?

5. — ÎN CE ÎMPREJURĂRI AŢI SCRIS-O?

IOAN ALEXANDRU: „Ştiu poeme pline de taină şi frumuseţe"

1-2 — Nu ştiu ce este o capodoperă, dar ştiu citeva cărţi, poeme române sau in alte limbi, pline de taină şi frumuseţe. Ceea ce ştiu eu că poate comunica semenului meu un sentiment inalt al integrării in armonia intregului. Cred că am implinit in unele din **Imnele** mele.

4-5 — **Imnele.** Tot scriu la ele de vreo 12 ani... Capodoperă? Cuvintul atins de Duh, de flacăra Spiritului.

ION GHEORGHE: „Capodopera literară ar fi ideea perfecţiunii"

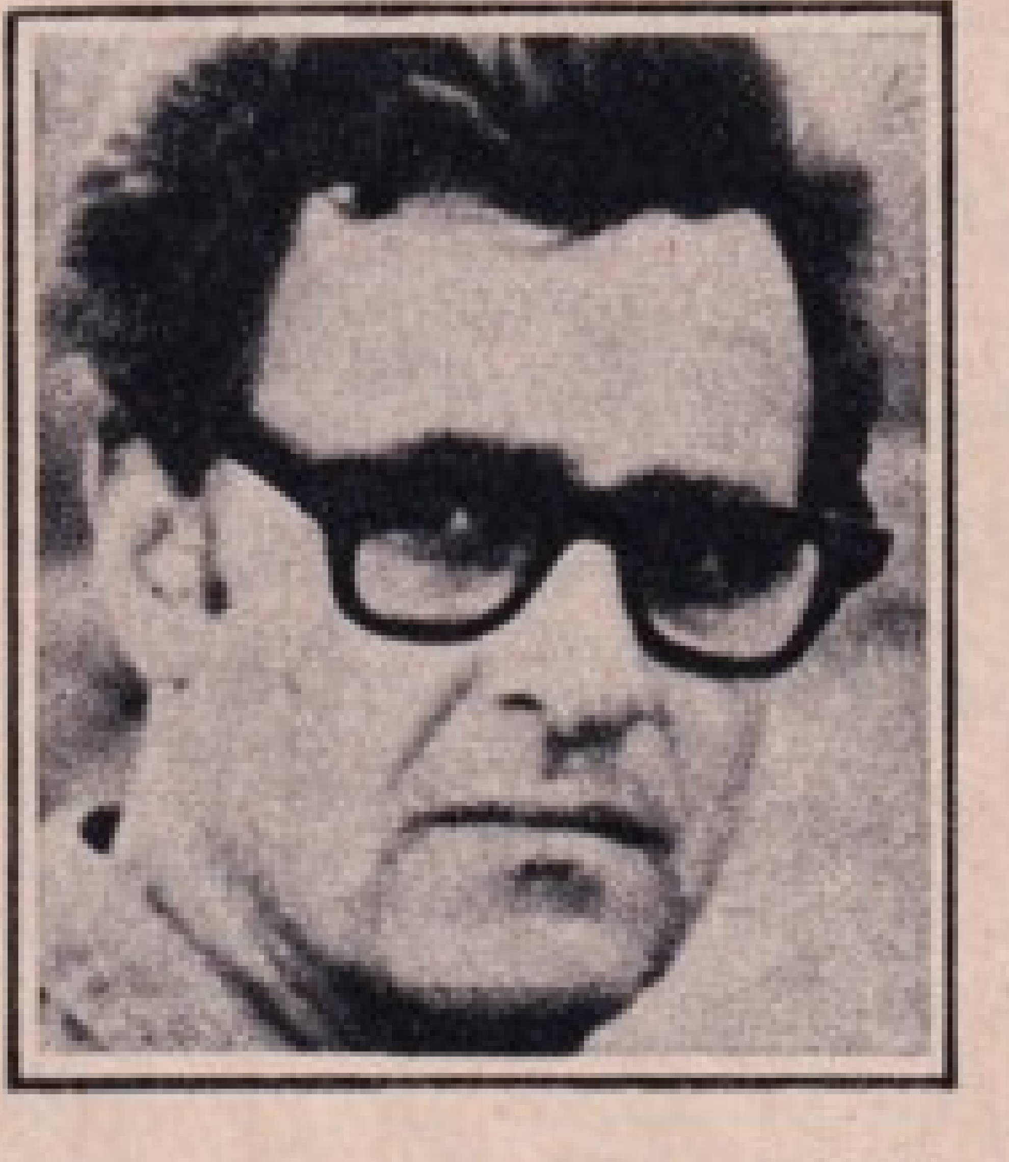

2. De la **Şarja** şi **Balada ţăranului tinăr,** am inceput să mă simt in preajma capodoperei, s-o abordez, s-o cuceresc şi, la capăt, să constat că am lăsat-o in urmă — intrucit vedeam virfuri de munţi şi mai inalte... Pot zice că **n-am trecut pe lingă capodoperă,** cit mai exact am absolvit etapele capodoperei; altfel zis, am urcat piscurile mele, şi tot văile mele le-am coborit şi din nou am escaladat cotele mele de năzuinţă supremă.

3. La peste 20 de ani de muncă literară, sint nevoit să constat că talentul, oricit de mare, munca şi cultura nu asigură reuşita totală a unui scriitor, a unei opere, numai prin faptul că există. Este nevoie şi de noroc, este nevoie şi de un context social şi istoric propice, de climat profesional adecvat, de criterii sigure şi stabile, dar şi de mai multă receptare a aspectelor noi, novatoare, revoluţionare ale artei şi vieţii. Dacă Ion Budai Deleanu cu a sa epopee tragi-comică, ar fi avut, pe lingă geniul incontestabil, mai mult noroc istoric, noi, toţi poeţii ce i-am urmat **Ţiganiadei,** am fi fost altceva. Literatura română ar fi fost ceea ce era să fie lumea in cazul că Americile ar fi fost colonizate de vikingi, cum incepuseră cu aproape o mie de ani mai inaintea lui Columb. Mie mi-a lipsit multă vreme, **nu capodopera, cit validarea capodoperei.** Iată, de pildă, un aspect al lipsei de inţelegere şi validare: am descoperit acele **statuiete de betoane arhaice,** pe seama cărora sint minimalizat şi incă ridiculizat. Intr-un alt context de cultură, de etică istorică, şi dacă aveam norocul să mă arăt cu ele unor minţi avizate intrutotul, intreaga mea muncă ar fi avut „incă din timpul vieţii" alte dimensiuni. De-acum incolo insă validarea descoperirilor mele arheologice, rămine pe seama viitorului, legindu-se de operă. Capodopera mea, aceasta ar fi fost: descoperirea unei civilizaţii primordiale; mitologic vorbind, eu, ca şi Egeu, am găsit locul unde Gegeu, tatăl său, a depus o movilă de statuiete cu chipurile tuturor strămoşilor oamenilor, ca dovadă că fondatorii tuturor popoarelor au plecat de pe Istriţa, dar zeii, invidioşi pe oameni, au creat confuzie, uitare şi neinţelegere, derutind minţile urmaşilor.

4. **Balada ţăranului tinăr, Şarja,** vreo zece, cincisprezece **Scrisori esenţiale, Zoosophia, Mai mult ca plinsul, Vine iarba,** părţi din **Cavalerul Trac, Megalitice, Noimele** in varianta de manuscris, **Elegiile politice,** viitorul ciclu al **Epopeei Hermeneutice** şi **Critica societăţii pure**, vor depune dovada că am existat in poezia românilor.

5. Aceasta ar alcătui opera concepută in toate imprejurările vieţii mele ca unică imprejurare de-a fi om, şi operă, şi capodoperă.

1. O capodoperă ar fi Himalaia, ca suprem al unor forme de relief; ar fi Olimpul, şi ar fi Ceahlăul, Negoiul şi Omul, virfuri intre virfuri. Nu intimplător, s-au considerat locuri ale zeilor. Omul cind ajungea acolo căpăta nemurirea, devenea un ins de referinţă, model de urmat. Capodopera literară ar fi ideea perfecţiunii: dar cum ea se limitează in timp istoric şi-n spaţiu etnic şi politic este numai operă. O salvează şi-o fac capodoperă pură numai intimplările viitorului imprevizibil.

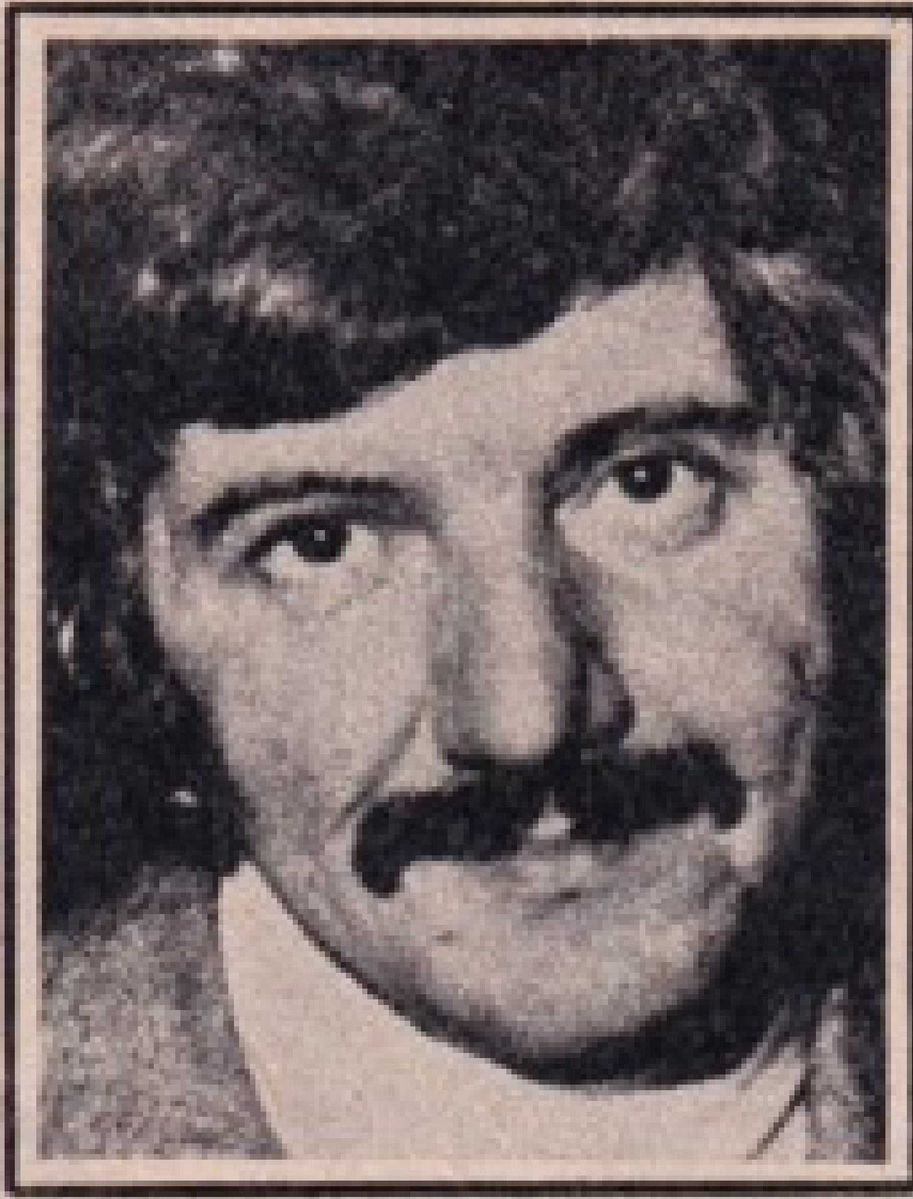

MIRCEA MICU:

„Cine poate spune, fără să roșească: măi fraților, am scris o capodoperă!"

1. Capodoperă înseamnă cartea pe care ar dori să o scrie orice scriitor cu talent. Se intimplă, însă, ca mulți scriitori cu talent să nu poată realiza o capodoperă. Capodopera este ceea ce rămine după noi, suplinindu-ne ființa. Înseamnă, cu alte cuvinte, **nemurirea.**

2. N-am avut acest sentiment! Dealtfel, nici nu cred că un scriitor care se respectă poate spune fără să roșească: „Măi fraților, am scris o capodoperă!" Nu?

3. Mi-a lipsit că... n-a fost!

4. Nu știu cu precizie. Probabil romanul **Patima,** din care am tipărit 2 volume.

5. Am scris-o in primii ani ai venirii mele in București, intr-un subsol din strada Știrbei Vodă 160. Aveam alături pivnița unui inginer care se omora după varză murată, iar deasupra un băiețaș căruia ii plăcea să joace fotbal in casă. Mie nu-mi plăcea! Dar tot alături, cu două clădiri mai sus, se afla și casa in care a lucrat și a locuit in ultimii ani ai vieții Ioan Slavici...

ION LĂNCRĂNJAN:

„Capodopera însăși cred că este o năzuință, e visul, mărturisit sau nemărturisit, al fiecărui creator"

1–2 N-aș putea să vă spun foarte exact cind, in ce zi și la ce oră, am avut acest sentiment, pe care il bănuiesc amețitor, dacă nu chiar copleșitor. Și asta nu pentru că nu m-aș gindi la ceea ce am construit și construiesc (bucurindu-mă, după cum știți, de înțelegerea și interesul cititorilor, nebucurindu-mă, din fericire, de aceeași atenție, din partea unei anumite critici literare), ci pentru că am năzuit mereu, spre altceva mai captivant și mai fascinant, mai plin de adevăr, mai zguduitor, mai frumos. Năzuința aceasta, recunoscută sau nu, e comună tuturor scriitorilor, face parte din motivația de profunzime a scrisului, dacă imi ingăduiți să mă exprim astfel. Capodopera insăși cred că e o năzuință, e visul, mărturisit sau nemărturisit al fiecărui creator, e, de multe ori, aspirația unei intregi culturi, mai ales in perioadele de dezghiocare a tuturor izvoarelor, in vremurile, atit de fericite, de inflorire maximă. Se poate intimpla, intr-adevăr, ca un om sau o cultură intreagă să aibă la un moment dat sentimentul nu că a „trecut pe lingă capodoperă", ci că au realizat-o. Nu intotdeauna insă se produc și confirmările necesare, timpul fiind de multe ori extrem de nemilos. Această sancțiune a timpului a fost și este intotdeauna binevenită. Fiindcă un om, un creator sau o generație intreagă, un grup de scriitori sau o literatură intreagă se poate intimpla să-și ia un avint mult prea mare, ieșind așadar din perimetrul **faptelor,** ambalindu-și din cauza asta mai toate produsele cu celofanul atit de fragil al nemuririi, din care se alege praful și pulberea pe urmă. Spunind asta nu mă refer la impostura măruntă și tembelă, inevitabilă pentru orice perioadă literară, măruntiitorii de idei și negustorii de sentimente avind și ei un rol pe lume. Mă refer, dimpotrivă, la autoamăgirea născută din bună-credință și din prea mult elan, pledind astfel pentru mai multă detașare, pentru o abordare cit mai lucidă a problemelor acestora extrem de complexe, detașarea și luciditatea neavind nimic de-a face, după socotința mea, cu olimpianismul sterp sau cu răceala lipsei de inzestrare. Marii creatori dintotdeauna au fost și sint exemple de necontestat in acest sens, in sensul dăruirii, in sensul pulverizării proprii, in operă și prin operă, cu toate că ei nu și-au propus să realizeze capodopere. Cred că Tolstoi, aș mai spune eu, fără a stărui, n-a scris romanul **Război și pace** ca să dăruiască lumii o capodoperă, l-a scris pentru că avea ceva de spus lumii, și țării lui, implicit, pentru că nu ar mai fi putut trăi dacă nu ar fi făcut-o, sentimentul acesta puternic — amestec ciudat de neliniște și de încredere, strigăt de mînie surdă și grea, rîset de bucurie pură sau rostogolire greoaie de pămînt — trecînd ca un ax de simetrie prin întreaga epopee, fiind și rămînînd una din posibilele caracteristici ale **capodoperei**, dacă există cu adevărat asemenea caracteristici.

4. — N-am făcut, o mărturisire cu rușine, nici un fel de ierarhizare a lucrărilor scrise pînă acum, nici după numărul de pagini, nici după tematică, nici după cantitatea de laude sau de injurii (denigrările fiind totuși mai numeroase, indiferent ce formă au luat ele, scrisă sau vînturată prin culise. Asta nu înseamnă însă că nu m-am întors și nu mă întorc din cînd în cînd spre ceea ce am săvîrșit, fără a pune note, fără nici un scop, să mai treacă vremea, să știm, cum se zice, de unde venim și încotro ne ducem. Așa se face că uneori mă întorc cu gîndul către **Caloianul**, avînd impresia că am atins prin această carte cota cea mai înaltă a creației proprii. Alteori am această impresie în legătură cu **Suferința urmașilor**, sau cu **Drumul cîinelui**, schimbările acestea de păreri și de „preferințe" fiind condiționate de starea în care mă aflu la un moment dat, de ceea ce scriu, o carte anume, la care te gîndești sau la care lucrezi, cerînd anumite puncte de sprijin, în cadrul operei din care face parte sau în afara acestei opere, în vreme ce alta cere sau naște alte raportări, luminînd și umbrind ceea ce s-a săvîrșit mai înainte. Mi se pare firească această „mișcare interioară", care a însoțit și însoțește acumulările și creșterile oricărui creator, luminîndu-i cîteodată fața, cînd a izbutit efectiv ceva deosebit, umplîndu-i sufletul și casa de melancolie, cînd nu a reușit ce și-a propus, înălțîndu-i și întărindu-i pe unii, pe cei ce se dăruiesc cu adevărat scrisului, micșorîndu-i și înrăindu-i pe alții, pe „cei seci și goi". Rău cred că nu poate face nimănui această „creștere din descreștere", această confruntare cu sine, care poate fi comparată, pe un plan mai mare, cu „setea" care se manifestă într-o anumită perioadă, față de un anumit scriitor sau față de o anumită carte, în urma căreia vine o relativă uitare, pentru ca după aceea, cine știe cînd (și numai în cazurile fericite), să se nască „ o sete nouă". Se merge astfel înainte, se tinde spre realizarea unui întreg cît mai armonios, cît mai cuprinzător, cum se întîmplă și în planul, mai îngust, în aparență, al evoluției unui singur scriitor. În orice caz, în ce mă privește, am mizat și mizez pe **un întreg**, fără a neglija detaliul, cum se zice uneori ; am fost preocupat de construcție, fără a ocoli însă pleasna de lumină a unei fraze frumoase, dacă ea a fost cerută de o pagină anume ; am contat mult pe semnificația unor conflicte „rupte direct din viață", fără a fi un simplu copist, cum zic unii publiciști literari de duzină (că mulți și nefeluriți mai sînt, Doamne !), fără a fi prizonierul vreunui deceniu, fie el „obsedant" sau mai puțin obsedat ; m-am mișcat, dacă mi se îngăduie, de-a lungul unei perioade istorice de cel puțin patruzeci de ani, fără a aștepta îndemnuri din partea cuiva ; am „răscolit" prin ceea ce am scris o epocă întreagă, fără a mă erija în procuror, cum cred unii anchilozați ai spiritului, fără a „pescui greșeli și lipsuri", fiind preocupat, în primul rînd, de schimbările extraordinar de mari care s-au produs în România în această epocă de răscruce (pentru România, dar și pentru lume) ; m-a interesat în mod deosebit ceea ce s-a cîștigat și se cîștigă prin aceste schimbări, dar și ceea ce s-a pierdut și se pierde, dorind astfel să mențin trează memoria unei întregi colectivități. Pentru că scriitorul e legat printr-o mie și unu de fire de viață, cînd scrie însă el trebuie să scrie de parcă ar fi singur în lume, parcă n-ar mai putea nimeni, pe nicăieri, să incrusteze în vreme mărturia pe care o incrustează el. Dacă nu se produce o asemenea „focalizare", dacă nu este atinsă, prin sinteză, cota cea mai înaltă a creației, devin de prisos și zădarnice toate, — recunoașterile și laudele, cădelnițările și osanalele, însăși iluzia capodoperei destrămîndu-se și pulverizîndu-se în gol, dacă nu există **o operă**.

5. — **Aș** vorbi mai degrabă despre ceea ce numeam mai înainte năzuință, despre **nostalgia capodoperei**, care își are izvoarele în **melancolie**, într-o neliniște de sorginte cosmică. Fiindcă toți marii creatori, toți cei care au dăruit lumii lucrări deosebite (despre care s-a spus ulterior că sînt **capodopere**), au fost bîntuiți sau atinși măcar de această neliniște fantastică, pe cît de reală, pe atît de fantastică. În gîndul lor și în urechea lor au țiuit sunete care nu au fost detectate niciodată, de nici un radar, în mintea lor s-au răsfrînt lumini pe care nu le-a sesizat nici un telescop. Nu e nimic supranatural în asta, măreția omului, capacitatea lui de a fi „om deplin", de a fi, așadar, genial și banal, intrînd într-un fel în ordinea firească a lucrurilor. Dacă admitem, de pildă, că Eminescu a fost genial, atunci trebuie să recunoaștem că viața lui și opera lui au fost străbătute, ca de un vînt cosmic, de **melancolie**. E necesar, probabil, să precizez că **melancolia**, în înțelesul pe care am încercat să i-l dau aici, nu are nimic comun cu tristețea obișnuită a unuia sau altuia, așa cum desăvîrșirea, în înțelesul ei obișnuit și vulgarizator, nu are nimic comun cu desăvîrșirea reală a **capodoperei**, a cărei frumusețe a sporit și sporește mereu, pe măsură ce trec anii și veacurile prin ea. Aceasta s-ar putea să fie, într-adevăr, o altă caracteristică a **capodoperei**, fiindcă tot ce a fost și este măreț în domeniul atît de fascinant al frumosului a căpătat, cu trecerea timpului, noi străluciri și noi înțelesuri, selectarea însăși, cît și dăinuirea, fiind condiționate de această posibilitate nesfîrșită. Golul și nimicul nu se pot apropia de desăvîrșirea către care tinde capodopera, **atingînd-o** sau lăsînd impresia că a atins-o, menținînd astfel trează năzuința spre frumos și bine, dorul de mai mult și setea de lumină, care vor exista atît timp cît va exista omul, însoțindu-l pe toate drumurile pe care le va străbate el, pe pămînt sau în cosmos.

Ancheta noastră literară

Al. PIRU :

> „Capodopera
> este o aspirație
> a fiecărui scriitor,
> cu greu însă
> un critic
> s-ar încumeta
> să spună că
> puțin a lipsit
> ca o scriere a sa
> să nu fie
> o capodoperă“

1. Capodopera, ca să folosesc definiția curentă, este o operă de valoare excepțională, posibilă în poezie, proză, dramaturgie sau critică, operă care întrunește toate sufragiile, în orice timp și în orice loc. Capodopera este o scriere care ne dă sentimentul perfecțiunii, al creației absolute. De exemplu **Luceafărul** lui Eminescu, **Moș Nichifor Coțcariul** de Creangă, **O scrisoare pierdută** de Caragiale, **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, de G. Călinescu.

2. Capodopera este o aspirație a fiecărui scriitor, cu greu însă un critic s-ar încumeta să spună că puțin a lipsit ca o scriere a sa să nu fie o capodoperă. În ce mă privește, am năzuit să fac opere rotunde, să epuizez într-o carte un autor sau o epocă literară, să compun tabloul unui gen de creație dintr-o perioadă de timp. M-am străduit să fac mai bine decît alții dinaintea mea, nu să realizez capodopere.

3. E cam prezumțios să-ți propui a scrie o capodoperă. Pentru asta se cere, desigur, în primul rînd vocație, dar și înlesniri materiale, răgaz. Admițînd că aș fi întrunit prima condiție, nu am avut niciodată curajul să mă consacru exclusiv literaturii, am preferat să-mi exercit profesiunea pentru care mă pregătisem în facultate. Am devenit deci profesor și am căutat să-mi îndeplinesc fără repros sarcinile legate de această funcție, pentru mulți incompatibilă cu aceea de scriitor (unii colegi mă apostrofează cîteodată cu un : „mă, tu ești poet !"). Reducînd la minimum timpul de odihnă zilnic, mi-am dublat timpul de muncă și am izbutit astfel să-mi fac vreme pentru literatură. Deci, opt ore pe zi sînt profesor și opt (de cele mai multe ori chiar zece — unsprezece) literat. Ce mi-a lipsit deci să realizez o capodoperă? Știu și eu? Poate că nu mi-a lipsit nimic...

4. Cred că mă reprezintă cel mai bine **Istoria literaturii române de la început pînă azi**, o carte de 600 de pagini pe care am scris-o în zece luni, de la 1 septembrie 1979 pînă la 30 iunie 1980. Aceasta nu este un curs universitar, ca **Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830** (curs extins la dimensiunile unui tratat), ci o sinteză în care pentru prima dată acord literaturii actuale locul cuvenit, un spațiu de aproximativ 130 de pagini. Literatura română are două mari epoci: una a marilor clasici în frunte cu Eminescu și alta de maximă înflorire în frunte cu Arghezi. Am dat fiecăreia cîte 300 de pagini. Fără să uzez de criteriul generațiilor (folosit totuși de Thibaudet), am periodizat, începînd cu perioada modernă, de la 1830, pe epoci de cîte trei decenii: 1830—1862 (literatura modernă), 1863—1892 (epoca marilor clasici), 1893—1918 (sfîrșit și început de secol), 1919—1947 (epoca dintre cele două războaie), 1948—1980 (literatura actuală). Există, prin urmare, dacă ar fi să vorbim de generații și să le definim doar prin poeți: generația lui Arghezi și generația lui Nichita Stănescu (Jebeleanu, Emil Botta și Beniuc merg cu generația precedentă). Anul 1980 închide spațiul unei generații care a debutat în 1948, Marin Preda fiind scriitorul ei cel mai reprezentativ.

5. Am primit o comandă din partea editurii „Univers". Trebuia să fac o sinteză de istoria literaturii române pentru străini de 300 de pagini. Însă cum o astfel de sinteză nu aveam nici pentru noi, **Istoria literaturii române — studii** (1979), opera unui colectiv de zece autori, în 300 de pagini, fiind un eșec, m-am gîndit că aș putea să reiau întreprinderea, într-un spațiu de două ori mai mare, cu mai multe șanse, singur.

NICHITA STĂNESCU :

„Lingvistic, capodopera este un epitet pozitiv"

1. Nu am meditat niciodată la ideea de capodoperă. Din punct de vedere lingvistic capodopera este un epitet pozitiv, ca să spun aşa, care poate insoţi şi o poezie dar şi un fel de bucate. Pentru englezi, bunăoară, a spune despre o mincare că e genială e un fapt curent. Epitetul pozitiv sau negativ in literatură nu atrage altceva decit starea clasamentului. Dar starea clasamentului se autoexclude ea insăşi din această zonă care nu este aceea a eforturilor. Pentru că efortul in artă are un caracter interior, nervos şi foarte greu clasabil.

2. Nu cred că există om care îşi ia in serios vocaţia să nu aibă sentimentul apropierii sau indepărtării de o realizare deosebită. Numai că zona este extraordinar de subiectivă. În cazul poeziei, după părerea noastră, orice poezie nouă, proaspăt scrisă, dă acest sentiment autorului ei. De n-ar fi aşa, el ar fi un farseur. Că acest sentiment se stinge cel mai adesea in timp sau, dimpotrivă, sporeşte in timp, e o problemă individuală, de exigenţă individuală, dar şi de ecou creativ stirnit de marele public.

3. E vorba de o lucrare de tatonare a unei zone majore şi anume cea a sentimentului unei ţări. Sentiment care nu are un caracter individual, ci unul colectiv, cu răsfringeri individuale.

4. În permamenţă fiecare cititor are citeva cărţi favorite în care el se regăseşte, şi pe care le-am putea numi in ghilimele, „capodopere".

D. R. POPESCU: „Oiştea lui Ieremia"

1. La această intrebare incendiatoare şi incuietoare şi devastatoare e bine ca omul să fie mai prudent, şi e foarte bine cind lasă impresia că este şi plin de modestie. Fiind in cazul de faţă vorba de un „Almanah", in care incap, ca in oricare alt almanah, şi răspunsuri mai obraznice, n-ar strica să aflăm in urma anchetei cu pricina că sintem contemporani cu sute de capodopere, mai mult sau mai puţin cusute cu aţă albă sau roşcată. Aşa că, hai şi noi la dat cu bita in baltă ! Propun chiar un titlu generic : „Oiştea lui Ieremia". Dar să mă opresc aici. Pină acuma a vorbit destul pesimistul din subsemnatul. Să-i dăm cuvintul şi optimistului, sau celui care nu se ascunde in false modestii... Da, era intr-o iarnă, ningea, cind am scris două capodopere, am impresia că în două zile ! Le-am citit părinţilor mei, invăţătorii Maria şi Traian Popescu, din Dănceu, Mehedinţi, care s-au arătat destul de uimiţi... Mi se pare că stăteam în pat, in genunchi, cind le-am lecturat... Sau intr-o zi am scris una şi in a doua pe alta ? şi a doua a fost scrisă ca să o confirme pe prima ?... Exact nu mai ştiu, eram in clasa a treia primară, sau in a patra, probabil in a patra... Erau poezii in rimă şi ritm (mă ingrozesc cind aud : poezie cu ritm, poezie cu rimă!). Deci n-am trecut atunci pe lingă o capodoperă, ci am chiar realizat-o. Şi n-a fost una, au fost două ! Din păcate părinţii nu prea m-au incurajat să mai comit şi altele, sau poate erau mulţumiţi cu două capodopere, nu-mi mai amintesc, sau poate şi eu consideram că am rezolvat toate intrebările mele şi ale lumii etc. ... Nu-mi mai amintesc exact şi m-am dus atunci la săniuş... Şi azi e inspăimintător să-mi dau seama că acest timp capodoperial criticii şi istoricii literari nu-l vor mai putea reconstitui in intregime, fiindcă, da... cele două capodopere s-au pierdut !...

Cu această veşnică părere de rău, sper că am răspuns tuturor celor cinci intrebări...

Opinii consemnate de
CORNELIA BARBU ■
Fotografii de
ION CUCU ■

REFLEXII ÎN ÎNTÎMPINAREA UNUI CENTENAR

Amintiri despre GEORGE ENESCU

După unirea Transilvaniei cu România, în turneele de concerte ale lui George Enescu începuseră să fie incluse şi oraşele de peste munţi. Primul concert dat după unire în Transilvania a avut loc la 31 mai 1921, la Sibiu, după care în aceeaşi lună au urmat şi alte şi alte concerte, la Braşov, Timişoara, Cluj şi Oradea. Primul său contact cu iubitorii de muzică de dincolo de Carpaţi a avut loc însă cu 7 ani mai devreme, la 17 februarie 1914, cînd neîntrecutul maestru al viorii, deja celebru în lumea întreagă, a concertat împreună cu pianistul Theodor Szanto la Lugoj, centrul cultural de pe acea vreme al Banatului. Pe atunci, viaţa muzicală a acestui oraş era foarte vie ; pe lîngă o susţinută activitate a mai multor formaţii corale — dintre cele două româneşti, una era sub conducerea lui Ion Vidu — se făcea multă muzică de cameră, iar soţia cărturarului Valeriu Branişte, Maria V. Branişte, sufletul mişcării muzicale amatoare a românilor, cînta la pian la nivel profesional.

După datele pe care le deţin, venirea lui Enescu la Lugoj nu era întîmplătoare, ci s-a datorat unei invitaţii făcute de către dirijorul corului maghiar din Lugoj, Iosif Willer, care în cercurile muzicale din Budapesta auzise vorbindu-se despre arta desăvîrşită a maestrului român. Deşi majoritatea publicului nu era prea bine informată despre personalitatea lui Enescu, vestea unui concert dat de un artist venit din România — după vizita, cu mai mulţi ani în urmă, a corului lui Muzicescu de la Iaşi şi a lui Paulean de la Severin — a stîrnit în rîndul populaţiei de limbă română un mare entuziasm. Sala de bal a hotelului s-a dovedit neîncăpătoare. După fiecare piesă executată, ovaţiile nu se mai terminau şi în pauza concertului preşedinta asociaţiei femeilor din Lugoj i-a oferit maestrului un mare buchet de flori în semn de omagiu.

Semnatarul acestor rînduri, de 14 ani atunci, deosebit de receptiv faţă de muzică, era buimăcit de minunata artă de a cînta la vioară a lui Enescu. Dar asupra publicului nu numai muzica, nu numai felul de a cînta al lui Enescu au exercitat o impresie deosebit de puternică, ci întreaga lui înfăţişare. Maestrul avea pe vremea aceea 33 de ani. Avea un cap splendid şi o faţă expresivă care reda întreaga gamă a sentimentelor surprinse în piesele executate. Cum era şi firesc, românii lugojeni erau fericiţi că se pot mîndri în faţa conlocuitorilor lor de altă naţionalitate din Lugoj cu un artist român de faimă mondială.

Au trecut mulţi ani pînă l-am revăzut pe marele nostru maestru. În toamna anului 1919, după terminarea studiilor de liceu, am fost angajat de Tiberiu Brediceanu în calitate de corepetitor la Opera Română, nou înfiinţată la Cluj, urmînd aici şi Conservatorul. În cursul celor trei ani petrecuţi la Cluj am avut prilejul să ascult, în interpretarea orchestrei Operei, **Rapsodia I** de Enescu, a cărei audiţie m-a entuziasmat şi mi-a dezvăluit uriaşele perspective ale unei creaţii muzicale culte în stil naţional. Era prima lucrare instrumentală românească de mare ţinută artistică auzită de mine pînă atunci. Tot în aceşti ani am avut şi prilejul de a-l asculta din nou pe Enescu cîntînd la vioară. Din păcate, din o prea mare modestie, nu avea obiceiul de a-şi cînta lucrările sale în cursul turneelor întreprinse în provincie. Ba, nici programul concertului său din Cluj nu cuprindea o compoziție proprie...

După terminarea studiilor din Cluj, am plecat in 1921 pentru 5 ani la Viena, pentru a-mi continua studiile de compoziție. Astfel, nu l-am mai intilnit pe marele maestru decit după stabilirea mea la Tg. Mureș. Primul său concert a avut loc in acest oraș in anul 1923, cind nu mă intorsesem incă de la Viena. Următorul concert al lui Enescu, din ianuarie 1927, ținut la Palatul Culturii, a fost urmat apoi de alte recitaluri, susținute aproape din trei in trei ani (1928, 1931, 1936, 1937). Concertele sale au atras nu numai publicul entuziast al acestui oraș, dar și selectul corp profesoral al Conservatorului municipal, care, in frunte cu directorul Max Costin, a avut un adevărat cult pentru Enescu. În cursul vizitelor sale, făcute la fiecare nouă venire in Tg. Mureș, la Conservator, Enescu cinta profesorilor la pian, la orgă și violoncel, stăpinind, spre nețărmurita noastră admirație, aceste instrumente aproape cu aceeași virtuozitate. În **Cartea de onoare** a Conservatorului și-a exprimat prețuirea față de această instituție de educație muzicală, scriind următoarele rinduri :

Georges Enesco
1949

Amintiri despre GEORGE ENESCU

„Resimt totdeauna o deosebită plăcere să citez Conservatorul din Tirgu Mureș ca intrunind atiți profesori eminenți, aleși unul și unul. În țară este unicul de felul său. George Enescu. 1928“.

La unul din concertele date cu acest prilej a cintat impreună cu profesorul Arpad Laszlo, fost elev al lui Liszt, sonata **Kreutzer** de Beethoven. Îmi amintesc cum la una din vizitele făcute de Enescu la Conservator, păstrind incă vie in memorie impresia deosebită pe care mi-a făcut-o **Rapsodia I**, i-am vorbit cu inflăcărare despre școala națională, in fruntea căreia se afla maestrul. Nu cunoscusem pe vremea aceea și alte compoziții ale lui Enescu, ele fiind publicate la Paris, nebucurindu-se de o prea mare circulație in țară. Spre surprinderea mea Enescu a primit cu o oarecare reținere manifestarea entuziasmului meu la adresa **Rapsodiei** și, in general, asupra unor lucrări care vor să impresioneze numai prin pitorescul limbajului folcloric. Reținere a cărei cauză am aflat-o abia spre sfirșitul convorbirii. Întrebindu-mă, printre altele, despre studiile făcute la Viena, despre impresiile lăsate de viața muzicală a capitalei Austriei, și aflind că am petrecut două veri impreună cu profesorul meu, Ernst Kanitz, in Tirol, și spunindu-i cit de mult mi-au plăcut locurile, oamenii și obiceiurile de acolo, m-a intrebat dacă nu cumva am citit nuvelele lui Peter Rosegger despre viața oamenilor din Stiria și Tirol. Tilcul intrebării aveam să-l aflu numaidecit. Mărturisindu-i că, din cauza dialectului in care sint scrise aceste nuvele, nu prea am ințeles mare lucru, Enescu m-a intrebat: dacă cred că Faust ar fi posibil să fie scris in dialect? Am ințeles ce a vrut să spună, mai ales că a adăugat numaidecit: după părerea s-a folclorul poate contribui la reinnoirea limbajului universal, il poate imbogăți cu particularitățile sale melodice și ritmice, dar, in general, marile creații au fost realizate pe baza sistemului universal ce stă la temelia muzicii europene, pe baza unui limbaj muzical la a cărei dezvoltare au contribuit toate popoarele europene, cu particularitățile lor naționale. După părerea maestrului, singura excepție in istoria muzicii o constituie cazul grupului celor cinci compozitori ruși, in frunte cu Musorgski, dar și ei au imprumutat nu numai formele muzicale europene, ci și elemente ale limbajului armonic. Referindu-se la faptul că, deși muzica germană, franceză, engleză, italiană etc. are la bază același sistem, totuși, datorită deosebirilor de conținut emoțional, creația muzicală a acestor popoare diferă foarte mult, păstrindu-și caracterul național datorită tocmai fondului său expresiv. La asta se referă și următoarea idee cuprinsă in discursul său de recepție rostit la intrarea in Academia Română, in 1933: **„Muzica este un grai in care se oglindesc, fără posibilitate de prefăcătorie, insușirile psihice ale omului, ale popoarelor“**; sau intr-un interviu din 1928, dat ziarului „Propășirea“, in care spune: **„Folosirea materialului folcloristic nu realizează intotdeauna autenticitatea caracterului etnic... Compozitorul român va putea să creeze, paralel cu muzica populară, dar prin alte mijloace, absolut personale, lucrări valoroase asemănător caracterizate“.**

GRANDE EXPOSITION
PIANOS
DAN
DAN
TURNEUL GEORGE ENESCU 1923
GRAND ETABLISSEMENT
MUSIQUE
PIANOS
DAN

Un afiș George Enescu

Desigur, Enescu a valorificat cu o neintrecută măiestrie elementele inedite ale folclorului nostru, nu numai din punct de vedere melodic, dar și armonic și ritmic. Una din caracteristicile stilului său din ultima perioadă de creație, **eterofonia**, este tot de sursă populară. Dar deosebit de caracteristică pentru Enescu este organica sinteză pe care a realizat-o intre universal și național. Afirmațiile lui Enescu, expuse mai sus, referitoare la valorificarea elementului folcloric, le-am ințeles tot mai bine in măsura in care mi-a fost posibil să cunosc tot mai multe lucrări ale maestrului, nu numai prin audierea lor, ci prin studiul aprofundat al partiturilor. Practic, aceasta a devenit posibil numai atunci cind statul nostru socialist, cu mari sacrificii materiale, a incheiat o convenție cu editura „Salabert“ din Paris, pentru a putea tipări in țară intreaga creație a lui Enescu. Unele din lucrările sale, ca **Vox Maris** și **Simfonia de cameră** au fost terminate abia după plecarea sa, in 1947, la Paris, unde căuta lecuirea bolii ce-l rodea de mult timp.

Unele din lucrările de cameră ale lui George Enescu au putut fi ascultate la noi abia după tipărirea lor, aici revenind un merit deosebit lui Ștefan și Valentin Gheorghiu care impreună cu formația camerală ce o conduceau au executat **Cvartetul** și **Quintetul de pian și coarde**, precum și lui Constantin Silvestri, care, pe lingă unele lucrări simfonice, a executat in primă audiție la noi **Dixtuorul**, făcind astfel cunoscută publicului meloman creația enesciană.

Astăzi, creația sa face parte din repertoriul permanent al Filarmonicii din Capitală și al altor orchestre din centrele culturale din țară. Pe lingă cele simfonice, incep să fie mai bine cunoscute și lucrările sale camerale. La o mai bună cunoaștere a muzicii enesciene contribuie radioul și televiziunea română, iar festivalurile ce au loc din trei in trei ani constituie noi și importante prilejuri sărbătorești de a ne manifesta admirația față de cel ce in creația sa a dat glas cu atita forță și convingere simțirii și sensibilității românești.

ZENO VANCEA ■

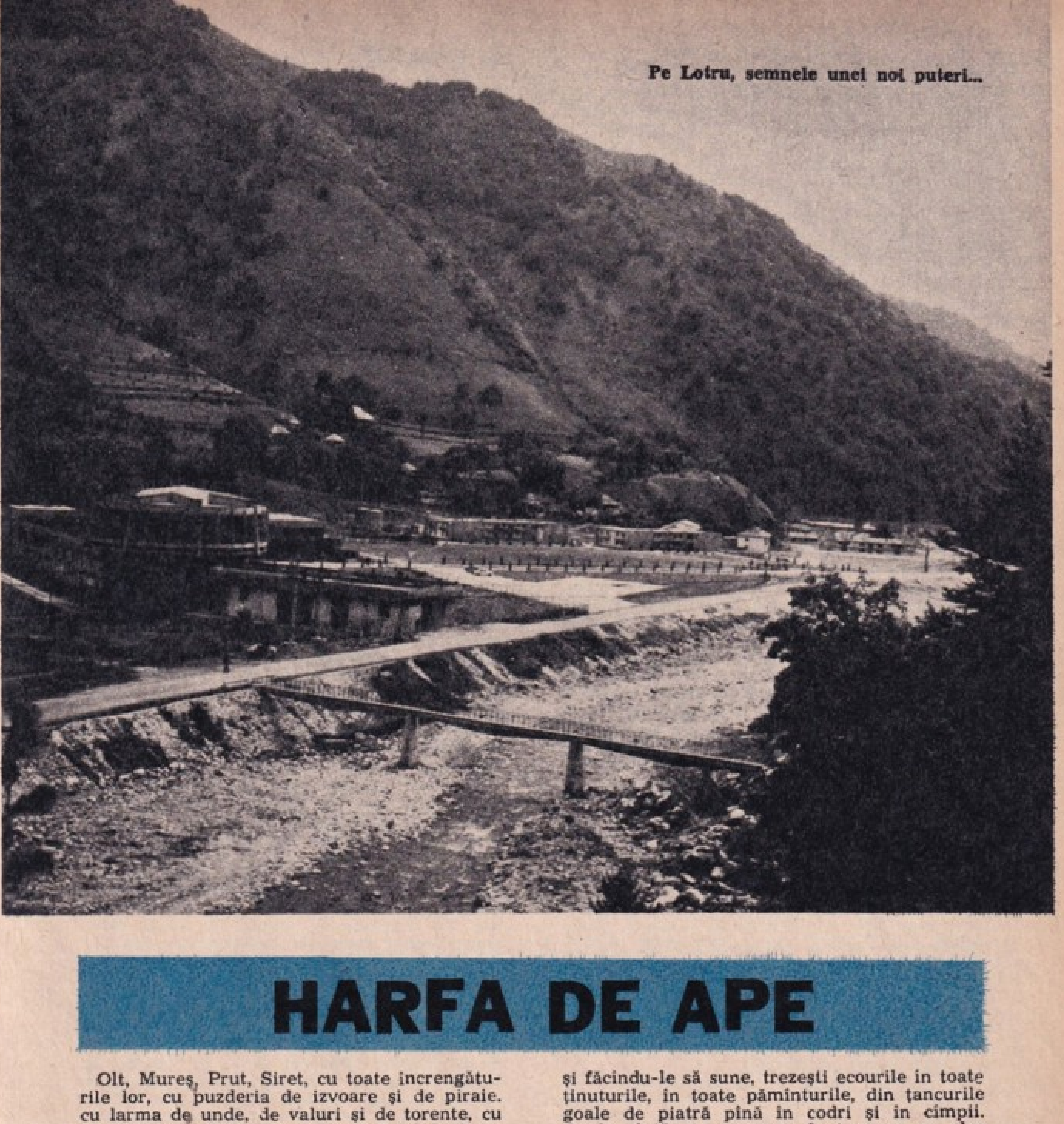

Pe Lotru, semnele unei noi puteri...

HARFA DE APE

Olt, Mureş, Prut, Siret, cu toate increngăturile lor, cu puzderia de izvoare şi de piraie. cu larma de unde, de valuri şi de torente, cu tunetele cascadelor şi cu şoapta dulce a clipelor de popas, toate acestea şi altele, incărcate unele de amintirile istoriei, ispititoare altele prin frumuseţea lor, alcătuiesc aşa-numitul sistem hidrografic al României. Şi toate cintă laudă Dunării.

După ce e scăldată, de-a lungul a peste o mie de kilometri, de apele celui de-al doilea mare fluviu al continentului, România ridică, pe harta ei de pămînturi fertile, unul din cele mai bogate şi mai armonioase sisteme de ape dintre cite se cunosc pe lume. Baza geometrică a acestui sistem, punctul lui de reazim, e Dunărea. Sursa lui principală, castelul de zămislire, pierdut cu turnurile în nori, sint Carpaţii. Apele româneşti intind fire de harfă intre coama de granit, porfir şi bazalt a Carpaţilor şi vasta cutie de rezonanţă a Dunării. Atingînd aceste strune de mătase sau de argint, suind cu degetele gindului pe firul lor şi făcindu-le să sune, trezeşti ecourile in toate ţinuturile, in toate pămînturile, din ţancurile goale de piatră pină in codri şi in cimpii. Apele cintă, cu murmur de izvoare, cu glas de piraie şi riuri, umplind cu larma lor muzicală intreg spaţiul nostru geografic, făcind aerul de cleştar al ţării să vibreze profund şi să perpetueze la infinit această muzică. O domină Dunărea, care converteşte armoniile venite de pretutindeni in registrul ei grav, conducindu-le spre aceeaşi unică rezolvare de simfonie.

Rezemat cu timpla de trunchiul sonor al fluviului şi auzind tumultul de ape, ţi se pare că asculţi un cintec de harfă.

Tisa cuprinde umărul de Nord al ţării pe o lungime de 60 km. Spre ea conduc toate riurile din Transilvania şi, intilnindu-se cu apele ei, toate riurile din Transilvania işi deapănă povestea pină la Dunăre.

Vişeul, spre exemplu, este, poate, cel mai nordic riu al românilor, scăldind ţara pină mai ieri sălbatică a Maramureşului. Riu bogat în ape, saturat de torenții prăvăliți de pe coasta de piatră, rîu aprig și tumultuos ca și firea oamenilor de pe aici. Ca să-i scriem povestea, ar trebui să intrăm în istoria Maramureșului, ar trebui să ascultăm toate cîntecele ținutului, tot zbuciumul oamenilor, ca și trezirea lor la o nouă civilizație în clipa cînd aceste bătrîne pămînturi s-au legat cu lumea și cu timpul prin cel dintîi drum de fier. Ar trebui să ascultăm, așadar, povestea drumului de la Salva—Vișeu, scobit de brigadierii anilor '48, cu tîrnăcoapele, în piatră. Epopeea s-a petrecut acolo, în Nordul țării, pe Valea Sălăuței, care e abia un pîrîu. Epopeea s-a petrecut acolo, pe firul Vișeului, care e abia un afluent al Tisei. I-a răspuns, dintr-o altă zare a țării, de pe apele altui rîu, „cel mai zbuciumat rîu lung din România", cum îl definesc manualele de geografie, și care e Jiul, epopeea străpungerii munților între Bumbești și Livezeni. Atunci, pentru prima oară, apele românești au început să capete glas de om, devenind, din martore ale istoriei omului, ape umane, umanizate, supuse unor transformări constructive de anvergură, apoi fructificate ca inedite bogății ale pămîntului românesc.

Ar trebui, reintorcîndu-ne în Transilvania, să evocăm, fie și sumar, povestea celor două Someșuri și a celor trei Crișuri. Crișul Repede a devenit, de mai mult timp, mai repede, apele lui s-au iuțit, au căpătat viteză de turbină, mișcă paletele hidrocentralei de la Aștileu, trimițînd soare unei bune părți din Transilvania. Dar Aștileul a fost numai un prim pas. Începînd cu 1969, bazinul Someșului cald și al afluenților lui a devenit un mare nod energetic, unul din cele mai mari ale țării. Amenajarea hidrotehnică de la Tarnița (cu un baraj de beton în arc, cu dublă curbură, stăvilind 75 de milioane mc de apă, care alimentează o centrală electrică de 45 MW) și amenajarea hidotehnică de la Mărișelu (cu un lac de acumulare de 220 milioane mc apă și o centrală subterană dezvoltînd o putere de 220 MW), au pompat în sistemul de energii al țării, în 1979, nu mai puțin de 490 milioane de kilowați-ore (față de 470 de milioane prevăzute în proiect). Prin aceste amenajări hidrotehnice, ca și prin altele (unele în curs de edificare, altele încă pe planșetele proiectanților). Apusenii se profilează pe cerul țării ca un gigantic castel solar, bilanțul lor energetic însemnînd, pînă la ceasul de față, 1,5 miliarde de kilowați-ore livrați orașelor și satelor României.

Munții noștri aur poartă...

În Retezat, munți la fel de bătrîni ca și Apusenii, apele Rîului Mare (care nu-i tocmai mare, dar aprig cînd sare din albie și invadează cu grele talazuri străvechea țară a Hațegului), curg azi, disciplinate și deviate pe sub pămînt, spre o centrală electrică în plină construcție, a cărei forță, dezvoltată de mari turbine tip Francis, va fi de 349 MW. Un baraj înalt de 173 de metri, un lac alpin de 200 de milioane mc, o vastă rețea de tuneluri înfășurînd fruntea munților ca o somptuoasă cunună desenează, aici, una dintre cele mai spectaculoase opere hidrotehnice ale țării. Este — ca toate operele de acest fel — o lucrare de concepție românească, o performanță de gîndire tehnică și de artă, mărturisind, în acești munți pe care-i străbați cu emoția filării unei ediții princeps a străvechimii și dăinuirii noastre, că altitudinile creației, astăzi, la noi, ating valori care ne umplu de mîndrie, de marea mîndrie de a le fi contemporani.

La care ape să mai poposim ? Pe care fir de strună să ne oprim ? Să-l facem să sune subțire, cu clinchet de argint, undeva, sus, la izvoare, sau să trezim vibrațiile toate ? Fiindcă oriunde ne-am opri, pe de-a rîndul sau pe sărite, pe apele mari sau pe cele mici, pe afluenții care sînt fii și fiice, pe nepoți sau pe strănepoți, vom întîlni amenajări constructive de proporții, energetice sau cu multiple alte destinații (irigații, alimentare cu apă a industriilor și orașelor etc.), destăinuind un gigantic efort material, tehnic, financiar, de concepție și de muncă, un efort cum puține țări ale lumii și le îngăduie. Dar un efort care, înscris într-o politică energetică consecventă, științifică, realistă, ne va răsplăti înzecit, asigurîndu-ne independența energetică, asigurînd ritmurile înalte ale economiei și devenirii noastre.

Un destin aparte, între apele Transilvaniei și ale țării, au Oltul și Mureșul. Magistrale ale istoriei poporului român, ele izvorăsc, simbolic, din același loc. Acolo, sus, de pe înălțimile de piatră albă ale Hașmașului Mare, cele două ape încearcă parcă să domine priveliștea întregii țări, hotărîndu-se să parcurgă fiecare cîte jumătate din întinderile ei. Mureșul se decide să plece către apus, legînd între ele pămînturile Transilvaniei (legîndu-le azi și prin mari amenajări hidrotehnice, destinate energeticii și irigațiilor), devenind rapsodul milenar al ardelenilor de pe toate cuprinsurile. Oltul, însoțindu-l o bună bucată de drum, ia calea spre sud și perforează Carpații, transformîndu-se într-un adevărat erou al apelor și luptelor noastre. A le face istoria, a încerca să cuprinzi cît cuprind Oltul și Mureșul, a

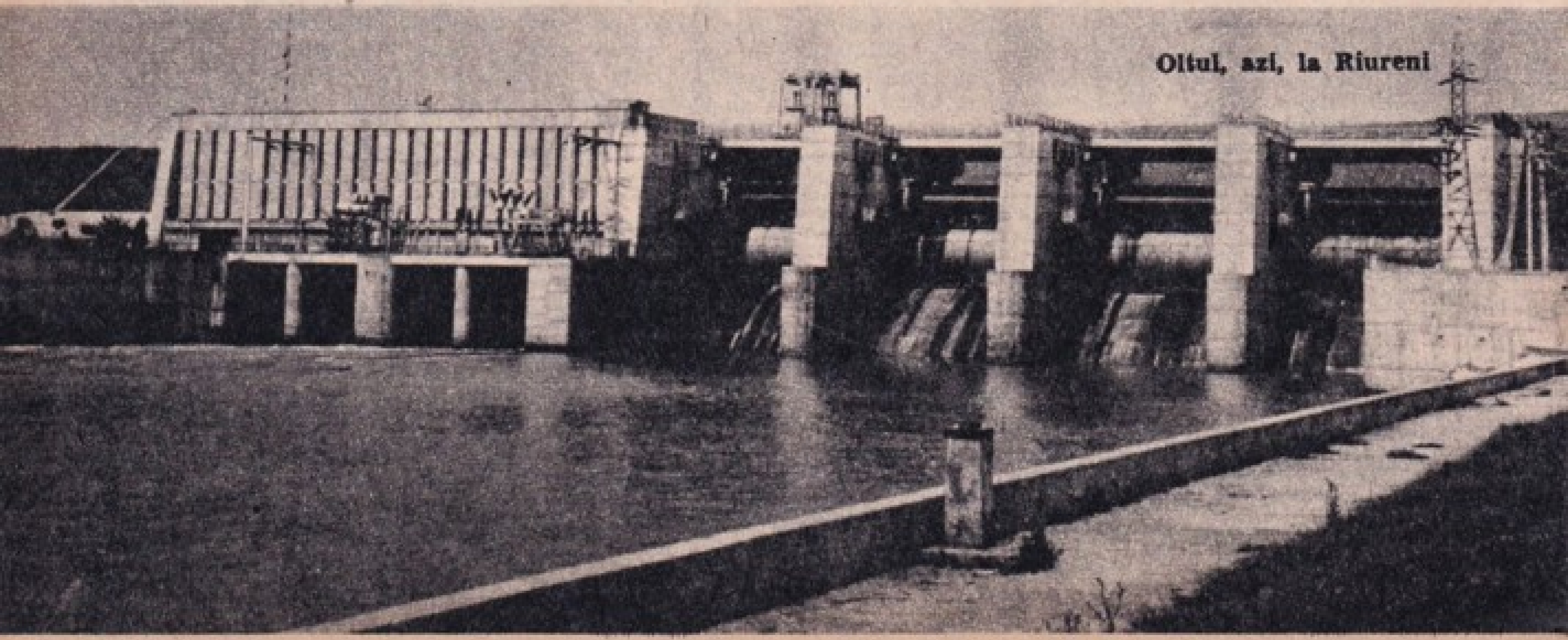

Oltul, azi, la Rîureni

HARFA DE APE

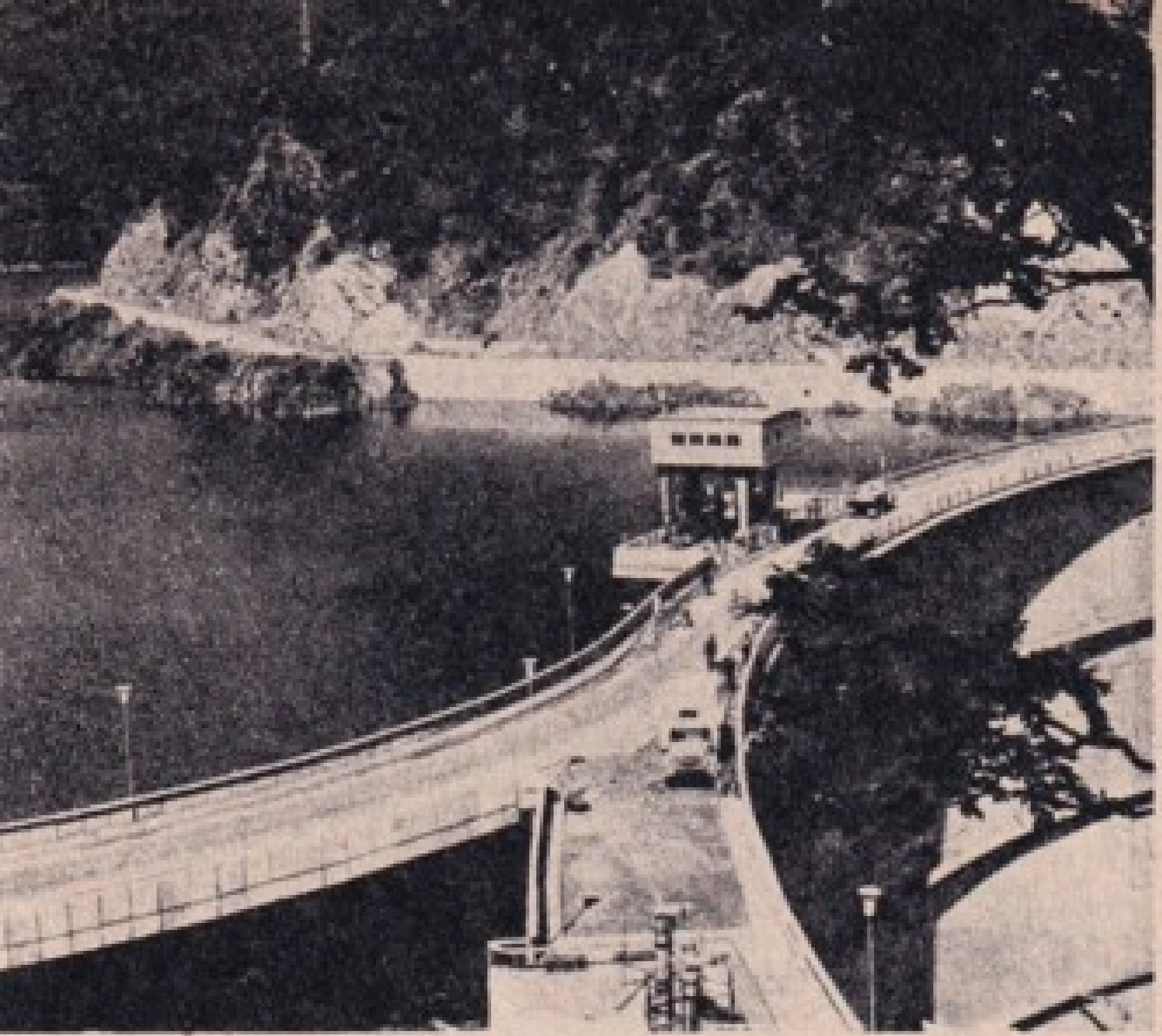

Acolade pe Someș

desfășura priveliștea pămînturilor scăldate de ele și a oamenilor întîlniți, a indica localități sau evenimente legate de numele lor, ar însemna să deschizi cartea patriei la filele ei cele mai patetice. Inclusiv cartea noului, care prin Olt, prin destinul contemporan al acestui rîu, își luminează unele din cele mai strălucitoare pagini. Între Carpați și Dunăre, Oltul provoacă, la ceasul de față, o uriașă „cascadă de energii", care înseamnă 25 de hidrocentrale, unele date în funcțiune, altele încă în construcție, cu o putere instalată totală de 1 200 MW și o producție anuală de 3 miliarde kilowați-ore. O mare centrală hidroelectrică, cea mai mare de pe rîurile noastre interioare, cu o putere instalată de 510 MW, scobită la 104 metri sub talpa muntelui, bate din plin pe Lotru, afluentul oltean al Oltului, la adăpostul unui baraj înalt de 121 de metri, colectînd apele prin 150 de kilometri de tuneluri ferăstruite în munți. Lotrul și Oltul își vor uni astfel, pe un altfel de plan, destinul, supunîndu-și energiile, în chip practic, unui singur centru de comandă și răspunzînd deci, la modul ideal, unei simple și unice apăsări pe buton. Extinzînd ecuația, introducînd în ea și alți termeni — introducînd, de fapt, toate rîurile din România — obținem, sub denumirea de sistem energetic național, un adevărat sistem de gospodărire a apelor țării, suprapus sistemului hidrografic și răspunzînd, ca și un sistem nervos, unei singure comenzi.

Ar trebui acum, urmînd drumul Oltului către Dunăre, să sărim peste alte strune — dintre care Jiul nu poate fi cu ușurință sărit! — și să ascultăm vocile unor rîuri din Bărăgan, din Cîmpia Română, cum sînt Argeșul sau Buzăul. Sînt, în cea mai mare parte a cursului lor, ape domoale, line, de șes. Amintirea experiențelor viforoase din munți, amintirea stîncilor ferăstruite, a pereților de piatră înlăturați din cale, se șterge repede în ierburile cîmpiilor, deși acolo, în munți, aceste ape s-au încărcat de niște evenimente ce le-au marcat pentru totdeauna. O hidrocentrală de 400 MW — unul din cele mai impunătoare monumente ale sistemului energetic al României — veghează Cheile Argeșului. Un baraj-gigant, așa-numitul „Baraj Siriu", de aproape 3 ori mai mare decît cel al Lotrului (cu o „amoriză", deci o lungime, de vreo 600 de metri, o înălțime de peste 120, un volum de circa 8,5 milioane de metri cubi de argilă, balast și arocamente), oprește apa Buzăului într-un lac alpin cu un volum de 155 milioane mc, ivit în zona zăpezilor, la confluența dintre cleștarul izvoarelor și cer. Lucrarea va sluji la irigarea a 50 000 de hectare, la aprovizionarea orașului Buzău cu apă (industrială și potabilă), și la producerea de energie electrică.

Urmărind mai departe priveliștea Bărăganului, vom întîlni, la Galați, apele solemne ale Siretului. Ascultînd struna lor groasă, cu sunet grav, auzi întreaga Moldova, cu toate ecourile ei. Se aud vaierele vechi de aramă ale Moldovei lui Ștefan, fiindcă în Siret curg Suceava și Moldova, cele două ape pe care Ștefan și-a întemeiat puterea sa. Se aude vijelia de foc a Bistriței, mînînd turbinele hidrocentralei de la Bicaz și mînînd, între Bicaz și Bacău, turbinele unor hidrocentrale-pui, proliferate din marele lac al Bicazului ca un cîrd de oglinzi, sau, mai exact, ca o suită de ceruri așezate în trepte, cît ține Bistrița. Siretul (el însuși supus unor transformări constructive de mari proporții, prin vaste amenajări hidrotehnice, bifurcîndu-și deci existența în două feluri de energie, cea electrică urmînd a se întîlni cu energia țării, cea fluidă cu energia fluidă a fluviului) strînge toate aceste ape, toate aceste mărturii și vești, deopotrivă ale istoriei și ale noului, ca într-o sinteză, și le aduce drept prinos, împreună cu celelalte rîuri, Dunării generoase și materne.

La Teliuc, nu departe de Hunedoara...

Ape de munte, ape de șes, ape repezi sau dulci, întunecate sau senine, ape care, de

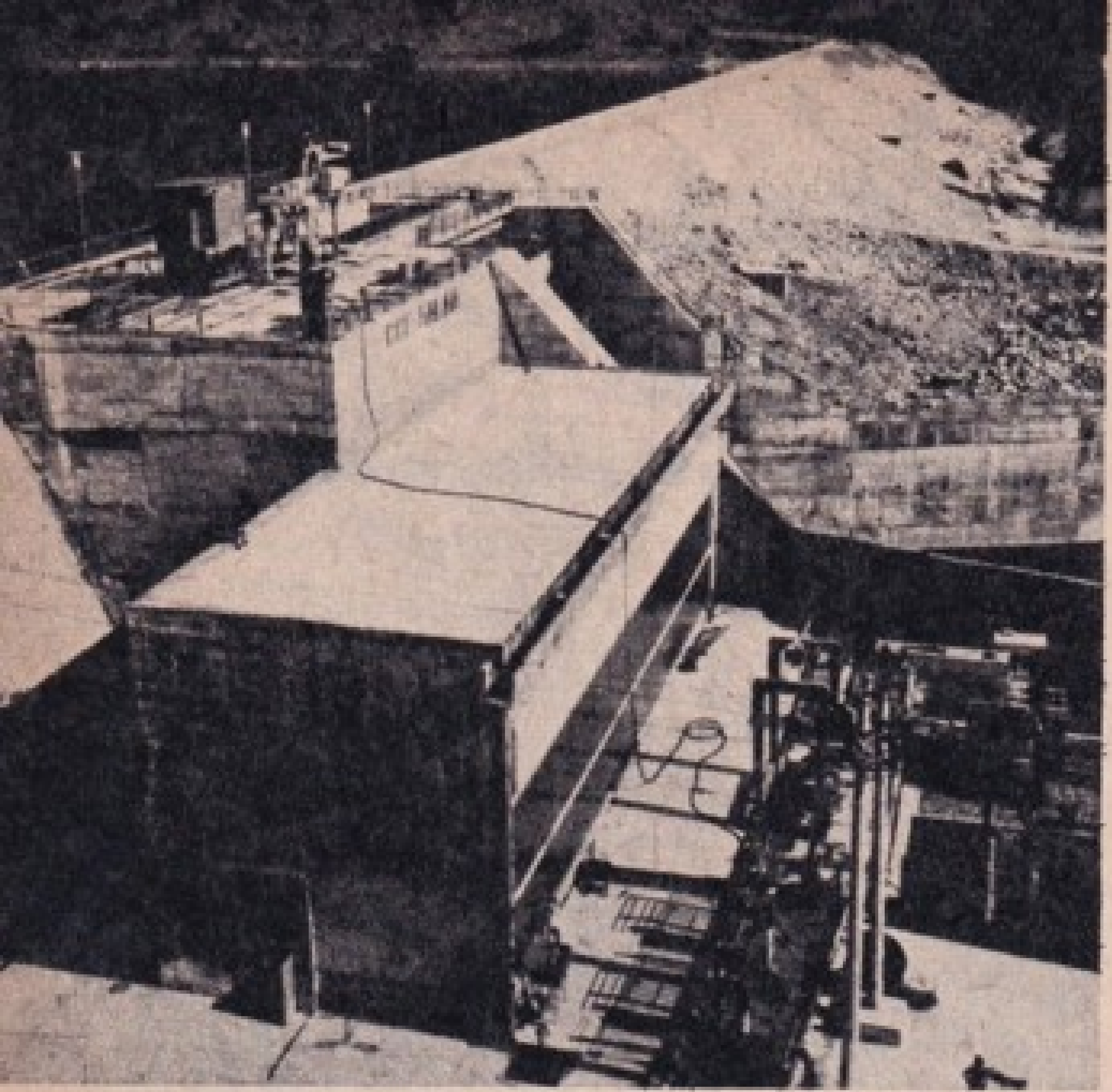

Structuri novatoare într-un peisaj reconstruit

cînd ne știm, ne-au fost prietene, ne-au adăpat și ne-au hrănit, ne-au dat piine și viață, ne-au fost criterii geografice și reazime tefere de-a lungul unei zbuciumate istorii. Ape ce desenează azi, puternic și suplu, sistemul unor energii constructive în plină desfășurare, în plină expansiune pe varii planuri (chiar și apele cele mai mici sînt puse să facă treabă, alimentează microhidrocentrale sau sisteme locale de irigații!), conducînd, prin izvoare, piraie sau riuri, pînă la harfa profundă a Dunării, o mișcare de muncă și viață vastă cît însăși țara. Ape care, în acești ultimi ani, au trăit aventurile strămutării în albii noi, ferecate-n beton, sau ale transformării în lacuri (sute de lacuri de acumulare, miracole estetice ale geografiei noastre ce încă nu figurează pe nici o hartă!), avînd deci șansa, ca niciodată pînă acum, de a putea contempla în liniște cerul. Ape care produc energie, astîmpărînd setea industriilor, a orașelor, se revarsă prin canale de irigație spre toate orizonturile cîmpiei. Ape care, supuse canonului omului, redesenate de el, corectate cu rigla, n-o să-și mai strige numele (așa cum s-a întîmplat, în acești ultimi ani, în două rînduri) cu glasul spart al catastrofei, al inundațiilor, al calamității. Ape care, prin noul lor curs, prin barajele, lacurile, amenajările complexe și vaste operate în albiile lor și pe țărmul lor, decid și vor decide, pentru viața omului, niște consecințe care, deși lente, așa cum se produc ele la scara naturii, nu vor întîrzia să apară. In preajma noilor baraje și lacuri, a noilor văi industriale sau a noilor sisteme de irigații, geografia, și deci și clima, se vor îmblînzi, se vor umaniza, închegînd o altfel de intimitate a locurilor, greu de definit astăzi, dar căreia omul îi poartă de mult nostalgia.

Toate aceste rîuri, întîlnind Prutul (și el, ca toate rîurile noastre, teritoriu al unor amenajări hidrotehnice ample, edificate în cooperare cu U.R.S.S.), încheie cununa de ape a țării, făurind, împreună cu Dunărea, acest sistem de armonii și de cîntece ce desenează geografia noastră.

Dunărea, ca arteră aortă a pămîntului românesc, adună, prin capilare și vene, energiile venite de pretutindeni, făurind la rîndu-i energie. Sistemele hidroenergetice și de navigație Porțile de Fier I și II, făurite în cooperare cu R.S.F. Iugoslavia, Complexul hidrotehnic Tr. Măgurele-Nicopole, construit în colaborare cu R. P. Bulgaria, ca și noile cetăți hidroenergetice ce se vestesc la orizontul anilor care vin, fac din Dunăre o Dunăre-lumină, o Dunăre-energie.

Rezemat cu tîmpla de trunchiul sonor al fluviului și ascultînd tumultul de ape, ți se pare că asculți cîntec de harfe...

ION OLTEA

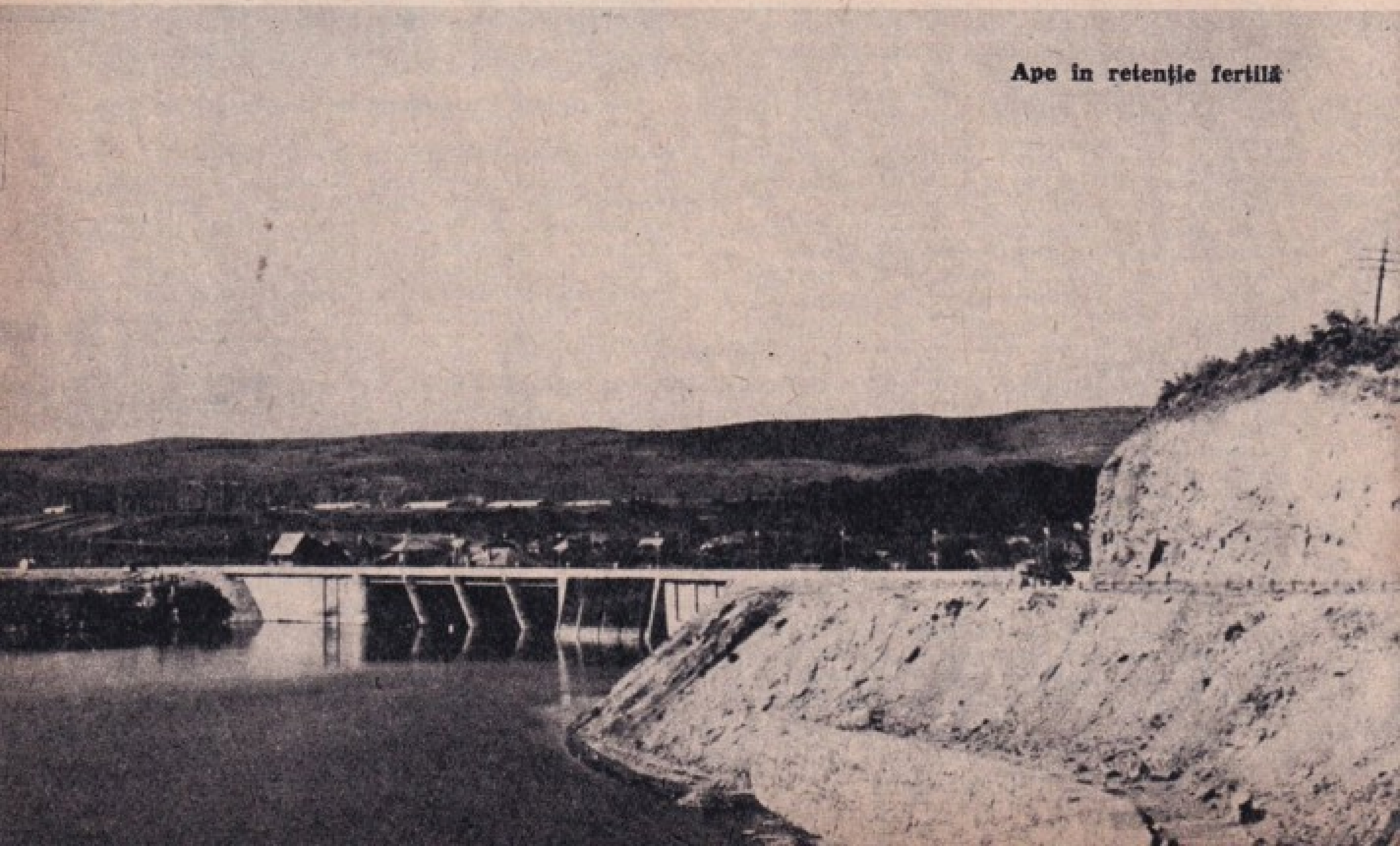

Ape în retenție fertilă

o lume fantastică

...M-am sculat de dimineață puțin amețit de nesomn, dar n-am dat importanță faptului și am continuat să-mi văd mai departe de treburile mele. Toată ziua am amețit umblînd după una sau alta, fără să am nici un succes, doar că reușisem să mă zăpăcesc de tot în universul acela de obiecte dure și neînsemnate în care intrasem. Am vrut chiar să merg la serviciu apoi, dar amețeala nu mă slăbea o clipă. Nu era o stare de beție, ci mai degrabă o stare de instabilitate, de nesiguranță. Simțeam o greață care-mi tulbura toate simțurile, parcă n-aș mai fi fost eu. Trebuia să mă culc, să încerc să mă relaxez. În singurătatea în care mă aflam, nu mi-a fost greu să adorm, mai ales pentru că timpul nu mai mi-era măsurat, iar locul în care mă aflam începuse să-mi devină străin, necunoscut. Încercam din răsputeri să mă dezmeticesc, să mă acomodez cu tot ce mă înconjura, dar simțeam că cineva mă respinge mereu, fără drept de întoarcere. Cine eram eu ? Unde sînt, cine m-a adus aici ? Unde-mi este trupul, cui l-am împrumutat ? Curînd mi-am dat seama că nu eram singurul fără trup și am fost curios să aflu unde-mi este trupul. Aproape că nu m-am mirat cînd am aflat că nu trupul nu era al meu, ci capul, și că acest nou cap îmi fusese împrumutat de un prieten, pînă cînd îl voi primi înapoi pe al meu, conform normelor acelei lumi. Dar oare e posibil să existe o astfel de lume ? Eram pierdut, nici capul nu-mi mai aparținea. A, ba nu, uite o clădire mare pe care scrie OFICIU ; ce-o fi însemnînd ? Am intrat cu greu, îmboldit parcă de la spate și am constat că nu-mi erau străine dalele de piatră neagră și nici omul care m-a întîmpinat, spunîndu-mi că eram deja așteptat. Am fost poftit să completez un formular, după care am intrat într-una din camerele întunecoase și reci. Totul a durat cîteva clipe, după care m-am trezit și m-am îndreptat spre baie. Efectul dușului n-a fost cel așteptat de mine, dimpotrivă, somnul mi-a revenit cu mai mare intensitate. Am simțit cum îmi recapăt capul, cum mi se clarifică totul : era vorba despre un birou de împrumutat capete pentru diferite ocazii. Nu mi s-a părut nimic anormal, ba chiar mă gîndeam capul cui să-l împrumut pentru conferința următoare ; începusem să-mi fac probleme dacă mai găsesc ceea ce-mi doream. Nu era ușor să te zbați pentru obținerea unui cap, trebuia să ai experiență, să știi să te strecori, altfel rămîneai fără cap. Mă uitam la trecători, dar nu eram sigur dacă cel recunoscut era chiar prietenul meu ; e adevărat, chipul îi aparținea, dar nu știam dacă puteam să-i vorbesc sau nu. Priveam mirat vitrinele și mă întrebam oare unde este restaurantul acela care m-a făcut să-mi amintesc de tine. Îți mai aduci oare aminte ? ! Erai și nu erai tu, cînd cu un chip cînd cu altul ajunsesem să-ți uit adevărata înfățișare. Semnul de recunoaștere era eșarfa de la gît, pe care n-o împrumutai niciodată, fiindcă era un cadou de la mine. Nu mai știam ce să cred despre mine : ori eram beat și nu mai știam, ori eram treaz, dar amețit de oboseală. Făceam eforturi disperate să deschid ochii, să pipăi obiectele din jur ; degeaba, totul era un eșec de la început. Geamul mi se părea o oglindă în care se reflectă toată natura, toți oamenii, care stă înțepenită de cînd lumea într-o ramă rigidă, împotriva vîntului, a ploii și a viscolului. Simțeam că mă îndepărtez de acolo și că mă îndrept cu certitudine spre o lume de ceață, unde oamenii nu se mai recunosc decît după anumite lucruri purtate alături de îmbrăcăminte. Totuși eram destul de hotărît să-mi găsesc capul de care aveam nevoie pentru acea conferință. Am ajuns în sfîrșit la OFICIU și am cerut capul respectiv, care nu mi s-a părut deloc comod la început, dar cu timpul m-am obișnuit. Nu mai eram eu, ci altul, care se grăbea la o conferință, nu știu în ce oraș. Nu trebuie să cunosc pe nimeni, trebuie să ajung cît mai repede la locul stabilit. Mi-am repetat discursul, așa cum făceam înaintea oricărei conferințe, și apoi m-am lăsat purtat în lumea minunată a cifrelor, a abstractului, lume în care nu mă simțeam niciodată singur. Știam de la început că nu am de ce să mă tem, mai ales că nu era singura conferință la care participasem, dar și pentru faptul că cei din sală mă cunoșteau și mă apreciau. Deodată, m-am apropiat de sală, am pătruns în incinta ei răcoroasă. Dar totul mi se părea anormal și schimbat, parcă prea incomod. Atunci am deschis fereastra și m-am apropiat de aerul rece și proaspăt al dimineții. Mi-am făcut o cafea și m-am hotărît să nu mă mai culc nici o clipă. Mă consideram un om odihnit, gata de orice activitate. Cafeaua avea un gust amar, amestecat cu mucegai. Dar era bună, oricum ar fi fost, aici, în această clădire rece, cu pereții umezi, înfloriți de mucegai, asemenea unor flori de gheață pe geamuri. Cei din sală nu mă recunoșteau, fapt care mi-a produs o mare agitație interioară. Încercam să mă stăpînesc, nu aveam voie să mă enervez din cauza tensiunii Trebuia să fiu calm, rece, distant, ca întotdeauna. Am început să vorbesc, dar în sală era un murmur continuu, pe care nu-l înțelegeam și nu-i înțelegeam cauza. M-am oprit. Ce le spuneam eu acelor oameni ? Nu erau și ei falși conferențiari ? Cine erau ei și cum și-au permis să intre aici cu propriul lor cap, cum au reușit s-o facă ? Nu găseam răspunsul la nici una din întrebări și faptul acesta mă chinuia. Eu știu precis cine sînt dar ei, cei din sală nu cumva și-au pierdut identitatea ? Am să vorbesc celor prezenți cu gîndul la cei care ar fi putut să facă un efort și să mă asculte cu alte urechi, cu alt chip. Mai tîrziu i-am ascultat și pe ei spunîndu-și părerile, dar mi se părea că nu trăim același timp. Pe mine cine mă determinase să-mi schimb capul, nimeni și totuși obișnuința de a nu rămîne în urmă. Nu trebuie să mă agit prea mult, am tensiune, iar cei de la OFICIU mi-au spus să am grijă de acest cap, pentru că e singurul. Pe urmă îl plătesc, ca și cînd ar fi nou. Stau lîngă cineva și îl privesc cu suspiciune : cine ești dumneata ? Eu cel puțin știu mereu cine sînt, dar tu ce ești ? Întrebările îmi răscoleau liniștea, mă amețeau, aproape că-mi pierdeam echilibrul. Vuietul îmi umplea urechile, simțurile mi se anihilau, iar trupul mi se înmuia fără nici o opoziție. Aerul mi se termina și vuietul era singurul care rămînea, devenind din ce în ce mai puternic, pînă cînd am simțit o căldură în frunte și în ochi, iar gura mi se încleștase de teamă...

...Se spune că ultimul lucru pe care l-a auzit a fost o sirenă, ce făcea un zgomot asurzitor, continuu. Prietenii nu l-au mai recunoscut, nu mai era nimeni pentru ei. A rămas un tip imposibil, incomod, cu prea mult suflet. Îi putea înlocui pe toți.

ELVIRA MEDAR-IONESCU ■

Tudor Muşatescu şi „Poşta redacţiei"

Cu citeva zeci de ani in urmă, rubrica „Poşta redacţiei" a unei reviste de umor care se numea Gluma, era susţinută de neuitatul şi popularul făuritor de comedie, Tudor Muşatescu.

Spicuim citeva din nenumăratele lui răspunsuri, date în pagina a doua a revistei amintite :

PETRU OANCEA : Ne permitem a vă atrage atenţiunea că „transformă" nu rimează cu „condamnă", după cum „poezie" nu rimează cu „Oancea". Şi să nu ne mai trimiteti nimic că ne supărâm foc.

VICTOR JAK : Jak-mais de la vie !

SANDU RUSU-ŞARU : Ne scrieţi : „Privesc departe-n zările senine, / Cum zeci de braţe, prin văluri de porfir, / Presară-n faţă-mi, cu patimi şi delir, / Petale şi potop de flori rubine". ...Vă răspundem in acelaş fel : „Privesc departe in zarea ţării noastre / Cum zeci de tineri cu visuri porfir / Presară-n faţă-mi, cu patimi şi delir, / Zadarnic, un potop de versuri proaste...".

NUTZI BOLBEC : Păstraţi parfumul plicului dar renunţaţi la conţinut.

I. PALOŞ : Mai taie din ele. Cu paloşul chiar.

DINU ARMAŞU : La popa la poartă / E-o pisică moartă / Cine n-a mai scris o scri, / Ce urmează va păţi.

NEL SPORTIVUL : Fotbal, da... dar şi versuri cu picioarele?... Unde-o s-ajungem cu atita sportivitate ?

A. GHIAŢA : La frigider.

CONCENTRAT : Eee !... Dac-ar fi şi versurile ca dumneata !...

DINU LAPTEŞ : De ce numaidecit să vă „mincăm de viu" ?... Ne mulţumim de data asta să vă păpăm numai, cu riscul chiar de a deveni... papă-lapteş.

GEORGE PETRACHE : „Motiv de poezie" nu e motiv de publicare.

DON BAZILIO : Bona sera, nea Istrate.

GR. SALCIE : Foaie verde salcie, trei ori şapte paisprezece...

K. TEGORIST : N. Publicabil. R. Gret.

A. PIPER : Dac-ar avea şi-un pic de sare...

DORU ALIN : „Atit de fragedă tu semeni / Cu floarea albă de cais / Şi ca o zină dintre semeni / Ori — apari apoi in viaţă şi in vis". V-am reprodus această strofă pentru ineditul şi originalitatea ei şi ne ingăduim să vă răspundem tot în versuri : Printre poeţii fără soţ / Adesea am trecut, / Dar unul chiar atit de hoţ / Eu n-am mai cunoscut.

TUTANKAMON : V-a rugat cineva să ieşiţi din mormint ?

ARHI-DUCE : Fabulele dv. au trei caracteristici : 1) anecdotele arhi-cunoscute; 2) versificaţia arhi-defectuoasă; 3) „moralele" arhi-banale. În consecinţă le-am inaintat la arhi-vă.

CIŢIVA CIMPULUNGENI : Lăsaţi, fraţilor, că scriu eu şi pentru voi. Nu sint eu concetăţeanul vostru ?

A. FLUIERAŞ : Da, dar a pagubă.

IAN D. SCU : Nici D. Cum.

VYVY RONY : Nu vi se pare prea mult trei Igreci in pseudonimul dv ?... În ceea ce priveşte colaborarea, vă sfătuim să renunţaţy la noy.

...Şi fiindcă ne găsim in cadrul „Poştei redacţiei", cred că pot să-mi adresez următoarea invitaţie :

TUDOR MUŞATESCU : Mai incercaţi.

P.S. Printre răspunsurile date de Tudor Muşatescu la „Poşta redacţiei", in numărul 8 al revistei, se află şi citeva rinduri „fără glumă", adresate unui elev de liceu de pe acea vreme :

GEO DUMITRESCU : Ne-a impresionat scrisoarea dv. Nu este, cum spuneţi, a unui licean oarecare, ci a unuia desigur distins şi inzestrat cu daruri excepţionale. E adevărat, am spus cindva intr-un interviu (cred că intr-unul pe care mi l-am luat singur) că am debutat la 12 ani, in „Revista copiilor şi a tinerimii" insă... Versurile trimise nu se pot incadra in vederile noastre... umoristice. Sintem siguri insă că pot figura, cu cinste, nu numai intr-o publicaţie şcolărească dar şi in oricare revistă literară adultă. În concluzie, vă vom citi oricind cu plăcere şi, dacă va fi cazul, vă vom şi publica, faptul că sinteţi elev in clasa a VII-a de liceu neconstituind nici un impediment in această privinţă...

În exclusivitate pentru
Almanahul „Flacăra”

Fragmente din cartea

„CU INIMA PLINĂ DE FOTBAL”

de Mircea Lucescu

Deşi a împlinit 35 de ani, Mircea Lucescu continuă să joace, despărţindu-se cu greu de gazon. Ba mai mult, după opinia unor specialişti, el rămine unul dintre cei mai mari fotbalişti români, dacă nu chiar cel mai mare, impărţind cea mai inaltă treaptă a acestui podium sentimental cu un alt „monstru sacru” al balonului rotund, Nicolae Dobrin. Chiar ieri, înainte de a aşterne pe hirtie rîndurile de faţă, reputatul confrate Ioan Chirilă m-a oprit pe culoarele ziarului „Sportul” şi, tocmai reintors de la partida de Cupă dintre Corvinul şi Dinamo, ciştigată de hunedoreni cu 1—0, mi-a zis : „păcat că n-ai văzut, Mircea a făcut unul din cele mai senzaţionale meciuri ale carierei sale”.

Despre cariera celui pe care ne-am obişnuit să-l numim „căpitanul de pe Wembley” trebuia să se scrie o carte. Eroul a ales însă calea cea mai simplă, scriind-o singur, dar lucrul acesta, vorbesc în numele colegilor de breaslă, nu se simte, căci „Cu inima plină de fotbal”, aşa şi-a intitulat Lucescu amintirile, înseamnă o lectură captivantă, alcătuită cu talent şi seriozitate. N-a fost uşor, recunosc, să-l conving să ofere Almanahului „Flacăra” citeva fragmente din lucrarea pregătită pentru Editura „Junimea” din Iaşi, în al cărui plan pe 1981 se află. Cu delicateţe, m-a refuzat de citeva ori, zicind că mai are de umblat la manuscris, că mai are de schimbat cite ceva, mereu nemulţumit de sine, ca şi pe gazon. În cele din urmă a acceptat, rugindu-mă să aleg din maldărul de foi aşternute cu o scriitură măruntă, caligrafică.

Am ales, după cum veţi constata, capitole din epoci distincte, de la începuturile carierei şi din perioada El Mundialului mexican. Parcurgindu-le, am fost tentat să cred că Mircea Lucescu va avea şi în librării succesul pe care l-a avut şi-l are pe terenul de fotbal. Vă las, stimaţi cititori, să judecaţi singuri.

OVIDIU IOANIŢOAIA ■

Lupta

Lupta ! Nu cunosc alt cuvînt mai frumos. Poate şi pentru că viaţa a însemnat, pentru mine, o permanentă luptă. Nimeni nu mi-a dat nimic. Şi nici măcar nu m-a ajutat. Am reuşit cu propriile mele forţe, cu propriile mele ambiţii. Nimic nu-i mai frumos pe lume ca lupta. Este deplina satisfacţie, este ceea ce încercăm noi să obţinem de-a lungul întregii vieţi : fericirea. Cînd totul ţi se oferă, cînd dorinţele îţi sînt uşor îndeplinite, bucuriile sînt minime. Cînd reuşeşti luptînd, eşti fericit.

Sînt oameni cărora viaţa le-a pus totul la dispoziţie, cărora totul le izbuteşte fără prea mult efort. Ei nu vor lega niciodată reuşita de luptă şi, de aceea, satisfacţia lor nu va fi vreodată adevărată.

Eu am fost întotdeauna un luptător, fie că obiectul luptei mele l-a reprezentat şcoala, fotbalul, oamenii sau îndoielile mele. Întotdeauna am avut ceva împotriva căruia, sau pentru care să lupt.

Ştiinţa

În vara lui 1965, am fost transferat la **Ştiinţa.** Faptul mă pusese pe gînduri. Pentru ce fusese oare făcut transferul ? De facultate nu putea fi vorba, eram deja student în anul II. Nu venea nimeni în locul meu la **Dinamo.** Era pur şi simplu o cedare. Însemna oare că nu mai prezentam speranţe pentru conducerea tehnică a echipei ? Sau poate cedarea viza chiar formarea mea ca jucător ?

La drept vorbind nu eram luat pe nepregătite. Încă din toamna trecută, Petru Emil îmi spusese foarte serios :

— **Mirciucă**, mă, du-te şi joacă şi tu un an, doi, în B, să vezi şi tu ce-nseamnă fotbalul duminică de duminică, să-i simţi greutăţile, durităţile. Şi fii sigur că ai să te-ntăreşti şi, atunci cînd te vei întoarce, o să chinui extremele noastre, fie el Pircălab, Sorin Avram sau Haidu....

Îmi ziceam că n-aş avea nimic de pierdut dacă aş încerca şi eu în divizia B şi, la prima solicitare venită din partea unor oameni dornici de a mă avea în mijlocul lor, am răspuns afirmativ. Am acceptat să merg la **Ştiinţa** şi datorită vieţii studenţeşti pe care o descoperisem în vara aceluiaşi an, cu prilejul participării mele la jocurile sportive universitare, o competiţie care, din păcate, mai tîrziu a dispărut.

Acest campionat naţional studenţesc reunea, în perioada vacanţei de vară, într-unul din centrele universitare, pe cei mai buni studenţi sportivi care-şi disputau întîietatea în diverse discipline sportive. Învingătorii erau răsplătiţi cu trofee, iar întrecerile se încheiau cu o mare reuniune studenţească. Era un prilej extraordinar de apropiere, de cunoaştere, de întărire a cunoscutului spirit studenţesc, un prilej de afirmare a sportivilor studenţi, de promovare în loturile naţionale.

Ceea ce făcea competiţia populară era tocmai spiritul în care se desfăşura : nu predomina dorinţa de a cîştiga trofee cu orice preţ, nu era o dispută înverşunată care să facă loc uneori necinstei, ci erau întreceri loiale, între prieteni. Locuiam cu toţii în cămin, luam împreună masa, aveam programe în comun : deveneam adversari numai pe terenul de sport şi atunci pentru a apăra culorile cluburilor noastre.

Pentru mine, studenţia nu însemnase pînă atunci decît cursuri, seminarii şi examene. Nu aveam timp pentru altceva. Mă aşteptau antrenamentele, cantonamentele şi deplasările cu **Dinamo.** Trecerea la viaţa în colectiv, într-o colectivitate cu preocupări şi idealuri apropiate, îmi dezvăluia adevărata frumuseţe a vieţii de student.

Şi totuşi... Mă despărţeam cu greu de **Dinamo,** la fel cum se întîmplase şi cînd părăsisem **SSE 2.** Acum era însă cu totul altceva. De la **SSE 2** plecasem plin de speranţe şi cu dorinţa de a mă consacra. După doi ani, la **Dinamo,** nu reuşisem mare lucru. Sigur, începusem să fiu cît de cît cunoscut. Îmi apăruse de cîteva ori şi numele prin ziare. Colegii mă complimentau. Eram uneori oprit pe stradă, întrebat de echipă şi jucători. Trebuia să ştiu totul despre somnul lui Pircălab, despre prieteniile lui Varga, despre surorile lui Frăţilă, despre bunica lui Nelu Nunweiler, despre jocul de duminică sau de-acum două duminici, dar nu puteam spune nimic despre mine şi jocul meu. Si asta mă întrista.

Acum porneam din nou la drum. Fără să fi izbutit, dar cu gîndul unei bătălii înverşunate. Era o bătălie cu mine însumi, pentru că transferul la **Ştiinţa** îmi strecura o mare tristeţe în suflet. Ştiam că voi juca meci de meci, dar mă chinuia gîndul că se renunţase la mine. Pentru prima oară îmi dădeam seama că nu fusesem util, iar în fotbal utili sînt doar cei care luptă pentru a fi primii, pentru a fi cei mai buni.

Era o bătălie crîncenă cu fotbalul. Vroiam să-l biruiesc, să-i învăţ tainele, să-l îngenunchez. Dacă reuşesc, gîndeam eu atunci, îndoielile mi se vor spulbera.

Încercam să-mi demonstrez mie însumi că tot ceea ce făcea Pircălab, puteam să fac şi eu ; că centrările mele sînt la fel de bune ca ale lui. Cu **Ştiinţa** jucam de obicei dimineaţa. După-amiaza fugeam pe **Dinamo** să-l urmăresc pe el. Aveam un prag de depăşit şi de aceea în jocul meu, la început, nu mă interesa atît golul, cît mai ales, centrarea, ultima pasă.

Spuneam că atunci, în perioada de la **Ştiinţa,** dădeam o dublă bătălie : cu mine însumi şi cu fotbalul. Dar, de fapt, această crîncenă luptă însemna pentru mine o întrecere de la distanţă cu Pircălab. Întotdeauna mi-am ales un om, cel mai bun, să-l ajung, să-l depăşesc. Atunci el se numea Pircălab.

La **Ştiinţa** am găsit o trupă de băieţi inteligenţi, cu preocupări profesionale, buni amici şi buni fotbalişti. M-au primit cu braţele deschise, astfel încît m-am integrat uşor echipei.

Ceea ce mă surprindea la ei, era lipsa oricărui simţ al marii performanţe. Venit de la **Dinamo,** unde era cultivată lupta pentru întîietate, pentru victorie, pentru cîştigarea campionatului, atitudinea lor nonşalantă şi pleziristă m-a decepţionat. **Ştiinţa** scăpase cu un an înainte de la retrogradare, datorită unui singur gol. Băieţii reluaseră antrenamentele nemarcaţi de emoţiile prin care trecuseră. Şansa noastră a fost că, în acelaşi an cu venirea mea, fusese numit un nou cuplu de antrenori : Ştefan Miu şi Ion Voica. Primul a fost jucător al **Ştiinţei**, avea o ascendenţă asupra jucătorilor, al doilea, detaşat de la catedra de fotbal a IEFS-ului, venea cu entuziasmul dar şi cu naivitatea unui vizionar. Pentru el nu exista decît promovarea în divizia A. Pornea de la ideea că o bună pregătire, pe fondul unei prietenii adevărate, ar putea face din echipa **Ştiinţei**, o candidată sigură la promovare. Pentru asta, nimic nu i se părea de prisos. Dimineaţa ne trezeam cu bileţele strecurate în cameră, sub uşă, bileţele în care eram îndemnaţi la victorie, la muncă, la dăruire. Încerca în felul acesta să trezească în noi dorinţa de a ne dezvolta personalitatea de om şi de jucător. Şi nu o făcea fără succes.

În scurt timp, reuşisem să formăm cu adevărat o echipă. Din băieţii aceia indiferenţi, preocupaţi numai de studiile lor, fără veleităţi fotbalistice, antrenorii făcuseră nişte jucători din ce în ce mai interesaţi de pregătirea lor, de evoluţia lor, de consacrarea lor. Intervenise şi acea emulaţie indispensabilă în sport, prin care cei mai buni culeg aprecierile cele mai favorabile.

Jucam. Şi jocul nostru, din duminică în duminică mai bun, începuse să atragă în tribunele stadionului CAM, o asistenţă din ce în ce mai numeroasă. Nu erau numai studenţi. Începuse să se închege o lume a noastră, formată din susţinători şi jucători. Poate tocmai acest lucru a contribuit în cea mai mare măsură să împrăştie acel sentiment de nesiguranţă, de singurătate cu care mă prezentasem.

Prindeam tot mai mult curaj în mijlocul acestor oameni, acestor prieteni, nemarcaţi de nici un fel de invidie ori ranchiună. Bucuria unuia dintre noi era a tuturor. În această atmosferă entuziastă, participatoare, se formase un adevărat spirit de echipă. Victoriile ne confereau încredere şi siguranţă. Era departe timpul, deşi trecuseră doar cîteva luni, cînd **Ştiinţa** se zbătea undeva în coada diviziei B. Acum ţinteam departe, către promovare.

Evoluţia noastră pe fondul cunoscutului elan studenţesc era tranşantă în meciurile disputate acasă, precisă în deplasare. În aceste condiţii, jocul meu căpătase consistenţă, decizie, forţă, tocmai calităţile care-mi lipseau în perioada dinamovistă. Înscriam goluri cu regularitate, dar menirea şi plăcerea mea erau să contribui la marcarea golurilor.

Reuşisem să mă perfecţionez mult, devenind mai incisiv, mai curajos. Contactele permanente cu jucătorii duri ai diviziei B, loviturile pe care le primeam, cu sau fără balon, în loc să mă înfricoşeze, mă căleau şi chiar îmi dădeau sentimentul superiorităţii.

Divizia B

Îmi amintesc unul din primele mele contacte cu divizia B. Jucam la Paşcani, contra **CFR**-ului. În minutul 5 primesc mingea la centrul terenului, slalomez printre adversari, pătrund în careu, pînă aproape de linia de fund, de unde centrez înapoi, iar Vasilescu, venit în viteză, reia necruţător. 1—0. Gazdele nu par încă neliniştite. Peste cîteva minute faza se repetă, dar de astă dată Vasilescu a ratat.

Mă simţeam bine : zburdam de pe o parte pe alta, jucînd neîncorsetat de rigide indicaţii tactice. La un moment dat, adversarul meu direct, mă apucă de braţ, strîngîndu-mă cu putere :

— Bă, puştiule — îmi spuse cu un rînjet de furie, înjurînd printre dinţi —, stai aici lîngă mine, nu te mai plimba de colo, colo. Am familie acasă, copii şi n-o să vii tu acuma să mă scoţi din echipă. Îţi mănînc plămînii, bă, mă auzi ?

Spre sfîrşitul primei reprize, antrenorul echipei gazdă, care se plimba tot timpul meciului pe marginea terenului, s-a întors către tribună strigînd : „Uitaţi, oameni buni. Asta — şi arată spre Ciornoavă, foarte periculos pînă atunci — m-a înjurat !"

La pauză, Ciornoavă a rupt două scînduri din magazia ce folosea drept cabină şi a fugit la gară, aşteptînd acolo sfîrşitul meciului.

Din fericire, situaţia nu s-a mai repetat şi am putut să ne facem jocul la fiecare deplasare. Mergeam din ce în ce mai bine şi la începutul returului ne-am instalat pe locul doi, devenind principala contracandidată la promovare. Favorită era **Progresul**, retrogradată în anul precedent, cu o echipă plină de nume sonore : Mateianu, Măndoiu, Neacşu, Ţarălungă.

În etapa a 3-a, **Progresul**, care pînă atunci era în căutarea propriilor jucători împrăştiaţi în ţară, a apărut în formaţie completă. Se disputa primul cuplaj interbucureştean — eram în acel an 4 echipe bucureştene în divizia B — pe stadionul **Dinamo**. Adversarii lor din acea zi : echipa noastră. Le-am dat o replică puternică şi doar experienţa lor de foşti divizionari A a decis victoria. Pentru mine jocul a însemnat foarte mult : Jucam pe gazonul lui **Dinamo**, unde mă antrenasem doi ani, fără să izbutesc să apar vreodată într-un meci oficial. Acesta era primul. Am marcat şi un gol, dar cel mai mult m-au bucurat aprecierile jucătorilor de la **Dinamo**, prezenţi şi ei la meci. Simţeam din privirile lor, din felicitările lor că datorită mie, fostul lor coleg, simpatia lor mersese cu **Ştiinţa**.

La sfîrşitul turului, **Progresul** conducea cu autoritate în seria noastră. Nimic nu prevedea lupta care urma să se dea în finalul sezonului pentru promovare. Noi cu 14 puncte eram la 4 puncte de lideri şi ocupam locul 4 în clasament, cea mai bună poziţie din istoria clubului. Dar cu toţii eram convinşi că echipa, cu o pregătire serioasă, era capabilă să lupte cu şanse sporite pentru promovare. Astfel, am avut o perioadă de pregătiri intense, mai întîi la Bucureşti şi apoi la Predeal, în compania divizionarelor A din Craiova şi Cluj.

Gîndul diviziei A a început să ne frămînte abia după jocul de la Moreni, la începutul lui aprilie '66, într-un oraş unde victoria echipei oaspete era o raritate. Noi am învins cu 3—0 şi atunci am reuşit pentru întîia oară să ne comportăm ca o echipă de valoare, sigură pe sine. Toţi ne fuseseră împotrivă : arbitrul ne anulase trei goluri, publicul ostil ne-a huiduit şi a aruncat cu pietre, jucătorii adverşi, în neputinţa lor de a opune rezistenţă, au recurs la durităţi, agresiuni. Dar **Ştiinţa** era prea puternică în acea zi. Începusem să simţim divizia A.

A urmat jocul de pe **CAM** contra **Progresului** : marele derby. Condiţiile au fost însă vitrege — două zile cu ploaie continuă, teren extrem de greu, iar încă din startul meciului, doi jucători (eu şi Păiş) ne-am accidentat. Am încheiat meciul la egalitate, 1—1, rezultat care valora cît o victorie, datorită condiţiilor în care jucasem, dar şi cît o înfrîngere, căci, la urma urmelor, pierdusem un punct pe teren propriu și o mare șansă de a ne apropia de **Progresul**.

Echipa juca însă bine, spectaculos, antrenant. Aveam 3 portari de valoare egală: Manta, Rămureanu, Ojoc. Fundași jucau Anton, Cicu, Urseanu și Rădulescu; la mijloc: Angelescu, Halagian, Sîrbu; iar în față Lucescu, Vasilescu, Pigulea, Păiș și Ciornoavă. Compartimentele erau bine echilibrate, cu jucători tehnici și rapizi, excepție făcînd Halagian și Păiș, mai puțin mobili.

În apărare, practicam un joc cu patru fundași: Urseanu și mai apoi Cicu, luînd de predilecție o poziție mai retrasă. Încercam să acoperim zonele, interesîndu-ne mai puțin marcajul direct. Era o oarecare rigiditate în felul nostru de a ne așeza în teren. Doar în față, efectuam un permanent schimb de locuri. Aceasta nu în urma indicațiilor de joc, ci a unor dispoziții naturale de demarcare și joc. Amîndouă extremele ne mișcam cu ușurință în spațiile libere, ne completam în mod fericit, reușind faze de mare spectacol și finețe, precum aceasta din meciul cu Progresul Brăila.

„Al 5-lea gol: moment fotbalistic de 14 carate. Un gol cum se vede rar pe stadioane. O pătrundere în criștiane a lui Lucescu (cel mai bun de pe teren), un pas cu călcîiul spre Ciornoavă, o cursă falsă, fără balon în continuare urmărită de doi fundași păcăliți de fază și un șut fulgerător, de la 18 m, al lui Ciornoavă" **(Sportul — 3 mai 1966)**.

Dădeam impresia, mai ales pe terenul nostru, unei echipe bine pregătite, stăpînă pe jocul ei, cu personalitate și cu dorința de a marca goluri, multe goluri. Realizasem un salt enorm față de toamna trecută. În disputa directă cu **Progresul**, reușisem cu trei etape înainte de final, să-i egalăm la puncte și să preluăm conducerea în clasament la golaveraj. Ne aștepta un program mai ușor și speram în promovare, dar totul avea să se întîmple altfel decît gîndeam noi și, în naivitatea sa, profesorul Voica.

În antepenultima etapă, din nou cuplaj pe **Dinamo**, în fața unui stadion arhiplin cum nu mai văzusem niciodată în Ștefan cel Mare. În deschidere, noi am învins pe **Dinamo**. Victoria cu 3—1. Această victorie a noastră îi scosese din lupta pentru promovare pe **Metalul**, adversarii **Progresului** în meciul vedetă al cuplajului. Uitînd de onoare, echipa din Pantelimon a preferat să cedeze fără luptă în fața bancarilor: 0—5.

Aveam neapărată nevoie de victorie la Cîmpina, în etapa următoare, și forma noastră excelentă ne făcea să privim încrezători meciul. Dar în prima jumătate de oră, ne-am trezit cu două lovituri de la 11 m, fluierate împotriva noastră. Obțineam în final, totuși, un 2—2, rezultat care ne menținea șansele de promovare. În ultima etapă, noi primeam pe **Dinamo Bacău** (și am cîștigat cu 4—1), iar **Progresul** se deplasa la Piatra Neamț. O înfrîngere ori un meci nul al **Progresului** ne-ar fi săltat definitiv pe primul loc. Dar nu s-a întîmplat astfel. **Progresul** n-a „riscat" și nu s-a îndoit nici o clipă de victoria sa (4—1), transformîndu-ne banchetul nostru pentru sărbătorirea intrării în divizia A într-o masă de consolare. Într-un colț al mesei, profesorul nostru își frîngea mîinile, repetînd obsedant aceleași cuvinte: „Nu, nu se poate... Nu se poate...".

Echipa Braziliei învinge echipa României: 3 – 2 (2 – 1)

Victoria contra Cehoslovaciei, jocul nostru excelent ne-au eliberat. Începusem mondialele într-o atmosferă de mare tensiune. Neînțelegerile din echipă, imaginea deformată, mult mărită pe care o aveam despre adversarii noștri, groaza la gîndul ce va fi la întoarcere în cazul unor înfrîngeri, toate ne chinuiseră cumplit.

Acum, înaintea jocului cu Brazilia, lucrurile deveniseră mai limpezi. Comportarea noastră era deja mulțumitoare: o înfrîngere la limită și o victorie după un joc foarte bun. Calificarea era însă extrem de greu de realizat. Ar fi trebuit să-i învingem pe brazilieni sau un meci nul al nostru să se conjuge cu o înfrîngere a englezilor în fața Cehoslovaciei. Brazilienii lăsaseră o impresie extraordinară și nimeni nu ne putea cere să înfăptuim minuni. Trebuia însă să le dăm o replică cît mai puternică și să ne apărăm cu curaj șansa.

Înainte de meci, programul nostru a fost extrem de lejer; ne-am antrenat puțin, dar am discutat între noi, încercînd să ne unim toate forțele pentru a oferi un joc cît mai bun. Cuvintele care s-au spus atunci îmi vor rămîne mereu vii.

„Dragii mei, haideți să nu le dăm prilejul să ne judece, să fim făcuți praf. Noi sîntem obligați să fim la fel de prudenți ca și dresorii. Dacă avem o cît de mică ezitare, o cît de neînsemnată nesiguranță, ele ne pot fi fatale." (Angelo Niculescu)

Apoi, bătrînul Vogel dădu drumul cuvintelor sale, lăsînd ca timpul să le impună în toată măreția lor:

„Sînt încredințat că singurul mijloc pentru a reuși, pentru a ne impune, pentru a rămîne în amintirea tuturor este să încercăm să arătăm tot ceea ce știm. Mai mult decît rezultatul în sine, contează impresia pe care o lăsăm. Și pentru aceasta ne trebuie curaj, un curaj lucid, calculat, nu orb și nestăvilit. Străduiți-vă și totul vi se va părea simplu și ușor. Nu avem nici un motiv să ne facem complexe. Adversarii noștri au frică de acest meci, nu noi. Ei au totul de pierdut, noi nimic. Și nu sînt mai buni decît voi. Ei au de partea lor doar aureola unei mari echipe. Acesta este principalul lor atu, cu care încearcă să copleșească toți adversarii înainte chiar de a intra în teren. Uitați faima lor, renumele lor și totul vi se va părea simplu, ușor, accesibil."

Și a fost astfel pînă în minutul 18, cînd o lovitură liberă de la 20 metri a fost dictată contra noastră. Execută Pelé. Ne strîngem în zid. Mingea a plecat. Urmărind traiectoria ei, curba ascendentă, pasul ușor spre stînga al lui Stere Adamache, siguranța gestului său, am răsuflat ușurat. Dar numai pentru o clipă, fiindcă arbitrul, inexplicabil, a cerut repetarea loviturii. Ne-am adunat din nou, căutîndu-ne mîinile, pentru a nu ne desface. Din spate, Stere încerca în tumultul acela, imposibil de acoperit, să-l dea mai spre stînga pe Mihai Mocanu. Liță n-a mai avut timp să intirzie executarea loviturii, așa cum o făcea de obicei ; se alipise și el zidului. Și in incercarea noastră de a ne organiza, am văzut, mai bine zis am simțit că mingea pleacă. Lovită cu exteriorul, in momentul in care zidul își căuta cea mai bună poziție, mingea a trecut ca un bolid printre două capete nesincronizate. Nici n-a mai fost nevoie să mă intorc ; crisparea dureroasă a pieptului imi spusese că a fost gol.

Din acel moment, brazilienii au explodat, jocul lor atingind mari culmi. Pase de extraordinară precizie, in continuă mișcare, pregăteau ruperi de ritm devastatoare pentru orice apărare. Și astfel Paolo Cesar a pătruns pină in pragul liniei de poartă, a intors mingea inspre careul mic, de unde Jairzinho a propulsat-o in plasă. 2—0.

Eram in pragul unei căderi iremediabile. Am trecut insă peste momentul dificil, ieșind la atac. În acest fel, jocul a căpătat spectaculozitate, intensitate maximă. Am inscris două goluri prin Dumitrache și Dembrowski, primind incă unul de la Pelé. Cele mai frumoase clipe au venit din partea noastră, cind spre finalul meciului, un intreg stadion ne-a incurajat in generosul efort de a egala viitorii campioni ai lumii. Mingile au zburat spre careul lui Felix, picioarele fundașilor brazilieni au tremurat, insă noi n-am reușit egalarea in extremis pe care o meritam cu prisosință. În schimb, la fluierul final, stadionul a izbucnit in aplauze prelungite, răsplătind un meci splendid, efortul jucătorilor care acum se imbrățișau, schimbau tricourile. Fără indoială, a fost cea mai frumoasă infringere din intreaga mea carieră. Lauraux, arbitrul belgian, nu s-a putut abține să nu-mi spună : „Felicită din partea mea intreaga echipă pentru felul in care au știut să apere prestigiul bătrinei Europe".

Am salutat publicul și ne-am indreptat spre cabine, călcind pentru ultima oară pe gazonul stadionului **Jalisco** din Guadalajara. Campionatul mondial se incheiase pentru noi.

E greu de explicat euforia ce ne-a cuprins in clipele in care străbăteam cu autobuzul, pus la dispoziție de organizatori, drumul spre Grand-Hotel. Deși invinși, purtind in suflet povara nereușitei și a neimplinirii, dind cu ochii de acești oameni binevoitori, veseli, mulțumiți, salutindu-ne și felicitindu-ne, viața devenea brusc interesantă și ne-am lăsat cuprinși in amețeala generală, uitind de infringere, uitind de durere, uitind de tot. De o parte și de alta a drumului, mulțimea clocotitoare, entuziastă, afișa pancarte incropite in grabă, stingace, dar prietenoase și incurajatoare, prin care gazdele incercau să mai diminueze din amărăciunea noastră.

Eram, după brazilieni, favoriții mexicanilor, copiii lor de suflet și fiecare in parte se simțea parcă dator să marcheze cu un strigăt, fluturind un stegulet, o eșarfă, trecerea noastră, aș putea spune onorantă, prin orașul lor.

Jocul nostru organizat, curajos, le plăcuse, iar ei, buni cunoscători, il apreciaseră. Nu era o manifestare de circumstanță, pe care un public satisfăcut o acordă celei mai puțin celebre echipe din acea grupă, ci era o recunoaștere deplină a frumuseții jocului, a forței unei echipe care s-a bătut cu toate puterile, entuziasmind, pentru șansa ei.

Acoperișurile, terasele, balcoanele se dovedeau neincăpătoare pentru toți aceia care, fluturind miinile in semn de rămas bun, incercau, in același timp, să prindă pentru totdeauna imaginile unor momente irepetabile. Aveam senzația că orașul, casele, străzile și răspintiile alcătuiau, impreună cu mulțimea, o masă compactă, insuflețită de o bucurie irepresibilă și că ar fi fost de-ajuns să fac un singur semn, pentru ca toată această mare de oameni să ne urmeze subjugată, spre celălalt capăt al lumii...

Lumina, căldura și zgomotul de atunci sint poate acum intuneric, frig și tăcere.

Ce o fi oare astăzi pe **Jalisco?** Cred că niciodată stadionul nu va mai trăi aceeași bucurie ca in zilele lui **El Mundial.**

Am văzut recent o revistă de fotbal din Mexic și in ea fotografii de la meciuri jucate pe **Jalisco**, pe **Azteca.** Mi s-au părut foarte triste tribunele pe trei sferturi goale, mulțimea răsfirată in imensitatea stadionului, acolo unde zecile de mii de oameni se ingrămădeau zgomotoși pentru a vedea Brazilia, Anglia, România, Cehoslovacia, acolo unde jocul culorilor, cintecul neintrerupt al suporterilor, creeaseră in zilele fierbinți ale **Mundialului**, o atmosferă feerică.

Și pentru noi **Mundialul** a rămas departe. Am fost primiți cu multă dragoste pe aeroport la intoarcere. Am venit obosiți, plini de amintiri de neuitat, cu o extraordinară experiență ciștigată in intilnirile cu Pelé, Tostao, Moore, Charlton. Atitea fapte, atiția oameni ! Despre fiecare in parte s-ar putea povesti volume intregi.

În curind insă, am intrat cu toții in polemici „mici" și am uitat realizările noastre, lăsind să iasă la iveală numai lucrurile urite. Și noi, jucătorii, obosiți, epuizați nervos, ne-am prins in acest joc meschin și am amplificat supărările.

Cit de puțin s-a scris despre impresia pe care a lăsat-o prezența noastră in Mexic, despre prietenia cu care am fost inconjurați, despre respectul impus de comportarea echipei României !

La plecarea noastră din Guadalajara aeroportul a fost plin. În Mexico City o orchestră de mariachis ne-a acompaniat spre avionul care avea să ne poarte către Europa. În fruntea lor mergea o doamnă in virstă, cu două buchete mari de trandafiri in brațe. Venise, după cum spunea, să-și ia in mod cu totul special rămas bun de la jucătorii echipei României, care o impresionaseră, mai ales in jocul contra Braziliei. Nu era nimic pregătit in toate acestea, ci doar sentimentele sincere ale unor oameni indrăgostiți de jocul echipei noastre.

În scurta noastră ședere in Mexico City am fost invitați de două familii mexicane, care au pregătit o serată in onoarea noastră. Ei veniseră special la Guadalajara pentru a urmări grupa a III-a, și au plecat odată cu noi spre orașul lor de baștină, renunțind la meciul din sferturile de finală : Brazilia—Peru. „Pentru mine, mi-a spus unul dintre cei care ne găzduiau, campionatul mondial s-a terminat odată cu plecarea echipei României".

După jocul cu Anglia a urmat controlul antidoping. Cite doi jucători din fiecare echipă erau desemnați prin tragere la sorți. De la noi căzusem eu și Dinu. De cealaltă parte Bobby Charlton și Mullery. Deshidratați, epuizați, stăteam pe bănci privindu-ne, scoțind rar cite un cuvint. L-am intrebat pe Bobby dacă își mai amintea de seara de pe Wembley, despre schimbul nostru de fanioane. Bobby mi-a răspuns scurt, plin de amabilitate ; era obosit, părea invadat de ginduri.

Mereu primul la minge, mereu neobosit, mereu tînăr, „căpitanul de pe Wembley"

L-am privit indelung şi mi-am amintit de copilăria mea, de drumul parcurs pînă aici, la Guadalajara, pe **Jalisco**, unde eram faţă in faţă cu unul din cei mai mari fotbalişti ai tuturor timpurilor.

Cindva, in anii frumoşi ai primelor meciuri, exasperat de pasiunea noastră pentru minge, tata a incercat să intre şi el in joaca din curtea casei. Nu mai jucase niciodată fotbal, nici nu văzuse vreodată un meci. De aceea, intenţia sa a fost să lovească mingea deodată, cu ambele picioare. A căzut pe spate, spre hazul nostru, injurind de mama focului şi de atunci a renunţat să mai aibă vreo legătură cu alergătura noastră după balonul improvizat din cirpe.

Ştiam dintr-o carte despre Bobby Charlton că mijlocaşul echipei campioane mondiale a avut patru unchi care au jucat fotbal in liga engleză ; printre ei şi un valoros internaţional, Jackie Milburn, de la **Newcastle United**. Primele imagini ale lui Bobby despre fotbal ? Vizitele duminicale ale celor patru unchi, care-l indemnau spre terenul de joc : „Hai Bobby, vino afară cu noi, şi-ţi vom arăta cum i-am bătut ieri pe **Arsenal** !" Şi incepeau să-i povestească despre Stanley Mattews, Wilf Mannion, Stan Mortensen, Alf Ramsey.

Şi acum ajunsesem să luptăm de la egal la egal, intr-un campionat mondial !

Iată marea realizare a **El Mundialului** mexican. Izbutisem să acoperim mare parte din diferenţa de tradiţie, de istorie, de performanţă dintre fotbalul nostru şi cele mai mari sooceruri din lume. De aceea, jocurile echilibrate cu Anglia şi Brazilia, victoria impotriva Cehoslovaciei au insemnat imens pentru fotbalul românesc, iar calificarea noastră pentru Mexico rămine cea mai mare realizare din istoria balonului rotund din ţara noastră.

Schimbarea fanioanelor cu Bobby Moore, stringerea miinii cu Pelé, Bobby Charlton, lupta cu aceşti mari sportivi, le simţeam nu numai ca o implinire a unor visuri, ci şi ca mari izbinzi ale fotbalului nostru.

O curiozitate ? Nu tocmai...

Intr-o curte din Bucureşti, de pe str. Popa Nan nr. 7, foarte tinărul Silviu Tudor Borza se arată atras de misterele unei lumi pe care trepidaţia marelui oraş a aruncat-o demult dincolo de barierele sale. A ocrotit o pereche de broaşte ţestoase şi, totodată, le-a ocrotit şi dreptul de a-şi perpetua specia, după cum se vede şi din fotografia alăturată, un document care inscrie in subtextul lui o pasiune umană. O curiozitate ? Nu tocmai...

O fereastră spre lumea lui N. Vasilescu-Capsali

Un dăruit al mărturiilor pe care putem intemeia o istorie, multiplu şi avizat colecţionar, de manuscrise, de carte veche, de pictură şi grafică, de documente privind cele mai diverse domenii de activitate umană, N. Vasilescu-Capsali insinuează in viaţa celor cărora le acordă increderea şi prietenia o infinită nobleţe. Prin donaţiile făcute numeroaselor biblioteci şi instituţii culturale din ţară, pasiunea lui se investeşte cu o dimensiune obştească, preţuită ca atare şi răsplătită prin omagiile ce-i parvin din atitea şi atitea oraşe. Alteori, laconicele sale intervenţii in presă, pe marginea unor ediţii rare, pe marginea unui document inedit, luminează din unghiuri neaşteptate personalităţi, evenimente şi opere clasate demult ca anvergură şi semnificaţie in epoca dată. Iar raidurile sale cotidiene prin redacţiile publicaţiilor bucureştene relevă şi alte calităţi ale omului : o curiozitate tonică pentru tot ce inseamnă nou in cultură şi, totodată, o reavănă solidaritate cu artişti şi oameni de carte alături de care il simţim cu tot sufletul. De pildă, efortul in care s-a implicat, in anii din urmă, intru revigorarea delicatei arte a ex-libris-ului ocupă in existenţa sa un capitol ce va trebui mai devreme sau mai tirziu consemnat in adevărata lui lumină. Şi, dincolo de acest exemplu revelator, revendică atenţie şi puterea sa de persuasiune spirituală, şi ştiinţa de a pleda pentru frumos, şi arta de a-şi alia conştiinţe in ducerea la bun sfirşit a unui demers drept, şi tactul de a pretinde, in primul rind sieşi şi apoi altora, servicii care nu reprezintă nimic altceva decit contribuţii necesare la o pledoarie mai amplă in favoarea unui interes colectiv. Iar timpul risipit cu generozitate din prea plinul anilor săi de senectute, desigur, implineşte treptat o lucrare notabilă prin profunzimi şi cuprindere, despre care, cindva, vom putea afirma că se aliniază unui umanism militant de o factură particulară prin discreta lui tenacitate şi consecvenţă.

P. MIHAI

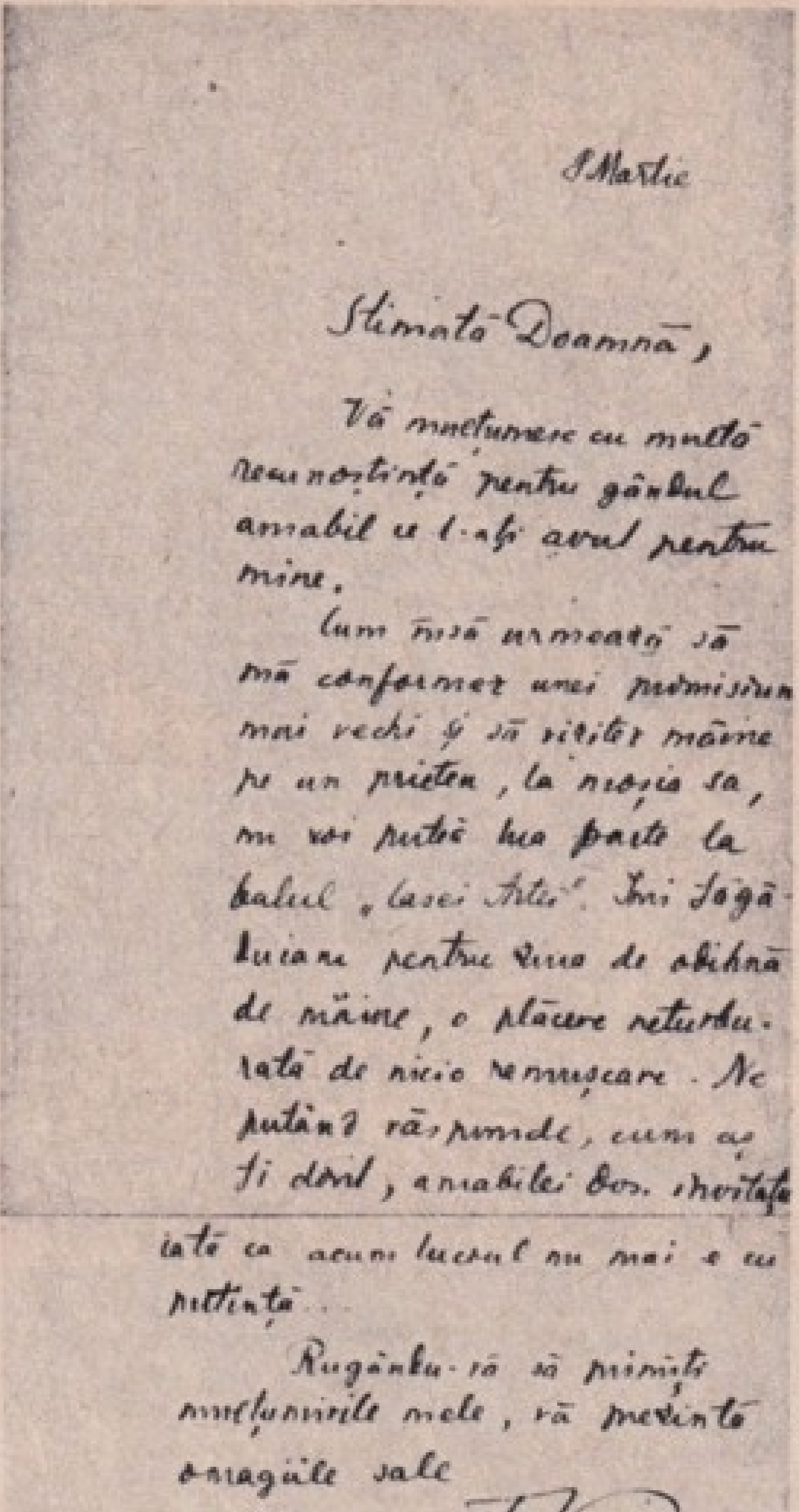

8 Martie

Stimată Doamnă,

Vă mulţumesc cu multă recunoştinţă pentru gândul amabil ce l-aţi avut pentru mine.

Cum însă urmează să mă conformez unei promisiuni mai vechi şi să vizitez mâine pe un prieten, la moşia sa, nu voi putea lua parte la balul „Casei Artei". Îmi făgăduiam pentru ziua de odihnă de mâine, o plăcere netulburată de nicio remuşcare. Ne putând răspunde, cum aş fi dorit, amabilei Dvs. invitaţii iată că acum lucrul nu mai e cu putinţă.

Rugându-vă să primiţi mulţumirile mele, vă prezintă omagiile sale

T. Vianu

P.S. Invitaţia „alăturată", despre care vorbesc rândurile Dvs., presimţind desigur situaţia în care mă voi găsi, a refuzat să intre în plicul, în care n'am găsit-o.

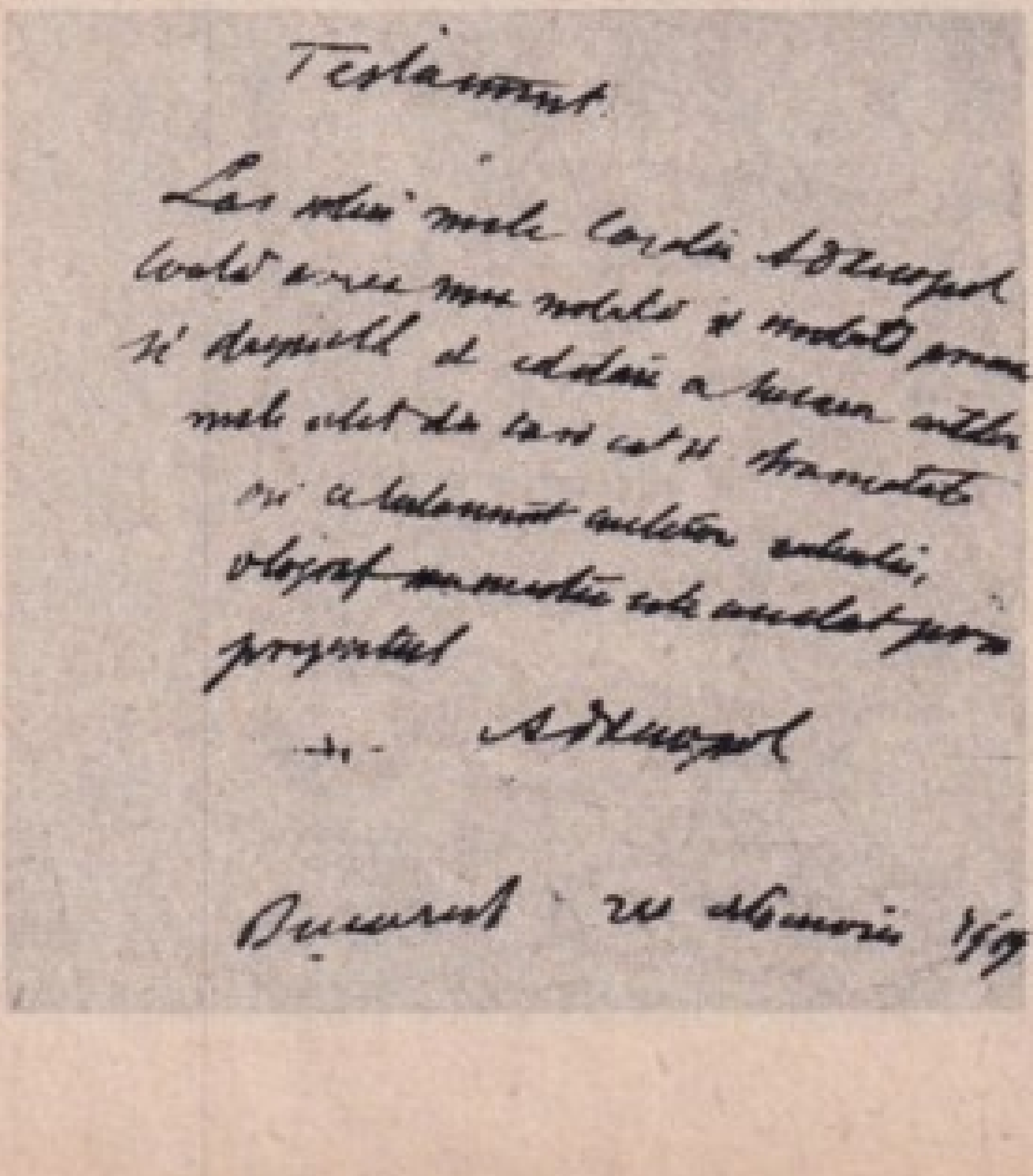

Testament.

Las soţiei mele Cornelia A.D. Xenopol
toată averea mea mobilă şi imobilă precum
şi dreptul de editare a lucrărilor
mele atât [illegible] cât şi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

A.D. Xenopol

Bucureşti [illegible]

Testamentul lui A.D. Xenopol şi o scrisoare a lui Tudor Vianu (documente din colecţia N. Vasilescu-Capsali)

Adrian Ivanițchi și Victor Socaciu au dominat muzica tinără în anul 1980

Debut de stagiune

In anul in care a implinit 400 de intimplări literar-artistice din existența sa, **Cenaclul Flacăra al Tineretului Revoluționar**, organizat de **C.C. al U.T.C.** și revista **Flacăra**, condus de poetul Adrian Păunescu, a lăsat mari pauze de timp intre intilnirile sale cu publicul. Au fost însă momente de referință cum ar fi turneele in nordul țării sau in județul Vilcea, precum și spectacolele din București de la Sala Polivalentă sau de sub cupola circului. În nici un caz nu se poate afirma că activitatea membrilor Cenaclului a cunoscut o perioadă de stagnare. Dimpotrivă, cițiva dintre ei s-au dovedit intr-o formă excepțională și au compus numeroase piese noi, cu mare priză la spectatori, unele devenind veritabile șlagăre. Victor Socaciu și Adrian Ivanițchi s-au aflat în fruntea acestora. Însă și alții cenacliști și-au imbogățit repertoriul in această perioadă de respiro, propice unor acumulări de energie.

În acest an s-au inmulțit prezențele membrilor Cenaclului la radio și la televiziune, semn al maturității și valorii unanim recunoscute la care a ajuns arta lor. Dar, chiar dacă în diverse ocazii, publicul s-a intilnit cu cei mai buni reprezentanți ai poeziei și muzicii tinere, el a dorit neapărat să-i revadă în cadrul acestei originale formule de spectacol care este **Cenaclul Flacăra.** Cea mai bună dovadă o constituie numeroasele scrisori sosite pe adresa redacției, care solicitau stăruitor reluarea activității lui. Iată un semn concludent. A fost semnificativă in acest sens intilnirea de la inceputul lunii decembrie cu publicul din Rimnicu Vilcea, unde poetul Adrian Păunescu a și afirmat dealtfel că incepe o nouă perioadă în existența Cenaclului și că el se va relansa cu o și mai mare forță și strălucire.

Cu toate că au lipsit cițiva dintre componenții săi de bază — Florian Pittiș, Mihail Stan, Radu Gheorghe —, in sala sporturilor din Rimnicu Vilcea s-a desfășurat o exemplară intimplare literar-artistică, prelungită la cererea spectatorilor la patru ore, deși inițial i se afectaseră doar două ore și jumătate. S-au dezvăluit din nou, cu pregnanță, virtuțile de bază ale Cenaclului : capacitatea lui de a asimila rapid noul, dacă e de calitate, suplețea dialogului dintre scenă și sală, imbinarea fericită a aspectelor moderne cu cele tradiționale, larga lui deschidere spre problemele omului de azi și dintotdeauna, de la noi și de pretutindeni.

A fost, după cum se exprima cineva, o intimplare literar-artistică „test" in care elemente de bază ale Cenaclului și altele mai noi s-au confruntat cu opinia directă a publicului in vederea stabilirii unui adevăr fundamental : este depășită sau nu formula de spectacol propusă de **Cenaclul Flacăra ?** Răspunsul a fost categoric: Cenaclul continuă să suscite același uriaș interes, atit în rindurile tinerilor, cit și printre cei mai in virstă, avind capacitatea de a se metamorfoza potrivit noilor exigențe ale contemporanilor. În fața a 3000 de spectatori, intr-un oraș in care mai fusese și in primăvară, **Cenaclul Flacăra** și-a confirmat din nou marea lui audiență.

GEORGE ARION

CENACLUL FLACĂRA AL TINERETULUI REVOLUŢIONAR

...Şi publicul său entuziast

Afirmaţia filozofului şi esteticianului francez Mikel Dufrenne — „obiectul creat de artist nu dobîndeşte existenţa sa proprie şi specifică decît prin colaborarea spectatorului" — îşi găseşte în manifestările **Cenaclului Flacăra al Tineretului Revoluţionar,** organizat de C.C. al U.T.C. şi revista **Flacăra** şi condus de poetul Adrian Păunescu, o strălucită confirmare. Într-adevăr, publicul Cenaclului s-a dovedit — de-a lungul celor aproape opt ani de la înfiinţarea acestuia — un fervent colaborator, înzestrat cu imprevizibile şi mereu proaspete disponibilităţi. Pentru acest public Cenaclul rămîne în permanenţă un spectacol deschis. El află în programul Cenaclului prilejuri în continuă primenire de instruire şi încîntare. Pentru cine ignoră manifestările Cenaclului şi nu cunoaşte programul său, poate părea o curiozitate faptul că sînt sute şi mii de oameni care frecventează fără întrerupere Cenaclul încă de la primele lui întîmplări artistice. Aceşti oameni ştiu că nu găsesc întotdeauna în desfăşurarea programului numere noi sau interpreţi necunoscuţi de ei. Şi, totuşi, ei caută a nu fi absenţi de la nici o manifestare, de la absolut nici **una!**

Lucrul are, fără îndoială, darul de a mira. Deoarece nu e prea obişnuită starea în care se situează publicul Cenaclului, de a veni cu regularitate la un spectacol în esenţă cunoscut de el, de a-l găsi inedit cu toate că, în genere, îi e familiar. La prima vedere e destul de paradoxal acest public al Cenaclului, care se manifestă, în mod curent, cu o inepuizabilă doză de prospeţime faţă de unele lucruri ştiute. Desigur, programul se primeneşte şi se îmbogăţeşte, el evoluînd cantitativ şi calitativ. Numărul membrilor creşte şi, odată cu noile apariţii de cîntăreţi şi recitatori, apar texte şi cîntece inedite, noi stiluri de creaţie şi interpretare. Dar toate acestea se produc în **timp,** noutăţile în program nu apar săptămînal, în fiecare întîmplare, pentru a se explica în acest fel frecventa participare a unui impresionant număr de spectatori statornici. Nu rare sînt cazurile cînd Cenaclul s-a găsit, într-un timp foarte scurt, de numai trei-patru luni, oaspetele pentru a patra sau a cincea oară al unei localităţi. Clujul, Craiova, Aradul, Iaşul, Sibiul, sau alte oraşe, l-au găzduit în repetate rînduri. E sigur că la manifestările din aceste oraşe nu a venit de fiecare dată un public nou, ci el a fost alimentat într-o bună măsură şi de participanţi la manifestările anterioare. Nu mai vorbim de publicul bucureştean, care e format substanţial din spectatori ce urmăresc Cenaclul cu asiduitatea parcă a unei obligativităţi. Multora dintre aceştia chiar li s-a acordat, într-o perioadă, dreptul de membri ai Cenaclului. Cu publicul său se întîmplă fenomenul următor: persoanele care l-au frecventat o dată îşi manifestă, în majoritatea cazurilor, dorinţa de a-i rămîne fidele, de a fi prezente la **toate** manifestările lui. Aceasta, cum s-a întîmplat uneori, chiar deplasîndu-se împreună cu interpreţii şi actorii în diverse localităţi.

Sînt mulţi factorii care condiţionează atractivitatea Cenaclului, capacitatea lui de seducţie. Textele promovate la întîmplările sale literar-artistice, de substanţă, angajate şi superior realizate estetic, cîntecele cu ale lor proaspete linii melodice, regia cu caracterul ei particular contribuie la atragerea unui numeros public. Să nu neglijăm şi un factor psihologic, pe care îl vom discuta numaidecît. Atenţia publicului şi, mai ales, a tineretului e cam tocită de numeroasele texte de muzică uşoară banale, goale de conţinut şi primitive ca expresie artistică. De asemenea, melodiile acestei muzici în foarte multe cazuri sînt de nereţinut, datorită facturii lor de surogat, ieftinului lor iz de tentaţie pur comercială. Suprasaturat de aceste producţii superficiale, fals sentimentale, dulcege ca pelteaua şi naive, publicul, pentru satisfacerea nevoilor lui estetice şi etice, caută alte căi, alte modalităţi de receptare a artei. A găsit o cale în ceea ce se numeşte **muzică tînără,** de autentic filon spiritual.

Textele acestei muzici, purtînd semnătura prestigioasă a poeţilor noştri clasici şi contemporani, comunică, prin înaltul lor nivel artistic, sentimente adevărate, idei majore, iar melodiile prin care sînt transcrise încearcă prin adecvare să fie cît mai departe de ieftin şi superficial, accesibilitatea lor fiind asigurată de prospeţime şi sinceritate. Găsim că nu datorită unei mode această muzică tînără îşi are atîţia adepţi entuziaşti, ci tocmai suflului ei autentic, necontrafăcut, i se datorează pătrunderea adîncă în preferinţele publicului. Fără îndoială că nu Cenaclul **Flacăra** a inventat această muzică, dar el a contribuit la orientarea ei, pe cele mai durabile căi, ferind-o de căderi în stereotip şi inexpresivitate. Şi, mai ales, a contribuit la impunerea ei pe scară naţională. Cenaclul a descoperit numeroşi tineri talentaţi, de pe scena lui s-au lansat zeci de compoziţii, multe dintre ele devenite, am putea spune dacă vocabula nu ar fi fost compromisă prin folosirea ei nepotrivită, şlagăre. Astfel de compoziţii de irezistibilă audienţă la publicul Cenaclului nu o dată sînt cîntate de participanţi împreună cu membrii Cenaclului.

Şi acum, o scurtă paranteză. Observîndu-se succesul unor compoziţii pe versurile poeţilor noştri adevăraţi, fenomenul a cam început să prolifereze. De la un timp, ne cam invadează asemenea producţii muzicale rezultate din conlucrarea melodiei cu piesele lirice ale unor

CENACLUL FLACĂRA AL TINERETULUI REVOLUȚIONAR

mari poeți. Faptul în sine nu ar avea nimic negativ dacă totul s-ar menține intr-un decent echilibru artistic. Dar lucrurile nu se petrec tocmai așa. În foarte multe cazuri avem de-a face cu melodii factice, lincede, adormitoare, cu melodii care in loc să pună in valoare insușirile poeziei, le anulează. Rezultă de aici un hibrid, care, dacă nu e stăvilit, poate să compromită o acțiune pornită din elan și din intenția pură de a se crea o artă necesară. Practica de a se confecționa industrial muzică nu-și poate afla locul intr-un domeniu configurat nu numai de tinerețea biologică, ci, mai ales, și de una spirituală.

Revenind la publicul Cenaclului, să vedem cum se manifestă el in calitate de colaborator. În primul rind, pe o cale directă. Din cei care frecventează Cenaclul, din publicul său, s-au recrutat numeroase elemente care au ajuns pe scenă direct din sală, pentru recitarea unei poezii sau pentru a cinta o compoziție, de multe ori proprie. Aceștia au rămas nu numai unii din cei mai fideli frecventatori ai Cenaclului, ci, o bună parte din ei, interpreți de cintec și poezie. Sint oameni care provin din medii diverse : elevi, studenți, muncitori, tehnicieni, intelectuali de formații variate.

Membrii Cenaclului resimt apropierea participanților, colaborarea lor, prin modul cum aceștia iși manifestă simpatia, dragostea, adeziunea la cele ce se intimplă pe scenă. Ei constituie un puternic stimulent in acțiunea dusă de Cenaclu. Sint nemaipomenit de tonice manifestările Cenaclului datorită modului cum participanții susțin, aplaudă, acompaniază pe cintăreți și actori. E un continuu dialog intre sală și scenă. Prin felul cum sint receptate cintecul și poezia, cum sint asimilate, nu numai „completate", cum sint ele descoperite, acestea capătă parcă o nouă strălucire. Să convenim că textele cintecelor conțin frumuseți și tilcuri care, pentru a fi prizate așa cum trebuie, se cer mai intii luate in posesie in toate detaliile lor. Ideea artistică și metafora ei dintr-un poem pretind, oricit de limpede ar fi structurate, un efort de ințelegere in care gustul, sensibilitatea, nivelul de cultură sint elemente determinante. E interesant de observat și urmărit reacțiile publicului la manifestările Cenaclului, reacții care nu sint de la inceput omogene. Sint săli care, la primul contact cu programul Cenaclului, se manifestă mai timid, mai ezitant, după cum sint altele care intră cu o splendidă spontaneitate in atmosfera lui. Dar trebuie precizat că, odată familiarizat cu **spiritul** lui, publicul Cenaclului iși exprimă ințelegerea și afecțiunea aproape nediferențiat. E un lucru foarte imbucurător această adeziune la frumos. De ce spunem aceasta ? O spunem pentru a releva apetența publicului românesc al orei de față pentru fenomenul artistic, pentru a sublinia dorința lui, nevoia lui, foamea lui de artă. Scepticii și-ar lecui poate neincrederea in capacitatea maselor de a gusta frumosul dacă ar asista la o manifestare a Cenaclului in care săli arhipline ascultă infiorate de emoție un cintec pe o poezie de Bacovia sau Blaga.

În sălile in care au loc intimplările literar-artistice, atmosfera e de caldă și reciprocă dăruire. Scena se oferă cu tot ce are ea mai bun, iar sala pune la dispoziția acesteia generozitatea și setea de artă adevărată. Dialogul sălii cu scena se mai realizează și prin corespondența efectuată chiar in timpul desfășurării programului. Prin aceasta, autorii corespondențelor iși exprimă unele dorințe in legătură cu programul, propun să se reia unele cintece și poezii, invită Cenaclul la diferite facultăți, școli, intreprinderi, instituții, iși exprimă multumirile și aprobarea pentru acțiunile Cenaclului, fac recomandări și sugestii. Căldura și sinceritatea ce insoțesc aceste corespondențe sint intotdeauna emoționante. De pildă, combinind titluri și versuri din diferite poezii recitate sau cintate in Cenaclu, un grup de tineri trimite, din sală, această scrisoare : „Un'te duci tu, tinere ? La Cenaclu, domnule, să ne educăm prin cintec și poezie, că n-are valea noastră capăt și ne-necăm mereu in

ea. În lumea plină de urmări nu sint singur. Că pe pămint avem de toate și s-o găsi un loc și pentru noi să ne iubim. Pină atunci, peste firea mută doarme cerul plin de stele și noi vrem să auzim cum se naște un mit. Căci DA, MAI AVEM incă părinți pe pămint nu in gind și de n-ar fi decit omul situat incă sub năduşala pururi trează, ascultă-mă, sint ploile de toamnă, iubește-mă : s-a strepezit și ora — pe scurt, vrem să vă ascultăm și să vă reascultăm in această seară. Mulțumim"...

Scrisorile, miile de scrisori ale participanților, trimise fie direct din sală, fie prin poștă, mărturisesc, in ultimă instanță, respect și dragoste pentru o artă adevărată. Și aceasta — in toate localitățile, in zeci de județe, pretutindeni unde Cenaclul și-a desfășurat activitatea. Și nu e nevoie de cine știe ce complicate statistici și indelungi anchete pentru a constata că in publicul Cenaclului tineretul e predominant. Într-adevăr, Cenaclul e iubit de tineret. Îl caută, il dorește și il frecventează insuflețit. Orice sală din Capitală sau din țară devine neincăpătoare pentru numărul de tineri ce doresc să participe la manifestările sale. În zilele premergătoare acestor manifestări, sediul redacției revistei **Flacăra** și casele de bilete ale tuturor lăcașurilor de artă, cluburi, case de cultură, teatre, sint, aproape in totalitatea cazurilor, asaltate de către solicitanți. E cu neputință a se satisface toate cererile. Numărul de locuri al sălilor e depășit mai intotdeauna.

Apoi, e interesant de observat că tineretul prezintă o impresionantă omogenitate in ceea ce privește atitudinea față de Cenaclu. Vrem să spunem că tinerii, indiferent de profesii și grad de școlarizare, manifestă aceeași atracție față de programul Cenaclului. Dar ce se intimplă cu virstnicii care frecventează Cenaclul ? Nu vrem să spunem că ei, toți, urmăresc Cenaclul cu asiduitatea de care dau dovadă tinerii. Dar, odată veniți la o manifestare, ei ii aprobă activitatea, intențiile. La sutele de ședințe la care am luat parte, am văzut de fiecare dată cetățeni bine argintați la timple care s-au incadrat firesc in climatul sălii. Aplaudau entuziast, scandau impreună cu scena versurile, cintau cu interpreții. Și nici nu e de mirare. Dragostea de frumor șterge diferențele biologice, răsună cu aceeași intensitate in toate inimile, indiferent de cercurile anilor.

În publicul Cenaclului, membrii lui găsesc intotdeauna un partener de mari virtuți stimulatoare.

TRAIAN STOICA

PARIUL DIN DEȘERT

Între București și Amman e o dimineață cu avionul (nici patru ceasuri) și o bruscă trecere dintr-un cer intr-altul. Pleci iarna și ajungi primăvara, adică sub un cer care are luminiscențele din aprilul nostru. O escală in Cipru, sub bolta de străluciri a Mediteranei, amortizează șocul, te ajută să schimbi gama, să-i pui altă cheie, să te pregătești sufletește urcind o scară.

Ammanul, sub lumina de dulce april a lui februarie, pare, văzut din avion, desprins dintr-un „Fairy Land“ de Walt Disney. E ca o aglomerare de cuburi albe risipite dintr-o cutie cu jucării. Case-jucării, case-cuburi de piatră albă, case micuțe, cele mai multe cu un etaj, maximum două, cățărindu-se pe „djebeluri“ (orașul e așezat pe „djebeluri“ sau dealuri, șapte la număr, ca și la Roma) intr-o continuă escaladare de trepte noi. Noile trepte inseamnă Noul Amman, vast cartier dezvoltat exploziv in anii din urmă, acoperind cu sutele lui de clădiri cu arhitecturi moderne, de „chalets“-uri elvețiene, dar decorate discret cu motive ornamentale arabe, niște „djebeluri“ care, de la șapte, s-au inmulțit, ajungind la treisprezece. Case noi, cele mai multe noi (precum in Noul Amman), dar și multe vechi, jucării scilciate, parfumate, romantice, dispuse intr-o poetică neorinduială, in care singură lumina cerului incearcă să impună o metodă. E lumină, e soare, dar e totuși iarnă, incă nu e verdeață și floare, cel puțin incă nu la Amman. Chiparoși și palmieri pitici (ii vedem, din avionul care coboară, surprinzător de vii, detașați cu pregnanță in peisajul alb, expurgat de orice accent cromatic), risipiți ici-colo, își iau pe cont propriu sarcina să inveselească priveliștea. Totul pare miniatură (chiar și jos, pe pămint, impresia asta te va urmări multă vreme), totul pare contras la dimensiuni liliput. Poate, ca să degaje mai pregnant demiurgicul, ca să facă și mai vădite pariul omului cu natura, sfidarea azvirlită de el giganticului deșert care il inconjoară. Patru cincimi din teritoriul Iordaniei sint ocupate de deșert, iar sfidarea Ammanului (oraș in care s-au concentrat peste un milion de oameni, mai bine de jumătate din populația țării) impresionează vizitatorul ca și colonizarea unei planete pustii. Cit de puternică este insă această sfidare ? Privit de sus, de la 8—10 000 de metri, orașul pare pierdut in nesfirșirea deșertului, in stepele arse, calcinate de soare, in delirul geologic de dealuri roș-fumurii invălmășite spasmodic, care-l presează, il covirșesc, il atacă din toate părțile, gata-gata să-i spulbere ființa micuță, fragilă, albă. Jos, pe pămint, senzația, desigur, se schimbă, nu numai fiindcă te afli „pe sol“, pe o certitudine, ci fiindcă orașul, prin toate intemeierile lui de azi și prin tot ce-și propune pentru ziua de miine, afirmă, cu forță, ideea durabilului, a devenirii ambițioase și tefere, printr-un efort constructiv intens și amplu.

Oraș atestat in hrisoave de 33 de veacuri, punte de trecere intre continente și lumi, intre cea a Mediteranei și cea a Orientului, teren de infruntare intre cuceritorii istoriei, de la cruciați la soldații profetului, de la asirieni și perși la greci și latini, de la egipteni la turci, oraș debordind de istorie, „pietrificat de istorie“, cum il numește un ghid, Ammanul conservă, in centrul său cu moschei și ruine antice, acel aer de „cetate milenară“ care in alte părți ale lumii ii refuză prezentului orice veleitate. Nu insă și aici, unde monumentul nou (precum acel „Nou Amman“ splendidul cartier de „chalets“-uri, de fapt un oraș-satelit ce tinde să-și covirșească matricea) este el insuși de respirație spațială amplă, in rimă cu somptuoasa zidire antică. O centură de fabrici și de uzine moderne (toate in zone excentrice, periferice, ca să nu polueze aerul) incercuie capitala, deschizind-o in același timp spre toate zările. Li se adaugă, intregind amplitudinea, dar și calitatea unui vast peisaj al noului, mari și moderne instituții de știință, de invățămint, de artă, de sănătate, de sport etc., intre care o „Societate regală de științe“, Academia Iordaniei, inaugurată in 1971, un „Centru medical regal“ celebru in lumea arabă, o Universitate a cărei piatră de temelie s-a pus in 1962, din inițiativa regelui Hussein, și care, cu numeroasele ei clădiri, compune un veritabil „oraș in oraș“, așezat in mijlocul unui mare parc. În imediata-i vecinătate se intinde un alt mare parc, fastuosul parc al lui „Hussein, Sport City“, orașul sportivilor, cu stadioane, piste, instalații și săli de sport reprezentind „ultimul strigăt“ al tehnicii în materie. „Orașul sportivilor“ e la fel de monumental ca și grandiosul amfiteatru roman cu 6 000 locuri din centrul Ammanului, păstrat aproape intact, restaurat cu o artă ce concurează perfecțiunea clasică. Ca și „Hussein Sport City“, în rimă cu el, amfiteatrul e un loc predilect al tinerilor, care ocupă ultimul loc la spectacolele de sunet și lumină ce se dau aici.

Iordania, pămintul „pietrificat de istorie“, e o țară a tinerilor (peste 65 la sută din populație are sub 25 de ani), și efortul modernizării, al dezvoltării, al depășirii structurilor închistate, al racordării la cea mai contemporană civilizație, se deschide, firesc, înainte de toate, spre generațiile tinere, care-l primesc și-i răspund cu pasiune și cu talent. Pe străzi, și nu numai pe cele ale Ammanului, dar și în sate, nu doar fetele tinere, dar și femeile, chiar și cele virstnice, au renunțat demult să mai poerte văl (habitudine dealtfel ne a locului, ci de sorginte persană), multe din ele s-au integrat în muncă, în activități productive, cele tinere în invățătură. Din populația studențească, fetele ocupă mai bine de jumătate. Un larg curent de interes către nou, către tehnică, susținut și încurajat de stat, printre altele și prin orientarea invățămintului spre nevoile presante ale economiei, își alătură tot mai numeroși și fervenți adepți. Pe străduțele strimte ale bazarului din Amman, multe din ele inaccesibile automobilelor, fiind zidite în trepte, prin fața micilor bucătării și cafenele instalate de-a dreptul pe trotuar, pe lingă bătrini prinși în nesfirșite partide de table, trece o lume grăbită, ocupată, preocupată, tot mai puternică și mai numeroasă intr-o țară în care munca, constructia, tehnica, știinta, viața ideilor, a culturii, a artelor bat din plin, ca și cea a afacerilor, a comerțului, a contactelor economice pe multiple planuri. Țară nealiniată, doritoare de pace, de dezvoltare, țară mică, dar cu o vastă capacitate de racordare la civilizația veacului, Iordania participă din plin la ritmurile acestei civilizații, pe care adesea le stimulează cu ritmu-i propriu. Succesele dezvoltării sint cu atit mai notabile cu cit, în planul acesteia, s-au interferat și accidente istorice grave, precum ocuparea malului apusean al Iordanului de trupele Israelului, cu întregul cortegiu de consecințe ce a decurs de aici. Iordania se confruntă astfel, la ceasul de față, nu numai cu propriile imperative de dezvoltare, dar și cu costisitoare eforturi legate de nevoile militare, ale vieții sutelor de mii de refugiati palestinieni strămutați pe țărmul răsăritean al Iordanului.

Te intimpină pretutindeni o lume deschisă, setoasă de a cunoaște, de a întemeia legături, setoasă de a coopera, o lume cu care nu e deloc dificil să stabilești contacte. Acomodarea noastră, ca oaspeți din România, s-a făcut la Amman foarte repede, grație și disponibilității gazdelor pentru contacte cit mai largi, dar și, în chip special, inaltei aprecieri pe care oamenii locului o arată față de țara noastră. Vizita pe care președintele Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a făcut-o aici în aprilie 1975, vizita la București a regelui Hussein Ibn Talal, din februarie 1980, au pus accente majore unor raporturi care, stabilite pe principiile egalității, ale respectării independenței, se constituie ca un relevant model de relații între țări cu orinduri diferite, dar animate de țelul concordiei și al cooperării universale.

Am avut ocazia, în zilele petrecute pe pămintul Iordaniei, să observăm pe viu raporturile de fertilă colaborare între țările noastre, poposind într-o dimineață la Zarka, străveche cetate circasiană, astăzi oraș cu 300 000 de locuitori, al doilea ca mărime al Iordaniei. Într-o zonă cu mari zăcăminte fosfatice, întinse și masive ca un lanț de munți, 1 500 de muncitori, ingineri și tehnicieni români, în colaborare cu cei ai locului, au edificat un complex petrochimic încă fără rival în această parte a lumii. Este vorba de extinderea rafinăriei Zarka, extindere care, practic, echivalează cu o nouă, modernă, impunătoare cetate industrială, grație căreia capacitatea de prelucrare a țițeiului (adus din Arabia Saudită prin mari conducte, la care, la fel, au lucrat muncitori și specialiști români) crește de la 1 milion la 2,5 milioane tone/an. Aici, la liziera deșertului, în luptă cu terenul stincos, în care au trebuit săpate fundații pină la 12 metri adincime, pe un șantier al cărui perimetru trece de 13 kilometri, românii au adus, au montat, au pus și pun în mișcare instalațiile unui veritabil gigant al tehnicii, făurit de nu mai puțin de 180 de uzine și fabrici din țara noastră. Ei s-au făcut remarcați (cum ne spunea directorul de investiții al marii construcții, inginerul Burhan Abdul Hadi) „prin tehnică și capacitate tehnică“, prin performanțele cu valoare de premieră ale colosului construit de ei și, deopotrivă, prin hărnicie, răspundere, calificare, instrucție, disciplină, prin ajutorul acordat localnicilor în descifrarea și stăpinirea tehnicii. I-am văzut la lucru pe români, alături de cei ai locului. Toți purtau aceleași salopete, toți își legaseră peste guri aceleași basmale împotriva vintului încărcat cu praf roșu care bate dinspre deșert, toți, după lucru, frecventau aceleași magazine, restaurante, muzee sau cinematografe, cunoscindu-se și apropiindu-se, prețuindu-și reciproc eforturile, ideile și cultura, descoperindu-și constante, puncte certe de referință, unul în sistemul de valori al celuilalt, coincidente în viziunea asupra lumii, a timpului, a necesității dezvoltării, cooperării și păcii.

Ne-am bucurat că am fost la Zarka, ne-am bucurat că am văzut aici o față a României și a românilor de care nu putem să fim decit mindri. (Ne-am bucurat, în paranteză fie zis, și pentru faptul că România, aici, în Iordania, înseamnă infinit mai mult decit acele penibile jucării, urite și proaste, numite, și mai penibil, „autocăței“, pe care le-am văzut în vitrinele unor magazine din bazarul Ammanului... Dar este o altă poveste.)

Pe țărmul Mării Moarte, intr-o dimineață cu cer radios și cu beduini ce treceau alene, solemn și decorativ, pe cămilele lor împodobite cu paftalele de argint, cu friie și franjuri multicolore, un tinăr ofițer din poliția de frontieră, care ne însoțise la apa Iordanului, ne-a destăinuit că parcă ne-ar cunoaște de cind lumea (ne cunoștea doar de niște ceasuri), ca și cum împreună am împărțit, de cind lumea, aceeași piine și același aer. Intr-un fel le și împărțim, ca și cu oricare neam de pe această planetă, care din zi în zi e mai mică. Iar conștiința acestei fraternități de ambianță, de destin, de aspirații ne leagă inevitabil cu întreaga planetă. Dar cu un accent special, am adăuga, pentru oamenii unei lumi care, ca și a noastră, luptă să se dezvolte și luptă ca pe planetă să nu fie lupte, ci dezvoltare.

ILIE PURCARU ■

IPOSTAZELE VINULUI

Vinul este considerat aliment dacă aportul energetic nu depăşeşte 10—15 la sută din necesarul total de calorii al organismului, iar cantitatea respectivă este luată fracţionat. Pouchet considera vinul „al doilea aliment, alături de pîine". Brouardel aprecia vinul alături de alte alimente, ca foarte necesar, afirmînd : „utilitatea substanţelor albuminoide, acizilor, sărurilor organice şi a vinului, este incontestabilă". Vincent arăta că „vinul are calităţi stimulente de prim ordin, pe care nici un alt aliment nu le posedă în aceiaşi măsură". Vinul exercită asupra întregului organism, ca şi asupra funcţiei digestive, o acţiune tonică reală. Pe bună dreptate Brunet, reluînd o formulă străveche, îl numeşte „laptele bătrînilor". Serianni a constatat că, în cazul cînd vinul este consumat în timpul meselor, alcoolul se asimilează mult mai repede şi mai complet. Aciditatea şi substanţele tanante din vin, deci îndeosebi vinul roşu, favorizează digestia proteinelor. Vinul „influenţează favorabil sistemul vago-simpatic şi sporeşte secreţiile digestive". Guyot apreciază vinul ca „băutura cea mai hrănitoare, cea mai preţioasă şi cea mai energetică".

Vinul deci conţine sub formă asimilabilă : alcool etilic, zaharuri, glicerină, acizi organici, tanin, esteri, aldehide, proteine, aminoacizi, vitamine, săruri minerale (potasiu, fier, calciu, sodiu etc). Un litru de vin echivalează caloric cu 1 litru lapte, sau 300 g pîine, 600 g carne, 5 ouă, 1 kg cartofi. Majoritatea energiei calorigene o produce alcoolul (1 g alcool etilic produce 7,5 calorii). Deşi alcoolul din vin nu este un aliment termogen, cum sînt grăsimile, carnea, pîinea etc., are totuşi acţiune pozitivă în metabolizarea proteinelor, glucidelor, lipidelor. De aici necesitatea alimentaţiei bogate în proteine şi grăsimi atunci cînd se consumă vin. Celelalte componente ale vinului contribuie cu mai puţine calorii şi anume : 1 g glicerină = 4,3 cal. ; 1 g zahăr = 3,9 cal. ; 1 g acid tartric = 1,7 cal. ; 1 g acid lactic = 3,6 cal. etc.

Vitaminele, atît de necesare organismului, se găsesc în cele mai mari cantităţi în struguri, apoi în must şi mai puţin în vin, deoarece o parte din vitamine sînt consumate de drojdii în procesele din timpul fermentaţiei. Au fost identificate în vin : vitaminele C, P, B_1, B_2, B_{12}, PP. Vinul conţine şi acid pantotenic, cu rol activ în creşterea, alături de celelalte vitamine, mezoinozitol, cu efect hipotensiv şi lipotrop, urme de caroten (provitamina A), mici cantităţi de ergosterol, iar în seminţe de struguri, vitamina E. De asemenea, vinul conţine şi unele enzime, care contribuie direct la buna desfăşurare a metabolismelor.

După Petou, dacă se adaugă în doză mică raţiei zilnice, vinul este un fel de „limfă vegetală", un ser a cărui acţiune tonică este remarcabilă. Dacă nu ar fi existat ca băutură curentă, ar fi trebuit inventat ca agent terapeutic. Weissenbach considera că raţia moderată a unui vin de 11—12° este de 1 litru pentru un muncitor obişnuit şi 0,5 litri pentru un intelectual, însă raţia trebuie fracţionată şi luată exclusiv în timpul mesei.

Apa componentă a vinului nu este, din punct de vedere fiziologic, o apă obişnuită, ci o „apă activă", trecută de două ori prin fluxul vieţii vegetale : prima dată, în timpul verii, cînd este trecută prin plantă şi acumulată în bobul strugurelui, a doua oară în timpul fermentaţiei alcoolice, cînd are loc trecerea de la must la vin. Lusting afirma : „de treizeci de ani am făcut observaţii asupra mea şi am constatat că durata muncii intelectuale şi fizice este completată numai de cîte un păhărel de vin bun la fiecare masă ; sănătatea nu poate fi completă la cei ce nu beau vin niciodată". Poudanson recomandă ca raţie zilnică pentru femei 0,5—0,6 l vin de 10°, de preferinţă roşu.

În afara valorii sale bioalimentare şi acţiunii fiziologice asupra organismului uman, vinul impresionează plăcut — chiar de la început — datorită aspectului său strălucitor, culorii sale vii, perlării fine în cazul vinurilor spumante, precum şi prin aroma suavă şi buchetul său delicat. Această multitudine de impresii produce, încă înainte de ingerare, o incitaţie psihică a secreţiei gastrointestinale. Astfel, vinul stimulează direct mucoasa gastrointestinală şi provoacă apetit. Deci vinul trebuie considerat un stimulent de prim ordin al apetitului şi cel mai frumos exemplu de reflex condiţionat.

⁂

În cazul cînd cantitatea de alcool introdusă în organism depăşeşte capacitatea coeficientului de etiloxidare, alcoolul impregnează organismul, fapt ce trebuie evitat. Aceasta, deoarece ficatul este organul electiv în metabolizarea alcoolului, transformîndu-l în acetil. Ulterior, acesta va intra în ciclul Krebs oxidîndu-se în final de CO_2 şi apă, cu acumulare de energie sub formă de A.T.P. Trebuie deci să existe o deplină concordanţă între aceste două faze metabolice, ele avînd ca factor comun pe N.A.D. Prin urmare, excesul de acetil format în prima fază nu poate fi ars, iar ficatul îl va transforma în acizi graşi, colesterol şi lipide. Apariţia steatozei indică prima etapă în evoluţia către ciroză, cu apariţia „hidropiziei", ceea ce adevereşte zicala populară „cine a băut vin moare în apă". Consumul de vin este de asemenea contraindicat în boala ulceroasă, în gastrita hiperacidă şi în ciroza hepatică, în unele boli ale sistemului nervos — astenii grave — în litiază şi hipertensiune.

În concluzie, se poate afirma că vinul se situează la o răscruce biologică, definită de grecii antici prin cei trei termeni : medicament, aliment, toxic.

Dr. Ing. ION PUŞCĂ ■

MORI DIN TULCEA. Mori ale Tulcei, încă vii, încă tefere, deși izvoarele vieții lor au secat de mult... Ele, de mult, nu mai torc vintul, rostul lor, cindva atit de strins legat de viață, de nevoile ei, s-a perimat. Dar ele s-au salvat păstrindu-se aici, la Muzeul Satului, alături de nenumăratele construcții și obiecte care, scoase din uz, își vădesc azi, mai mult ca oricind, minunatul lor rost decorativ, purtind blazonul unui spirit ales și mindru, blazonul unor artiști care compun, de fapt, un popor.

SATUL — DIN INIMA BUCUREȘTILOR

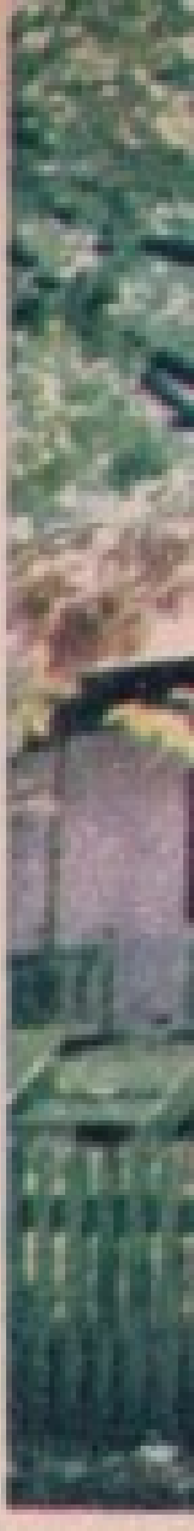

▲ **STRAJA.** Pornim de sus, din Nord, din creştetul vechii ţări, din Bucovina cea mîndră, din Bucovina cea dulce... Casa din Straja Rădăuţilor, construită în 1760, din trunchi de stejar bătrîn, ce va fi fost tînăr pe vremea descălecatelor, este unul din acele edificii ţărăneşti, veritabile „cetăţi ale lemnului", al căror tipar stilistic cuprindea, cîndva, toată ţara, impunînd prin simplitate şi robusteţe, prin concepţia funcţională şi concepţia sa artistică.

▲ **MASTACAN.** Muzeul Satului, acest sanctuar de civilizaţie şi de artă, e ca o oază suspendată dincolo de timp, de mişcare, ca un loc în care timpul, mişcarea par a rămîne în prag, precum în pragul acestei case din Mastacanul Neamţului, ridicată în veacul trecut, dar în picioare şi teafără pînă azi, uimindu-ne cu proporţiile-i zvelte, cu puritatea canonului arhitectonic, cu modestia materialului îmbinat în forme ce îşi menţin şi azi prospeţimea prin rafinata sobrietate a întregului. Sîntem în casa unui neam primitor şi cald.

◀ **VOITINEL.** Aici, la Voitinel, în aceeaşi Suceavă grea de istorie şi legendă, sîntem, la fel, într-o incintă a civilizaţiei lemnului, prelucrat de meşterii locului cu un infailibil simţ al proporţiilor, cu o ştiinţă adîncă a vibrării nuanţelor, cu frenezie decorativă, şi, peste toate, cu o intimă cunoaştere a materialului, a vieţii secrete care palpită în fibra lui, şi pe care meşterul o descoperă, revelînd-o prin fapt de artă. Sîntem în zona pajiştilor împovărate de floare, într-un ţinut al policromiilor şi miresmelor, cu care meşterul din veacul al XVIII-lea şi-a împodobit, deopotrivă, şi straiul trupului, şi straiul casei, tratate ca nişte grădini sau ca nişte pajişti.

E prezentă aici, pe malul Herăstrăului, toată ţara cea veche de plugari şi păstori. E prezentă, observa cineva, toată ţara cea veche în mişcarea ei milenară, în brazdele pe care le-au tras transhumanţele din Carpaţi la mare — aceste punţi măiestre care au dat neamului nostru unitatea de teritoriu şi spirit. E o idee care creşte de la primul stîlp bătut în munţii de miazănoapte, de la prispa înaltă a casei de Gorj sau Argeş, pînă la acoperişul casei de cîmpie care repetă, în relieful său, amintirea muntelui de la obîrşie, dînd întregului unitatea de armonioasă fiinţă, de casă unică a unui întreg popor.

Bucureşti, Muzeul Satului... Un sat în inima unei capitale, un loc care, încercuit de tumultul şi trepidaţia lumii moderne, de marile şi febrilele ei prefaceri, rămîne acelaşi, rămîne el însuşi. Timpul trece peste acest sat-muzeu fără să-l vatăme el, acest sat simbolic al nostru, rămînînd (trebuind să rămînă astfel!) teafăr prin anotimpuri, ani, evuri şi epoci, asemeni satului românesc, asemeni istoriei lui milenare. Timpul, totuşi, nu stă pe loc, el se grăbeşte, el s-a grăbit de fapt dintotdeauna, el modifică, azi mai mult ca oricînd, privelişti ce par, sau cel puţin aşa ne-au părut cîndva, zidite pentru vecie între fruntariile lor geografice, istorice şi spirituale.Dar, iată, printr-un nobil act de cultură, acest sat al strămoşilor, acest leagăn al fiinţei şi dăinuirii noastre, acest loc în care s-a născut veşnicia, rămîne veşnic, salvat de sub ireparabila goană a timpului, cu toate valorile şi comorile, cu toate limpezimile şi enigmele, cu toate măiestrele forme ale unei străvechi şi originale civilizaţii sublimate în fapt de artă. Cui să-i mulţumim pentru asta ? Lui Alexandru Odobescu, ctitorul de gînd al muzeului ? Tinerilor sociologi români conduşi de Dimitrie Gusti care, cu 44 de ani în urmă, au împlinit acest gînd, certificînd la modul

NEREJU MIC. Supuse unor ample, atente şi migăloase restaurări, avîndu-i ca meşteri pe înşişi meşterii locurilor, deţinători ai secretelor constructive transmise prin generaţii, aceste case-podoabe, precum această casă păstorească din Nereju Mic, aflătoare în Ţara Vrancei, ies azi, ignorînd presiunile timpilor succesivi, la zi, ca un amestec al străvechimii, al dăinuirii, al puterii şi harului ființei noastre. Sîntem într-un ţinut în care istoria a însemnat, prin veacuri strălungi, frămîntare, asprime şi sînge, dar sîntem, iată, în ţara aceluiaşi neam primitor şi cald, senin la cuget, iubind viaţa, iubindu-şi semenii. Cel ce trecea prin faţa acestei case găsea, în micuţa colivie de lemn din dosul gardului, la depărtarea doar a unei mîini întinse, un codru de pîine, o fărîmă fierbinte de omenie, dăruită fără alt preţ decît cel al mulţumirii rostite în gînd...

CEAURU. Şi iată-ne, urmînd aceeaşi împărătească întindere a colinelor subcarpatice, bătînd la poarta casei lui Antonie Mogoş din Ceaurul Gorjului, durată cu mai bine de un veac în urmă. Durată de el, de un singur om, de acel Antonie Mogoş care, cu barda şi fierăstrăul, a doborît stejarii cei falnici, i-a cioplit şi i-a făţuit, i-a făcut blăni, cosoroabe şi bîrne, i-a făcut tălpi şi bulumaci. A încheiat casa ca pe-o corabie, apoi a prins a-i migăli, cu răbdare de cariu, podoabele care fac din ea cea mai mîndră dintre mîndrele case ale Gorjului. Nu e amnar de uşă sau par de gard nelucrat, nu e detaliu constructiv care să nu poarte pecetea artei. Şi cînd a isprăvit această casă de artă, meşterul a datat-o şi a semnat-o — „Antonie Mogoş, 1875“ — cu acel orgoliu al creatorului care, cunoscînd actul personal al creaţiei, îl face vădit.

TRĂISTENI. Coborînd, în Trăistenii Prahovei, piatra şi lemnul au devenit parcă aeriene, parcă sînt decantate din văzduh, nu din tumultul teluric al lutului. Fraza gîndirii meşterilor-artişti se înalţă în elanuri dulci, coboară, plutit, graţios, se înalţă iar, într-un urcuş şi un coborîş reluate ritmic, ca o unduire de plai.

CHIOJDUL MIC. Veşnicia s-a născut la sat, spunea Blaga, şi aici, în acest sat-muzeu al românilor, simţi, cu adevărat, cum se naşte, simţi că naşterea ei ţi-ar scăpa, s-ar pierde, dacă n-ai celebra-o printr-o clipă de reculegere în faţa unor monumente de temeinicie şi har cum este această casă din Chiojdul Mic, ţinutul Buzăului, străvechi sălaş de moşneni, răsărită în inima secolului al XVIII-lea, dar încă atît de teafără şi de vie încît, îţi spui, stăpînul e încă pe-aproape, acuşi-acuşi o să se ivească în cerdacul înalt, vorbindu-le stră-strănepoţilor despre cum se făceau casele în epoca Mioriţei. Modele vii, surse de inspiraţie pentru arhitecţii zilei de azi şi de mîine, chemînd la opere constructive care să le lege cît mai intim, mai structural, cu valorile noastre perene, cu ţărîna ce le-a iscat.

major existenţa şcolii sociologice de la Bucureşti prin crearea acestui impresionant — şi unic în lume, în epocă — monument de etnografie şi istorie socială ? Marelui etnograf, profesorului Gheorghe Focşa, omului care, aflat aici de prin anii '36 şi pînă mai ieri, director al aşezămîntului timp de mai bine de trei decenii, s-a zbătut zi şi noapte, luptînd cu indiferenţa unora şi cu reaua voinţă a altora (a celor jigniţi de „ţărănismul“ din centrul urbei, jigniţi de fapt de originea noastră), ca să salveze, să păstreze şi să sporească în strălucire această zestre ?

O zestre care, zice Gheorghe Focşa, este cea mai de preţ a ființei noastre, este certificatul ei major, este suprema-i atestare de nobleţe, la fel de importantă — dacă nu şi mai importantă, crede profesorul, şi noi îi dăm dreptate în absolut — decît Columna lui Traian. Columna însemnînd pentru noi obîrşia, Muzeul Satului însemnînd dăinuirea. Adică actul nostru existenţial, adică istoria noastră, nu numai străveche, dar şi continuă, nu numai continuă, dar şi mare, tulburător de mare şi de frumoasă, închegînd — prin operele cîngurilor de meşteri-ţărani coborîte prin veac din toate zările ţării — o civilizaţie care, gîndindu-te cînd şi cum a fost construită, sub ce apăsări de vremuri de foc şi risipă, face să ţi se taie răsuflarea. Ele, aceste opere, prin exemplarele lor cele mai grandioase, se află astăzi aici, în acest sat-muzeu, în acest sat-templu al românilor.

Am spus sat-templu fiindcă intrînd aici, sub grelele bolţi de umbră ale bătrînelor uliţe, am intrat totdeauna împins de un tainic resort, subtil ca şi acela al unei evlavii, imperativ ca şi acela al unei iubiri, simţind cum inima zvîcneşte mai rar („ca şi cum nu ţi-ar bate în piept / ci adînc în pămînt undeva“), simţind, cu adevărat, trecerea veşniciei, simţind că marile sărbători ale trecerii ei îmi

CIMPANII DE SUS. In Bihor, la Cimpanii de Sus, in țara de neguri din apus și din miazănoapte, acolo unde, mai mult ca oricind, ne-am fi așteptat să intilnim geometrismul sever și rece, descoperim, iată, o poezie caldă, senină ca și albastrul serafic al cerurilor din răsărit sau din miazăzi. Descoperim o valență răsăriteană și sudică, o valență fierbinte a sufletului nostru exprimat prin faptul de artă. Ne aflăm, prin culoare, dar și prin linie, într-un suav Voroneț, transplantat din lumina vie a răsăritului și refăcut la o altă scară sub munții cei neguroși din miazănoapte și din apus.

ȘANȚ. Casa din Șanț, străvechiul sat de grăniceri al Năsăudului, este, și ea, o intreagă istorie, deși ctitorii ei n-au avut, spune cronica, pergamente, nici documente cu peceți. Dar in credințe, obiceiuri, in strai și in limbă, in insăși această casă a lor care in plină impărăție austro-ungară își păstra prispa, își păstra croiul, își păstra aerul traco-getic, supraviețuiesc însemne ale vechimii ce-i leagă pe ei, pe ctitorii casei din veacul al XVIII-lea, cu dacii liberi ai munților.

MOIȘENI. Casa din această imagine — atit cit se vede din ea — e o casă transilvăneană dintre cele mai vechi, ridicată la 1780, și una dintre cele mai mindre, veghind chiar la intrarea muzeului, a marelui nostru sat, ca un simbol major al lui. E casa din Moișenii Oașului, casa acelui faimos Moiș Văsii al lui Ion Cobuț, nume cu genealogie de cronică, casă durată, spune cronica ei, din nu mai puțin de 30 de tone de stejar. Masivitate și grație, rigoare și fantezie, combinații de elemente care vorbesc, din nou și din nou, despre tainica știință, ținind de specificul gindirii și al sensibilității noastre.

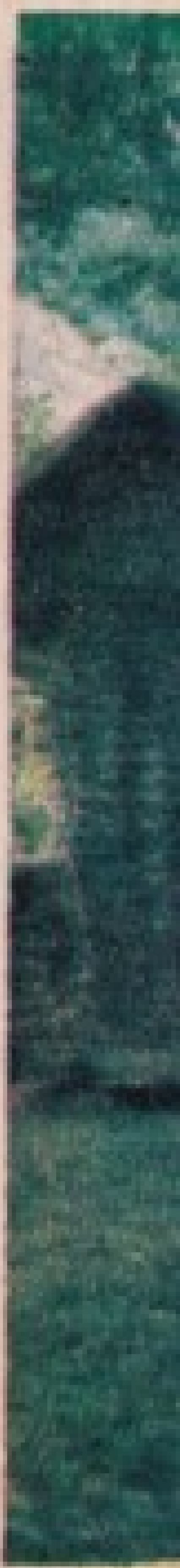

scapă, că sint ratate definitiv dacă nu le celebrez printr-un popas de reculegere in fața pereților prea grei de geniu al casei de artă a satului românesc. Trece iarna și n-am văzut, sub zăpadă, casa moțului din Sălciua, cu acoperișu-i țurcan tras adinc peste fruntea albită, vine primăvară și nu m-am dus la casa lui Mogoș din Ceaurul Gorjului, veche de mai bine de-un veac dar atit de falnică și de vie că lemnul ei, îți spui, acuși o să scoată muguri, e vară și nu m-am pierdut in rariștea viselor colorate ale caselor de cimpie, cu împrejmuirile de răchită împletite asemenea unor broderii, urmind riurile de pe ii și fote, cu stuful acoperișului clădit artistic, legind intregul in imaginea holdei, e toamnă și mă cheamă intreg acest sat peste care, iată, cad frunzele, nemaipomenit cum cad frunzele, cit de feeric, de lilial, peste casele vechi, peste fintini, peste troițe, peste ulițe... Ce ne-am face fără toate acestea ?

Cunoști o țară, un popor, pornind de la peisaje, de la oameni sau de la operele făurite de ei. Comunitățile umane sint inconfundabile prin modul in care folosesc natura, deci prin felul in care lucrează asupra peisajului, ca și prin felul in care își gindesc propria natură, natura intimă, in operele de artă. Casa, cu tot ce-i al ei, cu tot ce arată și cu tot ce conține ea, e, din acest punct de vedere, una din cele mai revelante, mai expresive opere, ca sinteză a raporturilor omului cu natura, cu lumea din jur și cu el însuși. Contemplind casele transplantate aici, la Muzeul Satului, din principalele zone etnografice ale țării, cercetindu-le arhitectura, podoabele, inventarul domestic, uneltele, instalațiile și anexele gospodărești, cu intreaga lor ambianță, realizezi, mai pregnant ca oriunde, că valoarea acestor opere depășește, cum e și

DRAGUŞ. La Drăguş, sub Munţii Făgăraşului, unde, ca şi la Şanţul Năsăudului, echipele de cercetări monografice conduse de Dimitrie Gusti au făcut temeinice studii, multe din casele locului sînt, şi astăzi, ca şi aceasta, fiecare din ele, în cartea satului, fiind o majusculă arhitectonică.

TILIŞCA. Astfel de case nu mai sînt de mult în Tilişca Sibiului. Marele şi infloritorul centru al Mărginimii este astăzi un sat modern, iar cel ce vrea să-i reconstituie matricea, să reconstituie Tilişca arhaică, trebuie să păşească aici, în Muzeul Satului, între bîrnele acestei căsuţe clădite, pare-se, pe la 1847.

DUMITRA. O casă micuţă, o casă-ghioc sau o casă-chivot de artă : casa ciobanului din Dumitra, ţinutul Albei. E micuţă, gingaşă, graţioasă, sfielnică, e, cu tot ce adăposteşte ea, o imagine care cetluieşte, densă ca şi un fruct, tot miezul de artă a acestui neam singuratic al culmilor. E un fruct modest, un fruct de pădure, încuind un miez pe care omul, prin generaţii, l-a meditat, l-a trudit, pînă cînd sîmburele acestui dar de har şi mireasmă a căpătat circumvoluţiuni, ca şi creierul unui ins de geniu.

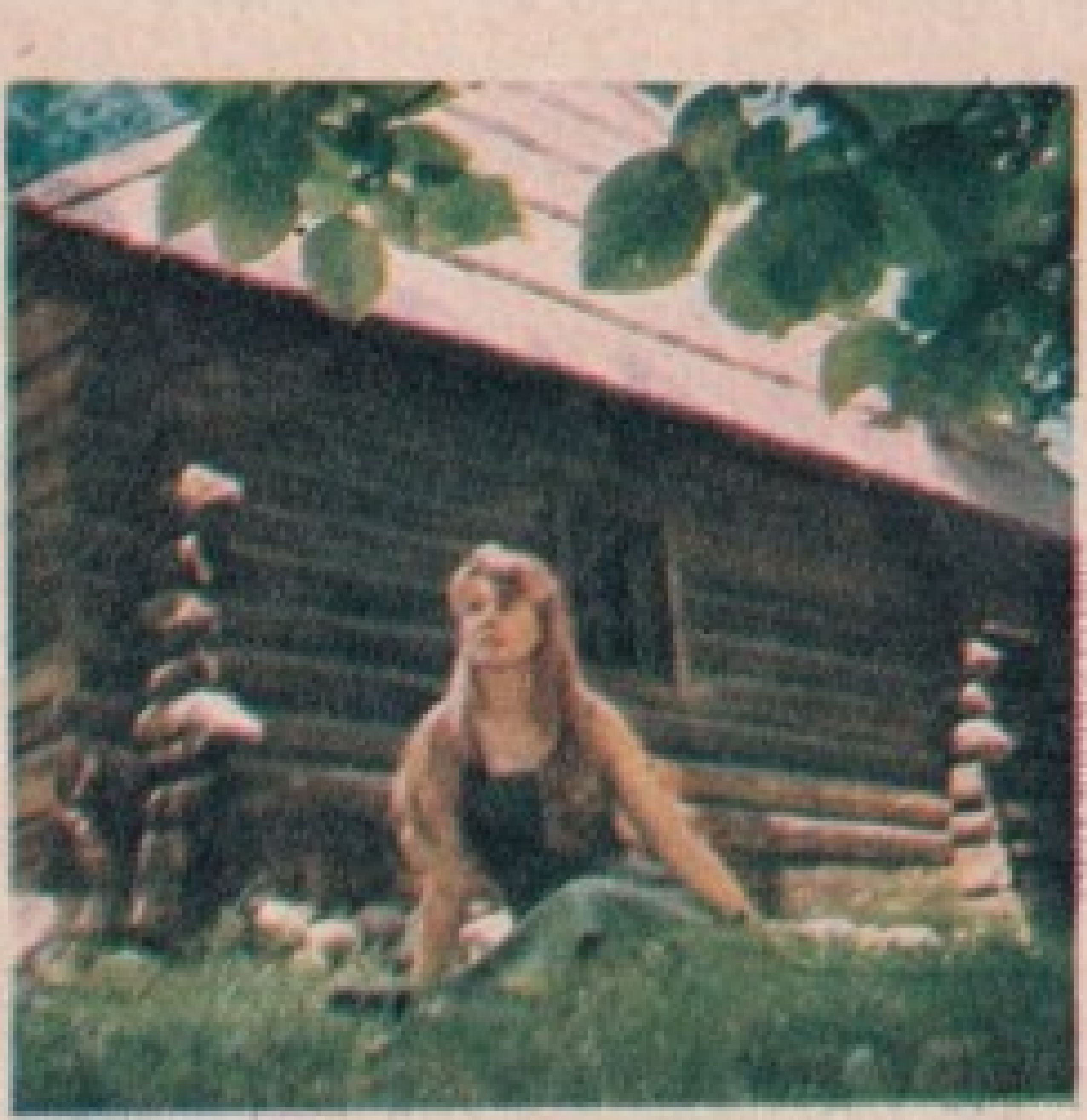

CIMPU LUI NEAG Ne cheamă acum, peste alte şiruri de înălţimi sau de prispe, în aceeaşi cetate-cunună a neamului care e Transilvania, casa ciobanului din Cîmpu lui Neag. E o fortăreaţă, pusă pe temelie de bolovani, ca şi Sarmizegetusa, şi, semnificativ, amîndouă se află în aceeaşi zonă etnografică a Hunedoarei. Acolo, lîngă Sarmizegetusa, s-a descoperit o stînă dacică. Aici, la Cîmpu lui Neag, casa şi stîna par că sînt una.

firesc, decorativul, că ele, aceste case ale românilor, pot dubla în chip inedit emblematica naţională, exprimînd fericit o geografie, o istorie şi un spirit.

Sînt aici, pe malul Herăstrăului, peste 300 de monumente arhitectonice şi alte obiective în aer liber, care înglobează în inventarele lor peste 30 000 de obiecte de toate categoriile, compunînd cea mai mare expoziţie etnografică naţională deschisă publicului şi unul dintre cele mai mari, mai interesante şi mai originale aşezăminte de acest fel din întreaga lume. Cui să-i mulţumim pentru toate acestea ?... Un aşezămînt pe care anii din urmă, ani de nouă şi superioară afirmare a mîndriei noastre istorice, l-au îmbogăţit mereu, aşezînd în chenarul de aur al filei sale cele mai nobile, mai reprezentative documente ale civilizaţiei şi culturii neamului, acele majuscule arhitectonice ale cărţii noastre de căpătîi, în care ne citim, prin secole, fiinţa, în care ne rezemăm, în care ne regăsim.

Ni se deschide, pătrunzînd aici, o poartă, o poartă a străvechimii, o poartă a trudei şi o poartă a artei, grea ca pămîntul, adîncă, ameţitor de adîncă, deschisă spre străfunduri de timp ca şi o fîntînă, primitoare ca şi o poartă de ţară. E o poartă prin care păşim cu sentimentul redescoperirii unui adînc al nostru, cu surpriza reîntîlnirii unei ţări scufundate, pe care, iată, timpul de azi o întoarce spre noi, smulgînd-o neființei, aşezînd-o aievea în lumină, punînd-o în centrul de foc al cugetului.

Dar să păşim înăuntru, simţind cum inima ne zvîcneşte mai rar, ca şi cum nu ne-ar bate în piept ci adînc în pămînt undeva...

ILIE PURCARU ■
Fotografii de
ELENA GHERA ■

BUCUR OBOR, MAGAZIN-

Vă invităm, stimați cititori, la un vis pe cit de frumos pe atit de adevărat. Pentru că există şi vise adevărate.

Să ne inchipuim că dispunem de o putere supranaturală de a aduna dintr-o singură mişcare de baghetă toată strada Lipscani — celebra stradă care, in urmă cu ani, făcea faima Bucureştilor — şi s-o depozităm intr-o imensă magazie imaginară, pe care apoi s-o deşertăm intr-un anume loc. Ştiţi ce s-ar obţine ?

S-ar obţine, cu siguranţă, actualul magazin **Bucur Obor.**

Trebuie să recunoaştem că acesta este un mijloc gazetăresc de a ne exprima, deoarece, pentru a realiza o descriere a interesantului şi modernului magazin ne-ar trebui mai mult. Am folosit această comparaţie pentru a obţine o imagine sugestivă de la care să pornim pentru a putea să discutăm cite ceva despre marele magazin ridicat pe locurile unde altădată mişunau căruţe cu coviltir, neguţători străini, saltimbanci, mincători de săbii, fachiri sau celebrii grataragii şi bragagii. Poate că fără această pitorească, dar frumoasă istorie, **Bucur** nu s-ar fi numit **Bucur** şi poate că locul destinat ridicării magazinului ce-i poartă numele era cu totul altul.

Astăzi, magazinul a intrat în conştiinţa cumpărătorilor, incit ni se pare că acolo se află de cind lumea. Dealtfel asta este soarta noului, de a intra cu timpul in eternitate :

AMIRAL

nimeni nu se mai intreabă cine a trecut primul Atlanticul, fiecare din noi crezind că traversarea Atlanticului se practică de cind lumea. Dar, pentru că **Bucur** a apărut de curind, este bine să cunoaştem unele adevăruri despre această interesantă unitate comercială, relativ nou creată, aşezată in afara vechilor artere comerciale, care pare, la prima vedere, un Turn Babel, condus insă după un principiu sfint in comerţ : **Bucur Obor — un gigant permanent in serviciul cumpărătorilor**.

Atributul de gigant nu este o figură de stil, ci o realitate. Aici, la **Bucur Obor**, vin zilnic circa 100 000 de cumpărători, care, avem convingerea, atunci cind păşesc in incinta magazinului, au de gind să cumpere un anumit lucru, iar atunci cind il părăsesc se trezesc că nu mai au bani nici pentru un taxi. La mijloc nu este nimic necurat, ci, pur şi simplu, ingeniozitatea comercială a celor care au gindit şi proiectat magazinul. Din dorinţa de a fi eficienţi şi mai ales practici, proiectanţii au ajuns la ideea unui labirint care să nu te incurce, ci, dimpotrivă, să te ajute. Impresia de rătăcire este numai de moment, ea te face să priveşti in jur, să vezi toate mărfurile, pentru ca să funcţioneze din plin zicala : **Socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea din tirg.**

Clădirea este un imens pentagon — probabil cel mai paşnic pentagon din lume — la intretăierea şoselelor Colentina, Mihai Bravu, Ştefan cel Mare şi Calea Moşilor. Ideea de a se construi magazinul pe orizontală şi nu pe verticală nu a fost intimplătoare, ci a răsărit după studii care au demonstrat că verticalitatea magazinelor este obositoare pentru cumpărător. Raioanele sint dispuse grupat in ideea de a se afla la un loc mărfurile pentru femei, bărbaţi sau copii.

La **Bucur Obor** se desfac zilnic mărfuri in valoare de 30 milioane lei. E de la sine inţeles că, pentru realizarea unui asemenea plan, toţi factorii responsabili cu aprovizionarea, dar mai ales cu desfacerea, trebuie să colaboreze perfect, pornind de la adevărul că judecătorul suprem al activităţii lor este Măria sa Clientul, care, din clipa cind intră in magazin şi pină ce il părăseşte, trebuie primit şi privit cu amabilitate, inţelegere şi mult tact, foarte mult tact.

Pornind de la acest principiu, conducerea magazinului organizează deseori studii pentru prospectarea preferinţelor cumpărătorilor.

După ce sint centralizate și analizate, ele determină, in ultimă instanță, noi măsuri organizatorice sau de aprovizionare. Tot la **Bucur Obor** sint testate mărfurile care sint prezentate la Tirgurile de mostre de bunuri de consum. Din dorința de a diversifica sortimentul oferit, pe bază de reciprocitate, se organizează standuri unde se desfac mărfuri provenite din R.D. Germană, R.P. Bulgaria, R.P. Ungară, R.P. Polonă, R.S. Cehoslovacă obținute prin schimburi directe realizate cu partenerii din aceste țări.

Un lucru imbucurător, care se cere subliniat, este acela că, pe lingă munca de instruire și educare a vinzătorilor, conducerea magazinului s-a străduit ca aceștia să aibă și o pregătire școlară temeinică. Astfel, nu există nici un singur vinzător care să nu aibă minimum zece clase elementare, iar peste jumătate din totalul vinzătorilor sint bacalaureați. **Bucur Obor** este o bază de practică a Facultății de comerț și astfel putem intilni descori studenți de la A.S.E. in raioanele lui.

Trebuie să mai spunem că acest gigant comercial mai dispune și de unități de alimentație publică, foarte bine venite pentru acei care simt nevoia unui scurt răgaz intre două cumpărături. Pentru că nu-i ușor să străbați dintr-o bucată cei 40 000 mp ai uriașului.

Bucur Obor a intrat deja in obișnuința bucureștenilor.

Magazinul Bucur Obor este o capcană necesară. De această realitate s-a convins și semnatarul acestor rinduri, drept care v-a relatat cele de mai sus.

DAN BÎRLADEANU ■

N.B. Pentru a putea prezenta imagini cit mai apropiate de realitate am ales pentru fotografiat orele dinaintea deschiderii magazinului.

Sub streaşina cu daruri

Zbucium
şi linişte

Caraorman

Ziua vine ca o dreptate făcută pămîntului
(Lucian Blaga)

Puterea şi adevărul

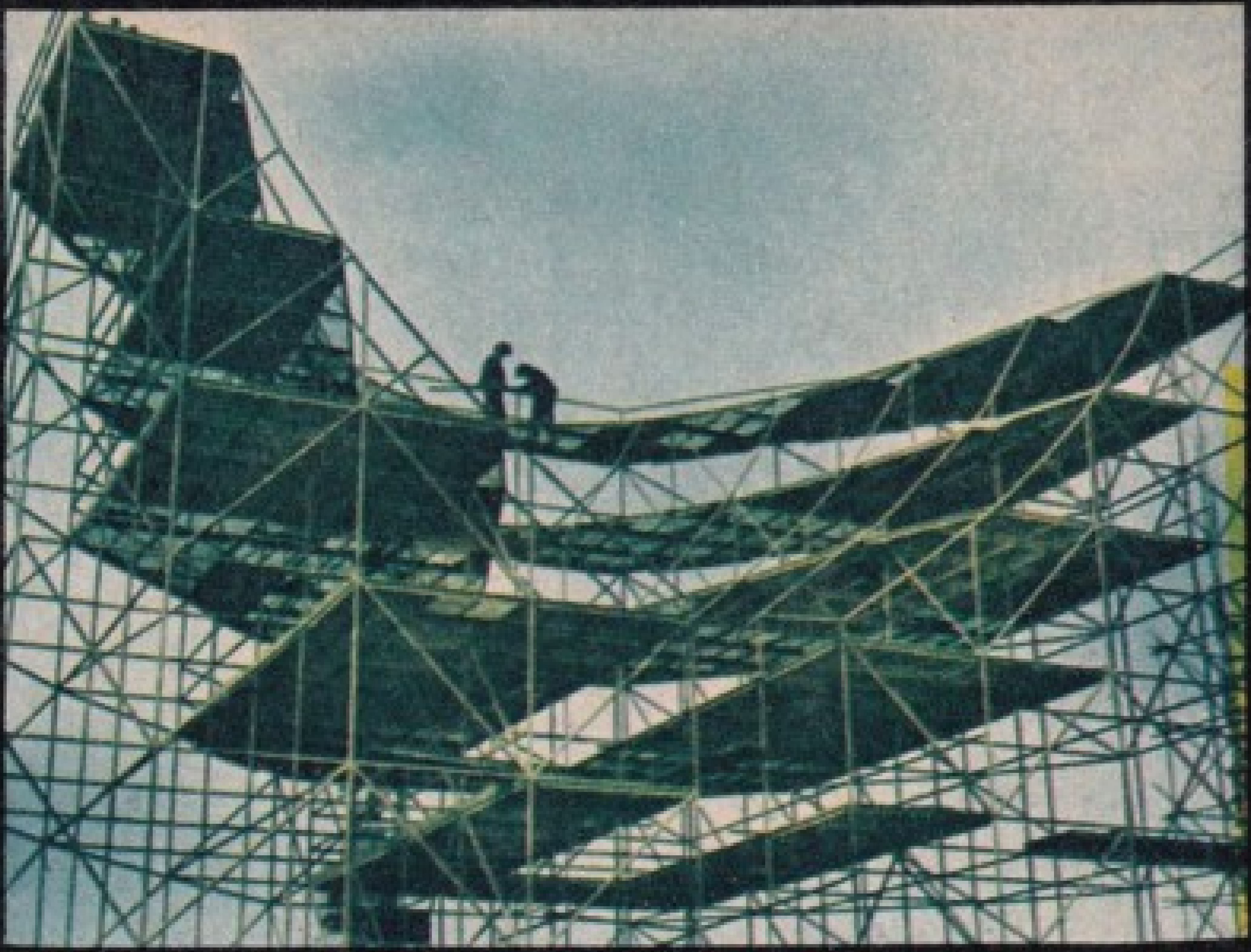

Dialog despre o călătorie extraordinară

În valea castanelor cresc ochii cimpiilor

Săgetătorul se va naşte miine

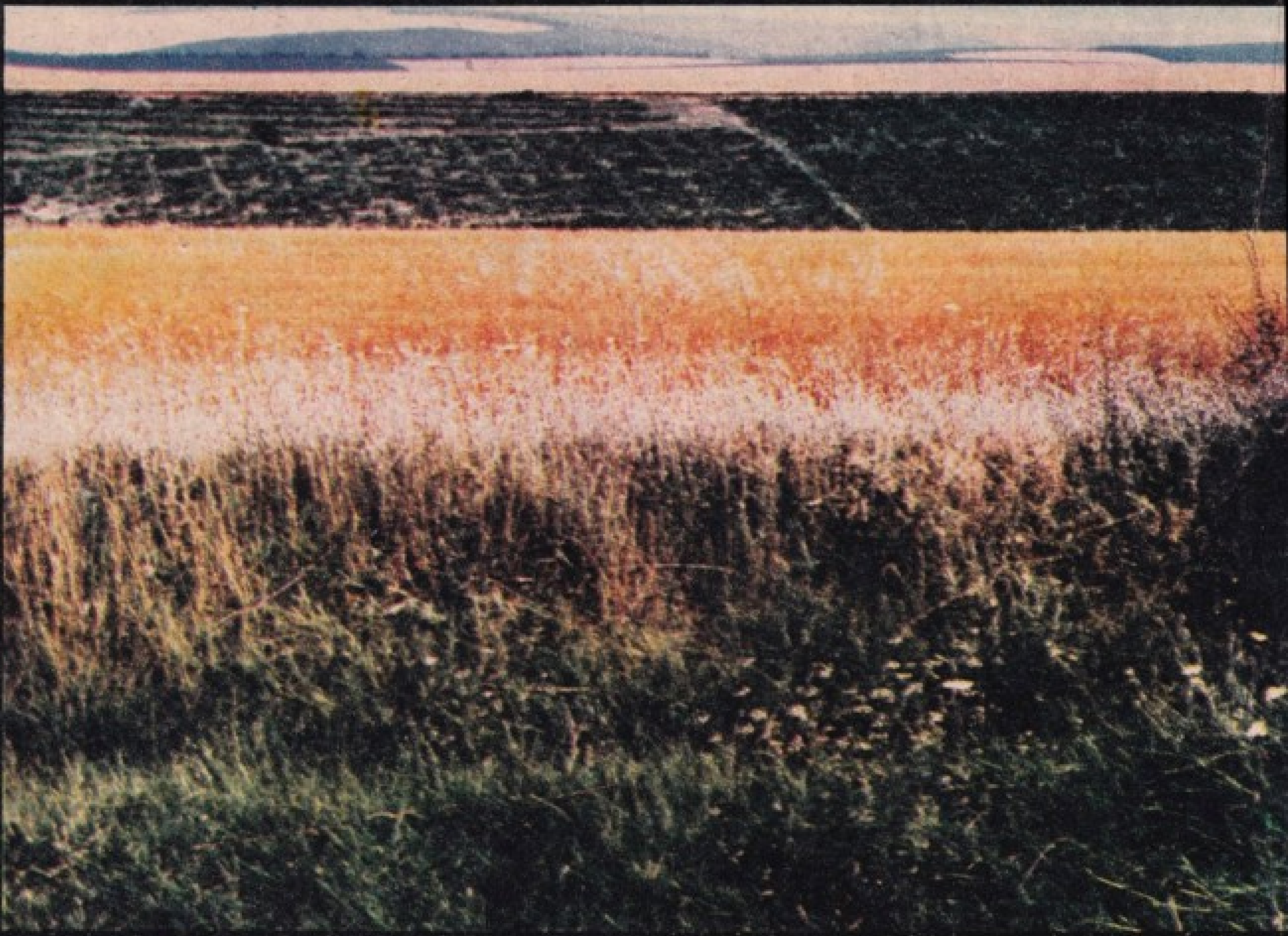

Voi privi in iarbă
pină voi obține titlul
de doctor in iarbă

(Marin Sorescu)

Eu mut o zi albă,
el mută o zi neagră,
eu inaintez cu un vis

(Marin Sorescu)

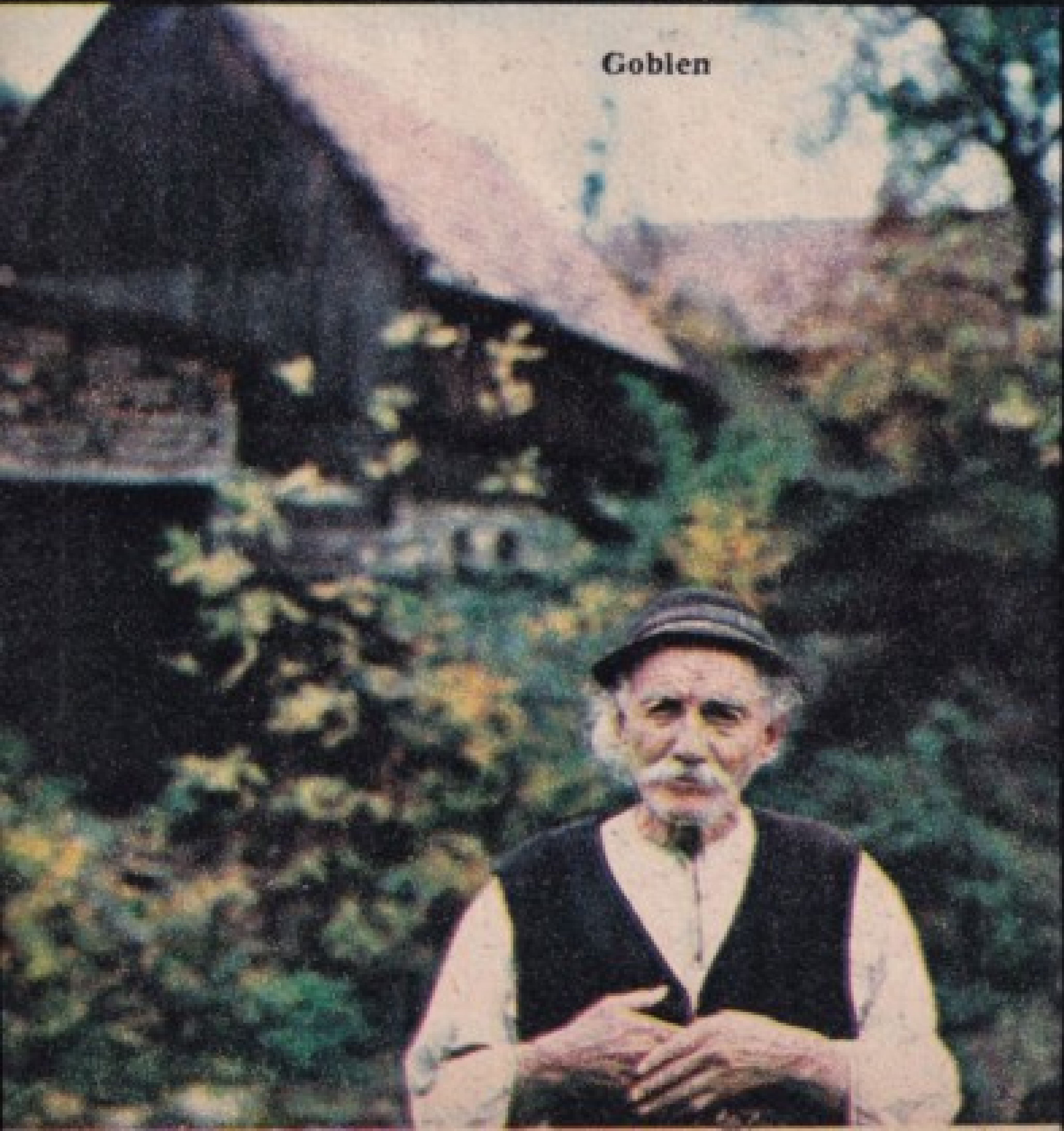

Goblen

Zbucium și liniște

Chiar dacă ai fost trecător grăbit prin Sala Dalles, ce a găzduit în primăvara trecută expoziția de fotografii intitulată Chipuri și priveliști a lui A. Mihailopol, nu se poate să nu te fi gindit, măcar o secundă, să te reintorci ca s-o mai vezi o dată. Și, de ce nu ?, mulți așa au și făcut, văzind expoziția de cite două-trei ori. Pentru că, ceea ce-ți arăta acolo Mihailopol era o lume fără margini, o lume privită nu numai cu ochiul artistului, cu ochiul magic al aparatului, ci și cu ochiul interior, profund, încărcat deopotrivă de zbucium și de liniște al omului Mihailopol. Prin arta sa, Mihailopol se recomandă. Prin fotografiile lui, Mihailopol se desconspiră. Dar nu o face obișnuit, ci te implică, te obligă să gindești și să înțelegi alături de el lumea din jur. Nu e mai puțin adevărat că, de multe ori, privitori comuni, neavizați de prezența de spirit a autorului fotografiilor expuse, comentau altfel imaginea. Atunci Mihailopol sărea ca ars și erau imediat corectați. El nu suportă ideea neînțelegerii universului ce ni-l propune. A imposibilității de a te pune de acord cu el. Sare în ajutorul celor care nu-l pot apropia de inima și gindul lor. Îi cheamă, îi invită în lumea lui, color sau în alb negru, pentru că Mihailopol nu suportă singurătatea, pentru că Mihailopol fotografiază și imaginează pentru oameni, pentru că în fotografiile sale se intilnesc și se regăsesc oameni.

Nu e greu să-ți imaginezi cum face poze artistul Mihailopol. La el lipsește acel „zimbiți, vă rog“, sau „atenție, priviți în obiectiv“. El dacă și-a pus în gind să-ți surprindă figura, chipul, silueta, te lasă un timp pradă ochiului sau te urmărește în mișcare, cind stai, cind vorbești, îți află liniile și trăsăturile, apoi începe să te chinuie în fel și chip, pină ce surprinde ceea ce a gindit. Nu trage numai un singur cadru. Face serii de imagini, din care, cu greu, alege una. Sau, poate, niciuna. Și reia totul de la capăt. Undele apelor, liniștea ochiului de lumină, copacii olimpieni proiectați pe cer, sau discursul unui cal, toată această natură poematică este surprinsă în cadrul fotografiei după repetate clipe de căutări, de zbucium și de liniște, clipe reținute chiar în momentul sublim al adevărului. După aceea, începe căutarea asociației de idei, pentru că nu de idei duce lipsă artistul. Începe căutarea titlului. Se răsfoiesc volume de poezii, se caută fraze, se îmbină cuvinte care să redea exact sensuri și înțelesuri. Se precipită mult. Apoi, fiecare titlu astfel ivit își găsește locul, fixat acolo unde, reunit cu imaginea, artistul îți oferă trăirea. Cuvintul trebuie să cadă greu. Cuvintul trebuie să aibă umbra înțelegerii între durere și ironie, între poezie sau cotidian, între metaforă sau dialogul direct. Toate acestea corijează cadrul privitorului pentru o continuă și pasionantă reflecție. Trebuie să gindești ce a vrut autorul să spună. Ce a vrut să sugereze. Unde a vrut să bată. Pentru că, nu e suficient să-ți arunci grăbit ochii pe luciul fotografiei, trebuie să ai răgazul unei clipe de liniște, de concentrare, de seriozitate și de umor în același timp. Mihailopol te invită prin fotografiile sale să fii Om. Să fii încă o dată Om.

Dacă vrei să vorbești despre fotografiile lui Mihailopol, nu poți explica în detalii estetizante universul surprins în ele. Lași imaginea să vorbească. Lași titlul pus de autor să o completeze.

Autorul e franc, e deschis ochiului privitorului. Nu rămine decit să-ți dai drumul gindului și imaginației, pentru a prelungi gindul și imaginația conținută în fotografie. Așa văd eu lumea, zice Mihailopol, văd oameni în continuă mișcare, văd cerul, norii, pămintul gri sau roz, mai albastru sau mai verde, mai altfel. Atunci cind voi nu aveți timp să-l priviți, cind uitați a vă ridica privirea, uitați a privi în jur. O fac eu acum, pentru voi !

Fotografiile lui Mihailopol surprind astfel de clipe deosebite, decupate din viața noastră de zi cu zi, anume alese pentru a ne ajuta să avem puterea să ridicăm ochii fără jena de a fi acuzați de romanțiozitate, fără a fi acuzați că ne permitem să privim cerul... Fotografiile lui ne invită să privim lumea de undeva dinăuntru.

CORNELIA BARBU ■

Cronica mea sentimentală

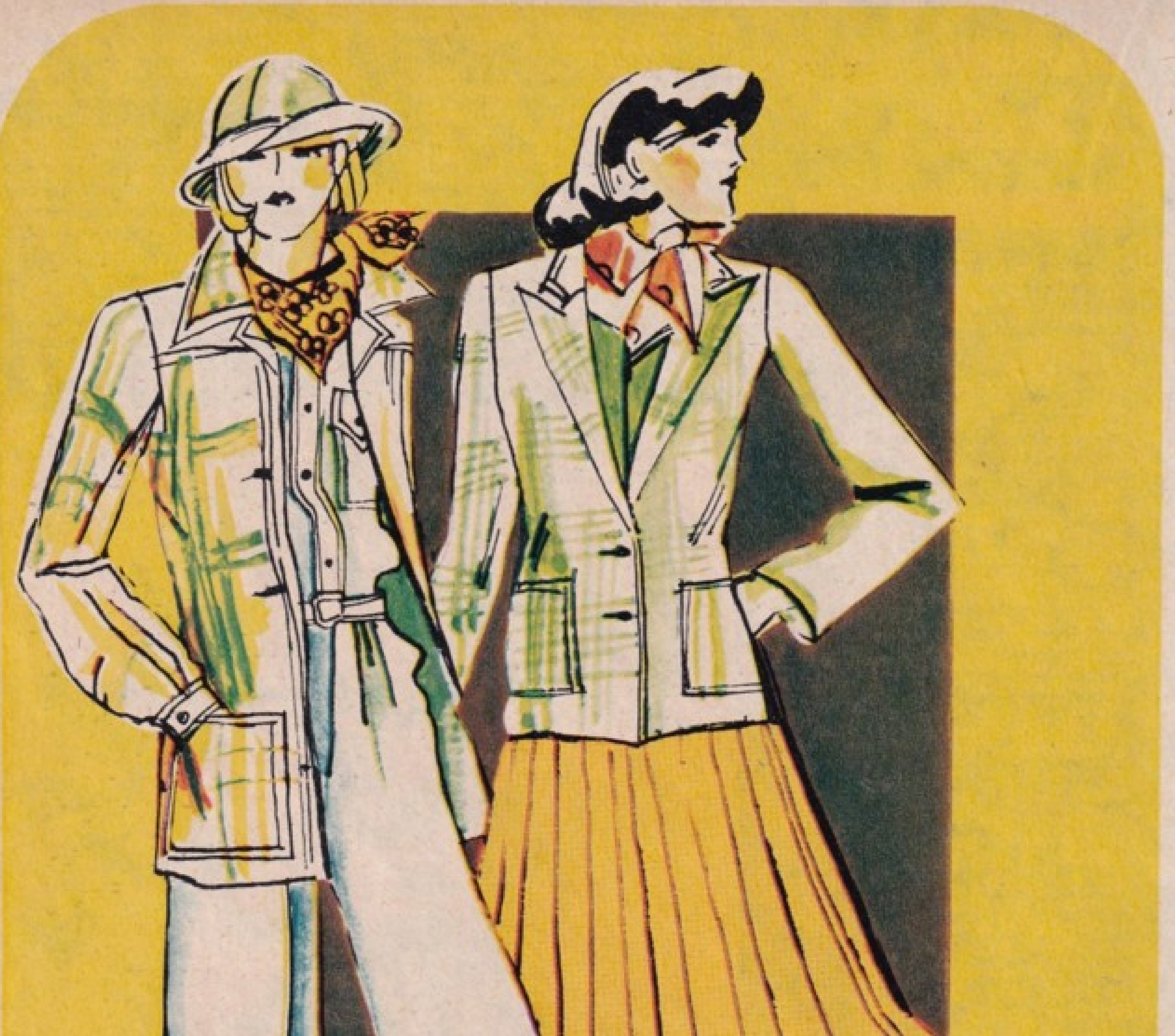

MEREU ÎN PAS CU MODA!

Confecţiile vă ajută să economisiţi timpul. Ele satisfac cele mai diverse şi pretenţioase gusturi şi prin ele veţi fi mereu în pas cu moda. Vizitînd magazinele şi raioanele specializate ale comerţului de stat, vă puteţi procura din timp piesele vestimentare dorite, în funcţie de sezon : paltoane, pardesiuri, fulgarine, taioare, costume, rochii de zi şi de seară, fuste, pantaloni, sacouri. cămăşi, bluze.

Un prestigios produs al I.A.A. Alexandria:

Captatorul solar cu focalizare

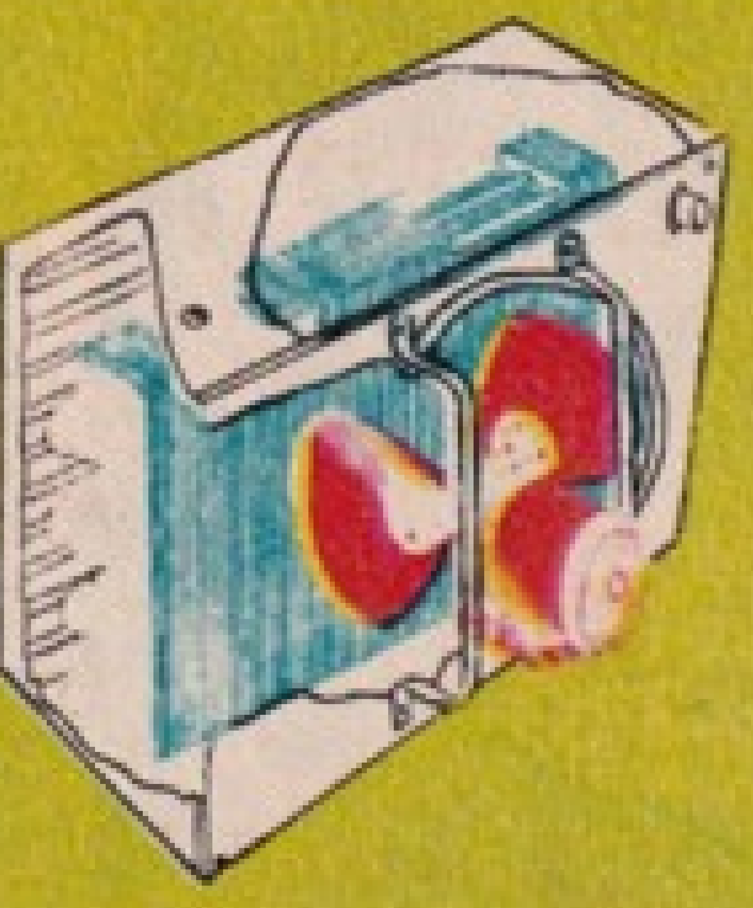

Cu 11 ani in urmă, in anul naşterii Întreprinderii de aparataje şi accesorii Alexandria (mai pe scurt I.A.A.), încă se mai puteau zări urmele vechiului tirg de vite pe locul căruia veniseră constructorii să ridice noua unitate industrială teleormăneană. Mulţi dintre ţăranii care-şi plimbaseră, pe aici, bătătorind locul, văcuţa şi calul, işi părăsiseră indeletnicirile de agricultori, bătind la porţile noii intreprinderi.

Şi iată-i acum pe făptuitorii aparatajelor şi accesoriilor de tot felul prezentindu-şi cu mindrie ultimul produs al gindirii şi muncii lor : CAPTATORUL SOLAR CU FOCALIZATOR. „Ideea naşterii lui — ne spune ing. Victor Bojan, şef serviciu pregătire fabricaţie — ne-a fost dată chiar de directivele Congresului partidului, care subliniau nevoia pregnantă de folosire intensivă a energiei solare". Aşadar, pornind de la o nevoie stringentă a ţării, I.A.A.-iştii au inceput, mai intii, să studieze toată literatura tehnică de specialitate, apoi, să-şi pună gindurile pe hirtie, in schiţe din care s-au născut primele prototipuri. „Cu fiecare tip din cele 22, cite s-au adunat pină la cel final — precizează inginerul şef al intreprinderii, Zoe Popescu — ciştigam un pas in plus in materie de captatoare. Cele mai multe le-am dus şi le-am incercat la INCERC ; citeva dintre ele, incepind cu 1977, le-am şi livrat pe bază de comenzi intimplătoare. Din martie '80, captatorul nostru solar cu focalizare a fost omologat. De atunci, putem spune că am devenit cu adevărat producători de captatoare solare şi, aş zice eu, cunoscindu-le şi pe cele din Găieşti şi pe cele din Timişoara, captatorul Alexandriei este cel mai bun din punct de vedere al randamentului."

Captatorul solar cu focalizare este destinat incălzirii apei in scopuri menajere sau tehnologice, folosind radiaţia solară, cu preponderenţă in perioada 1 aprilie — 30 septembrie.

Forma alungită şi cu inălţimea redusă conferă acestui captator solar avantajul deosebit al unui montaj simplu şi uşor, fiind puţin expus la vint. Pentru montarea lui pe terasele clădirii, intreprinderea livrează la comandă şi suporţii speciali din profile zincate, ce se pot cupla intre ei prin elemente de legătură. Captatorul solar cu focalizare incălzeşte 60 litri apă pe oră. Greutatea lui totală este de 40 kg. În sfirşit, pe lingă toate calităţile captatorului — greutate redusă, manevrare şi montare uşoară, existenţa suporţilor de montare care exclude zidăria, consum redus de metal faţă de cele existente in ţară — preţul intră şi el in balanţa reuşitei lui. El variază intre 1 165 lei şi 1 350 lei bucata. Să mai amintim că intreprinderea este pregătită să livreze şi piesele de schimb necesare. În speţă, inlocuirea ecranului (a cărui viaţă e garantată, pe puţin, 2—3 ani de zile), operaţiune foarte uşoară, pentru realizarea căreia nu-ţi trebuie decit o şurubelniţă.

Naşterea captatorului solar cu focalizare nu inseamnă pentru intreprindere decit încă un ciştig de prestanţă pentru prestigioasele sale produse. De aceea, in incheierea reportajului nostru le vom face şi celorlalte un loc — impreună constituind faima colectivului : baterii de incălzire, aeroterme de perete, corpuri de incălzire uşoare din oţel (convectori radiatori tip panou, convectori cu mască ş.a.), filtre mecanice şi statice pentru aerul atmosferic, diferite accesorii pentru ventilaţie — atenuatoare de zgomot, clapete antifoc, rame cu jaluzele compuse şi paralele ş.a.

GEORGETA ŞTEFĂNESCU ■

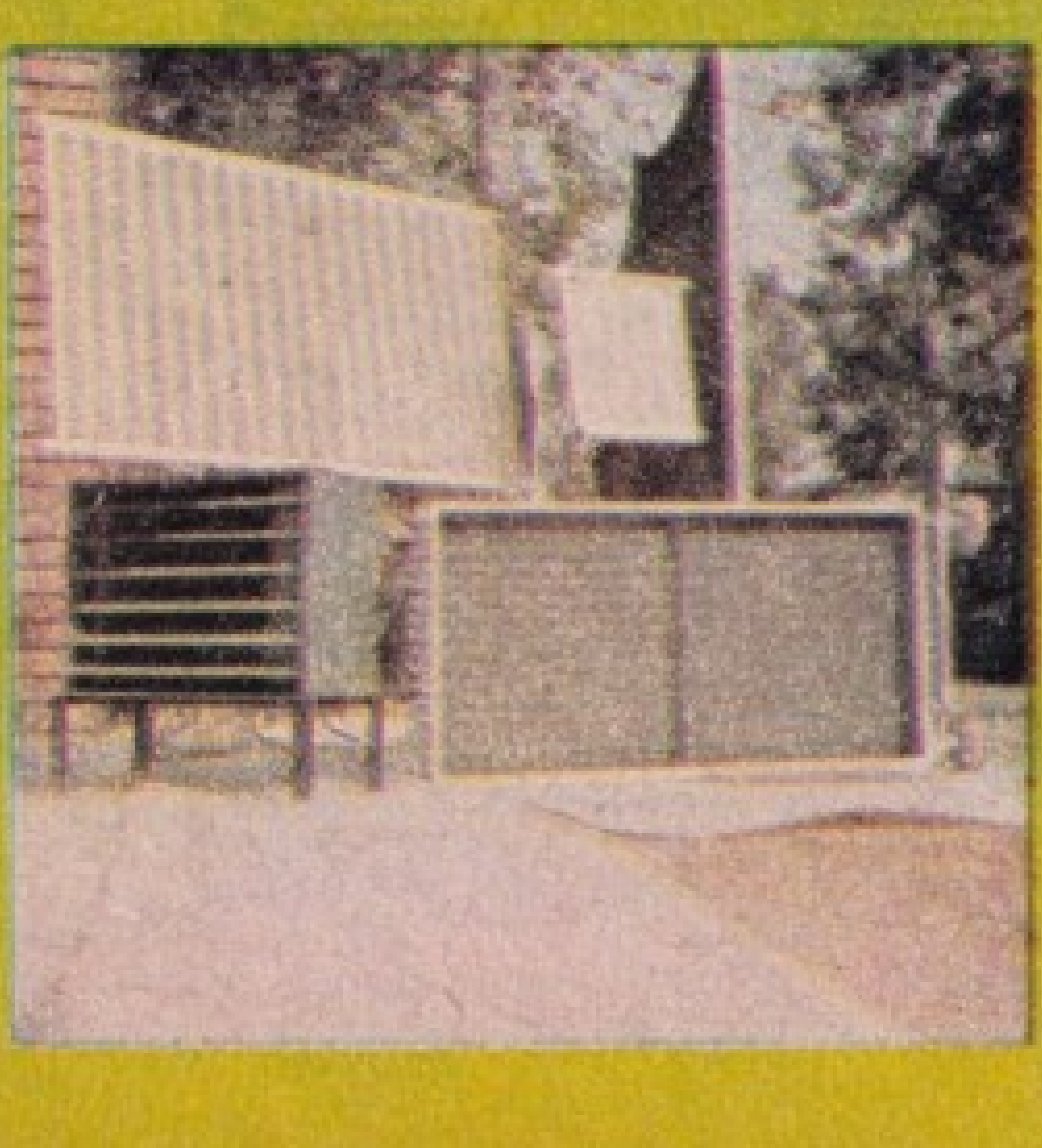

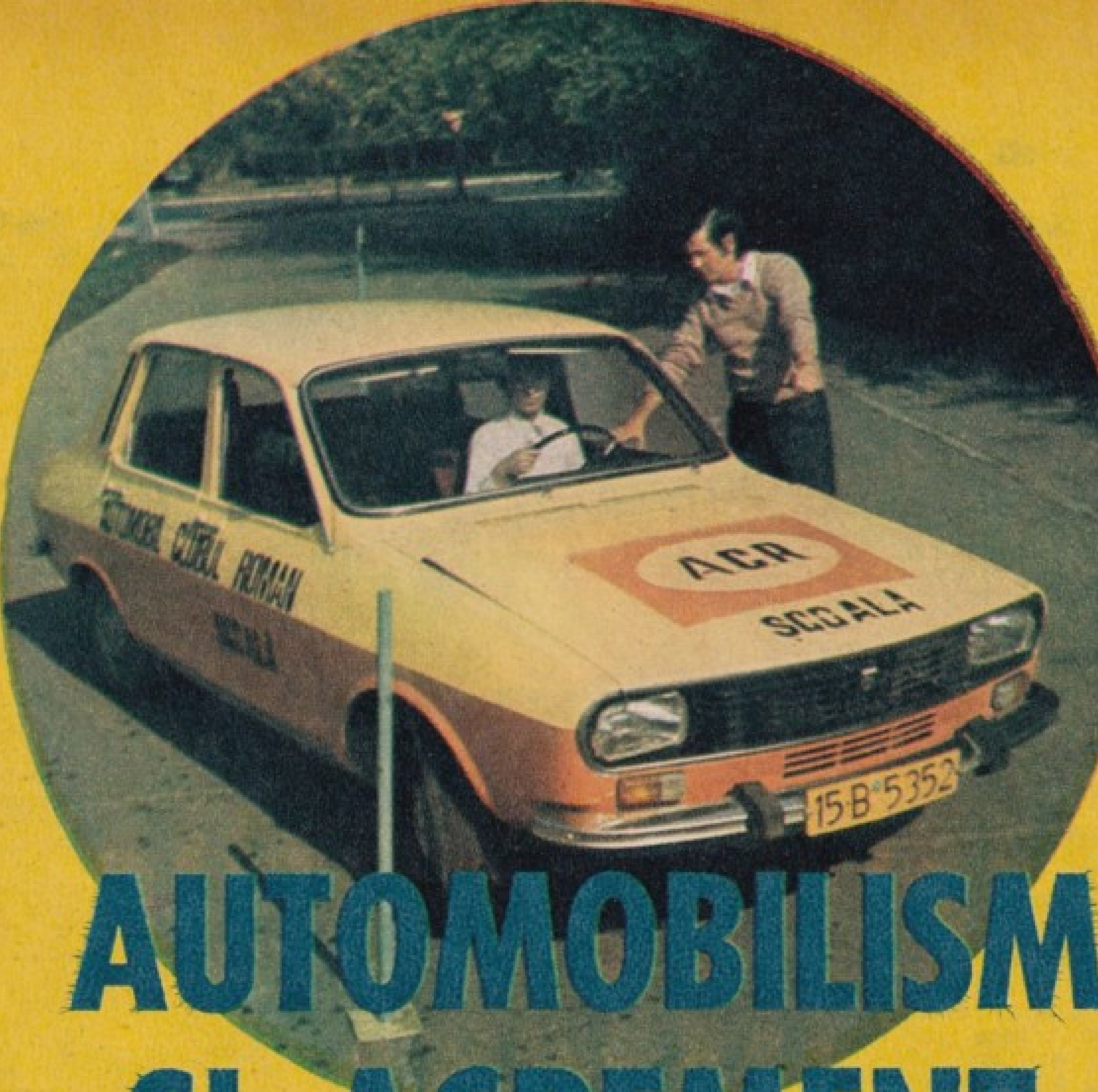

AUTOMOBILISM ŞI AGREMENT

INTERVIU CU TOVARĂŞUL NEAGU COSMA, PRIM-VICEPREŞEDINTE AL AUTOMOBIL CLUBULUI ROMÂN

Tovarăşe Neagu Cosma, după cite ştim, aţi făcut parte din delegaţia română care, in iunie 1980, a participat la lucrările Alianţei Internaţionale de Turism. Automobil Clubul Român este afiliat acestei organizaţii. Ne-ar interesa mai intii problematica dezbaterilor din cadrul acestei intilniri internaţionale şi, fireşte, ponderea pe care participarea delegaţiei noastre a avut-o in economia lucrărilor de la München.

— Delegaţia noastră a participat — fireşte, in virtutea afilierii asociaţiei automobiliştilor români — la aceste lucrări ale Alianţei Internaţionale de Turism, organism mondial al automobilismului şi turismului automobilistic, cu statut consultativ pe lingă O.N.U., care cuprinde 140 de asociaţii şi cluburi automobilistice din cele cinci continente, cu peste 120 de milioane de turişti ; şi propriu le-aţi numit lucrări, pluralizind intrunirea, pentru că, in fapt, cu acească ocazie s-au întrunit înseși organele de conducere ale importantului organism internațional care este A.I.T., și anume: Consiliul Directorial al Regiunii I (Regiunea I cuprinde organizațiile automobilistice europene și o parte din Africa și Orientul Apropiat și Mijlociu), plenara aceleiași Regiuni, Consiliul Mondial și, în sfirșit, Adunarea Generală a Alianței, ca organ suprem. La lucrări, se înțelege, și-au trimis reprezentanți majoritatea cluburilor automobilistice de pe toate continentele. În acest context, demn de relevat este faptul că Automobil Clubul Român este **membru ales** al Consiliului Directorial al Regiunii I și al Consiliului Mondial al A.I.T., ceea ce evidențiază reputația de care se bucură clubul automobiliștilor români între cluburile partenere. În ceea ce privește problematica acestor lucrări, ea a fost destul de diversă — și aceasta se poate înțelege din însăși noțiunea atit de generală de „turism" —, dar axată în mare parte pe probleme la ordinea zilei: extinderea turismului ca formă modernă, instructivă de agrement, economia de energie ș.a., precum și concluziile care decurg din acestea, revelarea celor mai eficiente formule de turism etc. Pe plan internațional, trebuie să menționăm, automobilismul, turismul și sportul automobilistic sint reprezentate de organismele mondiale A.I.T. și F.I.A. (Federația Internațională a Automobilului) care, laolaltă, reunesc 200 de milioane de membri. La ambele organisme mondiale, A.C.R. este afiliat și reprezentat în organele de conducere ale acestora. Subliniem faptul că prin afilierea la aceste organisme **A.C.R. este singurul organ împuternicit prin lege să emită documente internaționale de circulație**, absolut necesare unui turist automobilist care efectuează călătorii turistice cu automobilul în străinătate.

— Care ar fi, vă rog, aceste documente?

— Carnetul de trecere prin vamă (C.P.D.) sau „tripticul" emis în baza Convenției de la New York din 1954, permisul internațional de conducere emis în baza Convenției rutiere de la Geneva din 1949 și a celei de la Viena din 1968. Să reținem, pe de altă parte, că prin convențiile încheiate în cadrul A.I.T. și F.I.A., Automobil Clubul Român emite și scrisori de credit valabile pe toată rețeaua internațională a cluburilor automobilistice, scrisori prin care pot fi efectuate anumite cheltuieli ocazionate de accidente rutiere sau defecțiuni tehnice.

— Ați vorbit mai înainte de concluziile dezbaterilor de la München. Deducem că, printre altele, și acestea vor contribui la dezvoltarea activității asociației automobiliștilor români, deși dezvoltarea aceasta a devenit de mai multă vreme, pentru automobiliștii noștri, evidentă.

— Din comunicările făcute de la această tribună a turismului internațional, din statisticile prezentate de instituții specializate și autorizate să facă acest lucru — și l-au făcut cu probitate —, din instrumentele de lucru și, în fine, din dezbaterile întrunirii de care vorbim, au reieșit o serie de evidențe revelatoare pentru dezvoltarea — și înseși perspectivele acestei dezvoltări — a ceea ce, cu un termen ceva mai exact, s-ar numi automobilism de agrement, în raport cu vechea formulă, mai echivocă, de turism automobilistic. Cea mai evidentă — și elocventă — concluzie, concluzie care vizează în primul rind cluburile automobilistice, inclusiv al nostru, este aceea că MAJORITATEA TURIȘTILOR SINT ÎN ACTUALA ETAPĂ AUTOMOBILIȘTI. Cu automobilul, după cum rezultă din documentele organismelor internaționale de turism, se fac trei sferturi din numărul călătoriilor acestei etape, iar perspectivele dezvoltării turismului se axează tocmai pe ideea indispensabilității mașinii. Numai în Europa, spre exemplu, 85 la sută din turiști sint automobiliști, în timp ce turiștii care folosesc avionul ating abia procentul de 8 la sută, cei cu vaporul 4 la sută, iar cu trenul numai 3 la sută... Și ponderea aceasta nu este greu de dedus dacă vom preciza că, în perioada 1950—1979, totalul veniturilor provenite din turismul internațional a urcat de la 21 de miliarde dolari S.U.A. în 1950, la 75 miliarde în 1979. Rata de creștere, anuală, a fost de nu mai puțin de 17,3 la sută, ceea ce reprezintă 57 de miliarde de dolari. Raportate la comerțul mondial, veniturile realizate din turismul internațional prezintă, pentru anul 1979 spre exemplu, un ascendent de 5,5 la sută, ceea ce înseamnă o creștere mai rapidă decit a veniturilor realizate din alte produse de export. Realizăm din aceasta că, în ultimele trei decenii, turismul internațional a fost din plin confirmat ca unul din cele mai dinamice domenii de activitate, ocupind un loc principal în ramurile economice lucrative privind prestațiile de servicii și consumul de bunuri în

AUTOMOBIL CLUBUL ROMAN
SCOALA

Automobilism și agrement

formulă de comerț exterior invizibil. Ceea ce in termenii noștri reprezintă o valorificare preferabilă a patrimoniului turistic național : frumuseți naturale, puncte de interes turistic și istoric, etnografie densă, abundentă, pe scurt bogății naționale, izvoare de sănătate, servicii și produse consumate de turistul străin la fața locului, fără cheltuieli de export adică.

— Din toate acestea ințeleg că ponderea turismului o deține in etapa actuală automobilismul internațional de agrement, cum ați numit mai inainte călătoria turistică cu masina. Am ințeles totodată că lucrul acesta vizează direct activitatea cluburilor auto și, fără indoială, Automobil Clubul Român...

— Pentru noi, Automobil Clubul Român, concluziile trase din dezbaterile lucrărilor Alianței Internaționale de Turism reprezintă, printre altele, premise. Evident, premise care indreptățesc măsurile luate in vederea dezvoltării pe mai departe a activității clubului. Premise de această natură ar fi aceea că, spre exemplu, problema benzinei nu a afectat călătoriile turistice cu automobilul — mai exact spus, problema aceasta a impus un fel de „convertire", ca să zic așa, a călătoriilor pe distanțe lungi in călătorii pe distanțe mai scurte, in țări invecinate, formulă cunoscută de-acum sub denumirea de turism **intraregional,** nemaivorbind de cele din interiorul țării ; tot in seria acestor premise, ca să ne continuăm ideea, intră și faptul că mărirea timpului liber al oamenilor muncii și, in special, a sfirșitului de săptămină va avea, fără indoială, o influență pozitivă asupra dezvoltării turismului in interiorul țării; pe de altă parte, avind in vedere că perspectiva turismului se concentrează cu precădere pe călătorii in interiorul țării și in zone intraregionale, invecinate, la care se va folosi autoturismul, rolul cluburilor automobilistice devine preponderent in domeniul turismului auto. Aceasta inseamnă că turiștii automobiliști vor solicita in continuare diversificarea prestațiilor din partea organizațiilor automobilistice. Cluburile auto vor trebui să apere in continuare interesele membrilor și, in același timp, să realizeze o rețea puternică de stații de asistență tehnică.

— Așadar, clubul automobiliștilor români,

ACR
ACR
ACR
ACR
ACR
ACR
ACR
ACR
AUTOMOBIL
Sun 1120
ELECTRONIC MOTOR TESTER
ACR
UTOMOBIL
UBUL
MAN

pornind de la aceste premise, a trecut la...

— ...diversificarea serviciilor oferite membrilor săi în contul cotizației și la extinderea rețelei sale de stații de asistență tehnică, dotîndu-le, pe cele noi ca și pe cele existente deja, cu aparatură modernă, specială și cu personal de calificare superioară. În ultima vreme, s-au dat în folosință nu numai stații noi de asistență tehnică, dar și noi agenții de lucru cu publicul, atît în Capitală, cît și în cadrul filialelor noastre județene și orășenești. Numărul celor date recent în folosință este apreciabil, vă asigur, iar pe viitor cele aflate în șantier își vor deschide într-un număr și mai mare porțile pentru membrii asociației, reușind ca pînă la finele cincinalului următor să acoperim necesitățile acestora pe întreg cuprinsul țării.

— După cîte știu, tovarășe prim-vicepreședinte, printre serviciile oferite membrilor Automobil Clubului Român, în contul cotizației, ceea ce înseamnă dealtfel „gratuit", două din ele ne-au reținut în mod deosebit atenția prin caracterul lor general. Este vorba de verificarea tehnică anuală a automobilelor și de foarte moderna testare electronică a motorului.

— Serviciile oferite de asociația noastră membrilor săi sînt însă mult mai numeroase...

— Detaliați-le, vă rugăm, pentru cititorii automobiliștii ai almanahului nostru — și vă asigurăm că sînt destui interesați să afle amănunte — pe cele două amintite mai înainte.

— După cum probabil știți bine, verificarea tehnică anuală a automobilului este o obligație. Ea asigură utilizarea mașinii în condiții tehnice de deplină siguranță. Această verificare tehnică este, cum s-ar zice, totală și destul de complexă. Operațiile în care constă verificarea despre care vorbim sînt înscrise în așa-numitele carnete de asistență tehnică ale tuturor automobiliștilor membri ai A.C.R. Ceea ce trebuie reținut în afara operațiilor ca atare, din care consistă această verificare, este faptul că pentru acestea stațiile noastre de asistență tehnică dispun la ora actuală de aparatură modernă, specială. Spre exemplu, verificarea și reglarea farurilor — una din operațiile acestei „revizii" totale a mașinii — se face cu aparatele **Arfa 2**, de înaltă tehnicitate și precizie, verificarea sistemului de frînare se face cu excelente decelerometre de construcție poloneză, verificarea sistemului de direcție cu aparate universale de reglat geometria tip I.R.A., a căror precizie, ea însăși verificată, face cinste proiectanților și realizatorilor lor din Tg. Mureș. Se înțelege că, pe lîngă aceste operații, verificarea tehnică a automobilului

Automobilism și agrement

mai comportă și alte operații — se verifică și reglează sistemul de semnalizare, de suspensie, de închidere a ușilor, aspectul exterior al autoturismului, starea cauciucurilor, a ștergătoarelor de parbriz și a oglinzilor retrovizoare, zgomotul la eșaparea gazelor; însuși gradul de acțiune poluantă a acestora, și stabilirea și reglarea acestuia se face cu ajutorul analizorului de gaze tip I.A.U.C. (după licență BOSCH) ș.a. După cum vedeți, tehnica la zi își spune cuvîntul și prin utilizarea aparaturii moderne de verificare și reglare a mașinilor membrilor asociației noastre.

— Am impresia că testarea electronică a motorului, cealaltă chestiune care interesează cititorul nostru, constă tot într-o suită de verificări, nu ?

— N-ați greșit. Testarea aceasta o efectuează Automobil Clubul Român, tot pentru membrii săi, se înțelege, prin stațiile tehnice, și aceasta se face nu numai pentru buna funcționare a automobilului, ci și pentru asigurarea unui consum rațional de combustibil.

— Tot în contul cotizației ?

— Tot. Și este tot o suită de verificări tehnice. În suita aceasta se include verificarea bateriei — tensiune în sarcină, a releului regulator — tensiunea de reglare, în volți, și curentul de încărcare, în amperi; verificarea distribuitorului, sau a ceea ce este numit în mod obișnuit Delco — și aceasta înseamnă stabilirea și reglarea unghiului de deschidere contacte (în grade) și a ceea ce în termeni tehnici se cheamă DWELL (DWELL reprezintă transpunerea procentuală sau în grade a deschiderii platinei, tehnicienii știu foarte bine acest lucru); verificarea bobinei de inducție (în kilovolți), a avansului la aprindere (în grade), a gazelor la ardere (la ralanti, la 1 500 de rotații pe minut și la 3 500), a compresiei în cilindrii motorului, a stării bujiilor ș.a.m.d.

— Și, îmi închipui, toate aceste operații tot cu aparatură modernă se fac.

— Acestea și încă altele. Numai testerele electronice de care dispun la ora de față toate stațiile noastre de asistență tehnică (BOSCH — în afara oricărei discuții, excelentele JT 251 de fabricație cehoslovacă și ireproșabilele PT1 timișorene) pot efectua, fiecare în parte, cîte 40 de operații de testare, iar lămpile stroboscopice cu care se face verificarea avansului la aprindere sînt de concepție japoneză (Yazaki), americană (Texas 66) ș.a.

— Despre personalul calificat de la stațiile de asistență tehnică am fi dorit să ne spuneți ceva.

— Nu fără plăcere. Personalul este cu adevărat calificat. Automobiliștii membri ai A.C.R. știu aceasta, iar cei de curînd deveniți membri ai asociației au prilej s-o constate la prima ocazie. Vor fi bineveniți și, sînt sigur, mulțumiți de serviciile noastre.

— Vă mulțumim.

IONEL DINCĂ

Într-o depresiune din Munţii Apuseni, la 290 m altitudine, departe de noxele generatoare de stress ale civilizaţiei moderne, ne intimpină staţiunea balneară şi de odihnă **Moneasa,** renumită pentru eficacitatea izvoarelor ei de ape minerale, renumită pentru frumuseţea peisajului care o încorporează, învăluind-o in culorile şi parfumul unor locuri de basm. Recomandată pentru tratarea nevrozelor şi afecţiunilor aparatului locomotor, staţiunea balneară şi de odihnă **Moneasa** are de partea ei, in primul rind, clima din zonă, cu efect calmant asupra sistemului nervos central, de cruţare pentru convalescenţi, stimulatoare a proceselor imunologice. Apoi, o vacanţă petrecută la Moneasa rămine o vacanţă de neuitat ! Timpul liber al turiştilor poate fi cu folos risipit în pasionantele excursii ce se organizează spre locurile pitoreşti din imprejurimi, spre Poiana Cioaca, Piatra cu Lapte şi Virful Runcu, spre Cascada Doroiaş şi Peştera Liliecilor, sau spre Peştera Cristalelor. În timp ce aici, la Moneasa, amatorilor de popice le stă la dispoziţie o popicărie modern utilată, iar clubul staţiunii, prin atracţiile lui, oferă tuturor clipe plăcute de destindere.

Informaţii suplimentare şi bilete pentru odihnă sau cură balneară se pot obţine de la toate agenţiile şi filialele Oficiilor judeţene de turism din ţară.

TĂNASE MORARU ■

NEDEIA MUNȚILOR

În fiecare an, la sfîrșitul lui iulie, pe drumul dintre Cîmpulung Muscel și Bran, la Fundata, are loc sărbătoarea folclorică **Nedeia munților,** datină veche, reunind de cînd lumea, sub soarele bucuriei, ciobanii, plugarii și negustorii din satele de pe amîndoi versanții Carpaților. Adunînd laolaltă lăutari, dansatori și cîntăreți populari din șase județe, în costumele lor cele falnice și colorate ca florile verii, brașoveni, argeșeni, dîmbovițeni, prahoveni, sibieni, oameni de pe meleagurile Covasnei așezați pe petrecere veselă.

Va fi o dimineață cu rîuri de automobile din toată țara, sărbătoarea din Dealul Sasului, jur-împrejur cu păduri și cu cer de azur și aur.

Va fi o mare bucurie duminicală, cu oameni de bine și harnici cîntîndu-și și jucîndu-și datinile, dar și cu lanțuri, cu scrînciob, cu călușei. Se va mînca la iarbă verde. Se vor tăia pepeni, se vor destupa sticle de bere. Se vor vinde greble de lemn, hamuri pentru cai și bice, roade ale pămîntului, de toate și pentru toți.

În mari ceaune va fierbe apa pentru mămăligă, se va mînca bulzul ciobănesc cu brînză păstrată în coajă de brad.

Imense rotocoale de caș vor fi tăiate țărănește, cu sfoară și sîrmă. Și vor mai fi roadele verii, pere de munte, mere mici și dulci, piersici și prune. Și sărbătoarea, ea se va sfîrși doar odată cu licăritul primelor stele.

Fotoreportaj de PAVEL TÂNJALĂ ■

Valoarea nu aşteaptă numărul anilor

Cine ar fi căutat, în 1976, Întreprinderea de tricotaje Focşani n-ar fi găsit-o, motivul fiind simplu. Unitatea a apărut pe harta industrială a capitalei Vrancei în 1977, ca prim semn al unei meserii noi pentru femeile din partea locului, obişnuite să-şi petreacă viaţa, de cînd lumea, lîngă cratiţe şi albii, lîngă teascurile de făcut vin, în cel mai bun caz.

Fireşte, începuturile n-au fost uşoare. Nu erau destule maşini şi nu erau, mai ales, destule cadre, dar dificultăţile acelui timp au fost învinse, fetele Vrancei înţelegînd să răspundă prin seriozitate şi abnegaţie grijii partidului şi statului de a le oferi un prilej de muncă şi, implicit, de afirmare. Ele n-au scăpat o astfel de ocazie, iar unitatea a urmat, mereu, un drum ascendent, remarcîndu-se prin calitatea deosebită a produselor, larg evantai de tricotaje pe bază de bumbac şi melană.

Primele modele proprii au apărut chiar în 1977, după multe căutări şi nopţi albe. Ele s-au impus prin gust şi rafinament, drept pentru care, în 1979, colecţia Întreprinderii de tricotaje Focşani a fost distinsă cu premiul I pe Centrală, numele unităţii fiind, repede, transformat în renume.

Azi, I.T.F. exportă mare parte din producţie, iar beneficiarii din străinătate, firme cu prestigiu din S.U.A., R.F.G. etc., se arată, cu dovezi, foarte mulţumiţi de calitatea mărfurilor „made in Focşani". Gama de modele s-a diversificat continuu, produsele pentru copii bucurîndu-se nu doar de o atenţie specială din partea colectivului unităţii, ci şi de un succes deosebit pe piaţă, fiind foarte solicitate : pulovere, bluze, jersee, tricouri şi aşa mai departe.

Ca o curiozitate, tricourile şi treningurile purtate de sportivii români la Jocurile Olimpice de iarnă de la Lake Placid (1980) au fost făcute la Focşani.

Reţineţi, ÎNTREPRINDEREA DE TRICOTAJE FOCŞANI asigură cea mai înaltă calitate a produselor.

GH. AMUZA

ABECEDARUL - *încotro*
ANALFABETISMUL - *pînă cînd* ?

Multe cărți trec prin mîna noastră, într-o viață de om, dar nici una nu ne răscolește atît de adînc ca abecedarul, mai ales dacă îl revedem după două-trei decenii, cînd se deschide plin de taine în fața ochilor curioși ai copiilor noștri... Și, reluîndu-l pagină cu pagină, rămînem uimiți găsind în el aceiași prieteni buni ai copilăriei noastre, dar și noutatea unor elemente de conținut sau de structură. Și fără voie ne punem întrebarea : în lumea asta, cu ritmurile ei trepidante, încotro oare se îndreaptă abecedarul ?

Un răspuns exact nu este posibil de formulat, oricît ne-am strădui și oricîte elemente am lua în considerare ; analizînd însă condiționările interne, pe de-o parte, și cele externe, pe de alta, se pot prefigura unele elemente care vor determina conținutul și, eventual, forma abecedarelor de mîine.

ABECEDARUL — O CARTE DE CĂPĂTÎI

Jumătate din producția mondială de cărți, ca titluri, constă din manuale, acestea avînd și tirajele cele mai mari. Între manuale, abecedarele ocupă locul prim. Constatările de mai sus conturează, **cantitativ,** locul abecedarului între celelalte manuale. Dacă la aceasta vom adăuga că de abecedar s-au ocupat, în fiecare țară, unele dintre cele mai proeminente personalități ale culturii, Ion Creangă și Al. Odobescu la noi, marele Lev Tolstoi în Rusia etc., am adăuga și tenta **calitativă** la această apreciere. Faptul că abecedarul are o pondere atît de mare nu ar trebui să mire pe nimeni, întrucît învățarea citirii și scrierii, proces realizat prin intermediul abecedarului, pune bazele întregii dezvoltări instructiv-educative a individului. Astfel, odată cu însușirea citit-scrisului elevul își însușește și **o instrumentație de bază a muncii intelectuale,** pe de-o parte, și își deschide **drumul spre o cunoaștere mai rapidă prin intermediul cuvîntului scris,** a bogăției de valori create de omenire.

SLABIKÁŘ
A
B
C

A citi nu înseamnă numai redarea asocierilor dintre simbolurile grafice (litere, grup de litere) și sunete (așa cum am citi un text într-o limbă necunoscută), ci a înțelege și semnificația celor citite, descifrarea conținutului de idei. Aceasta înseamnă că procesul citirii poate fi discutat atît în planul unor deprinderi mecanice, cît și într-un plan superior, al înțelegerii celor citite. Pentru un adult școlarizat, citirea apare ca un proces relativ simplu, dificultățile putînd apărea numai odată cu conținutul ideațional. Dar pentru un copil (sau un adult analfabet), cum apare acest proces ?

În primul rînd, este vorba de **învățarea literelor alfabetului,** ceea ce presupune formarea capacității de a **discrimina vizual simbolurile grafice,** de a **discrimina auditiv sunetele corespunzătoare** acestor simboluri, precum și de a **stabili o legătură asociativă** exactă și durabilă între sunete și simboluri. În al doilea rînd, este vorba **de a articula unități (silabe) formate din vocale și consoane,** și unități formate din două sau mai multe silabe. În al treilea rînd, de **a trece de la citirea cu voce tare la citirea „în gînd"** ; prima formă de citire, sau citirea „în șoaptă" este o piedică în calea dezvoltării unei lecturi rapide. Deși deprinderile menționate par dintre cele mai simple, totuși, numai un anumit grad de maturizare le face posibile. Cînd anume ?

Unii specialiști consideră că, așa cum un copil normal învață să meargă și să vorbească atunci cînd a atins nivelul de maturizare necesar pentru aceste activități, tot așa va ajunge și la citit, atunci cînd va fi suficient de matur pentru aceasta, adică la vîrsta de 6—$6^1/_2$ ani. De aici și concluzia lor : nu este necesară o pregătire specială pentru a cultiva aptitudinea pentru citit... Alți specialiști, mai numeroși, arată că, spre deosebire de apariția vorbirii și mersului independent, produse ale dezvoltării normale și naturale psihomotorii, citit-scrisul reprezintă o **capacitate artificială,** a cărei formare este deliberată. Evident, este necesară o anumită vîrstă pentru învățarea citit-scrisului, dar **această vîrstă nu este fixă,** ea depinde atît de unele elemente ereditare, cît și de **condițiile în care este educat copilul.** De exemplu, pentru a elimina dificultățile fizice pe care le presupune folosirea unui creion, O. K. Moore folosește o mașină de scris „vorbitoare" și demonstrează astfel posibilitatea de a învăța scrisul la vîrsta de 3 ani. Norbert Wiener, părintele ciberneticii, a învățat alfabetul în 2 zile, cînd avea 18 luni, iar Francis Galton identifica majusculele cînd avea doar 12 luni ! De aici se vede rolul puternic al educației, al creării condițiilor necesare pentru procesul de dezvoltare.

În general, cele mai multe păreri autorizate converg spre a considera atingerea nivelului de maturizare mintală necesar învăţării citit-scrisului în jurul vîrstei de 6 ani, dar experienţa de preşcolar poate grăbi apariţia acestui nivel. Ceea ce asigură în mod decisiv posibilitatea formării deprinderii de a citi este capacitatea copilului de a analiza şi sintetiza segmente sonore ; sub influenţa instruirii, această capacitate se poate dezvolta cu succes la 4—6 ani.

Cercetările arată că **sinteza reprezintă un proces mai uşor de deprins decît analiza** ; în acelaşi timp, **operarea numai cu sunetul nu produce atît de multe dificultăţi ca operarea cu sunetul şi simbolul grafic.** Metoda fonetică, analitico-sintetică, folosită în şcolile noastre, rezultat atît al cercetărilor teoretice şi experimentale, pe de-o parte, şi a experienţei practice, pe de altă parte, se caracterizează printr-un demers general, care presupune, într-o direcţie formularea unei propoziţii, împărţirea ei în cuvinte, silabe şi sunete şi, în cealaltă direcţie, compunerea din sunete a silabelor, a cuvintelor şi a propoziţiilor. Instruirea propriu-zisă începe cu acţiunea cu obiectele exterioare şi continuă spre interiorizarea acestor acţiuni. Pentru exersare se folosesc procedee şi tehnici variate ; prin însăşi construcţia lui, abecedarul, oferind posibilitatea unui număr limitat de exerciţii se completează cu materiale auxiliare, unele pentru uzul colectiv în clasă, altele pentru uzul individual (alfabet decupat, cartonaşe cu silabe, jocuri etc.).

cose nuove
nuova edizione

ANALFABETISMUL — CONCEPT AL SOCIETĂŢII MODERNE !

Afirmaţia de mai sus ar putea părea hazardată, întrucît s-ar putea afirma că analfabetismul a apărut o dată cu scrierea ; totuşi, conştientizarea fenomenului şi opoziţia dintre analfabet şi ştiutorul de carte devin evidente odată cu apariţia învăţămîntului obligatoriu şi cu necesitatea de a democratiza învăţămîntul. Or, chiar pentru ţările europene, acestea sînt realităţi de abia ale secolului nostru...

Teoriile şi practicile luptei pentru lichidarea analfabetismului au evoluat sub steagul larg al educaţiei adulţilor şi au devenit o preocupare majoră în cadrul acţiunilor organizate de O.N.U. şi UNESCO. Într-adevăr, chiar de la crearea sa, în 1946, UNESCO şi-a propus ca sarcină principală lupta împotriva analfabetismului, în special în ţările în curs de dezvoltare. Deceniul 1950—1960, cu reuşitele şi eşecurile sale, a condus la cîteva concluzii importante, şi anume :

ŞTIM SĂ CITIM?
ma-ma
şcoa-lă
car-te

— alfabetizarea nu reprezintă o problemă pur educativă şi a educatorilor, ci presupune o participare activă, **motivată** a elevului ; această motivaţie nu se obţine dacă individul nu are certitudinea că efortul pe care îl face va ameliora situaţia sa personală ;

— trebuinţele indivizilor sînt foarte variate ; or, campaniile de alfabetizare masivă, de regulă, nu pot proiecta o tratare diferenţiată ;

— conţinutul alfabetizării, aşa cum fusese definit în 1951 de un Comitet de experţi, era prea restrictiv şi intelectualist. A citi, a scrie, a socoti reprezintă într-adevăr o importantă achiziţie culturală, dar corespunde ea oare necesităţilor resimţite de fiecare individ în viaţa lui de fiecare zi ?, contribuie ea oare la integrarea fiecărui individ în comunitatea din care face parte ?

— mijloacele şi metodele tradiţionale de instruire şcolară nu corespund în totalitate.

Ca urmare, a apărut un nou tip de alfabetizare, care îşi propunea să asigure **o adecvare a programului de instruire la nevoile socio-profesionale ale elevilor** : aceasta era aşa-numita **alfabetizare funcţională**, lansată ca program de UNESCO la Congresul mondial de la Teheran, din 1965. A urmat o perioadă de intense programe naţionale şi internaţionale, de reuniuni şi conferinţe, dar la 15 ani de la Congresul mondial ţinut la Teheran, la 8 ani după cea de-a treia Conferinţă mondială asupra educaţiei adulţilor organizată de UNESCO, la 8 ani după Anul internaţional al alfabetizării şi după crearea Consiliului internaţional pentru educaţia adulţilor, problema analfabetismului se dovedeşte a fi la fel de presantă ! Şi soluţionarea ei devine din ce în ce mai dificilă în condiţiile organizării actuale a societăţii umane. Din datele existente, rezultă că în fiecare an aproape 400 de milioane de copii de vîrstă şcolară nu-şi pot permite să frecventeze şcoala ! Alte 30 de procente din cei deja şcolarizaţi vor fi înregistraţi la „pierderi şcolare" şi, împreună cu primii, vor veni să îngroaşe rîndurile analfabeţilor. Condiţiile inegale ale femeii, comunicarea lingvistică între grupuri extrem de dificilă în unele zone ale lumii şi, mai ales, lipsa unei perspective în care cunoaşterea cititului şi scrisului să aibă o continuitate, să contribuie la integrarea profesională şi socială a individului, fac ca unele reuşite locale să pară minore.

Din cele 800 milioane de analfabeţi, cîţi există în lume la ora actuală, procentajul analfabeţilor din rîndul adulţilor (peste 15 ani) a scăzut de la 44,3 la sută în 1950 la 39,3 la sută în 1960, pentru a ajunge la 34,2 la sută în 1970. Procesul de scădere a ponderii analfabeţilor este relativ lent față de creșterea populației mondiale adulte, care înregistrează progrese mult mai rapide. Faptul că între 1950—1970 populația adultă a globului a crescut cu peste 700 milioane de persoane, din care a rezultat un număr suplimentar de 83 milioane analfabeți, permite specialiștilor să estimeze că, în 1980, ținînd cont de creșterea demografică, analfabetismul a atins un procent de 29 la sută, cu speranța scăderii lui la 15 la sută pînă în anul 2000.

TEHNICILE MODERNE ÎN SPRIJINUL ALFABETIZĂRII

Dacă abordăm problema aflabetizării nu ca pe un simplu proces prin care individul învață să decodifice niște simboluri, ci ca pe un proces prin care individul învață să descifreze lumea în toată complexitatea aspectelor ei, sînt lesne de înțeles, pe de o parte, dificultățile întîmpinate de specialiști în elaborarea unei metode de învățămînt adecvate, iar pe de alta, limitarea cercetărilor actuale asupra instrumentelor și tehnicilor specifice alfabetizării.

Plecînd de la această precizare a finalității alfabetizării, de la necesitatea unei alfabetizări funcționale, experții au căzut de acord asupra utilității unor mijloace care să accelereze procesul învățării. Mijloacele de comunicare în masă, în special cele audiovizuale, a căror folosire trebuie să decurgă în primul rînd din definirea precisă a obiectivelor unei acțiuni educative, și care, la rîndul lor, trebuie să contribuie la traducerea în practică a acestor obiective, își revendică prioritatea față de celelalte mijloace tradiționale.

Cu toate acestea, complexitatea unui demers cum este cel al alfabetizării impune o serie de precauții. În consecință, în experiențele efectuate, tehnicile moderne de comunicare au fost limitate la o simplă acțiune de sensibilizare, recrutare, informare sau popularizare. La această stare de lucruri contribuie și lipsa unei evaluări obiective a capacității acestor instrumente tehnice de lucru. Iată motivul pentru care se mizează, în continuare, în cele mai multe acțiuni de acest gen, pe folosirea unor mijloace calificate drept tradiționale.

Sînt deja cunoscute succesele înregistrate prin exploatarea noilor capacități de comunicare oferite de sateliți. Cîteva date vor fi edificatoare în acest sens : peste 100 de țări beneficiază de stații terestre și sînt conectate la rețele internaționale de telecomunicații spațiale, dintre care cele mai cunoscute sînt **Intelsat** (S.U.A.), **Intersputnik** (U.R.S.S.), folosite de țările est-europene. Paralel, se înregistrează și o dezvoltare a rețelei interne de comunicații, fie prin folosirea capacităților excedentare ale rețelelor internaționale, fie a sateliților proprii.

Amintind doar cîteva dintre țările care folosesc serviciile sateliților pentru satisfacerea nevoilor interne de comunicare — Algeria, Columbia, Suedia, Nigeria, Norvegia, Arabia Saudită, Sudan și Zair prin **Intelsat,** Indonezia și Filipinele, Canada (rețea proprie, **Anik,** din 1973), Uniunea Sovietică (**Molnia,** 1965), S.U.A. (cinci rețele de sateliți interni) etc., se pot prefigura cadrul și direcțiile de dezvoltare a telecomunicațiilor spațiale. În acest context, de noi și multiple posibilități pe care sateliții le deschid televiziunii, se înscrie și experiența indiană **Site,** care, atît prin conținut, cît și prin concepție tehnică, trece drept una din operațiile originale ale utilizării sateliților în scopuri educative. Prin avantajele prezentate, recepționarea directă a semnalelor satelitului prin antene instalate în sate, această experiență a permis populației din regiunile izolate să beneficieze de un serviciu de educație televizuală acoperind o gamă largă de domenii : educație fundamentală, învățămînt elementar și secundar, perfecționarea cadrelor didactice etc. Posibilitățile de comunicare oferite de experiența indiană au deschis, totodată, perspective interesante atît prin folosirea resurselor proprii, regionale de producție, cît și prin difuzarea emisiunilor în diverse limbi locale, respectîndu-se astfel mozaicul lingvistic indian.

Am conturat cîteva din problemele pe care le ridică învățarea citit-scrisului atît în planul învățării individuale, la copii, cît și în planul determinării sociale, mai ales la adulți. Abecedarul, ca principal instrument de lucru al educatorului în procesul de formare a deprinderii de citit-scris, nu rămîne indiferent la aceste „presiuni" din ambele părți. Evident, în țările unde analfabetismul a fost lichidat, forța motrice pentru perfecționarea abecedarului o reprezintă practica școlară, pe de o parte, și cercetarea psihopedagogică, pe de altă parte.

Revenind la întrebarea din titlu, acum putem spune cu certitudine că abecedarul merge pe **un drum ce se diferențiază** din ce în ce mai mult și că **structura, conținutul și formele pe care le va îmbrăca vor evolua spre o particularizare din ce în ce mai accentuată și vor depinde din ce în ce mai mult de funcțiile pe care va fi chemat să le îndeplinească în cadrul politicii educaționale** promovate de fiecare stat.

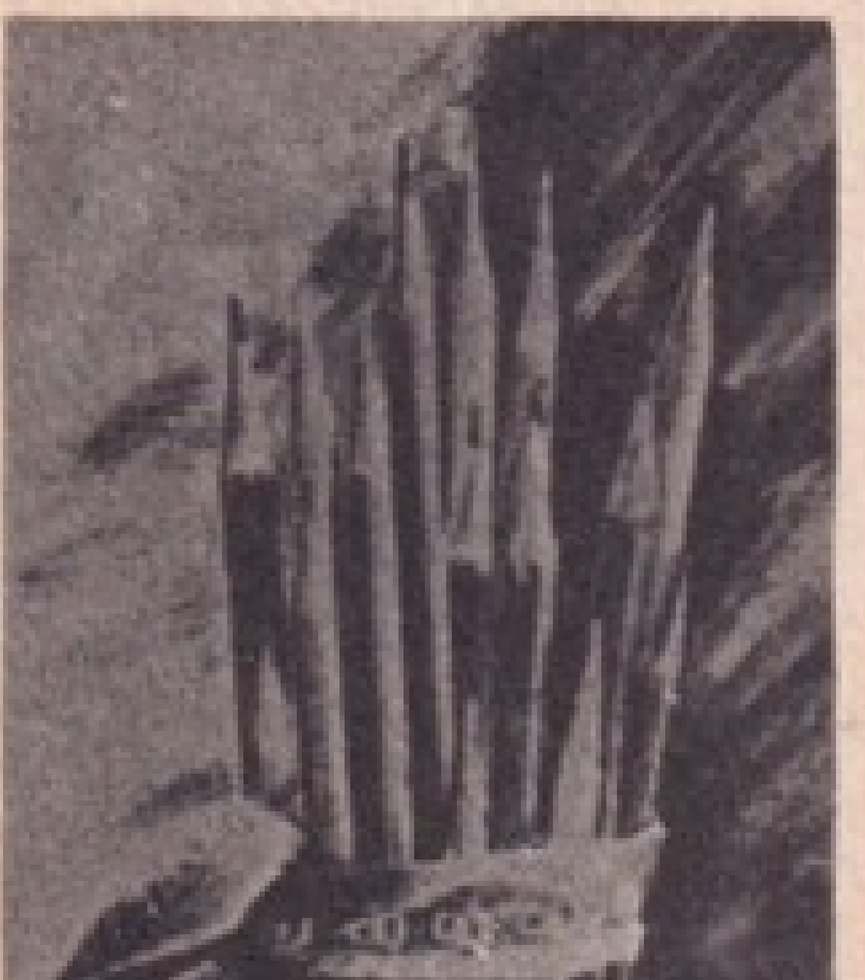

EUGEN NOVEANU

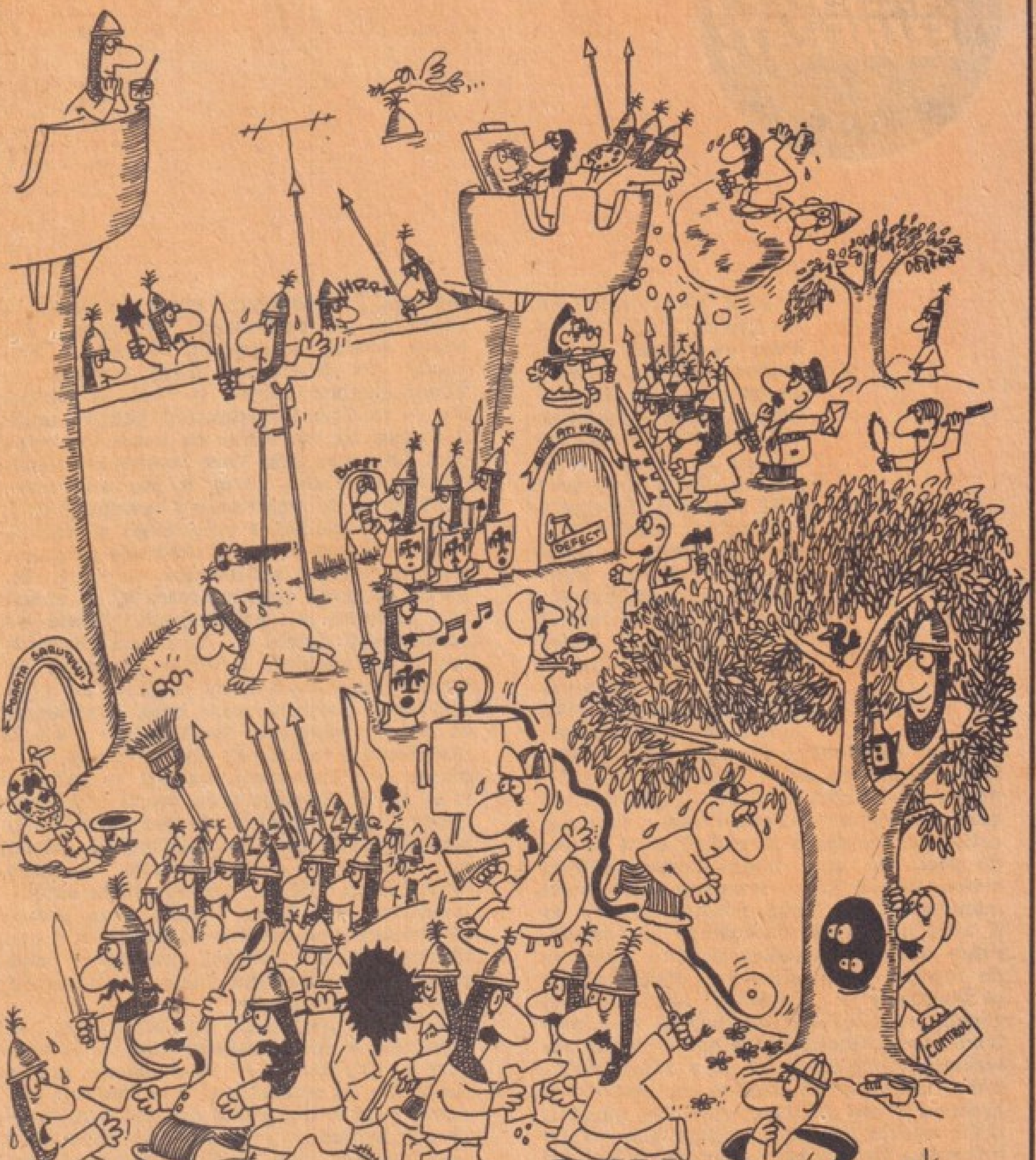
HRA
BUFET
DEFECT
POARTA SĂRUTULUI
CONTROL
I.C.A.B.
mk.

Culisele unei superproducții **MIHAI MATEI** ■

TUDOR ARGHEZI ...FLUIERAT!

„TOBELE CARE M-AU PRIMIT INJURIOS S-AU DOGIT ȘI SPART"

În anul 1947, ziarul „cît o fițuică" ori cît „o foiță de țigară" al lui Tudor Arghezi, **Bilete de papagal,** nu mai apărea. Acel „ciumpei de gazetă" care făcuse erupție în presa românească la 2 februarie 1928, punînd începutul publicisticii noastre moderne, încetase de a mai fi o prezență de sine stătătoare. Scriitorul publica «tablete» în ziarul „Adevărul", dar lipsea din „universul hîrtiei tipărite" acel „echivalent al puricelui din lumea de carne și oase", acel „ac cu gămălie animat", care „blajin la un capăt, cu capătul celălalt înțeapă", nu pentru a răni și ucide, ci „în vederea unei mîncărimi". Lipseau acele fulgerări cotidiene, scăpărate în cadrul croit cîndva de poet, ale unei înalte responsabilități civice, tocmai într-o vreme în care multe manifestări din viața noastră publică ar fi avut nevoie de «înțepături» și «mîncărime» spre a împiedica somnul născător de monștri al conștiințelor flexibile sau al fanatismelor. Prezența activă a unui condei ca al lui Arghezi, hotărît să-și păstreze „toată libertatea de spirit, atît a observației obiective, cît și a sincerității", într-o consecvență deplină cu activitatea anterioară, era sortită să cumuleze adversitățile tuturor taberelor și grupărilor care se înfruntau fără cruțare. Semnalul a fost dat pe la începutul lunii martie 1947 de pamfletul **Drumurile unui poet: T. Arghezi** semnat de Miron Radu Paraschivescu. A urmat, din ce în ce mai violentă, cunoscuta campanie organizată și susținută oficial, care a dus în 1948 la îndepărtarea poetului, pentru o vreme, din viața noastră literară, spre paguba literaturii românești.

Atunci, cînd nu mai apăreau **Biletele de papagal,** în atmosfera aceea tulbure și fierbinte, s-a reprezentat pe scena din Piața Amzei, la studioul Teatrului Național din București, piesa **Seringa** de Tudor Arghezi. Scrisă în 1943, la Tîrgu-Jiu — în lagărul deținuților politici, unde îl dusese tot un «bilet de papagal», celebrul **Baroane,** prin care reafirmase demnitatea neamului întreg în cea mai cumplită epocă de sugrumare a vrerilor naționale și de eclipsă a sincerității și adevărului — **Seringa** ataca, în numele conștiinței cetățenești a scriitorului, un mare rău social, cu forța cauterizatoare și cu virtuțile curative ale pamfletului. Poate de aceea mulți dintre cei care s-au recunoscut în personajele înfierate pe scenă de replica năprasnică a lui Arghezi au avut inițiativa prostului din baie, organizînd în seara premierei (la 4 aprilie 1947) o manifestație ostilă, cu fluierături și huiduieli. Nici cronicarii teatrali, în majoritate, nu au dovedit prea multă perspicacitate : fie speriați de particularitățile textului arghezian, nemaiauzit pe scenă, fie orientîndu-se cu oportună istețime după bătaia vîntului sau ascultînd subtile îndemnuri șoptite la ureche, s-au grăbit să proclame, cu condeie boante și cu opinteli de cugetare grotești, prăbușirea celui ce stăpînea văzduhul înalt al literaturii noastre contemporane.

Adversar ireductibil al schemelor, al dogmelor și al canoanelor (fie ele și literare !), Arghezi n-a avut nevoie de un «conflict» cu gradație și desnodămînt, didactic ; lui îi trebuise o acțiune simplă, aproape banală prin lipsa de convenție, care să-i îngăduie să-și strige acuzațiile și sentințele. Și totuși în **Seringa** există un dramatism ; este dramatismul interior al replicilor, al frazei, al cuvîntului. Acest dramatism subtil, accesibil la lectură, se cerea subliniat în spectacol cu un efort de gîndire și de expresie pe care multe alte piese nu-l solicită de obicei regizorului și actorilor. Din păcate, textul dramatic al lui Arghezi nu fusese înțeles în nuanțele și particularitățile lui de cei chemați să-i

„M-am obișnuit în lunga și atît de recenta mea carieră literară să-mi reînnoiesc materialele și sculele din cînd în cînd și să apuc alte drumuri... Am fost întotdeauna contestat, adeseori insultat, în noile mele faze și metamorfoze. Dar le-am parcurs la pas, pînă la succes".

TUDOR ARGHEZI

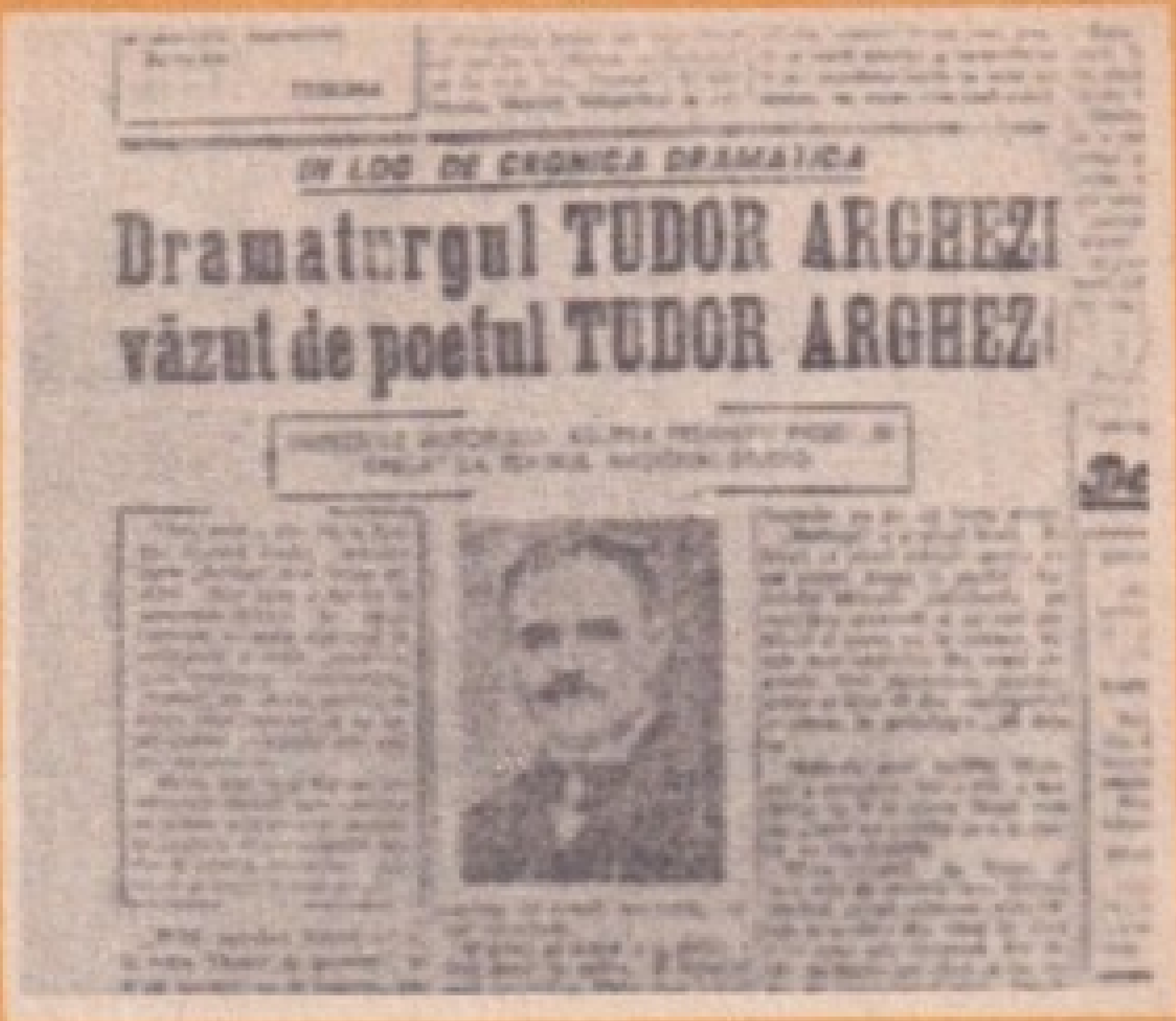

IN LOC DE CRONICA DRAMATICA

Dramaturgul TUDOR ARGHEZI văzut de poetul TUDOR ARGHEZ

dea viață scenică. Rob al locului comun și al rutinei, regizorul se simțise parcă stînjenit de lipsa «acțiunii», care în piesa lui Arghezi este numai atît cît trebuie să fie; el și-a îngăduit s-o accentueze, să-i îngroașe liniile desenului fin, deplasînd preocuparea actorilor și atenția spectatorilor spre ceea ce nu interesează în chip special, dar neglijînd în mod regretabil tocmai substanța textului: replica vibrantă, fraza incandescentă, cuvîntul incisiv care avea menirea să lovească și să izbăvească. O asemenea neînțelegere a piesei în însăși esența ei a dus, cum era și firesc, la un spectacol tern, fără strălucire, fără acea tensiune caracteristică scrisului. Tocirea ascuțișului frazei lui Arghezi de către cei sortiți să o rostească pe scenă a putut nedumeri pe spectatorul familiarizat cu opera marelui poet, dar n-a justificat în nici un caz injuriile, sugerate și stimulate, cu care a fost întîmpinată **Seringa** la prima ei reprezentare, în primăvara anului 1947...

...În aceeași vreme întemeiasem, diriguiam, redactam și tipăream o gazetă zilnică de format normal, **Tribuna românească,** în care pe lîngă „nerozii importante" — tot vorba lui Arghezi — mă străduiam, împreună cu echipa de redactori și reporteri, înjghebată mai mult pe nimereală, să strîngem în două-trei coloane „conținutul interesant al unei zile", relatat corect și comentat întotdeauna cu onestitate, chiar cînd competența se dovedea absentă. Cum însuși gîndul că, în circumstanțele de atunci, Arghezi ar putea fi «criticat» în gazeta mea mi se părea absurd, i-am vorbit poetului injuriat, a doua zi după premiera **Seringei,** amintindu-i că scrisese și el, cu ani înainte, cronici teatrale.

— Am făcut eu multe într-o viață de umblet cu bățul condeiului pe hîrtie! mi-a răspuns, cam în doi peri, Tudor Arghezi. Am făcut pînă și prostia de a scrie, cînd aveam vreo șaisprezece ani, și publica o epigramă de a căreia rușine îmi crapă obrazul și acum, după o jumătate de veac... (Nu știam atunci despre ce epigramă era vorba; mi-a semnalat-o mult mai tîrziu harnicul istoriograf Mihail Straje: apăruse într-o foaie a lui Macedonski — **Liga ortodoxă** nr. 54 din 1 octombrie 1896 — sub semnătura Ion Theo și ofensa pe George Coșbuc, care publicase în anul acela **Fire de tort.** Este cert, însă, că Arghezi nu așteptase vîrsta senectuții ca să se lepede de acel «păcat al tinereții», căci încă din 1904 afirmase în articolul **Vers și poezie,** apărut în revista lui și a lui V. Demetrius, **Linia dreaptă**: „Epigrama e un fel de a scrie ce spurcă arta; n-are ce căuta în vecinătatea ei; calamburul, ca și rîsul prostesc, e imoral în artă". Nu încape îndoială că asprimea judecății lui asupra epigramei pornea și din amintirea versurilor epigramatice prin care, la vîrsta necumpătării, jignise pe Coșbuc!). După o scurtă tăcere, poetul a ținut să completeze: Oi fi scris și cronici de-alea teatrale sau — **Doamne ferește**! — dramatice, dacă spui!...

— Eu v-aș ruga să mai scrieți una, pentru ziarul meu.

— Și despre ce spectacol ai vrea dumneata să scriu?

— Gazeta mea apare zilnic, domnule Arghezi, și dumneavoastră știți mai bine ca mine că pe cititorul unui cotidian nu-l poate interesa decît ultima premieră.

— Adică? m-a întrebat, nedumerit.

— Adică despre **Seringa,** pe care cred că ați văzut-o!...

Tudor Arghezi s-a uitat la mine pieziș, nevenindu-i parcă să creadă ce auzise:

— Despre **Seringa**?

— Despre **Seringa**! Scrieți ce vreți, dar nu ocoliți, vă rog, cele puse la cale și săvîrșite în seara premierei...

Pe Tudor Arghezi l-a amuzat propunerea și a rîs potolit, însă din toată inima. Apoi m-a privit drept în ochi:

— Să scriu ce vreau, zici? Poate dumneata nu știi că eu am încetat să mai scriu la o foaie a lui Macedonski, cu toate că eram doar un puțoi, cînd am băgat de seamă că proprietarul gazetei își

TUDOR ARGHEZI ...FLUIERAT!

amesteca penița cu a mea, fără să mă înștiințeze măcar ?

— Ba știu, domnule Arghezi. Și cred că ați făcut bine...

— Vrei să spui, cumva, că o să publici orice aș scrie ?

— Sub semnătura lui Tudor Arghezi, orice !

— Cînd îți trebuie manuscrisul ?

— Pînă deseară, ca să poată apărea mîine dimineață.

— Trimite pe cineva, pe la opt ceasuri, să i-l dau. Da' să nu vie după nouă, că dau drumul la cîini...

Seara, am primit de la Tudor Arghezi vreo cîteva zeci de rînduri scrise mărunt și ordonat, fără nici o ștersătură sau îndreptare. Și fiindcă poetul nu le intitulase în nici un fel, le-am pus eu un titlu menit să atragă atenția cititorilor : „În loc de cronică dramatică — Dramaturgul Tudor Arghezi văzut de poetul Tudor Arghezi" și le-am publicat în pagina întîia a ziarului **Tribuna românească** din 6 aprilie 1947 (purtînd, însă, după o practică obișnuită pe atunci, data zilei următoare). Și astfel, cînd nu mai apăreau **Biletele de papagal**, am putut să public un autentic «bilet» arghezian, în care marele scriitor nu numai că explica deplin mobilurile ostilității manifestate în seara premierei, ci și înfiera mentalități și ambiții sordide. Cum aceste rînduri nu pot fi găsite în nici unul dintre cele vreo treizeci de volume de **Scrieri** ale lui Arghezi apărute pînă acum, îmi iau îngăduința de a le reproduce, parțial, aici.

> **„M-am obișnuit în lunga și atît de recenta mea carieră literară – scria Tudor Arghezi – să-mi reînnoiesc materialele și sculele din cînd în cînd și să apuc alte drumuri. Am sîcîit de multe ori, fără să țin seama de supărătorul efect, liniștitele sedimente de nămol ale opiniunilor zăcute. Am fost întotdeauna contestat, adeseori insultat, în noile mele faze și metamorfoze. Dar le-am parcurs la pas, pînă la succes.**
>
> **„Tobele care m-au primit injurios, ori de cîte ori mă reinauguram, s-au dogit și spart.**
>
> **„Cînd am scris versuri, s-a spus că NU SÎNT poet.**
>
> **„Cînd am scris proză, s-a spus că SÎNT poet.**
>
> **„Cînd am scris romane, am primit imputarea că nu sînt romancier.**
>
> **„Cînd am polemizat, mi s-a spus că nu pricep genul.**
>
> **„Cînd am fost mistic, mi s-a reproșat vulgaritatea.**
>
> **„Cînd am fost inefabil, am fost pornograf.**
>
> **„Probabil că astăzi se va afirma că nu am învățat încă să scriu.**
>
> **„Vedeți ce deșarte și nule sînt categoriile artificiale. Anchiloza sinceră sau prin imitație creează singurul lucru pe care e în stare să-l creeze : obiecția critică, și ar dori doctoral să-și arate subtilitățile grotești.**
>
> **„Adevărul e că cine știe să scrie, scrie și atîta tot. În tot ce scrie el este egal cu sine, în afară cu dogmatica, locul comun și ponciful.**
>
> **„Aviz tinerilor, pe care i-am îndemnat întotdeauna să nu se împiedice de mediocritatea devenită didactică a criticii minore și să cuteze. Arta e o divină, mare impertinență."**

Și după ce mulțumea cald interpreților și arunca, grațios, „de pe scenă în loja direcției un trandafir poetului Zaharia Stancu", care îndrăznise „împotriva presiunilor exercitate" să includă **Seringa** în repertoriul Teatrului Național, Tudor Arghezi spunea :

> **„Publicul a fost în masă cu noi. Cîteva fluierături puse la cale – vreau să ignor cu generozitate sursa unde au fost organizate – s-au izbit de sonorul glas de peșteră vastă al aplauzelor cari le-au eliminat.**
>
> **„M-ați întrebat cum mi s-a părut «incidentul». V-am răspuns că și marmurii pure îi vine bine cîte o vînă plumburie și cred că viața, cu adversitățile și luptele ei, nu trebuie să se oprească la casa de bilete și ghișeul de control. Foarte bine !...**
>
> **„Numai că atunci cînd e o similitudine organizată, tentativa e falsă și cade în ridicol."**

Peste mai puțin de un an, poetul suavităților serafice avea să fie denunțat ca un cîntăreț al putreziciunii, de către Sorin Toma, insul care a realizat performanța de a fi student după ce fusese mai întîi profesor la aceeași Universitate ; poezia sănătoasă, poezia „etalon" urma să fie reprezentată de versurile fără vlagă și căznite ale unui fost director de publicație comercială destinată a servi drept «lectură», după masă, pentru digestie, și care — întîmplător ! — era tatăl denunțătorului...

Tudor Arghezi prevăzuse acuzație și, prin biletul publicat în **Tribuna** mea, îi răspunsese anticipat.

Iar spiritualitatea românească, prin tot ce a avut ea mai autentic, a socotit-o dintru început falsă și ridicolă.

Evocare de AL. CERNA RĂDULESCU ■

SPRE PISCURI DE UN ALB DESĂVÎRŞIT

Alpinismul este un sport al temerităţii, al voinţei şi al nervilor de oţel. Unul dintre temerarii inălţimilor montane româneşti, Matei Schenn, a cucerit in 22 de ani de practicare competiţională a acestui sport, de 16 ori, titlul de campion R.S.R., laolaltă cu titlul de Maestru emerit al sportului. O discuţie, un dialog cu Matei Schenn, pe tema acestui sport „ce-l duce pe om pe propriile-i picioare mai aproape de soare" este revelantă.

— După 22 de ani de alpinism, vă convine să vă intreb de... inceputuri ?

— Am gustat din plăcerile şi neplăcerile mai multor sporturi pină cind să indrăgesc alpinismul. La inceput a fost inotul, care pe lingă multe inghiţituri de apă mi-a prilejuit şi satisfacţii dar aceasta pină la o etapă de regiune, unde am avut o companie mai selectă şi am ieşit, cu un devans apreciabil, primul din coadă ! După o astfel de victorie, nu prea mai aveam entuziasm, dar nici antrenorul meu nu prea mai avea la ce ştafetă să mă folosească. După o asemenea intrare la apă, am căutat să ies la suprafaţă şi paşii mi s-au indreptat spre stadion. La inceput a fost fotbalul, apoi atletismul, dar panglica de sosire mi se părea mult prea indepărtată şi am părăsit blocstarturile. Un vechi schior şi alpinist m-a convins să practic... munţii. Aşa că...

— In România există locuri virgine pentru alpinism ? Care e cel mai dificil masiv ?

— Regiuni, locuri, pereţi pentru premiere nu prea mai există. Totuşi, izolat, se mai găseşte cite un perete care este incă ţinut in taină de către acel temerar care doreşte să-şi lege numele, prin parcurgerea lui, de realizarea unei noi premiere. Părerea mea : masivul Bucegi este reprezentat cu cele mai grele trasee in zona alpină, iar in zona subalpină cele mai grele trasee se găsesc la Cheile Bicazului.

— Care a fost cea mai grea ascensiune din cariera dv. curajoasă...

— După o perioadă atit de lungă de practicare a alpinismului, imi este destul de greu să-mi amintesc de cea mai grea ascensiune. Poate au fost toate grele, poate au fost toate uşoare, cu siguranţă, insă, toate au fost minunate şi mi-au dat satisfacţie. Să amintesc, totuşi, citeva : Fisura Albastră pentru vară şi Viesparu pentru iarnă, traseu efectuat in condiţii meteorologice deosebit de vitrege, viscol, —25 grade, drept pentru care am sosit la cabană la ora 23 fiind plecaţi de la ora 3, deci 20 de ore in viscol şi frig. Aceasta in ţară ; iar peste hotare traseul Faţa sudică a Dintelui Uriaşului din Alpii francezi.

— Ce simte un alpinist cind rămine suspendat deasupra unei prăpăstii ? Vi s-a intimplat ?

— ... ? !

— Bun... Vă mihneşte ceva din activitatea alpină ?

— Faptul că aceşti 22 de ani de practicare a alpinismului au fost atit de scurţi şi nu am ajuns să particip la o expediţie de realizare in premieră a unui virf de peste 7 000 metri !

— Aţi cunoscut, insă, evident, marile satisfacţii, poezia inălţimilor montane. Care din ascensiuni vă este mai aproape de inimă ?

— Pe lingă toate titlurile ciştigate, escalade efectuate in ţară şi străinătate, efectuarea a peste 50 de premiere, toate n-au putut să-mi ofere atita satisfacţie ca cea din cadrul unei expediţii efectuate in U.R.S.S. (Masivul Kicik Alai) cind s-a realizat o premieră, pe un virf neurcat şi necunoscut de nimeni inaintea noastră, a alpiniştilor români.

— Alpinismul deschide căile cunoaşterii. Dezvoltă şi calităţi omeneşti ? ...

— Practicarea alpinismului oferă posibilitatea cunoaşterii frumuseţilor patriei. Aceste dealuri, aceşti munţi cu care ţara se mindreşte oferă o gamă variată de relief şi obiective, spre care poate năzui omul. Alpinismul dezvoltă cele mai frumoase calităţi omeneşti : curaj, modestie, cinste, omenie, incredere, devotament. Acest sport de echipă necesită o inţelegere perfectă, o incredere deplină in coechipier, deoarece viaţa unuia depinde de celălalt...

Am consemnat aici citeva confesiuni făcute de un cunoscător al poeziei alpine, al curajului nedisimulat (in ascensiunea de acest gen temeritatea nu-şi poate cunoaşte decit adevărata faţă !). Am consemnat citeva ginduri, ca o deschidere, ca un indemn către cei care au tentaţia de a fi intr-o zi nu numai cu gindul, ci şi cu pasul, spre piscuri de un alb orbitor, in care zăpezile şi soarele devin totalitatea unei muzici ce poate fi percepută numai şi numai sus la peste 2 000, 3 000, 4 000, 5 000... de metri !

GHEORGHE DARAGIU ■

ERUPŢIILE SOLARE

Primul satelit de studiere a erupţiilor solare — „Solar Maximum Mission", — lansat la 14 februarie de N.A.S.A., a inceput să furnizeze date interesante asupra acestui fenomen insuficient cunoscut. Un purtător de cuvint al Centrului spaţial Goddard, din apropiere de Washington, informa spre sfirşitul lui iunie despre coliziunea unor puternice cimpuri magnetice. După aproximativ şase luni de la lansarea sa, satelitul „Solar Maximum Mission" inregistrase deja 740 explozii solare. După cum s-a anunţat de nenumărate ori in acest an, Soarele inregistrează creşteri in activitatea sa la fiecare 11 ani ; actuala perioadă de activitate solară intensă se incheie in februarie 1981. Satelitul lansat de N.A.S.A. prezintă o particularitate : el a fost conceput pentru a fi recuperat de naveta spaţială, a cărei primă lansare este prevăzută pentru martie sau februarie 1981. Erupţiile solare care se produc la aproximativ 8 000 kilometri de suprafaţa Soarelui — afirmă specialiştii —, perturbează mai ales comunicaţiile radio ale Terrei.

CYRUS VANCE LA „NEW YORK TIMES"

Fostul secretar de stat american Cyrus Vance care de la demisia sa, in aprilie, reluase activităţile de avocat pe Wall Street, a fost ales in iunie membru al consiliului de administraţie al cunoscutului ziar „New York Times". Într-un interviu acordat cotidianului, Cyrus Vance a lăsat să se inţeleagă faptul că este foarte fericit trăind „o viaţă de simplu cetăţean, regăsind atmosfera de dezbateri ce caracterizează tri-

8 TONE DE AUR recuperate de pe vasul NIAGARA

Încă din copilărie, oamenii n-au incetat niciodată să viseze comori ascunse. Îngropate in nisipurile răscolite de arheologi sau inghiţite de mările explorate de scafandri, aurul şi obiectele preţioase işi oferă încă tentaţiile. Galioanele renaşterii ce aduceau bogăţiile Americii şi s-au scufundat, au rămas pe fundul mărilor, atrăgind nenumăraţi cercetători. Pierre de Latil şi Jean Rivoire, autorii cărţii Comorile scufundate, **apărută in editura franceză „Plon"** povestesc in revista Historia cum vapoarele **moderne, dispărute in largul mărilor, ii pun, şi ele, la incercare pe cei tentaţi de recuperarea unor astfel de bogăţii.**

În 1930, aurul de pe nava **Egypt**, care se scufundase după o coliziune in largul capului Finistère, fusese recuperat cu mare greutate de la o adincime de 120 de metri. „Oare acest record al lumii va putea fi depăşit ?" — se intrebau cei din Australia şi Noua Zeelandă, care, in vara anului 1940, cunoşteau secretul navei **Niagara**, ce zăcea atunci in mormintul de ape.

Dar puţini ştiau că acest pachebot, plecat din Sidney spre Canada, transporta aproape opt tone de aur. Şi, totuşi, spionajul nazist se pare că aflase. De ce altfel ar fi întins o asemenea capcană inocentei nave **Niagara**? Era perioada în care Statele Unite nu livrau mărfuri aliaţilor decît cu mare circumspecţie. Pentru a evita repetarea faimoaselor „datorii de război" din 1914-1918, care înrăutăţiseră mult timp relaţiile dintre Vechea şi Noua Lume, izolaţioniştii americani votaseră legea „cash and carry" — plăteşte şi cară. Pentru a putea cumpăra material din S.U.A., alte ţări trebuiau, deci, să plătească „cash" — în aur, evident. Iar Anglia nu numai că recurgea la rezervele băncii naţionale, dar solicita chiar şi resursele Africii de Sud.

Deodată, explozia...

În timp ce pachebotul se pregătea să părăsească Auckland, marele port din Noua Zeelandă, unde făcuse o escală, o navă fantomă, probabil un submarin, presăra cu mine canalul pe care, inevitabil, orice navă trebuie să-l traverseze la ieşirea din Auckland, între portul Whangarei şi arhipelagul Poor Knights. Şi, la 19 iunie 1940, ora 3 şi 34 de minute, dimineaţa, explozia s-a produs. La ora 5,30, pachebotul dispărea. Toţi pasagerii reuşiseră să urce în şalupe, iar la ora 11 erau culeşi de o navă de salvare venită din Whangarei.

Desigur, guvernul englez şi Banca Angliei au hotărît imediat să recupereze comoara. Faptul că aurul de pe **Egypt** fusese pescuit de la o adîncime de 120 de metri, iar cel de pe **Niagara** zăcea la o adîncime de 133 de metri, le dădea oarecari speranţe. Apoi, în 20 de ani, tehnica făcuse şi ceva progrese. Dealtfel, văzută din birourile londoneze, afacerea părea posibilă, de vreme ce scafandrii coborîseră la aceste adîncimi prin înlocuirea heliului cu azotul din aer. Totuşi, aici se punea problema unor performanţe excepţionale, a unor adevărate recorduri. Cu totul altfel stăteau lucrurile, acum, cînd lucrările trebuiau să se desfăşoare în astfel de condiţii dificile. Efectele presiunii şi cele chimice, mai mult decît cele fizice, făceau ca omul să nu fie capabil de nici un efort, nici măcar să gîndească coerent. Singura metodă posibilă era cea folosită la **Egypt**: scafandrul să fie coborît închis într-o turelă de oţel suspendată de un cablu, fiind astfel lipsit de orice posibilitate de acţiune directă. Precedentul **Egypt** nu era, totuşi, deloc valabil, căci în condiţii de război totul se complica. Prezenţa minelor şi, mai ales, necesitatea de a manevra şi lucra în cel mai mare secret adăugau noi dificultăţi. Apoi, cine garanta că un alt submarin nu le va tulbura din nou lucrările?

Un scafandru vedetă

Banca Angliei ceru constituirea unui consorţiu la Melbourne, grupînd 3 societăţi, şi într-o atmosferă de mister îl însărcină cu operaţiile de salvare pe căpitanul J.P. Williams, care fu numit director tehnic şi care, la rîndul său, îl desemnă scafandru şef pe John Edward Johnstone, cel mai bun specialist australian.

Nepot al unui scafandru din Liverpool, acesta îşi exercita meseria în Australia. Prima lui mare misiune constase în recuperarea a 4 480 lingouri de 101 kilograme de cupru dintr-un cargou. Atunci, dificultatea nu fusese adîncimea, ci stratul urît mirositor care acoperea calele în care erau închise lingourile: nava transporta, pe lîngă cupru, şi furaje, şi cartofi, şi varză, şi mazăre, care, în cîteva săptămîni, putreziseră îngrozitor. Din acel moment, J.E. Johnstone, care dispunea de un mic capital, începu să lucreze pe cont propriu şi-şi tipări pe cărţile comerciale cuvîntul de ordine: „În orice loc şi la orice adîncime". Iar anii au trecut...

bunalele. În vîrstă de 63 de ani, fostul secretar de stat american a devenit asociat al firmei de avocaţi „Simson, Thacher and Barlet" (pe Wall Street, unde s-a reintors) in 1955. În 1961, el a ocupat diverse funcţii în Departamentul Apărării la Washington, în timpul preşedinţilor Kennedy şi Johnson. El a fost primul negociator american la convorbirile americano-vietnameze de la Paris, din 1968—1969. Din 1970 pînă in 1976, şi-a reluat activităţile la New York, pentru a fi numit secretar de stat în 1977, în administraţia Carter. Demisia sa din acest post, în aprilie, a survenit în urma dezacordului asupra oportunităţii operaţiunii de salvare a ostaticilor americani din Iran.

ŢIGARETA ŞI VOLANUL

Societatea naţională britanică a nefumătorilor a cerut guvernului să propună parlamentului o propunere de lege interzicînd conducătorilor auto să fumeze la volan. Un asemenea obicei, susţine societatea nefumătorilor britanici, se află la originea unui număr considerabil de accidente pe şosea şi mai mulţi automobilişti, care şi-au găsit moartea la volan, au fost descoperiţi cu mucuri de ţigară în mînă. Societatea în cauză atrage atenţia în scrisoarea sa adresată guvernului britanic că faptul de a fuma conducînd reprezintă „o distracţie periculoasă", întrucît inhalarea de nicotină, combinată cu monooxidul de carbon din gazele de eşapament, reduce considerabil aptitudinile de conducător auto. La ministerul transporturilor din Londra s-a afirmat, în replică, că orice activitate care reduce capacitatea de conducere a unui mijloc de transport este deplorabilă, dar că nu există încă o probă fermă că acţiunea fumatului ar reprezenta un handicap real în această privinţă.

INOVAŢII LA WIMBLEDON

Electronica în serviciul arbitrajului: aceasta a fost marea inovaţie, în 1980, pe „Centralul“ şi pe terenul nr. 1 de la Wimbledon, unde pentru prima oară a avut loc un asemenea experiment într-un turneu din „Marele Chelem“. Judecătorii celor două linii de serviciu, ca şi arbitrul principal al meciului, au avut la dispoziţie într-adevăr, un dispozitiv electronic care să le permită să stabilească dacă mingea aflată în joc a depăşit sau nu limitele regulamentare. În cazul că mingea depăşea linia, două semnale electronice, unul sonor şi altul luminos, erau emise de acest dispozitiv. Sistemul experimentat în premieră la Wimbledon, în acest an, numai pentru liniile de serviciu, în cazul că este apreciat ca satisfăcător de specialişti, ar putea fi extins anul viitor pe toate terenurile şi liniile. „Nu a reprezentat decît o experienţă — a indicat cu modestie inventatorul sistemului, Bill Carlton. Dar este posibil ca, în caz de reuşită, să fie generalizat pentru întreg turneul, ar fi posibil să fie aplicat şi celorlalte linii ale terenului şi, în special, liniilor de fund“. Răspunsul definitiv la această încercare de evitare a protestelor jucătorilor faţă de arbitraj va fi cunoscut abia anul viitor.

„CEL MAI BUN CÎINE“

Un Irish Wolfhound de trei ani, răspunzînd la numele de... Bhoree Gillian V. O. Ruempol

După ce îl cooptă şi pe fratele său mai tînăr, William, în cel mai mare secret, începu pregătirea pentru marea aventură. Mai întîi, o întreprindere din Castelmaine, statul Victoria, construi o turelă de observaţie. A fost concepută după acelaşi principiu ca şi cea care recuperase aurul de pe **Egypt**, dar era ceva mai mare. Omul — sau chiar oamenii, la nevoie — respira aici la o presiune normală, era alimentat cu oxigen printr-un rezervor, fiind debarasat de gazul carbonic al propriei respiraţii de către calciul sodic. 14 hublouri din cuarţ îi permiteau să vadă în toate direcţiile.

În plină criză a navelor comerciale, abia a fost găsit un mic vapor de coastă de 200 de tone, **Clymore**, al cărui nume scoţian se datora faptului că se născuse pe un şantier din Glasgow, cu aproape 40 de ani în urmă şi din care nu mai rămăsese decît corpul şi maşinile. Nava a fost încărcată cu macarale şi scripeţi, o paletă s-a adăugat elicei, iar cazanul cu apă a fost reparat. Toate reparaţiile s-au făcut foarte repede, aşa încît, la începutul lunii decembrie 1940, la cinci luni şi jumătate după naufragiu, operaţiunile de salvare au debutat în portul Whangarei.

Turela luată de valuri

La 31 ianuarie 1941, fu descoperită o epavă, şi două zile mai tîrziu era identificată: **Niagara.** Iată cum povesteşte Johnno impresiile, aşa cum reiese dintr-un jurnal ţinut de fratele său, William: „Ici, colo am zărit diferite forme răspîndite pe fundul mării. N-am văzut epava decît în momentul cînd m-am lovit de ea. Am strigat la telefon: »Trage«. Cîtva timp am continuat să mă lovesc numai de epavă; apoi am văzut hublourile. Lisa şi cîrligele de care erau agăţate bărcile de salvare mi-au trecut prin faţa ochilor. După care n-am mai văzut nimic. Nu mai aveam nici o îndoială, era într-adevăr **Niagara.** Epava se odihnea la o adîncime de 133 de metri. Trebuia bătut recordul **Egipt**-ului... Metoda lui Quaglia şi a scafandrului său şef, folosită pe **Egypt**, avea să fie urmată întocmai. Mai întîi, trebuia ca nava de salvare să fie ancorată solid deasupra epavei. Însă prima ancoră s-a pierdut. O a doua se agăţă bine: Johnno coborî să vadă dacă este fixată exact.

Să-i dăm acum cuvîntul lui James Taylor, ziarist la Sidney **Morning Herald**, care a urmărit o parte din operaţiunile de salvare pentru a le povesti în momentul cînd n-au mai fost un secret pentru nimeni. (Dealtfel, James Taylor a consacrat o întreagă carte aventurilor lui J.E. Johnstone).

„Johnstone povestea la telefon tot ce vedea. Epava era prăbuşită într-o parte, expunîndu-şi spărtura făcută de mină. «Coborîţi-mă pînă ating fundul navei — zise scafandrul. Apoi vă voi spune ce mai trebuie făcut... M-am aşezat exact deasupra pasarelei, lîngă un coş... spart». «Care dintre ele? Dacă are un fluier înseamnă că e cel din faţă». Nu văd. «Aveţi răbdare; ochii nu mi s-au obişnuit cu obscuritatea»“. O clipă mai tîrziu, Johnstone povestea că acela era singurul coş care mai rămăsese, cel din faţă dispăruse. În timp ce descria epava, se produse o catastrofă. Din cauza vîntului, ancorajul navei **Claymore** se rupse. Turela fu tîrîtă de apă pe puntea **Niagarei,** după care căzu de la o înălţime de cîţiva metri, ameţindu-şi pe jumătate prizonierul. Apoi, se lovi de cîrligele bărcilor de salvare. Totul se desfăşură atît de repede, încît Johnstone înţelese pericolul abia după ce acesta trecuse: dacă s-ar fi agăţat în cîrligele bărcilor de salvare, cablul turelei ar fi fost, cu siguranţă, tăiat. La bordul navei **Claymore** nimeni nu îndrăznea să întoarcă mînerul scripetelui, de teamă că nu va mai întîlni nici o rezistenţă... În sfîrşit, William Johnstone se hotărî să tragă de cablu şi constată că turela se mai afla încă la capătul lui.

Nici un bloc de ciment, nici o ancoră nu rezista pe timp nefavorabil. Cinci balize au fost aşezate în jurul navei, menţinute fiecare de un bloc de cinci tone. **Claymore** trebui să facă multe manevre înainte de a se aşeza în centrul acestui hexagon, unde şi rămase, cu riscul de a se detaşa în momentul în care vîntul s-ar fi înteţit.

Aşa cum era de aşteptat, accesul la seif, aşezat în mijlocul navei, era foarte dificil. 590 de lingouri, cîntărind fiecare cîte 13 kilograme şi jumătate, erau închise, cîte două, în 259 de casete din lemn alb. Doar explozibilul deschise drum printre suprastructuri şi cele trei punţi superioare. După fiecare explozie, scafandrul, care coborîse pentru a observa urmările, decupa cîte o bucată de carton de pe macheta realizată după planurile **Niagarei.**

Niagara era înclinată cu 70 de grade. De aceea, cînd la 25 septembrie, uşa seifului apăru, în sfîrşit, la capătul unei gropi adînci, ea arăta mai curînd ca o trapă într-o podea decît ca o uşă într-un zid. Nu se mai putea, deci, pune problema să se continue străpungerea pe un diametru de 20 de metri. Trebuia deschisă uşa şi introdusă o grapă special proiectată şi construită. „Cîrligele" nu erau mai potrivite decît dozele puternice de exploziv ; de aceea au fost aruncate mici doze de gelinit. Din nefericire uşa grea blindată căzu în interiorul camerei. Cum se puteau acum debarasa de ea ?

13 octombrie fu prima zi norocoasă. Chiar de la prima încercare, cînd nimeni nu spera că grapa specială va muşca imediat dintr-un lingou aflat în camera unde scafandrul nu putea privi. Timp de cîteva ore, grapa nu putu să pătrundă în strîmtul orificiu de 2,60 m pe 1,40 m ; cînd, totuşi, reuşea să pătrundă, nu mai putea să se deschidă. După amiază, vizibilitatea fiind mai bună, aflat în turelă, Johnno dirijă mai uşor manevrele de suprafaţă.

Două lingouri strălucitoare

Johnno spuse prin telefon : „Ridicaţi încet, vreau să văd ce a agăţat grapa". Căpitanul Williams, care era la celălalt capăt al firului, transmise aceste dispoziţii oamenilor de la macara. Agitaţia ce se simţea în glasul lui Johnstone îl contaminase şi pe el. „Johnno, Johnno, ce se întîmplă ?" — urla el în microfon. Dar scafandrul era prea preocupat ca să mai răspundă. Lopata macaralei trecea încet, doar la cîţiva centimetri de turelă, şi el avea impresia că distinge la capătul ei o casetă dreptunghiulară. Turela reveni la suprafaţă mai repede decît grapa. Imediat ce ieşi din cabină, Johnno îi spuse căpitanului Williams cîteva cuvinte la ureche. Dar caseta, acoperită de noroi, era deja pe punte.

Dinţii grapei se înfipseseră atît de adînc în lemnul casetei, încît a trebuit să fie extrasă cu ajutorul instrumentelor. Atunci cutia căzu pe punte şi se sparse. Două lingouri de aur strălucitoare, ca şi cum atunci ar fi fost scoase din Trezorerie, căzură cu un zgomot foarte plăcut. Aveau 30 de centimetri lungime şi zece lăţime, cîntărind fiecare peste 13 kilograme. Nimeni, la bordul lui **Claymore,** nu mai văzuse vreodată o aşa cantitate de metal foarte preţios : şi fiecare se gîndea că epava conţinea încă 588 de lingouri asemănătoare. Era suficient pentru ziua aceea.

Un pantof, chei şi 17 lingouri

Şi acum să dăm cuvîntul jurnalului scris de fratele lui Johnstone : „După amiază, Johnno şi cu mine ne urcarăm

a fost desemnat ca „cel mai bun cîine" la cea de-a 102-a expoziţie canină internaţională, care s-a desfăşurat timp de două zile, la sfîrşitul lui iunie, în parcul expoziţiilor din Paris. Au participat patru mii cinci sute de exemplare, din 13 ţări, care au umplut , realmente imensa suprafaţă a parcului cu o mulţime zburdalnică şi... lătrătoare, însă foarte bine crescută, după cum consemna France Presse. Cele 50 000 de persoane venite să-şi contemple patrupedele favorite nu au avut de ce să se plîngă, neînregistrîndu-se nici cea mai mică muşcătură. Cîini de rase dintre cele mai diferite cu putinţă s-au comportat cu demnitatea proprie epitetului de elită — „cel mai bun prieten al omului". 75 de judecători de diverse naţionalităţi s-au achitat de dificila îndatorire de a face o triere a cîinilor clasaţi în zece grupe. Plasată sub înaltul patronaj al preşedintelui Valery Giscard d'Estaing (posesorul unui Weimaraner care răspunde la numele Juguarta), această manifestare anuală ilustrează interesul purtat de numeroşi oameni tovarăşilor lor canini.

AL 4-LEA

La 22 iunie, 23h 07 GMT, la Royal Women's Hospital din Melbourne, a venit pe lume, într-o duminică, cel de-al patrulea „Bebe în eprubetă" din lume, primul din Australia. Cîntărind la naştere 3,850 kg, Candice Elisabeth, ca şi mama sa, Linda Reed, au ieşit din această experienţă cu bine.

SIC TRANSIT...

Presa israeliană a publicat într-unul din numerele sale duminicale fotografia lui Ephrayim Katzir fost preşedinte al statului,

cărindu-şi cu greutate valizele singur, pe aeroportul Ben Gourion, fără ca cineva să-i acorde cea mai mică atenţie. Ziarul care a publicat fotografia a însoţit-o cu precizarea că fostul preşedinte călătorise în acelaşi avion cu o celebră actriţă americană şi că, în timp ce zeci de ziarişti şi sute de admiratori o înconjuraseră pe actriţă, nu se găsise nimeni care să acorde cea mai mică atenţie fostului preşedinte. E. Katzir, al cărui mandat prezidenţial a luat sfîrşit în 1978, tocmai primise în Statele Unite o diplomă Honoris Causa a unei universităţi americane. Fizician de reputaţie internaţională, E. Katzir conduce în prezent, la Institutul Weizman din Rehovoth, sectorul de cercetări asupra polimerilor.

O FÎNTÎNĂ MELOMANĂ

Una dintre cele mai feerice şi mai mari fîntîni din lume urmează să fie construită în aceşti ani în Kuweit. Trei contracte — cu două societăţi ale unor întreprinderi kuweitiene şi cu societatea vest-germană „Siemens" — au fost semnate de ministrul kuweitian al lucrărilor publice. Costul proiectului : 50 milioane de dolari. Firma „Siemens", în schimbul a 6 milioane de dolari, va trebui să amenajeze fîntîna propriu-zisă, care „va cînta" muzică arabă şi clasică urmînd mişcările ritmice ale apei. Cele două societăţii kuweitiene, participante la realizarea proiectului, vor primi 44 milioane de dolari pentru lucrările de construire a bazinelor, a canalizărilor, a unei esplanade şi a grădinilor ce vor decora spaţiul situat în faţa fîntînii.

cu schimbul în cabină. La început, vizibilitatea era bună. Dar, de fiecare dată cînd grapa lovea epava, aceasta ridica nori de noroi şi nu mai vedeam nimic. Cred că a intrat de mai multe ori în seif însă fără nici un rezultat. Ar fi trebuit mărit orificiul pentru ca grapa să poată pătrunde cu cupele deschise". A doua zi : „Aşa cum prevăzusem, excavatorul s-a stricat pentru că se deschidea într-un spaţiu prea mic. Un fir de comandă se rupsese ; reparaţia a durat pînă seara. Sînt extenuat de atîta aşteptare, de atîta pîndă şi de atîta strigăt la telefon. Oare ce ne rezervă ziua de mîine ?"

Dimineaţa acestui „mîine" fu descumpănitoare ; vizibilitatea era proastă. Din încăperea epavei nu s-au scos decît bucăţi de tablă, apoi... o saltea. Scafandrul oprea grapa în faţa hublourilor pentru a examina încărcătura şi o arunca dacă nu părea să aibă vreun interes. La reluarea lucrului, grapa aduse la suprafaţă o casetă, apoi două şi un lingou izolat. În acelaşi timp scoase un pantof, chei, o carte de bucate. Şi un clopoţel care nu părea să fi avut de suferit prea mult din cauza apei. Dar nu era altul decît cel de pe vasul **Claymore.** Irascibilul bucătar de bord îl aruncase în mare, cu cîteva zile mai înainte, întrucît nimeni nu-i răspunsese la apel !

Seara, 17 lingouri fuseseră aduse la suprafaţă. Operaţiunea dură săptămîni în şir, ziua de 19 noiembrie marcînd recordul prin pescuirea a 89 de lingouri. N-ar trebui ca reuşita aventurii să ne facă se ne închipuim că ar fi fost o operaţiune uşoară. Să ne gîndim numai la complicatele manevre necesitate de fiecare coborîre a grapei : scafandrul vede, dar nu poate acţiona ; echipa de la suprafaţă, numai ea poate acţiona, dar nu vede ce-i sub apă. Iar omul de jos nu vede decît foarte prost şi cei de sus nu pot manevra cu aparatele decît foarte greu. Să ne gîndim şi la pericole : pentru a putea dirija operaţiunile, plonjorul trebuie să fie coborît prin spărtura făcută în coasta navei ; cînd marea era agitată, el risca să se lovească de bucăţile de tablă sau de aşchiile din lemn şi să-i fie tăiat cablul. Trebuia chiar să se aventureze cît mai aproape de strîmtul orificiu al seifului şi, acolo, cea mai mică eroare de manevră ar fi putut împinge turela în acest orificiu cu riscul de a o bloca. În plus, mai erau şi minele. Pericol real, căci unul dintre culegătorii de mine din jurul vasului **Claymore** atinse una dintre ele şi explozia ucise mai multe persoane.

Dar, pe măsură ce lingourile erau recuperate, probabilitatea că vor putea pescui totul era din ce în ce mai mică. La sfîrşitul lui noiembrie au fost necesare în medie 60 de încercări pentru ca macaraua să poată aduce la suprafaţă doar un singur lingou. După ce degajarea unui perete al seifului permise ridicarea la suprafaţă a încă opt lingouri în aceeaşi zi, eşecurile deveniră din ce în ce mai numeroase. La 6 decembrie echipa renunţă definitiv.

555 lingouri din 590 fuseseră recuperate. 94 la sută — adică 2 379 000 lire sterline.

Johnstone a vrut, mai tîrziu, să recupereze şi ultimele 45 de lingouri. Voia să construiască un scafandrier special, rigid, dotat cu cîrlige manevrabile din interior, cînd află că guvernul neozeelandez ar fi cerut două treimi din cîştig. Atunci renunţă.

DUMITRU CONSTANTIN ■

P.S. În 1953, Risdon Beazley, expert în recuperări din apă, reuşi să readucă la suprafaţă 43 din cele 45 de lingouri care mai rămăseseră. Aşa s-a încheiat aventura celor opt tone de aur de pe **Niagara.**

FANE MILOSU'

(Fragment din romanul în pregătire „Sărut mina, coniță, a venit fotografu")

Ședința de analiză a ultimului număr se terminase. „Zborul de noapte", materialul cules cu atita trudă în comuna Ianca de Danillo și Mihai, căpătase, ca să zicem așa, o notă microscopică.

— În primul rînd, tovarăși, nu înțeleg de ce trebuie noi să punem un titlu capitalist la un articol de-al nostru. Ghilimelele astea, aș zice, mai rău încurcă, deoarece aici se vede clar cum niște tovarăși de-ai noștri ară cu tractoarele noaptea. Și ce mai vedem? Lîngă un foc stau niște mogîldețe prăjind ceva...

— O rață! se auzi vocea înceată a lui Mihai.

— Fie, o rață, aprobă vorbitoarea, dar ce are asta de-a face cu titlul? Ca să nu mai pomenim că nu cu rațe fripte rezolvăm noi complexitatea sarcinilor. Credința mea este că tovarășii au greșit, mai ales că... fac o pauză și mă adresez din nou tovarășului redactor șef, aducindu-i la cunoștință, că nici Danillo și nici fotoreporterul nostru, tovarășul Mihai Mihai, nu mi-au adus situația politică a acestor oameni. Așa nu merge! Mă înțelegeți, am și eu o răspundere aici, continuă șefa cadrelor, Hențescu.

Hari Dorel privea de la prezidiu situația și, oricît de atent îl iscodea Mihai, mascat fiind de Baboi, de la secția externă, era imposibil să smulgă de pe fața șefului altceva decît o superioară și nemărginită plictiseală.

— Ce zici ce morcov ne-a vîrît ?

Mihai își privi colegul, aprobă ușor din cap și continuă să-l țintească pe redactorul șef, căutînd să-i ghicească adevăratul gînd.

Chestia asta cu morcovul era totuși o idee. În pauză, Mihai își aprinse o țigară. Nefumătorii fumau și ei. Înalt, osos, cu părul aiurea, Danillo îl prinse de umăr pe Mihai :

— Lasă, bătrîne, habar n-are de teren. Ce naiba te agiți ? Verba volant, zboară și se alege praful de ea.

— Cum, mă ? După ce cumpăr o rață ca să fac o poză bună, ea îmi zice că nu-i aduc situația politică ? Adică să-l întreb pe amărîtul ăla plin de pămînt în ochi dacă a fost tat'su legionar ? Mă mir că n-a întrebat și de rață ?

Chestia cu originea raței, scăpată așa, i-a mers la inimă și cei care auziseră poanta zîmbeau. Trecusem de perioada morcovilor internaționali, rămînînd doar cu cei naționali. Săptămînal, Mihai Mihai era chemat de către șefa cadreor, Hențescu, și de fiecare dată acesta sta rezemat de ușă ascultînd smerit.

— Nu-i bine ce faci, tovarășe, adică eu sînt obtuză, vrei să zici, nu ? Dumneata îți permiți cam multe. Ți-a cerut cineva ceva referitor la rață ? Crezi că noi nu aflăm ? Ia să faci bine să-mi aduci situația politică a soțului sorei vitrege a tatălui dumitale vitreg ? Ce politică a făcut el înainte de 23 August ? Poate acolo găsim noi originea manifestărilor dumitale... S-a-nțeles ?! Poți pleca !

Mihai ieșise repede, cum s-ar zice morcovit. Dealtfel moda aceasta cu morcovu era pe buzele tuturor. Anul trecut fusese cuvîntul sanchi. Toată lumea zicea sanchi, în orice ocazie și oriunde. Oameni în toată firea, preluînd de la copii, repetau cu neascunsă plăcere cuvîntul.

Ce importanță mai avea acum că tovarășei H nu-i plăcuse titlul materialului adus ? Important era să termine cele 101 lucrări ce și-a propus să figureze în expoziția „Muncă și pîine" din sala Brezoianu. Moda și poza sau poza modei la zi — iată secretul preocupărilor sale actuale. Totul era minuțios pregătit. Din instinct, Mihai simți lipsa cîtorva fotografii cu sare și piper, sau cîteva poze mai filosofice, ceva mai profund, cîteva metafore.

Mihai coborî din autobuzul 31 la „Patria" și, după ce traversă grăbit strada Mendeleev, coti la stînga, intrînd în Piața Amzei. Fotografia cu cei doi pești o avea, ca să zic așa, în buzunar. Clișeul era gata, rămăsese doar s-o „tragă pe un 40×40 glantz — contrast : o știucă din care rămăsese doar scheletul, cu gura căscată, gata să înghită un peștișor. Poanta era că peștișorul era viu. Trăznet ! Se gîndise chiar și la un titlu : „Năravul din fire", titlu străveziu. Un tovarăș fără nume a zis : „Nu-i bine !" Și i-a sugerat s-o intituleze „Confruntare". Pe răspunderea lui. Chiar așa !

— Scheletul este imperialismul, nu pricepi ? Hai, că ți-am făcut un serviciu, recunoaște !

— Recunosc. Dar, dac-o să zică altcineva invers ?

— N-o să zică nimeni nimic. Capitalismul este la fel de putred ca și scheletul peștelui tău, este ?

Ajuns în Piața Amzei, Mihai Mihai căuta morcovi. Ce poveste ! Toată lumea o să ia foc de rîs. Acum, la radio, o voce moale cînta în neștire, prelungind un i-i-i agasant. Tenorul, necăjit că nu-i poate agăța melodiei un tremolo în coadă, făcea eforturi, dînd drumul cuvintelor pe nas : „Să nu uităm să iubim trandafirii". Cîntăreții mai baritoni preluaseră alteori cîntecul mult mai grav, voind cu orice preț să imprime o notă à la Gilbert Becaud, și chestia asta-l înfuria pe Mihai peste măsură : Cîntă, domne, ca tine ! dă-te-n mă-ta !! Nu behăi aici ! Și, furios, închidea clapeta difuzorului stației de amplificare din secție.

Tăsică Lînecan, laborantul, se uită lung la Mihai, cu ochiul lui de sticlă.

— Ce-ai, mă artistule, iar ești nervos ?

— Tu erai, mitocane ? Iartă-mă că ți-am stricat petrecerea la iarbă verde. Credeam că dormi...

La redacție, Mihai ar fi putut închide difuzorul. Aici însă, în piață, responsabilul agățase difuzoarele în copaci.

De fapt, ochiul colegului era bun. Fenomenul apărea doar cînd cineva îl contraria sau ceva îl speria. În aceste situații, laborantului îi înțepenea un ochi, și... Tăsică era veșnic speriat. S-a speriat chiar și atunci cînd cadrele, zîmbind, i-au întins o fondantă cu ocazia aniversării zilei sale de naștere. Hențescu, cu părul tăiat scurt, purtînd pe nas ochelari cu 14 dioptrii, umbla din birou în birou, ținînd în mînă o cutie cu fondante, cumpărate de la solduri. Altfel nu se explică milionul acela de punctișoare negre, mici haznale ale muștelor păguboase. Ajunsă la Tase, după ce i-a dat bomboana, i-a trîntit și conversația :

— Tovarășe Lînecan, de ce oare nu te-nsori dumneata, ca să faci copii ? Ai ?

Lînecan nici n-a dus mîna la gură. Călcînd ca pe ace, ieși din biblioteca redacției pe culoar, ținînd, cu frică, în mînă fondanta care se topise.

— Ce-a vrut să zică, mă, cu „oare" ăla ? ă ?

Mihai i-a pus atunci în palmă și fondanta lui și l-a întrebat :

— Buldogule, tu ai un ochi de sticlă ?

— Nu !

— Atunci mi s-a părut.

Ajuns la prima tarabă, socoti morcovii prea mici. Scormonind, găsi unul mai răsărit și pe acesta Mihai îl ridică între două degete, proiectîndu-l pe cer. Nu era nici pe departe ce căuta. Adică, nu avea ecrudescențe inelare, plastice, cu mustăți, ca să accentueze artistic ideea, așa cum deseori vorbea Iagovici despre marea putere a sugestiei. Ce dramă și cu Iagovici ăsta ! Toată viața și-o risipise vorbind despre fotografia artistică, el fiind însă incapabil de-a face măcar una. Mihai Mihai găsise într-un sat din Banat, la Borlova, un șurub vechi de teasc, măsurînd circa 50 de centimetri, care, din profil, era grozav de fotogenic. Tescuitorul, privit din acest plan, dădea în aparat o linie. Trebuiau doar cîțiva morcovi băgați pe găurile talerului, care să atîrne ca niște pumnale supradimensionate deasupra unui individ gata să-l strivească. Acesta speriat să privească drept în obiectiv ; explicația : „Să nu uităm să iubim trandafirii". Trăznet !

— Cît costă, maică, prăpăditul ăsta ?

Baba ridică spre Mihai ochii plini de ape.

— Păi, știu eu ? Patru lei kilu'. Dă și mata un leu și ia-l.

— Bre, eu îți dau cinci, ca să-mi aprinzi și mie o lumînare de noroc, vorba aia, că ți-am luat fața mărfii.

— Să-ți fie de bine !

În acest timp, Mihai observă ceva. Alături de babă, un țăran privea „afacerea" cu ochi mijiți, pe sub borurile pălăriei care odată, de mult, fusese și ea nouă, cam pe vremea cînd tatăl lui, al zarzavagiului, fusese împins cu forța prima oară „la vedere".

Rezemat de țeava tarabei ce ținea acoperișul, pseudo-țăranul, bătînd 30—32 de ani, sta cu amîndouă mîinile vîrîte în buzunarul șorțului, nebărbierit și ars de soare. În colțul buzelor îi fumega o țigară care mai avea puțin de trăit. Privea la trăznitul ăsta care dă 5 lei pe un singur morcov. Era convins că Mihai va ajunge pînă la urmă, neapărat, tot la dînsul, pentru că morcovi mari și frumoși ca pe taraba lui nu există în toată piața.

Mihai îl ocoli cu bună știință. Se uită aiurea și la nimic. Enervat de situație, negustorul nu mai răbdă :

— Alo, domnu' !

— Ce este ?

— Ăștia nu-s buni ? zise, aplecîndu-și capul în direcția grămezii cu morcovi.

Mihai îl privi rătăcit pe țăran, de parcă nu marfa îl interesa. Acesta intrase, ca să zicem așa, în joc. Sesiză tremurul imperceptibil al pleoapelor mijite. Sosise ceasul ! Mihai înțelese că negustorul era destul de intrigat, îndeajuns de încălzit, gata să-l frece pe trăznit în caz că acesta ajunge la mîna lui. „E omul meu, gîndi Mihai. După atîta plictiseală și cu Hențeasca pe cap, merit un pic de teatru în aer liber".

În sfîrșit, cumpărătorul se îndură să-și arunce sacra lui privire spre tarabă. Molatec, Mihai ridică între două degete primul morcov proiectîndu-l în cer. Noduros, avînd mustăți și frunze, era, ca să zic așa, un element viguros. Îl așeză încet deoparte, cu grija acelei gospodine care întoarce ouăle la șapte zile sub closcă.

— Frumușică marfă ai, drăguță, i se adresă Mihai. I-ai udat la vreme.

— Nu udatu'... Am pămînt argilos, aici e balamucu, eu nu sînt puturos ca alții, eu am cărat îngrășămîntu'...

— Zău, domne ?!

— Zău, Și țin sămînța de cu iarnă în bălegar jilav, sub pat, la căldurică, ce știi matale ? Și mai încolo, cum dă ghiocul, vîr răsadul sub geamuri, oleacă... Altfel cum ?

— De unde ești ?

— Din Lungulețu !

— Păi, știam că cei din Lungulețu se ocupă numai de cartofi, nu ?

— Cartofi, varză, roșii.. Eu am pus morcovi... A murit tradiția, dom' inginer. Fiecare pune ce poate, ce vrea piața.

Făcînd abstracție de tot ce-l înconjura, Mihai ținea acum sus ambele mîini, proiectînd pe cer morcovi. Vorbea de unul singur, dînd vocii sale o intonație stil Vraca și, adresîndu-se morcovilor, murmura „litania", cît să-l impresioneze pe vînzător.

— O, tu, filosofule ! Cum de te-ai rătăcit pe tarabă ? Și tu prințe, ce mai faci ? Tot năluci vînezi ?... Gogo, dragă, nu-i frumos să te ascunzi. Hai să mergem.

— Bădie, am ales trei bărbați, apreciază-i !

— Păi dumitale, dom'artist, ți-i dau ieftin, văz, cunoști la marfă, cunoașteți și oamenii din Lungulețu cu ce se ocupă... Sigur sînteți de-aproape. Din Titu, așa-i ?

— Arta cere sacrificii ! continuă „clientul", trezit parcă din transă.

— Am întrebat cît costă, nu ?

— Trei morcovi mari, că nu le găsești perechi în toată România — Trei poli, zise repede negustorul. Și asta că văz cum suferiți, cum vă frămîntați, că eu toată viața am fost cu milă față de oameni.

Și fără să aștepte răspunsul, se adresă babei de alături :

— Țață Tinco, zi, fă, cum îmi zice mie lumea ?

— Fane Milosu'...

— Vezi, domn' artist ? Te-am mințit ? Zi că te-am mințit !

— Glumești ?

— Așa să-mi ajute Dumnezeu, de mic mă răsuceam singur în leagăn. Marfa e a mea, banii ai dumitale, nu-i supărare !!

Ce-a fost în capul țăranului de-a aruncat chestia cu 60 de lei, dracu știe, dar ce-a fost în mintea lui Mihai să și-o pună pe aceeași treaptă cu a lui Fane Milosu', tot dracu știe. Poate motivul era : adică de ce să-și facă nervi. Oricum, fără morcovi nu putea pleca. Mihai se gîndi o clipă, după care, hotărît, băgă mîna în buzunarul de la piept, de unde scoase un vraf de bani. Să fi fost trei mii, în hîrtii de cîte zece lei, noi-nouțe. Milosu' privea lacom mișcările cumpărătorului trăznit. Acesta, calm, își umezi mai întîi degetele pe buze și tacticos numără încet, încet, poate prea încet — șase bancnote. După care, tot cu mișcări încete, băgă enorma sumă rămasă în același buzunar și degajat de orice convenții lumești, cu gestul unui senior venețian ce oferă daruri de ziua fiicei lui, Mihai înmînă proprietarului de morcovi suma cerută.

— Mulțumesc, drăguță ! Trebuie să recunosc că rar am întîlnit oameni cu o inimă așa de largă ca a ta. Să-ți fie de bine, Fane. Acum, ne vedem abia la anul. Să aduci dude, Miosule, că soacră-mea face mătase.

Triumf total !! Vorba aia : o viață pentru o idee.

Rămas în urmă, Fane demonstra :

— Vezi, ța' Tinco, cînd omu' știe ce vrea... Nu te mai holba așa, că mori proastă. Orășenii ăștia-s foarte glumeți, așa că noi de ce n-am fi, ha ? Adică vine el, la morcovii, munciți de mine, de pe tarabă și începe să-i măsoare pe cer. Ce, ăsta-i sănătos ? Sau mai știi ? O fi din ăia, colecționari ! Ți-aduci aminte că și la noi în comună era Mandache profesoru', care aduna fluturi ? Puteai să-i ceri un miel pe-un fluture cu găurele spicat în coadă, îți dădea mielu' ! Ba te și pupa. Așa și ăsta. Vrea morcovi de Lungulețu buni pentru colecții ? Iaca, are !

Deodată rămase cu vorba suspendată. Trăznitul se întorcea.

— Ascultă, drăguță, am uitat, cum ai zis că te cheamă ?

— Fane Milosu'. V-ați răzgîndit ?

— Nu, nici pomeneală de așa ceva ! Stai liniștit. Vreau numai să-ți spun că te iubesc. Măi, Fane, dacă nu erai tu, pierdeam totul !

— !?!?

— Bucuria mă face să-ți mărturisesc că într-adevăr ești salvarea mea... Nu înțelegi nimic, așa-i ?

— Nu.

— Făniță, prietene, statu' mi-a dat sarcina să fac un film artistic pentru micii grădinari. Mie mi-a căzut misiunea legumelor, înțelegi ?

— Înțeleg...

— Iau trei morcovi de la tine, fotogenici, și îi fac artiști. Îi luminez, îi mișc, imprim un cîntec săltăreț și-ți pun morcovii să joace. Cînd filmul e gata, îl duc la Consiliu și ei îmi dau mie 200 000 lei, dacă-i mediocru, dacă-i bun îmi dau 250 000 lei. Adică vreau să zic că dacă tu mi-ai fi cerut trei mii de lei, eram obligat de împrejurări să ți-i dau, și chiar îți dădeam toți banii din buzunar, fiindcă fără morcovii ăștia filmul nu se poate face ! Dînșii cer urgent „marfa", ai înțeles? Bine! Încă o dată, îți mulțumesc, Fănele dragă, și o să te țin minte !

Milosu' rămase înțepenit ca și colosul lui Paciurea.

Faptul era real, Fane văzuse banii. Banii erau ai lui, pentru că așa ar fi fost cinstit, nu ?! Deci individul ăsta nu e trăznit, gîndi Fane, nici măcar colecționar. E un speculant, un hoț, care l-a furat, care pur și simplu l-a jupuit de viu. Să plece cu banii lui ?! Cum să plece !?

Fane simți deodată cum picioarele nu-l mai suportă. Lacrimile n-au curs, au țîșnit din ochii negustorului căzut în genunchi. Fața i se lățise. Disperat în neputința mișcărilor hotărîtoare, împovărat de imaginea banilor „furați", mușca din pălărie cu furie.

— Săriți, săriți, prindeți hoțul, m-a furat, puneți mîna pe el, prindeți-l ! M-a blestemat tata, că mama mi-a dat o fire prea miloasă ! Sînt sărac, că n-apuc să-mi termin nici gardu' ! Că mă fură toți, mă fură, doamne, în văzu' lumii și eu tac, milos cum sînt, ca prostu'... Da' acu' nu mai, nu mai pot, ajunge ! Ajunge !... La muncă, nu în piețe, să furați oamenii cinstiți ! La cîmp cu voi... la muncă !

Pașnicii bucureșteni sînt aprigi. Te uiți la ei și nici nu-ți vine să crezi. La țipetele tarabagiului, toți ca unul și-au lăsat baltă sacoșele și din blîndețea lor anodină n-a mai rămas nimic. E nemaipomenit cum din cîțiva pensionari rătăciți prin piață ia ființă, dintr-o dată, un regiment constituit, gata de luptă. „Comandantul" regimetului, un indivit oarecare, cu cartotecă la ASCAR, îl prinse pe Mihai de ceafă.

— Voi nu-l atingeți ! Lăsați-mi-l mie ! țipă la ceilalți, într-o pauză de tuse. Ordinu' e că numai miliția are dreptul să-l controleze.. Fiți atenți, să nu arunce obiectul !

— Are cuțit ?

— Are pe dracu' ! Și ce dacă are ? Stai blînd, tîlhare, că eu am făcut frontu' !

Milosu' stătea într-o parte a camerei, în picioare, cu părul încîlcit, plin de sudoare, frămîntînd între degete o rămășiță a fostei lui pălării. Mihai, așezat pe o banchetă lungă, își sprijinise pe genunchi micul geamantan cadrilat. Căuta de jur împrejur un indiciu care să-i descifreze la ce număr de circă a miliției se afla.

Fostul combatant stătea lîngă ușă cu mîinile la spate, avînd pieptul bombat ca recruții. Mîndru, jusițiar, privea înainte, către banderola ofițerului de serviciu. Ușa se deschise brusc, lăsînd să intre un maior incredibil de lat.

— Care-i huliganul ?

— Asta, zise bucureșteanul voluntar de lîngă ușă, arătînd cu degetul spre Mihai.

— Dumneata l-ai prins ?

— Eu, tovarășe maior.

— Bine, stai aici !

Maiorul se așeză în spatele biroului și acum căuta ceva prin sertare.

— Așaaa, ia să facem noi acum un micuț proces-verbal. Primul, dumneata, zi repede : numele, prenumele, data și locul nașterii și unde muncești, dacă muncești. Rapid, că n-avem vreme de pierdut.

— Să vedeți, eu n-am furat nimic.

— E în regulă, așa spun toți, se înfurie maiorul ridicîndu-se în picioare. Deschide geamantanul !

Mihai deschise geamantanul din care ieșiră la iveală patru morcovi așezați în ordine, cîteva filme „Laica" și un bec nitraphot.

— Ce ți-a furat, mă ? îl întrebă maiorul pe cel din Lungulețu ?

— Mi-a furat banii pe morcovi, dom' șef !

— Nu-i adevărat, tovarășe maior, sări Mihai, i-am plătit ! Să jure el că nu i-am dat 60 de lei pe trei morcovi !

Deodată se făcu tăcere.

— Cum adică, dumneata ai plătit 60 de lei pe morcovii ăștia ?

— Să jure !

— Este adevărat, mărturisi Fane, dar morcovii fac trei mii — așa a zis dînsul. Căutați-l, are în buzunarul de la piept banii mei... după care, smerit, Milosu' a tăcut brusc. Ceva, ceva nu era în regulă.

Maiorul se așezase din nou în spatele biroului, lăsînd mîinile în jos pe lîngă scaunul împins pe spate.

În ochi i se iviră acele luminițe ale omului care a văzut multe în viață. În cariera sa, desigur, a mai întîlnit și alți nebuni. Parcă, parcă pricepea el ceva. Ba nu, a priceput tot. Unul din doi glumește.

— Unde lucrezi mata, tovarășele ?

— La **Flacăra** !

— La gazetă ?

— La revistă !

— Și ce faci dumneata în cadrul serviciului ?

— Fac poze !

— Și acum pozezi morcovi ?

— Da, deschid o expoziție și-mi trebuie morcovi pentru o metaforă !

— Metaforă zici ? !

Maiorul se ridică grav de la birou, își luă șapca și, în drum spre ușă, întorcîndu-se spre ofițerul de serviciu, se răsti :

— Plutonier Năstase, scoate-i pe dumnealor din sfîntul lăcaș al miliției și dacă te mai prind că nu verifici cazul înainte de a mă chema, te retrogradez, ai înțeles ? Executarea !

Așa s-a întîmplat ca un om zdravăn ca Fane Milosu' din comuna Lungulețu, rătăcit într-o zi pe drumul spurcat al lăcomiei să fie frecat de către biata țața Tinca cu oțet la încheieturi.

A. MIHAILOPOL ■

Mangalia, 25 august 1972

despre „PIERDEREA LIMBII DACILOR"

Moto :

> **„Iară dachii prea veche a lor limbă osebită avind, cum o lăsară și cum o lepădară așa de tot și luară a romanilor, aceasta nici să poate socoti, nici crede“.**
>
> **(Stolnicul Constantin Cantacuzino, citat din Lorentz Toppeltin, Origines et occasus Transsylvanorum).**

Limba română este continuarea directă și neintreruptă a limbii geto-dace, inrudită cu limba latină populară incă inainte de Traian, dar fiecare avind particularitățile și provincialismele sale. De la cronicari incoace, faptele istorice au fost mereu cercetate si verificate, mereu comparate, cernute si interpretate in baza noilor știri și materialelor descoperite, dar, in ceea ce privește limba dacilor, istoricii și filologii au mers pe aceeasi linie, „limba a dispărut“. Teza aceasta a devenit o axiomă.

Dacii sint un popor cu o viață austeră, o viață de ordine, popor temut in războaie, popor de mare artă, de mult spirit comercial, de mare tradiție in tot ce e frumos si inălțător, cum dovedeste intreg folclorul nostru. Dacii dau țării lor mari regi și mari preoți, dau Romei mari impărati — și asta după cucerirea Daciei. Ce popor se poate compara cu astfel de strămosi ? Si cu toate acestea ei „și-au pierdut limba“. Cronicarii moldoveni, cind au descoperit asemănarea limbii române cu latina, in entuziasmul lor, nu și-au dat seama că latina nu-i decit o soră bună cu limba dacilor și noi nu de la Rim, ci de la Sarmizegetusa ne tragem. Dacii cu urmașii lor români sint „oamenii pămintului“ acestuia — cum spune N. Iorga — din timpurile preistorice. Nici un autor antic sau medieval care vorbeste despre daci nu spune că limba lor a dispărut sau s-a schimbat. Dacă s-ar fi petrecut acest fenomen, ar fi fost imposibil, măcar pe calea tradiției, să nu fi ajuns la urechea vreunui scriitor. Oare această tăcere nu-i cea mai bună dovadă a continuității neintrerupte a limbii și, totodată, bineințeles, a neamului dacic ? Se consemnează un eveniment, un fapt ce produce o schimbare, dar ceea ce nu produce nimic din acestea e și firesc să nu fie consemnat. Apele curg de mii și milioane de ani. Nu se inregistrează nimic despre ele decit atunci cind se produce un fenomen : apariția unui ingheț ieșit din comun, secarea, abaterea de la albie etc.

Limba e ca un fluviu care, in cursul său, primește afluenți din stinga și dreapta, dar care se contopesc cu marele fluviu, fără să-i schimbe structura. Limba unui popor in decursul vremurilor primește cuvinte străine, dintre care unele sint folosite, altele stau ca gunoiul pe marginea apei, ca apoi să se elimine din uz ca inutile și inadaptabile. Faptul că gramatica română e atit de apropiată de cea latină, e cea mai bună dovadă de inrudire a limbii dacilor cu a romanilor. Modificările treptate in lexic și in structura gramaticală au nevoie de mai multe secole, ca să dea unei limbi un aspect nou, deosebit de cel vechi. Așadar, in 165 de ani de stăpinire română, cind Dacia nici nu a fost cucerită in intregime, structura gramaticală dacică nu se putea schimba. Limba română atit de unitară și puternică, cum a fost și cea daco-getă, dacă e vorba să se fi format din cea latină, nu se putea forma și consolida pe un teritoriu cu permanente nemulțumiri și răscoale in timpul romanilor și al „formelor flotante“, intr-un du-te-vino de populații străine, incepind din secolul al III-lea pină in secolul al XIII-lea. În astfel de condiții nu se putea forma o limbă nouă. Limba exista, și aceea era limba dacă, prin ajutorul căreia s-a menținut spiritul de rezistență, de unitate și continuitate națională.

Și trebuie știut că „o limbă a murit atunci cind printr-un cataclism dispar toți cei care o vorbeau și de asemenea atunci cind, printr-un motiv sau altul, este inlocuită cu una străină (oficială), dar nu cea particulară sau cea familială“ (Al. Graur). La daci n-a fost nici un fel de cataclism sau calamitate iesite din comun, care să fi dus la dispariția lor. Iar pentru folosirea limbii oficiale latine nu erau forțați. O vorbeau funcționarii, armata, in ce măsură nu se poate ști, și aceasta numai la orașe și in castrele romane. Imensa majoritate a păturii rurale, departe de influența orașului, iși vorbea nestingherită limba autohtonă. Un popor cuceritor, intr-o perioadă scurtă, poate să determine asupra poporului cucerit schimbări politice, economice, sociale, culturale, religioase etc., dar nu poate să-i schimbe limba, bunul cel mai de preț. Încrucișarea unor limbi e un proces de lungă durată și iese invingătoare limba poporului mai numeros, in general cel autohton. În cazul nostru, dacii au fost mai numeroși, incomparabil, decit romanii și s-a produs procesul de dacizare, ci nu de romanizare. Dacii, ca și românii, urmașii lor, erau un neam din stincă de granit. „Se dovedește cu fapte de recunoscută autenticitate că cultura Daciei inainte de romani infățișează nu trecerea bruscă de la o stare de sălbăticie la alta de lumină puternică și limpede, ci mai sigur dezvoltarea liniștită și continuă după imprejurări și locuri, pe un adinc fond de cultură populară mai puternic decit ele, o succedare de epoci cu caracter de tenacitate excepțională“ (Ion Andrieșescu). Dacii inșiși, tenaci in firea lor si tenaci in toate manifestările lor spirituale și materiale, cum ni-i descrie istoria, cum puteau să nu fie tenaci tocmai în păstrarea limbii lor, singurul organ de menținere a ființei naționale ! Adevărul e unul singur : „tenacitatea excepțională“ au avut-o, în primul rînd, în păstrarea limbii, fapt dovedit cu prisosință de urmașii lor direcți, românii din statul român cît și de peste hotare, care au trăit în mijlocul altor popoare cu limbi și culturi deosebite.

Am păstrat obiceiuri milenare de la daci la naștere, botez, nuntă, moarte, ospețe, nedei, hore, doine din fluier etc. Multe din credințele populare, din descîntecele și leacurile băbești s-au păstrat cu riturile și terminologiile lor. Dacă pierea sau se schimba limba geto-dacă, piereau și aceste obiceiuri și descîntece, căci nu puteau fi transmise și îndeplinite într-o limbă nou formată. Nu s-ar fi ajuns nici la un folclor fenomenal în bogăție și varietate.

Sînt în pămîntul Daciei adevăruri care nu pot fi contestate și pe care se cuvine să le cunoaștem și să le punem în valoare. Stau îngropate în acest pămînt mărturii care nu pot fi dezmințite și care pot afirma că viața de astăzi curge pe albia vremii în continuare cu aceea de acum două și trei mii de ani, fără ca vreodată s-o întrerupă cei veniți de aiurea, pripășiți pe pămîntul Daciei. Istoricul francez, Camille Jullian, îi spunea arheologului Ion Andrieșescu : „Quel beu champ de decouvertes vous avez dans l'antique Dacie, et quel merveilleux peuple que celui de Burbista ! Car je suis pour Burbista, et non pour Trajan“. Neclintit a stat poporul dac în timpul stăpînirii romane, neclintit a stat poporul român în calea furtunilor o mie de ani, păstrîndu-și ființa națională și limba. Păstrarea limbii noastre prin toate vicisitudinile prin care a trecut înseamnează continuarea unei puternice culturi materiale și spirituale, așa cum au avut-o dacii.

În concluzie, limba dacilor era înrudită cu limba populară latină. Popoarele din Dacia, Italia, Iberia, Galia erau înrudite prin limbă înainte de Traian. Nu cucerirea și stăpînirea vremelnică a romanilor a dus la înrudirea acestor popoare, ci împrejurările istorice au creat această mare familie de popoare zise latine și neolatine.

Cucerirea romană a fost doar un accident în viața acestor popoare.

Popoarele din marile familii germană și slavă sînt înrudite prin limbă nu din cauza vreunui stat cuceritor din rîndul lor. Așadar, din acest pămînt al Daciei lui Burebista și Decebal am răsărit de mii de ani, aici sîntem astăzi și vom fi de-a pururi, pentru că noi de la Sarmizegetusa ne tragem.

Prof. VASILE CARABIȘ ■

MAFIA

DE LA CONFRERIE PATRIARHALĂ LA GANGSTERISM

Acțiunile criminale ale Mafiei s-au intețit considerabil in ultima vreme. Potrivit datelor oficiale, intre anii 1977 și 1980, numai in Sicilia și Calabria au fost ucise de mafioți peste o mie de persoane. Printre cei omoriți in 1979 și 1980 se numără : Boris Giuliano, șeful brigăzii mobile din Palermo, unul dintre cei mai activi polițiști in lupta anti-Mafia ; Cesare Terranova, magistrat, fost deputat, fost membru al comisiei anti-Mafia ; cronicarul judiciar Mario Francese, ziaristul cel mai bine informat asupra „onorabilei societăți" ; Michel Reina, secretar provincial al Partidului Democrat-Creștin, de guvernămint ; Piersanti Mattarella, președintele Regiunii siciliene, altfel spus, șeful guvernului insulei, (care beneficiază din 1948 de un statut de autonomie in cadrul Republicii Italiene) ; Gaetano Costa, procurorul general al orașului Palermo; Giusseppe Valarioti, liderul comunist din Sicilia ; Vito Lipari, primarul localității siciliene Castelvetrano, reprezentant al Partidului Democrat-Creștin. Și foarte mulți anonimi. Această hecatombă de cadavre dovedește, afirmă cunoscătorii, că societatea care-și zice „onorabilă" traversează o perioadă grea, confirmind dictonul sicilian : cind curge singe, Mafia se află in criză.

ORIGINI

Mafia este un fenomen de sorginte siciliană. Organizațiile inrudite care acționează in Italia („N'dranghetta" calabreză și „Comorra" napolitană) au o activitate mult mai redusă și sint, in general, tributare stilului confreriei siciliene, dedindu-se insă și la activități considerate de Mafia ca dezonorante (cele legate de prostituție, de pildă). De aceea, mafioții sicilieni ii tratează cu dispreț pe confrații lor calabrezi și napolitani, avind față de ei atitudinea lupilor față de şacali. Dar cu toate că Sicilia a născut Mafia, „onorabila societate" a încetat de mult de a se limita la cele patru districte din partea occidentală a insulei unde a apărut. Mafia este acum o organizaţie internaţională, cu ramificaţii atît în alte părţi ale Italiei, cît şi în alte ţări. Dar Sicilia a rămas în continuare patria-mamă a mafioţilor, cartierul general, postul de comandă, Mecca lor.

Este interesant că Mafia a apărut cu mult înainte de a se numi aşa. Iată ce scrie săptămînalul francez **L'Express** despre naşterea acestei organizaţii : „Mafia este fiica perversă a nopţii de 4 august 1812, cînd abolirea privilegiilor feudale a fost extinsă în Sicilia şi, ca urmare, nobilii s-au pomenit proprietari de imense latifundii fără drept de justiţie. Cum ei locuiau la Palermo, au încredinţat proprietăţile lor unor arendaşi (denumiţi „gobelieri", adică „agenţi fiscali, stringători de bani"). Aceştia aveau misiunea de a stoarce sudoarea ţăranilor, de a perpetua sistemul latifundiar-arendăşesc şi alte drepturi în favoarea lor şi a proprietarilor, de a exercita deci puterea prin violenţă şi teamă. Mafia se născuse". Gobelierii ajung repede stăpîni pe poziţie. Ei se impun prin forţă şi şantaj atît în faţa lucrătorilor agricoli, cît şi a proprietarilor. La conturarea profilului organizaţiei a mai contribuit încă un fapt. În timpul domniei Bourbonilor în Sicilia, guvernul a încredinţat lupta împotriva tîlharilor unei miliţii rurale formate din bandiţi pocăiţi. Mulţi dintre aceştia, în loc să lupte contra foştilor lor camarazi, se străduiau să acţioneze ca mediatori între hoţi şi păgubaşi. Mediatori cu argumente adesea contondente, dar eficace. Aşa se desenează figura „judecătorului de pace" mafiot, a aşa-zisului „om de onoare", care impune concepţia sa de viaţă şi un anumit număr de valori (în înţeles mafiot), bazate pe familie, fraternitate (tot în înţeles mafiot), „omerta" (legea tăcerii) şi pe „lupara" (armă cu ţeava retezată). Această din urmă „valoare" înseamnă şi supremul argument, mijlocul de convingere cel mai eficient. Bineînţeles că astăzi lupara (iniţial „armă de împuşcat lupii") a rămas numai cu numele ; arme moderne, carabine, automate i-au luat locul.

Legat de acest nume a apărut noţiunea de „lupara bianca" (lupara albă), adică dispariţia în neant, dispariţia fără urme. Fireşte, „dispariţia în neant" e un fel de a spune ; cadavrele trebuiau să dispară undeva. „Neantul" însemna, de fapt, o escamotare cît mai ingenioasă a corpurilor celor ucişi ; zidirea în pereţii clădirilor, în pivniţe, dizolvarea în acizi ş.a. La un moment dat mafioţii au descoperit că cea mai bună ascunzătoare o reprezintă chiar... cimitirele. Cum să mai descoperi un cadavru printre atîtea sute sau mii din jur ?

Adoptată de organizaţia gobelierilor sicilieni relativ tîrziu, denumirea de „Mafia" se pare că provine din vocabulele arabe „mu'afah" (protecţie) şi „mahyas" (a garanta cuiva un anumit lucru). Cuvîntul a apărut pentru prima dată în dicţionarele siciliene în 1862, an în care a fost reprezentată comedia intitulată „Mafioţii de la Vicaria din Palermo", Vicaria fiind închisoarea oraşului. Dar el era folosit de mai multă vreme de către marinarii din Horgo, cartierul portuar al Palermo-ului.

După înfăptuirea unităţii italiene, Mafia îşi îndreaptă atenţia spre viaţa politică. „Onorabilei societăţi" îi era necesară păstrarea imobilismului economic şi social din Sicilia, baza prosperităţii sale. Ea se pune deci la dispoziţia celor mai reacţionare forţe politice, pentru a le servi ca instrument electoral. În schimb, cere de la oamenii puterii („marionete în haine de gală", cum sînt caracterizaţi chiar de mafioţi) „înţelegere" şi numeroase servicii pe care, fireşte, le obţine. „Şi astfel — apreciază **Le Figaro** — rădăcinile agrare şi abilitatea cu care a ştiut să se acomodeze puterii marilor proprietari şi politicienilor sînt date esenţiale în aprecierea Mafiei".

Bineînţeles, trebuie făcută distincţia necesară între Mafia, pe de o parte, şi organizaţiile teroriste de dată recentă din Italia, cum ar fi „Brigăzile roşii", „Centrul armat revoluţionar", „Ordinea nouă" ş.a., pe de altă parte. Acestea din urmă acţionează în peninsulă, cu precădere la Roma şi în partea de nord a ţării, revendicînd, în principal, scopuri politice (dar nu dispreţuiesc nici banii). Avînd ca principale „metode de lucru" sechestrarea de persoane, atentatele şi asasinatele, organizaţiile menţionate şi-au înscris la activul lor, între altele, răpirea şi uciderea lui Aldo Moro, fost prim-ministru, preşedintele Partidului Democrat-Creştin, precum şi atentatul din gara Bologna, soldat cu 83 de morţi.

Agostino Coppola, nepot al bossului vechii Mafii, Frank Coppola, adus pe targă la procesul de la Milano (mai 1976) (fotografia de sus)

Unul din reprezentanţii Mafiei politice, Vito Ciancimino, fost primar al oraşului Palermo (fotografia de jos)

VERII DIN AMERICA

Mafia siciliană n-ar fi avut dimensiunile cunoscute fără ramificaţiile ei americane. Două valuri de emigranţi sicilieni s-au indreptat spre America de Nord: primul, la inceputul secolului nostru, din necesităţi economice; al doilea, in anii 30, ca urmare a măsurilor drastice luate in Italia impotriva Mafiei. „Societatea" a reuşit să incadreze şi să canalizeze, chiar de la inceput, şuvoiul de emigranţi, organizindu-le expatrierea legală sau clandestină. În America, la New York sau Chicago, Mafia avea „recrutori" care procurau de lucru noilor sosiţi, precum şi „bancheri" proprii, care le administrau acestora banii. Aşa s-a născut, in directă legătură cu şefii mafioţi rămaşi in Sicilia, prima Mafie **made in U.S.A.**: „Mano nera" (mina neagră). La cirma ei s-au succedat mai multe generaţii de „boşi": mai intii, aceea a lui Nicholas Morello, Giuseppe Massina şi Giacomo Colosimo; pe urmă, generaţia celor „cinci familii", din care au făcut parte, printre alţii, Salvatore Maranzano, Joe Bananas şi Vincent Mangano, specializaţi in jocuri de noroc, case de rendez-vous şi vinzare ilegală de alcool; in sfirşit, aceea a lui Lucky Luciano.

După cel de-al doilea război mondial, mişcarea mafioţilor s-a făcut in sens invers. Ancheta parlamentară asupra criminalităţii, condusă de senatorul Kefauver, a obligat un mare număr de boşi mafioţi să părăsească in grabă S.U.A. pentru a se refugia in Sicilia. Aici ei vor aplica foarte curind metodele moderne experimentate dincolo de Atlantic. Dar ei vor rămine in contact cu Statele Unite, unde, la citeva luni după plecarea lor, organizaţia renăştea sub numele de „Cosa nostra" (Afacerea noastră). În Italia, activitatea Mafiei va cunoaşte un „boom" fără precedent, datorită metodelor aduse de „repatriaţi". De la contrabanda de ţigări la şantajul specializat, trecind prin speculaţiile imobiliare, nici o zonă nu rămine neabordată. În cele din urmă, „ocupaţiile" predilecte devin răpirile, afacerile imobiliare şi traficul de droguri. Mafia siciliană işi schimbă natura şi dimensiunile.

Astăzi, activitatea Mafiei siciliene se desfăşoară sub semnul unei strinse „colaborări" cu Cosa nostra. „În Sicilia se urmăreşte cu mai multă plăcere cursul dolarului decit al lirei italiene"; această butadă, nu lipsită de fundament, dă o idee precisă despre legăturile care unesc pe locuitorii insulei cu rudele lor emigrate peste ocean. Între Palermo şi New York, şi viceversa, telefonul funcţionează din plin. Căci seducţiile Lumii Noi n-au stins ataşamentul italienilor stabiliţi in America faţă de patria mamă. Iar mafioţii profită din plin de această situaţie.

VECHEA ŞI MAREA MAFIE

Totdeauna a existat o veche şi o nouă Mafia, care işi disputau puterea. Dar dacă pină nu demult această dispută nu era altceva decit un banal conflict intre generaţii, in anii din urmă, de cind in fruntea Mafiei s-a impus Luciano Liggio, lupta dintre vechea Mafie — inţelegind prin aceasta organizaţia in forma in care se prezenta pină la afirmarea lui Liggio — şi adepţii noului boss a dobindit un caracter tranşant. Acum noua Mafie este nouă nu doar prin faptul că la cirma ei au venit elemente noi, o nouă generaţie, ci pentru că foloseşte cu totul alte metode, care nu fuseseră admise de „bătrini". Prin generaţia Liggio, Mafia trece la gangsterism. Legea de fier a mafioţilor: „copiii, femeile, preoţii şi poliţiştii sint intangibili" a fost incălcată cu brutalitate, fără nici un fel de scrupule. Tot o lege nescrisă era şi intangibilitatea ziariştilor; noua Mafie n-a mai ţinut cont de ea. La fel, a fost nesocotit şi statutul privilegiat al unor personalităţi de seamă.

Liggio a debutat ca hoţ de griu in zona sa natală, Corleone. Prins de un paznic de cimp, este arestat şi inchis. La ieşirea din inchisoare, Liggio il ucide pe paznic. Este arestat şi apoi achitat. Aceasta se va intimpla de 50 de ori. De 50 de ori Liggio fură şi ucide, şi tot de atitea ori este achitat: totdeauna lipsesc probele. În prim-planul activităţii Mafiei, a venit la inceputul anilor '70. Se intimplase ca in urma unei acţiuni soldate cu mai mulţi morţi poliţia să aresteze, in 1963, 117 şefi mafioţi. În urma procesului. 78 dintre ei au fost condamnaţi doar la domiciliu forţat, fapt care i-a ţinut citiva ani departe de Sicilia. Cind s-au intors aici, locurile erau ocupate de noii veniţi, in frunte cu Liggio. Cei 78 de „bătrini" au fost lichidaţi, noul val instalindu-se in fruntea Mafiei, cu isprăvi dintre cele mai singeroase şi mai răsunătoare. Una din ele a fost legată de numele lui Don Giuseppe Caruso, care se număra printre patriarhii vechii Mafii. Caruso avusese ideea de a expedia heroina in Statele Unite ascunsă in blocuri de marmură. Liggio ii răpeşte fiul, iar bătrinul plăteşte fără să clipească o sumă echivalind cu 1 250 000 franci francezi, işi lichidează intreprinderea (care incape in miinile oamenilor lui Liggio) şi se mută in nord. La fel, prin sechestrare de persoane, liderul noii Mafii obţine alte milioane. Multă vilvă a stirnit răpirea lui Corleo, fost colector de impozite in toată Sicilia occidentală. Oricit ar părea de curios, de anacronic, in Italia impozitele nu sint percepute direct de stat, ci prin intermediari, prin colectori care işi opresc, pentru acest serviciu, un comision. Comisionul este, in medie pe intreaga Italie, de 4 la sută. În alte locuri, mai mic — de pildă, la Milano, este de numai 2 la sută. În Sicilia occidentală se percepe insă intre 12 şi 15 la sută şi, de aceea, colectorul de impozite este un fel de vicerege, un atotputernic, primul dintre intangibili. Imediat după ce a lăsat această importantă funcţie ginerelui său Nino Salvo, Corleo a fost răpit de Liggio, care a cerut pentru eliberarea lui o sumă de... 100 milioane de franci. Dar Salvo nu s-a arătat de loc impresionat: „Arătaţi-mi-l mai intii pe bătrin", le-a răspuns. Pe „bătrin" nu i l-au mai arătat, fiindcă, probabil, in momentul acela făcuse deja cunoştinţă cu „lupara bianca". După dispariţia lui Corleo, mafioţii au avut de făcut faţă oamenilor lui Nino Salvo. Bilanţul a fost pe măsură: 19 morţi. De atunci, insă, privirile au inceput să fie aţintite tot mai mult asupra lui Nino Salvo, bănuit a fi un şef mafiot mai mare chiar decît Liggio.

Ca orice confrerie închisă, mafioţii au argoul lor, în care pot susţine lungi conversaţii, fără ca profanii să poată înţelege măcar o singură frază. Iată un text: „Întîlnind stirvul, piesa de 90 şi-a scos o pietricică din pantof, punînd mîna pe toată murdăria şi pe toată cenuşa, fără ca vreun cocoş din Cairo să cînte cucurigu. Falsul era cot; acum ţine tovărăşie stareţei. Poltronul s-a stins, iar tatăl de familie a sperat. Prietenul s-a văzut cu prietenul prietenilor". Fără îndoială că neiniţiaţii nu pricep o iotă. Echivalentele sînt, aici, următoarele : un stirv = un trădător ; o piesă de 90 = un şef mafiot ; a-şi scoate o pietricică din pantof = a se răzbuna ; murdărie = aur ; cenuşă = drog ; cocoş de Cairo = poliţist ; un fals = un străin ; un cot = cel care refuză să colaboreze cu Mafia ; o stareţă = o femeie moartă ; un poltron = un credul ; s-a stins = a fost asasinat ; un tată de familie = şeful unei „familii" mafiote, adică al unui clan, al unei „cosca" ; a spera = a fugi peste graniţă ; prietenul = avocatul Mafiei ; prietenul prietenilor = persoana care intervine în favoarea Mafiei (de regulă, o „marionetă în ţinută de gală", un politician).

Oriunde se iveşte o sursă de cîştiguri, Mafia îşi face apariţia. Prin şantaj şi ameninţări, prin teroare, Mafia îşi asigură o cotă parte la toate afacerile. Iată un exemplu. La un moment dat, primăria Palermo-ului declară o vastă zonă din jurul oraşului ca zonă urbană, urmînd să se ridice pe aceste suprafeţe construcţii importante. Valoarea terenurilor respective creşte brusc, ajungînd la miliarde de lire. Mafioţii află înaintea tuturor şi vor să tragă tot folosul. În consecinţă, fiecare proprietar a primit vizita a doi băieţi simpatici care le-a spus : „Avem nevoie de aceste pămînturi pentru culturi de citrice. Vă dăm atît". Preţul oferit era o mizerie, dar cum să te opui cînd e vorba de a-ţi păstra capul pe umeri ?

Despre structura Mafiei o să vorbim mai încolo. Aici menţionăm doar că ea are „ochi şi urechi" peste tot : în unele organizaţii politice, în administraţie, în conducerea instituţiilor şi întreprinderilor, printre politicieni şi printre... poliţişti. Odată a fost arestat un boss al vechii Mafii, Giuseppe di Cristina. Avea reputaţia de imprudent şi vorbăreţ. Nu s-a desminţit nici cu acest prilej. El a spus, printre altele, poliţiştilor (fără să-i treacă prin minte că unii dintre ei ar putea fi „ochii şi urechile" Mafiei) : „Din închisoarea în care se află, Liggio continuă să fie şeful incontestabil, avînd locţiitori peste tot. Liggio vrea să-l ucidă pe Terranova (ceea ce, nu peste mult timp, s-a şi întîmplat n.n.) Cînd a fost transferat la Palermo pentru proces, el voia să evadeze pentru a-l ucide pe magistrat". Liggio şi oamenii lui sînt, a continuat di Cristina, „veritabile bestii umane". Deşi de faţă se aflau numai carabinieri, cele spuse au ajuns la urechile lui Liggio, iar vorbăreţul a fost omorît.

În prezent, se poate spune că deşi vechea Mafie continuă să existe şi să acţioneze, tonul în activitatea de ansamblu a organizaţiei îl dă noua Mafie. În condiţiile luptei dintre cele două eşaloane, nu este exclusă apariţia unei noi grupări, care să se impună în faţa ambelor rivale de astăzi. Cu atît mai mult cu cît Liggio se află de mai mulţi ani la închisoare.

Michel Reina, secretar provincial al Partidului Democrat-Creştin, asasinat la Palermo în martie 1979

DROGUL

Sursa cea mai importantă de cîştiguri a mafioţilor o constituie traficul de stupefiante. Experţii în combaterea acestei activităţi apreciază că, în ultimii ani, Sicilia a devenit „placa turnantă" a traficului de droguri între zonele geografice producătoare şi principalii consumatori externi. Drumul drogului, controlat acum de Mafia, începe în ţările producătoare, în Orientul Apropiat, Asia Mică şi Africa de Nord, unde se obţine materia primă brută : opiul, morfina, haşişul. (În 1980, s-au produs 1 600 tone de opiu, din care circa 1 000 de tone se consumă la faţa locului, iar restul se exportă). Cota destinată exportului clandestin începe o lungă odisee, la capătul căreia se află venituri de miliarde (potrivit datelor publicate de „Le Figaro", un kilogram de heroină pură costă 5 milioane de franci francezi). Materia primă brută face primul popas pe coasta italiană a Adriaticii, în regiunile Bari, Brindisi, Veneţia şi Triest, de unde este apoi trimisă în Franţa, pentru rafinare. Drogul rafinat, heroina, ia drumul Siciliei şi se opreşte în portul Castellamare, tixit de contrabandişti. Portul este cunoscut şi prin faptul că 9 din vajnicii ei fii sînt, în Statele Unite, mari boşi ai Cosei nostra. Printre ei, faimoşii Joseph Barbara jr. şi Joe Bananas. De la Castellamare, drogul ia, cu vaporul, drumul Statelor Unite. O anumită cantitate este îndreptată spre R.F.G. şi Europa de Nord.

Între cele două Mafii, cea veche şi cea nouă, s-a dus şi se duce o luptă acerbă pentru controlul pieţei drogurilor. Şi aici diferenţa de „stiluri" este marcată. Dacă vechea gardă ţinea mult ca insula să rămînă „curată" şi, în acest scop, îşi instala rafinăriile peste hotare, mai ales la Marsilia, noua Mafie nu şi-a mai făcut probleme din asta, in-

Magistratul Cesare Terranova, asasinat de mafioți la 24 septembrie 1979

stalind laboratoare la fața locului. Unul din aceste laboratoare a fost descoperit, la începutul lunii septembrie 1980, în apropiere de Palermo. Capacitatea lui era colosală : 400 kilograme heroină pură pe lună. (Cu acest prilej au fost arestați 35 de traficanți mafioți.) În schimb, vechea Mafie a organizat în Sicilia întreprinderea de ambalare și expediere a stupefiantelor. O întreprindere așa de bine pusă la punct, încît primește, de astă dată cu avionul, chiar și o parte din drogul produs în America Latină.

În ambalarea „cenușei“ — în vederea transportului și comercializării — mafioții realizează adevărate tururi de forță. Revista franceză **L'Express**, citată anterior, înfățișează cîteva „găselnițe“ mafiote în materie de mascare a drogului. Una din ele o constituie trucul cu marmura al bătrînului Caruso, amintit deja. O vreme, rezultate excepționale au dat roțile de cașcaval, trimise în Statele Unite fie ca mărfuri obișnuite, cu vaporul, fie sub formă de cadouri, aduse cu ei de către emigranții italieni stabiliți în America, după vizitarea rudelor din Sicilia. Aceste roți de cașcaval erau, firește, „prelucrate“. Chiar în timpul fabricării, în interiorul lor se introducea cîte un săculeț de plastic conținind o anumită cantitate de drog, stabilită astfel încît cașcavalul respectiv să aibă absolut aceeași greutate ca și cele netrucate. Bineînțeles, și celelalte elemente erau identice : duritatea crustei, forma, culoarea, sunetul la ciocănire. Imposibil deci de a recunoaște roțile conținind „cenușă“. Singura cale era tăierea lor. Ceea ce, în ultimă instanță, vameșii americani au și făcut. Astăzi, la intrarea în Statele Unite toate roțile de cașcaval sînt tăiate în două.

Purtătoare ale săculețelor de plastic au fost, de asemenea, bidoanele cu ulei de măsline, borcanele de dulceață, cutiile de anșoa. Un palermitan expedia lună de lună în Statele Unite și în Canada cutii de anșoa de 5 kilograme. În interiorul fiecărei cutii, sub un strat de pește sărat, se afla un sac de plastic conținînd 4 kilograme de heroină. Drogul a fost introdus și în bomboane. O fabrică prosperă, care avea clienți în S.U.A., Canada, R.F.G., Irlanda, Franța, introducea în fiecare drajeu cîte două grame de heroină. Sub această formă, „cenușa“ ajungea fără probleme la destinație.

O vîlvă deosebită a stîrnit trucul cu portocalele. Polițiștii care aveau misiunea să asculte convorbirile telefonice ale mafioților au remarcat că unuia dintre boșii din Statele Unite ai traficului de stupefiante îi plăcea să vorbească, cu un prieten din copilărie rămas în Sicilia, despre „minunatele portocale de Villabate“, care îi aminteau de tinerețe. De nouă ori a telefonat amicului, și de nouă ori i-a vorbit despre aceste faimoase portocale. Dar, cu toate că faptul a fost remarcat, nu s-a luat nici o măsură. Stratagema a fost descoperită mult mai tîrziu, după asasinarea prietenului din copilărie. Mafioții fabricaseră portocale din ceară, imitații perfecte ale celor naturale. În fiecare portocală se introduceau 110 grame de drog. O ladă cu astfel de portocale conținea 10 kilograme de heroină și valora, ca și o roată de cașcaval, ca și o cutie de anșoa, milioane. Lăzile cu marfă trucată erau amestecate apoi cu cele conținînd portocale adevărate, și astfel erau transportate fără dificultăți.

Se înțelege de la sine că un truc odată descoperit, se inventa altul. Au mai fost, în acest scop, folosite valizele cu fund dublu, caroseriile și cauciucurile automobilelor, sicrie ș.a. În fața cîștigurilor fabuloase pe care le aduce „cenușa“, imaginația mafioților nu cunoaște limite.

CONFIGURAȚIA ACTUALĂ A MAFIEI

Fără îndoială, „onorabila societate“ arată astăzi cu totul altfel decît acum un secol sau acum un secol și jumătate. Ea arată altfel chiar și în comparație cu perioada interbelică. În general, se consideră că fenomenul Mafia poate fi decupat în patru valuri succesive. Primul din ele înseamnă faza agricolă, țărănească și patriarhală. Al doilea val marchează cotitura către banditism și separatism. Valul următor, al treilea, înseamnă debarcarea Mafiei în orașe, intoxicarea țesutului economic urban. În sfîrșit, ultimul val, adică Mafia de astăzi reprezintă toate fazele precedente, la care se adaugă metodele gangsterilor americani.

Dar, cu toate că Mafia a încetat de mult să se limiteze doar la Sicilia, și în ciuda tuturor metamorfozelor, organizația rămîne atașată orignilor ei, locurilor în care a apărut. Celula de bază continuă să fie „cosca“ (în traducere „foaia de anghinare“, căci aceste foi sînt strînse în jurul unei inimi, al unui stîlp, ceea ce ar echivala, în cadrul Mafiei, cu un șef), un fel de „familie“, un clan, în care afară de rude intră numeroși alți adepți ce se supun conducătorului grupului, acceptă regulile acestuia, și acționează în conformitate cu interesele lui. Șefii acestor „cosca“ sînt persoane importante, alcătuind grosul „pieselor de 90“.

„Familiile“ își împart sferele de influență, afacerile, zonele, căutînd, pe cît posibil, să se înțeleagă între ele și să colaboreze. Nu rareori, însă, între diferitele „cosca“ se iscă adevărate războaie, soldate cu numeroase victime. Cind incrincenarea depăşeşte anumite limite, intervine „judecătorul de pace" mafiot, care convoacă părţile in conflict şi caută să găsească o soluţie. Aşa s-a intimplat, de pildă. cind, după răpirea şi „dispariţia in neant" a lui Corleone, oamenii lui Liggio şi ai lui Nino Salvo au inceput să se măcelărească intre ei. „Judecătorul de pace" Don Tano Badalamanti a convocat intregul areopag al „oamenilor cinstiţi" (aşa se autointitulează mafioţii). Rezultatul a fost că s-a hotărit să nu se mai ia ostatici in Sicilia, ci numai in restul Italiei.

Clanurile au o „consorteria", un fel de organism superior, al cărui şef este considerat a fi şeful Mafiei in intregul ei (cel puţin pe linie executivă, căci, in ceea ce priveşte comanda, se presupune existenţa unui alt şef, după cum se va vedea mai jos). Este explicabil, avind in vedere importanţa funcţiei, de ce Luciano Liggio, patronul Noii Mafii, a ţinut să se descotorosească de şeful consorteriei, Michel Navarra, pe care l-a ucis. În pur stil gangsteresc, Liggio a ţinut să se impună in fruntea organizaţiei prin mijlocirea carabinei.

Sint mai multe eşaloane, mai multe starturi, mai multe etaje mafiote. La nivelul cel mai de jos se află „Mafia di borgata", adică Mafia periferiilor. Alcătuită mai ales din tineri, această Mafie işi imparte zonele de acţiune, ocupindu-se in principal cu extorcarea de sume de la mici comercianţi, dentişti, meseriaşi etc., pe care-i pune să plătească un fel de impozit. Cine refuză este supus represaliilor: i se sparg geamurile, i se deteriorează pereţii, uşile, i se pune explozibil sub tejghea ş.a.m.d., pină cedează. Din această categorie umilă se recrutează ucigaşii plătiţi (uciderea unui om „costă" cam 1 000 de franci francezi). Ceva mai sus se situează „Mafia media", adică de mijloc, care controlează contrabanda de ţigări, piaţa de legume şi fructe, cimitirele şi pompele funebre: pentru fiecare mort ingropat in Sicilia se plăteşte Mafiei o taxă. Aceste două categorii inferioare ale Mafiei alcătuiesc impreună „Mafia săracilor", care mai este denumită in deridere şi „Mafia spărgătorilor de colibe", ceea ce s-ar traduce cu „a găinarilor", „a borfaşilor".

La etajul următor se află „Mafia clasică" sau „a colibelor arse". Este Mafia propriuzisă, eşalonul de bază. Ea se trage in linie directă din Mafia agricolă, aceea care distribuia apa, fura animalele, le tăia clandestin şi le vindea carnea, aceea care distrugea plantaţiile de măslini ale recalcitranţilor, care abandona uneori in drum corpul vreunui „trădător", avind mina dreaptă tăiată, semn că „justiţia" mafiotă fusese făcută. Astăzi, această Mafie clasică are ca activităţi de bază traficul de droguri, răpirea de persoane (pentru eliberarea cărora pretinde sume exorbitante) şi lucrările publice. Despre drog am vorbit mai inainte. Iată aici citeva exemple de afaceri mafiote in domeniul imobiliar. În urma cutremurului din 1968, care a distrus oraşul sicilian Val del Belice, statul a alocat pentru refacerea localităţii, in special pentru construirea de locuinţe, mai multe miliarde de lire. În prezent, la 12 ani de la cutremur, sinistraţii locuiesc tot in barăci, in localităţile din jur. Banii au fost inghiţiţi de Mafia, pe mina căreia au incăput lucrările. La fel s-a intimplat şi cu şoseaua Palermo — Sciacca. Preluind antrepriza — finanţată de stat — a şoselei, mafioţii au construit sub acest nume un fel de uliţă plină de hirtoape, de nefolosit. Profitul Mafiei a fost iarăşi de miliarde. Adaos la bilanţ: 18 morţi. Cind intimpină rezistenţă, Mafia recurge la argumentele ei „tari", din familia luparei: carabina, dinamita ş.a. Pentru barajul Garcia, firma Lodigiani incredinţase furniturile de piatră şi nisip unui antreprenor cunoscut pentru seriozitatea sa, Rosario Cascio. Iată insă că la el vine in vizită un oarecare Modesto, care-i spune: „Abandonaţi, eu dispun de o intreprindere In. Co, ce va face treaba mai bine decit dumneavoastră". In. Co ţinea de trei „piese de 90", locotenenţi ai lui Liggio. Antreprenorul refuză, bazindu-se şi pe sprijinul colonelului Russo, comandantul carabinierilor din Sicilia, cu care era prieten. Dar la Milano, la sediul firmei Lodigiani, incepe să explodeze dinamita. După mai multe atentate, firma inclină steagul şi incredinţează furniturile lui Modesto. Dar Russo nu vrea să cedeze şi, ca urmare, este asasinat. Asemenea exemple sint nenumărate.

Mafia clasică, in care intră, după cum am văzut, atit reprezentanţi ai vechii, cit şi ai noii Mafii, a izbutit nu numai să reziste, dar să se şi dezvolte. Această performanţă se datorează in bună măsură atragerii in cadrul organizaţiei a unor politicieni. Aceştia din urmă alcătuiesc „Mafia justă". Membrii Mafiei clasice ii numesc insă pe aceşti politicieni, după cum am mai arătat, „marionete in haine de gală". Porecla arată clar că „Mafia justă" nu este situată deasupra celei clasice, nu-i comandă acesteia — cum cred mulţi —, ci, dimpotrivă, mafioţii se folosesc de aceşti politicieni pentru a-şi aranja afacerile, pentru a obţine legi in favoarea lor, pentru a impiedica adoptarea de legi sau măsuri anti-Mafia, pentru a scăpa de urmărire sau pedeapsă. În schimb, mafioţii acordă sprijin electoral „marionetelor".

Comisia anti-Mafia a stabilit 140 de fişe de politicieni marcanţi legaţi de Mafia, dar a hotărit să nu le-a dea publicităţii. Unii sint insă şi aşa bine cunoscuţi ca oameni ai Mafiei. Se citează, astfel, numele lui Salvatore Lima, fost primar la Palermo. El a făcut, după răpirea lui Aldo Moro, apel public la Mafia (fără rezultat, intrucit Moro fusese răpit nu de mafioţi, ci de „Brigăzile roşii"). Tot la Palermo au activat şi alte „marionete in ţinută de gală": Vito Ciancimino, primar, şi Giovanni Matta, ajutor de primar, ulterior deputat. Acesta din urmă a izbutit chiar să pătrundă in comisia anti-Mafia, unde a declarat fără să clipească: „Am venit să-mi apăr onoarea, a mea şi a prietenilor mei". Se menţionează, de asemenea, numele unui fost ministru, care a apărut de mai multe ori in public insoţit de mafioţi. Odată această apariţie a avut loc intr-un sat de lingă Palermo, unde lui Mussolini i se intimplase, prin 1924, ceva foarte nostim: mafioţii l-au tratat ca pe o „marionetă in haine de gală", bătindu-l protector pe umăr. Venit aici in vizită oficială, Ducele (acest cuvînt în traducere înseamnă „Conducătorul“; la titlul nobiliar de „duce“, în italiană se spune „duca“) a fost întîmpinat de primarul de atunci, care era şi şeful „coscăi“ locale, cu întrebarea: „De ce aveţi atîţia poliţai în suită? Alături de mine Excelenţa Voastră nu riscă nimic“. Şi cum Mussolini rămăsese perplex, podesta (aşa se numeau primarii italieni în timpul regimului mussolinian) a continuat: „Nimeni să nu se atingă nici măcar de un fir de păr de-al lui signore Mussolini, prietenul meu“. Ducele n-a iertat mafiotului această umilire; trei luni mai tîrziu podesta era băgat la puşcărie.

Totdeauna s-a presupus, şi se presupune şi acum, că Mafia trebuie să aibă o conducere supremă, că activitatea unei astfel de organizaţii nu poate fi lăsată la inspiraţia şefilor de „cosca“ sau a şefului consorteriei, nici măcar dacă în frunte se impune un dur de calibrul lui Luciano Liggio. Dincolo de cei care acţionează direct, cu lupara sau cu dinamita, trebuie să se afle un „creier“ al întregii Mafii, care nu intră niciodată direct în arenă, ci se menţine, în ceea ce priveşte activităţile şi manifestările mafiote, într-o umbră de nepătruns, dar dirijează şi controlează toate acţiunile Mafiei şi, bineţeles, trage cele mai mari foloase. Această presupusă conducere supremă, formată dintr-un număr restrîns de persoane (3 sau 5, dintre care unul ar fi „marele patron), a căpătat denumirea de „Mafia fermă“. Ea ar constitui deci etajul cel mai de sus al Mafiei, atît de secret încît numeroşi sicilieni se şi îndoiesc că ar exista realmente. Cei mai mulţi însă consideră „Mafia fermă“ ca o realitate indiscutabilă. Din cine ar putea fi compusă? Trei nume circulă cu insistenţă: Michel Sindona, fost consilier financiar al Vaticanului, Vittorio Guarrasi, avocat, confident al unor personalităţi sus-puse, şi, în sfîrşit, Nini Salvo, actualul colector de impozite din Sicilia de vest. În ce măsură presupunerile referitoare la „Mafia fermă“ sînt sau nu întemeiate, numai viitorul va putea s-o arate.

ACŢIUNI ANTI-MAFIA

Autorităţile italiene s-au preocupat, fireşte, de combaterea Mafiei. De-a lungul deceniilor, împotriva ei au fost luate măsuri, mai drastice sau mai blînde, după împrejurări. S-a amintit de acţiunile din anii '30. În 1963 a luat fiinţă comisia anti-Mafia, în cadrul căreia s-a remarcat magistratul Cesare Terranova, asasinat de mafioţi în septembrie 1979. Această comisie are misiunea de a strînge probe împotriva mafioţilor şi de a-i trimite în faţa justiţiei. Un rol important îl au şi carabinierii, mai ales dacă, din cînd în cînd, în fruntea lor apare cîte un comandant brav cum a fost Boris Giuliano.

Dar în calea măsurilor ce s-ar cuveni luate stau o mulţime de obstacole. Pe primul loc — teama populaţiei, care ştie că Mafia are „ochi şi urechi“ peste tot. De aceea cetăţenii, cu rare excepţii, se supun „omertei“. Prin „omerta“ se înţelege, în mod curent, legea tăcerii, impusă de mafioţi. Cine tace trăieşte, cine nu-şi ţine gura moare. În realitate, însă, „omerta“, care vine de la cuvîntul „om“, este o „lege“ cu o mai mare cuprindere. În înţeles mafiot, a respecta „omerta“ înseamnă a fi om, a face faţă situaţiei, a nu te teme de moarte, a-ţi ţine gura. Această din urmă accepţie s-a impus însă cel mai mult în rîndurile populaţiei. Foarte mulţi ştiu destule despre Mafia, dar nimeni nu vorbeşte, nimeni nu spune nimic, mai ales autorităţilor, nimeni nu reclamă. În consecinţă, nu sînt probe. Mafioţii, chiar dacă sînt arestaţi, nu pot fi condamnaţi şi li se dă drumul. Aşa a putut Liggio să prade şi să omoare de 50 de ori şi tot de atîtea ori să fie eliberat (pînă în 1974, cînd a fost, în cele din urmă, condamnat şi închis).

Ineficace s-a dovedit, încă de multă vreme, detenţia mafioţilor în închisoarea din Palermo, **l'Ucciardone**, cea mai „veselă puşcărie“ din cîte există. Pentru că **l'Ucciardone** a devenit o adevărată capitală a Mafiei. În această fortăreaţă, care îşi înalţă zidurile între oraş şi port, legea este dictată nu de gardieni sau de director, ci de „piesele de 90“ închise aici. O dată, cei 800 de deţinuţi

Luciano Liggio, patronul noii Mafii, la procesul de la Palermo, în 1978

au refuzat porția de mîncare, vărsînd-o prin ferăstruica celulei, pe cimentul coridorului. Directorul închisorii a făcut atunci apel la cea mai grea piesă de 90 pe care o avea în pensiune în acel moment, Masino Busceta, un caid al drogului. Acesta a ordonat pe loc ca pensionarii să adune mâncarea de pe jos și s-o mănînce pînă la ultima bucățică. Ceea ce s-a și întîmplat imediat, fără ca măcar unul din cei 800 de deținuți să crîcnească.

La **l'Ucciardone**, șefii mafioți se bucură de tot confortul. Ei sînt cazați nu în celule, ci la infirmerie, unde au cameră separată, cu telefon, frigider, televizor. Masa și-o comandă la restaurant; ca băutură — șampanie. Conducerea închisorii se adresează unui boss mafiot la persoana a treia: signore mai dorește ceva? signore este mulțumit? În schimb, piesele de 90 îi spun directorului, în orice împrejurare, „tu". Cînd sînt scoși în curte, mafioții de rînd sărută mîna șefului. Datorită controlului pe care-l exercită asupra deținuților de la **l'Ucciardone**, Mafia izbutește să cunoască toate secretele delincvenților, aflați sau nu în închisoare, fapt care-i permite să controleze toate delictele. Prin aceasta, Mafia are și posibilitatea de a demonstra zi de zi că ea este mai puternică și mai eficace decît forța publică. Din aceste motive, autoritățile italiene au decis ca șefii mafioți de seamă, în frunte cu Liggio, să nu mai fie deținuți în Sicilia, ci pe continent, în nord.

Activitatea comisiei anti-Mafia, celelalte măsuri luate au, firește, importanța lor, dar eficiența este încă redusă. Și, pentru că în calea oricăror măsuri mai drastice se interpune eterna lipsă a probelor, a fost avansată propunerea de a se adopta o lege care să dea judecătorilor posibilitatea de a ancheta asupra averii, a îmbogățirii suspecte a anumitor persoane. O astfel de lege ar putea duce la depistarea multor activități ale Mafiei, ar contribui la combaterea ei. Specialiștii consideră că cea mai mare eficacitate în lupta anti-Mafia ar avea-o eforturile conjugate: pe de o parte, statul, autoritățile să întreprindă măsuri mai hotărîte, de amploare mai mare; pe de altă parte, cetățenii să sprijine aceste eforturi, în primul rînd prin ruperea tăcerii. Cînd populația nu se va mai supune faimoasei „omerta", va putea începe numărătoarea inversă a zilelor Mafiei.

ION D. GOIA ■

VOCABULAR ITALIAN

Aviz turiștilor aflați în vizită la Palermo: a-i spune unui agent de poliție „sbir" (sbirro) nu constituie un delict în Sicilia. În siciliană, într-adevăr, „sbirro" nu înseamnă decît... „ministru subaltern al justiției, care procedează la arestări"!

„TURBO" — UN NOU AUTOMOBIL FRANCEZ

Primul automobil francez pe benzină, echipat cu un turbocompresor, a început să fie comercializat de firma Renault, cu data de 1 iulie 1980. Este vorba de un nou Renault-5, care, însă, specifica France Presse, nu va fi o mașină pentru toată lumea, datorită caracteristicilor sale tehnice: 160 CP, viteză maximă de peste 200 km/oră, 6 secunde și 9 zecimi pentru a trece de la 0 la 100 km/oră, motor central, propulsie înapoi. Prețul lui — 115 000 franci francezi. Grație tehnicii turbo-compresorului, care permite o combustie mai bună, consumul va fi doar de 7,1 litri la 100 km, cu viteza de 90 km/oră, și de 10 litri la 120 km/oră. Exportul acestei noi mașini începe în noiembrie 1980, în Italia și R.F.G., urmînd ca din 1981 să fie comercializată și în Elveția, Austria, Belgia și Olanda.

ÎNOTUL STIMULEAZĂ IMAGINAȚIA?

O dată cu debutul sezonului estival, numeroși candidați la traversarea Canalului Mînecii și-au manifestat intenția și dorința de a stabili fel de fel de recorduri. Fiecare dintre cei care încearcă să traverseze canalul tind să și inoveze cîte ceva. Dar cel mai plin de imaginație pare să se fi arătat, în vara lui 1980, Alan Jones, (33 de ani), un fost marinar californian, care a decis să traverseze Canalul Mînecii înot... cu mîinile și picioarele legate. Cel mai tînăr candidat: un britanic, David Goadby (11 ani); dar acest titlu este revendicat deopotrivă și de tînăra siciliană, tot de 11 ani, Agatella Malvagna. Un american de 65 de ani, Steve Wozniak din Buffalo, a decis să cucerească titlul de „cel mai vîrstnic traversator", deținut deja de un compatriot al său de 58 ani. Doi bărbați paralizați doresc deopotrivă să-și încerce norocul. Unul dintre aceștia, Jack Robertson (30 de ani) din San Diego, California, are deja înscrisă o tentativă, în 1979, cînd a abondonat după 18 ore de înot. Rivalul său este un arhitect din Londra, de 33 de ani. În fine, doi dintre candidații la recorduri insolite încearcă să realizeze cel mai mare număr de traversări: un australian de 52 de ani și un britanic de 39 de ani, vor să stabilească 16 și, respectiv, 17 traversări!

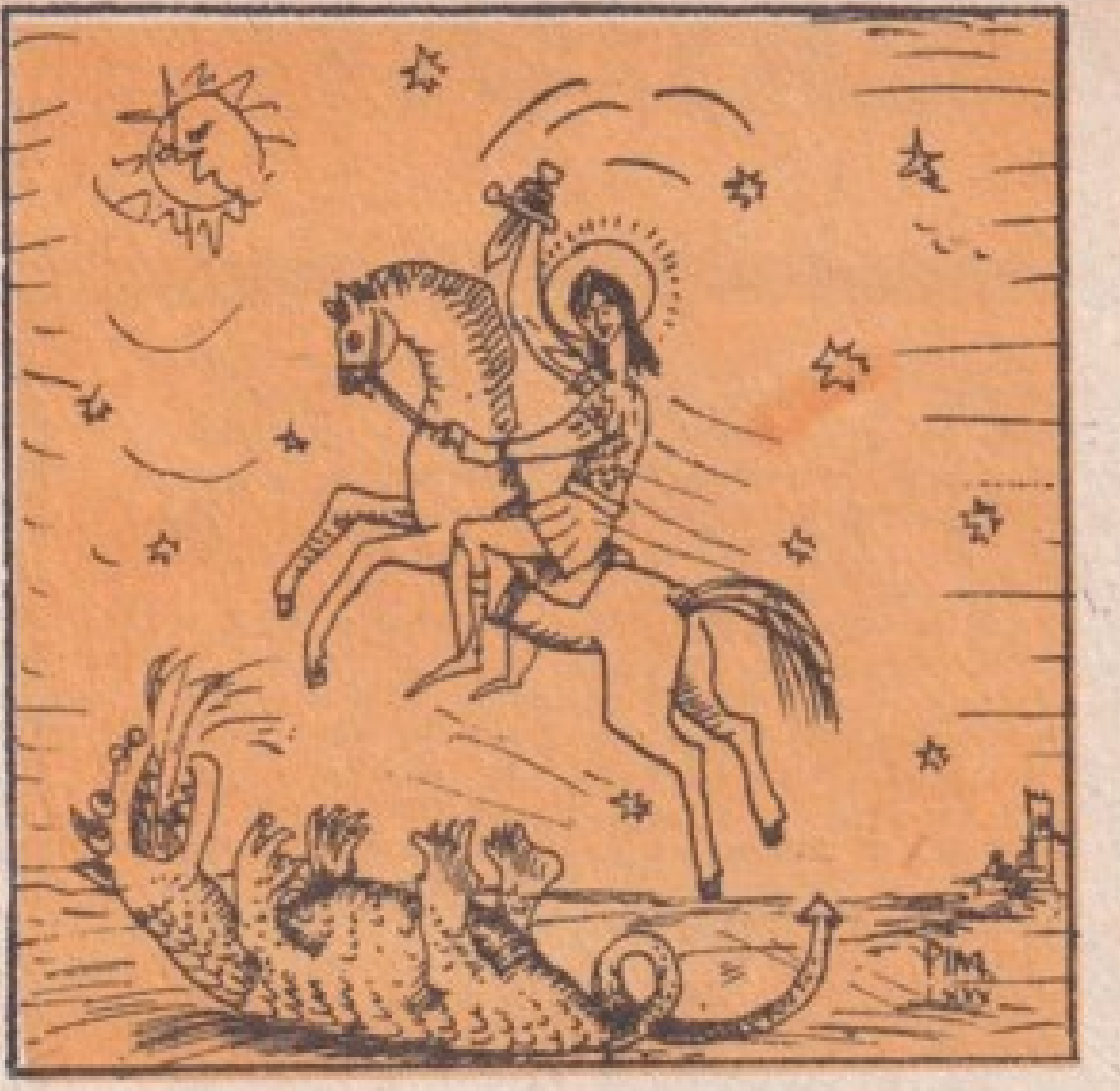
PIM
LXXX

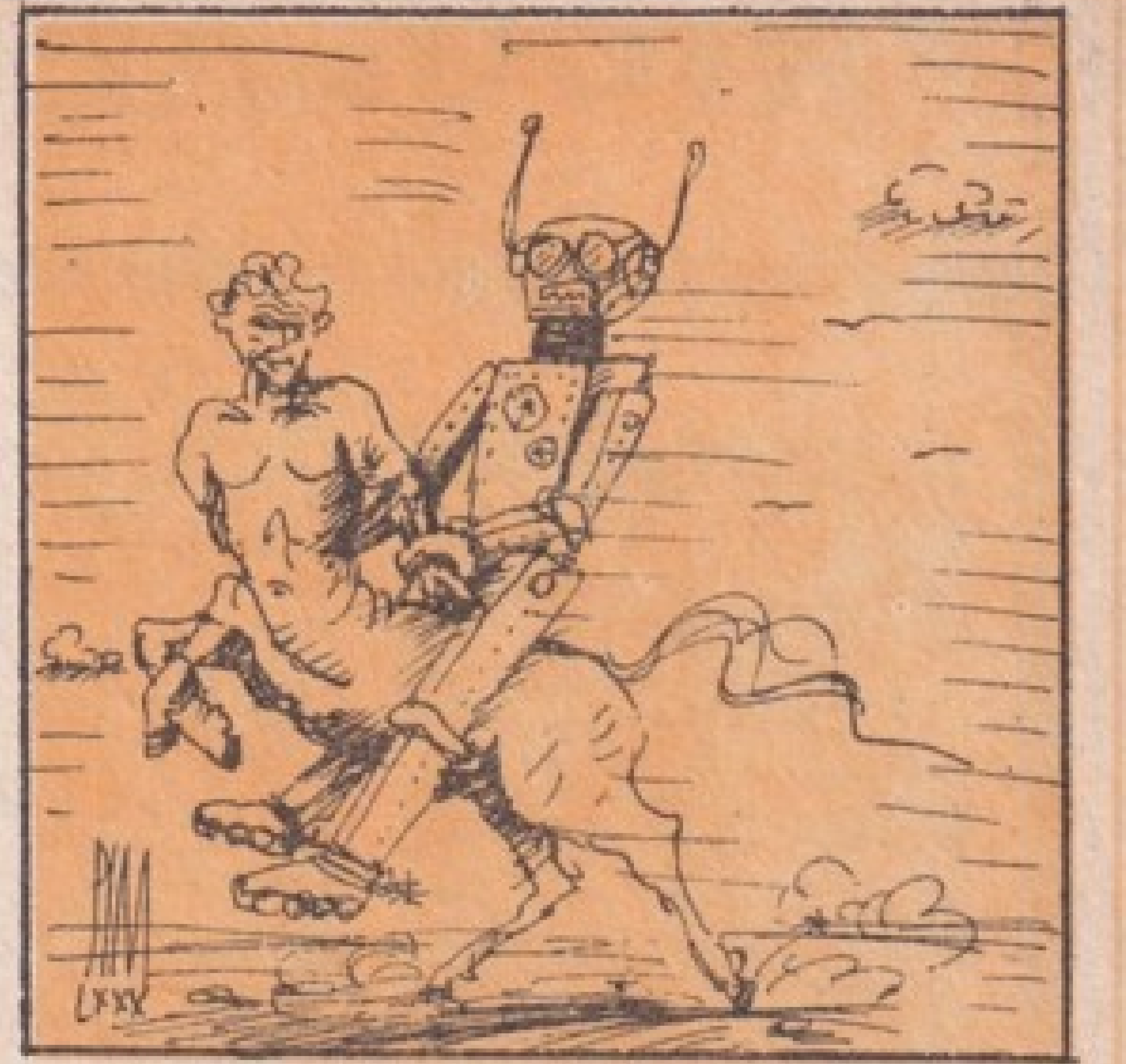
PIM
LXXX

racul

PIM ■

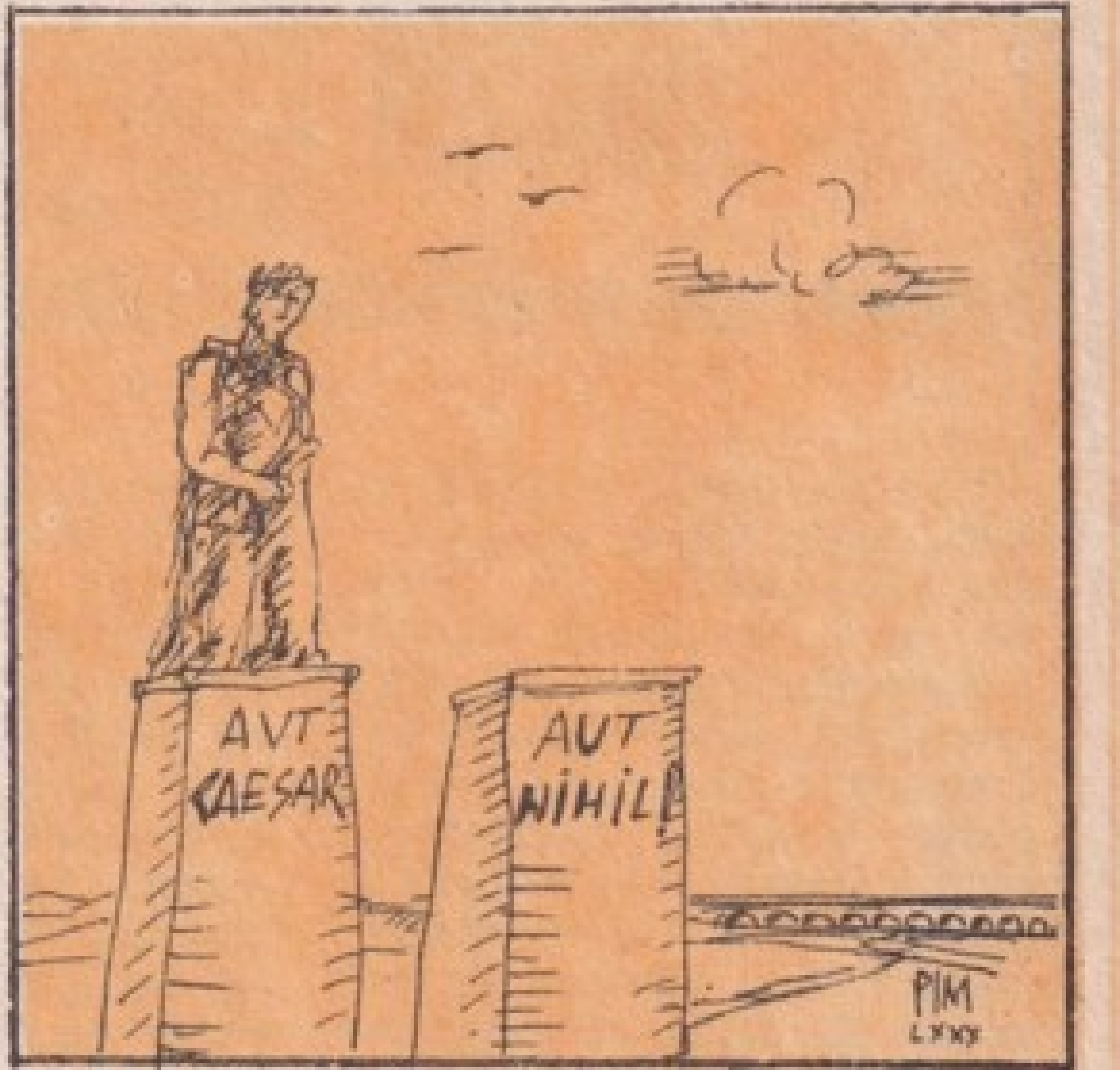
AUT
CAESAR
AUT
NIHIL
PIM
LXXX

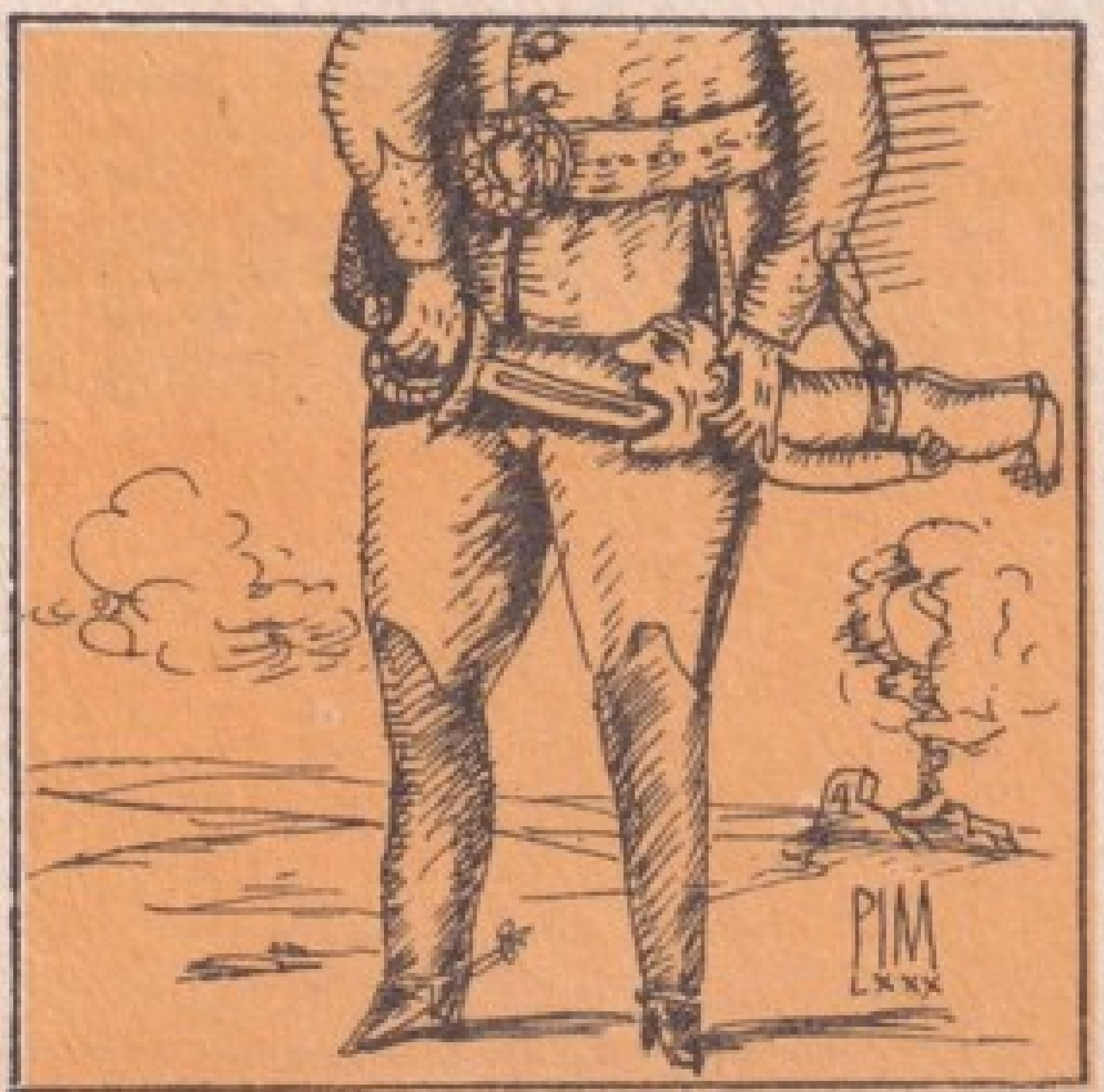
PIM
LXXX

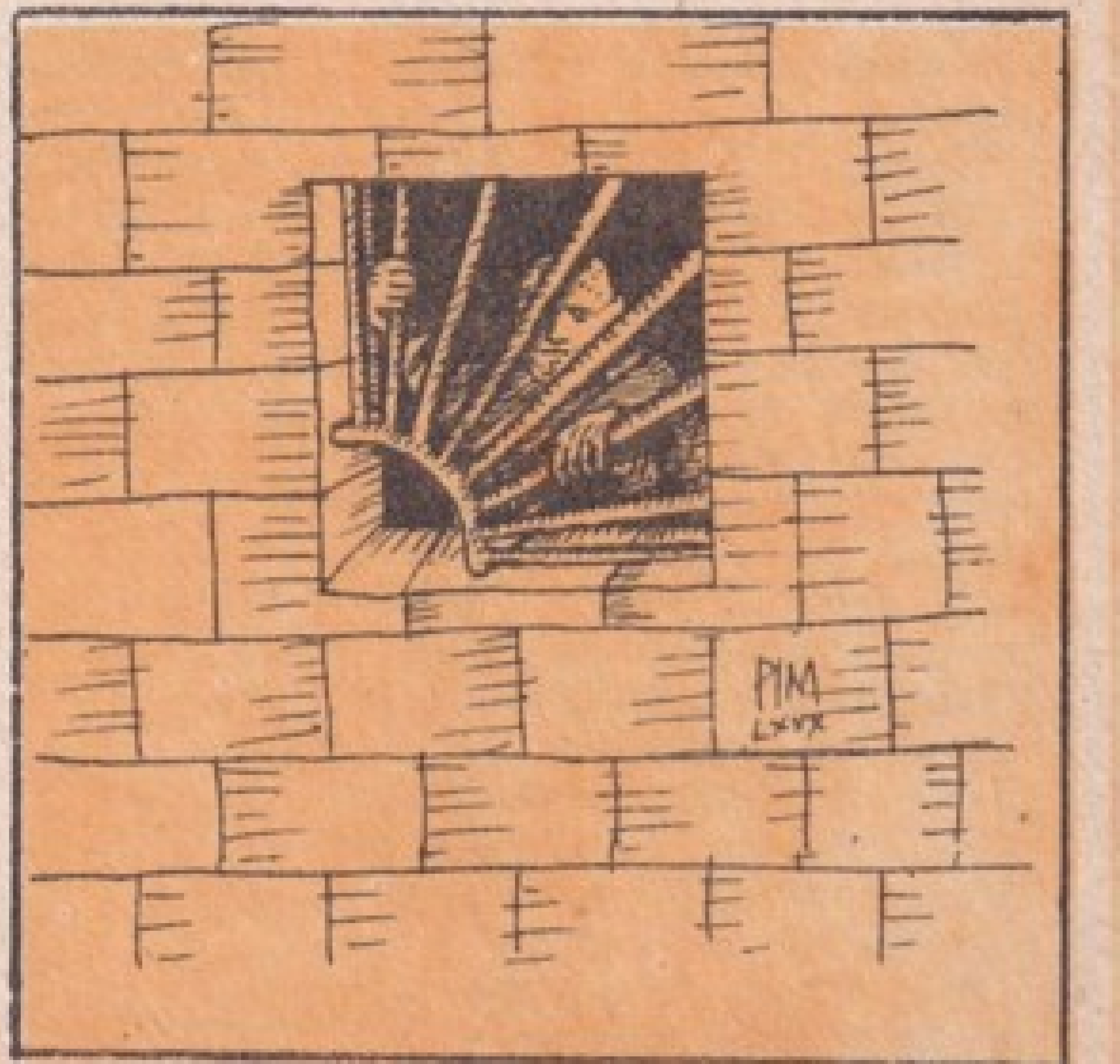
PIM
LXXX

NICOLAE CLAUDIU

Nicolae Claudiu s-a născut la 28 mai 1928. De profesie inginer economist. Debutează în anul 1952 la revista Albina. Din anul 1959 participă la majoritatea expozițiilor republicane. Din anul 1968 este membru în Uniunea Artiștilor Plastici. In anul 1966 obține premiul expoziției internaționale de caricatură din Japonia. În anul 1967 premiul pentru grupul de desenatori români din Bordighera (Italia). În 1969 — diploma și titlul de laureat la expoziția „Satira în slujba păcii" — Moscova. Diploma de onoare și medalia de aur la a 3-a bienală a umorului în artă — Tolentino (Italia). 1970 — Premiul II la bienala de caricatură Vasto (Italia). În 1971 premiul II — „Turnul de argint" și diploma de onoare la a 6-a bienală a umorului în artă — Tolentino (Italia). 1973 — premiul special al juriului și trofeul „Alla Ribalata" — la expoziția de umor grafic — Bologna (Italia); Diploma de onoare și trofeul „Lingotina de argint" — la a 2-a bienală de umor — Ancona (Italia). 1975 — premiul III la Ancona. Decorat cu Meritul sportiv. 1976 — este ales printre Cei mai buni 100 de caricaturiști ai lumii — în urma selecției făcute la Gabrovo (Bulgaria). 1977 — Diploma de onoare și premiul Federației Italiene de Motonautică — Ancona; Premiul „S. Andrea '77" la expoziția de umor — Vercelli (Italia); Premiul „Citta di fano" și diploma de onoare la Tolentino. 1978 — Premiul Comitetului Județean pentru Cultură și Educație Socialistă — Hunedoara. 1979 — premiul de onoare al Comitetului Olimpic Italian — C.O.N.I. — la a 5-a bienală de umor — Ancona; Premiul II la salonul de toamnă al umorului — Petroșani. A ilustrat peste 20 de cărți și a tipărit zeci de afișe.

Discret, cum dealtfel și-a trăit toată viața, ne-a părăsit Nicolae Claudiu. Nici cei care au primit vestea n-au crezut-o. Nici cel care semnează aceste rînduri, în momentul cînd scrie, nu-și poate imagina că exuberantul Claudiu nu mai este printre noi. Într-o dimineață a verii trecute, capricioasă și plină de surprize de tot felul, cafeaua lăsată să se răcească pe un colț al planșetei de lucru s-a răcit odată cu mîna artistului.

Nicolae Claudiu lucra mult, în ciuda faptului că publica puțin. Era, să-i spunem așa, un caricaturist de expoziții, un artist de salon. A participat la zeci de expoziții internaționale, obținînd tot atîtea premii. Nu știu cîți din artiștii genului se pot lăuda cu un asemenea palmares. Răspundea cu același interes și la expozițiile organizate în țară, adăugînd premiilor din străinătate laurii cuceriți la diferite manifestări românești.

Prin satira sa și, mai ales, prin felul său de a fi, Claudiu deranja pe foarte mulți. Dar și mai mulți îl iubeau. Îl iubeau fiindcă în spatele acelui munte de om, aparent pus pe harță, se ascundea un suflet de aur. Dacă ajungeai acolo aveai șansa să rămîi toată viața. Claudiu a fost unul din cei mai mari pedagogi ai caricaturii. Deținea un mare secret. Știa să vadă și să ghicească la un tînăr, ce bătea la poarta caricaturii, talentul. Claudiu știa să modeleze și să dea sens începutului. Mulți, dacă nu majoritatea celor care la ora actuală sînt caricaturiști consacrați, au trecut pe la planșeta lui Claudiu și, de ce să n-o spunem, pe sub aripa sa ocrotitoare. Fiindcă Claudiu cînd reușea să descopere un talent se zbătea pînă cînd tînărul caricaturist își vedea visul cu ochii, pînă cînd își putea admira primele desene publicate în paginile ziarelor sau revistelor. Claudiu de multe ori renunța la bucuria sa pentru bucuria altora. Și acest lucru este un mare talent. Este talentul care îți rotunjește și îți înnobilează viața.

Fiecare lacrimă lăsată în memoria lui Claudiu pare o picătură de tuș, fiecare gînd — un desen frumos.

SORIN POSTOLACHE ■

Fotografie de
ANTON DRAGOȘ ■

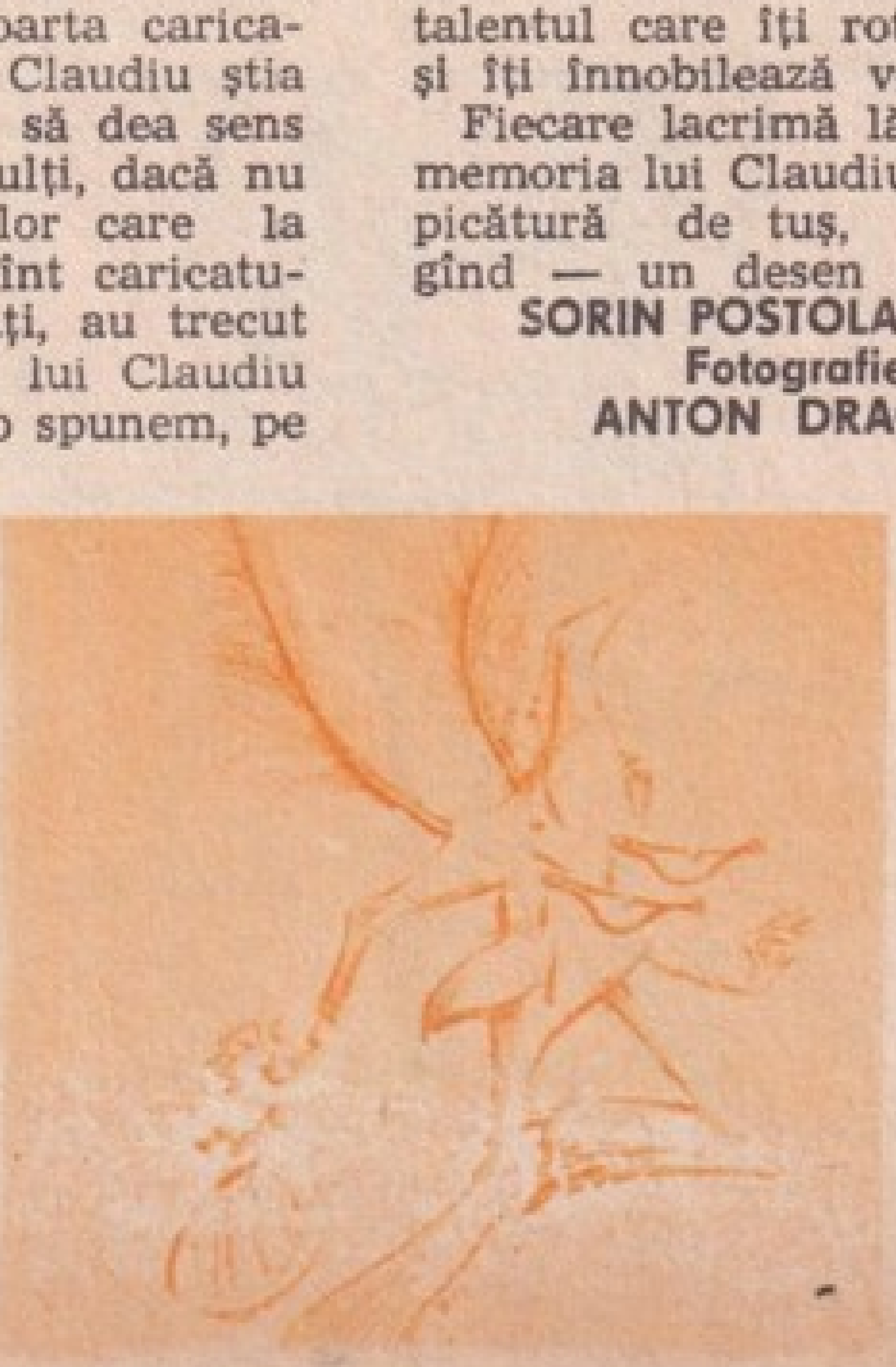

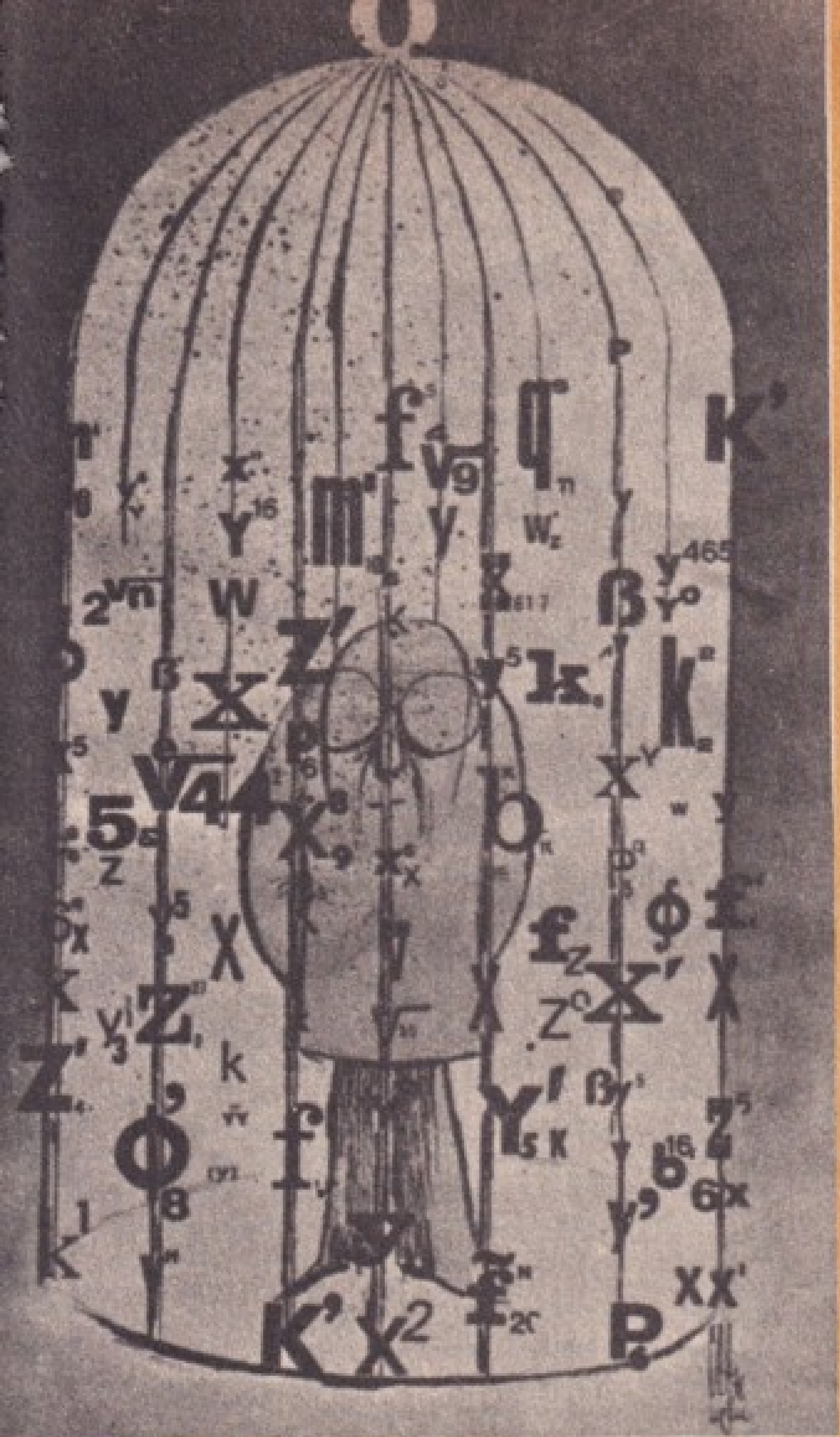

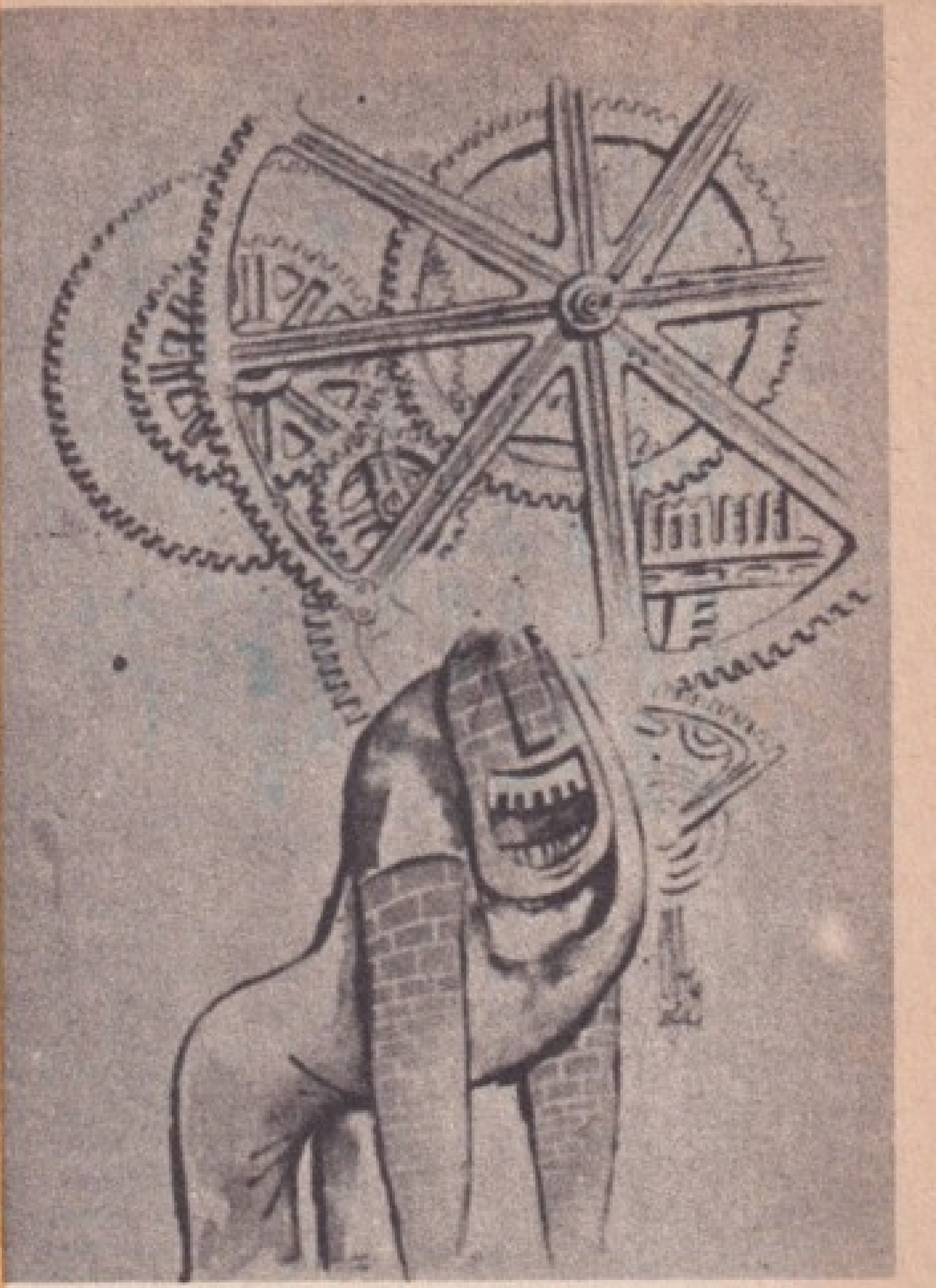

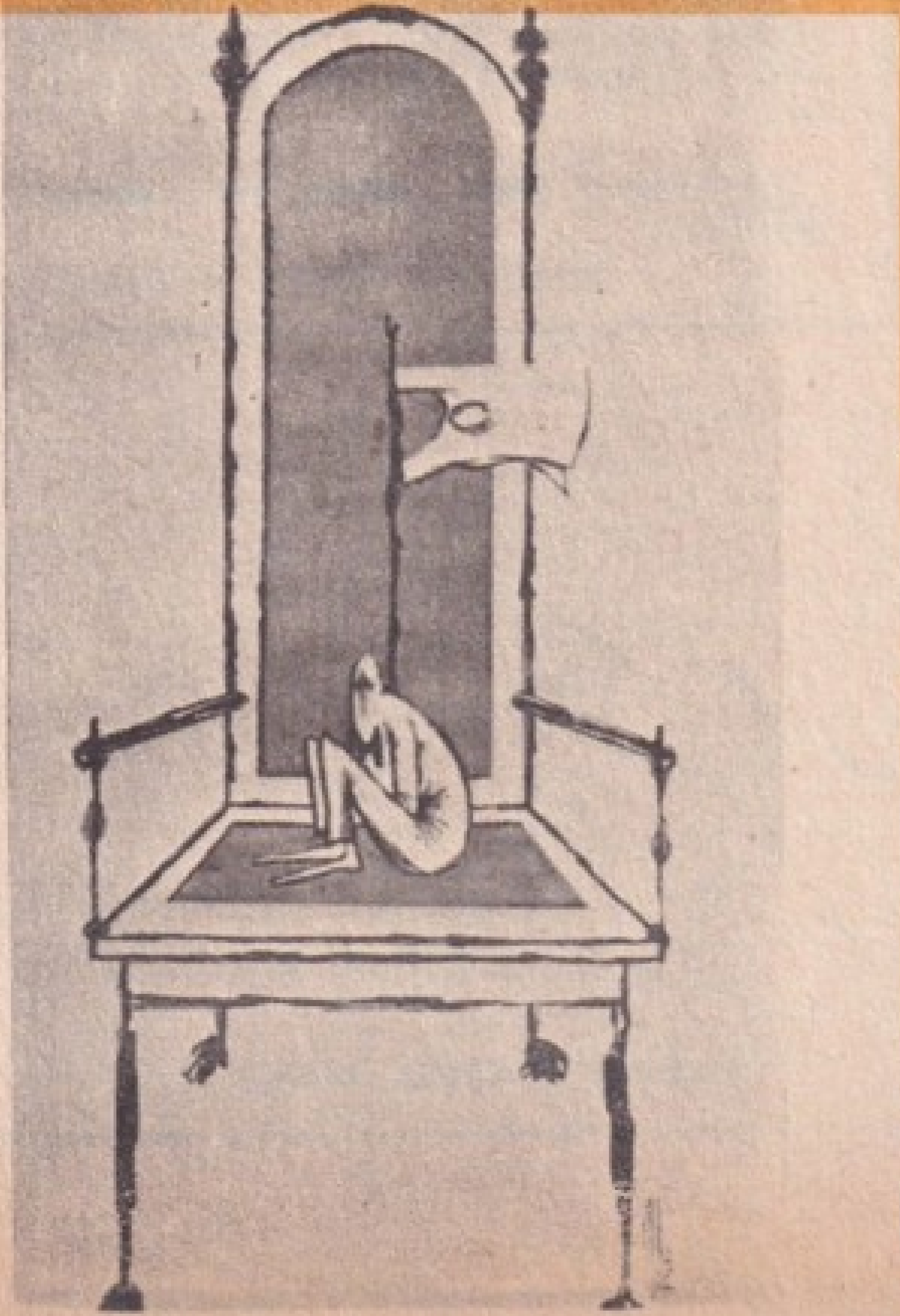

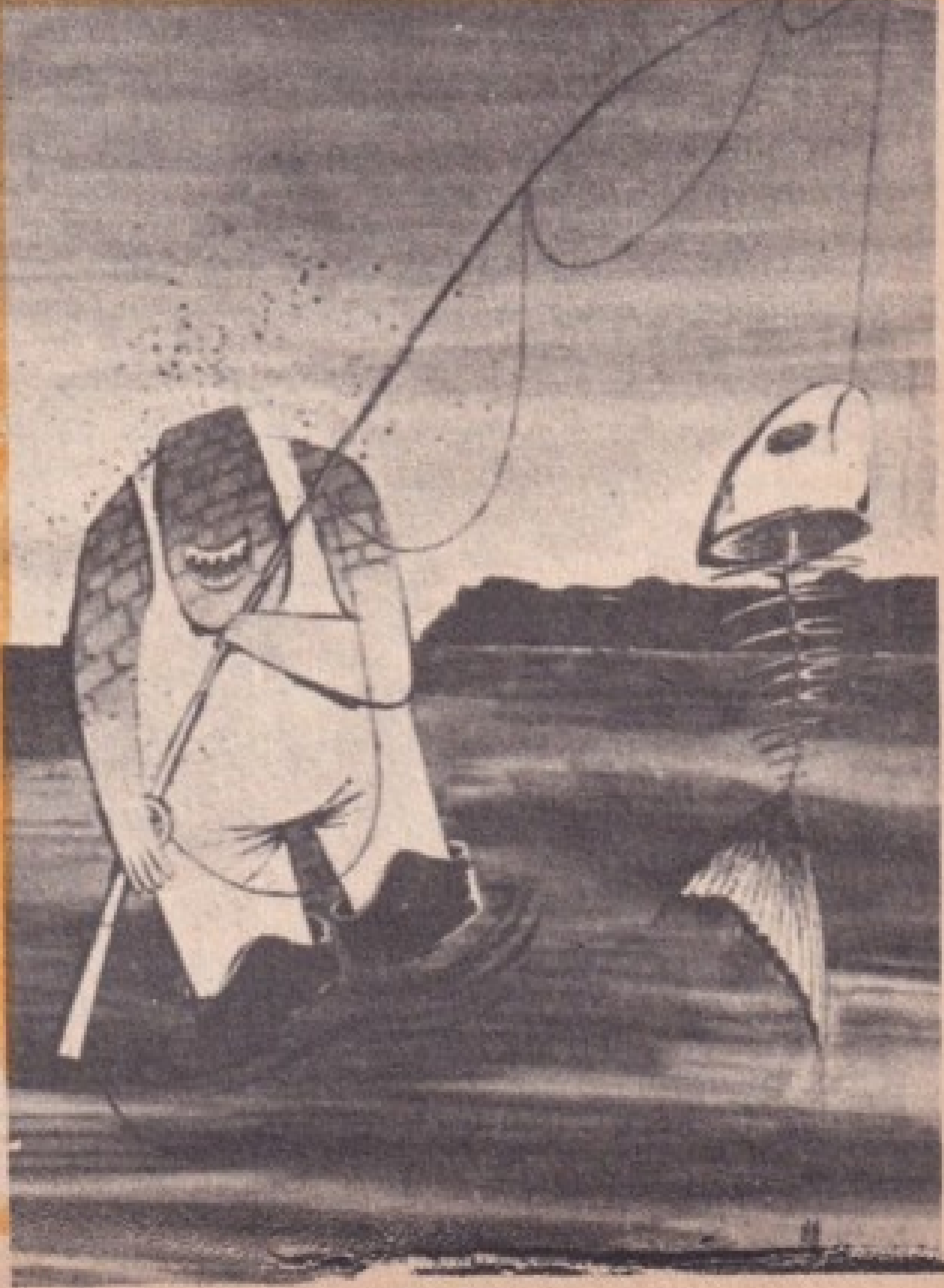

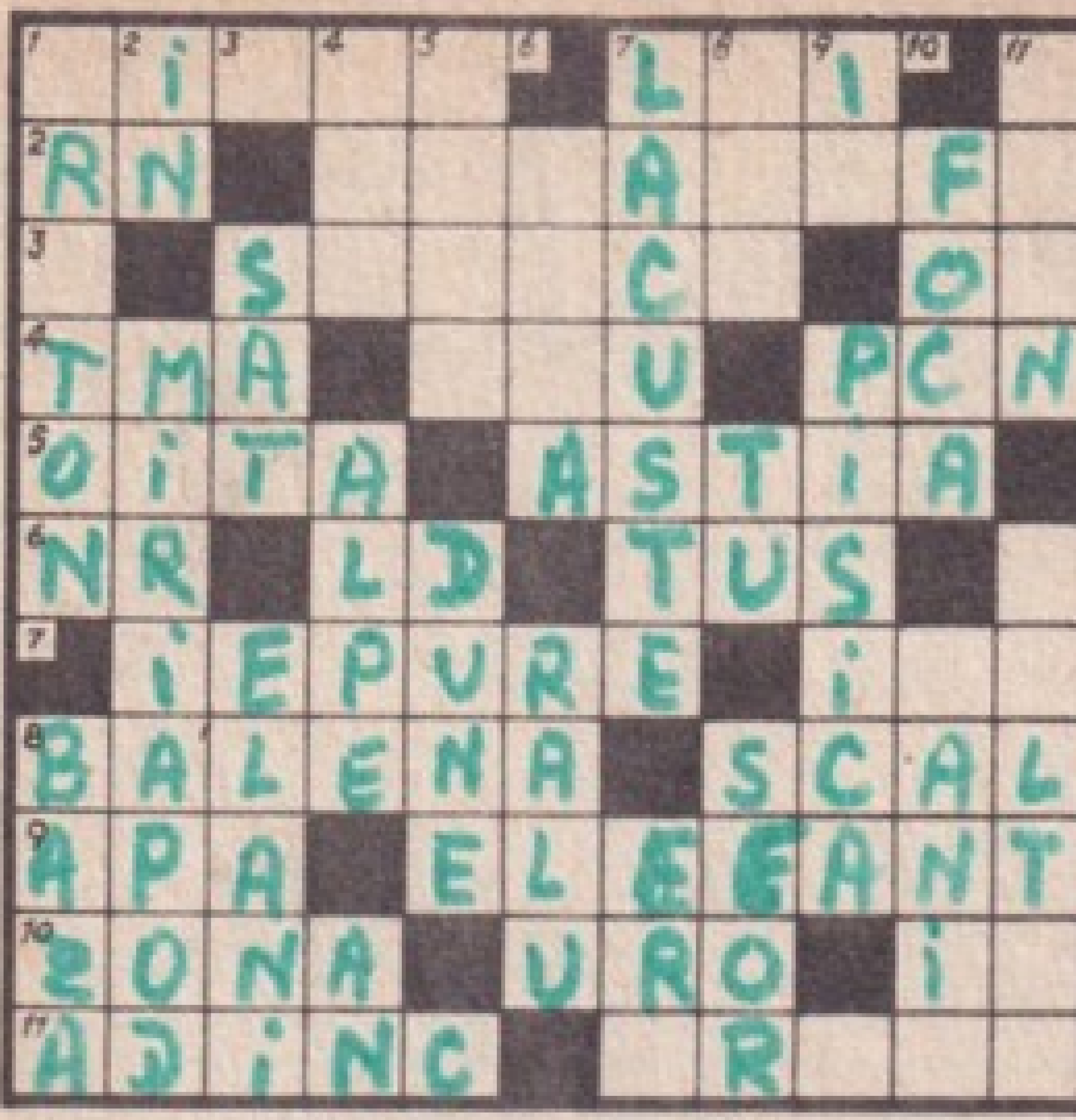

Recorduri ZOO

ORIZONTAL : 1) Cel siberian ajunge de obicei pînă la greutatea de 265 kg ; un exemplar de excepție, vînat în anul 1933, cîntărea 349 kg — ...furnicilor, insectă răpitoare cu corpul subțire și lung de 4 cm (neart.). 2) Carene ! — Pasăre marină ce-și clocește ouăle cel mai îndelungat timp : 60—62 zile. Tot ea deține recordul în materie de viteză : un exemplar deportat la 5 000 km de insulele Midway, s-a întors în zece zile din nou acasă, stabilind deci o medie de 500 km pe zi. 3) Capturată în rîul Saône din Franța, a susținut un dril lung de 45 minute, proporțional cu dimensiunile ei care erau : diametrul corpului 67 cm, lungimea 1,27 m, greutatea 36 kg — 23 arici ! 4) Rîu în U.R.S.S. — Cuvînt care imită strigătul bufniței — Abreviere franceză pentru certificatul de studii pentru fizică, chimie și științele naturii. 5) Ovină (dim.) — Acești (pop.). 6) 13 narvali ! — Calde ! — Cerneală neagră specială. 7) Cea mai mică specie din lume a acestui animal, Ochotona Pussila, trăiește în nordul Asiei și în unele zone restrînse ale Europei nord-estice, măsurînd doar 15 cm lungime — Stație de cale ferată în județul Sălaj. 8) Cetaceu albastru, cel mai mare mamifer existent astăzi pe Terra, ajunge la o lungime de 32,6 m — Rechin (științific). 9) Mediul palmipedelor — Mamifer uriaș, avînd fildeși ce pot ajunge la o lungime de 2,10 m și la o greutate de 225 kg. 10) Suprafață de teren delimitată — Orășel în Finlanda — Sîmburele vieții. 11) Mult sub nivelul mării — Pasăre migratoare care poate trăi în jur de 20 de ani, cu mult peste media obișnuită, constatare realizată prin inelări sau marcări.

VERTICAL : 1) Batrician care poate trece peste un metru lungime, carnea sa constituind o delicatesă — Fundament. 2) Firul acestei plante se rupe sub greutatea proprie la o lungime de 57 km — Antropod la care au fost numărate 784 picioare. 3) Mică așezare — Rumegătoare nordice. 4) Găsite în urați ! — Rîu în R.D. Germană — 52 poate trăi pelicanul (sing.). 5) Pasăre răpitoare de zi — Grămezi de nisip ! 6) Pasăre de noapte care poate atinge vîrsta de 68 de ani — Fiica domnitorului Caragea. 7) Cel mai mare stol al acestor insecte migratoare a fost apreciat că a cîntărit 100 000 tone, numărînd peste 5 miliarde de exemplare — Unitate de măsură a energiei. 8) Literă grecească — Teu ! — Onomatopeea adormitului. 9) Peru ! — Felină care pe insula Man nu are coadă. 10) „...gladiator", cel mai feroce cetaceu, în al cărui stomac s-au găsit adesea 10—13 marsuini sau 10—15 foci — Planșă de lemn. 11) Mamifer domestic, deținătorul recordului în ceea ce privește lungimea urechilor — În straturile geologice datate din ultima glaciațiune, în California, s-au găsit resturi fosile ale acestui răpitor zburător, avînd o talie nemaiîntîlnită și o anvergură a aripilor de peste 6 metri.

Dicționar : **TMA, PCN, URO, SCAL, ALPE.**

Haralamb PETCU — Bîrlad

SABINA IVAȘCU - MATEI

De aproape o jumătate de veac, un moştenitor prezumtiv al lui B.P. Haşdeu, uzind de acte cel puţin dubioase, încearcă în diferite tribunale ale ţării să-şi adjudece bunuri ale marelui scriitor şi filolog. Este chiar de mirare că acest efort consumat cu o extremă tenacitate nu a ajuns încă la cunoştinţa opiniei publice. Cîteva dintre tribulaţiile întreprinderii la care ne referim, din păcate parţial încununată de succes, ne sînt dezvăluite de muzeograful Octavian Onea din Cîmpina.

MAI SÎNT LOCURI ÎN CAVOUL HAŞDEU ?

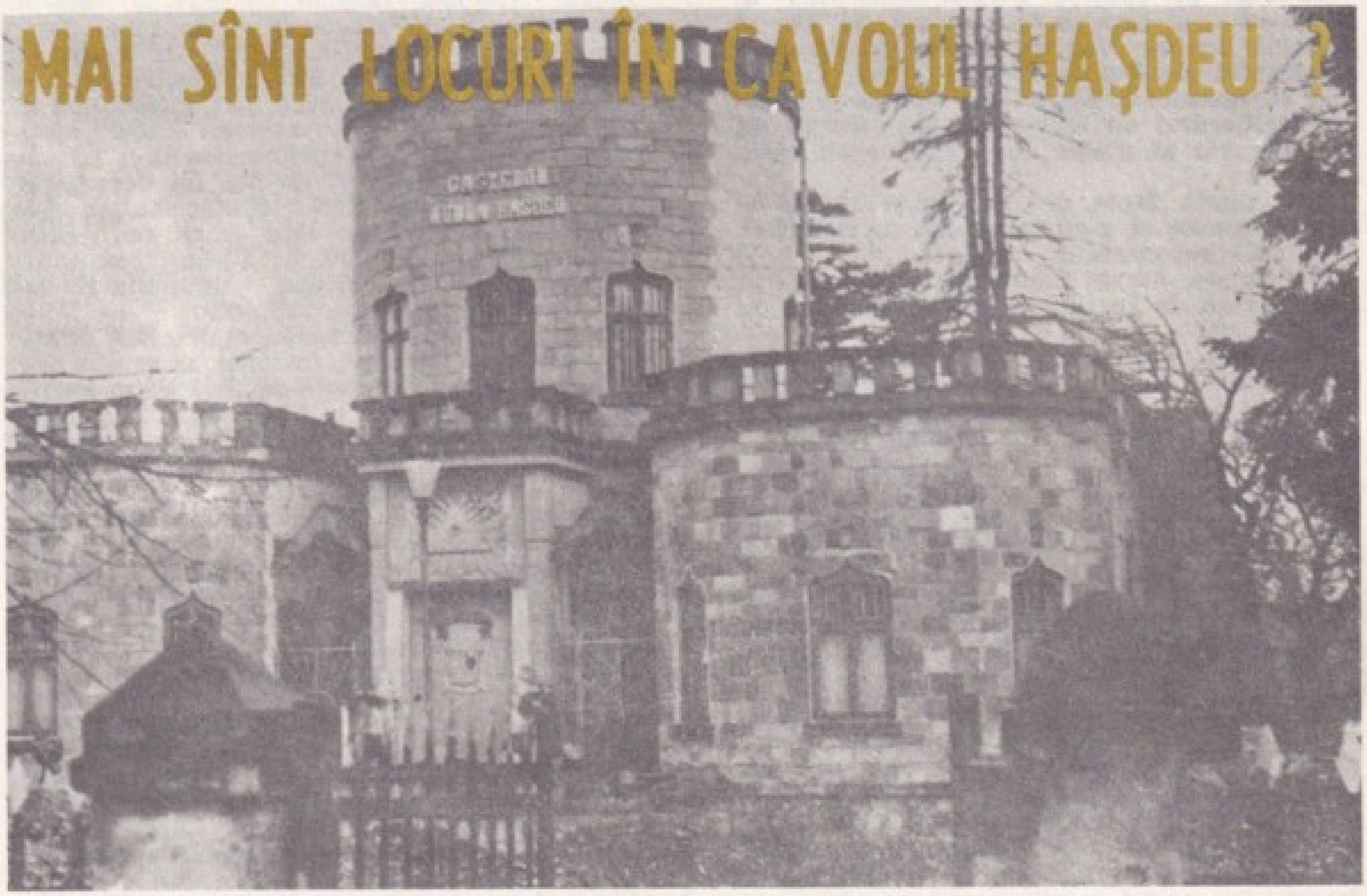

„În baza cererii înreg. la nr. **990/1973,** a încheierii finale din **10 noembrie 1973... Haşdeu Ştefan, nepot de văr“** obţine de la Notariatul de stat local Cimpina un „Certificat de moştenitor“ pentru **„Un loc de veci nr. 22 fig. 25 de dimensiunile 3 × 7 = 21 m. avind pe el construit un cavou“,** situat în cimitirul Belu Bucureşti şi rămas de pe urma defunctului **„Haşdeu Bogdan Petriceicu** cu ultimul domiciliu în... oraşul **Cimpina...** decedat la **25 august 1907“.** În certificat se menţionează că moştenirea este legală, iar moştenitori testamentari **„nu sint“.**

Aruncăm o privire în cererea invocată. „TOVARĂŞE NOTAR, Subsemnatul ing. Haşdeu Petriceicu Ştefan, salariat-pensionar, nepotul scriito(r)ului şi filologului B. P. Haşdeu cu domiciliul în Bucureşti, Aleea Episcopul Ambrozie nr. 18 sectorul 7, prin prezenta solicit, pentru cavoul Iulia şi B. P. Haşdeu din cimitirul Bellu din Bucureşti, eliberarea **actul de moştenitor suplimentar,** fiindu-mi necesar la eliberarea certificatului de concesiune pe numele meu de către Direcţia cimitirelor din Bucureşti.

Acest act am urgent nevoie, deoarece trebuie efectuate reparaţiile strict necesare, cu scopul de a putea muta pe soţia mea, care în cursul anului 1972 a decedat **catastrofal“** etc. Şi în încheierea finală : „PROCES-VERBAL. Şedinţa **10 noembrie 1973.** 1. **Haşdeu Ştefan...** Care cunoscind prevederile art. 405 cod penal, au dat următoarea : DECLARAŢIE ... I. De pe urma defunctului **Haşdeu Bogdan-Petriceicu** au rămas ca moştenitori : 1. **Haşdeu Ştefan nepot — defunctul fiind văr primar cu tatăl acestuia, calitate ce i-a fost recunoscută prin decizia civilă nr.2 din 27 iunie 1945 a curţii de apel secţia IX — jurnal nr. 2 464, nepot în linie colaterală...**

II. Defunct — a lăsat testament **Nu...**
V. Defunct — a stăpinit următoarele bunuri :
a. Proprii : I. Mobile —
II. Imobile **Un loc de veci situat în Cimitirul Belu nr. 19 figura 25 Bucureşti. —**
b. Comune : I. Mobile —
II. Imobile —
Declar că altă avere şi moştenitori nu au mai rămas depe urma susnumitului defunct...

9. Depunem următoarele acte : **1. Copie dep(e) acte de stare civilă şi sentinţe judecătoreşti...**

11. În dovedirea celor de mai sus cerem audierea martorilor **Biculescu Gheorghe pe care cer a-l audia chiar azi“.**

Să ascultăm depoziţia martorului Biculescu Gheorghe : „etatea 65 ani, domiciliat in **Bucureşti str. Sabinelor nr. 9 sectorul 6 :**

MAI SÎNT LOCURI ÎN CAVOUL HAŞDEU ?

„Cunosc pe Haşdeu Ştefan domiciliat în Bucureşti... şi ştiu că este nepot de văr al marelui scriitor Bogdan Petriceicu Haşdeu, adică tatăl său Ştefan Haşdeu a fost văr primar cu defunctul, bunicul lui Ştefan şi bunicul scriitorului au fost fraţi, deci Ştefan de azi este văr al doilea cu fiica scriitorului Iulia.

Ştiu aceste fapte din sentinţele judecătoreşti existente ce s-au pronunţat în stabilirea filiaţiunii susnumitului defunct.

Mai cunosc aceste fapte întrucît am fost şi sînt prieten de familie cu Ştefan Haşdeu de peste 42 ani".

Omul e sincer. Ştie „aceste fapte din sentinţele judecătoreşti". Naivitatea depoziţiei e înduioşătoare : „Ştefan Haşdeu... este nepot de văr al marelui scriitor Bogdan Petriceicu Haşdeu, adică tatăl său Ştefan Haşdeu a fost văr primar cu defunctul, bunicul lui Ştefan şi bunicul scriitorului au fost fraţi". Declaraţia aceasta a fost însuşită în certificatul de moştenitor.

Vorba aceea : „Păi ce ?" Dacă bunicul lui Ştefan şi bunicul lui Haşdeu au fost fraţi, B. P. Haşdeu mai era văr primar cu tatăl lui Ştefan, şi nu nepot de văr ? Şi atunci, mai rămine Ştefan nepot de văr al lui B. P. Haşdeu ? Nu sînt ei veri de-al doilea? Şi mai poate fi Ştefan văr de-al doilea şi cu Iulia ? Dar se potriveşte ea, rudenia propusă de martor, cu cea din decizia civilă nr. 2 a Curţii de Apel Bucureşti Secţia a IX-a, emisă la 27 iunie 1945 ? Ce se spune în aceasta? „În ce priveşte pe decujus, se susţine că au descins în modul următor : Ştefan Dominic Hizdeu, fiul lui Ivancu Gheorghe Hizdeu de Lupaşco, a avut ca fiu pe Ioan Hizdeu, născut în anul 1754, iar acesta a avut ca moştenitor pe Tadeus Hizdeu, care la rîndul lui a lăsat ca moştenitor pe Alexandru, tatăl lui decujus. În ce priveşte pe reclamanţii (Ervin şi Ştefan Haşdeu, n.n.) se susţine că ei coboară tot din Gheorghe Lupaşco Hizdeu, care pe lîngă Ştefan Dominic, autorul lui decujus, a mai avut ca fiu pe Gaspar Hízdeu, născut în anul 1733, care a lăsat pe Petru, iar acesta pe Alexandru Francisc, care a avut ca fiu pe Ştefan Hizdeu, tatăl reclamantului Ervin Hajdeu şi bunicul reclamantului Ştefan Hajdeu, frate cu reclamantul Baron Ervin Hajdeu." Cam bizar, dar aflăm mai jos că fratele reclamantului Ervin este tot un Ştefan — tatăl reclamantului Ştefan Haşdeu. Mai este acest frate-tată văr primar cu B. P. Haşdeu ?

Ne îngăduim o observaţie. Gaspar Haşdeu s-a născut în anul 1733, an în care, în decembrie, moare tatăl său, Gheorghe Lupaşcu Haşdeu, la vîrsta de cel puţin 60 de ani — fiindcă tatăl acestuia, paharnicul Ştefan Haşdeu, murise în anul 1673. Oricum, instanţa s-a dovedit mai precaută decît reclamantul Ştefan Haşdeu, care îi prezentase un „Tabel Genealogic al familiei Petriceicu Haşdeu" — două exemplare autografe, trase la şapirograf, amîndouă confirmate cu cerneală de Locot. (Ştefan) Haşdeu, se află la Muzeul memorial „B. P. Haşdeu" —, în care „Iancul-Gheorghe (numit Lupaşcu) ...a murit la 1713" ! Dealtfel, locot. Ştefan Haşdeu nu dovedise o cunoaştere sigură nici a înaintaşilor săi apropiaţi. Astfel, în acelaşi „Tabel", Ştefan, fiul lui Alexandru-Francisc, s-a născut cînd tatăl său avea 60 de ani (26 decembrie 1796 — 27 martie 1855) ; Ştefan-Anton, fiul lui Ştefan, s-a născut cînd tatăl său avea 10 ani (15 martie 1866, în Kişber, comitatul Comorn, Ungaria), Ştefan revanşîndu-şi tatăl printr-o repede precocitate.

Pentru stabilirea rudeniei dintre B. P. Haşdeu şi Ştefan Haşdeu, instanţa se mulţumise cu acte „scoase" în copie de acesta din urmă, traduse şi legalizate la Ministerul Afacerilor Străine. Întrucît prin această abilitate controlul asupra autenticităţii şi veridicităţii lor ne scapă, ne vom opri asupra „scrisorii particulare a lui Alexandru Haşdeu (Hizdeu) tatăl lui Petriceicu Haşdeu către vărul său Ştefan Haşdeu (Hizdeu) bunicul meu (al lui Ştefan Haşdeu, n.n.), care dovedeşte legătura între cele două linii colaterale arătate mai sus", depusă de Ştefan Haşdeu la 17 ianuarie 1938, odată cu prima intervenţie, prin care cerea să i se recunoască calitatea de succesor testamentar al lui B. P. Haşdeu. Ea avea să mai fie comunicată şi la 12 ianuarie 1940.

„COPIE LEGALIZATĂ. Traducere din limba Polonă... Stema Familiei Chocim Lipsca 3/15 ziua /... Iubite Frate, Luiza a sosit la Kirstynico (urmează un roman de dragoste cu ameţeli şi stropiri cu apă, n.n.) ...şi mai un an doi poate să aştepte şi am să-i găsesc o partidă onorabilă şi cinstită, ca să se comporte mai cuminte şi moraliceşte... Mie-mi milă de sîngele nostru ! intenţionez, cît îmi este posibil de a ridica familia noastră. Dînsa cu fratele Boleslav, avem o situaţie bună în ţară şi opinie publică. Unicul meu fiu, tinăr de 27 ani, ca şi Munzger (cel care-i sucise capul Luizei, n.n.) este deja de 4 ani doctor în drept şi ocupă o slujbă frumoasă în România primind 75 ducate salariu lunar, în calitate de director a arhivelor stării, preşedintele secţiei morală politice a atheneului din Bucureşti. Cei doi nepoţi a fraţilor noştri : Sever fiul lui Ioan şi Gheorghe fiul lui Felix, sunt consilieri de curte etc. Iar din linia unchiului meu decedat Alexandru numai tu al meu... (indescifrabil), ai o situaţie cinstită şi Ioan... (indescifrabil) a avut o carieră corespunzătoare familiei noastre ; şi ...(indescifrabil) Sigismund a fost sergent instructor ...(indescifrabil) Tadeus a fost amestecat intr'o revoltă polonă şi judecat la spînzurătoare, însă din fericire a fugit se află undeva în Turcia... (indescifrabil) a condus un bufet în Krakovia şi slavă Domnului, s'a prăpădit undeva, al patrule învaţă ca tinichigiu : O groază ! Inima mi se rupe. După un an am să iau pe nenea la mine, dacă Dumnezeu îmi va da viaţă nouă, voi aranja cumva soarta ei... Te încunoştiinţez, că fratele Bolislav, călătoreşte azi în Ungaria, şi face drumul de la Pesta la Viena şi că a scris mie, că în drum va fi şi pe la tine. Te avizez despre aceasta... Sărută de la mine pe soţia ta şi binecuvintează fata. — Iubiţi-mă pe mine precum vă iubesc eu fratele Alexandru m. p. —

Pentru traducere exactă... loc. sig. (ss) Dr. Grigorovici Ştefan (...).

Certificăm în mod autentic că această copie legalizată corespunde întru toate cu actul prezentat nouă din partea D-lui Lt. Haşdeu P. Ştefan domiciliat în Arad. Dată în Arad la (5) cinci Octombrie 1937 (unamienouăsutetreizecişişapte). — Notar public. ss / Dr. Baloş".

Nu vi se pare, stimaţi cititori, că scrisoarea este falsă ? În stufatul de date despre familie — este pomenită şi o bunică Teifel —, amănuntul despre B. P. Haşdeu este ghiduş. El, „unicul... fiu, tînăr de 27 ani", a fost, se ştie, director al arhivelor (director general al Arhivelor Statului şi nu al arhivelor stării). Să admitem, în glumă, că, atunci cînd a primit această funcţie, B. P. Haşdeu avea 27 de ani şi nu 38. Era în anul 1876 şi **Alexandru** nu mai putea să scrie nici unui „frate", decît, vorba lui, dacă primise o „viaţă nouă", pentru că **murise în anul 1872.** În consecinţă, rudenia stabilită de Curtea de Apel nu este, cel puţin pentru noi, convingătoare.

Curtea de Apel i-a recunoscut pe Ştefan şi Ervin rude cu B. P. Haşdeu pentru că „prin testamentul olograf datat 15 August 1907, de care numiţii se prevalează, def. Bogdan P. Haşdeu, face o liberalizare nepoţilor săi, fără să-i precizeze..., că prin urmare trebuie de văzut mai întîi dacă reclamanţii sunt nepoţii def. B. P. Hajdeu, **fiincă numai în acest caz acţiunea este admisibilă în principiu şi apoi urmează a se examina validitatea testamentului**" (subl. ns.). Examinarea testamentului olograf îl interesa şi pe pîrîtul Iuliu Dragomirescu, legatarul lăsat de Haşdeu. Testamentul olograf al lui B. P. Haşdeu a fost prezentat, spre a i se „constata starea", preşedintelui tribunalului judeţului Prahova Secţiunea I, cu petiţia nr. 16 163 din 1907, de Mihai Haşdeu din Paşcani. El a putut fi transcris în 1907 de Ştefan Haşdeu, care-l depune în copie cu intervenţia sa din 17 ianuarie 1938. Este ciudat că, în anul 1937, el a fost „sustras" — cum scrie Ştefan Haşdeu — de autori necunoscuţi".

„Grefa Tribunalului Ilfov Secţia IV-a c.c. **Certificat.** Se certifică de noi că cercetînd actele şi lucrările din dosarul Nr. 110/937 al Parchetului Tribunalului Ilfov cabinetul 3 Instrucţie, trimis spre conservarea acestui tribunal cu Nr. 117 605/1937 şi formînd obiectul dosarului Nr. 6 904/1937, am constatat că în urma reclamaţiunei făcute de Lt. Haşdeu Ştefan prin petiţia înreg. la Nr. 33 341/937, s'a cercetat şi constatat dispariţia dosarului tribunalului Prahova Nr. 1 997/1907 de la dosarul Nr. 21 179/1929 al tribunalului Ilfov, secţia notariat la care se află ataşat şi în care se mai găsea şi testamentul lui Bogdan P. Hajdeu... 1937 septembrie 20".

Dacă pînă în 1945 a mai apărut sau nu, nu ştim. În 1910 Iuliu Dragomirescu făcuse după acest testament două fotocopii foarte clare (aflate acum, împreună cu chitanţa fotografului, la muzeul Haşdeu). Oricum, din analiza pe care i-a făcut-o, Curtea de Apel se vede că a dispus, într-un fel sau altul, de imaginea lui, şi a ajuns la concluzia că „nu are validitatea legală şi în consecinţă nu conduce la consacrarea vreunui drept în favoarea reclamanţilor". De aici, a conchis : „întrucît reclamanţii la baza acţiunilor lor, nu au testament valabil, aceste acţiuni sunt nefondate şi ca atare şi apelurile numiţilor, care urmează să fie respinse în consecinţă".

Ce voiseră reclamanţii în apeluri ? Citām mai departe din decizia civilă nr. 2/27 iunie 1945 : „averea succesorală a numitului defunct (B. P. Haşdeu, n.n.), pe baza testamentului olograf datat 15 August 1907, prin care susţin că decujus a revocat atît testamentul autentificat de Tribunalul Ilfov Secţia Notariat la Nr. 11 487 din 24 Noembrie 1906, cît şi codicilul (adaus la testament) cu data de 10 aprilie 1907".

Dar, — nu putem să ne abţinem — parcă la Notariatul din Cîmpina n-a fost vorba de nici un testament ! Avînd vicii, mai poate rămîne Certificatul de moştenitor nr. 900/1973 în picioare ?

Încă ceva. La 27 martie 1953, prin Decizia 477 p., Tribunalul Suprem, Colegiul civil, luînd „în cercetare recursul făcut de Ervin P. Haşdeu şi Ştefan P. Haşdeu în contra deciziunii civile Nr. 2 din 27 iunie 1945 a Curţii de Apel Bucureşti S. IX-a /.../ constată perimat recursul declarat de Ervin P. Haşdeu şi Ştefan P. Haşdeu în contra Deciziunii Civile nr. 2 din 27 iunie 1945 a Curţii de Apel Bucureşti Secţia IX-a" (copie aflată la Notariatul Cîmpina, certificată şi depusă de Ştefan Haşdeu). Testamentele 11 487/24 noiembrie 1906 şi codicilul din 10 aprilie 1907 rămîneau mai departe valabile. La rîndul lor, şi Ervin şi Ştefan Haşdeu rămîneau rude cu B. P. Haşdeu, dar nu şi moştenitorii acestuia. „Împotriva acestei ultime hotărîri (nr. 477/953, n.n.) — citām din Sentinţa civilă nr. 3 203 din 14 iunie 1965, a Tribunalului Popular al fostului raion V. I. Lenin — s-a introdus contestaţie în anulare de către reclamanta de azi Ştefania E. Hajdeu, dar a fost respinsă prin decizia civilă nr. 1 189/62 a Tribunalului Suprem. În dovedirea acestor susţineri apărătorul pîrîtei (Eugenia, soţia lui Iuliu Dragomirescu, n.n.) a depus copii legalizate de pe decizia civilă nr. 1 189/62, a Tribunalului Suprem şi de pe decizia nr. 2/1945 a Curţii de Apel Bucureşti secţia IX, din care rezultă situatiile invocate în apărare. Prin hotărîrile judecătoreşti de mai sus, s-a soluţionat, cu autoritate de lucru judecat în sens negativ, problema calităţii succesorale a lui Hervin Hajdeu, soţul reclamantei, astfel că reclamanta de azi Ştefania Hajdeu, succesoare a soţului său decedat, nu dovedeşte că are calitate de succesor al scriitorului Bogdan Petriceicu Hajdeu". Ceea ce s-ar fi putut spune şi despre Ştefan Haşdeu.

În mod deliberat, am lăsat pentru final părerea, deci voinţa lui B. P. Haşdeu însuşi. Este ştiut că scriitorul şi-a manifestat pînă în ultima clipă „constanta-i dorinţă de a fi înmormîntat la Bucureşti lîngă fiica sa". Încă din 1896, prin donaţia făcută Academiei Române şi acceptată la 8 aprilie, se îngrijise să încredinţeze acestui for „întreţinerea Mausoleului Iulia Haşdeu din cimitirul Şerban-Vodă (Belu)". Şi prin testamentul 11 487 se apela la pietatea moştenitorilor pentru „întreţinerea foarte modestă a monumentului funerar al familiei Haşdeu din Cimitirul Şerban-Vodă, unde şi eu doresc să fiu înmormîntat". Am citat dintr-o copie tîrzie subscrisă de Ştefan Haşdeu. În toate testamentele, enumerînd „averea" ce urma a fi „moştenită", B. P. Haşdeu lasă la o parte cavoul familiei, fiind absurd pentru el să prevadă că oricare dintre moştenitori va atenta la el. Dar, iată, din 1973, absurdul există !...

OCTAVIAN ONEA ■

CER FĂRĂ FRONTIERE

Azi noapte a plouat ca de obicei,
Că Dumnezeu face ce vrea...
O noapte plouă-n cinstea mea,
O noapte plouă-n cinstea ei...
Şi norii plini şi grei de-o ploaie nouă
Au hotărît solemn să nu mai plouă
În cinstea nimănui de-acum!

Ion Minulescu

De cînd e omul om face meteorologie, priveşte cerul, adeseori cu îngrijorare, şi se întreabă cum va fi vremea mîine. De răspunsul just la această întrebare depinde pîinea şi, cîteodată, chiar şi viaţa sa. Cu ajutorul tovarăşului Dumitru Bacinschi, directorul ştiinţific al Institutului de meteorologie şi hidrometeorologie din Bucureşti, vom căuta să răspundem, în pragul noului an, la mai multe întrebări pe care, fără îndoială, fiecare dintre noi şi le va fi pus, într-o formă sau alta.

S-A SCHIMBAT CLIMA ÎN ULTIMII ANI?

Categoric nu! Clima nu se modifică decît de la o eră geologică la alta. Întrebarea, foarte des auzită, este incorect formulată, ea vizînd în realitate **oscilaţiile climatice**, deci variaţiile în jurul unei medii mai mult sau mai puţin **stabile** şi nu salturi spectaculoase. Înainte de a lămuri factorii care concură la schimbarea vremii, să menţionăm cîteva observaţii din ultimele decenii ale secolului nostru. Pînă prin 1940, s-a constatat o încălzire uşoară pe glob; în perioada 1940—1968 — o răcire, tot uşoară, pentru ca după 1968 să apară din nou tendinţa spre încălzire.

Fireşte, pe plan local sau regional, ca urmare a unor factori fortuiţi, pot interveni modificări bruşte, cu totul neaşteptate, dar **de scurtă durată.** Se pot cita în acest sens seceta severă în regiuni foarte întinse din S.U.A. sau vremea excepţional de rece din Anglia în iulie 1980. Tot în anul trecut, pentru prima oară în opt decenii, au căzut ploi abundente în zone aride din Orientul Mijlociu şi Apropiat.

CE FACTORI DETERMINA OSCILAŢIILE CLIMEI?

În principal, clima este condiţionată de trei factori: ● activitatea şi radiaţia Soarelui; ● ansamblul curenţilor de aer din atmosferă; ● natura suprafeţei „sub" at**mosfera studiată (suprafeţe subiacente).**

Analizînd aceşti factori de bază, vom înţelege de ce clima se schimbă atît de încet. În adevăr, nimic nou în Soare! Cu alte cuvinte, nimic de semnalat în legătură cu activitatea solară, în afara ciclului binecunoscut de 11—13 ani, care se reia regulat, practic, fără modificări. Nici în viitorii 5 000 de ani nu se prevăd schimbări majore. Așa că, presupunînd că vreunii din cititori și-au făcut griji pe această temă, putem să-i liniștim. De asemenea, nu au intervenit și nu se prevăd modificări afectînd ansamblul curenților de aer din atmosferă. Rămîne, deci, **suprafața subiacentă. Aici, da, ultimii 50 de** ani și-au pus adînc pecetea.

Suprafața terestră a suferit substanțiale transformări determinate de urbanizarea intensă, dezvoltarea puternică a agriculturii, valorificarea și popularea unor zone pustii (să cităm numai Transamazonia din Brazilia, defrișarea junglei pe o lungime de 1.500 km pentru a face loc căii ferate, ceea ce nu va rămîne, fără urmări asupra climei); să mai amintim de industrializarea masivă, cu respectivele dejecții în atmosferă, precum și faptul că aviația, care acum 50 de ani nu depășea altitudinea de 4.000—5.000 m, azi atinge 20.000 m și chiar 40.000 m (aviația militară), aparatele de pasageri în zbor intercontinental plasîndu-se în mod curent pe plafonul de 10.000—11.000 m; în fine, activitatea cosmică. Toate acestea, afectează cumulativ, într-o măsura mai mare sau mai mică, și clima.

Asemenea schimbări pe suprafața terestră, ca urmare a activității umane, influențează climatul, determină oscilații ale acestuia printr-un mecanism încă insuficient elucidat în toate amănuntele sale. Motiv pentru care Organizația Meteorologică Mondială a lansat un **program internațional de cercetare a oscilațiilor climatice**, pentru a preciza cauzele și mijloacele de anticipare.

POT FI INFLUENȚATE DE OM FENOMENELE ATMOSFERICE?

În vederea combaterii grindinei și protejării culturilor se pot urma două căi: 1. — însămînțarea norului cu substanțe nucleante (iodură de argint) care, stimulînd precipitațiile, reduc implicit posibilitatea formării grindinei, drept purtători folosindu-se rachete cu parașută sau autodistructibile; 2. — producerea în masa noroasă de unde de șoc, în scopul spargerii bobițelor de grindină prin explozia unor fuzee autodistructibile. Primul procedeu este mai ieftin, cel de al doilea, cam de trei ori mai scump, dar mai sigur, raportul eficiență—preț de cost fiind aproximativ același în ambele cazuri. In momentul de față, asemenea acțiuni pe plan mondial sînt în plină dezvoltare.

— Dar în țara noastră, tovarășe Dumitru Bacinschi?

— Dispunem de radare meteorologice, prin care supraveghem atmosfera, sistemele noroase, căderea precipitațiilor, cunoaștem destul de amănunțit mecanismele intime de generare a grindinei, iar împreună cu țările socialiste vecine avem programe comune de combatere a acesteia prin însămînțarea norilor cu rachete cu iodură de argint.

— Nu se reia astfel o tradiție mai veche? Ștefania Mărăcineanu, zburind cu avionul ei și presărînd cu mîna, din carlingă, o soluție de iodură de argint... La vremea ei, adică înainte de război, unii făceau haz de aceste încercări.

— Ștefania Mărăcineanu inițiase experimentările, dar nu dispunea de sprijin suficient și nici de baza tehnică necesară. Ea zbura cam pe la 2 000 m, dar în zilele noastre este ușor de lansat cu precizie rachete purtătoare de iodură de argint pînă la 4.000 m, 6.000 m, chiar 8.000 m. Ele au și fost utilizate la noi, experimental.

— La fel stau lucrurile și cu „ploaia artificială“, mai bine zis cu stimularea artificială a precipitațiilor?

— Cele două acțiuni — „grindina“ și „ploaia“ — sînt strîns legate: combătînd grindina prin mijloacele amintite, automat se stimulează precipitațiile, care cresc aproximativ cu 7 la sută. Dealtfel, este vorba de o preocupare internațională.

SPRE „ORA EXACTĂ“ A METEOROLOGIEI ROMANEȘTI?

Se știe că meteorologii, cunoscînd direcția și viteza cu care se deplasează masele de aer și fenomenele asociate, precum și structura atmosferei din punctul de vedere termic și al umezelii, elaborează hărți speciale, pe baza cărora stabilesc diagnoza și prognoza vremii. De subliniat, însă, că interdependența diverșilor factori meteorologici este exprimată și azi, în 1981!, prin destule relații empirice și semiempirice, deci fenomenele implicate sînt doar parțial fundamentate pe plan teoretic. Atît prin modelarea matematică — metodă foarte modernă — cît și prin prognoza clasică, de regulă se determină aproximativ aspectele calitative și nu cantitative. Un alt fapt esențial: și azi, indiferent de tehnica de calcul foarte dezvoltată, de computerele electronice sofisticate, de radar, sateliți etc., rolul principal în prognoza meteorologică revine tot omului, hotărîtoare sînt pregătirea, experiența, flerul său. Pe scurt, meteorologul dispune de informații infinit mai bogate decît predecesorul său de acum 20 sau 30 de ani, dar **nu posedă cheia problemei, esența multor fenomene atmosferice îi scapă !** Nici cu un calculator electronic capabil să efectueze 50 milioane operații pe secundă — și ele sînt folosite de meteorologi în unele țări străine — nu se asigură o prognoza clară și perfect exactă. Se fac aproximări, care deseori nu corespund realității...

— Nu este oare o părere pesimistă sau, mai pe șleau spus, o apreciere care tinde, fie și inconștient, să explice unele erori, trecute și viitoare, ale meteorologilor noștri?

— Să vă dau exemple, mai întîi de peste hotare, care vor lămuri mai bine problema. Se știe că la Cape Canaveral (Cape Kennedy), lansarea rachetei **Apollo-13** era cît pe ce să fie ratată din cauza unei furtuni neprevăzute de N.A.S.A. Or, este lesne de înțeles cît de bine înzestrat din punct de vedere tehnic și profesional este serviciul meteo de la N.A.S.A., avînd în vedere și enormele cheltuieli implicate în lansarea rachetelor cosmice, deci grija deosebită pentru a se preveni un eșec. Și, totuși, în ciuda sateliților, a calculatoarelor etc., etc., banala furtună de la Cape Canaveral nu a putut fi prevăzută cu cîteva ore înainte. Un alt exemplu și mai recent: Olimpiada de la Moscova din vara 1980. Specialiștii sovietici au analizat cu deosebită grijă, recurgînd la calculatoare electronice, la tehnici statistice pretențioase, la tot arsenalul meteorologiei contemporane, starea vremii la Moscova, vara, în ultima sută de ani. Apoi au pronosticat perioada 18 iulie—3 august drept cea mai favorabilă. Totuși, după cum se știe, surprizele meteo nu au lipsit nici în acest caz. A plouat! Nici nu mai vorbesc de situații mai vechi, de acum trei decenii și mai bine, printre care un caz celebru în istoria meteorologiei: mă refer la relativa incertitudine în care se aflau „colegii" noștri privind evoluția vremii în următoarele **cîteva zeci de ore** (deci o perioadă relativ scurtă) în Canalul Minecii, în preziua debarcării aliaților în Europa. Desigur, ei nu posedau tehnica de azi, totuși, este ușor de presupus ce mijloace formidabile au fost puse la bătaie atunci de Statele Unite și Marea Britanie la un loc, pentru a asigura acuratețea unei prognoze meteo de care depindea soarta a milioane de soldați.

— Să revenim la zilele noastre, la România. Cînd și de ce s-au înșelat meteorologii?

— Un exemplu recent, frapant, din vara anului 1980: am fost cu totul surprinși de violența fenomenelor atmosferice de la 21 iulie în județele Arad și Timișoara, în special de intensitatea vîntului. Vreau să amintesc din nou că în prognoză este implicată, în primul rînd, răspunderea personală a meteorologilor, pregătirea, experiența, flerul lor. Să nu se uite însă nici condițiile specifice ale acestei activități. Observațiile se fac din oră în oră, iar fenomenele care se petrec aleator în perioada de „mijloc" scapă. Tocmai un asemenea eveniment neobservat și neînregistrat poate avea implicații majore. Un exemplu simplu vă va lămuri. Este foarte ușor, luînd anumite precauțiuni, ca în laborator să răcim apa într-un balon de sticlă pînă la minus 10 grade, fără ca să înghețe. Este însă suficient ca un simplu bob de nisip, practic invizibil, să se strecoare în balon, pentru ca să se strice așa-numitul echilibru de fază și apa să înghețe brusc. Cam la fel se petrec lucrurile și la scară mare: un fenomen minor antrenează consecințe importante. In medie, reușita prognozelor noastre pe 24 de ore este de 80—85 la sută. Prognoza pe 3—5 zile se dovedește a fi exactă, în medie, doar în circa 70—72 la sută din cazuri. De remarcat că, pentru motive tehnice asupra cărora nu insist, prevedem mai exact **temperatura** decît precipitațiile. Astfel, apare uneori în prognoze indicația: „precipitații peste 35 l pe metru pătrat în 24 de ore". Dar cu cît peste 35 l?! Nu știm. Cît privește prognozele pe termen lung, s-a încercat și se încearcă modelarea matematică, dar cu rezultate încă modeste. Se fac studii privind interrelația dintre fenomenele meteorologice și activitatea Soarelui, se stabilesc analogii cu situații meteo trecute și, pe baza acestor date și a altora, inclusiv prin prelucrări statistice, se elaborează prognoze pe o lună înainte sau chiar pe un anotimp. Toate acestea au însă un caracter foarte general: „va fi mai cald sau mai rece decît normal", „precipitații sub normă" etc., ceea ce, evident, nu spune prea mult, cu atît mai mult cu cît este vorba de probabilități, nu de certitudini.

Cîteva progrese din ultimii ani: ● viteza de transmitere a informațiilor meteo de la stațiile străine europene către România a crescut de 20 de ori, grație teleimprimatoarelor ultrarapide. Așadar, se reduce în mod corespunzător intervalul care se scurge din momentul efectuării observației pînă la folosirea și interpretarea ei; ● dispunem de informații meteorologice suplimentare de un tip deosebit (recepționarea transmisiilor prin satelit privitoare la formarea sistemelor noroase; ecourile radarurilor meteo românești), deci se înmulțesc elementele care concură la prognoză; ● diversificarea elementelor de prognoză, care se referă azi și la potențialul de condensare al vaporilor, de pildă, cu o anticipare de 24 de ore și, respectiv, 36 de ore și chiar 72 de ore; ● creșterea nivelului de pregătire a personalului Institutului de meteorologie și hidrologie, marcată și prin participarea la reuniuni și programe internaționale, de exemplu la Programul global de cercetări atmosferice; ● acces la tehnica de calcul modernă (este în curs de construcție un centru de calcul propriu al institutului).

Se cere însă reînnoită, parțial, **aparatura.** Aparatele de măsură existente s-au învechit moral și fizic. Lipsesc, de asemenea, sistemele **automatizate** de recepție și transpunere automată pe hărți. Nu se recepționează în sisteme moderne de **fototelegraf** (fotofacsimil).

— Aceste modernizări sînt necesare tocmai în lumina celor afirmate mai înainte — subliniază Dumitru Bacinschi. Cum am mai spus-o de multe ori, **în meteorologie esențialul este omul,** capacitatea sa de interpretare. Or, insuficiența aparaturii moderne, în afară de implicațiile asupra calității informațiilor pe baza cărora se elaborează prognozele, mai prezintă și un alt aspect: este cronofagă. Sperăm că aceste probleme își vor găsi o rezolvare apropiată.

— Și, totuși, care sînt perspectivele de îmbunătățire a prognozei la noi?

— Pentru a fi realiști, aș spune că **procentul de creștere a probabilității unor prognoze juste va fi de 2 pînă la 5 la sută în viitorul deceniu.** Cu alte cuvinte, nu prevăd un salt spectaculos din motivele arătate mai pe larg mai înainte și care privesc știința meteorologiei ca atare. Astfel, prognozarea **cantitativă,** în special a precipitațiilor, rămîne o problemă deschisă pe plan mondial. Procentul de 2 pînă la 5 la sută la noi pare mic, neînsemnat, el însă este foarte important.

Acestea sînt, așadar, perspectivele. Din păcate, cartea naturii conține prea multe necunoscute, interdependența fenomenelor atmosferice este prea complexă pentru ca să anunțăm „Ora exactă" a meteorologiei. Cu toate acestea, progresele sînt reale. Colaborarea rodnică și reciproc avantajoasă dintre meteorologii tuturor țărilor în folosul omului, al științei oferă un exemplu și politicienilor — s-a afirmat, cu drept cuvînt, la o recentă conferință internațională. Meteorologii francezi au o admirabilă formulare: CERUL NU ARE FRONTIERE.

LIONEL NIȚESCU ■

„Seara de pomină a actorului"

Titlul acesta nu-mi aparţine. El a fost dat rubricii din ziarul *Mişcarea* de excepţionalul profesionist Dem. Theodorescu, care era redactor şef şi căruia îi revine şi ideea de a chestiona actorii şi actriţele de pe vremuri cu privire la debutul şi la sentimentele trăite în «seara de pomină», cînd s-a ridicat pentru întîia dată cortina peste înfrigurările şi epuizantele aşteptări ale începuturilor. Aşadar, amintiri cînd ei deveniseră cap de afiş. Şi au apărut toate, rînd pe rînd, în 1931. Sînt de-atunci cincizeci de ani. Multe, foarte multe din răspunsuri le-am consemnat eu, cunoscîndu-i aproape pe toţi, iar cu unii din ei legînd, peste timp, strînse amiciţii, cu toată diferenţa de vîrstă. Altele, au fost luate de colegi de redacţie, proaspeţi veniţi în tagmă, şi-mi amintesc de doi dintre ei care nu mai sînt: Mihail Rinea şi E. Bradu. Le uitasem complet. Dealtfel, este imposibil ca un gazetar, care-şi desfăşoară zilnic activitatea, să poată reţine tot travaliul său şi toate risipirile lui, de la comentariul de politică internă şi externă la pamfletul flagelator şi la articolul de problematică socială, de la opiniile asupra unei cărţi la cronica sportivă, ca să nu mai vorbesc de atîtea lucruri mai mărunte pe care le implică bucătăria unui ziar şi de la care nu te poţi deroba dacă-ţi iubeşti cu adevărat meseria. Am dat peste materialele acestea recent, foiletînd pentru alte nevoi prăfuita colecţie a *Mişcării* din epocă, şi m-am gîndit că ele sînt, în fond, o istorie pierdută a acelora care au slujit cu talentul, abnegaţia şi sîrguinţa lor scena românească şi că e bine să le cunoască şi lectorul de azi. Fireşte, n-am selecţionat din mărturisirile lor decît pe acelea care mi s-au părut mai ilustrative, venind, în genere, de la mari şi consacraţi interpreţi. Şi încep cu «decanul»:

SEARA DE POMINĂ A ACTORULUI

CONST. NOTTARA: „Prin 1875, în vîrstă de 15 ani, jucam, în mod sporadic, rolişoare mici de... bătrîni, în fosta sală Bossel (pe locul unde este astăzi Palatul Imobiliarei). Intrai în conservator în 1876, iar după ce terminai studiile fui angajat de Societatea dramatică care se formase atunci la Teatrul Naţional. Acolo am debutat în Don Sanquez din **Don Juan de Marana.** Pe timpul acela, teatrul era cu totul altfel ca astăzi. Nici scenă cu rost, nici decoruri, nici revalte cu electricitate, nici abundenţă financiară. Artiştii stagiari primeau imensa sumă de 60 lei lunar, din care li se mai cerea la reprezentaţii de gală să se îmbrace în frac, ghete de lac, mănuşi şi joben! De unde era să-şi procure băieţii acest echipament? Atunci începea goana după costume de ocazie şi seara aveau ţinuta impusă. Numai că nimeni nu trebuia să se ocupe de variaţia elementelor constitutive ale acestor costume!"

ION BREZEANU: „De debutul meu nu-mi aduc aminte nimic. Dar ştiu că mi se tociseră şi mîinile şi scrisoarea şi tava, de cîte ori am intrat în scenă fără să scot măcar o vorbă. În orice caz, cînd mi s-a dat un rol «viu», n-am păţit mare lucru şi nici la limbă nu m-am încurcat ca atîţia alţii. Altceva n-aş şti să spun".

TONY BULANDRA: „După trei ani de muncă fără preget, în care am avut de învins şi un defect — pelticia — am terminat Conservatorul. Angajat la Naţional, voiam să debutez în Oreste din **Andromaca** sau în Robert din **Onoarea.** Mi s-a fixat însă pe nepregătite, ca debut, rolul lui Phadel din **Pygmalion** al lui Dabija. Emoţii n-am avut, deoarece cunoşteam rolul din Conservator. Şi apoi am avut întotdeauna curaj. A urmat apoi epoca teribilă, cînd nu mi se da nici un rol, epoca de stagnare, care a durat trei ani. Adevăratul meu debut însă datează de pe vremea cînd eram în anul al II-lea la Conservator. Atunci l-am jucat pe Thireu din **Antoniu şi Cleopatra** şi criticul de pe vremuri, răposatul Ionescu-Gion, m-a felicitat pentru eleganţa cu care am jucat".

V. MAXIMILIAN: „De prin 1903, am jucat în provincie, în operetă. În 1905, Davila mă cheamă telegrafic la Bucureşti şi intrai astfel la Naţional. Debutul meu adevărat fu deci în rolul lui Lăcustă-Vodă din **Sinziana şi Pepelea** la 13 Februarie 1905. Emoţiile din seara debutului? Jucam pe Lăcustă-Vodă. Era în 13 Februarie... şi aveam costum verde... Şi totuşi am jucat şi am avut succes. Ba mi s-a făcut atunci şi o epigramă:

El joacă pe Lăcustă-Vodă
Ca răposatul Iulian;
E sigur dar ca şi reţeta
Să fie maxim-ilian..."

MARIA FILOTTI: „Aş putea spune că n-am avut debut. Într-adevăr, nu mi s-a dat o piesă aleasă de mine, un rol potrivit temperamentului meu. Am primit din oficiu două roluri. În aceeaşi zi, am interpretat în matineu pe Neere, din **Fintina Blanduziei,** iar seara pe Vidra din piesa lui Haşdeu. Am jucat ca într-un vis... Abia tîrziu mi-am dat seama prin ce trecusem şi ce răspundere îmi asumasem. Traiul l-am simţit după aceea, într-un rolişor din **Suprema Forţă.** Trebuiam să fiu elegantă şi cochetă. Ce era să fac? Nu mă vedeam deloc elegantă; cochetă şi mai puţin. În seara spectacolului, mi-am dat toate silinţele să-mi port bine toaletele şi se vede că am reuşit, căci imediat după aceasta mi-a venit un alt rol de cochetă, apoi altul şi altul... Şi de atunci n-am mai scăpat de ele".

G. STORIN: „Intrasem de curînd în armată şi trebuia să debutez în **Stingerea,** în care mi se distribuise un rol militar. Cînd intrai pe scenă, mă simţii cuprins de un vîrtej. Mîinile, capul şi picioarele îmi tremurau, dinţii îmi clănţăneau. Zadarnic mă căzneam să mă sprijin mai tare pe un picior: aveam senzaţia că o să cad. Uneori îmi părea chiar că sînt suspendat în aer. M-am recules afară din scenă. Atunci am încercat zadarnic să îmi reamintesc, cum am spus rolul şi cum am ajuns între culise".

I. MANOLESCU: „Am debutat în provincie, nici nu-mi amintesc bine în ce piesă într-o trupă de turneu, alcătuită de Petre Sturdza. În Bucureşti am jucat pentru prima oară la Lyric, într-o trupă a lui Liciu, în piesa **Nely Rosier.** La debutul acesta am avut un accident nostim. În scena cea mai de efect, buff!! cad jos de pe scaun care fiind cam şubred, cedase la greutatea nu prea mare a corpului meu. Eu mă cam speriasem. Dar publicul începu să rîdă şi să aplaude, fără să-i treacă prin gînd că această cădere nu era prevăzută în text. Înainte de reprezentaţie am avut obişnuita febră, iar cu cîteva minute înainte de a intra în scenă am avut emoţia şi tremurul nervos în tot corpul, pe care le simt şi-acum la orice premieră. Totuşi emoţia a fost uşor stăpînită de preocuparea interpretării".

N. SOREANU: „Trecutul meu e negru şi furtunos, dar mai ales începutul de care nici nu vreau să-mi amintesc. Timp de şase ani de zile, nu am jucat decît «lachei», «soldaţi» şi «oameni din popor», roluri în care aveam de spus două-trei vorbe şi atît. Interesant e că la adevăratul meu debut, n-am scos nici o vorbă, fiindcă personajul pe care-l jucam era mut. Cît de amărît trebuie să fi fost eu, în sufletul meu, de acest rol, ca, a doua zi, cronicarul nu ştiu al cărei gazete să scrie că am jucat rolul unui mut, dar foarte elocvent. Starea aceasta de lucruri a durat pînă la montarea piesei **Institutorii,** în care mi s-a distribuit cu multă greutate rolul inspectorului şcolar Prell. Am jucat cu atîta succes, încît m-am afirmat. Cu toate acestea, am păstrat şi rolurile mici, astfel că, într-o seară, jucam în **Institutorii,** iar în a doua seară pe servitorul din **Ziua scadenţei.**

ION MANU: „Sub direcţia Diamandy, eram statist. Noi, toţi băieţii tineri, făceam figuraţie şi nu jucam nici un rol. Dar aveam leafă: 30 lei pe lună. Într-o zi, pentru a sili direcţia să se ocupe şi de soarta noastră, la instigaţiile mele, ne-am pus în grevă. Rezultatul a fost că ne-a dat afară, dar d. Davila m-a adus în curînd înapoi şi mi-a dat un rolişor în **Amorul veghează.** Jucam pe un servitor. N-aveam de spus decît: «Pot să fac odaia, doamnă?» şi intram în actul II cu un pămătuf de şters praful. Deşi ştiam că replica mea e în actul II, mă îmbrăcam de la începutul spectacolului şi stăteam între culise de la actul I, trăgînd cu urechea la cele ce se petrec pe scenă, fiindcă mă gîndeam: cine ştie poate să-mi vină rîndul şi în actul I".

ION IANCOVESCU: „Nouă, actorilor, ni se atribuie totdeauna numai lucruri pe care le facem de dragul artei. Lumina în care apare zîmbetul nostru silit pare venită din adîncul sufletului și veselia noastră se crede prelungită și dincolo de scenă. Vezi, astăzi, cînd mă gîndesc la această avalanșă de falsități, astăzi, cînd știu că rolul prim, rolul de debut, despre care îmi ceri să-ți vorbesc, e așa de neînsemnat, nu pot decît să-ți spun că pentru mine seara aceea n-a fost prea impresionantă. Emoții n-am avut. Mă obișnuisem încă de mult cu greutățile de tot felul și pentru viață arborasem rîsul pe care-l fluturam cu îndrăzneală ajutat de lavaliera boemă care credeam că-mi dă importanță. Primul meu rol a fost un bețiv din **Nepoftitul.** Aveam de spus numai cîteva cuvinte pentru care depusesem o muncă extraordinară. În seara aceea, credeam că întregul public venise special pentru mine. Mai tîrziu, am observat că mă înșelasem. Toată noaptea aceea m-au torturat niște păcătoase de flori pe care le primise Brezeanu și din care nu voise să-mi dea și mie măcar o petală. Am scrîșnit supărat din dinți și, de atunci, ori de cîte ori văd flori într-o cabină, știu că ele sînt trimise de altcineva și nu de «admiratorul anonim», care de cele mai multe ori adoarme în stal."

MARIOARA VOICULESCU : „Seara debutului ? Era ziua de 13 Ianuarie 1904. Se juca **Casta Diva** a lui Lecca ; piesă scrisă de autor în 13 zile și terminată tot într-o zi de 13. Mișcările mele, înainte de spectacol, deveniseră inconștiente din cauza extremei emoții ce mă înăbușea. Sleită de forțe, nu mă gîndeam decît la primul cuvînt ce aveam să-l spun. Deodată am auzit glasul speriat al regizorului : — D-ră Voiculescu, e rîndul dv. ! M-am trezit pe scenă, avînd ciudata impresie că mi se scurge tot sîngele din vine și am spus mecanic toată fraza cu un glas, pe care nu mi-l cunoșteam. După actul III, galeria — entuziastă și tînără ca și mine — m-a chemat la rampă. Numărul 13 îmi purtase noroc."

PETRE STURDZA : „Am debutat la 25 Februarie 1890 în Nickel din **Ovreiul polonez,** un băiat de prăvălie, care intra cu un sac de făină în spinare, cu luleaua în gură și cu un băț în mînă. În seara de spectacol, cînd m-am văzut încărcat cu atîtea accesorii, îmi făceam socoteala cum trebuie să procedez. Cînd am dat însă cu ochii de lumina rampei, frumoasele mele planuri s-au risipit în vînt. Dar simțeam nevoia că trebuie să fac sau să vorbesc ceva : căzui pe un scaun și din fraza ce aveam în rol, în loc de : «Iată d-na Heinerich sacul de făină bine măcinat» am zis : «Iată Heinerich sacul măcinat». Prietenii mei, care se aflau în sală, mi-au spus după spectacol că înțeleseseră ce voiam să spun".

MARIA CIUCURESCU BULFINSCHI : „Prima grijă a bărbatului meu (Cinsky din trupa lui Burienescu) a fost să mă facă și pe mine artistă. Nu văzusem teatru în viața mea, așa că trupa Burienescu era pentru mine o revelație. Mai cu voie, mai fără voie, mai mult fără decît cu, mă pomenii astfel într-o zi cu un rol în **Baba Hîrca.** Vă puteți închipui ce s-a petrecut cu mine în seara debutului. Cînd să intru în scenă, s-a încins o adevărată luptă între mine. Burienescu și Cinsky, pînă mi-au dat un brînci și m-am pomenit astfel pe scenă."

MARIA GIURGEA : „De la primii pași pe scena Teatrului Național am suportat o nedreptate : nu mi s-a acordat debut, deși nu se păstrase aceeași măsură pentru o colegă de Conservator. Mi s-a dat în schimb un rol de cîteva cuvinte : Copilul din **Răsvan și Vidra.** Deși rolul în sine nu avea nici o importanță, de reprezentația aceasta se leagă pentru mine o amintire, care nu se va șterge niciodată. După lăsarea cortinei, stam mititică într-un colț și tremuram încă de emoție, cînd veni la mine Aristide Demetriad și-mi spune : «Mărturisesc că n-aveam intenția să ascult, dacă un domn din sală nu m-ar fi făcut atent. Pe urmă însă, glasul tău delicat m-a înduioșat și te-am ascultat cu atenție pînă la sfîrșit»."

AURA BUZESCU : „Eram încă în Conservator, cînd d-na Bulandra — în a cărei clasă studiam — m-a luat să joc un rolișor în **Soțul ideal,** pe care-l reprezenta compania Bulandra-Voiculescu, la Teatrul Modern. Apăream într-o rochiță, pe care mi-o cususem singură și trebuia să cobor pe o scară. Scara aceea a fost un adevărat chin. Îmi tremurau picioarele de emoție și mi se părea că nu o să ajung niciodată pînă jos... Pe urmă am mai jucat un rolișor în **Frumoasa Aventură".**

ION SĂRBU: „Eram în anul al 2-lea de Conservator. Formasem atunci o trupă, de teatru. Luasem teatrul Comedia și am jucat **Năpasta,** cu rolul lui Ion interpretat de mine. Precum vezi am debutat sub propria mea direcție... În seara premierei am fost destul de liniștit. Era seara pe care o așteptam cu oarecare nerăbdare, dar nu și cu emoții. Eu nu știu ce este emoția în teatru... Cînd intru pe scenă, s-a isprăvit : mă confund cu rolul. Și cum totdeauna știu foarte bine rolurile, treaba merge totdeauna strună. Raporturile mele cu sufleurul sînt din cele mai amicale. Nu că am nevoie de el. Dar eu nu spun nici o vorbă, pînă ce nu spune el mai întîi... Tace el, tac și eu... îl apucă pe el damblaua în cușcă, atunci încep să improvizez... Din seara premierei mi-amintesc de o parte din publicul meu. Și anume de două persoane : de Nea Iancu Mihăilescu din Câmpineanu, — unde luam masa — care pentru a veni la teatru, mi-a dat pe loc o cartelă cu 30 de feluri de mîncare, care costa 9,50 lei. Și mi-amintesc de d. Scarlat Arion, tatăl copiilor cărora le dam eu lecții. Un om de cultură aleasă, care mi-a prevăzut o frumoasă carieră în teatru — lucru care nu s-a prea adeverit, căci din 1914 pînă la începutul războiului, m-au dat de vreo patru ori afară de la Național, ca lipsit de talent... Dar nu m-am lăsat, căci cum mă dădeau afară, făceam ce făceam și iar veneam înapoi. Și astăzi văd că d. Arion avea dreptate, nu membrii din comitetul de atunci al Teatrului... Dealtfel pe Ion cred că astăzi nu-l joc mai bine de cum l-am jucat atunci. Acum însă contribuie și prestigiul artistic. Că, vezi d-ta, așa e treaba..."

AGEPSINA MACRI-EFTIMIU : „În timpul celor cinci ani petrecuți la Paris, ca studentă la Sorbona, m-am adîncit în studiul literaturii franceze, de care eram cu atît mai avidă, cu cît o aprofundam mai mult. Paralel cu studiile și cu lectura mea pasionată, urmam fervent conservatorul de canto, pe care, din nefericire, preferințele de mai tîrziu, m-au obligat să-l neglijez cu totul. Viețuiam într-o atmosferă de muzică plăcută și alternanța ei regulată cu literatura mi-a înfiripat, încetul cu încetul, un ideal ce-l întrezăream însă foarte șters : acela de-a face teatru. Întoarsă în țară, mi-am tradus fulgerător intențiunea în fapt, fără a mai ține seama de protestările familiei și debutul mi-a fost favorabil. Am jucat prima dată în **Corbii** lui Becque. Regretatul Pompiliu Eliade mi-a oferit condițiuni cu totul speciale, probabil pentru a-mi încuraja și susține înclinarea. Delavrancea a scris special pentru mine rolul Genunei din piesa **Luceafărul,** rol ce m-a legat definitiv de rampă. Iată-mi în cîteva cuvinte debutul. De atunci, viața mi-a dat lucruri de tot felul. Astăzi, îmi plac mult zilele acelea și țin la ele pentru că refugiul acesta singur în amintire e foarte apropiat temperamentului meu.“

MARIA MOHOR : „Era în 1923. La Ateneu urma să se dea o serie de spectacole cu **Sora Beatrice** de Maeterlinck. Pentru rolul Stareții — rol foarte important — trebuia o elevă cu oarecare prestanță și cu un glas simpatic și autoritar. D. Soreanu, care mi-era profesor — eram încă elevă a Conservatorului — m-a recomandat pe mine. Veni seara repetiției generale. Am avut atunci niște emoții atît de mari, încît la un moment dat mi-am pierdut glasul : nu se mai auzea nimic din ceea ce buzele mele pronunțau. Aceasta a determinat, la sfîrșitul actului, pe unul din camarazi să spună despre o călugăriță (aluzie la mine) : «că și-a înghițit vorbele și s-a înecat cu ele». Am tăcut, căci era un coleg mai vechi și care probabil nu-și mai amintea de primul său rol. A doua zi, premiera. Îmi repetam cu încăpățînare că e seara hotărîtoare în viața mea. Aveam un rol mare și bun. De felul cum îl jucam se putea ști dacă voi face sau nu carieră. Cînd am început să vorbesc, în scenă, tremuram așa de tare că s-a observat din primele bănci. Mă gîndeam cu groază că se apropie fraza la care, la repetiția generală, îmi pierise glasul. «Ce mă fac, — îmi spuneam — dacă mi se întîmplă și acum același lucru ?» Dar, în sfîrșit, trec cu bine de fraza cu pricina. Din clipa aceasta mă simțeam din ce în ce mai puțin emoționată. Am continuat apoi, pînă la sfîrșitul piesei, liniștită și sigură pe mine. Și am avut un succes răsunător. M-am bucurat de asemenea și de laudele neprecupețite ale presei.“

ION LIVESCU : „După ce m-am înscris la drept, Grigore Manolescu m-a sfătuit să mă înscriu la Conservator, adăugînd că ar fi bine să înceapă să intre în teatru și elemente mai culte. Am debutat în 1892, la Teatrul Național din București, în **Despot-Vodă.** La spectacol resimt întotdeauna tracul, dar numai pînă ce intru în scenă. În seara premierei sînt supărăcios, caut ceartă cu luminarea ; odată pe scenă însă am puterea de a mă stăpîni ; «et tout est bien qui finit bien...»“

LENI CALER : „Am debutat pe scena Teatrului Regina Maria în **Patria** lui Sardou. Jucam un «rolișor», — un băiețaș care era ursit morții. Cînd mă duceam la moarte trebuia să strig : «Mamă, mamă», în culmea disperării. Mi-era rușine să strig aceste vorbe. Și la repetiții, de cîte ori trebuia s-o fac, îmi acopeream rușinată ochii cu mîna... Trebuia totuși să strig, și să strig tare, cît mai tare, — ca cineva care, în culmea desperării, se agață de o ultimă speranță. În consecință, m-am hotărît ca să mă execut așa cum trebuia, la premieră. Seara premierei. Eram cuprinsă de o emoție care greu s-ar putea exprima prin vorbe. Cînd mi s-a spus să intru în scenă, aveam impresia că m-am scufundat într-un lac fără fund. N-auzeam și nu vedeam nimic. Știam doar că trebuie să strig cît pot de tare : «Mamă, mamă»... Și-am strigat. Din toate puterile mele. Credeam că răsună sala, aveam impresia c-am spart toate timpanele. Îmi jucasem rolul așa cum a trebuit. Nu mică mi-a fost surprinderea cînd am aflat că strigătele mele desperate nu au fost auzite nici măcar de cei din prima bancă... Emoția, domnule, emoția. Prin care trec și astăzi, la fiecare premieră. Am impresia că mi se dă drumul într-o apă adîncă, adîncă de tot, și că trebuie să dau, în neștire, din mîini ca să ajung la un mal...“

NORA PIACENTINI : „Am debutat interpretînd pe Agnes, din **Școala femeilor** de Molière, — sub regia d-lui Victor Ion Popa. Nu am avut emoții, fiindcă nu-mi dădeam seama de răspunderea pe care o purtam. La premieră nu puteam însă să înțeleg de ce publicul aplaudă după fiecare replică. Abia după aceea, cînd bietul Iosif Nădejde, d-nii Cocea, Vinea și Herz au venit să mă felicite, am aflat că am avut un mare succes.“

NICU KANNER : „După ce am terminat Conservatorul, în serie cu Ciprian (amîndoi am luat premiul întîi, el la dramă, eu la comedie, și amîndoi am ajuns autori, el de piese, eu de reviste...), am fost angajat la Teatrul Național, — și am debutat în Săgeată din **Avarul.** Toată noaptea din ajunul premierei am visat c-am uitat rolul. Iar a doua zi, de pe la 8 dimineața dădeam tîrcoale prin fața teatrului, repetînd. În sfîrșit, mai aveam cîteva clipe pînă a intra în scenă. Cînd s-a uitat Brezeanu la mine și m-a văzut atît de mic și de sfrijit, a exclamat : «a ajuns Teatrul Național, teatru de copii». Am pus însă atîta căldură în joc și interpretare, încît, după actul I, Brezeanu a cerut lui Davila ca acest rol să-mi rămînă mie ca titular. Apoi, am fost angajat definitiv, deoarece pe vremea aceea angajamentele la Național se făceau prin debut.“

GEORGE VRACA : „Am debutat în 1920, în **Cocoșul Negru** al lui Victor Eftimiu, la compania Bulandra. Jucam rolul lui Nenoroc. Eram pe atunci elev al Conservatorului. Nu inteționam încă să joc. Dar întîlnindu-mă cu Victor Eftimiu mi-a propus să facem o încercare. Și în urma acestei încercări, — am debutat. Din ziua premierei nu-mi pot reaminti nimic căci eram într-o continuă febră. Aș putea doar să-ți spun că atunci cînd, în rol, trebuia să mă sinucid cu un cuțit, m-am tăiat groaznic la mînă, fără să-mi dau seama. A trebuit să-mi atragă atenția, chiar pe scenă, Tony Bulandra... Abia a doua zi mi-am dat seama cum am jucat, citind articolele — elogioase — din gazete. M-au încurajat mult mai ales răposatul Iosif Nădejde și Romulus Seișanu. Atunci cînd am jucat întîia oară, am avut bucuria nesfîrșită a începutului carierii. Aveam un crez infinit în artă, — care era însuși sensul vieții mele. Astăzi, însă...“,

G. CALBOREANU : „Roluri am mai jucat eu. Și multe. Adevăratul meu debut însă

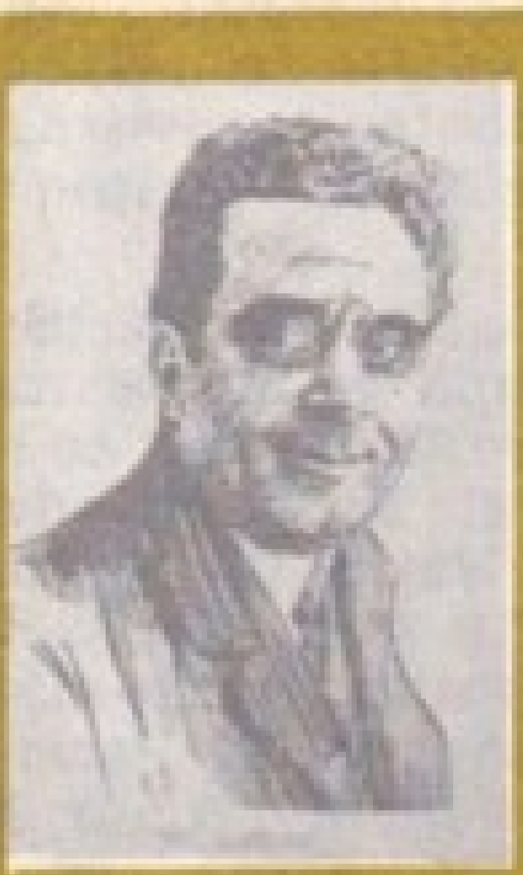
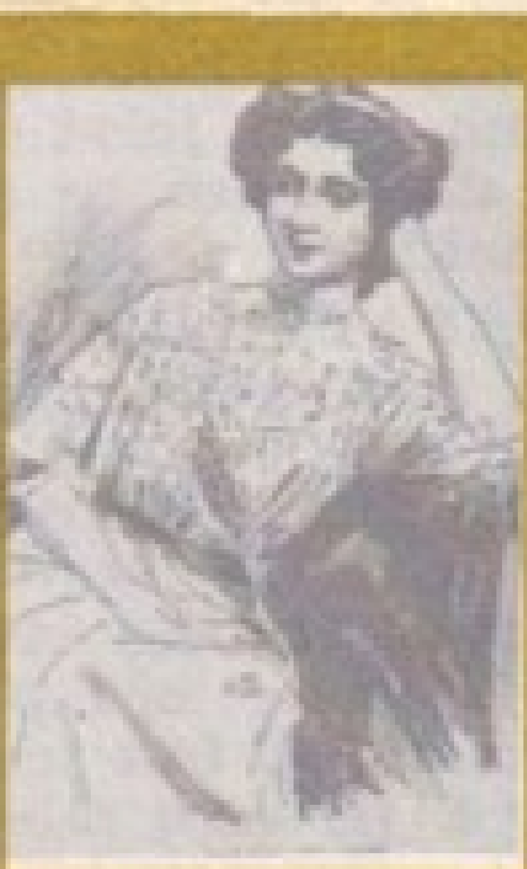
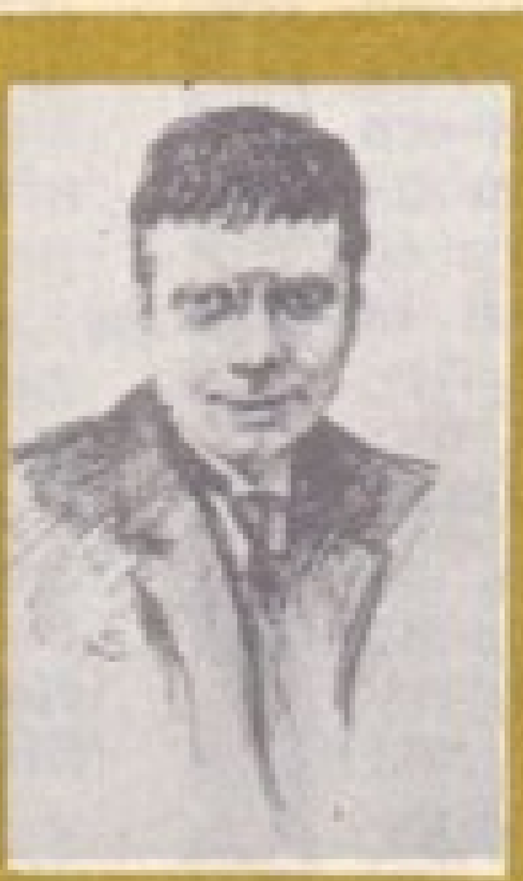
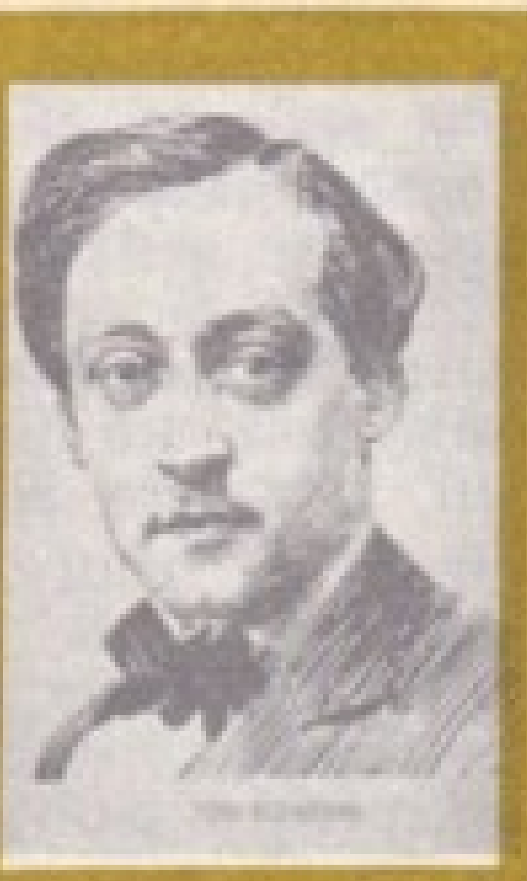
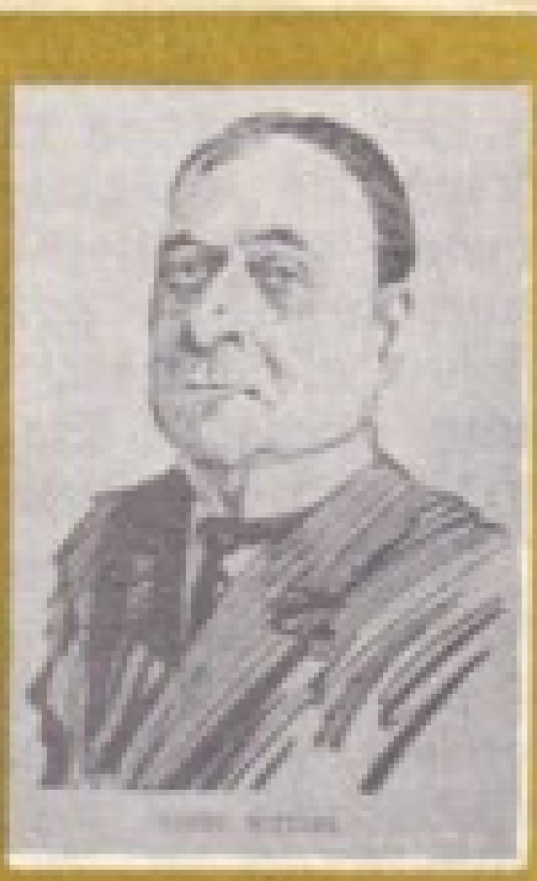
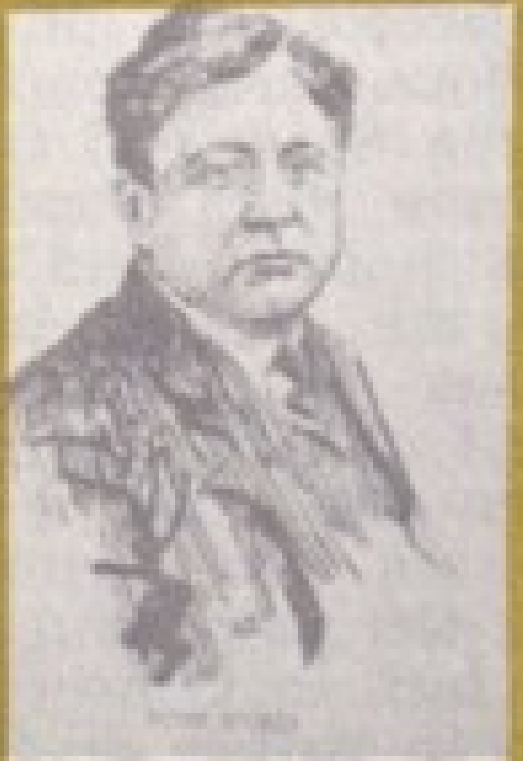
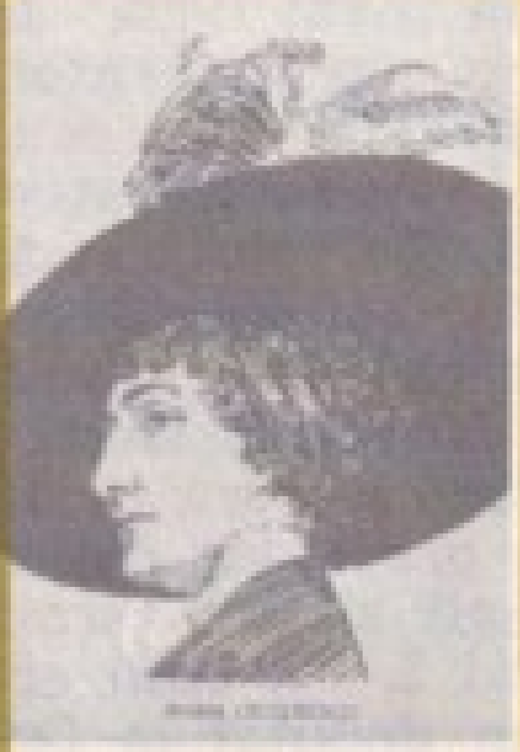

Nic. Soreanu, Maria Filotti, Ion Brezeanu, Tony Bulandra, Constantin Nottara, Petre Sturdza, Maria Ciucurescu, Ion Livescu, Ion Iancovescu, Al. Mihalescu, Tina Barbu, Agepsina Macri și Maria Giurgea

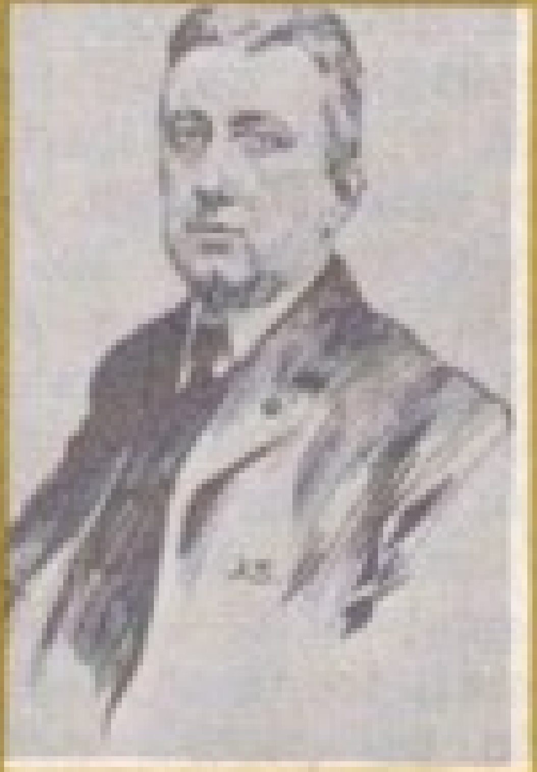
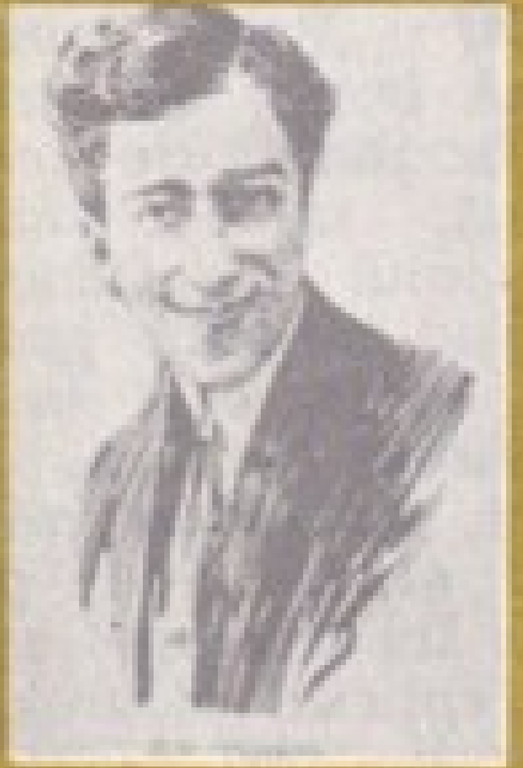
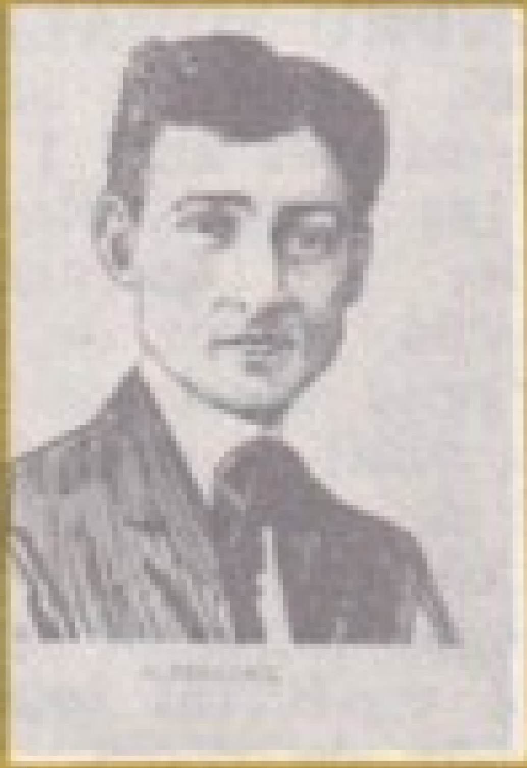
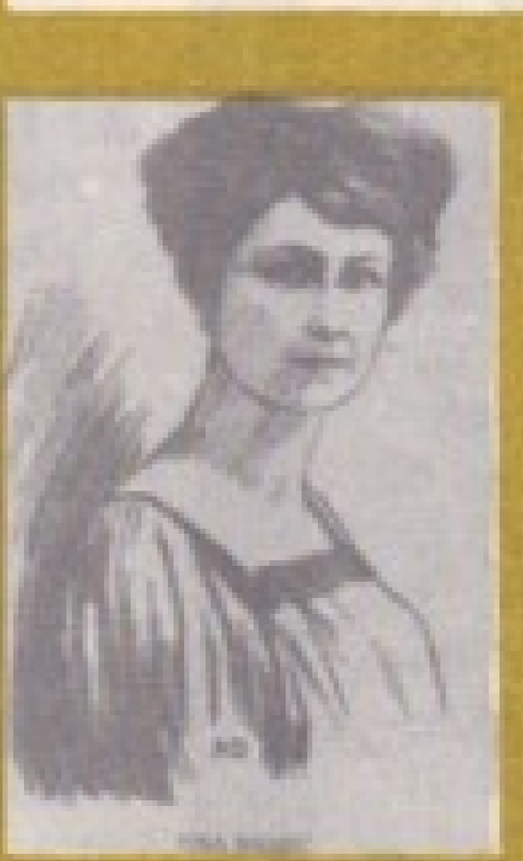
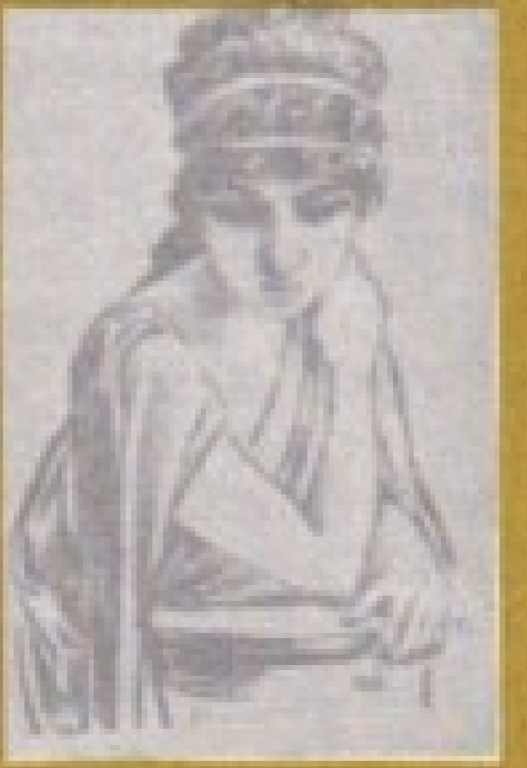
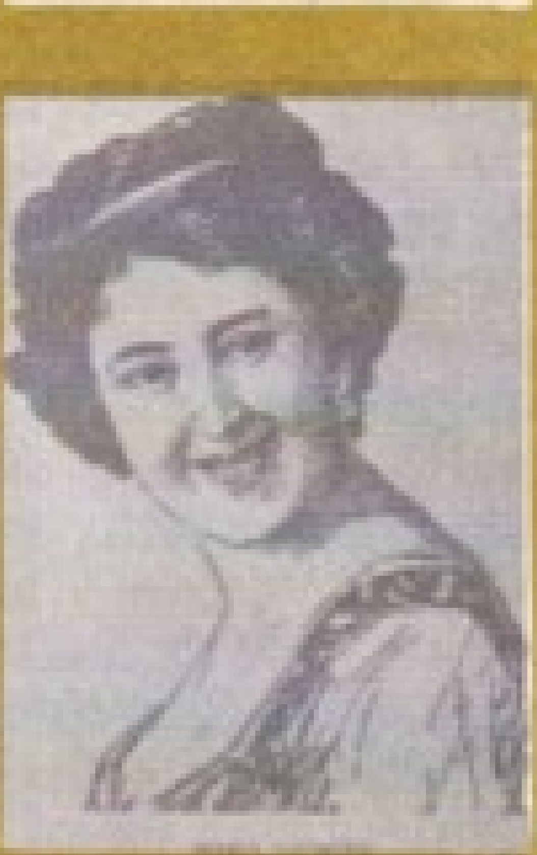

Toate portretele care ilustrează textele aparțin pictorului și desenatorului Aron Samuel și sint luate din uitatul lui Album intitulat : „Artiști ai Teatrului Național" tipărit in 1911 cu prefața lui Victor Eftimiu. Și fiindcă răspunsurile sint legate de debut, ne-am gindit să avem o imagine cit mai apropiată de „Seara de pomină a actorului". Regretăm că nu-i avem pe toți și că n-am cunoscut pe Aron Samuel care, ca in frumosul stih al lui Arghezi,... „s-a pierdut din drumul lumii ca o săgeată fără țintă..."

mi l-am făcut pe scena Teatrului Național la 26 ianuarie 1924. Jucam «un rolișor» prin actul al 4-lea — mi se pare, — din piesa lui G. Tătărăscu, **Cind vine viforul.** Intru in scenă : semiobscuritate, bubuit de tunuri, țipăt de șrapnele ; sala, — un haos ; suflerul, — un punct nebulos de la care venea inspre mine un șuierat scurt, inăbușit, nedeslușit... In mintea mea se produceau «goluri» inspăimitătoare. Vedeam că exist, și totuși nu-mi dădeam seama... Știam că trebuie să vorbesc, și totuși tăceam... Iar corpul meu se bălăbănea după cadența miinilor mele nemișcate, in dreapta și in stinga, fără nici un rost. Toate acestea insă s-au petrecut intr-o secundă, in mai puțin de-o secundă dacă se poate inchipui. In sală nu s-a observat nimic din emoția mea. Totul a decurs in liniște și discret. Din partea camarazilor mei cu care eram in scenă, m-am bucurat de un binevoitor concurs. Debutul meu oficial insă, dar fără emoție de data aceasta, a fost a doua zi, pe scena Naționalului, cu piesa lui C. Theodorian, **Bujoreștii.** Jucam pe Amos Bujorescu. Amintiri scumpe, dintr-un trecut nu tocmai atit de indepărtat, — dar plin de frumusețe și poezie."

N. NICULESCU-BUZAU : „Eram cu trupa Burienescu. Nu făceam decit figurație. Intr-o zi se hotărăște un turneu in toată țara, cu piesa **Viața la Caffé Chantant** de Bacalbașa. Mie mi se incredințează atunci rolul unui bătrin, un fel de chibiț, veșnic in tovărășia unor oameni bogați ce băteau șantanurile. Actul al 2-lea se petrece chiar intr-un șantan. Aici și apariția mea de efect... «Mă băiete, — imi spuse Burienescu, — de cite ori va veni fata cu cheta, tu să te adresezi celui din capul mesei care plătește consumația și să spui numai atit : Lecache, dă și pentru mine 50 de bani, și peltic». In actul acesta insă, se perindă multe fete care cintă. Eu dădeam mereu cu : «Lecache, dă şi pentru mine cincizeci de bani». Şi de cîte ori spuneam vorbele acestea lumea rîdea şi aplauda. Nu mi-era frică de aplauzele zgomotoase ale publicului, dar mi-era ruşine de artiştii care se îngrămădeau printre culise şi se uitau la mine şi rîdeau, de cîte ori rosteam cuvintele acestea. De atunci însă am jucat numai comici, deşi visul meu era Hamlet..."

G. TIMICĂ : „Am debutat în anul 1906, pe scena Grădinei Ambasador, sub direcţia d-lui Niculescu-Buzău, în comedia **Militarii veseli**, adevăratul meu debut, — căci mai apărusem eu pe scenă pentru cîteva vorbe. Jucam un rol de importanţă, care mi-a fost însă încredinţat din greşeală, fiind ultimul în distribuţie... Tot timpul cît au durat repetiţiile, ca să nu observe Niculescu-Buzău că e rol de efect, l-am mormăit. Vine ziua premierei. Îmi spuneam în gînd că dacă nici cu acest rol n-o lovesc, mă las de teatru... Şi cum n-aveam decît 15 bani în buzunar, mi-am cumpărat de 10 bani talion, şi de 5 parale o carte poştală ilustrată cu un militar francez (eu jucam pe un militar francez). M-am dus apoi la teatru şi am început să mă deghizez, punînd pe obrazul meu toate culorile pe care le avea soldatul de pe cartea poştală. Din talion mi-am făcut un nas cîrn, ridicat în sus, iar urechile mi le-am făcut blegi, cu nişte ace de cap pe care le luasem de la servitoarea de la cabină. Tot privindu-mă în oglindă, observ că-mi lipsea o dungă roşie sub nas perpendiculară pe buze. Dînd să mi-o fac, îmi scapă creionul pe un dinte, dîndu-mi aparenţă de ştirb. Mi-a venit atunci ideea să joc rolul peltic, ceea ce era o surpriză chiar şi pentru camarazii mei. Intru în scenă. În capul meu trebuia să se spargă toate corvezile şi toate buclucurile de la cazarmă. Pentru fiecare replică ce mă lovea răspundeam: «Auleu, nu m-oi elibera eu odată ? Chiscă mă, Frusino !» Repetirea acestei replici stîrnea rîsete şi aplauze fără de sfîrşit. La finele actului, de frica lui Niculescu-Buzău, am fugit de m-am ascuns după un rezervor de apă. Degeaba mă chemau camarazii la rampă, la aplauze, — eu credeam că mă cheamă ca să mă bată Niculescu-Buzău. Am ieşit abia la actul al 3-lea. La finalul piesei au năvălit la mine în cabină camarazi, prieteni, necunoscuţi de m-au felicitat... Îl văd apoi venind pe Niculescu-Buzău : «Bine, foarte bine — îmi spune el —, dar altă dată să mă întrebi şi pe mine»."

C. TĂNASE : „Sînt 27 de ani de atunci. Eram militar şi în anul întîi de Conservator. **Doctorul damelor**, o comedie muzicală a lui Ranetti, urma să se reprezinte pe scena Parcului Oteteleşeanu. Direcţia de scenă o avea Petru Liciu. Rolul comisarului mi-a fost încredinţat mie. Am jucat deodată un rol mare. Rolul mi l-am pregătit cu foarte multă sîrguinţă, motiv pentru care cred că n-am avut emoţii. Am repurtat un mare succes. Dar, succes am avut în rolurile mari... În rolurile mărunte pe care le jucam la Naţional ca elev al Conservatorului mă bîlbîiam regulat. Regulă generală : cum aveam un rol mare, gata şi succesul mare... După puţină vreme, în anul 1910, am debutat în operetă, în **Husarii la manevre** de Calman. Mi-am organizat apoi eu singur o trupă de operetă. Aceasta însă a ţinut pînă în 1912—13, cînd am început să joc revistă. Am debutat atunci în revista **Războiul la şantan** de Ranetti. De-atunci am jucat necontenit revistă, în afară de vremea pe care mi-am petrecut-o pe front."

MARIOARA VENTURA : „Nu pot vorbi de debut, ci de debuturi. După ce am terminat Conservatorul din Bucureşti, avînd de colegi pe Aurel Petrescu şi Tony Bulandra, am debutat la Teatrul Naţional la vîrsta de 15 ani, în piesa tatălui meu, **Copila din flori**. Director era pe atunci, pare-mi-se, Sihleanu. Am fost trimisă apoi la Paris cu o bursă, pe care mi-a acordat-o Casa Regală. La Conservatorul din Paris m-am prezentat cu **Strigoii** lui Eminescu. Mi s-a spus să învăţ ceva franţuzeşte. Am învăţat şi m-am prezentat a doua oară. Comisia era formată, între alţii, din Sardou şi Claretie. Cum rostii cîteva fraze, auzii clopotul sunînd. Eu totuşi recitam înainte. Cînd am isprăvit, mi s-a spus să mă prezint după un an, să mă familiarizez mai bine cu limba franceză. După acest răstimp, în care am făcut lectură cu Silvan cîte 7 ore pe zi, m-am prezentat din nou, am fost primită cu elogii şi am terminat Conservatorul cu premiul I. Pe cînd eram încă în Conservator, am debutat la Odeon în **Esther** de Racine. Era însă un debut neoficial."

ALEXANDRU MIHALESCU : „Prin ianuarie 1905, hotărîsem să mă împac cu familia, să-mi trec anul I la facultatea de drept şi să las Teatrul Naţional, unde jucam onorific, în speranţa unui angajament. D. Davila, numit de curînd director general, monta **Manasse**. Un artist mai vechi refuză rolul şi atunci marele Nottara, căruia îi datorez foarte mult, mi l-a dat mie : «Fifilucă, scoate ceva din el, şi ţi-a pus Dumnezeu mîna în cap !» Începui să-l studiez şi conflictul între replicile rolului şi capitolele de drept roman îmi clătina creierii. În sfîrşit, în seara de 5 februarie 1905, la începutul actului III, inima cît p-aci să iasă din redingota lui Ionel Manolescu, colegul care fusese drăguţ şi mi-o împrumutase. Intru, joc, — cînd să ies, o salvă de aplauze în urma mea. Stam uluit în culise... Davila m-a chemat atunci, m-a mîngîiat, mi-a dat sfaturi şi am ieşit din cabinetul d-sale «artist al Teatrului Naţional»."

ELVIRA POPESCU : „Eram în anul II la Conservator, cînd am jucat pentru prima oară pe scena Teatrului Naţional. Era o reprezentaţie de gală pentru Richepin. Eu jucam pe Ileana din **Înşiră-te Mărgărite**. După spectacol, Richepin m-a felicitat, ceea ce a fost o mare fericire pentru mine şi socoteam toate grozavele emoţii ale debutului răscumpărate"...

★

Opresc aici, la treizeci de răspunsuri, selecţia mea. Şi dintre toţi mai sînt în viaţă Elvira Popescu, Aura Buzescu, Leni Caler şi George Calboreanu, aducînd precizarea pentru cititorul neinformat că cei trei cu care am încheiat „Seara de pomină a actorului", adică Marioara Ventura, Alexandru Mihalescu şi Elvira Popescu s-au stabilit în Franţa după primul război mondial şi şi-au cucerit gloria şi prestigiul pe scenele pariziene, ca atîţia alţi români înaintea lor, concomitent cu ei sau după ei, între cele două conflagraţii mondiale.

L. KALUSTIAN ■

mesaj

CĂTRE URMAȘI DIN BREASLĂ

Într-o viață de actor, nu se poate să nu fi meditat și să nu fi ajuns la niște concluzii, la niște păreri, la niște sinteze — personale — despre această meserie, despre această artă numită actorie. La fel ca și despre propria carieră actoricească. Vreți să le faceți publice ? Vă întrebăm și vă invităm !

1. Ați putea oferi absolvenților din acest sfîrșit de an, de deceniu, și întrucîtva de veac, deci generațiilor de actori de după generația dumneavoastră, un — să zîmbim și să-l numim așa — catehism profesional ? Concret, pe baza experienței dumneavoastră, ce-i sfătuiți să facă și ce să nu facă, să evite ?

2. Ce are bun și ce are rău teatrul de-acum, actoria de acum ?

3. Deci, un diagnostic de superspecialist, de om care a avut șansa ori neșansa vederii lucrurilor dinăuntru.

4. Sînteți un mare actor, propria faimă vă stă mărturie. Căror nume din noua generație de actori credeți că li se poate alătura acest calificativ ?

5. Ce autori contemporani și ce piese contemporane au atras prețuirea dumneavoastră ?

6. Criticii v-au tulburat vreodată ? Dacă ar fi să faceți critica criticilor de teatru ce le-ați spune din punctul de vedere al actorului, al producătorului, al creatorului de artă? Aveți vreo realitate, știți vreo realitate la care ați vrea să-i treziți ?

7. Pe ce căi concrete credeți că ar putea lumea oamenilor teatrului să ridice calitatea spectatorilor, nivelul civilizației lor în general, gradul iubirii și înțelegerii de către ei a teatrului?

8. Aveți vreun răspuns la o întrebare pe care nu v-am adresat -o ?

FORY ETTERLE

1. La virsta mea şi spre capătul unei cariere de peste o jumătate de veac este firesc să fiu intrebat de „concluzii“ şi nu de „perspective“, de ceea ce am realizat in viaţă şi nu de ceea ce aş vrea să mai realizez. Vorbele se conjugă la trecut şi desigur, cu puţin curaj, şi la prezent. Pentru un om tinăr, virsta mea, pe care citiva ani o mai despart de trei sferturi de veac — seamănă a eternitate şi stirneşte mirare. Şi totuşi niciodată, de-a lungul anilor, nu mi-am ascuns virsta, am socotit-o drept o fatalitate şi am căutat s-o accept cu inţelepciune alături de mine. Cariera mea este prea lungă pentru a fi rezumată in citeva rinduri. M-am intrebat ades dacă amintirile mele ar trezi interes, dacă marile personalităţi pe care le-am intilnit in cariera mea inseamnă ceva pentru tinerii de astăzi. Meseria de actor este atit de efemeră, ceea ce creează in chinuitoare luni de repetiţii se destramă la sfirşitul fiecărei seri de spectacol, seară de dăruire care nu poate fi păstrată, comparată, transformată. Spectacolul se naşte şi moare intr-o seară şi creaţia actorului, cea mai fragilă şi mai evanescentă dintre creaţii, dispare, iar arta lui moare odată cu el. Arta actorului aparţine citorva generaţii. Tinerii care mă văd astăzi află, poate cu mirare, de la generaţiile mai in virstă că am jucat Don Carlos, Hamlet, apoi Cezar, Omul care aduce ploaie. Şi un actor care vorbeşte de cariera lui trecută, chiar cu modestie, are aerul unei femei in virstă care se laudă cu fosta-i frumuseţe. Nu vreau să crezi că aceste ginduri sint triste sau amare. Dimpotrivă, sint un om mulţumit de ceea ce am realizat in viaţă. Înţelepciunea virstei mă face să privesc cu obiectivitate şi detaşare, să-mi analizez cariera fără patimă sau regrete, şi, aşa cum am făcut de-a lungul vieţii, să nu mă imbăt de succese şi să nu mă acrească nereuşitele.

2. Am căutat — fiindcă sint actor, il voi cita pe Shakespeare — să fiu mereu „credincios faţă de mine insumi“ ; şi nu numai faţă de mine insumi, ci şi faţă de meseria mea (Din modestie am spus mereu „meserie“ şi mai puţin „artă“). M-am apărat de vanitate, de invidie, pe care o socotesc cea mai urită boală a meseriei noastre, mi-am respectat colegii şi m-am bucurat de succesele lor, şi pe cit am putut sau mi-au dat ei voie, am incercat să-i ajut. Mi-am inceput profesiunea invăţind, şi am continuat să invăţ toată viaţa. Tinăr fiind stăteam in culise şi căutam să invăţ privind jocul marilor actori ai vremii. Apoi am învăţat studiind oamenii de pe stradă, din localuri, din parcuri cind ei nu se simt observaţi. Iar mai tirziu, studiind jocul tinerilor actori, am căutat să merg in pas cu vremea. Mi-am dat seama că stilul de teatru se schimbă, am incercat să-mi acordez jocul noului mod de interpretare, am inţeles că trebuie să joc „modern“, ferindu-mă insă să fiu „la modă“. Am purtat de-a lungul anilor toga şi blugii, costumul de epocă şi salopeta, fracul şi iţarii ; şi am învăţat că trebuie să-i port altfel pe fiecare. Mi-am studiat dicţiunea, mersul, am invăţat cum să-mi folosesc trupul şi gestul. Am purtat zeci de bărbi, mustăţi şi peruci. Am jucat oameni de toate virstele la toate virstele mele : şi bătrini cind eram foarte tinăr, şi oameni foarte tineri la maturitate. Şi făcind toate acestea, cu destule renunţări şi multă muncă am simţit că nu-mi fac decit datoria, că nu fac decit să-mi respect angajamentul luat in prima zi de intrare in „conservator“. În ce priveşte trecutul, am avut prilejul să joc alături de mai toate marile personalităţi teatrale, actori şi directori de scenă. N-aş putea spune, oricit de obiectiv aş incerca să fiu, care dintre ei m-a impresionat mai mult. Erau atit de diferiţi, ca gen, ca virstă, ca fire, legaţi intre ei insă prin aceeaşi pasiune pentru teatru. Mi-ar trebui ore intregi să pot vorbi de fiecare in parte. I-am admirat, i-am respectat şi le sint recunoscător pentru tot ce m-au invăţat.

Fory Etterle, inaintea debutului in actorie (stinga) şi in marele succes din „Dansul morţii“ de Strindberg

3. Tineri plin de talent sint mulţi, mă bucur cind ii văd. Mă bucură succesele lor. Mă intristează insă faptul că mulţi dintre ei uită că talentul te ajută să intri la institut, să termini institutul, să pui apoi picioarele pe scindura scenei. Dar talentul trebuie dublat de muncă, de multă muncă. Probabil că am plictisit pe mulţi dintre tinerii mei colegi stăruind, ori de cite ori mi s-a ivit prilejul, asupra dicţiunii. Mi s-a intimplat deseori, fie la repetiţii, fie la spectacole, cind nu stau in primele rinduri, să nu inţeleg unele cuvinte, ba, uneori, chiar replici intregi. Este foarte lăudabilă tendinţa de a juca in stilul atit de apreciat de lumea contemporană, acest stil al unei depline libertăţi. Dar libertatea, ca şi simplitatea, nu pot fi etape iniţiale, ele sint concluzia şi rezultatul unor lungi strădanii. Şi nu numai in teatru, dar şi in artele plastice sau in muzică. Trebuie intii să-ţi insuşeşti tehnica desenului clasic sau să cunoşti gamele, şi numai după aceea, eliberat de orice canoane iţi poţi permite să pictezi ca Salvador Dali sau să compui ca Pierre Boulez. M-am întrebat de multe ori dacă tînărul actor nu-şi formează prea de timpuriu un „stil", care să fie numai al lui, pe care-l foloseşte de multe ori ca pe un pat al lui Procust, la toate rolurile, adaptîndu-le, torturîndu-le, transformîndu-le la ceea ce socoteşte că este genul lui şi simte că place publicului. Mă îngrijorează la tînăra generaţie de actori, şi nu numai la cei foarte tineri, viaţa neliniştită, febrilă, obositoare, alergarea continuă între prea multe activităţi, artistice bineînţeles, dar diferite ca gen. Prea solicitaţi, ei evoluează în film, radio, televiziune, scenă — lucru care împiedică o dăruire, o participare totală într-o singură parte. Teatrul îţi cere o concentrare, o muncă intensă, un rol devine o obsesie de care nu te poţi despărţi aşa cum te dezbraci de o haină cînd ajungi într-un alt loc, şi poţi îmbrăca cu uşurinţă alta. Talentul lor se iroseşte de multe ori în inutile şi extenuante eforturi şi fiorul tainic al trăirii totale se stinge. Mă bucur cînd observ că tinerii actori înţeleg cît de necesară este pentru un om de teatru cultura, pentru că pe lîngă intuiţie, cultura îţi poate da acel rafinament de gîndire care te ajută să înţelegi întîi şi apoi să interpretezi un personaj.

4. Să nu-mi ceri să citez nume, nume de talente ale tinerei generaţii sau ale generaţiei ajunsă la maturitate. M-am ferit întotdeauna să rostesc vreun nume de „actor preferat". Am observat că unii dintre colegii mei vîrstnici evită întrebarea, înşirînd o lungă serie de actori de mult dispăruţi. Iar cei mai tineri citează la întîmplare mai multe nume, şi cum nu pot pomeni pe toţi actorii de talent, cei uitaţi se simt ofensaţi.

5. Se observă în dramaturgia contemporană o puternică tendinţă de aducere în scenă a unor probleme intelectuale, a tratării unor subiecte adeseori subtile, dacă nu chiar paradoxale. Şi fiindcă vorbim de dramaturgie, au apărut şi continuă să apară pe afişele teatrelor noastre autori de valoare, care încearcă să pună în discuţie teme cu adevărat actuale, şi puternic legate de viaţa de azi a oamenilor, cu toate problemele lor. Dacă trebuie să menţionez un nume, voi cita numele lui Paul Everac. Mi se pare semnificativ. Este un autor divers şi viu, care încearcă să cuprindă în opera lui cele mai variate aspecte, cele mai variate caractere. Dă impresia că se plimbă dezinvolt, atent şi critic pe toate tărîmurile unde pot fi desprinse frămîntările omului de astăzi, cu îndoielile, neliniştile, căutările, cusururile şi marile lui calităţi, cu complexele lui, actuale şi veşnice. Există fără îndoială în dramaturgie o frămîntare pe meleaguri noi, lucru care dă multora impresia de „criză". Aceeaşi nelinişte, prevestitoare de schimbări se manifestă, cu intensitate, şi în domeniul regizoral. Este o îndrăzneaţă şi binevenită căutare a recitirii operelor clasice şi moderne într-o lumină nouă, o dorinţă de a descoperi în operele trecutului elementele veşnic actuale şi de a le transpune scenic prin mijloace noi şi originale. Poate aceste căutări duc cîteodată la eşecuri, sau par stîngace, pline de ezitări şi stridenţe, dar sînt convins că vor duce teatrul spre o formă nouă şi proaspătă de care se simte nevoia.

MESAJ CĂTRE URMAŞII DIN BREASLĂ

6. În ce priveşte critica, de cînd e lumea, critica poate fi şi un bine şi un rău. Ceea ce aş socoti un rău este tendinţa actuală a unor cronicari de a decerna în grabă cele mai hiperbolice aprecieri, ca de exemplu „geniu" sau „monstru sacru" unor elemente tinere, împingîndu-i astfel spre un fel de siguranţă, de prea mare încredere în forţele lor, de automulţumire, stăvilindu-le astfel efortul spre o continuă dezvoltare a talentului şi o perfecţionare profesională. Acest entuziasm de cele mai multe ori se răceşte tot atît de repede pe cît s-a aprins, deconcertînd tînărul actor, care se simte pe nedrept părăsit. Critica subiectivă, superficială, bazată pe impresii este periculoasă şi dăunătoare. Ea îşi pierde puterea şi prestigiul dacă nu dă impresia de perfectă obiectivitate, de patimă, oricît de severă sau de elogioasă ar fi. Altfel,în loc să declanşeze în cugetul actorului un proces reflexiv, nu se va obţine decît indiferenţă sau o reacţie prea temperamentală. În ce mă priveşte, m-am împăcat bine de-a lungul carierei mele cu criticii de teatru. Mărturisesc că, spre deosebire de unii actori, citesc cu mare atenţie cronicile. Pornesc de la ideea că sînt obiective şi meditez asupra observaţiilor lor, încerc să descopăr dacă sînt sau nu justificate. N-am înjurat niciodată cronicarii cînd m-au criticat şi nu i-am măgulit cînd m-au lăudat.

7. Pentru mine, nu încape îndoială că în bună măsură nivelul exigenţelor publicului depinde şi de pregătirea făcută de o critică dispusă să-şi ia rolul în serios. Desigur, nu este vorba doar de cronicari. Şi directorii de teatru, comitetele de lectură, directorii de scenă şi actorii au datoria să facă tot ce este posibil să nu coboare la nivelul presupus inferior al unui anumit public. Este iluzorie concepţia că publicul vrea doar să se amuze la un spectacol, că se complace în facilitate, că acceptă bagatelizarea, divertismentul, vulgaritatea. Un astfel de spectacol, chiar dacă amuză pe moment, se uită odată cu părăsirea sălii. Şi dovada că publicul nostru doreşte lucruri de calitate, este marele succes pe care-l fac totdeauna piesele lui Shakespeare. Iar dacă un spectator păstrează în cugetul lui măcar o fărîmă dintr-un spectacol, dacă vibraţia nu i se stinge din suflet odată cu ieşirea din sală, dacă emoţia mai dăinuie un timp în inima lui, atunci spectacolul devine un act de cultură.

8. Şi acum — la încheierea acestei convorbiri aş vrea să adresez o urare tinerilor mei colegi. Le doresc să ajungă în carieră nu numai interpreţii unor personagii, ci „personalităţi". Numai o personalitate poate transmite publicului inefabila şi minunata senzaţie că fiinţa şi sufletul actorului sînt rezultatul contopirii gîndurilor şi pasiunilor tuturor fiinţelor imaginare pe care le-a întruchipat.

MESAJ CĂTRE URMAȘII DIN BREASLĂ

ION MANTA

1. Te socoteam prieten și uite că mi-ai făcut rău cu întrebările astea ! M-ai obligat să mă reîntorc în lumea numelor vremii mele! Bulandra, Maximilian, Cazaban, Sireteanu, Maria Sandu, Beate Fredanov, Ciubotărașu, Carol Cron, Virginia Stoicescu... A fost frumos ! Adevărul e că-mi amintesc cu mare plăcere de colegii mei. Măruță era un domn : actor și om excepțional ! Sufleor ca Filimon, greu de găsit ! Teatrul a fost viața noastră. Plecam, la teatru, dimineața și ne întorceam, de la teatru, seara. Sigur, aveam și bucurii, eram și răsplătiți ! Nu-ți pot spune, de exemplu, ce-a fost la premiera cu „Take, Ianche și Cadir“. Triumf e puțin spus. Ce cronică frumoasă ne-a făcut Mircea Ștefănescu ! Jules Cazaban era Ianche, Ștefan Ciubotărașu era Take, eu eram Cadir. Se făcea bursă la bilete, am jucat-o de vreo opt sute de ori, a fost prima piesă televizată. Ultima piesă în care am jucat a fost „Rața sălbatică“ a lui Ibsen. Am jucat roluri pozitive, că aveam glas blînd și eram om blînd. Întotdeauna visul meu a fost teatrul. Dar acum, gata, s-a terminat ! A venit timpul pensiei pentru noi, timpul scenei pentru alții. Noi, ăștia mai vechi, am înțeles. Dacă privești evoluția societății, vezi multe lucruri și înțelegi multe lucruri.

2. O piesă este o lume. Actorul trebuie să-și creeze personajul, să-l descopere, să se ducă la el personal, nu să aducă personajul la personalitatea sa actoricească, oricît de înzestrată de la natură și de la școală și de la experiență ar fi ea. Dacă noi, actorii, nu creăm fiecare personaj și ne jucăm pe noi, ăsta nu mai este teatru ! M-am străduit și am jucat, am interpretat cît am putut de variat. A fost o obsesie ! Nereușitele în actorie se datorează faptului că nu muncești cum trebuie. Actorul trebuie să observe tot timpul viața, să citească enorm, să nu lipsească de la nici o repetiție... Mă jenez să dau sfaturi ; iar dacă am început s-o fac, am făcut-o din toată inima și fără pic de ifos.

Ion Manta, june prim (stînga) și septuagenar

3. Regizori adevărați, directori de scenă avem foarte puțini. Actori, în schimb, excepționali !

4. Ghiță Cozorici, Vasile Nițulescu, Dan Condurache, Carmen Galin, Iliescu, soții Moraru de la Teatrul Mic, Mitică Popescu, Leopoldina Bălănuță, Tatiana Iekel, Vistrian Roman, Mihai Dinvale, Coca Andronescu, Ileana Stana Ionescu, Valeria Seciu-Cotescu, Caramitru : astea-s nume grele ! Îmi pare rău că nu mai pot trăi și cu ei drumul actoriei.

5. O să ți se pară că nu răspund la întrebarea ta, însă eu tocmai la ea răspund ! Cînd sînt amărît citesc poeziile lui Eminescu. Mare îndreptar de viață, de artă, de ce vrei ! Dar cîți înțeleg lucrul ăsta ?

6. Criticii sînt oameni deștepți, dar le strică un lucru : actorii pun suflet, ei pun venin.

7. Cu amărăciune, trebuie să spun și eu că există și spectatori de proastă calitate. Față de ei actorul n-are decît o posibilitate : să nu facă giumbușlucuri, compromisuri, să fie serios, să joace mereu cu aceeași convingere, să joace mereu cu toată dragostea. Mereu, pînă o să se trezească și ăia !

8. Aș vrea ca toți actorii să iubească teatrul și să i se dedice lui, măcar cît l-am iubit eu.

NELU IONESCU ■

CHIPURI ACTORICEȘTI ALE UNUI PERSONAJ CÎT CEAHLĂUL

ȘTEFAN CEL MARE

„Cel mai de seamă discurs pe care Delavrancea l-a hărăzit posterității" — spunea cronicarul Al. Săndulescu. „E o legendă și o morală și e, încă o dată, un act de acuzare, o Scrisoare a III-a a teatrului românesc" — spunea cronicarul Radu Popescu. Firesc, îndreptățit, despre **Apus de soare,** capodopera dramaturgică a lui **Barbu Delavrancea,** s-au rostit întotdeauna numai respectuoase superlative. Însă, mai presus de toate, rămîne adevărul că, prin drama aceasta, ne-a fost dăruit **portretul** domnitorului cel mai mare al românilor, domnitorului după care „nici un domn român n-a mai purtat coroana, această roată simbolizînd suveranitatea", domnitorului cu domnia cea mai lungă dar pe care marele judecător — poporul — ar fi vrut-o fără apus.

Ne-a fost dăruit un portret și nu unul oarecare. Nici nu s-ar fi putut altfel, pentru că Delavrancea avea față de ideea de portret — în artele plastice, însă concepția și-a dovedit-o unitară și-n arta dramatică — o exigență deosebită și precis definită: „Care portretist nu va ceda, încetul cu încetul, la dorința expresă, deși piezișă, a doamnelor pentru ca să se gîndească mai întîi la frumusețe și apoi la asemănare. A te opri la epidermă va să zică a nu crea pe deplin; a ceda dorințelor de a picta mai întîi ca frumusețe și apoi ca asemănare, va să zică a face mai mult artistic și mai puțin viu". Portretul pe care l-a făcut Delavrancea domnului Ștefan cel Mare este și mult artistic și mult viu.

Piesă nu numai de succes, ci și de tulburare a sufletului românesc al spectatorilor; personalitate iubită și venerată a istoriei noastre; personaj creat măiastru de autor: iată adunate destule, dacă nu toate motivele pentru ca spectacolele cu piesa aceasta să pretindă, să impună și **actori pe măsură.** Și cum actori mari am avut și avem s-au găsit nu numai interpreți, ci și **creatori** ai acestui rol. Cel dintîi fiind însuși Nottara. Într-un temeinic volum despre „Personajul în teatru", criticul Valentin Silvestru, luîndu-se la o harță subtil intelectuală cu Gordon Craig, ține să sublinieze, cu argumente concrete o teză teoretică: „Nottara l-a creat pe Ștefan cel Mare" și „numele lui G. Calboreanu rămîne legat de Ștefan cel Mare". Totul pare să fie bine și frumos, numai că din contopirea aceasta a unei creații a istoriei, cu o creație dramaturgică și cu o creație actoricească a rezultat și continuă să rezulte nu numai un superlativ (în timp, mai multe), ci și o spaimă: cum să mai îndrăznești — tu actor, deci la urma urmei un om! — să intri în concurs cu faima, cu prestigiul statuilor, a monumentelor, a creațiilor de-acum zidite în timpul istoriei, artei, teatrului, civilizației?

Un critic — N. Carandino — întreabă: „Cine ar putea astăzi să-l înlocuiască? Cine ar putea, după el, îmbrăcat în straiele lui Ștefan, să ne înfioare, să ne cutremure ? Cine ar putea atinge tragismul lui Calboreanu din monologul final al actului III, cine să spună cu mai multă omenie «Tatăl nostru», la sfîrșitul actului IV ?". Alt critic — Radu Popescu — răspunde: „Cînd rolul acesta va trece asupra unui alt interpret, atunci vom fi trecut nu de la un spectacol la altul, ci de la o epocă la alta". Iar viața impune, nu pentru întîia oară, un paradox de-al ei: această piesă de mare succes are — față de cele șapte decenii ale sale de existență — montări neașteptat de puține.

Am ales — din materialul căutat și pus, nouă, la îndemină de tovarăşa Lidia Munteanu, coordonator al Muzeului Teatrului Naţional din Bucureşti — citeva momente — cele mai semnificative, ne ingăduim să credem însă nu să şi jurăm — din **istoria unui mare personaj,** incercind astfel să redescoperim înţelegerile şi chipurile sale actoriceşti.

Dar această cronică, însăilată ad-hoc, am vrea să o înţelegeţi **dramatic,** pentru că ea chiar aşa a fost: mereu antinomică, mereu conflictuală, mereu dialectică. Fiecare nou interpret a dat o bătălie — fie la Bucureşti (Nottara, Calboreanu), fie la Iaşi (Braborescu, Vâlcu), fie la Cluj (Ion Tilvan, Liviu Doctor — paralel în acelaşi spectacol), fie la Botoşani, fie la Craiova (Vasile Cozma), fie pe scenele teatrelor, fie pe scena Operei bucureştene (baritonul Octav Enigărescu), fie... — pentru a descoperi un nou chip al aceluiaşi personaj, copleşitor în sine şi copleşitor creat de inaintaşi.

Pentru a înţelege şi a folosi mai bine această cheie a istoriei chipurilor actoriceşti a personajului stîlp de ctitorie al lui Delavrancea, pentru a înţelege mai lesne ce se află în culisele sufleteşti ale diferenţelor specifice aparente ale creaţiilor actorilor, am notat o tulburătoare confesiune, un monolog rostit cu o admirabilă uitare de sine de către ultimul — deocamdată — dintre actorii „rolului Ştefan cel Mare" : **Teofil Vîlcu :**

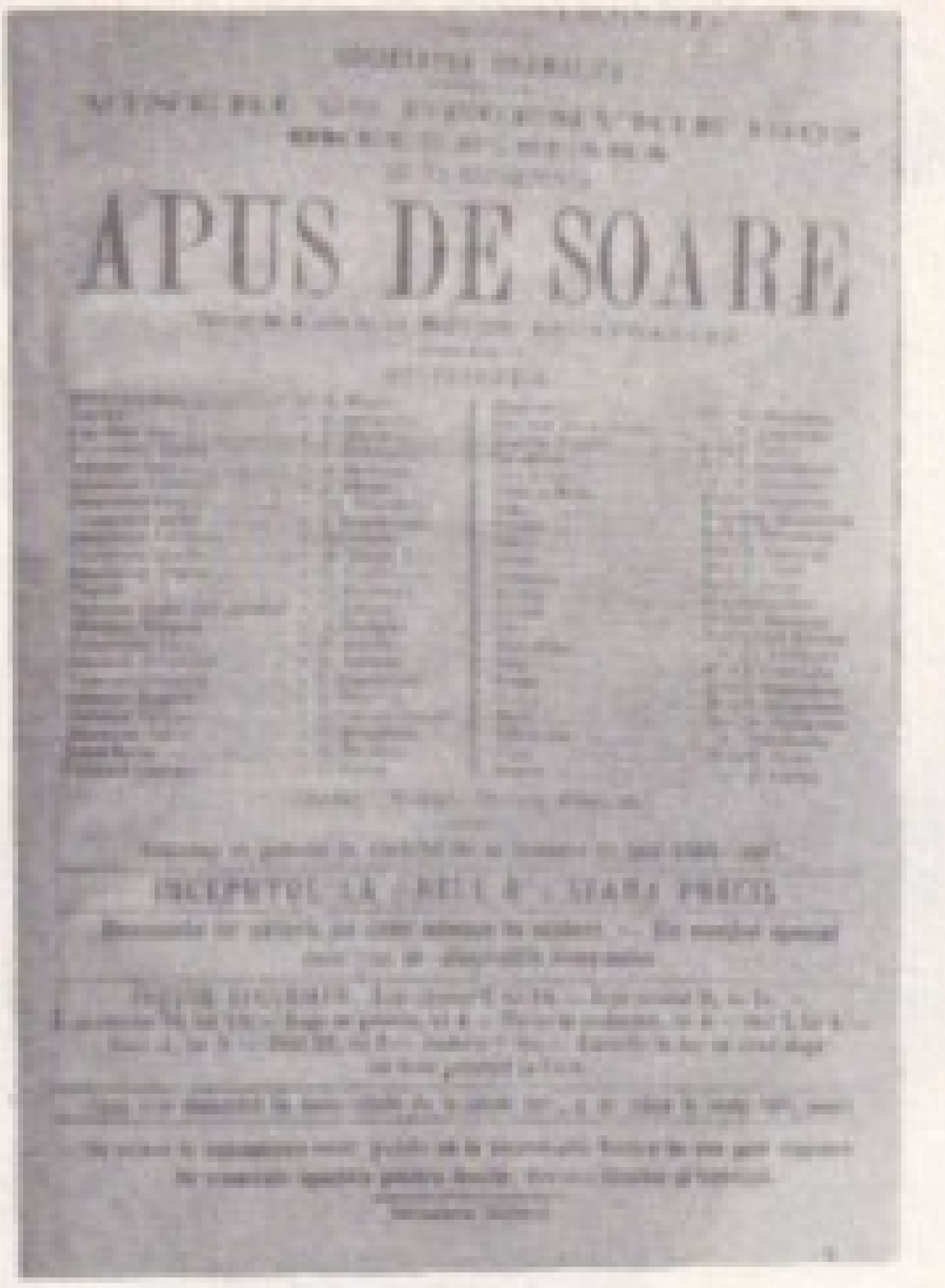
APUS DE SOARE

În 1909, avea să aibă loc premiera pieselor Apus de Soare **şi, mai apoi, a** Viforului. **Tata îi chema pe actori acasă, iar apoi repeta cu ei la teatru. Întîi le citea de cîteva ori piesa, în aşa fel, încît actorii prindeau accentele şi interpretarea tatei. Toţi îl iubeau. Îi spuneau nenea Barbu. Erau Nottara, Liciu, Iancu Brezianu, Tina Barbu, Marioara Voiculescu, Agepsina Macri-Eftimiu... Îmi aduc aminte de seara premierei Apus de Soare. Delirul care a cuprins sala Teatrului Naţional. Se striga** Delavrancea, Delavrancea... **Tata a apărut senin, cu figura lui cunoscută, exprimînd, de data aceasta, o mulţumire liniştită, sobră, dar atît de profundă...**

RIRI DELAVRANCEA-GIBORY ■

„De piesa asta se apropie rar şi regizorii şi actorii de frica moşului: — Calboreanu! Ţie, am să-ţi fac o mărturisire: cind, acum zece ani, mi-a telefonat regizoarea Sorana Coroamă — omul şi regizorul căruia îi port mult respect — şi mi-a spus că vrea să facă din trilogia lui Delavrancea — **Apus de Soare, Viforul, Luceafărul** — un serial pentru televiziune, serial în care eu să joc rolul Ştefan, o săptămină n-am putut să mai dorm. Mi-aduceam singur aminte, ca să mă încurajez că aveam o robusteţe, o vigoare de la mama; că aveam studii şi aveam practică — am jucat atiţia voievozi, că-mi spuneau unii colegi «măria ta», că aveam suportul acela puternic numit dragostea de profesie; că aveam şi credinţa aceea a mea că fiecare actor trebuie să fie o terminaţie nervoasă a naţiei. Şi totuşi, mai poate exista odihnă, astîmpăr, cind ai de întruchipat pe unul dintre marii bărbaţi ai neamului? Televiziunea, cu mijloacele ei tehnice, te obligă şi pe tine, actor, să fii reţinut în folosirea mijloacelor tale profesionale. Privirea, gestul se amplifică pe peliculă, pe ecran. Acum nu mai sint mulţumit de ce-am făcut atunci: ştiu că n-am reuşit în totalitate rolul. Aşa e întotdeauna, cu timpul înţelegi altfel, mai profund, acelaşi personaj şi-ţi găseşti alte exprimări. Adevărul e că ni s-a şi cerut o monumentalitate patriotică declarată. Spectacolul de la televiziune, în care aveam de luptat şi cu propria mea vîrstă, a fost, pentru mine, o punte către spectacolul de pe scena Teatrului Naţional din Iaşi, din acest 1980. Şi-atunci, şi-acum, m-am străduit să găsesc alte mijloace decit cele ale maestrului Calboreanu. Acelea erau ale sale, ale unui mare meşter, nu era onest să operez tot cu ele. L-am căutat, în personalitatea istorică, pe omul Ştefan; şi am căutat, în monumentalitate, simplitatea, firescul. Ştefan a fost un om cu resurse, cu izvoare neobişnuite: era un mare înţelept, era un mare gospodar, era o mare voinţă. Ştia şi putea in acelaşi timp — cu luciditate şi seninătate — să aibă grijă şi de asigurarea ţării, şi de copiii săi, şi de sănătatea sa. După operaţie apare ca un serafim; de murit, moare cu ochii deschişi. Nu se vaetă, nu-şi arată durerea. Piesa este simfonia unui mare suflet, a unei mari personalităţi. Personajul acesta a răscolit totul în mine. Profesional, principalul conflict a fost acela privind controlul rostirii simple. Eu am prins şi teatrul declamator, cu patos afişat. Dar că actorul trebuie să fie mereu contemporan, o cronică a vieţii cum ne pretinde Shakespeare, nu-i o lozincă. La rostirea cu forţă, nuanţele riscă să dispară. Iată, de pildă, monologul! Monologul acela răscolitor, care-i mai cunoscut chiar decit piesa: cind il citeşti şi-l răsciteşti, descoperi că e un testament al lui Ştefan zis in sfatul ţării. Eu aşa l-am înţeles, nu ca un tunet revoluţionar. Şi monologul îl cucereşte pe omul din sală, tocmai pentru că e rostit cu o sinceritate crudă, proaspătă. Recunosc, am mai făcut ceva: am ocolit muntenismele din acest text despre Moldova; însă am făcut-o tocmai cu şi din pietate. În totul, realizarea acestui spectacol a fost o muncă istovitoare; şi actorii merită mult mai multă atenţie, nu din partea publicului că de-acolo o au. Anul acesta am împlinit 30 de ani de teatru. Rolul Stefan îl socotesc un mare dar al sărbătoririi mele de actor. Sint fericit că am venit la rind. Sint fericit că sint o verigă din lanţul interpreţilor lui, ai rolului, ai Lui, ai Domnitorului. Şi, la fel, ca pînă acum, îi am şi-i voi avea în suflet, ca pe nişte icoane, pe toţi marii maeştri, care m-au obligat, care m-au chinuit să dau tot ce actorul, omul, cetăţeanul, românul adevărat, din mine, are mai bun".

Erau, în jocul lui Ștefan Braborescu, amintiri înduioșătoare din jocul cînd al lui Nottara, cînd al lui Soreanu; aceeași dicțiune impecabilă, aceeași valorificare a fiecărui cuvînt, a fiecărei silabe, aceeași expresie a gestului, adecvat sentimentelor exprimate prin cuvînt. Actorul își cunoștea personajul la perfecție, pînă în cele mai mici amănunte. A interpretat personaje diametral opuse. De la tînărul și impetuosul Ștefăniță al lui Delavrancea (Viforul) pînă la bătrînul senin, maiestuos și glumeț, acel Ștefan cel Mare din Apus de Soare, e un mare pas. Pe de o parte temperamentul clocotitor al aprigului Ștefăniță, domnitor voluntar, despotic, pînă la cruzime, capricios pînă la demență, iar pe de alta măreția și bonomia marelui Ștefan.

VICTOR EFTIMIU ■

Înainte de a isprăvi și de a vă lăsa singuri în întîlnirea cu numai patru dintre imaginile marilor actori ai unui mare rol, țin să mai remarc exprimările, cuvintele numai frumoase, numai alese, cu care toți cronicarii s-au simțit obligați să comenteze munca și arta acestor actori, acestor — exprimarea este a lui Victor Eftimiu — „neuitate icoane, printre cele mai frumoase ale teatrului românesc". Doar unul a fost ireverențios, scriind chiar așa : „Ștefan cel Mare din Delavrancea trage să moară spitalicește de-a lungul **Apusului** întreg și cele din urmă agonii (am scăpat din vedere să le număr cu creionul ; trebuie să fi fost cam între șapte și paispce) sînt urlate solid". Cronicarul se numea Tudor Arghezi și, vădit, era un nonconformist și un cîrtitor. Însă, mulțumită celor ca dumnealui, s-a tot adîncit, conflictual și dramatic și chiar dureros, profunzimea înțelegerii și creației actoricești.

NELU IONESCU ■

C. I. Nottara, această figură gigantică a scenei românești... Nottara, pe care unii snobi din jurul lui Davila îl socoteau un actor perimat, cunoaște în perioada directoratului lui Pompiliu Eliade (care îndemna pe nuveliști și poeți să scrie teatru, căruia îi datorăm pe Delavrancea dramaturgul) cele mai mari succese ale carierei sale în Ștefan cel Mare, în Luca Arbore din Viforul, în Judecătorul din Zalameea, în Regele Lear. Însuși Davila își recunoaște eroarea și la al doilea proconsulat dă toate onorurile decanului venerat al primei noastre scene. (...). În Ștefan cel Mare din Apus de Soare avea nu numai amploarea voievodală, dar și o bonomie de vechi boier moldovean, o ștrengărie de bătrîn Don Juan, în care nu era nimic exagerat, nimic vulgar. Nottara n-a fost vulgar niciodată. De la Suveranul înfățișat pe scenă, pînă la anecdota picantă pe care o povestea la un colț de stradă, el înnobila tot ce atingea.

VICTOR EFTIMIU ■

Efortul lui Teofil Vâlcu de a impune o linie proprie de interpretare, dublat de exigenţa regizoarei Nicoleta Toia în urmărirea ideei proprii de spectacol, a dus la foarte bune rezultate în ceea ce priveşte profilul marelui personaj, acesta fiind tulburător nu atit prin măreţia eroică, cit prin căldura omenească, prin frămintările dureroase, prin inclinaţia spre meditaţia filozofică asupra existenţei, a trecerii şi petrecerii lumii şi omului, a trecutului şi viitorului, a istoriei mai bine-zis, dar mai cu seamă asupra confruntării decisive dintre viaţă şi moarte.

ŞTEFAN OPREA ■

Relevăm absolut fără rezerve performanţa lui Teofil Vâlcu, interpret care, căutind, alături de regizoarea Nicoleta Toia, amănuntele investigării personajului statuar care este Ştefan, a aflat drumul spre o creaţie de inedită factură, luptind, vădit, împotriva accentelor declamatorice, fie ele oricit de reuşite, care îi stăteau, totuşi, aproape. Bunul gust, măsura, nota patetică cu răsfringeri în adinc şi nu în afară, plasticizarea atitudinii şi a gestului se datorează în egală măsură interpretului, care a venit, în afară de talent, şi cu resursele bunei meserii, ca şi regizoarei, care şi-a concretizat exemplar imaginea sa despre erou. Teofil Vâlcu a obţinut aplauze „la scenă deschisă" pe deplin meritate pentru modul cum a reuşit să dea viaţă unei concepţii diferite de ceea ce el, însuşi, realizase deja anterior.

N. BARBU ■

Ce să spunem despre George Calboreanu ? El este uriaş. Ca Ştefan. Îl văzusem inainte şi pe Nottara in acelaşi rol — tot atit de mare cit fusese in Oedip rege. În Apus de Soare insă Calboreanu era altceva decit prinţul rinascentist pe care inaintaşul său il imaginase. Era pur şi simplu un domnitor de aici şi nu oricare, acela, unul, primul dintre ei şi simbolul continuităţii lor istorice. În jocul lui pe care l-aş numi simfonic, atitudinile, tăcerile, mişcarea, intonaţiile sint toate ale lui Ştefan, fiindcă toate sint ale „riului" şi ale „ramului". Pling in glasul voievodal al lui Calboreanu toate doinele iar in fulgerarea paloşului care il inalţă apar codrii şi haiducii.

N. CARANDINO ■

Spre deosebire de actorii declamatori, actorii dicţionişti plecau de la premisa că vocea este un mijloc de reconstituire autentică a vieţii. /.../ George Calboreanu perpetuează gravitatea vocală. Prezenţa scenică este impusă prin atitudini statuare. În interpretarea lui Ştefan (Apus de Soare), Calboreanu a edificat o imagine scenică solemnă a eroului istoric. Ştefan a intrat în conştiinţa generaţiilor de azi prin expresia artistică pe care i-a dat-o Calboreanu.

SIMION ALTERESCU ■

El a găsit prin accente scoase direct din rărunchi, printr-o simplitate debonneră, şi prin încruntări cumplite, drumul spre inima spectatorului, care nu mai poate vedea altfel pe „Ştefan, Ştefan, domnul mare". Caracterul cu totul nefabricat, neartificial, pe care el l-a dat acestui rol, corespunde atit adevărului cel mai strict, cit şi imaginii legendare ; e un adevărat artist al poporului.

RADU POPESCU ■

Nadia Comăneci

SPORTIVII ROMÂNI printre protagoniştii Jocurilor Olimpice de la MOSCOVA

Cea de a XXII-a ediţie a Jocurilor Olimpice de vară a fost, din toate punctele de vedere, la înălţime. Ca organizare, ca atmosferă şi, fireşte, ca întrecere sportivă încheiată cu o sumedenie de recorduri, unele din ele socotite pînă la Moscova greu de răpus, plasate dincolo de graniţa posibilului imediat. La reuşita manifestării au contribuit, fără îndoială, şi tricolorii. Înscrişi la 18 discipline, aceştia s-au achitat onorabil, cu talent şi sudoare, de misiunea de a reprezenta cu demnitate şi medalii sportul românesc, urcînd de 6 ori pe cea mai înaltă treaptă a podiumului de premiere, cel mai strălucitor bilanţ din istoria participării noastre la J.O. la capitolul aur.

Triplă campioană olimpică în 1976, „zeiţa" de la Montreal, cum au numit-o ziariştii, cărora le-a înfierbîntat imaginaţia, Nadia Comăneci şi-a făcut, din nou, datoria. Deşi, în cîteva rînduri, oprită din zborul ei spre perfecţiune de un arbitraj ciudat, ca să nu-i zicem altfel, Nadia a găsit resurse să depăşească momentele dificile, arătînd tuturor că e cea mai bună gimnastă a lumii. Ea şi-a păstrat supremaţia la bîrnă şi sol, exerciţiile româncei tulburînd sufletele spectatorilor de la Lujniki, care au sfîrşit prin a o ovaţiona, minute în şir. Însăşi Nelli Kim, una din principalele ei adversare, a fost silită, e drept, cu sportivitate, să recunoască superioritatea Nadiei, declarînd gazetarilor că „Nadia Comăneci e, azi, cea dintîi gimnastă a lumii". Lucrurile s-au rînduit întocmai, comentatori de pretutindeni fiind puşi în situaţia de a căuta, ca şi cu 4 ani în urmă, cele mai alese superlative. Ziarul moscovit „Sovietski Sport" — citat cules dintr-o întreagă arhivă — nota că „atît de sigură se mişcă Nadia Comăneci pe bîrnă încît, parcă lipindu-se de ea, o vrăjeşte". Măiestria fără egal a campioanei noastre devenind, oricît am încerca să păstrăm proporţiile, una din cele mai depline justificări ale Olimpiadelor de pînă acum şi ale celor ce vor veni. La nici 19 ani, i-a împlinit la 12 noiembrie, Nadia a făcut, o dată în plus, dovada clasei sale inegalabile, laurii olimpici neînsemnînd altceva decît preţuirea unui talent excepţional, pus în slujba unei munci titanice, nu lipsită de sacrificii. Au secondat-o cu brio Emilia Eberle (născută la 4 martie 1964, la Arad) şi Melita Ruhn (19 aprilie 1965, Sibiu), de asemenea medaliate la Moscova, prima cu argint la paralele inegale, cealaltă cu bronz la sărituri şi paralele inegale, reprezentante ale unei şcoli de gimnastică fertile şi înnoitoare care, la Moscova, n-a ţinut cont de patimă şi a impus lumii un chip aparte, al muncii, al talentului, al curajului şi, în egală măsură, al demnităţii.

Dacă Nadia a fost, neîndoios, marea eroină a Olimpiadei 1980, cea dintîi medalie de aur pentru sportul românesc a adus-o, cronologic vorbind, luptătorul de greco-romane Ştefan Rusu, care s-a dovedit cel mai puternic dintre competitorii categoriei 68 de kilograme. După eliminarea sovieticului Nalbandian, socotit de specialişti drept favoritul numărul 1, au mai rămas în lupta pentru aur polonezul Supron, suedezul Skiold şi românul Rusu, de fel din Rădăuţi. Acţionînd cu calm, atacînd cu o furie care n-a exclus, ci, dimpotrivă, sîngele rece, tîmplarul bucovinean l-a depăşit clar pe Supron într-o încleştare care a fost a forţei şi, deopotrivă, a dibăciei, tăindu-şi pîrtie spre centura de campion. Elev al lui Aurel Zegrea, harnic şi modest, Rusu şi-a adăugat, pe salteaua sălii Ţ.S.K.A., un titlu olimpic, deplin meritat, pe o carte de vizită ce mai conţine, pînă la nici 25 de ani (îi va împlini la 2 februarie), unul mondial (Mexico, 1978) şi mai multe continentale (Brusa, 1977, Oslo, 1978, Bucureşti, 1979, Prievidza, 1980). Am spus-o atunci, transmiţînd telefonic de la hotelul „Rossia" din apropierea Kremlinului, o repetăm şi azi : cu Ştefan Rusu, cu Vasile Andrei (bronz la 100 kg), cu Constantin Alexandru (argint la 48 kg), cu Petre Dicu (bronz la 90 kg), luptele, greco-romane îndeobşte, şi-au respectat promisiunile, contribuind substanţial la zestrea de puncte şi medalii a delegaţiei noastre. Perimetrul nu

Sanda Toma

doar al mușchilor de cremene, ci și al unor inteligențe cu nimic mai prejos decît ale celor din alte discipline, luptele ne-au obișnuit cu succesele și, iată, nici la Moscova nu s-au dezmințit, o muncă și o seriozitate fără cusur găsindu-se astfel răsplătite.

Cîteva cuvinte despre Ion Corneliu, cel care, la pistol viteză, a salvat onoarea, altfel șifonată, a tirului, intrînd în posesia unei medalii de aur, pentru care a trebuit să rămînă calm și stăpîn pe situație exact 8 ore, o zi de muncă ! Asta pentru că, pe standurile poligonului de la Mitisci, s-au tras, pe lîngă concursul obișnuit, și două baraje, suportate cu stoicism de român, „a cărui frunte s-a udat de sudoare fără ca mîna să-i tremure pe pistol“, cum scria, a doua zi, „Sovietski Sport“. Ion Corneliu și-a făcut astfel cel mai frumos cadou pentru cei 29 de ani, sărbătoriți în satul olimpic, cu răcoritoarele și nostalgiile de rigoare, la 27 iunie. Să ne amintim că, la puține momente după izbîndă, ciberneticianul Ion Corneliu, de fel din Focșani, a mai găsit puterea să ne dea o declarație, tulburătoare prin simplitatea ei. Mă bucur din tot sufletul că am cîștigat, a zis, pentru țară, pentru antrenorul Teodor Codlea, pentru băiatul meu care, la ora asta, trebuie să fie în al nouălea cer.

La jumătatea Jocurilor, într-o sîmbătă muiată de ploaie, am trăit o dimineață plină de emoții pe malul canalului de la Krilatskoe, urmărind cu sufletul la gură cursa de skiff simplu, fete. Sanda Toma a plecat cu precauție, ferindu-se de o dezechilibrare, cum avea să povestească mai tîrziu, la hangar, după care s-a dezlănțuit, imprimînd alergării un ritm îndrăcit. Ea și-a sufocat, rînd pe rînd, toate partenerele și a sprintat spre linia de sosire, trecînd-o cu un avans de o jumătate de barcă. Apoi, amestecînd picăturile de ploaie cu lacrimile de bucurie, și-a îndreptat cascheta și, fericită, a ridicat mîinile spre cer, salutînd victoria. Avea, am mai spus-o, chipul supt și parcă de funingine, ca al unui mecanic de locomotivă de altădată, dar părea, nu era numai impresia noastră, a ziariștilor români, gata oricînd să reia cursa de la capăt, dacă cineva i-ar fi cerut-o ! De aceea, medalia ei a avut și are o strălucire deosebită. La vremea la care principalele ei adversare de la Krilatskoe se băteau pentru laurii Montrealului, Sanda Toma, această fată robustă și veselă din Ștefăneștii Botoșanilor, abia dezlega abecedarul canotajului, în timpul junioratului cochetînd cu atletismul, fiind chiar campioană la aruncarea greutății. Numai că valoarea n-a așteptat, e o pildă cît se poate de grăitoare, numărul anilor. Într-o carieră sportivă scurtă, dar presărată cu mari satisfacții, vezi între altele și titlul mondial de la Bled, din 1979, Sanda Toma a făcut dovada unor calități de excepție, supunîndu-și dăruirea naturală unei munci de Sisif. Skiful ei cîștigător, mereu lansat spre victorii, a fost și a rămas o galeră, în copaia căreia tînăra studentă în educație fizică a trudit cu bărbăție, fără lamentări, fără pași înapoi.

SPORTIVII ROMÂNI LA JOCURILE OLIMPICE

Ultimele mari satisfacții ne-au venit tot de la Krilatskoe, unde flotila noastră, pe care ne-am deprins s-o numim, cu argumente, de aur, s-a comportat la înălțime, însușindu-și 5 medalii, 1, 2, 2. În prima zi a finalelor, făcînd cuplu cu Capusta în canoea de 500, Ivan Patzaichin n-a ajuns decît al doilea. A strîns din dinți și a promis, pentru a doua zi, aur. A doua zi s-a întîmplat să fie tot sîmbătă, iar Patzaichin s-a ținut de cuvînt. Pereche cu Toma Simionov, Ivan a făcut din finala pe 1 000 de metri două curse, una a românilor în luptă cu cronometrul și cu ei înșiși, alta a restului competitorilor, străduindu-se să ocupe un loc cît mai în față. Într-o manieră categorică, de parcă pagaele lor ar fi vrut să golească, dintr-o opinteală, toată apa canalului, tricolorii și-au întrecut adversarii, în aplauzele asistenței. La 30 de ani, acest minunat fiu al Deltei, modest și harnic, care e Ivan Patzaichin, și-a inclus în palmares cea de a treia medalie olimpică de aur, scriind astfel un capitol inconfundabil în istoria canoei românești, îmbogățită de el cu 22 de medalii. Să le mai numărăm o dată, începînd cu Mexico și terminînd, e un fel de a zice, cu Moscova, să ne gîndim cîtă sudoare și cîte privațiuni stau în spatele lor și să scriem, fără teamă, că Ivan Patzaichin a intrat, definitiv, în galeria „monștrilor sacri“ ai sportului românesc, legendă vie a acestuia.

Firește, din punctul nostru de vedere, Olimpiada 1980 n-a însemnat numai izbînzi. Din păcate, o serie de discipline, atletismul, boxul, scrima, luptele libere, altele s-au întors acasă cu mîna goală, producîndu-se mai mari sau mai mici deziluzii. Numai că înfrîngerile, zicea careva, nu sînt decît un mod de a pregăti izbînzile. Să sperăm că, la Los Angeles, în 1984, va fi și mai bine, spre gloria sportului românesc, a tricolorului.

OVIDIU IOANIȚOAIA ■

SPORTIVI ROMÂNI PE PODIUMUL DE PREMIERE AL OLIMPIADEI 1980

AUR : 6 medalii

- Nadia Comăneci (2), gimnastică, bîrnă sol ;
- Sanda Toma, canotaj, schif simplu;
- Ştefan Rusu, lupte greco-romane, 68 kg ;
- Corneliu Ion, tir, pistol viteză ;
- Ivan Patzaichin, Toma Simionov, canoe 2, 1 000 m.

ARGINT : 6 medalii

- Echipa feminină de gimnastică ;
- Nadia Comăneci, gimnastică, individual compus ;
- Emilia Eberle, gimnastică, paralele inegale ;
- Constantin Alexandru, lupte greco-romane, 48 kg ;
- Ivan Patzaichin, Petre Capusta, canoe, 2, 500 m ;
- Mihai Zafiu,
  Vasile Diba,
  Ion Geantă,
  Nicuşor Eşeanu, caiac, 4, 1 000 m.

BRONZ : 13 medalii

- Melita Ruhn (2), gimnastică, sărituri şi paralele inegale ;
- Olga Homeghi,
  Valeria Roşca, canotaj, schif 2 vîsle;
- Petre Dicu, lupte greco-romane, 90 kg ;
- Vasile Andrei, lupte greco-romane, 100 kg ;
- Echipa de handbal masculin ;
- Echipa de volei masculin ;
- Echipajul de schif 8 + 1, canotaj ;
- Vasile Diba, caiac 1, 500 m ;
- Ion Bîrlădeanu, caiac 1, 1 000 m ;
- Echipa de călărie în Marele Premiu de dresaj ;
- Dumitru Cipere, box, categoria cocoş ;
- Valentin Silaghi, box, categoria mijlocie.

Au mai fost ocupate 16 locuri IV, 11 locuri V şi 13 locuri VI.

BILANŢ OLIMPIC ROMÂNESC PE DISCIPLINE

1.	Gimnastică	44,50	7 medalii (2, 3, 2)
2.	Caiac-canoe	37	5 (1, 2, 2)
3.	Lupte	34,50	4 (1, 1, 2)
4.	Canotaj	32	3 (1, 0, 2)
5.	Scrimă	12	0
6.	Tir	7	1 (1, 0, 0)
7.	Călărie	7	1 (0, 0, 1)
8.	Box	7	2 (0, 0, 2)
9.	Înot	6	0
10.	Atletism	5	0
11.	Handbal	4	1 (0, 0, 1)
12.	Volei	4	1 (0, 0 1)
13.	Haltere	8	0

La ciclism, judo, pentatlon, polo, sărituri, tir cu arcul şi iachting, sportivii români n-au cucerit nici puncte, nici medalii.

În clasamentul neoficial România a ocupat următoarele locuri :
Pe puncte : 7 (203) ;
Pe medalii de aur : 7 (6) ;
Pe total medalii : 6 (25).

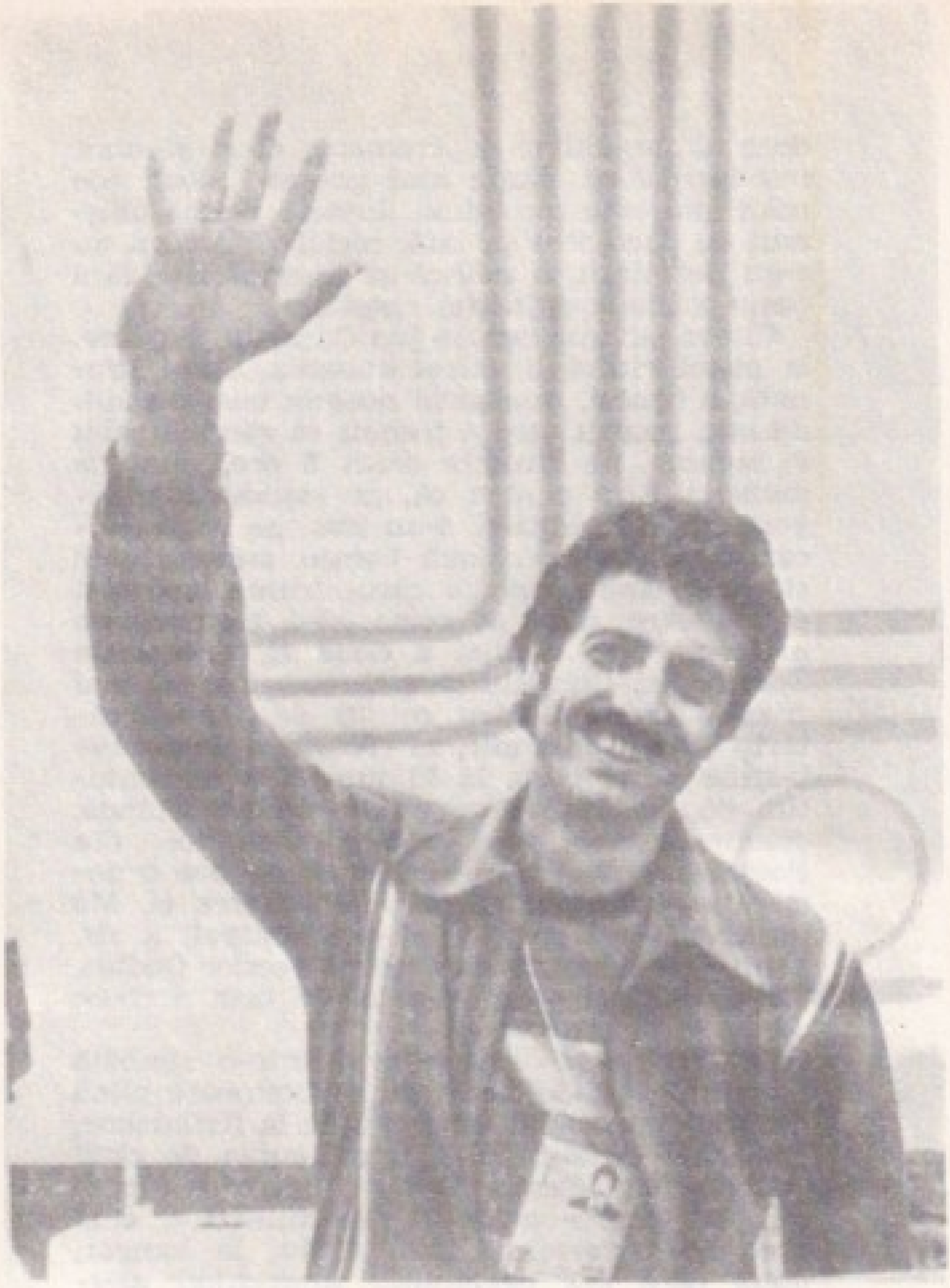

Corneliu Ion
Ivan Patzaichin şi Toma Simionov

AMINTIRI DIN ETER

ARGUMENT. Într-o zi de vineri din luna iunie a anului care e gata să sfîrşească, am fost invitatul prestigioasei emisiuni radiofonice : **Semnături în contemporaneitate.** În pregătirea înregistrării pentru emisiune, Constantin Vişan, un vechi şi avizat slujitor al microfonului, îmi spune : „Întotdeauna întîlnirea cu dv. mă face să mă gîndesc la Teatrul radiofonic, îmi readuce în memorie chipuri celebre de actori şi regizori ai acestui teatru, momente din înregistrarea unor capodopere ale teatrului universal pe îngusta şi, în acelaşi timp, fără margini scenă a benzii de magnetofon. Cunoaşteţi foarte îndeaproape această perioadă. Vă propun să-i evocaţi momentele şi figurile de prim-plan, încercînd să evidenţiaţi şi aportul specific al acestei activităţi la patrimoniul culturii româneşti".

În primele momente propunerea amfitrionului meu mi s-a părut cum nu se poate mai lesne de abordat. Într-adevăr, cunoşteam îndeaproape perioada Teatrului la microfon. Ca urmare, am pornit dezinvolt să-mi depăn gîndurile. Dar asta numai pentru cîteva momente, după care am început să fiu confuz, să mă bîlbîi, precipitînd haotic nume şi evenimente. Îmi era imposibil să mă descurc. Am întrerupt înregistrarea, am reluat-o. Totuşi, lucrurile nu mergeau. Dezinvoltura cu care începusem eşuase într-o crispantă reţinere. Am rugat să amînăm înregistrarea convorbirii. După cîteva zile, mă aflam din nou în studio în postură de interlocutor...

ÎN CĂUTAREA UNUI DRUM PROPRIU. Nu fără ezitări şi nelinişti interioare am primit la începutul anului 1948 sarcina de a conduce — redacţional şi regizoral — emisiunile de teatru radiofonic. Cunoşteam cîte ceva din istoria acestui teatru. Ştiam că înainte de eliberare au răspuns direct sau au fost preocupaţi de destinele lui creatori şi oameni de cultură precum Victor Ion Popa, Horia Furtună, V. Voiculescu, Gh. D. Mugur, Dem. Psatta, Tudor Muşatescu, Victor Bumbeşti, Mircea Ştefănescu... Numele acestor ctitori ai Teatrului radiofonic, rezonanţa lor vastă şi prestigioasă, aveau darul să-mi amplifice tracul. Mă gîndeam că nu-mi va fi deloc uşor să mă aliniez competenţei şi harului lor excepţional. Nu am început lucrul a doua zi după primirea sarcinii. Nici a treia zi. Nici după o săptămînă. Nici după două... Nu ştiam cum să încep. Desigur, nu venisem pe un teren gol. Emisiuni de Teatru radiofonic existau, dar ceea ce se făcea nu mă mulţumea pe deplin. Predominau transmisiile sau spectacole preluate din diferite teatre din Capitală şi din ţară.

Dealtfel, se considera pe atunci că rolul principal al Teatrului radiofonic e să popularizeze cele mai valoroase spectacole de pe scenele de teatru ale ţării, dar asta însemna sacrificarea specificului unui nou gen radiofonic. În afară de această viziune, care bara evoluţia Teatrului radiofonic, transmisiile sau preluările spectacolelor din teatre prezentau serioase dificultăţi la ascultare. Ele durau foarte mult. Oricît de binevoitor putea fi ascultătorul, emisiunile teatrale astfel concepute nu se puteau urmări continuu cu o atenţie egală. Ele durînd cîteva ore, fatal, interveneau întreruperi în continuitatea audierii, din diverse cauze. Iar transmisiile sau preluările erau din punct de vedere tehnic greu de urmărit. Pentru că nu se puteau amplasa microfoanele în raport cu mişcarea actorilor. De multe ori interpreţii vorbeau cu spatele, sau prea îndepărtaţi de microfon, replicile, numeroase replici, deveneau ininteligibile. Toate aceste neajunsuri şi încă altele, pînă să le cunosc, îmi cam paralizau iniţiativa acţiunii. Dar zilele treceau. Apoi am ajuns la unele clarificări. Bănuindu-mi parcă neliniştile, profesorul N. David, directorul emisiunilor culturale în care era încadrat şi Teatrul radiofonic, mi-a adresat cîteva cuvinte, nu de reproş, ci de îndemn la o activitate mai pregnantă. I-am spus că a doua zi voi veni cu un plan al emisiunilor de teatru. Ceea ce am şi făcut. Deoarece îl purtam în minte de o bună bucată de vreme, l-am trecut pe hîrtie ca sub un dicteu. Profesorul l-a citit atent, după care mi-a comunicat că trebuie să-l cunoască şi Matei Socor, pe atunci preşedintele Comitetului de Radiodifuziune. Nu voi intra în amănunte fastidioase. Spun numai că planul propus **readucea** Teatrul radiofonic în studio. Se scotea în evidenţă **specificitatea** unui astfel de teatru, drept care se propunea un repertoriu adecvat, stimularea scenariului radiofonic original, se prevedeau trei-patru emisiuni pe săptămînă, din care o premieră în fiecare duminică. Am trecut la treabă cu gîndul hotărît ca Teatrul radiofonic să devină nu numai teatrul cu cei mai mulţi ascultători, dar şi teatrul cel mai aşteptat şi mai îndrăgit.

AM FOST UN OM CU NOROC... Astfel mă pot socoti în perioada de cîţiva ani buni, cît am activat ca şef al serviciului teatral-radio. Emisiunile de Teatru radiofonic au devenit prilejuri de mare încîntare şi instrucţiune artistică. „Teatrul radiofonic trebuie să devină un adevărat Teatru Naţional" — afirmase cu ani în urmă Tudor Vianu. Ascensiunea Teatrului radiofonic de după eliberare către acest cuprinzător gînd a tins. La trei factori mă voi opri, factori care au condiţionat, printre alţii, drumul ascendent al Teatrului radiofonic.

În primul rînd : repertoriul. Am conceput repertorial emisiunile Teatrului radiofonic ca o istorie reprezentativă a teatrului românesc şi universal. Repertoriul Teatrului radiofonic a cuprins opere ale unor dramaturgi din antichitatea clasică pînă în timpurile contemporane. Au fost incluşi în acest repertoriu Aristofan, Plaut, Sofocle, Shakespeare, Balzac, Beaumarchais, Bernard Shaw, Lope de Vega, Goethe, Schiller, Ibsen, Cehov, Puşkin, Gorki, Gogol, Maiakovski, Anatole France, care sînt doar cîteva nume dintr-un vast şi divers repertoriu, nelipsind, bineînţeles, autorii noştri dramatici: Alecsandri, Caragiale, Haşdeu, Delavrancea, Rebreanu, Camil Petrescu, Mihail Sebastian, Tudor Muşatescu, Ion Luca, Aurel Baranga, M. Davidoglu, Lucia Demetrius, Maria Banuş, Mircea Ştefănescu, Radu Boureanu, Horia Lovinescu, Mihnea Gheorghiu... Îmi amintesc cu emoţie conlucrarea cu marele scriitor Marin Preda, ce a dăruit Teatrului la microfon două scenarii din lumea moromeţiană.

Al doilea factor hotărîtor pentru calitatea artistică a emisiunilor îl aflăm în valoarea actorilor care au colaborat cu Teatrul radiofonic. Am avut extraordinara şansă să fiu alături şi să lucrez cu un întreg şi nemaipomenit, ca să zic aşa, capitol de teatru autohton. Un capitol în care sînt înscrise numele unor miraculoase unicate ale scenei noastre, precum Lucia Sturdza Bulandra, Maria Filotti, Sonia Cluceru, Gh. Storin, Ion Manolescu, N. Bălăţeanu, Vladimir Maximilian, George Vraca, Gh. Timică, Constantin Ramadan, Alexandru Critico, Costache Antoniu, Ştefan Ciubotăraşu, Miluţă Gheorghiu, Grigore Vasiliu Birlic, Ion Talianu, Marcel Anghelescu, Valeriu Valentineanu, A. Pop Marţian, Niky Atanasiu, Mircea Constantinescu, Gheorghe Măruţă, Vily Ronea, Silvia Chicos, Aurel Munteanu, Emil Botta... Nu mă voi opri acum, din lipsă de spaţiu dar şi teama de a nu comite vreo nedreptate prin vreo neintenţionată omisiune, la actorii, la marii noştri actori, care sînt în ora de faţă într-o prodigioasă activitate artistică şi care au onorat cu prezenţa lor în epocă şi Teatrul radiofonic. O voi face poate şi altădată.

Şi acum să trecem la cel de al treilea factor, dar ca importanţă nu şi cel din urmă: colectivul de bază al Teatrului radiofonic. Voi spune că şi din acest punct de vedere am fost un om norocos. Am lucrat cu un colectiv harnic, inimos, talentat. Din acest colectiv a făcut parte uriaşul cu inimă candidă de adolescent, regretatul meu prieten, maestrul emerit al artei Mihai Zirra. Tot din acest colectiv au făcut parte artiştii emeriţi, regizorii artistici Constantin Moruzan (un regizor înzestrat şi cu un benefic simţ pedagogic), intuitivul, dar în acelaşi timp, lucidul Paul Stratilat, apoi mai tinerii pe atunci Val Moldoveanu şi Ion Vova. Nu pot să omit faptul că a lucrat, în epoca pe care o evoc, ca regizor muzical, valorosul compozitor de astăzi, Dumitru Capoianu; dar, iată, începînd să enumăr pe membrii colectivului teatral-radio, mă cuprinde iarăşi teama de a nu comite o omisiune, desigur, tot neintenţionat. Totuşi, mai menţionez dintre regizorii muzicali pe Paul Urmuzescu, Romeo Chelaru, Timuş Alexandrescu; dintre regizorii tehnici pe regretata Gabriela Barca (un om care avea în sînge cultul muncii), pe atît de experimentatul şi inventivul inginer George Buican, pe regizorul tehnic, dublat de un rafinament ilustrator muzical, inginerul Lucian Ionescu, pe competentul Ion Mihăilescu. Un gînd pios pentru regizorul artistic Petre Sava Băleanu, plecat dintre noi în plină maturitate creatoare. Dintre regizorii de studio, amintesc pe Ştefan Bănică (talentatul actor de azi), pe Marin Traian (acum element de bază în redacţiile Televiziunii), pe Ion Prodan, un pasionat al teatrului provenit din rîndurile muncitorimii... În redacţie am avut colaborator pe Leonard Efremov, ajutor de nădejde în întocmirea repertoriului, apoi pe Dinu Săraru, pe atunci un tînăr ca argintul viu, abia evadat dintr-o vijelioasă adolescenţă. Cu acest colectiv am constituit o parte substanţială din ceea ce se numeşte fonoteca de aur a radioului.

OBIŞNUITUL TRAC ACTORICESC. Introducerea benzii magnetice în elaborarea emisiunilor teatrale a însemnat un mic moment exploziv. Nu voi stărui în rîndurile de faţă asupra binecuvîntatelor consecinţe ce le-a produs evenimentul tehnic asupra perpetuării în timp a unor minunate realizări artistice. Banda magnetică a dat durabilitate materială permanentizării unor creaţii de artă supuse prin natura conjuncturii lor perisabilităţii. Dar utilizarea ei în procesul de creaţie al actorilor le-a produs acestora tot felul de complexe. Mai toţi actorii îşi mărturiseau tracul în faţa acestui element neprevăzut. De o viaţă pe scenă, stăpîni ai tuturor tainelor cuvîntului rostit şi declamat, priveau intrusul din faţa lor cu timidităţi de elevi de conservator. Reţin de pe vremea aceea multe din confesiunile maeştrilor.

Sonia Cluceru: „Cînd era pe „viu“, nu vedeam publicul, dar îl simţeam. Microfonul îmi făcea legătura cu el. Acum, în faţa benzii, parcă vorbesc în gol. Nu mă simt ascultată şi asta îmi dă o senzaţie de singurătate. Sînt cam înspăimîntată“.

Gh. Ciprian: „Cît sînt eu de hîrşit în ale teatrului, banda asta de magnetofon mă cam inhibă. Dar o să treacă. Pînă la urmă ne învăţăm cu ea“.

Ştefan Ciobotăraşu: „Cînd înregistrez pe bandă, parcă mă pîndeşte cineva nevăzut, într-adins ascuns. E mare emoţia cu banda...“.

Ion Manolescu (mai subtil, ca întotdeauna, maestrul): „Deocamdată nu prea se simte în largul lui actorul la înregistrare. E, neîndoios, şi lipsa unei obişnuinţe. Dar mai e ceva... E vorba de o confruntare, de o confruntare cu propria-i creaţie pe care banda i-o prilejuieşte inevitabil; cînd actorul are posibilitatea să-şi constate, fără drept de apel, carenţele interpretării. Şi asta îi dă o stare de încordare pe care n-a cunoscut-o pînă la ivirea diabolicei benzi“.

INSTANTANEE CU TÎLC. **G. Storin.** Era uimitoare disciplina maeştrilor. La repetiţii veneau întotdeauna înainte cu cel puţin un sfert de oră. În studio erau numai ochi şi urechi la indicaţiile regizorale. G. Storin atingea cu regularitate jumătate de oră. Venea de obicei direct în biroul meu. Înalt, masiv, se aşeza pe un scaun. Prezenţa lui mă intimida, dar nu mă deranja. Puteam să-mi văd de lucru nestinghe-

AMINTIRI DIN ETER

rit. Maestrul aştepta în tăcere momentul începerii repetiţiei sau al înregistrării. Se uita din cînd în cînd la ceasul pe care îl purta, pare-mi-se, într-un buzunar al vestei. Repeta odată rolul principal dintr-o piesă. Regizor era Moni Ghelerter. Fără îndoială, regretatul regizor avea multe calităţi umane şi profesionale. Dar era cam dezorganizat cu timpul lui. G. Storin se aşază, ca de obicei, în aşteptarea repetiţiei, pe unul din scaunele din biroul meu. Punctată de gestul cercetării ceasului, trece respectiva jumătate de oră de dinaintea repetiţiei. Maestrul mi se adresează :

— Hm... hm... nu e bine.

Mai trec cîteva minute. Maestrul iarăşi :

— Hm... hm... nu e bine.

După alte cîteva minute :

— Hm... hm... nu e bine.

Cu vreo douăzeci de minute întîrziere, deschide furtunos uşa Moni Ghelerter.

— Maestre, te rog, iartă-mi întîrzierea, se scuză regizorul.

— Eu, Moni, un singur lucru îţi spun : să ştii că regizorul trebuie să fie şi pedagog.

După care replică, maestrul se îndreaptă înalt, masiv, către studio.

Ion Manolescu. Uimitoare era devoţiunea maeştrilor pentru munca lor, pentru profesiunea lor. Se repeta o piesă cu două personaje. Artista intrase în rol. Dar actorul nici pe departe nu era ceea ce trebuia să fie. Astfel că dialogul din piesă nu se lega, nu se suda. Actorii nu comunicau. Era joi, duminică avea loc emisia. Prevedeam un eşec total. Emisia era pe viu. Încă nu se introdusese banda magnetică. O schimbare era riscantă. Termenul era prea scurt pentru ca un alt actor să deprindă rolul. I-am comunicat regizorului că un singur lucru ne poate salva : intrarea lui Ion Manolescu în distribuţie. Dar cum era în toiul verii Ion Manolescu nu se afla în Bucureşti, ci la Breaza, la reşedinţa lui estivală. Mi-am luat inima în dinţi şi i-am telefonat. Nu mi-a fost uşor să mă hotărăsc, ştiam că îi stingheresc dreptul la odihnă. Totuşi, i-am telefonat. I-am explicat situaţia. Disperata situaţie. Vineri, la ora 10, maestrul se afla în studio la repetiţie. Duminică, Teatrul la microfon a avut o emisiune excelentă. Pentru reuşita ei, maestrul, la vîrsta senectuţii, îşi sacrificase trei zile dintr-un timp de necesară odihnă.

Mihai Popescu. Era la începutul anului 1952. Se repeta **Egmont** de Goethe, în rolul titular fiind distribuit Mihai Popescu. Regizor artistic era Mihai Zirra. Piesa ajunsese aproape de înregistrarea definitivă. Fără îndoială, Mihai Popescu era nimerit distribuit în tragedia goetheeană. Dar, sfătuindu-mă cu regizorul, am ajuns la concluzia că în partea a doua a piesei actorul nu găsise tonul just. Interpreta mai reţinut, cu prea accentuată sobrietate. Eu vedeam interpretarea mai avîntată, nu cu retorism gol, dar „mai cu aripi“. I-am spus artistului observaţiile mele. Mi-a replicat :

— Ştiţi, eu am conceput rolul în felul cum îl interpretez acum. Am ajuns la concepţia rolului, după zile şi nopţi de meditaţie. Mi-ar fi greu să-mi schimb această concepţie... Asta ar însemna s-o iau de la început. Şi nici nu ştiu dacă trebuie să procedez la această modificare de structură. Nu pot să vă dau un răspuns acum. Îmi trebuie un răgaz de gîndire. Mîine la 10, cînd avem repetiţie, am să vă comunic hotărîrea mea.

Doresc să încredinţez cititorul că nu am recurs la nici o ingerinţă în procesul creaţiei rolului aşa cum l-a gîndit actorul. Nu l-am obligat în calitate de „şef“ să-şi schimbe neconvins linia personajului. A doua zi, la ora 10, Mihai Popescu, după obişnuitele saluturi, în prezenţa regizorului, mi-a spus :

— De ieri pînă acum aproape că nu am dormit. Mi-am recitit rolul prin prisma celor discutate. Aveţi dreptate. În fond, partea finală a piesei evoluează spre un imn apoteotic adus libertăţii. Am căutat să-mi pun „aripile“ necesare.

TRAIAN STOICA ■

Inspectorul cozonacilor

Amicul meu, cozonăcar-inspector,
Primise sarcina de interes major
De-a controla cu mare vigilenţă
Toţi cozonacii noştri din sector,

În scopul de a pune-odată capăt
Deprinderii unor producători stafidofagi,
Inşi care ciuguleau pe ici-pe colo.
Stafidele din cozonaci...

Muncea amicul meu, nu glumă,
Analiza şi ştampila, după tipic,
Retribuit cu-o leafă, ca tot omul,
Nimic suplimentar, mă rog, nimic !...

Dar într-o zi, străfulgerat de o idee,
Ca Arhimede printre cozonaci,
Şi-a spus : — Ia stai !... Păi dacă pun
ştampile,
Sînt priceput, înseamnă, şi dibaci !

De ce atunci să nu dau un exemplu ?
De ce să nu pun mîna ? Ce, sînt snob ?
De azi simplific treaba !... Gata :
Eu îi produc, eu îi aprob !

...Şi nu se ştie cum, în scurtă vreme,
Pe post de maistru la Copcozonac
El personal a început să-i cîrpăcească.
(Doar mai copsese el cîndva dovleac...)

I-am spus : — Nu-i bine... Cozonacii
dumitale
Au gust de rumeguş, de pap, de seu !...
— Ba-i bine, pentru că stafidele
Le ciugulesc de data asta eu...

AUREL FELEA ■

MOMENTE APROAPE

DE LA GRIMALDI LA GROCK

Efemeră, de cele mai multe ori, faima clovnului! Durează exact atita timp cit hohotele de ris stirnite de bufoneriile lui. Apoi.. anonimatul. uitarea. Nici cei mai iluştri nu au scăpat acestei aspre legi a arenei. Iar puţinii care i s-au sustras, totuşi, au atins această performanţă nu atit datorită talentului profesional, cit unor aventuri mai mult sau mai puţin extravagante, dar în măsură să atragă atenţia cronicarilor de senzaţie. O simplă anecdotă sau un cuvint de spirit bine plasat au adus artistului ceea ce ani indelungi de trudă intru perfecţionarea profesiei i-au refuzat — gloria postumă. Şi cind te gindeşti că, nu de puţine ori, anecdota era pur şi simplu inventată. iar cuvintul de spirit nici nu-i aparţinuse.

Iată, bunăoară, cazul lui Jacob Hall. De fapt, el nici nu a fost ceea ce, indeobşte, se cheamă un comic, ci dansator-acrobat pe sirmă, ce e drept deosebit de înzestrat. Îşi prezenta programul de o manieră umoristică de foarte bun gust. În plus, dotat cu o remarcabilă frumuseţe fizică, de tip herculean-atletică, Hall avea mare trecere printre pariziencele vremii, nobile, burgheze sau simple demi-mondene. Ei bine, numele lui Jacob Hall a rămas cunoscut, dar nu în istoria circului, ci in cea a aventurilor galante. Frumosul histrion, realizase performanţa de a „sufla“ iubita (o anume ducesă de Cleveland) insuşi regelui Angliei. Ceea ce l-a determinat pe un cronicar al vremii, anume Hamilton, autor al volumului „Memoriile lui Grammont“, in care este consemnată intimplarea, să remarce — cu autentic umor britanic — că circarul Hall, concurindu-l pe suveran, a riscat mai mult decit in cele mai temerare exhibiţii pe sirmă.

●●●

Unul din cei mai faimoşi „animatori ai hazului popular“ (la data aceea incă impropriu denumit clovn), autorul unui stil, al unui gen nou, al unei adevărate revoluţii in arta circului, a fost, fără doar şi poate, Joseph Grimaldi, cunoscut contemporanilor, mai ales, sub porecla Jambe de fer (Picior de fier). Fiu al unui saltimbanc de bilci, işi face intrarea în viaţa circului in anul 1740, tot la un bilci, cel din Saint Germain, in ansamblul pompos denumit „Marea trupă străină de pantomimă, dansatori pe sirmă şi acrobaţi“. Porecla de Picior de fier o dobindise graţie unei extraordinare detente in executarea de salturi mortale spectaculoase. Adevărata celebritate Grimaldi o cucereşte însă in Anglia, unde creaţia sa originală i-a fost unanim recunoscută şi apreciată, apoi dusă mai departe de unul din cei doi fii ai săi, Joe (celălalt, John, optind pentru viaţa marinărească). Mai puţin dotat decit tatăl său in salturi şi acrobaţii, Joe a fost un as al ingeniozităţii in materie de spectacol de circ, un precursor al introducerii tehnicii şi maşinismului in arenă. Aparate cu surprinzătoare efecte, material de trucaj de o infinită varietate, senzaţional, iată ce a dus nou Joe Grimaldi in atit de populara artă a spectacolului de circ. O masă sau un bufet se transformau sub ochii uluiţi ai spectatorilor intr-un tron impărătesc, o halbă de bere devenea „femeia fără cap“, o luxoasă lectică se schimba intr-o vulgară roabă... Joe insuşi trecea prin incredibile travestiuri de la urs

UITATE DIN ISTORIA CIRCULUI

la măgar, de la giscan la lup cu picior de lemn. Asemenea adevărate „comedii ale accesoriilor" care coincideau in timp cu dezvoltarea mașinismului in Anglia, au constituit, in continuare, tehnica fundamentală a clovnescului anglo-saxon. Genul a depășit apoi frontierele Regatului Unit, printre protagoniștii lui numărindu-se celebrități ca Albert, unul din membrii trio-ului Fratellini.

Revenind la Joe Grimaldi, trebuie precizat că și in cazul său, gloria nu și-a datorat-o măiestriei artistice, incontestabile, ci, din nou. hazardului. Povestea a fost imortalizată de Charles Dickens in cartea „Memoriile lui Grimaldi". Într-o seară de toamnă tirzie — ne spune Dickens — pe cind se pregătea să intre în scenă, in vestitul teatru londonez Drury Lane, Joe a fost anunțat că este căutat de un necunoscut care refuză să-și spună numele. Necunoscutul nu era altcineva decit John, fratele său, marinarul, pe care nu-l mai văzuse de cind era copil și pe care, dealtfel, nici nu l-a mai recunoscut decit după ce acesta i-a arătat un semn particular, un vechi tatuaj. Emoție, bucurie, imbrățișări.., John anunța fratelui său intenția de a se stabili definitiv in patrie, avind în vedere că în urma aventuroaselor sale călătorii este posesorul unei frumușele sume de bani,- in măsură să le asigure o viață fără griji materiale. S-au ințeles ca John să-și aștepte fratele in cabina acestuia, pentru ca, după spectacol, să meargă impreună la bătrina lor mamă. Numai că, revenind in cabină să se demachieze, Joe a găsit-o goală. John dispăruse ca intr-un reușit număr de magie. Și nici nu a mai reapărut vreodată. Cauzele dispariției lui John Grimaldi — senzația vremii — nu au fost elucidate nici pină azi, iar povestirea lui Dickens nu a făcut decit să scoată in relief misterul total de care este inconjurată drama.

După cum s-a mai spus, stilul Grimaldi a avut continuatori, unul din aceștia, se pare cel mai cunoscut, a fost, la Paris, Philippe Laurent, emigrant in Marea Britanie inainte de Revoluția franceză. Reintors cițiva ani mai tirziu in Franța, aduce cu sine o seamă de metode și trucuri tradiționale anglo-saxone, incluzindu-le la inceput in spectacolul „Funambules", apoi in programele circului „Olimpique", unde i s-au creat condiții de spațiu și mijloace tehnice adecvate și specifice genului. Laurent a montat aici feeria in trei acte și douăzeci de tablouri „Hapurile Diavolului", in care elementul trucaj a atins o asemenea măiestrie incit pe drept cuvint se afirma că succesul de netăgăduit al spectacolului se datorește mai puțin interpreților cit... șefului mașinist. Sutele și sutele de reprezentații cu „Hapurile Diavolului" nu i-au epuizat succesul, care a dăinuit la „Châtelet" pină la finele veacului trecut, evident cu mijloace mecanice din ce in ce mai sofisticate.

Este de notat că, după Revoluția din 1830, deși izgonită din micile teatre de către vodevilul de mare efect spectacular, pantomima, bătrina pantomimă, nu moare, ci, dimpotrivă, evoluează și ea, dind naștere unui personaj artistic nou, complex, in plină evoluție. Acum abia apare in terminologia circului cuvintul clovn, in englezește clown, corect citit klaun. (Se pare că frangleza — amestecul lingvistic de franceză și engleză este mai vechi decit credeam). O seamă de artiști francezi — Claude Gontard, J.B. Auriol, Victor Chabre (zis L'Eclair — Fulgerul) se străduiau nu numai să preia, ci să ducă mai departe, să depășească clovneria anglo-saxonă. Și din nou anecdotica. Se spune că Victor Chabre, care a răpit lui Auriol gloria de a fi executat primul in lume dublul salt mortal la sol, a răpit inima frumoasei Amélie, unica moștenitoare a familiei extrem de bogate din aristocrația flamandă, Hoverlant de Beauwelare. Nimic nu a putut să impiedice strania căsătorie, după cum nimic nu a putut să impiedice firescul și scandalosul divorț, după ce tinăra căsătorită a descoperit că soțul nu a adus in căsnicie nici un sentiment de afecțiune pentru ea, dominat fiind doar de pasiunea lui pentru profesie și nesfirșitele turnee prin lume.

În ciuda apariției — după cum s-a văzut — a unei școli franceze de comici populari, concurența engleză nu a incetat : Price, Frații Chandler, Thomas Kemp, James Clement Boxwell, Richard Flexmore, Edward Whytoine, Franck, Tom Matthews... Iată doar citeva nume adeverind afirmația de mai sus. Geo Foottit nu a fost numai printre cei mai iluștri, ci și ultimul mare clovn englez in circul parizian. Timp de 20 de ani, Foottit a avut ca partener pe Chocolat, un artist de culoare, un fel de „om care primește palmele", dar care — se spune — in realitate, era principalul autor al sucesului, pe nedrept atribuit partenerului său.

E momentul in care Jeronimo Medrano zis Boum-Boum (intemeietorul unei adevărate și celebre dinastii de circari), un spaniol din Castilia (la inceput formind un trio cu Froottit și Chocolat), deschide o pagină nouă in istoria circului modern. Împreună cu alți comici spanioli și italieni (continuatori ai faimoasei Commedia dell'arte) impun repertorii noi, pline de vervă și fantezie. Frattelini, Averano, Antonet, Dario, Rico & Alex, in sfirșit, nemuritorul Grock, iată doar citeva nume cu care se incheie, triumfător, aceste episoade, vag schițate, ale istoriei circului.

. . . .

O mină de veterani ai acestei epoci de aur se mai străduiesc incă să oprească degringolada ideei de circ, clovn, pantomimă, salto mortale etc. : Alexis Bugny, Pipo Sosmans, Louis Maïs, Rolph Zavatta... Puțini, prea puțini, față de zecile și zecile de artiști ai genului de la inceputul veacului XX. La Paris funcționau insă atunci patru mari arene. Azi nu mai există decit una, și ea deschisă doar șase luni pe an.

După **TRISTAN REMY**
In românește de
E. DASCALU ■

Culise și cafenele literare

Se știe că între cele două războaie, au înflorit cafenelele. Dintre cele vechi a mai dăinuit Capșa — dar n-au întîrziat să se deschidă „Grand“, „Corso“, „Nestor“, „Atheneu“, ca să nu cităm decît pe cele mai importante.

Se întîmpla ca o cafenea să dispară din motiv de dărîmare — dar era foarte rar. Se cuvine citat cazul „Corso“, cînd regele Carol al II-lea, înfuriat de glumele cîte se făceau pe socoteala lui acolo, a procedat ca și rabinul care a vîndut canapeaua... ca să nu-l mai înșele nevasta. Dar localurile erau secundare. Importanți erau consumatorii, anume consumatori.

Nu vom proceda sistematic. Un om evocat va suscita din neant pe altul, iar o glumă va reinvia pe cele abia uitate. Cititorul să ne ierte dacă întîmplător vom vorbi despre personaje pe care nu le cunoaște sau despre cuvinte de spirit pe care le-a mai auzit. Facem și noi ce putem.

Începem anume cu unul din decanii glumei cu adresă, cu prozatorul Al. Cazaban. Într-o zi un tînăr îl întreabă:

— Cum se explică, maestre, faptul că Victor Eftimiu, care se ocupa de zei, de domnitori, de zîne, se ocupă în ultima lui piesă, „Ploaia de aur“, de hoți și de escroci?

— Păi cum tinere? Nu știai că Eftimiu e, de un an, deputat?

Altădată, abia venit în cafenea, Victor Eftimiu este atacat de un confrate dornic de un „sutar“. Al. Cazaban, care observase manevra, a pus diagnosticul:

— Asta se cheamă impozit pe... venit!

Despre O. Han, ajuns deputat, Al. Cazaban, care nu îl prea admira ca sculptor, a făcut o scurtă și incisivă epigramă:

Marmora a respirat
De cînd Han e deputat!

Un librar — mai „cult“ decît confrații lui — a imaginat să așeze în vitrină un măgar de carton. Sub el scria **„Eu nu citesc“**. Cazaban, care trecea însoțit de un prieten pe stradă, a exclamat:

— În fine... iată și un măgar inteligent.

Actorul Ion Sîrbu era specialist în replici scurte și definitive:

— Cum vă tund?

— În tăcere, răspunde Sîrbu.

Altădată, în primăvara lui 1938, cînd regele Carol II oferea posturi ministeriale transfugilor grăbiți să le accepte, Ernest Ene, viitor transfug la rîndul său, contempla de la fereastra cafenelei ravagiile moinei:

— Se topesc bronzurile...

La care Sîrbu a replicat:

— Nu te cred. Mai curînd cred că se dezgheață balega.

Asistența — numeroasă — a răspîndit gluma. Alteori, însă, au povestit-o chiar cei în cauză. Astfel, o dată, Duiliu Zamfirescu a dat lui I. L. Caragiale o piesă scrisă de el („O amică“) să-și spună părerea. Autorul „Scrisorii pierdute“ a declarat după lectură:

— Dragul meu! „Amica“ dumitale nu rezistă. „Cade“ din prima seară!

Victor Eftimiu era maestru în glume cu și fără rimă. Cînd Ion Barbu a scos, de exemplu, volumul său de versuri „Joc secund“ autorul „Candelelor stinse“ l-a judecat din perspectivă proprie, paseistă:

Gîndul nu-mi ascund
Pentru întîia oară
Jocul... e secund.
Faza... terțiară.

Cînd Vaida Voevod l-a părăsit pe Iuliu Maniu devenind „carlist“ și „valahist“, Victor Eftimiu i-a compus următorul epitaf:

Zace în mormîntul acesta
Cel la care te gîndești
A fost leu la Budapesta
Și cățel la București.

Tudor Măinescu, poet și epigramist, a purtat lungi dueluri rimate cu actorul Ion Manu. Cînd acesta din urmă scosese o revistă („Pierde vară“) a trimis lui Tudor Măinescu o invitație de colaborare:

Ca să scrii la „Pierde vară“
Te poftisem excelență.
Căci un lucru voiam doară
Să ies eu în evidență.

Dar nici Tudor Măinescu n-a rămas mut:

Și de-aceea fără jenă
M-ai poftit în ajutor

Vreai să fii — tot ca pe scenă
Luminat de-un reflector!

Intilnind pe stradă un cunoscut intrigant, Tudor Mâinescu îi adresează o intrebare banală:

— Ce mai faci?

— Lucrez.

Iar Mâinescu:

— Pe cine?

De o fecunditate şi de o spontaneitate rară, Ion Manu nu-şi alegea victimele. Se ştie insă că prefera pe colegi:

De nu-ţi mănînci colegu' ntreg
Atunci degeaba eşti coleg.

Se ştie, bunăoară, că Lucia Sturdza Bulandra a fost ţinta lui predilectă. Dar nici Vasiliu-Birlic n-a scăpat.

Nenea Vasiliu-Birlic
Este ca un loz în plic.
Il desfacem pic cu pic
Nu găsim în el nimic.

Cit despre Nataşa Alexandra, actriţă la Teatrul Naţional, care avea o slăbiciune pentru boxerul Umberto Lancia, tot Ion Manu a spus:

Ţipă ca nebuna
Cind o inţepi cu acul
Cind o inţepi cu lancea
N-are nici pe dracul.

Conştient de valoarea lui polemică, Ion Manu a declarat:

Eu mi-aş face o epigramă
Să mă auto-indispun
Am şi spadă, am şi lamă
Dar cu Manu nu mă pun!

Tudor Muşatescu era şi el un prinţ al cafenelei. Iată una din replicile lui. Un pisălog şi lingău de profesie îl tot plictisea, comparindu-l cu Caragiale. Muşatescu i-a răspuns amabil:

— Avem amindoi ceva din Caragiale! Eu din spiritul lui — matale din personaje.

Cind, prin 1950, autorul lui „Titanic vals" nu fusese incă reconsiderat, şi-a găsit o meserie originală. Fabrica pungi de hirtie pe care le vindea. Ca să-şi găsească insă o confirmare in noua profesie şi-a pus firmă la uşă: „Tudor Muşatescu — pungaş".

Altădată, după o audienţă la Ion Pas, cineva l-a intrebat: ce a spus Pas şi ce i-ai răspuns dumneata? Vechi pocherist, Muşatescu a replicat:

— El — **pas**! Şi eu — **cip**!

Păstorel Teodoreanu este şi autorul unor epigrame rămase clasice. Aşa, bunăoară, cind celebrul demagog J. Th. Florescu a fost numit — spre surprinderea generală — ministru la Madrid, Păstorel a explicat situaţia.

Ţara a trimis la Mauri
Un ministru nou
Ca să fie, printre tauri
Şi un bou!

Dar epigramele lui bahice mai ales circulau prin toată ţara. Iată una adresată lui Costache Pilat şi scrisă pe „moldoveneşte":

Costicuţă, Costicuţă
Setea-i mare, sticla-i mică
Totuşi noi ne-am imbătat
Eu pi muche, tu pi lat!

Iată şi o epigramă de Păstorel bazată pe un joc de cuvinte:

Sfrijită ca o sfintă Vineri
Mi-a spus o babă — la Români
Băbeasca place mult la tineri
Pe cind Feteasca — la bătrini.

Altădată, mergind pină la refuz, s-a pronunţat:

Vin nu mai suport
Am făcut şi burtă
Am mincat şi tort
M-am făcut şi turtă.

Dar Păstorel avea şi eleganţa de a nu se cruţa pe sine. Iată autoepitaful său:

Aici zace Păstorel
Suflet bun şi spirit fin
Dacă mai veniţi la el
Nu-l treziţi că cere vin!

Mircea Pavelescu i-a făcut insă un epitaf mai... plastic:

Aici zace Păstorel
Oarecum neconsolat
Fiindcă-i prima oară mort
Fără să mai fie beat.

Aflat in spital pe patul de moarte, Păstorel a compus ultima sa epigramă:

Culmea ironiilor
De risul copiilor!
Să pui cap beţiilor
Pe Şoseaua Viilor!

Dar Ion Iancovescu, mai mult poate decit Păstorel, decit Muşatescu, era o sursă mereu vie şi mereu nesecată de glume servite parcă la cerere. Intr-o zi, sosind la Corso, unde fusese invitat de marele industriaş şi colecţionar de artă K. H. Zambaccian, comandă, in aşteptare, chelnerului:

— Un coniac Hennessy.

La care chelnerul îi aduce la cunoştinţă:

— Domnul Zambaccian a anunţat că nu poate veni, să nu-l aştepţi!

— Atunci adu-mi numai un ceai. Fără rom.

Intr-o vreme, cind umbla cu un ciine după el, la ieşirea dintr-un restaurant îl opreşte un chelner:

— Ştiţi! Domnule Iancovescu! Ciinele dumneavoastră a mincat adineauri un cotlet!!

— Mulţumesc — îi răspunse surizind Iancovescu. Bine că mi-ai spus. Să nu-i mai dau şi acasă. Ţine regim.

Răspunsul, bineinţeles, ţinea loc de plată.

Din cind in cind, insă foarte rar, işi găsea naşul. Astfel, intr-o zi, la Corso, adresindu-se unui mare industriaş îi spune:

— Nu ştii ce am păţit? M-am dus la Malaxa să-i cer 5 000 lei. Ce crezi? M-a refuzat! Porcul!

Dar industriaşul, prudent, i-a luat-o inainte:

— Te anunţ că şi eu sint porc!

Intr-un interviu, marele regizor Paul Gusti ne-a vorbit despre primul rol al lui Iancovescu, care, student la Conservator, făcea figuraţie în „Le danseur inconnu", o piesă care se petrecea într-un bal. Iancovescu avea o singură „trecere" prin scenă. Dar a exploatat-o. S-a oprit o clipă la o masă cu ţigări, a aprins una şi, apoi, asigurîndu-se cu privirea că nu e văzut, le-a băgat pe toate în buzunar şi a ieşit din scenă aplaudat de public. Paul Gusti, care avea umor, a încheiat:

— A fost cel mai mare rol din viaţa lui.

Se ştie că Iancovescu îşi petrecea vacanţa la Balcic, dar se pregătea financiarmente cu mult înainte. Anume un spectacol „extraordinar" în această staţiune, „la o dată care se va anunţa ulterior". Nu uita însă să emită bilete, pe care după o serie de autoelogii şi după menţiunea preţului (zece mii de lei biletul) nu uita să specifice pe verso:

Dacă nu tu — cine?
Dacă nu atunci — cînd?
Dacă nu acolo — unde?
Dacă nu **atît — cît?**

Multe din glumele care circulau erau însă legate de situaţii. Nimeni nu ştia cine le-a făcut. Dar toată lumea se grăbea să le spuie şi ziariştii să le scrie. Astfel, cînd se juca la Teatrul Ventura „Crimă şi pedeapsă" după Dostoievski, un umorist a spus: „O fi **crimă** la „Ventura" — dar adevărata **pedeapsă** e la „Naţional" (între paranteze, acolo se juca o piesă de N. Iorga).

Un teatru particular reprezenta la un moment dat o piesă de Alfred Savoir, „Doar un sărut". Invitată la premieră, o celebră demimondenă a răspuns:

— Nu mă deranjez pentru atîta!

Dar cafeneaua şi lumea ei n-a produs numai epigrame şi cuvinte de spirit. Multe şcoli literare s-au născut, şi destule au murit, la cafenea.

De cîte ori „Capşa" s-a pronunţat şi pronunţîndu-se în probleme literare a dat verdictul confirmat de posteritate! Am asistat, tînăr fiind, la o judecată de valoare, rostită de Ion Barbu, pe care destui critici s-au grăbit să o confirme.

Cafeneaua era aproape goală; poet parnasian întîrziat şi lipsit de har, Alexandru Maria Teodor Stamatiad, autor infelice al „Trîmbiţelor de aur", trona la o masă. S-a apropiat de el chelnerul Niculae să-l întrebe ce doreşte. Iar Stamatiad a răspuns, pe un ton galeş: **„Un şvarţ slăbuţ şi o cană de apă călduţă , alături".** Cînd s-a apropiat Niculae, cu aceeaşi întrebare, de masa lui Ion Barbu, autorul „Jocului secund" a răspuns apăsat şi graseind: Un filtru. Tare. Concentrat. Altă şcoală poetică! Rezultatul a fost aproape o altercaţie. În hohotele de rîs ale celor prezenţi, Stamatiad vocifera şi ameninţa cu vestitul lui baston cu măciulie de argint.

La cafenea nu veneau doar umorişti şi amatori de relaţii în lumea culturală, pensionari şi oameni fără căpătîi. Personalităţi de valoare şi de intensă activitate profesională, savanţi, profesori universitari, scriitori fecunzi îşi furau din timpul de lucru ca să-şi bea cafeaua în nobilă companie. Aşa de exemplu, acad. Miron Niculescu, sculptorul O. Han, pictorul Teodorescu-Sion, Tudor Vianu, profesorul de la arhitectură Teodoru şi mulţi alţii se întîlneau acolo cu Vladimir Streinu, Zaharia Stancu şi Şerban Cioculescu, Sergiu Dan etc., etc.

Funcţionau la diverse epoci, dar fără să fie în vreun fel aleşi; unii şefi de masă, care, fie din cauza poziţiei lor sociale de moment, fie din cauza prestigiului lor sau al calităţilor de „causeuri" neosteniţi, se bucurau de largă ascultare. Astfel au fost în domeniul literar-artistic mesele prezidate de Victor Eftimiu, de O. Han, de Camil Petrescu, de Ion Barbu. Alteori se întîmpla ca redactorii unui ziar, „Cuvîntul", „Curentul", „Calendarul", „Facla", „Azi", „Lumea românească", să se adune în jurul directorului sau a respectivului redactor şef. Dar, încă o dată, lucrurile nu erau nici fixate dinainte, nici, odată realizate, nu funcţionau cu „exclusive".

Discuţiile nu conţineau în sine nimic profesional, nimic dogmatic. Fiecare era obişnuit să tolereze părerea altuia şi nu se pronunţa în probleme care îl depăşeau, sau care îi erau străine, decît cu modestia omului de calitate.

Chiar aceia care au renunţat să frecventeze „Capşa" sau „Corso" nu ezitau să-şi deschidă ore de cafenea acasă. Cazul cel mai cunoscut era al marelui critic Eugen Lovinescu. În afara orelor de cenaclu duminical, el obişnuia să-şi primească intimii în fiecare zi după ora 5 (pînă la ora 7 seara). Veneau să-l vadă în aceste ore Ion Barbu, Vladimir Streinu, Şerban Cioculescu, Hortensia Papadat Bengescu, într-un timp Camil Petrescu şi mulţi dintre tinerii care depăşiseră faza debutului şi se bucurau de aprecierea marelui critic.

Temele în discuţie nu erau numai cele literare. Actualitatea era examinată sub variile ei aspecte şi multe atitudini, multe polemici, multe consideraţii critice luau naştere din asemenea confruntări deschise.

Au fost vremuri de intensă activitate spirituală în care cafeneaua juca un rol de adevărată bursă a valorilor. Cuvintele de spirit şi „teoriile" nu rămîneau dealtfel îngropate aici. Ele erau reluate în grave articole de presă, în publicaţii de umor, pe scenele teatrelor de revistă şi, uneori, chiar la tribuna parlamentară. Mulţi dintre cei tineri îşi închipuie azi că la cafenea, local de perdiţie, aveau loc chiolhanuri. În realitate cafeaua, sub diversele ei forme, era singura consumaţie. Amatorii de băutură — erau puţini în lumea literară a epocii — preferau să meargă în prealabil la cîrciumă pentru a sosi la cafenea sub stimulentul alcoolului — mai scînteietori, mai prompţi la replică, mai exuberanţi. (Era cazul lui Păstorel Teodoreanu, lui Tudor Muşatescu, lui Ion Anestin...).

Ca să ne dăm seama de funcţia de control pe care o îndeplinea, departe bineînţeles de orice investire oficială, este destul să remarcăm că, în momentul în care vreun obişnuit al cafenelei era chemat (în schimbul vreunei concesii de principiu) să accepte o funcţie politică sau literară, el se retrăgea spontan de la „masa" lui. Ştia că va fi asaltat acolo de reproşuri, de ironii, de acuzaţii şi îşi dădea seama că nu va putea să le răspundă cu eficienţă.

În absenţa lui însă, megafon al opiniei publice, cafeneaua îşi îndeplinea oficiul justiţiar.

N. CARANDINO ■

ALIBI pentru UN PRIETEN

RAF VALLET

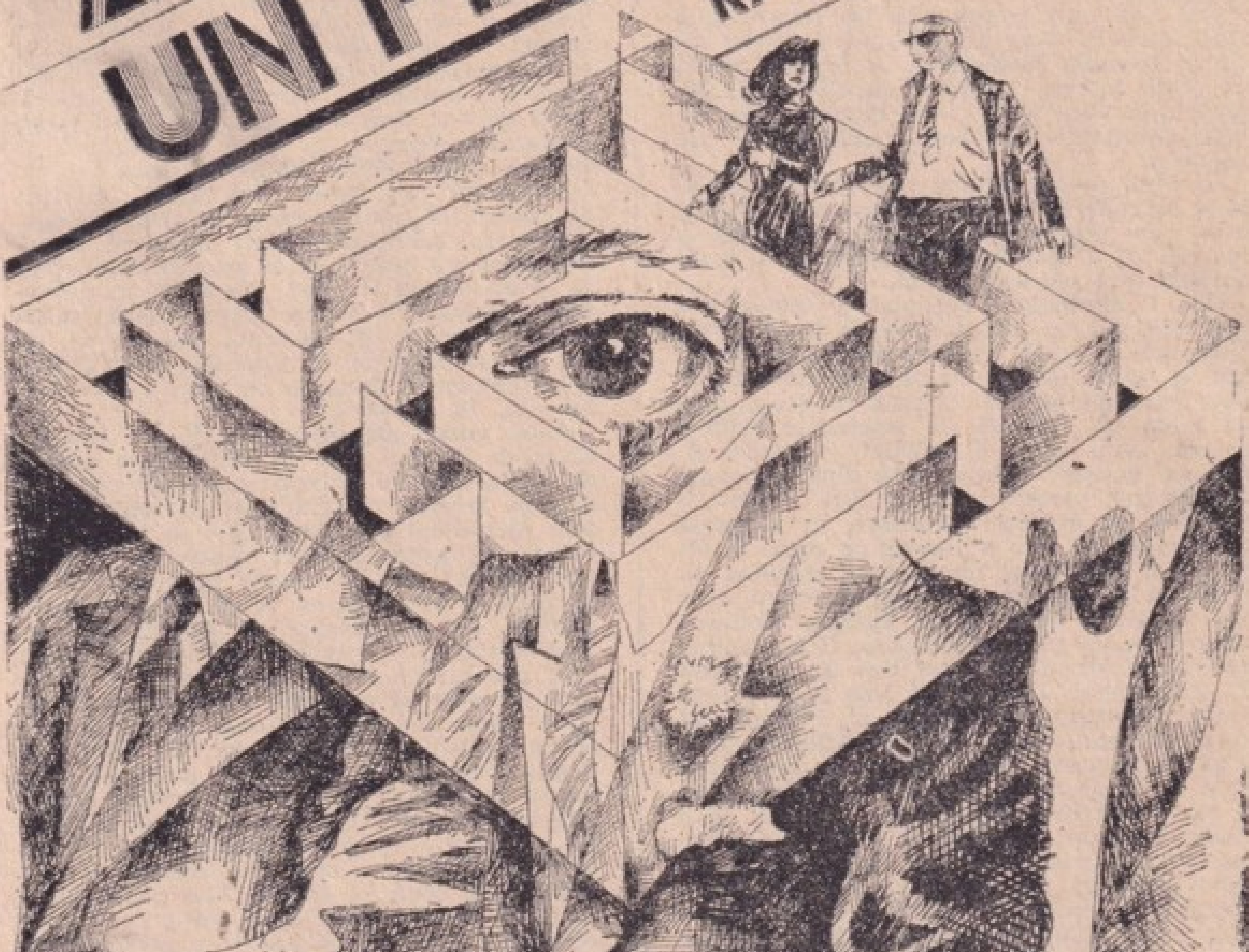

Spre vest, Parisul escaladează cerul. Cartierul Défense este un fel de Manhattan. Locuitorii săi se consideră, fără nici un complex, nişte pionieri eroici, nişte cetăţeni de avangardă, trăind deja in anul 2000, dispreţuind tiritoarele de pe Champs Elysées. De ce să le contesti această plăcere ?

Printr-un imens geam din spatele biroului lui Philippe se vedea una din acele clădiri uriaşe care sfidează Parisul şi acoperişurile lui ţuguiate. Monştri de oţel, beton şi sticlă, ele au obrăznicia suficientă a lupilor tineri. New York transpune in Franţa un decor naiv şi nemilos de zgirie-nori şi de clădiri cu aspect metalic. Obiceiurile, pe măsura decorului, vin şi ele. Bineinţeles, cu cele mai rele in frunte.

Lui Xav nu-i plăcea aici. De fiecare dată cind intra in birou işi amintea o scenă din filmul **Revanşa sicilianului**, in care un ucigaş cu profil feroce, cu privire ascuţită şi tristă, urcă incet de-a lungul unei interminabile faţade, cocoţat in ascensorul spălătorilor de geamuri.

La ultimul etaj rămine nemişcat şi cu pistolul mitralieră omoară, trăgind prin geamul gros, un mulatru din mafie, stupefiat şi ingrozit că e surprins fără apărare, cu toate gorilele care păzesc intrarea.

Ora 7 dimineaţa. Philippe îl sculase pe Xav din pat cu citeva clipe in urmă ; trebuiau să se vadă imediat. Stătea la biroul său in formă de arc de cerc, pe care nu se afla decit un telefon. O rază de soare juca pe mina sa, ricoşată de geamurile clădirii vecine. „Am făcut o prostie“ — spuse el. Nu mai avusese această voce dintr-o noapte din timpuri preistorice, cind Xav îl tira cu greutate pe drumuri pietroase, in căutarea unor camarazi care o luaseră pe coajă la fel ca şi el. În fiecare moment se aşteptau să ţişnească asupra lor partizanii algerieni, care i-ar fi gituit cu o mare plăcere. Philippe singera cu un glonte in coapsă. Îi era teamă de moarte, dar îl ruga pe Xav să o şteargă de unul singur. Din pricina asta Xav ii ierta multe. „Povesteşte“ — spuse el. Philippe işi muşcă degetele ginditor. Mai chibzuia incă, dacă să vorbească sau nu. Avea cu puţin mai mult de 40 de ani şi incepea să-i arate. Faţa ii era răvăşită. Deobicei, era aceea a unui bărbat bucuros de viaţă şi nelipsit de farmec, cu privirea intunecată, insă indulcită de gene lungi, cu tenul mat. „L-am omorit pe Serrano“ — spuse el. „Bravo“ — făcu Xav, uşor ironic. „Am incurcat-o“. „Nu e obligatoriu“. În acelaşi timp, Xav işi imagina titlurile ziarelor. Va fi bucurie prin redacţii : un antreprenor asasinat, un deputat bănuit, o vreme lumea nu se va plictisi. Devenise un obicei bălăceala cu entuziasm in noroi. Abia se stingea un scandal şi un altul ieşea la iveală. Dar pină acum nu era vorba decit de fraude, evaziuni fiscale, şmecherii imobiliare, escrocherii şi insuşiri ale unor bunuri incredinţate. Philippe trecea direct la omor. Avea toate şansele să rămină in istorie. Nu insă la rubrica unde ar fi dorit, cu siguranţă : rivnea să ajungă ministru. Dar de fiecare dată era intrecut chiar la potou. „Ai să m-ajuţi“ — zise Philippe. „Dacă pot..“. „Xav...“. Diminutiv de la Xavier. De cind era copil. Mama lui a inceput să-i spună astfel probabil din neglijenţă. Niciodată nu termina nimic. Nu incepuse nici măcar să-l crească. „Ţi-am spus să povesteşti...“.

Luă loc in faţa lui Philippe. Avea cu patru ani mai puţin decit el. Era subţire şi inalt. Chipul prelung şi inexpresiv. Cel puţin aşa spera Xav. Altădată nu stătea o clipă locului. Dar la un moment dat a trebuit să inveţe virtuţile nemişcării, răbdării şi ale liniştii. „Pe scurt, iată ce-a fost — zise Philippe. Aveam intilnire cu Serrano. Ne-am certat. A vrut să mă lovească. Am apucat un fel de prespapier. L-am lovit cu el“. „Ai făcut-o probabil fără atenţia cuvenită...“. „Nu mi-am dat seama“.

Serrano avea aproape doi metri şi 120 de kilograme, 65 sau poate 70 de ani, părul alb, ochii albaştri şi vioi, incheieturile miinii rotunde şi mari. Învirtea afaceri de miliarde, dar continua să se ducă pe şantiere şi, citeodată, ca să se distreze, căra scinduri impreună cu muncitorii. Ca să-şi menţină in formă muşchii şi moralul, spunea el. O secretară il insoţea in toate deplasările. Brună, la 40 de ani, incă frumoasă, cu umerii largi, şoldurile puternice, ca şi el italiancă. I se spunea Marea Alice. Făcea dragoste cu ea. Îi dicta tot ce-i trecea prin minte. „Nimeni nu ştia că am intilnire cu el“ — zise Philippe. „Cind s-a intimplat ?“ „Ieri seară, in biroul lui, către ora zece“. „Şi ai aşteptat atita timp ca să mă anunţi ?“ „Da“. „Ce crezi, au descoperit cadavrul ?“ „Poate. Avea intenţia să se culce la birou, in cămăruţa unde avea un pat şi un lavabou. Îi amintea de tinereţe, cind dormea in magazia de ipsos a patronului său, in Calabria“.

Avea vocea dispreţuitoare. Îi era silă de săraci şi mizerie. Xav işi amintea cu deliciu de vizita pe care Philippe a trebuit s-o facă intr-un cartier mărginaş al circumscripţiei sale. Deputatul era furios că i se impune să contemple promiscuitatea aceea. Ea exista, intr-adevăr ! Dar nu exista un motiv ca să te gindeşti numai la ea. Ar fi ras-o cu mare plăcere, cu aruncătoare de flăcări. „De ce v-aţi certat ?“ — intrebă Xav. Philippe dădu uşor din umeri. Xav ştia că avea să mintă fără să spere că e crezut. Philippe nu inceta să-şi inşele sau să-şi trădeze prietenii, profitind de orice neatenţie a lor. Cu Xav, care il ştia bine, işi lua măsuri de precauţie. Dar nu in dimineaţa asta. De la inceput ocolea adevărul. „Vroia să intervin pentru afacerea lui din Yvette“. „Ai mai făcut-o deja, de trei ori“. „Adevărat“ — rosti triumfător Philippe. „Vreau să spun — insistă Xav răbdător — că ai fi putut-o face şi a patra oară“. „În condiţiile actuale, inchipuie-ţi că prefer să nu fiu băgat in seamă...“.

Voce batjocoritoare, ca pentru un interlocutor deosebit de mărginit. Xav se inclină ironic. „Adică — zise — in loc să te murdăreşti pentru el mai curind l-ai lichidat“. Dar Philippe păru mihnit de această ironie cam nelalocul ei. „N-am chef să fiu un caraghios, Xav. Dacă eu pic, tu eşti următorul !“ „Nu cu aceeaşi viteză“. „Mă părăseşti ?“ Se indreptă, agresiv, in fotoliul său. „N-am zis niciodată asta“ — făcu liniştit Xav.

Philippe era deputatul unei circumscripţii mărginaşe. Îşi datora locul unei şanse extraordinare. De mai mulţi ani se ocupa cu recuperarea fierului vechi, o afacere moştenită din familie. Ca şi pentru alţii, cabinetele miniştrilor se deschideau in faţa lui in măsura in care ştia să ungă cu discreţie şi eleganţă. Uşile cele mai importante rămineau insă inchise. Nu avea platforma necesară. Nu intilneai un ministru sau pe intimii săi decit pornind de la o anumită cifră de afaceri. Era innebunit să spargă acest plafon, cind hazardul ii aduse in cale un parlamentar care avea nevoie de un financiar pentru campania sa. Philippe cheltui o avere. Prima şansă : locţiitorul muri in ajunul primului tur de scrutin. Philippe spuse că nu mai dă nici un ban dacă nu e ales in locul lui. I se satisfăcu doleanţa. Trei luni după asta, un infarct il dobori pe deputat, fu ingropat şi Philippe ţinu chiar un discurs la mormintul lui. Pe urmă, intrat in Adunarea Naţională, işi aranjă hirtiile şi nu mai apăru niciodată la Cameră. In schimb, se preumbla prin ministere. Pe scurt, o bună carieră de deputat mijlociu.

Cit despre Serrano, acesta era un agent electoral preţios. Construia mult, intr-un fel datorită şi lui Philippe, care ii servea drept „public relations". Avea influenţă asupra unei clientele importante, muncitori, cadre, cumpărători. Yvette reprezenta un grup de imobile care devora un spaţiu verde la periferia capitalei. Administraţia bombănea. Philippe era un prieten al ministrului de resort. „Ai fost văzut la Serrano ?" — intrebă Xav. „Nu cred". „Marea Alice nu era la curent ?" Philippe se strimbă, nesigur. „Te vinde urgent — zise Xav. Era moartă după Serrano". „Ştiu. Am un răspuns pregătit". „N-ai să fii singurul, dealtfel, pe care o să-l toarne. E in stare să-şi scrie memoriile. Are destule amintiri".

Cind un bărbat şi-a transportat uneltele intr-un cărucior pe care-l impingea el insuşi şi după zece ani işi vizitează şantierele in Mercedes, nu sint două explicaţii. A fost lăudat mult spiritul de economie al calabrezilor care vin să facă avere in Franţa ; asta insă-i o istorie bună să induioşeze inima educatoarelor şi nu are decit puţine legături cu realitatea. Xav ştia unde şi-a găsit Serrano primii bani, cum a izbutit să-i fructifice. Totul semăna cu viaţa lui Al Capone. Dacă Marea Alice incepea s-o istorisească...

„Iată de ce am nevoie de tine — zise Philippe. Vom zice că am petrecut seara impreună". „Perfect — zise Xav. Am jucat cărţi, am fost la femei sau am discutat politică ?" „Ai fost cu Christina la mine. Am mincat, am discutat, am jucat pocher...". „Şi Christina e de acord ?" Philippe păru agasat. Soţia lui, Christina, era teribil de geloasă. De mai multe ori il ameninţase cu divorţul. De acum, işi avea soţul la mină. „Eşti de acord ?" — intrebă Philippe, nerăbdător. „Bineinţeles".

Philippe ii era prieten, dar şi patron. Ii devenise la un moment dat insoţitor, se băga pentru el in tot soiul de lucruri murdare. Incă nu ucisese, dar, după cum evoluau lucrurile, Xav işi dădea seama că in curind va veni şi clipa aceea. „Sper că vom fi crezuţi" — spuse el. „De ce nu ?" — se repezi Philippe. Xav nu răspunse. „Tu mă crezi ?" — intrebă Philippe. „Nu" — răspunse Xav, cu o voce calmă. „Nu crezi că l-am omorit pe Serrano ?" „L-ai omorit, dar nu aşa cum mi-ai zis...".

Philippe tăcu. Surise, parcă fără voia lui. „Eşti prea complicat, Xav. Asta o să-ţi joace feste". „Mi s-a şi intimplat, Philippe". „Fără mine..." — incepu el. Dar Xav il intrerupse : „Sper că nu vrei să-mi inşiri toate binefacerile tale". Philippe se indreptă in fotoliul său, ca şi cum intrevederea era terminată. „Fă in aşa fel incit să te vezi cu Pernais" — spuse el. „Aş prefera să aud mai intii o relatare exactă despre noaptea care a trecut". Philippe suspină. „Bun — zise el — n-a fost un accident". „Ai vrut să-i omori". „Da. Seiful lui era deschis".

Xav fu surprins. Bănuia deja că Serrano murise din pricina unui anumit document. „Ştii ce era inăuntru — reluă Philippe. Serrano lăsa dinadins uşa intredeschisă. Ca pentru a-mi zice : te am la mină şi pe tine şi pe alţii. Nu se temea, nu credea că e in pericol cu mine. Il ştii : solid cum era, nu-şi inchipuia că va indrăzni cineva să-l atace. I-am făcut jocul. M-am prefăcut agasat, dezolat, prins la inghesuială, legat de miini şi de picioare. El mă privea distrindu-se. Era o scursură Serrano ăsta". Aşteptă un semn de aprobare. „M-am apropiat de el. Reperasem prespapierul, o piatră de pavaj despre care zicea mereu că era prima pe care o cumpărase cu banii săi. A căzut pe loc". „După aceea ai luat caietul". „Exact". „Ţi-ai petrecut noaptea citindu-l". „Nu ţi se poate ascunde nimic". „E o lectură pasionantă ?"

Un suris, primul, lumină faţa lui Philippe. „Ai cu ce umple inchisoarea...". „Cu tine in frunte". „Inchipuie-ţi că sint mai la coadă". „Granguri mari ?" „După opinia mea, dacă Serrano ar fi avut timpul să se servească de el, consiliul de miniştri s-ar fi ţinut la Santé...".

Bucuria transfigura chipul lui Philippe. Era compromis, dar alţii, a căror reuşită o invidia, erau compromişi mult mai mult decit el. Să te ineci de unul singur e neplăcut. Să-i vezi şi pe alţii in degringoladă e altceva. „Ai aflat lucruri noi ?" intrebă Xav. „Destule".

De mai mulţi ani, Serrano ţinea „caietul său", cum spunea el. Era exerciţiul lui cotidian, adăuga el. Consemna in fiecare zi intilnirile avute, schimburile de servicii, derogările obţinute, permisele de construcţie smulse, afacerile cu statul sau serviciile publice, şperţurile date, inlesnirile şi preţul lor. „Putea să facă vreun rău ?" — intrebă Xav. „Bătrinul era diabolic — zise Philippe. Nota nu numai sumele vărsate şi beneficiarii, dar şi modul in care minuia totul, maniera de a le regăsi in contabilitatea sa. Impingea viciul pină la a-i propune celuilalt să-şi plaseze banii in Elveţia sau in altă parte. Apoi inregistra numărul de cont, data cind plătea, filiera utilizată. Am citit cu deliciu relatarea unei intrevederi intre Serrano, şeful de cabinet al unui ministru şi un avocat, consumată in vila de la Cannes a acestuia : Serrano dădea bani ca să pună mina pe nişte lucrări. Caietul său inseamnă zece kilograme de documente". „Pot fi probate ?" „Unul cite unul, pot fi discutabile. Intregul e insă impresionant. Iată cazul meu. Numai pentru afacerea Yvette el face o lungă expunere a demersurilor mele, dă nume de funcţionari, povesteşte un dejun pe care am avut imprudenţa să-l organizez, notează numărul maşinii in care a sosit şeful de cabinet, ii descrie imbrăcămintea, felul de a vorbi, cuvintele ce a zis despre ministru şi despre procedura folosită in afacere. E scris intr-o limbă păsărească dar dacă ar fi dat in vileag ar face mult rău. A notat şi la cit se ridică contul meu in Elveţia, numele intermediarului care imi cumpără acţiuni... Tot, tot...".

Xav dadu din cap ironic. „Aşadar — zise

el — ai tot ce-ţi trebuie pentru a deveni sau prim-ministru, sau pensionar al prietenului tău, ministrul de justiţie". Philippe bătu cu putere în masă. „Amîndoi trebuie să scăpăm — zise el. Dacă eu pic, nici ţie n-o să-ţi fie moale". „Nu încerca să mă sperii" — zise Xav, mereu ironic. „Vei spune că am fost cu tine ?" „Dacă tu mi-o ceri...". „Încearcă să-l vezi pe Pernais. N-o să se mire că te interesezi de moartea lui Serrano. Toată lumea ştie că îl cunoşteam. Indiferenţa mea ar surprinde".

Pernais era unul dintre principalii responsabili ai poliţiei judiciare, cinstit, însă avînd nevoie, ca toată lumea, de cîte un sprijin din cînd în cînd. De două sau de trei ori, Philippe intervenise în favoarea lui. Pernais îi păstra o recunoştinţă măsurată şi lucidă. „Ar fi mai bine — zise Xav — să aştept mai întîi să se anunţe ştirea".

Philippe aprobă. Era acum liniştit. Sprijinul lui Xav îi dădea încredere. „Dacă eşti înţelept — spuse el — am să-ţi dau să citeşti cele mai interesante file". „Ador să aflu lucruri noi despre om" — răspunse Xav’.

La ora zece, un post de radio periferic dădu o scurtă informaţie : un antreprenor cunoscut, miliardar, Vincent Serrano, a fost găsit mort în biroul său de pe strada Villiers. Mobilul crimei era fără îndoială furtul, pentru că seiful fusese găsit deschis. Ziaristul adăuga o frază perfidă în legătură cu scandalurile recente : se putea întîmpla ca omorul să fie o consecinţă a lor. Xav ridică receptorul. Formă numărul şi îl ceru pe Pernais de la poliţia judiciară. Vorbi cu un colaborator al acestuia. Pernais lipsea. Xavier întrebă dacă nu cumva era pe strada Villiers. Răspunsul fu reticent. Xavier nu insistă. Intră în biroul lui Philippe, care se prefăcea că lucrează la un dosar. Gîndul îi era în mod vizibil departe. „Gata, Pernais e acolo. Mă duc şi eu". Philippe păru că vrea să spună ceva, dar se răzgîndi şi cu un gest îşi dădu acordul. „Ne întîlnim la Cameră la ora 15 — zise el. Vreau să miros atmosfera...". Parlamentul era întrunit de 15 zile. Philippe nu călcase încă acolo, dar citea conştiincios rezumatele din **Le Monde**.

Xav se duse să-şi ia maşina din parkingul subteran, un Triumph cabriolet albastru deschis, vehiculul cel mai comod în Paris. Paznicul era un arab pe care toată lumea îl striga Ali. „Aţi căzut din pat în dimineaţa asta !" — zise el, vesel, cînd Xav trecu prin dreptul gheretei sale. „Mi-a dat brînci o fată" — răspunse Xav. Se gîndi că dacă poliţiştii vor veni pe aici să cerceteze, vor afla numaidecît că Philippe şi cu el s-au întîlnit de dimineaţă, împotriva obiceiului. Se apropie de paznic. Acesta îi întinse o mînă slabă şi nervoasă. „Ali, dacă te întreabă cineva ce ai văzut în dimineaţa asta, nu-ţi aminteşti de nimic". Arabul ridică mîna : „Mie-mi spuneţi — zise el. Puţin îmi pasă de toţi...". „Ţine-o aşa şi o să trăieşti fericit...".

Din cartierul Défense pînă în centrul Parisului itinerarul era jalonat de mari lucrări, enervante pentru automobilişti. În faţa casei din strada Villiers, un grup de poliţişti bara calea unei armate de ziarişti şi fotografi. Xav zări un ofiţer care se ţinea la distanţă. Îi ceru să-i comunice lui Pernais că se află acolo. Ofiţerul acceptă, privindu-l bănuitor. Xav aşteptă pe stradă, contemplîndu-i pe ziarişti. Nu erau deloc mulţumiţi : poliţia nu le spunea nimic. „E un stricat ucis de un alt stricat !" — strigă unul cu mînie. Definiţie exactă, foarte lucidă, amice, gîndi Xav. Îşi imagină stupoarea ziariştilor dacă s-ar apropia de ei şi le-ar anunţa că e gata să le dezvăluie întreaga istorie. Poate că nici nu l-ar crede.

Ofiţerul reveni. Îi spuse lui Xav că Pernais îl aşteaptă. Îi deschise calea printre poliţişti, ceea ce provocă un val de proteste printre gazetari. „Va fi o defilare a stricaţilor !" — ţipă aceeaşi voce. Din nou adevărat, gîndi Xav.

La etajul biroului lui Serrano era îmbulzeală. Marea uşă cu două batante era deschisă. Pe palier, doi inspectori fotografiau interiorul biroului. Poliţiştii veniseră din belşug. Erau cel puţin vreo douăzeci, care cercetau cu de-amănuntul cele şase camere ale sediului societăţii Serrano. Pernais era în biroul celui ucis, aşezat pe scaunul lui şi din clipa în care îl văzu pe Xav îi făcu semn să se apropie. Era un om la vreo cincizeci de ani, cu părul încărunţit şi o faţă slabă şi alungită, îmbrăcat cu un costum bleumarin, cu cămaşă albă şi purtînd o cravată cu un desen discret. Avea o voce moale şi vorbea cu capul plecat pe umărul drept. „E un amic de-al patronului dumneavoastră" — zise el. „Da". „Cînd l-a văzut pentru ultima oară ?" „Cred că acum vreo trei zile".

Xav strînse mîna lui Pernais. Din spatele poliţistului îl priveau doi dintre colaboratorii acestuia. „N-am avut timp să discut cu Philippe. Din clipa în care am auzit ştirea la radio, v-am telefonat. Mi s-a spus că sînteţi aici". „Sînteţi iute" — zise Pernais. „Philippe la fel, credeţi-mă. În ambianţa actuală nu e agreabil". „Nu cunosc o ambianţă agreabilă pentru o crimă" — zise poliţistul. Xav mai relată ce spusese ziaristul. Pernais păru că se amuză. „De la un timp — spuse el — mă întrebam cum se va produce saltul. Într-o zi sau alta, trebuia să se ajungă la crimă. Iată că s-a ajuns".

Nu părea să se simtă în largul său. Dar trebuia să-l cunoşti bine pentru ca să-ţi dai seama de asta. Era mai puţin amabil ca deobicei, mai puţin serviabil. „Nu-i vorba de un furt ?" — întrebă Xav. Pernais arătă cu degetul seiful. „Serrano ţinea bani în acest seif. Banii au rămas acolo". „Lipsesc documente ?" **„Caietul"**. Şi Pernais îl privi pe Xav. „Să nu-mi spuneţi că nu sînteţi la curent. Chiar şi noi ştiam că îşi scrie jurnalul, ca Stendhal sau Simenon. Dar pentru el nu era un exerciţiu de stil". „A dispărut ?" „Vă miră ?" — întrebă Pernais, cu o dulceaţă de temut în glas. Apoi îşi plecă şi mai mult capul pe un umăr : „Domnule Maupin, spuneţi-mi, totuşi, unde aţi fos ieri seara ?".

Xav surîse. „Cu domnul Philippe Dubay". „Dacă mi-aţi fi spus altceva m-aş fi mirat". Cei doi poliţişti din spatele lui Pernais se amuzau copios. Xav îi înţelegea foarte bine. „Vreţi să insinuaţi că ne fabricăm un alibi ?" Pernais o făcu pe jignitul : „Da de unde !" Xav luă un scaun îmbrăcat în piele şi se aşeză. „Domnule Pernais — zise el — să vorbim sincer. Sînt bănuit sau e bănuit Philippe Dubay ? Asta ar fi culmea, recunoaşteţi şi dumneavoastră...". „Într-adevăr, culmea". „Aveţi cumva probe sau sînt doar presupuneri ?"

Pernais se întoarse spre unul dintre colaboratorii săi şi îi şopti o frază pe care Xav n-o auzi. Poliţistul se îndepărtă. „Vreau să joc deschis — zise Pernais. O ştiţi pe Alice Pareche ?". „Da". Femeia intră. Xav nu-şi dăduse seama niciodată pînă acum ce aspru chip avea. Însă corpul îi era admirabil, sînii rotunzi şi tari, talia bine proporţionată, şolduri ample. Serrano nu avusese clipe rele în viaţă. Ea îl salută scurt pe Xav. Era mai surîzătoare cu el decît de obicei. „Vă rog să repetaţi înaintea domnului Maupin ceea ce mi-aţi spus" — zise Pernais. „Pur şi simplu, l-am auzit pe domnul Serrano spunînd că are întîlnire cu domnul Dubay". „La ce oră ?" „Cred că pe la ora zece". „Se întîmpla adeseori ca Serrano şi domnul Dubay să se vadă la o oră atît de tîrzie ?"

Alice îl consultă pe Xav din privire. Dar acesta se prefăcu că nu observă. „N-am impresia" — zise el. „Nici eu" — adăugă ea. Nu avea o voce hotărîtă. Nu căuta să-şi ascundă reticenţele chiar dacă Pernais îşi dădea seama de asta. „Eraţi la curent, Xav ?" Pentru prima oară de la începutul întrevederii folosea diminutivul familiar. „Nu-mi amintesc. Am lucrat foarte tîrziu ieri seară, cu Philippe. Eram sfîrşiţi. Mi-a propus să merg să mănînc ceva la el. Am hoinărit, am ascultat muzică, am privit la televizor, o discuţie confuză despre copiii de focă şi poluarea unui rîu ; am jucat şi puţin pocher". „Doamna Dubay era acolo, bineînţeles". Xav se miră : „De ce să nu fi fost ?" „E ceea ce gîndeam şi eu." „Către ora unu am plecat." „Cine a cîştigat ?" „La pocher ? Philippe, din fericire : are oroare să piardă".

Pernais spuse : perfect. Nu puteai să ghiceşti dacă îl credea pe Xav. Făcu un semn. Poliţistul care o adusese pe Alice îi atinse umărul şi o conduse în camera alăturată. „La ce oră a sosit ?" — întrebă Xav. „Nu ea a descoperit cadavrul, ci femeia de serviciu. Dar a fost anunţată imediat şi a fost aici înaintea noastră. S-ar putea deci ca ea să fi luat dosarul. Mi-a vorbit de el fără s-o trag de limbă. Mi l-a şi descris". „Îi ştie conţinutul ?" „Asta vă nelinişteşte ?" — îl ironiză Pernais. Xav dădu din cap. „Nu mă nelinişteşte, dar mă interesează." „Se pare că Serrano depunea în fiecare seară cîte o bombă între foile caietului său şi că era un elev foarte harnic. Nu se putea culca fără să-şi facă lecţiile".

Poliţistul se aplecă peste birou, fără să-l slăbească pe Xav din ochi. „Amintiţi-mi care este scopul vizitei dumneavoastră !" Xav luă un aer amuzat. „Ştiţi foarte bine că Serrano era un prieten de-al lui Philippe Dubay. Dacă n-aş fi venit, la ce concluzie aţi fi ajuns ?" „Că domnul Dubay îşi uită cu uşurinţă prietenii. Văd însă că nu-i aşa. Transmiteţi-i felicitările mele şi, în acelaşi timp, să-i spuneţi că mi-ar face mare plăcere să stau de vorbă cu el. Aş vrea să aflu, de exemplu, dacă a avut într-adevăr întîlnire cu Serrano şi de ce a preferat să joace cărţi cu dumneavoastră". Adăugă, după un timp : „Întrebări la care va răspunde perfect, sînt convins". Apoi, fără ca Xav să-l întrebe, rezumă în cîteva fraze rezultatele primelor cercetări. Ele erau negative. Nici urme, nici amprente, Serrano fusese omorît în fotoliul său, cu o pavea care îi servea drept prespapier. Paznicul nu auzise nimic şi, cu atît mai mult, nu se auzise nimic la ultimul etaj, unde nu erau decît birouri, goale la acea oră. „E tot ce pot spune la ora asta ziariştilor. Vor fi cu siguranţă furioşi : directorii lor aşteaptă deja să arestez un ministru sau cel puţin un secretar de stat".

Pe biroul său, Xav găsi mai multe mesaje. Fusese insistent căutat. Cîţiva colegi de-ai lui Philippe, care deja aveau remuşcări pentru că îi strînseseră mîna lui Serrano, înalţi funcţionari care ar fi dorit să discute imediat cu Philippe, un agent imobiliar... Nu dădu decît un telefon. Marc Fondari era printre cei care îl sunaseră. Un bărbat care vorbea rar, pentru a spune nimic. „Vino să dejunezi cu mine" — ordonă el. Fondari era proprietarul unei reţele de farmacii din întreaga Franţă. Făcea parte dintre acei oameni care dispun de avere şi putere fără să poţi determina exact originea şi raţiunea acestei puteri. Chiar şi un fapt divers insolit — o încăierare nocturnă în parcul proprietăţii sale din apropiere de Rambouillet — nu-i lezase reputaţia şi influenţa. Doi tineri corsicani îşi pierduseră acolo viaţa. S-a vorbit de o răfuială. Fondari a dat asigurări că nu a fost decît o regretabilă eroare. A fost crezut, ancheta nu a ajuns la nici un rezultat şi, în orice caz, nu a avut de suferit nimic datorită acelei poveşti nenorocite. Acum rezervase o masă în restaurantul de lux aflat deasupra uneia din farmaciile sale de pe Champs-Elysées. Era un bărbat la vreo 50 de ani, corpolent, cu chip de împărat roman. Arăta în toate împrejurările o curtoazie studiată. O singură dată îl văzuse Xav mînios. Atunci, trăsăturile feţei îi fuseseră răvăşite de o furie demonică. Rînduise cu grijă acest spectacol printre amintirile sale.

Xav aşteptă singur la masa lui Fondari, într-un colţ de unde putea supraveghea cu discreţie întregul local. Acesta apăru brusc înaintea lui, surîzînd cu un aer protector. Dădea impresia unei forţe psihice extraordinare. „N-ai luat nimic aşteptîndu-mă" — îi reproşă el. Chemă un chelner, comandă două whisky-uri şi se aşeză în faţa lui Xav, rotindu-şi mereu ochii prin sală. Nici un comesean nu i se păru demn de o vizită. Era vizibil că abia aştepta să vorbească.

„Se ştie ceva în legătură cu Serrano ?..." „Nu". „Mobilul nu e furtul". „În orice caz nu banii...". „Caietul ?" „A dispărut".

Era inutil să ascunzi lui Fondari ceea ce ai aflat : chiar şi ce nu apărea în presă îi era raportat. „Ce zice Philippe" ? „Pentru moment nimic." „Nu e amestecat în povestea asta" „Bineînţeles că nu!"

Raporturile dintre Philippe şi Fondari erau destul de complexe. Ele datau de pe vremea cînd Philippe muncea în domeniul fierului vechi. Era o amiciţie interesată de ambele părţi. Xav, care făcuse cunoştinţă cu Fondari ceva mai tîrziu, nu putuse determina care îi făcea celuilalt mai multe servicii. Dar deja Fondari îl domina pe Philippe. Cum Philippe accepta situaţia, trebuia să te gîndeşti că era convenabilă. Apoi devenise deputat şi Xav bănuia că Fondari l-a împins spre această postură. De atunci Philippe făcea parte din grupul parlamentar care asigura relații între Fondari, administrație și lumea politică. Asta mergea de la o recomandare pentru un verișor vameș pînă la concesiunea unui casino. „E enervant“ — zise Fondari. Întinse lista de meniuri lui Xav: „Astăzi am o tocană cu berbec adus din Corsica“. Xav acceptă propunerea, lăsîndu-l pe Fondari să compună restul meniului. Pentru a doua oară în dimineața aceea, Philippe era văzut ca un posibil culpabil. Măcar Pernais se baza pe mărturia Aliceі. În cazul lui Fondari era vorba doar de o intuiție? „Trebuie regăsit caietul“ — zise Fondari. „Va fi găsit odată cu asasinul“. „Xav, să-mi dai toate informațiile pe care le vei obține“. Vocea lui nu admitea nici o replică. „Vreau să fiu înaintea poliției — adăugă el. Nici nu știi ce important este ca acest caiet să nu ajungă în mîna unor oameni dispuși să tragă concluzii pripite.“ Surise: „Contez pe tine și pe Philippe“ — zise el. Își bău încet whisky-ul. Ordinele erau date. Cine ar fi îndrăznit să nu i se supună?

Philippe nu era mulțumit de vizita sa la Palatul Bourbon. A trebuit mai întîi să suporte o remarcă severă a șefului său de grup, „fericit să întîlnească, în fine, pe unul dintre cei mai distinși colegi“. Apoi, surisurile jenate ale amicilor săi politici îl lăsaseră fără iluzii. Veștile circulă repede într-un mediu atît de închis ca Adunarea Națională. De numele lui Serrano era foarte strîns legat cel al lui Philippe. Chiar dacă nu ar fi avut nimic de-a face cu moartea acestuia, se afla în mijlocul afacerii. „Sînt la fel de hoți ca și mine — zise el către Xav, în concluzie. Dar asta nu se știe încă...“

Își lăsase mașina în curtea interioară a Adunării. Îi propuse lui Xav să meargă la un birou din strada Berri, pentru a discuta despre toată povestea. Trebuia, de pildă, să o ia înainte și să-l caute el pe Pernais? Xav era de părere că era mai bine să aștepte o convocare. Philippe mergea înaintea lui Xav. O fată îmbrăcată într-o rochie în culori ruginii, cu o vagă alură orientală, se ținea după ei. Xav o zări primul, zicîndu-și că e o turistă străină. Tocmai își spunea că e foarte drăguță, cînd ea se năpusti spre Philippe țipînd. Atunci o văzu mai bine. Ținea în mînă un pumnal curbat, îndreptîndu-l spre Philippe fără să-l agite deasupra capului, ci de la înălțimea șoldului. Bună tehnică, gîndi Xav, și în același timp se aruncă înaintea lui Philippe pentru a opri elanul fetei. Avu timp să abată lama. Philippe țipă înăbușit. Cu siguranță că ar fi fost atins. Xav apucase capul fetei și i-l răsucea ca la un placaj de rugby. Căzură amîndoi. „Repede, în mașină“ — gîfîi Philippe.

Era puțină lume în curte. Doar trecătorii mai apropiați văzură incidentul. O voce strigă: Poliția! „Lăsați-mă în pace!“ — se enervă Philippe. Apoi o tîrîră pe fată către mașină care era aproape. Ea se lupta, cu gemete înfundate. Xav îi răsucea încheietura. Reușise să pună mîna pe pumnal, dar îl stingherea în mișcări. Avea impresia că fata încerca să se arunce în lamă. „Ține-o! Eu deschid mașina...“ — suflă Philippe. Izbuti să deschidă portiera și cu un brînci Xav o vîrî pe fată în mașină. Philippe era deja la volan și Xav se lăsă să cadă alături de prizonieră. Își dădu seama că într-adevăr era foarte drăguță. Chipul ei îi amintea ceva.

Philippe porni mașina. La postul de pază, un ofițer se apropie. Philippe îi făcu semn că nu era nimic important. Îi surise. Trecură fără nici o dificultate. Din clipa în care au ajuns în stradă, Philippe se întoarse spre fată: „Ești fiica lui Serrano?“ „Da“ — zise ea. Xav își aduse aminte: o întîlnise o singură dată, în urmă cu doi sau trei ani. Avea cel mult 18 ani pe atunci. „Ce facem? O ducem la poliție?“ „Mi-ar face plăcere să discut puțin cu ea“. O luă pe chei, spre Domul invalizilor. Xav se uită la fată. „De ce-ai făcut asta“ — întrebă el. Ea nu răspunse. „Nu-ți vreau răul — mai zise el. Și cred că nici domnul Dubay. Vrem doar să înțelegem“. „Chiar nu înțelegeți?“ „Nu“. „N-aveți decît să căutați!“ — le strigă ea cu dispreț.

Se întoarse spre geamul opus lui Xav. Avea un păr negru, care îi cobora pe umeri, neîngrijit, în dezordine. La gît purta un colier aurit. Mîinile îi erau fine, unghiile date cu un alb cretos, degetele îi erau împodobite cu inele. „Mergem la vilă“ — anunță Philippe. Era o proprietate pe care Philippe o avea lîngă Saint-Leger-en-Yvelines, o casă destul de izolată, într-o pădure. „O să mă omorîți!“ — țipă fata. Xav izbucni în rîs. „Desigur, dar mai întîi o să te gîdilăm puțin cu electricitate, ca să vorbești. Prin tradiție și pentru că ne place...“. „Ești o idioată“ — mai zise el.

Era furios. Fără să se poată lămuri de ce. Mergeau pe țărmul Senei, în direcția autostrăzii de vest. „Lăsați-mă să plec“ — zise ea. „Nu înainte de a discuta puțin“. Philippe se întoarse pe jumătate: „Nu mai locuiai la tatăl tău?“ „Nu“. „Erai hippie?“ „Ce înseamnă asta?“ — întrebă. „V-ați certat“ — reluă el. „Deloc. Aveam chef să trăiesc singură. Nu vroiam să trăiesc ca el“. Tăcură cu toții. Xav scoase din buzunar pumnalul. Era o armă cu buton. Îl apăsă. Lama țîșni, tăioasă. „Te pricepi să-l mînuiești“ — spuse el. Îi imită mișcarea. „Sînt italiancă — răspunse ea, ironică. Trebuie să fie ceva atavic“. „Fără îndoială“. Revăzu scena: „O fracțiune de secundă și ai fi lovit drept în inimă...“. „Asta și vroiam“ — zise ea, cu regret.

Ajunseseră pe autostradă. Tăceau. Fata privea peisajul. Philippe conducea furios și accelera ca să depășească celelalte mașini. Trecea în trombă pe lîngă ele și aproape că le atingea caroseria. Șoferii ceilalți îl înjurau. Dar găsea în goana asta o plăcere. Își descărca nervii. După ce ieșiră de pe autostradă fu un adevărat delir. Părea că nu mai vede mașinile celelalte. „Dacă ai scăpat de lama unui pumnal, nu-i motiv să ne omori pe toți“ — zise încetișor Xav. Philippe păru că nu-l aude. La Peray, părăsiră drumul mare. Philippe se calmă puțin. Mergea totuși cu 120 la oră.

Vila se afla în fundul unui parc înconjurat de arbori. Era o construcție destul de urîtă, fals normandă. Philippe nu-i restaurase niciodată fațada. Semn exterior de sărăcie: un deputat nu are mijloace să-și construiască un castel. Dar în interior era lux mare, culmea constituind-o un salon prevăzut cu zăvoare, în care Philippe își închidea colecțiile, în special tablourile cumpărate clandestin la Sotheby, un Ingres și un Velazquez printre altele. Philippe opri în fața peronului. Sări din mașină și se repezi spre spatele ei. „N-o să fugă“ — zise Xav. Fata ieși încet și Xav crezu o clipă că o să-l scuipe pe Philippe drept în ochi. Dar ea îi trecu prin față cu un chip pe care se citea dezgustul. Sui cele două trepte. „Mă duceți direct în pivniță ?“ — întrebă ea. „Te previn — zise gentil Xav — e agasantă rău...“. „Mulțumesc că mi-ai spus-o“ — răspunse Philippe, sarcastic. Philippe avea o cheie în trusa lui, pentru cazul în care ar fi sosit pe neașteptate. O viri în broască. Xav și fata așteptau răbdători. „De fapt — zise el — care ți-e prenumele ?“ „Vicenza. Dar puteți să-mi spuneți Valérie“. „Prefer“.

Philippe reuși să descuie. Împinse ușa și se strădui imediat să lase cale liberă pentru Xav și Valérie. Intră și el și închise la loc ușa. Atacă imediat. „Ce te-a apucat ?“ — întrebă el. Xav îl împinse încetișor în direcția salonului mai apropiat. „Nu crezi că vom discuta mai bine stînd jos ?“ „Nu era să ai tu un cuțit în mațe !“. Xav continuă să-l împingă spre salon, ținînd-o în același timp pe Valérie de braț. Intrară într-o cameră mare, în stil Louis XV, cu o mochetă groasă, aproape albă. Obloanele erau trase. O lustră venețiană răspîndi o lumină difuză. Xav arătă o canapea Valériei. „Dacă principiile nu te împiedică să te așezi pe mobilă stil Louis XV, stai jos“. Ea se așeză. Xav găsi un bar portativ, amenajat într-o veche comodă. Scoase de acolo o sticlă de whisky și reveni cu trei pahare. Umplu unul pe jumătate și îl întinse lui Philippe. „Ai dreptul cu prisosință“ — zise el. O servi și pe Valérie. „Și noi avem dreptul, după cavalcada asta“. Băură cu toții. „Explică-ne“ — zise Philippe. Ea nu răspunse. „De ce ai vrut să-i faci felul domnului Dubay ?“ — întrebă Xav. „Pentru că mi-a omorît tatăl !“ „Ai dovezi ?“ „L-am văzut“.

Tăcere. Philippe deveni palid. „Ești sigură ?“ — întrebă Xav. Ea se avîntă. „Cînd vezi de la doi metri un om pe care îl cunoști poți să te mai îndoiești ?“ „Cîteodată“. „Cînd asta ?“ „Ieri seară, către orele zece“. „Unde erai ?“ Ea dădu din cap. Mută pentru totdeauna, cu privirea absentă, cu o mină încăpățînată. „Acum doi ani, dacă nu mă înșel, zise Philippe, ai părăsit casa după ce i-ai spus tatălui tău că îl disprețuiești profund. A suferit mult. Mi-a vorbit de asta“. Lăsa o pauză între fraze. Dar Valérie tăcea. „De ce vrei, să-l răzbuni ? Ca să respecți tradiția ?“ Se smulse din fotoliul său, țîșni spre Valérie, o apucă de umeri, o scutură. „Lovește-o dacă tot ești acolo !“ — zise Xav. Philippe dădu drumul fetei. „La naiba, spune-i că nu sînt eu“. „Nu e el“ — zise Xav, cu o voce perfect neutră.

Valérie contempla indiferentă podeaua. „Nu văd de ce refuzi să ne spui ce te face să crezi că domnul Dubay este ucigașul“. „Vă e teamă de ceea ce știu ! Asta mi-ajunge“. „Bineînțeles ! — strigă Philippe. Mi-e teamă de nebune ca tine. Povestesc tot soiul de tîmpenii...“. „Nu e nu știu ce tîmpenie“ — zise Valérie. „Spune-ne-o“ — zise încetișor Xav.

Ea se hotărî. „Aseară venisem să-mi văd tatăl. Eram prin împrejurimi. Mi-era dor să-l îmbrățișez“. Avu o privire fără tandrețe pentru Philippe. „Mi se întîmplă, orice ați gîndi“. Și coborî vocea. „Îl iubeam în ciuda a tot ce făcea. Era un om curajos, care n-a avut șanse mari. A trăit ca un vagabond, ani la rînd. Nu cheltuia un bănuț pentru el. Prînzul lui, chiar și atunci cînd era în Franța, era alcătuit din pîine și ceapă. N-am cunoscut perioada aceea. Mama mi-a povestit despre ea...“. Philippe deveni nerăbdător. „Îl iubeam pentru că a fost sărac și pentru că și-a luat revanșa asupra unor oameni ca voi“. Xav surîse. „Mai departe“ — zise el. „Era în biroul lui. Era fericit că mă revede. Dar a părut jenat. Ne-am sărutat. A vrut să-mi dea bani. L-am refuzat. Mi-a spus că așteaptă pe cineva. Am întrebat pe cine. Un gunoi, mi-a răspuns“. Și lăsă lui Philippe răgazul să aprecieze formula. „L-am părăsit și el mi-a spus că aveam în continuare locul meu acasă, și, a adăugat, în inima lui. Am coborît. În stradă am văzut o mașină oprindu-se — DS-ul care v-a adus. Ați coborît. V-am recunoscut. După ce ați intrat, am notat numărul mașinii. De aceea v-am așteptat în colțul acela din curtea Parlamentului“.

Xav păstrase sticla de whisky în mînă și o întinse lui Philippe, care o respinse cu un gest brusc. „Și ai tras concluzia — zise el — că ți-am omorît tatăl“. „Ar fi o altă explicație ?“— întrebă ea, pe un ton agresiv. „Fără nici o îndoială“. „Aud ?“ „Nu am de ce să mă justific în fața ta“. Ea se răsturnă în fotoliu cu ochii în tavan. Philippe o exaspera. „Pot să plec ?“ — întrebă. „Ești liberă“ — zise Xav. Ea dădu să se scoale. „Dar am vrea să-ți cunoaștem intențiile“. Îi privi batjocoritor. „Mă voi repezi la poliție“. „De ce nu ? — întrebă Xav. Dar te pun în gardă: nu cred că e în interesul tău să fie găsit asasinul...“. „De ce ?“ „Pentru că în același timp se va pune mîna și pe caiet. Sau cel puțin ar fi mari șanse“. „Puțin îmi pasă !“ O calmă cu un gest cu mîna. „Îți reamintesc că tatăl tău pregătea acest dosar pentru cazul în care ar fi fost atacat dintr-o parte sau alta. Avea intenția să se servească de el ca de o armă. Acum e mort. Nu ți-e teamă că publicarea acestui caiet o să-i păteze memoria ?“ Ea îl privi cu curiozitate. „L-ați citit ?“ „Din păcate nu ! Însă știu ce conține“ „Pentru că amicul dumneavoastră — și îl arătă pe Philippe — a făcut escrocherii cu tata ?“ El surîse. „Folosești cuvinte mari. Să zicem mai bine că e vorba de lucruri ca acelea pe care le-ai simțit și care te dezgustă. Crezi că trebuie aduse la lumina zilei ?“ „Poliția s-ar jena ?“ „Cu siguranță că nu. Tocmai de aceea domnul Dubay și cu mine vrem să punem mîna pe acest caiet înaintea ei. Se întîmplă că o vreme interesele tale coincid cu cele ale unei lumi corupte : a noastră“.

Philippe asculta, prudent și liniștit. Valérie nu-l aprecia și asta îl necăjea. Se simțea chiar gelos pe reușita lui Xav, chiar dacă profita din asta. Îi purta pică mai mult decît pentru că încercase să-l omoare. Vru să intervină, însă Xav îi făcu semn fără menajamente să tacă. „Lăsați-ne — confirmă Valérie. Merge bine pentru dumneavoastră. Nu compromiteți nimic“. El se simți jignit și tăcu. „Dă-ne un răgaz — reluă Xav — trei sau patru zile. Am să te țin la curent“. Ea ceru o țigară. Philippe se repezi și-i aprinse una. Ea se amuză. El se stăpînea să n-o plesnească. Mai grav era că asta se și vedea. „Sîntem de acord ?“ — întrebă Xav. „Cred, totuși, că el mi-a omorît tatăl“. Degetele cu care ținea țigara îl indicară pe Philippe. „Din ce pricină — întrebă Xav — un om ca domnul Dubay ar risca atît de mult ca să suprime un bărbat cu care făcea afaceri în deplină înțelegere ?" Ea dădu din umeri. Nu era totul posibil in universul corupt pe care îl părăsise ? La urma urmelor era o apreciere corectă. Xav se ridică. „Unde vrei să dormi ?" — intrebă el. „Sint consemnată la fața locului?" — spuse ea, cu brutalitate. „E cu siguranță vreo cameră liberă pentru tine, dacă dorești. Cred...". Philippe se și ridică în picioare ca să facă onorurile casei. „Cred — spuse ea — că o să merg la mama". Uitaseră complet că exista o doamnă Serrano. Ea nu se arăta niciodată, soție italiancă după vechea modă, nici stingheritoare, nici revendicatoare. Serrano vorbea despre ea intotdeauna cu emoție, insă niciodată mai mult de o frază. „Adică ?" — intrebă Xav. Dădu o adresă lingă Saint Cloud. Philippe păru supărat, îi făcu semn lui Xav și cei doi se îndepărtară. „O să zboare direct la polițiști !" — zise Philippe. „Nu cred". „Dacă vorbește, am încurcat-o". „Ce vrei să faci? S-o stringi de git și s-o ingropi in parc ?" „Nu".

Dar era evident că un omor pe zi părea să depășească brusc pentru Philippe media prevăzută pentru un distins parlamentar. „Ne are la mină" — zise el. Xav il privi pe Philippe. „Ne are. Pentru o vreme. Trebuie să te duci miine la Pernais și să-ți faci declarația".

Dacă o intimidăm pe Valérie patru zile, o să găsim mijlocul să explicăm denunțul ei. Astăzi ar fi crezută. In patruzeci și opt de ore o să fie socotită o mică mitomană. Însă trebuie să te zbați. Tu știi să te faci ascultat atunci cind vrei". Lui Philippe îi revenea curajul. Surise. „In definitiv — zise el — tu ești la fel de abject ca și mine !" „Aș vrea asta." Într-un anumit sens, era sincer. „Decide-o să rămină aici" — zise Philippe. Xav reflectă. „Trebuie să-i spunem că e la libera ei alegere, altfel o șterge, mindră că a evadat din Alcatraz". Se intoarse lingă Valérie. „Socotind bine — zise el — e mai bine să dormi aici".

Nu părea convinsă. „De ce ?" „Sint sincer. Domnul Dubay e într-o situație dificilă. Nu are nimic să-și reproșeze, insă aparențele sint impotriva lui." Auzi un ris batjocoritor și, totuși, chipul Valériei rămase impasibil. „In două zile, sau vom face lumină în acest caz, sau vei acționa după cum crezi de cuviință : anunți sau nu poliția. Pină atunci, îți dau cuvintul meu că nu ți se va intimpla nimic". „Și dacă refuz ?" „Cred că ai s-o regreți." „O să mă rețineți cu forța ?" „Da și nu". „Adică ?" „Dacă domnul Dubay are neplăceri n-o să menajeze pe nimeni, nici pe vii, nici pe morți. În schimb, dacă punem mina pe asasin și documente, toată lumea ciștigă din asta." Ea chibzui o clipă. „Nu știu de ce am încredere în dumneavoastră." „Nici eu". Ea avu un suris lipsit de bucurie. „Să știți că n-o să aibă cind să ajungă la inchisoare" — zise ea arătindu-l pe Philippe. „Poate că îi faci un serviciu. E in stare să se sinucidă." Privirea Valériei se înăspri. „Să se sinucidă ? Ce să spun ! O să-și spună intotdeauna că o să iasă basma curată, intr-un fel sau altul. Lumea in care trăiește înseamnă ură, spaimă și murdărie. Dar ei se bucură și vor ca asta să dureze. Ceilalți îl vor salva. Sint niște secături. Ca și el".

Cuprinsă de exaltare, se făcuse și mai frumoasă. Xav admira mai mult ceea ce vedea decît ceea ce auzea. Ea își dădu seama, se roși și tăcu. In ceea ce-l privește pe Philippe, acesta asculta, mut. Totuși, nu replicile îi lipseau. „O să-ți arătăm o cameră" — zise Xav. Avu dreptul la cea mai frumoasă cameră de oaspeți, tapisată cu mătase trandafirie. Văzind-o, ea fluieră batjocoritor. Coborîră amindoi. Philippe se simți dintr-o dată ușurat. „Ce tiritură !" Îl prinse pe Xav de umăr. „Și tu o protejezi !" „Încerc să scăpăm cit mai ușor." „Mai ușor...". „...era s-o omorim, e adevărat. Dar tu crezi că Pernais nu știe deja că ea a încercat să te ucidă și că noi am răpit-o ?" Îl obligă pe Philippe să se așeze. „Miine îl cauți pe Pernais. Îi povestești ce vrei. Îi spui că ai fost silit s-o iei pe Valérie, că era intr-un hal fără de hal, că acum nu e in stare să reziste unui interogatoriu. Inventezi tot ce ai fi putut spune dacă ar fi fost intr-adevăr așa. Blufezi la maximum, așa cum o faci de obicei și încă bine. Îți joci viața. Pernais n-o să te creadă pe de-a-ntregul. Dar tu ai pornit-o prost, trebuie să ți-o spun."

Philippe nu protestă. Își umezea buzele nervos cu limba. Era la jumătatea drumului spre o reușită enormă sau spre eșecul total. Cu caietul lui Serrano putea să spere ceea ce îi fusese refuzat pină acum. Dar dacă se făcea dovada asasinatului, pentru Philippe asta însemna prăbușirea. „Trebuie să rezistăm trei sau patru zile. Philippe aprobă. Se ridică și merse la telefon. Xav vru să afle pe cine căuta. Philippe nu răspunse. Formă un număr, îl ceru cu un ton sec pe Raymond, așteptă, pe urmă îi ordonă acestuia să vină cit mai repede la vilă, pentru două zile. Era vorba de un fel de haimana de prin Versailles, campion de judo, pe care îl folosea de gorilă în timpul reuniunilor electorale. „Te previn — zise Xav — dacă i se intimplă ceva fetei, nu mă opresc decit la Pernais." „Du-te și fă amor cu ea și lasă-mă in pace !" Xav îi răspunse că acesta e un program acceptabil.

Una din afacerile de care se ocupa Philippe avea ca obiect să furnizeze către două țări din Africa unele piese detașate pentru utilaje agricole și camioane. Ea cuprindea o rețea de distribuție condusă de un pumn de reprezentanți, tineri și activi, care, prin intimplare, erau toți foști ofițeri de rezervă. S.E.G.M.A. nu era totuși decit un paravan : beneficiile erau importante și în balanța financiară a lui Philippe ea constituia o piesă esențială. Dar raporturile pe care colaboratorii le trimiteau nu priveau numai situația economică a țărilor unde lucrau. Ele înglobau și ansamblul vieții politice. Xav era însărcinat să-i supravegheze pe acești oameni și, totodată, să facă selecția informațiilor : cele care nu priveau S.E.G.M.A. erau trimise la secția a II-a a S.D.E.C.E. Birourile se aflau în apropiere de strada Antin. Lui Xav îi plăcea acolo. Le prefera celor din cartierul Défense. Cartierul i se părea mai uman, mai apropiat de amintirile sale din copilăria petrecută într-un mare oraș de provincie.

Dimineața părăsiseră vila. Valérie încă dormea. Raymond sosise, dornic să primească ordine și să le îndeplinească, pornit dinainte impotriva oricui i s-ar opune. Se strimbă cind află că trebuie să păzească o fată. Se temea de situațiile care nu solicitau mușchii. Înaînte de a se despărți, Philippe promise încă o dată că o să meargă să-l vadă pe Pernais. Perspectiva nu-i prea surîdea. Polițistul părea să păstreze un regretabil fond de cinste. Era puțin după ora unsprezeoe cînd telefonul sună. Era Pernais. „Cum îi mai merge onorabilului parlamentar ?“ — întrebă el imediat. „Nu l-ați văzut ?“ „Nu“. „Trebuie să treacă pe la dumneavoastră.“ „Fără îndoială că a uitat ! — se auzi vocea bajocoritoare a polițistului. Regret. Vroiam să-l felicit pentru că mai e încă în viață.“

Xav răspunse distrat că, într-adevăr, Philippe se descurcase frumos. Era furios. „Unde e acum ?“ — întrebă Pernais aspru. „Nu știu.“ „Și Valérie ?“ Tonul nu admitea nici o discuție. „Asta o știu : în plină prăbușire.“ „În plină prăbușire, dar unde anume ?“ „Pernais — zise Xav, după un timp — dați-mi un răgaz de o oră, am să vă sun eu.“ Vocea polițistului deveni gravă. „Xav, situația e rea pentru Dubay. Eu îmi fac meseria atît cît e posibil s-o faci în climatul actual. Iar pe de altă parte există azi tendința ca mai curînd să fie lăsați să cadă cu zgomot oamenii care au pete. Vîntul bate altfel și mă felicit. Sînt porcării care n-or să se mai facă — în orice caz, pentru moment. Spune-i asta lui Dubay !“

Închise după ce îi spuse că așteaptă un telefon de la el. Xav se gîndi o clipă, fără să se miște. Pernais avea dreptate. Furtuna sufla puternic. Opinia publică descoperea mecanismul prin care un grup de oameni, înalți funcționari, politicieni, oameni de afaceri, antreprenori, bancheri se îmbuibau din partea cea mai mare a prăjiturii. Vînturile începeau să bată altfel și, de aceea, poate că Philippe își pierduse capul. Era prea tentant să ai caietele lui Serrano. Furtuna putea izbucni : el o va birui. Victoria aparține celor care au cele mai voluminoase dosare despre concurenți. Ridică receptorul și formă numărul casei lui Philippe. Îi răspunse Christina. Nu-l văzuse pe Philippe decît o clipă. Dăduse mai multe telefoane și dispăruse. „Ai fost cu el noaptea asta și ești mai bine informat ca mine“ — spuse ea.

Nu credea o iotă. E drept însă că Xav îi servise lui Philippe de atîtea ori drept alibi ! Christina totuși nu-l disprețuia, ceea ce era surprinzător. Sună rînd pe rînd în toate locurile unde s-ar fi putut afla Philippe. Nicăieri nu fusese văzut. Xav dădu cu putere un pumn în masă ca să-și calmeze nervii. Îi venise o idee și trebuia urgent s-o verifice. Dacă se dovedea exactă, însemnă că Philippe depășise orice limită. Ar fi însemnat ceartă și lui Xav îi părea rău. De cinci ani admisese multe lucruri, pentru că ele îi confirmau că lumea este coruptă din creștet pînă-n tălpi și că nu trebuia să te străduiești s-o schimbi. Cînd gangsteri se împușcă între ei, o reacție sănătoasă este să aplauzi : societatea nu are decît de cîștigat. Dacă ei doboară un trecător inocent, atunci trebuie să-i masacrezi. Era gata să plece cînd sună telefonul. Vorbi Raymond, cu o voce plîngăreață. „Xav — zise el — a șters-o.“ „Bravo, teroare !“ „Nu pot să fac nimic. Mi-a luat cheia mașinii.“ „L-ai anunțat pe domnul Dubay ?“ „Nu l-am găsit nicăieri.“ „Vin într-acolo.“ „Nu sînt decît eu aici.“ „Tot e ceva !“

Așează receptorul în furcă. Temerile lui se precizau. Philippe încerca să dea o nouă turnură evenimentelor. Își urmărea nesăbuita lui idee și lui Xav îi părea rău că nu l-a înțeles. Avusese într-o seară un gînd aiurea, atunci cînd Serrano îl ispitea cu seiful deschis. De atunci nimic nu mai funcționa cum trebuie în capul său. Nimic de mirare : de mai multe săptămîni, Philippe era un pachet de nervi ; mai exact, din ziua în care unul din amicii săi, care făcea parte din S.A.C., serviciul de ordine al partidului său, fusese arestat. Xav nu putu să afle de ce se temea.

Ascensorul era ocupat. Coborî în grabă scările. Mașina se afla într-un parking învecinat. Pe autostradă se înscrise de la început pe banda a treia și n-o părăsi ; elibera drumul claxonînd puternic. Atmosfera era plăcută, iar soarele palid avea, totuși, ceva îmbietor. Ar fi fost atît de simplu s-o invite pe Valérie să dejuneze împreună într-un han la Bougival. La aproape un kilometru de vilă zări mașina lui Philippe. Drumul era mărginit de ambele părți de pădurea ale cărei frunze începeau să apară, prevestind sfîrșitul deplin al iernii. Mașina era oprită pe marginea coborîtă a drumului și cînd Xav se apropie zări o formă omenească prăbușită pe volan.

Philippe nu va mai fi niciodată ministru. Primise două gloanțe în cap, care îi smulseseră o parte din craniu și făcuseră să zboare speranțe, ambiții, dorințe. Xav avu un frison. Moartea nu avea același miros ca pe un cîmp de bătălie, unde ea face parte din riscurile profesionale.

Raymond aștepta în fața intrării, acoperind cu trupul lui poarta. Ai fi zis că e un mare cîine lup care nu se trezise în timpul unui jaf și care se așteaptă la o chelfăneală zdravănă. Se repezi spre portiera mașinii ca s-o deschidă. Nu avu timp. Xav ieșise deja. „Rămîi aici și așteaptă-mă“ — zise el. O luă la fugă către vilă. Raymond îl urmări din ochi. Era deci mai grav decît prevăzuse : Xav era un tip de treabă, însă cînd se supăra o făcea amarnic.

Xav sui scara. Știa acum unde se află ascuns caietul lui Serrano. O deducție foarte simplă : în noaptea morții antreprenorului, Philippe studiase documentele. Nu o putuse face decît la vilă și, de aceea, nu-l anunțase pe Xav decît dimineața, cînd revenise la Paris. Oboseala chipului său arăta că nu închisese un ochi toată noaptea. Xav își aminti de o confidență pe care i-o făcuse deputatul. În vilă se află, zicea el, o ascunzătoare foarte ingenioasă : un seif aparținînd proprietarului anterior. O simplă contraplacă îl acoperea și un imens cufăr țărănesc ascundea totul. În dimineața în care Philippe își făcea mărturisirile, Xav remarcase că două dintre unghiile lui erau rupte. Fără îndoială că se rupseseră mutînd mobila.

Nu se înșela. Un strat de praf aproape imperceptibil de pe podea făcea un unghi drept cu picioarele cufărului. Se puse să mute mobila. Reuși s-o deplaseze centimetru cu centimetru. Trebui în mai multe rînduri să se odihnească și să-și recapete suflul. Aceste cufere străvechi reprezentau o doctrină de viață. Erau puse într-un loc și acolo rămîneau pentru generații la rînd. Un copil poate astăzi cu o mînă să miște o comodă. Nimic nu mai stă locului, nici măcar mobila.

Contraplaca ieși la iveală. Fusese cu grijă încuiată din nou. În trecere, Xav luase un ciocan și o șurubelniță mare. O introduse sub contraplacă pe care o desprinse ușor. În cîteva clipe, o smulse. Apăru o cavitate. Caietul era aici, așezat pe alte dosare. Era de fapt o sacoșă veche, din piele galbenă, murdară. Xav o deschise. O grămadă de foi pluteau pe benzi magnetice. Trei caiete de elev justificau numele dat „amintirilor" lui Serrano. După ce le citise, Philippe le pusese la loc în grabă.

Xav închise din nou cu grijă contraplaca și puse cufărul înapoi. Cîștigase prima manșă. Dar el devenea o țintă în măsura în care era bănuit că deține această pradă de război. Philippe fusese împușcat din pricina ei ? Ieși. Raymond supraveghea mașina, ca și cum dușmani invizibili o rîvneau și se pregăteau să pună mîna pe ea. „E grav ?" — întrebă el. „Într-un fel da — răspunse Xav. Domnul Dubay e mort." Raymond deschise gura atît de mare încît Xav crezu că-i aude trosnind maxilarele. „Accident de mașină ?" — întrebă el. „Zace cu două gloanțe în creier." Raymond strînse pumnii. „Cine a făcut-o ?" — întrebă el. „Vom vedea mai tîrziu. Răspunde-mi acum la cîteva întrebări. Cum ai putut s-o lași să plece pe fată ?" Raymond coborî capul. „Nu am lăsat-o să plece" — zise el. „Ți-ai rîs atunci de mine ?" „Da. Dar din ordinul domnului Dubay, acum pot să vi-o spun." „E de preferat." Deveni dintr-o dată sever: „Raymond, știi că ai putea fi suspect ?"

Trecu timp de o fracțiune de secundă printr-o mare primejdie. Raymond se întreba care reacție ar fi cea mai demnă pentru un bărbat. Mîinile sale ajunseră la nivelul pieptului, în postura judokanului care își pregătește asaltul. Xav își zise că o să-l sugrume. Dar Raymond coborî mîinile. „Glumiți" — zise el. „Eu da, dar nu și polițiștii." „N-au de unde să știe că am fost aici !" „Dar fata ?" „Trebuie să mă scăpați din situația asta, domnule Xav !" — se rugă el. „Spune totul !"

Raymond se destinse. Pe la ora nouă primise un telefon de la Philippe. Trebuia să-i spună peste o oră Valériei că Xav a chemat-o și că o așteaptă în biroul din cartierul Défense. Era foarte important : avea știri pasionante. Raymond trebuia să-i împrumute mașina. „E ceea ce am și făcut, domnule Xav, cu toate că nu-mi place să-mi dau țărăboanța. A plecat ca din pușcă." Pe urmă trebuia să-i telefonez lui Xav că respectiva a șters-o. „N-am înțeles nimic." „Nici nu trebuie." Dar pentru el, totul era clar. Philippe încercase să-l dubleze și să scape de Valérie, fără ca Xav să poată să-i reproșeze ceva. Nu mai era responsabil de ceea ce i se petrecea fetei, după ce o ștersese. O aștepta pe drum. Dar devenise el vînat. Al cui și cum ?

Se uită la ceas. Era mai mult de amiază. Avea două lucruri de făcut, în același timp, ceea ce pune întotdeauna probleme : să-i dea de știre lui Pernais că nu va avea niciodată conversația dorită cu Philippe și să cîștige timp, ca s-o găsească pe Valérie înaintea poliției. Mai avea și interesul să pună cît mai repede tașca la loc sigur. Esențialul era să-și chibzuiască bine timpul. „Caută-mi o buturugă" — zise el lui Raymond. Acesta se supuse. Dacă i s-ar fi cerut și un pom de crăciun, la fel de repede ar fi plecat, fără să ceară explicații. Dispăru în spatele vilei. Xav țîșni în casă, luă tașca și o puse în portbagajul mașinii lui. Raymond se întoarse cu două buturugi ca să arate că e de bună credință. „Pune una în mașină, pe scaunele din spate, porunci Xav. Ai să vii cu mine : am să-ți arăt locul unde domnul Dubay a fost asasinat. Ai să aduci acolo poliția." „Și dumneavoastră ?" „Am o cursă de făcut."

Raymond fu foarte emoționat de spectacolul oferit de Philippe și capul său ciuruit. Ar fi vrut să găsească una sau două fraze bine simțite. Xav nu-i lăsă răgazul. Îl sili să se urce din nou în mașină și ajunseră înapoi la vilă. Formă la telefon numărul lui Pernais. Polițistul răspunse imediat. „Domnul Dubay a fost asasinat" — îi vesti Xav. Evenimentul nu păru să-i provoace polițistului nici surpriză, nici emoție excesivă. „Sosesc" — zise el. Xav alergă la mașină, explicîndu-i lui Raymond că polițiștii sînt pe cale să vină dintr-o clipă în alta. Își închipui furia lui Pernais, cînd o să-i constate absența, dar asta este tristețea vieții : provocăm mereu necazuri oamenilor pe care îi iubim.

Vila lui Serrano de la Saint Cloud era situată pe culmea unei grădini care domina Parisul. Era foarte albă și cerea mult soare ca să fie ea însăși cu adevărat. Serrano trebuie să se fi gîndit la țara sa natală construind-o. Aici arăta puțin cam palidă. Grilajul era deschis și o alee cu prundiș urca spre vilă. Xav făcu să scîrțîie pietrișul. N-avea de pierdut nici o secundă. O ușă grea de lemn sculptat cu o căutată pretenție însemna intrarea. Sună. Un tremolo ascuțit îi răspunse. Așteptă. Ușa se deschise. Se arătă o fată foarte tînără, cu părul ca pana corbului. El întrebă de doamna Serrano. Fu întrebat : din partea cui vine ? Fata avea un înspăimîntător accent italian. „Sînt un prieten de-al Valériei" — spuse el.

Ea păru speriată. Pe urmă fugi în vilă fără să-l roage să intre. Reveni după cîteva secunde și îi făcu semn să o urmeze. Închise cu grijă ușa. Intră în urma fetei într-un salon mobilat după gustul micburghez, urîtă copie a stilului vechi, cu țesături fără strălucire. O femeie corpolentă, cu o față buhăită, era așezată într-un fotoliu. Îl întrebă din priviri. Ochii îi erau roșii. Doamna Serrano nu încetase să plîngă de la moartea soțului ei. „Nu vă cunosc" — zise ea. „Valérie a încercat să-l omoare pe domnul Dubay, deputatul. N-a reușit. Un altul însă nu a mai dat greș. Trebuie s-o regăsesc". „Ați venit s-o arestați ?" „Dimpotrivă." Ea dădu din cap. „Nu vă cred." „Sînt un prieten al domnului Dubay. Eram împreună, ieri, cînd ea a vrut să-l străpungă cu pumnalul. Eu l-am împiedicat pe domnul Dubay să înainteze o plîngere." Ea nu răspunse. „Ați mai văzut-o pe Valérie de ieri ?" „În dimineața asta. A sosit ca o nebună. Și-a luat cîteva lucruri. M-a îmbrățișat și a plecat." „Unde este acum ?" Tăcere. „Eu pot să vă spun unde a fost noaptea trecută. În vila domnului Dubay. Primită cu toate onorurile. Vroiam s-o punem la adăpost." „De ce ?"

Lacrimile îi năpădeau ochii. „Știți foarte bine, doamnă Serrano. Nu a venit nimeni să vă vadă în ultimele două zile ?" „Prea multă lume — spuse ea. Polițiști. Oameni străini, cu accent corsican. Un bărbat înalt cu fața albă." „Ce vroiau ?" „Se pare că soțul meu avea hîrtii care îi interesau și de care aveau nevoie.“ „Știți atunci despre ce este vorba.“ Ea dădu din cap de mai multe ori. „Gino îmi spunea totul.“ Remarcă uimirea lui Xav. „Dar nu mai țin minte nimic — continuă ea. Nu pricepeam o iotă din afacerile soțului meu.“ „Unde e Valérie ?“ — întrebă el. Femeia tăcu și trupul i se aplecă înainte, ca sub o grea povară. „Polițiștii vor veni — zise el. Nu trebuie nici măcar să știe că a trecut pe aici.“ „Iar dumneavoastră trebuie să vă dau adresa. De ce ?“ — se miră ea. „Dacă Valérie e arestată, pierd orice speranță de a-l găsi pe cel care l-a ucis. Se va pune în circa fetei dumneavoastră omorul...“. Argumentul păru s-o înduplece. „Mi-a interzis să vorbesc“ — spuse ea. „Nu știa că domnul Dubay era mort !“ „Sau poate pentru că o știa cu vîrf și îndesat !“ „Nu ea l-a ucis !“ „Într-adevăr, nu cred — zise ea după un timp. Avea chef s-o facă. Acum înțeleg multe lucruri.“ „Atunci înțelegeți că trebuie să aveți încredere în mine !“

Ea își așeză coatele pe brațele fotoliului, unindu-și mîinile scurte și grase. Își răsturnă capul pe spate ca să respire în voie. Părea că ar fi cerut sfatul unei divinități. „Mi-a spus puține lucruri — zise ea, ca și cum ar fi vorbit cu sine însăși. Între altele, că a întîlnit un tip nu prea dezagreabil. Sînteți poate dumneavoastră.“ „Cred că da.“ Ea șopti deodată o adresă și pe urmă, temîndu-se că Xav n-a înțeles-o, o repetă. „Du-te repede — spuse ea. Și veniți la mine !“ Făgădui. Femeia îi întinse mîna pe care el o strînse. Ea plîngea. Bărbatul se întoarse și părăsi încăperea.

Era o stradă care urca prin Montagne Sainte-Geneviève, între două rînduri de fațade gri sau de un ocru murdar, clădiri inegale, formînd între ele unghiuri bizare, cu ferestre ca niște găuri de unde răzbăteau frînturi de muzică, sau plînsul ascuțit al unui cîntăreț nebun. Cartierul adăpostea un număr de comunități ciudate de tineri. Clădiri întregi le erau lăsate la dispoziție, proprietarii preferînd să nu ia chirie decît să le restaureze. Xav se opri la numărul 11. O intrare la fel ca și celelalte, o gaură după care se putea întîlni orice, o mare de apă rîncedă, un covor de gunoaie, corpuri culcate. Înaintă cu prudență. O lumină difuză îi îngădui să zărească o scară de lemn cu treptele rupte. O luă în sus. La primul etaj auzi în spatele unei uși voci care recitau una după alta un poem despre o revoluție. Un flaut puncta distihurile. Cuvintele erau cînd în franceză, cînd în spaniolă. Se vorbea despre un țăran care murea pentru că tăiase prea multă trestie de zahăr. Era celebrat ca un erou. Xav continuă să urce și la al treilea etaj se opri. Pe o ușă, o pancartă invita acolo pe cei care se simțeau „frați cu toții“. Apăsă pe clanță și ușa se deschise. Rămase în prag, descoperind o încăpere de patru metri pe patru, cu pereți cenușii. Mai mulți băieți și fete în cerc. Discutau și rîdeau. Un băiat se ridică văzîndu-l pe Xav. Avea o barbă blondă, care îi acoperea jumătate din față, ochi albaștri și buze groase. Era aproape la fel de înalt ca și Xav și purta blugi murdari și o tunică albastră cu nasturi aurii. „Frate, intră și fii binevenit. Chiar dacă aduci violența, noi n-o să-ți răspundem decît cu blîndețe.“

Pe zid erau lipite desene din mari pete colorate. Unul reprezenta un Crist crucificat și un înspăimîntător om de afaceri îi străpungea ficatul. „Nu ești de-ai noștri — reluă băiatul. Ți-e teamă de murdărie ?“ „Am văzut lucruri și mai urîte.“ Privi fetele una după alta. Valérie era a cincea. Ea coborî privirea. „Adevărata murdărie nu se află aici — spuse băiatul. Ea se află în hotelurile particulare din arondismentul 16 sau la Domul Invalizilor. Ești de acord cu asta ?“ Xav izbucni în rîs : „Pot să-ți dau chiar relații amănunțite despre acest subiect“. „Nu-i nevoie. Crist ne informează.“ În același timp își ridică brațele spre plafon. „Așază-te — spuse el. Oficiem.“ Xav continua s-o fixeze pe Valérie, fără să reușească să-i surprindă privirea. „Aș vrea să vorbesc totuși cu una din aceste fete, cu Valérie.“ „Ești de la poliție ?“ „Nu“. „Din fericire, pentru că altfel te-aș fi rugat să ieși.“ „Și dacă n-aș fi făcut-o ?“ „Am fi plecat noi. Pentru că tu ai fi necinstit acest ungher.“ Vorbea cu tonul cel mai serios cu putință. Doi băieți îl aprobară cu gravitate. „Valérie are nevoie de ajutorul meu“ — zise Xav. „Ea are sprijinul nostru. Asta-i ajunge.“ „Mi-e teamă că lucrurile nu stau chiar așa.“

Xav hotărî că a făcut destule concesii. Se întoarse direct spre Valérie și i se adresă : „Trebuie să-ți vorbesc, Valérie. Imediat.“ Ea rămase tăcută și cu privirea absentă. „Frate, nu vrea să-ți răspundă. Du-te.“ Ceilalți doi băieți îl priviră fix pe Xav. „Valérie — repetă el — am să-ți vorbesc doar un sfert de oră. După aceea o să faci tot ce vrei.“ „Mi-ai întins o capcană !“ — strigă ea. „Nu, Valérie — zise el răbdător. Chiar despre asta vreau să stăm de vorbă. Poți să m-ajuți să înțeleg.“ Ea se ridică și își ocoli tovarășii. Ajungînd lîngă băiatul care îl primise pe Xav, se opri și îi puse mîna pe umăr. „Nu cred că sînt în pericol cu el“ — spuse ea. „Faci cum crezi, soră. Dacă ți-e frică, fugi și revino printre noi.“ Ea trecu pragul ușii și Xav o urmă salutat cu un „pe curînd, frate,“ rostit în cor.

Ajunși în stradă, Valérie propuse să intre într-un bistro apropiat. Era îmbrăcată într-o rochie lungă în stil hindus. „Sînt băieți blînzi și liniștiți“ — spuse ea. Iubesc viața și dragostea. Sînt fericiți.“ Rîse. „Fii sigur, avem paturi de dormit. Și mîncăm destul de bine. Nu sîntem nici măcar vegetarieni. Poate că e o lipsă de curaj.“ „Din ce trăiți ?“ „Unii dintre noi muncesc.“ Ea șovăi. „Unii au cîte ceva de la părinții lor“ — spuse el. „Da.“ Ajunseră în fața cafenelei, o dugheană din colțul unei străzi, cu o vitrină murdară prin care se zărea o încăpere destul de întunecată. Intrară și se așezară la masa cea mai retrasă. „Dubay e mort“ — zise el. „Știu : eu l-am omorît.“ Vorbise cu o voce liniștită. „Vroia să mă omoare, nu-i așa ?“ „Cred că da.“ „Și telefonul tău trebuia să mă atragă în capcană.“ „N-am dat nici un telefon.“ „Nu te cred.“ „De ce-aș fi venit ?“ „Ca să mă regăsești ! Ai păcălit-o pe mama, nu-i așa ?“ „Am convins-o că nu reprezint o amenințare pentru tine. Adevărul e că Philippe mi-a telefonat că ai fugit. Nu-i mai puteam reproșa nimic dacă ți se descoperea cadavrul.“ „Mă aștepta pe drum. Cînd am trecut, mi-a făcut semn să opresc. Am coborît și am mers către el. Mi-a zis :

urcă repede. Nu știa că am un revolver." „Unde îl țineai ascuns ?" „L-am găsit în mașina lui Raymond." El nu zise nimic. Se intimpla foarte rar ca Raymond să fie înarmat. „Poliția o să te descopere." Ea vru să protesteze. „Iți imaginezi că nu se știe ce se petrece în comunitățile voastre ? Pernais o să ordone intr-o zi o razie. Chiar dacă scapi pe moment, o să pună mina pe tine cit se poate de repede..." Ea surise. „Știu, frații tăi or să facă scandal. O să fii o martiră. Ai chiar șansa să fii una cu toate mizeriile pe care le comportă o asemenea situație. Norocul tău ar fi, totuși, să te găsească mai intii Pernais. Tot ceea ce riști sint citeva palme !" „De ce spui asta ?"

O neliniștise. Își atinsese scopul. „La baza intregii povești stă poate caietul tatălui tau. Nu știi unde e, eu nici atit. Dar nici alții. Or, sint cițiva care tremură din pricina lui. Și printre ei nu sint îngeri. Dacă îi amuză să-ți ardă sinii și citeva locuri bine alese cu un aparat de sudură asta n-o să facă pe nimeni să plingă. Vrei să accepți un asemenea pericol ?" Patronul, un om tinar, brunet, se apropie. Comandară bere. „Atunci — spuse ea — e mai bine să mă dau pe mina polițiștilor și să mărturisesc totul." „Cum vrei. Dar ascultă-mă mai intii. Nu știu adevărul despre moartea lui Philippe. Spui că tu l-ai omorit. Nu cred. Dar doreai asta cu atita ardoare incit ești gata să te lași condamnată. Philippe s-a servit de mine ca să-ți intindă o cursă și a murit. Dar dacă mergi la poliție, va fi pentru ei o mană cerească. În orele următoare, dovezile or să te copleșească într-un asemenea ritm incit chiar dacă retractezi, n-o să mai fii crezută. Ești prea comodă, Valérie, în rolul de acuzată. O fată drăguță, ucigașa unui deputat, ca să-și răzbune tatăl : e minunat. Se va uita tot restul, adică putreziciunea pe care o urăști. O să-i servești astfel chiar pe cei care te dezgustă. Nu se va ști niciodată cine l-a ucis pe tatăl tău și, apoi, l-a omorit și pe Philippe. Și in cazul in care nu mărturisești tot vei fi suspectă. Or, eu vreau să aflu adevărul. E o curiozitate personală. Sau un ultim rest al unui sentiment de dreptate care mă obseda cu mult înainte." Ea își sfirși ginditoare paharul. „Mă intreb de ce te ascult." „Pentru că vorbesc cu bun simț. Sint sigur că polițiștii sint deja la mama ta și te caută. Fără a mai vorbi de personaje și mai de temut încă."

Ea il privi deschis, pentru prima oară de la începutul discuției. Avea ochi mari și întunecați. El făcu socoteala că are cam cu douăzeci de ani mai mult decit fata. „Vii cu mine — zise el. O să te duc intr-un loc sigur. Dar mai intii trebuie să-mi schimb mașina. Pernais o va semnala pe a mea la toate posturile de poliție din Franța. În această clipă cred că mă visează in temniță." Gindul il amuză. Chemă pe patron, plăti și se ridică. „Ai ceva de luat de sus?" Arătă către clădirea comunității. Ea făcu semn din cap că nu : regula era ca atunci cind se retrăgeau, membrii comunității să lase fraților lor tot ce adunaseră.

În mașină el cumpăni situația. Nu era prudent să treacă pe la apartamentul său de lingă Ternes. Pernais reacționa repede. Se putea intimpla ca el să fi dat instrucțiuni severe în ceea ce-l privește. Din clipa în care văzu un loc liber pe bulevardul Saint-Germain îl și ocupă. Îi ceru Valériei să aibă puțină răbdare, asigurind-o că în curind lucrurile vor începe să se miște. Intră intr-o cafenea și se duse direct la cabina telefonică. În viața lui clandestină își formase obiceiul să aibă intotdeauna în buzunar citeva fise. Formă un număr. Îi răspunse o voce feminină. Era secretara unuia dintre prietenii săi, un bătrin algerian, care se ocupa cu închirieri de mașini. Obținu legătura cu el numaidecit. Celălalt începu să-și istorisească viața. Henri era un băiat fericit să trăiască, deposedat de orice pornire ostilă față de oricine, pasăre rară într-un secol în care se vorbește atit de mult despre agresivitate. Xav îl întrerupse. Avea nevoie urgentă — insistă asupra cuvintului — de o mașină pe care n-o putea închiria sub numele său. „Tu — comentă amicul — fără lovituri pe ascuns cazi în melancolie !" Xav îl auzi reflectind. „E greu ce-mi ceri — suspină amicul. Nici nu-ți închipui cite necazuri am deja cu clienții obișnuiți !" „Promit să vin în curind să-mi istorisești !" „Bine — zise celălalt — am ce-ți trebuie. Dar dacă mi-o prăpădești sint pe liber. Sau te descurci ca să mi-o inlocuiești." Xav promise. Prietenul se mai plinse puțin și pe urmă întrebă unde să aducă mașina. „Vin eu la garaj — zise Xav. Pentru că mai trebuie să mi-o ascunzi și pe-a mea. Și mai am de transportat un pachet de la un portbagaj la altul, fără ca persoana care e cu mine să vadă !" „Drăguț ! Pachetul e un defunct ?" „Deloc !" „E mai puțin nostim ! Adăugă : vino repede". Pe urmă închise.

Garajul era în arondismentul 14, o imensă clădire nouă, care avea în partea stingă birouri. Fațada de sticlă era o pomană pentru trecătorii care puteau să caște ochii la dactilografele așezate în ordine la măsuțele lor. Și amatorii de peisaj nu lipseau. Era una din distracțiile rentierilor din cartier. Xav ochi o cafenea în apropiere. „O să mă aștepți acolo" — spuse el Valériei. Ea făcu o grimasă. „De ce această neincredere ?" „Cer un mare serviciu unui prieten — zise el. Mi-l face fără entuziasm. Nu vrea martori." Păru convinsă, cobori din mașină și se îndreptă către cafenea. El intră și întrebă de prietenul său la recepție. O fată din personalul de serviciu, cu un taior albastru și cu o mică șapcă ridiculă, îi indică drumul cu o amabilitate distantă. După ce se invirti pe două sau trei culoare, ciocăni la o ușă. Îi răspunse vocea lui Henri. Totul era deja în ordine. Henri, care se mai îngrășase, dar își păstrase întreg antrenul, pregătise mașina, o Lancia nouă, abia rodată, care atingea cu ușurință 200 la oră și costa o groază de bani. Avertisment pentru Xav. El vorbise cu serviciile de vinzare : în caz de lovitură i-o înlocuiau imediat, însă trebuiau bani lichizi. „Ai terminat ?" — întrebă Xav. „Lucrezi pentru contrainformații ?" — întrebă Henri, cu invidie. „Într-un fel." „Ai noroc. Eu mă plictisesc. Singurele întimplări mai hazlii survin atunci cind cite un caraghios are un accident și nu consoarta e cea de lingă el în mașină." El se ridică. Xav era gata să-i spună să nu se deranjeze. Dar Henri i-o tăie scurt : nu vroia să mai știe cineva de povestea asta. „Ai noroc. O inchiriasem pe numele meu, pentru că vroiam să plec într-un week-end."

Era o maşină albastru-azurie, un vehicul scînteietor. Xav îşi aduse Triumph-ul cît mai aproape posibil. Scoase din portbagaj taşca. Henri păru decepţionat. Îi ţinuse companie lui Xav doar ca să asiste la transbordare. „Asta-i tot ?" — întrebă el. „E destul aici ca să sară în aer Republica !" — zise Xav, rîzînd. Apoi se instală în Lancia. Îi studie vitezele ajutat de Henri. „Nu eşti însoţit ?" — întrebă el. „Mă aşteaptă în bistrou." „E atît de nasoală încît nu vrei s-o arăţi ?" Izbucni în rîs şi-i întinse mîna lui Xav. „Două sute de mii şi jumătate — repetă el. Dar tu ai de unde."

În faţa cafenelei, Xav claxonă. Văzu gesturile disperate ale Valériei. Se repezi înăuntru. „N-am o leţcaie !" — zise ea. Xav plăti în grabă. Ea se amuza. Cînd văzu Lancia o admiră — „E o maşină cum toţi tinerii hippi ar vrea să aibă" — spuse ea surîzînd.

Henriette Pavois o studie pe Valérie cu interes, cu ochii abia deschişi din pricina fumului de la ţigara uriaşă pe care o ţinea între dinţi. Avea 50 de ani, măsura 1,75 metri, cîntărea 75 kilograme, idealul feminin, spunea ea, era brună, cu chipul decis şi puţin cabalin. Purta un pantalon de călărie şi un pulover cu guler de marinar, care îi scotea în relief bustul puternic. „E foarte drăguţă" — zise ea. „Mulţumesc, doamnă" — spuse, politicoasă, Valérie. „Maşina nu e nici ea rea deloc" — continuă Henriette, adresîndu-se lui Xav. „Mulţumesc, doamnă" — zise el, imitînd-o pe Valérie. „Intră".

Păşiră într-o curte care înconjura o mînăstire din secolul al XII-lea, construită de benedictini, în stil pur roman, capodoperă bineînţeles în pericol şi care s-ar fi prăbuşit de mult timp. Eforturile Henriettei o ţineau în picioare, care cheltuia astfel averea părinţilor ei, mari băcani din Yonne. Aparţinea de fapt soţului ei, o fantomă firavă, pe care îl luase în căsătorie, din dragoste, cu treizeci de ani înainte şi care murise la datorie vrînd s-o urmeze cu curaj pe Henriette în excesele ei gastronomice şi amoroase. Fără a mai vorbi de pasiunile ei politice, absolut incoerente. Henriette era întotdeauna de partea celor învinşi. Adăpostise rînd pe rînd oameni ai F.L.N., oameni din O.A.S. Xav petrecuse la ea o săptămînă şi păstrase o amintire de neşters. Niciodată nu băuse şi nu mîncase atîta. Henriette era de o discreţie eroică. În cursul vieţii, fusese de trei sau patru ori bătută măr, nu fără a reuşi să-l facă KO pe unul dintre sticleţii care o loveau.

Intrară în mînăstire. Una dintre coloane era susţinută de piloni. „E gata să se prăbuşească — zise Henriette — o repar". Îi conduse spre sala care îi servea de locuinţă, vechiul apartament al abatelui, o încăpere mare, al cărei plafon era susţinut de arcuri de piatră. Un vast şemineu, o masă, fotolii îmbrăcate în velur care se destrăma. Îi invită să se aşeze. „Te rog s-o găzduieşti pe Valérie cîteva zile" — zise Xav. „M-aş fi mirat să fie vorba de altceva, Ce a făcut ?" „Nimic". „Vrea deci să se odihnească." „Dacă zici tu...".

Henriette trase din ţigara care se stingea. Un nor de fum îi ascunse o clipă chipul. „Şi tu ?" „Am diverse treburi de rezolvat." Henriette se încruntă. „Citesc ziarele, privesc la televizor... Nu aveam impresia că se petrec evenimente destul de importante pentru ca un om ca tine să dezgroape mitraliera.". „Doi prieteni de-ai mei au murit în mod curios." „Asta n-a răscolit mulţimile !" „Poate că le va răscoli curînd." Henriette îl privi cu interes. „Şe va trage cu puşca ?" „Uşurel, fără nici o îndoială." Ea fu decepţionată. Vedea deja mînăstirea umplîndu-se de oameni călare, de masculi, de adevăraţi bărbaţi. „N-am parte decît de tîrîie brîu azi" — zise ea. Valérie se amuza fără să se ascundă. Xav îi explicase cum o cunoscuse pe Henriette. Si-l imagina în patul gazdei. Nu greşea. A face dragoste cu Henriette era o întreprindere temerară. „Sper că o să ne înţelegem bine" — zise ea, privind-o pe Valérie. „De ce nu ?" — zise aceasta. „E o hippie" — spuse Xav. „Bravo — zise Henriette. Se pare că au pasiunea de a renova satele abandonate. Am să-i dau de lucru !" „Tatăl ei era un mare antreprenor imobiliar" — adăugă Xav. Henriette păru surprinsă. „Nu mă miră că a fost dezgustată" — trase ea concluzia.

Lumina venită de afară era tot mai puţină. Pe cer trecu un nor mare. Era aproape de ora patru. Xav mai avea multe de făcut. Se ridică. Valérie îl imită. Veni către el. „Mi-ar fi făcut plăcere să rămîneţi" — zise ea. Henriette întoarse capul, prefăcîndu-se că încearcă să mai păstreze aprinsă ţigara care îşi cerea lovitura de graţie. „O să revin" — zise el. Îi mîngîie părul. Ea îşi întinse buzele şi el o sărută. Henriette trase un fum care fu şi ultimul.

Ploaia se izbea de caroserie, dar Xav nu-i acorda nici o atenţie. Se oprise pe un drumeag de pămînt, într-o pădurice reperată pe naţională 7, aproape de Auxerre. Nu putuse să aştepte mai mult, deschisese taşca şi explorase grăbit documentele. Nu era decepţionat. Serrano avea în caietul său suficiente informaţii ca să populeze închisorile republicii cu destule persoane care se prefăceau că o servesc. Totul era consemnat cu amănunte : demersurile făcute de antreprenorul singur sau însoţit de notabilităţi, Philippe nefiind singurul printre ei, sumele vărsate parlamentarilor, înalţilor funcţionari, directorilor de ministere sau şefilor de servicii, întrevederile cu doi sau trei miniştri, „sfaturile" acestora să se adreseze unei bănci mai curînd decît alteia, „cotizaţiile" vărsate diverselor grupări, S.A.C.-ul revenind în mai multe rînduri sub pana lui Serrano. Era un repertoriu al corupţiei, un îndreptar care ar fi putut fi preţios pentru cine nu cunoştea drumul reuşitei. Ştiai după lectură totul despre maniera de a-ţi folosi cît mai bine relaţiile. Cu toată stîngăcia stilului, era un extraordinar tablou de moravuri. Cîrdăşia dintre marea administraţie, afaceri şi politică era acolo descrisă mai bine decît în nu ştiu care raport oficial. Serrano avea un mare dar, acela al memoriei vizuale. Xav întîlnea, răsfoind paginile, nume cunoscute. Fără îndoială că nu afla mare lucru. Nu ignora prea multe din tot ceea ce consemnase Serrano. Totuşi, un oarecare număr de fapte deveneau şi mai limpezi. Serrano dezvăluia cu cruzime originea averii sale : primii săi bani veneau dinspre drog. În jurul anilor '50, descurajat, dîndu-şi seama că va stinge var zadarnic toată viața, Serrano acceptase oferta unui compatriot : să treacă într-o încărcătură de material o cantitate de morfină. Cel care o primea în Franța era Fondari. Numele proprietarului de farmacii revenea deseori în amintirile lui Serrano. El se vădea puțin cîte puțin ca unul dintre șefii filierei franceze pentru trecerea și distribuția drogurilor. Un șef fără milă, pentru că Serrano îl prezenta ordonînd lichidarea adversarilor, printre care un gangster cunoscut din Marsilia. Antreprenorul demonta mecanismul execuției, dădea numele ucigașilor și organizatorilor ei, evalua remunerația lor și divulga locul unde se refugiaseră, o insulă italiană. Era vorba de un demers făcut de Philippe în favoarea unui om de-al lui Fondari, pe lîngă un judecător de instrucție de la Versailles. Serrano mai expunea în detaliu felul în care construise un ansamblu de lux în regiunea pariziană. Cumpărase un teren al unei herghelii dezafectate, pe care era absolut interzis să construiești. Pe urmă formă o societate anexă, în care figura ca administrator un deputat devenit ministru pe un post care îi dădea dreptul să-și spună cuvîntul în privința derogărilor. În aparență nimic nu lega acea societate de proiect. Dar personalitățile alese ca să figureze în consiliul de administrație formau o rețea care depindeau direct de ministru. A trebuit toată presiunea acestuia din urmă pentru ca obstacolele ridicate de administrație să fie îndepărtate.

Xav începu să trieze hîrtiile. Făcu două grămezi, detașînd de celelalte o parte din cele care se raportau la activitatea lui Fondari. Adăugă la ele dosarul hergheliei dezafectate. Pe urmă extrase o serie de hîrtii în legătură cu un personaj cu care luase masa de mai multe ori în tovărășia lui Philippe. Era un oarecare Ducor, un barman care în timpul războiului din Algeria se înrolase la serviciile secrete. Pe urmă făcuse parte din S.A.C. unde fusese compromis prin asasinarea unui tip care lipea afișe. Serrano îl denunța că practica șantajul și extorca fonduri. Reciti rapid documentele pe care le pusese deoparte. Datorită lor putea compromite un ministru și un secretar de stat, pe Fondari, Ducor, doi funcționari de rang înalt, trei membri de cabinete ministeriale, cîțiva deputați dintre care unii din opoziție — corupția nefiind privilegiul exclusiv al oamenilor aflați la putere —, un director de bancă, cîțiva membri ai P.D.C., dintre care un producător de filme. Toți se cunoșteau, luau masa împreună, se tutuiau, se culcau cu aceleași fete în aceleași bordele, lingeau din același blid care nu se mai termina.

O luă pe drumul spre Auxerre. Ploaia îi întuneca parbrizul. Mergea foarte repede, absorbit de gînduri. Erau gînduri vesele. Se simțea eliberat. Nu iubise niciodată ceea ce făcea împreună cu Philippe și tocmai descoperise că prietenul lui îi ascundea o parte din activitate, știind că, în ciuda nepăsării sale afișate, n-ar fi înghițit totul, ca de exemplu istoria cu drogul. Acum putea să dea drumul buldozerelor ca să curețe terenul. Chiar dacă i s-ar fi atras atenția că trebuie să se uite mai întîi dacă pantofii săi nu erau la fel de murdari ca și cei ai altora, avea un răspuns : dacă ai fost respingător un timp, nu trebuie să fii așa toată viața. Putea, de asemenea, să-i ofere lui Fondari caietele și să i le vîndă contra unei slujbe bine plătite. Era o soluție. Xav n-ar fi fost disprețuit dacă opta pentru ea. Dar nu făcuse niciodată nimic altceva decît ceea ce-i plăcuse. În cel mai rău caz, o să meargă cu Valérie la „frați" și o să cînte cu ei cîntece porcoase. S-ar fi culcat cu Valérie și îl încerca din ce în ce mai mult dorința asta. Trebuia să se grăbească la vîrsta lui. Și, bineînțeles, că trebuia să evite să facă din ea vedeta spectacolului.

În Auxerre căută un fotograf. Ajunse la o dugheană mică. Se lăsa noaptea. Zări prin geam un băiat destul de tînăr, chel, cu ochelari, un doctor Faust pe cale să reîntinerească. Intră și întrebă dacă putea să fotocopieze documente. Celălalt întinse mîna. „Vreau să le fac singur — zise Xav. O să plătesc același preț". Băiatul dădu din umeri. „Sînt planurile submarinului atomic ?" — întrebă el. „Fotografii pornografice". „O să-mi arăți cel puțin una" — spuse fotograful și se îndreptă spre fundul prăvăliei, invitîndu-l pe Xav să-l urmeze. Era mai curînd o debara decît un laborator. Aparatul nu era prea perfecționat, dar dădea clișee foarte clare. Xav petrecu o oră și jumătate fotocopiind filele pe care le alesese. Erau mai mult de o sută.

„Nu-mi arăți nimic ?" — întrebă patronul în timp ce Xav îl plătea. „Dacă fac asta îți sfîrșești ziua la postul de poliție..." Luă sub un nume fals o cameră la un hotel din oraș. Era o veche clădire renovată. Mîncă excelent, melci și friptură cu vin. Își petrecu seara recitind caietele. Avea impresia că explora un imens abces care rodea societatea și în care se lingeau pe buze zeci de microbi lacomi.

La ora zece dimineața, a doua zi, cumpără o servietă diplomat în care transferă fotocopiile. Pe urmă se duse la o bancă și închirie un seif. Cînd fu singur în sălița blindată, închise în seif tașca lui Serrano. Erau puține șanse să fie căutată acolo. Se îndreptă spre Paris, se duse la garajul lui Henri, care se arătă extraordinar de satisfăcut să-și regăsească Lancia fără nici o zgîrîietură și reintră în posesia Triumph-ului. Ridică perna din spate, desprinse placa metalică pe care se sprijinea și ascunse acolo servieta diplomat. Apoi își spuse că a sosit momentul să ia legătura cu Pernais.

Polițistul nu era deloc mulțumit. Ochii săi, de obicei gînditori, fulgerau de mînie. „Să știi că am dat ordin să fii căutat" — zise el. „Nu era nevoie să vă deranjați, aveam intenția să vin chiar din clipa în care aș fi putut". „Descoperi cadavrul prietenului dumitale și pe urmă o ștergi ! Știi ce se poate deduce ?" „Nu". „Că ai combinat ceva. Cu micuța Valérie în special." „Unde e ?" Pernais avu un surîs copleșit. „Îți bați joc de mine ?" „O caut, fără s-o găsesc." „Se prea poate. Dar e posibil și să minți".

Declară că va fi cinstit. După opinia lui, totul pornea de la moartea lui Serrano. Atentatul ratat împotriva lui Philippe arăta că Valérie îl bănuia de asasinat. Se știa acum, datorită lui Raymond, că ea își petrecuse noaptea la vilă și că fugise de acolo. Xav îl recunoscu pe Raymond și devotamentul său orb, prin faptul că susținea o teză care nu compromitea pe nimeni. „Citeva clipe după aceea, ca prin hazard, Philippe e găsit mort. De dumneata, ce minune!“ — zise Pernais. Fugise sperind să-l găsească pe Xav in rugăciune lingă corpul prietenului său. Îl primise bruta aceea de Raymond. De Xav nici o urmă. „Ar fi mai bine să găsești o explicație coerentă“ — spuse el. „Nu știu dacă e coerentă. E insă simplă. Tunai și fulgerai la telefon pentru că nu l-ai văzut pe Philippe atunci cind mi-a promis că o să treacă pe la dumneata. L-am căutat peste tot, fără să-l găsesc. La un moment dat, Raymond imi dă un telefon că Valérie a fugit. Mă urc in mașină și inainte de a ajunge la vilă il găsesc pe Philippe asasinat. Te anunț. Nu te aștept, e adevărat, mă duc direct la mama Valériei ca să aflu unde e fata. Bătrina mă trimite la plimbare“. Pindi chipul lui Pernais. Nici o surpriză pentru polițist : doamna Serrano iși susținuse rolul așa cum ii ceruse Xav. „Am plecat in hoinăreală. Nici un rezultat“. „Cu mașina dumitale ?“ „Da“. „Curios. A fost dată in căutare, in special la Saint Germain de Prés și la Maubert, peste tot unde umblă fata. Nimeni n-a văzut-o“. „Am mers și pe jos“. „Excelent pentru sănătate“.

Se sprijini pe coate și se apleacă inainte. „Trebuie s-o regăsesc pe domnișoara Serrano cit mai curind. Ea l-a omorit pe domnul Dubay“. „Ce dovezi ai ?“ „Cartușele au fost trase dintr-o armă aparținind tatălui ei.“ „A fost găsit pistolul ?“ „Nu, doar cartușele goale.“ Xav se incruntă la față. „N-am văzut nici unul.“ „Într-adevăr. Se aflau sub mașină.“ „Nu e o traiectorie normală.“ „Ucigașa le-a impins cu piciorul ca să le ascundă.“ „Cam stingaci, nu-i așa ?“ „Nu-i o profesionistă.“ „Cum ați identificat arma ?“ „Datorită fișierului. Acum doi ani, Serrano a rănit un hoț care intrase la el. S-a făcut expertiza armei. Păstrăm caracteristicile tuturor armelor care ne trec prin mină intr-o manieră sau alta.“

Xav știa că era imposibil : Valérie nu putea să-l omoare pe Philippe, dacă te țineai după orarul furnizat de Raymond. Nu avea arma asupra ei și nu avea timpul necesar să meargă s-o caute la Saint-Cloud : Philippe o aștepta pe drum. Dar nu putea să dezvăluie asta lui Pernais fără să-l pună in cauză pe Philippe și să-l denunțe ca pe ucigașul lui Serrano. „Inutil să-ți spun — zise Pernais — că afacerea face un mare scandal. La minister mi se dau toate mijloacele de care am nevoie. Trebuie s-o regăsesc pe Valérie Serrano. Cu atit mai mult cu cit există convingerea că are caietele tatălui ei. Un ministru face o criză de nervi la fiecare sfert de oră. Cere să fie torturați toți cei care sint bănuiți că știu ceva. Dacă ar fi fost ascultat, bătrina ar fi fost de ieri deja gidilată cu curentul electric“. „Mi-ar place și mie s-o regăsesc pe Valérie“ — zise Xav. „Ai petrecut o seară cu ea. Ce-a spus ?“ El se strimbă. „Xav, fii ințelegător, Sint cu dumneata. Aș putea să te martirizez. N-o fac, gindindu-mă că nu ești un ucigaș. Ea l-a acuzat pe Philippe Dubay că l-a omorit pe Serrano. E adevărat ?“ „Am petrecut seara cu el.“ „Și cu soția lui, știu asta. Ea ne-a spus. Eu nu cred insă nimic.“ Xav dădu din umeri. „Philippe Dubay l-a omorit pe Serrano și i-a luat caietele — spuse Pernais. Pe urmă el a fost doborit de Valérie, care a recuperat dosarele. Poate că acum o armată de oameni de stinga sint pe punctul de a descifra hieroglifele lui Serrano. Cred că se amuză ! Săptămina viitoare **Cause du peuple** le va publica in foiletoane.“ „Asta va crește tirajul, mai ales la burghezi.“ Pernais avu un gest de enervare. „Du-te, Xav. Dar fă in așa fel incit să te pot găsi numaidecit.“

Xav iși luă glasul său cel mai suav : „Nu crezi că de acum vei ști in orice clipă unde poți să mă găsești ? Fără ca să mi-o ceri ?“ Pernais preferă să suridă. Nu avea ce altceva să facă.

Xav decise că e timpul să mai treacă și pe acasă, ceea ce nu făcuse de două zile. In trecere, cumpără ziare. Ele anunțau moartea lui Philippe in manșete de trei pină la opt coloane — trei pentru **Figaro**, opt pentru **L'Aurore**, cinci pentru **Parisien**, două pentru **L'Humanité**. Toate o raportau la uciderea lui Serrano. **L'Humanité** și **L'Aurore** iși compuseseră editorialul destul de asemănător : trebuia stors abcesul, altfel Franța avea să cadă pradă unei epidemii de asasinate comparabile cu aceea care a marcat perioada cea mai coruptă a Americii. „Gangsterii comandă personalul nostru politic ?“ intrebau cele două ziare. Xav le parcurse cu interes. Despre faptele propriu-zise nu află totuși prea mare lucru. Dispariția Valériei era semnalată, dar nu era nimic de mirare : după spusele reporterilor, fata rupsese cu ordinea pe care o reprezenta tatăl. **L'Aurore** ii dădea o fotografie nereușită și, in același timp, publică un interviu in care doamna Serrano se mulțumea să plingă.

Își regăsi cu plăcere apartamentul, două încăperi foarte moderne, la ultimul etaj al unei clădiri noi, care se continua cu o terasă unde citeodată i se intimpla să se culce pe o canapea lungă. De-abia intrase și telefonul sună. Era Françoise, prietena sa de vreo doi ani, o profesoară de matematică la liceul invecinat, in virstă de treizeci de ani, destul de drăguță, pentru care dragostea era o formă de umor agreabil. „Tu l-ai omorit?“ — intrebă ea, nonșalantă. „Cituși de puțin“. „De două zile te caut.“ „Am avut treabă.“ „Nu mă indoiesc. Cel puțin noi, ceilalți, profesorii, nu ne certăm decit la impărțirea orelor.“

Nu-i făcea prea mare scandal. Uza de o privire glacială și de nervi de oțel. Dădea afară pe ușă elevii care o deranjau și pe părinții care veneau să protesteze. Aștepta apoi urmarea : nimeni nu indrăznea s-o sancționeze. „Data viitoare o să-mi iau de iubit un profesor — spuse ea. Cel puțin vom trăi după același orar. Să știi că din ce in ce mai mult confrații mei devin niște duri.“ El ii spuse citeva lucruri tandre. „Și pe Valérie tu ai sechestrat-o ?“ — intrebă ea, ca și cum ar fi glumit. „Bineințeles !“ „Ticălosule...“. Cineva suna la ușă. El se scuză. „Lasă telefonul deschis — zise Françoise. Dacă aud impușcături voi ști că trebuie să-ți găsesc un inlocuitor.“ Cu jumătate de glas adăugă : „Nu te lăsa doborit, dragul meu ! Mi-ar părea rău“.

Puse receptorul in furcă și se duse să deschidă. Doi tineri stăteau in prag, bruni, cu capul gol, imbrăcați cu veste sport. Xav il cunoștea vag : erau oameni de-ai lui Fondari. Unul dintre ei ii spuse imediat că veniseră să-l ia cu ei. Erau extrem de politicoşi. „Nu pot să dau un telefon ?" — zise Xav. „El crede că sint prea multe urechi pe fir" — răspunse băiatul. Aveau un DS 21, maşina preferată de cei din mediul administrativ şi de delincvenţi. Se aşezară in faţă, lăsind bancheta din spate pentru Xav. Ai fi zis că e un ministru cu şoferul şi gorila lui.

Biroul lui Fondari era pe Champs Elysées, deasupra unei farmacii. O dublă uşă din sticlă dădea intr-un culoar acoperit de o mochetă atit de groasă incit iţi venea să crezi că pantofii ţi se vor impotmoli pe de-a-ntregul. Zgomotele erau inăbuşite ca intr-un peisaj cufundat in zăpadă proaspătă. Mobilierul era englezesc. Fondari ar fi ordonat execuţia oricui ar fi incercat să-i vindă o copie, chiar şi admirabilă. Cerea intotdeauna o dublă expertiză, inainte de a alege ceva. Cu banii obţinuţi pe vinzarea mobilei sale ar fi hranit timp de treizeci de ani o familie numeroasă, cu venituri modeste. Dona o mie de franci anual primăriei satului unde se născuse, in Corsica. Pe urmă vărsa două lacrimi, induioşindu-se de inima sa generoasă. „Stai jos — zise el spre Xav — e ceva serios."

Xav il ascultă. Ar fi trebuit, fără indoială, să se incline adinc inaintea lui Fondari. Xav gindi că se află in faţa unuia dintre oamenii cei mai bogaţi din lume. Şi, probabil, unul dintre cei mai puternici, drogul depăşind cu mult in procente beneficiile obţinute cu comerţul de conserve sau de ţigări. „Spune-mi ce ştii" — zise Fondari. „Eşti mult mai la curent decit mine". „Xav — zise Fondari, cu o voce răbdătoare — eşti curajos şi puternic, e adevărat. Dar trebuie să-ţi cunoşti lungul nasului." Xav surise cu toată faţa. „Nu văd de ce. In ceea ce mă priveşte eu vreau să-l găsesc pe asasinul lui Philippe. Poliţia are o părere. Nu e şi a mea." „Micuţa Serrano ?" „E ceea ce crede Pernais...". „Unde se află ?" — intrebă brusc Fondari. „Lui i-am spus că nu ştiu nimic." „Ai făcut bine — admise Fondari. Dar mie trebuie să-mi spui adevărul." „De ce ?" Chipul lui Fondari se lumină de un suris fugar. „Pentru că eu pot să-ţi fac mai mult rău decit el." „De pildă !" — intrebă Xav cu o voce blindă. „Fii atent : dacă joci dublu ai toate şansele s-o păţeşti urit." „Asta-i tot ?" „Nu, Xav."

Tăcu. Se priviră. In costumul său de mătase neagră, strălucitoare, Fondari era insăşi imaginea certitudinii şi a seninătăţii. Ciştigase şi nimeni nu se gindea să-i conteste victoria. Işi putea permite un oarecare număr de excentricităţi, o moarte precum aceea a unui cerşetor din Marsilia. Tocmai asta il făcea să-l inţeleagă pe Xav. „Am o mare stimă pentru tine, Xav" — zise el. Xav se inclină. „Dar, ţi-o repet, o intreagă organizaţie e ameninţată." Xav ciuli urechile. Mafia americană era citeodată numită „organizaţia". Fondari spusese : „o organizaţie". Ceea ce era cam acelaşi lucru. Fenomene asemănătoare. Aceleaşi cauze, aceleasi efecte. Un oraş putred, politicieni cumpăraţi, domnia banului la toate nivelele, un Fondari rege. „Ai dispărut 24 de ore. Unde ai fost ? „Am căutat-o." „Gindeşti deci că e vinovată." „Am vrut s-o intreb citeva lucruri." „Ştiu mai multe decit Pernais — spuse Fondari. Philippe vroia s-o omoare. Pină la urmă, el a fost acela care a incasat gloanţele. Trase cu un revolver care aparţinuse lui Serrano. Trebuie găsită şi să i se pună totul in circă." „Chiar dacă nu are nimic de-a face cu asta ?"

Faţa plictisită a lui Fondari arăta că nu se va opri la consideraţii inutile. „Interesul tuturora, inclusiv al tău, este ca afacerea să fie clasată cu numele Valériei pe dosar." „Şi dacă nu va fi judecată ?" „Ar fi preferabil. Să vorbim acum de caiete. Cine le are ? Iţi indic favoriţii mei : Valérie, maică-sa, Christina, Alice, tu sau pur şi simplu au rămas ascunse de Philippe intr-o ascunzătoare. Asta inseamnă multă lume. Descurcă-te ca să ne ajuţi. Iar dacă ai documentele, dă-mi-le. E un sfat şi un ordin. Ele vin de foarte sus." Se imblinzi. „Xav, ascultă-mă. Am senzaţia că de la aceste intimplări ai inceput să joci pe cont propriu. Greşeşti. Ai să pierzi şi ai să faci rău la toată lumea, incepind cu mine, care aş fi vrut să te am de partea mea." Surise : „Nu sint un patron rău, n-ai decit să-i intrebi pe cei care mă servesc. Toţi au situaţii sigure şi bine plătite. In jurul meu se fac bani. Poţi să ai locul tău. Principalii mei colaboratori trăiesc ca şi cum ar fi prietenii mei."

Xav ştia că astea nu sint gogoşi. Fondari era generos şi fără protocol cu cei care il urmau. Ii trata cu o amiciţie superioară, ca unui care reuşise puţin mai bine decit ceilalţi. „Dacă aflu ceva o să-ţi dau de ştire" — promise Xav. Fondari nu-l reţinu la masă. „Dă cite un semn din cind in cind" — spuse el, rece. Xav vru să-i dea acelaşi răspuns ca şi lui Pernais. De acum incolo, in timpul deplasărilor sale, n-o să-i lipsească insoţitorii. Intr-o zi sau alta o să-i semene pe drum. Pină atunci nu risca o soartă supărătoare, fără martori. Cu condiţia ca ingerii săi păzitori să nu se inţeleagă intre ei şi să-l gituie discret. Totul e posibil in lumea binefăcătorilor lor.

Xav traversă farmacia spre ieşire. Lingă o tejghea zări două siluete imbrăcate in impermeabile gri, care nu păreau să se pasioneze pentru aparatele expuse. Ii recunoscu : doi agenţi de-ai lui Pernais, un corsican al cărui nume trebuie să fie Colombani şi un băiat brunet, cu fruntea bombată şi privirea grea, care se numea Marot sau Maret. Era foarte tinăr şi se pregătea pentru concursul de comisar. Xav se apropie de ei. Nu părură că se jenează. Le intinse mina. „Să nu-mi spuneţi că aveţi sarcina să-mi ţineţi de urit." Cei doi riseră. „Totuşi, e niţel adevăr aici" — zise cel care trebuia să să numească Maret. „Pentru cine lucraţi ? Pernais sau Fondari ?" Corsicanul roşi. „Nu sintem la ordinele domnului Fondari" — spuse el. „Sper din toată inima."

Ieşi. Cei doi, totuşi, nu-l urmară. Erau fără indoială dublaţi de colegi in maşină. Triumph-ul era parcat , de-a lungul trotuarului, pe Champs-Élysées. Un agent de circulaţie, cu limba scoasă afară de efort, umplea cu indirjire foile unui proces-verbal. Xav il privi o clipă, ceea ce ii dădu timp să observe imprejurimile. Maşina poliţiştilor era puţin mai sus, pe o trecere de pietoni. Agentul il intrebă dacă era proprietarul maşinii Triumph. Dădu din cap, vru să scoată actele şi apoi se hotări să facă pe arţăgosul. De ce se leagă de el şi nu de acei nesimțiți parcați pe o trecere de pietoni ? Eu liniștit : rîndul lor o să vină. „Nu, pentru că or să plece odată cu mine.“ „Vă sînt prieteni ?“ „Nu, sînt polițiști care mă urmăresc.“ Urmă un moment de confuzie în ideile agentului. Întinse foaia de contravenție lui Xav. „Dacă vă înhață, poate că or să vi-o anuleze !“

Xav porni și în urma lui polițiștii făcură la fel. Căută oamenii lui Fondari și nu-i văzu. Erau mai discreți, dacă nu cumva polițiștii înșiși făceau două rapoarte în loc de unul. Xav se întreba deseori pînă la ce nivel Fondari reușise să pătrundă în poliție. Fără îndoială, cîte puțin la toate nivelele. Xav suporta cu greu ideea că Pernais ar putea fi în serviciul lui Fondari. Întoarse pe strada Montagne, ajunse la Alma, o luă pe chei înspre Auteuil. Philippe locuia în Boulainvilliers. Era timpul ca Xav să facă o vizită de condoleanțe unei văduve crud lovită în sentimentele ei.

Christina era o femeie blondă, în stilul campioanelor de semifond suedeze, bine păstrată la patruzeci de ani, cu tenul neted și privirea transparentă, mereu îmbrăcată sportiv, fustă strînsă cu o mare curea de piele, pulover. Jucătoare de golf în afară de ceva mai bun. Lovea toată ziua mingile. Îl supunea pe Philippe la un regim de taxe progresive, după numărul nopților în care nu fusese acasă. Nu încercase niciodată să divorțeze. E mai puțin avantajos, spunea ea.

Apartamentul îi semăna, burghez și calculat pe de o parte, făcut pentru plăceri pe de alta, cîteva mobile care nu încurcau trecerea, scaune în care corpul se putea destinde. Îi spuse să se așeze lîngă ea, pe o canapea. „Xav, îți mulțumesc că ai alergat imediat“ — zise ea, cu ironie. Îi luă mîna și își întoarse luminoșii ei ochi în direcția lui. „Bineînțeles că nu ești tu“ — zise ea. „De ce aș fi făcut-o ?“ — întrebă el, fără să se indigneze. „Nu contează cine putea s-o facă, pentru nu importă ce — spuse ea. În afară de mine.“ „Nu sînt atît de sigur.“ „Te înșeli. Eu pierd din asta.“ Ea îl privi. „Crezi că pot să recuperez ceva ?“ Și cum el continua să tacă : „Numai pulbere ! — zise ea imediat. Dacă pun mîna pe cincizeci de milioane va fi mult.“ „O să te ajut.“ „Știi bine că afacerile lui Philippe erau impalpabile și că fără el...“. Rise. „Trebuia să mințim cu nerușinare justiția !“ „Ai fi făcut-o ?“ „Dacă ai ști ce-aș fi obținut !“ Ea așteptă o întrebare care nu veni. „Tu nu i-ai cerut nimic ?“ „Nimic.“ „Xav, mereu ai fost poamă bună“ — zise ea, rîzînd. „Din ce în ce mai coaptă !“ „Dacă ai fi dat de caietele lui Serrano, le-ai fi dus la Biblioteca Națională, ca document istoric ?“ „Probabil.“ „Eu nu.“ „Le ai ?“ Ea suspină. „Nu — zise ea. Altfel, crede-mă, puțin mi-ar păsa de viitor.“ „Ai dreptate — zise el, batjocoritor. N-ai mai avea probleme cu viitorul.“ „De ce ?“ „Pentru că a te servi de aceste caiete, dacă sînt ceea ce se zice că sînt, trebuie nu numai să fii vicios, dar nu trebuie să te temi nici de suferință.“ Ea îl privi nesigură. „Glumești ?“ — întrebă ea. „Nu“. „Răfuielile sînt istorii vechi !“ — zise ea, luînd-o ușor. „Christiana, sînt deja doi morți !“

Ea se apropie gînditoare de el. „Mă dorești, Xav. Trebuia să facem dragoste odinioară. Nu am făcut-o pentru că ești un tip foarte corect. Philippe era prietenul tău. Mă înșela pînă la epuizare, dar puțin importa : să nu te atingi de micuța Christiana. Ce ne împiedică acum ?“ Își vîrî mîna în vesta lui Xav și-i mîngîie pieptul. „Am cu ce să șantajez pe cineva — zise ea. Și o să-ți facă și ție plăcere !“ „Pe cine ?“ „Am să ți-o spun cînd voi fi sigură că vei vrea ca și mine să scoți cît mai mulți bani.“ „Nu văd cum am putea să tratăm. Sau tu mi-o spui și eu fac ce vreau. Sau păstrezi totul pentru tine și eu nu sînt în afacere.“ Mîna Christianei cobora către coapse. „Am reflectat la asta — spuse ea. Eu mă ocup de micul meu șantaj. Tu mă protejezi. O să vii să locuiești aici. Mă vei însoți. Dar mă lași să negociez singură. De fiecare dată vom lua precauțiile necesare“. „Și vom muri împreună, mulțumiți“. Îi îndepărtă mîna. „Ceea ce știi — zise el — e cui a telefonat Philippe înainte de a se întoarce la vilă.“ Ea aprobă. „A luat pe cineva și acest cineva l-a împușcat. Cine e ?“ Christiana își apropie fața de Xav. „Sărută-mă, dragule — șopti ea. Cu mine ai și bani și dragoste. Nu poți să refuzi, ce naiba !“

Avea un surîs ironic. Dar ochii săi căpătaseră strălucirea metalului. Se smulse din îmbrățișare. „Propunere refuzată — zise el. Dar presupun că din pricina faptului că sufăr de o frigiditate psihopatică. Bineînțeles, dacă îi sugerez lui Pernais să te interogheze o să-i spui că dormeai cînd Philippe a trecut pe acasă ?“ El se ridică. Ea rămase așezată cu un braț trecut pe după canapea. „Este exact răspunsul pe care deja i l-am dat. Ești un veritabil vizionar.“ „Fii atentă, Christiana. Este un sfat prietenesc.“ Ea îi aruncă o privire rea : „Ai vreo opinie și în legătură cu felul în care o să trăiesc de acum înainte, rămînînd o fetiță onestă ? Vrei să mă întreții tu ?“ „Mi-ar face plăcere să pot.“ El se întorse din pragul ușii. „Las-o baltă, Christiana !“ „Mi-ar face plăcere să pot !“ zise ea.

Bărbatul înălță capul auzindu-l pe Xav intrînd. Era perfect liniștit, foarte sigur pe sine însuși, ca și cum s-ar fi aflat la biroul său. Era așezat pe fotoliul lui Philippe, în biroul din cartierul Défense, și fără cea mai mică jenă cotrobăia prin sertare. Avea fața grasă a boxerului de categorie grea care a renunțat la antrenamente și se îndoapă cu alcool. Îl chema Henri Ducor și Xav îl privea fără nici o expresie. Îl detesta. „Ai furat o cheie sau ai confecționat vreuna ?“ „Am cerut-o cît se poate de respectuos. Și mi s-a dat.“ „Ce cauți ?“ „Totul și nimic.“ „Doar nu-ți închipui că Philippe își lăsa secretele la voia întîmplării, într-un sertar deschis la îndemîna oricui ?“ Ducor răsuflă zgomotos, ca să-și arate dezaprobarea. Xav se așeză într-un fotoliu în fața biroului. Întîlnirea cu Ducor pica bine. Ea îi dezvăluia brusc că nu mai suporta să trăiască în lumea care era a sa de patru sau cinci ani. Nu era revoltă, cu atît mai puțin un dezgust filozofic. Îi era de ajuns, se săturase să frecventeze de-alde Ducor. Nu știa încă felul cum o să se descurce ca să-și schimbe existența. Însă o va face. Pentru moment, era sprijinit de SEGMA, una dintre societățile controlate de Philippe, printre puținele care puteau să reziste o vreme fără el. Un înlocuitor va veni. Poate că i se va propune chiar lui Xav să ia conducerea. Era prea utilă ca să fie lăsată să piară. Dar mai degrabă se vedea petrecind trei sau patru luni la mînăstire. Cu Valérie, dacă ea vroia. „Vroiam să te văd !“ — zise Ducor. Îţi închipui, cred, că ne pare rău de dispariţia lui Philippe. Era un prieten preţios.“

Xav aprobă distrat. „Nu vrei să-l înlocuieşti ?“ — întrebă Ducor. Avea aerul că vorbeşte serios. „N-aş putea aduce aceleaşi servicii !“ — zise Xav. „De ce nu ? Ele nu aveau nimic extraordinar !“ „Fără îndoială !“

Philippe nu ţinea ca prietenul său Xav să fie la curent cu legăturile pe care le avea cu Ducor. Xav le ghicise din întîmplare. Era o afacere ciudată. Ducor se dovedise preţios în timpul evenimentelor din Algeria. Vorbea despre asta cu plăcere. Cu Xav îi plăcea s-o facă pe agentul secret, lăsat la vatră, care se înduioşează cînd întîlneşte un vechi adversar cu care a schimbat altădată lungi rafale de mitralieră sub un cer glorios. Xav avea oroare de ramolismentul vechilor combatanţi. Mai ales cînd sentimente uzate acopereau un solid spirit de cerşetorie. Ducor fondase un birou juridic. Cînd o firmă în dificultate cu administraţia îi ajungea pe mînă, o termina, fără milă. Philippe era însărcinat să negocieze cu funcţionarii o supravieţuire temporară, care dădea victimelor o speranţă scump plătită. Dacă societatea se dovedea mai prosperă decît se prevăzuse, o altă ramură a bandei Ducor intervenea : un trio de gangsteri, vechi luptători din 1962. Erau însărcinaţi să ameninţe : dacă o mare sumă nu era achitată, societatea era dată pe mîna administraţiei graţie confidenţelor făcute de client. Escrocherie cu două tăişuri, victima fiind prinsă ca într-un defileu. Dacă scăpa la dreapta, o încasa la stînga. Din cînd în cînd, Philippe se mînia : Ducor făcea prea multe, nu era de frecventat. Pe urmă se gîndea la altceva. De exemplu, la toţi colegii săi care s-ar fi repezit spre Ducor ca să-i ia locul. „Xav, spuse Ducor, am fondat o francmasonerie !“ Xav se prefăcu că îl admiră. „Un ordin în care membrii vor jura că se vor ajuta orice li s-ar întîmpla. Nu vorbesc de micile servicii. Dar trebuie să te gîndeşti bine că într-o zi şandramaua asta se va prăbuşi. Că şi indivizii murdari se vor repezi la putere. Va trebui atunci să ne strîngem rîndurile. Şi, mai ales, să ne punem deoparte ceea ce trebuie pentru a supravieţui. Cred că înţelegi ce vreau să zic : fonduri în Elveţia, legături în Franţa, refugii. Se depune jurămînt, organizăm tot felul de ceremonialuri în genul evului mediu, asta emoţionează întotdeauna. Trebuie plătită foarte bine adeziunea, se recoltează fonduri, se distribuie acţiuni care vor fi morale şi financiare. Vei fi cu noi ?“ „De ce nu ?“ „O reţea clandestină de prieteni, nimic mai mult.“ Privi întrebător spre Xav. „Eşti împotriva negrilor ?“ „Nu sînt pentru ei !“ „Am deja cîţiva candidaţi. Şi încă din cei mari. Nu va fi chiar un Klu-Klux-Klan, dar nici departe de el. Au miliarde, să ştii !“ „Ştiu !“

Ducor se pierdea într-un vis îndepărtat „Trebuie să protejăm civilizaţia noastră occidentală“ — zise el. Vorbea cu convingere, încercîndu-şi argumentele pe Xav. „Ai primit deja cotizaţii ?“ „Da.“ Nu era dispus să spună cît. Nu era prost, simţea că interlocutorul său nu e entuziasmat. Acesta îşi dădea seama că lovitura de geniu a lui Ducor urmărea să exploateze spaima burgheză în faţa gogoriţei cu negrii care ameninţau să golească băncile şi să-i alunge pe membrii P.D.G. Evaluînd printre aceştia unul din zece, numărul ramoliţilor în stare să verse cîteva milioane pentru cruciada sfîntă, Ducor se pregătea pentru o frumoasă rentă. „Pentru tine — zise el — intrarea e gratuită!“ „De ce?“ „Tu ai fost în O.A.S., iar eu am fost în serviciile secrete. Nu avem aceeaşi clientelă. Aş putea spune că noi îmbătrînim rău, amicii generalului. Trecem toţi drept nişte cerşetori. Voi, cei din O.A.S., pur şi simplu, înfloriţi. Eroii puri şi fără pată, îngerii, martirii. Cunosc industriaşi cărora le-am luat bani pentru De Gaulle şi azi îmi spun că inima lor bătea pentru O.A.S.“ Xav surise. „Ai dreptate — zise el — e adevărat!“ Se ridică. „În seara asta vii cu mine“ — hotărî el. „Unde?“ „La o serată, la o doamnă cumsecade. N-o să te plictiseşti, ai încredere în mine. Şi acolo ai să întîlneşti pe cineva care vrea să te vadă“. Se gîndi. „E puţin cam special — zise Ducor. Dar cred că o să-ţi placă. Sînt doi dintre cruciaţii mei.“ Mîna lui aşezată în dreptul inimii se umflă ca sub presiunea unui portofel monstruos. „Trebuie să-i şi distrez“ — zise el. „N-o să vin singur“ — zise Xav. „Vreo fetiţă?“ „Da de unde: poliţişti“. Ducor căpătă un aer rătăcit. „Nu pot să fac nimic — zise Xav — mă urmăresc cu o răbdare remarcabilă.“ Ducor izbucni în rîs. „Dacă au obiceiul să urmărească şi altceva decît haimanale, or să cunoască adresa“.

Xav reperă cealaltă maşină ieşind din parking. Ea porni înaintea poliţiştilor şi se intercală între ei şi Xav. O manevră stîngace. Sau doreau să nu le ignore prezenţa? Maşina era un B.M.W. de culoare întunecată. Şoferul era un băiat cu lungi plete negre, cu un individ mai în vîrstă alături. Cele trei maşini coborîră în direcţia Pont de Neuilly. Era imposibil ca poliţiştii să nu-şi dea seama că nu îl mai urmăreau singuri pe Xav. O luă spre Villiers. Conducea prudent, pîndindu-şi însoţitorii în oglinda retrovizoare. Ei îl urmăreau la vreo douăzeci de metri. Trecu în mod deliberat pe roşu şi observă că le provoacă îngrijorare. Îi văzu apoi ţîşnind cu motorul accelerat la maximum. Îşi reluă mersul liniştit. Se opri în faţa birourilor lui Serrano şi coborî fără să se sinchisească. Cele două maşini rămaseră în spate. Unul dintre poliţişti era Maret care părea să fie şeful operaţiunii. Intră în clădire. Nimeni nu părea hotărît să-l urmărească. Uşa birourilor era închisă. Sună. Se auziră paşi. Uşa se deschise, dar fu reţinută de o siguranţă. Chipul Alicei se ivi în întredeschidere. Părea înspăimîntată că-l vede. „Pleacă!“ — porunci ea. „Vreau să-ţi vorbesc!“ „Nu.“ „Alice, nu ai de ce să te temi de mine!“ Mîna Alicei urcă spre tîmpla lui Xav. Ţinea un revolver. „Ştiu că vor să mă omoare“ — spuse ea. „De ce?“ „O ştii la fel de bine ca şi mine.“ Aproape că strigă: „Sterge-o!“ Pe urmă, cu un gest violent, închise uşa. El coborî visător. Cînd fu în stradă, prima lui privire se îndreptă spre maşina poliţiştilor. Maret închidea telefonul. Tocmai îşi terminase raportul.

Xav o luă înapoi, spre un bar unde venea cîteodată cu Philippe. Un barman, cu o barbă ca a lui Isus Cristos, îi arătă o cabină, cu un gest încet, de profet obosit. Xav auzi curind vocea lui Pernais la celălalt capăt al firului. „Cum stii deja — spuse el — am trecut s-o văd pe Alice. Pare inspăimintată". „S-a plins că i se telefonează noaptea și e amenințată". „Unde se afla in timp ce Philippe era impușcat?" Pernais rise infundat. „Imaginează-ți — zise el — că toată lumea in această poveste era mai mult sau mai puțin in natură. A sosit la doamna Serrano citeva clipe după ce ai plecat dumneata de acolo." „Figurează deci printre suspecți?" „În primul rind, fiecare ii bănuiește pe ceilalți, iar in al doilea rind nu văd pe nimeni nedemn să figureze pe lista suspecților, care e forte lungă. Alice il adora pe Serrano. Se prea poate ca ea să fi dorit să-l răzbune, crezind că Philippe Dubay i-a omorit patronul." Fredona, dorea să arate că nu credea ceea ce zicea. Xav fu convins că el reconstituise aproape intregul fir. Nu-i mai lipsea decit numele asasinului. Aștepta o greșeală, o probă, știind foarte bine că dacă respectivul se afla la un anumit strat social va fi neputincios. „Xav...". Vocea lui ezită. „Intr-o zi, Ducor o să mi-o plătească — spuse el, in sfirșit — fii atent, Xav". „Vom sărbători asta cu paharul in mină".

Cu un chip reculeș barmanul servi whisky-ul pe care i-l ceru Xav. Apoi se așeză pe taburetul lui, cu ochii rătăciți intr-o gindire indepărtată, care semăna foarte mult cu vidul absolut. Era aproape ora șase. Lumina scădea. Dar culorile care veneau din cer erau frumoase. Lui Xav ii plăcea acest început de primăvară. I se făcu dor de Françoise. Intr-o altă zi o să meargă s-o caute la ieșirea de la liceu. Îi vedea chipul luminos, ochii fericiți că il văd. Renunță. N-avea nici un rost să aducă primejdia asupra tinerei femei. Urmăritorii lui il privau de această plăcere. Mincă singur pe o terasă banală și zgomotoasă de pe Champs-Elysees. Mașina corsicanilor dispăruse. In cea a polițiștilor nu se mai afla Maret.

Avea intilnire la ora nouă la Fouquet's, cu Ducor. Sosi cu puțin inainte și se așeză la bar. Cunoștea pe cei mai mulți de aici. În acel moment, erau toți destul de făcuți. Nu prea mult, atit cit să le provoace bună dispoziție. Ducor insuși era destul de grizat cind sosi. Îl bătu pe umăr pe Xav, care detesta acest gen de manifestări, strinse miini, bău un whisky și hotări că trebuie să se pornească intr-acolo. Pe trotuar dădu adresa : intre Ternes și Etoile.

Un hotel particular cu fațada cenușie, inghesuit intre două clădiri aproape noi. În timp ce treceau prin fața lui, Ducor i-l arătă lui Xav. El iși lăsase mașina pe Champs Elysées și luase loc lingă Xav. Privi in cetrovizor. Se zărea mașina polițiștilor. „Și ei au dificultăți. Chiar și trecerile de pietoni sint ocupate."

Nu se temea de polițiști. Nu puteau să-i facă nimic. Dealtfel, lucrase cu ei. Mutase odată un comisar, care indrăznise să-l trimită la plimbare cind ii ceruse un mic serviciu. În schimb, cei care il serveau erau siguri că au un adăpost bun. Se tutuia cu ministrul de interne, care il iubea mult. Îi furniza adesea informații și nu din cele mici. Xav asculta liniștit. Căuta un loc liber. Avu noroc. O mașină strivită intre altele două incerca să se degajeze. Opri in spatele ei. Polițiștii și corsicanii care reapăruseră la orizont făcură la fel. În timp ce parca, nu incercară să se apropie. Nu aveau consemn să-i complice viața. Misiunea lor era să-l facă să înțeleagă că de acum nici unul din gesturile sale nu va trece neobservat. Trebuia deci să coopereze cu înțelegere.

Au fost primiți de o femeie care trebuie să fi avut cam 50 de ani, mică și mai curind slăbuță, cu fața de pechinez imbătrinit. Ea se arătă incintată să-l vadă pe Ducor și incă și mai mult să-l cunoască pe Xav. Era doamna de Corat. Seara abia incepuse. Xav il recunoscu. Era un tip mai tinăr decit arăta, Jean-Marie Paraux, de nici 40 de ani, care făcea parte dintr-un cabinet ministerial. Fost elev al E.N.A., foarte la curent cu totul și dotat cu o memorie de elefant, cunoștea lumea administrativă ca pe propriile lui buzunare, fiind mai cinic decit toți antreprenorii imobiliari reuniți la un loc, vinzindu-se cui avea mijloace, dar urcind fără incetare prețurile și măsurindu-și din ce in ce mai bine valoarea.

Doamna Corat era pe punctul să plece. Se intoarse spre Xav. „În principiu, nu acceptăm domni care vin singuri. La noi trebuie să vii cu o femeie. Dar domnul Ducor s-a gindit la toate. Veți avea in curind o prietenă. O să vedeți, este fermecătoare. O soție de medic." Ieși. „Nu se fac niciodată razii ?" — intrebă Xav, rizind. „Niciodată cind sint eu aici — spuse Jean-Marie. Se face cite una, din cind in cind, pentru ca individa să nu-și permită prea multe. Și pentru ca să ne respecte." „Bineințeles, polițiștii știu totul." Îl privi pe Xav. „Hai să vorbim despre dumneata" — zise el. „Sint neinsemnat — răspunse Xav. Mi-am pierdut situația. L-am pierdut pe prietenul și protectorul meu." „Bun — il intrerupse Jean-Marie. După ce ai adus acest omagiu lui Philippe Dubay, spune-mi care iți sint intențiile ?" „În legătură cu ce ?" „În legătură cu mizgăliturile analfabetului." „Caietele lui Serrano ?"

Jean-Marie avu surisul blind al unui confesor inaintea unui credincios reticent. „Xav, de ce păstrezi balonul ? Țișnești drept spre un pachet de inaintași care ți-au pregătit citeva lovituri frumoase. Pasează. Ciștigi citeodată la fel de mult ajutind la marcarea unui eseu decit marcindu-l tu insuți. Crede in vorbele unui bătrin internațional universitar." „Nu am caietele." Jean-Marie se aplecă inainte. Xav il imită !" Se scărpină in cap. „N-o să-mi spui mie povești. Tu ești cel care are caietele." Adoptase brusc un ton brutal. Apoi se imblinzi. „Nimeni nu se indoiește de asta — zise el. Și nici măcar acolo, sus de tot. Nimeni nu se neliniștește prea mult, deoarece ești luat drept un om cinstit. Nu ești nici șantajist, nici calomniator, nici haimana care s-ar servi de procedee infame pentru a dezonora pe cineva."

Lumina care ii pilpiia in privire dezmintea indignarea cu care iși colora discursul. Nu-i păsa. „Le-ai citit ?" — intrebă el. „Nu le am" — repetă Xav. „E vorba acolo și de..." Se aplecă să murmure numele unui om politic indepărtat de la putere atunci cind era in plină ascensiune. „Cum aș putea să știu asta ?“ — întrebă Xav, răbdător. De fapt numele apărea cîteodată în povestirea lui Serrano. În special în legătură cu un mare ansamblu turistic, pentru care marile societăți se băteau cu înverșunare. Omul politic în chestiune figurase în consiliul de administrație al uneia dintre ele. „Am o propunere“ — zise Jean-Marie. Se întrerupse „Ne încredințezi — reluă Jean-Marie, după ce suspină — două sau trei pagini de-ale lui Serrano. Ți le dăm după două zile. Cinci milioane.“ „Regret, cu atît mai mult cu cît nu le am. Ce faceți cu ele ?“ „Cópii. Trebuie doborît...“. Și repetă numele coborînd vocea. „Este și mai primejdios pe tușă decît pe teren. Trebuie să-l zdrobim. Facem să circule documentele Nimeni nu va mai îndrăzni să-l ajute. Toți se vor teme că odată instalat la putere afacerea izbucnește. Asta-i totul.“ „Nu cumva e unul din acele procedee infame despre care vorbiți ?“ întrebă încetișor Xav. „Absolut“ — spuse Jean-Marie, cu o mare convingere.

Pe urmă izbucni în rîs. „Asta-i politica. Mari fiare care se devoră și care vor să fie devorate și altele. Le pricep. Îți închipui miliardele pe care le reprezintă anumite posturi ? Iată, într-un an am făcut avere. Și nu sînt cel mai inteligent.“ Întinse mîna : „N-o să ai nici un profit de unul singur !“ „Probabil. Mai ales că nu știu unde sînt“. Jean-Marie se ridică. „Pierdem un timp prețios.“ „O să te mai gîndești“ — porunci Jean-Marie. „Promit“. „Fără să uiți că în stadiul în care ne aflăm nu lucrează decît profesioniști care pot să acționeze contra ta.“ Părea foarte mîhnit că e obligat să vorbească așa. Îl luă de braț pe Xav. „Asta să nu te împiedice să te distrezi dacă simți nevoia.“

Ieși pe culoar. Ușa camerei unde intraseră Ducor și Christiana era întredeschisă. O împinse ușor. Ceea ce văzu era neașteptat și, totuși, nespus de logic. Cele două corpuri stăteau întinse și nemișcate pe pat. Niciodată nu se vor mai urni de acolo prin propriile lor puteri. Ducor avea capul puțin ieșit în afara patului. Era plin de sînge. Christiana fusese lovită în inimă. Xav schiță doi pași înapoi, pe urmă își aminti de un obiect care se găsea pe mochetă, lîngă pat. Înaintă și îl culese, după ce își înfășurase mîna în batistă. Era un pistol și, după descrierea care i se făcuse, aparținuse lui Serrano.

Lăsă să-i cadă arma și părăsi încăperea. Din salon se auzeau muzică și diverse strigăte. Alunecă de-a lungul zidului. Din clipa în care ieși căută mașina polițiștilor. Era la cîțiva metri. Se apropie de ea. Șoferul dormea. Colegul lui, cu o față pătrată, cu ochii duri, îl privea apropiindu-se. „Înăuntru — zise Xav — sînt doi oameni împușcați!“ Polițistul se aplecă prin fața șoferului. „Unde ?“ — rosti el. „În acest hotel particular, pe care îl știți foarte bine“. Polițistul apucă telefonul din fața lui. Zbieră să i se trimită repede întăriri pentru că s-a comis o dublă crimă. „N-am spus că a fost o crimă“ — zise Xav. „Atunci ce, dacă sînt doi împușcați?“ „Poate că e vorba de o sinucidere ?“ „La o orgie ?“ — ironiză polițistul. „E un spectacol atît de sfîșietor!“ Polițistul își trezi colegul. „De fapt, cine sînteți?“ — se gîndi să-l întrebe pe Xav. „Mă urmăriți de azi dimineață!“ Polițistul nu insistă. Celălalt se trezi. Ascultă dezgustat și trase concluzia că stingerea nu va suna prea devreme. „Poate că trebuie preveniți și ceilalți“. „Care ceilalți?“ „A doua mașină. Mă mai urmărea o mașină“. „N-am văzut“ — spuse polițistul, cu o perfectă reacredință.

Seara căreia îi puseseră sfîrșit se anunța din ce în ce mai reușită. Polițiștii o întrerupseră cu o bucurie sadică. Se postară la intrarea în marele salon și strigară deodată: „nimeni nu mișcă“. Au fost ascultați, după ce s-a separat ceea ce nu fusese unit de natură. Oamenii se ridicară în picioare, un pic aiuriți. „Drace — zise unul — borfași!“ „Nu, polițiști“ — zise cel care îl ascultase pe Xav. Doamna de Corat apăru și ea teribil de jignită. „Mătușico — zise polițistul — să-ți tacă fleanca!“ Se supuse cu înțelepciune. „Unde sînt cadavrele?“ — întrebă polițistul. Fața doamnei de Corat împietri. Xav făcu semn polițiștilor să-l urmeze. Traversară salonul. Făcură un baraj înaintea ușii, interzicînd intrarea. Doar Xav putu să-i urmeze. „Au murit pe loc“ — zise unul. Altul culese arma. O înveli într-o batistă și o puse pe o comodă. Scoase o cretă din buzunar și înconjură locul unde căzuse. Pe urmă se auziră pași. Apăru Maret, urmat de alți doi bărbați. Îl salută pe Xav. „O seară care sfîrșește prost“ — zise el.

Îl luă deoparte pe polițistul care făcuse constatările. Își vorbiră un moment cu voce joasă. Pe urmă Maret reveni în centrul camerei. „Soțul, femeia, amantul?“ — spuse el. Se întoarse către Xav. „Dumneavoastră ați descoperit crima?“ „Da“. „Trebuie să-mi explicați totul“. Era destul de frumos, cu toate că de talie mică, cu ochi foarte întunecați și cu gene lungi. Buzele strînse arătau voință și intransigență. Dădu cîteva ordine: această lume drăguță să se îmbrace și să se adune în salon. Se auziră proteste, mai ales din partea unui om solid cu trăsături dure. Spuse că aparține consiliului economic și social. Maret nu păru afectat. „Refaceți din memorie contururile națiunii, asta o să vă ocupe timpul“ — zise el. Cînd rămase singur cu Xav și cu polițiștii, în timp ce inspectorii de la Identitatea judiciară își făceau constatările, păru că se destinde. Xav începu să-i facă un rezumat cît mai complet posibil al evenimentelor. Uită să vorbească de Jean-Marie. Observă dealtfel că nu mai e în salon. „Care vă erau relațiile cu Ducor?“ „Era un prieten al domnului Dubay“. „Un prieten“ — ironiză cu jumătate de voce Maret. „Nu cred că doamna Dubay a fost metresa lui Ducor“. „Dar întîlnirea asta?“ „Să zicem că a fost o întîlnire întîmplătoare...“. „De ce ați venit aici dacă nu iubiți acest gen de reuniuni familiale?“ „Ducor mi-a promis că-mi va prezenta oameni care dețin informații“. „Pe cine?“ „N-a mai avut timp“. Maret deveni nerăbdător: „Dacă ați întîlnit pe cineva o s-o aflăm“ — zise el. „Inutil să căutați din moment ce vă spun eu“. „Jean-Marie Paraux e un nume care vă spune ceva?“ „Era aici...“. „Și nu i-ați vorbit?“ „Cîteva cuvinte". „V-a intrebat ceva în legătură cu caietele lui Serrano ?" „Multă lume se interesează de ele". Maret se gindi o clipă. „Dumneavoastră aţi descoperit corpul domnului Dubay. Pe urmă pe acelea ale soţiei şi ale amantului. Fara îndoială că e o coincidenţa...". Xav surise. „Incep să mă întreb şi eu". Plecaţi intr-o cameră cu o fată. Ea fuge. Treceţi în camera alăturată şi, hop!, două cadavre. Alergaţi spre o vilă, vedeţi o maşină pe marginea drumului. Hop!, un cadavru". „Mă acuzaţi de masacru?" „Nu. Constat numai". „Am fost urmărit toată ziua. Cred că nici unul din gesturile mele nu a scăpat poliţiei". „Afară de cele consumate aici". „Alice este încă vie, sper". „Ea nu v-a deschis — spune Maret. Am prevenit-o că o veţi căuta". Ordonă unui inspector s-o caute pe Linda. Pe urmă aşteptă, invirtindu-se in jurul patului, ridicind cuvertura pe la colţuri. „De ce ar fi trebuit să omor atita lume?" — intrebă Xav. „Pe domnul Dubay din multe motive, la fel cum şi alţii pot să le aibă. Nimic nu era clar în afacerile sale, nu-i aşa?" Xav nu contestă. „Iar pe femeia lui pentru că şi-a auzit soţul cind v-a sunat şi v-a dat intilnire. Ea a spus: a dat in grabă două sau trei telefoane. N-a spus cui. Dar poate că s-a trădat. Stia poate cine era asasinul. Pe Ducor l-aţi ucis pentru că se afla aici...". Lăsă să cadă cuvertura. „In orice caz, domnul Pernais conduce ancheta. El va gindi ce va socoti de cuviinţă". Inspectorul revenea cu doamna de Corat. „Numita Linda a dispărut. Şi-a luat tălpăşiţa foarte repede". Făcu un gest către femeie. „Repetă". „Am văzut-o revenind în salon — zise ea. Era furioasă. Mi-a spus că a picat peste un prost. A trimis-o la plimbare". Se scuză din priviri spre Xav. „A plecat fără să i-o cer" — răspunse Xav liniştit. „O cunoşti?" — intrebă Maret pe doamna de Corat. „Nu. Ducor a adus-o. Spunea că este pentru prietenul lui". Maret se intoarse către Xav. „Aş zice că doreaţi să rămineţi singur". „Aşa s-ar zice".

Xav nu crezuse niciodată că este invulnerabil, chiar şi pe vremea in care alerga după cele mai îndepărtate himere. Pentru o clipă, un cerc se închidea in jurul lui. O lovitură frumoasă i se pregătea. „Aţi remarcat — intrebă el — că în afară de dumneavoastră şi de colegii dumneavoastră o altă maşină m-a urmărit toată după-amiaza ?" „Da" — zise Maret. „Ştiţi cine anume?" „Dumneavoastră ştiţi?" „Nu". „Ei bine, căutaţi". „După opinia dumneavoastră nu erau oameni capabili să se servească de un pistol?" „Fără nici o îndoială că trag bine şi repede". „Nu sint deci unicul suspect?" „Cine v-a spus contrariul?"

Sprincenele lui Maret, negre şi stufoase, formau un unghi ascuţit: se străduia să rămînă calm. In acelaşi timp cu Xav avu impresia că şi-a mai făcut cineva apariţia. Pernais se profila in cadrul uşii. „Tocmai am văzut o foarte drăguţă colecţie de fiinţe umane pradă panicii — zise el. Am notat în treacăt un consilier de stat, un consilier economic şi social, doi industriaşi, dintre care unul lucrează pentru Apărarea Naţională — e bine că fondurile publice servesc la ceva —, soţia unui eminent profesor chirurg, profesorul însuşi, care m-a rugat să-l las să plece: va opera miine un membru al Institutului, dacă mă pot exprima astfel. I-am spus să se ducă să se culce...". Păru satisfăcut de discursul său şi se apropie de Xav. „De obicei — zise el — o ştergi după ce descoperi un cadavru. Mulţumesc pentru cooperare...". Îi făcu semn cu capul lui Maret. Acesta păru să ezite. „Presupun că Xav ştie la fel de multe ca şi tine!" „Exact" — zise Maret, fără blindeţe. Işi făcu raportul cu o voce neutră. Era net şi fără efecte inutile, chiar obiectiv: Maret prezenta ca posibili culpabili şi pe Xav şi pe Linda. Pernais asculta în linişte. „Nu-ţi prea reuşesc orgiile" — zise el spre Xav, cind Maret termină. Făcu un rezumat. Ucigaşul putea să fie Xav. El se şi afla chiar în fruntea plutonului. Dar poliţistul nu putea să-i îndepărteze pe unul sau pe altul dintre participanţii la orgie. Trebuia să-i interogheze. „In acest gen de stabilimente, există intotdeaunea o ieşire de serviciu".

Răspunse inspectorul alertat de Xav. El o şi intrebase deja pe patroană. Se putea fugi intr-adevăr prin spate, o uşă dădea intr-o curticică, pe urmă intr-o stradă paralelă. Spre uimirea doamnei de Corat, zăvorul nu era pus. Dar asta se putea intimpla şi fiindcă pe acolo se aruncau gunoaiele. O servitoare putuse să lase deschis zăvorul. Inspectorul preciza că doamna de Corat se numea Rose Palanquette şi era născută la Marsilia, nu departe de Panier, cartierul unde haimanalele cresc singure pe pavaj. Pernais işi felicită colaboratorul pentru informaţii. Încă ceva, preciză celălalt: Rose era inspăimintată. Ea pusese pe picioare stabilimentul şi nu dorea decit să facă rost de o clientelă bine crescută şi generoasă. Pernais luă pistolul in mină. Îl cintări. „Nu vă aminteşte de nimic ? il intrebă el pe Maret. „Arma lui Serrano. E aceeaşi, după dosar". „Trimite-o profesorului Cecaldi".

Acesta era directorul laboratorului de poliţie tehnică. Xav auzise vorbindu-se despre el ca despre un mare savant, de o integritate absolută. Mai rămineau cite unii şi aşa. Nu prea mulţi. „Stăm de vorbă puţin ? — il intrebă Pernais pe Xav. Se treziră în camera unde Xav petrecuse citeva momente cu Linda. „Aveai o companie mai bună acum citva timp — zise Pernais. E adevărat că ai dat-o pe uşă afară ? Nu arăta bine ?". „Era minunată. Dar ea a fost cea care a plecat". Pernais se aşeză pe pat. În aer mai stăruia parfumul greu şi persistent al Lindei. „Ca miros era excitantă" — zise Pernais. „Foarte". „Ar trebui să te arestez. În locul meu ce ai face ?". „Îţi sint mai util în libertate supravegheată". „Pină în prezent, rezultatul e slab". „Voi găsi ce mă străduiesc să găsesc...". „Mi se repetă că eşti periculos. Că vrei să faci rău, că vrei să te răzbuni". „De ce ?". „Din pricina O.A.S.-ului". Xav dădu din umeri. „Avem informaţii. În mai multe rinduri ai spus că te-ai săturat pină în git. Prieteni de-ai tăi sint morţi, asasinaţi, ăsta-i cuvintul tău, de oameni care au devenit gangsteri, traficanţi şi escroci care pradă ţara". „Greşesc ?" „Nu. Gindeşti intr-adevăr aşa ?" „Da". „Şi eşti hotărit să arunci bombe ?" „Dacă aş avea, aş face-o !" „Din cauza alegerilor apropiate ?" „Nici nu mă gindesc la ele". „Omul nu trăieşte decit ca să se răzbune — zise Pernais, ginditor. Dacă nu

pe alții, pe el însuși". „Nu am nimic contra mea" — zise Xav. „Poate că da! Nu-ți iubești viața!" „Tu o iubești pe a ta, Pernais? Aperi o ordine coruptă. Și tu ești cinstit...". „Dacă aș apăra o ordine, te-aș inchide! Ai fi la zdup și nimeni n-ar mai tremura. Chiar dacă ai documentele, ele vor cădea din mina unui asasin! Nimeni nu le va mai lua in serios. E o teză care mi-a fost supusă atenției azi! Nu am subscris la ea. Nu știu dacă voi putea continua mult timp". „Nimeni nu se mai indoiește că eu am caietele?" „Nimeni. E dealtfel logic. E sigur că Philippe Dubay l-a asasinat pe Serrano și nu intr-un moment de rătăcire. Pe urmă el moare și tu te repezi la vilă s-o scotocești. Apoi dispari o zi întreagă în compania Valériei. Asta arată că ai pus la loc sigur și documentele și fata. Greșesc?" „Total". Pernais suspină. „Mi-ar face nespusă plăcere să știu că nu o să faci prostii". „E și dificil, cu îngerii păzitori care mă protejează, ai tăi și ceilalți". Comisarul nu făcu nici un comentariu. „Adu-mi fata și documentele — zise ei. N-o să regreți din nici un punct de vedere".

În mai puțin de două ore, Henriette și Valérie deveniseră bune prietene. Fata îmbrăcase un pantalon vechi și venise alături de coloana pe care Henriette o restaura. Era mulțumită. Învățase să stingă ipsosul. Totuși, refuzase țigara pe care Henriette se încăpățina să i-o vire in gură. Vorbiseră pină la ora două dimineața, după ce inghițiseră o supă de varză garnisită cu slănină și udată cu un vin roșu de Corbieres, care pipera buzele. Henriette avea oroare de mincărurile care doar mingiiau gura. Îi trebuia ceva puternic și fumatul ii tapisase serios mucoasele.

Henriette lăudă cu nostalgie calitățile lui Xav, un adevărat bărbat, cu inimă și cu toate celelalte. Ascultă cu atenție spovedania Valériei, care repeta că ea il omorise pe Philippe Dubay. Era mindră că își răzbunase tatăl. Henriette se prefăcu că o crede. Se interesă enorm de caiete și de ce ar face cu ele Valérie, dacă le-ar găsi. „Le-aș publica vorbă cu vorbă", zise Valérie. „Nici un ziar n-ar accepta." „La Cause du Peuple" — sugeră Valérie. „Nu-l citește nimeni". Se certară. Henriette era regalistă, „cu toate că — adăugă ea — pretendentul actual era la fel de corupt ca președintele republicii." Se impăcară, după ce-i birfiră bine pe amindoi. Valérie era puțin amețită, Henriette foarte tare.

A doua zi continuară să lucreze la coloană. Din cind in cind, Henriette se ducea in afara zidurilor. Minăstirea era pe marginea unei coline. Se făcuse seară cind zări o siluetă care se ascundea pindind. Reintră, fără un cuvint, dispăru intr-o debara și reveni cu un pachet lung, infășurat in hirtie impregnată cu ulei. Îl desfăcu și scoase un pistol mitralieră cu pat din lemn. „Știi să tragi?" — o întrebă ea pe Valérie. „Nu". „Eu știu să trag destul de bine." Avea și un revolver cu butoiaș. Îl întinse Valériei. „Dar cu ăsta?" Pe urmă își dădu seama! „Așa e, uitasem că ai doborit un deputat. E posibil să mai omori încă o dată, curind. Cu puțină șansă, poate să fie unul dintre corupții aceia". Se închiseră peste noapte într-o singură cameră, cu armele alături.

Către orele șapte dimineața, Henriette auzi zgomotul indepărtat al unui motor de mașină. Se ridică dintr-un salt și dispăru. Cind reveni, părea uluită. „Comanșii sosesc. Dar nu știu dacă sint polițiștii sau tilharii". „Ambele variante sint posibile". „Dacă sint polițiștii, sint obligată să te las să te ia. Ne-au găsit, ceea ce inseamnă că a vorbit careva. Nu am decit o rablă de mașină și, totodată, nu pot să dobor doi polițiști. Dar dacă sint tilharii, o să ne distrăm". Își aprinse prima țigară. „Casa are atitea intrări că ar trebui să fim cinci sau șase ca să le păzim. Le intindem mai bine o capcană". Se imbrăcară. Henriette cobori prima in marea sală de ospețe. Ascunse pistolul mitralieră intr--o scobitură a șemineului din piatră. Apoi ii intinse Valériei revolverul. Îi arătă inaltul scărilor. „Te așezi astfel incit să nu te vadă. Dacă sint intr-o situație grea, tragi. Pe cit posibil, nu asupra mea...".

Așteptă ca Valérie să-și ocupe locul. Pe urmă, cu un pas hotărit, trăgind din țigară un fum, merse spre ușa inchisă cu un panou de lemn. Il deschise. Soarele o orbi. Cimpia mirosea frumos și, in fața ei, pe alee, se apropiau doi bărbați imbrăcați in negru. Ea ieși și ii contemplă cu miinile in șolduri, cu fața indiferentă. „Căutați pe cineva?" — intrebă, cind cei doi fură la cițiva pași. „Pe Valérie". — zise unul dintre ei. Era un tinăr de vreo 30 de ani, cu lungi plete negre, cu fața slabă și nasul borcănat. Avea o privire hrăpăreață, care ii displăcu Henriettei. „Cine e Valérie?" „O știi prea bine." Henriette își increți jumătate din față, ca sub imperiul unei violente dureri de dinți. „Ne-am mai văzut?" — intrebă ea. „Nu." „Atunci nu tutuiți o doamnă pe care o intilniți pentru prima oară." El făcu: oh, da. Dar era descumpănit. „Sinteți de la poliție?" — intrebă Henriette. „Da" — zise celălalt chel și cu o față pămintie. „Arătați-mi legitimațiile." Scoaseră cu același gest legitimații tricolore. La prima vedere păreau bune. Dar in domeniul falsului se ajunge la perfecțiune extrem de repede. „Intrați" — zise ea.

Ei părură surprinși de atita docilitate. Poate li se vorbise pe larg despre Henriette. O urmară explorind locurile din priviri. Henriette se indreptă spre semineu. „Cine vă e șef?" — intrebă ea. Cei doi ezitară. Chelul articulă un nume, gen comisarul Lafargne. Henriette păru copleșită. Puse o altă intrebare: poate fi găsit la un telefon? Continua să se apropie de pistolul mitralieră. „De ce?" — intrebă pletosul. „Ca să-l intreb ce vrea de la mine." Un revolver apăru in mina tinărului. „O vrem pe Valérie, repede" — zise el. Chipul Henriettei exprima o profundă mihnire.

Fără vreun gest brusc, care i-ar fi alertat apucă pistolul mitralieră. Era pregătit de tragere, cu siguranța ridicată. Cind il văzură era prea tirziu: o rafală ii culcă la pămintul care se acoperi imediat de singe. În capul scării, Valérie apăru cu pistolul in mină. „Eram gata să trag" — zise ea. „Trebuie, totuși, să aflăm dacă erau cu adevărat polițiști."

Căută prin buzunare și scoase legitimațiile. Se strîmbă. „Bine imitate, dacă sînt false !" — zise ea. Dacă sînt adevărate, încasez 15 ani !" „Dar ei te amenințau cu revolverele !" Puse legitimațiile în buzunar. „S-o ștergem." „Unde să mergem ?" „Să-i telefonăm lui Xav. Cu siguranță că postul telefonic de aici e pus sub observație." Arătă cadavrele. „Trebuie îngropate. Dacă sînt polițiști, o să spun că n-am vrut să-i dobor. Dacă sînt tîlhari, nimeni n-o să le caute urma."

S-au hotărît să îngroape cadavrele în incinta mînăstirii, remarcînd că respectivii nu vor fi singuri : înainte erau îngropați acolo călugării. Săpară cu ardoare, pe urmă puseră trupurile în groapă. Apoi au astupat-o și Henriette replantă deasupra ei chiar și plante sălbatice, dezrădăcinate cu grijă. În cîteva ore, un ochi chiar exersat nu va sesiza acolo nimic neobișnuit. Spălară dalele din sala de ospețe cu apă multă. Henriette burduși o valiză, închise ușile și suspină. „Ce proastă sînt că mă vîr în povești de astea numai pentru că un individ mi-a plăcut acum zece ani !"

Mașina răposaților era un DS 21, neagră, cu număr de Paris. O lăsaseră la capătul drumului spre colină, după o cotitură. Henriette se bîlbîi în viteze. Găsise cheile într-unul din buzunarele chelului ; luase, de asemenea, și banii pe care cei doi bărbați îi aveau asupra lor, o sută de mii de franci, pe care era inutil să-i lași să putrezească în pămînt. Henriette își propuse să-și ofere un cartuș de țigări Monte Cristo. După ce jupui serios un arbore și desfundă o aripă, reuși să mențină DS-ul pe drum. Socoti că asta e o performanță. Țîșni înspre Auxerre. Nu putea să-l cheme pe Xav decît dintr-un oraș legat cu Parisul prin linie automată. „Nu te distrezi bine decît o dată la zece ani" — zise ea Valériei. La intrarea în Auxerre opri la un han, comandă două vinuri roșii, îl sorbi pe al ei și se repezi la telefon. Era instalat în bucătărie. Patroana, o femeie la 50 de ani, prepara bușeuri cu cremă. Henriette privi cu poftă. Apoi formă numărul.

Lîngă fereastra apartamentului său, Xav își bea în picioare cafeaua. O făcuse tare și gustul amar îl făcu să se strîmbe. Dar după noaptea îndurată era dator să-și revină. Soarele dogoarea prin geamuri. Xav privea cu interes o mașină staționată pe stradă. În interiorul ei nu vedea decît o mînă care din cînd în cînd bătea cu degetele în tabloul de bord. Îl urmăriseră cu conștiinciozitate după ce se despărțise de Pernais. Cealaltă mașină nu se arătase.

Reveni spre mijlocul încăperii, lîngă tranzistor. O voce care n-avea aerul să ia în serios ceea ce spune dădea știrile. Anunță moartea brutală a soției deputatului asasinat, Christiana Dubay, găsită în compania unui prieten, într-un hotel particular „de un gen special". Sinuciderea nu era exclusă, asigura ziaristul. Cam gogonată minciuna, gîndi Xav. Explicația nu stătea în picioare. În schimb, se cîștiga timp. Telefonul sună. Se îndreptă spre aparat. Se gîndi la Fondari. Dar recunoscu vocea Henriettei și, timp de o clipă, inima i se strînse de frică. „Am fost atacate — zise Henriette — pe doi i-am curățat. Dar am tulit-o cu toată viteza. Mirosea prea tare a cadavru." El vorbi calm. „Nu-mi spune unde sînteți. Sîntem cu siguranță ascultați. Îți amintești de Point 10 ?" Fîsîitul telefonului fu singurul răspuns. „Îți amintești ?" — întrebă el. „Nu" — zise Henriette. Pe vremea O.A.S.-ului, era unul din punctele de întîlnire, unde trebuiau să se regrupeze militanții, cînd o legătură cădea în mîna poliției. Era foarte aproape de mînăstire, o cafenea mică, la intrarea într-un sat, lîngă un post de benzină. „Stația service" — continuă el. Avu impresia că o aude pe Henriette reflectînd. Pe urmă, brusc, concentrarea ei triumfă : „Știu !" — zise ea. „Să fii acolo peste trei ore. Mă aștepți. S-ar putea să ajung înaintea ta." Închise.

O clipă se gîndi. Dacă Henriette dezgropase armele era puțin probabil că o făcuse împotriva polițiștilor. Era ea țicnită, dar nici într-atît. Înseamnă că ceilalți au descoperit ascunzătoarea. Era interesant de știut, cum au făcut-o, dar acum mai urgent era să găsească un nou refugiu pentru Valérie. Se bărbieri repede și îmbrăcă un pantalon, un pulovăr pe gît și o vestă *sport*. Coborî, trecu pe lîngă mașina polițiștilor, cărora le adresă o privire binevoitoare, pe urmă se îndreptă spre Triumph. Se instală la volan fără grabă, ca un mic funcționar fericit să se încastreze în fiecare zi în sistem. Trase de demaror. Încercă de două sau trei ori. Ieși, înălță capota, căzu într-o melancolică contemplare a motorului, căruia îi atinse la întîmplare cîteva fire. Închise capota cu chipul vădit contrariat. Urcă din nou, începu să tragă iarăși de demaror. La cea de a treia tentativă puse contactul. Motorul se supuse imediat. Îl călă, dădu din nou la demaror, stinse motorul, ieși pentru a doua oară să ridice capota, se uită iar la motor. Două priviri atente și ironice îi urmăreau toate mișcările.

Își reluă locul în mașină, reuși să străbată vreo cîțiva metri, făcu mașina să tușească, acceleră furios, claxonat de un alt turism și surîse blondei de la volan care îl înjură. O porni la pas, pe jos, urmărit de mașina poliției. La două străzi distanță era garajul unde își întreținea Triumph-ul. Intră. Șeful de atelier era un basc cu umeri largi, nutrind simpatie pentru Xav. Se strîmbă cînd îl văzu. Nu putea promite să-i depaneze pe loc mașina. Xav zise că nu e grăbit. O luă prin atelierul din stînga garajului. Din stradă nu se vedea decît intrarea. Xav se asigură că polițiștii nu vin după el. Mașina lor depăși puțin garajul. Aveau încredere.

Un loc era liber în colțul cel mai apropiat. Imediat se aplecă în spate, trase perna spre el, ridică șurubul panoului, luă legătura din servietă. Ieși din mașină. Șeful de atelier se apropia. „Doar peste o oră pot să mă ocup de ea" — zise el. Părea foarte nenorocit. Xav ridică din umeri. „Am de mers undeva." Arătă Triumph-ul. „E răcit. Tușește fără întrerupere." „Se face" — răspunse bascul, și puse mîna pe capotă, de parcă i-ar fi luat temperatura. Se îndepărtă și Xav, în loc să se îndrepte spre intrare, o luă pieziș spre scara metalică care ducea la etajele superioare. La primul etaj, luminat difuz, se îndreptă printr-o lucarnă spre un zid apropiat. Înălțimea era în jur de patru metri. Se lăsă în jos, apoi își dădu drumul. Resimți căzătura. Își promise să reia exercițiile fizice.

Gangul era plin de deșeuri urît mirositoare. Păși în vîrful picioarelor. Înainte de a ajunge în stradă, privi spre stînga şi spre dreapta. Nu zări nici o maşină suspectă. Merse repede pînă la prima intersecţie. La colţ, un taxi trecu agale prin faţa lui. Îl strigă şi ajunse cu el la Porte d'Orléans. Dintr-o cafenea îi telefonă lui Henri. „Lancia e liberă ?" — întrebă. „Da" — zise Henri, cu un suspin. „Ţi-am dat-o în bună stare !" „Vino şi ia-ţi tărăboanţa !" Era iarăşi vocea resemnării, a omului care nu ştie să spună nu unui prieten. „Trebuie să mi-o aduci tu. E mai bine dealtfel pentru tine. E preferabil să nu circul prea mult prin Paris." Henri se sperie. „Masacrul ăla e opera ta ?" „Nu. Eroare judiciară". „Mie-mi spui !" Dar imediat întrebă unde trebuia să aducă maşina. Xav îi spuse adresa, cerîndu-i să vină el insuşi. „N-o să mă privez de o asemenea plăcere" — zise Henri.

Sosi după o jumătate de oră. Bombănea, dar era mulţumit. Nu i-ar fi displăcut ca Xav să-i povestească în amănunţime totul. Obţinu promisiunea unui prînz, la care Xav o să-i facă o relatare detaliată. „Asta sfîrşeşte cu căderea cîtorva miniştri !" — zise el. „Eşti optimist !" Xav bănui că Henri făcuse demarajul Lanciei şi mai rapid. Era o adevărată plăcere s-o simţi cum ţîşneşte. Poliţiştii care îl aşteptau la ieşirea din garaj începeau probabil să se impacienteze. Xav se simţi fericit.

Pe firmă scria **Café de l'Alouette.** Era un foarte modest bistrou, la intrarea într-un sat, dincolo de care se întindea o cîmpie. Staţia de benzină care servea de reper se afla în faţă. Henriette era aşezată la masă, în faţa Valériei. Fuma fără să-i pese de nimic. Patronul, un bărbat la vreo 60 de ani, numai piele şi oase, o privea cu un interes neascuns. „Eşti genială în arta de a trece neobservată" — spuse Xav, aşezîndu-se. Henriette nu păru să înţeleagă. Xav o privi pe Valérie. Era palidă, dar îi sta bine. „Aţi aflat sau nu ?" întrebă el. „Ce ?" — se interesă Henriette. „Că a murit Christiana Dubay." Henriette fu nemulţumită că e concurată. Îşi pregătise deja povestirea, în stil western. Cu dubla crimă petrecută în plină orgie, Xav o întrecea detaşat. „Totul se leagă — zise Xav. Pe de o parte, au trimis doi ucigaşi, care trebuiau să o ducă pe Valérie la patronul lor. Cred că e vorba de Fondari, cel mai direct ameninţat. Pe de altă parte, vor să mă neutralizeze. În noaptea asta au făcut totul ca să-mi pună în spinare un dublu asasinat. Scopul e clar : regăsirea documentelor tatălui tău."

Îi vorbea Valériei, care surîdea. „Oare unde or fi ?" — suspină ea. O privi, ezită un moment. „O parte sînt în maşina mea, sub formă de fotocopii." Valérie tresări. „Nu-mi purta pică — zise Xav. Nu puteam să te pun la curent prea devreme. Nu ştiam cum să mă servesc de aceste documente. Acum ştiu." „Îmi spuneaţi că sînt inutilizabile, fără a pune în cauză pe tatăl meu" — zise ea. Privi dintr-o dată în depărtare şi cu neîncredere. „E adevărat — spuse el. Te-am ţinut deoparte atunci cînd nu ştiam nimic despre tine. E adevărat, de asemenea, că aceste documente devenind publice reputaţia tatălui tău ar putea avea de suferit. Dar mai puţin decît a altora. Era prins într-o reţea unde cinstea nu mai are sens, unde se regăsesc mereu aceleaşi nume, de politicieni, funcţionari, tîlhari în stil mare. Nu poţi să ştii dacă măcar e vorba de corupţie. Este un schimb de servicii, o luptă între bande rivale în cucerirea puterii şi a pieţelor. Un sindicat atotputernic, care nu dă înapoi în faţa crimei. Tatăl tău a cîştigat bani, a păstrat tăcere în legătură cu cele aflate şi a tras maximum de profit de la unii şi de la alţii, asta-i tot ce i se poate reproşa. Din punctul de vedere al moralei tale este dezgustător. Pentru cea mai mare parte a oamenilor reprezintă lumea aşa cum este !" „Şi pentru dumneavoastră ?" — întrebă Valérie. „Pentru mine, ca şi pentru tine, totul este o chestiune de viaţă sau de moarte." „Nu vor îndrăzni să ne omoare." „Vor încerca totul înainte de a o face. Dacă trebuie, nu vor ezita s-o facă. Valérie, nu citeşti de ajuns ziarele. Răpiri, morţi, crime inexplicabile sînt în fiecare zi. Se găseşte un cadavru. Se spune că e o urmare a unei răfuieli. Şi opinia publică se dezinteresează. După opt zile i se consacră doar un rînd în ultima pagină. Asta poate fi şi soarta noastră. Franţa trăieşte liniştită şi nu vrea să cunoască nimic altceva".

Ea bău o înghiţitură de apă minerală, din paharul pe care îl avea în faţă. „De ce nu daţi caietele poliţiei sau lui Fondari ? Aţi fi eroul zilei !" „Poate că n-am chef să fiu eroul zilei !" „Totuşi, i-aţi servit ani la rînd !" „Exact. Dar nu mă văd luînd hîrtiile tatălui tău ca să le duc lui Fondari, sau chiar lui Pernais. Aş avea impresia că fur un mort. Să-i iau ultima şansă ?" „Cum să i-o dăm ?" — întrebă ea, deodată melancolică. „E protecţia noastră cea mai sigură !" — zise el, fără să răspundă la întrebare.

Remarcară atunci că Henriette se îndepărtase cu discreţie. Îi zăriră silueta în grădină, în spatele dughenei. Trimitea spre cer rotocoale de fum. Zîmbiră. „Mai întîi — zise Xav — povesteşte-mi ce s-a petrecut după ce am plecat de la vilă." „Am rămas culcată. Raymond a venit să mă întrebe dacă aveam nevoie de ceva. Era timid şi aproape roşea. Cred că l-am trimis la plimbare. Nu l-am mai văzut pînă în clipa cînd a venit să-mi spună că vreţi să mă vedeţi, cît se poate de repede. M-am îmbrăcat în grabă. Pe drum l-am găsit pe Philippe Dubay mort. N-am mai întîrziat nici un moment." „A venit însoţit de asasinul său. Acesta poate să fie Ducor. Philippe Dubay vroia să te ucidă." „Pentru că l-am văzut la tatăl meu ?" „Da." „Era vinovat ?" Xav aprobă. „De ce a făcut-o ?" „Din cauza nenorocitelor de caiete. Tatăl tău a lăsat seiful deschis. Poate chiar ca să-l facă pe Philippe Dubay să înţeleagă că îl are la mînă, pe el ca şi pe ceilalţi. Philippe a văzut un dublu avantaj punînd mîna pe aceste caiete : să suprime o ameninţare şi să ameninţe el pe alţii." „M-aţi minţit mult." „Nu puteam să fac altfel." Ea îl privi pe Xav pe deasupra paharului pe care îl adusese la înălţimea ochilor. „Cum aş putea fi sigură că n-o să continuaţi ?" „Am să-ţi dau o probă. O să citim împreună hîrtiile tatălui tău. Pe urmă o să hotărîm pe care să le publicăm." Ea se pregătea să protesteze. „Ascultă — zise el. Este şansa noastră cea mai mare de a face să izbucnească scandalul. Doar două ziare pot accepta publicarea lor : **Minute** şi **Le Canard Enchaîné.** O să fac în aşa fel încît să le parvină documentele. Pentru a le autentifica am nevoie de tine. N-o să ne arătăm, o să lucrăm prin telefon, fără a uita că o mare parte dintre rețelele telefonice, inclusiv cele ale ziarelor, sînt puse sub observație. De aceea trebuie să ne luăm măsuri de precauție." „Unde o să ne ascundem ?" „Pentru moment, eu rămîn vizibil. Mă întorc la Paris și cred că o să merg să-i văd pe Pernais și Fondari. Poimîine, dacă ne descurcăm bine, primele bombe pot să explodeze. Vreau să fiu de față, ca să văd dezastrul. Rămîne să-ți găsesc un adăpost." Valérie avu o privire rugătoare. „Rămîneți cu mine" — zise ea. „Este imposibil." El reflectă. „Tatăl tău vorbea deseori de un șantier unde reunise oameni din satul său. Mai există încă ?" Valérie aprobă, cu regret. „Se poate avea încredere în ei ?" „Da." „Presupun că trăiesc retrași în ei înșiși, fără multe legături cu lumea exterioară și că poliția îi lasă în pace, fiindcă nu au niciodată scandaluri." „E aproximativ așa." „Unde sînt ?" „Ultima dată — zise ea — erau la Chennevières." „Or să te primească ?" „Probabil" — zise ea, fără entuziasm.

O zări pe Henriette, care trecea prin dreptul ușii de sticlă. „Nu se poate s-o abandonăm ! Chiar și într-o adunare de țicniți și excentrici n-ai vedea-o decît pe ea !" Rise : „Găsește-i un bun zidar calabrez, care s-o calmeze !" Ea îi întinse mîinile și el i le strînse. „Xav, cred că sînt îndrăgostită de dumneavoastră !" „E un simplu fenomen de transfer — surîse el. Dragostea se deplasează de la tată către bărbatul matur." „Nu glumiți, Xav." El se ridică. „Mă duc după documente." Cînd reveni, Henriette era lîngă masă. „Am o veste bună pentru tine — zise el. O să trăiești printre bărbați adevărați." „Imposibil, rasa asta s-a stins".

El deschise geanta diplomat și scoase fotocopiile. Alese două și i le arătă Valériei. „Tatăl tău povestește cum a obținut o derogare datorită unui secretar de stat care i-a cerut în schimb să dea 100 milioane franci vechi unei societăți fantomă, însărcinată cu protecția nu știu cărei rase de animale. Toate detaliile sînt aici, cum era îmbrăcat ministrul adjunct, ce a spus, se descriu biroul, mecanismul de vărsare a fondurilor. E consemnat chiar și numele celui care a transmis banii în Suedia, după încheierea afacerii. Cum acest personaj o face cu plăcere pe moralistul o să fie o pradă nostimă." Ea citea documentele, care semănau cu o teză a unui elev prost, din clasele primare. „Bietul tata" — zise ea. N-o contrazise. Avea propria lui opinie despre Serrano, care era un individ fără scrupule, trăind în deplin consens cu epoca lui. „Ești de acord ?" — întrebă el. Henriette interveni. „Astea sînt caietele ?" — se interesă ea. „Da." „Le aveai deci ?" Fluieră admirativ. „Cu siguranță că tu ești cel mai tare !" „Și ăsta nu e decît începutul" — zise el.

Xav vîrî cu grijă fotocopiile în plicurile galbene pe care le cumpărase într-o papetărie din Sens. Își pusese mănuși. Poliția judiciară avea amprentele lui, de la arestarea din 1952. Scrise adresa cu litere mari. Apoi aruncă scrisorile în cutia poștală de la ușă. Se duse la mașina unde îl așteptau Valérie și Henriette. „Acum, — zise el — spre Chenneviéres ! " Valérie părea neliniștită. „Trebuie să fie baraje pe drumuri !" „Pentru cine ?" „Pentru dumneavoastră, pentru mine !" Xav izbucni în rîs. „Nu sîntem inamici publici obișnuiți. Dacă vor să ne prindă or s-o facă ușurel, și fără să desfășoare batalioanele de marș. Și chiar în acest caz sînt destul de sceptic în legătură cu eficacitatea controalelor lor. Din proprie experiență. Ești prea tînără, Valérie. Cînd a avut loc atentatul contra lui De Gaulle, la Petit Clamart, întreaga poliție a fost pusă în stare de alarmă. Se știa numele a cel puțin doi conjurați. Polițiștii i-au supărat pe automobiliști, pe pietoni, pe tinerii cu păr lung, pe ofițerii în retragere, pe fasciști și pe cei care nu erau fasciști, pe intelectuali și pe analfabeți. Au stricat petrecerile a mii de oameni, ca întotdeauna. A trebuit să se întîmple un accident de circulație pentru ca un jandarm complet idiot să aresteze pe unul dintre cei căutați. De atunci mi-am zis că Franța e o țară frumoasă."

Au ajuns în liniște la periferia Parisului. Printr-un frumos gest sportiv, Henriette acceptase să ocupe locul din spate. Începea acum să se plîngă că are rotulele definitiv înțepenite. Șantierul se afla în afară de Chennévières, pe marginea Senei. Serrano construia aici o reședință destul de luxoasă, cu mari garaje, terenuri de tenis și piscină, care iarna putea fi acoperită. Își rezervase ultimul etaj, și îl destinase fiicei lui, cînd se va mărita. Acum era încă un vast patrulater de pămînt galben, unde începeau să se ridice stîlpi. Centrul era ocupat de barăci. Vreo cincizeci de muncitori lucrau îmbrăcați în salopete bleu. Aveau căști galbene.

Valérie se îndrepta spre cel mai apropiat dintre ei, în timp ce Xav și Henriette o urmau la distanță. Îl văzură pe bărbat strîngînd cu căldură mîna fetei și arătîndu-i încotro să se îndrepte. Ea o apucă prin noroiul galben spre o baracă unde un coș fumega. Intră și după cîteva clipe ieși și îl strigă pe Xav. Un bărbat de vreo șaizeci de ani, cu sprincene stufoase, îi aștepta. Valérie îl prezentă : Borrini, șeful echipei, unul dintre cei mai vechi prieteni ai lui Serrano. Ochii săi erau mînioși, însă nu din pricina lui Xav. Vorbea cu un asemenea accent încît trebuia să-ți imaginezi jumătate din cuvinte. „Se pare că vor să-i facă rău Valériei — mormăi el. Deja i-au omorît tatăl." Luă de pe masă o foarfecă lungă. „Într-o zi — spuse el — o să mergem cu toți la Paris și o să-l curățăm." Xav conveni că ar fi o idee bună. „E gata să ne ofere adăpost — zise Valérie — dar nu va fi prea confortabil. Aici n-avem de ce să ne temem, nu e nici un străin !" Surîse : „Adică nimeni care să nu fie calabrez."

Borrini se îndreptă spre Xav. Dădea impresia unei forțe extraordinare. „Cine l-a ucis pe prietenul meu ?" — întrebă el. „Philippe Dubay" — răspunse Xav. „Îl cunoașteți ?" „Era un prieten de-al meu." „De ce ați devenit prietenul Valériei ?" „Pentru că sîntem acuzați amîndoi de crimă." „Ai omorît pe cineva ?" — întrebă el pe Valérie. „Se crede că ea l-a ucis pe Philippe Dubay" — zise Xav. „Dacă n-a făcut-o, a greșit." Își duse mîna pe după umăr ca și cum ar fi conjurat soarta. „N-am înțeles niciodată afacerile lui Serrano. Știu că era cinstit. Dădea de lucru tuturor oamenilor din sat. Acolo nu sînt decît oameni fericiți din pricina banilor pe care noi îi trimitem. Avem cea mai frumoasă școală din provincie. Bătrînii au pensii duble. Totul datorită lui Serrano, care cîștiga bani ca să creeze fericire“.

Xav nu făcu nici o obiecție la acest tablou idilic al unui aspect economic despre care avea alte idei. Puțin conta. Dacă banul corupției regăsea pe drum calea binelui era poate din pricină că bunul Dumnezeu avea părerea lui proprie despre circulația monetară. „De aceea — zise Borrini — n-am vrut să merg niciodată la birouri. Serrano mi-o cerea. Dar n-aș fi făcut decît prostii. Era foarte inteligent. Nu știu unde a învățat să-i ducă de nas pe alții, mai instruiți decît el. De aceea s-au răzbunat. Erau furioși că un țăran care nu știa să citească se atingea de banii lor.“ În clipa aceea, o remarcă pe Henriette. „Cine e“ ? — întrebă. „A omorit doi oameni ca să mă apere“ — zise Valérie. Chipul lui Borrini se umplu de admirație, în timp ce al Henriettei căpăta aerul cel mai modest. El anunță că avea să elibereze încă o cameră și va trimite doi contramaiștri să se culce la hotel. Nimeni nu se va mira, fiindcă se întîmpla deseori să vină din Italia neveste să-și vadă bărbații. Se descurcau atunci cu baracile și un mic hotel. Deseori, femeile preferau să se culce chiar pe șantier, unde aveau în afară de soț și vreun frate sau văr.

Prinziră în sala de mese, o încăpere mare din centrul baracilor, vopsită în culori vii, de o curățenie remarcabilă. La desert, un tenor de 20 de ani, cu părul lung căzîndu-i pe umeri, cîntă o arie la modă în Italia. O fixa pe Valérie cu o privire iluminată. Cînd Borrini ridică ședința, anunță că se duce să se culce la hotel. Xav o urmă pe Valérie spre camera lui Borrini. „Rămîneți cu mine“ — zise ea. „Asta n-o să-i placă lui Borrini“ — spuse el. „A înțeles — zise ea — și nu-i place, într-adevăr. Atunci a plecat ca să nu vadă. Știe însă că nu mai sînt o adevărată italiancă. A suferit la fel de mult ca și tata cînd am plecat.“ Ea îl sărută lung pe buze. „Îmi place mult să fac dragoste — spuse ea. N-am făcut-o niciodată cu un tip în vîrstă. Se pare că e senzațional.“ Ea rîse. Xav adora femeile pe care dragostea le bucura. Privirea Valériei inspectă încăperea. „Cred c-am fost concepută de mama și da tata într-o baracă la fel cu asta“ — zise ea.

Mingîiat de soarele blînd, Xav își făcea gimnastica. Era pe malul Senei. În spatele lui, fațada clădirii în construcție abia depășea fundația. Pe schele se aflau deja muncitori. Se sculase foarte devreme, ca să-i lase lui Borrini măcar o iluzie. Se plimbase de-a lungul fluviului. Dormise puțin. Valérie era o lacomă. La 40 de ani, dragostea este un divertisment care nu permite nici un moment de răgaz.

Simți în spatele lui o prezență. Era Valérie. Îl admira. „Mereu neobosit“ — zise ea. Se strînse la pieptul lui. „Am dreptate ?“ — întrebă ea, visătoare. El îi mîngîie chipul. „Trebuie s-o suni pe mama ta — spuse el. Îți aduci aminte ce trebuie să-i spui. Cuvînt cu cuvînt. Se poate ca și ea să fie pusă sub observație. Convorbirea trebuie să fie scurtă, ca să nu aibă timpul să repereze locul de unde vorbești.“

Se îndreptă spre birouri. Pe drum, o întîlniră pe Henriette, care era radioasă. „Cine ?“ — întrebă Xav. „Tenorul — spuse ea. Cîntă și mai bine noaptea !“ Borrini era mai puțin amabil decît în ajun. Nu se obișnuise cu obiceiurile epocii. Puțin cîte puțin, se îmblînzi, totuși. Valérie îl lămuri ce vrea să facă. El împinse telefonul în dreptul ei. Fata formă numărul. Așteptară în liniște. Mai întîi răspunse servitoarea. „Dă-mi-o repede pe mama.“ După cîteva clipe, vorbi cu văduva lui Serrano. „Ascultă și nu pune nici o întrebare — spuse ea. Mi-e bine și nimic nu mă amenință în locul unde sînt. O să le spui da sau nu, dacă recunoști scrisul. Ai înțeles ?“ Auziră un **da** rostit printre lacrimi. „Dacă poliția te interoghează, spui că nimeni nu ți-a telefonat și mai ales eu. Refuză să-i informezi. Repetă mereu că nu știi nimic. Dealtfel, să nu primești decît pe ziariști. La revedere, te iubesc !“ Și fără să mai aștepte, închise, întrebîndu-l pe Xav din privire. El dădu din cap. „O să facă întocmai“ — zise ea.

Puțin după ora nouă, Xav îl sună pe directorul de la **Minute.** Vorbi printr-o batistă, anunțînd că va fi scurt. Corespondența sosise ? După răspunsul pozitiv, întrebă dacă se află în ea documente interesante. Auzi un rîset. „Puteți spune : pasionante. Dacă sînt adevărate.“ „Mergeți s-o vedeți pe doamna Serrano — spuse Xav. Ea e la curent. Vă va spune dacă scrisul este al soțului ei. Dacă socotiți că e vorba, într-adevăr, de caietele lui Serrano, le veți publica ?“ „Bineînțeles.“ „Bravo ! „Cine sînteți dumneavoastră ?“ „Un înger care tocmai l-a întîlnit pe Serrano pe un colț de nor.“

Închise și sună la redacția ziarului **Le Canard Enchainé.** Avu o convorbire asemănătoare. „După opinia mea — zise el Valériei — o să fie ceva lume la mama ta în această dimineață. Dar nu văd cum pot să acționeze polițiștii. Trebuie să ascundă că au aflat ceva, pentru că interceptarea convorbirilor telefonice e ilegală. Dacă pun mîna pe documente o să fie un frumos tapaj în presă. Stăpînirea nu-și poate permite asta, acum : ar însemna să se dezvăluie extensia dată supravegherii convorbirilor telefonice. Pe de altă parte, îi cunosc pe cei de la **Minute** și **Le Canard Enchainé.** Vor publica documentele cu orice preț.“ Se gîndi : „Cred că de mîine o să fie o hărmălaie...“.

Îl sună pe Pernais. Acesta, pe un ton sec, îl întrebă dacă poate să vină la el cît se poate de repede. „Apropo — zise Xav — ți-am pierdut oamenii pe drum. Sper că nu au neplăceri !“ Pernais spuse : oh, nu. Frămîntat. Îmbrobodit cu vorba. Fără să mai aibă milă. Lui Xav nu-i displăcea această ambianță. Nu mai avea chef să fie gentil. „Te duci la el ?“ — întrebă Valérie. Roși, pentru că îl tutuise. Borrini, de asemenea, dar nu făcu nici o remarcă. „Bineînțeles.“ „N-o să mai puteți reveni !“ — zise ea. Borrini suspină : „Tutuiește-l, crezi că sînt idiot ?“ Izbucniră în rîs. „I-am păcălit o dată, o să mai reușesc s-o fac“ — spuse Xav. Borrini o arată pe Henriette, care traversa șantierul. „Pe asta să nu mi-o lăsați prea mult timp. În opt zile, oamenii or să-mi sforăie cu toții la lucru.“

Pernais aștepta cu mîinile încrucișate deasupra unui dosar roșu. „Domnule Maupin — zise el — lucrurile stau foarte prost pentru dumneata !“ Faptul că i se adresa lui Xav cu numele de familie era semn de supărare. Deschise dosarul, frunzărindu-l ca și cum ar fi vrut să rupă fiecare pagină, una cîte una. „Unde ai fost ?“ „Ai încredere în mine şi am să-ţi spun. Atîta vreme cît îmi pui pe urme cretini, o să cred că te îndoieşti de mine. Şi n-ai să capeţi nici o informaţie.“ „Christiana şi Ducor au fost împuşcaţi cu pistolul lui Serrano“ — anunţă poliţistul. „Vă înşelaţi.“ „E fals“. „Servitoarea e categorică. Afirmă doar că ai sosit ca un nebun, că ai pătruns cu forţa la stăpîna ei şi că ai cotrobăit în toată casa. După aceea, ai descoperit corpul lui Dubay, ai ajuns în locul faimos unde Christiana şi Ducor au fost trimişi pe lumea cealaltă cu ajutorul aceluiaşi instrument. Logica poliţistă cere ca să fii bănuit...“. „Ultima oară cînd am venit în acest birou, după opinia dumitale, fiica lui Serrano era cea care îl omorîse pe Philippe.“ „Ipoteză de lucru pe care n-am abandonat-o. N-am s-o părăsesc atîta timp cît nu pot să o interoghez pe această tînără şi seducătoare copilă. Cu condiţia ca ea să mai fie în stare să-mi răspundă.“ „Ar fi păcat să fie suprimată“ — zise calm Xav. „Păcat pentru dumneata, printre alţii.“ Îl observa pe Xav. „De ce ?“ „Cu cît sînt mai puţini suspecţi, cu atît devin mai interesanţi supravieţuitorii.“ Continuă : „Povesteşte-mi ce ai făcut înainte de moartea Christianei şi a lui Ducor“. „Am fost la Christiana — spuse Xav. ascultător. Vroiam să ştiu cui i-a telefonat Philippe înainte de a se întoarce la vilă. Nu mi-a spus nimic, cu toate că auzise totul. Mi-a făcut diverse propuneri, unele agreabile, altele mai puţin. Scopul lor comun era de a şantaja pe cineva al cărui nume nu mi l-a precizat. Era în fond bucuroasă de moartea soţului ei şi hotărîtă să cîştige bani prin indiferent ce mijloace. Presupun că după ce am părăsit-o a început micul negoţ. De aceea a murit, probabil !“ „Ducor ?“ „L-am găsit în biroul lui Philippe, aşezat pe locul lui. Se purta ca un stăpîn. Şi el mi-a făcut propuneri, era ceva de speriat ce dorinţă aveau toţi în ziua aceea să colaboreze cu mine. Deveneam cavaler de nu ştiu ce, francmason feudal cu cotă întreagă, avînd ajutoare influente în toată Europa, putînd să ajung nu importă unde şi să deschid uşile făcînd cu mîinile o cruce de Malta“.

„Ştiu — spuse Pernais — e o superbă escrocherie. Dar ceea ce e nemaipomenit, e că în ea se află angrenaţi oameni convinşi că într-adevăr se ajută între ei“. „L-am trimis la plimbare. Atunci mi-a propus să mă întîlnesc cu cineva care ţinea să-mi vorbească“. „Jean-Marie !“ — surîse Pernais. „Da“. „Vroia caietele?“. „Exact“. „Ca să le trucheze în vederea unei operaţiuni politice“. Xav îl admiră. „Ştii totul ?“ Aproape. Ocup un loc extraordinar. Am avut în mînă toate mijloacele ca să acţionez. Cunosc practic pe toţi ticăloşii Parisului, chiar şi pe cei mai de nebănuit. Nu pot însă să fac nimic ca să-i neutralizez. Mi se întîmplă chiar să fiu obligat să le strîng mîna. La un anumit nivel, poliţistul a devenit o cameră de filmat. Înregistrează ceea ce se petrece, filmează o mie şi una de secvenţe, asistă la spectacole curioase, cunoaşte toţi actorii, felul lor de a face avere, originea banilor lor, compromisurile, neguştoriile, cota şperţurilor. Poate ceda locul oricui, mai ales că e din ce în ce mai dificil să ştii cine comandă, ministrul, antreprenorul sau borfaşul. Aici se opreşte puterea noastră, afară de cazul foarte rar cînd ni se dă voie să acţionăm. Atunci deduc că vor să scape de un complice prea jenant“. „Ca mine, de exemplu“ — zise Xav. „Aşa am crezut. Dar, spre marea mea uimire, lucrurile nu stau aşa. Fără îndoială că din cauza documentelor. E mereu aceeaşi teamă. Dacă se deschide un robinet, curge apă murdară. Nimeni nu ştie cînd se va opri din curs şi pe cine va împroşca“.

Pernais împinse uşor fotoliul din piele neagră pe care era aşezat. „N-am găsit-o pe fata care trebuia să-ţi ţină companie — zise el. Ştim doar că Ducor a adus-o“. „Cred sincer că mi s-a întins o capcană. Trebuia să mi se pună în spinare moartea Christianei. Mobilul era găsit. Eram prietenul şi funcţionarul lui Philippe. Aveam cîţiva morţi pe conştiinţă. Christiana descoperise asta şi mă avea la mînă. Ar fi fost uşor să pescuieşti dintre afacerile lui Philippe una în care aş fi fost amestecat. Ceea ce nu înţeleg este de ce Ducor, care părea organizatorul capcanei, pentru că a adus fata, s-a trezit cu gloanţe în coaste. Au vrut să-l reducă la tăcere. Cum de s-a lăsat păcălit ?“. „După opinia mea, era condamnat demult...“ — zise Pernais. Avea acelaşi defect ca şi Christiana : credea că poate să negocieze în orice moment secretele pe care le deţine. Îşi mai imagina că lumea întreagă e gata să-i plătească. Ducor era un personaj mărunt, un borfaş fără suprafaţă, care a găsit altădată în evenimentele din Algeria o trambulină. Să ştii că era să mai fie curăţat de prietenii lui, care îl bănuiau.

A scăpat cu viaţă la timp. În povestea actuală, anumite persoane poate că şi-au adus aminte. Se poate întîmpla ca totul să ia o turnură proastă, aşa că s-a hotărît sfîrşitul lui Ducor“. Reflectă un moment : „Ceea ce se petrece acum îşi are originea în intrigile din 1958 şi războiul civil ratat din 1962. S-au format clanuri, s-au divizat, s-au regrupat. Stau unii lîngă alţii din pricina unor amintiri deloc curate, sau din interes. Pe margine sînt oameni ca mine şi ca dumneata. Nu putem face mare lucru : doar să ne bucurăm de spectacol“. Rîse : „Pe mine mă păstrează pentru că îmi cunosc bine meseria în alte compartimente şi o fac pe orbul. În ceea ce te priveşte, atenţie...“. Se uită la Xav cu o privire goală. „Poate că mîine totul se va zgudui“. „De ce ?“ — întrebă cu inocenţă Xav. „Să citeşti ziarele. Cu condiţia ca nu cumva să ştii deja ce va apare în ele. Vorbesc de săptămînale“. „Cum vrei să ştiu ?“ — întrebă Xav. Pernais ridică din umeri. „Xav, eşti un om neaşteptat“. Şi adaugă, cu fineţe : „Şi foarte aşteptat totodată“.

La dreapta sa, pe un mic piedestal, se afla un pupitru plin de butoane multicolore. Unul dintre ele se aprinse cu un uşor fîşîit. Pernais ridică receptorul. „Vino“ — zise el. Închise. „Este Maret, îl ştii. E tînăr şi mai crede încă în meserie. Dacă îl ascultam ai fi fost demult închis. Te socoteşte la fel cu ceilalţi. Vrea să cureţe grajdurile“. „De ce nu-l urmezi ?“ „Pentru că pentru prima oară dorinţa lor coincide cu dorinţa exprimată mai sus de mine, mai mult sau mai puţin clar. Nu va fi nimeni arestat înainte de a se ști cu claritate ce s-a petrecut cu caietele lui Serrano. În afară de asta, cred că puțin le pasă să știe cine a împușcat pe cine“. „Unde se plasează Fondari în această partidă ?“ Pernais păru mirat. „Nu știi ?“ „Doar în mare“. Vroia să audă pe polițist confirmîndu-i ceea ce citise în caietele lui Serrano. „Este peste tot și nicăieri. După părerea mea este unul dintre cei mai mari tîlhari ai epocii, fără îndoială una din verigile de bază ale traficului cu droguri. Dar nu sînt sigur că a văzut vreodată heroină sau morfină. Afacerea asta e, pentru el, o negustorie în care știe că poate să cumpere la prețul cutare și în locul cutare și pe urmă să revîndă la prețul cutare în locul cutare. Finanțează, primește banii și pleacă. E singurul sau aproape singurul care cunoaște mecanismul bancar clandestin dintre Franța și America. Dispune deci de o forță financiară considerabilă, nu numai din pricina banilor pe care îi mînuiește, dar și din pricina filierelor de care poate să profite printre amicii săi, fie că sînt miniștri, deputați, antreprenori sau industriași. Milioanele care se vîntură din mînă în mînă trebuie plasate : Fondari dă informații și adrese în Elveția sau în altă parte. Furnizează, de asemenea, oameni pentru diverse acțiuni. Participă la unele afaceri, ceea ce reprezintă pentru el o acoperire. Cum în afară de asta nu e o brută, și face cîteodată proba unor sentimente umane, e nu numai admis, dar și protejat. Dacă n-ar fi existat, ar fi trebuit inventat. Dar cum să-l înlocuiești și cu cine ? E cinstit în afaceri. Își ține cuvîntul și n-a luat niciodată un bănuț în plus decît se stabilise“. „Nu poți face nimic împotriva lui ?“ „Mai întîi mi-ar trebui dovezi, pe care nu le am. Dacă le găsesc, sînt curios să văd reacțiile, cînd o să anunț că pot să-l fac să cadă pe Fondari. Entuziasmul nu va fi unanim, nici chiar la superiorii mei“.

Se auzi o bătaie discretă în ușă și Maret intră. Avea trăsăturile obosite, ceea ce-i accentua ascuțimea feței. Păru surprins să-l vadă pe Xav, căruia Pernais îi întindea mîna. „Îl lăsăm să plece pe domnul Maupin ?“ — întrebă ironic Pernais. „Dacă ar depinde doar de mine...“ — zise Maret, cu o voce neutră. „Ai văzut-o pe doamna Serrano ?“ „Da“. Nu părea hotărît să vorbească în prezența lui Xav. Lui Pernais îi făcea dealtfel plăcere să-l priveze pe Xav de cunoașterea răspunsului lui Maret. Îl invită să iasă. „Nu vreți să vă pun la curent și cu secretele anchetei ? — zise el, cu o voce mai curînd veselă. Își trecu o mînă prin păr, cu o figură îngîndurată. „Nu abuza de libertatea dumitale — zise el. Nu lăsa nici pe alții să abuzeze. Nu sînt singurul care e gata să se lege de independența dumitale. Mai ales începînd de mîine...“. Se lăsă pe spate. Avea o privire complice. Xav se prefăcu că nu pricepe.

Ieși din nou în bulevardul Saint-Michel. Își lăsase Lancia la Chennévieres și luase autobuzul. Era deci fără mașină. Putea să-și recupereze Triumph-ul, dar ezită. Numărul era cunoscut și va fi filat imediat. Nu avea nevoie de mașină decît ca să se întoarcă pe șantier, cînd scandalul va izbucni. Dorea să-și păstreze Lancia neidentificată, pentru deplasări mai lungi sau pentru o fugă în caz de catastrofă. Nu căuta nici să afle de cine e urmărit. Coborî într-o gură de metrou. Apoi, la o intersecție care îi permitea să ajungă în două direcții opuse, se opri brusc. Nu văzu pe nimeni. Atunci coborî din nou. Așa cum prevăzuse, bărbatul stătea pe locul pe care îl ocupase cu cîteva clipe mai înainte Xav. Nu-l urmărise. Un coleg de-al lui aștepta afară și l-ar fi urmărit în continuare. Xav se apropie și surîse bărbatului, care părea să nu remarce nimic. „Merg la biroul meu, pe strada Antin“ — zise amabil Xav. „Și pe urmă ?“ — întrebă bărbatul, cu același ton. „Mai vedem. Sînteți polițist ?“. „Nu se vede ?“. „Aveam pe altul în spate. Nu l-ați zărit ?“. „Nu. Probabil că sînteți urmărit cu doi oameni, din spirit de economie“. „Aveți, fără îndoială, dreptate“. Celălalt polițist apăru pe după colțul culoarului. Păru că se miră să-i găsească pe Xav și pe colegul lui vorbind cu însuflețire. Dar se prefăcu că nu-l vede. „Mă supravegheați sau mă protejați ?“ — întrebă Xav. „Dacă am înțeles bine, și una și alta !“. Xav salută, cu un gest al mîinii abia perceptibil. Coborî scara. Unul dintre polițiști se așeză în același vagon cu Xav. Celălalt se instală lîngă șeful de tren. Controlau ieșirile lui Xav, în cazul în care acesta ar fi vrut să le facă vreo figură.

La S.E.G.M.A., personalul era în plină derută. Secretara lui Xav era o femeie de 40 de ani, Madeleine, un pic prea machiată, divorțată, avînd o tristă părere despre bărbați și neputînd să facă abstracție de ei, ceea ce o ducea din dramă în dramă, fără ca totuși munca ei să sufere. Avea un sînge rece care stîrnea admirația lui Xav. Ea îi puse în față un dosar înțesat de documente. „Mă întrebam dacă vă vom mai revedea. Telefonul sună continuu. Tot Parisul vrea să vă vorbească“. Îi întinse o listă. Numele lui Fondari revenea de două ori, precum și cel al unui ofițer din S.D.E.C.E., Louis Marot, veteran din Algeria, care nu se mai arătase de ani. Acesta sunase în trei rînduri. Își dădea numărul. Xav îl formă. O voce înăbușită îi răspunse. Din clipa în care își spuse numele, ea îi zise că trebuie să se vadă imediat. Era în interesul lui Xav. Întîlnirea trebuia să aibă loc peste două ore, într-o cafenea de pe calea Mac-Mahon.

Îl sună apoi pe Fondari. Corsicanul zise și el că spera să-l vadă cît mai curînd. Era și intenția lui Xav. Respinse dosarul pe care Madeleine se înverșuna să i-l pună sub ochi. „E urgent“ — suspină ea. „Toate sînt urgente“ — zise el, părăsind încăperea.

Fondari purta un costum de stofă gri, care îi sublinia fiecare gest. Era nemaipomenit de calm și curtenitor. Xav remarcă o nouă gravură englezească, reprezentînd un cal brun, care părea viu. Fondari îi urmări privirea. „E frumos, nu-i așa ? Autentic, din secolul XVIII. O avere...“. Îl invită pe Xav să se așeze. „Mă îngrijorezi“ — zise el. „Și eu sînt îngrijorat, pentru mine“. „Din vina ta“. „Nu am ucis pe nimeni. Nici pe Philippe, nici pe Christiana, nici pe Ducor. Cu toate acestea, toți vor să port eu în circă omorurile“. „Fals — îl întrerupe Fondari. Ți-e ușor să te disculpi. Posezi cele două chei ale afacerii, caietele lui Serrano și pe fiica lui.“ Xav încercă să răspundă. „Nu mă contrazice — zice Fondari. Știm că ai trimis documente la două ziare. Nu ştim la care. Se pare că presa e liberă şi că nimic nu va fi intreprins ca să se impiedice publicarea lor. Mie mi se pare o idioţenie, dar unii sint terorizuţi. Sintem o mină de oameni care avem intenţia să luăm măsuri pentru a pune capăt afacerii. Mă inţelegi ?“ „Perfect !“ „Nu-mi place violenţa, Xav. E mult timp de cind n-am mai folosit-o. Dar trebuie să ne apărăm !“ „Cine sinteţi voi ?“ — intrebă Xav calm. „Ştii bine. Prietenii noştri, implicaţi in afaceri. Erai de-ai noştri. De ce te-ai schimbat ?“ „Pentru că au murit trei oameni şi se caută vinovaţi acolo unde nu sint. Sint vizat eu, de exemplu...“. „Sau Valérie ?“ „Adevărat, sau Valérie.“

Fondari luă un trabuc dintr-o cutie cilindrică şi se apucă să-i taie capătul. Medita. „E sigur acum că ai documentele — spuse el. Ai fost ascultat in timp ce vorbeai cu directorii ziarelor. Ştiai foarte bine că liniile lor telefonice sint sub control şi ai vorbit printr-o batistă. Pe urmă, Valérie a telefonat mamei sale. Au fost văzuţi ziarişti sosind la doamna Serrano. Consemnul a fost să fie lăsaţi in pace. A fost şi mai mare teama că miine s-ar apuca să povestească faptul că au fost arestaţi şi li s-au luat documentele. Tu eşti la originea acestei acţiuni. Toată lumea o ştie. Pernais este primul.“ „Tocmai l-am văzut. Nu mi-a spus un cuvint.“ „N-o fă pe naivul, Xav. Ştii foarte bine unde sint forţa şi slăbciunea ta. Ai documentele şi, de aceea, te bucuri de imunitate. Una din tezele oficiale e că tu i-ai ucis pe Philippe, pe urmă pe Christiana şi pe Ducer. Motivul e foarte simplu : ai vrut să pui mina pe documente, ca să te răzbuni cu ajutorul lor. Sau să le vinzi, ideea asta nu e abandonată. Eşti, deci, in libertate, pentru că dacă te aresteazä le e frică să nu piardă urma acestor nenorocite de caiete.“ „De aceea ai pus să fiu urmărit ?“ Îţi semnalez că mai am deja insoţitori.“ „Sintem intotdeauna prea singuri in viaţă“ — zise Fondari, fără să surîdă. Rămăsese cu ţigara in mină. Se hotări s-o aprindă. Asta dură. Xav rămase tăcut. N-avea chef să reinceapă discuţia. „Ieri — zise Fondari — ai reuşit să-ţi pierzi urma. Unde ai fost ?“ „Pernais m-a intrebat şi el. Am refuzat să-i răspund. Mi se pare că acţionează mai sincer decit tine. Nu ştia, intr-adevăr, unde am fost. Tu, in schimb, da !“ Fondari se uită cu atenţie la capătul aprins al ţigării pe care o răsucea intre degete. „Sint insărcinat — zise el, cu o voce impersonală — să regăsesc cu orice preţ caietele lui Serrano. Un grup foarte important, pe care dealtfel il ghiceşti, mi-a incredinţat această misiune. Am acceptat-o nu fără regret, pentru că ea mă face să revin la o perioadă pe care o credeam depăşită. În curind o să am şaizeci de ani. Am bani mulţi. Sint bogat şi cred că şi puternic. Totuşi, depind incă de alţi oameni, care pot să-mi facă rău. Dacă nu accept, toată lumea se dă de-a berbeleacul. E adevărat, sint politicieni şi funcţionari care primesc şperţuri, sau care participă la prosperitatea intregului ansamblu. Asta durează de ani. Şi n-o să lăsăm un pirlit ca tine să pună in pericol ceea ce am organizat. Se apleacă spre Xav : „Cit vrei ?“ „Mai intii, unul sau mai multe nume.“ Chipul lui Fondari deveni curios. „Pe care ?“ „Numele asasinului sau al asasinilor. Le ştii.“ Fondari făcu semn din cap că nu. „Dacă refuzi — zise Xav — e poate pentru că tu eşti la originea acestor morţi violente.“ „Cind o să le afli, ce o să faci ?“ „O să am o intrevedere cu Pernais“. „Şi dacă nu-i spui nimic nou ?“ „O să văd, atunci.“ Fondari rise. „N-o să fugi din ţară cu Valérie...“. „Ar fi o soluţie.“ „Cea pe care ţi-o propun eu este mai seducătoare.“ „Dintr-un anumit punct de vedere, aşa e...“. Fondari deveni nerăbdător. „Nu cred că ţi-ai inţeles epoca, Xav. Eşti cinstit, aşa cum erau părinţii noştri, sau mai curind bunicii noştri. Asta nu mai are nici o legătură cu noi. Ce-ţi pasă dacă un ministru sau director de cabinet se imbogăţeşte ? Ce schimbă asta in ansamblul economiei ? Esenţialul e să construieşti, să produci, să dai publicului ceea ce-şi doreşte, să mănince, să bea, să facă dragoste, să meargă cu maşina... Du-te in stradă şi spune-i primului venit : preşedintele Republicii se infruptă din milioane. Îţi va răspunde : lasă, bătrine, face şi el ca alţii. Sau : mi-ar place să fac la fel. Dar n-o să-l faci să se caţere pe o baricadă. Raţionalizează insă benzina şi o să ai o revoluţie. Dacă eşti scirbit, ia banii pe care ţi-i propun şi şterge-o din ţară“. Il observă pe Xav. „Nu am dreptate ?“ — intrebă el. „Pe de-a-ntregul. „Atunci accepţi ?“ „Nu“ — zise Xav, liniştit. Se ridică : „Dacă nu cumva eşti de acord cu tirgul meu : numele asasinilor...“. „Nu le ştiu“. „Nici eu nu mai am documentele. Nici pe Valérie...“.

Fondari scutură scrumul de la ţigară. „Sint decepţionat — zise el. Aveam pentru tine o mare simpatie. Şi stimă. Puteai să joci un rol alături de noi. Mai ales după dispariţia lui Philippe. Puteai să-i iei locul. Nu te tentează să devii deputat ?“ „Nu“. „N-ai nici o ambiţie ?“ „Nu asta“. „Atunci sint obligat să-ţi declar război. Am ezitat indelung. Ţi-am dat o şansă“. „E adevărat“. „De acum nu mai ai nici o scăpare. O să fii doborit, intr-un fel sau in altul“. „N-aţi ales incă ?“ Fondari ridică din umeri. „Nu-ţi bate joc, Xav. E o hotărire care ne costă. Nimeni nu te mai susţine. Chiar şi Pernais, care e un slab“. „Nu poţi să fii şi poliţist şi intransigent in acelaşi timp“. „Nu. Sint fericit că ai remarcat-o“. Il observă pe Xav. Părea obosit. „Ştii — zise el — pot s-o găsesc pe Valérie şi singur. Şi eu am informaţii bune. Dosare şi amintiri“. Işi privi unghiile. Xav se sprijini de masă, virindu-şi o mină in buzunarul pantalonului. „Mă incred in tine. E rindul meu să-ţi spun ultimul cuvint : iţi dau 48 de ore. Sau imi spui tot ce ştii, sau aranjez in aşa fel incit să ai multe „necazuri“. „E un răgaz care mi se pare suficient“.

Deodată, faţa lui Fondari se schimbă, pierzind intr-o clipă aparenţa civilizată pe care o dobindise de-a lungul anilor. În privirea lui pătrunzătoare, Xav citi ură.

Erau alţi poliţişti. Dar semănau cu precedenţii, aşa cum semănau tinerii hippi din anul acesta cu cei din sezonul trecut. Işi făceau treaba cu aceeaşi seninătate, fără să incerce să se ferească prea mult. Xav ii atrase pe calea Mac-Mahon, mergind incet, hoinărind, urmărind cite o fată, ca să-i dea vaga impresie că in spatele ei e o mulţime in admiraţie. Se amuza. Poate pentru ultima dată pentru mult timp de aici inainte. Nu trebuia să ia uşor ameninţările lui Fondari. Ştia deja ce li se intimmplase celor doi pe care îi trimisese la mînăstire ? Neîndoielnic, făceau parte din banda lui.

Louis Marrot nu sosise încă. Xav coborî la parter, unde se afla telefonul, urmărit din privire de casieră, o femeie brună, care îl bănui că merge la toaletă fără să consume în local. Sună la **Minute**, vorbind printr-o batistă. Cînd îi răspunse directorul, îl întrebă numai : „Va apare ?“ „Desigur !“ — răspunse o voce entuziastă. Xav închise. De la **Le Canard Enchainé** primi același răspuns. Capcanele erau așezate la locul lor. Simți un val de fericire. De asemenea, și nerăbdare. Cînd urcă din nou, Louis Marrot era așezat la o masă : un bărbat mic și firav, cu fața slabă. În Algeria lucrase cu coloneii. Era un înțelept : se retrăsese în vîrful picioarelor. Cîștigase o reputație de om cu sînge rece, care îl catapultase în S.D.E.C.F.

Erau aproape singurii clienți. Dar de partea cealaltă a străzii se întrezăreau două umbre. Xav strînse mîna lui Marrot. „Știai că vei fi fotografiat ?“ „Mă îndoiam să fie altfel“. „Nu-ți pasă ?“ Marrot izbucni în rîs. „Dacă vreau, în cinci ani pot să ies la pensie. În ziua aceea o să mă reped de dimineață la colonel și îi cer hîrtiile de plecare. La prînz sînt în tren. La ora șase sînt într-un sat din Dauphiné la poalele munților. A doua zi mă cațăr în vîrful lor și acolo îmi petrec restul zilelor, contemplînd acest colț de univers. Consolîndu-se, colonelul o să poată privi toate fotografiile compromițătoare care mi-au fost făcute cînd m-a avut în subordine...“. Îi văzu pe cei doi polițiști. „Sticleții ?“ „Sper“. „Se interesează enorm lumea de tine“. „Mai mult decît merit“. „Și nu știi încă totul...“. Îl privi pe Xav, distrîndu-se. „Am urmărit afacerea în ziare — zise el. Și pe urmă am vorbit între prieteni. Folosești amici de la noi în istoria ta ?...“ „Da“. „Poți să le mulțumești. Nici unul nu s-ar clinti să te prevină. Și totuși din Africa pornește totul. Sînt pe punctul să-ți înscenez ceva magnific. Au artiști în acest gen de lucrări“. „Povestește“ — zise Xav, amuzat. „Au lucrat repede, te asigur. Ordinul a venit de foarte de sus. Ți-a fost luat dosarul. Ți s-a trecut viața printr-o sită deasă. Doi indivizi cu creierul rafinat și-au luat capul în mîini și au meditat la tema : ce porcărie s-ar putea găsi contra vechiului nostru amic Maupin ? Au găsit. Mai tîrziu am să-ți dau numele lor, poate că le spui odată bună ziua...“. Înghiți un gît din scotchul aflat în fața lui. „Se pare că ești un spion“. Xav căzu în admirație. „Ai înțeles ?“ „Cred că da — zise Xav. Văd chiar și o schemă desenată ca pe tablă...“. „Perfect. Tipul care susține asta se numește Paffet, sau cam așa ceva, și acum e închis. Se pare că a lucrat pentru S.E.G.M.A. Pricepi ?“ Xav își amintea vag de acest băiat de treizeci de ani, destul de seducător dacă nu i-ar fi atîrnat bărbia ca și cum ar fi primit o lovitură puternică într-o încăierare. Împotriva lui, cîndva, sosise o plîngere. Ceruse șperț, însă fără talent, într-o manieră prea vizibilă. Philippe îl dăduse afară și Xav se ocupase de asta. „A declarat că a părăsit S.E.G.M.A. — reluă Marrot — pentru că nu vroia să fie amestecat într-o afacere murdară. Se pare că i-ar fi cerut să furnizeze relații despre cumpărăturile de arme ale unor țări africane. Plăteai foarte mult ca să afli aceste lucruri și să informezi o putere străină“. „Ce cîștigă cu asta ?“ „Scapă de închisoare“. „Au lucrat repede !“ „Dacă te iei după zvonuri, nici tu nu ai stat cu mîna în sîn !“.

O lumină vicleană îi trecu prin privire. „Ce vrei să spui?“ — întrebă Xav. „S.D.E.C.F. nu se interesează, după cum știi, decît de ce se petrece dincolo de granițele neutre. Dar nimeni nu ne poate împiedica să vedem ce se petrece și înăuntru. E un obicei care ne costă cîteodată mult. Dar merită. De aceea, caietele lui Serrano ne pasionează. Și cînd ni se spune că mîine ele se vor etala în două ziare așteptate cu groază de unii, se pune întrebarea : cine a furnizat documentele ? Am înțeles cînd am aflat de la un prieten că îți sînt cercetate cu mare solicitudine relațiile cu străinii. Mîine sau poimîine ești bun ca inculpat înaintea Curții siguranței statului. Chiar dacă peste șase luni ești achitat, puțin importă“. Xav păru că se bucură. „Mă întrebam cum vor încerca să se agațe de mine. Totul e destul de bine ticluit. În plus, mai sînt bănuit și de moartea lui Philippe. La capătul socotelii îmi iese un dosar bun !“ „Ce-o să faci ?“ „O să evit, în orice caz, ocna“. Se ridică și întinse mîna spre Marrot. „Ești un prieten — zise el. Sper ca într-o zi să-ți pot mulțumi“. Marrot rîse. „În afară de un pahar, nu văd ce altceva pot să-ți cer“. Îl reținu pe Xav. „De ce o faci pe durul ?“ — întrebă el. „Iar tu, de ce îți asumi riscuri cu mine ?“ „Pentru că tîlharii sfîrșesc prin a mă enerva !“ Xav își eliberă mîna. Surîse. „Nici pe mine nu mă prea amuză !“.

Erau vreo cincizeci de fete care se înverșunau să cotropească strada, trăncănind, fumînd, stricîndu-se de rîs în tovărășia prietenilor lor. Vreo douăzeci de mașini blocate începuseră să claxoneze cu furie. Primul șofer, cu capul scos din mașină, bruftuluia întreaga lume, inclusiv pe un polițist incapabil. Dar nimeni nu părea să-l audă. În fiecare zi, la începerea și la sfîrșitul orelor de curs de la liceu, circulația, chiar și cea a pietonilor, era întreruptă. Trecere interzisă pentru cei de peste optsprezece ani.

Xav contempla spectacolul. Cîteva fete îl observară cu coada ochiului. Tipii de patruzeci de ani, bine păstrați, aveau cîteodată șansa lor în acest context. Vicioșii cartierului o știau. Poliția, de asemenea. Cîteodată intervenea discret. Xav își zise că putea fi luat drept unul dintre aceștia. Sticleții care îl urmăreau probabil că începuseră să-și pună întrebări. Dar Françoise apăru. Xav se apropie de ea. Îl privi nespus de mirată, apoi îi surîse. „Ei ?“ — zise ea. Purta un pantalon și o tunică maro. Avea chipul frumos, aproape deloc machiat, în afara ochilor albaștri, subliniați ușor cu creionul dermatograf. „Mă inviți la prînz ?“ — întrebă el. „Nu prea am de mîncare, nu voiam să mănînc“ — zise ea.

Se cunoșteau de mai bine de un an. Se întîlniseră la un prieten comun, fost ofițer reciclat în profesor de matematică. Mai întîi se certaseră. Françoise era de stînga. Detesta tot ceea ce însemna O.A.S. Xav îi replicase. Pe urmă izbucnise în rîs. Nu mai simțea nici o tragere de inimă să-și apere trecutul. Se revăzuseră. Mai tirziu ii povestise aventura vieții lui. Ea ii spuse că il ințelege. Nu mai vorbiseră despre asta.

Urcară in mașina Françoisei, un Fiat parcat pe o stradă invecinată. „Am sticleți după mine“ — zise el. „Cel puțin așa nu riscăm nimic“ — răspunse ea, rizind. Înainte de a porni, il sărută pe buze. „Îmi spuneam că profiți de evenimente ca să-mi dai papucii“ — mai spuse. Vorbea ca și cum nu i-ar fi păsat. Dar nu era deloc indiferentă. Porni mașina. Polițiștii, care pină aici il urmăriseră pe Xav pe jos, făcură semn unei mașini care staționa puțin mai incolo, ca să preia urmărirea. Xav inregistră mișcarea.

Françoise locuia intr-un apartament modern, cu două camere, la etajul 15. Ultimul etaj : o terasă cu vedere spre turnul Eiffel, spectacol pentru care antreprenorii incasează cu 10 sau 20 la sută mai mult la metru pătrat. Xav se așeză pe o canapea din camera de zi. Fără un cuvint, Françoise se indreptă spre barul portativ din răchită impletită și ii oferi un whisky. „Dacă mă iau după presă, ai nevoie de asta“ — zise ea. Pregăti un alt pahar pentru ea și se lăsă să cadă alături de Xav. „Povestește-mi totul. Citesc ziarele și nu pricep nimic din ele. Publicul, de asemenea. În afară de faptul că e vorba de răfuieli intre mari rechini. Spune-mi dacă am ințeles fondul afacerii : sint patru morți, patru tilhari. Deci un profit pentru societate...“. „Ai ințeles fondul afacerii, este limpede...“. „Și caietele ? Le-ai văzut ?“ „Da“ — zise el, surizind. „Și le ai ?“ „Da“. Ezitase o clipă. Dar după toate cite se intimplaseră, de ce se mai indoia ? „Ce-o să faci ?“ „Nu știu incă. În orice caz, miine **Minute** și **Le Canard Enchainé** vor publica extrase“.

Françoise era surprinsă. Xav ii mingiie chipul. Se destindea. Știa că lingă Françoise va fi așa și nu altfel. „Cine l-a ucis pe Philippe Dubay ?“ — intrebă ea. „Eu, după unii polițiști și după cițiva tilhari. Adevărul e că nu știu. Am doar bănuieli. Mă străduiesc să-l descopăr pe făptașul real“. Își trecu brațul pe după umerii femeii pe care o trase spre el. „Françoise — zise el — te-am pus in pericol venind la tine. Se poate intimpla ca miine să fii interogată. Nu e imposibil nici ca un oarecare Fondari să te invite la el. Sub aspectul său foarte civilizat, este un om de temut. Le vei spune că am venit la tine, că am făcut dragoste, chiar dacă nu e adevărat. Să le spui că eram foarte neliniștit. Să joci rolul amantei nițel indrăgostită, dar nu prea mult, hotărită de-acum să mă părăsești, pentru că s-a dovedit că sint un om cu probleme. Dacă reușești să-l convingi pe Pernais, o să eviți o intilnire dezagreabilă cu Fondari. Va fi la curent și va ști că nu prezintă nici un interes“. „Dacă voi avea necazuri din pricina ta — spuse ea cu blindețe — am dreptul să știu totul“. „E simplu, Philippe l-a ucis pe Serrano din pricina caietelor. Pe urmă a fost și el omorit, și soția sa, și Ducor, pentru că ucigașul credea că poate să pună mina pe aceste documente sau pentru că vroia să-i impiedice să vorbească. Toată lumea a ințeles că eu dețin caietele și că o ascund pe Valérie. Asta mă protejează. Nu vor, pentru moment, nici să mă omoare, nici să mă inchidă, pentru că le sint util : speră că ii voi conduce la documente. Dar pe de altă parte se montează impotriva mea o inscenare menită să mă discrediteze. Un om cunoaște adevărul : Fondari. El a ordonat asasinatele, sau știe cine le-a comis. O să-l determin intr-o zi să spună tot. Dar, asta nu se va intimpla prea curind. E un război psihologic. Miine ziarele vor publica primele file din caiet. Va fi o nebunie in grădinile curate ale regimului. Le va fi teamă de ce va urma. Climatul va fi astfel propice pentru acțiune“. „Nu te vedeam in postură de Don Quijote !“ — il ironiză Françoise. Își lipi capul de pieptul lui Xav. Apoi iși ridică ochii spre el. Ei dezmințeau tonul cuvintelor, tandre și mindre in același timp. „Nici eu ! zise el — nu mă mai simțeam de la o vreme un justițiar. Au vrut să se folosească de mine. M-au agasat. Poate că și eu aveam chef să joc un rol, să-i văd pe alții cum tremură inaintea mea. Motivele pentru care incepi o acțiune nu sint niciodată foarte limpezi“.

Se imbrățișară. Françoise iși strecură mina pe sub cămașa lui Xav și il mingiie ușor. Închise ochii și se lăsă in voia ei. Ea fu cea care luă toate inițiativele. Făcură dragoste pe blană. După aceea, Xav rămase cu ochii inchiși. O auzea pe Françoise mergind de colocolo prin bucătărie. Ea iși viri capul in cameră să vadă ce mai face. „N-am cu ce să te hrănesc din belșug“. Mincară așezați alături pe canapea, cu cite un platou pe genunchi. Françoise povestea cum iși petrecuse serile. Văzuse un spectacol curios, o reprezentație dată de o trupă italiană intr-un hangar devenit teatru. Spectacolul reușise să-i transforme pe spectatori in actori. Totul era absolut demențial, o sărbătoare veselă și in același timp truculentă, intr-un fel de invălmășeală in care coborau din cer vehicule și personaje extraordinare. În fiecare seară, cam o mie de oameni se inghesuie in acest hangar insolit. Xav asculta distrat. Deodată se răsuci spre Françoise. „Se mai poate merge acolo ?“ — intrebă el. Ea il privi surprinsă. „Te interesează teatrul de avangardă ?“ „De ce nu ? E un inceput in toate“. Sări in picioare. „Culturalizează-mă !“ — zise el.

Teatrul **Anul 3000** fusese inaugurat lingă Porte d'Orléans, intr-un hangar de tablă. Fațada era decorată cu desene in stil poster, violent iluminate de proiectoare multicolore. De o parte și de alta — case joase, smulse din intuneric de această lumină agresivă. Un zid le despărțea de vechiul antrepozit. Xav reținea atent aceste amănunte, in timp ce Françoise oprea incet mașina lingă trotuar. Teatrul era despărțit de stradă de un spațiu care odinioară servise ca loc de lucru. O mulțime de două sau trei sute de persoane asedia intrarea. Muzica pop se revărsa de pretutindeni. Vecinii, probabil, că iși petreceau serile scriind petiții. Xav o sărută pe Françoise, cobori, ii făcu semn cu mina. Ea porni mai departe. Observă mașina polițiștilor, care, la cincizeci de metri, se oprise și ea. Erau acum patru. Dispozitivul fusese intărit. Așteptă o clipă să se indepărteze Françoise. Nu i se păru că e urmărită de o a doua mașină.

Se indreptă spre intrare şi se amestecă printre ultimii sosiţi, absorbit intr-un grup de băieţi şi fete imbrăcaţi cu cămăşi in culori ţipătoare, portocalii, verzi sau violete. La vederea costumului său sport, incepu distracţia pe seama lui. El surise, o fată ii răspunse. Fu repede adoptat. „Venim pentru a patra oară — zise un băiat. Este extraordinar de amuzant". Încercă să vadă cum se descurcau poliţiştii. Zări pe unul dintre ei străduindu-se să-şi croiască o trecere. Cu impermeabilul său gri părea şi mai insolit decit Xav. Dar la urma urmei şi poliţia are dreptul să se cultive.

Ajunse la casă, unde o fată blondă, cu părul lung, ii ceru zece franci. Plăti şi un băiat imbrăcat intr-o cămaşă bleu, fără mineci, ii deschise uşa. Muzica il asurzi la inceput. Luminile se zbăteau intre plafon, ziduri şi mulţime. N-avu timp să vadă nimic, impins inainte de cei care veneau după ei. În cele din urmă işi găsi un loc de unde să cerceteze imprejurimile. În fund — o scenă italiană, dar foarte mică. Împrăştiate prin sală, patru estrade albe erau polii atracţiei publicului. Înainte chiar ca spectacolul să inceapă, unele grupuri incepuseră să cinte şi să danseze. Era foarte cald şi iţi trebuia indeminare să inaintezi, aşa cum o făcea Xav, in căutarea unei ieşiri discrete. Răsună o sirenă. Ea impuse imediat o linişte perfectă, care, urmind tumultului, provocă aproape spaimă. Dar, din clipa in care şuierul sirenei amuţi, reizbucni muzica pop. Pe scenă apăru o platformă metalică, inconjurată de nori albi, cu un piedestal din care ţişneau flăcări roşii. Un personaj imbrăcat in alb şi auriu, ale cărui dimensiuni păreau să fie de două ori mai mari decit cele ale unei fiinţe normale, era instalat pe un tron. Deasupra lui, un om de statură normală, imbrăcat in piele neagră extrem de strălucitoare, era aşezat pe alt piedestal. „Dumnezeu n-a murit" — clamă primul, in timp ce muzica se auzea mai incet. „Nici Satana" — replică al doilea. Apoi, de pe scenă ţişniră in evantai fete şi băieţi mai mult dezbrăcaţi, care, prin salturi succesive, intrară in mulţimea ce le făcea loc aplaudindu-i. Mişcarea subjugă intreaga mulţime. Xav inainta contra curentului. Întilnea puţină rezistenţă. Nici un arţag in această mulţime aflată acolo ca pentru a celebra o sărbătoare a cărei primă regulă era libertatea. În fiecare clipă se intorcea să-i caute din ochi pe poliţişti. Fuseseră inghiţiţi de mulţime.

Se trezi lingă scenă şi se ciocni de un sanchilot al revoluţiei care il intrebă : „Unde mergi, amice ?" Xav il privi atent. „Sticleţii sint pe urma mea. Trebuie s-o şterg". „Drace — zise celălalt — poliţişti aici ?..." Il luă pe Xav de mină, trăgindu-l spre cortina care se oprea intr-un perete. O indepărtă puţin. Apăru un culoar strimt. „Acolo e o uşă. Nu se inchide decit din exterior. Sari zidul. Te poţi căţăra, am incercat eu insumi. Dincolo e o grădină. Ajuns acolo, ai scăpat". Xav o luă pe culoar. „Nu poţi să-mi spui unde sint ?" — intrebă sanchilotul. „Nu". „Păcat, i-aş fi vopsit in roşu". Uşa se deschise aşa cum i se zisese. Xav se trezi in noaptea intunecată. Zidul se afla doar la un metru. Îl escaladă rapid şi se lăsă să atirne in miini, in căutarea unui sprijin pentru picioare. Nu găsi. Măsură atunci inălţimea. Aproape doi metri il despărţeau de pămintul care i se păru destul de moale. Se lăsă să cadă şi se rostogoli. Ateriză intr-o grădină. O fereastră era deschisă şi se zărea prin ea ecranul luminos al unui televizor. Se pot petrece multe lucruri noaptea, intr-un mare oraş, fără ca nimeni să bage de seamă. Lumea adevărată este cea a televizorului.

Xav se ridică in picioare, ieşi din grădină şi ajunse pe un drumeag noroios. Întoarse spatele teatrului. La cele două capete ale străzii se zărea cite o cale luminată. Se indreptă spre cea mai indepărtată. Mergea repede, dar fără să alerge. Din cind in cind verifica dacă nu e urmărit. Sticleţii se pierduseră in mulţime. Forţele de ordine nu au noroc cu teatrul contemporan. Găsi repede un taxi, la o staţie apropiată de intersecţie. Căzu cu voluptate pe perne. Ciştigase. Şoferul intoarse capul să-i ceară adresa. „Strada Ponthieu !" — zise el şi pe drum reuşi să nu se gindească la nimic important.

Françoise il aştepta in faţa parkingului pe care il fixase ca loc de intilnire. Răsuflă uşurată cind il văzu. Nu avusese nevoie să intre in parking, zise ea imediat, pentru că găsise un loc liber in apropiere. Ii intinse cheile. „Mergi şi găseşte-o pe frumoasa Valérie !" — zise ea. El o sărută. „Eşti o fată formidabilă". „Ştiu" — zise ea, cu gravitate. Il conduse pină la maşină. Ii făcu un semn cu mina, in timp ce el demara. Ajunse pe chei. Françoise nu se inşelase, era fericit că o va reintilni pe Valérie. Regreta doar că nu va fi prezent in oraş a doua zi, cind va exploda bomba.

Valerie, intinsă, citea o fiţuică italiană cu benzi desenate. Abia intră Xav şi ii ţişni in intimpinare inconjurindu-i gitul cu braţele. „Mi-a fost teamă că n-o să revii" — zise ea. Peste tot era linişte. Nici o alarmă. Henriette profita de această vacanţă pentru a-şi mări stocul de amintiri masculine. Valérie se plictisea. Avea nevoie de ştiri. Xav nu-i ascunse inscenarea montată impotriva lui. Ii era foame. Valérie il duse in sufrageria ale cărei ferestre erau deschise. Ecourile unui cintec ajunseră pină la ei. Henriette era in mijlocul atenţiei celor care cintau, hipnotizată de tenor. În bucătărie găsiră o cutie de pate şi piine. Valérie ii intinse lui Xav un sandviş. Mincă in picioare, ascultind concertul improvizat. Valérie il orivea in tăcere, apoi il luă de braţ şi il duse afară. Era destul de cald şi noaptea era luminoasă. „M-am gindit mult — zise ea. De ce miine n-am putea să-l căutăm pe Pernais ? E un om cinstit...". „Şi fără putere".

Merseră citiva paşi. „Tu rămii vinovata ideală — zise el. Erai pe drum, cu pistolul tatălui tău. Aveai un motiv să-l ucizi pe Philippe, deja incercaseşi asta in ajun. Orice ai spune, tot in inchisoare ajungi. Opinia publică va fi mulţumită cu explicaţia : l-a omorit pe ucigaşul tatălui ei. N-are importanţă ce vor dezvălui cercetările. Ele se desfăşoară in secret. Într-adevăr, numai o lovitură de teatru ar putea să trezească publicul. Chiar dacă peste şase luni vei fi liberă, intre timp se vor ivi alte drame, alte scandaluri. Se va spune : a scăpat uşor. Şi nu-ţi prezint decit ipoteza cea mai favorabilă. Mai e una : vinovăția ta salvează prea multe interese. Martorii mincinoși nu sint o legendă. Nu costă mult, indeobște“. Ea il apăsă pe braț. „Din pricina mea o faci pe John Wayne ?“ „Nu, și din pricina mea“.

In depărtare, in apropierea drumului, acolo unde se termina șantierul, zări două umbre care păreau să ezite. O opri pe Valérie și, in lungi salturi, profitind de adăpostul oferit de o schelă, se furișă către cei doi oameni. Dar lovi cu piciorul o grindă și zgomotul ascuțit răsună in noapte. Necunoscuții o șterseră. Citeva secunde după aceea auzi un zgomot de motor și văzu lumini de faruri. Xav reveni lingă Valérie. Se intoarseră la baracă. După ce făcură dragoste, ea rămase in brațele lui și așteptă să adoarmă. Apoi o acoperi. Ea gemu ușor. Xav incuie ușa cu lacătul și o sprijini cu un scaun. Ar fi dormit singur, insă simțea o amenințare apropiată.

Se trezi inainte de semnalul de trompetă al lui Borrini. Lumina era incă incețoșată. Valérie se trezi cu greutate, deschise un ochi, intrebă : unde mergi ?, apoi adormi iar, fără să aștepte răspunsul. Xav, in mașina Françoisei, se indreaptă spre Chennevieres. Așteptă momentul deschiderii chioșcului de ziare. Văzu imediat pachetele legate ale ziarelor **Minute și Le Canard Enchainé**. Titlurile il liniștiră imediat. Erau enorme, in roșu și negru. „Un mort acuză un ministru“ — proclama **Minute**. „Caietele unui elev slab“ — ironiza **Le Canard Enchaine**. Le citi in mașină. Cele două ziare publicau fotocopia documentelor. Comentariile erau virulente. Aminteau intreaga afacere, omorurile, dispariția Valériei, rolul curajos jucat de un oarecare Xav Maupin, prieten și confident al lui Philippe Dubay. Expresiile dure reveneau des : gangsterii la putere, mafia care ne guvernează, sindicatul crimei conduce politica, corupție și singe, cancerul generalizat. Amalgam complet, așa cum dorea și Xav : oamenii politici, inalții funcționari, antreprenorii, bandiții, traficanții de droguri, tot sistemul era pus in cauză și o polcă nebună se declanșa. Cele două publicații nu dezvăluiau totul. Desigur, păstrau precizări in rezervă, ca să răspundă ofensivei inevitabile.

Reveni pe șantier. Il intilni mai intii pe Borrini, care il salută fără entuziasm. Ușor de ghicit : ei erau un element de dezordine. „Nimic de semnalat ?“ — intrebă Xav. „Nimic“. Xav ii intinse ziarele lui Borrini, care aruncă pe titluri o privire neincrezătoare. „Asta nu e bine“ — zise el. „De ce ?“. „Ceea ce mă interesează e să terminăm treaba pe șantier“. Xav rosti o frază oarecare și plecă. Ideile generale nu erau apanajul lui Borrini. Puțin ii păsa de unde vin banii și cine ii plătea echipa. Nu-i trebuia să știe dacă lucrul care i se dădea își avea originea intr-un permis de construire traficat. Se descurcau cei de deasupra sa, mai ales Serrano, prietenul său. Constata doar că acum acesta a fost ucis, ceea ce nu era bine pentru viitorul echipei, și că acesta fusese omorit probabil de un prieten de-al lui Xav și Xav semăna panică prin ziare, ceea ce nu aducea niciodată profit. In plus, mai făcea dragoste și cu Valérie. Lui Borrini nu-i plăcea deloc ceea ce se petrecea.

Valérie somnola. Xav se așeză pe marginea patului și ii arătă ziarele. Ea le citi in liniște. „Asta n-o să facă plăcere nimănui“ — zise ea. „Nu“. „Ce aștepți ?“. „Să ascult radioul, să vedem ce efect are“. Aceasta se intimplă la buletinul de la ora zece. La Europa comentatorul X își incepu turul de orizont citind un comunicat de la cabinetul primului ministru. Se exprima in el uimirea că două ziare au crezut de cuviință să publice acuzații infamante contra unui membru al guvernului, imposibil de bănuit, mai ales că nici o probă impotriva sa nu putuse fi furnizată. Drept in capcană : săptămina viitoare, ziarele vor publica in toată liniștea dovezile consemnate de Serrano. Fără a mai pune la socoteală documentele care vor mai fi trimise de Xav.

Ultima frază a comentatorului il interesă in mod deosebit pe Xav : „Colaboratorul lui Philippe Dubay, deputatul asasinat, se pare că a dispărut. Or, după unele informații, o anchetă va fi deschisă contra lui și va fi chemat in fața Curții siguranței statului. O afacere de spionaj se va adăuga deci la triplul asasinat care incepe să emoționeze inaltele sfere ale statului“. Xav se mulțumi să suridă. Valérie era neliniștită. „Vor ciștiga — zise ea. Sint prea puternici“. „N-am fost niciodată atacat de tipi jalnici“ — răspunse el. Își trecu incet mina pe față. „Poate de aceea n-am ciștigat niciodată“ — adăugă el. Era deodată foarte ațițat, deși nici un semn nu arăta asta. „O să-i telefonez lui Pernais“ — spuse el.

Nu așteptă răspunsul Valériei. Un sfert de oră mai tirziu era intr-un bistro din Chennevieres. Va fi ultimul telefon dat polițistului. In această după-amiază poate, miine cu siguranță, fotografia lui va fi in ziare. Va fi constrins să-și ia precauțiile de rigoare. „Unde ești ?“ — intrebă brutal Pernais. „Te aștepți să-ți răspund ?“ „Trebuie să te văd !“, „De ce ?“. „Lucrurile evoluează repede“. „Știu“. „Mi s-a cerut să te interoghez“. „Să mă arestezi ?“. „Poate. Dar interesul dumitale este să vii cit mai repede. Cu cit te ferești mai mult, cu atit lași loc bănuielilor“. „Din pricina Curții de siguranță ?“. „Da“. „Pernais, crezi in asta ?“. „Maupin — zise fără blindețe polițistul — in această afacere eu nu cred nimic și cred totul“. Xav își luă o voce gravă și vorbi rar. „Pernais, iți vorbesc sincer. Am dosarele și o am și pe Valérie. Ea este in intregime de acord cu mine. Dacă am fi jucat cinstit, am fi fost intr-o manieră sau alta victime in măsura in care noi n-am fi acceptat anumite reguli. Ești cinstit, insă slab. Eu sint poate mai puțin cinstit decit dumneata, insă n-am un caracter mai urit. V-am văzut pe toți căutind in legătură cu crimele o soluție care să nu compromită pe nimeni important. La nevoie chiar inscenindu-i o porcărie Valériei. Asta m-a șocat“. „Nu i-aș fi lăsat“. Xav rise, fără bucurie. „In afacerea Ben Barka un nenorocit de sticlete a plătit foarte scump o participare aproape involuntară. Unde sint cei care l-au teleghidat ? Tot la locul lor“. Nu-l lăsă pe Pernais să răspundă. „Nu mă obliga să rămin la aparat. Știu că se incearcă reperarea mea. Am documentele. Atita timp cit nu se va căuta adevărul, ele vor fi publicate. Asta-i !“. Inchise repede. Pernais probabil cunoștea cea mai mare furie din cariera lui.

Pe urmă formă numărul lui Fondari. Vocea lui se schimbă cind il auzi pe bandit.

Dură, plină de ură. „Fondari, aici e Xav. Am documentele. Și pe Valérie. Tu știi cine l-a ucis pe Philippe". Fondari înjură în corsicană. „Data viitoare să-mi traduci, trebuie să fie foarte interesant. Dă-mi numele asasinului. Îți dau hîrtiile care te privesc pe tine". De data aceasta, Fondari răspunse în franceză. Nu era de acord. „O să suferi, Fondari" — zise Xav. „E o precizare pe care și eu pot să ți-o fac". „Refuzi ?". „Nu pot să-ți dau nimic în schimb : nu știu ceea ce-mi ceri". „Atunci n-ai decit să afli. Ai mijloace. Poți chiar să afli mai mult decit poliția. Te voi suna din nou miine". Închise fără să aștepte. Vocea lui Fondari îi provocase o mare plăcere. Ea nu mai avea acea seninătate curtenitoare pe care banditul o cultiva fericit cînd lucrurile îi mergeau bine.

Reveni pe șantier. Borrini îl aștepta și îi tăie calea cînd vru să ajungă la Valérie. Italianul avea chipul îngrijorat. „Am văzut cîțiva tipi care nu-mi plac deloc" — zise el. „Unde ?". Borrini arătă spre drumul pe care se ajungea la șantier. „O mașină, un D.S., cu doi oameni înăuntru. Patrulau". „Polițiști ?". „Nu cred". „Bandiți ?". „Cam așa ceva păreau". Borrini își puse mîna pe brațul lui Xav. „Domnule Maupin — zise el — cred că ați face mai bine să mergeți la poliție". „Vreți ca Valérie să intre în închisoare ?". „Dacă n-a făcut nimic, nu va fi arestată" — zise Borrini cu tărie. „Nu-i așa de simplu". Borrini întoarse privirile. „Vrem din toată inima s-o păzim — zise el. La nevoie ne vom și bate pentru ea". „Nu și pentru mine ?" — întrebă liniștit Xav. „Pentru dumneavoastră nu" — răspunse Borrini. „Înțeleg". Ridică mîna lui Borrini de pe brațul său. „Lăsați-mă pînă miine" — spuse el. Italianul rămase tăcut. „Ați vorbit cu Valérie ?" — întrebă Xav. „Nu încă". Se hotărî să vorbească. „Nu ne place să știm că poliția umblă pe aici — zise el. Dar ne plac și mai puțin bandiții. Și cînd nu înțelegi ceva, nu te amesteci. Pe Valérie o vom apăra și vom depune mărturie. Dar dumneavoastră, cu ziarele acelea, nu ne puteți face decît rău". „Și Henriette ?". „Oh, pentru una ca asta sînt peste tot bărbați...". Xav dădu din cap. „Vă promit că plec miine. Dar Valérie poate că va dori să mă urmeze". „O s-o oblig să rămînă". Xav făcu un gest evaziv. Intră în baracă. Valérie se îmbrăca. „Borrini vrea să plec" — zise el. N-o lăsă să vorbească. „Are dreptate, spuse el. Eu nu sînt cel căutat. O șterg și cîinii o pornesc în urmărirea mea. Asta se cheamă o diversiune. Iar tu aștepți. Nu pentru mult timp". Fata clătină din cap. „Nu trebuie să-i porți pică — spuse ea. În țara lui, oamenii votează. După aceea nu cer decît să fie lăsați în pace cu politica. Nu vor să mai audă vorbindu-se de ea. Nu trebuie deci să le ceri să-și asume un risc". „În Franța crezi că e altfel ?". „Merg cu tine".

El nu-i răspunse. Tranzistorul era alături. Îl luă și căută postul Europa. Bineînțeles că vorbea despre afacere. Comentatorul spunea că traiectoriile ei erau imprevizibile. Erau căutați cu îndîrjire Xav Maupin și Valérie Serrano. Se presupunea acum că sînt împreună. Accentul era pus pe afacerea de spionaj care tocmai fusese divulgată : Xav transmitea de vreme îndelungată informații unei puteri străine. Cît despre Valérie, ea trăise pînă de curînd într-un mediu hippy. Pentru oficiali, o explicație se limpezea : era vorba de o operație inscenată în străinătate și manevrată de mîini misterioase, care trebuiau descoperite. Dar opinia publică nu trebuia să abuzeze de această versiune. Comentatorul preciza inspirat că e vorba de o versiune inspirată de sus. În ceea ce-l privea pe secretarul de stat în cauză, Rene Dupaire. acesta refuza orice declarație. Era „bulversat ca atunci cînd adversari necunoscuți și infami pun la îndoială un trecut de onestitate și devotament pentru binele public". Televiziunea îi arătase chipul — și chiar o lacrimă i se rostogolise pe obraz. Copleșit de întrebări, a sfîrșit prin a spune că, după opinia lui, era vorba de o lovitură inscenată de cei de stînga și de străinătate. „Vezi că sîntem înlănțuiți unul de altul ?" — spuse Valérie.

Xav își căută geanta diplomat. Scoase fotocopiile și începu să le studieze, în timp ce Valérie citea pe deasupra umărului său. Alese trei documente în legătură cu Fondari Serrano povestea cum îl cunoscuse și cum banditul, care atunci nu era decît un om de legătură, îi propusese o filieră. „O să-i dau ceva spre lectură amicului meu Fondari" — zise el. Luă un plic pe care scrise adresa corsicanului. Anunță că are de gînd să facă încă un drum, de data aceasta la Paris, pentru că nu putea să pună plicul la cutia poștală din Chennevieres. Ea îl rugă să-i dea voie să-l însoțească. El acceptă pînă la urmă, adăugind că în ceea ce privește restul trebuie să se resemneze : va rămîne cu Borrini. Ea promise din vîrful buzelor. Era în pragul ușii cînd în partea opusă a șantierului zări un grup de muncitori certîndu-se cu doi bărbați care încercau să intre.

Xav se dădu înapoi, trăgînd-o și pe Valérie. „Ne-a descoperit — zise el, Borrini are dreptate. Și mi-e teamă că e Fondari". „Ce facem ?" „Pentru moment, continuăm să ne ascundem. Probabil că supraveghează împrejurările. Ne prind dacă încercăm să fugim". „Telefonează lui Pernais". Ezită. „Nu încă" — spuse el.

Nu se putea hotărî s-o facă. Asta însemna eșecul, fără a mai vorbi de neplăcerile de care n-ar fi fost scutit. Se postă în spatele ferestrei barăcii. Borrini se alăturase oamenilor săi. Îi împingeau pe intruși cu vigoare. Victoria îi reveni. Necunoscuții se îndepărtară. Unul dintre ei făcu cu brațul un gest de amenințare. Xav ieși, urmat de Valérie. Merse în întîmpinarea lui Borrini. „Trebuie să pleci" — zise acesta,. „Unde se va duce mă voi duce și eu" — spuse Valérie. „Nici vorbă" — o potoli Borrini. „Are dreptate" — aprobă Xav. „N-am făcut niciodată ceea ce mă sfătuiau oamenii care au mereu dreptate" — murmură Valérie. Un băiat de vreo douăzeci de ani, îmbrăcat cu o salopetă bleu, alergă spre ei. I se adresă lui Borrini în italiană. Părea speriat. Borrini îl ascultă cu chipul crispat. Pe urmă se întoarse spre Xav. „Mi-au luat doi oameni ca ostatici" — zise el. Xav se scărpină după ureche. Hotărîrea lui era luată. „Au cîștigat — spuse el. Mi-ar face mare plăcere să știu cum de ne-au găsit". Întinse mîna lui Borrini. „Ați fost foarte bun cu noi — spuse el. Trebuie să știm acum ce vor. Pe mine probabil. Poate că pe Valérie". „Pe ea, nu !" — zise Borrini. „Nu cred că avem posibilitatea de alegere — zise Xav. Scopul lor e să pună mîna pe caiete. Dacă le au, vor găsi imediat drumul marilor principii pe care le servesc atît de bine".

În aceeași clipă, din locul unde dispăruseră cei doi oameni, înaintă un grup. În el se aflau cei doi muncitori prizonieri. Fiecare avea cîte un colț înfipt în ceafă. „Dați-mi voie mie“ — zise Xav. Făcu liniștit cîțiva pași către cei abia sosiți. Cînd ajunse aproape de ei recunoscu un chip zărit în treacăt pe culoarele din jurul biroului lui Fondari. Își aminti prenumele omului : Simon. Cei doi prizonieri aruncau priviri rugătoare spre Borrini. Acesta îi îmbărbătă cu un surîs. „Pe dumneavoastră vă căutăm — zise bărbatul, adresîndu-se lui Xav. Pe dumneavoastră și pe fată“. „Am să vă urmez. Singur“. „Și fata“. Apăsă mai bine țeava pistolului în ceafa muncitorului care era în fața lui. „O mulțime de oameni vor să aibă o conversație serioasă cu dumneavoastră, dar fata trebuie să fie prezentă“. „Dacă e vorba doar de o conversație, de ce-i terorizați pe acești băieți ?“. „N-ați fost gentil cu noi atunci cînd v-am cerut politicos să vă vedem.“ Valérie înaintă. „Dați-le drumul — zise ea. O să vin“. Bărbatul îi surîse. „E foarte bine ceea ce faceți“ — zise el ironic. Borrini declară că nu e de acord. „Lasă-ne, papa“ — zise pistolarul. Xav îl îndepărtă pe Borrini cu brațul și se întoarse spre el. „Nu se poate face nimic — spuse el. Vreți să-i omoare ?“. „N-or s-o facă !“. „Facem pariu ?“. Borrini nu răspunse. „Am o marfă să le dau — zise Xav, cu jumătate de voce. Am să le-o dau. Anunțați-l pe Pernais“. Valérie auzise. „Nu vreau să le-o dai“. „O să amîn cît o să pot“ — zise Xav. Corsicanul deveni nerăbdător : „Veniți ?“. „O.K. — spuse Xav. Înaintă. Valérie îl urmă. „Aveați o geantă diplomat — zise omul către Xav. Ne trebuie“.

Xav îi făcu semn lui Borrini. Italianul se duse în baracă. Reveni peste cîteva clipe cu geanta în mînă. O dădu bărbatului care verifică dacă ea conținea documentele. Făcu un gest de aprobare. Pe urmă îi împinse pe cei doi muncitori spre Borrini și își îndreptă colțul spre Xav. „Haidem“ — zise el. Xav o luă pe Valérie de braț. Se îndreptară spre drum urmați de călăii lor. Două mașini erau parcate puțin mai încolo, una dintre ele fiind un break. Șoferul aștepta. Cînd îi văzu ridică ușa din spate. „Urcați“ — spuse o voce din spate. Se supuseră. „Întindeți-vă“. Se întinseră unul lîngă altul. Xav luă mîna Valériei. O umbră coborî între ei și un miros de cloroform se răspîndi. Xav simți un tampon presîndu-i nasul. Ameți și își pierdu cunoștința. Bărbatul acționă la fel și cu Valérie. Breakul porni. În biroul său, Borrini căuta numărul poliției judiciare.

Întuneric. O dîră de lumină care venea cine știe de unde. Foarte departe, zgomotul unui tranzistor, o voce care rostește anunțuri, ecouri muzicale, o durere de cap, un gust rău în gură. Întins pe o somieră metalică, Xav strîngea ochii. Nu era în stare să spună cît timp se scursese. I se păru că lumina întrevăzută nu era aceea a zilei. O lampă de pe un culoar, fără îndoială. În ciuda a ceea ce credea, nu era legat. Încercă să se ridice. Pe urmă renunță. Greața îl răsturnă pe spate. Trase puternic aer în piept, controlîndu-și respirația. Durerea de cap se mai domoli. Făcu încă o tentativă. Reuși. Se clătină. Pe urmă mersul lui deveni mai hotărît. Se duse spre lumină. Ea venea pe sub o ușă din lemn. Îi căută clanța, o găsi, dar încercă zadarnic s-o deschidă. Atunci căută pe bîjbîite comutatorul. Îl găsi pînă la urmă. Lumina țîșni, galbenă și tristă, dezvăluind o încăpere cu pereții zugrăviți și cu o fereastră blocată cu scînduri bătute în cuie. Singura mobilă era patul pe care fusese culcat. Îi era îngrozitor de sete. Descoperi lîngă pat o carafă cu apă, o atenție pe care o aprecie. O bău toată. Se apropie de fereastră.

Lipsa zgomotelor din exterior îi permitea să creadă că se afla într-un loc mai curînd pustiu. Un vînt ușor părea că se furișează printre crengi. Sunetele pașilor arătau că se afla la etaj. Se apropie de zid, îl zgîrie încetișor. Pe urmă strigă : Valérie. Mai întîi cu voce joasă, apoi puțin mai tare. Nici un răspuns. Merse cîțiva pași și făcu cîteva mișcări de gimnastică. Îl dureau mușchii și simțea dureri în spate. Călătoria probabil durase mai multe ore. Trebuia să se fi făcut seară. Fondari — sau cel care îi făcuse prizonieri — nu avea timp de pierdut.

Un zgomot de motor îi atrase atenția. El descrescu în intensitate pînă cînd se stinse. Sosise o mașină. Se părea că e vorba de una puternică. Fondari avea un Mustang. Așteptă. Crezu că aude voci. Ciuli urechea, dar nu auzi nimic. Pe urmă ajunseră pînă la el zgomotele unor pași pe scară. Ei se distinseră și mai bine și apoi o cheie se întoarse în broască. Apăru Simon. Avea pistolul în mînă. „Merge ? — întrebă el. Gata de discuție ?“. „Da“ — zise Xav. Celălalt îi făcu semn cu colțul să iasă din încăpere. Xav se trezi pe un palier de unde pornea o scară în spirală. Coborîră un etaj și ajunseră într-o galerie spre care dădeau ușile camerelor. Scara era de-acum acoperită cu o mochetă roșie. Colțul îl invită să-l urmeze. Xav se supuse cu docilitatea omului care știe de multă vreme tăria unui asemenea argument.

După ce coborî ultima treaptă, se trezi într-un mic hol din care se putea intra în mai multe încăperi. Colțul o arătă pe cea din dreapta. Xav intră. Era un salon acoperit cu mochetă bej și cu mobilă în stil vechi. Într-un fotoliu îmbrăcat în mătase de culoare foarte deschisă era așezat Fondari. Fuma o țigară cu dimensiuni record. O scoase din gură și se servi de ea să-i facă semn lui Xav să înainteze. Gestul lui semăna cu cel al colaboratorului său înarmat cu colțul. „Puteai să eviți toate astea“ — zise el. Xav înaintă. „Unde e Valérie ?“ — întrebă. „Simon o va aduce, dacă nu cumva mai doarme“. Îl arătă pe băiatul înarmat din colț. „Așază-te — zise el lui Xav. Vrei un whisky ?“. Xav acceptă. Fondari trase un bar portativ, o mobilă în stil vechi, a cărei ușiță o deschise ca să caute o sticlă veche de douăzeci și cinci de ani. Servi o porție mare într-un pahar cu ornamentații aurite, printre care o coroană ducală. Îl întinse lui Xav. „Cum de ne-ai găsit ?“ — întrebă Xav. Fondari surîse. „Te-am rugat să vii ca să răspunzi la întrebările mele, nu ca să-mi pui tu întrebări. Totuși o s-o fac. De mai multe zile îmi dai de furcă, Xav, în afară de a te regăsi. Asta a fost destul de ușor. Mi-am trimis oamenii în toate părțile. Mi-am adus aminte că Serrano mi-a vorbit într-o zi de un șantier drag inimii sale, de o echipă compusă din oameni din țara sa în care putea să aibă toată încrederea. Am trimis oameni la întîmplare ca să vadă dacă nu se petrece ceva curios pe locul unde lucrează echipa aceea. Așa cum am procedat și cu mediile hippy. Oamenii mei au mers încolo și încoace pînă au dat de voi. Mi-a fost teamă că Borrini va fi tentat să facă o demonstrație de forță. Am oroare să masacrez muncitori, mai ales pe aceia care lucrează bine, fără a bombăni tot timpul". „Și de mînăstire cum ai dat ?". Fondari se bucură. „Știu că prietena ta Henriette le-a făcut de petrecanie la doi dintre băieții mei. Bravo ! Nu vreau să mă răzbun pe ea. Dacă au putut fi doborîți de o bătrînă țicnită nu meritau să trăiască. Am găsit adresa într-unul din vechile tale dosare". „Un sticlete ?". „Da. Care a avut ideea să se intereseze unde te adăposteai altădată". „Te-a anunțat pe tine și nu pe Pernais ?". „Probabil că are mai multe avantaje informîndu-mă". „Îl cheamă Colombani sau așa ceva ?". „Ce importanță are !". Xav își termină de băut paharul. „Unde sîntem ?". „Într-un castel din Limousin, care aparține unuia din bunii mei prieteni. Mi-l pune la dispoziție cînd vreau să mă retrag din lume". Își îndreptă țigara spre Xav. „Să nu irosim timpul, Xav. Ai pierdut. Personalități importante îți vor spune în curînd de ce trebuie să predai documentele. Eu n-am decît un argument : nu vei pleca de aici înainte de a-mi oferi mijlocul de a le recupera. Am cunoștință de cele pe care le-ai fotocopiat. Presupun că mai sînt și altele. În legătură cu mine de exemplu...". Xav rămase tăcut. „Serrano — reluă Fondari — era un tip extraordinar de incult și totuși credea în magia scrisului. Recunosc că poți să faci rău. **Minute** și **Canard** ți se smulg azi din mînă. Nu va dura. Fără îndoială, este vorba doar de curiozitate. Serrano era idiot : nimeni nu-i vroia răul. Atunci de ce a întocmit caietele astea ?". „Tu nu ai dosare despre nimeni ?" — întrebă Xav. Fondari ridică din umeri. „Nu sînt obsedat !". „El era. În cele mai mici detalii". Corsicanul se supără. „Nu lăuda prea mult meritele acestor caiete, Xav !". Se ridică. „Le dai ?". Xav dădu din cap. „Nu ești singurul care o să sufere !" — zise Fondari. „Dacă vorbești de Valérie, ea e de acord cu mine". Fondari își răsuci țigara ca pe o cheie, la nivelul tîmplei. „Sînteți țicniți amîndoi". „Poate".

Privirea lui Fondari trecu peste capul lui Xav și se îndreptă în direcția ușii. Xav se întoarse ușor. Valérie apăru urmată de Simon, cu părul în dezordine, cu ochii încercănați. Fondari îi făcu semn cu mîna. Ea înaintă. „Nu prea te simți în largul tău ?" — întrebă el, batjocoritor. O invită cu un gest să se așeze. Pe urmă întrebă dacă dorea să bea ceva. Apă, ceru ea, cu voce răgușită. Îl privi pe Xav, care îi surise. Ea își trecu o mînă peste frunte. Fondari îi întinse un pahar pe care îl umpluse cu apă de Evian. Fata îl bău încet. Cînd termină, el luă din nou paharul, pe care îl puse pe platoul de la bar. „Îi explicam prietenului nostru Xav că ar trebui să-mi dea caietele tatălui dumneavoastră" — zise el. „Și el refuză ?". „Da". „Are dreptate". Chipul lui Fondari exprima cea mai vie durere. „Nu faceți eforturi — zise Valérie — n-o să înțelegeți !". „Ce rezultat credeți că veți obține ?" — întrebă Fondari. „Nici unul — zise ea. Ceea ce de asemenea, n-o să înțelegeți". „Într-adevăr" — admise el.

Xav părea să se dezintereseze de discuție. Se amuza enorm. Valérie îi plăcea din ce în ce mai mult. „Îi explicam lui Xav că vă aflați într-o situație neplăcută — spuse Fondari — și nici nu puteți face nimic. O anchetă a fost deschisă împotriva lui Xav, pentru legăturile lui cu o putere străină. În ceea ce vă privește, Valérie, sînteți bănuită că ați omorît un deputat, pe care în ajun îl atacaseți. Iar Xav nu se știe prea bine de ce se afla la o întîlnire unde un cuplu a fost asasinat". Pentru o clipă, Valérie păru contrariată. Asta nu-i scăpă nici lui Fondari, nici lui Xav. „Oamenii maturi nu mai au plăceri, nu au decît vicii — ironiză Fondari. Trebuie să vă resemnați". Pe urmă își continuă expunerea. „Fac rezumatul. Și unul și altul sînteți suspecți din diverse motive. Or, acum sînteți fugiți. Fără să vreți, poate. Dar e un fapt. Ați dispărut. Va fi ușor de zis, dacă publicarea documentelor continuă, că ea este opera voastră și prin urmare nu trebuie să se creadă în autenticitatea lor. Opinia publică a fost intoxicată cu date despre voi. Ca urmare, trebuie să acceptați înfrîngerea". Valérie se gîndi o clipă. „Voi face cum va hotărî Xav". Xav surise. „Frumos vorbit, Fondari. Dar fără rezultat". Corsicanul se strîmbă. „Am multe alte argumente" — spuse el. Se uită la ceas. Simon stătea în spatele lui Xav, cu coltul în mînă. Simon aprobă politicos. Se plictisea. I-ar fi plăcut să fie lăsat singur cu fata. Ar fi petrecut un frumos sfert de ceas. Asta se mai putea încă aranja. Nu se descuraja.

Fondari se ridică și se apropie de o fereastră acoperită cu draperii. Le îndepărtă și rămase o clipă nemișcat, cu mîna pe geam. Pe urmă reveni către Xav. „Nu i-ai făcut niciodată încurcături lui Philippe — zise el, cu o voce ranchiunoasă. Totuși n-a fost un sfînt". „Nu era un sfînt" — recunoscu Xav. „Dar îi treceai cu vederea totul !". „Poate că am greșit". Fondari nu insistă. Se reîntoarse spre fereastră. Un zgomot îndepărtat de motor îi încremeni. Dar mașina se îndepărtă. Soneria unui telefon răsună într-o cameră vecină. Fondari părăsi încăperea. În spatele lui Xav îl simți pe Simon care se apropia. Se plecă spre Valérie. „Merge ?" — întrebă el. „Nu-mi place Fondari" — zise ea. „Are părțile lui bune". „N-o să aibă niciodată caietele !" hotărî ea.

Fondari se reîntoarse. Avea aerul îngrijorat. Aruncă o privire spre Xav și Valérie, apoi uită de ei. Începu să umble cu mîinile în buzunarele pantalonilor. Se apropie din nou de fereastră. Se afla acolo de aproape un minut cînd se auzi o mașină oprindu-se pe o alee acoperită de pietriș. Fondari ajunse imediat la ușă și dispăru. Se auzi zgomotul portierelor, răsunară voci. Trei bărbați intrară în salon. Xav îl recunoscu precedîndu-l pe Fondari pe Jean-Marie, șeful de cabinet, și pe secretarul de stat pus în cauză de hebdomadare, René Dupaire. Îl întîlnise o singură dată pe culoarele Camerei, împreună cu Philippe. Din clipa cînd îl zări pe Xav, Dupaire se repezi spre el. Era un bărbat cu o chelie strălucitoare, cu fața cărnoasă și ochii limpezi. Avea o eleganță rafinată și purta un costum admirabil tăiat. Figurase anul trecut pe lista parizienilor cei mai bine îmbrăcați. Era principalul său titlu de glorie. „De ce v-ați legat de mine ?" — răcni el. Xav îl contemplă posomorît. Jean-Marie se apropia cu mina intinsă. Xav nu-l bägă în seamă. „Nu sint demn de dumneata, bătrine — zise Jean-Marie. Reacţie mic-burgheză“. Secretarul de stat nu se calma. „De ce eu ?“ — întrebă el cu durere in glas. Sint alţii şi mai şi, vă asigur. „Bănuiesc — zise Xav, liniştit — că ziarele vor merge gradat. Este regula acestui gen de campanie de presă“. „Da, dar eu am fost primul, vă daţi seama !“. Fondari interveni. Îl sili pe ministrul adjunct să se aşeze şi Jean-Marie oferi răcoritoare. Dupaire ceru un whisky simplu, pe care il inghiţi repede. „Datorită vouă am ajuns in fruntea ticăloşilor !“ — zise el. „Fiţi sigur că in urma dumneavoastră concurenţa va fi dură !“. „Comparat cu alţii, sint un exemplu de virtute !“. Jean-Marie il întrerupse : „N-o să alcătuim un palmares, dragă prietene — spuse el, cu dulceaţă in glas. Nu sintem aici ca să-i facem reproşuri prietenului nostru Xav, dacă el e responsabil de această aventură, ci pentru a găsi o soluţie care să mulţumească pe toată lumea“. Vorbea cu satisfacţie, işi cintărea fiecare cuvint, avea chipul increzător. Nimeni pină acum nu părea să-şi fi dat seama de prezenţa Valériei. El fu cel care o descoperi. O salută. „Presupun — spuse el — că sinteţi Valérie Serrano. L-am intilnit citeodată pe tatăl dumneavoastră“. „Şi i-aţi apreciat calităţile !“. Era agresivă cu fineţe. El gustă răspunsul ca un cunoscător. „Mi-aţi luat fraza din gură“ — zise el suav. „V-a plătit bine ?“ — întrebă ea brusc pe Dupaire. Secretarul de stat roşi. „Nu trebuie să-i purtaţi pică. E o stingistă groaznică...“. Jean-Marie ceru cuvintul, ridicind mina. „Haideţi să facem armistiţiu ! Cind vom fi cu toţii de acord, vom putea susţine o pasionantă discuţie politică“. Se adresă lui Xav. „Recunoaşteţi că aveţi caietele lui Serrano ?“. „Mi-e dificil s-o neg pentru că Fondari mi-a luat o valiză diplomat unde a găsit fotocopii. „Unde sint originalele ?“. „Speraţi să vă răspund ?“. „Da. Vă ştiu plin de bun simţ“. „Eroare : reputaţie uzurpată“. „Xav, presupun că nu contestaţi că aţi comunicat ziarelor pe care le ştiţi documente despre prietenul nostru aici de faţă“. „Nu neg“. „Sinteţi temerar, Xav. Dar pe oameni poţi să-i faci să inghită orice vrei. Mai ales atunci cind vor descoperi ce sinteţi datorită portretului dumneavoastră, pe care il vom prezenta publicului“. Nu aşteptă răspunsul. „Dintr-un erou cu inima curată se poate face foarte bine un ticălos murdar. Totul depinde de lumină. Pentru dumneavoastră o să inceapă un lucru de pomină. În cincisprezece zile poţi arunca murdării peste 25 de tipi : veţi primi de unul singur asupra dumneavoastră o cantitate egală. Veţi mirosi atit de urit incit nimeni nu va mai vrea să se apropie la trei paşi. Rezultatul : veţi putrezi impreună cu restul“.

Xav suspină. „Jean-Marie, dacă aţi fi sigur că aveţi dreptate, aţi fi aici ca să obosiţi să mă convingeţi ?“. „De ce nu ?“. E sigur că numeroasele personalităţi se tem azi pentru că nu ştiu ce se află în aceste caiete. La urma urmei, sint pasionante ?“. „Jumătate din **Who's Who**, a treia parte din Bottin monden şi trei sferturi din anuarul parlamentului“. „Miniştri ?“. „Pe unii“. Jean-Marie se reţinu cu greutate să nu întrebe : care ? Dupaire se aplecă în faţă ca să audă răspunsul. „E vorba şi de dumneavoastră, Jean-Marie“ — zise Xav. „Contrariul m-ar fi mîhnit“ — spuse şeful de cabinet. „De Fondari, de asemenea“. Xav se intoarse spre corsicanul care dădu din umeri. „Pe scurt — trase concluzia Jean-Marie — e o companie plăcută !“. „Excelentă !“

Tăcură. Ceilalţi ii ascultau. Valérie il minca pe Xav din ochi. O privi. „Păcat că Sartre nu este aici — zise el rizind. Ar fi fost un regal pentru el, nu-i aşa ?“ „Eu nu mă plictisesc“ — zise Valérie. Dupaire işi luă un aer afectat. „V-aţi trădat“ — zise el lui Xav. Toţi, inclusiv Jean-Marie, il priviră cu curiozitate. „Nu faceţi decit să-i serviţi pe negri“ — continuă Dupaire. Toţi il priviră interzişi. Jean-Marie la fel. Chiar şi Fondari păru copleşit. Propuse să servească whisky. Toţi arpobară. „Xav — reluă Jean-Marie — tabloul societăţii pe care l-aţi descris e magistral. Aţi uitat insă să spuneţi că in spatele lui este realitatea, adică un motor puternic, strunit de oameni care au bani şi care nu vor lăsa niciodată volanul din mină. Nu ţineţi suficient seama de acest fapt ; nimeni nu va admite să fie distrusă ordinea stabilită“. „Sintem alături, unul lingă altul, pină la Preşedintele Republicii“ — confirmă Dupaire cu o voce minioasă.

Nu fu luat in seamă. Jean-Marie ii arătă asta printr-un gest lui Xav, aruncindu-i lui Dupaire o privire rece. Ministrul se adinci cu chipul inrăit intr-un fotoliu. „Cel puţin — zise Jean-Marie — mi-ar place să citesc citeva pagini din aceste caiete.“ „Nu“. Ce egoist sinteţi !“ Xav işi bău paharul. „Să presupunem că mă hotărăsc să vă dau caietele. Cit timp voi supravieţui ?“ Jean-Marie se arătă stupefiat, aproape indignat „Timpul necesar ca să putem, amindoi, să ne aranjăm o retragere aurită“ — spuse el. „Pentru dumneavoastră, nu mă indoiesc. Dar pentru mine va fi la la fel ?“ „Xav, citiţi prea mult faptele diverse. Nu se omoară aşa de uşor azi, pentru atit de puţin, in afară de accident“. „Sint deja patru morţi, Jean-Marie“. „O prostie. S-a sfirşit cu violenţele imbecile. Totul s-a declanşat din pricina lui Philippe, care şi-a pierdut capul.“ „Cel puţin incă unul şi-a mai pierdut capul“. „E adevărat, cel puţin incă unul. Sintem foarte miraţi“. „Sinteţi un mare inocent — zise Xav cu o voce dură. Cind incepe corupţia nu ştii niciodată unde sfirşeşte“. Jean-Marie păru excedat. „Începeţi să vorbiţi ca Dupaire, fiţi atent. Un omor e ridicol. E cea mai bună manieră de a atrage atenţia asupra unei asociaţii de interese... „Sindicatul invizibil“. „Dacă vreţi. Făceaţi dealtfel parte din el“. Se ridică, merse citeva paşi, reveni spre Xav, apoi se intoarse spre Valérie. „Lumea iţi oferă multe plăceri cind ai mijloace să guşti din ele. În ciuda a ceea ce profetizează prietenii dumneavoastră, care dealtfel n-au decit o dorinţă : să vă ia locul şi să-şi vire dinţii în prăjitură“. „În orice caz — spuse ea incet — nu vă repeziţi spre ieşire“. El rise. Se aşeză. „Să ajungem la propunerile pozitive“ — spuse. Se adresă lui Xav. „V-am mai vorbit de asta intr-o anumită seară — spuse el. Pregătim o operaţie de anvergură contra unui personaj care ameninţă puterea la cel mai inalt nivel. Este important ca el să fie terfelit inainte de viitoarele alegeri prezidenţiale. Ne veţi ceda documentele. Le vom utiliza după cum vom crede de cuviință. Acest transfer se poate face in mai multe feluri. Ne-ar fi ușor să nu vă dăm nimic in schimb. Ar fi de ajuns să lăsăm să funcționeze mecanismul conceput contra dumneavoastră. E dublu : legal și ilegal, sper că mă ințelegeți. Dimpotrivă, dacă sinteți de partea noastră, intrați in conspirație. Vă știu destul de abil. Îmi veți cere să vă garantez securitatea contra oricărei surprize neplăcute. Cred, dealtfel, că veți fi protejat de secretul pe care il dețineți și din care veți ști să păstrați ceva numai pentru dumneavoastră“. Arăta bucuros. „Oferta mea nu e nostimă?“ — ricană el. „Minunată“. „Drace — mormăi el — vă interesați de politică ! Jurați-mi deci că nu ardeți de nerăbdare să jucați un rol ! Altfel, pentru ce faceți tot circul ăsta ?“ „Nu-mi place politica voastră !“ „Știți o alta ? S-ar spune că ați urmat cursurile civice in biblioteca roz“! Xav consimți că e foarte posibil. Era calm și senin. Nu știa prea bine cum o să se descurce. „Dacă țara vă dezgustă, am o altă soluție“ — zise Jean-Marie. „Ascult“. „S-o ștergeți in străinătate, cu pașaport și bani“. Căută aprobarea lui Dupaire : „Asta ar insemna cam 100 de milioane“ — zise el. „Se mai poate discuta“ — rectifică ministrul adjunct, prudent. Xav se amuză. „În felul in care merg lucrurile — zise el, nu o să mai putem număra exilații bogați. Cunosc cel puțin patru, cei doi corsicani care au ucis un iugoslav mult indrăgit in tot Parisul, presupusul spion care a remis cuiva un raport militar, financiarul care i-a păcălit pe rentieri cu mirajul unor munți de aur. S-a preferat să fie trimiși să-și bronzeze fesele la Acapulco decit să fie lăsați să inghețe la ocnă...“. „Aveți ceva impotriva localității Acapulco ?“. „În principiu, nu“.

Jean-Marie își plimbă privirea in direcția plafonului, ca și cum ar fi căutat inspirația. Deveni liric, ca să descrie existența paradisiacă pe care o va duce in curind Xav, dacă va accepta. Bucuriile lenei pină la ultima suflare, soarele și marea, băuturile cu gheață, nopți fabuloase și făcu cu ochiul spre Valérie. Gata cu grijile, cu tracasările, cu neliniștile, in timp ce la Paris, cei care nu avuseseră șansa lui, ar continua să se zbată in noroi ca să se mențină la suprafață. „Vă veți gindi la noi și ne veți plinge !“ — sfirși el. Xav il privea cu un suris gentil și admirativ. Ridică din umeri. „Nu sinteți un om serios“ — spuse Jean-Marie. Fondari stinse cu furie țigara într-un vas. „V-am spus-o, nu poți să scoți nimic de la el !“. O arătă pe Valérie : „De cind a intilnit-o, s-a țicnit“. Valérie rise, veselă. „În plus — spuse Fondari — calabrezii aceia s-au dus să se plingă lui Pernais“. „N-o să facă nici o mișcare“ — ii asigură Dupaire. Se aplecă spre Xav. „Nu sinteți de neatins — spuse el. Vă amintiți de acel trezorier din O.A.S. care poate că vă era unul dintre prieteni ? Într-o zi, a plecat de la ai lui și nimeni nu l-a mai văzut de atunci. A fost asasinat, fără nici o indoială. Se cunoaște chiar și cine a montat intreaga afacere și se știu și cei doi care au executat-o Țara n-a ridicat nici o baricadă. Puțin i-a păsat ! Cum puțin ii va păsa cind veți dispare. Sint crime nepedepsite și criminali fericiți“. „Asta ce mai inseamnă ?“. „Că e mai bine să ne dai aceste hirtii. Altfel...“. „Dacă dispar, nimeni n-o să vă mai spună unde sint“. „Din două una — triumfă Dupaire. Sau reapar fiindcă v-ați luat măsurile de precauție și o să negociem cu deținătorul lor, sau vor rămine inchise intr-un seif oarecare și noi sintem liniștiți. Dumneavoastră la fel, dealtfel, dar la patru picioare sub pămint. Perspectiva păru să-l bucure. „Am pierdut destul timp“ — zise Fondari. Jean-Marie se strimbă. „Aș fi vrut să vă conving — zise către Xav. Nu se poate ințelege ce mai puteți spera acum“. „Aveți nevoie de aceste documente ca să fabricați falsurile. Putem, deci, continua discuția“. „Ce cereți in schimb ?“ — intrebă Jean-Marie, cu o voce dintr-o dată brutală. „Numele ucigașului lui Philippe, Ducor și al Christianei“. Jean-Marie suspină excedat. „Dacă l-aș ști...“. „Fondari poate să ni-l spună !“. Corsicanul scutură din cap : „Cituși de puțin“. „Ce veți face ?“ — intrebă Jean-Marie. „Cel mai bun lucru !“ — zise Xav, ironic. Fondari se repezi spre el, fără să-l prevină. Il apucă de umeri. „Dă-mi cheile !“ — zise el. „De ce ?“. „Dă-mi-le !“. Ii făcuse un semn lui Simon, care stătea tot in picioare cu coltul in mină. Acesta ii ținu pe Xav, in timp ce Fondari il căuta in buzunare. Jean-Marie și Dupaire intoarseră cu discreție capul. Fondari scoase la iveală trusa de chei. O examină. Detașă una, aceea a seifului din Auxerre. „De unde e ?“ — intrebă. „De la seiful meu de la B.N.P. din Paris...“. „Caietele sint inăuntru ?“. „Du-te și vezi...“. Fondari agita cheia in fața lui. „În curind — il asigură el — voi avea procura“. Jean-Marie se ridică, leneș. Se adresă lui Dupaire. În ochii lui, Xav și Valérie nu mai existau. „Rolul nostru s-a sfirșit“ — spuse el. „Mi-e teamă că da“ — replică Dupaire. Se ridică și el in picioare, cu o privire de regret pentru Valérie. Jean-Marie ii intinse mina lui Xav. „Cred — spuse el — că faceți o eroare de judecată“.

Xav nu răspunse. Jean-Marie și Dupaire se indreptară incet spre ușa salonului. Fondari ii urmă. În trecere, se inclină spre Simon și cei doi bărbați schimbară citeva fraze. Xav se intoarse spre Valérie. Ea nu-i lăsă răgazul să vorbească. „Nu trebuie să cedăm“ — zise ea. „Discuția va deveni mai puțin civilizată“. „Mă dezgustă“. Simon se apropie. Avea coltul in mină. I se adresă lui Xav. „Dacă o faci pe nebunul — spuse el — trag. În genunchi“. Apăru și celălalt corsican. Zise că totul e gata. „În picioare“ — zise Simon. Se supuseră. Pistolul indica drumul de urmat : scara care ducea la camere. Valérie trecu prima. Xav se intreba dacă nu era absurd să se incăpățineze. În numele cărei cauze își asuma asemenea riscuri, supunind-o lor și pe Valérie ? Opiniei publice ii păsa prea puțin dacă este ghidată de corupți sau de sfinți. Uneori ii prefera chiar pe cei dintii. Sint mai amuzanți, mai spontani și mai pitorești. Șmecheri, inșii care ne guvernează. Toți bunii burghezi se recunosc în ei. Sau visează să-i imite. Buni financiari, iubăreți, bucurindu-se de viață, fără complexe. Se fură sus, se fură la mijloc, se fură jos. Ce e mai bine decit atit ?

Xav nu se decidea. Amor propriu rău plasat. Însă și un sentiment mai profund, o oarecare repulsie, o oroare de injustiție. Reacție juvenilă, ridicolă la un bărbat de patruzeci de ani. Ea conta mai mult decit restul, capcana in care era impins, dublă crimă, istoria cu spionajul. Dacă accepta, întreg eșafodajul se dărîma. Dar nici asta nu era sigur. Sufletul era ranchiunos în cercurile puterii. Dovedise umor, asta nu se putea uita ușor. Ajunseră la etajul al doilea. Simon le făcu semn să-l urmeze pe un culoar la capătul căruia se afla o sală de baie. Intrară și Xav înțelese imediat. Deasupra căzii, o chingă trecută printr-un inel fixat în zid anunța ce va urma. Xav trase concluzia încă o dată că nu se afla în tabăra cîștigătorilor. Nu vedea nici o rațiune în a o transforma pe Valérie într-o martiră. Chiar dacă ea ardea de nerăbdare. Singura problemă era să aleagă momentul cînd avea să cedeze. Era imposibil să evite ca Valérie să nu treacă printr-un moment greu. „Am un unchi care în timpul războiului a lucrat cu Masuy, tipul de la Gestapo — spuse Simon. A reușit s-o șteargă în America de Sud. Acolo mi-a povestit din amintirile lui. A trecut o grămadă de oameni prin cadă. E un procedeu minunat pentru a dezlega limba. Nu-i dureros. Dar foarte dezagreabil. Simți cum vine moartea. A doua sau a treia oară cedezi. Obligatoriu“.

Colegul lui se așezase pe cadă și întoarse robinetele. „Dezbracă-te“ — porunci Simon. Valérie ezita. „Preferi ca amicul meu Dominique să te ajute ? — întrebă Simon. Așteaptă asta cu nerăbdare“. Celălalt începu să rîdă. Valérie ridică din umeri. Își trecu cămașa pe deasupra capului. Își scoase pantalonii. „Și tu !“ — zise Simon lui Xav. Cînd Valérie rămase goală, Simon fluieră admirativ. Pe urmă agită coltul în direcția lui Xav. „Stai în colț, în genunchi. Și nu mișca“. Colegul lui o apucă brusc pe Valérie și o îmbrînci în cadă. Îi legă cu o frînghie mîinile la spate. Cînd fu gata, îi ridică picioarele și i le prinse în chingă. Apoi veni spre Xav, căruia îi prinse de asemenea mîinile la spate. Gesturile erau precise și metodice. Se așeză pe marginea căzii și deschise la refuz robinetul de apă rece. Valérie începu să tremure. Îl privi cu ură pe torționarul care se amuza. „Domnul Fondari vrea să știe două lucruri : unde sînt documentele și cum poate să le recupereze. Din clipa în care o să-i dați satisfacție veți fi liberi !“ „Cu un glonte în cap !“. „Cu siguranță că nu“. „Sîntem într-un impas, Simon. Dacă dau documentele, nu mai interesez pe nimeni. Acum încă inspir teamă. Și Valérie la fel. Se poate spera ca eu să nu vorbesc. Dar nu se poate lua acest risc cu ea“. Apa atinsese fața lui Valérie. Ea încercă să se zbată dar fu împinsă spre fundul căzii. Gemu cînd apa îi acoperi gura. Chipul i se învineți și ochii îi ieșiră din orbite. Xav încercă să cîntărească situația. Era decis să vorbească. Dar pe urmă ? Altădată n-ar fi ezitat : moartea violentă era pentru el ultima fază a negocierii. Dar era vorba de bandiți : poliția nu se pasiona peste măsură să-i răzbune. Dacă era responsabil de moartea lui Philippe, Ducor și a Christianei, de ce să-și închipuie că are scrupule ? Ar adăuga fără nici o teamă la listă numele lui Xav și Valérie. În fața lui, în picioare, cu coltul mereu în mînă, Simon privea rînd pe rînd spre prizonier și spre Valérie. Dominique o apucase de păr ca să-i mențină capul în apă. Părea foarte interesat de spectacol. Xav nu vedea decît picioarele fetei care se zbăteau. „N-ai rușine — zise Simon — lași să fie torturată o astfel de fată drăguță ?“. Un plan se năștea în mintea lui Xav. Să reia negocierile, să cîștige timp, să-l conducă pe Fondari la documente întîrziind cît de mult clipa cînd i le va da.

Dominique stătea aplecat peste cadă. O trase pe Valérie spre el, ca să-i dea voie să respire. Fața fetei reapăru. Înghiți cu lăcomie aerul, cu ochii aproape sticloși. „Vorbești sau îi dăm drumul din nou în apă ?“ — întrebă Simon. Xav tăcu. Valérie își recăpătă cunoștința. Încercă să-i surîdă lui Xav. „Ei ?“ — întrebă Simon, cu o voce nerăbdătoare. Xav întoarse capul. Simon făcu un semn lui Dominique, care o cufundă din nou pe Valérie în apă. Ea horcăi. „Ești un mare ticălos — zise Simon. Din fericire, în curînd va fi rîndul tău“. Ușa se deschise. Apăru Fondari. Părea furios. Îl privi pe Xav fără milă. Pe urmă îi făcu un semn lui Simon, care veni spre el. Fondari îi murmură cîteva cuvinte la ureche și apoi ieși. „Dă-i drumul“ — zise Simon spre Dominique.

Acesta se supuse fără entuziasm. Se simțea frustrat. I-ar mai fi plăcut s-o mai chinuie pe Valérie înainte de a trece la Xav, cu care nu-și închipuia că va fi mai satisfăcut. „Îmbrăcați-vă“ — zise Simon. Îi aruncă un halat de baie. Valérie se acoperi, frecîndu-se cu putere. Îl întrebă pe Xav, din priviri, neînțelegînd ce se petrece : nu-l zărise pe Fondari și se întreba dacă nu cumva Xav cedase. El încercă s-o asigure cu un surîs. „Domnul Fondari vă așteaptă în birou“ — zise Simon. Avea o față indescifrabilă. Era imposibil să afli dacă era decepționat sau nu, văzînd că se termină exercițiul fără ca Xav să participe la el. Nici una, nici alta. Executa ordine, fără să pună întrebări. Coborîră urmați de Simon, care manevra cu aceeași dezinvoltură coltul. Fondari era instalat la biroul lui în stil vechi. Valérie tremura. „Vreți o picătură de alcool ?“ — întrebă el, fără cea mai mică ironie. „Ticălosule“ — zise ea cu o voce calmă. Păru să nu audă. Era preocupat de soluția unei probleme care se ivise pe neașteptate. Le făcu semn cu mîna să se așeze. „Pernais a dat telefon — spuse el. Cere să-i fiți remiși, Valérie și cu tine“. „Cum de a știut că sîntem aici ?“ — întrebă Xav. „Poliția are cîteodată inspirație !“ — zise Fondari, tăios. „Și n-ai putut să-l refuzi ?“. „Nu“ — zise Fondari. „Vine aici ?“. „Nu. Trimite o mașină cu doi inspectori“. „Vreau să-l văd pe el însuși“ — zise Xav. Se priviră o clipă. „De ce ?“ — întrebă Fondari. „Nu mi-ar face plăcere să mi se întîmple un accident pe drumul de întoarcere. Eu n-am încredere decît în el“. „Și dacă nu poate veni ?“. „Nu mă mișc de aici“. Fondari zîmbi, batjocoritor. „Rămîi sub protecția mea ? Mă flatezi !“. Xav dădu din cap. „Nu. Ceva s-a dereglat în mecanism. Tu știi chiar dacă ești incapabil să spui ce anume. Nu mai poți nimic contra noastră“.

Vorbea cu siguranță, fără a avea totuși convingerea că are dreptate. Dar ridurile care se formau pe chipul lui Fondari spuneau multe. „Cheamă-l pe Pernais“ — zise Xav, arătînd telefonul. Fondari se hotărî și cu un gest brusc apucă receptorul. Formă numărul. Așteptă, privind rînd pe rînd spre Xav și spre Valérie. Xav își apropie mîna de mîna Valériei. „Nu trebuia să te las...“ —

începu el „Ai făcut foarte bine — spuse ea cu o voce înăbușită — e util să înveți să urăști". Fondari ceru să i se dea legătura cu Pernais. O obținu imediat. Îi spuse în cîteva fraze scurte că Xav refuza să urmeze pe inspectori dacă Pernais nu era de față. Ascultă ce spunea polițistul. Xav ciuli urechea, dar nu distinse frazele pronunțate de Pernais. Vorbea cu o voce hotărîtă și imperativă. Fondari nu făcu nici un comentariu. Spuse doar atît : „Vă așteptăm". Închise. „Ai cîștigat" — spuse el lui Xav. „Poate". Fondari se gîndi. „O să-i dai lui Pernais documentele ?". „O să mai văd". „De exemplu, cele în legătură cu mine ?". Xav îl privi pe Fondari. „De ce n-aș face-o ? În numele vechii noastre prietenii ?". O răbufnire de mînie răvăși trăsăturile lui Fondari. Dar se stăpîni. „Serrano deținea multe lucruri despre mine ?". „Destule". „Ce anume ?". O întrebare seacă, brutală, rea. Xav surîse. Fondari se calmă la fel de repede cum se aprinsese. „Vei povesti ce s-a întîmplat aici ?". „E rîndul tău să-mi dai motive puternice ca să n-o fac. De ce m-aș priva de plăcerea asta ?". „O să vorbești de vizita lui Jean-Marie și a lui Dupaire ?". „Pernais va fi interesat ! Are fișe de ținut la zi". Fondari reflectă. „Victoria ta nu e decît provizorie — anunță el. Ce va urma va înspăimînta pe toată lumea". Xav nu răspunse. Era curios să-l vadă pe Pernais. Intervenția lui însemna o nouă turnură a afacerii ? Și care anume ? „N-o să fiu în tabăra învinșilor — zise Fondari. Voi păstra ceea ce am. Dintr-o singură pricină : dacă pierd, nu voi fi singurul. Și nu va fi vorba de tipi de plîns". Se adresă lui Simon. „Condu-i în salon. Nu mai am ce să le spun. Supraveghează-i. Sînt sub protecția mea. Și, prin urmare, și sub a ta".

Se așezară pe canapea și Simon în fața lor, în fotoliu. Valérie părea foarte obosită. În ciuda voinței, ochii i se închideau. „Nu înțeleg prea bine" — spuse ea. „Nici eu — zise Xav. Nici Fondari, ceea ce mă încurajează". Îl arătă pe Simon. „Nici prietenul nostru" — zise el. „Singura diferență între noi — spuse simplu Simon — e că eu n-am încercat niciodată să înțeleg".

Pernais stătea în picioare în fața lui Xav. Doi polițiști îl urmau. Fondari era alături, urmărind scena. „Dragă Xav, ai greșit neavînd încredere în mine" — spuse Pernais. O salută pe Valérie. „Mi-ar fi plăcut să vă întîlnesc mai devreme" — zise el. Atitudinea lui era echivocă. Nu era nici amicală nici distantă. Părea tipul de slujbaș care îndeplinește o misiune, neadăugîndu-i nici un element personal. „Trebuie să vă duc la Paris". „Sîntem inculpați?". „Deloc. Ancheta este în curs de desfășurare. Sînt însărcinat să vă interoghez ca să lămuresc o serie de mistere despre care aveți cu siguranță opinii personale. După aceea îmi voi face raportul". „Va pasiona pe mulți" — zise Fondari. Pernais se întoarse spre el. „Fondari — zise el — temperatura a scăzut mult în ultimele douăzeci și patru de ore. Pentru dumneavoastră în special". Corsicanul nu răspunse. Trăsăturile sale se înăspriră. Xav o luă pe Valérie de după umeri. „Să nu ne supărăm gazda — zise el. Prezența noastră îl displace".

Pernais aprobă. Făcu un semn celor doi inspectori, care ocupară loc lîngă Simon și Dominique. Pe urmă îi invită pe Xav și Valérie să treacă în fața lui. Fondari observă scena. Nu scoase un cuvînt. Mașina poliției aștepta în fața peronului. Clădirea era destul de masivă și avea un turn. O pădurice o acoperea și o ascundea de privirile indiscrete. „Cum de ne-ați găsit ?" — întrebă Xav. „Nu facem nimic împotriva lui Fondari, dar nu-l ignorăm — zise Pernais. Avem despre el un dosar. L-am deschis. Am aflat că a cumpărat cu un prieten acest castel abandonat. Blufînd nițel, am avut legătura telefonică cu el". Inspectorii ieșeau, la rîndul lor, cu spatele înainte, observînd împrejurimile. „Tot ce ați făcut a fost un bluf ?" — întrebă Xav. Pernais ezită. „Aproape". „Climatul este la fel de dulce pentru Fondari, în ciuda amenințărilor dumitale". Polițistul deschise portiera, fără să răspundă. „Urcați" — zise el. Xav se supuse. „Valérie — zise Pernais — o să stea lîngă șofer". În mașină Xav fu înconjurat de Pernais și de un inspector, în timp ce Valérie se așeză în față. „Nu zăbovi" — spuse Pernais inspectorului care luase loc la volan.

Mașina porni în trombă. O lună destul de clară lumina castelul. Intrară pe un drumeag. „Pentru a spune totul — zise Pernais — trebuie să recunosc că nu mai știu unde mă aflu. Am impresia că în sferele înalte au ajuns să întrebe dacă nu ar fi mai bine să fie debarcat un număr de persoane prea compromise. E de răspuns însă la întrebarea cine ar putea fi sacrificat fără riscuri". „De ce nu Fondari ?". „Pentru că de el le e teamă și pentru că nu sînt destule probe împotriva lui. Este imposibil să pui mîna pe el, poate din pricina faptului că, fiind cel mai șiret, a încurcat toate pistele. A învățat asta în leagăn, aș putea spune : tatăl lui a fost traficant. Fondari a avut de unde învăța". „Dacă ai avea aceste probe, ai acționa ?". Pernais îl scrută pe Xav, prin jocul de umbre și lumini pe care îl făcea luna între arborii drumului. „Poate". „Nu ești sigur ?". „Totul depinde de conținutul documentelor". „Prin Fondari puteți pune mîna pe toată filiera ?". „Nu e sigur". „Doi oameni au venit la castel, în timp ce eram acolo prizonier. Jean-Marie și Dupaire, secretarul de stat". Polițistul nu păru surprins. „Povestește-mi tot ce s-a petrecut".

Xav relată discuția, pe urmă scena torturării Valériei. Aceasta se întoarse pentru a vedea reacția lui Pernais. Dar polițistul nu făcu nici un comentariu. „Sînt gata să depun mărturie — spuse ea. Nu mi-e frică". Pernais îi puse ușor mîna pe braț. „Nu e vorba de frică — zise el. Dar n-o să mergeți prea departe cu revelațiile. Sînteți bănuită că l-ați ucis pe Philippe Dubay, Xav la fel, în ceea ce privește cazul Ducor și Christiane. În plus, e acuzat de spionaj. Este, din păcate, o regulă în justiția noastră și probabil în cea a tuturor țărilor : ceea ce pretinde un acuzat în apărarea sa vine pe locul al doilea. Nu i se dă decît o importanță relativă. În plus, sînteți hippy, de stînga și contestatară. În consecință de o sută de ori mai suspectă. Ziarele de stînga vor face puțin zgomot și asta va fi totul. Cît despre ceilalți, vor găzdui arzătoarele dumneavoastră povestiri, într-un colț de pagină. Dacă nu cumva vor scrie titluri ca : **Valérie, fru-**

moasa hippy, se plînge că a fost torturată. Cu toate detaliile potrivite să atragă pe cititorul sadic și să-l facă să regrete că am oprit fermecătoarea scenă". „Pernais — zise Xav — am un plan. Vi-l propun". „Să auzim". „Ne lași să plecăm. Mă ascund din nou și de data asta nu mă mai las prins. Am singura armă de care ceilalți se tem : Caietele. Fac fotocopii și inund ziarele, parlamentarii, notabilitățile. Asta va face totuși zgomot. Despre Fondari, de exemplu, am detalii ale filierei financiare. Aveam o mică parte a documentelor in valiza diplomatică pe care mi-a luat-o. A ințeles imediat că e grav. Poț să-l facă să mărturisească cine l-a ucis pe Philippe". Pernais dădu din cap. „Cred că știu" — spuse el. „Cine ?". Polițistul se răsturnă pe spate. „Nu vreau să-ți spun" — murmură el. „E un secret atit de teribil ?" — ironiză Xav. „Intr-un anumit sens, da". „Incă un motiv ca să mă lași să plec : nu vei fi dumneata acela care a pus mîna pe cuibul cu viespi". „Am s-o fac, zise Pernais. Dar prin alte mijloace". „Bluful ?". „Nu — spuse grav Pernais. Am nevoie de dumneata și Valérie. Chiar dacă veți ieși un timp din circulație. Am să cîștig făcîndu-mi meseria. Nu sîntem cu toții corupți. Am prieteni in poliție, care, ca și mine, sînt sătui. Voi juca alături de ei. O să stai liniștit și o să-mi dai caietele. Îmi voi face raportul. Voi spune ce s-a petrecut, asasinarea lui Serrano de către Philippe Dubay, moartea acestuia — și imi voi prezenta teza —, afacerea cu orgia — și aici imi voi da explicațiile. Voi povesti cum v-am eliberat. Dacă n-aș fi intervenit, ați fi dispărut deja ca Ben Barka. Amintește-ți, bandiții și politicienii mergeau deja mînă in mînă. Voi face un dosar care va fi exploziv. Voi avea alături pe toți colegii care nu mai pot să suporte. Sau cîștigăm, sau ne vom pensiona inainte de termen. Și voi merge la pescuit de somon in Nive. N-am avut niciodată ocazia s-o fac". „Cumpără-ți undițe de miine !" — il sfătui Xav. „Poate că nu-i nevoie !" — zise simplu Pernais.

O lumină risipi brusc intunericul. Ea venea de la farurile unei mașini care rula destul de departe in spate. Xav și Pernais se intoarseră in același moment. „Fondari" — zise Xav. „E grăbit să se reintoarcă la Paris". „Sau să ne regăsească". Pernais il privi pe Xav. „Nu va indrăzni !" — zise el. Dar incepea să se indoiască. „A fost un lup turbat inainte — zise Xav. Astăzi se simte hărțuit". „Accelerează" — ordonă Pernais șoferului. Mașina țîșni inainte. „Ar fi nebun !" — zise Pernais, ca să se incurajeze. „Dacă doi sau trei oameni n-ar fi devenit nebuni — spuse Xav — niciodată afacerea n-ar fi ieșit la iveală". Inspectorul care se găsea lîngă Xav își scoase pistolul din hamul de sub braț. Cu părere de rău, Pernais dădu la iveală o armă din buzunar. „Dă-i pistolul domnului Maupin" — ordonă el șoferului.

Conducind mai departe, inspectorul inmînă arma peste umăr, lui Xav. „E incărcată și are cartuș pe țeavă" — zise el. Xav examină pistolul. Era de 11 mm. Îl armă. „Valérie, dacă se trage, te pitești sub bord". Ea se intoarse și-i surise. În spate, mașina se apropia. Pernais, care se afla lîngă portiera din stînga, se chirci puțin, in timp ce Xav și inspectorul se instalară in așa fel incit să poată trage fără să se jeneze prea mult. „Ne jucăm poate de-a indienii !" — zise Pernais. „Sînt mai puțin sigur !" — răspunse Xav. Urmăritorii cîștigau irezistibil teren. „Dacă e Fondari — zise Pernais — este definitiv pierdut". „Dacă nu cumva sîntem pierduți noi !". „Cînd incearcă să ne depășească, frînează !" — ordonă Pernais șoferului.

Cu un ultim efort mașina ajunse lîngă ei. Dominique era cel care conducea BMW-ul. Lîngă el, Simon ținea un pistol mitralieră. Cînd ajunse aproape, Xav ii zări fața serioasă : se concentra, ca să nu-și greșească ținta. Era un veritabil tehnician și Xav își zise că au incurcat-o. Toată lumea trase in același timp. Xav văzu două fulgere și auzi un geamăt. Pernais se răsturnă pe spate. Șoferul frînase, dar Simon continua să tragă. La volan inspectorul se inălță ca și cum ar fi primit un pumn in stomac. Simon trăgea mai departe, deși depășise mașina. Xav văzu portiera din față deschizîndu-se. Valérie sări pe marginea drumului, intr-un șanț plin cu iarbă. Calculase bine : motorul făcu explozie in timp ce ea ateriza pe pămînt. El căută cu disperare minerul. Il găsi și deschise portiera. Se aruncă in spate. Dacă trecea era salvat. Altfel se prăpădea odată cu mașina. Se simți aruncat in gol. Contactul cu pămîntul fu dur. Dar cîștigase. În timp ce mașina in flăcări se indrepta spre un arbore, își adună forțele și începu să se cațere pe taluz. O strigă pe Valérie cu o jumătate de glas. Auzi un șușotit in spatele lui. Se găseau intr-o pădurice. În cădere, reușise să-și păstreze și pistolul. „Ascunde-te și nu te mișca" — zise el. Mașina polițiștilor explodă, lovindu-se de un arbore care ii bară calea. Se cățără cit putu de repede și se apropie. La douăzeci de metri de flăcări se opri. În acest moment, zări pe drum o formă lipsită de viață, fie șoferul fie Pernais. Se ascunse după un copac. Dominique se oprise la cincizeci de metri. Simon venea pe drum inarmat cu pistolul mitralieră. Era un conștiincios : venea să facă bilanțul exact al operațiunii. Fu obligat să se indepărteze puțin, din cauza căldurii degajate de incendiu. Pe urmă zări corpul. Îi făcu semn lui Dominique care veni după el. Cînd Simon fu la un pas de cadavru, Xav ridică incet revolverul. Constatase că și Dominique era inarmat cu un revolver. Xav ochi in pieptul lui Simon. Acesta tocmai se apleca deasupra corpului cind fu atins de glonte. Încercă să-și indrepte pistolul mitralieră spre locul de unde venea impușcătura. Dar, brusc il dădu drumul, ca și cum ar fi vrut să-l arunce altcuiva. Căzu.

Dominique păru ingrozit. Își agită revolverul in toate direcțiile. Spre deosebire de Simon, el nu văzuse de unde pornise impușcătura. Încercă să-l repereze pe cel care trăsese. Făcu un pas inainte. Xav trase a două oară. La distanța la care se găsea nu putea să nu-l atingă pe Dominique. Îl lovi drept in piept. Ieși furișindu-se din ascunzătoare. Simon putea fi periculos, dacă nu era decit rănit. Xav nu respecta ierarhia decit intr-o singură materie : puterea focului. Revolver contra pistol mitralieră era inegal. Nu greșise. Simon se cățărase spre pistolul mitralieră și era gata să-l înșface cînd Xav îl descoperi. Trase. Simon avu o tresărire şi căzu cu faţa la pămînt. Dominique nu mai mişca. Xav culese revolverul căzut la cîţiva metri şi pistolul mitralieră. Tîrî cele două corpuri pe marginea şanţului. Apoi o strigă pe Valérie. Ea apăru ezitînd la marginea pădurii. Îi făcu semn să se grăbească. Corpul întins era al lui Pernais. Se aplecă asupra lui. Faţa îi era acoperită de sînge şi în partea dreaptă a pieptului cămaşa arăta o gaură larg căscată. Îi simţi inima bătînd slab. Se ridică. Valérie se apropia. „Curaj, Valérie, o să-l transportăm pe Pernais în maşina lor“. Îl luară pe poliţist pe sub umeri, iar Valérie îl apucă de picioare. Se îndreptară încet spre maşina bandiţilor. Motorul BMW-ului încă mergea. Îl instalară pe Pernais pe bancheta din spate. „Suie cu el — zise Xav — o să-l ţii“. Ceilalţi doi inspectori erau morţi, pe trei sferturi carbonizaţi. Pernais scăpase datorită faptului că se afla mai aproape de portieră şi aceasta se deschisese sub efectul rafalei. Reveni la BMW şi se instală la volan. „Nu cred că mai rezistă mult“ — zise Valérie.

Xav acceleră motorul. Noaptea era şi mai luminoasă. O porni înainte. Nu ştia cu exactitate unde se află. Cu siguranţă că nu pe o şosea naţională. După cinci kilometri, zări o placardă. Se opri şi coborî. Citi : Chateauroux, cincizeci de kilometri. Merse vreo zece minute înainte de a zări în depărtare un drum semnalat de lumina farurilor. Direcţia spre Chateauroux era iar indicată. Xav cunoştea oraşul, venise de mai multe ori prin aceste locuri. Ştia unde se află spitalul : cu trei ani înainte condusese acolo un prieten uşor rănit de gloanţe rătăcite. Între timp, îi explică Valériei ce trebuia făcut. Cînd intrară în Chateauroux oraşul era aproape pustiu. Se încrucişară cu o maşină, zăriră un trecător. Asta fu totul. Xav se îndreptă spre spitalul de pe strada Aigurande, o mare clădire prevăzută cu un portal. Depăşi uşor intrarea şi parcă.

Îl scoaseră din maşină pe Pernais, care tot nu-şi recăpătase cunoştinţa. Îl transportară pînă la intrare. Îl aşezară de-a lungul zidului, pe urmă Xav alergă spre maşină. Valérie apăsă pe un buton deasupra căruia se afla scris : sonerie de noapte. Aşteptă o clipă, pînă cînd răsunară paşi. Atunci se instală şi ea în maşină, lîngă Xav. Motorul era în funcţiune. Văzură un om ieşind din spital, privind în dreapta şi în stînga, descoperindu-l pe Pernais. Xav o porni în trombă. Se întîlniră cu numeroase camioane care reveneau de la Rungis. La primul han opriră. Xav îi spuse Valériei să coboare. Sala, destul de cochetă, era plină. Xav se îndreptă spre patroana de la tejghea. Comandă două sandvişuri, două pahare de vin şi întrebă unde este telefonul. Mîncă repede şi o obligă pe Valérie să facă la fel. Înainte de a pleca, sună la jandarmeria din Chateauroux. O voce somnoroasă îi răspunse. Declară că un accident mortal s-a produs pe drumul departamental care dădea în şoseaua naţională la 50 de kilometri de Chateauroux. Închise imediat. Ajunseră la Porte D'Orléans spre orele două ale nopţii. Traversară Parisul adormit şi o luară în direcţia celui de al 15-lea arondisment. „Unde mă duci ?“ întrebă Valérie. „La o prietenă“.

Françoise nu dormea. Era în rochie de casă, cu o ţigară în mînă. Nu părea prea surprinsă. Xav i-o prezentă pe Valérie. „Poţi s-o ţii la tine o zi ? Evenimentele se precipită“. Cele două femei îşi strînseră mîna şi se studiară cu o neascunsă curiozitate. „Povesteşte-mi ! zise Françoise. „Nimic deosebit : patru morţi în plus. Doi bandiţi şi doi poliţişti.“ „Banalităţi, una peste alta.“ „De asemenea, au torturat-o pe această tînără fată.“ Françoise tresări. „Xav, e rău să te numeri printre prietenii tăi.“ „Sînt fiica lui Serrano“ — zise Valérie. Nu vor cădea una în braţele celeilalte, dar Xav ştia că putea să conteze pe Françoise: fără plăcere, o va ajuta totuşi pe Valérie. Din mîndrie. Pentru a arăta că ea este independentă de toţi şi de tot. „O să revin diseară — zise el. Dacă mi se întîmplă ceva o să aflaţi prin radio. În acest caz, Valérie se predă poliţiei. Nu are altceva de făcut.“ „Unde te duci ?“ — întrebă Valérie. Xav o văzu pe Françoise închizînd ochii timp de o clipă. Înţelesese. El nu răspunse şi ieşi. Pe Champs-Elisées era pustiu. Luna căuta cele mai frumoase efecte pe Arcul de triumf. Xav se apropie cît mai mult posibil de farmacia lui Fondari. Găsi un loc liber şi parcă. De acum trebuia să lupte cu somnul. Nu credea că o să aştepte mult. Fondari trebuia să treacă pe la biroul său în cel mai scurt timp. Era inima imperiului său. Una din informaţiile lui Serrano, care îi rămăsese lui Xav în memorie, spunea că Fondari branşase clandestin o linie directă cu principalul său asociat, un marsiliez. Era normal ca după evenimentele nopţii să ia contact cu el.

Abia după patru ore Fondari se arătă. Xav fu avertizat de lumina unui far din spatele său. Se piti în interiorul maşinii. Fondari urcă trotuarul de pe Champs Élysées ca să ajungă la garajul lui de sub farmacie. După ce îl depăşi, Xav ieşi liniştit din maşină şi îl urmări pe Fondari. Acesta schimba fazele luminii, ca să obţină deschiderea automată a uşii garajului. Mergea foarte încet. Xav se apropie. Avea revolverul în mînă. Fondari îl văzu. „Ştiam că vei fi aici — zise el, cu o voce fără accent. Urcă“. Xav se supuse, fără să-l piardă pe Fondari din vedere. Se aşeză cu arma îndreptată spre bandit. „N-ai de ce să te temi — zise Fondari. Am văzut pagubele. Bravo. Regret că nu eşti de partea mea.“ Intră în garaj. „Pernais e mort ?“ — întrebă el. „Nu ştiu“. Fondari vîrî maşina într-o boxă goală. Era o maşină americană. Mai avea în garaj un Mercedes şi un Ferrari. „E a fiului meu.“ Avea o voce tristă. „Vrei să-mi vorbeşti, nu-i aşa ?“ „Da.“ „Să urcăm în birou.“ În trecere, aprinse toate luminile. Părea obosit. „Pernais a blufat — zise el. Dar nu in intregime.“ „De ce ai incercat să-l omori ?“ „Intotdeauna am acționat astfel. Tragi tu intii. Apoi cauți să vezi ce ai putea să spui. Dacă imbecilii aceia nu te-ar fi scăpat, am fi dat lovitura. Toată lumea ar fi fost mulțumită de moartea ta. Și cea a lui Pernais n-ar fi făcut să plingă pe nimeni. În afară de ministru, in ziua funeraliilor.“ Xav își ținea pistolul indreptat mereu spre Fondari. „Știu că tragi bine — zise acesta. Lasă arma.“ „Cine l-a ucis pe Philippe ?“ Fondari suspină. „Ești obositor !“ „Răspunde !“ „Altfel dai la iveală tot ce e in legătură cu mine in caietele lui Serrano ?“ „Da.“ „De exemplu ?“ „Linia ta telefonică cu Marseille.“ Fondari își manifestă uimirea. „O să plătesc o amendă mare, nu mai mult.“ „Și filiera ta pentru banii de pe drog ?“ „Numărul de cont ?“ Xav il dădu. Fondari tăcu. „Să ne continuăm jocul — zise Xav. Dă-mi numele.“ „Stabilim atunci un contract ? Numele contra hirtiilor?“ „Da.“ „Totuși, Xav, sint in ochii tăi unul dintre cei mai vinovați. Drog, omoruri... Și mie imi dai o șansă. Ești un justițiar ciudat.“ „Sint un justițiar ciudat, e adevărat. Dar se intimplă că am nevoie de tine și de știi tu ce.“ „Ce-o să faci ?“ „O să inminez hirtiile tuturor celor pe care ii interesează, mai ales oamenilor din opoziție. Nu pentru că aș fi cu ei. Dar sint singurii care se pot servi de ele. Imi trebuie numele asasinului pentru că sint bănuit. Grație lui scapi. Mă dezgustă, dar nu pot să-ți fac nimic. După toate, tu mă dezguști mai puțin decit alții. Cel puțin tu ești un adevărat gangster.“

Cuvintul făcu o impresie dureroasă asupra lui Fondari. „Maret“ — zise el. Xav aprobă, cu un aer ironic. Dar își bătea joc de sine insuși. Nu-l bănuise niciodată cu adevărat pe tinărul polițist decit de citeva ori și intr-o manieră foarte vagă. Acum adevărul ii apărea evident. Ca numele ciștigătorului pe care n-ai pariat, cursa fiind terminată. „De ce ?“ „E o istorie lungă. Philippe il avea la mină pe Maret de trei sau patru ani. O istorie idioată. Maret avea ca amantă o fată care locuia in același cartier mărginaș, ca și el, o tirfă după cum am aflat mai tirziu. Fiica unei femei de menaj, mai mult sau mai puțin alcoolică. Pe scurt, Maret s-a săturat la un moment dat și chiar atunci prietena lui a rămas insărcinată. El i-a spus să scape de copil. Atunci fata l-a șantajat. Nu că ar fi dorit copilul, dar ținea să-l convingă s-o ia de nevastă. Dacă el refuza, ea se ducea să povestească totul șefilor lui Maret. S-au certat intr-o seară, pe malul Senei, intr-un loc pustiu. Maret s-a infuriat. Sigur e că fata a căzut in apă și a luat-o curentul. Atunci Maret s-a speriat. Și-a văzut intreaga carieră distrusă și dumnezeu e martor că este ambițios. Il cunoștea vag pe Philippe. S-a dus drept la el și i-a povestit totul. Era foarte tinăr și asta explică această stingăcie. Înțelegi că Philippe a văzut folosul pe care poate să-l tragă din povestea respectivă. L-a pus pe Maret să dea o declarație. Pe urmă s-a descurcat ca s-o facă pe mamă să tacă. Bineînțeles, el n-a apărut niciodată. Totul s-a petrecut prin intermediul unui avocat, care a remis bani lichizi. Cit despre mărturisirile lui Maret, ele nu erau datate. Începind cu acea zi, Philippe s-a servit de Maret. El i-a condus cariera. Tot el mi l-a trimis și trebuie să spun că Maret ne-a fost foarte util. Apoi a intervenit moartea lui Serrano. A doua zi, Philippe mi-a telefonat. Mi-a zis că Valérie știe totul. Mi-a cerut un om ca s-o omoare. L-am trimis la plimbare. I-am adăugat că n-avea decit să se adreseze lui Maret : acesta avea obiceiul să omoare fete. Mi-a răspuns că e o idee excelentă. I-a dat deci telefon imediat lui Maret. Dar el a fost cel care a murit. După opinia mea, Maret trebuie să-și fi zis că sosise momentul să scape de Philippe. Pe drumul spre vilă l-a omorit. Cum tot el a fost cel care a intreprins perchezițiile, presupun că trebuie să-și fi găsit și confesiunea.“

Xav dădu din cap. „Nu — zise el. Trebuie să fie in ascunzătoarea unde am găsit caietele. Dar eram atit de grăbit, incit n-am luat decit sacoșa lui Serrano. Se găseau insă și alte documente.“ „Atunci ințeleg de ce Christiane și Ducor au murit — zise Fondari. Christiane a auzit telefonul pe care i l-a dat soțul ei lui Maret. Ea a făcut pe urmă legătura. Dar s-a inșelat asupra obiectivului. A crezut că eu sint in spatele omorului. De aceea, s-a gindit că din asta poate să ciștige bani. I-a telefonat lui Maret, care gindea foarte repede. Seara, cind te-a văzut intrind la mama Corat, a profitat de ocazie, fără să știe că Ducor inscenase contra ta o lovitură teribilă. Christiana trebuia să moară, pentru că era prea proastă : era in stare să flecărească. Ducor vroia să-ți pună crima in spinare. Pentru aceasta, imaginase un plan foarte complicat, pornind de la partida in patru pe care trebuia s-o faceți. Mai intii, tirfa pe care o adusese trebuia să spună că preferă să se culce doar cu tine. Pe urmă, sub un pretext oarecare, să o șteargă. Ducor ar fi procedat la fel după ce ar fi omorit-o pe Christiane. Ar fi zis mamei Corat că v-a lăsat singuri. După toate probabilitățile, tu ai fi descoperit corpul. În orice caz, el ar fi avut mărturia fetei. Erai pierdut, mai ales că, după cite sint informat, ai căzut in capcană. Dar Ducor n-a avut timp să acționeze. Maret a intrat pe o ușă mascată, pe care o știa ca orice polițist. El i-a omorit pe Christiane și Ducor și a plecat. Și el a fost cel care a inceput ancheta. Era stăpinul afacerii. Am ințeles totul din atitudinea lui : se și vedea deja șeful poliției judiciare.“ „De ce il deconspiri, după ce l-ai protejat atita ?“ Fondari ridică din umeri. „Mi-era util. Știa să tacă.“ „Acum o să vorbească.“ „Are trei cadavre in spate ! Asta inăbușe bine strigătele. Pericolele trebuie să le clasezi intotdeauna in ordinea mărimii. Tu ești in frunte. Mă inclin.“ „Și il sacrifici pe Maret !“ „Ora sacrificiilor sosește. Nu se poate scăpa fără urme. Chiar și la nivele destul de inalte.“ „Dupaire ?“ „Nu-i prezic un mare viitor.“ „Și tu ?“ „Totul se va clătina. Datorită ție.“ „Cheamă-l pe Maret.“ „Aici ?“ „Da. Imediat.“

Fondari intinse mina spre telefon și formă un număr. Lăsă să sune o clipă. „Nu-i acasă“ — zise el. „Mi-ar părea rău să te inșeli asupra numărului“ — zise Xav. „Nu m-am inșelat — zise calm Fondari. Maret e celibatar. Doarme unde vrea. Poate să fie și la serviciu. In orice caz, trece pe la birou pe la ora opt.“ Xav îl opri. „Atunci o să-l așteptăm aici.“ „Dacă ne găsește împreună, o să priceapă repede — zise Fondari. Și e iute, crede-mă.“ „O să-l primești singur.“ Fondari se strîmbă, resemnat. „Dacă îmi permiți, pînă atunci vreau să dorm.“ Se adînci în fotoliu, căută cu ceafa cea mai bună poziție pe spătar, închise ochii. Xav își spuse că noaptea viitoare nu va avea insomnie. Cu condiția să nu fie la închisoare, postură care îl decepționase altădată.

Fondari deschise ochii cu prudență. Îl zări pe Xav în fața lui și suspină. „Am visat că ai șters-o în Argentina.“ — zise el. Xav îi arătă ceasul. „Am din ce în ce mai mult chef să-l văd pe Maret.“ Fondari își lăsă mîna să alunece pînă la telefon. Formă un număr, așteptă, îl cèru pe Maret. „Vino — zise el, după o clipă. La birou. E grav.“ Închise. „Intr-o jumătate de oră e aici. Are aerul că e la curent.“ Xav examină biroul. Observă o ușă în dreapta sa, puțin oblică în raport cu fotoliul lui Fondari. O deschise și pătrunse într-un cabinet de toaletă. Constată că nu-l mai vede pe Fondari, dar putea să observe un vizitator aflat în picioare, în fața biroului. „Voi sta aici“ — zise el.

Fondari merse spre fereastră și acționă manivela care comanda storul de fier din exterior. O rază de soare intră în birou. Champs-Élysées se trezea. Circulația se înviora. Prin gurile de metrou ieșeau funcționari. „De paști — zise Fondari — aș vrea să merg la țară. O să fie o vreme !...“ Era melancolic. „O să-mi dai hîrtiile ?“ — întrebă el. „Cred că da.“ „Ce-o să se întîmple cu Maret?“ „A omorît trei persoane.“ „Da...“ „Ai spus că trebuie făcute sacrificii !“

Fondari nu răspunse. Xav își privi ceasul. Era aproape nouă. Vru să-i ceară lui Fondari să telefoneze din nou, cînd auziră o ușă deschizîndu-se. Se retrase repede în cabinetul de toaletă. Inainte de a dispare îi arătă revolverul lui Fondari, care aprobă cu gravitate. Se auzi o bătaie în ușă. Cu o voce plictisită, Fondari rosti: intră. Xav își înclină capul, ca să-l vadă pentru ultima dată. Banditul era așezat în fotoliu, cu chipul hotărît. Xav se puse la adăpostul ușii întredeschise. Auzi pași înăbușiți pe mochetă. Cînd vizitatorul depăși cabinetul de toaletă, i se văzu chipul : era într-adevăr Maret, îmbrăcat într-un costum bleumarin. „Știi despre Pernais ?“ — întrebă el. „Nu“ — zise Fondari. E în spital la Chateauroux, ciuruit rău. Xav a dispărut“.

Își vorbeau unul altuia cu o voce neutră, inexpresivă. Xav se miră. Dar nu-l putea zări pe Fondari, chiar și aplecîndu-se. Nu vedea decît spatele lui Maret. „Trebuie cu orice preț să-l împiedicăm să ne facă rău“ — zise Fondari. „Da“ — zise Maret. Fondari trăda. Xav înțelese repede că banditul nu-i acorda încredere. Prefera să-și joace cartea cu Maret, pe care îl avea la mînă. Dacă trebuia să fie cineva sacrificat, acela era Xav.

Tocmai vroia să irumpă în birou cînd auzi o împușcătură. Maret avea un revolver în mînă și revolverul fumega. Se auzi un horcăit și zgomotul unui corp care alunecă. Imediat, Maret se întoarse către cabinetul de toaletă și mai trase un foc. Xav anticipase, prevenit de instinct, și plonjase în spate, căzînd aproape în cada încastrată în zid. În același timp, trase și îl văzu pe Maret eschivînd ca un boxer. Încercă să-și recapete echilibrul pentru atacul care urma. Văzu că fața lui Maret se strîmbă. Cu mîna se sprijini de zid. Calculă că i-au mai rămas două gloanțe. Împușcătura porni fără voia lui. O bucată de lemn sări din bibliotecă. Maret plonjase înainte. Ultimul cartuș : Xav își opri respirația. Dar Maret făcu un salt în direcția ușii, care rămăsese întredeschisă, și dispăru. Nervii îi cedaseră.

Xav ieși din cabinetul de toaletă. Fondari era căzut la pămînt și încerca să se ridice, agățîndu-se de marginea biroului. Avu pentru Xav o privire rugătoare, ca pentru a-și cere scuze. Era atins în piept. „L-ai făcut să înțeleagă că sînt aici !“ — zise Xav. Fondari încercă să surîdă. „Nu m-au avut niciodată — suflă el. Și acest ticălos de sticlete...“ Dădu drumul la marginea biroului și căzu, iar Xav formă pe cadranul telefonului numărul poliției. „Farmacia Fondari — zise el. O crimă.“

Închise și se repezi pe culoar, uitînd de ascensor și coborînd în goană scările. Ajunse pe Champs-Élysées în clipa în care Maret se urca într-un R 16 bleu. Xav alergă spre mașina lui. Trecătorii se dădeau la o parte din calea lui, stupefiați și reprobatori. Unul dintre ei, clădit ca un pilier de rugby, încercă să-l facă să cadă, împingîndu-l cu umărul. Xav se răsuci și își regăsi echilibrul. Fără efort, aproape reconstituia ce se petrecuse. Fondari a vrut să-l doboare prin intermediul lui Maret. Pe urmă, ar fi explicat că Xav a năvălit în birou și că a trebuit să-l omoare. Dar Maret a raționat altfel. El îl execută pe Fondari, ultimul martor al trecutului său. Și ar fi atîrnat crima de gîtul lui Xav, a cărui prezență îi fusese semnalată poate cu o simplă clipire din ochi. Dar tînărul polițist a prins frică în fața revolverului lui Xav. Prima dată cînd se găsise în fața unui revolver, gata să scuipe gloanțe, și Xav se pierduse și făcuse în pantaloni. Apoi se mustrase, își purtase o asemenea pică încît data următoare a încasat un glonte în plin umăr. Dar celălalt murise.

Porni. R 16 era în fața lui Maret. Trebuie să aștepte ca să intre pe Champs-Élysées. O altă mașină, venind din sens opus, îl jena. Întorcîndu-se, îl zări pe Xav și păru îngrozit. Acceleră brusc, zgirie în trecere o mașină al cărui șofer începu să urle. Pe urmă, în loc să meargă drept, traversă calea. Xav reuși să-l urmeze. Circulația nu era încă intensă. Xav se menținu fără greutate în spatele polițistului. Reflecta la situația al cărei punct esențial era acela că nu mai avea decît un cartuș. Înțelesese în ultimul moment manevra lui Maret, care o porni pe contra-sens. Puțin mai departe, polițistul o viră la dreapta. Mișcarea era atît de neașteptată, încît Xav trebui să frineze cu desperare. Auzi strigăte, dar nu se opri. În urmărirea lui Maret, traversă trotuarul şi pătrunse în pasaj. Se stîrni panică. Înaintea lui, Xav zărea trecători îngroziţi care fugeau în toate direcţiile, strivindu-se de vitrine. Două femei fură proiectate în aer, ca sub efectul unui suflu puternic. Maret accelera mereu şi claxona ca un nebun. Xav îl imita. Doi agenţi de circulaţie ieşiră la iveală. Măsurară într-o clipă raportul de forţe şi o luară la sănătoasa. Maret ieşi în strada Ponthieu. O maşină sosea şi se opri, auzind urletul claxonului. Xav reuşi să se apropie de Maret, care întoarse în sens interzis în strada Berri. Pe Champs-Elysées viră la stînga. Dar cînd se regăsi în faţa pasajului acceleră profitînd de faptul că circulaţia era întreruptă de semaforul roşu. Xav trecu la timp. De data aceasta Maret o luă pe trotuar. Cînd maşina apăru la intrarea pe Champs-Elysées fu nebunie. Trecătorii abia îşi reveneau din emoţie. O fată fu împinsă de maşina lui Maret şi proiectată într-o vitrină care se sparse cu zgomot. În strada Ponthieu, un agent încercă să se opună cursei. Fu agăţat de o aripă, ridicat, tîrît. Ateriză pe capota unui taxi. „Ei — zise şoferul — iată brigada mobilă..."

Maret o luă prin pasajul subteran, în direcţia Porte Maillot. Xav se neliniştea : becul roşu de la rezervorul de benzină se aprindea. În ritmul ăsta, nu ajungea departe. Dar după toate, Maret se demascase. Era un fapt nou şi valora un preţ bun. Mai ales că venea după mărturisirea lui Fondari. Xav ştia unde este confesiunea lui Maret. Îşi ridica deja piciorul de pe acceleraţie, cînd auzi în spatele lui o sirenă. Văzu în oglinda retrovizoare o maşină a poliţiei, care se apropia cu toată viteza. Se lăsă depăşit. O a doua maşină apăru ai cărei ocupanţi îi făcură semn să gareze cînd ajunse pe Grande Armeé. Se supuse. Un bărbat ţîşni înainte cu arma în mînă. „Coborîţi — ordonă el. Xav îl ascultă. „Ucigaşul — arătă el — este cel din faţă".

Sticletele avu o privire neîncrezătoare. arătă spre portiera maşinii poliţiei. „Urcaţi!" Îşi vîrî revolverul în coasta lui Xav. Maşina porni în aceeaşi clipă. Sirena reîncepu să urle. „Sînteţi Xavier Maupin ?" — întrebă poliţistul. „Da". „Şi în maşina din faţă cine e ?" „Unul din colegii dumneavoastră : Maret." Poliţistul îl privi surprins. „Ce porc !" zise el. „Se mai ştie ceva de domnul Pernais ?" „E în spitalul din Chateauroux." „Ştiu, eu l-am dus acolo." Din nou, poliţistul se miră. „Bine — trase el concluzia — o să vă explicaţi cu şefii."

Traversară Pont de Neuilly, în direcţia cartierului Defense. Maşina lui Maret menţinea trena, urmărită îndeaproape de poliţişti. „Întotdeauna a fost puţin cam sucit" — zise o voce de lîngă Xav. „Vroia să zdrobească pe toată lumea" zise celălalt. În cartierul Defense, Maret o luă către centrul oraşului pe sens interzis. Traversă un loc de trecere pentru pietoni, se învîrti în cerc. „L-am prins — zise un poliţist. Maret se apropia de clădirea unde se afla biroul lui Philippe. Îi mai trebuia să străbată o trecere, cea mai vastă. O luă drept înainte, accelerînd la maximum. Maret ţinea intrarea compusă din două uşi de sticlă, care străluceau în soare. Parcă ar fi explodat cînd maşina le lovi din plin. Ţîşniră flăcări. „E complet ţicnit" — zise inspectorul, de alături de Xav. „Cel puţin n-o să mai facă tîmpenii — zise celălalt. Nu mai poate..."

Ocupanţii primei maşini se avîntară spre dezastru. La ferestre se iviră capete îngrozite. Maşina lui Maret ardea, împreună cu conţinutul ei. Un inspector reuşi să sară în interiorul clădirii, printr-o fereastră. Un altul îi urmă exemplul. „Vor încerca să stingă focul" — zise vecinul lui Xav. „Mă întreb ce-o fi fost în capul lui" — zise celălalt. Uşor de înţeles, gîndi Xav. Un ultim gest de mînie şi de ură, prin care Maret încerca să distrugă odată cu corpul său şi simbolul opresiunii pe care o suportase.

Flăcările începură să descrească. La etajul al doilea, o femeie încălecă fereastra. Un inspector îi făcu un semn liniştitor : nu mai era nimic de temut. Ezitînd încă ea reintră în clădire. Poliţiştii formară un lanţ, ca să bareze calea curioşilor. Inspectorii care intrară în clădire se arătară printre sfărîmăturile maşinii şi ale uşii. Continuau să stropească tablele fumegînde cu un stingător de incendiu găsit la intrare. Poliţistul care îl arestase pe Xav se îndreptă spre edificiu. Xav îl urmă. Se apropie la cîţiva paşi. Chipul lui Maret semăna cu cărbunele. Xav ridică ochii spre biroul lui Philippe. Soarele îşi îndrepta razele în altă parte. Geamurile păreau total opace. Xav nu iubise niciodată acel loc.

Xav aştepta într-o cămăruţă tristă, aşezat într-un fotoliu de piele. Dincolo de o masă, deasupra căreia era o singură lampă şi un telefon, era aşezat un om îmbrăcat într-o haină boţită. Se aflau în anticamera biroului lui Pernais. Adjunctul său, Jean Laurent îi ţinea locul. Xav îl cunoştea vag : un om înalt cu faţa slabă şi nasul coroiat. Pernais îl stima, sau cel puţin aşa susţinea.

Se făcuse seară. Toată ziua Xav rămăsese sub pază straşnică, la început într-un comisariat, unde mîncase o friptură adusă de la un restaurant învecinat. Erau date ordine în acest sens, aşa că nu mai fusese nevoit să ceară nimic. După-amiază fusese transferat la poliţia judiciară. Poliţiştii nu-i vorbeau decît pentru a-i arăta ce trebuie să facă. Zărise ziarele de seară, dar nu putuse citi decît titlurile : şeful poliţiei, Pernais, fusese rănit grav într-un accident de maşină. Nimic despre moartea lui Fondari şi a lui Maret. Avea poftă să doarmă. Aţipise de mai multe ori în timpul zilei. Acum ar fi vrut să se dezbrace şi să se strecoare în aşternuturi curate. Era plin de transpiraţie. Aştepta aici de mai mult de o oră. I se adusese o sticlă de apă Evian. Şi, totuşi, îşi simţea limba uscată şi încărcată. Nu mai băuse alcool de douăzeci şi patru de ore. Nu se impacienta de faptul că interogatoriul întîrzia. Era ceva obişnuit. Venise momentul ca partida să se sfîrşească, se calculau conturile şi erau socotiţi cei care au pierdut. Se programa mai ales ansamblul de ipoteze, verigă cu verigă, avîndu-se în vedere ce ar costa mai puţin scump pe cei vii.

O uşă se deschise. Un bărbat destul de tînăr îi făcu semn lui Xav. Acesta se ridică și il urmă. Se trezi in biroul lui Pernais. Laurent era singur, dar, judecind după densitatea fumului și mirosului de tutun, nu de multă vreme. „Așezați-vă“ — zise amabil Laurent. Îi dădu timp lui Xav să se așeze. Împinse spre el un pahar, in timp ce apuca o sticlă de whisky. Xav primi. Bău cu ușurare. „Pernais e mai bine. Se speră că va fi salvat. Vă mulțumește“. Xav răspunse cu un suris ușor. „Am făcut lumină in legătură cu aceste fapte detestabile — zise Laurent. Ea vă este in general favorabilă“. Pindi reacția lui Xav, care rămase impasibil. „Faptele stau astfel — zise Laurent. Mai intii Dubay il omoară pe Serrano. Sinteți de acord ?“ „Pină aici, da.“ „Pe urmă intră in joc Fondari. Caietele dispărute il determină să reflecteze mult. Mai multe file il privesc. El riscă mai mult decit oricine. În legătură cu el nu sint numai oameni politici, dar și asociați francezi și americani. Nici unul nu-i poate ierta o eroare. Își riscă viața. De aceea, acest om ajuns s-a lăsat ispitit inexorabil, impotriva voinței sale cu siguranță, să reia arma tinereții : lichidarea tuturor celor care pot să-i dăuneze dezvăluindu-i trecutul. Oricine e bănuit că știe prea mult este eliminat : Chiristiane, Ducor, dumneavoastră, Valérie. Nu acționează singur, bineințeles. I-ați văzut pe oamenii lui la lucru și, după Pernais, i-ați suprimat pe doi dintre ei. Așa-i ?“ „I-am omorit, intr-adevăr.“ „Nu vă neliniștiți : nimeni nu se gindește să vă ceară socoteală. Dar continuați să fiți de acord : Fondari este, după Philippe Dubay, responsabilul masacrului.“ „Cituși de puțin — zise liniștit Xav. Fondari fiind mort, devine pentru mine un personaj puțin cam prea util. Neglijați de exemplu cele două vizite pe care Fondari le-a primit in timp ce eu și cu Valérie eram in miinile sale. Un secretar de stat și un șef de cabinet.“ „Să-i uităm, pentru un moment“. „Chiar și in acest caz — zise Xav — am o altă versiune asupra morții lui Philippe Dubay. Asasinul nu este altul decit Maret.“ Laurent mormăi nemulțumit. „De unde ați aflat asta ?“ „Din hirtiile lui Philippe, care il avea la mină pe Maret.“ Chipul polițistului exprima o totală confuzie. „Știți mai mult decit mine. Dar să admitem că e așa. Aveți o probă care să vă facă să ziceți că Maret l-a asasinat pe Philippe Dubay ?“ Și cu vocea sa cea mai convingătoare adăugă : „Sint gata s-o consemnez.“ „Maret l-a ucis pe Fondari și a incercat să mă lichideze pentru că noi cunoșteam adevărul. L-am făcut să vină ca să-i obținem mărturisirile. El a șters-o.“ „Fără să spună nimic !“ — triumfă Laurent. „Într-adevăr, a deschis focul fără să spună un cuvint.“ Laurent aprobă. Pe urmă se reculese, ca un profesor cu infinită răbdare. „Ajungem la faza cea mai penibilă a acestei drame, pentru că pune in cauză pe unul dintre ai noștri, la care țineam mult. Trebuie să mă intorc inapoi și să vă spun cine era Maret. Fiul unui funcționar din minister care a sfirșit și el tragic : s-a sinucis. Era asta un motiv ca să-l condamnăm pe fiu ? Noi am incercat să-l corijăm. Era un băiat extrem de nervos, nevrozat spuneau unii. Era foarte inteligent, muncitor, ambițios. Apoi s-a petrecut acea tragedie. A sosit in dimineața aceea surescitat. Îl iubea pe Pernais ca pe un tată. Dacă ne-ar fi spus că se duce la Fondari, l-am fi impiedicat. Dar a tăcut. A vrut să-l răzbune pe Pernais, despre care aflase că e in agonie. A tras asupra dumneavoastră, pentru că a crezut că-i sinteți complice lui Fondari. Un epilog foarte trist pentru fiecare dintre noi...“

Xav dădu grav din cap. „Este foarte frumoasă și tristă istorie, intr-adevăr..“ Laurent il privi pe Xav. Dar nu remarcă nici o ironie. „Credeți-mă — zise el — această versiune e mai aproape de adevăr decit a dumneavoastră.“ Xav ii răspunse că i-ar face plăcere să creadă asta. Avea chef să doarmă și incepea să-i pese prea puțin de virtuțile republicane și de ceilalți. „Să vorbim de dumneavoastră — zise Laurent. Aflați, mai intii, că acest asamblaj de fapte nu lasă loc nici unei bănuieli in ceea ce vă privește. Domnul Pernais n-a crezut niciodată. Nici eu. Alții poate că da, dar nu la modul serios. În ceea ce privește invenția aceea cu spionajul, ancheta a arătat că a fost montată contra dumneavoastră de către cineva interesat să iasă dintr-o incurcătură. Sinteți, deci, liber...“ Xav mulțumi cu un gest evaziv. „La fel și domnișoara Valérie Serrano, pe care mi-ar face totuși plăcere s-o văd intr-o zi, ca să-i pun citeva intrebări fără importanță.“ Surise larg : „Sinteți fericit, domnule Maupin ?“ „La fel ca și dumneavoastră, fără indoială.“ Laurent ridică mina. „Mai rămine faptul că ați manifestat o oarecare descurajare in fața corupției. Pot să vă spun de acum că un secretar de stat va intra in curind intr-un soi de concediu medical. O să meargă să se odihnească la mare. În ceea ce-l privește pe un șef de cabinet pe care il știți foarte bine s-a oferit voluntar pentru o misiune culturală in străinătate. El va servi cu siguranță artele și literatura, cu multă devoțiune. În zilele care urmează, așteptați-vă să izbucnească vreo citeva afaceri scandaloase. Trei sau patru inalți funcționari, aparținind oficiilor fiscale in special, vor dormi la inchisoare. Se va aplauda in colibe.“ Și mai spuse : „Vreți părerea mea ? Guvernul este decis să taie in carne vie. Asta trebuie să vă dea satisfacție.“ „Cred că asta o să facă plăcere mai ales celor care vor veni să ocupe locurile libere.“ „Sinteți un om trist“ — zise sec Laurent. „Am un ulcer la stomac, care imi dă probabil o viziune supărătoare asupra vieții.“ Laurent se aplecă spre Xav. „Am o intrebare, ultima: ce veți face cu caietele lui Serrano ?“ „Mă voi gindi și la această problemă...“ „Zi cu zi, ele se devalorizează, domnule Maupin. Opinia publică nu e lacomă, in ciuda a tot ce se crede. Ea va inghiți in zilele următoare cele trei sau patru scandaluri pe care guvernul le va lăsa să izbucnească. Se va lovi destul de sus. Tot ceea ce va mai ieși la iveală in continuare va apare ca o campanie răuvoitoare impotriva unor oameni care și-au făcut datoria. Reflectați deci. Într-o săptămină, documentele dumneavoastră nu vor mai valora nimic !“ Pocni din două degete, in semn de dispreț. Xav se ridică. Aproape că se clătina din pricina somnului. „Domnule Laurent

— zise el — tocmai din această pricină vreau să le păstrez. O să le recitesc seara, la gura sobei !“ Ieși, urmărit de privirea lui Laurent. În ea nu se citea nici o indulgență.

Françoise o contemplă melancolic pe Valérie. Apoi se apropie de Xav „Mă săruți ?“ „Desigur“ — zise el. Ea il sărută pe buze. Pe urmă, la despărțire ii zise : „Valérie nu poate fi geloasă, pentru că ea ciștigă.“ Deschise ușa. Valérie trecu prima. În trecere, Françoise ii strinse mina lui Xav. „Revino, totuși, să mă mai vezi.“

În mașină, Valérie mărturisi că Françoise era o fată drăguță, dar aceasta nu era un motiv pentru Xav să intirzie cu ea. „Dacă nu cumva o preferi !“ Nu răspunse. Se gindea la ce va face. Sugeră să meargă la Chennevieres. Valérie se miră. Pe drum ii povesti intrevederea cu Laurent. „Iți pot spune ce o să apară in ziare : Fondari va fi incărcat cu toate păcatele lumii, ceea ce nu va schimba cu prea mult fizionomia sa reală. Este posibil chiar să i se pună in circă moartea tatălui tău. În ceea ce privește moartea lui brutală, ea va fi opera lui Maret, indignat de atentatul indreptat impotriva lui Pernais. Sint sigur că ziariștii vor stoarce lacrimi cititorilor lor și vor evoca o tragedie grecească in legătură cu asta. Un foarte drăguț punct final, pe care oamenii il vor asculta distrați in mașinile lor, in toiul ambuteiajelor.“

Borrini ii primi fără entuziasm. Se indulci aflind că afacerea, probabil, fusese inchisă și că un oarecare număr de răufăcători au dispărut din arenă. „Vreți părerea mea ?“ — intrebă italianul. O oferi fără să aștepte răspunsul. „Ardeți caietele. Scandalul n-a dat de mincare nimănui.“ Xav surise : Era o frază pe care vechii săi prieteni ar fi apreciat-o: ar fi citat-o neobosiți, pentru a ilustra bunul simț popular. „Ați face mult mai bine — continuă Borrini — să luați in miini afacerile lui Serrano. Cine va da de lucru băieților mei ?“

Erau pe șantier. Borrini arătă către muncitorii care la cițiva pași ridicau o schelă. Apoi, se adresă spre Valérie. „Tu moștenești probabil totul...“ „Da.“ Il indică pe Xav. „Ai aerul că-l apreciezi. Te poate ajuta să-ți păstrezi șantierele.“ Valérie izbucni in ris. „Ai accepta ?“ — il intrebă ea pe Xav. Și fără a-i lăsa timp să răspundă : „O să ciștigăm mulți bani — zise ea. Și după aceea vom finanța lucrurile cele mai demente : opere pop, festivaluri, unele mai nebune decit altele.“ „Și vom ciștiga și mai mulți bani“ — zise el, surizind.

SFÎRȘIT

Versiune in limba română
de GEORGE ARION
după romanul
Mort d'un pourri
de RAF VALLET
Ilustrația : DONE STAN

UMOR STRĂIN

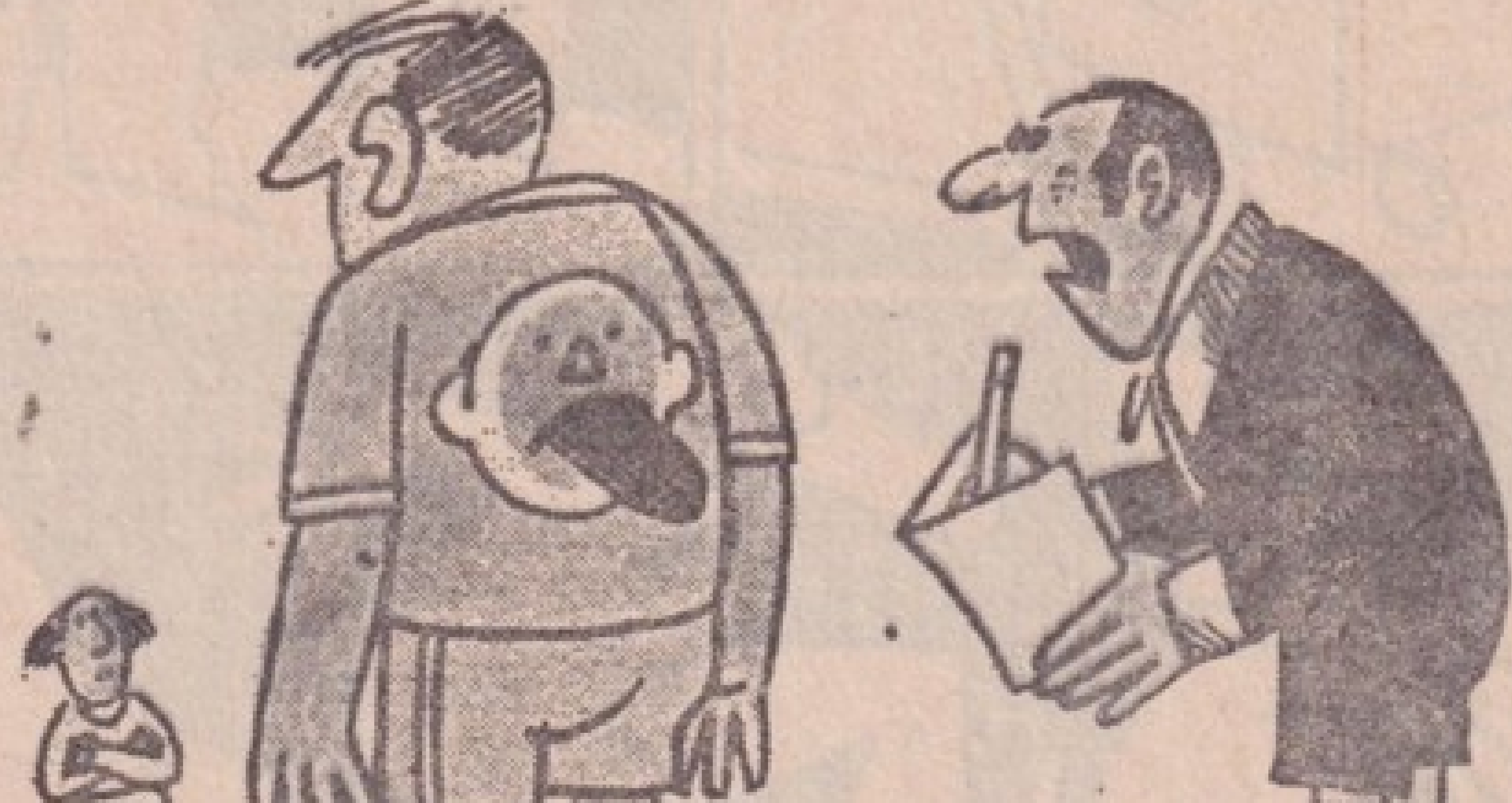

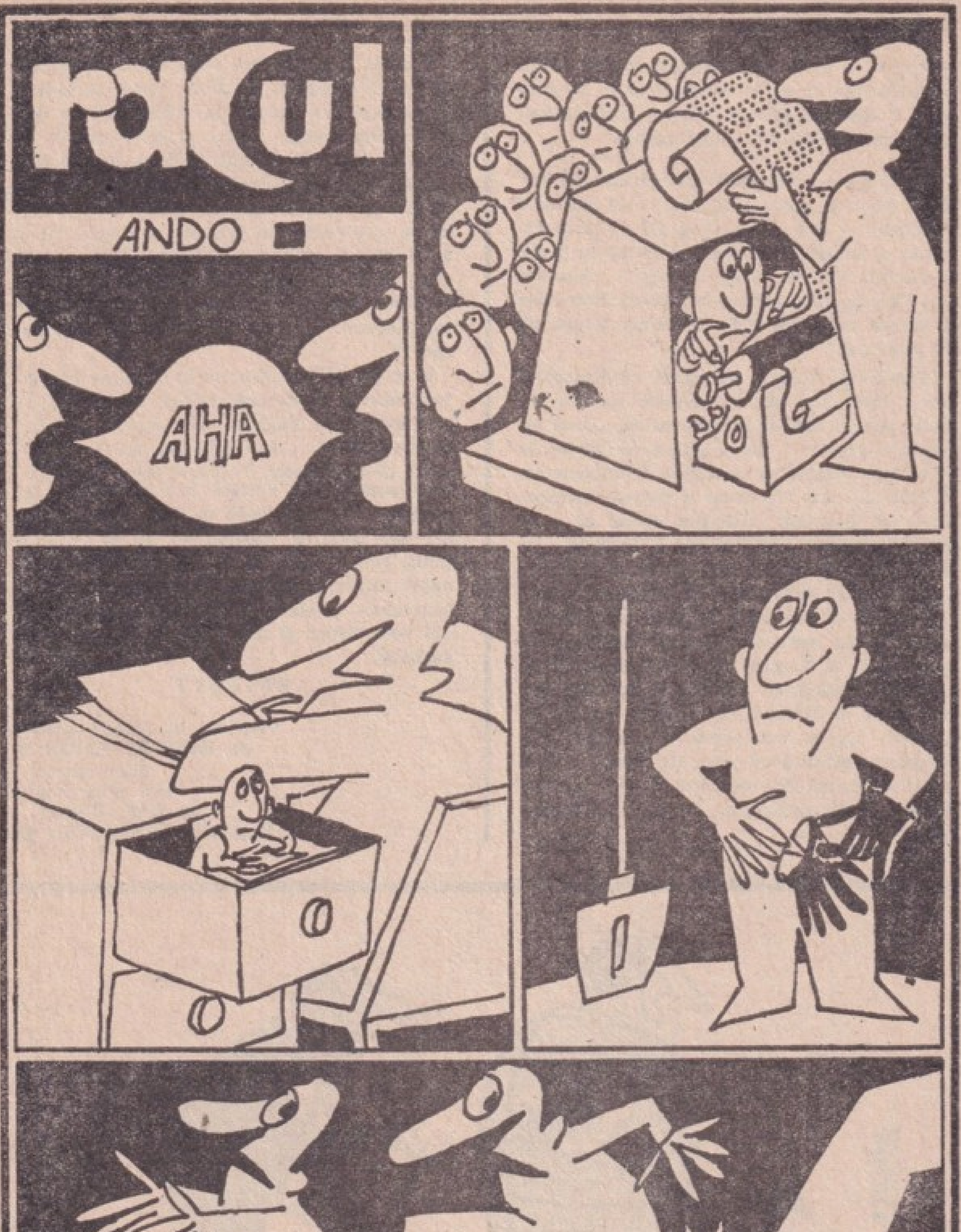
racul
ANDO
AHA

DIN CELE MAI FRUMOASE POEZII ALE ANULUI

Rupți albi din vrejul lor adînc

(Inedit)

Rupți albi din vrejul lor adînc,
Mi-a dăruit trei nuferi care plîng.
Azi dimineață, apa din urcior
Sporise ca de lacrămile lor.
N-o să le ardă lacrima tulpina
Pîn-o veni din lume iar streina ?

TUDOR ARGHEZI

Tricolorul

Mă uit la tine, steagul meu de țară,
În trei culori de maica mea țesut
Pe-o margine sînt zilele de vară
Așa cum fost-au toate la-nceput.
Despre culoarea galbenă se spune
Că-nseamnă veșnicia pe pămînt
Cînd în adînc e aur pe afară pîine
Și-n inime e pacea din cuvînt.

Ci despre purpuriu am auzit
Că-i semnul suferinții din vechime
Că spiritul de jertfă-i poruncit
În tot ce mișcă-n aste țintirime.
Trezvia mea de fiecare ceas
Cu brîu-ncins și faclele-n picioare
Cînd focu-ntreabă cine-a mai rămas
Se-arată-un pelican întîmpinare.

Nu biruință-ntîi ci suferinți
Jertfa de sine strigă-n fiecare
Numai prin lacrimi neamul omenesc
Se curăță de frică și uitare.
Trei fluvii mari pe țară s-au trezit
De la obîrșii groase către stele
Cînd ochiu-n lacrimi e-mpăienjenit
Zărește numai unul dintre ele.

IOAN ALEXANDRU

Livrescă

Cu Perpessicius, la Calfadere
pierduți în cărți ca-ntr-un război pierdut
și-apoi victorioși. Dar ce durere
bandaj pe-o rană care n-a trecut ?

Foșnesc bibliotecile de iarbă
la cărturari sub arme și drapel.
Deschis în șipuri sîngele-o să fiarbă
scăpat, — cu scut și targă lîngă el.

De-aceea poate noi legăm în roșu
istoriile scrise mai demult, —
cu aur pe coperți e scris răbojul.
Uscate ritmuri de bocanci-ascult.

Din tot ce-a fost pîndește o idee
și-o tresărire-a inimii, mimînd
un cărturar rămas într-o tranșee
sau în bordei. Sau numai în mormînt.

ALEXANDRU ANDRIȚOIU

Nu mor caii cînd vor cîinii

Pe la cîte-un colț de țară
Pe la cîte-un colț de nimb
Se mai duce cîte-o liftă
Să ne dea țara la schimb.

Și astfel cîmpia țării
Arde-n cerul ei sublim
Și astfel dogoarea vetrei
Ne mai spală cîte-un chin.

Pe la cîte-un colț de țară
Plîns de oase de tilinci
Se mai duce cîte-un fante,
Fiindcă dus era și-aici.

Și în ochi ne-aruncă spinii
Și ar vrea să fim de plîns ;
Nu mor caii cînd vor cîinii
Spune-o vorbă într-adins.

Tot bătînd mătreața lumii
După cîte-un loc mai bun,
S-a trezit ca baba-oarba,
C-a rămas un nima-n drum.

Și ne dă de-acolo sfaturi,
Bune pentru vulpea bearcă,
Fiindcă el contează, încă
Doar acolo sus, pe cracă.

Pe la cîte-un colț de țară
Pe la cîte-un colț de nimb
Se mai duce cîte-o boaită
Să ne dea țara la schimb.

Se mai duce-un pierde vară
Să ne scoată la mezat ;
El aici a vrut să moară,
Însă moartea l-a salvat.

VALERIU ARMEANU

Drumeții fără soț

Iubito vino încă, în căni mai arde vinul
și netedă mi-e fruntea chiar dacă stă să cadă
tu ce-ai legat în mine ca pe-un tîlhar destinul
îmi primenește trupul iubirii cu zăpadă

uitat în hanu-acesta un lăutar mai cîntă
pe corzi picură neagra lui păcură de hoț
în timp ce gîndu-mi singur la drumul
mare-mplîntă
cuțitul desperării-n drumeții fără soț

de ce te chem, neclar mi-e, de ce te-alung,
străină
mi-e inima căzută pe muche de jungher
cînd ninge-n carnea nopții zăpada clandestină
a ochiului meu palid și văruit cu ger

LUCIAN AVRAMESCU

Leagănul meu

Atunci
e in tulpina lui Aici
Vrăbile lui
sunt intotdeauna in mine —

Leagănul meu
l-am făcut fluier de soc
pentru inima Mioriței

Respirația lui
e in tulpina lui Aici
Vrăbile lui
sunt intotdeauna in mine

Temelia mea
de trup și altar
e numele tău
România.

CEZAR BALTAG ■

Nu

Nu te intrista, dragul meu,
atita timp cit mai poți iubi.

Eu nu sint fericită, nici nefericită —
Poate iubesc florile și marea
mai mult decit tine.
Poate urăsc minciuna și nedreptatea
mai mult ca niciodată.

Pierdusem intr-un timp cerul,
vindusem luna pentru surisul tău.
...azi m-am regăsit
și poate că miine te voi căuta pe tine.
Cine știe dacă nu iți voi afla din nou
ochii catifelați
miinile puternice
zimbetul chinuit.

ADRIANA BADIȚA ■

Scrisoare
către semnul mirării

In sfirșit nu mai sintem vinovați
nu ni se mai iau amprentele de la miini,
nu mai aruncăm țărina in aer cu dinamită
și puterea din pușcă nu ne mai impraștie prin
Europa.
Copacii au crescut pe locurile vechi
și de acolo emit semnale orașelor industriale
— păsările au făcut cuiburi in pălăriile
radarelor
O cariatidă geme și umple aerul cu pui.

Noaptea are in sin trecerea
Mea prin aceste coloane singure.
Cerul intens luminează.

VALERIU BÂRGĂU ■

Săgeata

Intinde timpul către viitor,
Să vezi cum cei din jur prind să dispară
Ori trage-l indărăt către trecut
Pin'ce s-arată răposații iară

Și nu te mulțumi cu tristul azi
in care stai ca peștele-n acvariu,
Pumnal de aur cu itinerariul
Prescris de patru geamuri ; vezi și-ncearcă
Dirzenia ta cripta să o spargă
Și treci săgeată-fulger, val de val,
Spre inima veciei de coral !

MIHAI BENIUC ■

Portret cu cireșe la urechi

Mi se mai coc
Lingă urechi
Astăzi perechi
Miine deloc

Cireșe dulci
Copilărești
Tu incă ești
Ca și atunci

Ușor din umeri
Cind te-ndoi
Foi de trifoi
Tu incă numeri

Tu incă-mi pui
Ca alteori
Cununi de flori
Pe sub gutui

Și pe sub pruni
Pe sub caiși
Cu ochii-nchiși
Tu incă-aduni

Luni și cu marți
Și joi cu vineri
De anii tineri
Să mă desparți

Cireșe port
Cercei de-o oară
Ce-mi inconjoară
Obrazul mort

Și cit de straniu
Cununi de flori
Maci și bujori
Imi stau pe craniu

ANA BLANDIANA ■

Doină

Pe Mureș și pe Tirnavă
Bate inima mea gravă
Ca un clopot sub pămint
Ca o lacrimă cintind
Pentru morții mei cei vii
Legănind bătrini copii,
Chipul meu imprăștiat
Fum de seară peste sat...
Unde-l duceți, mindre ape ?
Să invie ? Să se-ngroape ?

ION BRAD ■

Balada crinilor care și-au scris frumos

Trăia intr-un oraș din miazăzi
Un crin inzăpezit in datorii
Care primea, scrise pe pluș cu lapte,
Scrisori de la alt crin, din miazănoapte ;

Oh, pentru cruda lor corespondență
Aveau cea mai naivă diligență !

Ei își trăiau cu zimții de la timbre
Miresmele-ntre dinșii să le schimbe,

Poștași inflăcărați puneau ștampile,
Cintind din corn, pe sacii cu pistile,

Plicuri adinci pudra, sculat din zori
Insuși directorul caleștilor !

Dar crinul ce trăia in miazăzi,
Fiind inzăpezit in datorii,

Ii răspundea din ce in ce mai rar
Celuilalt crin ce bea pe-ascuns mărar.

Apoi tăcu de tot. O rouă grea
Strivi parfumul amindurora.

Și astfel cei doi crini nu și-au mai scris
Poștașii au murit, poșta s-a-nchis,

Doar uneori mai trece monoton
Prin bulion un vechi poștalion.

EMIL BRUMARU ■

Primăvară

Intii se colorează transparența,
Din albi se fac albaștri păstrăvii,
Secundele curg ca ploaia și ca lacrimile,
Devine vizibil timpul.

Cercul se inchide, se lărgește,
Ușor inălțatul podiș se umflă
Ca pinza unei corăbii așezindu-se
In granițele umbrei sale.

Privirea așteaptă ce știe că va veni,
Auzul așteaptă ce știe că va auzi.
De o mie de ori nemaivenind,
Și nici atunci memoria nu va fi pămint arid.

Ciudat, dar amintirea primăverii
Nu urmează primăverii ci sfirșitului iernii.
Un sentiment iradiază, dar nu din soare
Căldura aparține fiarei și fluturelui,
și muntelui impădurit.

Triumf vegetal, culori in expansiune
Urmărite de umbra lor pas cu pas,
Umbra incepind a foșni
Muzică, pasăre, hrană
A sufletului regăsindu-se aici
și pretutindeni.

CONSTANȚA BUZEA ■

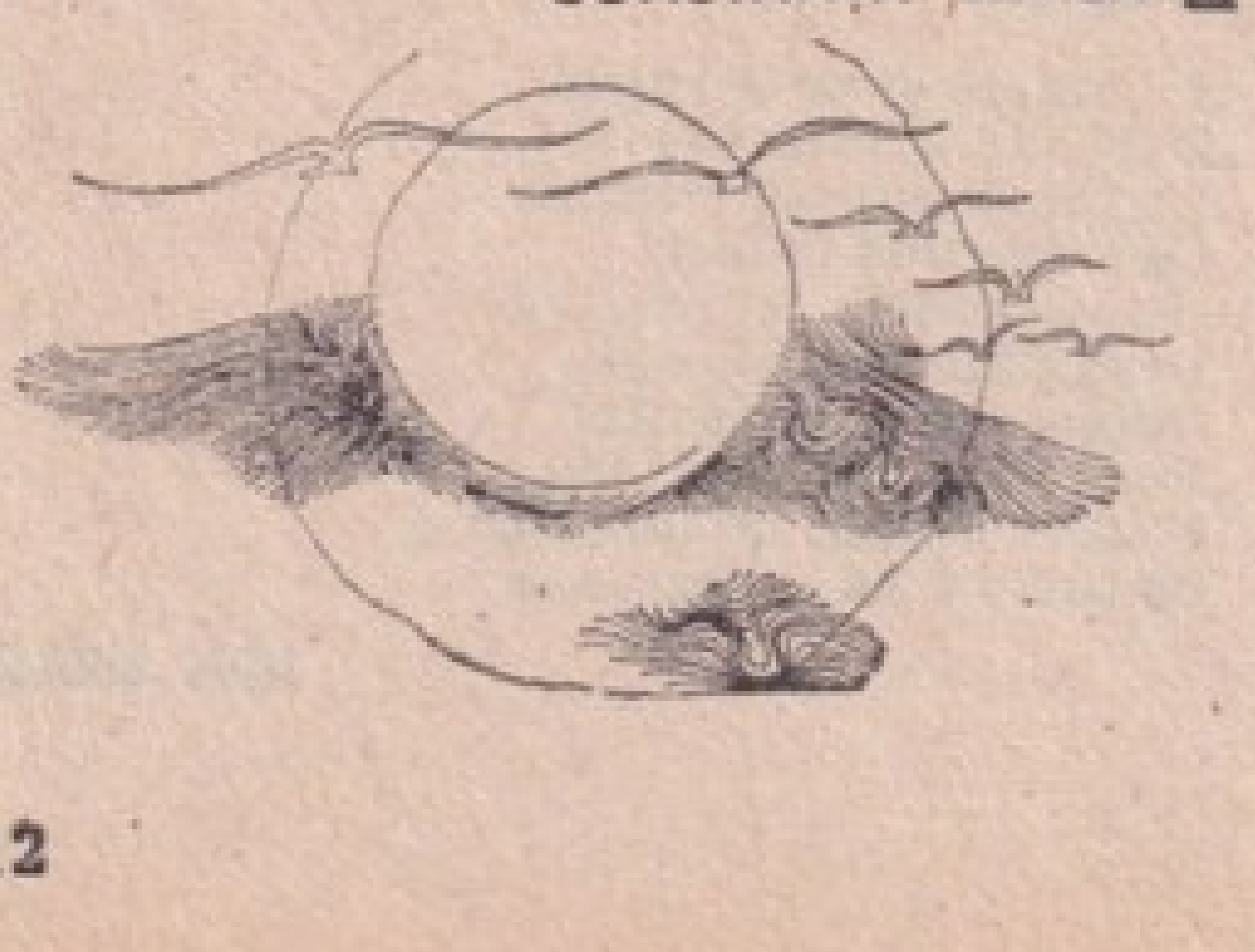

Castana

Iată un om bătrin
căzut in mintea copiilor
se apleacă ridică o castană coaptă
inghiocată incă in zale de țepi
o mingiie se minunează nu ințelege
de ce o perlă poate fi mai prețioasă

MIHAI CANTUNIARI ■

Te parasesc zburind

Mă desfac cu grijă de tine,
să nu ți se dezlipească pielea.
Trupul tău rămină frumos și curat.
Dacă mă vezi zburind, inchide ochii :
am tălpi orbitoare.
Dacă-ți va fi dor,
mănincă o pasăre.

NINA CASSIAN ■

Mutații

Incă puțin și iepurii vor invăța
alfabetul
deci la plecarea-n pădure
va trebui să lăsați
hăitașii
adică maeștrii de ceremonii
și să le recomandați
alte meserii
mai oneste
in acest veac al rachetelor inflorite
fără veste
sub ochii zărilor mirate
in acest veac al defunctelor candori
prin care mai trec
dinspre tropice
solitari porumbei călători
pină in pacea fiordurilor
unde
se anunță dezghețul intrebărilor
și a crescut brusc temperatura
nopților arctice.

LIVIU CALIN ■

Ceamaifrumoasa

Ea era, Ceamaifrumoasă,
eu am fost Celmainebun
și astăzi iată cum apun :
suflet, singe, spaimă joasă —
ea era cea mai frumoasă !

Eu am fost Celmainebun :
in genunchi rugam o piatră,
inima-mi murea curată
și-astăzi iată cum apun —
eu am fost cel mai nebun !

Astăzi iată cum apun —
cine-o să mă plingă, oare,
ochii verzi de cer, odoare,
peste mine lin răsun' —
astăzi, iată cum apun !

Suflet, singe, spaimă joasă
m-au purtat prin cer și iad,
și-acum clipele mă scad :
suflet, singe, spaimă joasă —
ea era Ceamaifrumoasă !...

RADU CARNECI ■

Parc de distracții

Incintătoarele tarabe
cu cai, cu zmeie, cu păpuși,
cu salt agil de spiriduș
la bara cifrelor arabe,

dresaj pe-albastrul de tăiuș
al inimii, in două labe,
obrajii arzind, monosilabe,
și ce bunici, și ce mătuși...

Ochești la tir — cade mireasa.
Alături e femeia șarpe,
cu părul galben ca pucioasa,
cintind pe nervi, lovind pe harpe.

Iar lingă ultimul perete,
învirți flașneta, cad planete.

AURORA CONȚESCU ■

Din fire de lună

El vine călare
Pe-o boabă de mură
Din țara ascunsă
In codrii silhui.

Fum galben aruncă
Pe ochi și pe gură
Și poartă sandale
Din coji de gutui.

Subțire ca sirma
Prin gaura cheii
Pătrunde-n odaia
Pustie, tiptil.

Cu palma ușoară
Mi-atinge cerceii
Și-mi zvirle inelul
Cu șarpe-n sigil.

Din fire de lună
O mătură lungă
Urzește in grabă
Pe-un colț de covor.

O plimbă-n unghere
Și-n bezne alungă
Strigoiul de zgură
In veci rinjitor.

ELISABETA COSTIN ■

Ce muzică

Cum s-a făcut atita gol imprejur?

Să ridici o mină in aer
și să nu lase urmă,
să ții ochii deschiși
și să nu vezi,
să-ți fie gura o mașinărie unsă
pe care vorbele să iasă
mirosind a șpalt...

E tot mai mică felia de piine.

Tăticul purta pancarte cu chipuri
vopsite cu var (strămoșii lui)
era in pantaloni scurți
și se invirtea ca un ciine în curte.

Eu plingeam la balcon,
lacrimile cădeau ca pietrele pe asfalt.
Ce muzică...

Fluturii arseseră toată noaptea
și acum era cald.
Bintuiți de culorile lor
mișcam incet vătraiul in [illegible]
ne culcam scincind
cu capul intre coaste.

IOANA CRĂCIUNESCU ■

Eu nu știu

Nu știu ce-nseamnă pentru alții
cuvintul patrie — pentru mine insă patria
nu-i de vinzare

nu știu ce-nseamnă pentru alții
cuvintul muncă — insă cit voi fi in putere
voi munci fără preget

nu știu ce-nseamnă pentru alții
un frate — la nevoie, insă povara fratelui
o iau pe umerii mei

nu știu ce-nseamnă pentru alții
libertatea — insă fără ea viața mea
n-ar avea sens

nu știu ce-nseamnă pentru alții
să exprimi adevărul — eu insă-l rostesc
impreună
cu semenii mei

CSEKE GABOR ■
În românește de **DIM. RACHICI** ■

Să fie iarnă

Cum roade visul firea cea aeve
Cu fiecare noapte mai adinc,
Minind in turme zei, menandri, eve
Și cavaleri cu lire la obline.

Cum se lipesc cu toții de oglindă
Să treacă dincolo cit mai curind,
Cum crește jalea-n tagma suferindă
A chipurilor in amurg plăpind.

Cum nasc apoi năluci in cavalcade
Gonind ușor spre porturi sidefii,
Spre specii calde, populind estrade
La circul interzis pentru cei vii.

Nu mă lăsa, de umeri mă cuprinde
Șoptește-mi vorbe clare, să-nțeleg
Ori șuieră preziceri și colinde
Să fie iarnă pentr-un ev intreg.

LEONID DIMOV ■

Călătoria

ca să cobori cu arta in stradă
să nu folosești și tu același lift hodorogit
in care s-au pus la cale atitea afaceri cu
cintec..
Renunță in primul rind la poezie
și te va durea stomacul mai puțin.
Poți din cinism să-ți prelungești viața
poți inlocui cuvintul cu intimplarea
poți scoate limba la soare ca o ediție princeps
poți căra (pilind zilnic citeva grame)
turnul Eiffel intr-o pivniță.
Sinuciderea nu mai rentează.
Ca să ajungi scriitor celebru
in Europa
trebuie să fii cel puțin canibal,
sau să propui o soluție trăsnită pentru
inflorirea Saharei
(cei cu apă la plămini, să fie parașutați,
de exemplu, acolo).
Nebunii pasivi n-au nici o căutare ;
dacă te-ai căsători cu-o mașină de tocat carne

cine ştie ce trust din America
ţi-ar plăti călătoria de nuntă
cu condiţia să torni nişte copii piparaţi şi fără nici-un gust
ca celebrul lor hamburger...
Societatea de consum
te umileşte iarna cu pepeni
iar vara te speteşti cărind cu pufoaica ouă
pentru solistele de la Metropolitan.
Moţăi pe malul Senei
şi deodată-ţi miroase-a Dîmboviţă,
provincial speriat
crezi că dacă-o coteşti în Montparnasse pe-o străduţă
începe Bucureştiul.
Nu ţi-e uşor să inţelegi
că poezia nu mai are nevoie de hîrtie
că un glonţ se face mai auzit decit o carte
că dentiştii mecanicii coafezele aviatorii
chelnerii inginerii belferii amiralii şi măturătorii
înstăriţi
pe bună dreptate n-au nici-un chef să citească sonete,
fiindcă ţelul suprem e să te-nrudeşti cu petele de grăsime din supă
adică să stai totdeauna deasupra

MIRCEA DINESCU

Alambicul

să nu mă-ntrebi cum merge alambicul
pe ce principiu cită tescovină
şi cită apă cine furnizează
în căzi materia care dospeşte
şi cine apa cine-aţîţă focul
şi cine-l întreţine şi cu cine
şi cit o să obţinem — viitorul
e şi el fruct un strugure o prună
el picură încet însă sporeşte-n
recipiente inefabile
ascultă :
odată ce-ai gustat mai trage-o duşcă !

ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

Pesemne, semnul

Îmi dă tircoale de o vreme
Cind mai prudent, cind agresivă
I s-a făcut, pesemne, semnul
Să iasă din expectativă.

Mai ieri, trecind pe la răscruce
Şi-a repezit ţîfnoasă coasa
Jertfind hazardului tulpini
Nemilostivă, Jupineasa.

Eram pe-acolo la izvor,
Cam unde-i iarba ca mătasa
Un pas de mai făceam la dreapta
Mă lua cu sine Jupineasa.

De-o lungă vreme se întîmplă
Să nu ne potrivim la pas :
Ori Ea-i grăbită la-ntilnire
Ori ceasu-n urmă mi-a rămas.

Şi-aşa dansăm acelaşi vals
De-amar de vreme despărţiţi,
Intr-un mereu fragil balans —
Ne sint doar paşii diferiţi.

Veni-va într-un timp şi clipa
Cind ritmul se va potrivi,
Cind Jupineasa dansind coasa
Va celebra ultima zi !

La sărbătoarea asta însă
Sint liniştit... Nu voi mai fi.

NICOLAE DRAGOŞ

Iedul

În adolescenţă am iubit o capră.
Legea
oare cine ar putea s-o dea ?
Cum este posibil
cît e de sensibil
ochiul cel de capră
sus, lingă o stea,
aripă de unde, ce încheietură
poate ţine osul cel umplut cu aer
şi zburat cind vrea ?
Aripă de unde, cine are gură,
cine are strigăt
pentru a striga :
În adolescenţă am iubit o capră
ochiul cel de capră
sus lingă o stea,
zboară cel cu aripi,
capra paşte iarbă,
paşte zborul care
nu poate zbura.

ION DRĂGANOIU

Omul de praf

Cu pachetul de cărţi sub braţ pari încă
elevul şcolii de muzică,
Ochii tăi trişti văd reclama de neon a oraşului,
în palma ta e căluţul de mare.
Aprinzi chibrite în somn, lacrimile tale
fac umbre mici, chinezeşti, pe perete.
Ploaia de sus nu te ajută, turnul de apă
nu se mai vede,
Dai repede colţul, zeul comerţului îţi aruncă
la picioare un pumn de lame.
Ridică-le ! Va fi bine !

VASILE PETRE FATI

Lancie c-o frunză

Urna, o oală, o fiinţă pusă la cale
Pe roata unui zeu între oameni ;
Copacul peste cenuşă, o strachină cu gura-n sus.
Lingă ce era alcătuit astfel,
O lancie de fier, trecută prin foc ;
Avea lama ca o frunză mare, de laur.

Mai încercaseră unii să treacă dincolo cu lancea,
Zeul vamelor s-a uitat scîrbit şi i-a-ntors :
Cite vieţi luase lancia, în cit singe
Rîmase ca cu botul ei de scroafă ! —
Scobise trupuri cit un stol de corbi, —
Un rug bine-ntocmit purifica totul faţă de toate.

Să fii get cu lancie purificată la focul ce te mistuie,
Să-ţi curăţi arma în flăcările propriului rug —
Iată o puritate la care n-au ajuns nici grecii nici romanii,

O silă de-ale terestrității și-o lepădare
de tot ce-i aici —
Ingrijorare de-a nu infesta lumea cealaltă
de răul de pe pămint
Cum numai călătorii in laboratoarele cosmice
Aveau să nutrească peste șase milenii,
Cit despre frunza de laur din virful
lanciei purificate,
Ce poate fi decit meritul insului in fața
propriei măsuri —
Cum poartă lancia ca pe-un arbust al gloriei,
C-o singură, singură frunză singură.

ION GHEORGHE ■

Prietena de joc

Prietena mea din copilărie
Dorea o stea,
Prinsă cu ață, la git, sub bărbie.
Și eu, așteptam furișarea stelei in baltă,
Dar steaua fugea pe lumea cealaltă.

Intr-o amiază de toamnă senină
Fata s-a făcut la față sulfină.

Și gura-i ardea și fruntea-i ardea,
C-o flacără ce nu se vedea.
Spre seară a pornit, ca bunicii, la drum,
Fără stea...
E tare de mult.
O fi departe acum.

CĂLIN GRUIA ■

bătea in inserare
la voroneț, la putna

unde te-ai dus
fantastică pădure
de la ziduri
lin desfăcută-asemeni scindurilor de peste
oasele sudate
in care porți ceardacuri stilpi și case
pilonii tăi rămaseră-n lumină să-și așeze
rostul
subt care bardă inmuiată-n prima rouă
ați dat in floarea aminată de atita vreme
s-a răspindit aleea voastră sacră
de-a lung de cimpuri
inalțată către munte
coborind la mare

parcă te-am auzit
zburind noapte de noapte
cu-aripi liniștite
și trunchiurile tale reincremeneau in poduri
și licăreau la mori la pive și la șteampuri
albite de făină de-o volbură de ape și de aur
duceau coloși de marmoră și piatră
se dezghiocau din coaja lor și noile orașe
băteau in inserare
la voroneț la putna
să nu se rătăcească să nu cadă
vreun călător mai singur printre stele

cu incă zăboveam
de piatră neagră
lăsindu-mă de legi și nume scris
pe cind cariatidele alcătuirii tale
duceau un luminiș albit de lună-n munți
in liniștea numai de morți știută
redevenind rotunde și inalte stinei
firescul ordinei să nu se strice
ploi dese
ploi cu singe
mă-npiedicară-n noaptea asta
să mai ies din casă

GRIGORE HAGIU ■

Doina

! sint bolnav și nu-ți pot scrie
nici că sint bolnav eu ție,
azi mi-s blindul și umilul,
nu pot ține-n mină stylul,
nu pot ține-n mină cartea,
sint bolnav, minca-m-ar Moartea...
nu pot ține-n minuri dară
nici chiar sufletul tău, Dară !

! sint bolnav și nu-ți pot scrie
imi pot scrie numai mie,
scriu pe inimă și creier
toată Moartea ce-o cutreier,
imi pun palma peste gură,
gura-mi scrie cu arsură,
gura-mi arde, focul ard-o,
suflet rătăcit in Bardo !

! mă rog dară, Dară, ție,
pune mina tu și scrie
la un meșter de sicrie
să-mi facă sicriul mie
și pe lemnul lui să scrie :
mortul ăsta o să-nvie,
n-a putut gura să-și ție
nici cind nu putea să scrie !

! sint bolnav și nu-ți pot scrie
nici că sint bolnav eu ție,
azi mi-s blindul și umilul,
nu pot ține-n mină stylul,
nu pot ține-n mină cartea,
sint bolnav, minca-m-ar Moartea...
nu pot ține-n minuri dară
nici chiar sufletul tău, Dară !

CEZAR IVANESCU ■

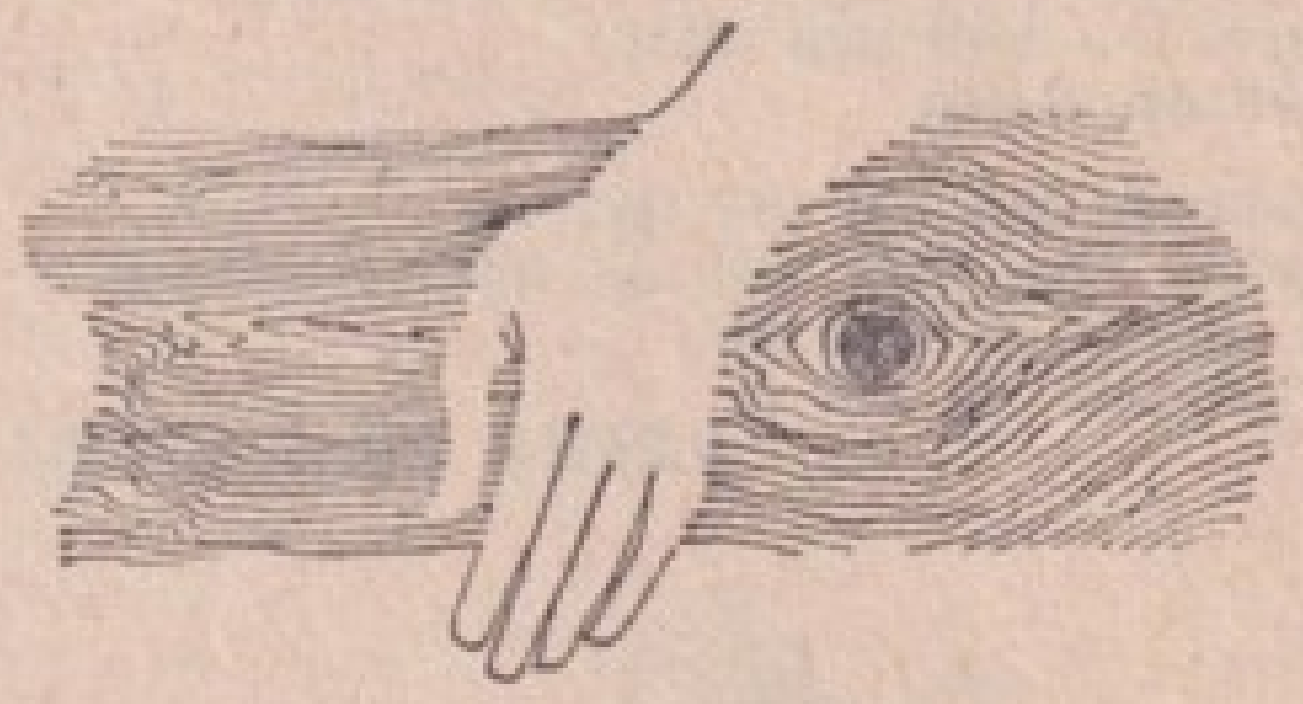

Conversație dimineața

stau de vorbă, cu voce scăzută, cu pauze mari
intre replici, — văzută de afară scena
e liniștită, — decit că se vede limpede că-i
făcută,
nu spun ce cred — recită un rol
scris de altul, de acela care, dacă vrea el,
poate să inchidă și cartea, și atunci,
in intunericul dinăuntru
are să le fie mai greu să-și facă drum
prin atita hirtie,
să răzbească afară — (și dacă au apucat-o
greșit,
și in loc să ajungă să roadă coperta din față,
și deci să iasă sub mina care ținea cartea
inchisă,
și deci să-i incurce liniile din palmă —
au greșit drumul
și răzbesc pe tăblia mesei, și trebuie
să pornească indărăt,
prin toată cartea iarăși, și e o carte
pe care n-ai nici un interes s-o citești
incă o dată).

deci, stau de vorbă la masă — (am ajuns iar
la scena aceasta — însă acuma il știi,
sfirșitul cărții — citim înapoi, știm de pildă,
că, tot în dimineața asta, el are să-i spună
celuilalt coborîndu-și scurt privirile către ea,
la mijloc, are să-i spună uscat,
„ea joacă în teatru") și scena asta, care
ni s-a părut citind-o
întîia dată că are un anume înțeles,
se așază acum printre alte cuburi de timp,
și desenul
în întregul lui este cu totul altul, în jurul lor
nu sînt tăceri hieratice privindu-i cu ochii
rotunzi,
ci, dimpotrivă, surîsuri subțiri care-l arată
cu degetul
pe unul din ei.

MIRCEA IVANESCU ■

Rochia ta roz

Am văzut rochia ta roz pe o fată tînără
pe care venea foarte bine
și-am văzut-o pe mama o clipă
uitîndu-se la ea ca la tine.

Trebuie să-i mai dau ceva, mi-a spus,
azi noapte am visat că-i era frig
și-am vrut s-o strig să ia ceva pe ea
și n-am putut s-o strig.

Se ducea grăbită așa cum se duce
fata asta pe drum
și era îmbrăcată cu rochia
cu care este ea acum.

Dar parcă nu mai era a ta, am șoptit
cu greu,
și ea a-ntors capul și mi-a zîmbit
parcă i-o dădusem cuiva
și m-am trezit

gîndindu-mă cui am dat eu
rochia asta care atît de mult îi plăcea
că umbla și pe-acolo
îmbrăcată cu ea.

ILEANA MĂLĂNCIOIU ■

Întîmplări la Pompei

(fragment)

oamenii
sînt aici în oraș
poate s-au strîns
în agora sau în forum
se ceartă unde
să pună statuia aceea
a cezarului care
a murit ieri în
timpul spectacolului cu
gladiatori pentru a
înălța-o pe cealaltă
a celui nou ales
unii sînt la casa
misterelor sau la
lupanare a venit o
artistă grozavă din
pont ce le-ntrece
pe toate în artă hai să
dăm o raită prin
casele celor bogați
acum că te-ai mai
odihnit ce răcoare
ce fructe ce lucruri
de preț nu le lipsește
nimic draga mea
s-o luăm pe aici
spre casa misterelor

MARIN MINCU ■

Cosașii

Zorile adună în coșuri mari
strigătele cocoșilor
și aruncă un vesel salut
în traista cosașilor,
iar spicele visează pîinea.

HANS MOKKA ■

În românește de **ADELHEID MOKKA** ■

Încet

Trăiesc atît de încet
încît nici nu pot fi văzut —
o-ncetineală feminină
o enervare prea obosită
ca a ierbii uscate. .

Încet se-aude țiriitul surd
al nervilor de seară periferici
pămîntul se golește de sînge lent ca luna
încet, încet, trăiesc atît de-ncet
încît nici nu pot fi văzut — n-am fost văzut
de nimeni încă. Între o bătaie
a inimii și cealaltă e-o vale.
Minutul meu are o mie de secunde.
Încet. Lipit cu spatele de zid.
Poți trage dacă vrei —
glonțele vechi
mă va atinge roșu de rugină.

FLORIN MUGUR ■

În sănii de lumină

Ce tristă-i iarna cînd tu pleci și rana
Viu se deschide fulguind cu sînge
Dorințele mi se opresc cînd ninge
Și caii minții își gonesc prihana

E-atît de alb și roșu deopotrivă
Blestemul tău de-a nu mă mai vedea
Sub valuri de-așteptare și de nea
Pornește nunta noastră în derivă

În sănii de lumină către pol
De unde nu se-ntoarce nici un sol.
Din turlele iubirii, părăsitei.

Se-aude-un vaiet, corbii stau la pîndă
Tu rîzi din turnul tău ca de-o izbîndă
Călcînd cu gîndul sîngele iubitei.

VIRGINIA MUȘAT ■

Mărgelele de sticlă

Pînă mă spăl de noroi pînă dreg undițele
astea ude
totul se va sfîrși La stînga mea
băiatul care mi-a turnat lapte pe scară
adulmecă apropierea unei obscure devastări
nu poate să vorbească zice a a a își tîrîie
picioarele
Acum pleacă și el Are un tren la 9
Oricum ar fi momentul să mă car și eu .
cu sufletul deasupra peste piele
printre bastoanele albe cu care se bat orbii
pe lîngă sîrma nenorocită pe care iți usuci
fusta de vară
pe lîngă zidul vechi sub care se dărîmă
îmbrățișările noastre înghițite de umbră
Oh m-am oprit lîngă tine
ca un copac care umblă lîngă un copac
care stă

și numai frunzele noastre desperate
încearcă să se agațe de cer
pe cind ne cad în iarbă mărgelele de sticlă

GELLU NAUM ■

Țestoasa

E amețită sau visind că zboară
pe spate, lumea-i pare mai ușcară ?
O așchie de stincă pe-o elipsă
ivită-n ceasul greu de-apocalipsă ?
Pe carapacea ei se-nvolburară
urşele mari, luceafărul de seară,
fantasmele din vifore și noapte,
riuri de păsări și fintini de șoapte.
Pare intiia piatră care cade
de pe pămint în ceruri de tornade.

VASILE NICOLESCU ■

Mașina de îndreptat societatea

Cu mii de ochi ne fixează
mașina de îndreptat societatea, cea
mai pură invenție a clasei muncitoare.
Fără să aibă măcar un singur șurub
fără nici o pirghie, fără să se supună
vreunui principiu mecanic, ea lucrează
asemenea stelelor și-n gigantica ei
mișcare aduce anotimpurile, mai cu seamă
primăvara
prin care întinerește fața acestui bătrin
pămint
pe care-l domină de mii și mii de ani
de la înălțimea severă a unui tron
ridicat din sudoarea întregii lumi

căci sudoarea este singura
sursă de energie a mașinii de îndreptat
societatea, intrucit fără sudoare lumea însăși
intr-o clipă s-ar prăbuși,
la temelia bobului de griu n-ar mai lucra
țărina, apele n-ar mai rotunji piatra,
vintul n-ar mai mișca iarba, fumul orașelor
nu s-ar mai risipi, pe-ntinderea oceanelor
ar încremeni
corăbiile, cuvintele ar muri îndărătul buzelor
încleștate, ideile n-ar mai fulgera peste nervi,
brusc din zborul ei s-ar prăbuși pasărea, iar
peștii toți ar pluti cu burta în sus, morți
de nemișcarea
apei, n-ar mai înflori trandafirii, nici
magnoliile,
iar laptele ar seca în sinul femeii, pămintul
s-ar face piatră, piatra s-ar face nisip
și soarele ar ucide fără milă viața
acestei planete albastre, dacă ar lipsi
sursa de energie a mașinii de îndreptat
societatea,
sudoarea, dacă nu s-ar adăuga zilnic
la temelia tronului
de sudoare în plus, în fiecare zi,
un singur strop de sudoare sublimată
în diamant

căci din diamant cosmic sint făuriți
zimții de foc
ai roților dințate cu care mașina
de îndreptat societatea calcă lumea
în lung și în lat, fără de preget
și pretutindeni
lucrind, desăvirșindu-și propria sa alcătuire,
rotunjindu-și mereu coordonatele, mașina
de îndreptat societatea nefiind nimic
altceva decit
conștiința de sine a clasei muncitoare,
un fel de
computer care deține numitorul comun
și incendiar
al tuturor evenimentelor lumii, un fantastic
și uriaș
computer a cărui cartelă program se cuprinde
intr-un singur cuvint — Revoluția !

VICTOR NIȚA ■

Rezervația de zimbri

O mie de ani vinătorii zeloși
Vinatul suprem al pădurii-l vinară
Nu porci, căprioare, fazani și cocoși
Ci zimbri, că ei sint pe stema de țară.

Măreț animal este zimbrul cel mut.
O mie de ani de săgeți și rafale !
Dar el, melancolic ca și la-nceput
La nimeni nu-nchină puterile sale.

Cu milă privește spre brazda de plug.
Spre iesle nu-i tremură botul și nara.
Mai bine vinat decit vită în jug
Căci zimbrul nu ia de la alții povara.

Pe sine se poartă în negre păduri
Și tropotul lui grea furtună anunță
Și-și duce lumina în ochii lui puri
Și tropot de zimbri-viței în sămință.

Mai bine trăiesc liniștiții plăvani
Furajul la iesle intr-una le vine
Decit cel gonit de o mie de ani
Decit cel purtind libertatea în sine.

Măreț animal și podoabă de preț
El liniște n-are nicicind și niciunde
Din simplul motiv că e-atit de măreț
Că el nicăieri nu se poate ascunde.

Și el nici n-a prins păcătosul învăț
Să stea-n colivie, birlog sau în cușcă
Decit să-i miroase a bici sau a hăț
Mai bine-a săgeată și-a strigăt de pușcă.

Dar după o mie de ani de coșmar
Se șterge surisul și doliul se leagă
Pe-un munte în Hațeg în codrul bizar
Rămin zece zimbri din rasa întreagă.

Vinat fără milă, stingindu-se lent.
Frumosul din stemă abia mai tresare.
Acum l-a votat un întreg parlament
Să fie-apărat, sub pedeapsa cea mare.

Nepoții acelor zeloși vinători
Îi roagă pe zimbri să se înmulțească
Dar ei ar muri de o mie de ori
Decit încă-odată un zimbru să nască.

Sătui de prigoană, c-un muget absent,
Abia de mai pasc și mai liorpăie apă.
Și nici nu le pasă că un parlament
Bătrina lor rasă ar vrea s-o re-nceapă.

Destul hăituiți, zac în mare plictis.
Nimic nu-i irită — sint parcă strigoii

Pe care o mie de ani i-au trimis
Să-ncarce de-o nouă revoltă și boii.

Greoi cum sint ei, ca surparea de zid,
Chiar viața și-ar lua-o dar nu au uncaltă.
Și-atunci stau cu-ncetul și se sinucid,
Nici ochii spre umbra cu arc nu-i mai saltă.

Și cintece cintă acei ce-i păzesc :
„Ridică-te, zimbru, tradiție sfintă !"
Dar pofta s-a stins in mileniul ciinesc
Degeaba al zimbrilor imn li se cintă.

Ei nici nu mai cred că există vreun om,
Sătui de prigoană, așteaptă un glonte
Blocați in pădure, in ultim sindrom,
Li-i moartea plăcere și viața un front e.

Și stă rezervația ca un azil
În care nimic nu mai vrea să se nască
Și zimbrul e astăzi, cu voia, steril
Și poartă o față de vită, ca mască.

Destul l-au belit, l-au ucis, l-au gonit,
Destul l-au tăiat din copite cu coasa
Colos mineral zace zimbrul scirbit
Strivindu-și in sine jignirea și rasa.

Și mugetul lui, ca de vechi patefon
Abia mai ridică suflarea bolnavă
I-au tras și lumină, i-au pus telefon
Dar zimbrul, cu vremea, devine epavă.

În grevă celulele sale s-au pus
Și creierii lui sint uscați de prigoană,
Puteri, ca să pască, aproape că nu-s
Și paznicii-i dau apă dulce din cană.

Se roagă de el, dar se roagă-n zadar,
Sint gata să-l lase să fugă, dar zimbrul
S-a tras și din stemă, s-a tras din ziar,
Și pleacă tăcut și din ultimul timbru.

Rugina pe puștile morților vechi
Cit molia este, pe arc și săgeată,
Dar zimbrii păstrează distanțe perechi
Și nu vor mai fi pe aici niciodată.

Se stinge un neam chinuit mii de ani
Un neam luminat și puternic și mindru,
Jignit de dușmani, ieftinit de plăvani,
Se-nchide-n afară și fuge-năuntru.

ADRIAN PĂUNESCU ■

Mănuși vechi

Vechilor mănuși, in pod găsite, intr-o și mai veche, veche ladă
nu le lipsea nimic : nici un deget, și chiar pe miini trăgindu-le
străluciră cu eleganța unor măști africane.
Habar n-am cui vor fi aparținut, dar îmi inchipui insă un
bărbat semeț, certat cu semenii și secolul,
infipt ca un filosof al desfătării in această catifelată
scorbură. Sau poate era vorba de un hoț ;
dib-dibuind noapte de noapte lucrări de maximă
precizie, indrăgostit de propria-i meserie incit
uită profitu-i pătimaș.
Cine s-o mai știe și pe asta ! Puțin importă azi,
cind in obscuritatea podului, ea singură,
își invinsese ca pe-o rușine veche
spațiul atitor violențe.

DUȘAN PETROVICI ■

Cu ochiul tău să limpezești izvoare

O, numai eu să vreau, să te iubesc,
Să fiu un rege tinăr fără țară
Să fii prințesa mea ca intr-un basm
Și să vibrezi in mina mea ca o vioară

Să mă inunzi cu părul ca un plins
Să mi se pară el că luminează
Și să te pierzi in mine ca-ntr-un riu
În lin amurg o auroasă rază

Și să te chem in taină spre păduri
Cu ochiul tău să limpezești izvoare
Să-mi fii fintină lină, să fiu cerb
Ce bea din unda rece și-apoi moare...

TEOFIL RACHIȚEANU ■

Fripta

Veacul, cetatea, strămoșii, urmașii
joacă cu mine fripta.

Intind palmele, ca un bătrin, venit din ninsoare,
deasupra plitei,
ca un orb spre un punct de sprijin,
și sint plesnit.
Cu precizie.

Poc, face veacul.
Poc, mă cirpesc cetatea, strămoșii,
urmașii, frații.
Poc, poc.

Ei, dac-ai mei... Ei, se-ntimplă,
mai pot surveni schimbări,
ei, asta-i situația, ochii
in patru, ei, și tu !
Și imi intind palmele iar.

Le intind, ca un bătrin, venit din ninsoare,
deasupra plitei,
ca un orb spre un punct de sprijin,
le-agit, le trag,
de-acum fript.

Poc, face veacul.
Poc, mă cirpesc cetatea, strămoșii,
urmașii, frații.
De-o viață.

AUREL RAU ■

Ador o fărimă de suflet

Cind unii sună la ușă ca să te căsăpească
iar alții așteaptă liniștiți după ziduri
știind că intr-o bună zi te vei duce tu singur
să-ți viri capul in lanț

cind unul behăie tinjind in vigoarea amurgului
iar altul cumpără totul pe un cornet de semințe
(biata lui copilărie a insemnat minciună și rapt
și virtutea e mai tare dacă n-a citit nici o carte)

cind totul se reduce la eficiența monedei care infiripă
mereu aceeași melodie ruginită in cutia automatului
(ferească sfintul să-ți fie scirbă că te repeți,
viața cere să-i tragi inainte fără rușine !)

crede-mă că ador o fărimă de suflet
asemeni unei trimbe de flori scuturate
pe terenul roșcovan de tenis in duminecca paștilor

place-mi mult să fiu eu naiv
și să nu trag pe nimeni de sfoară.

MARIUS ROBESCU ■

⁂

Iubita mea cu umeri pustiiți
ca o făptură blindă și sărată
Ohaba doamnă, doamna mea dintii
cade in noi o iarnă-ntunecată.

Draci de omăt se-adapă din lumină
sălbăticiuni de lapte hăituite
cu ochii triști, prin somn, se-mperechează
visind transfigurate și iubite.

E pace : se destramă iar pămintul
in ceruri albe cade-ngenuncheat,
se-adună iarăși iarnă sub fereastră
iar pașii tăi demult s-au scuturat.

Haitind sub felinare minunate
ne părăsim Ohaba, s-a mai stins
un trandafir in soare și e rece
de parcă o invazie de fluturi
negri și goi de gheață ne-a invins.

RADU ANTON ROMAN ■

Zid ars

Să plingem — nici o lacrimă nu-i bună.
Să ridem — nici un hohot nu-i de noi.
Să ne urnim spre noapte cite doi
mai singuri și mai firavi impreună.

E-o depărtare care ne separă
un loc ingust cit un tăiș de spadă.
Dar ochiul se inchide să nu vadă
și pasul nu se-ncumetă să sară.

De sus mișcindu-ne cu sfoara sorții
ne-ademenește iarăși zidul ars.
Să tremuri ca apostolul din Tars
ori să te-ncumeți peste apa morții ?

Nu-i timp de gind. Cu nevinovăție
ți se arată clipa să te bucuri
ca unui fruct incremenit in muguri
sămința care-ar fi putut să fie.

Dar dimineața impietrit te latră
același ceas de pradă fără vină
alăturea de dalta in rugină
rugindu-se intoarcerii in piatră.

ION ROȘU ■

Poezia cu capul plecat

Am recitat intr-o zi la televiziune
O poezie mai mult cu capul plecat.
Rudele toate insă pe-ascunsul mă biciuie
Că n-am adus mașinăria diavolească in sat.

Acum e-o noapte oarecare din existența lumii
Jucăriile puștilor dorm azvirlite prin curte.
Greierii, broaștele și țințarii ce mai chinuie
Paște-ndoiala puiul de vint cu insemne cornute.

S-au culcat in sfirșit și orătăniile dolofane
În toamna asta sigur vom tăia tinărul roi.
Dihorul dă tircoale — dihania — pe la cotețe
Despletit răzbubuie o talangă otrăvită la oi.

Este absurd să dormi intr-o astfel de noapte
E ca și cum ai căsca intruna fărădeștire.
Bine bine, cineva a zis și-a numit
Un altu-n locul meu, vai, fără har de mire.

DORIN SALAJAN ■

La iernatic in Oltenia

Oile, coborind la iernat,
spre Dunăre,
au momente cind le țiuie urechile.
Se opresc pe marginea drumului,
insemnate cu vopsea roșie pe spinare
și rămin așa ginditoare,
cu firul de troscot in gură.
Și simt că se intimplă ceva cu ele.
Sint munții care le fug din conștiință,
schimbarea de presiune.
Parcă-ar fi fost in avion.
Trec la o altă presiune,
ochii le fug pe cimpie
și le amețește atita spațiu
fără oprelişti.

MARIN SORESCU ■

Ridică-te

Ridică-te și luminează in cuvint
sentimentele țării
care te-a născut, nu pentru tine
ci pentru ea te-a născut
și ți-a dat viață, nu pentru tine
ci ca să i-o dai ei inapoi inmiit, —
și care ți-a dat nume să-l porți,
nu pentru tine
ci să-l inmulțești
numind-o cu toate numele tale
pe ea

Și ți-a dat ție putere de muncă
și glorie ți-a dat ție, —
nu pentru tine ți-a dat-o
ci să i-o inapoiezi ei
mărită și sporită și dreaptă

Și dușmanii ei ți i-a dat ție
ca să-i impuținezi și să-i stirpești
și să-i rămii dator ei cu aceștia
nemaiaflindu-i tu pe ei

Și te-a incercat
cu durere și cu boală
ca să le stirpești pe acestea și
să-i dai ei
sănătate măreață

Și ți-a dat ție neliniște
cită poți să incapi
ca să-i dai ei liniște cu lună pe cer

Ridică-te și luminează in cuvint
sentimentele țării tale
ca să-ți poată zice fiul său
și să poți să o numești pe ea
acasa ta.

NICHITA STĂNESCU ■

Precizări pentru toate agențiile de presă din lume

Deși sunt laureat al Premiului Nobel
deși fac parte din clubul milionarilor
deși mă bucur de toate privilegiile de care
se bucurau maharadjahii cindva
prefer să trăiesc retras intr-un sat oarecare
plasat la marginea continentului aici
cuvintele rachiurile și supa de chimen
mai păstrează acea savoare de pe vremea lui Noe
să dau și alte explicații cred că nu e nevoe

PETRE STOICA ■

În curind

In curind vom intra in celălalt secol, vă intreb
Simțiți aceasta ?
In curind ceasul marelui turn va sări
Pragul mileniului, vă intreb
Fi-va el copilul blind care poartă mielul pe brațe ?
Marea se desparte de mare in asfințit. Un secol
Se desparte de altul printr-o linie nevăzută,
fi-va el cimpia in care ne vom odihni,
Pacea, cămașa albă pe care briza o flutură.
Ce se vede dincolo ? vă intreb, chiar dacă unii din noi
Vom fi morminte dulci, cenuși călătoare
Maimuța apasă pe butonul menajeriei
Să prindă in brațe sfera fierbinte, sandviciul
Vine prin telefon, haldele de cărbuni scad
Și in căminele noastre vom arde focuri de alge.
Cum vom arăta, tu, și tu, și tu ? imi apropii
Fața de voi și ea fumegă, scoate aburi
Barba mea e a unui bărbat ars de vint, priviți-mă
Intinde-vom miini de sticlă ? aștepta-vom
Inima celuilalt să iasă dintr-o colivie pitică ?
Carnea noastră va fi tot trandafirul de singe ?
Planta care se teme in fața morții? Vom intra
In celălalt secol, simțiți aceasta ?

MIRCEA FLORIN ȘANDRU ■

Femei singure

Femei singure cutreieră lumea
cu periuța de dinți in poșetă
și vorbele unei povești neterminate
in batistele lor diafane

femei singure
devorind la-ntimplare
pași nestatornici străini și himere
păsări de-o noapte nebune de cintec
cu penele smulse și zborul căzut
așteaptă ninsoarea cu fardurile-n mină
și gongul de mult a bătut

femei singure
lacrima lumii moderne
la volanul unei limuzine
fug cu cincizeci de cai putere
din singurătate
femei singure Diane vinate
cu degetele lungi frămintind o țigară
privesc in desimea orașelor visul
copilei uitate

COMAN ȘOVA ■

În sălile norvege

Voi părăsi deci hornul in care-am stat o viață,
monstru de fum de mizgă și de ceață,
te voi lăsa cu tine să mă duci
in insula cu umede năluci,
in sălile norvege cu mobile prea reci,
de fluxuri traversate și citeva poteci,
de lupi răniți și de cocori schilozi,
de urlete de fiară, de scincete de plozi,
de zăngănit de geamuri sparte și de
fatalul rendez-vous care ucide
dintre un gheb și-un smirc păstrind in minte
săratul gust al mării crăpată de cuvinte

VIRGIL TEODORESCU ■

Ultimele știri

Ingerii scriu articole de legi
ori cioplesc săgeți
și in pauza de prinz ling sare.

La cerere, ei rup sintaxa ploii
— greabăn de cal —
slujindu-se de moaștele
pluvioasei Paraschiva.

Ca pe chei de case de bani
ei reproduc după mulaje de ceară
miresmele
cu care urmează
a ne împroprietări.

Ei patronează cu inclemență
Uzinele de Ace cu Gămălie.
fierb rachiu de crini in alambice
si se trezesc intrebind fără noimă.
Oare ce-o mai-fi făcind poetul
Stănescu ?....

GHEORGHE TOMOZEI

(X...)

Se desprimăvărează in munți și in simțiri
Deschide fereastra spre jderul cel mare
Anotimpul vine pe picioare subțiri
Copacii sint plini de narcoză și sare

Se desprimăvărează și parcă pe brațe
Izvoare de munte jinduiesc către glorie
Rămin intre degete vitralii de gheață
Astfel mina dreaptă face istorie

Pleacă zăpezile — greșelile noastre
Ni se aude in piept nisipul cum minte
Există un praf discret intre astre
Pe care-l simțim intre dinți pe cuvinte...

Se desprimăvărează in munți și in simțiri
Deschide fereastra spre jderul cel mare
Anotimpul vine pe picioare subțiri
Copacii sint plini de narcoză și sare

MARCEL TURCU

Balada morarului fără odihnă

Măcinind un derizoriu
griu astral de pus pe rană
intr-o moară de ivoriu
stă morarul fără hrană

Cind și cind ii bat la poartă
scoși din zarea străvezie
cămătari de apă moartă
vinzători de apă vie

Face semn morarul sorții
și se scutură străină
peste cei din fața porții
o zăpadă de făină

Mai apoi scăldați in soare
cu descintec călătorii
se-ntrupează-n griul care
va-nflori sub roata morii

Și-ncolțit de stele coapte
dă din cer morarul milei
dezlegare de cu noapte
pentru toată piinea zilei

GEORGE ȚARNEA

Antologie intocmită
de GEORGE ARION
din cărțile și revistele
apărute in anul 1980
Desene de LUCIAN POPA

Transilvania

Transilvanie, imn imanent, inimă blindă cu
nimb, dulce miez hotărind pentru
mine, in lume, un loc de născut chemindu-se
țară ; monadă, aici a pămintului
meu cu numele unic, de nedivizat in
silabe străine, rostit ca o rugă pe
rug : România, Patrie-a mea, Țară Mare —
așa cum o știu din istoria tatei,
cel care-a făcut-o intreagă și tare precum
o-nvățasem elev lingă hartă ;
părintele meu singerind s-o păstreze din vad
pină-n vad, din hotară-n hotară,
cum lui, ca român, statornicitu-i-s-a
silit de-acel secol și strimt și
sinistru dinainte de jug.

Transilvanie, pururea pură frunte nobil
inaltă, demn cuget și suflet crescut din
sămința dind floare și fruct și foșnet de
frunză românilor liberi ; raclă mută
de piatră cu sacre-oseminte de principii eroi.
jertfiți fără cumpăt spre
cumpătul țării.

Transilvanie, marcă de margine, maică a
dorului, mamă durerii, mumă de dor.
magică matcă de Mituri, miracol de viață pre
moarte călcind, leagăn de
neam nepereche, daco-latina mea gintă
intraductibilă-n scincet de sclav,
grijă și grație, sens prozodiei române —
poetica noastră din buni, din
mereu — scandindu-și dezastrele, astrele ,
castrele, toate-ale noastrele
cele veghindu-și accentul pe antepenultima ;
singura sigură sfintă silabă
de singe a vechiului val de pămint care apără
piatra de fier
și de fiere de fiară.

Transilvanie, nume și numen și număr la
proba prin nouă sau zece sau două-
spre-zece din care sint : sunt, sint și sint
(cum spunea cronicarul Moldovei
„supt vremi") in matematica noastră ce
numără anii, țăranii, manii, tiranii,
campanii cam de pe la facerea lumii,
simplu, tenace, tăcut, răbdător
și acut, scriindu-și cu spada stema pe
scut.

Transilvanie, trainic trecut, murmur de șipot,
mireasmă de silve, martor sorgintei
străvechi strălucind, străbătind prin
străbuni spre stelare splendori, „legăioară
dintii", cum te binecuvintă balada
bătrină ; fecioară cu timpla
culcată a reazem in cuta duios indoită de
cotul Carpaților — țării braț
tandru de veghe, și pavăză — fată, privește
in ochii surorilor tale, citește-ți
inscris in strălimpezi oglinde destinul de
glorie, tihna, prezentul și tinărul
chip refuzind senecututea ; descoperă-n
stema pupilelor clare conturele
feței intregi și eterne : a Mamei cu viața cea
fără de moarte...
Rostește-i-l numele sus — un răsunet :
repetă-i-l, rod românesc : România !

ROMULUS VULPESCU

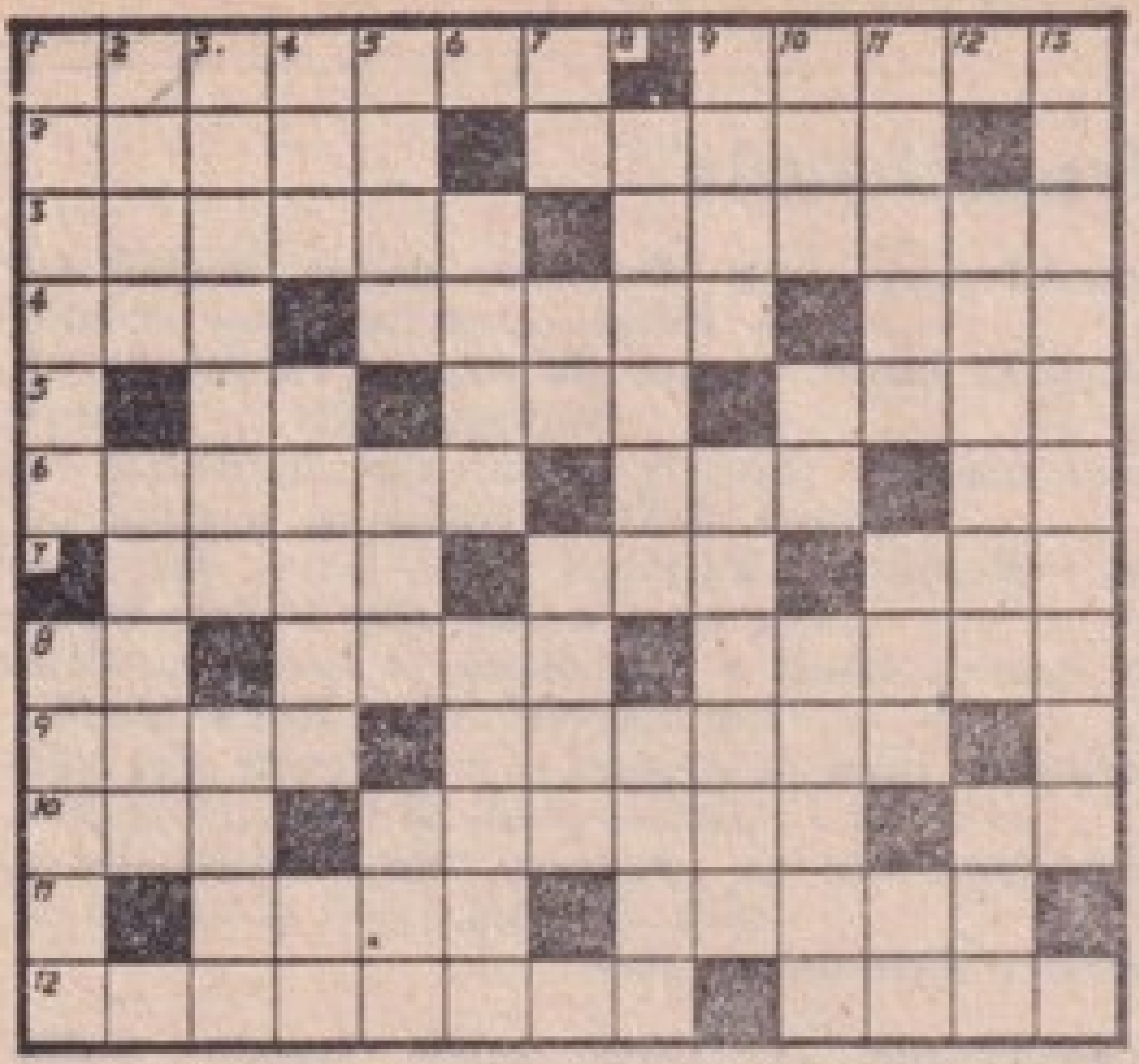

TEI

ORIZONTAL: 1) Specie de tei (pl.) — Tei. 2) Portiță — Cu mireasma lor dulce și liniștitoare ne îmbată pur și simplu.. 3) „...Teiului“, viaduct lung de 550 m, ce-și reflectă arcurile în apele lacului de acumulare al Hidrocentralei de la Bicaz — Poet sovietic rus, autorul versurilor „La fereastră teii străjuiesc, / Căutînd cu brațele întinse / Pe acei de care-și amintesc“ (Serghei). 4) Localitate în Elveția — Distinși — Pictor olandez (1613—1675). 5) Tei fără vîrf! — De folos — Numele scriitorului Ștefan Roll. 6) Rană la a cărei cicatrizare ajută ceaiul din flori de tei, administrat extern — Prefix central! — Caiele! 7) Saline — Țărm — Scriitor maghiar (1824—1849). 8) Fes! — Aici străjuiește de ani de zile, în Copou, bătrînul tei eminescian — Oști (înv.). 9) Numele vechi al Irlandei — Despici... tei! 10) Nume de fată — Voinic Făt rodit din... tei (după M. Eminescu) — Cafea! 11) Rămurea — Autorul scrierii „Piatra teiului“ (Alecu). 12) Tei bălan (fem.) — A se ofili.

VERTICAL: 1) Își avea cuibul în scorbura unui tei de la marginea Humuleștiului pînă n-a fost scoasă în iarmaroc de Nică a lui Ștefan a Petrii — Semnează textul la melodia lui Gelu Solomonescu „Și teii cîntă-n ceas de dor“ (Aurel). 2) Lin — Altă specie de tei... (pl.). 3) ...și denumirea sub care mai este cunoscută — Grad. 4) Bună de urzeli — Luna în care teii dau în floare — În cuib! 5) Fiică a marelui Ștefan — Haină — Iarbă uscată. 6) Județ din care face parte și comuna Teiuș — Fîșie de pămînt. 7) Întreprindere forestieră (abr.) — Subsemnatul — Mieunat. 8) Din creația acestui poet contemporan am reținut și niște „Flori de tei“ (George) — Dirijor la „Electrecord“, sub a cărui baghetă a înregistrat Mihai Constantinescu melodia sa „Teiul“ (Alexandru). 9) A tăia iarba — Podiș. 10) Ceasuri — Îndemn hipic — Pictor român căruia îi aparține tabloul „Făt-Frumos din tei“ (Camil). 11) A urmări — Amicul din Franța — Șiș! 12) Referitor la ioni (pl.) — „...în hanul cu tei“, roman al prozatorului I. Peltz. 13) Tuse combătută prin băi fierbinți cu flori de tei.

Dicționar: ARN, DOV, EPI, ACS, EIRE, AMI.

Petrache MUREȘ — Vișeu de Sus

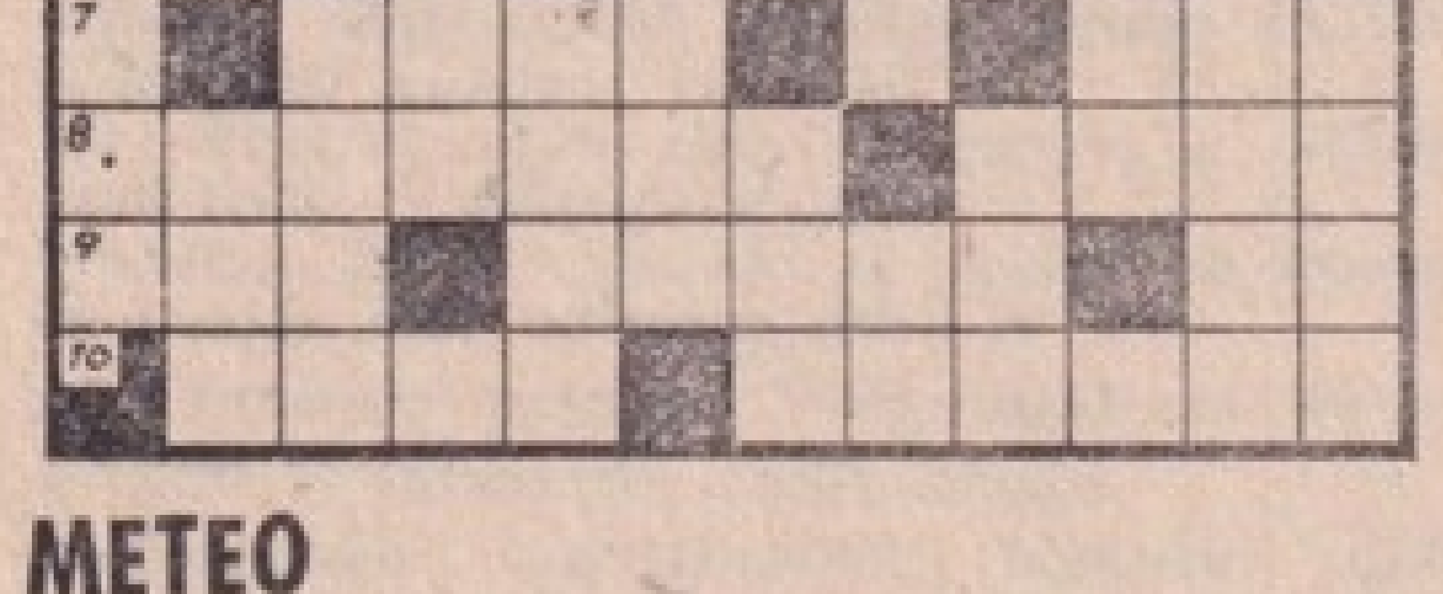

METEO

ORIZONTAL: 1) Fulgerul otoman... — ...și soarele egiptean. 2) Tabu pentru soare — Distribuite în „Furtuna“ lui Shakespeare sau în „Viforul“ lui Delavrancea. 3) Maestrul cu „Căldură mare“ după „O noapte furtunoasă“ — De pică, uneori... excepțional. 4) Vreme rea — Tare friguros (pl.). 5) Ricii! — Lapoviță. 6) Cotă medie! — Timpul... probabil. 7) Toată suflarea meteorologilor — Imitație de tunet. 8) Oscilațiile temperaturii — Fata din port! 9) Mișcat de vînt! — A ploua... la rece — Senin pe 23! 10) Răvașele soarelui — Zăduf.

VERTICAL: 1) O fată plină de soare. 2) Îi ninge și-i plouă — Fundalul norilor. 3) Provoacă precipitații... după ridicarea temperaturii — Perioada de vîrf a termometrelor. 4) Munca de după dezgheț (mai ales) — Minim baric. 5) Scut în calea potopului — Nea. 6) Măsoară precipitațiile pe metru pătrat. 7) Monstru... făcut de basm — Iarnă fără măsură! 8) O picătură, două... — 12 grade! 9) Clopoțelul meteorologilor (pl.) — Plouă ca prin sită... 10) Vorba Joianei — Cameră fără soare. 11) Ploi... ești! — Toba mare în orchestra „meteo“. 12) Sub soarele litoralului — Ploaie cu soare.

Ioan CARAIMAN — București

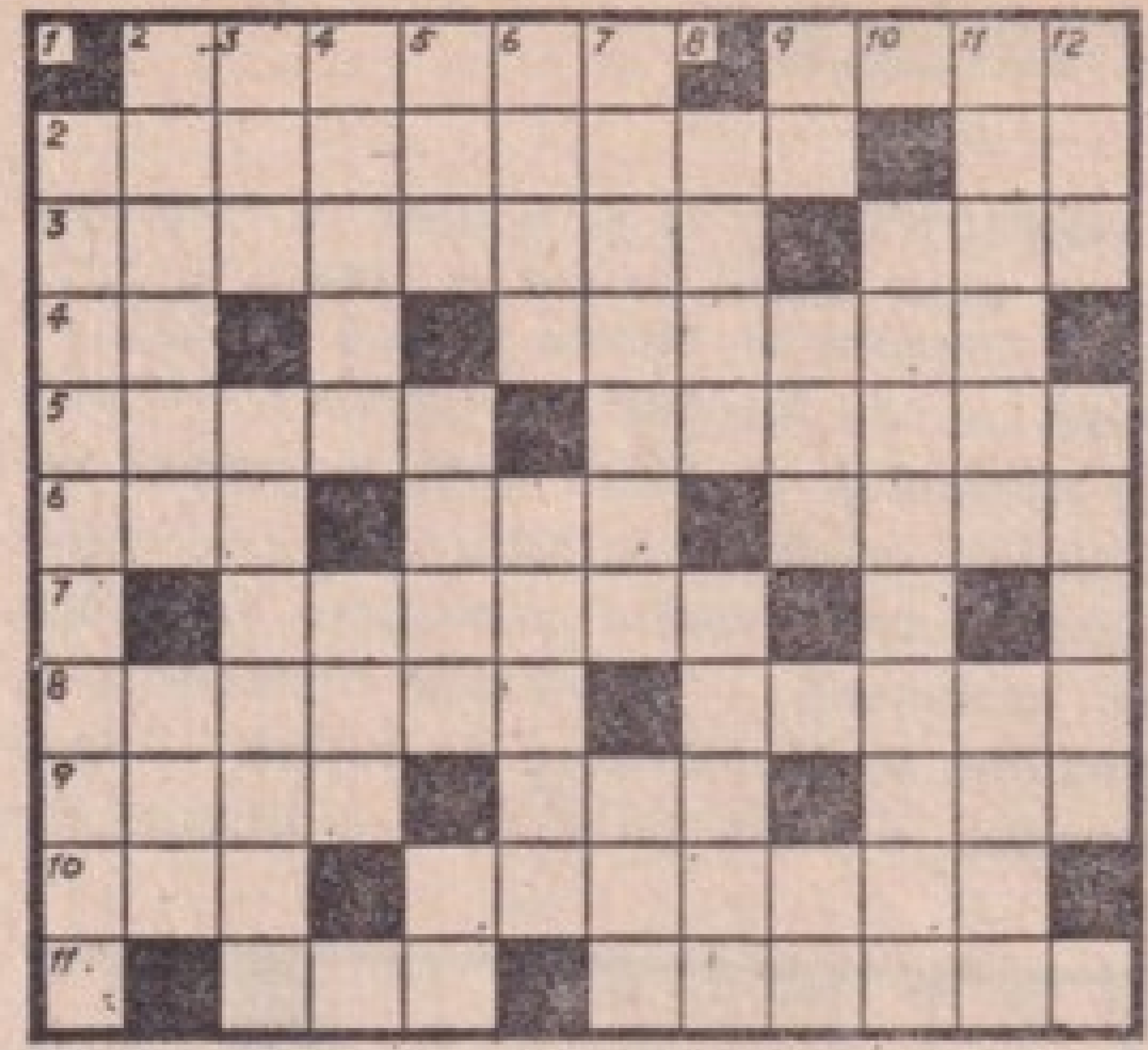

TAPIŢERIE

ORIZONTAL: 1) „...se aşază în fotoliu", volum de versuri din lirica lui Petre Stoica — Divan îngust, de obicei cu un căpătîi mai ridicat. 2) Realizatorul tabloului „Fotoliu şi chitară" (Dragoş) — Curier! 3) Dramaturg sovietic, autorul comediei „Fotoliul nr. 13", jucată şi pe scenele româneşti (Dmitrie) — Strigătul raţei. 4) Sud-vest, sud-est! — Oraşul de baştină al lui Samson, bătrînul regizor de teatru din comedia „Fotoliul nr. 13". 5) Dramaturg şi romancier ceh (1890—1930), în a cărui piesă intitulată „R.U.R." întîlnim printre personaje şi pe tapiţerul Vlezek (Karel) — Autorul poeziei „Tîrziu, în fotoliu..." (vol. Arcade; Dumitru). 6) Studenta din romanul „Canapeaua cu pisici" de Adrian Beldeanu — Taman la centru! — La fel. 7) Părăsită. 8) Care este acţionat sau produs de vînt — Poet austriac (1875—1926), printre ale cărui „Poezii tîrzii", apărute postum (1934), se află şi poemul „Singur în fotoliu" (Reiner Maria). 9) Maestru al picturii româneşti (1831—1891), de la care ne-a rămas şi un tablou intitulat „Femeie pe sofa" (Theodor) — Una din operetele lui Franz Lehár, avînd printre personaje pe bătrînul tapiţer Imre — În reluare. 10) „...în fotoliu", tablou purtînd semnătura lui Alexandru Ciucurencu — Canapea, sofa (înv.). 11) Rîu în Brazilia — Roman de Balzac, făcînd parte din ciclul intitulat „Scene din viaţa satului", al cărui erou principal este fostul general Montcornet, poreclit după obîrşia sa „Tapiţerul" (neart.).

VERTICAL: 1) Autorul tabloului „Studentă în fotoliu", premiat la cea de-a II-a ediţie a Festivalului naţional „Cîntarea României" (Ion). 2) Pictor (1897—1978) din creaţia căruia transcriem tabloul reprezentînd o „Fată în fotoliu" (Catul) — Cel mai înalt vîrf din Bucegi (2 507 m). 3) Lac în Scoţia — Alt pictor român (1871—1956), autorul tablourilor „Femeie în fotoliu", „Femeie în fotoliu de paie" şi „Femeie pe canapea" (Theodor). 4) „Cîntece...", volum de versuri în care Emil Brumaru a inclus şi poezia „Tapiţerie" — E o taină la mijloc! 5) A birui pe centru! — Oraşel în India — Ne aminteşte de Columb. 6) Pisc (reg.) — Celebru pictor francez (1832—1883), autor al tabloului „Tînără în fotoliu" (Edouard). 7) Care se potriveşte la culoare, mărime etc. — Sufragiu. 8) Ansamblu de linii orizontale dintr-o tabelă sau dintr-un formular — Semnatarul poeziei „În fotoliu" (vol. „De la om la om"; Horia). 9) Sumare! — Depresiuni — Măsură agrară. 10) „Fotoliu şi...", tablou semnat de Ion Pacea. 11) Scriitor francez (1844—1924), care spunea despre sine că „trebuia să fi fost tapiţer", deoarece acorda o atenţie deosebită amenajării interiorului locuinţei sale (Anatole) — Comună în R.F. Germania. 12) Piesă de tapiţerie — Unitate de măsură pentru intensificarea curentului electric.

Dicţionar: YTU, URR, IRU, KASA, CEME, CVER, KAAN.

Adam STOICA — Bucureşti

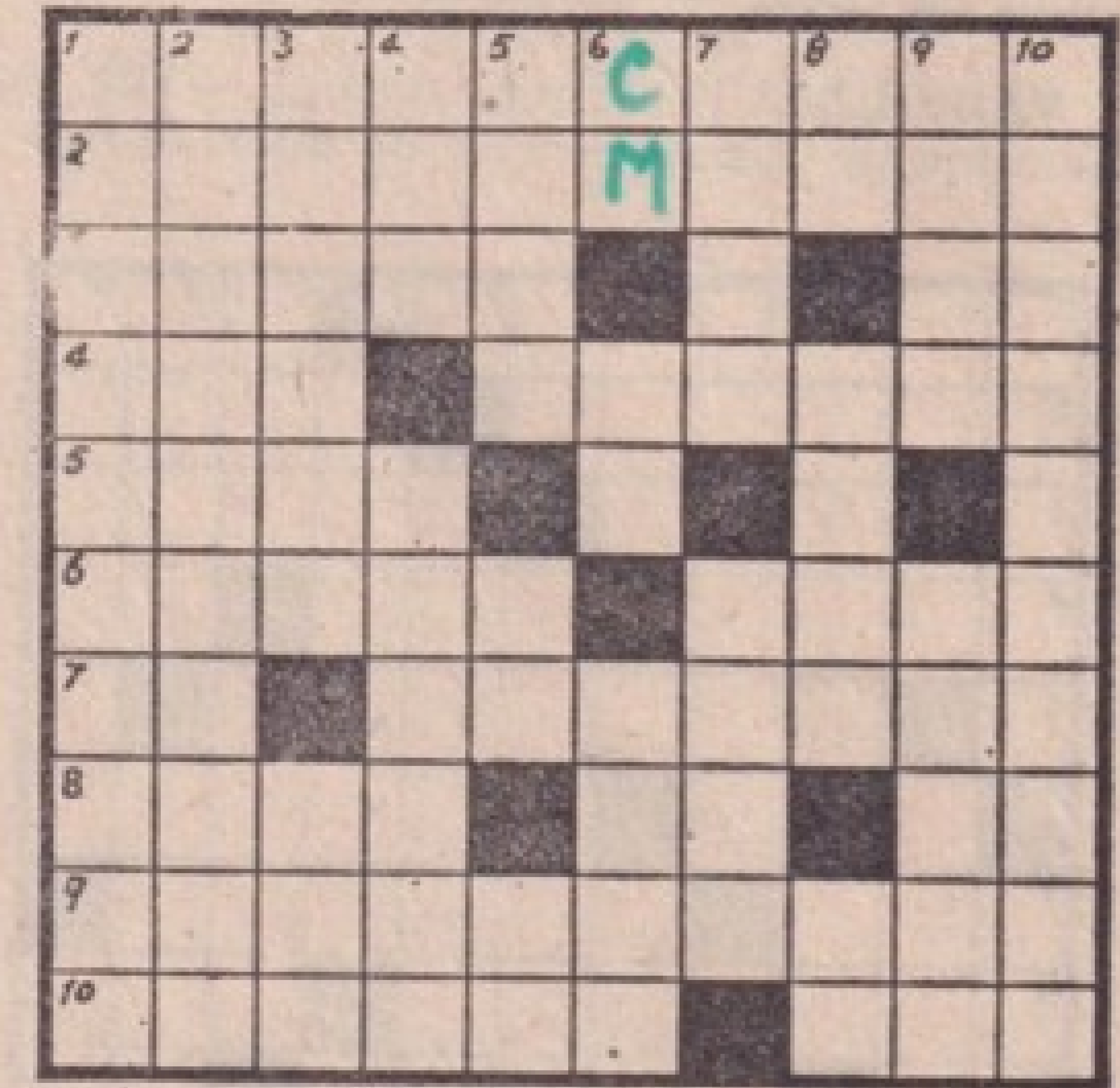

DEMERSURI

ORIZONTAL: 1) Om de ştiinţă. 2) Tovarăşe de viaţă (masc.). 3) Prins în poală — La revedere! 4) Persoana întîi, feminin, plural — Stau pe loc repaos. 5) De origine dacă. 6) De nescris (pl.) — Un accesoriu care se poartă. 7) Curs restrîns! — Cineva la duş! 8) Se face capră — Mijloc de respiraţie! — Elemente de umplutură! 9) În mare fierbere. 10) Li s-a dat cuvîntul!... — Solitara!

VERTICAL: 1) Cu elementele de rigoare (fem.). 2) Bune la toate. 3) Drum bun, cale bătută — De dragul dragostei. 4) Motiv esențial! — Material pentru haine. 5) Oameni de legătură — Una din ceată! — Sau la noroc! 6) Cam fără suflet! — N-are nimic! — Indicator numeric. 7) Iuți la limbă (fem.) — Se văd în largul lor. 8) Așa da pește! — Tot ce se poate, după cum vezi — În mijlocul naturii! 9) Vin tonic — Așa par, așa sînt (sing.). 10) Sus la munte, la Muscel.

Nicolae ROTARU — București

LA O PAROLĂ

ORIZONTAL: 1) Șeful picherilor — Se duc la mare. 2) Delta îl reprezintă — Se remarcă la inele. 3) Umblă cu ștafeta — Dă din coadă. 4) Compendiu de filozofie (pl.) — Geam! 5) De nerecunoscut (pl.). 6) Patria indienilor (abr.) — Pantofiorii țarinei (sing. od.). 7) La luptă cu marea — Obișnuit cu greutăți. 8) Încărcarea cu vaporul — Pregătit pentru un proiect de execuție. 9) Dacia de la Sibiu — Probe de dificultate — Șah cu una! 10) Luna la Mamaia — Cu fruntea sus (pl.). 11) Executat cu arcul — Cadru tînăr.

VERTICAL: 1) Mamă... vitregă — Gît. 2) Semințe de bostan — Plin de miez. 3) Seamănă cu unchiu ! (pl.) — Semicerc! 4) Ieșitură — O gaură mai veche. 5) Duse cu cobza! (pl.) — A fi în opoziție. 6) Ordonate! — Cal mare! 7) Piese de artilerie. 8) Trecut pe galben — Vechile enigme. 9) Rezultat exact pe un buletin — Vindea semințe — Ștaif! 10) Cocea la debut (subst.) — Prinse la suprafață. 11) A fi deosebit — Te face să fii zgircit.

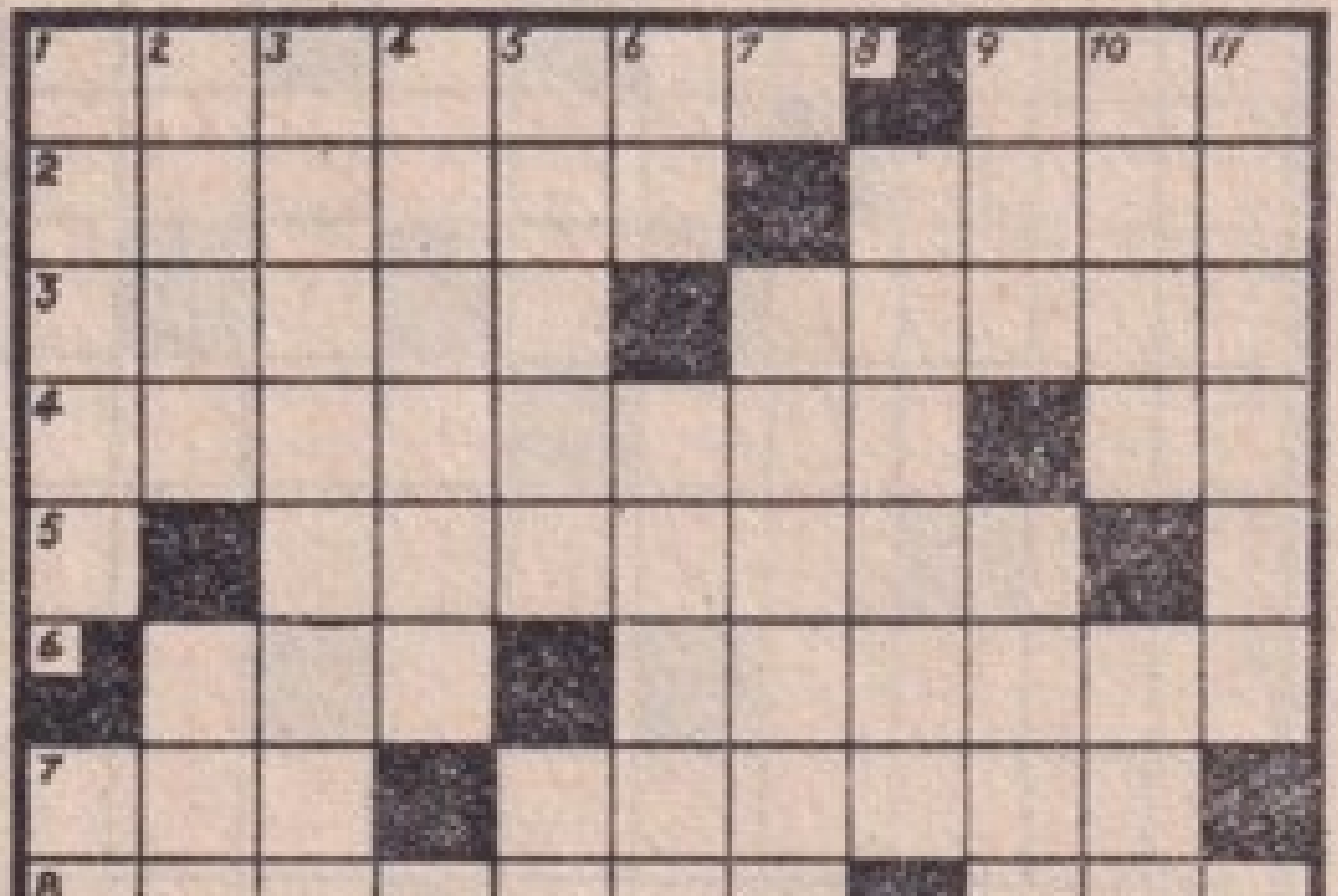

Victor FERU — Galați

INTERFERENȚE

ORIZONTAL: 1) Specialist în interpretarea unor vechi urme — Indică o anumită măsură. 2) Mediu pentru broaște — Bună pentru legături. 3) Curele ! — Luați cu zăhărelul. 4) Piesă dată în scopul îndreptării oricărui membru (pl.) — Fondatorul primei grădini zoologice. 5) Faceți loc orchestrei — Producție artizanală la purtător. 6) Manifestare de voință — Fără rezultat. 7) Cară pe spate ! — Depozit de apă. 8) Prinsă în etape. 9) Nu-i nici o grabă — Lasă loc la îndoire. 10) Trage la somn — Venit din colonie. 11) Ecou liric — A întoarce roata timpului.

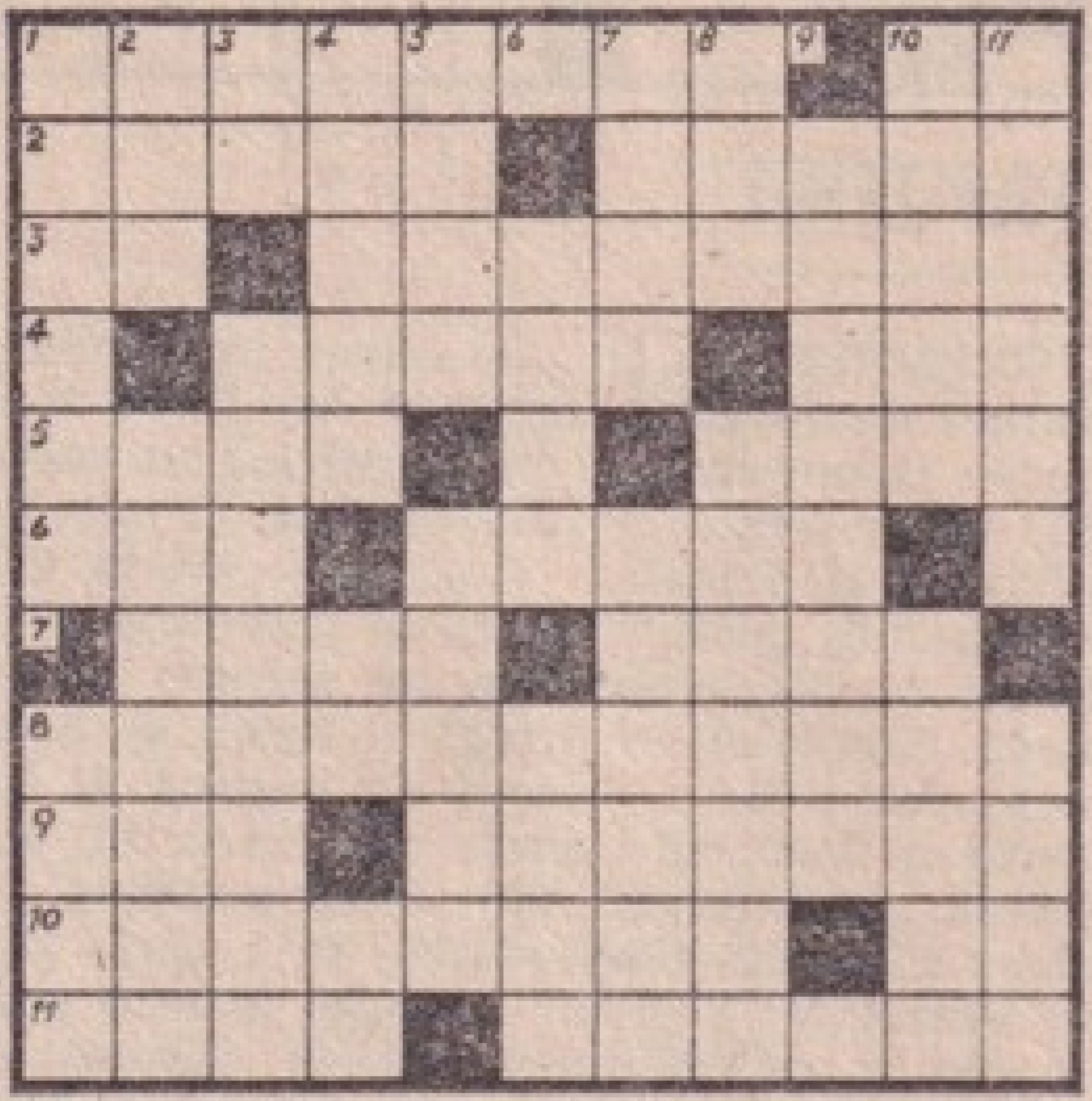

VERTICAL: 1) Capcană pentru o haină — Bine definit. 2) Sunete neprielnice inspirației (sing.) — Mijloc de defăimare (pl.). 3) Hudă ! — Specialist universal 4) Cale de îndreptare a unor erori — Moment revoluționar — Maia ! 5) Bună de ciorbă (pl.) — A pătrunde în adîncime. 6) Obiect de moștenire la greci — Cît ține zarea. 7) Sărătură (pl.) — Strînge tare. 8) Un neam îndepărtat, dar apropiat de geți ! — Sărituri acvatice. 9) Mic depozit de arme (pl.). 10) Intră-n pielea altuia — Tratat cu borș. 11) Iau notițe la cursuri — Vechii cobzari.

George PUESCU — București

Confecțiile bine alese asigură eleganța !

Accesoriile adecvate accentuează și sporesc farmecul personal !

Magazinele și raioanele specializate ale comerțului de stat vă pun la dispoziție un bogat sortiment de articole de galanterie și marochinărie : eșarfe, baticuri pălării, cordoane, poșete, mănuși.

PRIVELIŞTILE CARE NE IUBESC ALE VĂII OLTULUI

Valea Oltului, bătrina, tinăra, strălucitoarea Vale a Oltului, arteră aortă a geografiei și a istoriei noastre, briliant de primă mărime in colierul stațiunilor balneoclimaterice, rai al naturii, roză a vinturilor sufocată de miresmele florilor Transilvaniei, ale Olteniei și Munteniei, ținut de magnifice ctitorii ridicind trecutul de slavă al României și al românilor sub ochiul contemporan sedus deopotrivă de arhitecturile noului, golf al soarelui, care ține din zorii muntoși ai Harghitei pină-n amurgul de aur al Dunării, e mai cu seamă — și peste toate — un loc al oamenilor.

Ce ne atrage, verile, aici ? Ce ne atrage și in celelalte anotimpuri ? Oltul, desigur, cu farmecul lui maiestuos și etern, cu munții lui, cu minăstirile lor, cu aerul pur, cu izvoarele tămăduitoare care irump de pretutindeni, dar, concomitent cu nevoia de soare, de apă, de băi, de izvoare, de odihnă, s-a ivit, iată, de la un timp, și o nevoie de frumos, deci un element cultural, deci un element uman. Ne ducem pe Valea Oltului pentru Olt, pentru aerul montaneu, pentru apele termale și minerale, dar ne ducem, de niște ani, și pentru frumosul arhitecturii și al confortului de vacanță legat de el. Ne ducem să vedem „ce s-a mai făcut pe Valea Oltului" (și pe Valea Oltului, in fiecare an, se fac foarte multe !), ne ducem să admirăm niște stațiuni sau „băi" in care totul, in panoramele largi ca și in detaliu, stă sub semnul strălucitor și efervescent al noului.

Nu știm dacă multe dintre stațiunile României, inclusiv cele mari, inclusiv cele supermari, inclusiv stațiunile litoralului, cu prestigiul celor de la Mediterana sau Atlantic, se pot mindri cu construcții cum sint cele trei noi hoteluri ce, in amonte de Căciulata, la citiva pași de ctitoria voievodală a Coziei, alcătuiesc ceea ce in pliantele O.J.T.-Vilcea se cheamă astăzi „Microstațiunea Cozia". De la arhitectura modernă și inspirată, de la diversitatea, dar mai ales armonia ei, de la fantezia, dar mai ales bunul gust ce prezidează in decorația și confortul interioarelor, de la varietatea plastică și cromatică, dar mai ales intimitatea intr-adevăr „de vacanță" a acestui „microoraș al vacanțelor", de la baza de tratament ultramodernă la serviciile unui personal de inaltă calificare și de probată exigență cu sine, aceste noi „dotări", cum li se spune, ale dotatei Văi a Oltului, legitimează cel puțin o exclamație de surpriză și incintare. Cele trei mari construcții (dispuse pe cite 12 nivele), cuprinzind 1 250 de locuri (in camere cu cite două paturi și in spațioase apartamente, toate prevăzute cu balcoane, cele mai multe cu vedere spre Olt), alcătuiesc un monumental ansamblu, deopotrivă unitar și divers, cu o rețea de servicii inconjurind toate gusturile, toate nevoile, toate dorințele, chiar și capriciile omului care, odată pe an, in legiuita și binemeritata vacanță, vrea să se bucure de cit mai multe. Pentru cei ce vin aici să-și caute sănătatea, baza terapeutică, cotată printre cele mai bine echipate din țară (cu secții speciale de hidroterapie, fizioterapie, băi cu apă sulfuroasă, dușuri subacvatice și scoțiene, aerosoli, ultrasunete, impachetări cu parafină, cu nămol, tratamente cu „Pell Amar" și „Gerovital"), oferă nu mai puțin de 5 000 de proceduri pe zi, indicate in afecțiuni reumatismale, degenerative articulare, neurologice periferice etc., etc. Pentru toți oaspeții acestei foarte tinere stațiuni, ridicată intre murmurul Oltului și cel al unei bătrine păduri transformată in parc natural, funcționează, in tot timpul anului, restaurante, baruri, piscine, saune, ștrand termal, club, bibliotecă, terenuri de voley, de tenis, de golf, săli de jocuri mecanice, de bowling, de biliard, săli de cocktail, de conferințe, de corespondență, de cinema, de Tv, o elegantă sală polivalentă cu peste 200 de locuri, o salbă de magazine și unități de servicii (librărie, florărie, cosmetice, artizanat, chioșc de ziare, frizerie, coafură, spălătorie, curățătorie, călcătorie etc.). Holuri climatizate, săli de mese climatizate, mese elaborate sub veghea dieteticienilor, excursii și programe cultural-artistice bogate, intr-un cuvint o zestre materială amplă, dublată de o zestre pe aceeași măsură a preocupărilor pentru calitatea vacanțelor, conferă microstațiunii Cozia (intrată sub promițătoare auspicii și in rețeaua turismului internațional !) o faimă ce face cinste celor ce au creat-o și, mai ales, celor care au știut să-i umple cadrul arhitectonic de inaltă ținută cu dotări vii, cu condiții in care odihna și tratamentul să-și implinească major menirile.

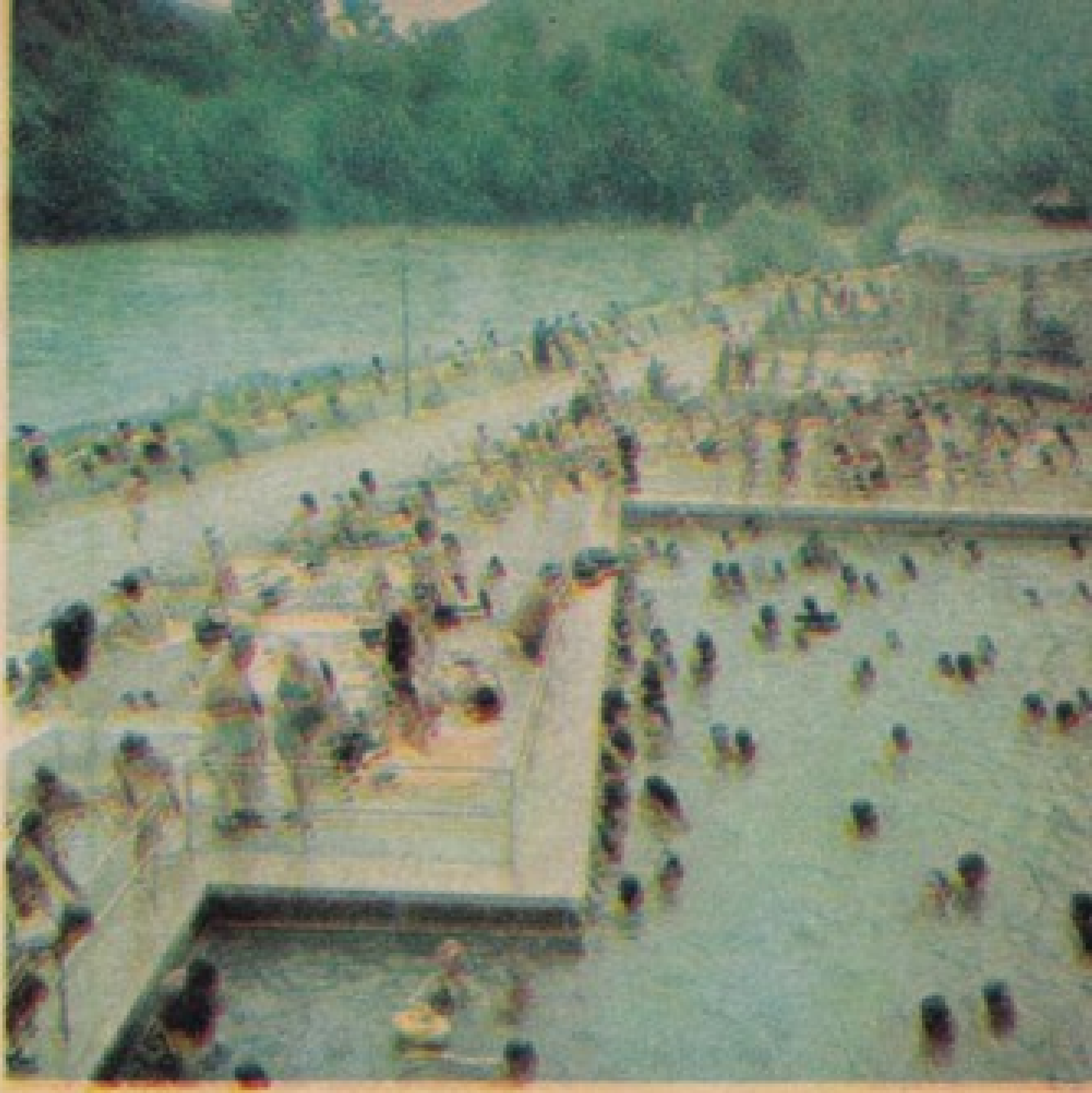

Prin acest ansamblu, aliniat celorlalte construcții ale acestor ani, stațiunea Călimănești—Căciulata, care-l include, concurează la premiul pentru cea mai frumoasă, mai modernă și mai ospitalieră dintre stațiunile ce ne găzduiesc și ne implinesc vacanțele. Ea este, oricum, cea mai frumoasă și mai modernă a Văii Oltului, e ca un fel de nod sau de urdiniș al bogățiilor și frumuseților acestei văi, cu vilele sale — bijuterii de arhitectură (incluzind aproape 1 500 de locuri), cu căsuțele (300 de locuri) calchiind tiparele rustice ale fermecătoarei arhitecturi vilcene, cu noile și modernele edificii social-culturale, cu pitorescul imprejurimilor și cu darul de sănătate al izvoarelor minerale (cintate pe toate gamele exclamațiilor de nenumărați și iluștri vizitatori-pelerini, de la Grigore Alexandrescu la Odobescu, de la Kogălniceanu la Carol Davilla), cu noutățile de anvergură ale ultimului sezon, in fruntea cărora strălucește hotelul „Oltul", cu 430 de locuri și un confort de cea mai contemporană ținută.

Sint multe noutățile sezonului '80, nu numai aici, la Călimănești-Căciulata, ci pe intreaga Vale a Oltului, acest străvechi drum turistic (stațiunea de care ne ocupăm are 130 de ani, Govora a celebrat anul trecut 100, Olăneștiul a împlinit anul acesta 125), transformat în magistrală a noului, perpetuu deschisă surprizelor de amploare. O discuție cu tov. Marin Sandu, directorul coordonator al O.J.T.-Vîlcea, ne-a oferit o impresionantă suită de cifre și date privind construcțiile, dotările, extinderile, modernizările, noile baze de tratament, noile vile, pavilioane, hoteluri (precum noul hotel „Comanca“ din Olănești), noile restaurante și baruri (precum noul bar „Turn“ din aceeași localitate), noile valorificări de izvoare cu ape termale și minerale, noile complexe balneare (precum cele ale Govorei, stațiune ce găzduiește anual peste 40 000 de vizitatori), noile „sate de vacanță“ (precum cel de la Ocnele Mari) etc. Aproape 7 000 de locuri în hoteluri, hanuri, vile și căsuțe (la care se adaugă aproape 2 200 omologate în elegante case particulare) și peste 112 000 de turiști în 1980 : iată un palmares care se recomandă singur, făcînd inutil comentariul adiacent. Se adaugă, în același sezon, procurarea, din țară și din import, a unor aparaturi și instalații în valoare de 3,5 milioane lei pentru băi galvanice, de elongații, ultrasunete, ultrascurte, magnetodiafluxuri etc. Se adaugă, și nu în ultimul rînd, grija atentă față de calitatea serviciilor, deci față de competența, răspunderea, promptitudinea, serviabilitatea, bunele oficii de gazdă, cu un cuvînt, pe care trebuie să le asigure oamenii îmbrăcați în alb ori albastru în mîinile cărora ne depunem vacanța. Peste 500 de lucrători O.J.T., bucătari, ospătari, recepționeri, agenți de turism, administratori de hoteluri au fost școlarizați pentru sezonul '80, 80 de lucrători au absolvit cursuri intensive de limbi străine. Sigur, și la acest capitol, ca și la altele, se mai pot face (și, sigur, turiștii fac...) reproșuri fondate sau numai nerăbdătoare, dar spiritul de vie solicitudine și de fermitate în rezolvarea problemelor este aici o realitate mereu prezentă.

La Cozia, la Călimănești—Căciulata, la Rm. Vîlcea, la Govora, la Olănești, la Ocnele Mari, la Ocnița, pe întreagă această vale-regină a turismului românesc, în care se construiește impetuos, după cerințe moderne, dar în consens cu cadrul, cu personalitatea geografică și istorică a acestor locuri, cu măreția, dar și cu intimitatea lor, în consens deci cu munții, cu Oltul, dar și cu parcurile, cu florile poți exclama ca și Luchian despre locurile pe care le nemurea pe pînză : „Simt că priveliștile acestea mă iubesc“.

Gîndul lui ne exprimă. Ne exprimăm oriunde în România acestor ani. Precum aici, pe această mirifică Vale a Oltului, unde opera naturii și cea a omului își dau mîna, iubindu-ne pe cît le iubim și noi.

SILVIU-TUDOR BORZA ■

ELECTROMAGNETICA
sau drumul succeselor

Mai intii, o informație comemorativă : Electromagnetica implinește in acest an 50 de ani de viață. Mica intreprindere care se năștea cu o jumătate de secol in urmă avea 30 de muncitori, profilul ei și activitatea industrială rezumindu-se, la acea dată, la asamblarea de piese de telefonie aduse din import. Aproape că lipsește, deci, termenul de comparație cu Electromagnetica de azi, cea cu 8 000 de muncitori specializați in fabricarea centralelor de tip privat, a centralelor urbane și interurbane de tip Pentaconta — ca să le amintim doar pe acestea — produse recunoscute atit pe piața internă cit și cea externă drept produse cu o mare fiabilitate, rezistență in exploatare, foarte flexibile.

Actul de naștere al ieșirii sale din anonimat se inscrie insă după naționalizare. În 1949—1950 se construia secția de contoare și aparate de măsură, așa incit primul contor electric ieșit pe porțile intreprinderii și primele tipuri de aparate de măsură electromagnetică se constituie ca temelie trainică a viitoarelor realizări. Urmează, in ani, fabricația echipamentului de telemecanică pentru tehnica semnalizării și siguranței pe calea ferată, fabricația de redresori pentru alimentarea centralelor telefonice, instalațiile de telecomandă, elementele de automatizare UNIDIN — UNILOG, releele de automatizare ș.a.

Cea mai spectaculoasă dezvoltare a intreprinderii, privită pe scara istoriei sale, este cea a anilor 1965—1970. Numai in această perioadă s-au construit suprafețe de producție de 2, 3 ori mai mari decit intreaga suprafață productivă a anilor 1960, de atunci intreprinderea incepind să ia infățișarea de azi. Este perioada nașterii centralelor telefonice sistem „Crossbar“, a echipamentului de semnalizare pe locomotivă și stop automat, a noi aparate de măsură, indicatoare și regloare etc. „Punerea in fabricație a acestor produse cu un avansat grad de integrare — sublinia acești ani de cotitură directorul general al intreprinderii, ing. Victor Popescu — a inceput să ridice substanțial nivelul tehnic al uzinei, a dat un suflu nou modernizării continue a producției, determinind realizarea unor produse comparative și competitive cu cele care se realizează pe plan mondial“.

Pentru intregul colectiv al acestei mari și moderne intreprinderi este clar drumul parcurs de produsele lui spre lume. „El se numește calitate“ — dădea o definiție ce insuma in ea munca perseverentă și dăruită a celor 8 000 de muncitori, tehnicieni și ingineri ai intreprinderii, tehnologul șef, Mihai Fierbințeanu. Fapt confirmat de numeroase mărturii că marca fabricii și-a cîștigat, în special in ultimii ani, un binemeritat prestigiu. În prezent se exportă, mai cu seamă centrale telefonice automate, in peste 15 țări ale lumii, printre care Grecia, Iran, Filipine, Algeria, U.R.S.S., Coreea, R.D.G. ș.a. În '80 volumul exportului a crescut, față de '79 de 4 ori, in cifre insemnind 120 mii linii centrale telefonice automate (82 mii MLV), față de 28 mii (26,734 mii MLV) in 1979. Și, pentru că tot ne aflăm la capitolul unor grăitoare cifre, să mai apelăm la citeva care vorbesc despre marele salt al ultimilor ani : dacă in anul 1965 s-au livrat beneficiarilor interni 55 mii aparate telefonice, azi se livrează pieței interne și externe 400 mii aparate. Din 1951 pină in 1980 s-au produs 3 595,852 mii aparate telefonice.

Se poate deci, de la acest prag al reușitelor, să se stea de vorbă cu viitorul care deschide Electromagneticii noi căi de progres, de cunoaștere a ei in lume. **În structura echipamentelor de telecomunicații cu fir, pentru perioada anilor 1980—1985, sint cuprinse următoarele grupe de produse : centrale telefonice automate (inclusiv centrale telefonice automate electronice) ; aparate telefonice ; echipamente de transmisie prin curenți purtători ; alte produse de telecomunicații ; surse de electroalimentare pentru echipamente de telecomunicații.** Producția echipamentelor de telecomunicații cu fir urmează să crească in anul 1985 de 2,1 ori față de prevederile de plan ale anului 1980, din care producția de centrale telefonice automate va creste de la 410 000 linii in anul 1980 la 700 000 linii în 1985. Dintre acestea, 300 000 linii vor fi centrale telefonice automate electronice, produs prevăzut a fi asimilat in fabricație in cincinalul viitor. Astfel, la nivelul anului 1985 se va asigura un grad de telefonizare a economiei naționale de 15 aparate telefonice la suta de locuitori, iar realizarea de produse destinate livrărilor la export va reprezenta 25—30 la sută din volumul total al producției. Ponderea produselor noi și modernizate se va ridica la peste 62 la sută.

G. BĂILEȘTEANU

CALITATEA PÎINII

O discuţie despre pîine, acum, cînd griul copt s-a aşezat de mult şi bogat în hambare, este, desigur, reclamată şi de moment, de acest an ce-a încheiat cu bine ciclul recoltei, deschizînd altul, dar şi de ceea ce, în chip permanent, noi, consumatorii, aşteptăm de la acest nelipsit aliment de pe mesele noastre.

Discutînd cu tovarăşa inginer Elena Pavel — director comercial al **Centralei industriale de morărit, decorticat, panificaţie şi produse făinoase din Bucureşti** — am aflat cîteva importante noutăţi cu privire la preocupările existente în acest însemnat sector de activitate, legate de creşterea ponderii, în totalul desfacerilor, a specialităţilor de panificaţie şi a produselor de patiserie-plăcintărie, de diversificarea structurii sortimentale în raport cu cererea de consum. Am aflat, cu alte cuvinte, că pîinea noastră cea de toate zilele este obiectul unor preocupări atente, complexe, de anvergură, judicios concepute şi minuţios urmărite în întruparea lor practică, adică în calităţile nutritive şi în gustul franzelei, al chiflei, al cornului sau al cozonacului pe care ni le oferim cotidian.

Măsurile luate pentru mai buna organizare a producţiei şi a muncii, pentru dotarea şi folosirea corespunzătoare a utilajelor, instalaţiilor şi liniilor tehnologice cu grad înalt de mecanizare şi de automatizare, precum şi pentru ridicarea continuă a calificării profesionale a lucrătorilor din acest domeniu, se răsfring, ni se spune, la ceasul de faţă, în tot atîtea acţiuni capabile să asigure realizarea cu succes a tuturor obiectivelor şi sarcinilor ce stau în faţa atît de solicitatei „industrii a pîinii".

O atenţie specială se acordă, în acelaşi timp, testării preferinţelor consumatorilor, în scopul diversificării şi ridicării continue a calităţii producţiei. Expoziţiile cu vînzare, organizate atît prin unităţile de desfacere proprii, cît şi prin cele aparţinînd organizaţiilor comerciale locale, sînt argumente grăitoare în acest sens. În perfecţionarea relaţiilor dintre industrie şi comerţ, implicit în satisfacerea tot mai înaltă a preferinţelor şi gusturilor consumatorilor, un rol important îl joacă concursurile profesionale permanente la nivel republican, care se desfăşoară pe etape între formaţii, echipe şi întreprinderi. Toate acestea conduc la îmbunătăţirea continuă a activităţii întreprinderilor de profil, influenţînd favorabil asupra a ceea ce, în limbajul specialiştilor, se cheamă aprovizionarea ritmică şi în structură a produselor solicitate de public.

Succesele obţinute de întreprinderile Centralei în cadrul întrecerii socialiste au fost încununate prin decernarea Ordinului Muncii clasa I şi a Drapelului de întreprindere fruntaşă pe ramură în 1978 Întreprinderii de morărit şi panificaţie Covasna, iar în anul 1979 întreprinderii similare din Teleorman.

Îi asigurăm pe toţi cititorii — conchide tovarăşa Elena Pavel — că întreprinderile de morărit, decorticat, panificaţie şi produse făinoase vor asigura şi în anul 1981 — într-un grad tot mai înalt — aprovizionarea cu specialităţi şi produse de patiserie-plăcintărie într-o gamă sortimentală variată şi de calitate superioară, care să răspundă gusturilor şi exigenţelor tuturor consumatorilor.

Nu putem decît să ne exprimăm satisfacţia pentru aceste asigurări şi, cu încrederea legitimată de realizările de pînă acum, să aşteptăm traducerea acestor asigurări în viaţă.

ELENA ŞOIMU ■

BUZIAŞ

O STAŢIUNE DE VIITOR

Aflată cam la jumătatea drumului dintre Lugoj şi Timişoara, staţiunea balneo-climaterică Buziaş este cunoscută încă de pe vremea romanilor pentru apele sale tămăduitoare. Aşezată în plină cîmpie a Banatului, la poalele dealului Silagiu, staţiunea Buziaş şi-a căpătat renumele şi datorită altitudinii ideale pentru afecţiunile cardiovasculare (132 m), dar mai ales mulţumită celor 1 141 de ioni negativi pe centimetru cub de aer, care o situează, ca interes terapeutic şi climateric printre primele staţiuni din ţară. La Buziaş şi clima este ideală pentru cei suferinzi de afecţiuni cardiovasculare, deoarece trecerile de la un anotimp la altul sînt foarte lente, fără diferenţe bruşte de temperatură. La Buziaş este atîta linişte că se aude şi iarba crescînd, motiv pentru care cei suferinzi se refac foarte repede. Pe lîngă procedurile medicale, liniştea şi plimbarea în aer liber fac parte integrantă din prescripţiile medicale.

— Tovarăşe director Nicolae Izgăreanu, după ce am făcut împreună această succintă trecere în revistă a ceea ce înseamnă staţiunea balneoclimaţerică Buziaş, vă rog să-mi spuneţi ce este nou în acest frumos colţ de ţară ?

— De mulţi ani, noi am căutat să modernizăm staţiunea, atît din punctul de vedere al aparaturii şi procedurilor medicale, cît şi al gradului de confort. Suprema noastră mulţumire este legată de intrarea în folosinţă a noului complex **Parc**, care, după părerea tuturor specialiştilor, corespunde, din toate punctele de vedere, celor mai exigente cerinţe. Şi la acest capitol vom fi recidivişti.

— Adică ?

— Primul lucru care trebuie subliniat este poziţia noii clădiri. Toate camerele sînt orientate spre miază-zi. Dacă spunem că din balconul camerelor se poate da mîna cu falnicii copaci ai minunatei noastre păduri, în care se zbenguie veveriţe alintate, nu apelăm la o imagine poetică prea depărtată de adevăr. După părerea noastră, cea mai mare realizare este legată de faptul că aici se pot face toate tratamentele indicate de medicii noştri, bolnavii care se deplasează mai greu nefiind obligaţi să părăsească hotelul.

— Vă rog, pentru cititorii noştri, să faceţi o descriere, chiar succintă, a noului complex.

— Complexul Parc dispune de 300 de locuri în camere cu două sau cu un singur pat, matrimonial (cum obişnuim să le numim). Elegantul restaurant poate satisface pînă la 500 persoane. Dispunem de un corp de medici cu înaltă calificare şi de o modernă bază tehnică medicală, unde se pot efectua : ionizări, diadinamice, solux, diaflux multifuncţional, împachetări cu parafină, aerosoli etc. Dispunem, de asemenea, de o modernă sală de gimnastică, care este condusă de profesori specialişti în gimnastică medicală. După cum este bine ştiut, bolnavii de afecţiuni cardiovasculare trebuie să facă multă gimnastică, bineinţeles, sub strictă supraveghere. Am lăsat pentru final punctul tare al noului complex de sănătate, cum obişnuim noi să-i zicem. Baza tratamentului, la noi în staţiune, o constituie băile cu apă minerală, care pînă acum se făceau în cele două pavilioane existente. Noul complex dispune de 26 vane executate din inox, care — ceea ce este mai interesant — au o formă specială pentru cardiaci, adică favorabilă poziţiei şezînd. Vanele sînt amplasate într-o încăpere spaţioasă, luminoasă şi aerisită şi sîntem convinşi că vor fi pe placul pacienţilor noştri. Trebuie să adaug că din cei 16 medici balneologi din staţiune, care sînt la dispoziţia pacienţilor, 4 şi-au susţinut teza de doctorat, aşa ca să nu mire pe nimeni dacă în curînd oameni din toată ţara vor veni la noi pentru un consult sau un diagnostic. Noi, totuşi, dorim oameni cît mai sănătoşi, care să vină la Buziaş pentru o cură de sănătate şi de linişte. Avem atîta linişte încît am putea deveni şi exportatori...

D. BÎRLADEANU ■

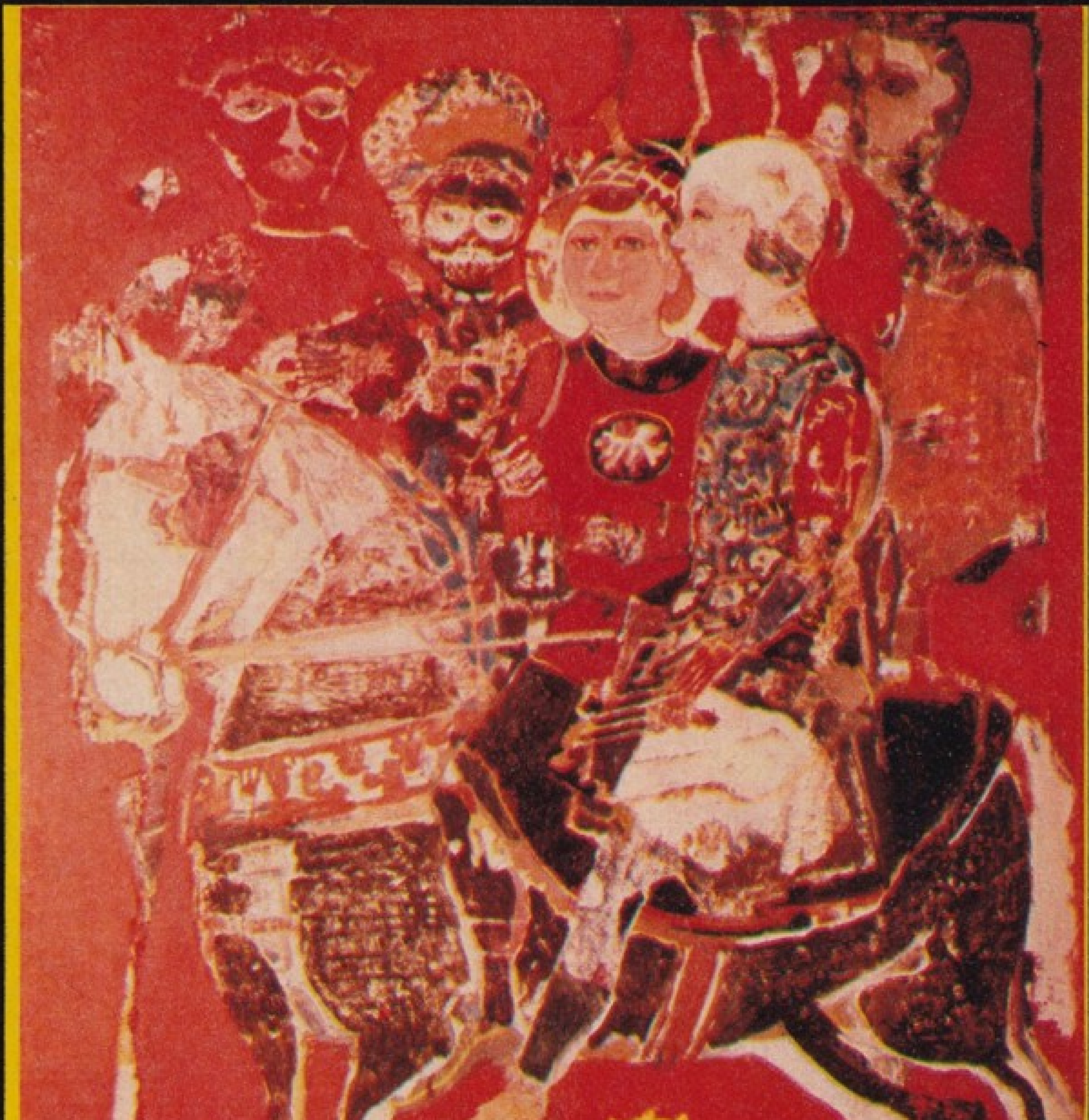

Artişti români de azi

GEORGETA NĂPĂRUŞ

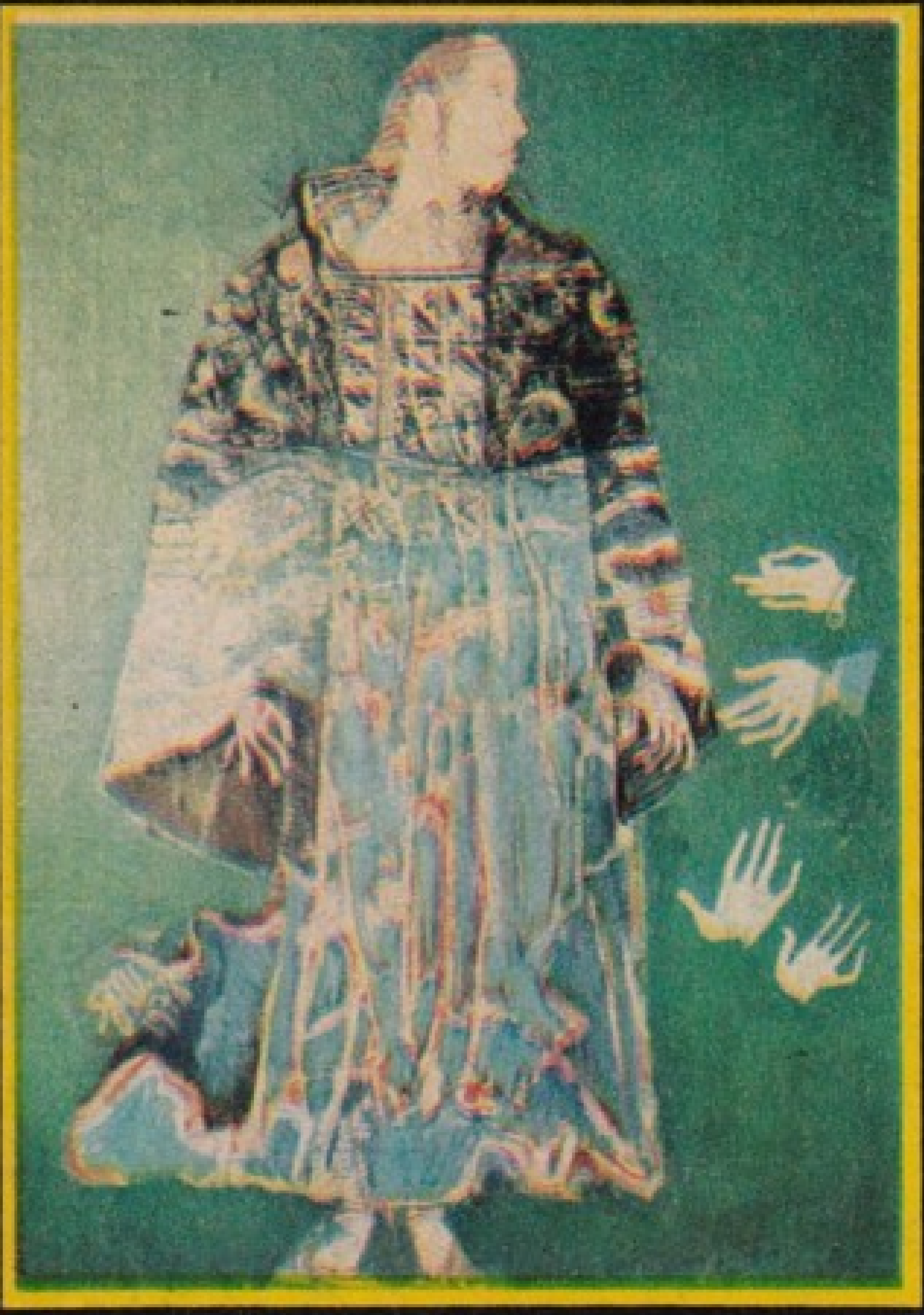

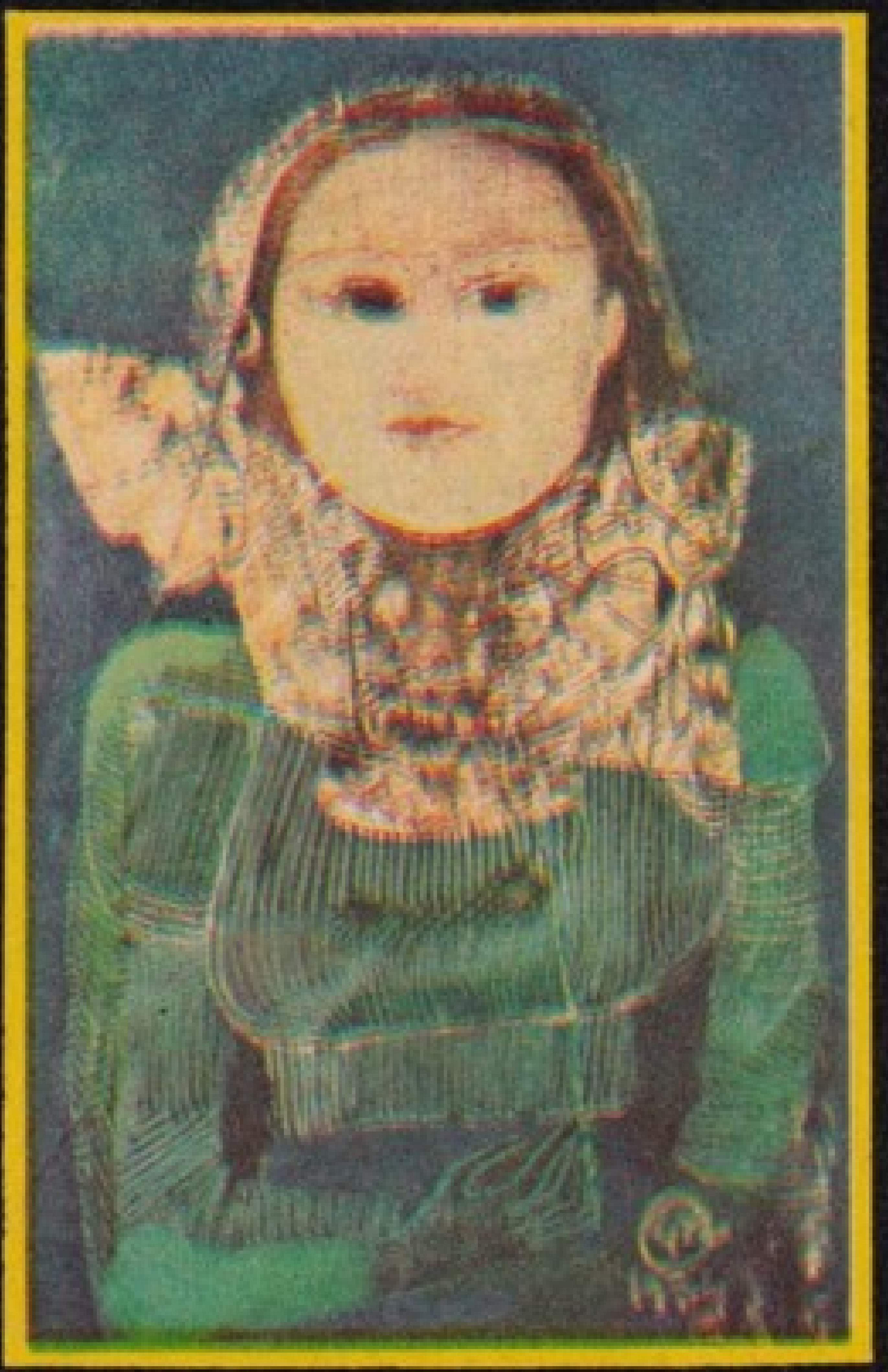

Fantasticul picturii Georgetei Năpăruş constă în aceea că deşi toate sînt aici invenţia artistului — motive, tehnică, idee, efecte — impresia e a unui lucru nu numai plauzibil, în relaţie cu realitatea de toate zilele, dar şi în cea mai bună tradiţie a picturii româneşti. Românescul acestei picturi e frapant şi te ameţeşte cu un dor de trainic şi arhaic cum nu-l simţi prea adesea. Georgeta Năpăruş este, fără îndoială, un artist original, la noi şi pe toate meridianele. O originalitate care, cu substanta unui fantastic în aparenţă analizabil, nu tăinuieşte nimic şi e tot timpul taină. În faţa acestei picturi, ai în permanenţă pofta de-a gîndi, de-a cerceta natura uimirii şi a plăcerilor ce le prilejuieşte. Spre deosebire de sumedenia de maniere moderne de-a face, în fond, un vechi oficiu, acela de mediator al vizibilului, concepţia acestei picturi nu-i tranşant limpede, nu-i lesne de spus în cuvinte. Te poţi apropia mult de miezul problemei ca să constaţi, la o nouă cercetare, că trebuie să iei totul de la capăt.

În cîţiva ani, orice om cu o inteligenţă iscoditoare învaţă să picteze şi chiar să dea imagini emoţionante. Pînă într-un punct, arta e o chestiune de educaţie, de instrucţie şi aşezare într-o matcă. Există însă şi arta de la acel punct mai departe. Tot fapte în putinţa omului, dar atît de misterioase şi-atît de greu de imitat încît e util să credem pe-a bogatului la fel cum o credem şi pe-a săracului. Unii oameni se nasc, pur şi simplu, cu o nevoie de frumos aparte, unică, imprevizibilă. La Georgeta Năpăruş, nevoia de frumos se concretizează în imagini cu aspect de tapiserie. În picturile-tapiserii, în genere de dimensiuni mici, se petrece un soi de întrecere şi anume o întrecere a figurilor de-a nu semăna deloc între ele, fiind la o primă vedere foarte asemănătoare. Ca şi cum la fiecare nouă reluare a motivului ar avea loc o corecţie genetică.

Un artist veritabil reuşeşte să vadă interesantul acolo unde omul care nu-i artist e plictisit de-o banalitate. Georgeta Năpăruş nu vede numai interesantul în obişnuit ci mult mai mult. Întocmai unei maşini electronice generatoare de imagini,

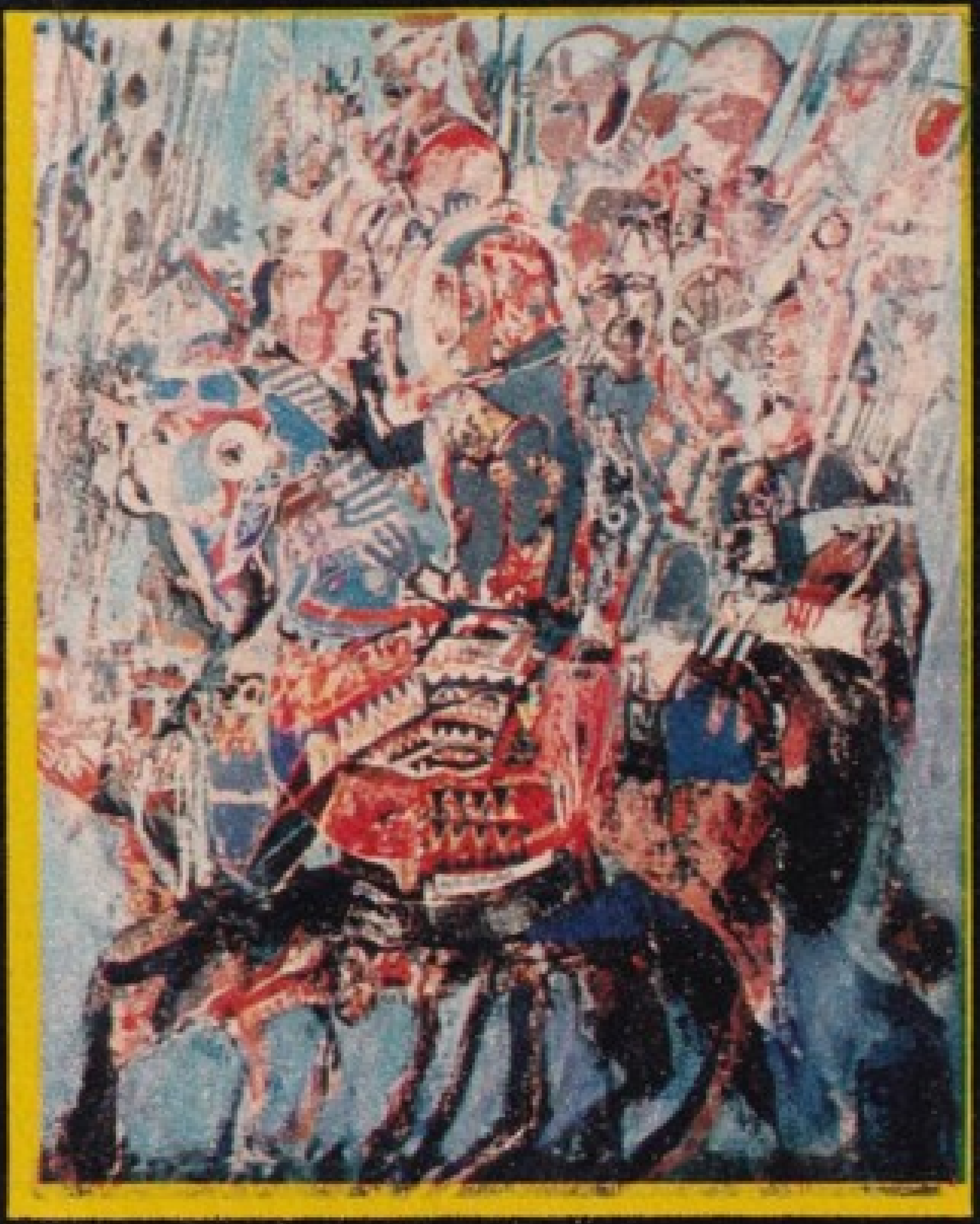

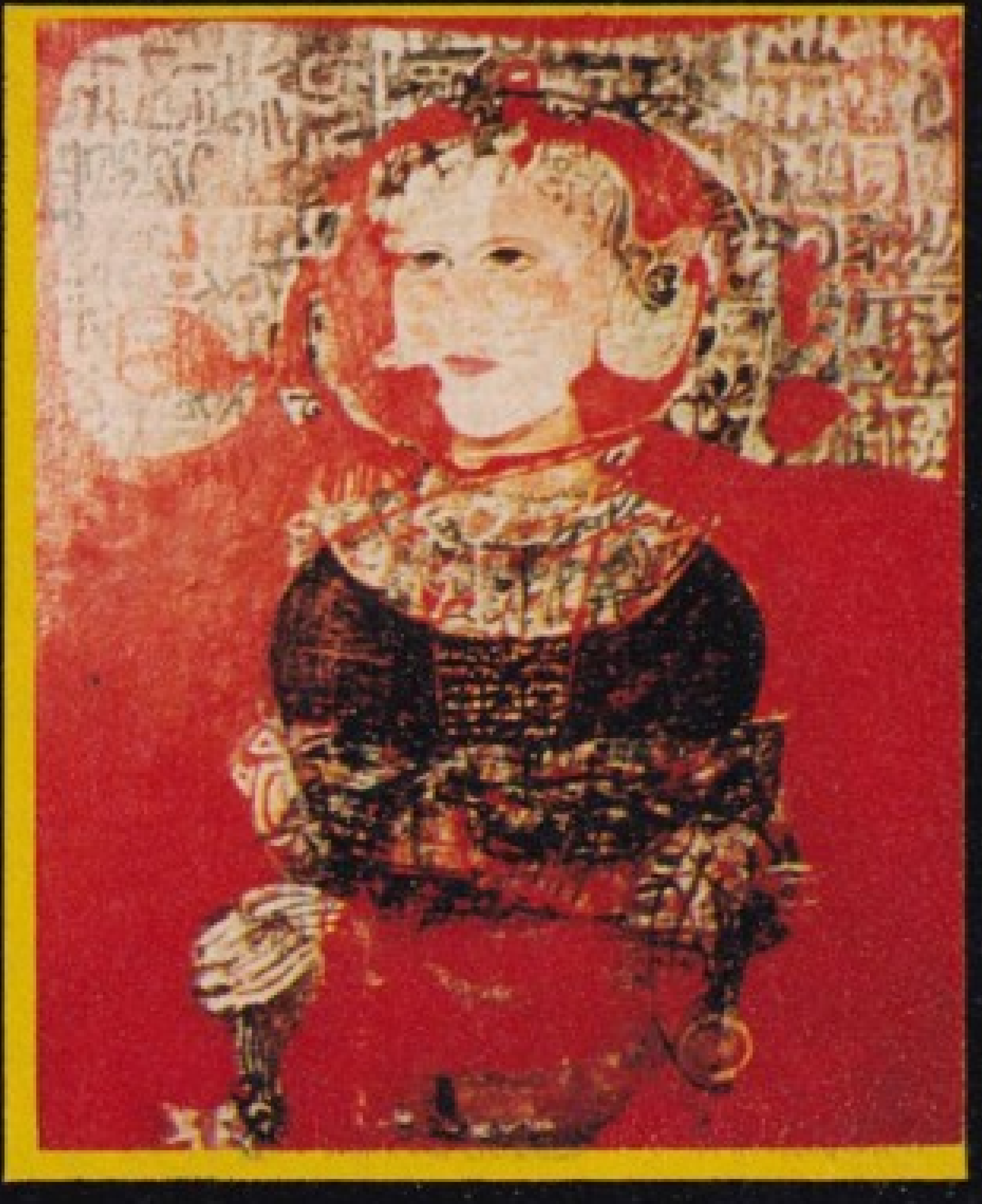

GEORGETA NĂPĂRUŞ

mintea artistului fabulează neobosit în citeva date şi repere de-o simplitate descumpănitoare. Din aceste pricini, suprafaţa pictată e prelucrată la infinit, nu-i niciodată aceeaşi. Se ştie că în macrofotografii experţii ştiu să deosebească mina maestrului intr-un tablou rătăcit intre falsuri. O macrofotografie a picturii Georgetei Năpăruş ar da surpriza unei tuşe de-o infinită varietate. E semnificativ că dorinţa de a analiza trece, in faţa unei astfel de picturi, înaintea dorinţei legitime de a te pătrunde de fluidele ei. Odată lămurit asupra gratuităţii analizei, simţi o descătuşare foarte profitabilă. Te laşi cotropit de mirificul lumii acestor imagini şi nu-ţi mai pui intrebări. Într-un fel, trăieşti contemplaţia tot atit de liber ca in natură.

Georgeta Năpăruş a avut o retrospectivă, la sala Dalles, în februarie-martie. A fost una din cele mai pasionante expoziţii din ultimii ani din ţara noastră, cu un răsunet, totuşi, măsurat. Cauza ar putea fi tocmai seducătoarea originalitate a concepţiei. Nu pentru că un mod profund original de a concepe pictura trebuie să intimpine neapărat şi o anume rezistenţă, ci pentru că — ştiind toate acestea — publicul şi chiar criticii se intreabă dacă bucuria ce-o simt la o artă atit de nouă nu-i cumva o slăbiciune. Cu alte cuvinte, există destule situaţii in care un diagnostic al valorii e pus cu prudenţă intrucit sint prea pregnante însemnele valorii. Iată o pictură de mare farmec şi care-mi place, ar parea să spună cetăţeanul, dar cine mă asigură că plăcerea nu-i vinovată ? Cine-mi spune că, in perspectiva istoriei artei, entuziasmul meu nu-i o eroare ?

Sint intrebări care se pun. Veacul douăzeci, al tuturor schimbărilor, ne-a obişnuit cu ele, cu măsură şi in bucurie. Cumpănim atent totul, inainte de-a ne-o exprima, cumpănim totul atit de nuanţat incit nu rareori pierdem din vedere insuşi obiectul operaţiunii. Asta s-ar putea numi, pină la urmă, înţelepciune, numai că e o treaptă a înţelepciunii de care n-ar trebui să fim prea mindri c-am atins-o.

TUDOR OCTAVIAN ■

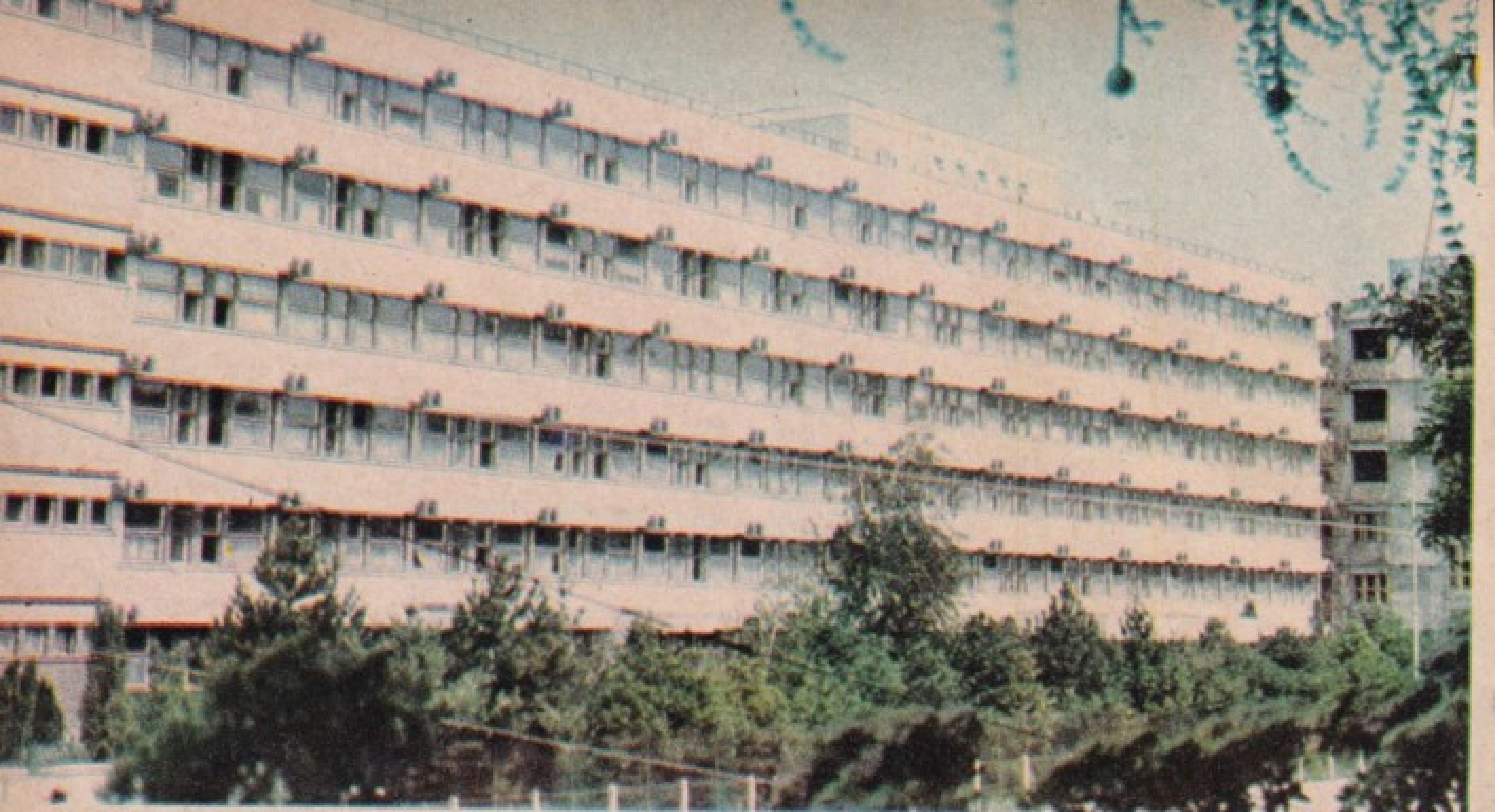

GRIJA PENTRU SĂ

Împreună cu întreaga ţară, judeţul Olt se înfăţişează în acest an ca o poartă larg deschisă unei noi etape istorice în devenirea spre comunism — mai înfloritor şi mai prosper ca niciodată. Succesele dobîndite în toate domeniile de activitate de către colectivele de muncă sînt o mărturie de necontestat a saltului spectaculos înregistrat în viaţa economică şi socială a locuitorilor acestei părţi a ţării. Ei au urcat, prin luminosul timp al socialismului, din cincinal în cincinal, muncind şi creînd cu abnegaţie şi dăruire, înălţînd cutezători cetăţi industriale, ridicînd tot mai sus cotele belşugului ogoarelor înfrăţite şi, mai presus de orice, deschizînd era demnităţii plenare a omului.

Despre grija pentru sănătatea oamenilor Oltului vom vorbi în acest reportaj. Pentru că, ştiut este, starea de sănătate a populaţiei reflectă consecinţele, îndepărtate sau mai apropiate, ale modului de viaţă, ale condiţiilor de muncă, ale sistemului social-economic în care trăiesc ei. E suficient să amintim că în trecut problema sănătăţii şi asistenţei sociale nu intra în preocupările administraţiei locale, că în prezent acestea sînt considerate probleme centrale ale activităţii lor, şi simpla spusă e în măsură a defini uriaşul pas înregistrat pe acest drum al grijii faţă de om. După cum suficient ar fi să apelăm la o prezentare comparativă a alocaţiilor bugetare în trecut şi în prezent, pentru a ne da seama de superioritatea orînduirii noastre socialiste, în care grija faţă de om este principala problemă a politicii de stat. În anul 1938, de exemplu, plata burselor, a alocaţiilor pentru construcţii de şcoli, cămine culturale şi cheltuieli sanitare, prevăzute în buget, se ridica la 172 500 lei, sumă aproximativ egală cu cea prevăzută pentru plata chiriei locuinţei subprefectului, a încălzitului şi iluminatului acesteia, pentru care în buget se prevăzuse 168 700 lei. Azi, cheltuielile pentru asigurarea sănătăţii se ridică la peste 230 milioane lei, cifră care spune mult dacă ar fi să o punem alături fie şi de cea a anului 1968 — 68 milioane lei.

Astăzi, asistenţa medicală a populaţiei judeţului Olt este asigurată de un spital judeţean cu aproape 1 500 de paturi, 4 spitale orăşeneşti — în centrele urbane Balş, Corabia, Caracal, Drăgăneşti-Olt, 3 spitale comunale — în localităţile Scorniceşti, Spineni şi Schitu-Greci —, 96 de dispensare comunale, 16 dispensare urbane teritoriale şi şcolare, 18 dispensare de întreprindere. La nivelul judeţului Olt funcţionează, de asemenea, o Staţie judeţeană de salvare, un Centru de recoltare şi conservare a sîngelui, Centrul stomatologic Slatina, Leagănul de copii şi 13 creşe, totalizînd 1 146 de locuri, unităţi de asistenţă medico-sanitară construite majoritatea în ultimul deceniu şi jumătate. Sînt în curs de realizare şi urmează a intra în folosinţă alte noi unităţi spitaliceşti — unele la sfîrşitul anului, altele în perioada imediat următoare —, printre care un spital cu 430 paturi, cu dispensar policlinic în oraşul Caracal, un pavilion spitalicesc cu 200 paturi în municipiul Slatina, blocul materno-infantil judeţean cu 480 paturi, noi dispensare medicale în localităţile Slatina, Balş, Drăgăneşti, Piatra-Olt, Valea Mare, Potcoava, Curtişoara, Şerbăneşti,

NĂTATEA OAMENILOR

Văleni, noi creșe în orașele Slatina și Balș.

Concomitent cu dezvoltarea rețelei sanitare, cu asigurarea unei mai bune baze materiale (sumele nou alocate pentru aparatură și instrumentar medical modern depășesc 45 milioane lei) și de cadre, s-au creat condițiile pentru ca o serie de specialități — cardiologie, oftalmologie, traumatologie, urologie, medicina muncii, oncologie ș.a. —, pentru care, în urmă cu cîțiva ani, bolnavii erau trimiși în centre universitare pentru tratament, să fie reprezentate în structura unităților sanitare de interes județean. Se pregătește, în continuare, constituirea secțiilor cu profil de recuperare medicală, chirurgie plastică și recuperatorie, chirurgie infantilă, cabinete de endocrinologie, gastro-enterologie și boli de nutriție. Și, pentru că tot am apelat la graiul cifrelor, atît de semnificativ în acest context, vom recurge la alte cîteva, din multele posibile, pentru a întregi tabloul spectaculosului salt înregistrat și în acest domeniu al vieții. În prezent, în unitățile sanitare ale Oltului lucrează peste 600 medici și peste 2 000 cadre medii. Calitatea asistenței acordate, îmbunătățită datorită condițiilor nou create, a condus la ameliorarea succesivă a indicatorilor sanitari. S-a redus sensibil morbiditatea printr-o serie de boli transmisibile ; altele, ca febra tifoidă, tetanosul, difteria, poliomielita nu mai înregistrează cazuri noi ș. a.

OAMENI CARE SE DĂRUIESC OAMENILOR

Să ne rupem din această lume concentrată, și trebuie să recunoaștem, seacă, a cifrelor. Să ne oprim în mijlocul celor care, neprecupețînd nici un efort, au pus umărul la realizarea ei. Îi vom numi simplu: oameni care se dăruiesc oamenilor. Descoperim printre ei o lume în care se află îmbinate pasiunea, dăruirea, entuziasmul, un entuziasm de un realism pe care, doar ei, medicii, care se bat zi de zi, ceas de ceas, secundă cu secundă cu moartea, ridicînd ștacheta vieții, sînt capabili a-l îngemâna astfel. Dr. Aneta Ciocan, directoarea Direcției sanitare județene, ea însăși exemplu de muncă și viață, de etică profesională, ar putea fi cea mai expresivă chintesență a spuselor noastre de mai înainte. Pe lîngă atît de complexele sarcini ce stau în fața unui conducător, nu le uită nici un moment pe cele ale medicului ftiziolog care este, în nopțile adînci continuîndu-și cercetările, obsedantele cercetări pentru pătrunderea în adîncurile nepătrunse încă ale ftiziologiei. Ultima comunicare științifică pe care a prezentat-o la recenta Conferință națională de tuberculoză, desfășurată în Capitala țării, este o dovadă vie a crezului ei că cercetarea în lumea medicală face parte din sarcinile cotidiene. Alte cîteva nume, care s-ar putea traduce în eforturi necontenite puse în slujba vieții, se înscriu în primele rînduri ale bătăliei pentru om : dr. Ion David, medic, director adjunct al Direcției sanitare județene cu probleme de spital, dr. Mihai Nicolae, medic, șef secție interne, secretarul Comitetului de partid sănătate, dr. Gheorghe Giurma, medic, inspector cu probleme de igienă, dr. Gabriel Calangiu, medic, inspector cu ocrotirea mamei și copilului... Lista noastră rămîne deschisă.

„MULȚUMIM CU LUMINA OCHILOR NOȘTRI"

Așa se încheie o scrisoare semnată de 8 olteni din satele județului, fericiți că după niște ani buni și-au recăpătat vederea. Simți, în fiecare semnătură, emoția celui care vede unde să-și aștearnă numele, a celui care reușește de acum singur să-și aștearnă pe hîrtie mulțumirea față de medicul-Om Mihai Constantinescu, față de colectivul care l-a îngrijit cu migală. Ei vin și depun mărturie în fața lumii că în secția de oftalmologie a spitalului, singura din județ, se rezolvă cu succes cazuri de la cele mai neînsemnate, pînă la marile intervenții chirurgicale, în care se includ și ei, cei 8. Secția lor fiind înzestrată cu aparatură modernă, la nivelul marilor clinici de specialitate.

Am putea călători, pornind de la scrisorile de mulțumire, prin toate secțiile, prin toate spitalele și dispensarele județului. Ne vom opri aici însă, consemnînd un fapt care nu suportă tăgadă. În județul Olt cei puși în slujba sănătății omului nu dezmînt încrederea acordată.

M. FLOREA ■

...MARI ŞI MICI...

Sala unui teatru pentru copii seamănă vara cu o clasă de şcoală... Parcă auzi clopoţelul, vocile copiilor, risete zglobii... Şi actorii sint în vacanţă. Alba ca Zăpada se bronzează la mare, Făt Frumos işi intăreşte muşchii inotind, iar balaurul sperie ospătarii necinstiţi. Dar teatrul, chiar în vacanţă se pregăteşte pentru a-şi intimpina oaspeţii.

Odată cu clopoţelul şcolii, bate şi gongul teatrului Ion Creangă, anunţind strinsa legătură dintre aceste două instituţii pe care o visa Alecsandri. Şi pentru că am pomenit de bardul de la Mirceşti să amintim de ultimul spectacol al stagiunii teatrului din Piaţa Amzei, Cind erau bunicii mici (Din lumea lui Alecsandri). E vorba de un spumos mănunchi de momente scenice, trasind o diagonală prin opera celui care a fost în egală măsură poet şi dramaturg : de la pasteluri, la Coana Chiriţa, intr-un vesel galop, ce oferă astfel şi o imagine exhaustivă a operei vizate. Pentru că, dorindu-se un spectacol-lecţie, reprezentaţia se supune pină la urmă cu succes rigorilor genului dramatic, fiind instructivă şi amuzantă pentru elevii claselor mari şi, de ce nu, şi părinţilor. În regia Ilenei Cirstea interpretează roluri mari şi mici numeroşi actori care cintă, recită şi dansează, folosind chiar şi travestiurile. Spectacolele-lecţii vor face parte integrantă din viaţa teatrului, ele venind în ajutorul programelor analitice ; vom vedea deci o lecţie despre Caragiale, o alta despre poezia patriotică, despre natura Patriei cintată de scriitori etc.

De un deosebit succes s-a bucurat în cadrul stagiunii estivale comedia lirică a lui Valentin Kataev, Vremea dragostei (regia Cornel Todea), în care interpretul principal G. Iencec a şi fost laureat la Festivalul teatrelor de tineret de la Costineşti.

Spicuind din repertoriul teatrului Ion Creangă să amintim de clasicii scrisului pentru copii prezenţi aici : Fraţii Grimm cu Alba ca Zăpada, Victor Eftimiu cu Înşir'te mărgărite, V. I. Popa cu Păpuşa cu piciorul rupt, G. M. Zamfirescu cu Sfirlă năzdrăvanul, Saint-Exupery cu Micul Prinţ, Lewis Carrol cu Alice în ţara minunilor, de scriitorii contemporani Mircea Sintimbreanu cu Recreaţia mare, în versiunea scenică a lui Ion Gh. Arcudean, Alecu Popovici cu Cine se teme de crocodil şi Scufiţa cu trei iezi, Tudor Popescu cu Băiatul cu floarea, Victor Tulbure intr-un antrenant şi colorat recital al Danielei Anencov Şi cu Daniela zece.

Dar pentru viitor ? Să ne adresăm deci directorului teatrului, scriitorul Alecu Popovici : „Ce noutăţi va aduce teatrul Ion Creangă" ?

— Noutăţi. Intr-adevăr noutăţi ! Trei premiere absolute, cum le numim noi, oamenii de teatru ! Va vedea lumina scenei prima piesă istorică pentru copii, scrisă de Dan Tărchilă şi inspirată din legendele vremii lui Ştefan cel Mare. Leonida Teodorescu a scris penru noi o subtilă şi graţioasă piesă, ca un sunet de clavecin, închinată purităţii sufleteşti.

Irina şi Topka, o piesă-dezbatere este şi cea a lui Al. Mitru (în colaborare cu C. Mateescu) Avionul de Cluj, ce aduce la lumina rampei destinul unui adolescent neliniştit. Să mai adaug două premiere absolute : Pană de cauciuc, piesă-reportaj de N. Iordanov şi insolita Goana după fluturi a subtilului ironist care a fost Bogdan Amaru. Să mai adaug la enumerare veşnic tinăra comedie a lui Shakespeare — Doi tineri din Verona ; sintem în continuare în căutarea unei piese bune din viaţa pionierilor. După cum vedeţi, ambiţii mari, dorind să aducem la lumina rampei, lărgindu-ne tot mai mult sfera de preocupări şi spre publicul de vară, piese pentru tineri, adolescenţi, maturi de toate virstele. Reprezentaţiile noastre solicită eforturi complexe — de la cintec la dans şi acrobaţie — deci calităţi majore pentru un gen considerat, din păcate, minor, chiar de unii cronicari cu zimbete superioare şi suficienţă. Năzuim să însoţim deci publicul tinăr — de la şoimi cu, să zicem, Scufiţa, la pionieri cu Recreaţia mare, la adolescenţi cu Micul Prinţ şi la tineri cu Shakespeare. Nu vom precupeţi nimic, pentru că am dori să ne însuşim în întrecere cu noi înşine celebrul dicton — Citius, altius, fortius.

VALERI MORARU ■

Cîte ceva despre MODA '81

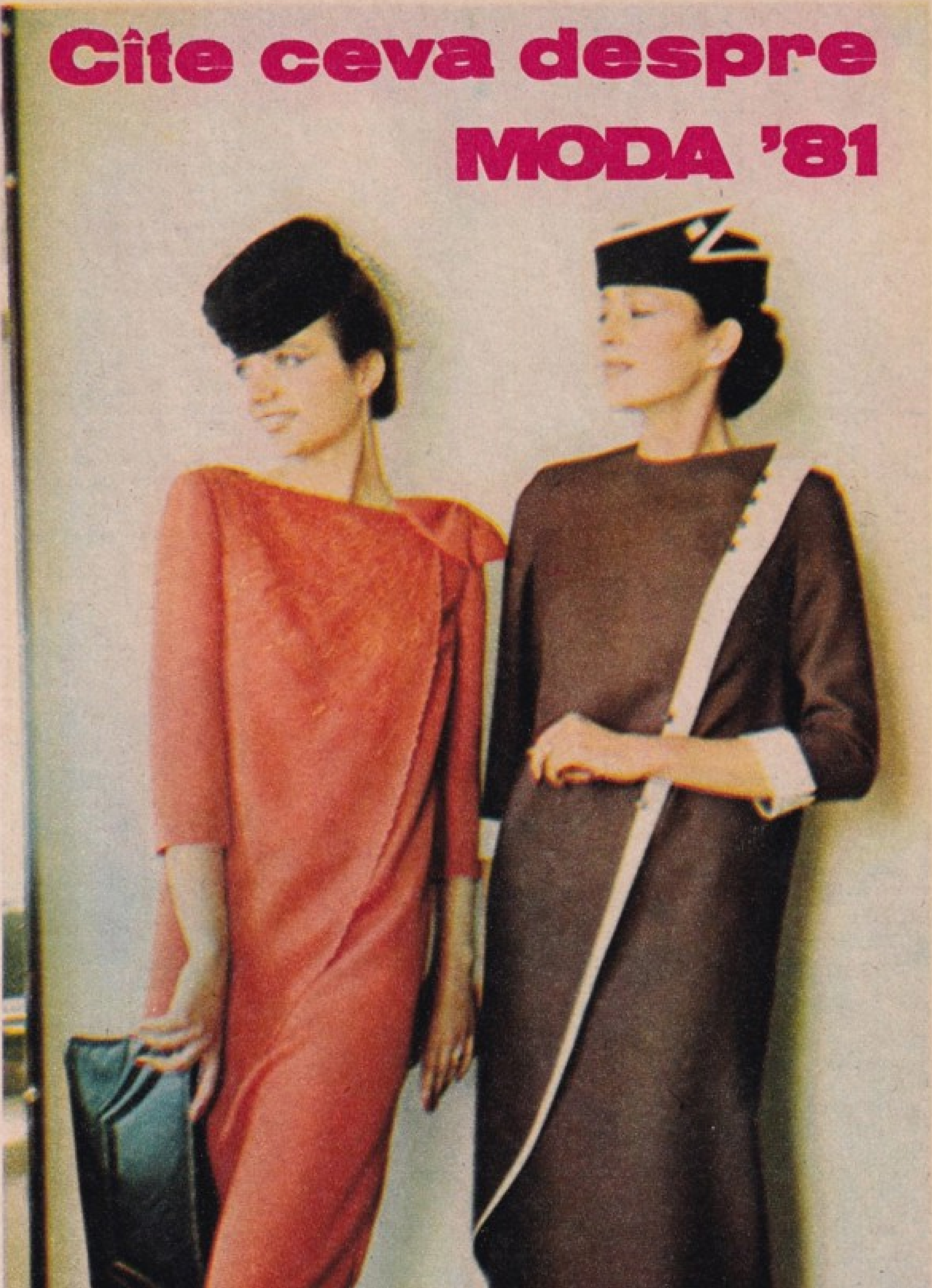

Nu ne putem face decît datoria faţă de acest sezon al modei, fără a avea pretenţia de a şi impune modelele alese. Căci, trebuie să mărturisim încă la începutul acestor rînduri, nu sîntem de meserie şi nici nu lucrăm în domeniul artei vestimentaţiei, dar, din simţ practic şi, mai ales, din dorinţa de a propune acele modele care ni se par a da un exemplu al bunului gust al creatorilor lor, ne-am grăbit a susţine acest colţ de modă al Almanahului „Flacăra" 1981.

Pentru documentare, am răsfoit revistele de specialitate , reţinînd numai acele modele care le-am bănuit mai pe gustul general al cititoarelor ; am luat legătura cu creatorii de modele, un exemplu ar fi tînăra creatoare Croitoru Ana, de la Casa de mode a UCECOM-ului ; am colindat prin magazine şi am participat la cîteva parade de modă aflînd cîte ceva despre Moda anului 1981. Iată ce :

Referindu-ne la culorile ce se vor purta în acest an trebuie să subliniem faptul că albul şi negrul sînt vedete, separat sau în combinaţii asortate, că roşul revine cu paşi decişi, dînd la o parte lilaul şi griul de anul trecut. În ciuda acestor trei culori forte, paleta generală a culorilor tinde spre pastel, spre culorile stinse, în nuanţe dulci, marcate şi înviorate doar de garniturile contrastante (pentru că, o spunem acum, anul acesta se poartă garniturile, broderiile, bordajele, bentiţele şi combinaţiile). Olivul, galbenul — în tonurile sale mai grizate — bleul azur, apoi albastrul bleumarin, cu irizări de fildeş, bleu lavand, grej, citron stins, vernil, muştar ...în tonuri mai grizate, cu aspectul şi intensitatea culorilor mai diminuată. Li-

laul se pierde, iar în vară bleumarinul ecru se va instaura vedetă. Atît despre culori. Materialele trebuie să fie suple, moi. Se poartă jerseul subțire, dar și bucleul, se poartă ecosezul dar și dungile, se poartă țesătura mată dar și lameurile, care revin în modă cu mult curaj. Catifeaua, — atît cea netedă, mătăsoasă cît și cea reiată — rămîne în tonul modei și pe placul creatorilor. O noutate — sînt foarte căutate materialele cu jocuri în țesătură — cu linii lucioase alături de altele mate. Acest joc, între mat și lucios, ajută la farmecul ansamblurilor vestimentare, dar, mai ales, asemenea țesături vor fi folosite pentru executarea taioarelor elegante, de ocazie. Pentru cele sport, ca și pentru pardesie, twids-urile rămîn în atenția modiștilor.

În privința siluetelor modei 1981 trebuie să remarcăm gentilețea celor ce o decid. Aici siluete de diferite calibre se pot încadra în măcar una din cele trei aflate pe podium. Astfel se poartă silueta dreaptă (mă refer la croiul îmbrăcămintii !) în formă de dreptunghi, silueta în formă de x, adică cu elemente petrecute, sau care să marcheze talia, lăsînd în partea de jos mai multă largheță, eventual cloș, și, în sfîrșit, silueta trapez — adică umerii marcați mai mult îngustîndu-se linia spre partea de jos.

Umerii rămîn și în acest an marcați, dar nu cu exagerare. Se pune accent pe linia tubulară, ușor conicizată care, într-un fel, avantajează.

Paltoanele, începem cu ele pentru că sîntem în plin sezon, vor fi mai puțin tighelite. Acum se pune mai mult accent pe croială. Ea să fie simplă, nu sofisticată, nu complicată, dar elegantă. Talia paltonului trebuie marcată cu cordoane late din piele. Ca noutate apar culisajele fragmentate, adică plasate pe porțiuni, pe șolduri, sau la spate, care se desprind foarte elegant de sub lățimea cordonului. Gulerele sînt mai mici, reverele aproape dispar, iar gulerele șal dispar complet lăsînd loc acelui guler ridicat, gen tunică. Butonajul este ascuns, nasturii pot să fie în culori contrastante, dar asortate. Și, din nou o noutate, în acest an se poartă foarte mult închiderea asimetrică. Buzunarele vor fi mai mult ascunse și mai puțin aplicate. Și ele se pot așeza asimetric, chiar și la pardesie sau taioare. Lungimea s-a scurtat simțitor. Fusta abia acoperă genunchiul, iar pardesiul sau paltonul va trece cu puțin peste lungimea rochiilor. Mini-ul se arată la orizont... Un element nou — reapar **jachetele** ce vor însoți fuste din același material, sau din material asortat. Treisferturi sau ceva mai lungi, încadrîndu-se în acele șapte optimi ai lungimii noastre jachetele sînt foarte practice. Se pot purta și la pantaloni, care rămîn în vogă, dar foarte înguști în partea de jos și mai bogați înspre șolduri. Unele jachete se pot croi fără guler, nebutonate, foarte practice toamna purtate peste rochii.

La **pardesie** apar încrustațiile de cute, atît pe șolduri cît și pe tot diametrul corsajului. Închiderea asimetrică ne obligă la cambrarea lui mai mult. Reverele foarte mici, dar mai ales se preferă gulerul tunică.

Și la **costumele taior** se păstrează asimetria. Chiar și la fuste, care în general se vor purta înguste, dar pot suporta încrustații de cute pe lateral, spre tiv, dispuse asimetric (adică numai într-o parte, de pildă). Cute asimetrice, despicăturile adînci, bordajele din material coordonat (uni cu imprimeuri, dungi cu carouri etc) sînt doar cîteva elemente ce vor în-

MODA '81

frumusețea linia dreaptă a fustelor.

Umerii sînt cei care determină silueta. Ei vor fi subliniați de o croială amplă, bogată. Talia marcată prin cordoane, corsete, fronseuri, culisaje. Şi aici o noutate — talia se lungeşte puțin, mai jos de linia ei obişnuită, fiind asociată cu lărgimea fustei, lucrată în cloș, pliseuri sau cute călcate.

Rochiile aduc elementele cele mai noi în moda actuală. Linia coloristică a materialelor trebuie neapărat punctată de cordoane, încrustații, volane (repetate la tiv, la guler) contrastante. Partea de sus a corsajului e bine să fie complet dreaptă, necambrată. Din nou mîneca treisferturi se iveşte în moda anului. Decolteul barcă va fi concurat de volanele, pliseurile, gulerele şi încrustațiile adunate în jurul gîtului ce vor însoți modelul rochiei. Pe piept, pe mîneci, la tiv se pot face broderii sau încrustații în forme romboidale, în general sugerînd linia frîntă. Executate din materiale diferite, aici gama e foarte largă, depinde de imaginația fiecăruia, acestea dau o notă de eleganță în plus. Rochia cu bretele, recomandată nu numai pentru sezonul cald ci şi pentru cea de seară, dreaptă, tubulară rămîne la modă ! Nu renunțați la ea.

Rochia sport păstrează buzunarele aplicate asimetric, încrustațiile executate

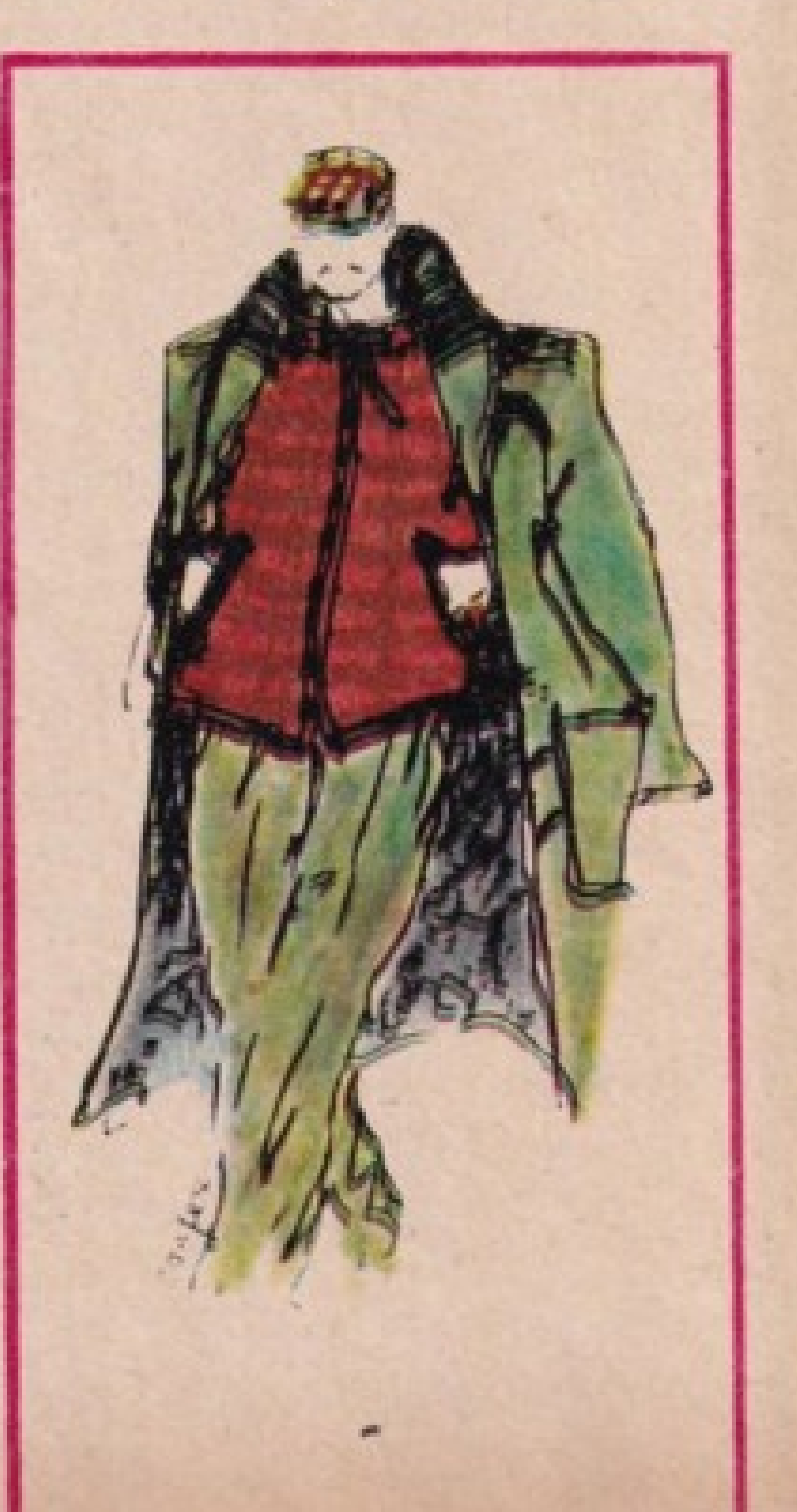

pe plătcuțele atît de tinerești, culisajele din talie vor da o notă de bun gust modelelor.

Bluzele rămîn în general în linia modei anului trecut, cu acele amănunte atît de feminine pornite de la croiala lejeră, suplă la care se adaugă asimetria, jabourile, fundele, gulerele mici, aproape o bentiță. La toate. o poșetă plic și un pantof cu tocul puțin mai gros vor adăuga un plus de eleganță.

Moda masculină este sobră, orientată atît spre clasic cît și spre sport. Eleganța costumelor bărbătești va fi dată de țesătura stofei și de culoarea aleasă. Brunul e culoarea dominantă (nu numai la bărbați, se înțelege !)

Sacourile se scurtează față de anul trecut. Panta-

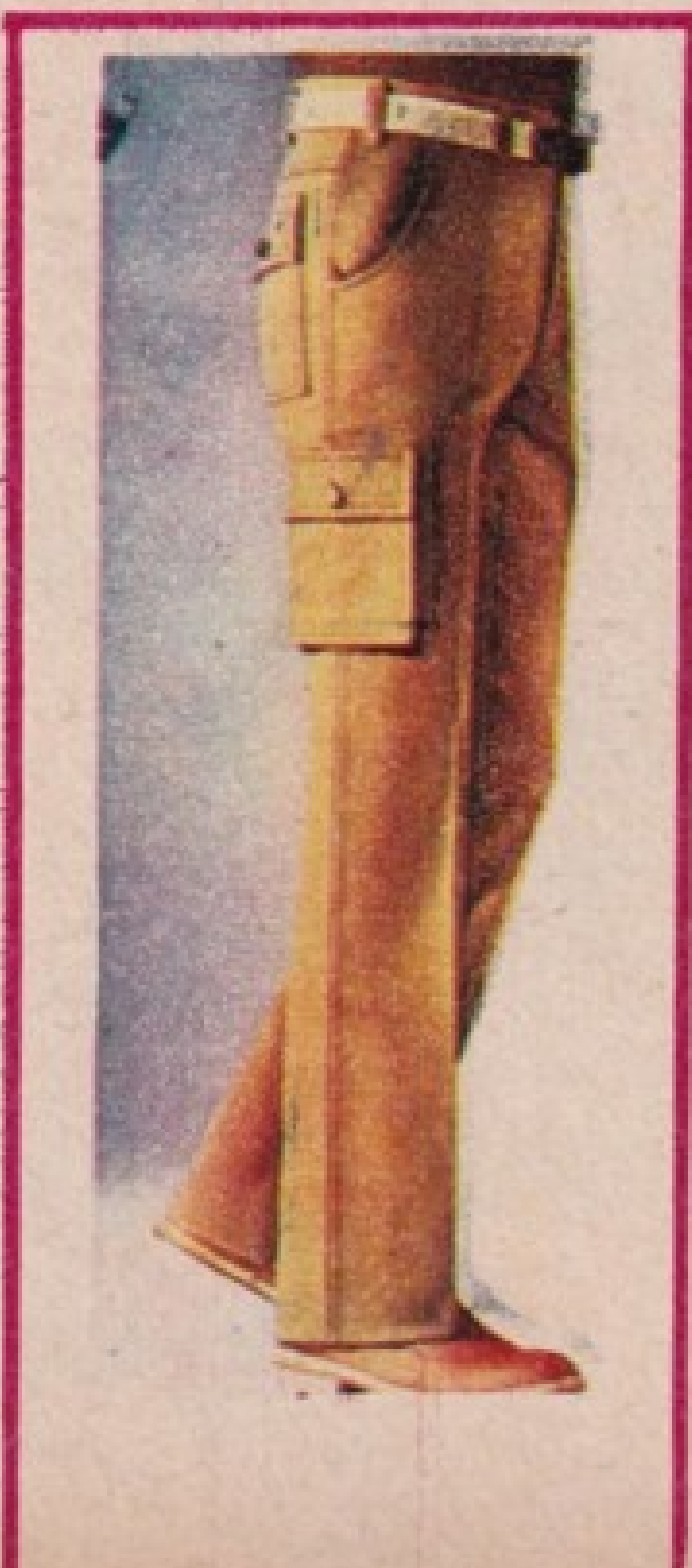

MODA '81

lonii îşi menţin faldurile de la şolduri, avînd o lăţime în partea de jos de 22—26 cm. La bărbaţi croiala se orientează către sugerarea a două siluete : una dreaptă şi alta amintind litera V. Umerii drepţi şi accentuaţi, dar linia e largă, fluidă nu marcată în talie.

Jachetele sport acoperă genunchiul şi vor fi tighelite, gen matlasaj, (matlasajul e foarte indicat şi-n moda feminină) cu culori contrastante. Butonajul coborît şi, uneori, se va păstra un singur nasture (la sacouri), avînd ca efect alungirea reverului, care a devenit foarte îngust. Apare şi în moda masculină asimetria, în special la produsele sport, unde buzunarele vor fi subliniate cu clape, fermoare, tighele, sau intervenţii din tricot.

La costume reverele înguste şi neapărat cu vestă. Cămăşile vor avea gulerul foarte mic, foarte îngust terminat cu colţ sau rotunjit.

Vă asigurăm că, dacă veţi respecta întocmai aceste detalii de modă veţi atinge parametrii eleganţei anului 1981. Nu vă dorim decît succes ! Şi dacă nu reuşiţi a ţine pasul, consolaţi-vă cu cîteva lucruri tricotate, pentru că, aflăm în ultima clipă — tricotajele încă se mai poartă. Un ochi pe faţă, un ochi pe dos şi aşa trece anul, şi moda anului 1982 cine ştie cum va mai fi ! ?

CORNELIA BARBU ■

Lerui ler la ferestrele viitorului

De aproape două mii de ori la rînd, la marea sărbătoare a confluenţei dintre ani, copiii satului românesc au colindat din casă-n casă, aducînd cu ei atmosfera tonică a unei noi speranţe, a unei nestrămutate increderi într-un an mai bun. Imbrăcind straie de sărbătoare, cu toiege-n miini, constituindu-se în cete, mici grupuri de inimoşi, adevărate nuclee ale unei prime forme de intovărăşire tradiţională in consolidarea spiritului de colectivitate, intrajutorare şi solidaritate în acţiuni temerare — la miez de noapte, pe uliţele intunecoase ale satului de odinioară, inotind prin troienii de zăpadă, infruntind gerul şi luptindu-se cu haitele de ciini — ei, copiii, cintau cu glasurile lor cristaline, la ferestrele gospodarilor, urări de bine, belşug, fericire şi sănătate. Actori şi deopotrivă spectatori ai spectacolului ei întruchipau rostul şi sensul unui ceremonial şi ritual totodată, trecind cu bărbăţie o primă probă a curajului civic, a primei manifestări artistice pe marea scenă a satului, a cunoaşterii directe a familiilor, sătenilor. Bucuria pentru consolidarea unei familii cu asemenea temerari este exprimată şi de o colindă din Oltenia, zisă în Ajunul Anului Nou :

Măi ferice, măi ferice,
Oi leroi, da leroi ler !
Măi ferice de-acest om bun
C-are fii şi-are nepoţi,
Oi leroi, da leroi ler !
Şi stau jur prejur de masă,
Parc-ar fi-un pom înflorit,
Pica-şi toamna de rodit.
Rodu-n codru să-nrodească
Acest om bun
să-mbogăţească

Ca măr dulce-n primăvară
Sara bună d-astă sară
La anul și la mulți ani ! (1.)

Pe meleagurile Oltului, la deal sau la cîmpie, prin noaptea-ntunecoasă și pe ulițele introienite, pilcurile de copii cu sorcove și steluțe, cu plugușoare și buhaie, cu tălăngi, clopoței și harapnice, înviau o stare sărbătorească plină de veselie, zumzet și freamăt. În părțile Olteniei, ca și ale Transilvaniei, copii colindători numiți „pițărăi" atingeau cu toiegele lor stîlpii de la porți, tocurile ușilor, parmacii grajdurilor și ai hambarelor, grinda caselor, scormoneau cu bețele în cărbunii din vatră, pentru a aduce noroc și belșug. Urarea „pițărăilor" din Oltenia și Muntenia este asemănătoare celor din Hunedoara, Bihor, Maramureș și Dobrogea, vizînd împlinirea unui ideal de bogăție în tot ceea ce constituia gospodăria tradițională :

Bună-i ziua lui Ajun
Că-i mai bună-a lui Crăciun,
Într-un ceas bun !
Porci grași unsuroși
Să-i minînce oameni
sănătoși,

Boi trăgători,
Stupi roditori,
Cai încurători,
Oi linoase,
Vaci lăptoase,
Pui de găină,
Pui de rață,
Pui de toate animalele,
Bani și sănătate ! (2.)

Această urare din Mehedinți glăsuiește întocmai ca o alta, din Dobrogea :

Ciurlai leasa, leasa,
Caii-ncurători,
Boii trăgători,
Porcii rîmători,
Vacile lăptoase,
Oile linoase,
Stăpînu să trăiască
Să le stăpînească ! (3.)

sau din Maramureș :

Chiraleisa, leisa,
Grîu de primăvară,
Și prin pod și prin cămară,
Și prin tindă și p-afară,
Cîte paie în coteț
Atîția pețitori s-aveți,
Cîți cărbuni în vatră,
Atîția pețitori la fată ! (4)

În Bihor, „pițărăii", purtînd clopoței în mîini sau la gît, intrînd în curtea gospodarului, „țingălesc", adică sună din clopoței să-i audă gazda și să se pregătească. Ei înconjoară casa, grajdul, cotețele, sunînd din clopoței și zicînd :

Țingalesa, mandalesa,
Stogul cît casa,
Prinosul cît masa !
Rodu-n boi,
Rodu-n oi,
Rodu-n vaci !
Tăt de-aieste ni-o fost dragi.
Cîți cărbuni în vatră,
Atîția boi în poiată,
Cîte păsări zburătoare,
Atîtea vaci mulgătoare !
Cîte paie pe coteț,
Atîția copii s-aveți !
Cîte paie pă poiată,
Atîția copii pă vatră ! (5.)

Specifică Munteniei este urarea cu sorcova, un buchet mare de flori din hîrtie în diverse culori, cu poleială, beteală și în vîrf cu un mănunchi de busuioc. Odinioară se sorcovea cu ramuri de măr, de păr sau de trandafir, înmugurite și chiar înflorite. Atingînd de mai multe ori, ritmic, pe membrii familiei colindate, copiii urează sănătate și belșug, transfigurînd o viziune de aleasă frumusețe :

Sorcova, vesela,
Să trăiți,
Să-mbătrîniți,
Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir
De trandafir,
Ca merii
Ca perii
În mijlocul verii !
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata,
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul !
La anul și la mulți ani ! (6.)

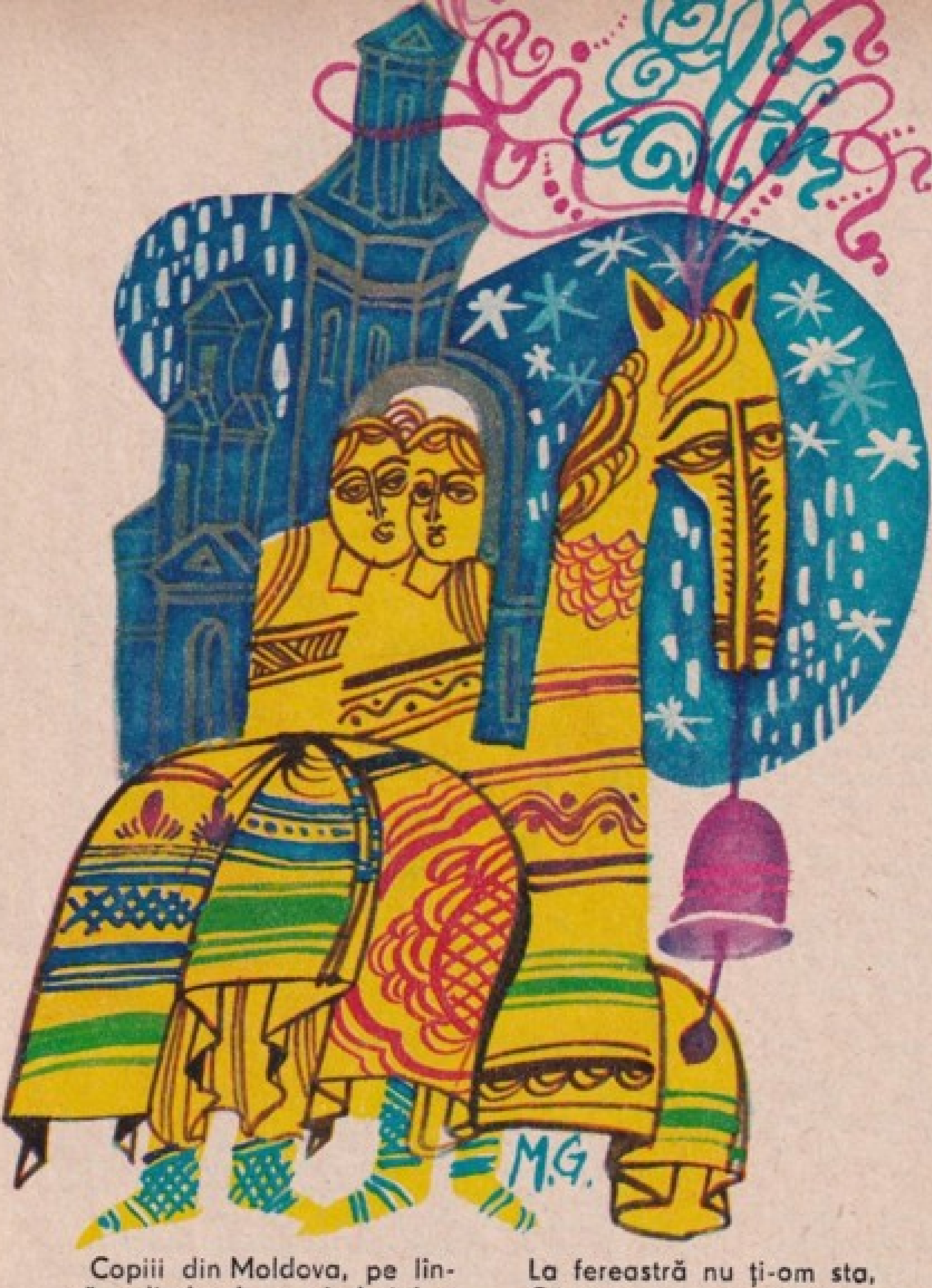

Copiii din Moldova, pe lîngă colindatul cu buhaiul și plugușorul, mai merg și cu „semănatul", aruncînd în casa colindată boabe de griu, orz sau mei, ori simbolizind gestual, în timp ce urează :

Să ningă, să plouă,
Să picure rouă,
Griu să-ncolțească,
S-aducă nădejde
Trecind de primejdie,
Copiii să crească,
Mulți ani să-nflorească ! (7.)

Pentru urările lor, copiii sînt omeniți cu daruri : colaci, covrigi, mere, nuci, pere, alune și bani. De cele mai multe ori, în urările adresate de ei se face aluzie la darurile ce trebuie să le ofere gazda, ca în acest text din Huedin :

Puică neagră bagă-n sac,
Scoală, gazdă, dă-ni colac,
De ni-i da, de nu ni-i da,
La fereastră nu ți-om sta,
Că ni-i scurtă bondișca
Și ne temem c-om-ngheța. (8.)

Obiceiul colindatului copiilor și urările lor, pline de poezie și farmec, întruchipează un mod de viață propriu ospitalității românești, dominat de bucuria apropierii dintre oameni, de dorința pentru mai bine, mai mult, mai frumos. Colindul copiilor este o punte de lumină de la un an la altul, o fereastră larg deschisă spre viitor. Rădăcinile lui sînt înfipte adînc în viața poporului nostru, identificîndu-se cu însăși epoca de formare a neamului, căci unele din urări sînt aidoma celor din documentele latine tîrzii publicate de Du Cange[9] și traduse de S. Mangiuca[10], documente relevante în acest sens : „În prima zi a lui ianuarie la Roma, intrînd copiii în case, poftesc binețe... Acestea sînt iocuri îndătinate la romani în zilele prime ale lui ianuarie. În ajunul (noaptea) calendelor copiii se scoală de timpuriu și iau cu dînșii un scut. Unul dintrînșii e travestit într-o mască și cu o pită la gît legată. Fluierînd, ei bat într-o timpană (cobză), merg din casă în casă, se string în jurul scutului, pe cînd timpana sună și masca urează. După terminarea acestui joc, primesc de la stăpînul casei daruri precum dînsului place a da. Astfel fac de la casă la casă. În acea zi mănîncă din tot felul de legume. Iar dimineața se scoală doi copii dintrînșii, iau ramure de olivu (măslin) și sare și, intrînd prin case, salută casa astfel : în astă casă să fie bucurie și veselie, cîți fii mititei, atîția purcei și tot atîția miei, poftind și de toate cele bune, apoi înainte de răsăritul soarelui mănîncă sau miere sau altceva dulce spre a le purcede dulce tot anul fără ceartă și fără lucruri grele".

În ciuda vechimii lor de aproape două milenii, aceste urări sînt actuale, căci viața, cu toate primenelile și evoluția ei de la an la an și de la epocă la epocă, este în permanență actuală prin dorința de frumos, de prosperitate și de progres. Această dorință este întruchipată și de urările copiilor — acest simbolic „lerui-ler" cîntat la ferestrele viitorului.

I.C. MOANȚĂ ■
Desene de
MIHAI GHEORGHE ■

---

[1] Mohanu, C., Fîntina dorului. Poezii populare din Țara Loviștei, București, 1975, p. 144—145 ;
[2] Pop. M., Obiceiuri tradiționale românești, București, 1976, p. 43 ;
[3] Mihalcea, Gh., La fîntina de sub deal. Folclor poetic nord-dobrogean, Tulcea, 1971, p. 14 ;
[4] Arhiva Institutului de cercetări etnologice și dialectologice, București, mgt. 3985 d. Sîrbi, Budești, Maramureș ;
[5] Maria Ioniță, Flori din Apuseni, Cluj-Napoca, 1978, p. 253 ;
[6] Mohanu, C., loc cit. p. 157;
[7] A.I.C.E.D., mgt. 1560 j. Fundu Moldovei, Suceava ;
[8] Mîrza, Tr., s.a., Folclor muzical din zona Huedin, Cluj-Napoca, 1978, p. 84 ;
[9] Du Cange, Glossarium mediae et infimae latinitatis, Paris, 1844, III, p. 962 ;
[10] Mangiuca, S., Călindariu... pe anul 1882, Brașov, 1881, p. 18.

Şi la Timişoara

„...bucătăria e o artă, atunci cînd bucătarul e artist”

Pe intreg teritoriul timişorean funcţionează 171 unităţi de alimentaţie publică. În afara restaurantelor clasice, in oraşul de pe Bega mai există numeroase unităţi cu autoservire repartizate pe intreg teritoriul oraşului, cofetării, unităţi gospodina, bistrouri, cafe-baruri, bodegi, patiserii, bufete de incintă şi restaurante cu profil lacto-vegetarian. În toate aceste unităţi, aproape 2 500 de ospătari, bufetieri, cofetari, bucătari, patiseri cu o bună pregătire profesională sint la dispoziţia clientelei pasagere, dar mai ales stabile, totdeauna cu zimbetul pe buze, gata pentru a veni în întimpinarea dorinţelor clientului.

În alimentaţia publică timişoreană, versurile lui Al. O. Teodoreanu : „Nu-i loc pentru estet să fie trist / Căci şi bucătăria e o artă / Atunci cind bucătarul e artist" a căpătat de mult statut de principiu, motiv pentru care in orice unitate, calitatea preparatelor este ireproşabilă.

Cu aceste ginduri despre realităţile din alimentaţia publică timişoreană, am pătruns in biroul tovarăşei Emilia Orban, directoare adjunctă a Întreprinderii comerciale de stat pentru alimentaţie publică din Timişoara.

— Ceea ce pot să vă spun, in plus faţă de ce aţi remarcat dv., este că intreprinderea noastră, prin toate unităţile sale, satisface zilnic peste 60 000 de consumatori, lucru ce nu este chiar atit de uşor. Dacă am avut reuşite, aceasta se datoreşte muncii asidue şi temeinice pe care o desfăşurăm zi după zi, cu personalul aflat faţă-n faţă cu consumatorul, pe de o parte, iar pe de altă parte, datorită unei aprovizionări ritmice, diversificate şi novatoare. Am reuşit să alcătuim in aşa fel meniurile incit să obişnuim consumatorul cu produse pe bază de zarzavat şi lactate, care sint sănătoase şi hrănitoare. Ca noutate, doresc să amintesc redeschiderea **Grădinii Bănăţene**, intr-o ambianţă care se incadrează perfect peisajului, in care se află amplasată această unitate. Ne mai lăudăm cu simigeria din centrul oraşului, unde, in afara covrigilor calzi, produselor cu gem şi a minunatelor checuri, am introdus şi bragă, băutură mai puţin solicitată pe aceste meleaguri, dar care pină la urmă s-a impus. Apreciem că fiecare băutor de bragă este un băutor mai puţin de bere ori alcool, şi asta ne bucură foarte mult. De asemenea, in multe localuri am introdus berea la halbă, revenind astfel la o mai veche tradiţie. În Timişoara mai avem o unitate foarte solicitată : rotiseria **Puiul de aur**, unde se pregătesc fel de fel de preparate din carne de pui, care mai de care mai gustoase. Nu o dată ne-a fost dat să surprindem mirarea clienţilor in ce priveşte varietatea mincărurilor care se pot obţine, cu puţină inventivitate, din carnea de pui. Şi ne bucurăm.

Acordăm o mare atenţie unităţilor cu autoservire, in ciuda părerilor unor consumatori care cred că atenţia noastră este indreptată numai spre marile unităţi. În fiecare restaurant cu autoservire se prepară zilnic peste 100 de feluri de mincare, mult mai mult decit în unităţile clasice, tocmai datorită atenţiei pe care o acordăm acestor unităţi foarte solicitate. Astăzi, cetăţeanul este grăbit şi preferă unităţilor clasice, restaurante rapide. Este o realitate.

DAN BIRLĂDEANU ■

BURSELE

Dincolo de frison și mister

CE SÎNT, DE CE AU APĂRUT, PENTRU CE EXISTĂ, CUM FUNCŢIONEAZĂ, CINE PIERDE ŞI CINE CÎŞTIGĂ

Spectacolul ce se desfăşoară dincolo de peretele de sticlă pare confuz. La o simplă privire nu se poate înţelege mai nimic din acel du-te-vino neîntrerupt, din agitaţia ce se arată parcă dezlinată, dezarticulată, lipsită de coerenţă. Aceasta este prima impresie pe care o încearcă vizitatorul, aici, la bursa din Londra. Ca şi în cazul tuturor celorlalte burse, vizitatorului nu i se permite să pătrundă în marea sală de negocieri, în care au acces doar funcţionarii bursei şi agenţii de schimb ce efectuează tranzacţiile în numele clienţilor lor. În numele şi nu în prezenţa clienţilor lor, întrucît şi acestora le este interzis accesul în bursă.

Să privim, însă, mai atent, din încăperea special amenajată, spectacolul ce se desfăşoară cu un palier mai jos, în sala de şedinţe a bursei. Se poate observa, în jurul unor panouri, pe care sînt schimbate mereu anumite cifre, cum se formează grupuri de negociere. În faţa panourilor se află un funcţionar al bursei căruia participanţii la negociere (agenţii de schimb) i se adresează.

— Cum stă „Shell“ ?

— 540—542 (pence).

Cu acest dialog demarează — la bursa din City-ul londonez — acea operaţiune în jurul căreia, de la începuturile şi pe toate meridianele existenţei ei, gravitează, se împletesc şi se înfruntă complicate şi greu de pătruns interese economico-financiare, se ţes şi se destramă felurite şi fabuloase iluzii, se consumă, în euforie sau marasm, dezlănţuite pasiuni (demne poate doar de clocotitoarele stadioane braziliene) şi deasupra căreia, cel puţin pentru nespecialişti, pluteşte nealterată o undă de mister : tranzacţia bursieră. Interlocutorii dialogului sînt „broker“-ul şi, respectiv,

„jobber“-ul — cele două principale verigi ale unei organizări strict specifice bursei din Londra. „Broker“-ul este agentul de schimb ; el angajează tranzacţia în numele clientului şi execută exclusiv ordinele de vînzare sau cumpărare ale acestuia. Pentru efectuarea tranzacţiei el se adresează „jobber“-ului, care nu are nici o relaţie cu publicul, nevenind niciodată în contact cu deţinătorii de acţiuni. La alte burse, cumpărările şi vînzările de titluri de valoare bursiere (acţiuni, obligaţiuni, bonuri de tezaur, diverse certificate de investiţii) sînt efectuate prin mijlocirea misiţilor (agenţilor de schimb), fără intermedierea „jobber“-ilor. Principiul este, însă, în esenţă, similar, astfel încît cazul bursei din City-ul londonez rămîne relevant. Aici, „jobber-ul este negociatorul angrosist de acţiuni ; el cumpără sau vinde, în propriul său cont, titlurile bursiere, constituind de fapt mecanismul propriu-zis al pieţei pe care o reprezintă bursa.

Agenţii de schimb şi mecanismele bursiere

Vînzînd la preţuri uşor superioare celor la care cumpără — aceasta este şi semnificaţia celor două cote pe care le indică, în răspunsul său, la întrebarea „broker“-ului — „jobber“-ul îşi procură fondurile cu care îşi finanţează activitatea şi din care îşi realizează profiturile. În acelaşi timp, „jobber“-ul — prin intermediul căruia se fac tranzacţiile — are posibilitatea, în scopul sporirii propriilor profituri, de a influenţa, într-o măsură, nivelul cursului acţiunilor. Numai într-o măsură, pentru că, pe de o parte, mai mulţi „jobber“-i concurenţi execută tranzacţii cu aceleaşi acţiuni în bursă (concurenţa slăbindu-le reciproc capacitatea de manevră), iar pe de altă parte, pentru că dialogul amintit, pe care îl poartă cu diverşii agenţi de schimb, păstrează strict rigorile unei atitudini evazive, prin care se evită ca negociatorul angrosist de acţiuni să cunoască dinainte intenţia agentului de schimb. Acesta din urmă formulează întrebarea „cum stau“ şi nu „cum vinzi“ sau, respectiv, „cum cumperi“ acţiunile... (cutare), iar „jobber“-ul este, ca atare, obligat să indice două cote, prin care îl informează pe „broker“ asupra ambelor preţuri (de vînzare şi de cumpărare). Astfel că, în esenţă, oscilaţia cursului acţiunii, în jurul valorii nominale a acesteia, depinde de cererea şi oferta unora sau altora din acţiuni. „Jobber“-ul va putea, de fapt, să ridice cursul unor acţiuni pe care le vinde numai dacă cererea pentru acţiunile respective va creşte, cu alte cuvinte, în situaţia în care comenzile de cumpărare pentru aceste acţiuni din partea diferiţilor „broker“-i vor spori. Invers, „jobber“-ul va putea să coboare cursul unor acţiuni pe care le cumpără numai dacă oferta acţiunilor respective va creşte, cu alte cuvinte în situaţia în care comenzile de vînzare a unor asemenea acţiuni din partea diverşilor „broker“-i vor spori.

În ambele cazuri, „jobber“-ul nu numai că va putea — dar va fi chiar obligat — să modifice, în sensul arătat, cursul acţiunilor : el este determinat să procedeze astfel de însăşi condiţia menţinerii sale pe piaţă. Dealtminteri, faptul că „jobber“-ul se va menţine pe piaţă (în bursă) doar atîta vreme cît, în ansamblu, valoarea vînzărilor efectuate reuşeşte să compenseze valoarea cumpărărilor sale, îl transformă pe acesta într-un barometru al situaţiei unora sau altora dintre acţiuni. La o cerere masivă pentru anumite acţiuni el va fi nevoit să ridice preţul acestora, pentru a-şi procura fondurile cu care să poată cumpăra alte acţiuni cu cursuri în scădere, care i se oferă spre achiziţionare. În schimb, la o ofertă masivă de anumite acţiuni, el va fi împins, implicit, să coboare preţul acestora, pentru a rezista financiar cumpărărilor. După cum, atunci cînd oferta unor acţiuni trece de anumite limite, nefiind însoţită de nici o tentativă de cerere, „jobber“-ul va fi nevoit, din aceleaşi considerente, să oprească achiziţiile — semnal de alarmă ce, adesea, poate declanşa procesul care, după complicate proceduri, se sfîrşeşte cu declararea în stare de faliment a companiei emitente a acţiunilor respective.

Toate tranzacţiile — negociate verbal — sînt notate cu stricteţe de către „jobber“-i şi „broker“-i în carnetele personale şi, ulterior, în urma confruntării şi verificării, sînt, prin acte oficiale, comunicate zilnic (după încheierea şedinţelor bursei) clienţilor : cumpărătorilor în vederea achitării de către aceştia a valorii acţiunilor achiziţionate şi, respectiv, vînzătorilor, în vederea restituirii către aceştia a sumelor reprezentînd contravaloarea acţiunilor pe care le deţinuseră. De asemenea, tot prin acte, sînt anunţate companiile emitente ale acţiunilor, pentru ca acestea să opereze, în registrele lor, schimbările posesorilor de acţiuni şi cuantumurile modificărilor respective.

În medie, la bursa din Londra sînt negociate zilnic, în cadrul unei şedinţe bursiere, circa 26 000 asemenea tranzacţii, a căror contravaloare depăşeşte echivalentul a jumătate miliard dolari. Negocierea acestui număr impresionant de tranzacţii are loc în cadrul grupurilor de licitaţie constituite în faţa diferitelor panouri de afişaj. „Jobber“-ul este cel care dirijează licitaţia, schimbînd, pe panou, cota acţiunilor pe care le negociază în funcţie de solicitările diverşilor „broker“-i, ce se adresează „jobber“-ului în vederea executării, în contul clienţilor lor, a comenzilor de cumpărare şi vînzare a acţiunilor respective. La începutul şedinţei „jobber“-ul înscrie cu negru, pe panou, cursul de deschidere al acţiunilor pe care le negociază, iar ulterior, în funcţie de circumstanţe (în principal, în funcţie de raportul dintre cererea şi oferta pentru unele sau altele dintre acţiuni), notează, tot pe panou, schimbările de curs : cu albastru — cursul în creştere, iar cu roşu — cursul în scădere (faţă de cel de deschidere). Cursul înscris pe panou reprezintă o cotă medie ; el nu dă decît o indicaţie parţială asupra preţului de vînzare sau asupra preţului de cumpărare, cu care „jobber“-ul operează, într-un anumit moment, preţurile respective urmînd a fi comunicate personal „broker“-ului ori de cîte ori acesta le solicită, potrivit procedurii şi în scopurile anterior menţionate.

„Broker“-ii aflaţi în bursă sînt, în general, cei specializaţi în efectuarea propriu-zisă (din punct de vedere tehnic) a tranzacţiilor. Ceilalţi „broker“-i — reprezentînd o mare parte din aceştia — se află în birourile lor, de unde dirijează operaţiunile, ţinînd telefonic legătura cu clienţii şi, în acelaşi timp, cu colegii lor din bursă. Comenzile pentru aceştia din urmă, precum şi informaţiile, transmise de ei celor din afara sălii de negociere, cu privire la evoluţia cursurilor, sînt comunicate telefonic sau prin emiţătoare-receptoare radio. Circulaţia mesajelor în sala bursei între posturile telefonice şi „broker“-ii negociatori este realizată prin intermediul angajaţilor acestora — „comişii“. Purtarea mesajelor îi obligă pe aceştia din urmă să parcurgă kilometri în timpul unei şedinţe bursiere, iar deplasarea lor continuă şi agitată creează acea impresie de dezordine pe care o încearcă vizitatorii la prima privire asupra sălii de negociere a bursei. Peste 6 000 de radioreceptoare-emiţătoare şi posturi telefonice — dintre care, cele din sala bursei cu fir deschis — asigură legături cvasiinstantanee între „jobber“-i şi firmele lor, între „broker“-i şi firmele lor, între „broker“-i şi clienţii acestora.

Capital efectiv — capital fictiv

Tranzacţiile descrise — vînzări şi cumpărări de acţiuni — reprezintă activitatea principală a bursei, dar **nicidecum** scopul existenţei şi organizării pieţei bursiere. Nu aceste tranzacţii în sine constituie motivul pentru care diversele companii industriale sau din alte sectoare economice urmăresc să obţină cotarea acţiunilor lor în bursă ; trebuie avut în vedere că, în esenţă, companiile, ca instituţii, **nu** resimt, în mod direct, efectele financiare ale tranzacţiilor respective. Capitalul efectiv de care dispune o companie este cel reprezentat de contravaloarea acţiunilor emise de compania respectivă şi achiziţionate de diverşi acţionari la valoarea lor iniţială (valoarea nominală). El nu se află decît într-o mică măsură sub formă bănească — cum fusese integral la început (în momentul încasării sumelor pentru acţiunile emise) —, ci sub formă de clădiri, maşini, produse etc. Capitalul existent în acţiuni este un capital aparte, fictiv.

Deşi strîns legate, cele două capitaluri au mişcări şi dinamici separate. Valorificarea capitalului efectiv are loc în procesul de producţie, prin exploatarea forţei de muncă salariate. Modificarea valorii capitalului fictiv are loc în bursă, în urma evoluţiei preţurilor tranzacţiilor efectuate. Această modificare este, în ultimă instanţă, o reflectare a situaţiei economice generale reale a companiei, dar ea nu antrenează şi nu se regăseşte, în mod nemijlocit, într-o modificare a capitalului efectiv. În mod curent, în urma tranzacţiilor din bursă, acţiunile unei companii îşi schimbă, într-o măsură sau alta, posesorii — cu alte cuvinte are loc o redistribuire a portofoliului de acţiuni, dar, în esenţă, nu şi o creştere sau o scădere a acestuia. Desigur, în raport cu starea cererii şi ofertei de acţiuni ale unei companii, preţurile vînzărilor şi cumpărărilor diferă şi, ca atare, se produc modificări în valoarea portofoliului de acţiuni. Dar acestea sînt resimţite la nivelul deţinătorilor de acţiuni şi nu la nivelul companiei, ca instituţie. În funcţie de preţurile la care se efectuează tranzacţiile, unii acţionari încasează cîştiguri, iar alţii înregistrează pierderi. Dar capitalul companiilor (cel efectiv) — exprimat prin contravaloarea totalului acţiunilor la valoarea lor nominală (şi nu la cea la care se execută tranzacţiile) — rămîne neschimbat.

Spre deosebire de situaţiile curente, în momentele extreme legătura capitalului fictiv cu cel efectiv apare mai strînsă şi mai pregnantă. Astfel, în cazul în care capitalul fictiv al unei companii scade în mod pronunţat, datorită coborîrii cursului acţiunilor mult sub valoarea lor nominală — fapt constituind, el însuşi, un reflex al dificultăţilor reale ale companiei — atunci societatea respectivă este pasibilă de a fi declarată în stare de faliment ; în această împrejurare, ea este nevoită să pună capitalul efectiv la dispoziţie pentru a acoperi capitalul fictiv, adică pentru a compensa valoarea acţiunilor deţinute de diverşi acţionari. În schimb, în situaţia în care valoarea capitalului fictiv creşte sensibil, ca urmare a ridicării cursului acţiunilor mult peste valoarea nominală, compania are posibilitatea de a-şi spori capitalul efectiv.

Creşterea acestuia din urmă nu are loc, însă, direct, ci prin intermediul unei **noi emisiuni de acţiuni.** Pe calea unei asemenea noi emisiuni de acţiuni se obţin fonduri care permit companiilor să-şi sporească nu numai capitalul fictiv, ci şi cel efectiv. **Acesta constituie obiectivul urmărit de companii din cotarea lor în bursă, scopul insuşi al existenţei şi organizării pieţei bursiere.** Noul plasament bursier — în cazul găsirii unor cumpărători (situaţie care se creează **numai atunci cînd cursul acţiunilor este în creştere,** ceea ce stimulează interesul pentru deţinerea acestora) — dă posibilitate companiilor să atragă de pe piaţă fonduri disponibile şi, deci, să-şi amplifice capitalul pe care îl au la dispoziţie pentru investiţii şi expansiune.

O mică incursiune în istoria capitalismului explică, poate mai bine, apariţia, proliferarea şi mecanismele burselor de valori, care, dincolo de misterele ce le înconjoară, nu reprezintă altceva decît pieţe organizate, unde se întîlnesc, direct sau prin diferiţi intermediari, vînzători şi cumpărători. De aceea, termenul anglo-saxon le numeşte, pur şi simplu „stock exchange" (schimburi de acţiuni). Înfiinţarea şi proliferarea acestora este legată, în principal, de apariţia şi expansiunea vertiginoasă a societăţilor pe acţiuni. Concentrarea şi centralizarea producţiei şi capitalului au determinat crearea unor întreprinderi mari, ulterior a monopolurilor care aveau nevoi imense de capital. Oricît de mari ar fi fost, în acest sens, posibilităţile unor capitalişti individuali sau ale unor grupuri de capitalişti, aceste posibilităţi au devenit, într-un anumit stadiu, insuficiente. Ca urmare, din necesitatea atragerii unor fonduri disponibile pe piaţă (inclusiv cele ale unor pături necapitaliste) au fost înfiinţate şi promovate societăţi pe acţiuni. Valoarea capitalului unei astfel de societăţi este fărîmiţată într-o mulţime de fragmente egale : acţiunile. Ulterior, în vederea sporirii capitalului, se emit noi acţiuni, acestea fiind scoase în vînzare. În cazul găsirii unor cumpărători, posibilităţile financiare ale societăţii cresc. Locul unde se efectuează o asemenea operaţiune este bursa.

Cu ce este însă „ademenit" să cumpere acţiuni posesorul unor eventuale fonduri disponibile, avînd în vedere că el poate să-şi plaseze aceste fonduri în bănci, case de economii, care îi asigură şi o dobîndă? Teoretic, cu trei lucruri : 1) dividendul (adică partea ce revine per acţiune din eventualele beneficii realizate de companie) ; 2) un venit fix (în principiu, indiferent de rezultatele economice obţinute de societăţi — în acest caz avînd de-a face cu o obligaţiune) ; 3) posibilităţile de creştere ale cursului acţiunii (acţiunea are o valoare nominală, dar, în practică, la bursă, ea se schimbă, după cum arătam, la un curs care, în funcţie de situaţie, poate fi mai mare sau mai mic decît valoarea nominală). În acest miraj al îmbogăţirii rapide se află una din principalele explicaţii ale „antrenării" unor deţinători de fonduri (inclusiv a micilor deţinători) în achiziţionarea de acţiuni şi obligaţiuni şi în negocierea lor la bursă.

Speculaţiile

Creşterea capitalului în acţiuni, pe seama micilor dar numeroaselor contribuţii, a amplificat considerabil posibilităţile marilor acţionari de a-şi promova speculaţiile bursiere în beneficiul propriu. La baza speculaţiilor stă tocmai faptul că acţiunile se vînd în realitate nu la valoarea lor, ci la cea pe care o dictează condiţiile pieţei, adică ale bursei. Aceste condiţii înseamnă : situaţia economică generală a companiei respective, situaţia de ansamblu a bursei, oscilaţiile conjuncturale, perspectivele companiei, cererea şi oferta acţiunilor respective. Este suficient un zvon privind eventuale pierderi suferite de o companie şi cursul acţiunilor sale scade. Perspectiva compromiterii dividendelor face ca deţinătorii să devină interesaţi să se debaraseze de acţiunile „suspecte". Dimpotrivă, este de ajuns să se anunţe că o companie petrolieră, de pildă, a descoperit un nou zăcămînt, pentru ca eventualitatea obţinerii unor profituri suplimentare să determine o urcare vertiginoasă a cursului acţiunilor respective.

Marii acţionari au, însă, posibilitatea să intervină şi să dicteze condiţiile pieţei şi să influenţeze, deci, cursul acţiunii. Spre exemplu, ei pot răspîndi zvonuri cu privire la unele dificultăţi financiare ale companiei respective. Cursul acţiunilor scade. Marii acţionari cumpără masiv la preţuri scăzute (sub valoarea nominală) — speculaţie „à la baisse". Vînzătorii sînt tocmai micii acţionari, care nu ştiu ce li se pregăteşte. Şi, dealtfel, nici nu ar avea cum să determine în vreun fel schimbarea sensului evoluţiei cursurilor. După un timp, zvonurile se dovedesc false. Marii acţionari se găsesc în posesia unui pachet sporit de acţiuni, al căror curs creşte vertiginos. O parte din micii acţionari sînt eliminaţi. În schimb, marii acţionari îşi văd consolidate poziţiile, putînd apoi oferi acţiunile la preţuri ridicate unor noi mici acţionari, îmbătaţi de mirajul cursului în creştere al acestora. Un alt procedeu la care recurg marii acţionari, în încercarea de a acapara noi fonduri, este acela al speculaţiei bursiere „à la hausse". În acest caz, cursul acţiunilor trebuie „susţinut" pe piaţă. Eventualii posesori de fonduri trebuie „ademeniţi" să cumpere acţiunile respective şi nu altele, şi încă la un preţ ridicat. Deodată, apar clienţi care se oferă să cumpere acţiunile la un curs cu 20—50 la sută peste valoarea lor. Micii acţionari prind momeala. Ei cumpără masiv. După un timp, se dovedeşte că iniţialii cumpărători nu fuseseră alţii decît marii acţionari care îşi permiseseră să „avanseze" ceva bani pentru a colecta ulterior alte masive fonduri. În numeroase rînduri, acest gen de afaceri se soldează cu falimentul a mii şi chiar zeci de mii de mici acţionari.

Ierarhii, „pulsuri"

Bursele îşi au propriile ierarhii. Una după capitalizarea bursieră (adică valoarea totală a acţiunilor companiilor cotate la bursă), alta după valoarea afacerilor negociate, alta după numărul de acţiuni schimbate într-o unitate de timp (zi, săptămînă, lună, an). Bursa din Londra, de pildă, deşi cotează cel mai mare număr de acţiuni distincte (aproape 10 000), este doar a doua din lumea capitalistă (după gigantica „New York Stock Exchange"), în ce priveşte valoarea acţiunilor cotate şi numai a treia (după bursele din New York şi Tokio), în privinţa volumului afacerilor rezultînd din tranzacţiile negociate.

Bursele îşi au, de asemenea, „pulsul" lor. S-au găsit modalităţi cifrice de a cuantifica acest „puls" : indicii bursieri. Din noianul acţiunilor se aleg cîteva, considerate reprezentative. Se codifică într-un anumit mod cursurile lor, după un sistem cifric care să le facă comparabile. Fiecare bursă îşi are indicele său : La New York — „Dow Jones" ; la Londra — „FT" („Financial Times") etc. Evoluţia sinuoasă, de-a lungul anilor, a indicilor bursieri reproduce evoluţia inegală a economiei occidentale, reprezentarea grafică a mişcării indicilor ilustrînd succesive urcări şi scăderi. În perioadele de relansare economică, indicii înregistrează creşteri ; dimpotrivă, în perioadele de recesiune marchează puternice scăderi, ca şi activitatea economică. „Pulsul" bursier nu bate uniform, ci inegal, reflectînd pulsul inegal al economiei capitaliste.

Dr. ILIE ŞERBĂNESCU ■

TRANSPUNERI

ORIZONTAL : 1) Dispun de venituri. 2) La baza oricărei culturi de proporţii. 3) Fiecare pe limba lui. 4) Ipotetică legătură a vieţii — Preludiu la epoca bronzului. 5) Luat de dimineaţă — La curtea veche (pl.). 6) Frumoasa badelui — Măsura munţilor. 7) A trece în repaos — O tură prin centru ! 8) Onedin în primul rînd (pl.). 9. Măsură luată din timp — Par de viţă nobilă. 10) Har sau dar ! — Schimbă drumul (pl.).

VERTICAL : 1) Cardinal din vest ! — Termen de garanţie. 2) S-a făcut de mult oale şi ulcele. 3) Apa nordicilor — Indicator de unde. 4) Veche speranţă a poporului. 5) Formare ! — Energie oarbă şi destructivă ! 6) Braţ de fier. 7) Blugi autohtoni — Merge foarte bine cu căruţa ! 8) Marea noastră albastră — Sparge valurile.

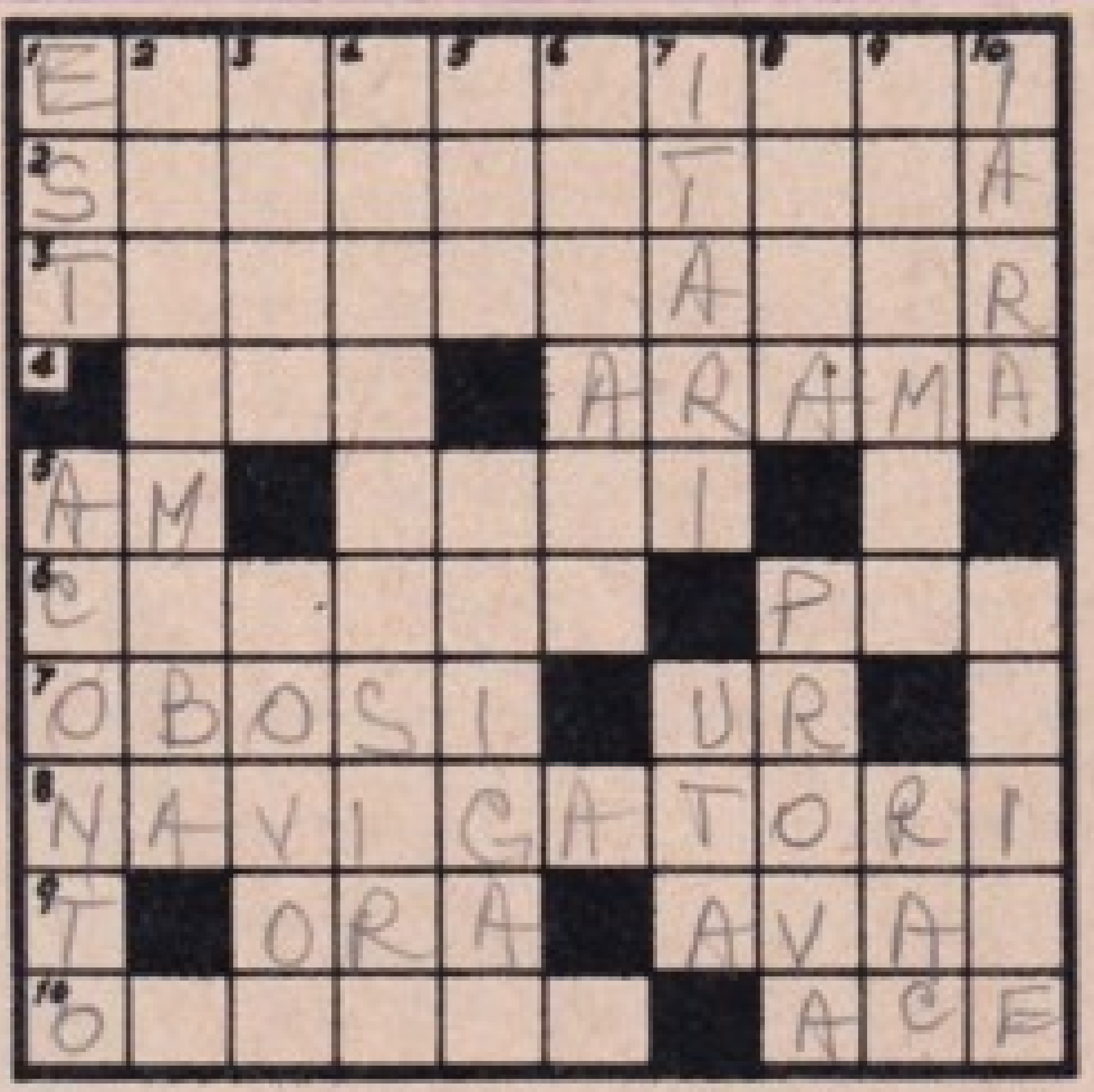

9) Pleacă de la sobă — Foarte apucător, totuşi dă înapoi. 10) Din nou, încă odată — Valuri galbene.

Dionisie GEORGESCU — Bucureşti

REMEMBER

1880 — JUNIMEA

Acum o sută de ani, societatea **Junimea** din Iaşi avea 92 de membri activi. Fusese înfiinţată la sfîrşitul anului 1863, de un grup de intelectuali avînd în frunte pe Titu Maiorescu, Theodor Rosetti, Vasile Pogor, Iacob Negruzzi şi Petre P. Carp. Curînd li s-au alăturat Neculai Culianu, Neculai Mandrea, Gheorghe Racovitză, Neculai Burghelea, N. Scheletti şi N. Niculescu. În primăvara anului 1864 şi-a început activitatea, ţinînd la Iaşi prelegeri publice şi şedinţe literare. A devenit astfel o puternică organizaţie literară şi culturală, care a atras o bună parte din intelectualitatea moldoveană. În albumul **Junimei** găsim notaţi printre noii membri : Vasile Alecsandri, în 1865 ; A.D. Xenopol, în 1871 ; Mihai Eminescu — 1871 ; Gheorghe Panu — 1872 ; Vasile Contá — 1873 ; Ioan Slavici — 1874 ; Ion Creangă — 1875 ; Al. I. Philippide — 1880. Fotomontajul pe care-l prezentăm a fost făcut în anul 1871, cu majoritatea membrilor **Junimei** de atunci.

1898 — MAREA PANORAMĂ

Dintr-un contract încheiat la 10 decembrie 1896 aflăm că primăria Capitalei a închiriat unor antreprenori „terenul ce este în Bulevardul Colţei, de unde începe Batiştei“ (deci locul pe care este clădit acum hotelul Intercontinental). Scopul închirierii este „construirea unei panorame de beton, din zidărie, cu acoperiş de tablă“. Ce fel de panoramă ? Ne-o spune un afiş păstrat la Biblioteca Academiei Române : „Binevoiţi a vizita, la 20 mai 1898, marele tablou circular colosal, reprezentînd «Luarea Redutei Griviţa la 30 august 1877», tablou care se află instalat în Panorama de la Bulevardul Colţei, lîngă Primăria Capitalei. Onor vizitatorii vor fi primiţi de la ora 2, pînă la ora 6 seara“. Acest tablou, executat de cinci pictori germani, era într-adevăr colosal ; avea 11 metri înălţime şi 95 de metri lungime — deci atît cît măsura interiorul circular al clădirii.

1880 — CORPUL DIPLOMATIC

În anul 1880, relaţiile noastre cu ţările străine au căpătat o amploare deosebită, ca urmare a recunoaşterii independenţei României de către marile puteri (Germania, Anglia şi Franţa). Atunci agenţiile noastre diplomatice aflate în aceste ţări au fost transformate în legaţii şi încă cinci state europene (Italia, Grecia, Olanda, Elveţia şi Belgia) au ridicat rangul dialogului lor diplomatic cu România, înfiinţînd legaţii la Bucureşti, iar noi, în capitalele respective. Progresul acesta, astfel realizat, a stîrnit un val de bucurie în rîndurile poporului român. Ziarele din Bucureşti, ne vor comunica, la 11 martie 1880 : „A sosit la Bucureşti domnul ministru plenipotenţiar al Franţei, Ducrois Albert“ ; iar peste cîteva zile : „Din partea României va pleca la Paris, ca ministru plenipotenţiar, domnul Mihail Kogălniceanu, iar domnul Sergiu Voinescu, reprezentant diplomatic cu misiune specială, va trece Oceanul, spre Brazilia şi S.U.A., pentru notificarea proclamării independenţei de stat a României“. În fotografie : corpul diplomatic acreditat în Bucureşti, acum o sută de ani. De la stînga spre dreapta, reprezentanţii : Turciei, Austro-Ungariei, Marii Britanii, Italiei, Belgiei, Serbiei, Bulgariei, Olandei şi Franţei.

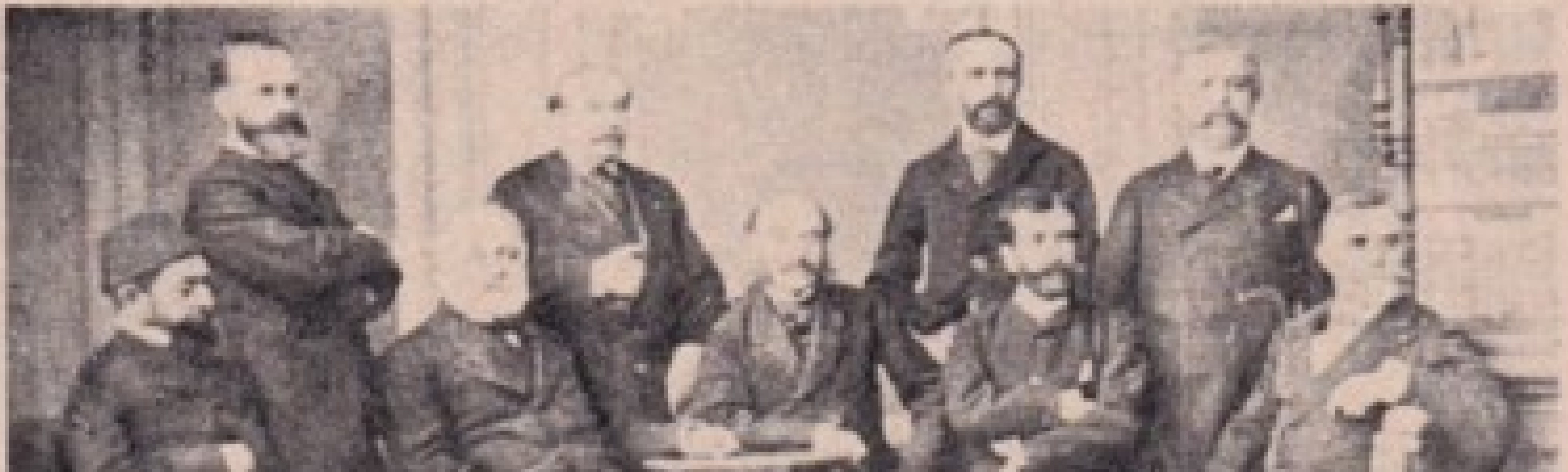

O MOŞTENIRE DE LA TUDOR MUŞATESCU

Să scrii despre Tudor Muşatescu este **o** treabă tot atit de plăcută pe cit de complicată, cu toate datele biografice care iţi stau la indemină şi cu toate amănuntele pe care le dau la iveală acei care l-au cunoscut, incepind cu factorul poştal care ii inmina corespondenţa şi ziarele, bărbierul care ii inmuia barba, ospătarii bodegii unde işi lua aperitivul, maşiniştii şi recuziterii teatrelor şi sfirşind cu protagonişti ai scenei, ai scrisului, ai artelor.

De statură potrivită, cu gura ironic-zimbitoare, nasul neinsemnat ca aspect, dar cu atit mai fin şi sensibil, ochi vioi ca de veveriţă, omul cucerea de la inceput, prin simplitatea, naturaleţea, bonomia şi inepuizabila lui vervă.

L-am cunoscut in 1932, in seara premierei comediei **Sosesc deseară,** una din piesele de succes din prima perioadă a dramaturgiei sale. Impresia pe care mi-a lăsat-o atunci tinărul Muşatescu a fost aceea de spiriduş şi mărturisesc că această primă impresie a rămas incă proaspătă. Gata oricind să facă o glumă, o butadă, să găsească reversul comic al unei situaţii, el şi-a ciştigat — pe lingă renumele de meşter al scrisului — faima unui original şi generos risipitor de spirit şi in viaţa de toate zilele.

Preţ de vreo zece ani de la prima mea intilnire cu „nenea Tudorică“ (apelativ afectuos şi totodată obligatoriu, avind in consideraţie cei cinci ani care ne despărţeau), intrevederile fuseseră sporadice. Ceea ce ne-a apropiat mai mult a fost intilnirea noastră in paginile revistei **Gluma,** unde colaboram la rubrica **Panseurile lui Gigă,** la care se exercitau şi dramaturgul Alexandru Kiriţescu (Kiral), actorul H. Nicolaide, umoristul Alexandru Devechi (Aldev) şi nu ştiu cine incă. Mult mai tirziu aveam să ne mai intilnim şi in paginile **Urzicii,** dar — de data aceasta — fiecare la rubrica respectivă, „fiecare cu părerea lui“, precum işi intitulase maestrul seriile de reflecţii cu poantă satirică, aşa-zisele „muşatisme“.

O iniţiativă notabilă a marelui comediograf, aş zice, de incoronare a carierei scriitoriceşti, a fost aceea pe care a luat-o la inceputul anului 1970 — din păcate prea tirziu — de a grupa in jurul său pe scriitorii de satiră şi umor şi de a infiinţa un cenaclu literar, unde să împărtăşească şi altora din marea sa experienţă. Ideea aceasta nu a fost o inspiraţie de moment, ci rodul meditaţiilor unei vieţi.

În ziua de 21 aprilie, cind invitase la el vreo 30 de umorişti de profesie şi... aspiranţi, Tudor Muşatescu a acordat, unui reporter de la ziarul **Munca** un interviu din care cităm :

— Care este programul cenaclului?

— Deocamdată, obiectivul nostru este să ne cunoaştem şi să ne recunoaştem. (...) Vom incerca modeşti, dar tenaci, să ne afirmăm existenţa şi să apărăm interesele profesionale, noi, umoriştii, purtători oficiali ai armelor ascuţite de luptă, satira şi umorul, fiind socotiţi la periferia literaturii şi fiind trataţi la ospeţele copioase ale celorlalte discipline literare ca nişte rude sărace şi imbrăcate necorespunzător. (...) Ne vom strădui să obţinem adeziunea editurilor. (...) Vom combate obiceiul de a fi găzduiţi in ziare, reviste, almanahuri, numai cu ocazia numerelor festive...“

În şedinţa inaugurală, la care — printre alţii — au luat parte scriitorii Mircea Ştefănescu, Dan Deşliu, Mircea Pavelescu, Neagu Rădulescu, Marin Iorda, Radu Costăchescu, Ioan Larian Postolache, Gabriel Teodorescu, Grigore Pop, s-a căutat un nume pentru cenaclu. S-au propus nume de scriitori clasici : Caragiale, Brăescu, Topirceanu ş.a., dar părerile au fost impărţite şi nu s-a luat nici o hotărire. Nu ne-am putut pune de acord nici in privinţa „statutului“, pe care unii il vedeau redactat sub formă umoristică, astfel cum propusese şi susţinea Muşatescu.

Trebuie să recunosc insă că era şi greu să se ia o hotărire „in unanimitate“, la o oră tirzie, cind vocile incepuseră să se confunde una cu alta, incălzite de un vin generos, şi cind delicioasele plăcinte cu brinză, aduse in rate de amfitrioni, „nenea Tudorică“ şi venerabila-i soţie, Kitty, se topiseră de mult de pe masă.

Neagu Rădulescu, in mare vervă, aprins la faţă, a reuşit să articuleze, cu şi mai multă greutate decit obişnuia : „Văd că ne-am aaddunat aici degeaba.. ellita umorului rămânesc !“

La ideea bunului meu amic, am făcut pe loc un catren :

Brinzoaicele ce s-au topit,
Îndată, de pe-a mesei pinză,
Chiar la nimic n-au folosit,
Căci nu făcurăm nici o brinză !

Amfitrionul, care nu suferea să rămină dator la o asemenea provocare, a şi improvizat replica :

Te inşeli cu brinza, frate,
Şi se va vedea, ca miine,
Că dă bune rezultate...
Doar e din burduf de ciine !

Dramaturgul Mircea Ştefănescu, autor de comedie subţire, de salon, văzind că gluma se ingroaşă, s-a ridicat dind semnalul de plecare : „la comedia e finita !“

Această primă şedinţă avea să fie insă şi ultima in casa din Luigi Cazavillan. Destinul a decis ca cenaclul iniţiat de Tudor Muşatescu, omul de mare omenie şi har, dispărut prematur dintre noi, să-i poarte numele şi să-i ducă mai departe mesajul.

Cenaclul **Tudor Muşatescu,** pus sub egida Consiliului municipal al sindicatelor Bucureşti, şi-a continuat activitatea de promovare a literaturii satirice şi umoristice, incepind de la epigramă şi fabulă pină la piesa de teatru. Urmărind descoperirea şi ridicarea unor elemente inzestrate, cenaclul a obţinut, in cei 10 ani de existenţă, rezultate apreciabile. Pe lingă această „activitate de şantier“, cenaclul a avut peste 200 de intilniri cu publicul, atit in Capitală, cit şi in ţară, cu participarea unor scriitori de prestigiu ca Victor Eftimiu, I. Peltz, Şerban Cioculescu, Al. Piru, Ion Bănuţă, Nicolae Tăutu, Dan Deşliu, Valentin Silvestru, Mircea Pavelescu, Pompiliu Marcea, Vasile Băran şi cu concursul unor actori de la mai toate teatrele bucureştene.

BARBU ALEXANDRU EMANDI ■

ÎNTÎMPLĂRI DIN CARPAȚI

HAMLET

Prea puțin ne pasă că purceaua este moartă în coteț, că hornul a fost înfundat cu zăpadă și soba întoarce în pustiul odăilor valuri de fum, că au înflorit ferestrele în ger și nimeni nu mai vede pe ce ape plutim, noi trebuie să-l jucăm în dimineața asta pe Hamlet !... Cam așa a judecat și Dumitru Gh. Ristea cînd s-a trezit cu amîndouă mîinile încleștate în coama zburlită a unei întîmplări stranii. Cu toate că nu avea o sabie în mînă, cu toate că nu avea un duh înainte, cu toate că, dacă le-ar fi avut totuși, nici măcar nu i-ar fi trecut prin cap gîndul de a se apropia de duhul acela cu sabia întoarsă, apucată de lamă, răstălmăcită în cruce...

La început i-a venit să-și cuprindă fața cu palmele și să privească tavanul ca și străin printre lacrimi și degete cutreierate de spasmele violente ale nedumeririi. Apoi a redevenit bărbat și nu s-a mai smerit înaintea destinului. Treaba lui, în dimineața aceasta, asta era : să-l joace pe Hamlet... Nu știa că un stihuitor de sub alte ceruri nutrise cîndva credința că toți vor să-l joace pe Hamlet, pentru că e negrăit de trist, pentru că abia atunci pot ei să se lase în voce mai bine, cînd îl joacă pe Hamlet, și chiar dacă ar fi știut, mai știa Dumitru Gh. Ristea ce știa și, anume, știa că atunci cînd, iată, în sfîrșit, vine vremea să-l facem pe Hamlet, se codesc toți și totul ajunge să se petreacă întocmai ca azi : îndeletnicirea aceasta tîmpită e lăsată pe umerii lui. Despre Hamlet cîte ceva mai știa, doar nu era bîtă de-a dreptul...

Dar s-o facă pe nebunul ?!... Nu, asta nu s-ar fi cuvenit. Dat în mintea copiilor nu s-ar fi vrut niciodată. Doamne, și cît de năprasnică se dovedește întîmplarea la care este supus !... Ăsta, care ar fi trebuit să fie tatăl său, pentru că mort mai nimic nu era, doar un trup care atîrnă greu cînd îl speli, cînd îl tragi în țoalele pregătite din vreme, cînd îl împingi istovit, ars de vipiile răzbunării, răpus, reașezat în puteri de speranță și iar jefuit de luminile minții, ajunsese în sfîrșit pe mesele așezate cap la cap în odăile de la drum, mototol, dar curat. Mai trebuia să-l întindă și, săvîrșind și această corvoadă, după ce a potrivit jur-împrejur de mort ceea ce trebuia potrivit, cetină, pentru că nu avea flori, o candelă veche, pentru că nu avea lumînări, prosoape de toată ziua pentru că nu se îndurase să despoaie pereții de ștergarele țesute de maică-sa, dusă și ea, cu vreo patru-cinci ani înapoi, Dumitru Gh. Ristea își spuse că a sosit timpul, deși ceva se împotrivea în el și chiar lucra împotriva gîndului său. A sosit timpul s-o facă pe Hamlet. „S-o faci pe Hamlet la stînă..." — gemu Dumitru Gh. Ristea. Paștele și grijania lui de ghinion...

Se răstignise preț de cîteva clipe pe șirul scaunelor date din zori la perete, să-și tragă cît de cît sufletul. Cînd se ridică în genunchi îl ajunse din urmă și o durere mai veche, o săgetătură mocnind în genunchi, înviind și cînd trebuia și cînd nu trebuia, dar mai ales cînd nu trebuia. Tîrîndu-și piciorul, se strecură în tindă, pînă lîngă arma rezemată de ușorul proaspăt vopsit, scoase cartușele din țevile ei reci, încă brunate, deși pușca era mai veche ca el, frînse și arma în două și le ridică toate pe o grindă la care n-ar fi ajuns nimeni altul, după gîndurile lui detunate de o nouă înțelepciune. Într-adevăr, lucru foarte curios, dar una gîndea și alta săvîrșea. Și abia cînd se trezi că ține în mînă un ciob de oglindă mult mai mic decît palma își spuse că ajunge atît : o față din cutele căreia izgonești viclenia ; o privire răsucită spre țeluri tulburi, pentru că totdeauna pentru alții dreptatea ta este tulbure ; un surîs dezlipit, parcă împrumutat, cîștigat parcă la o tombolă în care te-a împins întîmplarea. Doamne, ce întîmplare stranie, cît de singur ajungi cînd te trezești cu amîndouă mîinile strîns încleștate în coama zburlită a unei întîmplări stranii... Singur, cot la cot cu acest surîs dezlipit și cu încrederea că ajunge atît. Cînd armele prisosesc.

LA STÎNĂ

Avea în buzunarul de la piept un chiștoc de creion, îi scoase la lumină bontul rupt, scobind în jurul lui lemnul cu unghia, sfîșie un plotog de hîrtie din calendarul creștin-ortodox de acum nouă ani și scrise pe dosul lui palid un șir de nume: Anton Pocăitu, om cu stare, fratele mortului, unchiul lui bun, neom care rîvnise mereu altă stare; Raveca, fostă soață de-a doua a tatălui său, soția de astăzi a unchiului, nevinovată cînd e de luat în seamă trădarea ei, disprețul ei pentru un bărbat și foamea ei pentru alt bărbat, într-un sat cu femeile numărate pe degete; Samson, fost cîndva argatul unchiului său, om cu suflet de slugă, burtos, păgubos, credincios numai cît nu deschide credința ferestrele spre oboarele ticăloșiei, jurat să moară înjunghiat pe la spate, în glumă sau nu, în timp ce ascultă la uși; și Pachița, fiica lui, a argatului, nebună de-a binelea, agățîndu-se de bărbat, de orice bărbat, ca scaiul de lîna oilor. Și oile, fără număr, învelite în lîna spumoasă a nepăsării, îngrămădite una în alta sub pridvor și ferestre, despre care știa că se pregătesc toți să le împartă cu el, după o datină ce lui îi păruse mereu încețoșată și strîmbă... Turma lor chiar regatul fiind... De asta îl lăsaseră toți pe bătrîn să se ducă, fără să-i întindă o mînă de ajutor, fără să-i întindă o cană cu apă, în vreme ce el, Dumitru Gh. Ristea, era plecat cu oile lor, fără încă să știe că sînt oile lor, sus, sus de tot, în sălașele de sub țanc. Era pierdut dacă-și asculta gîndurile, era pierdut de tot dacă asculta larma oilor, dacă se încăpățîna să priceapă ceva din behăitul lor timp, dezlînat, dezghiocat din lumina sticloasă a iernii. Apoi, apleca urechea către gura spurcată a satului și nu auzea decît vuietul asemănător întru totul vuietului îngropat într-o scoică scuturată repede de nisip...

Îl găsise în zori, rece, îl răsturnase îngîndurat, trebuia să se încredințeze că e țeapăn de-a binelea, dus de pe lumea asta, mort de tot, și acum era încredințat: îl lăsaseră să se prăpădească întocmai ca o jigodie. Fără să se mire prea mult, nici măcar îndurerat, de-a dreptul uitat în îngîndurarea lui mută. Și acum Dumitru Gh. Ristea cumpănea lucrurile: dacă le-ar fi înfipt mîna în gît, unchiului, soaței sale, adică mamei lui renegate, argatului, tîmpitei care se da la bărbat ca și cum nu ar fi știut că rostul bărbatului ăsta era să-i macine ei oasele, i-ar fi rîs în nas toți. Trebuie să le rîdă el în nas, fățarnic, alunecos, idiot, rupt de lume, atît cît să-i sară în față prilejul de a-i înșela el, odată pentru totdeauna, năprasnic.

Dar de ce să-i înșele ?... — își mai spuse, detunat iar de o nouă înțelepciune. Apoi rupse în mici bucățele plotogul de hîrtie smuls din calendarul creștin-ordodox de acum nouă ani. Apoi își alese o pereche din toate, atît i se cuvenea, știa asta chiar din clipa în care îi lăsaseră lui chinul oilor, apoi înșfacă miaua și berbecuțul la subsori și se pierdu în valurile de ceață sparte de vîrfuri rare de brazi. Sufla greu, ca și cum ar fi purtat o turmă întreagă în spate... Să facă ei ce-o mai fi de făcut, să îngroape ce e de îngropat și să împartă ce e de împărțit... Paștele și grijania lor de neoameni... Și sufla greu, tot mai greu, ca și cum ar fi dus o turmă întreagă în spate... Și chiar o ducea. Era turma lui din primăvara de peste an, turma lui viitoare! Și întîmplarea asta i-a ajuns povestitorului la urechi la o stînă rostuită călare chiar pe hotarul dintre județele Alba și Sibiu, între Șugag și Jina, ceva mai la miază-zi, prin Munții Cindrel, dar oricum la distanță egală de Șugag și Jina, și nu s-a petrecut prea demult, dimpotrivă...

MIHAI PELIN ■

REMEMBER

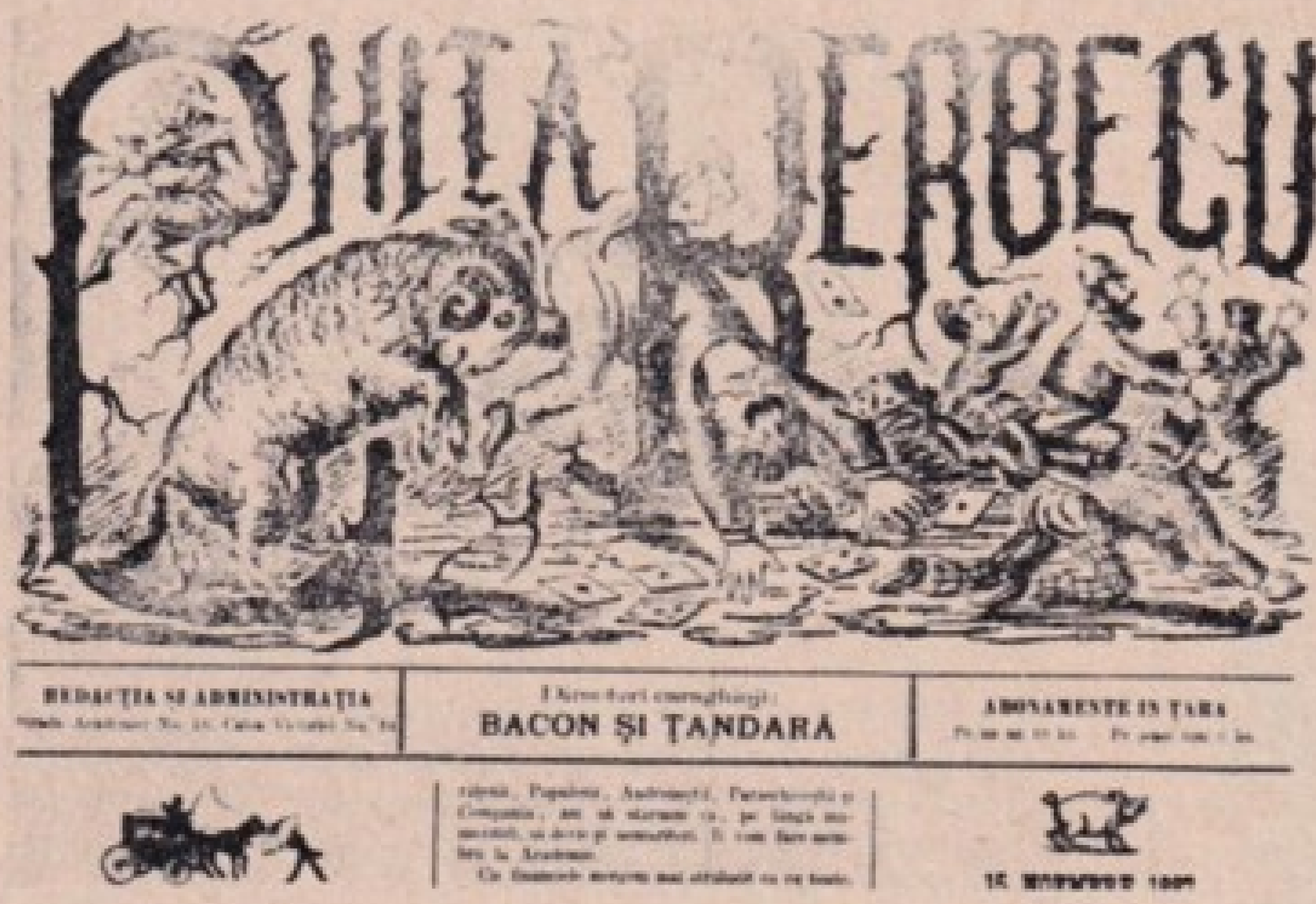

1887 — GHIŢĂ BERBECU

Ziaristul Constantin Bacalbaşa a publicat la Bucureşti, în perioada noiembrie 1887 — februarie 1889, revista intitulată **Ghiţă Berbecu,** în care satiriza monarhia şi politicianismul, semnîndu-şi articolele cu pseudonimele Bacon şi Ţandără. De unde luase Bacalbaşa titlul revistei ? Ne-o spune chiar el, în volumul II din **Bucureştii de altă dată:** „Ghiţă Berbecu a fost un berbec adevărat, în carne şi oase, pripăşit prin centrul Capitalei, în primăvara anului 1887. Cineva l-a botezat Ghiţă şi, datorită blîndeţii şi frumuseţii sale, devenise o adevărată vedetă pentru bucureşteni. Îl hrăneau bragagiii cu bomboane şi covrigi ; se luase chiar şi de băutură şi de fumat, înconjurat de clienţii cîrciumilor din centru, pe care le vizita la ore fixe ; urca, zilnic, scările unor ateliere, unde ştia că-l aşteaptă tinerele croitorese care-l pieptănau şi-i ofereau dulciuri. Siesta şi-o făcea pe bulevard, lîngă doniţele bragagiilor. Spre sfîrşitul verii a dispărut fără urmă". Bacalbaşa l-a imortalizat, dînd revistei numele de **Ghiţă Berbecu.**

1890 — CLUBUL MUNCITORILOR

Ioan Nădejde

La Bucureşti se constituie, în ziua de 23 februarie 1890, Clubul Muncitorilor, al cărui comitet este format din cunoscuţii militanţi socialişti Ioan Nădejde, Constantin Mille, Al. Ionescu şi Panait Muşoiu. Secretar : I. Catina. Scopul principal al Clubului : „Să statornicească frăţia şi solidaritatea, în general, între toţi muncitorii din ţară şi în special între muncitorii din Capitală, precum şi să lupte pentru îmbunătăţirea stării materiale, morale şi politice a muncitorilor".

1892 – MARELE FUNICULAR

Primul tren-funicular din ţara noastră a fost pus în funcţiune la 15 martie 1892, la exploatarea forestieră Mălini-Suceava. Calea ferată respectivă avea o lungime de 1 500 de metri şi se afla legată cu o altă cale, lungă de 20 de km, pe care circulau trenuri forestiere cu ecartament îngust. În vremea aceea luase fiinţă prima exploatare forestieră de la noi înzestrată cu gatere cu aburi, „care tăiau sutimi de butuci pe zi", cum găsim scris într-un raport al administraţiei. Şi tot din acest raport mai înţelegem că în regiunea respectivă (Mălini, Broşteni, Borca), „se tăiau cu herăstraiele 150 000 de metri cubi de cherestea pe an, copacii avînd pînă la 60 de metri înălţime şi 1,50 metri grosime, aşa încît fieştecare copac dînd pînă la 30 de metri cubi de buşteni". Tot în anul 1892 s-a pus în funcţiune la Mălini şi primul gater cu fierăstraie circulare, acţionat de o turbină hidraulică de 115 CP.

1891 — BIBLIOTECA SOCIALISTĂ

Clubul Muncitorilor din Bucureşti înfiinţează, la 31 martie 1891, în sala Sotir, din Piaţa Amzei, cea dintîi bibliotecă pusă la dispoziţia muncitorilor. Inventarul cărţilor cuprinde 232 de „uvraje", dintre care : 169 în limba română, 25 în limba franceză, 33 în germană, 4 în rusă şi 1 în greacă. Majoritatea volumelor ajunseseră în posesia bibliotecii prin donaţii, iar altele fuseseră cumpărate din fondurile strînse prin liste de subscripţii. Printre donatori s-au aflat C. Dobrogeanu-Gherea, Constantin Mille, Ioan Nădejde, Panait Muşoiu, Ion Catina, dr. Ştefan Stîncă.

1894 —

NOI VREM PĂMÎNT

Poetul George Coşbuc publică în revista **Vatra** la 1 februarie 1894, şi la 6 februarie în ziarul **Munca**, poezia de mare răsunet : **Noi vrem pămînt**, încheiată cu teribilul avertisment : „Să nu dea Dumnezeu cel sfînt / Să vrem noi sînge, nu pămînt, / Cînd nu vom mai putea răbda / Cînd foamea ne va răscula / Hristoşi să fiţi, nu veţi scăpa / Nici în mormînt". Peste ani — în februarie-martie 1907 — poezia aceasta mobilizatoare va fi retipărită în mii de foi volante şi răspîndită printre ţăranii răsculaţi, devenind apoi „piesă incriminantă" în dosarele celor judecaţi după reprimarea răscoalei.

1892 —

BICICLISTELE

Femeile au adoptat bicicleta, la noi, în anul 1892. „Chiar damele, scuturînd jugul prejudecăţilor, s-au urcat pe bicicletă" — spunea un cronicar în revista **Amicul progresului român** din acel an ; iar mai tîrziu, în 1896, completa : „Este curios de observat ce avînt a luat la noi bicicleta, căci femeile, îndărătnice în România, la orice gimnastică, au prins mare gust de ciclism". Tot în 1896 rubricile mondene ale ziarelor bucureştene descriau şi costumul biciclistelor care apăreau duminica la Şosea : „Chiulotă neagră, largă sus şi strînsă sub genunchi cu un gumilastic, ghete galbene, cu şireturi pînă la jumătatea pulpei, aşa ca să nu rămînă descoperiţi ciorapii mai mult de două degete, deci să se vadă foarte puţin ; bluză albă, închisă pînă la gît, cu mîneci largi". Specialiştii publicau şi sfaturi pentru noile sportive : „Femeile să nu umble ceasuri întregi pe bicicletă, căci s-au văzut unele foarte frumoase care repede s-au stafidit din această patimă. E mai bine ca femeia să nu se urce pe bicicletă fără sfatul medicului".

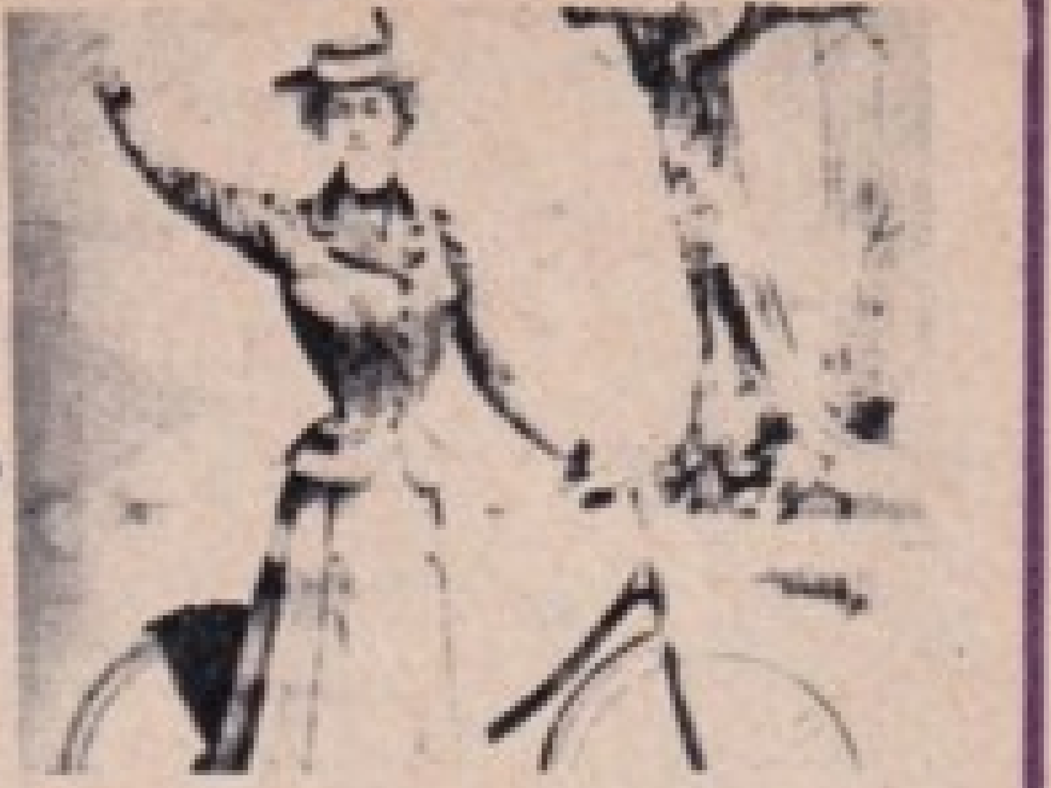

1896 —

FOTOGRAFIILE MIŞCĂTOARE

La mai puţin de zece luni de la inventarea cinematografului de către francezul Lumière, în mai 1895, soseşte la Bucureşti primul aparat care avea să arate publicului „fotografiile mişcătoare" ce făcuseră senzaţie la Paris. Aparatul este instalat în imobilul ocupat de ziarul **L'Independence roumaine**, pe Calea Victoriei (cam vizavi de actualul Palat al Telefoanelor) şi, la 28 mai 1896, bucureştenii sînt invitaţi la primul spectacol. S-au prezentat atunci următoarele filme, mari de cîte 15 şi chiar 30 de metri : **Ţarul şi Ţarina la Paris** — actualitate luată în mod expres pentru Bucureşti; **Copii şi jucării** — tablou pentru mame; **Artileria spaniolă** — lupte, cai, defilări; **Masa pisicilor; Furtună pe mare** — senzaţie, emoţii.

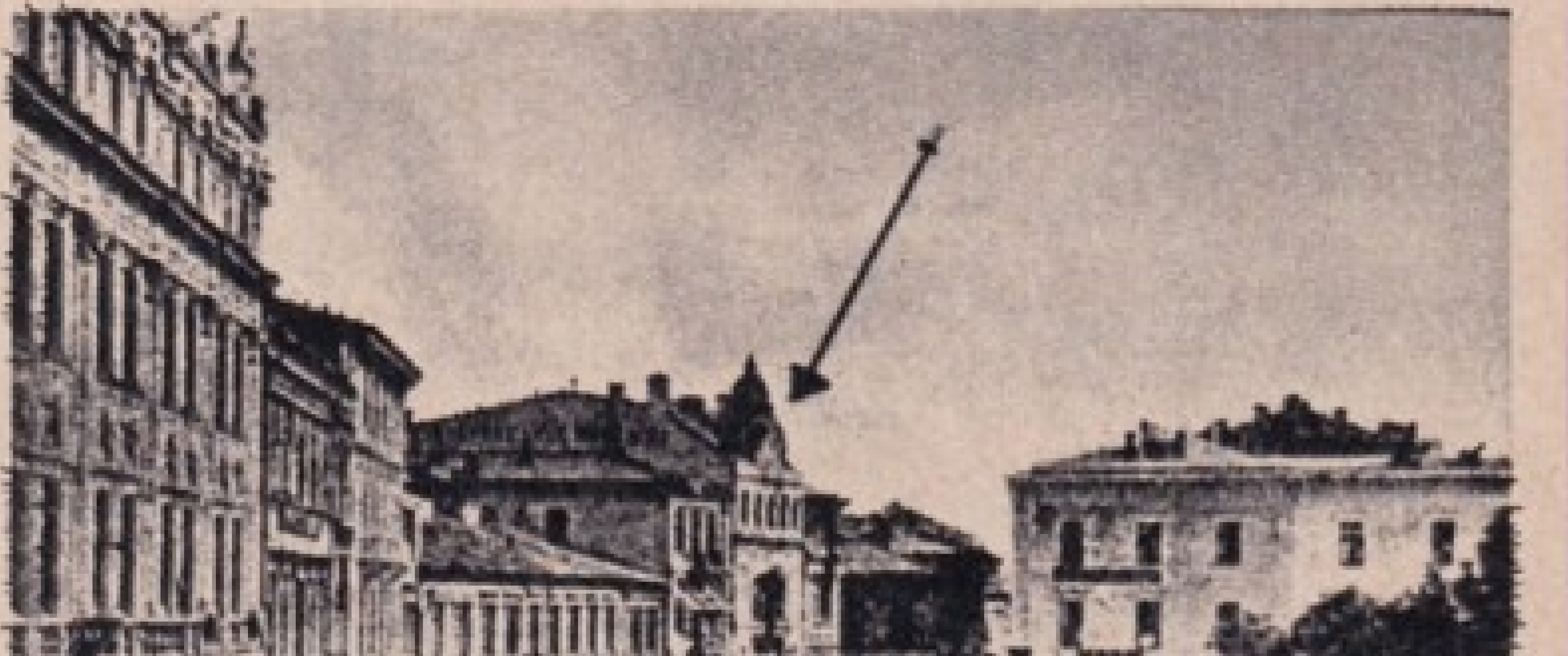

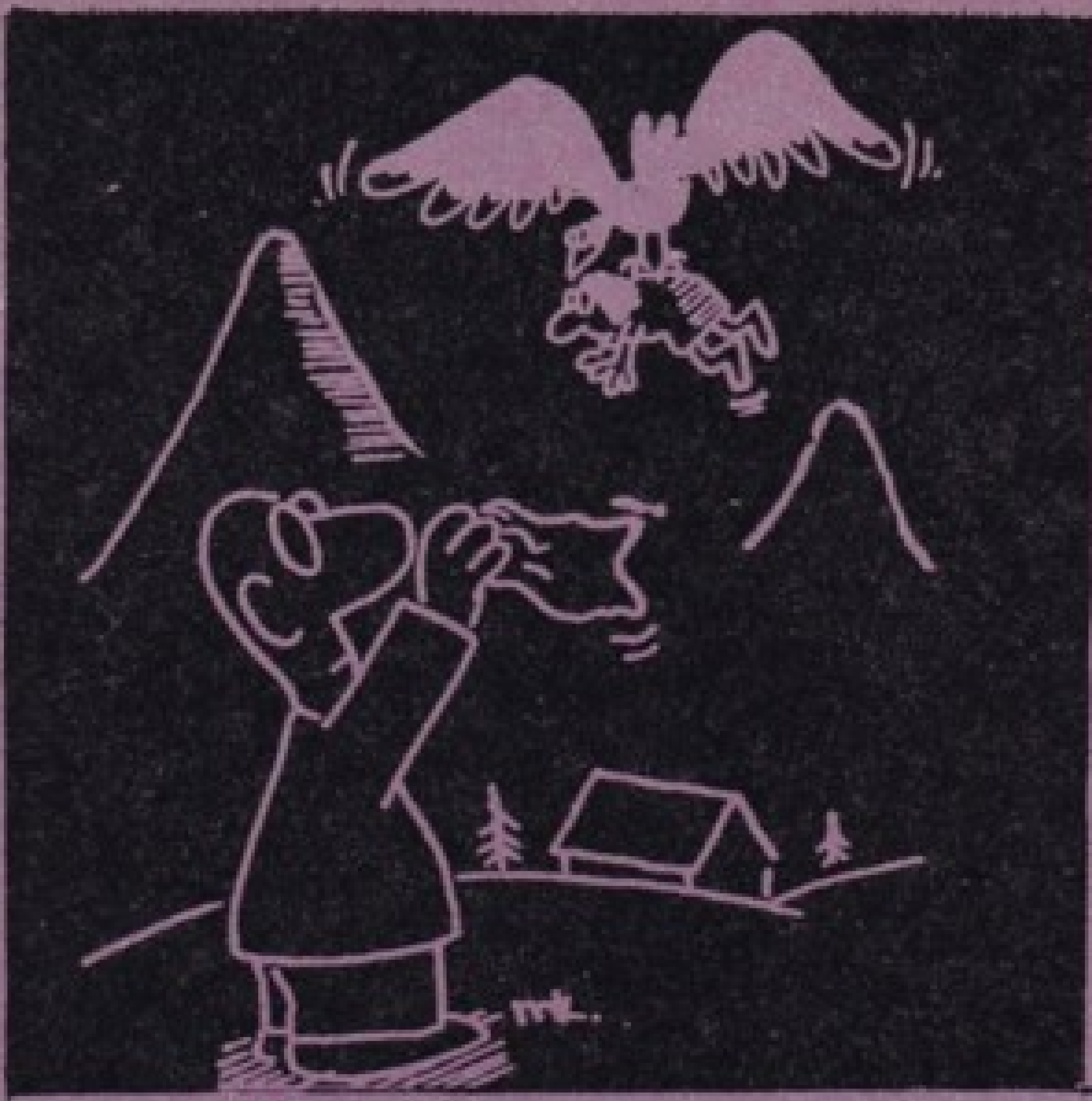

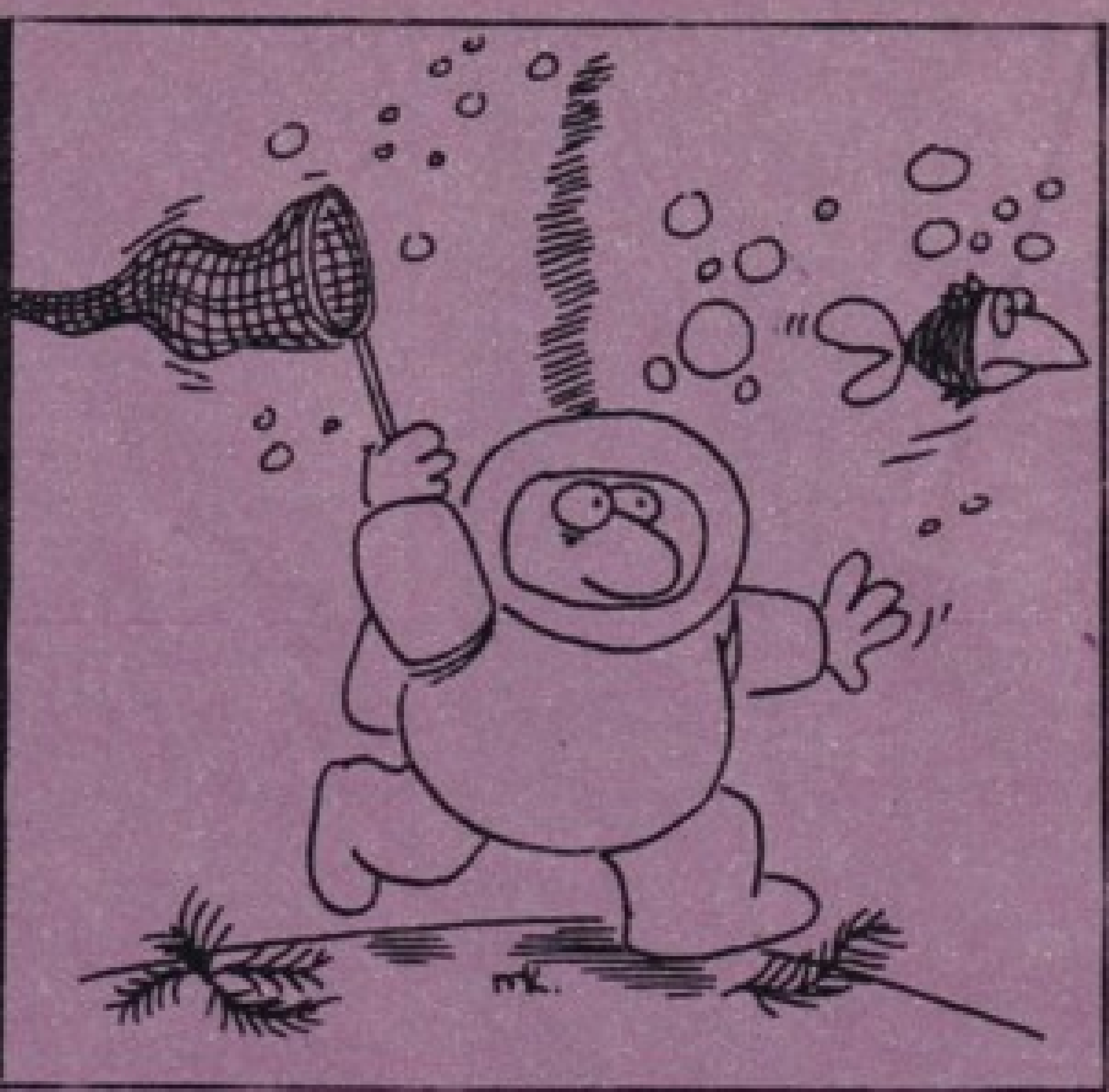

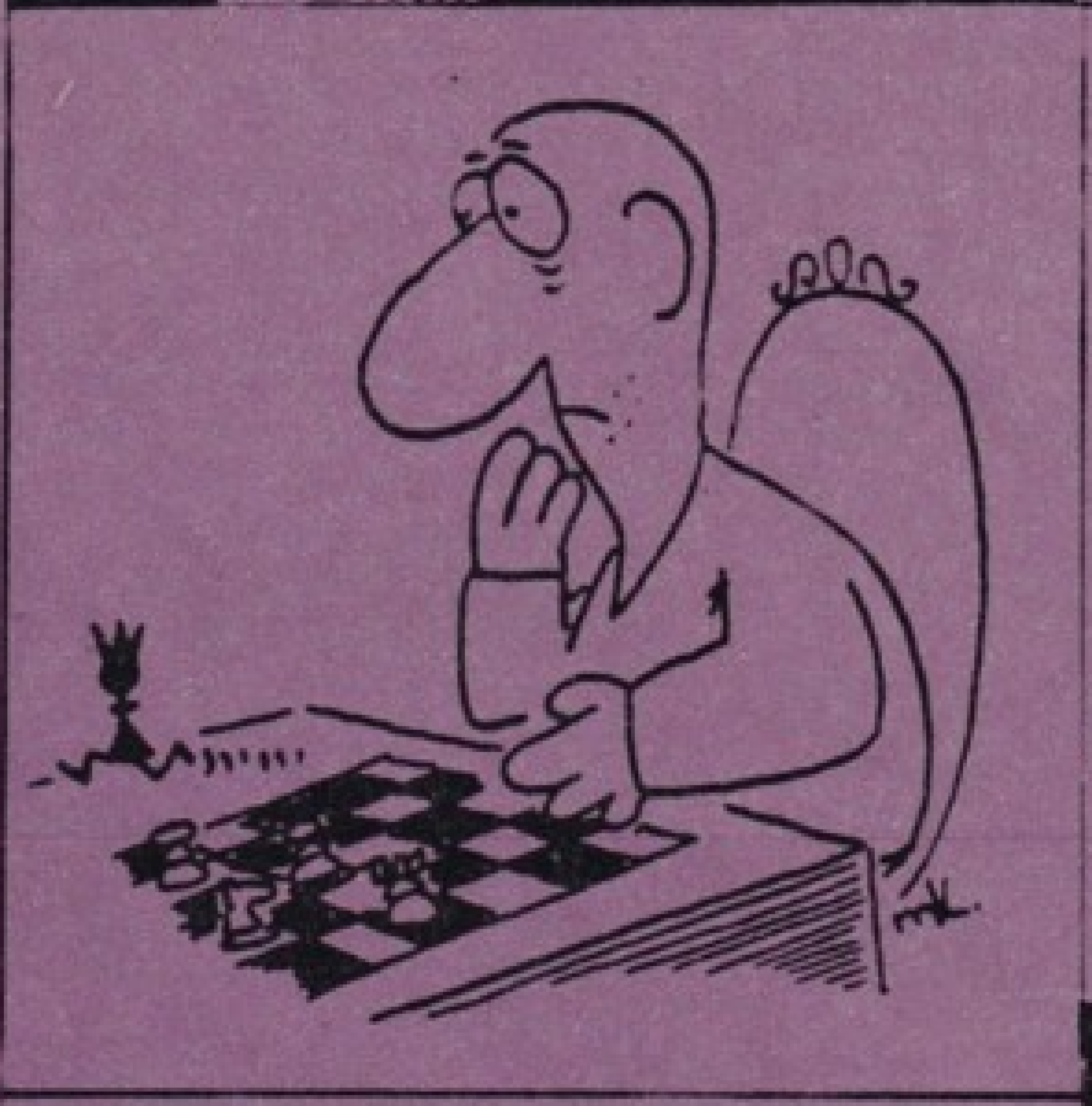

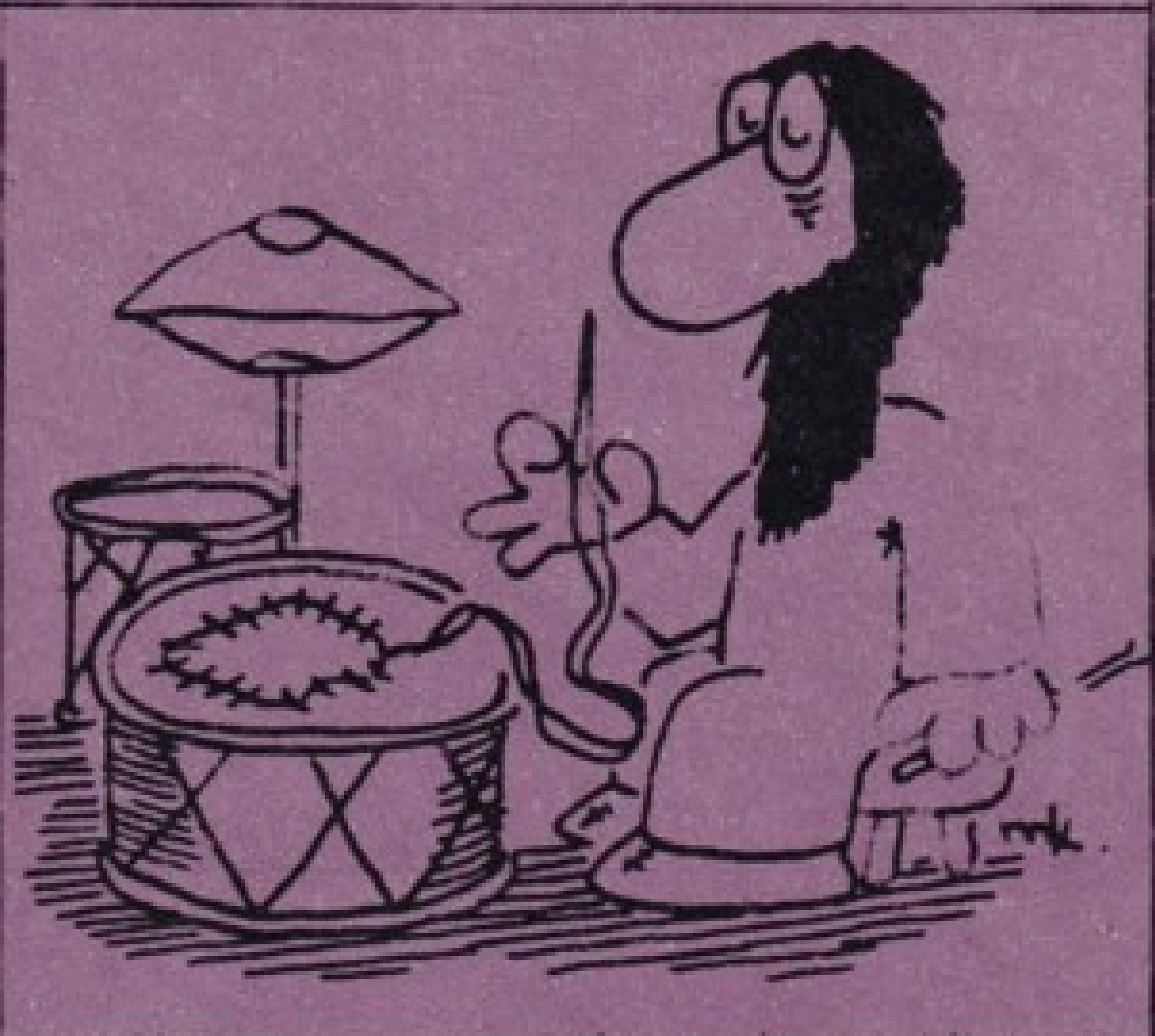

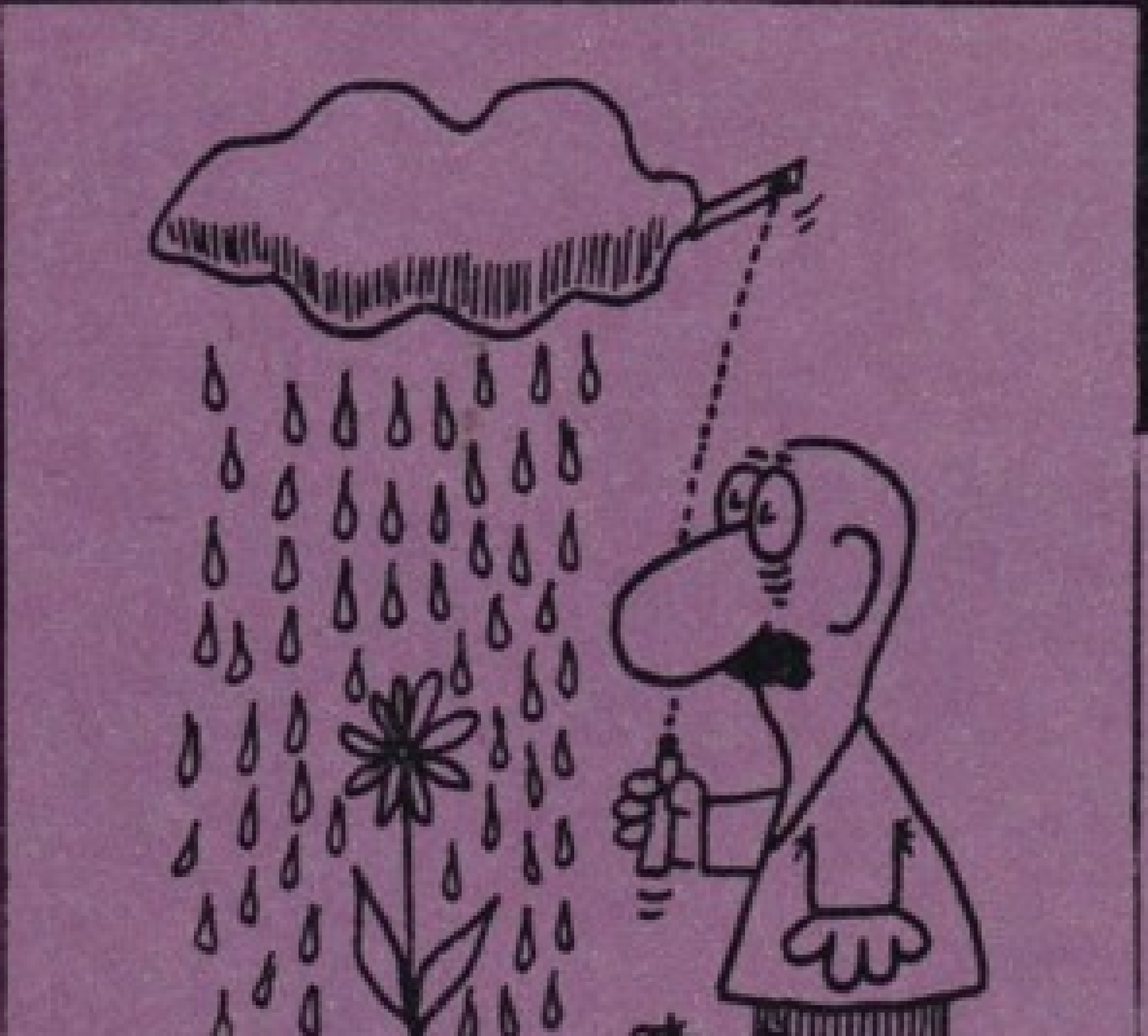

racul

MATEI MIHAI

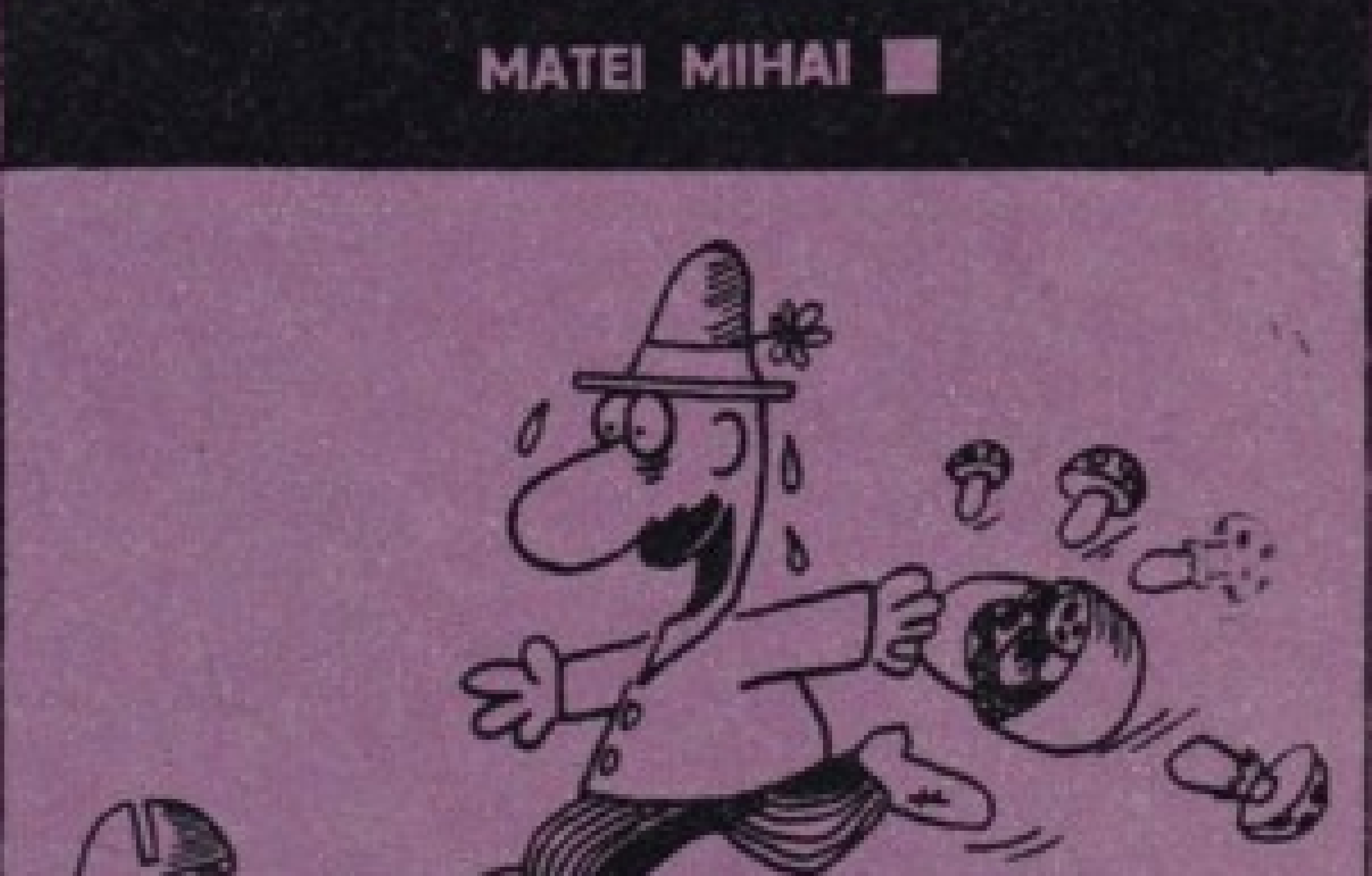

Realitatea dramatică

Este mult mai greu să impui un adevăr decît o ficțiune. **Reportajul lui Dan Bîrlădeanu, pe care-l oferim cititorilor în paginile următoare, a fost scris chiar în coasta fierbinte a unei întîmplări dramatice, tragice, petrecută cu mai mulți ani în urmă, în București. Romanul lui Horia Tecuceanu, intitulat** Piromanul **(Cartea Românească, 1979), s-a inspirat din dosarul penal al aceleiași întîmplări și a avut șansa să vadă mai devreme lumina tiparului. Într-adevăr, condiția reportajului este marcată de inevitabila irosire a înțelesurilor lui, după o zi, după două zile sau după trei zile de la data apariției în presă. De asemenea, s-ar putea spune că un reportaj care nu a apărut nu există. Dar oamenii care fac presa, care trăiesc în coasta fierbinte a evenimentelor de fiecare zi, spre deosebire de cei ce le folosesc numai ca pretext pentru a broda narațiuni, mai mult sau mai puțin fanteziste, au dreptul uneori să conteste consecințele condiției descrise mai sus. Și atunci nu le mai rămîne decît să găsească în sertare un reportaj care nu a apărut cînd trebuia să apară. Și reportajul acesta, care închide în el o șaradă, nu a apărut pentru că, într-adevăr, e mai greu să impui o realitate dramatică decît o ficțiune cuminte.**

din substratul unei ficţiuni cuminţi

EPILOG

Are părul negru, tuns modern. Poartă mustață, socotind probabil că aceasta îi conturează mai bine figura. Are o față prelungă și o privire șireată, care, în momentele cînd îl urmăream, era pierdută, parcă pe undeva, dincolo de ziduri.

Cînd a intrat completul de judecată s-a așternut o liniște totală. Se citește verdictul. Îi urmăresc reacțiile. Strînge din maxilare, apoi, parcă sincronizat cu ritmul unor cuvinte străine, începe să lase capul în jos, pe măsură ce se citește sentința, astfel încît atunci cînd președinta pronunță pedeapsa maximă, închisoare pe 25 de ani, privirea îi este fixată în pămînt.

Alături de mine, o femeie în doliu. Tremură din toate fibrele. În timpul pronunțării sentinței ridică ambele mîini, parcă într-o ultimă și supremă încordare. Mai tîrziu aveam să aflu că era mama victimei. Desigur, nimeni nu-i poate alina durerea, nimeni nu-i poate da sfaturi într-o asemenea situație, dar țin să asigur opinia publică, deloc străină de acest caz, că oamenii dreptății, care mai bine de un an de zile au muncit din răsputeri pentru a elucida faptele, au cumpănit îndelung și temeinic pedeapsa înaintea pronunțării.

PROLOG

În dimineața zilei de 8 iulie 1977, într-un boschet din parcul Hipodrom, au fost găsite, învelite într-o pereche de pantaloni de tergal, membrele superioare ale unui cadavru de sex feminin.

În ziua de 9 iulie 1977, în W.C-ul public din parcul Herăstrău, în jurul orei 11, s-a găsit într-o pungă de poliester femurul coapsei stîngi și gamba piciorului drept ale unui cadavru de sex feminin.

În aceeași zi, în jurul orei 15,00, s-a găsit lîngă gardul Stadionului Tineretului jumătatea inferioară a abdomenului, inclusiv bazinul, ale unui cadavru de sex feminin.

Tot în aceeași zi, în jurul orei 19,45, în W.C-ul public de pe strada Colței, în partea rezervată bărbaților, s-a găsit capul unei persoane, împreună cu treimea superioară a gîtului, de unde a fost secționat, toate prelevate de la un cadavru de sex feminin.

În ziua de 10 iulie 1977, în jurul orei 8,30, în curtea imobilului aflat pe strada N. Iorga nr. 12, locatara Floarea Popescu a găsit o sacoșă în care se afla trunchiul secționat al unui cadavru de sex feminin.

În ziua de 12 iulie 1977, în jurul orei 8,30, în curtea imobilului din str. Taras Șevcenco nr. 26, au fost găsite gamba stîngă a unui picior și coapsa dreaptă a unui picior, ambele aparținînd unui cadavru de sex feminin.

Aceasta a fost crima despre care organele de cercetare, la ora aceea, nu știau mai mult. Prima măsură : trimiterea segmentelor de cadavru la Institutul de medicină legală, în vederea determinării apartenenței fragmentelor de cadavru uman și a identificării împrejurărilor în care s-a produs moartea.

Stabilirea identității cadavrului s-a făcut relativ cu ușurință, dat fiind faptul că dispariția **Ancăi Maria Rodica B.** a fost imediat semnalată organelor de miliție.

Primele cercetări s-au întreprins la familia C din București, unde locuia victima. Cu acest prilej a fost ridicată agenda de telefon a Ancăi, în vederea stabilirii cercului de cunoștințe și de prieteni. Ceea ce a atras în mod deosebit atenția organelor anchetatoare a fost un număr de telefon trecut pe ultima copertă a agendei, cu pastă albastră, hașurat apoi cu cerneală verde. Sub numărul de telefon era menționat : **Cristian.** Faptul că celelalte numere de telefon aparțineau unor prieteni apropiați ca vîrstă și preocupări au determinat organele de cercetare să se oprească la acest Cristian, un om de 25 de ani, însurat, tată a trei copii, care avea la activ două condamnări cu pedepse privative de libertate. Deci...

PERSONAJELE

Anca Maria Rodica B. era elevă în ultimul an la un liceu din Sibiu. Apreciată ca un copil silitor, manifestînd predilecție pentru literatură și pentru științele sociale. Disciplinată și corectă față de părinți, colegi și profesori, plină de farmec și voioșie, răspîndind totdeauna în jurul ei optimism. Fire deschisă, în plină formare, dar destul de naivă, avea ca principală preocupare intrarea la facultate.

Gheorghe Samoilescu — șofer de taxi, zis Cristi, zis Samo, zis Sony, este caracterizat atît de comisia de expertiză psihologică, cît și de martorii audiați în timpul anchetei, ca un om violent, brutal, afemeiat, mitoman, egoist, leneș, încăpățînat, încrezut, deosebit de orgolios, obsedat sexual. Despre această ultimă patimă a inculpatului vorbesc absolut toate femeile, din păcate în număr destul de mare, care au fost audiate cu prilejul anchetei. Din respect pentru cititori nu vom face nici un fel de referire la relațiile lor intime, descrise pe multe zeci de pagini. Tot din respect pentru cititori nu vom da nici un nume. Ceea ce nu înseamnă că nu trebuie să condamnăm acele „victime", care cu inocență și aparentă nevinovăție vin acum în fața instanței. Cum adică tu, profesoară, comanzi un taxi, iar cînd cobori ai și acceptat să faci schimb de numere de telefon cu șoferul ? Oare aceste așa-zise „victime" n-au nici un fel de vină ? Îl vizitează acasă, cad ușor pradă obsesiilor sexuale, dar nu reclamă nimic și tac, iar în fața instanței se declară „victime" ! Despre aceste lucruri, cu siguranță, vom mai scrie.

Revenind acum la Gheorghe Samoilescu trebuie să arătăm că aducea femeile chiar și în propria-i locuință, alungîndu-și fără nici un fel de scrupule soția, în prezența fiului său de 3 ani.

CUM S-AU CUNOSCUT ?

În vara anului 1976, Anca B. fiind în București, îl cunoaște în tramvai pe Gheorghe Samoilescu, care se dă drept inginer electronist, reușind să-i smulgă promisiunea că o va revedea în ziua următoare. A doua zi, Anca este atrasă în locuința lui Samoilescu din Colentina. Victimei nu i-a trebuit mult timp pentru a realiza adevăratele intenții ale lui Samoilescu, întrucît acesta a încuiat ușa apartamentului. În ciuda puținelor primăveri pe care le număra, Anca a rezistat umilințelor și agresiunii la care a fost supusă. A găsit salvarea de moment, acceptînd să-i fie luat medalionul de aur de la gît, un semn al dragostei părintești. Atunci, poate, Anca se despărțea de unul din lucrurile ei cele mai dragi. Dar a scăpat. Revenită la Sibiu, Anca nu spune nimic părinților și, poate, asta a fost cea mai mare greșeală. Întrebată de medalion spune acestora că nu știe unde l-a pus, în speranța că-l va recupera.

Timp de aproape un an, Anca a telefonat la București lui Samoilescu continuînd să spere că va recupera medalionul, dar de fiecare dată primea informații contradictorii. Dealtfel, medalionul fusese vîndut imediat de Samoilescu, care, şi din acest punct de vedere, nu avea nici un fel de scrupule.

Pe data de 29 iunie 1977, Anca B. revine la Bucureşti, în vederea susţinerii examenului de admitere la A.S.E. Este adusă de tatăl ei la familia C. Nu este lipsit de interes să arătăm cum şi-a petrecut timpul victima pînă în ziua de 6 iulie, zi care, aşa cum am arătat, s-a dovedit a-i fi fatală :

În ziua de 30 iunie a început să înveţe. A părăsit apartamentul pentru cîteva cumpărături prin apropiere.

În ziua de 1 iulie a învăţat dimineaţa, iar după-amiaza şi-a petrecut-o cu familia C.

În ziua de 2 iulie a fost în oraş cu Mihai C. şi s-au reîntors împreună în jurul orei 20,00.

În ziua de 3 iulie nu a părăsit deloc apartamentul, învăţînd.

În ziua de 4 iulie a stat în casă, a mers pentru o jumătate de oră la domiciliul părinţilor familiei C., care locuiesc în apropiere.

În ziua de 5 iulie nu a părăsit locuinţa. Seara a vorbit la telefon cu mama ei de la Sibiu.

În ziua de 6 iulie a învăţat pînă la prînz. A luat masa cu familia C. iar apoi a plecat la A.S.E., pentru a consulta listele celor înscrişi la examene. A plecat în jurul orei 14,30, şi de atunci nimeni nu a mai văzut-o.

După ce a consultat listele, victima a făcut unele cumpărături la un magazin alimentar.

În jurul orei 16,00, hotărîtă să reintre în posesia medalionului, Anca i-a telefonat lui Gheorghe Samoilescu. Acesta era pe punctul de a pleca de acasă. Împreună cu soţia trebuia, printre altele, să achite abonamentul la telefoane. Minţind-o pe victimă că, de această dată, îi va restitui medalionul, i-a dat întîlnire în jurul orei 17,00 la florăria din Piaţa Romană. Samoilescu se debarasează cu multă uşurinţă de soţie, cumpără la iuţeală nişte bere pe care o duce în apartamentul părinţilor săi şi, plin de iluzii, merge la întîlnire. Locul ales se baza pe două considerente : era în apropierea casei părinţilor şi ştia precis că la acea oră mama sa vitregă se afla la Spitalul militar unde era internat tatăl său pentru operaţie. Întîlnindu-se cu victima, Samoilescu reuşeşte cu abilitate să o convingă pe aceasta să meargă la părinţii lui, care locuiesc în apropiere şi sînt acasă. În susţinerea argumentaţiei sale, Samoilescu i-a spus victimei că medalionul se află acolo şi că vrea să i-l înapoieze, fără a risca să fie văzut de soţie. Ajunşi la locuinţa părinţilor, Samoilescu tentează aplicarea planului său diabolic. Este cazul să arătăm că inculpatul nu-şi putea ierta eşecul din urmă cu un an în faţa unei copile de 18 ani. El, căruia nu-i rezistase nici o femeie. Avea nevoie de reabilitare.

Dar Anca l-a refuzat din nou şi, atunci, brutalizînd-o, a violat-o. Fără să-i dea posibilitatea să se dezmeticească, cuprins de furii, inculpatul a trecut la violenţă. În aceste momente de maximă rezistenţă, Anca B., ajunsă la culmea disperării, reuşeşte să ţipe. Moment de paroxism. Pentru a o reduce la tăcere, Samoilescu îndeasă în gura victimei bucăţi de hîrtie igienică din sacoşa Ancăi. Anca respiră din ce în ce mai greu, dar respiră. Pentru a o reduce la tăcere, Samoilescu o strangulează cu un lanţ semi-dur. Fără a fi îngrozit de crima pe care o săvîrşise, cu sînge rece, îşi aşteaptă mama vitregă pentru a lua o hotărîre.

PĂRINŢII

Silvia Samoilescu, în vîrstă de 44 de ani, e căsătorită cu Gheorghe Samoilescu de peste 20 de ani, cînd fiul acestuia avea 5 ani. Era o femeie închisă, discretă, prefăcută. Nu avea prieteni, nimeni nu ştia unde locuieşte, nimeni nu i-a călcat pragul. Era terorizată de soţul ei, care îi impunea un mod de viaţă excesiv de auster, motiv pentru care nu avea pentru acesta nici un fel de sentiment. Era foarte pricepută şi îndemînatică. Repara maşini electrice, îşi întreţinea automobilul personal, ştia tîmplărie, fotografia şi multe altele, fiind de un real folos în gospodărie şi la serviciu.

Gheorghe Samoilescu, tatăl, fost ofiţer, era bolnav în ultima vreme. Nu avea nici un fel de sentimente faţă de fiul său, datorită comportării acestuia încă din copilărie (e cazul să menţionăm faptul că fiul său, cu chiu şi vai, a reuşit să absolve 8 clase elementare), dar, mai ales, egoismului care-l caracteriza. La data crimei, era internat în spital.

ODIOSUL AJUTOR

De ce şi-a aşteptat Samoilescu mama vitregă pentru a lua o hotărîre şi de ce nu a luat-o singur ? Pentru că îi cunoştea perfect caracterul şi miza pe faptul că aceasta va accepta orice numai să nu afle lumea ce se întîmplase la ea acasă. Judecata lui s-a dovedit a fi perfectă, Silvia Samoilescu acceptînd ideea secţionării cadavrului şi a împrăştierii coletelor în diferite puncte ale Bucureştiului. Drept care au procedat la depesajul propriu-zis, care s-a efectuat prin : decapitarea victimei, desprinderea ambelor mîini, a bustului, a abdomenului, a coapselor şi a gambelor. Aici şi-a spus cuvîntul îndeminarea Silviei Samoilescu. Trebuie menţionat că la domiciliul inculpatului s-a găsit un manual de medicină, care se ocupă exclusiv de disecţii. Din manual lipsesc unele pagini referitoare la felul în care trebuie secţionat un cadavru.

În ciuda faptului că, după înfăptuirea odiosului act, asasinii au făcut o curăţenie radicală în casă, spălînd baia, mutînd mobile, strîngînd covoarele, totuşi, organele de anchetă au reuşit să descopere, pe baza celor mai ştiinţifice probe de laborator, între plăcile de faianţă, urme de sînge aparţinînd grupei sanguine a victimei. Proba de sînge este una din cele mai evidente probe.

Aflăm, spre stupoarea noastră, că Silvia Samoilescu era şi credincioasă. Postea odată pe săptămînă, mergea regulat la biserică, motiv pentru care a fost de părere ca pachetele să fie răspîndite pe un perimetru limitat, în locuri de acces public, pentru ca, după reconstituirea cadavrului, acesta să poată fi îngropat creştineşte. Sîntem obligaţi să deschidem o paranteză pentru a sublinia munca de înaltă calificare, de operativitate şi de adîncă conştiinciozitate pe care au depus-o organele de anchetă. În acest sens, pentru stabilirea fără dubii a unor concluzii, au fost trimise unele probe, spre analiză, unui laborator de înalt renume din Europa. De asemenea, trebuie menţionat că, în mai puţin de o săptămînă de la comiterea oribilului act, vinovaţii erau, dacă nu arestaţi, în cercetare.

REMUŞCĂRI

Lanţul se strîngea în jurul lor, viaţa devenea din ce în ce mai grea, şi atunci, Silvia Samoilescu se hotărăşte să-i spună totul soţului, aflat, cum am mai arătat, la Spitalul militar. Nimeni nu ştie cum a ajuns la concluzia disperată şi care au fost argumentele aduse de Silvia soţului ei. Cert este că, în preziua actului final, personalul de serviciu de la spital i-a văzut pe soţii Samoilescu într-o postură cel puţin ciudată. Cu toate că se afla de mult timp internat şi că era vizitat zilnic de soţie, în după-amiaza aceea au afişat o tandreţe ieşită din comun. S-au plimbat mult timp împreună, s-au sărutat îndelung, iar despărţirea a fost cel puţin bizară. Dar cine putea să ştie că Silvia îi adusese soţului un cordon cu care acesta se va spînzura a doua zi. Nimeni în afara lor.

Ajunsă acasă, Silvia a telefonat mai multor colege, eveniment rar, rugîndu-le să se roage şi să aprindă lumînări. A doua zi a venit normal la serviciu, fără a lăsa să se întrevadă ceva din ceea ce avea să urmeze. A fost chemată la miliţie, pentru a i se aduce la cunoştinţă fapta soţului. A primit vestea cu resemnare, fără prea multe comentarii. Ajunsă acasă, şi-a pus planul în aplicare. S-a electrocutat. Era doar pricepută.

De ce a făcut acest gest Silvia Samoilescu, este lesne de înţeles, ea realizînd perfect de ce se face vinovată. Dar el, tatăl, de ce a făcut-o ? A fost oare un act de curaj ? Nu avea nici un amestec în crima de care se făceau vinovaţi fiul şi soţia. Putem oare socoti moartea lui un asasinat în plus, indirect, al celor doi ? Poate da, poate nu.

Să ne întoarcem la inculpatul Gheorghe Samoilescu. Arestat fiind, a privit cu destulă indiferenţă gestul părinţilor. A rămas singur în cursă, încercînd pe parcursul anchetei să arunce anatema asupra soţiei sale, persoană aflată total în afara cazului.

* * *

Aici se încheie relatarea noastră. Cele 26 de dosare ale cazului „Anca", însumînd peste 4 500 pagini, vor lua drumul arhivelor. Ele închid unul din cazurile cele mai triste, curmarea vieţii plină de speranţă a unui copil nevinovat. Nu pot pune punct fără a aminti, fie şi numai în treacăt, de înspăimîntătoarele fotografii închise între copertele dosarelor. Oare cum au putut doi oameni, dacă pot fi numiţi astfel, să spintece cu atîta cruzime corpul unui copil? Oare ce aveau în conştiinţa lor? Imaginile aflate acolo constituie un act de acuzare, dar şi un semnal de alarmă. Sper că din aceste rînduri vor trage învăţăminte şi acele tinere cărora li se pare că a se lăsa cucerite de un bărbat „bine" este o mare împlinire. Eroare, gravă eroare...

DAN BIRLADEANU ■

Reportaj realizat cu concursul Tribunalului municipal Bucureşti, secţia a II-a penală, condusă de Constanţa Stoia.

PROFESIUNILE MILENIULUI 3 SE NASC AZI

Biotehnologia, născută din colaborarea inginerilor, matematicienilor, fizicienilor și biologilor, explorează pe căi noi organismul uman

La politehnica bucureșteană, in localul Facultății de mecanică, citeva birouri și laboratoare adăpostesc — fapt de neimaginat cu doar cițiva ani in urmă! — un colectiv de biotehnologie, condus de un doctor in științe medicale. La politehnica din Timișoara, specialiști in discipline pur tehnice studiază cu pasiune biocurenți și electroencefalograme, scrutează miracolul de inginerie care este inima omenească și studiază harta creierului, aplică tehnici electronice și matematice sofisticate, pentru a contribui la descifrarea enigmelor corpului uman. Din nou la București, logicieni in colaborare cu specialiști in calculatoare codifică norme de conduită și se intreabă dacă miine juriștii nu vor trebui să invețe algebră booleană, iar algebriștii — Codul penal, pentru a conferi justiției și, in general, aprecierii conduitei noastre acel surplus de rigoare și imparțialitate pe care doar matematica poate să-l asigure.

Toate aceste preocupări variate și greu de subsumat unei discipline ilustrează insă o unică linie de acțiune, caracteristică pentru timpul nostru, al revoluției tehnico-științifice. Cad barierele rigide, iar colaborarea interdisciplinară dintre ingineri, biologi, fizicieni, matematicieni devine tot mai fructuoasă și mai plină de neprevăzut, vestind apropiata naștere a unor noi profesiuni — nu numai ale mileniului 3, ci și ale acestui sfîrșit de veac.

Cu o problemă aparent tehnicistă și absconsă — liofilizarea — pătrundem intr-un domeniu care frizează literatura științifico-fantastică și ne apropie de secolul XXI, deși fenomenul in sine este de mult cunoscut și aplicat.

Ce inseamnă, de fapt, liofilizare? Scoaterea apei din alimente, legume, fructe, medicamente etc., in vederea conservării prelungite. Un ser neliofilizat, de pildă, se menține nealterat timp de două, trei zile; liofilizat — un an de zile! Cam același este raportul și in cazul alimentelor și medicamentelor.

Aceste explicații preliminare explică de ce viitorul industriei alimentare, bunăoară, este strins legat de imbunătățirea și ieftinirea tehnicilor de liofilizare. Un vis neimplinit: **alimente conservate timp indelungat in stare naturală** (deci nu prin fierbere sau alte procedee care inevitabil modifică, intr-o măsură sau alta, proprietățile gustative și nutritive) folosind **pe scară largă** liofilizarea.

— Tovarășe Nicolae Oprița, ca fizician și cercetător in cadrul colectivului de biotehnologie al politehnicii bucureștene, vă ocupați de mai multă vreme de aceste probleme, in colaborare cu biologul Ștefan Bem, de la Institutul „Pasteur" din București, cu care aveți și un contract de cercetare. Ce elemente noi au intervenit in acest domeniu, ce se intrevede?

— În cazul alimentelor și, in general, al substraturilor biologice, apa conținută in ele nu se poate elimina prin incălzire și evaporare, fiindcă pe această cale proteinele constitutive s-ar deteriora ireversibil. În prezent, pe plan mondial se procedează altfel: alimentul respectiv, pentru a lua acest exemplu, se ingheață la circa —80 **grade**, apoi se incălzește treptat, in vid, iar pe măsură ce temperatura se apropie de zero grade, apa, prin sublimare, trece din stare solidă (cristale de gheață) in stare gazoasă, fără lichefiere. Evident, o răcire drastică (pină la —80 grade) se realizează cu un enorm consum de energie. mai ales dacă avem in vedere nu laboratorul, ci scara industrială.

— Înţelegem, aşadar, că trebuie căutat un alt unghi de atac în problema liofilizării.

— Întocmai. Cunoscînd mai profund fenomenele fizice implicate, nu ar mai fi necesară răcirea pînă la —80 grade, cel puţin în cazul anumitor substanţe. Pentru aceasta trebuie însă descifrate procesele desfăşurate în intimitatea materiei, să stabilim foarte exact ce se întîmplă în momentul trecerii de la starea solidă la cea lichidă, să cunoaştem mai bine ceea ce fizicienii numesc transformările de fază. Prin analiza termică diferenţiată, noi am ajuns să măsurăm cantităţi infinitezimale de căldură. În străinătate, s-au pus la punct asemenea tehnici, dar ele sînt foarte costisitoare. Un singur exemplu : recent a fost expus la Bucureşti un analizor american „Dupont" care costă 50 000 dolari ! Noi am construit un analizor de fineţe românesc care a dat rezultate satisfăcătoare.

LA ORDINEA ZILEI, O ŞTIINŢĂ A CONGELĂRII

— Liofilizarea are aplicaţii multiple. Dumneavoastră efectuaţi cercetarea la Institutul „Pasteur" din Bucureşti, deci, prin natura contractului, vă ocupaţi mai mult, pentru moment, de latura medicală.

— Da, dar principiile generale rămîn aceleaşi. În cazul de faţă, urmărim — Ştefan Bem şi cu mine — să cunoaştem punctele critice, „de salt", pentru a optimiza funcţionarea instalaţiei şi a evita ratarea şarjelor de produse biologice. Noutatea constă în fineţea măsurătorilor, atinsă probabil pentru prima dată în ţară. Efect economic imediat : consumul de energie se reduce practic la jumătate. De ce ? Dacă stabilesc că punctul critic respectiv se situează la —50 grade, atunci nu mai este nevoie să răcesc pînă la —80 grade, ci doar, să spunem, pînă la —60 grade şi apoi să încălzesc încet. Şi cu aceasta pătrundem în domeniul criobiologiei, al ştiinţei frigului, care abia în ultimii ani a început să înregistreze succese notabile.

— Ce perspective se întrevăd pentru industria alimentară şi pentru hrana noastră cea de toate zilele ?

— Adevărul este că oamenii de ştiinţă nu cunosc foarte exact **efectele îngheţării asupra sistemelor organizate biologic.** Iată unul din numeroasele obiective pe care şi le propune criobiologia. Evident, îngheţarea la cîteva zeci de grade sub zero produce cu necesitate anumite stricăciuni sistemelor biologice ; problema constă însă în minimizarea acestor vătămări. Se introduc, de pildă, diferiţi protectori. Unele firme străine au liofilizat prin acest procedeu siropuri naturale de fructe, păstrînd absolut intacte aroma şi gustul. Dar să ne gîndim mai departe. Nu ar fi extraordinară liofilizarea sîngelui ? Ar rămîne doar hematiile, deci un volum extrem de mic (raportat la sîngele iniţial), uşor de transportat şi de păstrat, urmînd ca înainte de transfuzii să fie amestecat cu ser. Am schematizat problema, care este extrem de complexă, voind doar să arăt posibile aplicaţii. Fără a mai vorbi de congelarea cărnii, care, în ţara noastră cel puţin, se află abia la început. **Aşteptăm, încă, o ştiinţă a congelării,** care ar viza nu numai carnea, ci şi ouăle, laptele, peştele, practic orice proteine animale. Desigur, cercetări de criobiologie se desfăşoară în mai multe centre din ţară ; pentru moment, aşa cum am arătat, s-au obţinut rezultate interesante şi utile prin analiza termică diferenţiată, cu aplicaţie directă la produsele „Pasteur". Dar domeniul este în plină expansiune ; medicina, biologia şi industria alimentară trebuie să devină beneficiare directe, răspunzînd unor cerinţe majore ale societăţii contemporane.

BIOLOGUL VA DISCERNE BOALA ÎNAINTE CA EA SĂ SE DECLANŞEZE

Un alt contract de cercetare al sus-amintitului colectiv de biotehnologie cu industria nu anunţă, la prima vedere, nimic deosebit. Şi totuşi, el vesteşte **un tip deosebit de colaborare între biologi şi ingineri,** pentru a veni în ajutorul omului cu mijloacele sofisticate ale tehnicii moderne. La prima vedere, totul pare destul de banal : studiul biotehnologic al ciocanelor electrice rotopercutante utilizate pe plan mondial în construcţii, industria minieră etc. doar de vreo zece ani. În ţara noastră, producţia abia a demarat, se află la seria zero.

Studiul efectului asupra organismului uman (prin vibraţii şi zgomot) s-ar părea că ţine de ergonomie şi de medicina muncii, adică de investigaţii intrate de mult în practica noastră. De data aceasta, însă, obiectul cercetării este altul, se urmăreşte determinarea efectelor nocive **în intimitatea organismului,** la nivel molecular şi infracelular. Cum acţionează depăşirea continuă de decibeli (ciocanul de acest tip nu poate funcţiona altfel !) şi oboseala provocată de vibraţiile continue, de concentraţia nervoasă şi poziţia în picioare, asupra sistemului enzimatic responsabil de fiziologia celulară, ce perturbări suferă acesta **înainte ca să se declanşeze boala profesională,** ce se întîmplă cu proprietăţile proteice **la nivel celular ?** Asemenea perturbări sînt concludente, chiar dacă aparent — din punctul de vedere al medicinei muncii şi al ergonomiei — organismul funcţionează încă perfect ! Acestea sînt cîteva din întrebările la care se străduieşte să dea un răspuns biologul Irina Leahu.

În condiţii de stress (vibraţii, zgomote, solicitări nervoase neobişnuite), organismul îşi creează o apărare care, un timp, funcţionează fără greş. Medicul nu observă nimic patologic, totul pare perfect din punctul de vedere al medicinii muncii şi al ergonomiei. Preistoria bolii încă nedeclarate se scrie însă la nivel celular. Biotehnologul o va descifra și va bloca mersul ei înainte.

LOGICA MATEMATICĂ ȘI LEGEA CIRCULAȚIEI

Cu profesorul universitar doctor Cornel Popa, șeful catedrei de filozofie de la Institutul politehnic din București, în sarcina căreia cad și cursurile de logică destinate viitorilor ingineri, abordăm un domeniu de investigare neașteptat, deschizător de noi orizonturi și evidențiind, o dată mai mult, fertilitatea cercetărilor interdisciplinare.

— În ciuda dictonului cartezian după care bunul-simț sau puterea de judecată reprezintă lucrul cel mai drept împărțit din lume, avem motive să ne îndoim de capacitatea ființei umane de a-și însuși spontan legile și normele gîndirii corecte — observă Cornel Popa.

— Înțelegem, deci, că vizați — ne aflăm, totuși, pe „solul" politehnicii ! — mecanisme profunde de gîndire și subtile intercondiționări între munca logicianului și cea a inginerului ?

— Întocmai. De fapt, problema este mult mai largă, deși, în cele ce urmează, mă voi referi cu precădere la ingineri. Apare ca o curiozitate a învățămîntului nostru liceal faptul că se predau elevilor mii de ore de matematică și română, lucru perfect normal, dar **nici măcar o singură oră de logică.** Dacă de mici noi toți am învățat să mergem fără profesor și tot spontan am învățat limba ce o vorbim, nu astfel stau lucrurile și cu gîndirea corectă. Chiar dacă, statistic, oamenii pot gîndi corect și în mod spontan, certitudinea unei asemenea gîndiri, mai ales în situații mai complicate, ne-o dau procedeele logico-formale. Veacul nostru este martorul înfloririi unei ramuri deosebit de promițătoare a științei milenare a logicii : mă refer la logica matematică. Cursul nostru conștientizează la viitorii ingineri reguli și norme ale gîndirii corecte pe care nu au avut posibilitatea să le cunoască de pe băncile școlii medii, iar impactul bătrînei și mereu reînnoitei științe a logicii asupra formației inginerului de mîine este neașteptat de puternic.

Iată un exemplu grăitor. Totul pare, la început, extrem de depărtat de practica inginerească, dar... așteptați finalul ! În 1952 s-a născut logica deontică, teoria formală a normelor, elaborată de savantul finlandez Georg Henryk von Wright. Mai recent, dezvoltînd această logică și îmbogățind-o cu noi concepte, profesorul Popa a reușit să elaboreze un limbaj formal pentru descrierea simultană a prescripțiilor normative și a acțiunilor efectiv realizate. Să luăm, de pildă, un capitol din Codul penal. El conține prescripții normative care pot fi transcrise într-un limbaj formal și implementate pe calculatorul electronic. În același limbaj înțeles de mașină pot fi transcrise, bunăoară, și faptele cetățeanului X într-o zi a săptămînii sau într-o situație bine determinată, specificată în sistemul de nome introdus în calculator. Prin așa-numitele funcții de legalitate, definite pentru prima oară de Cornel Popa, **prescripțiile normative și acțiunile efective ale lui X pot fi comparate cu rigoare matematică,** obținîndu-se în final calificarea respectivei conduite drept legală sau ilegală. Pe aceeași cale, tot automat, se asociază diferitelor grade sau forme de conduită ilegală sancțiuni, conform anumitor norme unanim acceptate.

Dezvoltarea logicii deontice, datorată specialistului român, a constituit obiectul unor comunicări la întîlniri științifice internaționale și a produs un viu interes, mai ales prin implicațiile asupra vieții cotidiene.

— În întreaga noastră viață ne conducem după diverse reguli — subliniază Cornel Popa — în domeniile cele mai diferite și făcînd cu totul abstracție de legi, de Codul penal. **Unui copil părinții îi stabilesc norme de conduită legate de învățătură : în fiecare zi, atîtea și atîtea exerciții de matematică sau de limbi străine ! Dacă ne îmbolnăvim, ni se prescrie un regim alimentar pe care trebuie să-l respectăm cu strictețe, sancțiunea nefiind de ordin juridic, ci medical. S-ar mai putea da cu ușurință zeci de asemenea exemple, în care calculatorul electronic și logica deontică își pot găsi aplicații concrete, eficiente.**

— Dar unde intervin computerul și politehnica bucureșteană ?

— Pe baza ideilor mai sus amintite, studenți din anii superiori ai Facultății de automatică — Mihai Bărbuceanu, Adrian Alexandrescu și Cetin Denislam, azi ingineri — au transpus noua teorie logică formală în limbaj de programare și au implementat-o pe calculatorul electronic. La fel au procedat cu un fragment din Legea circulației. Apoi au considerat o serie de ipoteze, de încălcări ale normelor de circulație și, cu ajutorul calculatorului, au obținut instantaneu sancțiunile prevăzute de lege.

— Și totuși, la prima vedere, s-ar părea că formalizarea logică și recursul la calculator nu reprezintă decît o complicație inutilă, primul milițian întîlnit în cale putînd stabili la fel de exact, chiar dacă nu într-o microsecundă, aidoma computerului, sancțiunile cuvenite.

— Nu uitați că experimentul cu Legea circulației a luat, în considerare, în mod voit, situații relativ simple, doar pentru a verifica dacă teoria funcționează corect. A funcționat ! Există însă nenumărate împrejurări, mult mai complicate decît un viraj nepermis la stînga, în care metoda noastră se poate dovedi de un real ajutor pentru a descîlci ițe încurcate, a stabili gradul de legalitate al unei acțiuni și gradul de vinovăție. Implicațiile sînt profunde : **prin formalizare matematică se înlătură echivocul, interpretările subiectiviste,** poate chiar și „pila" ; e imposibil să intervii pe lîngă un calculator electronic !

Iată, astfel, noi și fructuoase perspective de colaborare între ciberneticieni și logicieni, pentru elaborarea corectă, lipsită de ambiguitate, și interpretarea justă a prevederilor normative.

— Ar trebui poate creată o echipă de lucru cu participarea juriştilor, logicienilor şi inginerilor de calculatoare — sugerează interlocutorul nostru — pentru dezambiguizarea unor prevederi legale şi recodificarea lor în limbajul logicii deontice, căreia i s-a găsit deci un punct de contact cu activitatea practică de normare şi optimizare a activităţilor sociale.

Subliniem că nu este pusă aici în discuţie, sub nici o formă, competenţa legiuitorului. Există însă o oarecare unilateralitate inerentă oricărei profesiuni (profesorul Popa el însuşi a scris o carte întreagă, apărută şi în traducere, peste hotare, despre definiţii şi ambiguitatea unor texte juridice). Tratarea logico-matematică şi chiar inginerească aduce pretutindeni un surplus de precizie şi rigoare ştiinţifică.

NOUTĂŢI DESPRE ALFABETUL CREIERULUI

Realizări importante, în premieră naţională, în domeniul electronicii medicale, la catedra de electronică şi măsuri electrice a Facultăţii de electrotehnică a Institutului politehnic Timişoara. Despre cîteva din ele am mai avut prilejul să scriem în „Flacăra“.

Au intrat de multă vreme în practica medicală electroencefalogramele, denumite pe scurt EEG, a căror interpretare de către specialişti consumă încă un timp preţios. În plus, pentru a se ajunge la o „citire“ corectă, sînt necesari ani de experienţă. Totuşi, chiar şi în aceste condiţii, interpretarea pe care o dă medicul nu se dezbară, în anumite situaţii, de o tentă subiectivă, acelaşi traseu putînd fi considerat în chip diferit de doi specialişti : unul discerne, bunăoară, semnele unei epilepsii acolo unde celălalt nu vede nimic suspect. Dacă asemenea cazuri extreme sînt, totuşi, rare, mai ales la profesionişti experimentaţi, rămîne faptul indubitabil că descifrarea electroencefalogramelor este, după cum spuneam, laborioasă şi cronofagă. Nu s-ar putea oare automatiza această operaţiune ?

În prezent, conferenţiarul universitar doctor Francisc Schneider şi biofizicianul Gheorghe Mihalaş, de la Institutul de medicină Timişoara, conferenţiarul universitar doctor inginer Ştefan Gîrlaşu, de la Institutul politehnic (subingineri) Reşiţa, asistentul universitar inginer Gheorghe Drăgănescu, de la Facultatea de mecanică, şi asistentul universitar inginer Ionel Sabin, de la Facultatea de electrotehnică a politehnicii timişorene studiază posibilitatea analizării matematice a ritmurilor **alfa, beta, gamma** şi **delta** emise de creierul uman.

— Aceste semnale — subliniază inginerul Sabin — sînt mai greu de analizat decît cele provenite de la inimă, bunăoară, datorită caracterului lor aleator. În acest scop, trebuie utilizate metode statistice fine, stabilite de medici în strînsă colaborare cu ingineri şi electronişti. Este ceea ce îşi propune colectivul nostru. Lucrăm la o carte — **prima din România** — ce va apărea la Editura Medicală, intitulată „Semnale EEG“, privind interpretarea lor matematică. Dar, din păcate, mai tot ce am realizat noi în domeniu s-a făcut mai mult pe bază de entuziasm. Acesta este necesar, dar nu şi suficient, cum ar spune matematicienii, pentru finalizarea cercetării : nu dispunem de toate condiţiile materiale necesare. De pildă, pentru prelucrarea pe corelator şi transformator Fourier a benzilor cu înregistrări EEG „fugim“ la Reşiţa, ne întoarcem la Timişoara, apoi iarăşi la Reşiţa etc. Totuşi, ne străduim s-o scoatem la capăt.

Ce perspective oferă cercetarea universitarilor timişoreni ? Interpretarea matematică şi cu ajutorul calculatorului a semnalelor EEG va aduce un surplus de obiectivitate şi de rapiditate — ambele, deziderate majore ale medicinei moderne. Un exemplu : odată puse la punct programele, şi rezolvate alte probleme complexe menţionate foarte pe scurt mai sus, se vor interpreta „automatizat“ electroencefalogramele. Dacă pentru diagnostice EEG prin mijloace clasice un medic avea nevoie de o perioadă de familiarizare de circa doi ani, în noul sistem pentru pregătirea unor cadre **medii** medicale apte să descifreze corect se cer doar cîteva zile.

Pe aceeaşi linie de investigaţie ştiinţifică se situează şi aparatele puse la punct de şeful de lucrări, inginerul Gheorghe Ciocloda, de la aceeaşi catedră timişoreană, şi colaboratorii săi (multe idei fructuoase sînt valorificate ca proiecte de diplomă cu studenţii de la Facultatea de electrotehnică). Am putea aminti, în acest context, aparatul portabil pentru monitorizarea pe lungă durată a sistemului cardiovascular şi analizorul hibrid al ritmului cardiac — aparat instalat chiar lîngă patul bolnavului şi asigurînd „supravegherea“ continuă. Ştiind că depistarea foarte exactă şi precoce a aritmiilor cardiace, care preced apariţia infarctului, poate salva, în numeroase cazuri, viaţa bolnavului, vom înţelege şi mai bine cît de esenţială şi, în acelaşi timp, de plină de promisiuni se dovedeşte colaborarea dintre medici şi ingineri.

BIORITMURILE, SCHIMBUL DE NOAPTE ŞI MEDICINA

Conducătorul şi întemeietorul micului dar eficientului colectiv de biotehnologie de la politehnica bucureşteană, despre care am mai vorbit la începutul articolului, conferenţiarul universitar Mihai Nicu, doctor în ştiinţe medicale, întreprinde, cu ajutorul calculatorului electronic, studii de interes teoretic şi de mare valoare practică potenţială privind bioritmurile organismului. Este un capitol abordat de puţină vreme, pe plan mondial, cu mijloace ştiinţifice sofisticate, precise, deşi problema în sine este cunoscută mai de mult.

Se știe că întreaga noastră existență biologică se desfășoară sub semnul unor bioritmuri zilnice (circadiene), lunare, anuale sau cu alte periodicități, și ele se identifică, într-o anumită măsură, cu viața însăși. Cînd încetează, organismul moare. Noutatea cercetărilor la care ne referim constă în aceea că pornesc de la considerarea **în paralel**, pe baza unor modele matematice, a trei indici biologici de bază : **fizic, afectiv și intelectual**. Ne putem simți, la răstimpuri bine determinate, în excelentă condiție fizică, bunăoară, dar mai puțin activi pe plan intelectual. Este doar un exemplu. Implicațiile cunoașterii aprofundate, la fiecare individ în parte, a acestor ritmuri, sînt evidente. Deși, la noi, s-au efectuat destul de numeroase studii privind bioritmurile umane, corelarea și interpretarea cu ajutorul calculatorului pentru **serii mari de indivizi** constituie o preocupare originală a colectivului de biotehnologie.

Obiectivul nostru — arată Mihai Nicu — este **determinarea perioadei de randament optim la mase mari de muncitori, intelectuali** etc., și stabilirea corelației optime, pe calculatorul electronic, la cei trei indici. Aceasta va facilita gruparea de indivizi cu bioritmuri apropiate, ceea ce este deosebit de important mai ales în cazul unor profesiuni implicînd un grad sporit de periculozitate. Mă refer la personalul navigant aerian și naval, la sportivi, la munca în condiții speciale (de pildă la înălțime), la scafandri etc. De asemenea, rezultatele cercetărilor în curs — care, să nu uităm, pleacă de la anumite ipoteze și modele matematice originale pe care trebuie să le confirme practica, — pot servi la alcătuirea unor **schimburi mai eficiente în uzine, de pildă, grupînd cu prioritate în schimbul de noapte pe muncitorii cu bioritm nocturn.** Deocamdată s-au elaborat modelele matematice și s-au făcut primele aplicații. Repetăm — după cîte știm — este pentru prima dată la noi cînd s-a implementat pe calculator studiul interrelației indicilor fizici, afectivi și intelectuali în contextul bioritmurilor individuale și vizînd serii mari de indivizi.

În continuare, interlocutorul nostru explică mai pe larg implicațiile bioritmurilor umane. În celulele corpului nostru este „imprimat“ programul reproducerii lor în condiții normale, fiziologice. Cu alte cuvinte, longevitatea este înscrisă ereditar, numărul de ori în care celulele noastre se vor reproduce semnificînd, de fapt, ciclul celular și total, vital. De reținut, însă, că zestrea ereditară își manifestă acțiunea conform „programului“ doar în condiții normale. Abaterea de la normele vieții raționale sau condițiile nefavorabile de mediu vor altera în mod fundamental funcționarea programată. Simplificînd am putea spune că longevitatea genetică, ciclul total al vieții se asemuiesc cu un automobil. Părinții și străbunii noștri ne lasă drept moștenire o anumită mașină, mai bună sau mai rea. Dacă automobilul este bun, dar nu-l cruțăm, se va deteriora în scurtă vreme, indiferent de calitățile intrinseci, originale. Și invers, o mașină de marcă mai proastă își va vedea prelungită durata de funcționare dacă vom avea grijă specială de ea.

— Dar variațiile anuale, tovarășe doctor Nicu ?

— De la an la an ne schimbăm : este un fapt comun de observație. Ne schimbăm mai mult sau mai puțin, în funcție de mediu, de condițiile de viață, de solicitarea nervoasă. Noi însă, în cercetările noastre, ne-am concentrat asupra ritmurilor lunare și a celor diurne și nocturne. Există bioritmuri celulare și subcelulare (respirația la nivelul celulei se modifică și ea în funcție de anumite ritmuri). Sînt procese de mare finețe, motiv pentru care se studiază și aici, la politehnică, în colectivul nostru, întrucît necesită o aparatură electronică complicată și o continuă colaborare cu specialiștii în calculatoare, în automatică etc. Personal analizez corelațiile de tip biocibernetic, efectul ritmurilor individuale endogene, adică al acelor ritmuri care reglează funcționarea organelor în special la nivel endocrin. Concret, se urmărește pe loturi experimentale variația secreției unor substanțe naturale, hormonale, sau a eliminării unor substanțe artificiale (medicamente etc.). Importanța este imensă în farmacodinamică, adică în dinamica administrării medicamentelor, în care domnește încă o mare doză de empirism. **Administrăm medicamentul X dimineața, la prînz și seara, de pildă, deși, poate, el ar avea o acțiune îndoită dacă l-am lua la ora trei sau la ora opt și jumătate.** Desigur, nu în toate cazurile lucrurile sînt chiar atît de simple, totuși exemplul își păstrează valoarea. Fără a mai vorbi de importanța stăpînirii acestei tehnici în cazul unor boli grave, de pildă, cancerul. **Cunoașterea bioritmurilor individuale poate potența la maximum acțiunea unui citostatic.** Dealtminteri eu am fost condus la aceste cercetări și prin specialitatea mea, radiobiologia. Se știe că vindecarea noxelor determinate de radiațiile ionizante depinde într-o măsură adesea hotărîtoare de ora la care se administrează substanța de tratament, de pildă cisteamina. Acestea sînt aplicații medicale. Dar **bioritmurile**, cum am spus, vor **trebui luate în considerare în viitor pînă și la formarea schimburilor de noapte într-o uzină...**

Toate aceste preocupări pot apărea depărtate de realitatea imediată. Impresia este însă înșelătoare. Biotehnologia și, pe plan mult mai larg, colaborarea dintre ingineri și medici, matematicieni și fizicieni își propune să contribuie prin căi proprii la bunăstarea omului ca ființă biologică și socială. Iar această bunăstare stă totdeauna — cum glăsuiește una din rubricile cele mai citite din „Flacăra“ — **sub semnul urgenței.**

LIONEL NIȚESCU ■

REMEMBER

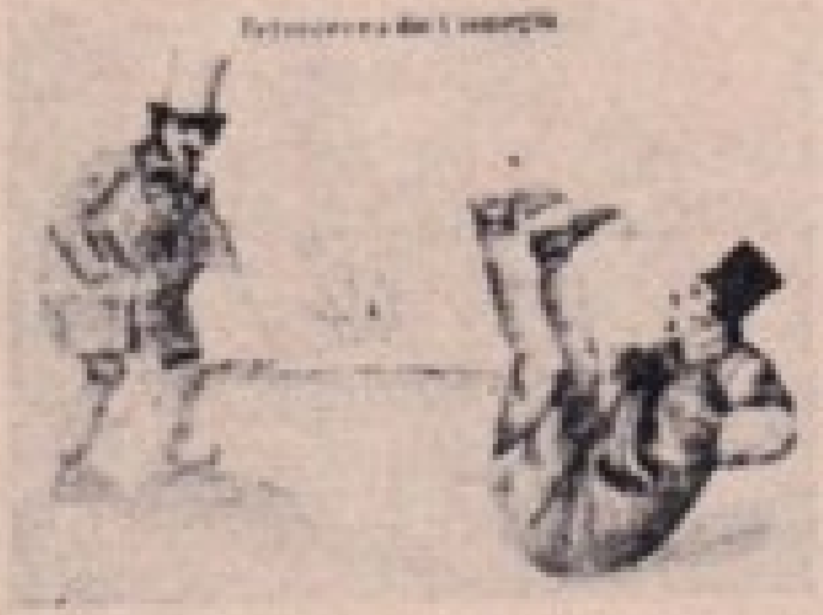

1864 — PETRECEREA DIN CIŞMIGIU

Patinajul, ca „sport de plezir“, se practică la noi încă de la jumătatea secolului trecut. Menţiuni certe găsim în presa bucureşteană din anul 1864. Revista **Aghiuţă**, bunăoară, publică, în luna ianuarie un desen intitulat „Petrecerea din Cişmigiu“ — o scenă cu doi patinatori ; unul căzut şi celălalt rîzînd, bucuros că el se mai află în picioare. Mai tîrziu — în 1883 — aşii acestui sport au organizat la Bucureşti, pe lacul Cişmigiu, prima lor întrecere oficială. Trofeele disputate în acea memorabilă zi de 9 ianuarie 1883 : un port-tabac de bronz, un ceasornic de argint, un vas de bronz. Cîştigători : Tilică Orăscu, pentru cursa mică (ocolul lacului Cişmigiu), L. Eduard, pentru două ocoluri mari şi N. Cuţarida, pentru alergarea de fond. În finală, premianţii au făcut o demonstraţie de măiestrie, „la figuri, la sărituri şi la vînătoarea drapelului“ — adică fiecare fugind cu un drapel în mînă, ferindu-se să nu-i fie luat de ceilalţi. Ziarele ne spun că întrecerea aceasta a atras peste două mii de spectatori. Deci patinajul a fost îndrăgit de bucureşteni încă de la primele manifestări.

1866 — ACADEMIA ROMÂNĂ

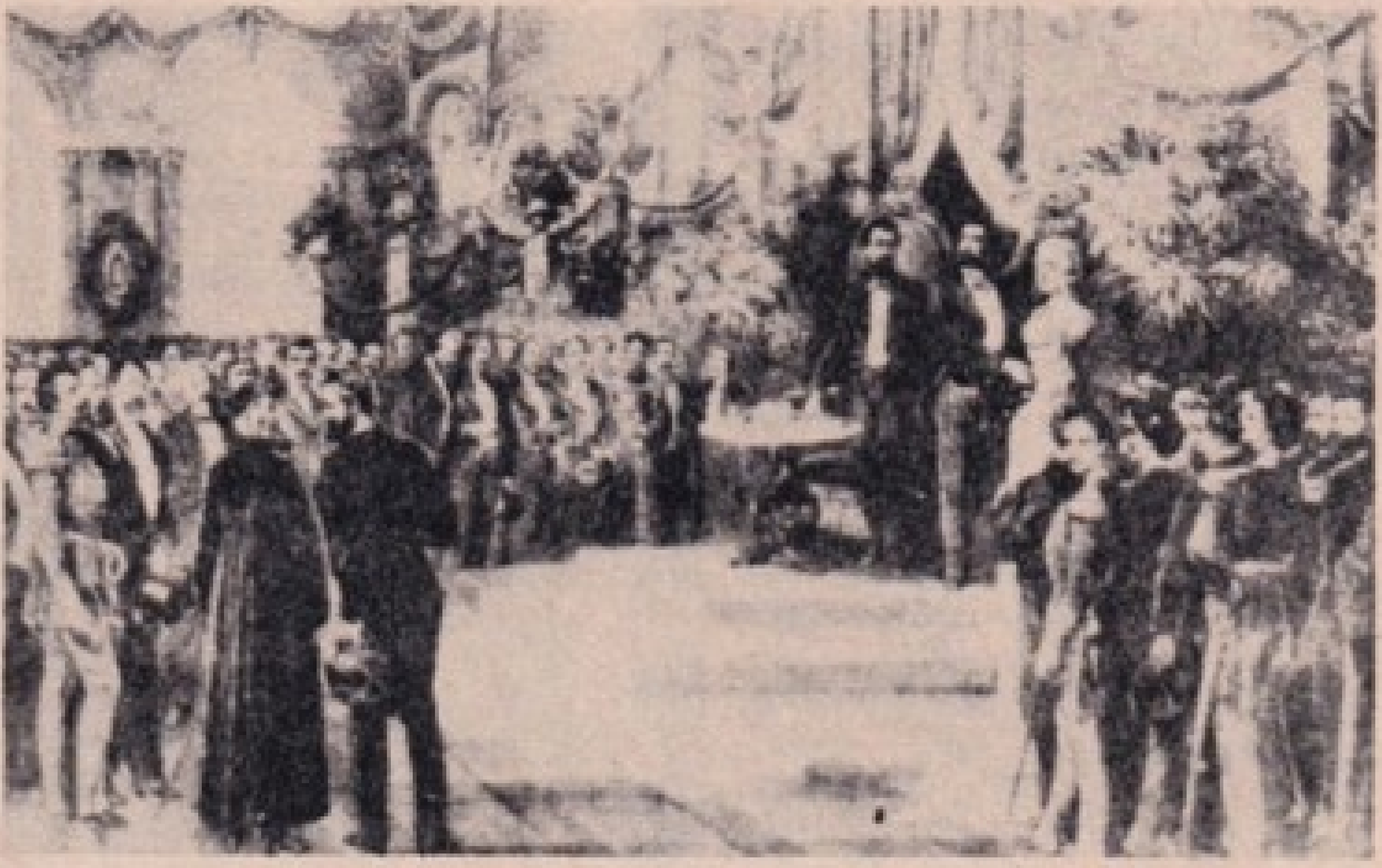

Istoricul prestigioasei instituţii de cultură, denumită astăzi Academia Română, începe cu mai bine de opt decenii în urmă — la 1 aprilie 1866, cînd Locotenenţa domnească a Principatelor Unite Române hotăra înfiinţarea **Societăţii Literare Române,** cu 21 de membri, printre care se aflau I. Heliade-Rădulescu, Vasile Alecsandri, George Bariţiu, Timotei Cipariu, Costache Negruzzi, Vinceţiu Babeş, A.T. Laurian. La 1 august 1867, **Societatea** şi-a deschis prima sesiune, în care au fost votate statutele şi s-a fixat denumirea definitivă : **Societatea Academică Română.** După doisprezece ani — la 30 martie 1879 — **Societatea** a fost declarată institut naţional şi i s-a dat un nou nume : Academia Română. În secţiunea literară s-a continuat activitatea de îmbunătăţire a ortografiei limbii române, întocmindu-se primul dicţionar ; secţia de istorie a sporit publicarea de documente ; iar secţia ştiinţifică a elaborat numeroase comunicări, devenite ulterior temeiuri valoroase de dezvoltare a patrimoniului ştiinţific al ţării. În activitatea din secolul trecut a celor trei secţii au fost cuprinse operele a peste şaizeci de academicieni. Pentru răsplătirea activităţilor ştiinţifice, istorice, culturale şi literare de la noi, **Academia Română** a instituit, de-a lungul anilor, începînd din 1868, numeroase premii, susţinute cu donaţiile obţinute mai ales de la particulari. În secolul trecut s-au acordat astfel peste o sută de premii, iar din 1901 şi pînă în 1947, alte patru sute. În ansamblul ei, activitatea **Academiei Române** a fost prestigioasă, dar, în cele mai multe domenii, din lipsa unui sprijin permanent şi îndestulător, ea s-a realizat mult sub potenţialul ştiinţific şi cultural al membrilor componenţi. După 1948, această activitate a sporit considerabil. **Academia Republicii Socialiste România,** cu cele 13 secţii, efectuează cercetări ştiinţifice în toate domeniile, studiază posibilitatea de punere în valoare a bogăţiilor naturale şi a forţelor productive ale ţării, colaborează cu organele superioare de stat în problemele ştiinţifice, asigură ridicarea calificării cercetătorilor ştiinţifici, întreţine legături cu cele mai importante instituţii ştiinţifice din lume.

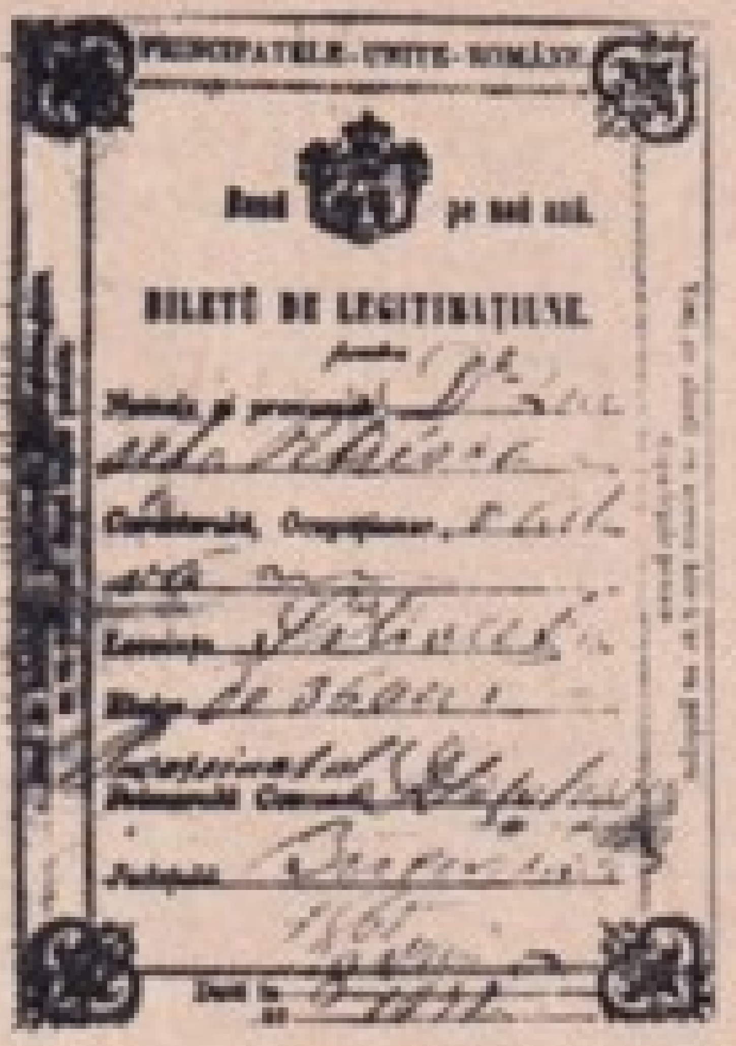

1865 — BULETIN DE BUCUREŞTI

Pe vremea lui Cuza s-a introdus la Bucureşti un act de identitate oarecum asemănător cu buletinul de azi. Într-o mapă de la Arhivele Statului găsim un astfel de document. Iată-i textul, integral : „Principatele-Unite-Române. Bilet de legitimaţiune. Bun pe un an. Numele şi pronumele : Lucsiţa Petreasca, de caracter şi ocupaţiune văduvă. Locuinţa : mahalaua Silvestru. Etatea : 36 ani. Dat la 8 decembrie 1865. Orice falsificaţiune a biletului de legitimaţiune se va pedepsi după legile penale. Orice abus cu acest bilet se va pedepsi după legile penale. Primarul comunei Bucureşti : ss. Indescifrabil" După 1900, legitimaţiunea aceasta s-a numit Buletin de Biroul populaţiei. Din 1935 i s-a adus o nouă îmbunătăţire : fotografia lipită şi ştampilată pe importantul document.

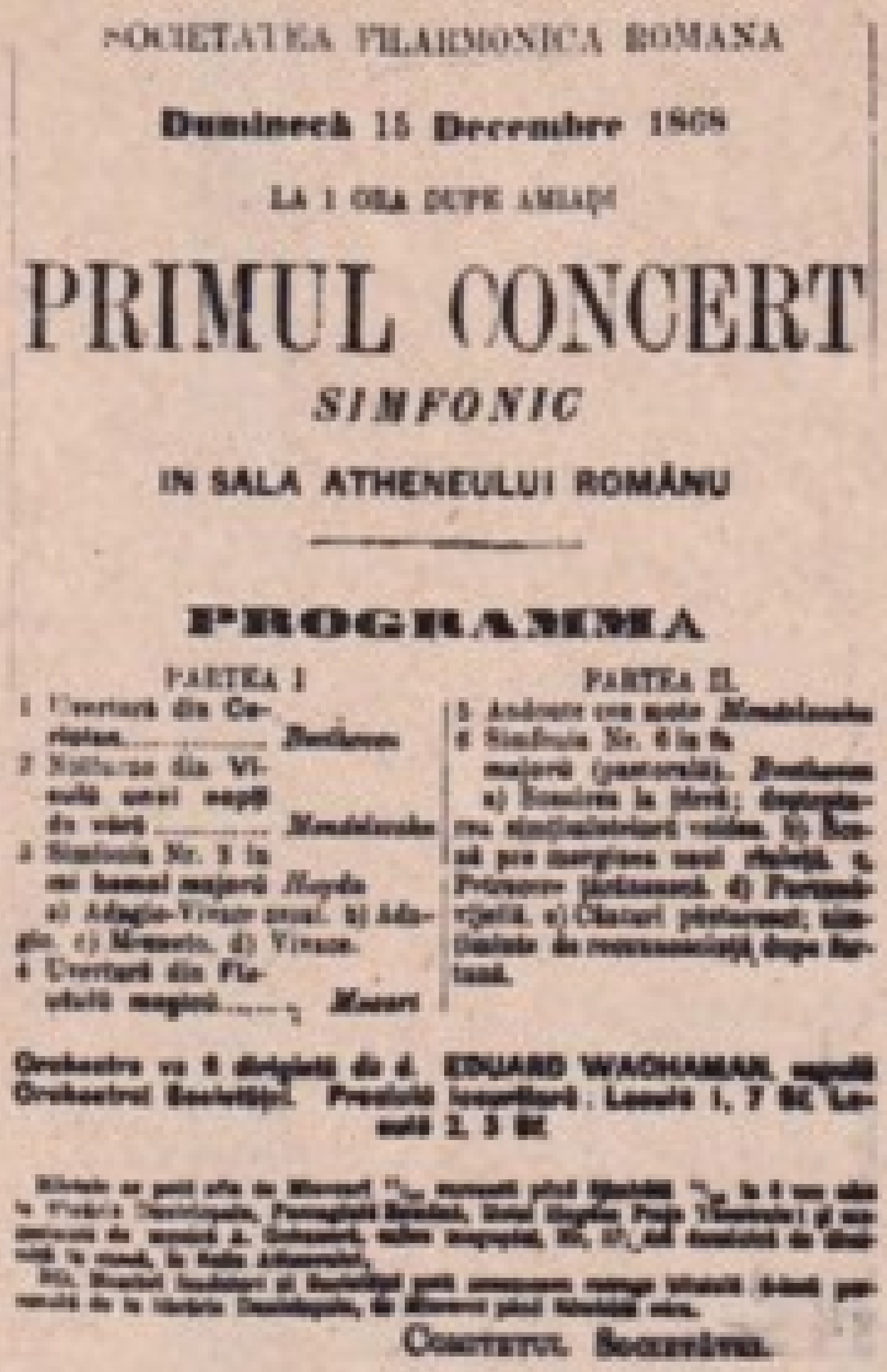

SOCIETATEA FILARMONICA ROMANA

Duminecă 15 Decembre 1868

LA 1 ORA DUPE AMIAŢI

PRIMUL CONCERT

SIMFONIC

IN SALA ATHENEULUI ROMÂNU

PROGRAMMA

PARTEA I

PARTEA II.

1868 — INVITAŢIE LA CONCERT

Societatea Filarmonică Română, înfiinţată în luna septembrie 1868, organizează primul său concert, la 15 decembrie, acelaşi an, în sala Ateneului Român din Bucureşti. Orchestra este dirijată de maestrul Eduard Wachmann, principalul animator al vieţii muzicale bucureştene din vremea aceea. Preţurile de intrare sînt modeste : 7 sfanţi primele staluri, 3 sfanţi celelalte locuri. Se cîntă uverturi şi simfonii de Beethoven, Mendelssohn, Haydn, Mozart. Acesta a fost începutul Filarmonicii, devenită, după 1944, Filarmonica de stat „George Enescu".

1866 — CELEBRELE MACINE

Maşina de cusut a fost inventată de francezul Thimonnier Barthelemy, în anul 1829. La noi a fost introdusă în 1866. Un întreprinzător al timpului a adus de la Paris cîteva exemplare pe care le-a expus într-un magazin de pe Calea Mogoşoaiei. Anunţurile publicate cu această ocazie informau pe eventualii amatori: Pe Podul Mogoşoaiei, peste drum de pasaj, s-a deschis expoziţiunea şi vînzarea de celebre şi necomparabile macine de cusut, speciale pentru familie. Mare economie pentru casă şi plăcută distracţiune pentru dame, care, fără cea mai mică osteneală şi numai după trei ore de lecţiune, pot cu aceeaşi macină a coase, a da tighel, a broda, sutaşia, cordona, însemna rufele, încreţi, cuti etc., cu o repeziciune de 14 ori mai mare decît a mîinii".

1878 — CALEA VICTORIEI

Dintre toate străzile şi uliţele, dintre toate podurile şi bulevardele din Bucureşti, croite de-a lungul deceniilor, Calea Victoriei avea să se bucure de cea mai mare faimă, rămînînd, permanent, artera pe care s-au aliniat instituţiile publice de vază, marile magazine şi localuri publice, teatrele, palatele, hotelurile, pasajele. Părintele său, domnitorul Constantin Brâncoveanu, i-a dat viaţă în anul 1692, cînd, după cum spun însemnările istoricilor : „Îşi croi Vodă un drum mai drept şi mai scurt spre moşia Măriei Sale, de la Mogoşoaia". O demonstraţie militară sărbătorească, nemaiîntîlnită pînă atunci, s-a desfăşurat pe Calea Mogoşoaiei — cum s-a numit timp de aproape două veacuri — în ziua de 8 octombrie 1878, cînd trupele învingătoare din războiul independenţei şi-au făcut intrarea în oraş, pe sub Arcul de Triumf, care fusese construit pe locul unde se află astăzi Piaţa Victoriei. Au trecut atunci, de-a lungul Podului Mogoşoaiei, printre zecile de mii de cetăţeni veniţi de pretutindeni : răniţi escortaţi de călăraşi, drapelele şi tunurile luate ca trofee pe cîmpurile de luptă, comandanţii armatelor, muzicile militare, stindardele tuturor unităţilor militare care au luat parte la bătălii ; apoi, în încheiere, regimentele glorioase. În cinstea eroilor care şi-au dat viaţa pentru independenţa patriei, din ziua aceea, Calea Mogoşoaiei a luat numele de Calea Victoriei.

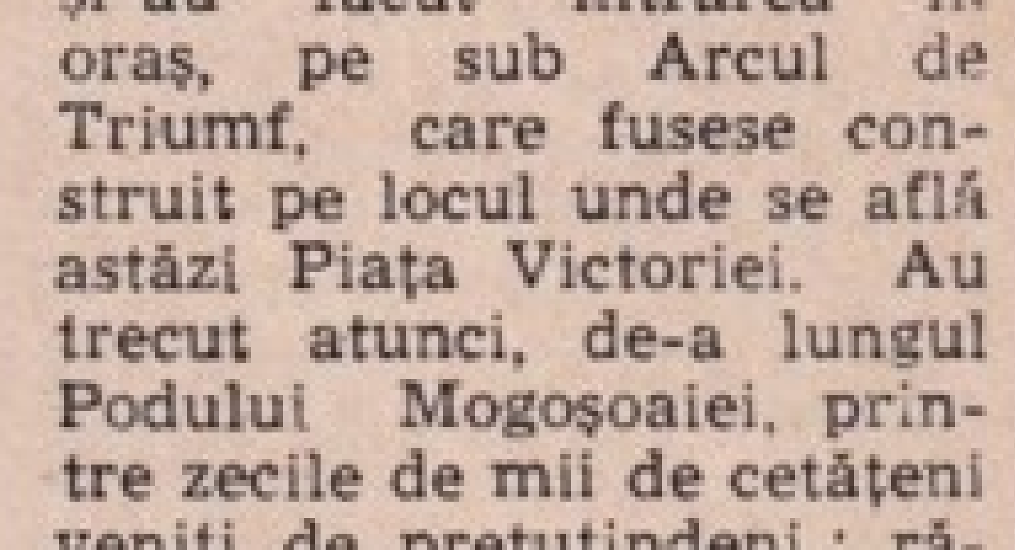

ANTICARII BUCUREŞTILOR

S-ar părea că prima grijă a unui anticar este de a îndepărta de el bănuiala că ar fi un om de modă veche. Prejudecata că un om care stă între cărţi vechi nici nu poate fi altfel şi că timpul, călător grăbit, n-ar mai putea să-şi îngăduie clipa de răgaz de a mai intra, cu adierea proaspătă a actualităţii, în încăperile îndeobşte modeste care găzduiesc anticariatele, se spulberă însă imediat ce anticarul ne va spune, sigur pe rostul lui în lume, că munca pe care o susţine este o veritabilă instituţie culturală, o instituţie în cadrul căreia se probează capacitatea însăşi a unei societăţi de a-şi dovedi tradiţiile şi a-şi fixa capetele de perspectivă ale culturii noi pe care şi-o formează. De aceea, orice anticar bun va şti să vorbească despre cîteva „misiuni" ale sale.

Printre ele, de exemplu, despre recircularea cărţilor, care ţine loc astăzi practicii din anticariatele de odinioară de a se pretinde o infimă, aproape simbolică plată, doar pentru citirea unei cărţi. Cam un sfert dintre cumpărătorii de cărţi din librării le vînd, de obicei pentru a-şi cumpăra altele. Unele cărţi, ni se spune, poartă opt-nouăzece ştampile ale anticariatelor, ceea ce înseamnă că au fost cumpărate şi vîndute tot de atîtea ori, deci tot de atîtea ori au fost citite, iar faptul trebuie să ne apară binevenit şi folositor cîtă vreme acest circuit este urmat de cărţi bune, preţuite de un anticar care-şi cunoaşte bine meseria, nu de cărţile care nu stîrnesc interesul nimănui. Fiindcă un anticar nu cumpără tot ceea ce i se oferă.

Cu aceasta, trecem la lămurirea unei alte misiuni a lui, de a cărei semnificaţie rămîne să ne dăm seama fiecare dintre noi : redescoperirea şi repunerea în circulaţie — fie, această circulaţie, chiar restrînsă la aria de preocupări ale cercetătorilor — a unor cărţi ce aparţin patrimoniului cultural naţional. Cînd anticarii spun că „Bucureştiul e nesecat", ei vin şi dovedesc, în continuare, această afirmaţie prin faptul că la cele trei centre de achiziţii din Capitală nu se prezintă, cu cîte o legăturică de cărţi, numai studenţi în lipsă de bani, ci se primesc şi telefoane care anunţă adrese unde posesori de mari şi valoroase biblioteci aşteaptă un anticar competent. Radu Berceanu, de exemplu, de la centrul de achiziţii aflat lîngă „Căminul artei", peste drum de Institutul de arhitectură, ne spune că săptămînal „face" o bibliotecă. Iar dintre miile de volume ale unei biblioteci el cumpără, bineînţeles, numai ce socoate necesar şi de preţ în virtutea intereselor de natură culturală pe care le reprezintă. Tocmai de aceea, ni se spune, între cumpărători întîietate au bibliotecile mari din Capitală şi din ţară, care pot să cumpere ceea ce li se oferă de către anticariate, sau, dacă dispun de exemplare suficiente dintr-o anume carte, pot să nu cumpere. Oricum, prioritatea rămîne, în continuare, unor oameni de ştiinţă, de artă şi cultură, cercetătorilor, specialiştilor într-un domeniu sau altul, care, chiar dacă fac în felul acesta achiziţii pentru bibliotecile lor personale, reprezintă, bineînţeles, nu simple interese particulare şi de divertisment.

Adeseori biblioteci strînse cu multă răbdare şi mari sacrificii, opere — ele înseşi — ale unei vieţi, se reintorc în mîinile anticarilor. Radu Berceanu, care cu cîtăva vreme în urmă a cumpărat biblioteca lui Dimitrie Caracostea, ne spune că altădată a avut prilejul să reintîlnească, de exemplu în biblioteca de şapte mii de volume a matematicianului Tiberiu Mihăilescu, multe dintre cărţile pe care i le vînduse el însuşi. Simion Mihuţă, responsabil al anticariatului de la Curtea Veche, ori Alexandru Enescu, responsabil la anticariatul Kretzulescu, ne povestesc de asemenea despre mari biblioteci pe care, cu adevărat, precum zic ei, au avut onoarea să le cumpere. Acesta din urmă a început să ucenicească în profesie prin anii '30 şi mulţi oameni de seamă astăzi veneau pe atunci în pantaloni scurţi să cumpere de la el primele cărţi ale bibliotecilor lor. Şi tot el a fost chemat, ca expert, să „preţuiască" biblioteca generalului-erou Eremia Grigorescu.

Dar cartea de valoare, spun ei, aceşti cîţiva mari anticari ai Bucureştiului, poate proveni de la cine nu te gîndeşti. Şi ei se gîndesc, deci, că poate proveni de la oricine. De aceea, oricine ar veni la ei cu o ofertă e ascultat cu atenţie şi cîteodată uimit de hotărîrea anticarului. Odată, îşi aminteşte Radu Berceanu, s-a prezentat la el un băiat de prin Giuleşti, cu nişte cărţi pe care le adunase de prin podul casei bunicilor, înainte ca buldozerele să intre şi să demoleze. Venise să vîndă acele cărţi şi de unde nu era sigur nici că-i vor fi acceptate spre cumpărare a rămas uimit cînd i-au fost plătite cu şase mii de lei.

Cîteodată, ni se mai spune, pasiunea de a avea neapărat o carte se poate arăta de-a dreptul primejdioasă : la anticariatul de pe bulevardul 1 Mai un băieţaş a vîndut, nu se ştie de pe unde o avea, o carte despre „Fluturii din Europa", apărută pe la sfîrşitul secolului trecut. Întîmplător, pe acolo a trecut într-o bună zi un bătrîn, pensionar C.F.R. ; era cît pe-aci să facă un atac de cord cînd a văzut-o ; bineînţeles că a cumpărat-o imediat, iar din explicaţiile pe care s-a socotit dator să le dea s-a înţeles că ştia de zeci de ani, după nume, acea carte, din tot felul de bibliografii anexate numeroaselor lucrări, referitoare la acel domeniu, pe care reuşise să le strîngă. Aceasta, a mai spus, este pasiunea lui, o pasiune din care n-a făcut meserie, dar în care a strîns bucuria atîtor ore pe care munca lui şi grijile vieţii i le-au lăsat mai libere.

Aron Steinberg, inspector la Centrul de librării al Capitalei şi răspunzător de cele treisprezece anticariate bucureştene, adaugă, pe bună dreptate : peste o vreme, poate că un nepot va veni şi va vinde o colecţie adunată cu atîta grijă, iar ea se va dovedi, cine ştie ?, necesară completării fondului de carte al unei biblioteci, muncii vreunui cercetător.

O întrebare, nu întîmplător lăsată la urmă, privind bibliotecile formidabile pe care-mi închipuiam că le au ei înşişi, aceşti anticari — cei mai buni din Bucureşti, precum zic şefii lor şi precum ne încredinţează şi opinia şi experienţa celor ce sînt nu doar „bibliomani" ci şi „bibliofili" — a limpezit şi un criteriu de etică a profesiei, potrivit căruia ei trebuie să vîndă, nu să cumpere, ce e mai bun. Cît pătrunde prin coridoarele multe ale labirinturilor culturii, cît poate să refacă, acolo, legăturile rupte, cît de strălucitor este sîmburele de lumină pe care un anticar îl aduce de acolo în dreptul vederii noastre, depinde nu numai de noroc, nu numai de întîmplarea de a fi chemat să preţuieşti — cu totul altfel decît un negustor — biblioteca vreunei mari personalităţi culturale, ci şi de truda anticarului de a învăţa foarte mult şi de a uita cît mai puţin, iar dacă e vorba de a-şi alcătui el însuşi o bibliotecă, atunci să poată spune, ca Radu Berceanu, ca Alexandru Enescu, ca Simion Mihuţă : noi avem cărţi despre cărţi...

DUMITRU ELIADE ■

pupa.

ARAM DAMADIAN

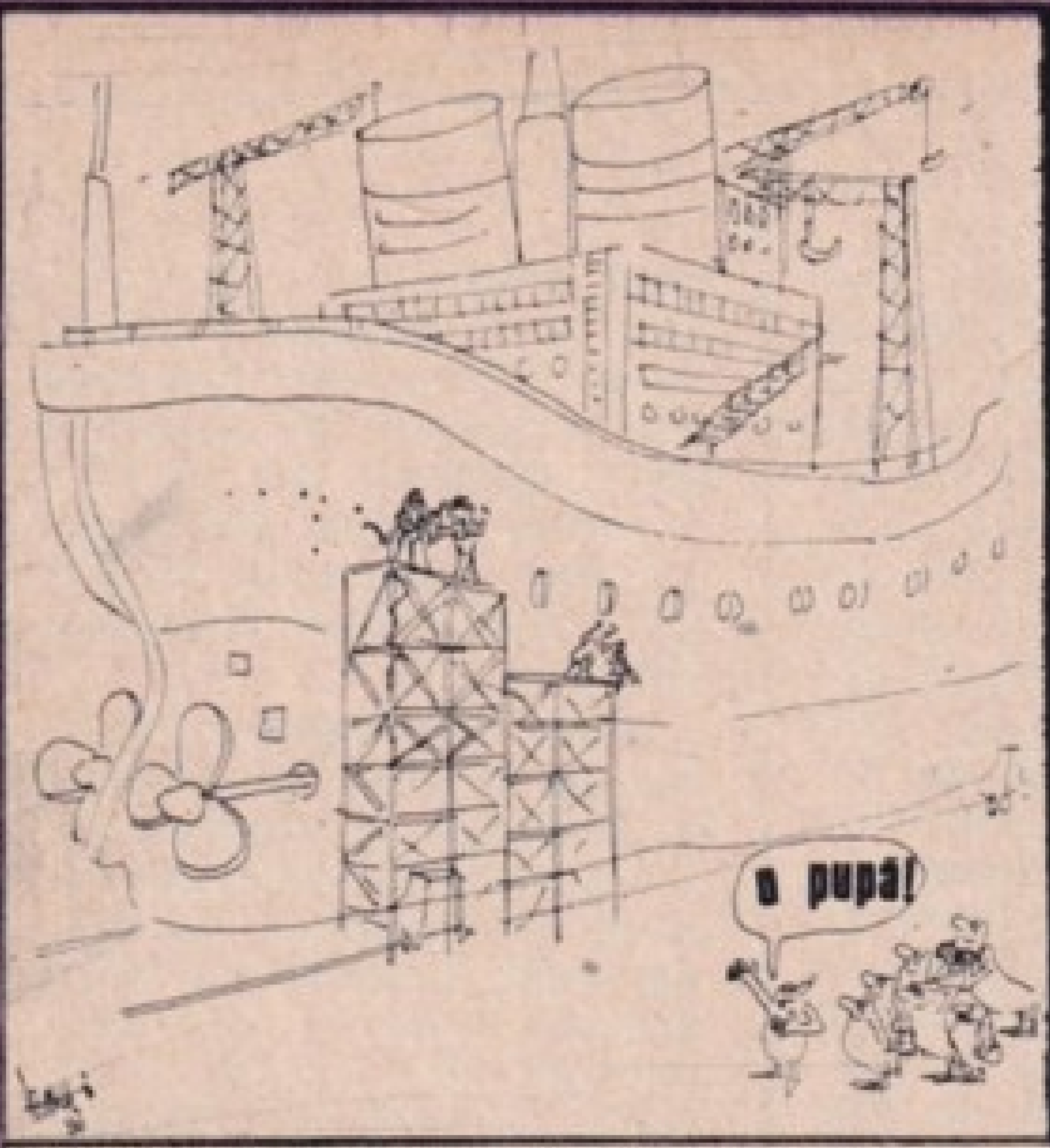

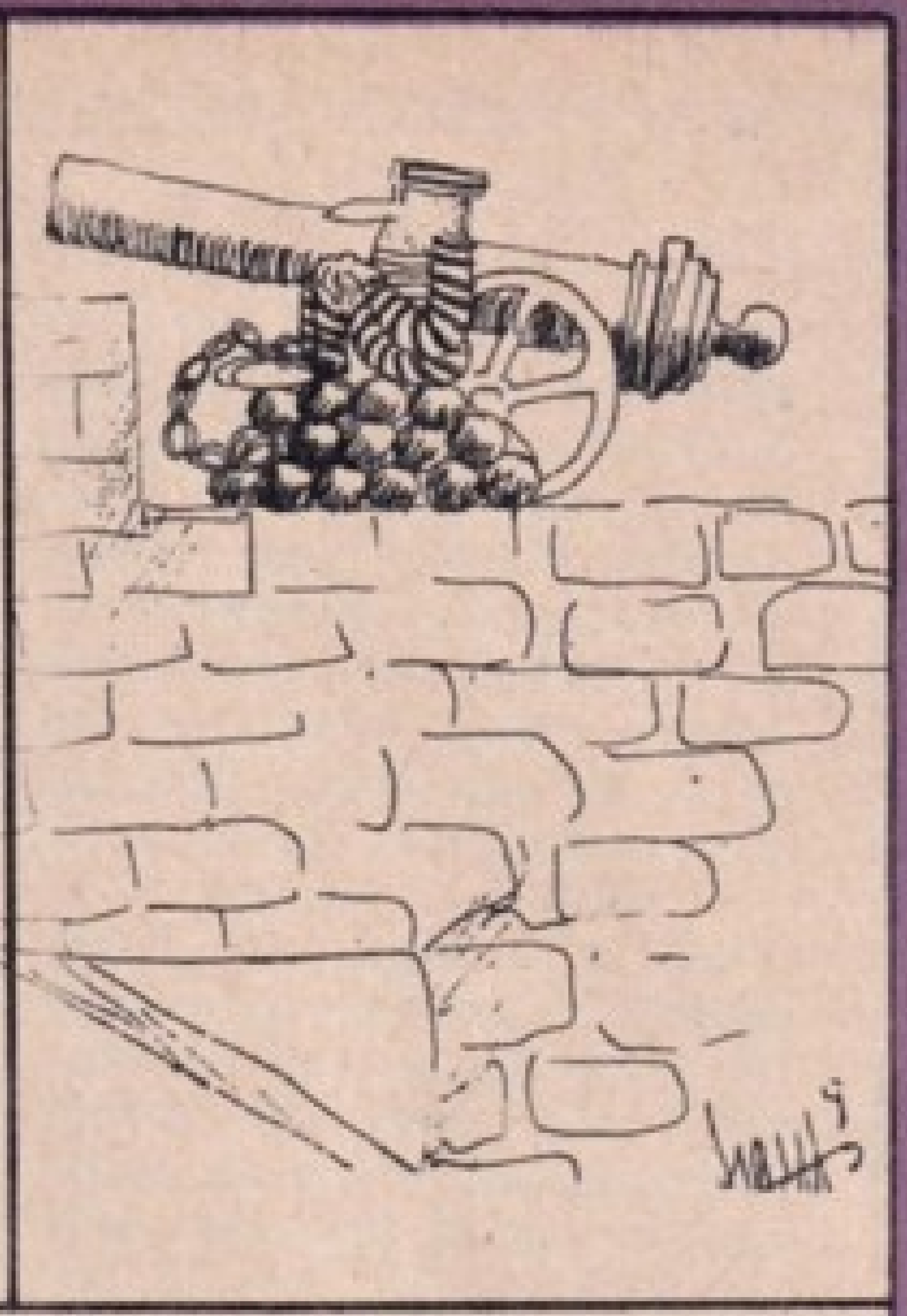

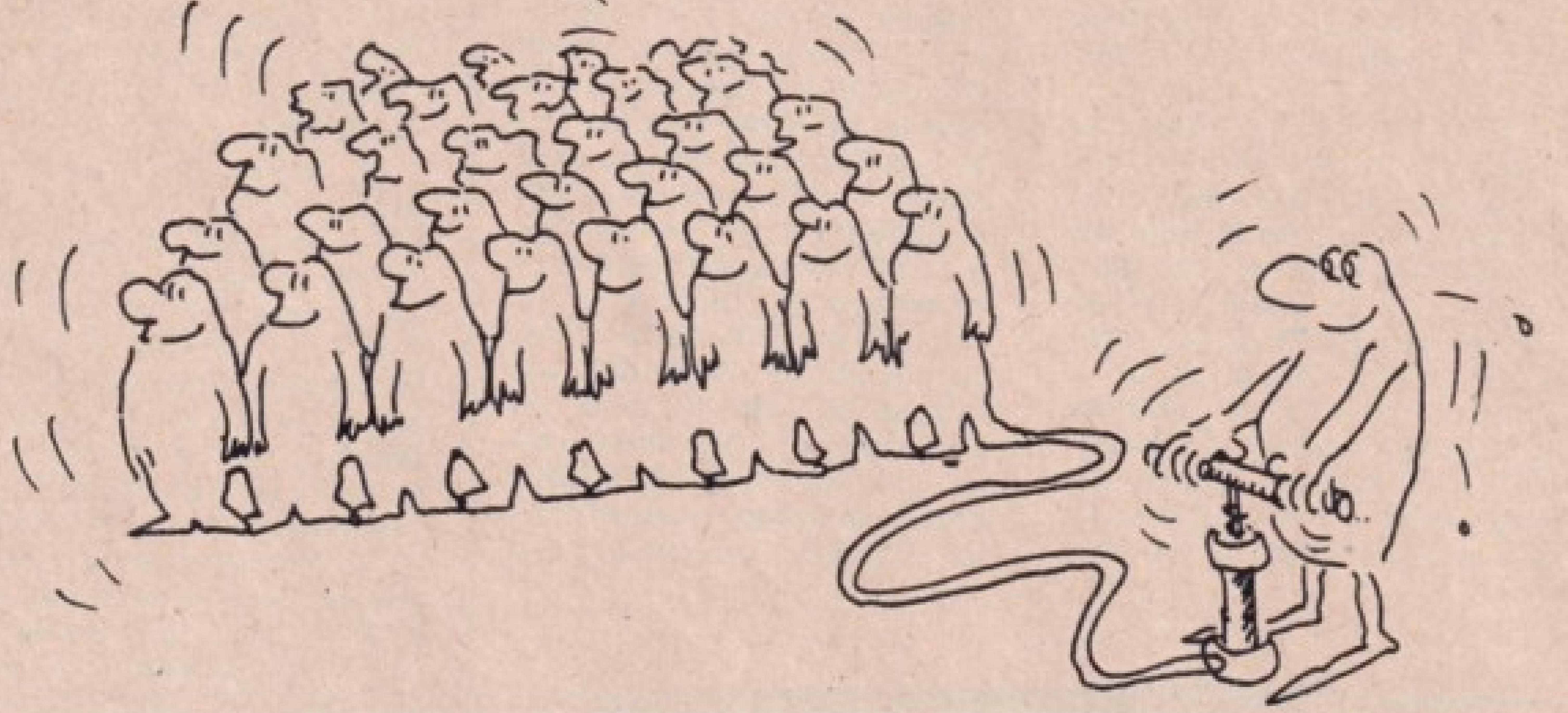

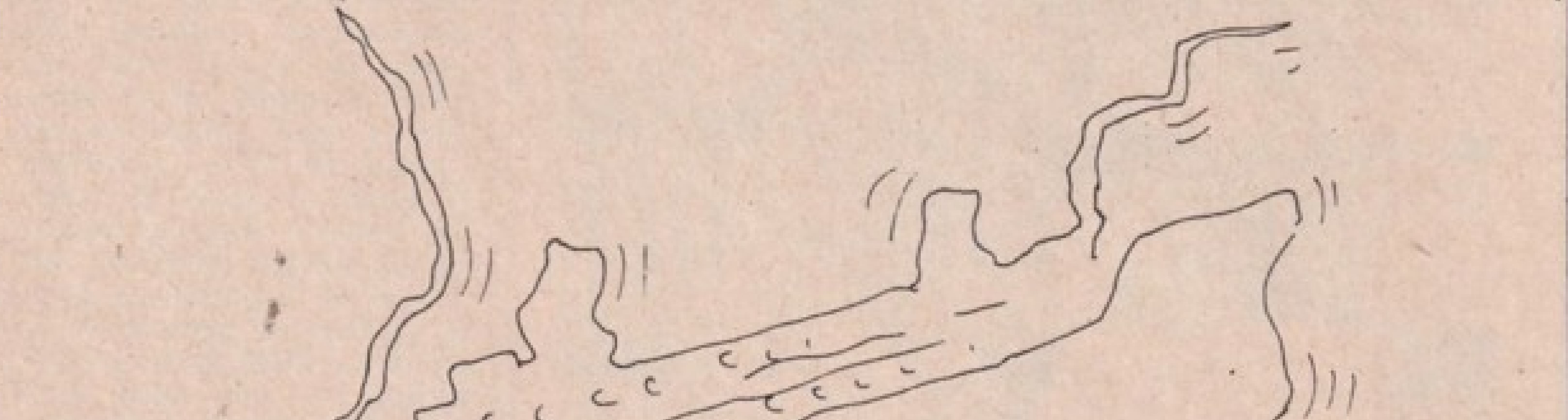

ARHIVELE STATULUI:

Secole de istorie

În actualul deceniu, mai exact în 1989, se împlinesc 400 de ani de cînd Mihai Vodă Viteazul pune piatra de temelie, pe malul Dîmboviței, în cetatea Bucureștilor, a mănăstirii care îi va purta numele. Zidurile ei se păstrează și în zilele noastre ocrotind timp de decenii o veche și prestigioasă instituție destinată să mențină nealterată memoria istoriei : Arhivele Statului. C. Boliac, C. D. Aricescu, B. P. Hasdeu, V. Alecsandri, Gh. Asachi, D. Onciul, C. Moisil, A. Sacerdoțeanu — iată cîțiva dintre directorii Arhivelor ! Și tot între aceleași ziduri, ridicate cîndva de către Mihai Vodă, aflăm un deosebit de interesant muzeu. Azi, Arhivele Statului, instituție în permanentă dezvoltare, în mod deosebit de un deceniu și jumătate încoace, și-a extins activitatea și dincolo de vechea incintă voievodală, urmînd, după cîte aflăm, ca într-un viitor nu prea îndepărtat, să beneficieze de un sediu central mult mai mare, corespunzător milioanelor de documente istorice pe care le conservă cu grijă. Despre o seamă de documente achiziționate recent de către Arhivele Statului ne vom ocupa în rîndurile următoare.

NE-AM ÎMBOGĂŢIT CU PESTE 100 000 DE DOCUMENTE !

Adevărată revelaţie în domeniul arhivisticii româneşti : în ultimii doi-trei ani, peste o sută de mii de documente, mai vechi sau mai noi, au ajuns în rafturile sau pe mesele de cercetare ale specialiştilor de la Arhivele Statului. Un adevărat aflux de mărturii ale evoluţiei civilizaţiei româneşti de-a lungul unei jumătăţi de mileniu ! Multe din documentele achiziţionate recent sînt deosebit de interesante şi merită a fi cunoscute de către toţi cei ce iubesc trecutul patriei. Iată deci scopul vizitei noastre la Arhive. Prima escală : sediul central din bulevardul Gh. Gheorghiu-Dej nr. 29, situat faţă în faţă cu admirabila grădină a Cişmigiului, nu departe, dacă am lua-o în linie dreaptă, de vechiul şi cel de al doilea sediu al Arhivelor Statului, aflat în fosta reşedinţă voievodală, de care este despărţit la ora actuală de splaiul şi el cu denumire de rezonanţă istorică, al Independenţei, de bătrîna Dîmboviţă şi de ceea ce ne-a adus epoca în care trăim — metroul. Edificiul sediului central, ridicat în stilul clădirilor cu care ne-a înzestrat începutul de secol, impune el însuşi. Cîteva trepte ; apoi o uşă din metal masiv desparte freamătul cotidian al străzii de activitatea dinăuntru. Dincolo de această uşă — istorie !

Să revenim însă de unde am pornit la începutul acestor rînduri, la cele peste o sută de mii de documente intrate în Arhivele Statului în ultima vreme, pentru a sublinia, în preambul, două lucruri : marea diversitate a acestor documente, memoria istoriei, precum şi înalta atitudine civică patriotică a acelor posesori de vestigii istorice care le-au adus spre conservare Arhivelor, fie oferindu-le spre achiziţionare, fie donîndu-le. Foarte multe din piesele intrate oglindesc — după cum ne informează însăşi secretara Comisiei centrale de evaluare, Cristina Dinu — permanenţa poporului român pe aceste meleaguri, lupta sa pentru neatîrnare şi păstrarea fiinţei naţionale, dezvoltarea sa spirituală de-a lungul veacurilor etc. Unde oare pot fi mai bine păstrate asemenea mărturii decît la o instituţie de importanţa Arhivelor Statului ? Ţinute în sertare, dulapuri, în unele cazuri chiar în poduri, documentele ajung în situaţia de a se pierde. Hîrtia — se ştie — dacă nu e bine păstrată, nu rezistă prea mult, vremea o macină ; cerneala se şterge ; incendiile, inundaţiile, cutremurele sînt, la rîndul lor, duşmanii potenţiali ai documentelor. Toate acestea au fost judicios explicate, o dată cu apariţia Decretului 472/1971, privind Fondul Arhivistic Naţional — parte integrantă a patrimoniului cultural naţional, dar în mod special odată cu modificările aduse acestuia, în anul 1974. Rezultatul firesc : acest uriaş izvor nesecat, de peste 100 000 documente scoase la lumina zilei şi încredinţate specialiştilor.

Avem sub ochi lista documentelor care alcătuiesc donaţia Dumitru Cumpănaşu : 100 de documente preţioase. Unul din ele : hrisov emis în cancelaria lui Neagoe Basarab. Ca valoare documentară, hrisovul respectiv e de nepreţuit, ca şi un Grigorescu pentru o galerie de artă, ca şi un cap de bour pentru o colecţie de mărci poştale. O a doua piesă de rezistenţă a aceleiaşi donaţii este un alt hrisov, de data aceasta de la Vlad Înecatul. Binecunoscutul istoric şi cercetător Dan Berindei a oferit Arhivelor nu mai puţin de 120 documente din secolele XVIII—XIX, din care 89 sînt scrisori de la M. Kogălniceanu, Ştefan Golescu ş.a. Scrisori din aceeaşi sursă privesc activitatea principalilor luptători pentru Unire. O altă personalitate binecunoscută, prof. George Potra, a donat 120 documente, de data asta fiind vorba, printre altele, de activitatea unor oameni politici din secolul al XIX-lea. Nu ne oprim aici. Documente de mare valoare istorică sînt şi cele ce fac parte din donaţiile profesorului universitar Ion Ionaşcu — documente „grele", începînd din secolul al XV-lea, emanate din cancelariile domneşti, oglindind relaţiile dintre boieri şi moşneni, dezvoltarea meşteşugurilor şi agriculturii etc. Multe din ele, piese originale şi inedite. **„Dăruiesc toate aceste materiale din dorinţa de a contribui şi eu cu dragoste, în chip modest, la îmbogăţirea patrimoniului arhivistic al scumpei noastre patrii socialiste"** — iată şi menţiunea cuprinsă în actul de donaţie al profesorului universitar Ion Ionaşcu. Emoţionant, desigur.

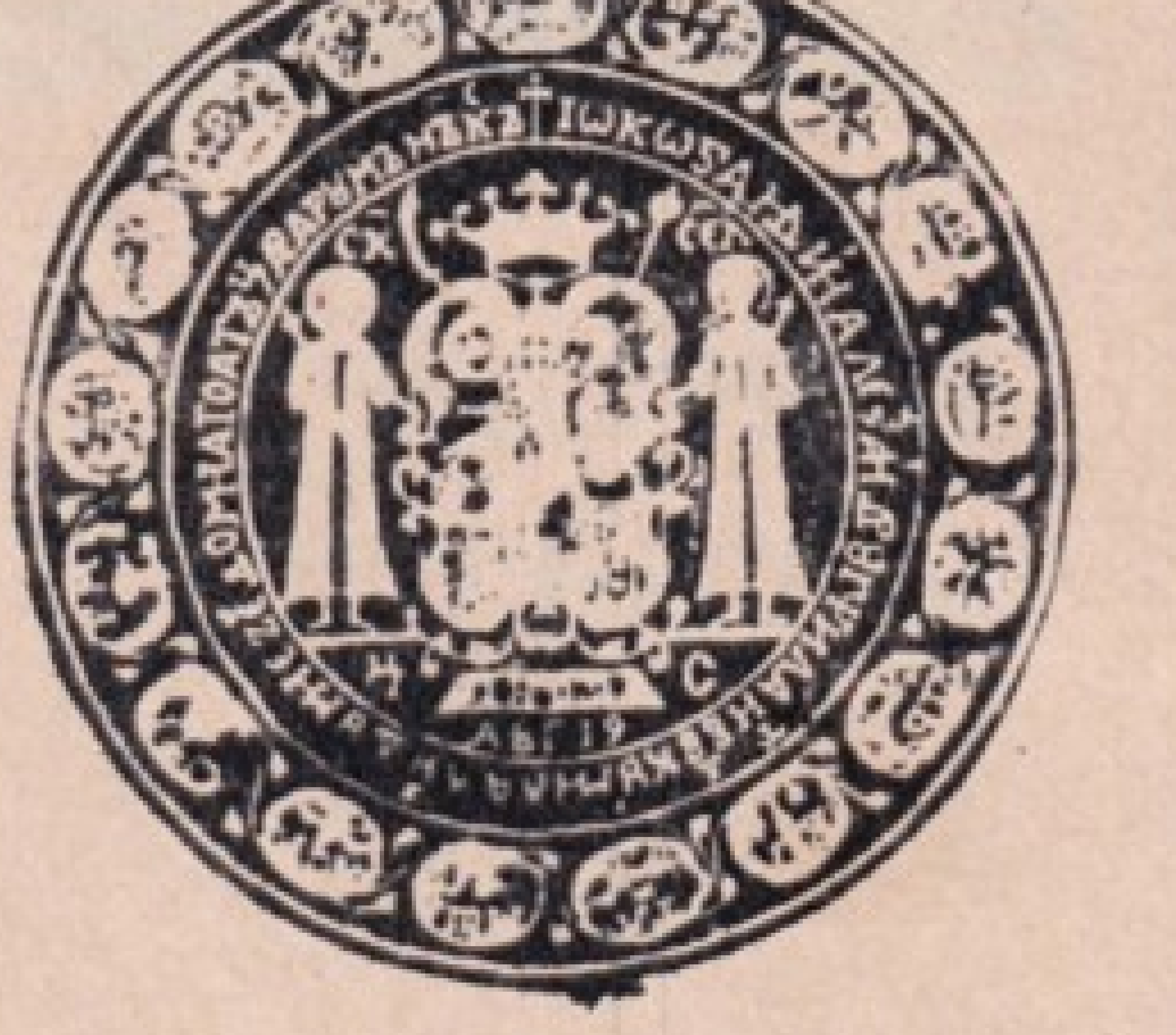

Sigiliu din 1802 al lui Alexandru Ipsilanti, domn al Ţării Româneşti. Stema principatului e însoţită de emblemele districtelor din Muntenia

ULTIMUL MESAJ DE LA ALEXANDRU CEL BUN

De cîte ori în viaţă avem oare ocazia să ne cadă sub ochi un document din vremea lui Alexandru cel Bun ? Din numeroase acte emise in lunga sa domnie, posteritatea nu s-a îmbogățit cu prea multe acte. Iată însă că, dintr-o dată, pe neașteptate, și aceasta de curind, tezaurul Arhivelor Statului s-a îmbogățit cu un document de acest fel, de o excepțională valoare istorică și arhivistică — izvor prețios pentru cunoașterea uneia din cele mai fructuoase domnii a Moldovei. Este vorba de un hrisov emis din porunca domnitorului, la Suceava, la data de 1 august 1403, deci în urmă cu 577 de ani, și care, grație unor împrejurări favorabile, s-a păstrat excelent pînă la noi. Hrisovul a fost emis pe un pergament de calitate superioară, de către unul din logofeții lui Alexandru cel Bun, pe nume Brătei. Documentul mai este valoros — ni se spune — deoarece conține unele toponime și onomastice necunoscute încă, și pentru unele elemente de cronologie, de limbă. În ceea ce privește scrisul, nota zece, cum se spune : excepțional ! A fost folosită la întocmirea documentului așa-numita **scriere uncială** (cu litere majuscule derivate din litere romane capitale), scriere care se întîlnește în documentele emise în cancelariile primilor domnitori ai Țării Românești. O picanterie în plus, pentru noi, laicii, desigur ; documentul este datat : **„în anul 6000, 900 și 11 ani“**, deci valeat 6911 — ceea ce înseamnă, după cum am menționat și mai sus, 1403. De atunci și pînă acum a fost păstrat cu sfințenie, trecînd de la o generație la alta, ultimul deținător fiind un medic, de la care a fost achiziționat pentru Fondul Arhivistic Național.

CE POVESTESC SIGILIILE...

N-am spus, desigur, tot despre prețiosul hrisov al lui Alexandru cel Bun. De el atîrnă, ca și de alte asemenea acte emise în cancelariile voievodale, o pecete, păstrată și ea, ca și pergamentul, în perfectă stare. Cu această informație pătrundem, de fapt, în domeniul sigilografiei. O cunoscută specialistă în sigilografie și heraldică este dr. Maria Dogaru de la Arhivele Statului, membră titulară a Comitetului Internațional de Sigilografie. Cu pasiune și emoție, dr. Maria Dogaru ne-a furnizat nu numai datele în legătură cu pecetea și cu sigiliul cu care a fost autentificat documentul, ci, mai mult, ne-a introdus în lumea sigiliilor, care, după cum veți vedea imediat, ascunde nenumărate taine.

Autenticitatea hrisovului de la Alexandru cel Bun — ca să revenim la el — este asigurată, ne spune distinsa noastră interlocutoare, de o pecete de ceară cu un diametru de 71 mm, atîrnată de pergament cu un șnur de mătase de culoare verde și protejată de un căuș confecționat dintr-un amestec de ceară cu diferite rășini. În imaginea sigiliului se află gravat scutul cu capul de bour, cu stea între coarne, purtînd legenda : **„Pecetea lui Io Alexandru voievod Țării Moldovei“**. Acesta este al doilea sigiliu care se păstrează de la Alexandru cel Bun. Valoarea lui este cu atît mai mare cu cît majoritatea documentelor care provin de la acest domnitor au sigiliul pierdut.

Din Moldova, ne face cunoscut mai departe dr. Maria Dogaru, a ajuns de curind sub ochii specialiștilor, pentru a fi studiat, un sigiliu (cu un diametru de 30 mm) deosebit de interesant. În imagine se află un copac cu rădăcini avînd alături armele tradiționale ale strămoșilor : arcul, săgeata și sabia curbă. Ce „povestește“ oare alegoria respectivă ? Copacul cu rădăcini nu-i altceva decît un simbol al legăturii adînci dintre popor și pămîntul strămoșesc, iar armele fac aluzie la necontenita luptă pentru apărarea gliei strămoșești. Un text gravat la marginea sigiliului vine dealtfel să confirme această interpretare : **„Arborele din dumbravă e neclintit în vitejii“**. Parafa respectivă a fost aplicată în perioada luptei pentru Unire (1857) pe o jalbă a unui cetățean din Iași, care cerea dreptul de a lua parte la ședințele Divanului ad-hoc, unde urma a se hotărî viitorul țării sale.

Tot de curind s-au descifrat tainele unui sigiliu timbrat, conservat pe un document din vremea lui Gheorghe Duca, domn al Țării Românești, datat 1673. În cîmpul sigiliului se găsește stema iconografică a Țării Românești (două personaje avînd între ele un copac), stemă ce reprezintă o influență bizantină, completată cu stema heraldică (acvila cruciată) și cu — aceasta-i surpriza ! — stema Moldovei : capul de bour fixat de trunchiul copacului. Reprezentarea respectivă nu-i altceva decît una din variantele stemei unite : a Moldovei și a Țării Românești, care exprima la acea dată faptul că același domnitor a ocupat succesiv tronul celor două țări surori. Stema unită va deveni, în secolele următoare, o expresie a idealurilor de unire a

Sigiliu din timpul lui Alexandru cel Bun (1400—1432)

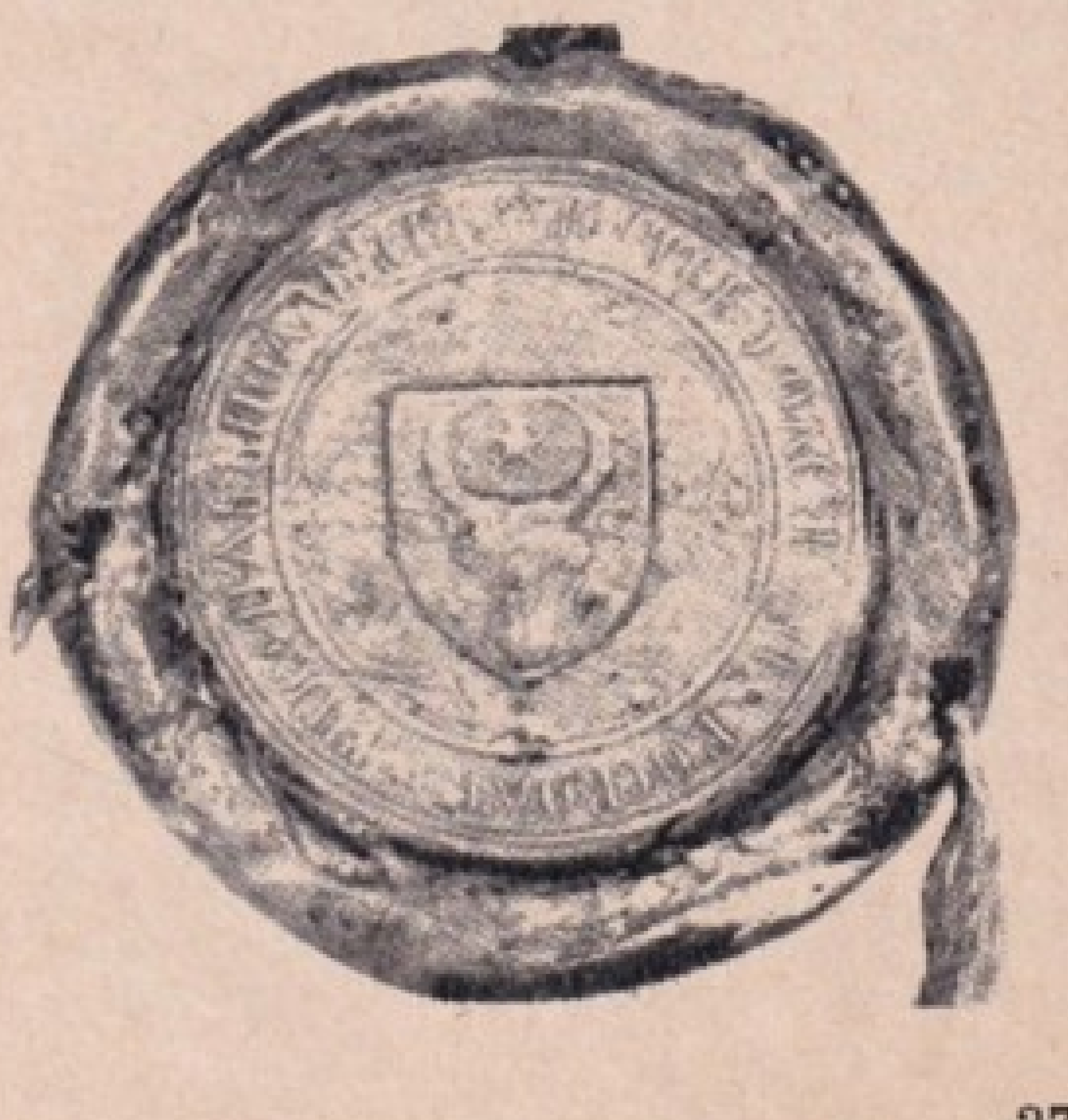

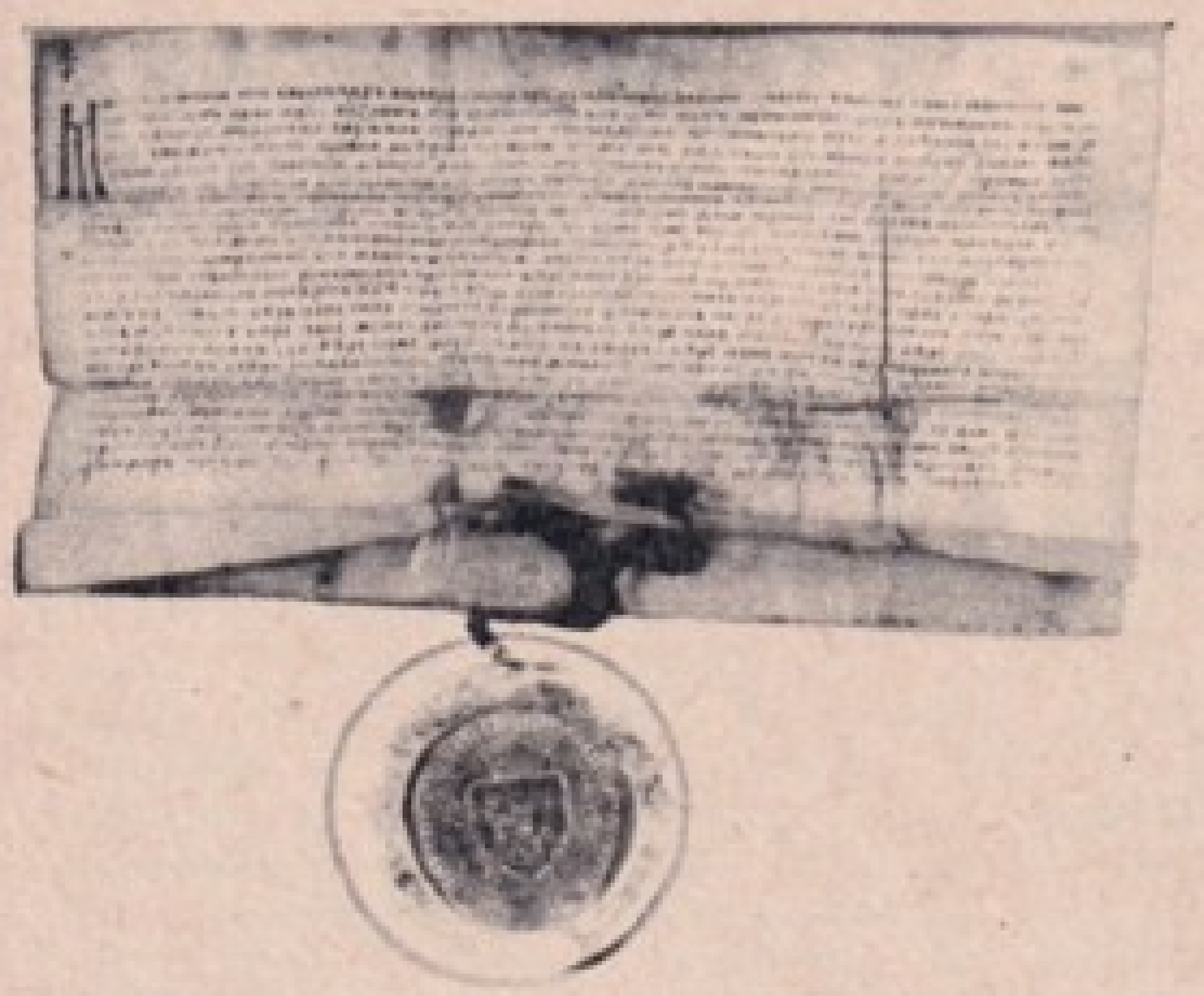

Hrisovul lui Alexandru cel Bun, recent intrat în patrimoniul Arhivelor Statului

tuturor românilor. O regăsim, în forme variate, în secolele XVIII și XIX, din ce în ce mai bogată în semnificații.

DE DEMULT, DAR ȘI DIN VREMURI MAI NOI...

Iată un document de la Ștefan cel Mare. La data respectivă, 1501 aprilie 25, domnul Moldovei întărește „slugii domnești“, un anume Pașină, satul Petriceni. Între dregătorii martori la acordarea acestui privilegiu sînt de față și pîrcălabii Hotinului. Un alt hrisov, de data aceasta emanat din cancelaria lui Petru Rareș, la Huși, în anul 1546 (7054) iunie 8, și achiziționat în stare bună, amintește de **„întărirea proprietății unui loc de prisacă la hotarul Sișcanilor“**. Documentul — ni se spune — aduce noutăți. În primul rînd reconfirmă, ceea ce se întîlnește destul de rar printre hrisoavele domnești vechi, un document anterior asupra unei danii ; în al doilea rînd, uricul respectiv menționează numele celor trei fii ai lui Petru Rareș : Iliaș, Ștefan și Constantin, ca și numele dregătorilor sfatului domnesc, ceea ce pentru cei care cercetează istoria e destul de interesant.

★

Ce ne mai oferă cele o sută de mii de documente pe care, cum spuneam, le-au achiziționat Arhivele Statului ? Multe surprize ! Iată cîteva din ele : o profesoară pensionară din București, Ștefania Baldovin, a pus la dispoziția Arhivelor decretul pentru acordarea medaliei de aur la Ordinul Steaua României în grad de cavaler locotenentului Ion Baldovin, în timpul Războiului pentru independență (1877—1878), decret semnat de către generalul de divizie A. Cernat. Citind decretul aflăm că locotenentul Baldovin a fost cel care a contribuit la scufundarea în apele Dunării, cu lovituri de tun, a unui monitor turcesc, unul din primele vase chiurasate cu care, la vremea respectivă, era înzestrată flota otomană. Interesante sînt și însemnările generalului Cernat, sau scrisorile lui Zaharia Petrescu.

A intrat apoi în depozitele Arhivelor Statului corespondența primită de către dramaturgul și romancierul Camil Petrescu, între anii 1925 și 1964, de la diverși scriitori, poeți, critici literari, printre care îi menționăm pe Eugen Lovinescu și Perpessicius. Documentele care au stat la baza cărții **Corespondența lui G. Călinescu cu Al. Rosetti (1935—1951)**, apărută în Editura Eminescu în anul 1977, ediție îngrijită, cu prefață, note și indice de Al. Rosetti, au intrat, de asemenea, în patrimoniul Arhivelor Statului. Și fiindcă sîntem în lumea literelor, este demnă de semnalat importanta donație a regretatului poet Camil Baltazar. Încă înainte de a dispare, poetul a lăsat prin testament Arhivelor Statului întregul stoc de documente pe care-l avea, biblioteca și întreaga corespondență purtată cu G. Călinescu, Panait Istrati, E. Jebeleanu, M. Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Perpessicius, Ioan Vlasiu și alți scriitori ai vremii sale.

De la literatură ajungem la lucrări științifice. De data aceasta chiar într-un domeniu propriu locului unde ne aflăm : din arhivistică. Este vorba de importantul fond de lucrări ce au aparținut sau au fost scrise de către prof. univ. Aurelian Sacerdoțeanu, unul din foștii directori generali ai Arhivelor Statului (1938—1951) — o somitate în domeniul respectiv. În afară de 5 000 de volume cuprinzînd lucrări privind știința și practica arhivistică, fondul Sacerdoțeanu mai cuprinde o vastă corespondență purtată de regretatul specialist cu diverse personalități din țară și de peste hotare. Iar în momentul de față au început să fie preluate, în cadrul unei importante donații, primele seturi de documente ce vor alcătui fondul prof. dr. C. Parhon, om de știință reputat, luptător pentru cauza socialismului.

ÎN ERA MICROFILMELOR

...Moldova nu este altceva decît o provincie din vechea Dacie, iar Țara Românească la fel ! — menționează o celebră lucrare intitulată „Scrisori privitoare la Turcia“ (autor anonim), apărută în secolul al XVI-lea în Italia. **Transilvănenii știu că descind din anticii romani, deoarece atunci cînd sînt întrebați din ce țară se trag, răspund : de la Roma, iar limba pe care o vorbesc o denumesc română.** Această frază face parte dintr-un document din 1620, aflat în arhivele Ordinului iezuit de la Vatican. **Aici a fost o provincie romană, Dacia, cucerită de Traian; locuitorii se numesc ei înșiși români, pe baza dialectului roman pe care-l vorbesc !** — notează, la 13 februarie 1863, consulul Statelor Unite, William Tomas Jr., într-un raport către secretarul de stat al țării sale privitor la istoricul Principatelor Române.

Am transcris numai cîteva citate din nenumăratele documente privind istoria țării noastre, aflate în arhivele din străinătate. Din 1964, Arhivele Statului din România — ne asigură Emilia Poștărița, șefa serviciului care se ocupă cu asemenea lucruri — procedează asiduu la depistarea în arhivele și bibliotecile de peste hotare a documentelor ce privesc trecutul patriei, așa cum procedează de fapt și alte țări. Sîntem deci în legătură cu surse de informare de primă valoare, din peste douăzeci de state. Știm acum că într-un document aflat în arhivele secrete ale Vaticanului este marcată prezența românilor în întreaga Transilvanie încă din 1234. Tot din arhivele secrete ale Vaticanului s-au obținut microfilme privind permanența poporului român în spațiul carpato-danubian-pontic, unitatea sa spirituală și originea daco-romană. Biblioteca de stat din München (R.F.G.) posedă date referitoare la lupta poporului român pentru independență națională și libertate socială, începînd încă din 1396. De la „Public Record Ofice“ (Arhivele de stat britanice), ne-au sosit pe calea microfilmelor o serie de mențiuni legate de incursiunile tătarilor pe teritoriul românesc, în secolele XV—XVII, iar din R. D. Germană, documente care scot în evidență rolul strategico-militar jucat de Țara Românească în stăvilirea expansiunii otomane spre centrul Europei. Din noianul unor asemenea vești, menționăm și o cronică a Moldovei, scrisă în limba greacă, descoperită de curînd în arhivele din Israel — cronică ce descrie pe larg domniile lui Antioh și Dimitrie Cantemir.

CÎȚIVA PAȘI PRIN MUZEUL ARHIVELOR

Noi și interesante exponate vin să îmbogățească Muzeul Arhivelor. Din ce în ce mai mulți vizitatori trec prin fața vitrinelor cu documente privind istoria țării. Aici este, dealtfel, singurul loc unde poți să-ți îmbogățești pe viu cunoștințele despre evoluția scrisului la noi, a limbii folosite în întocmirea actelor oficiale de-a lungul vremii, a modului de validare a documentelor. Iată, de pildă, o carte domnească dată de Ion Vodă cel Viteaz, căruia i se mai spunea și cel Cumplit (1572—1574) — primul document după cîte cunoaștem semnat de către domnitorul țării (pînă atunci, hrisoavele domnești, actele de cancelarie etc. erau autentificate doar cu sigiliul domnesc). Următorul domn care a semnat cu mînă proprie actele emise de cancelaria sa — ne informează tînărul istoric Virgil Teodorescu, conservatorul muzeului — a fost Petre Șchiopul ; al treilea, Petre Cercel; apoi, Mihai Viteazul. Fiind vorba de Mihai Viteazul, avem prilejul să ne referim și la un interesant document valoros nu numai pentru că emană de la marele voievod, dar și pentru că povestește ceva deosebit : judecarea unui act de trădare. Este vorba de o „carte domnească de judecată“, emisă la data de 26 septembrie 1600 la Gura Teleajenului, în urma unui proces desfășurat, pare-se, în scurtul răstimp dintre două bătălii cu cotropitorii de peste hotare. Acuzatul ? Antonie Grama, arestat de mai multe luni sub învinuirea de trădare. Dovedindu-și nevinovăția, Grama este achitat, eliberat și — presupunem — trimis să lupte mai departe.

Amabila gazdă, conservatorul muzeului, nu ne lasă să-l părăsim pînă nu facem cunoștință cu un exponat rarisim : unicul exemplar care există al Proclamației de la Islaz, imprimat pe mătase. A fost executat de librarul și tipograful revoluționar Winterhalder, în ajunul zilei de 15 iunie 1848, zi în care a avut loc depunerea jurămîntului de credință față de noua Constituțe revoluționară de către locuitorii Capitalei. Piesa a supraviețuit datorită generalului Năsturel, care la începutul acestui secol (1909), a oferit-o Arhivelor Statului. O dovadă în plus — care poate fi considerată și drept îndemn — că orice vestigiu păstrat de oameni de inimă se salvează de vicisitudinile vremii cînd e oferit ca un prețios dar posterității.

F. URSEANU ■

Autograful lui Mihnea al III-lea, domn al Țării Românești, așternut pe un hrisov din 14 septembrie 1659

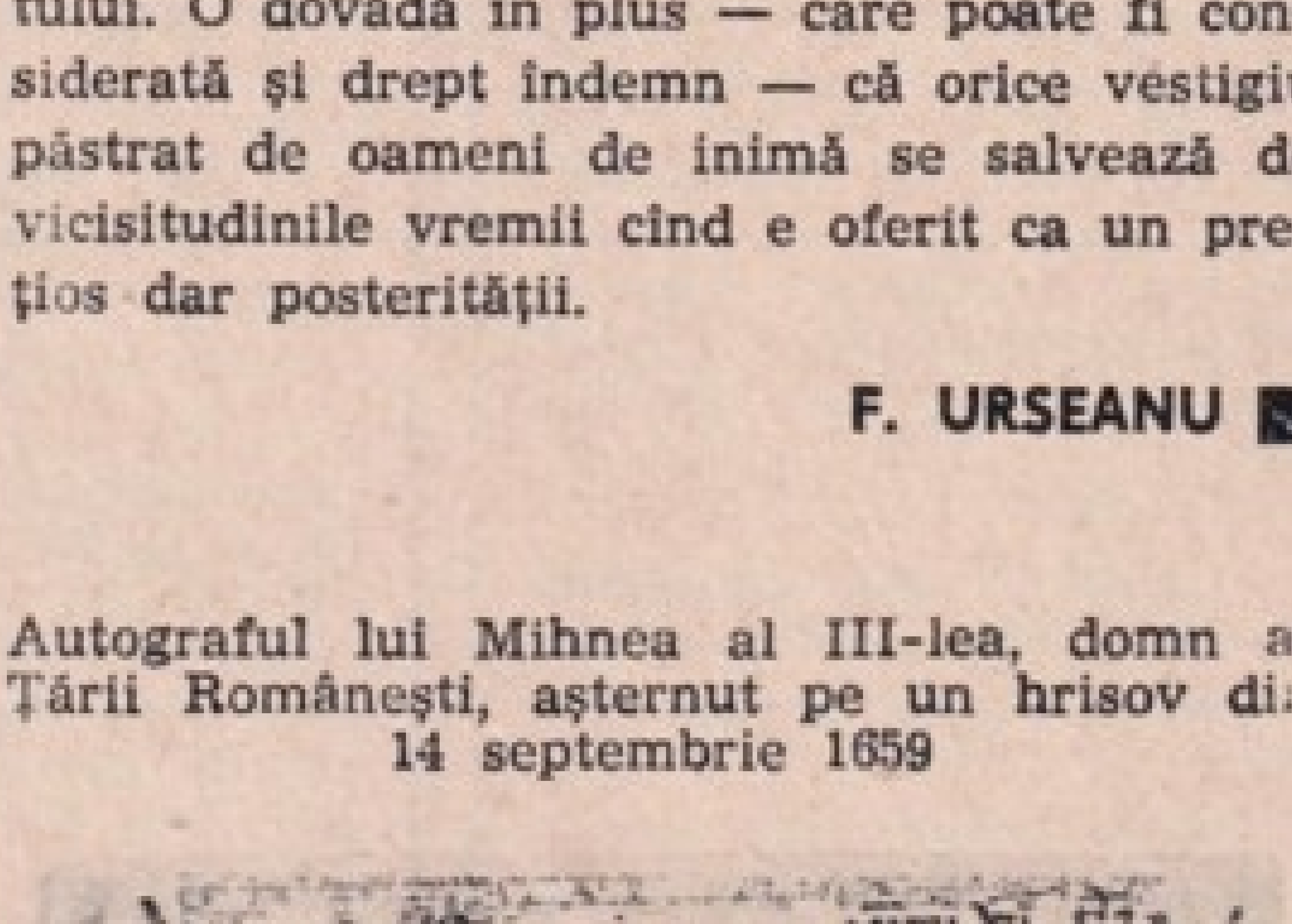

[redacted]

POARTA

Clientul mingiia bordura de nichel a barului și-i spunea lui nea Titi :

— Azi mă simt mai bine... Poate nu-i potrivit să vorbesc de asta, dar mă simt bine. Demult nu m-am mai simțit bine... Nu-mi mai pasă : pleacă, rămine... Nici nu vreau să știu. Și mă simt bine așa... Foarte bine...

— Mică ? intrebă barmanul, potrivind măsurătoarea.

— Mică !... Nu sint decit in trecere. Vreau s-ajung acasă cu strălucirea nichelurilor tale... Fără sirop.

Nea Titi impinse paharul cu vodcă pină in dreptul bărbatului. Puse dopul la sticlă și cu cirpa șterse automat locul unde lucrase. În sală nu mai era ocupată decit o singură masă. Ploaia nu inceta și prin vitrină se vedea defilarea umbrelor. Omul bău paharul dușcă și zise :

— Un pic de apă, te rog !

Barmanul ridică o sticlă de apă minerală din frigider, o deschise și paharul se aburi.

— Nu-mi place ploaia asta, zise, parcă prevestește ceva.

— Nu prevestește nimic, zise bărbatul intr-o dispoziție din ce in ce mai bună. Mai pune una mică și mă duc.

— Mă bucur că te simți bine. Și că nu-ți mai pasă... Las-o așa !

Vodca incepuse să se scurgă peste pahar stringindu-se intr-un lac pe farfurioară.

— Ce faci ?

— Ca să n-o mai dai dușcă, zise barmanul, nu-mi place.

— Noroc !... Ia te uită cine vine !

Dinspre Brezoianu, traversa strada printre mașini și umbrele o pălărie neagră, cu boruri largi.

— Ionel Isbășoiu ! zise barmanul. Puteam să jur c-a murit. Nu știu cine veni cu zvonul...

— Nu poți fi sigur, glumi Zobici. Faptul că traversează strada nu e totdeauna un indiciu că trăiește.

Ionel Isbășoiu trecu mineca paltonului roș peste porțiunea de bar pe care apoi își sprijini cotul, își lăsă alături pălăria și ceru o vodcă dublă.

— N-am chef de vorbă, anunță.

— Plătesc eu, zise Zobici.

— Tot mai plouă ? spuse nea Titi. Nu înțeleg de ce trebuie să coboare norii ăștia atit de jos...

În sală intră un tinăr in pulover și pufoaică pe deasupra ; fără fular și cu capul gol ; ceru o țuică bătrină și un pachet de Carpați.

— Curat, remarcă Ionel Isbășoiu, după plecarea tinărului. O țuică bătrină și Carpați ! Curat și adevărat !

— Și de ce n-ai chef de vorbă ? zise Zobici.

— O ! spuse Ionel Isbășoiu.

Sub sticla de apă minerală se strinsese un cerc de apă și barmanul băgă sub ea un șervețel de hirtie.

— Puțină apă, ceru Ionel Isbășoiu.

Nea Titi umplu un pahar și adăugă inăuntru două cuburi de gheață. Ionel Isbășoiu mai luă unul și-l făcu să alunece in pahar.

— N-am timp, spuse. Aș mai avea nevoie de un an și nu-l am. Nici nu vă trece prin cap ce-ar putea face omul intr-un singur an, dacă ar ști că anul următor ar muri.

— Ah ! zise Zobici. Plata !

— Ai promis una dublă, spuse Ionel Isbășoiu.

— Una dublă ! ceru Zobici.

— Vin din Peru, mărturisi Ionel Isbășoiu. Sorbi din vodcă și zimbi sfios. Acolo, la 3 000 metri altitudine, am văzut o poartă. O poartă singură și inimaginabilă. O poartă dintr-un sat. Satul nu mai era. Nu mai era nimic. Nu mai era decit poarta și atit. O poartă la 3 000 de metri altitudine. Și soarele. Altceva nimic. Și oriunde s-ar fi aflat, soarele nu producea umbre. O lume fără umbre. Și in dreptul porții nici eu n-aveam umbră. Nici sufletele oamenilor n-aveau umbre : spre asta năzuiseră secolele care se cufundaseră in ei. Apoi soarele asfinți. Poarta părea și mai inaltă. Sub cerul care-și ștergea incet lumina nu mai erau decit poarta și cu mine. Și m-am simțit și eu mai inalt. Pămintul se alungea întunecat la picioarele mele și sufletul meu se deschidea spre necuprins. Mă descompuneam in spațiu și, hodorog bătrin ce sint, am plins...

Zobici scoase o sută de lei și o puse sub pahar. Pe un șervețel de hirtie barmanul făcu socoteala cu pixul și scoase din buzunar un teanc de bancnote : număra restul.

— Am plins, zise Ionel Isbășoiu, și pe urmă am constatat că se făcuse frig și trebuia să plec. Și am plecat. De pe fața prelungă și pămintie a lui Ionel Isbășoiu viața asfințea, lăsind in urmă dire de oboseală și desgust.

— Ai rămas cu întunecarea pămîntului numai, ironiză Zobici, dar Ionel Isbășoiu nu-l băgă in seamă.

— Știința modernă, continuă, n-ar fi in stare să găsească așa ceva. În primul rind că n-ar fi in stare să-și propună un astfel de obiectiv. Numai un stăpin absolut își poate permite să caute absolutul. Peruanii ăia știau totul. Nu despre lume, ci despre om. Ceea ce e mult mai mult. Încercaseră să se autodepășească. Au refuzat să creadă ceea ce nu credeau, să vadă ceea ce nu vedeau, să audă ceea ce nu auzeau, să afirme ceea ce nu gindeau. Au descoperit arta !

Barul se umpluse de lume. Alături se sfirșise un matineu și oamenii intrau să se adăpostească de ploaie. Se făcuse frig și oglinzile din spatele lui nea Titi se aburiseră. Zobici numără restul și dădu de dușcă vodca rămasă.

— Și de pe urma lor n-a rămas decit proiecția sufletelor lor : poarta. După unele teorii, n-ar fi fost oameni, ci extratereștri. După alții, au dispărut ca urmare a unui cataclism natural... Eu cred că se simțeau inutili după ce obținuseră totul... Cert e că din tot ce gindiseră și trăiseră și munciseră nu mai rămăsese decit poarta... Dacă aș mai avea un an, încheie Ionel Isbășoiu, inainte de a fi terminat de spus tot ce-ar mai fi putut spune, dacă aș mai avea un an la dispoziție... Un an fundamental și adevărat...

Bărbatul își luă căciula.

— Nu-i rău, zise. E chiar frumos. Azi însă, adăugă cu regret, mă simt bine.

NICOLAE CRISTACHE ■

Un ultim interviu cu VIDA [illegible]

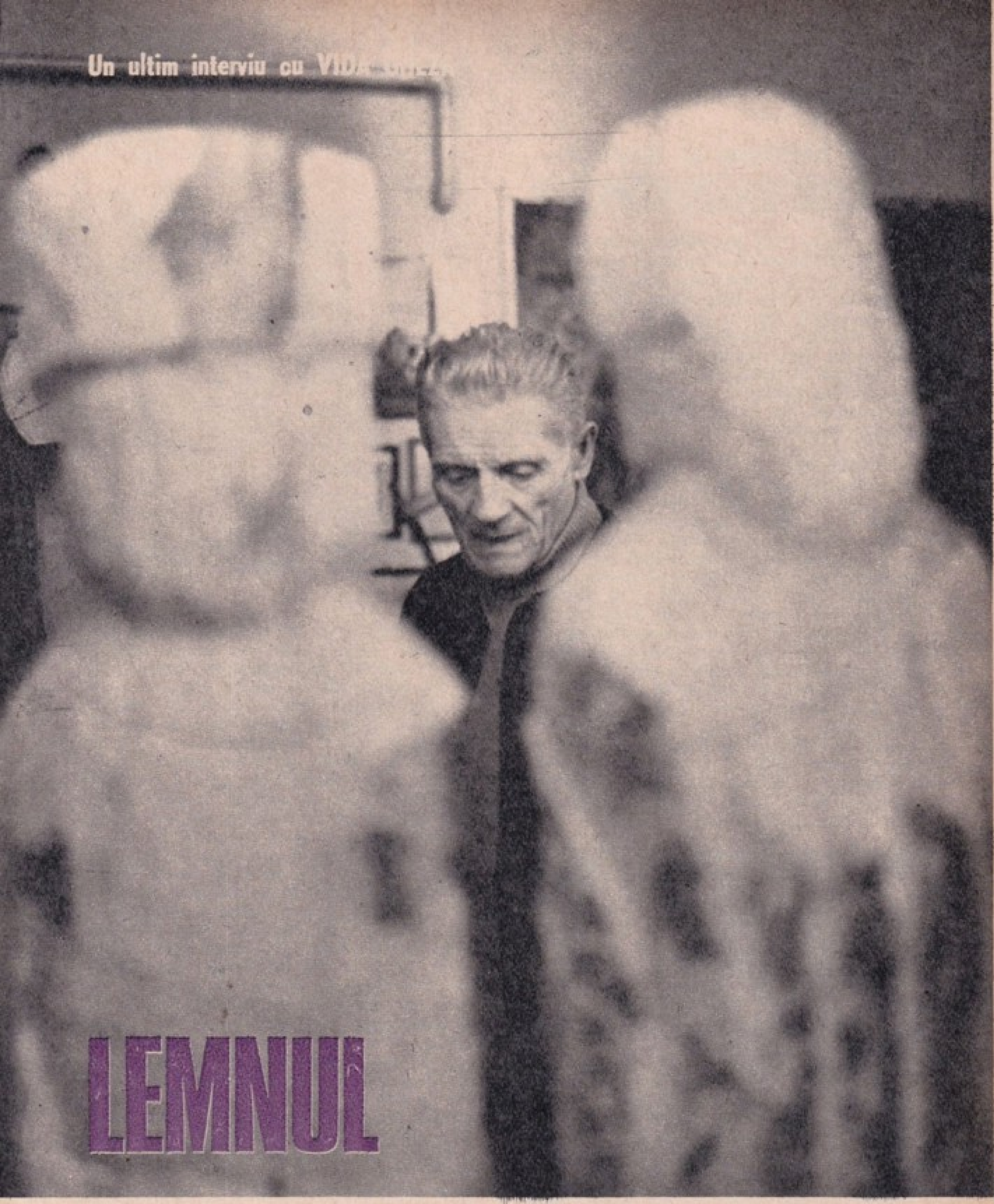

LEMNUL între blestem și măreție

Lemnul

între blestem şi măreţie

De fiecare dată mă reîntorc cu aceeaşi emoţie în Maramureş. După ce acceleratul cu care am călătorit toată noaptea, din Capitală pînă-n Baia Mare, mă lasă pe peronul gării, primul drum îl fac la un telefon public. Numărul pe care îl formez este al lui Vida Gheza. Ştiu că niciodată nu derajez la acea oră matinală şi m-am obişnuit ca telefonul pe care-l dau artistului să fie un salut adresat de mine Maramureşului.

Drumul pînă la Vida Gheza îl fac întodeauna pe jos. Trec mai întîi, cum spun băimărenii, prin Oraşul nou, apoi mă las vrăjit de tainele şi misterele vechiului centru. Şi, ca o coincidenţă, Vida Gheza locuieşte, va locui şi va dăinui pe strada Fierăstrăului, o stradă ce porneşte ca o nervură din centrul vechi şi se termină undeva sub poalele muntelui. Noua clădire a stadionului şi conturul muzeului sătesc, din aer liber, rup clasicul decor al clădirilor liniştite. La mijlocul străzii, la numărul 44, o casă decupată parcă din basmele copilăriei, cu cîţiva pomi ce par nişte sculpturi vii făcute de mîna artistului, te face să te simţi ca la intrarea într-un amvon. Şi, ca un obicei al locului, poarta de la intrare nu este niciodată închisă, ca un semn că toţi cei care vin să-l vadă sînt bineveniţi.

Stau, minute în şir şi-l privesc. Ceaşca de ceai mi-a încălzit nu numai mîinile, dar şi sufletul. În atelierul lui Vida Gheza te afli parcă într-un templu vrăjit, în care statuile vorbesc. Artistul pare nu numai tatăl lor, ci şi un dirijor care le face să glăsuiască atunci cînd trebuie.

— Vida Gheza, nu v-am mai văzut de mult. Ce mai faceţi ? La ce mai lucraţi ?

— Ce-i drept, în ultima vreme n-am mai lucrat. Am fost foarte bolnav. După ce am muncit o viaţă întreagă, de dimineaţă pînă-n noapte, am ajuns să sculptez doar o singură oră pe zi. E foarte puţin. Vin, cei îmbrăcaţi în halate albe, medicii, să-mi asculte plînsul inimii şi spun că-i mult. Parcă-i un blestem al lemnului, lemn pe care l-am iubit, acest lemn căruia i-am dăruit o altă înfăţişare. Am lăsat securile şi barda, pe care le mîngîi şi le ascut în fiecare zi, să doarmă într-un colţ al atelierului, şi-n acea oră de trudă creatoare a zilei tai lemnul cu dalta. Dar a sculpta cu dalta faţă de drumul prin lemn al securii este o deosebire ca de la cer la pămînt. Cînd cioplești, cu securea, simţi cum ţi se lipesc de ea toate degetele, simţi cum vîna lemnului se scurge prin mîinile tale şi dai aşa, în lemn, pînă cînd inima prinde a troncăni ca toaca, să-ţi spargă coşul pieptului. Dar, la cei 67 de ani ai mei, sper ca inima să asculte de mine şi nu eu de ea. Acum, cînd e primăvară, cînd totu-i în jurul nostru mai blînd şi mai bun, mă simt şi eu mai bine. Am început schiţele şi degroşarea lemnului la un ciclu al voivozilor Dragoş şi Bogdan, la Pintea Viteazul şi la alte figuri

legendare din basmele locului, ajungînd tematic pînă-n zilele noastre. Doresc ca în curînd, aici, în Baia Mare, să deschid o expoziție personală conținînd o parte din lucrările despre care v-am vorbit. Nu-i doresc decît inimii mele să-i treacă supărarea și să lase iar bardei și securei să-și croiască drum prin lemn.

— Vă doresc multă sănătate.

— Mulțumesc. În ciuda faptului că sînt bolnav sînt totodată optimist. De fapt, muncesc toată ziua. Acum, în primăvară, am săpat toată ograda de unul singur. Am curățat toți pomii, am plantat lalele și aștept sprijinit de poarta casei să vină vara. Mai îmi petrec timpul și în seră, unde îngrijesc și altoiesc cactuși. Este una din cele mai mari pasiuni ale mele încă de cînd eram tînăr. Cînd m-am întors din Spania, în raniță aveam semințe de cactuși, semințe cumpărate cu primii mei bani cîștigați din sculpturi mici, pe care le făceam în timpul liber și le vindeam colegilor de arme. Îmi plac cactușii, mă inspiră, le ghicesc și le modelez formele. Ei sînt adevărate sculpturi vii. Am o întreagă colecție, de peste 500 de varietăți și peste o mie de exemplare. Ieri a venit pe la mine un unchieș de pe valea Izei și mi-a adus un buștean. A dat cu ochii de cactuși și m-a întrebat dacă vînd din ei, să ducă cîțiva în satul lui, să-i vadă lumea. I-am dăruit cîțiva și i-am explicat cum să-i îngrijească. Mi-a spus că, odată ajuns în sat, o să cheme toată suflarea să vadă aceste tricozenii.

În fiecare zi mă duc la muzeul din aer liber ce se amenajează aici. Se transportă case din diferite zone ale țării. Meseriași pricepuți, cu migală și răbdare, construiesc tot felul de locuințe țărănești intrate în patrimoniul național. Stau de vorbă cu meșterii, cîteodată le dau sfaturi, iar la rîndul meu învăț multe de la ei. Timpul trece și sper ca inimii să-i treacă supărarea. Anul trecut, în oraș, s-au tăiat cîțiva arbori seculari. Lemnul lor se află acum în curte la mine. Am cîteva planuri și cam în trei patru ani voi putea să modelez din el statui care să se întoarcă din nou în oraș, sub o altă formă de viață. Aceste statui vor reprezenta un dar din partea mea băimărenilor, oameni pe care îi simt mai aproape de sufletul meu decît însăși inima. Îmi trebuie doar sănătate și putere de muncă. La vîrsta mea, timp există berechet...

...Ultima dată l-am văzut într-o după-amiază de iarnă. Era în 5 februarie al anului '80. L-am rugat atunci pe artist să-mi îngăduie să-l vizitez cu un grup de copii, membrii corului **Voces Primavera.** Însoțindu-l pe poetul Adrian Păunescu, am fost cu toții acasă la Vida Gheza. În fața lui Vida Gheza, pentru el, acolo, în atelierul unde multe opere de artă au luat drumul gloriei, corul a intonat cîntecul **Roata.** Toți i-am ghicit în colțul ochilor cîteva lacrimi. A spus ca pentru sine: „Pentru mine această zi a fost o adevărată sărbătoare".

A fost ultima dată cînd l-am văzut. Doar vocea i-am mai auzit-o de cîteva ori...

SORIN POSTOLACHE ■

REMEMBER

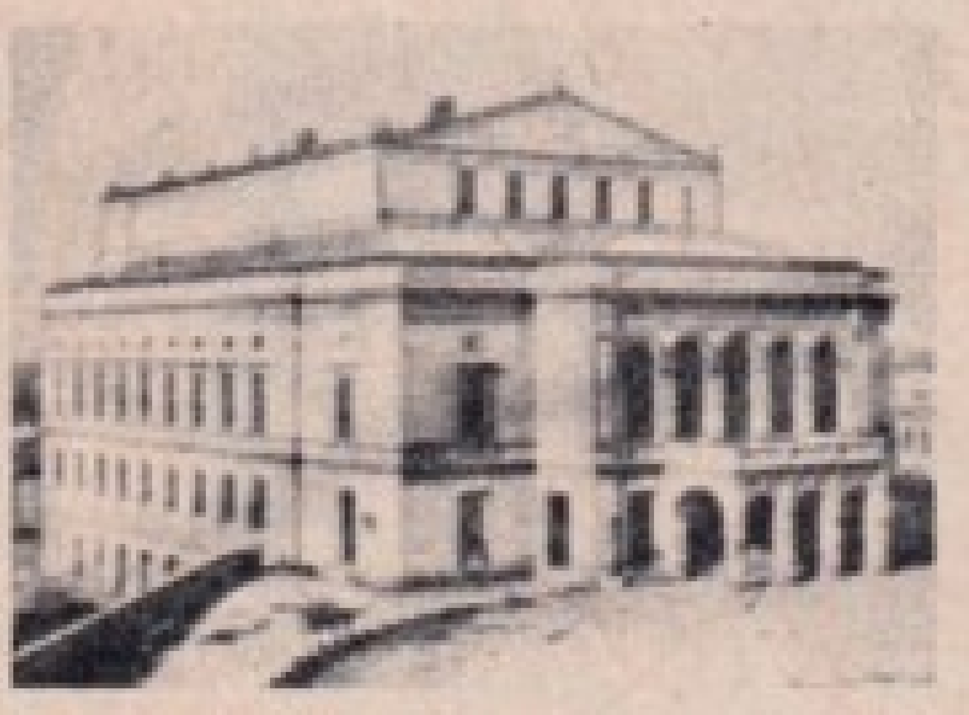

1852 —
Marele edificiu

Despre inaugurarea clădirii Teatrului Naţional din Bucureşti, oficiată la 31 decembrie 1852, citim în **Gazeta de Moldova** : „Ist mare edificiu este zidit dupre un sistem nobil şi răspunde chemării sale. Proporţiile lui, potrivite şi impozante, sînt de o simplitate grandioasă. Dar dacă privirea sa din afară înfăţoşează un caracter serioz, intrînd în sală, spectatorul se simte de plăcere surprins : frumuseţea, eleganţia ornamentelor tuturor părţilor, iluminaţia în mod plăcut, mimesc templul muzelor şi lăcaşul plăcerilor şi mărturisesc totodată talentul arhitectului (...). Asemenea împregiurări înlocază pe teatrul din Bucureşti între cele mai frumoase din Europa. Parterul are 338 staluri, trei rînduri de loje cu înavuţire înfrumuseţate şi o galerie elegantă se înşiră pe dinăuntru sălii". Primul spectacol jucat în ist edificiu : **Zoe sau un amor romanesc**, piesă tradusă după Scribe ; şi s-a cîntat **Claca ţărănească**, compoziţie de I. Wachmann. În august 1944, edificiul a fost distrus de bombardamentele germane.

1883 —
Expoziţia cooperatorilor

În luna septembrie 1883 a fost organizată cea dintîi expoziţie a meseriaşilor cooperatori din ţara noastră. În pavilioanele ridicate pe un teren din vecinătatea clădirilor Academiei Române (pe Calea Victoriei), şi-au prezentat atunci lucrările 545 de meseriaşi expozanţi, dintre care 439 erau români, iar restul de alte naţionalităţi (34 austrieci, 16 francezi şi alţii). Următoarele expoziţii ale cooperatorilor români au fost organizate la Iaşi, Craiova şi Bucureşti. Cea de a patra expoziţie (Bucureşti, 29 august 1894) a atras peste două mii de participanţi — 1 500 de meseriaşi români şi 550 străini (francezi, englezi, belgieni, ruşi, germani, austrieci, turci, greci şi americani), care şi-au prezentat produsele în 40 de pavilioane amenajate în grădina Cişmigiu. Aceasta a fost cea mai reuşită expoziţie din ţara noastră, din secolul trecut.

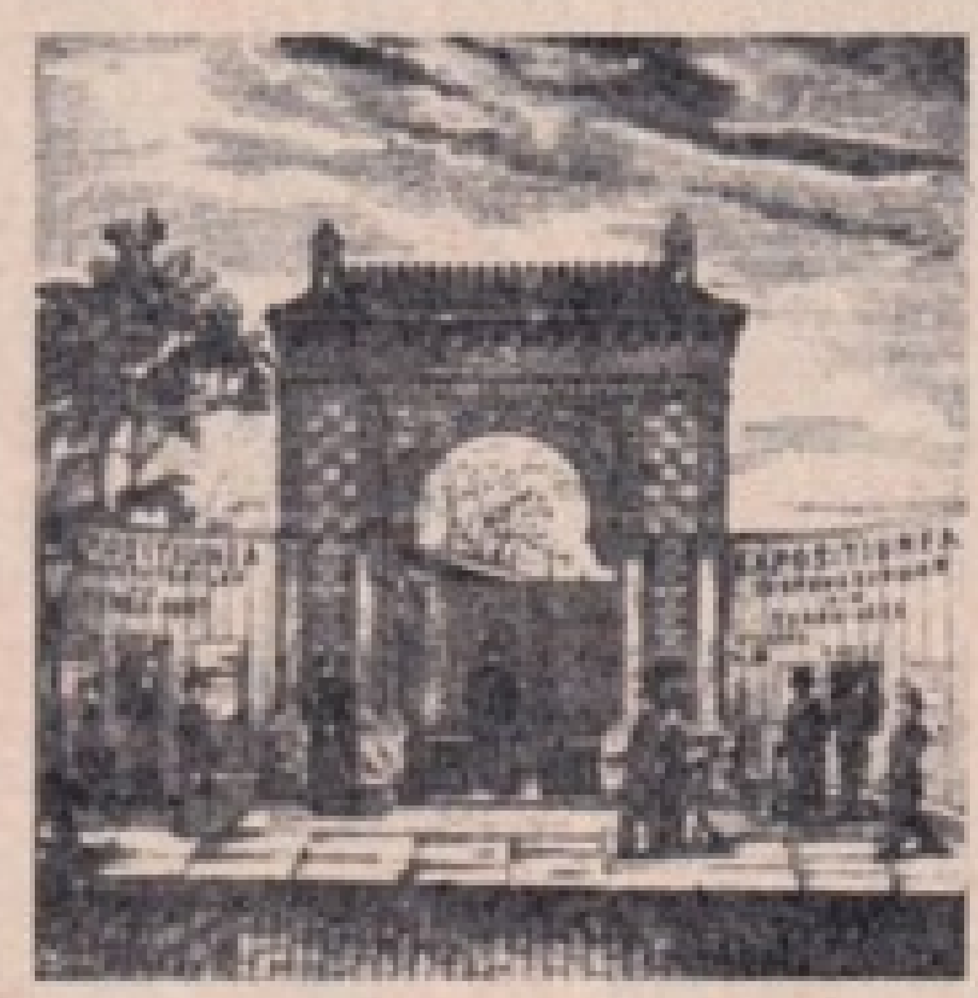

1884 —
Fintîna Blanduziei

Un mare succes al dramaturgiei româneşti : la 22 martie 1884 se joacă în premieră, la Teatrul Naţional din Bucureşti, piesa **Fintîna Blanduziei** de Vasile Alecsandri. A fost pentru prima dată cînd un autor român a trebuit să răspundă aplauzelor publicului, apărînd pe scenă după fiecare act. La succes a contribuit şi interpretarea magistrală a actorilor : Aristizza Romanescu, în rolul Gettei (la sfîrşit actriţa a îngenuncheat pe scenă, în faţa lui Alecsandri, oferindu-i o cunună de lauri), Constantin Nottara, în rolul lui Horaţiu, Petre Velescu şi Ştefan Iulian, în celelalte roluri principale. Spectacolul a fost acompaniat de orchestra dirijată de George Stephănescu.

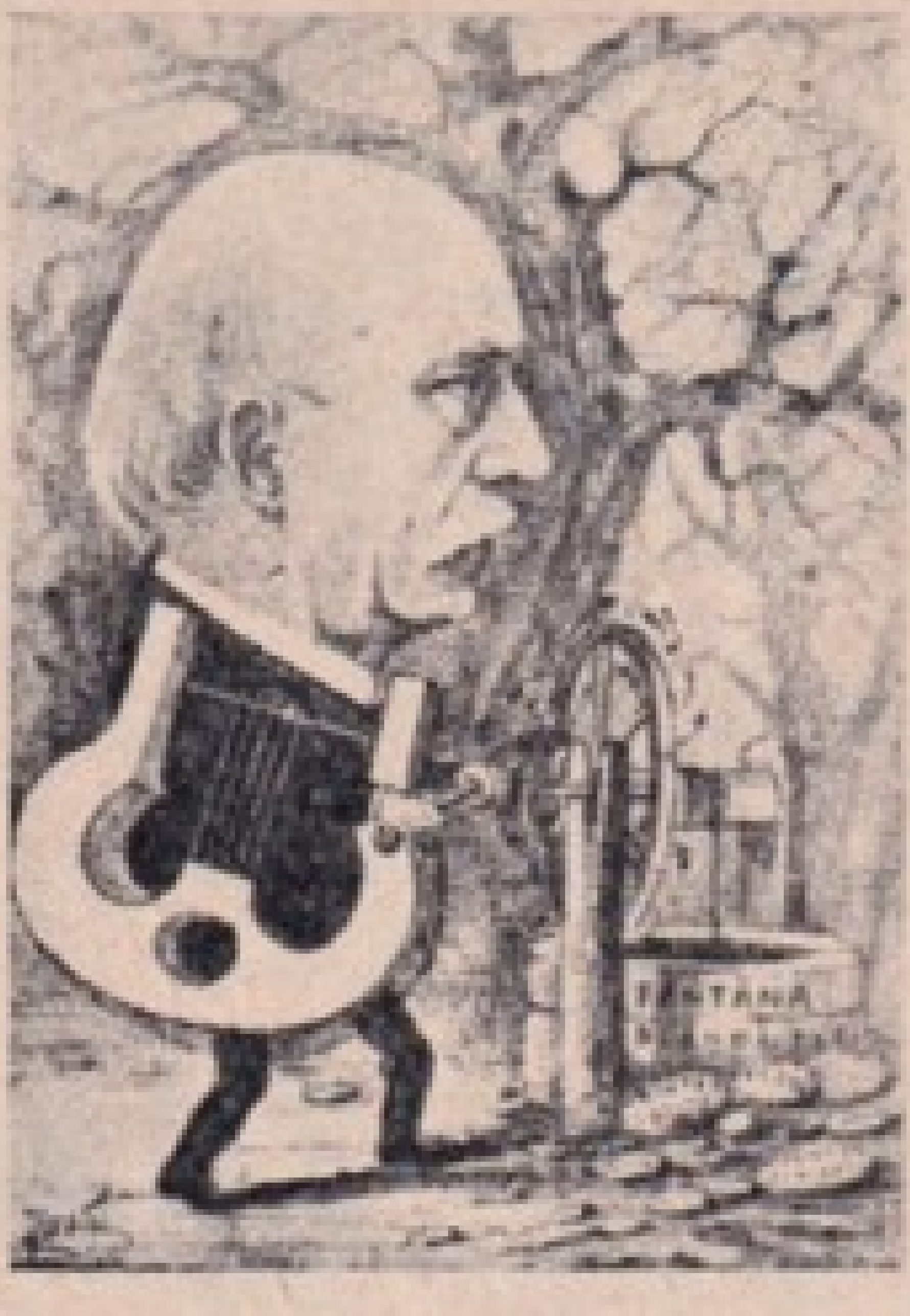

1873 —
Primul bulevard

Cum arăta, în anul 1873, primul şi singurul bulevard din Bucureşti ? Aflăm detalii din ziarul **Telegraful** : „Bulevardul a devenit teatrul tuturor întîlnirilor. Samsarii întîlnesc aci pe cei ce vor să se lase ruinaţi ; madmaselele, care abia au ieşit din pension, vin aici să-şi arate tualeta, să vorbească franţuzeşte şi să întîlnească pe musiu Cutare. Toţi vorbesc încet : numai băieţii care vînd ziare strigă tare : **Românul, Tiligraful, Presa, Trompeta, Ghimpele**"... Deci acestea erau principalele ziare din anul respectiv. Bulevardul Academiei — cum i se spunea — fusese croit în anul 1861.

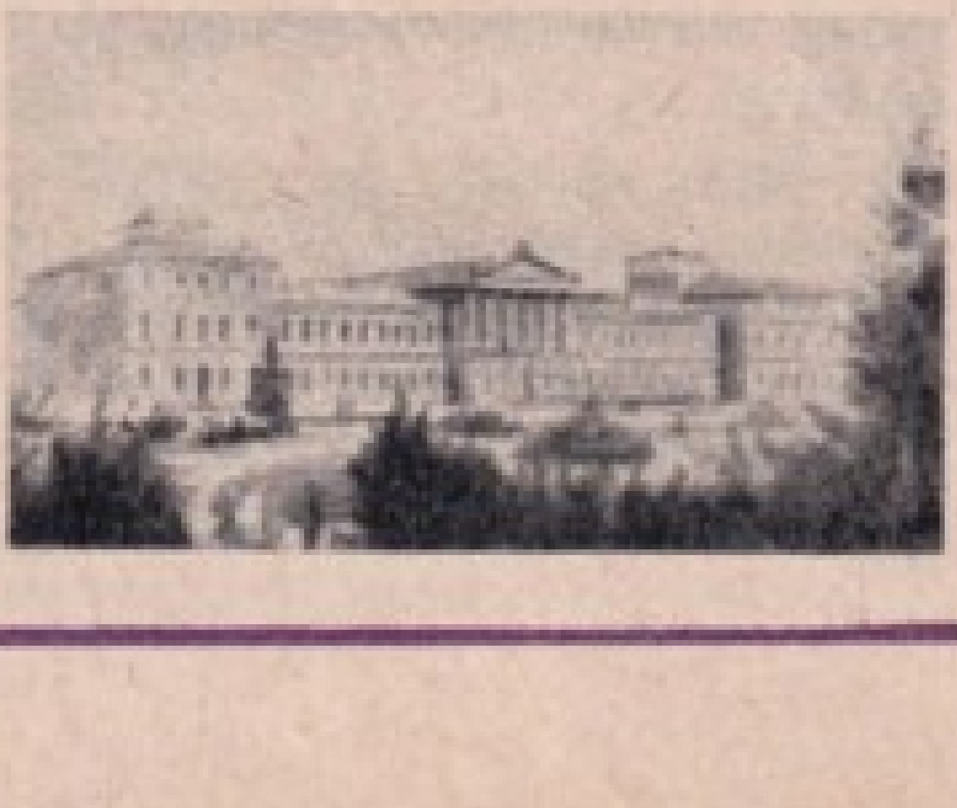

PAGINI SCRISE DE CITITORI

flacăra almanah

ÎN ŢARA DE SUS A OLTENIEI

La Novaci, în Ţara de Sus a Olteniei, odată dezlănţuită curgerea turmelor de bucălăi către bălţile Dunării, o linişte de început de lume înstăpîneşte cugetul oamenilor. Cei plecaţi navigă în depărtarea lor, care le-a fost întotdeauna prielnică, întîmpinîndu-i adică nu cu grija că le va fi de lipsă invincibila iarbă, ci cu prea plinul nemuritor al păşunilor ; iar cei rămaşi sub poala muntelui, nevestele oierilor mai întîi, precum şi bărbaţii care au ales drumul codrului, nu pentru a haiduci, ci pentru a trage lemnul din fuiorul fără sfîrşit al pădurilor, au răgazul acum să-şi asculte cu mai multă evlavie petrecerea sîngelui prin tîmpla încrîncenată de răcoarea muntelui apropiat. Şi, totodată, să-şi întoarcă privirea cu mai multă speranţă spre grădinile de minuni ale propriului suflet.

Dar asupra sufletului nostru comun, este lucru prea bine ştiut, nu ne putem apleca toţi deodată, nu ne ajunge pentru a săvîrşi şi acest ritual doar liniştea amintită a cugetului, ci şi o scînteie de lumină pe care unii o numesc har. Pentru că har se cheamă încrederea în puterea cuvîntului de a ne numi cu tărie obîrşia, mîndria de azi şi sfiala firească faţă de ziua de mîine...

Înainte de a fi poezie, înainte de a se înveli, pentru ochiul străinului de locuri, în stihurile fără seamăn ale Mioriţei, viaţa oierului este proză curată şi aspră. Şi ar trebui să înţelegem acest adevăr tocmai noi, cei care mai vedem turmele doar prin parbrizul unui automobil, retezîndu-ne zborul cu trecerea lor înceată de-a curmezişul şoselelor, sau de la fereastra aburită a unui vagon restaurant, adăpostindu-se de vînturi şi zloată după rambleurile ocrotitoare ale căii ferate. O proză străfulgerată de gîndul că nenorocirea, cînd loveşte în lumea tîrlaşilor, croieşte o urmă pe care numai trecerea anului mai poate s-o vindece. Fericirea, dimpotrivă, are aici chipul suav al icoanelor din care mîna unui meşter zugrav nu prea dus la biserică a izgonit sfinţii şi priveliştile închipuite ale cerului, slobozindu-şi românul frate să are cîmpia, să iscodească lina apelor de sclipătul fără durată al peştilor şi să se bucure, la petreceri lumeşti, de roadele viei şi de femeia ce i-a fost hărăzită. Şi aici, la Novaci, se pare că unul dintre învăţătorii copiilor locului, Stanciu Dafinescu pe numele lui, a înţeles mai bine decît alţii că rosturile vieţii de zi cu zi a oierilor, silit să încapă în şirul nesălciu al vorbelor cît se poate de fireşti, poate împlini un mesaj de înaltă civilizaţie.

La acest mare imn pe care, la îndemnul secretarului general al partidului nostru am început să-l numim **Cîntarea României,** învăţătorul Stanciu Dafinescu din Novacii Gorjului, aşa cum poate şi cum se pricepe, adaugă o strofă înălţătoare. Romanul lui pastoral, scris în nopţile lungi ale iernilor subcarpatice, este important nu numai pentru că istoriseşte în amănunţime existenţa de zi cu zi a tîrlaşilor novăceni, de la naşterea lor şi pînă la perindarea din viaţă, ci mai ales pentru că toate faptele istorisite, şi cele mari, dar şi cele mici, şi cele cu adevărat destoinice, dar şi cele mai puţin destoinice, toate, sînt preţuite mai ales prin prisma semnificaţiei lor etice. Ceea ce face din **Bucălaia** — acesta este numele romanului pastoral al învăţătorului Stanciu Dafinescu — un veritabil cod moral al comunităţii pe care o exprimă, ilustrat cu pilde ce amintesc de frumuseţea tulburătoare a literei de început a caligrafiilor din vechime. În plus, Stanciu Dafinescu mai ştie că nimic din ceea ce dezvăluie un sens al vieţii tîrlaşilor săi nu trebuie să se irosească prin uitare. Cît ar fi de măruntă o faptă, cît ar fi de insignifiantă o virtute a cugetului, fiind smulse din şirul zilelor şi nopţilor unui om, din şirul anotimpurilor şi anilor unei vetre de oameni, ele deschid în existenţă un gol peste care părţile împărţite nu se mai leagă. Aceasta fiind şi cauza adîncă pentru care oamenii, cîteodată, nefiresc răsuciţi în vremelnica lor dovedită, stau cu spatele spre viitor.

Dar viitorul acesta, aşa cum îl înţeleg unii dintre noi, cei ce mai vedem turmele doar prin parbrizul unui automobil, retezîndu-ne zborul cu trecerea lor înceată de-a curmezişul asfaltului, sau de la fereastra unui vagon restaurant, ocrotindu-se de vînturi şi zloată după rambleurile căii ferate, aparţine el în egală măsură şi tîrlaşilor novăceni? Fără doar şi poate, crede acest învăţător al copiilor locului, Stanciu Dafinescu pe numele lui, izvoditor de cronică, născut în urmă cu o jumătate de veac şi mai bine chiar în stîna din muntele Groapa Seacă. Nemurirea, mai crede el, aici, la Novaci, are două fără-de-capete şi nu ne putem lecui de uimirea pentru tainele ei privind doar spre zarea din care se trage stirpea cea fără moarte a oierilor. Mai vechi decît alţii pe lume, ei au păşit de mai multe ori decît alţii într-o lume schimbată. Şi vor păşi şi acum...

MIHAI PELIN ■

TIRIMI STĂPÎNI, TIRIMI CIOBANI...

(fragment)

...Moina nu prea indrăznea să se așeze peste ținuturi. Din poalele munților, in jos, se topise zăpada, insă un vint aspru storcea glia văzind cu ochii. Colțul ierbii ieșea mai ascuțit decit acul de cusut și rămînea așa, gălbejit, că n-avea de unde suge putere. Nopțile reci lăsau spircuială de brumă, pirlind aproape tot ce se incumeta să crească pe lumină de zi, și novăcenii așteptară ștergerea babelor din calendar, așteptară și venirea ălor 40 de mucenici, să bată cu maiele in pămint, spre ingroparea frigului și scoaterea căldurii, dar zadarnică așteptarea ! Vintul făcea tot ce știa el : răsucea pulberea rece a drumurilor, zvirlind-o in uscătura văzduhului, și cojea fețele imbățoșaților ce-i stăteau impotrivă. Citeodată părea bine-ha, să se-mbunginească, și atunci coborau nădejdile in suflete, dar iarăși prindea putere fișcoarea, cufundind mai departe simțirea in robia răbdării. Și așa o ținu tot timpul. Nu era chip să crească iarba și pace !...

Tocmai apropierea lui Sintgheorghe domoli aspreala primăverii și mult așteptatele moine invăluiră in cald meleagurile dinspre amiaza Paringului. În fiecare zi, roureii blinde botezau plaiurile. Pajiștile se-nviorară, iar orăcăitul buraticului sădi mai multă tragere de inimă in oameni. Ca prin minune, frunza fagului se-mpinse pină la incleștarea cu brădetul, zăpada de pe padini se rupse in pirtale, torinile dimprejurul stinilor ingingiară și prinseră să ademenească ochiul ciobănesc. Zilele-și scurgeau clipele, mincindu-se unele pe altele. Din zările lăptoase ale amiazului și cele viorii ale asfințitului se așteptau să răsară ciopoarele de bucălăi, descătușate din copca iernatului, din străfunduri molatice de Banat, ori din șesuri aspre, dunărene. Rind pe rind, luară in piept calea intoarcerii cirduri de plecători cu glas pierit de atita chemare după mieluții căzuți pe mina insingerată a măcelarilor ; măicuțe care-și incrucișau behăitul prelung cu țipătul odraslelor pierdute in forfota mersului ; cirduri de noatini zglobii care-și țopăiau tinerețea pe lingă berbecii bufnați și sterpăturile date la o mie de draci, că nu legaseră și ele miel, in foalele pline de său.

Unele ciopoare erau ogorosite de-a dreptul de stăpinii botezați de putrezala toamnei și fulgerați de gerurile lui ghenar, alături cu ciobanii. Altele se găseau in siruiala vătafilor plătiți cu simbrii mai acătării. Cele mai multe insă căzuseră numai in grija ciobanilor-stăpini. Unora nu le da mina la alergătură simbriită, iar alții, chiar de-aveau cu ce să și-o plătească, nu se puteau despărți de ciobănie, făcea parte din ființa lor. Nu li se putea băga vină că se țineau de areapa cioporului ca scaiul de lina oii !

Și vinzarea prisosului de mieluți chemase în intimpinare și băcițe, pentru o mai bună rostuială a laptelui stors din pulpa incetărată a plecătorilor. De-aia se iveau, ici-colo, ridicate din tohoarce, capete imbrobodite cu cirpă neagră, culoare aleasă la poale de munte. Și de aruncai privirea peste intreaga suflare omenească, strajă a ciopoarelor, nu puteai osebi. Tirimi stăpini, tirimi ciobani : la una erau imbrăcați. Toți purtau țoale de cenușă, spintecate in peteici, cojoace care băteau a șindrilă afumată, opinci desplotogite și pălării scorțite de atita im... Și joi dimineața, la capătul de lumină al satului, se văzură bucălăile lui Niculaie Bortea...

Zic bucălăile, pentru că in ăle 500 și ceva de oi, care incăputau cioporul, nu dovedeai una altfel : cap negriu cu bot cernit și buhos, coarne lăstărite in lături, ori răsucite pe după urechi, trup deșirat și-mbrăcat in lină tărceată, cu coada aproape la pămint. Și cioporul, de-a valma oi fătate, noatini și berbeci, pătrunse in sat, cu nici o plecătoare, că Bortea nu-și vindea mieluții primăvara, amina sorocul cuțitului cu citeva luni. Înaintea bucălăilor călca legănat stăpinul, iar ele indemnau după el, ca vrăjite. În răstimpuri, mai intorcea capul, să vadă nu cumva a dat pas prea mare trupurilor ingreuiate de atita lină ? Nu cumva s-a destrămat coada turmei in care zăletesc crudele, numai ce fătate ? Și dacă-i precum bănuiește, fluierături de ostoire zboară pe sub mustața-i corb, netușinată : „Nea bucălaie, măi incetunel !“ Iar alături pășește lenevos Bălan, dulăul ăl mai vinjos. Alți doi, inspicați in părul lupului, străjuiesc arepile. Pe urmă de tot se tirăște bătrinul Spirlu, cu lațele lui ciumpăvite...

Ilie Ghimbea și Nechit Vărău, ciobani de rost, adună urmaticile, spinzurind pe subsuoară cite un mielușel crudac, ostănit. Mai aruncă porunci și spre Turcuș, pucieul care se perpelește tot, indemnind, cu chemuire, bucălăile călcind peste moagăre. În mijloc, ăi doi măgari, impovărați mătăhălos, inoată din greu prin valurile albe ale riului viu. Cind strinsoarea prinde să-i inece, ciulesc și imping cu boturile albicioase in trupurile oilor lenevite. Pe areapa stingă se făcu o răsfirare. Unul dintre urecheați se lăsă către șanțul drumului, unde zărise niște ciulini crescuți pe zoană. Mai ager de ochi, Ilie il văzu și strigă la el din răsputeri : „Stoa, la drum !“ Sărmanul dobitoc își inghiți pofta și se abătu după cum ii poruncise vorba aspră, potrivnică. Și strinse din piele cind umbra bitei se ridică mult deasupra. De cite ori n-a fost ea incercată pe spinarea frecată de atita impovărare !

Bucălăile ostenite tăiară valea satului, țășindu-și catifea brumărie de colb, pe boturile intăciunite. Toți ochii le mingiiau făula, toate gurile grăiau a mirare: „Iote bucălăile lui Bortea !“ Sau : „Nu te-ai mai sătura sorbindu-le !...“

TIRIMI STĂPÎNI, TIRIMI CIOBANI...

În gura uliței, Bortea era așteptat de soață-sa Anuța și de ăi doi copilași, un băiețel de vreo zece și-o fetișoară care se căznea să termine cu bine clasa intii. Niculaie își desfăcu brațele vinjoase și apucă in cuprinsul lor intreaga-i familie. Stampe lucii se rotunjiră pe obrajii rumeniți ai muierii și ai copiilor. Cit de fericită era Anuța că se afla din nou lingă bărbatul ei ! Cit de mult i-a purtat ea grija, cind atitea se mai pot intimpla ciobanilor, doamne-ferește ! Mulțumiți se simțeau și copiii. sub aripa ocrotitoare a tuțului lor drag !

În fruntea bucălăilor, se-nfundară pe ulița strimtă și adincită sub bolți de flori in scuturare. Pină cind, dintr-un privar, unduiră glasuri in mlădiere de invirtită. Era cintecul venirii oilor de la țară și-l plămădeau fetele vecinului Ghenciu, ajutate de verișoara lor, Vetuța lui Năstacă. Familia lui Bortea se opri și sorbi din văzduh melodia ce plutea deasupra cioporului. Stătură locului și bucălăile, ajunse deja la poarta oblonită a stăpinului. Ciobanii incremeniseră și ei, dar inimi in piept nu mai aveau, le zburaseră spre casa din care izvorau impletiri fermecate :

Cetină de brad frumos,
Vin ciopoarele in jos,
Vin cirduri de la iernat,
De pe cimpuri de Banat
Și din șesuri dunărene.
Depărtarea le tot cerne,
Domolit le este mersu
După cum le cheamă viersu.
Să ieșim in calea lor
Cu mireasma florilor
Că-s mioare ca-n povești,
Bucălăi novăcenești !...

Cîntecul se isprăvi. În suflete năpădiră păreri de rău. Clipele inălțătoare fuseseră scurte ! Cele trei fete se-ndreptară spre ciopor cu un blid plin cu apa deochiului, in care pluteau citeva fire de busuioc, ciucurite cu lină roșie. Stropii vrăjiți se-mprindară peste oile tecăruite in strimtoarea uliței. Apoi Anuța hijli porțile grele in lături. Bucălăile tunară inăuntru, amirosind oborul demult părăsit. Ostănit de drum, intregul ciopor se făcu polog. Ciinii, cu limbile blendărău, se traseră către umbra gardului, că primăvara pridídea cu raze indrăznețe. Ciobanii prinseră să descotoșmănească măgarii de sarcină, in timp ce stăpinul își gugulea mereu copilașii pe care nu-i mai văzuse de la jumătatea lui făurar, cind apropierea fătatului il chemase la groase...

Cioporul lui Niculaie Bortea și altele vărsate in sat tot in ia zi govirá așa un dărab bun de vreme, infundate pe ulițe și prin oboarele caselor, pind cind incepură a se dezmetici și fură impinse de puterea ciobănească spre coastele petecite cu feregă tăioasă și cu tivitură de mestecăniș pe marginea făgetului. Așa că, pe cind soarele alunecase bine pe dira ce ducea in hăul asfințitului, bucălăile lui Bortea urcară către Botul Plaiului, de unde se vedea, atita de frumos, satul oierilor novăceni, cu casele șindrilite in acoperișuri repezi. Doar ici-colea, răsărea cite-o fundoaie aprinsă de roșeața țiglei. Și nu trecuseră decit trei zile de cind prinseseră a izvori ciopoarele dinspre șesuri, iar Plaiul se pătase deja cu zeci și zeci de nămeți umblători. Craiul zilei se rostogoli in marea roșie a apusului. Ciobanii fluieră a porneală. Oile se răsfirară și incepură să pigulească, cu cazną, firișoarele de iarbă ce incercau să scoată capul plăpind din pămintul pietros. Amurgul incă nu răzbise să-nvăluie imprejurimile. Stăpinul își roti privirea, cit putu ea străbate. Zări după garduri, in Plaiul Mic, ciopoarele Drăbeștilor. Chiar recunoscu lătratul lui Brincea, ciinele ăl mai bărbat al vestitului tirlaș. Sub Piatra cu Fagu, bonceau bucălăile cumnaților Jimbu și Chelmău. Ale Prăznicenilor se văzură hăt, la Dealu cu Bradu, iar Bolboii și le lăsară către Piriul Tirlelor. Cind Bortea luă ințeles de izbinzile tirlașilor ieșiți cu ciopoarele pe suhatul in devălmășie, își ațintí uitătura in zarea de amiază, zăbrănită de amurgeala intrată in stăpinire. Căută așa in gol, mult timp, și cu ochii minții văzu cum din acele depărtări incețoșate musteau mereu bucălăi. Căci după răbojul lui, nici un sfirtac nu veniseră de la iernat. „Unde-or incăpea doamne, atitea bucălăi ?!“ — își arătă el ingrijorarea. Și teama ii era pe deplin indreptățită. Nicăieri nu flăminzesc bietele ciopoare, ca pe aste coaste, mult prea strimte pentru potopitul spurc de oaie. Norocul lor, că se canonesc pe săcul prag doar o săptămină, două, in trecere spre munte...

Pătruns de fiori, stăpinul își desproptì bita din pămintul asudat de lăsarea inserării, ca și cind ar fi vrut să lovească in cineva vinovat, apoi scrută către areapa de jos. să nu nimerească cumva vreo jigodie de lup, cu gind de-a hărtăci vreun miel. Lingă o tufă de păducel, bătută de rosura vitelor, văzu pe Bălan mișcind din coada adusă a măturoi. „Na Bălan !“ — chemă Niculaie. Ciinele se uită o clipă la cel ce se ingrijește de bucătura lui zilnică. Apoi iarăși se gudură spre porcoiul țepos. „Machea ce-o fi lingă ha tufă ?“ — se intrebă tirlașul. Pe unul din ciobani il deslușì la areapa de sus, iar pe celălalt in fruntea cioporului, așa că nu la vreunul din ei putea să dea ciinele din coadă. Ros la inimă, pășì măsurat către tufă. Dulăul își impărțì privirea intre păducelul pitic și stăpinul care se apropia. Ochiul lui Bortea se incordă prin intuneric, spre a dezvălui pricina ce-l făcea pe zăvod guduros. Apropiindu-se, ce să vadă ?! În dosul grămezii inverzite, zăcea un ghemotoc de cojocel mițos, pe care Bălan il amirosi, gudurindu-se iar. Niculaie pipăi albitura cu capătul inverigat al ciomagului.

Mare îi fu mirarea, cind din miţele răvăşite sări capul zburlit al lui Liuţă. Tuţu işi privi feciorul, cu nedumerire, şi încruntă sprinceana : „Ce-i cu tine, mă, aici ?“ „Ei, venii şi eu la bucălăi !“ — rosti copilul, cu glasul sugrumat de teamă. „Cum venişi, aşa, făr de poruncă ?“ „Iote-aşa, că nu mai poci de dragul lor !“ „Mumă-ta ştie de tine ?“ „Îi spusăi că viu la ciopor şi nu vru să mă lase, da eu fugii...“ „Şi unde stătuşi tu pină acum ?“ „Pitulat în tufe, că-mi fu frică de bătaie...“ „Păi, acuma nu ţi-i frică ?“ Copilul sări din culcuşul lui şi, cuprinzîndu-şi tatăl de peste mijloc, îi suflă rugă în furca pieptului: „Ţuţule, lasă-mă şi pe mine să ciobănesc, că mă prăpădesc de-atita dor !...“

Biruit, Niculaie prinse a ride din toate puterile de om trupeş. Ciobanii trimeteau şuierături zburate peste ciopor, ca o chemare momită pentru inima copilului. Liuţă nu mai putea de nerăbdare. „Hai, tuţule, dă-mi sloboadă să ţiu areapa !“ „Ia să-ţi văd puterile !“ — rupse tatăl învoială. Şi atita aşteptă ciobănaşul. Înţolit cu bituşă şi întărit cu ciomăgel şterpelit din podul casei, se strecură pe areapa descoperită, ocrotind cu pricepere înnăscută bucălăile ce-şi amiruiau cina...

Luceafărul de seară îşi aprinse candela. Alte stele făcură la fel, întîi mai sfioase, apoi din ce în ce mai îndrăzneţe. Luna nouă fugise demult pe alte tărîmuri. Bucălăile se dezmeticiră de-a binelea din buimăceala în care le aruncase drumul nemăsurat de lung, de la marginea ţării, pină-n pintenul muntelui. Răcoarea înnoptării şi gustul dulceag al licăielii îngingiate le îndemnară pe păscut înfipt, mezdrind verdeaţa cu rădăcină cu tot. Îşi scuturau trupurile porcoite de lînă colbăită, iar din cind în cind, printre mestecătură şi înghiţeală, măicuţele îşi chemau mieluţii prinşi în mrejele cucăielii. Ciobanii înţelegeau a ce aduce beblăitul şi veneau repede în ajutorul îngrijatelor : „Na-na, na-na ! Sugu-su !“ Dezmeticiţii zmirciiau şi se îndreptau spre ugerul cald. După o iufă de smocoteală, crudacii se lăsau din nou în moleşeala atîrnării. Iar cind Rariţa era de două staturi de om, întregul ciopor îşi muie pofta de porneală. Se strinse pe un pădeu, pină-n revărsat de zori, cind Bortea chemă copilul la el si-l culcă între pulpanele cojocului ăl mare, luat de pe măgar. Era îngrijorat să nu i se betegească băiatul din răceala nopţii. Tot atunci. Tărăboacă lătră de citeva ori spre un feregar sfirtecat de potecuţe. Din Plaiul Mic îi răspunse, în aceeaşi limbă, Vidra, căţeaua Drăbeştilor Un huhurez buhui şi el într-un făgui pe calea lungă, de parcă ar fi îngînat lătratul ciinilor...

...Bortea îşi văzuse visul cu ochii...

STANCIU DAFINESCU ■

UMOR STRĂIN

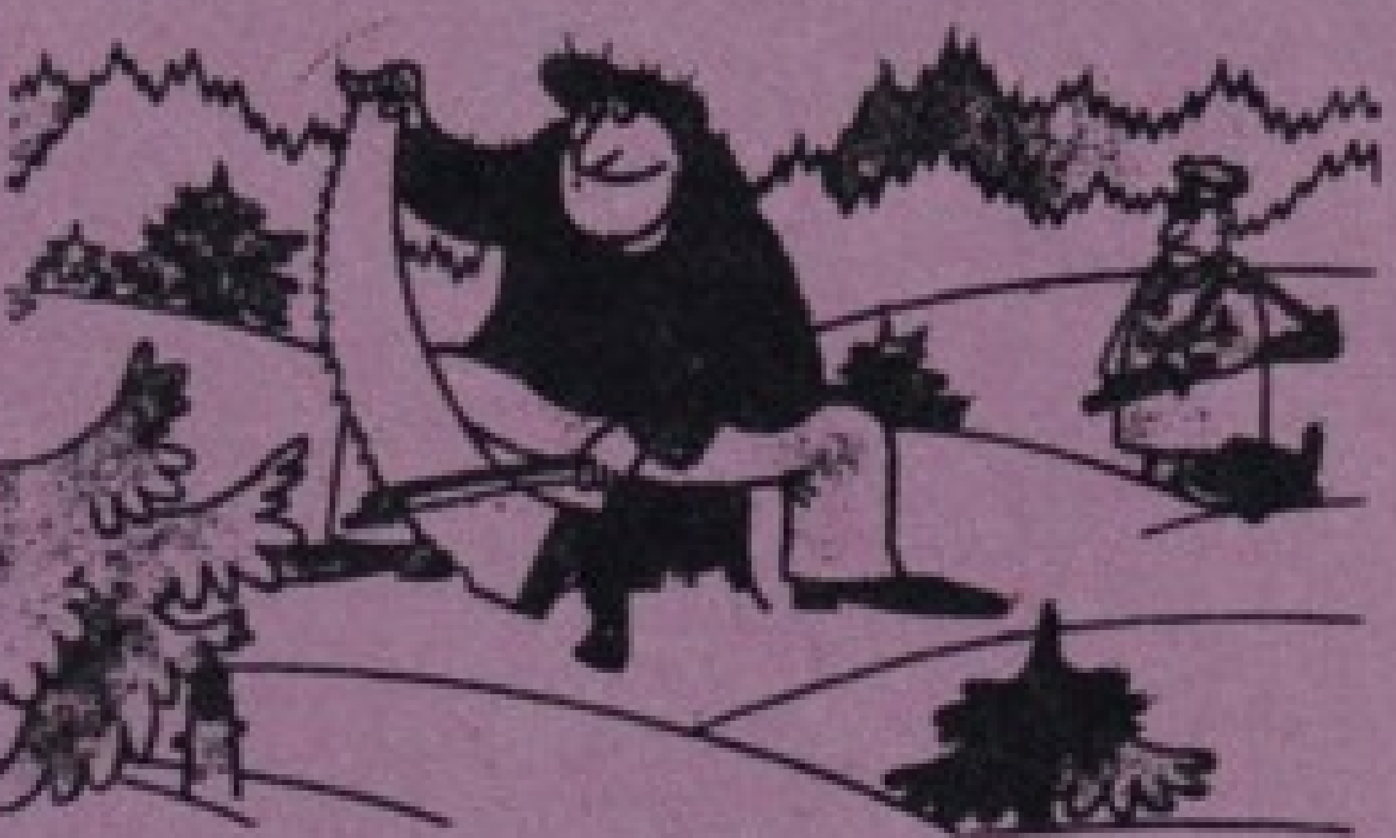

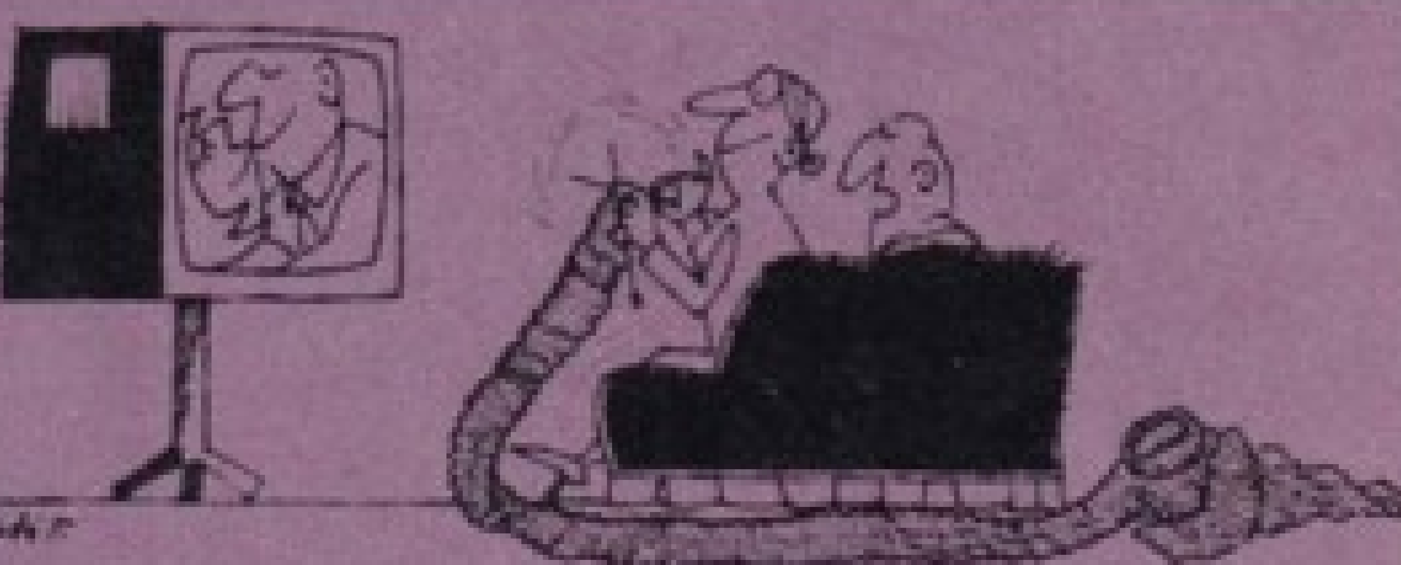

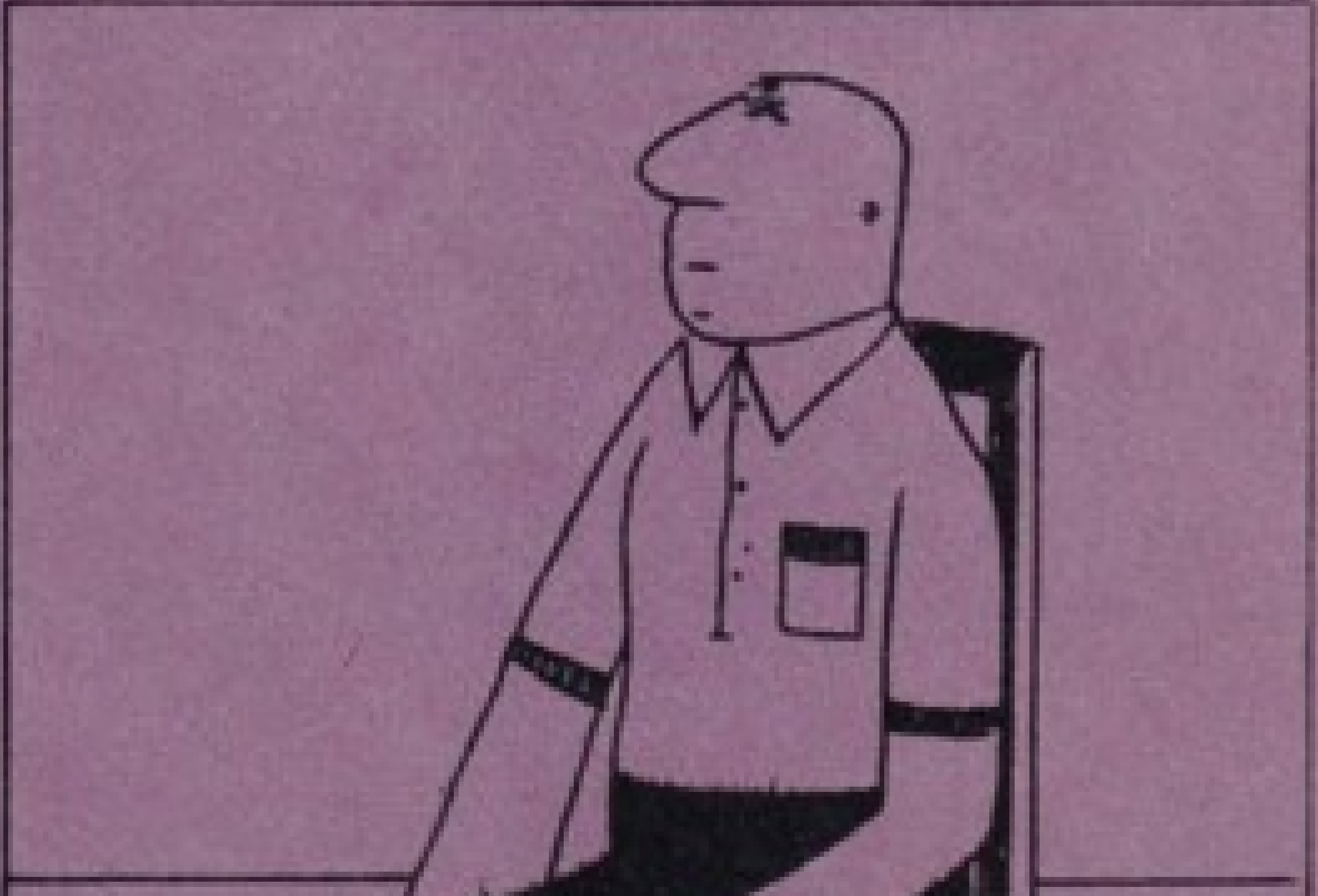

(După revistele „NEUE BERLINER ILLUSTRIERTE“, „KROKODIL“ şi „FÜR DICH“)

PAGINI SCRISE
flacăra almanah
DE CITITORI

DESPRE FOTBAL

Jocul cu mingea datează din antichitate. Fotbalul adevărat, în accepţia de astăzi, a început să se joace în Anglia, în 1857, cînd au luat fiinţă primele cluburi de fotbal din lume (Cluburile „Sheffield" şi „Hullam", ambele în oraşul Sheffield).

În ţara noastră, fotbalul a început să se joace în 1889, cînd un student, Mario Gebauer, venind în vacanţă din Elveţia, a adus prima minge de fotbal. În 1905 ia fiinţă în Bucureşti echipa „Olimpia". Pe vremea aceea, echipa purta numele de adunătură. Al doilea oraş din România în care s-a înfiinţat o echipă de fotbal este oraşul Ploieşti, a cărui „adunătură" era formată din străinii care lucrau în ramura petrolului.

În 1909 se organizează primul „campionat naţional". Cum însă numărul echipelor era mic, s-au jucat cîte două tururi şi două retururi. Abia în 1921—1922 se poate vorbi de un campionat adevărat în România. Multă vreme, în fotbalul nostru „vioara întîi" a fost echipa „Chinezul" din Timişoara, care a cîştigat de 6 ori consecutiv şi fără emoţii campionatul ţării. Odată cu înfiinţarea „Diviziei naţionale" (echivalentul categoriei A de astăzi), lupta pentru întîietate s-a dat în special între „Ripensia"-Timişoara şi „Venus"-Bucureşti. De atunci şi pînă în prezent, campionatul s-a disputat de 60 de ori (inclusiv cel din 1980).

În anul 1872 s-a jucat primul meci internaţional de fotbal, între Anglia şi Scoţia. Acest meci s-a jucat fără arbitru, deoarece abia în 1881 apar arbitrii. În 1894 portarul primeşte dreptul de a juca mingea cu mîna în careul porţii.

Prima ediţie a campionatelor mondiale de fotbal a avut loc în anul 1930 la Montevideo.

Intr-un articol consacrat ultimei ediţii a acestor campionate, revista „Paris Match" relata că Federaţia Internaţională de Fotbal are mai mulţi membri decît Organizaţia Naţiunilor Unite, respectiv peste 150. Numărul fotbaliştilor legitimaţi depăşeşte 35 milioane. În medie, la fiecare meci de divizia A care se desfăşoară în lume participă 25.000 de spectatori. Stadioanele cele mai încăpătoare există — fireşte ! — în Brazilia, cu o capacitate totală de cca. 6 milioane de locuri ; cel mai mare stadion din lume este stadionul MARACANA, de la Rio de Janeiro, care poate adăposti 220.000 spectatori.

În oraşul Sydney (Australia) 22 jucători de fotbal au obţinut dreptul de a fi trecuţi în „Cartea recordurilor Guinness", ei alergînd 42 ore în urma balonului, depăşind cu o oră vechiul record în materie. Rezultatul meciului maraton : 204 la 194.

Datele culese de Costel Munteanu

FABULĂ CU BUTURUGA MICĂ

— De nu vrei ca-n zicală s-o păţeşti,
Ai grijă-amice cum mă ocoleşti !
Strigă spre car o buturugă mică.
Stînd neclintită-n cale, fără frică.

Dar carul, incărcat de grea povară,
Abia mergind pe drumu-ngust de ţară,
Atit de moale după multă ploaie,
O infundă cu totul in noroaie.

Povestea contrazice, deci, zicala,
De-aceea carul scirţii MORALA :
— Să nu-ncerci să-l răstorni pe unul mare.
Cind nu ştii ce pămint ai sub picioare.

DESPRE BARIERE

La bariera unei mici treceri de nivel
Peste-o cale ferată,
Ajunseră odată,
Din intimplare, leul, boul şi un căţel.
Cum drumul lor era pentru un timp tăiat,
Boul mai răbdător s-a pus pe aşteptat.
Ceilalţi, ştiindu-i felul, au izbucnit in ris :
— Aici se-opresc, vezi bine,
Doar proastele bovine !
Iar ei trecură, unul pe sub altul pe sus,
Fără-a fi observat
Că vine in viteză un tren accelerat...

Văzind sfirşitul, zise cornutul cu ecou :
— La bariere parcă nu sint atit de bou !

LICĂ PAVEL ■

MUZEE SUI-GENERIS

La Londra a fost amenajat un original muzeu al... pantalonilor. El posedă pantaloni care au aparţinut unor celebrităţi din istoria lumii. Printre aceştia se află pantaloni care au aparţinut lui Ludovic al XV-lea, Napoleon, Beethoven, Kant şi alţii.

La Ialta (U.R.S.S.) se află un muzeu al vinului. Aici sînt expuse şi prezentate în colecţie peste 50.000 de sticle de vin. Printre piesele mai interesante se numără o sticlă de vin de Xeres din anul 1775 şi alta de vin de Tokay din anul 1892.

În orăşelul Imperia (Italia) se poate vizita un muzeu rezervat exclusiv... spaghetelor, vestit aliment naţional italian. Aici sînt expuse cîteva mii de sortimente, tipuri, varietăţi şi preparate din producţia proprie şi internaţională de spaghete.

La Delhi (India) există un interesant muzeu, care grupează păpuşi din peste o sută de ţări, avînd specificul respectiv şi „vorbind" cîteva cuvinte în limba ţării respective.

În oraşul Gottwaldov (R. S. Cehoslovacă) este amenajat un muzeu al pantofilor. Aici este expusă încălţăminte din toate vremurile, de la sandalele egiptene, purtate de supuşii faraonilor, pînă la pantofii moderni ai zilelor noastre.

La Leningrad (U.R.S.S.) există un muzeu de istorie al circului unic în lume.

Pe lîngă Imprimeria naţională din Franţa funcţionează un original muzeu al caracterelor tipografice, cunoscut şi sub numele de „tipotecă", care reuneşte seturi complete de litere şi caractere din toate scrierile lumii, inclusiv cele antice, care, la vremea respectivă, erau dăltuite în piatră sau înscrise pe pergament.

În oraşul Ulm (R.F.G.) există un muzeu consacrat pîinii şi produselor de panificaţie. Exponatele sale vorbesc despre apariţia şi evoluţia fabricării pîinii, punînd totodată la dispoziţia publicului reţete şi metode contemporane de pregătire a produselor de panificaţie.

La Bruxelles există un muzeu al cartofului, deschis din iniţiativa unui tînăr institutor britanic, Thomas Hughes. Muzeul reconstituie „aventura" cartofului, de la descoperirea miraculoasei plante cu tuberculi în munţii Anzi şi aducerea ei în Europa în anul 1530, în tolba unui călugăr-soldat, pînă în zilele noastre. Acuzat atunci de vrăjitorie, pe motiv că ar declanşa lepra şi ciuma, a fost dispreţuit şi condamnat ca „măr al diavolului". Cartoful a reuşit să găsească şi protectori, cîştigînd la început încrederea curţilor regale, apoi preferinţele omului de rînd, pentru a deveni în final o personalitate de „primă mărime". Fiind element de bază al alimentaţiei, nu lipsesc de la muzeu sfaturile practice referitoare la cultura şi modul de preparare în diferite reţete a cartofului.

În localitatea vest-germană Steinheim am Albach (landul Baden-Württemberg) a fost inaugurat un original muzeu amenajat într-un crater format în urmă cu 14,8 milioane de ani, prin impactul produs de căderea unui meteorit. Exponatele prezintă diferite faze ale cercetărilor vulcanologice întreprinse în această zonă.

În localitatea Plzen (R.S. Cehoslovacă) se bucură de un mare succes muzeul berii, unde pot fi văzute instalaţii complete de fabricare a berii, care erau folosite în urmă cu sute de ani, un atelier de dogărie, o colecţie de halbe, sticle de bere, precum şi inelul de fier pe care era obligat să-l poarte, ca semn al oprobriului public, orice producător de bere care falsifica băutura.

COSTEL MUNTEANU ■
Galaţi

MICA PUBLICITATE

● Vînd ieftin grup vocal nou zero înregistrări. Aştept provincia.

● Muzeul Literaturii Incomparabile cu sediul în strada Sin Arion nr. 10 achiziţionează manuscrise semnate de Angel Grigoriu, Romeo Iorgulescu, Mircea Blok, Victor Brătulescu, Aristide Mircea, Harry Negrin, Eugen Rotaru, Fred Firea. Se primesc, de asemenea, şi obiecte care le aparţin, inclusiv autoturisme. Posesorii lor se pot adresa zi şi noapte la sediul muzeului, secţia clasici, subsecţia în viaţă.

● Pensionar, singur, nefumător, execut traduceri texte muzică uşoară din italiană, engleză, franceză, precum şi retroversiuni, contra cameră, eventual şi pensiune.

● ARIESO (Agenţia Română de Import Export Solişti Orchestre) organizează concurs de selecţie a unui interpret de muzică uşoară şi populară pentru turneu Elveţia. Concursul constă în întrebarea : capitala Elveţiei este Geneva sau Zürich ? Se poate consulta bibliografie.

● Electrecord, în colaborare cu Asociaţia Apicultorilor, afiliată la Apimondia, organizează un concurs de creaţie de muzică uşoară cu tema „Harnici ca albinele". Partitura şi textul se vor trimite într-un plic închis, care va purta un moto, după care se va telefona cine sînt autorii. Juriul competent va fi format prin tragere la sorţi dintre cîştigătorii Pronoexpres.

VALENTIN MUNTEANU ■

racul

ION BARBU

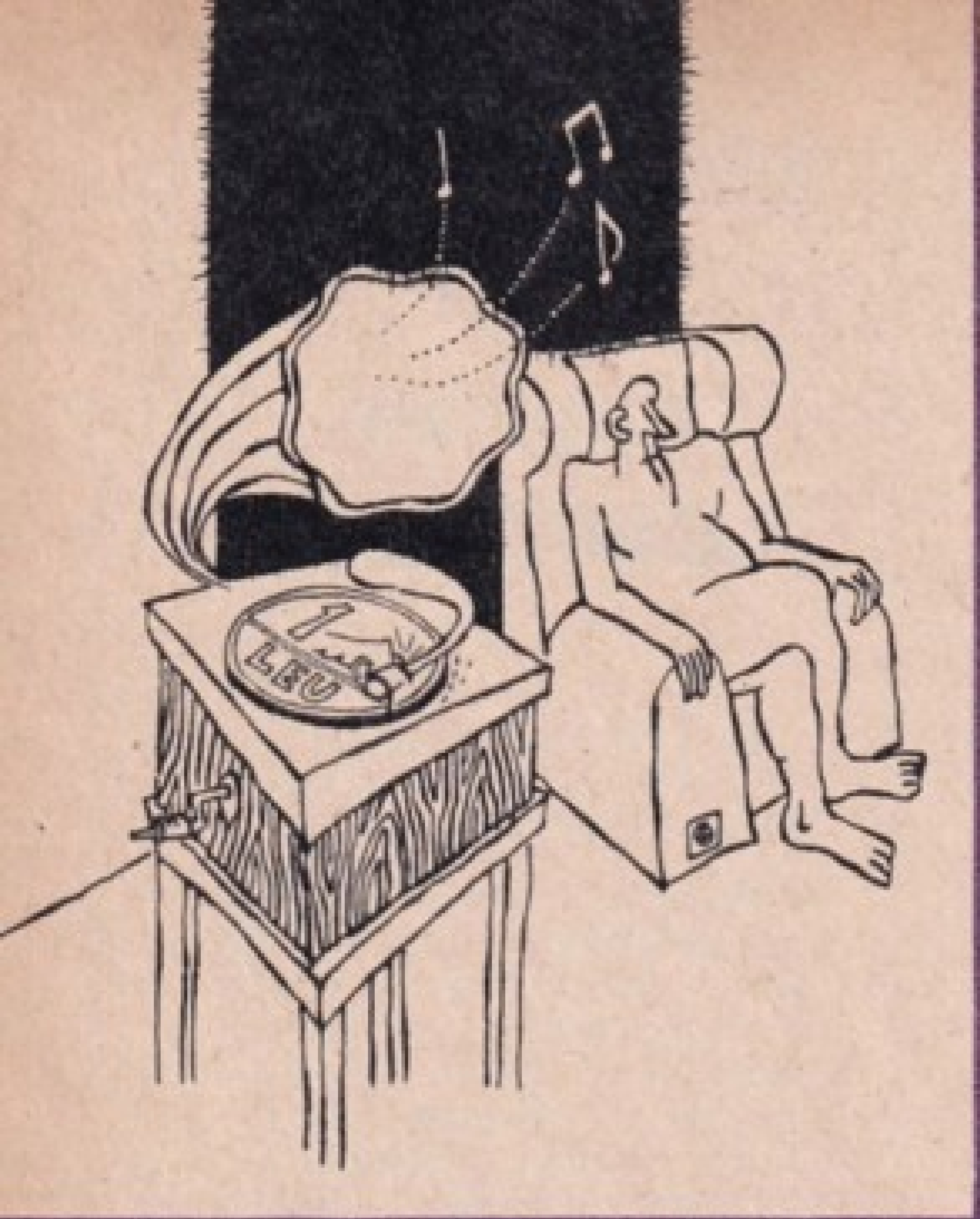

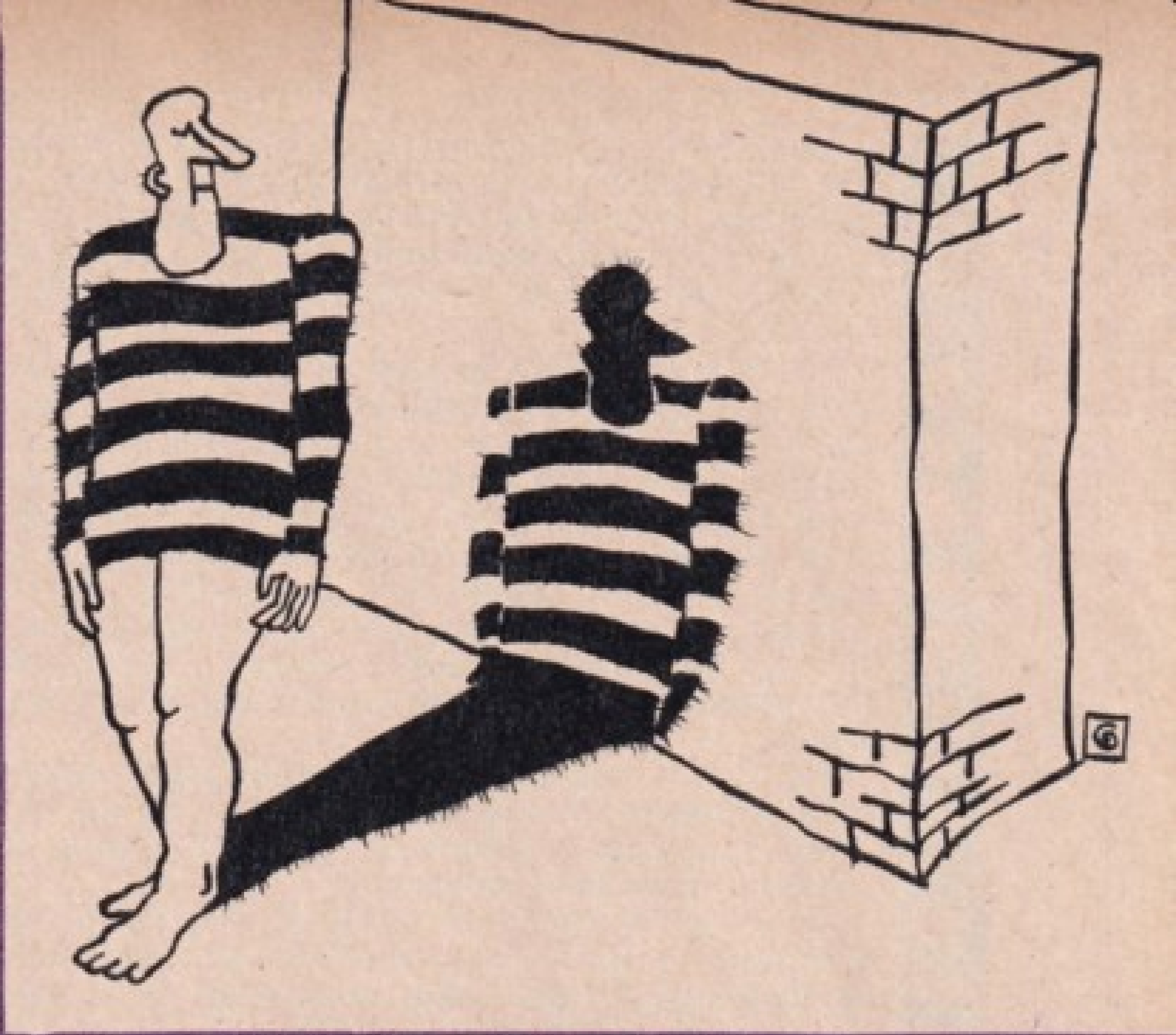

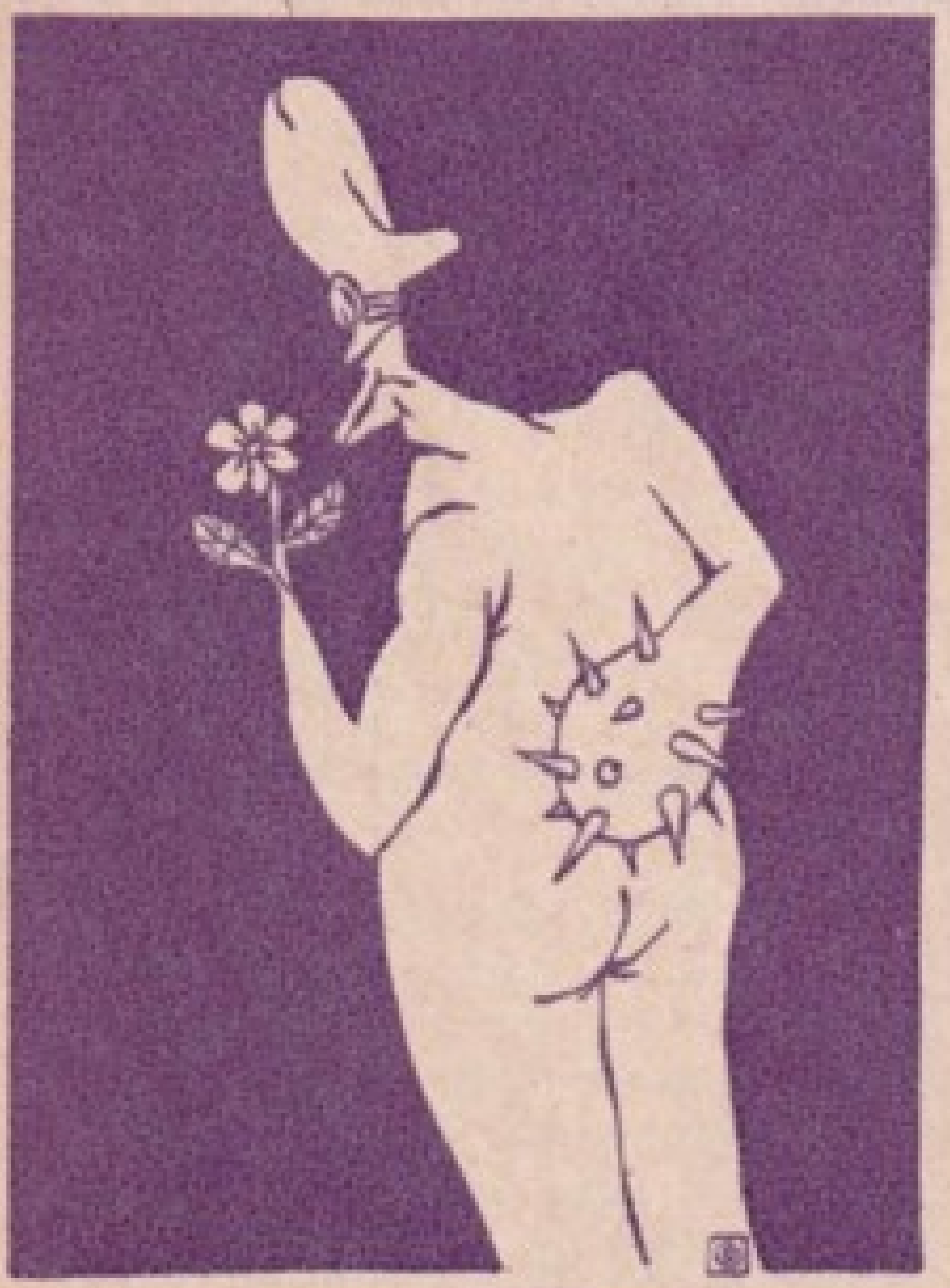

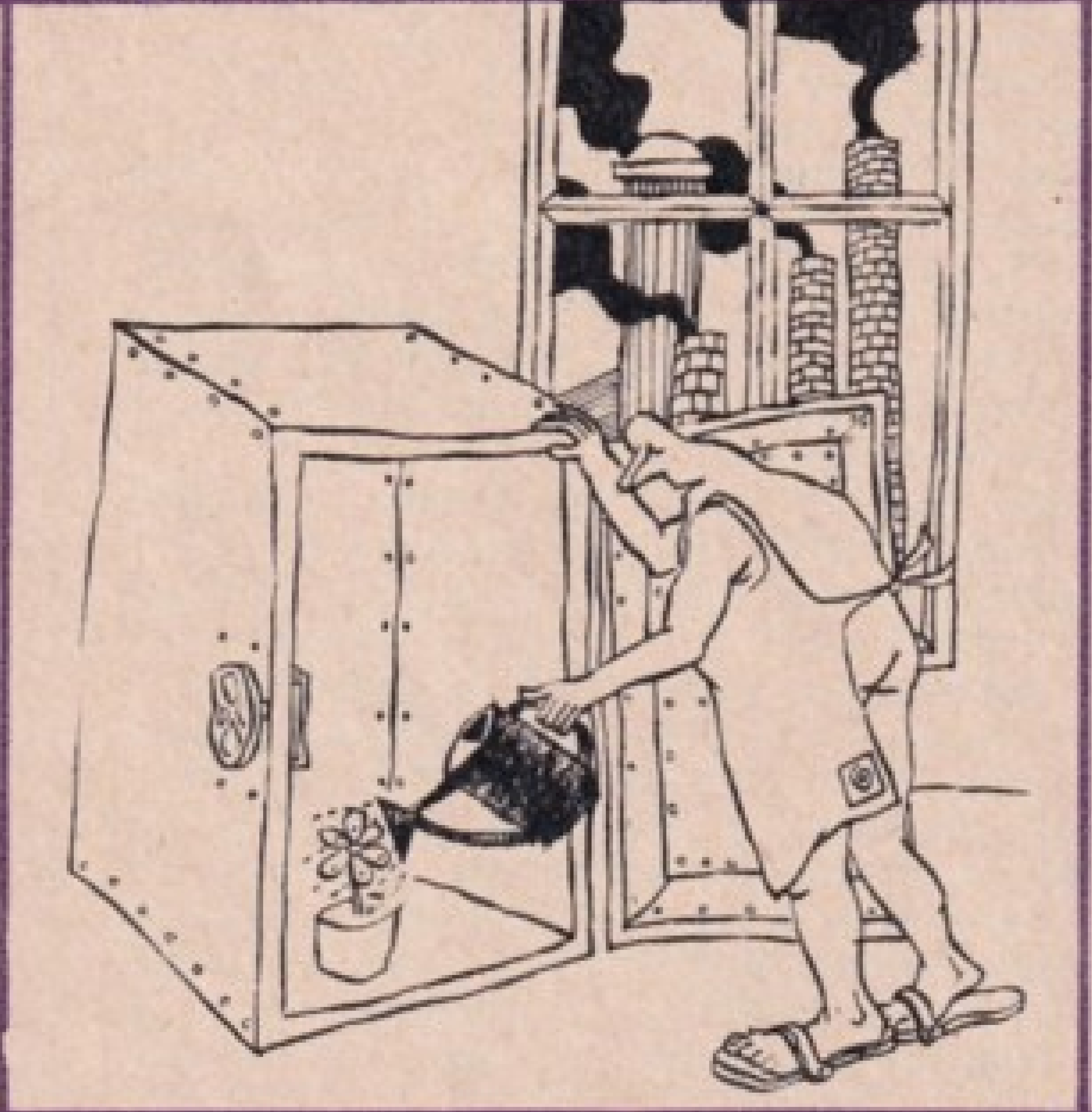

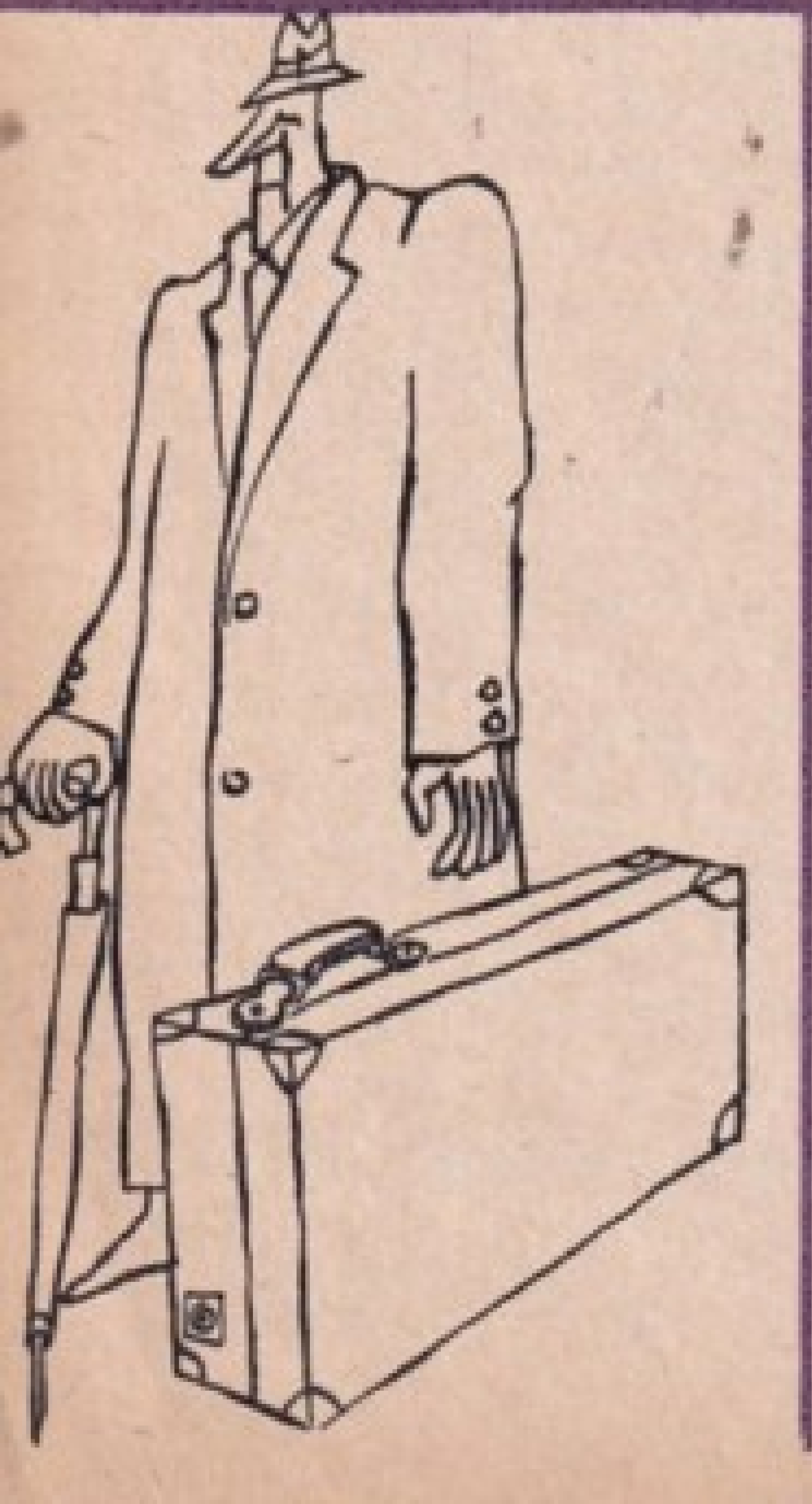

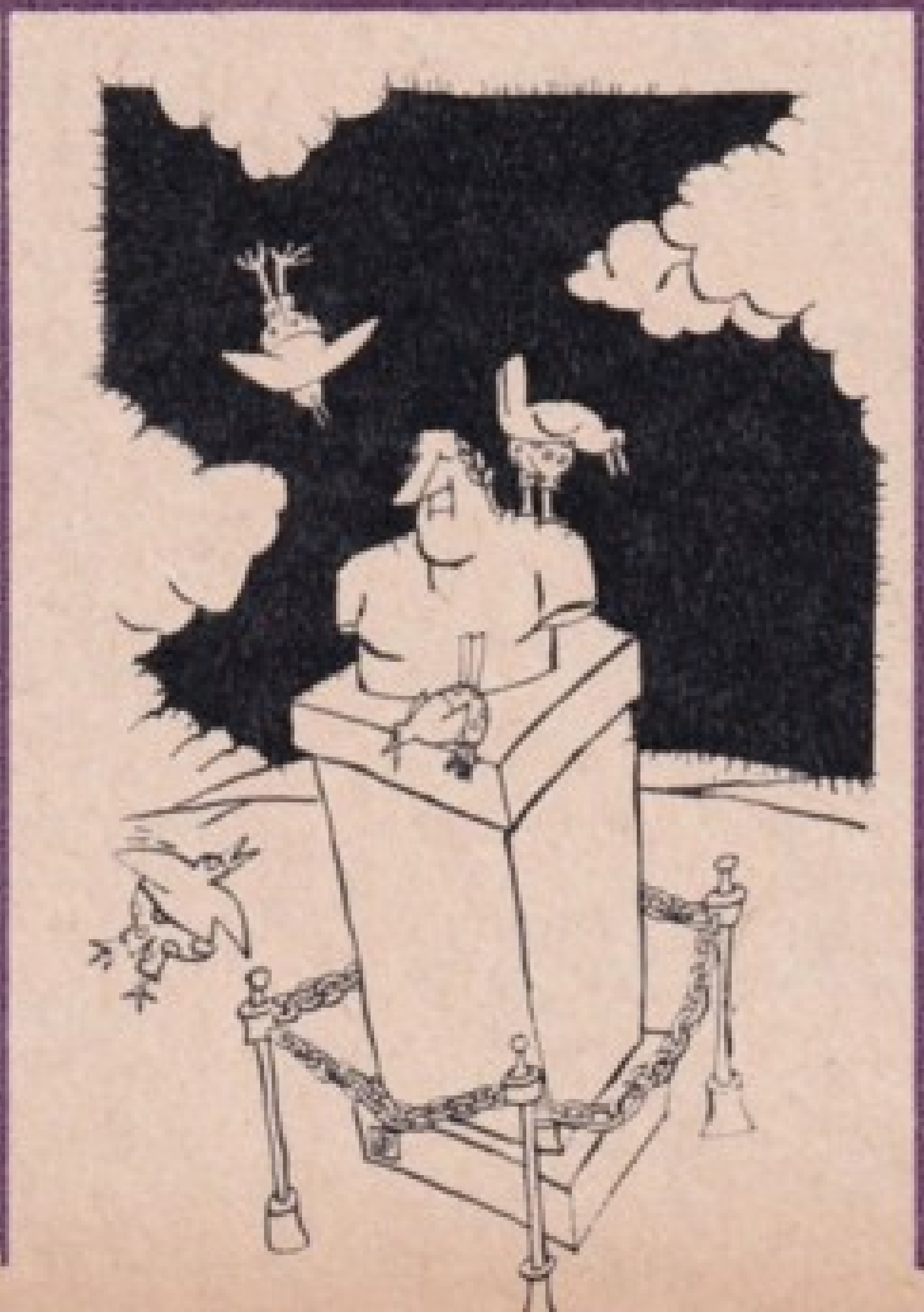

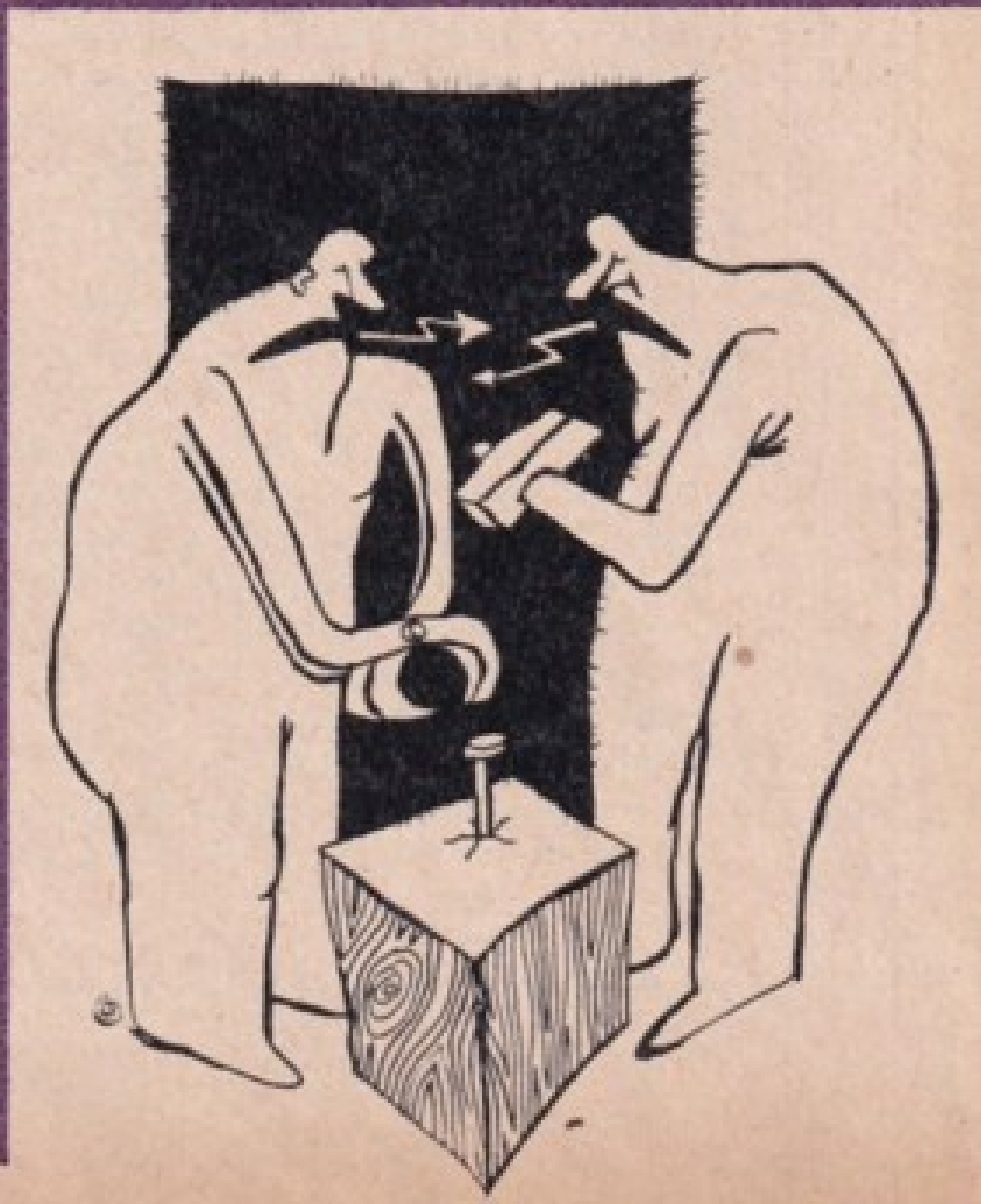

GOSPODĂREȘTI...

Păstrarea paltonului. Primăvara dăm jos paltonul. Vorba este unde îl păstrăm ? Acasă, în șifonier, pînă la iarna viitoare, se șifonează. Și, pe urmă, ce ne facem cu călcatul ? La cooperative se primesc și paltoane, dar numai pentru confecționat, nu și călcat. De aceea ne-am gîndit la o altă metodă de păstrare a acestei îmbrăcăminți care ține de cald : odată dezbrăcat, paltonul se dăruiește unui nepot cu aceeași talie. Nu are decît să-și pună el problema păstrării și a călcatului. Apoi se comandă la croitor un altul nou. Și pînă fixează meșterul data probei, pînă o face și o repetă (sau o amînă de nenumărate ori), trece primăvara, trece vara, trece toamna. Și astfel paltonul stă în atelier, unde, dacă se șifonează, meșterul îl calcă. Pe gratis. În plus, chiar dacă noul palton se confecționează dintr-o stofă mai puțin rezistentă, ține cîțiva ani buni. Ține pe manechinul din atelier !

Curățatul covoarelor. Din cînd în cînd se face curățenia generală a locuinței. Cu această ocazie se curăță covoarele, deoarece musafirii au venit la petreceri cu copii și cu noroi pe pantofi. Oaspeții, pe urmă, au plecat, dar le-au rămas urmele. Desigur, covoarele pot fi duse la „Nufărul", la curățat, dacă nu s-a completat capacitatea curățătoriei, dispar petele și, în locul lor, drept compensație, pot să apară găuri, care nu se mai scot cu nici un chip. Pentru evitarea unui asemenea risc, după apusul soarelui, se ia covorul în spate și se lasă în curte, singur, pe bara de metal. După aceea, dacă nu-l mai găsiți peste un minut, înseamnă că tocmai a fost curățat de tot. Iar atunci, ca să vă mai alinați supărarea, vă spuneți :

— Să văd pe ăla de l-a luat unde îl dă să-i scoată petele !...

Și urmăriți-l.

Zugrăvitul apartamentului. O dată la cîțiva ani mulți își zugrăvesc locuința, deoarece s-au cam înnegrit pereții. Această operațiune, însă, n-o poate face soția, pînă acum neexistînd mașini de văruit, la priză. De aceea apelați la specialiști, adică la cei de la ICRAL. Aici vi se pretinde un aconto și răbdare, pînă vă vine rîndul. Iar rîndul poate veni tocmai prin anul 1982, cînd pereții n-o să mai aibă nevoie de zugrav, ci de tencuitor. Atunci vă adresați unui meșter particular. Omul vine acasă, măsoară și apoi vă spune un preț atît de exagerat încît pînă și pereții se albesc la față. Și încă pe gratis !

Repararea umbrelei. Uneori, primăvara plouă. Pe vreme urîtă îți trebuie neapărat o umbrelă care să se deschidă și să se închidă la moment. Dacă apărătoarea de ploaie nu îndeplinește aceste condiții elementare, trebuie reparată. Nu costă mult, în raport cu pingelele care vor fi înlocuite la pantofi după atîtea drumuri la atelier, pentru a se reintra în posesia umbrelei. Că ba „acum ne apucăm s-o reparăm" !, ba că „nu este aici responsabilul să ne scoată material de la magazie !", ba „este gata, cum să nu, dar, **momental,** nu știm pe unde am pus-o !", etc. Și, așa, vine vara, cînd nu mai trebuie umbrelă, atunci ploile fiind mult mai rare chiar decît sucul sau pepsi-ul. Deci, singura soluție, dacă ai o umbrelă defectă, este s-o duci, nu la atelier, ci la frizer. O așezi în cuier, ochind alta în perfectă stare, adusă de un alt client. Iar la plecare, o iei pe aceea, în clipa cînd posesorului i se dă pe față cu colonie și are ochii închiși. Altfel, te poți alege cu umbrela lui, numai pe spinare !

V. D. POPA ■

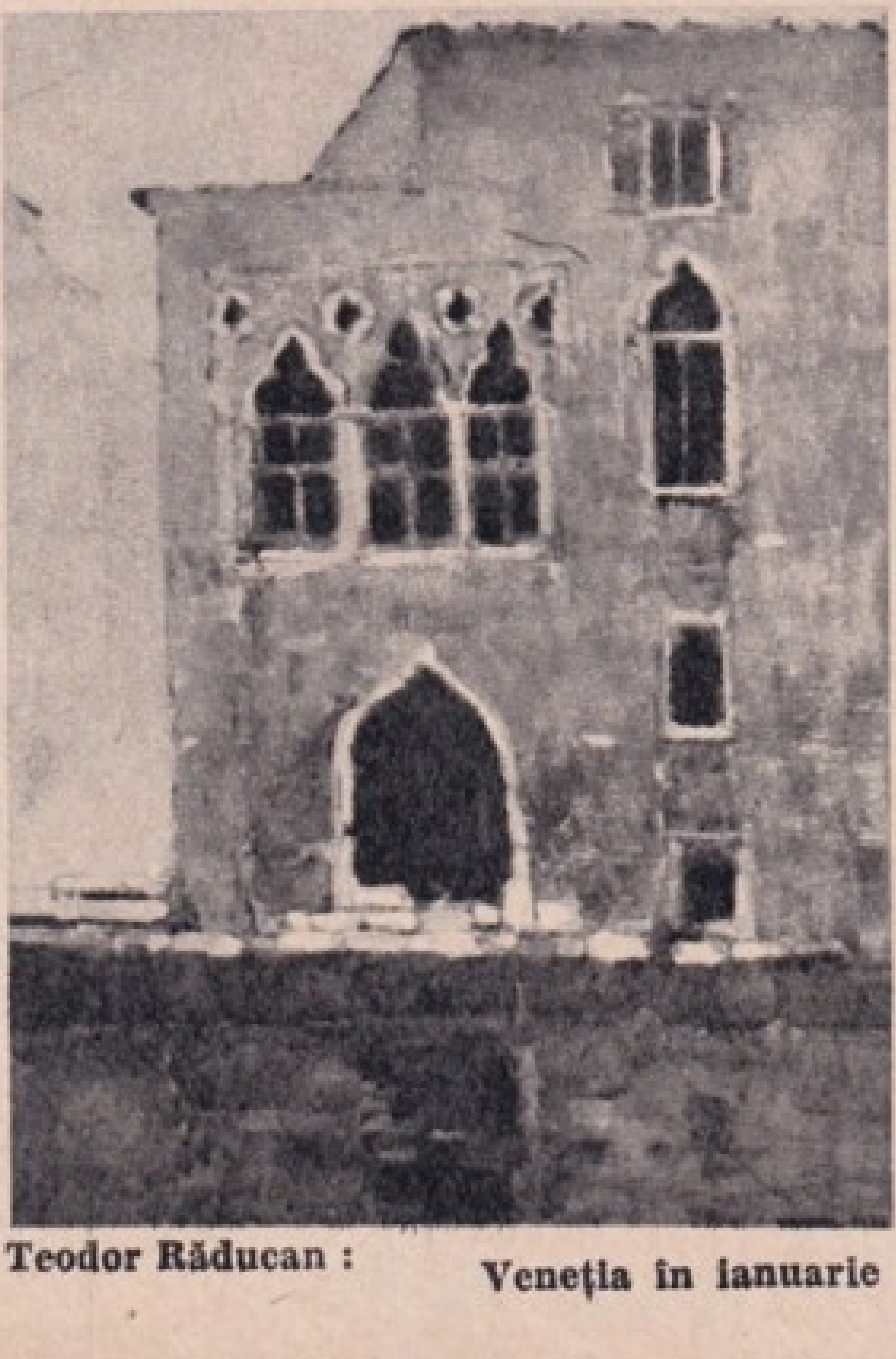

Teodor Răducan : Veneția în ianuarie

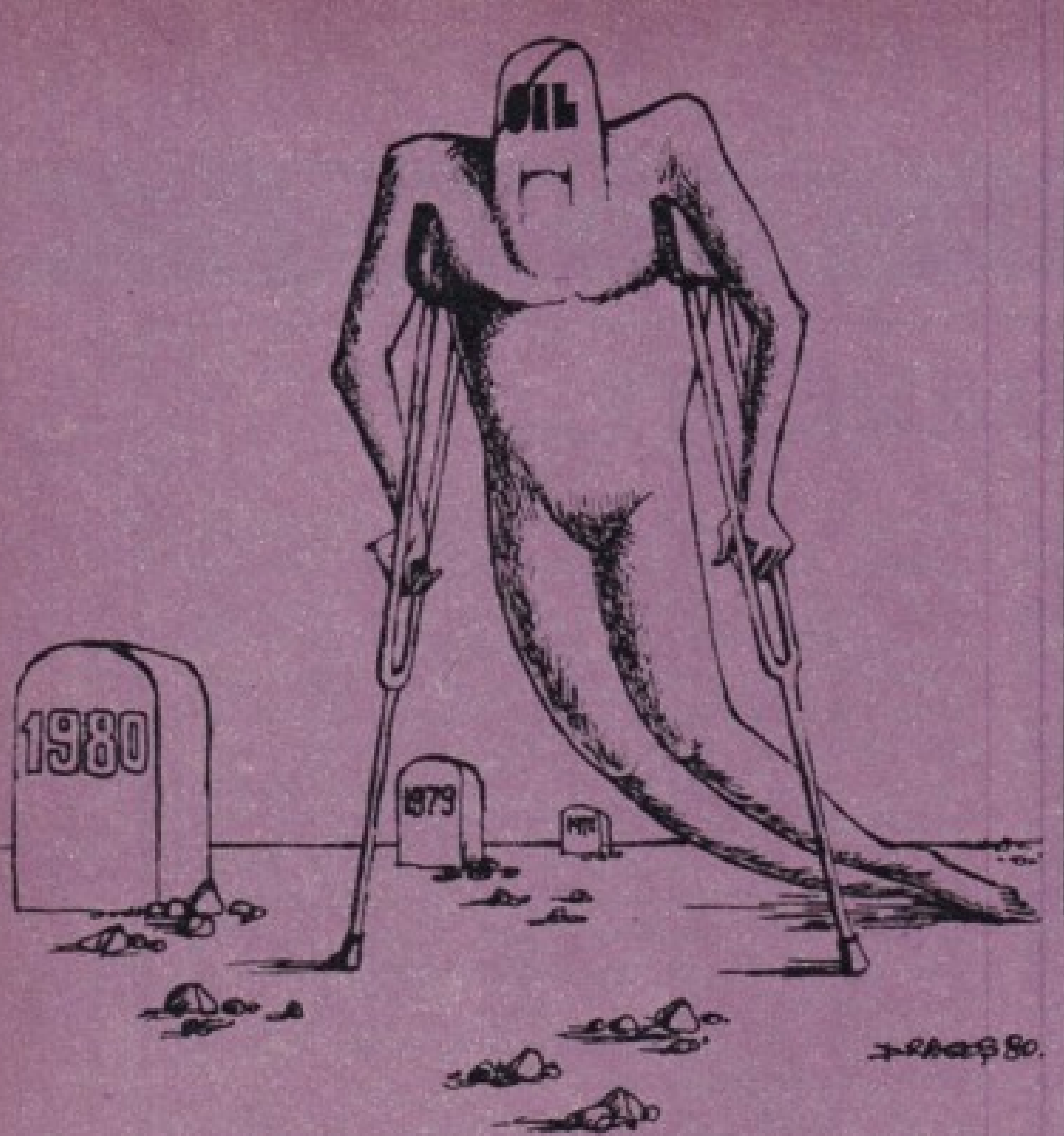
OIL
1980
1979
DRAGOȘ 80.

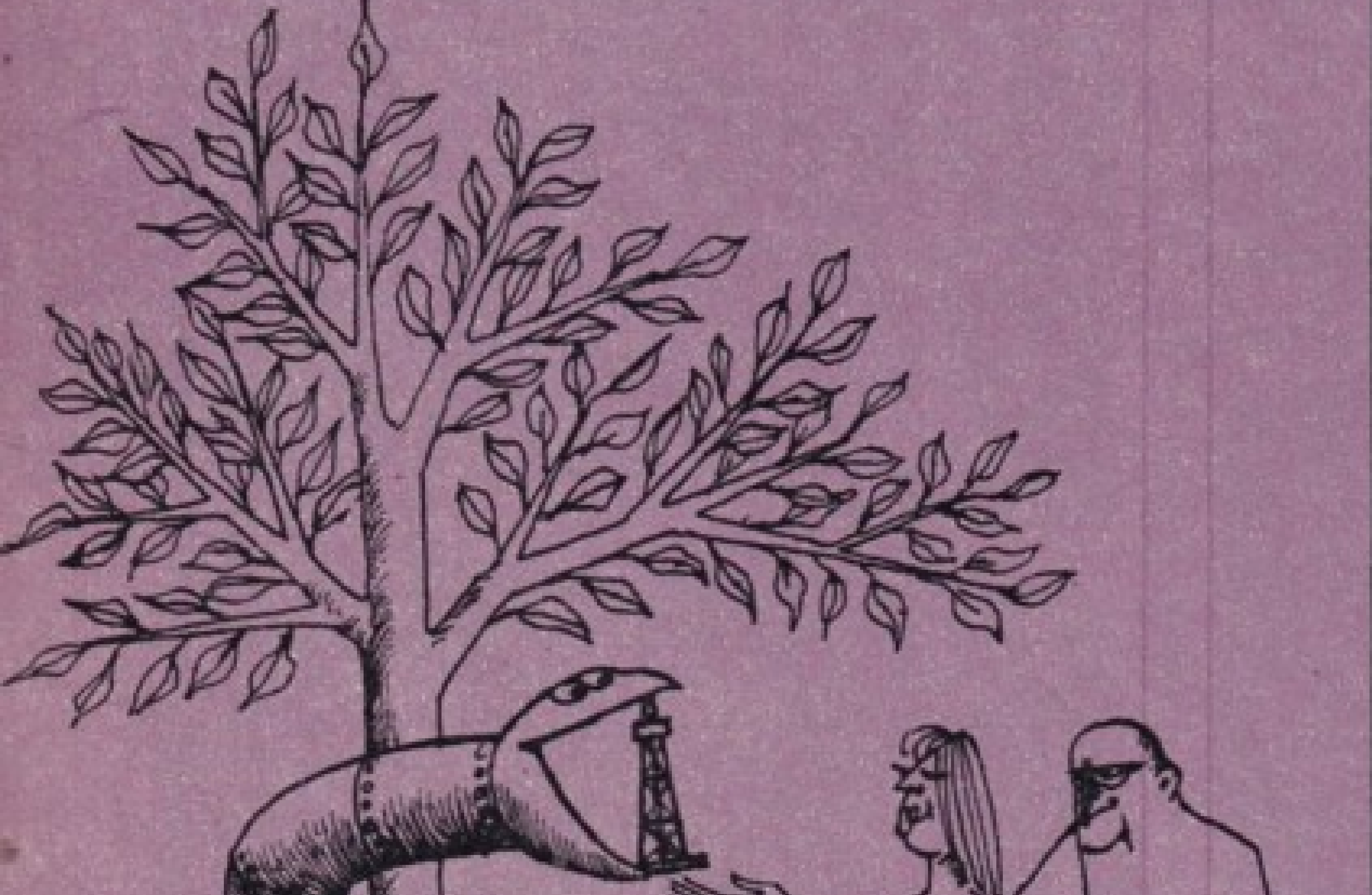

raCul

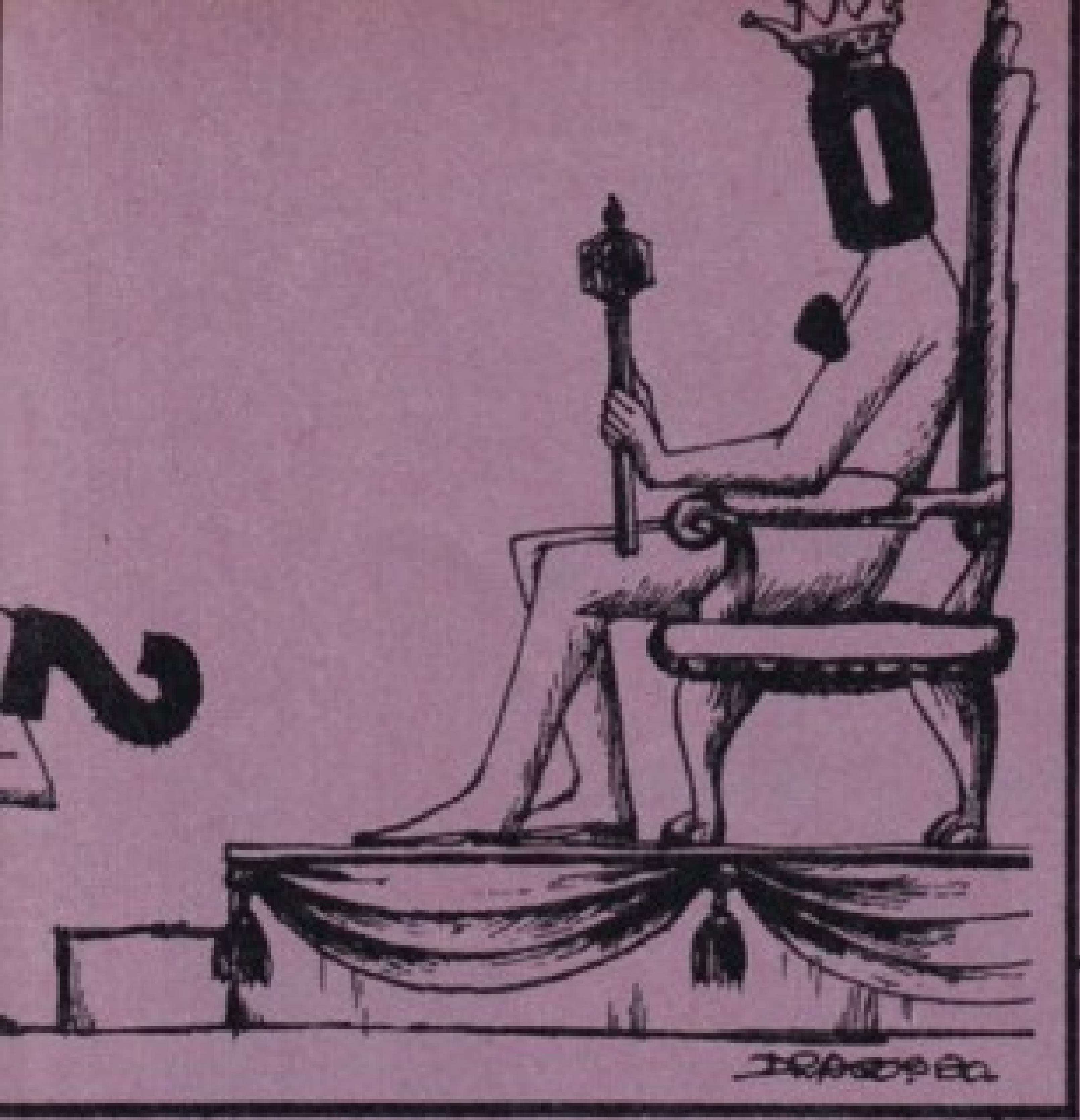

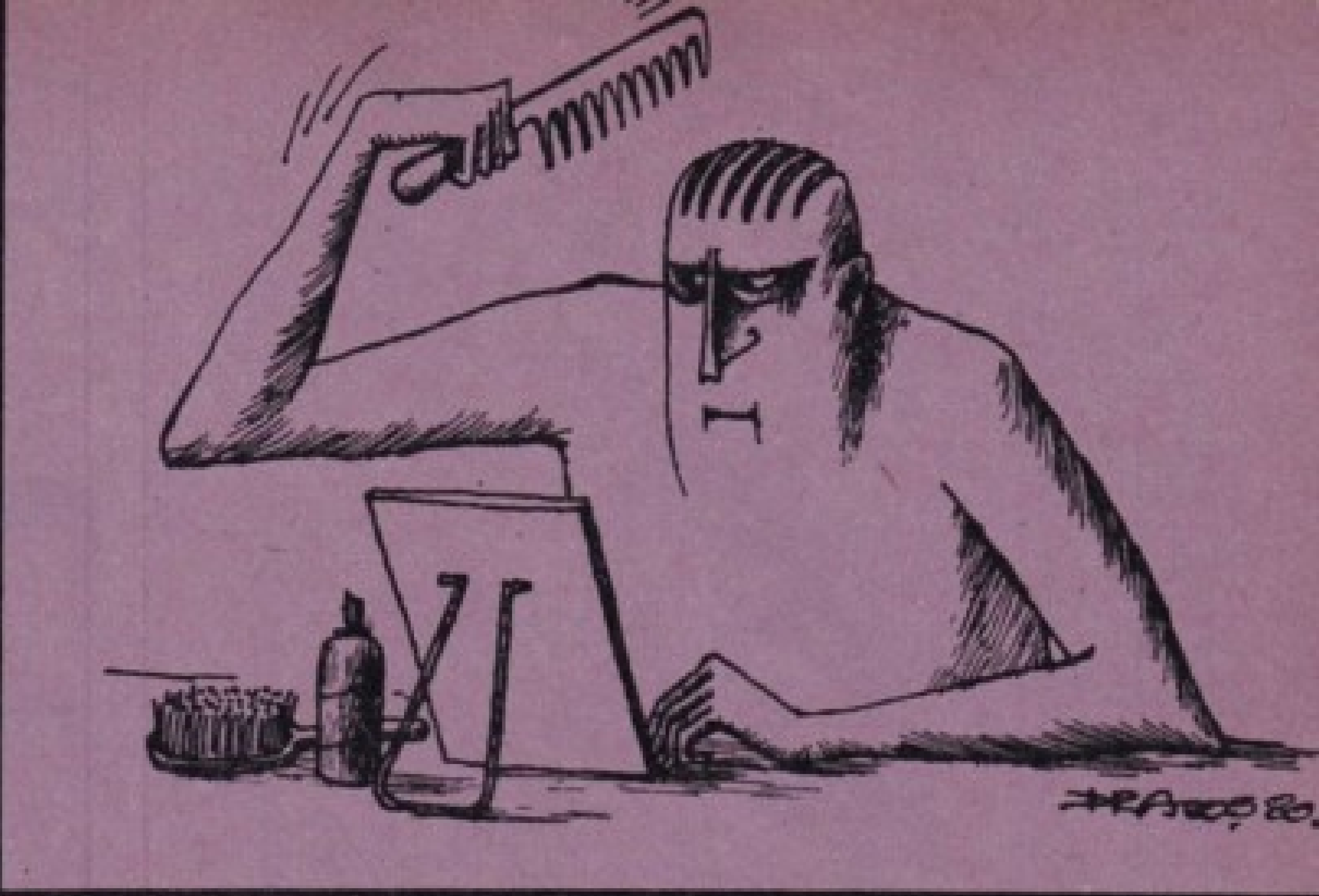

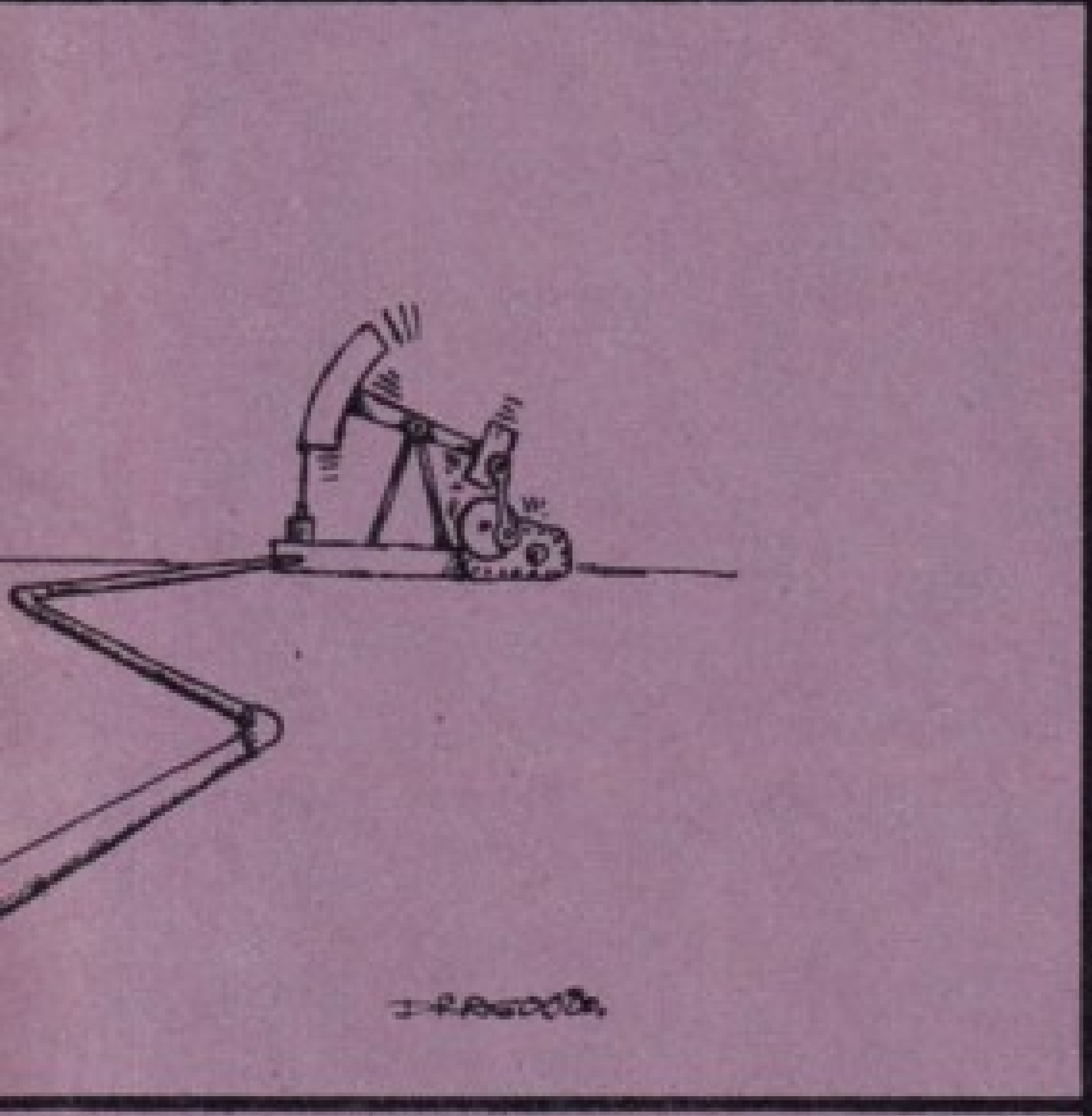

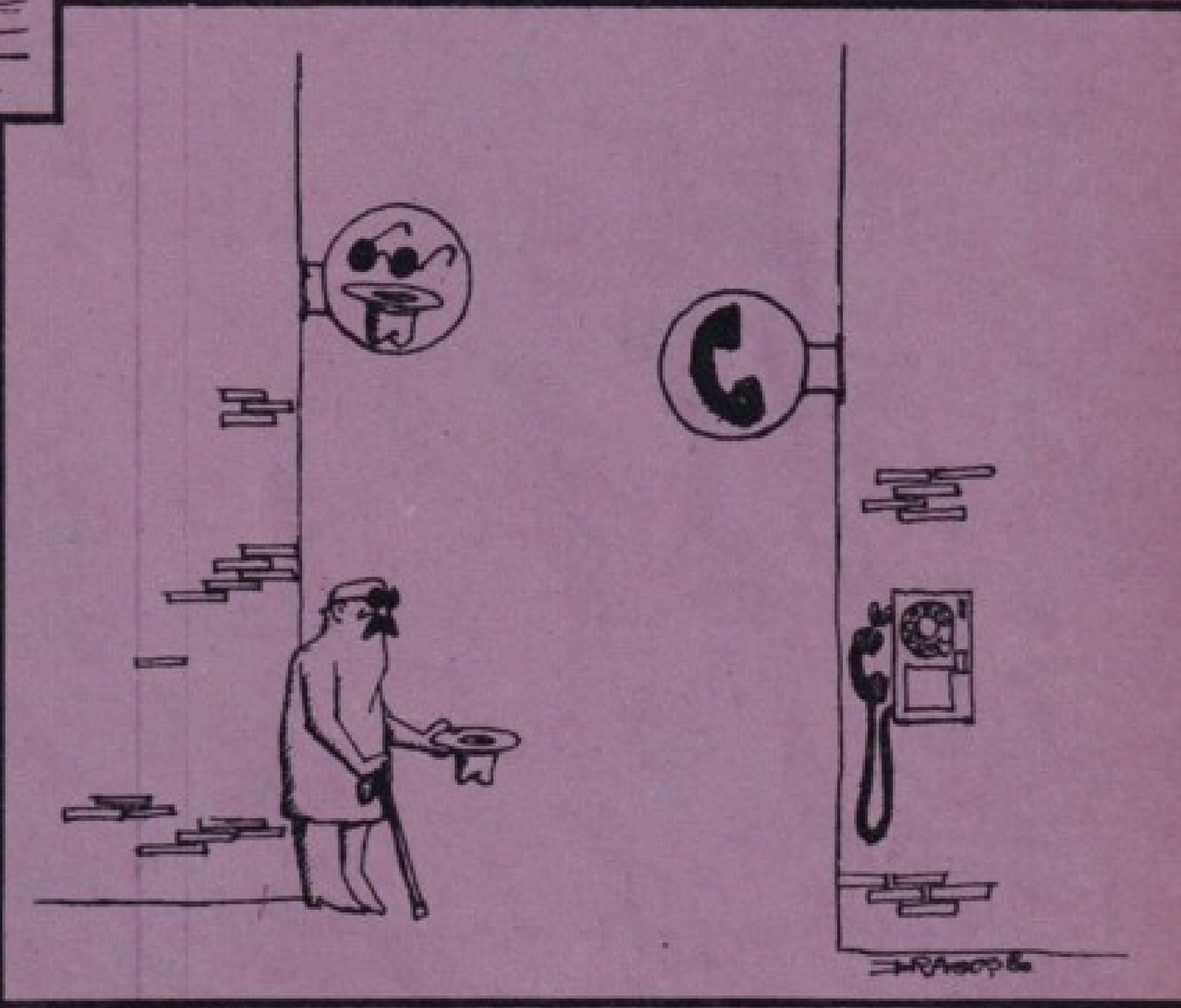

ANTON DRAGOȘ ■

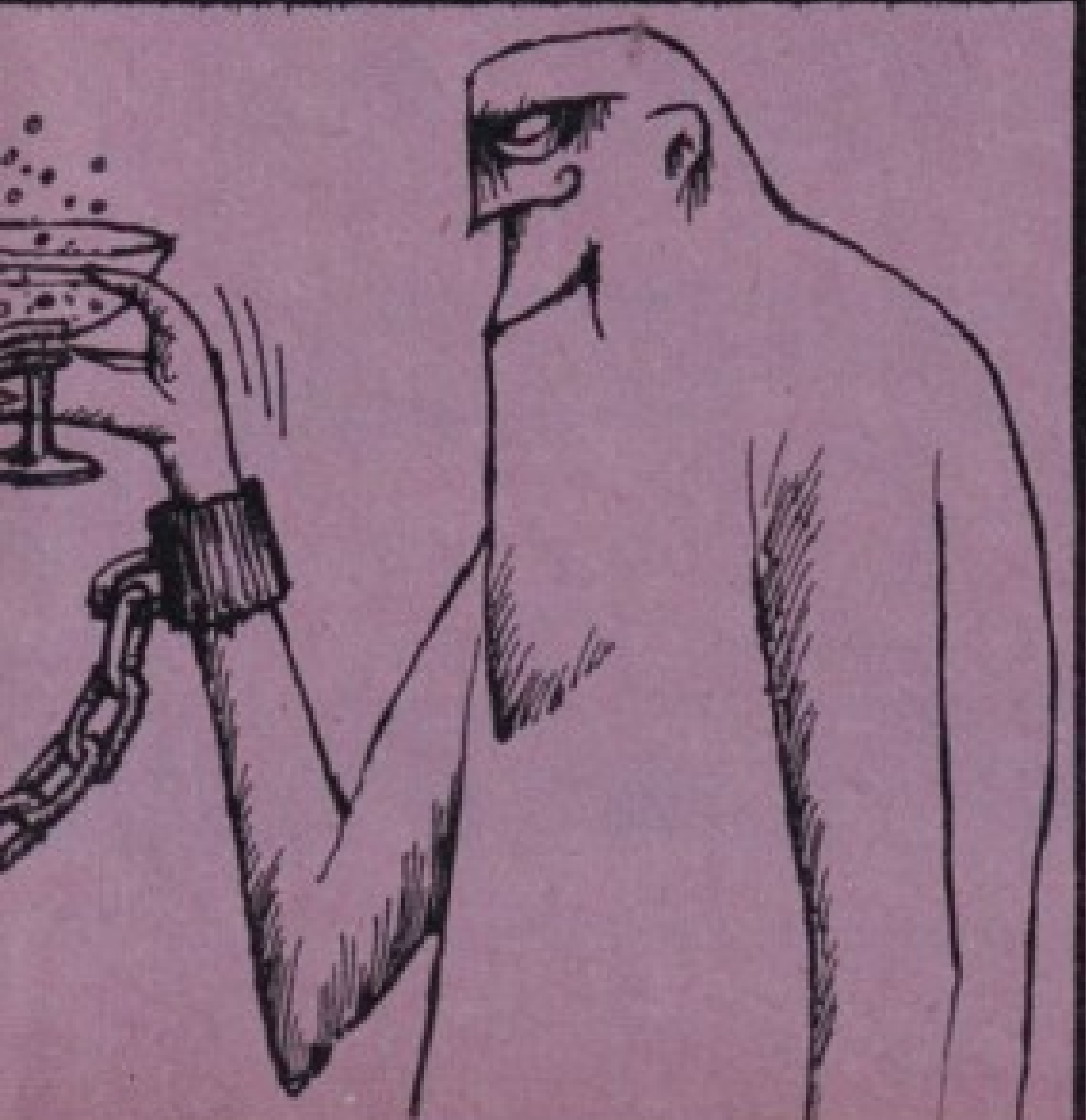

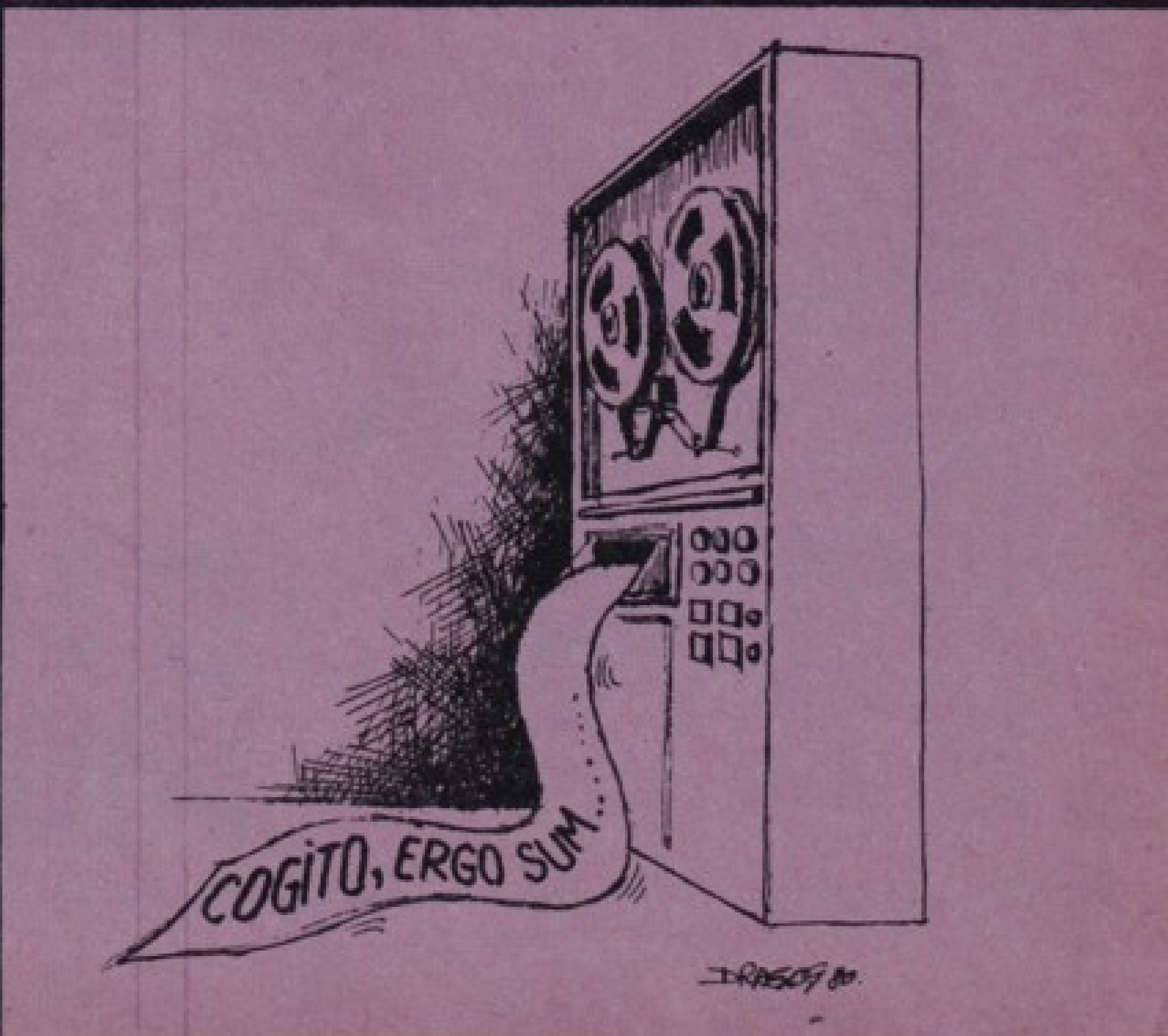
COGITO, ERGO SUM...
DRAGOȘ 80.

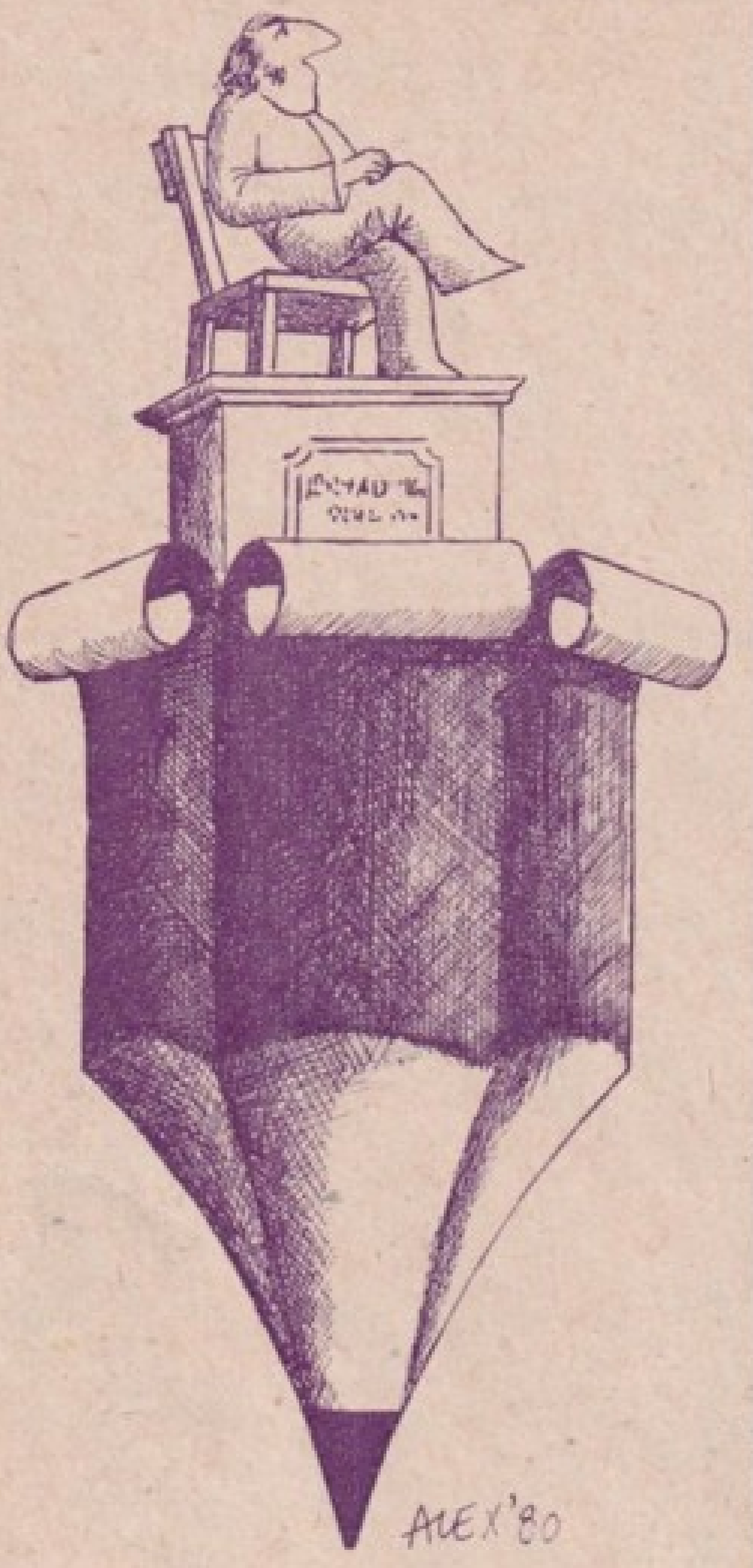

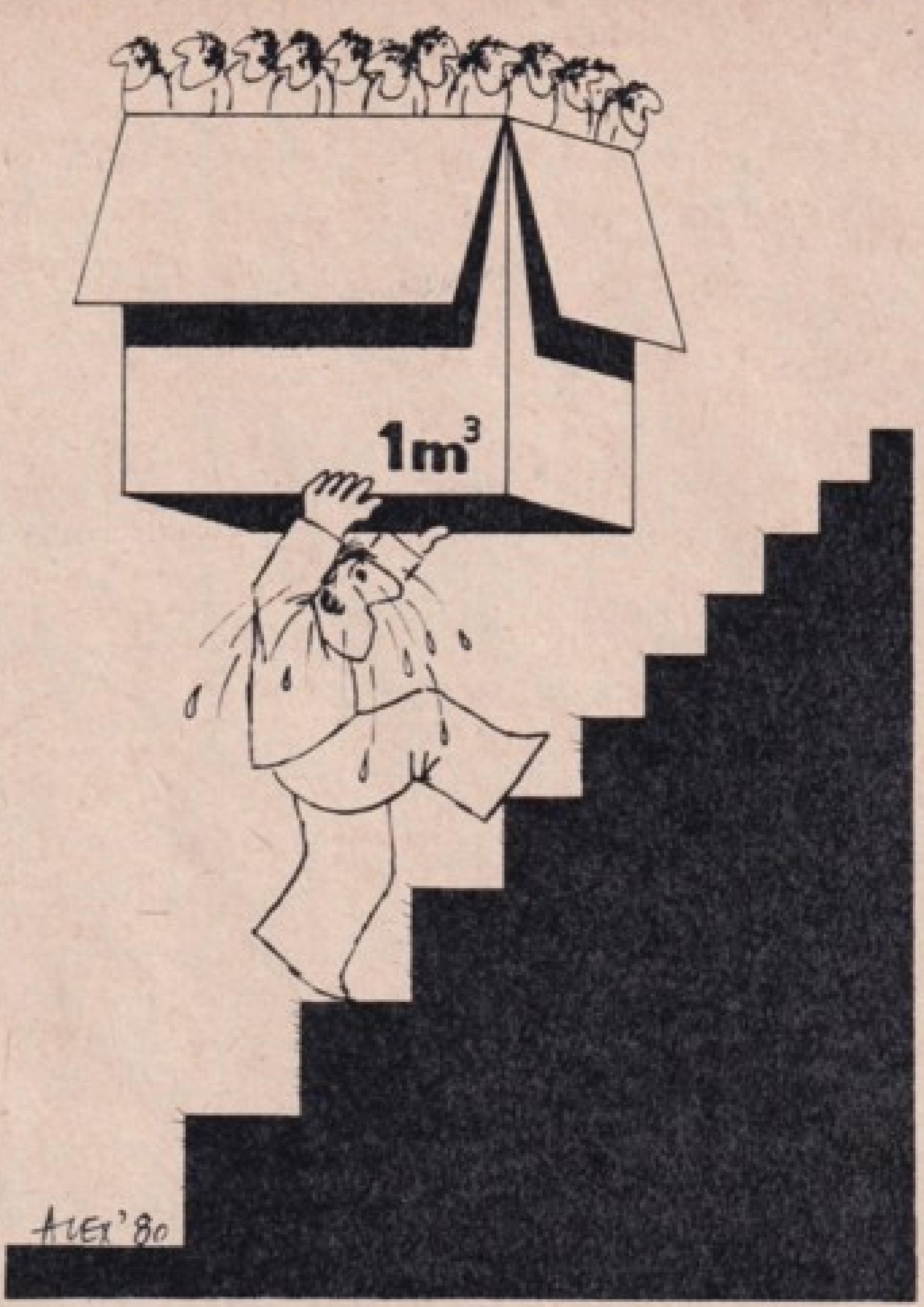

racul

AUREL ŞTEFAN ALEXANDRESCU

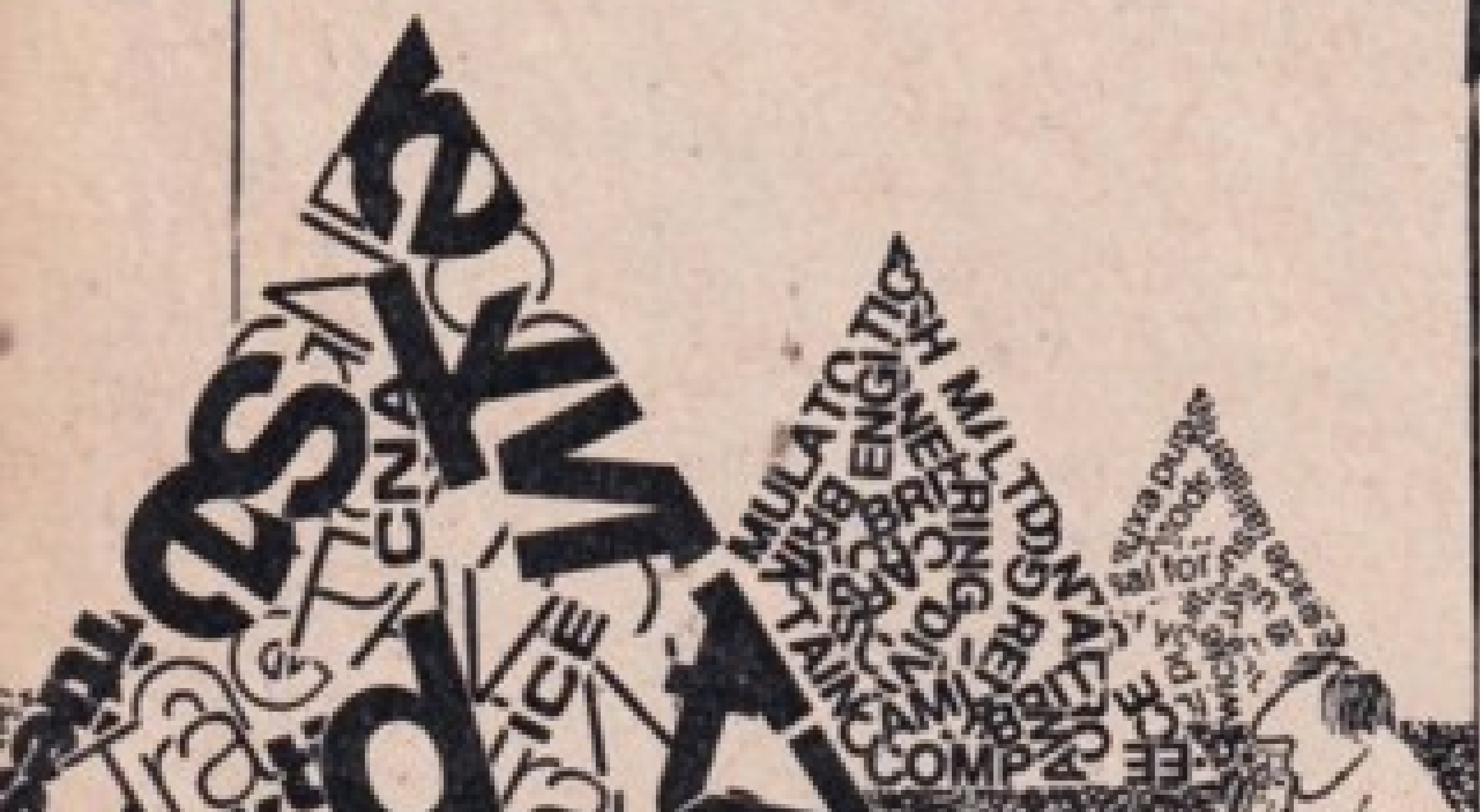

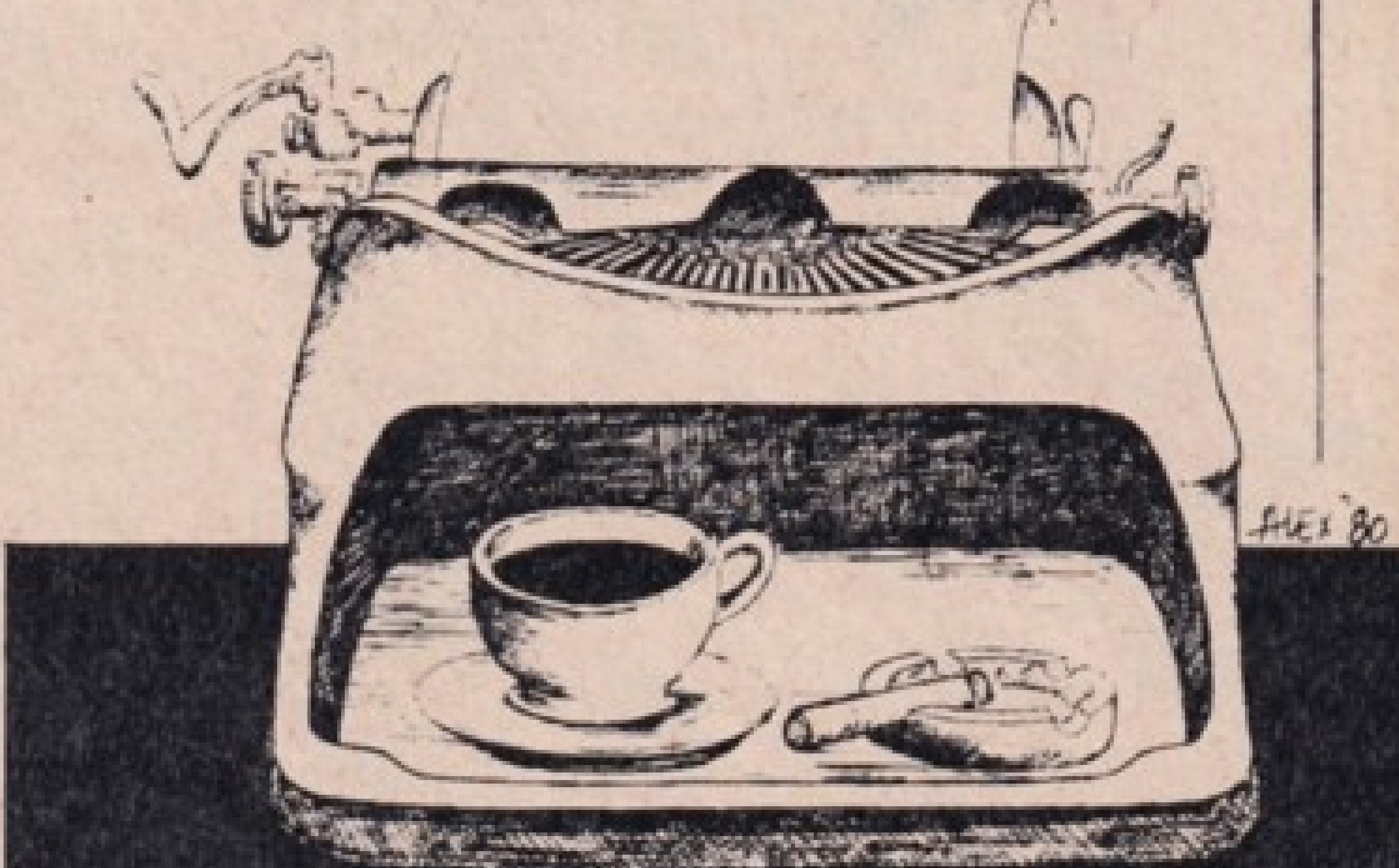

MODA ȘI FLUTURII

Nu putem face abstracție de aranjarea podoabei noastre capilare. Un fapt important in ținuta de ansamblu a unei femei ce se vrea cu orice chip modernă.

Aflăm. atit din reviste cit și prin viu grai, de la una din maestrele in ale frumosului de la coafura „Athene Palace", Jeni Putinică, citeva amănunte in această privință. Ea insăși, una din persoanele ce-și aranjează clientela in ultima linie a modei, nu numai in ceea ce privește aranjarea cirlionților, a ondulelor, deci a bigudiurilor, ci in primul rind in privința culorilor sau a

MODA
ȘI FLUTURII

nuanțelor. Pentru că, în acest sezon, culoarea are un cuvint greu in moda coafurii. Se poartă părul auriu, lung. Se poartă părul roșcat tițian, ondulat și lung.

Părul să fie mai puțin coafat căci permanentul foarte creț nu mai e in vogă. Acum, in vogă, rămine fantezia. Și asta nu e rău. Ea presupune un efort in crearea coafurilor frumoase, a acelor coafuri care să se potrivească atit cu figura cit și cu virsta, dar, mai ales, cu nuanța preferată. Atenție la lungime ! Se poartă părul lung, rulat, sau strins in cocuri grațioase (atunci cind ai un păr de culoare deschisă). Dar poate fi lăsat și liber, pe spate. Părul roșcat e bine să-l ondulăm puțin dacă dorim să fim la modă !

A revenit coada de cal in toate nuanțele. Dar nu și pentru toate virstele. Coada de cal va fi prinsă cu minunate accesorii, ce pot inlocui binecunoscuta cordeluță.

Cocurile sint moderne. Ele depășesc linia clasică. Se compun cu mai multă trudă și, mai ales, cu ajutorul cuiva. Nu trebuie decit să privim fotografiile, ce încearcă a explica ceva din linia lor, și vom observa cum se fac. Fie un coc foarte simplu, abia adunat pe ceafă in două ace de păr, fie unul sofisticat, prins cu 4 sau 5 clame, piepteni, funde, flori etc. Pornește de la timple, eliberind fruntea, luminind-o. Rulăm șuvițele inspre spate, le împletim, sau, pur și simplu, ridicăm părul cu citeva clame viu colorate (pe care trebuie să le asortăm culorii ochilor, a veșmintelor ce le purtăm) și ridicăm apoi părul ceva mai sus de ceafă, sau chiar pe mijlocul capului. Atenție, accesoriile pe care le folosim sint foarte importante ! Ele nu sint deloc de neglijat : înfrumusețează și întineresc. Dacă nu le avem, dacă nu avem nici suficientă fantezie și dibăcie ca să ni le confecționăm singure, trebuie să ne consolăm. Comerțul nostru este destul de slab aprovizionat la acest sector și nici designerii în cauză nu se grăbesc a ne ajuta ca să fim în ton cu moda. Atunci ? Dacă nu ne plac clamele din lemn, plastic sau metal vopsit ale particularilor, dacă nu ne plac nici pieptenii in game variate de culori făcuți tot de ei, vom apela la flori naturale. Ele rămin mereu la modă. O floare multicoloră, o floare roșie, galbenă sau albă, dar neapărat naturală. Vom sublinia astfel prospețimea părului și a noastră.

Se mai poartă fluturii zmălțuiți sau bătuți în pietre strălucitoare. Ce păcat că nu ne putem prinde în păr și fluturi vii !

CORNELIA BARBU ■

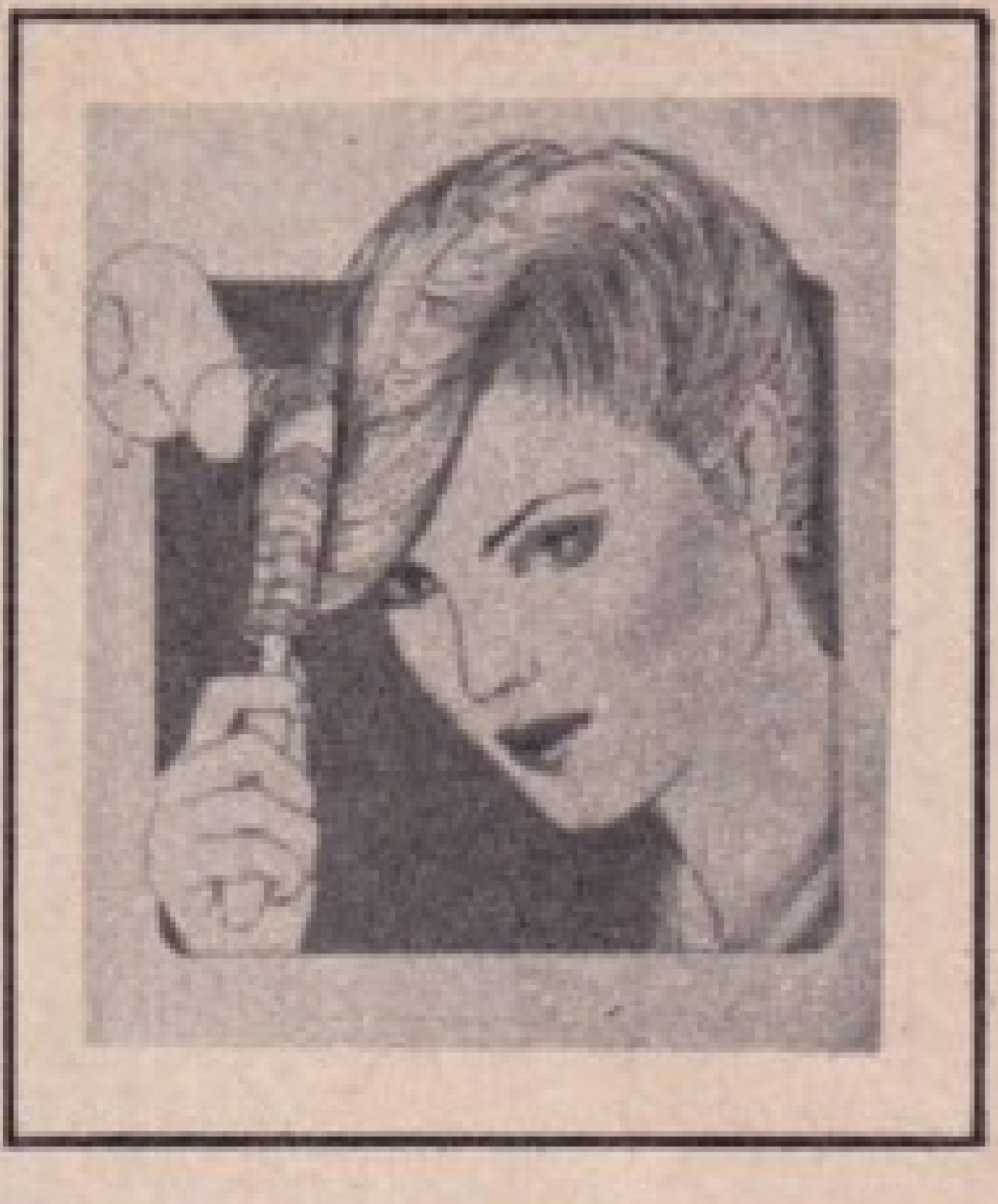

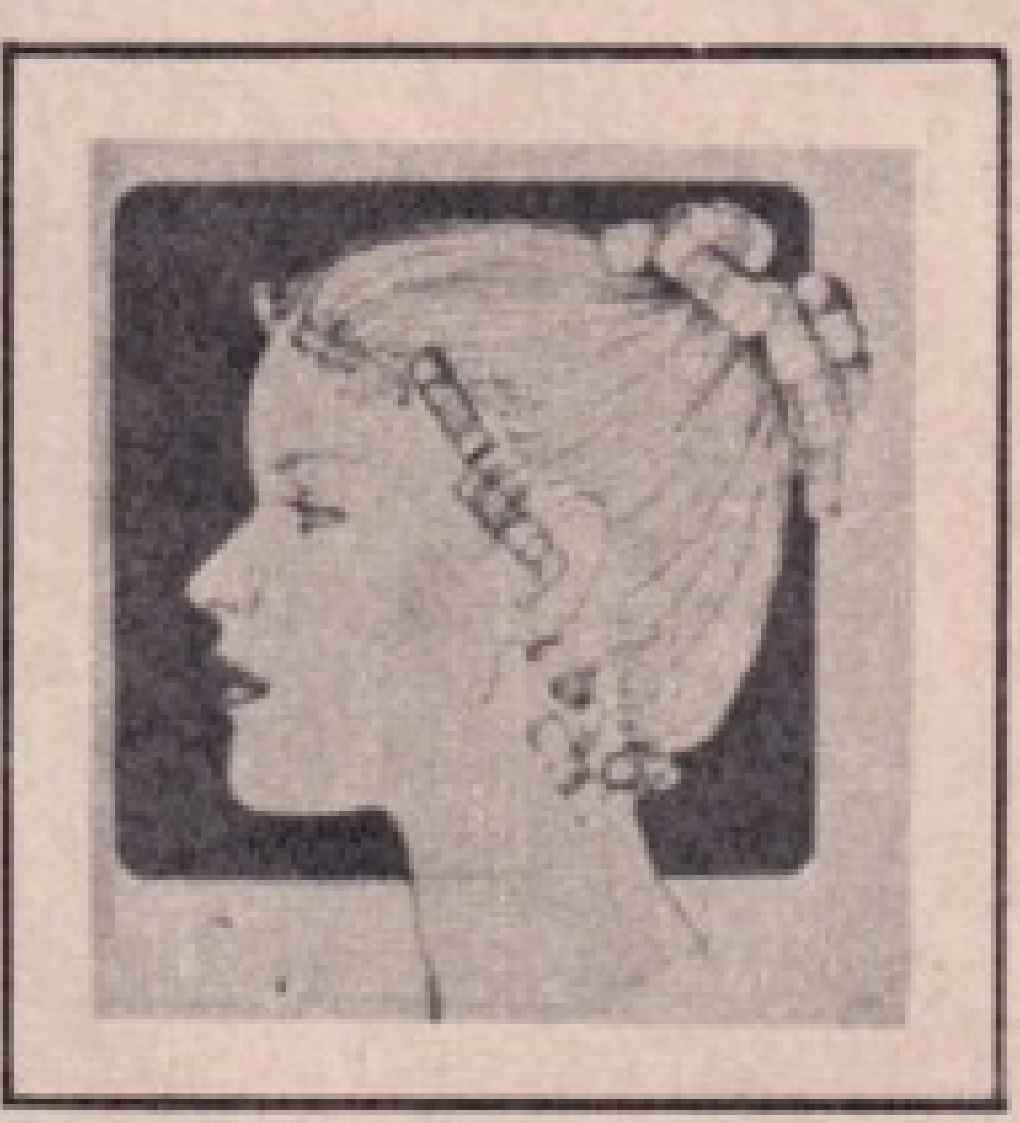

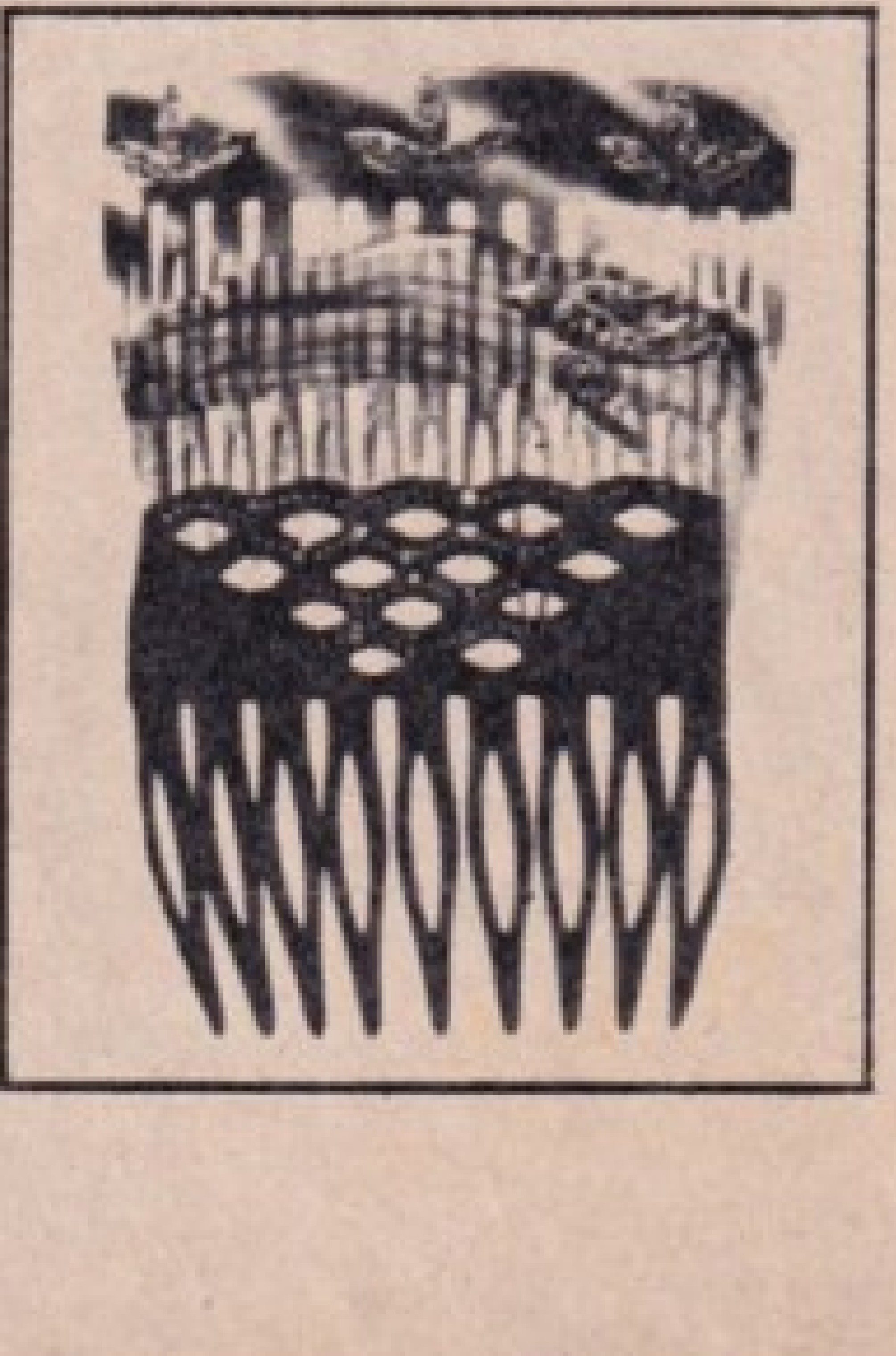

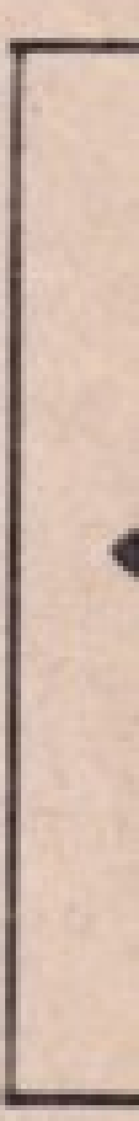

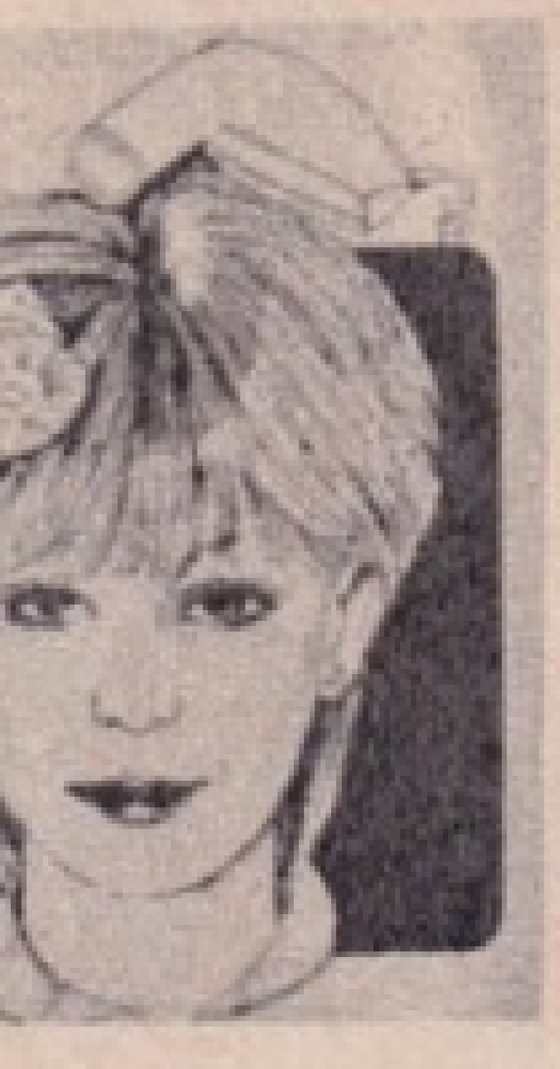

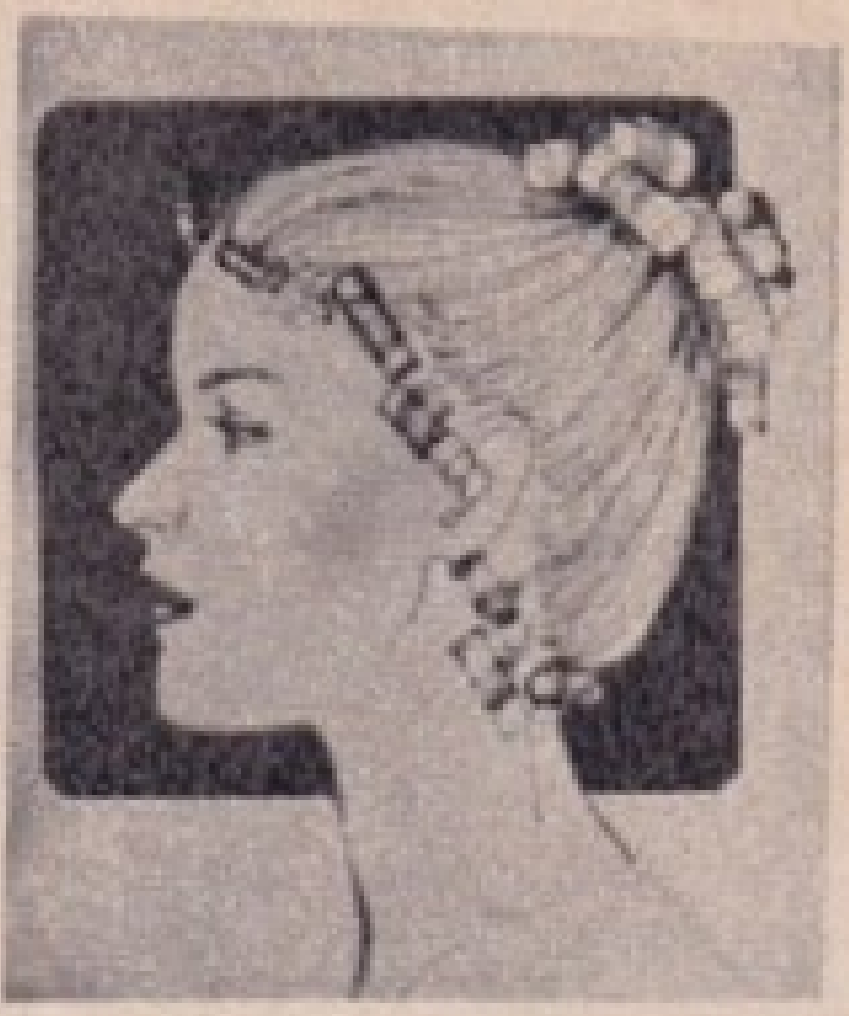

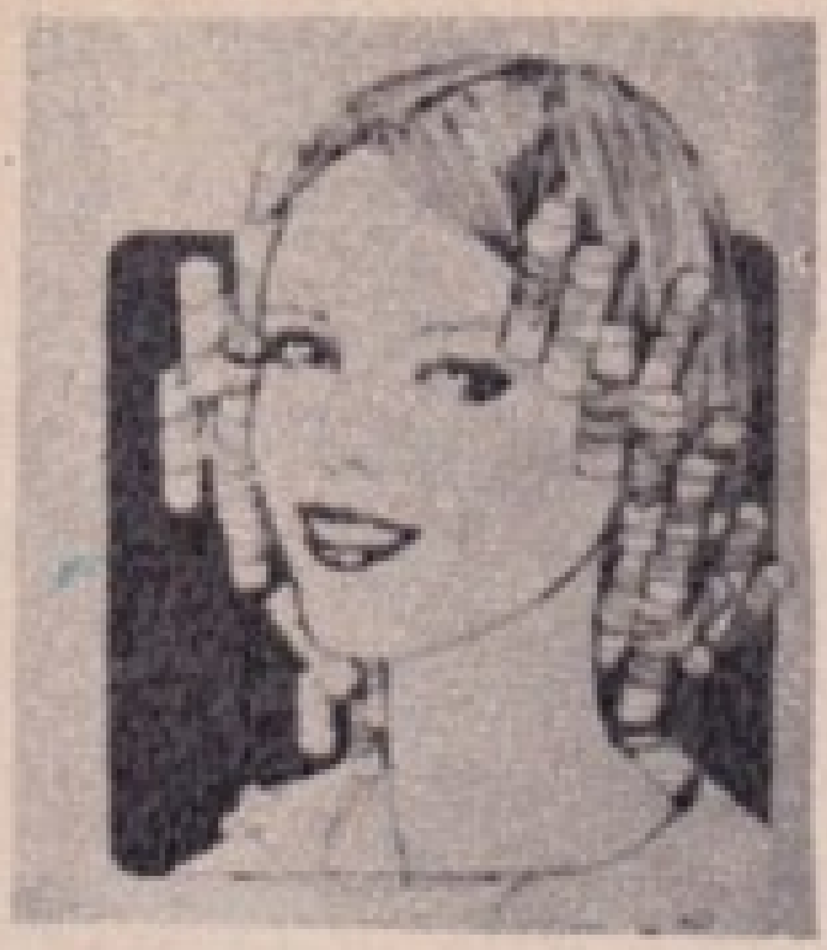

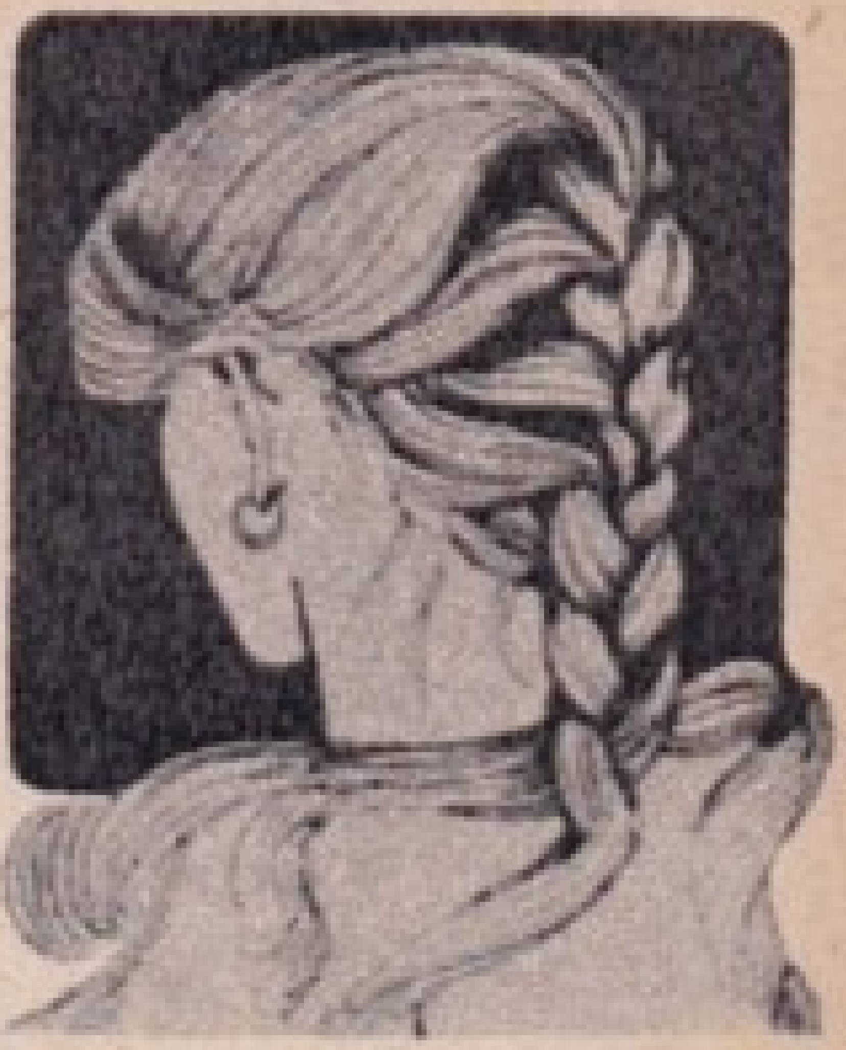

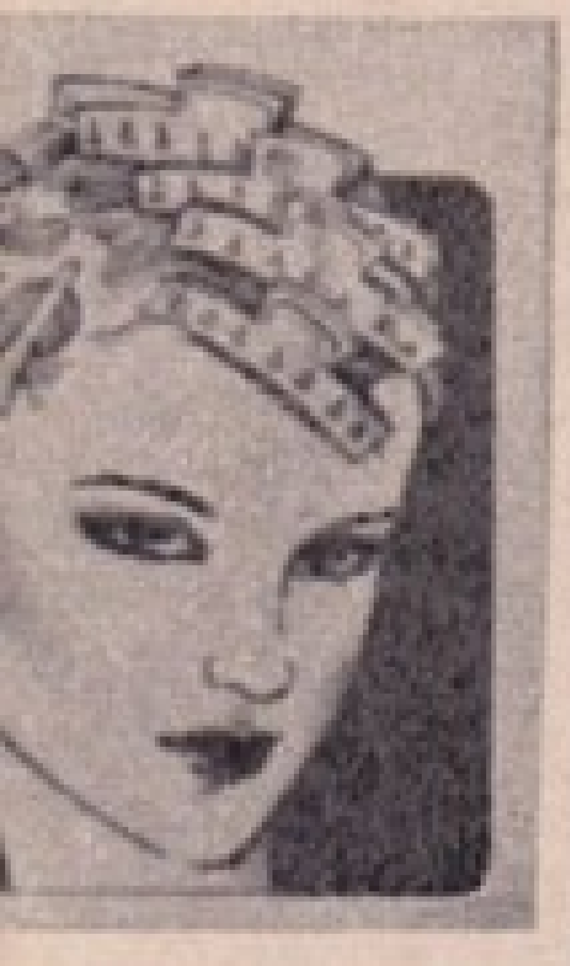

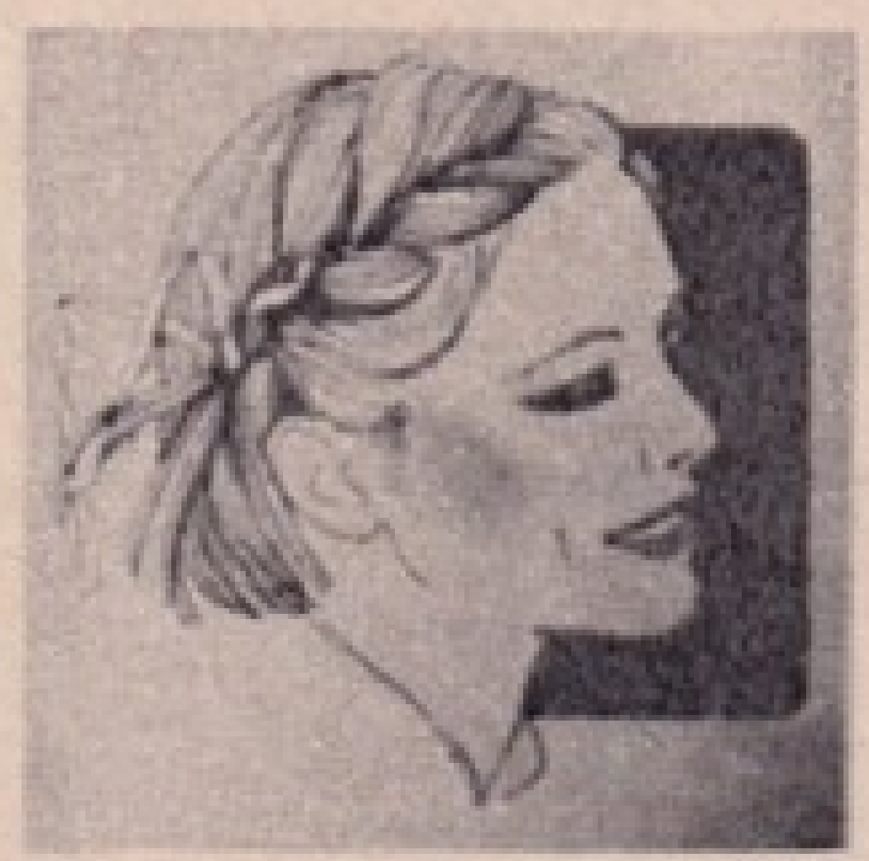

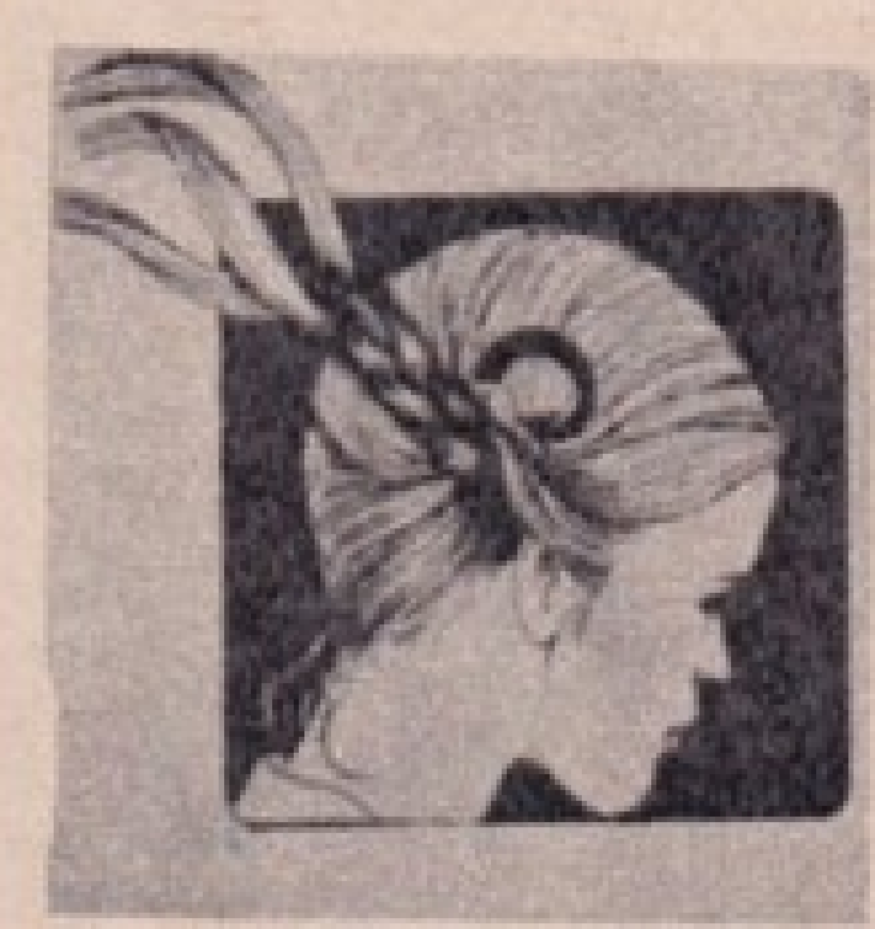

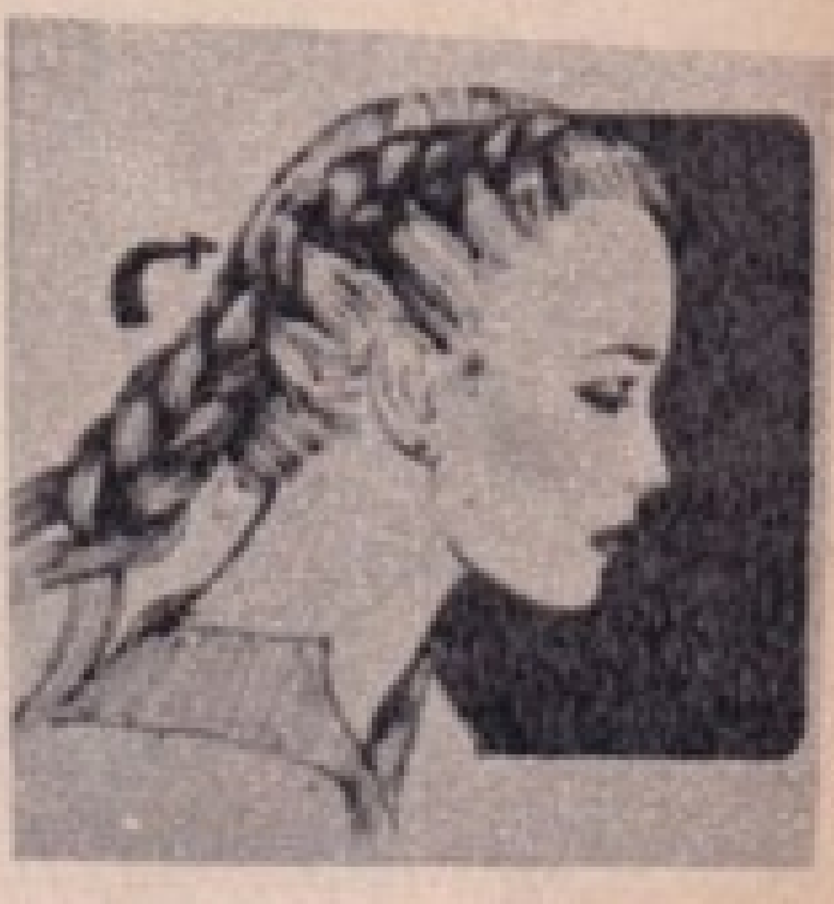

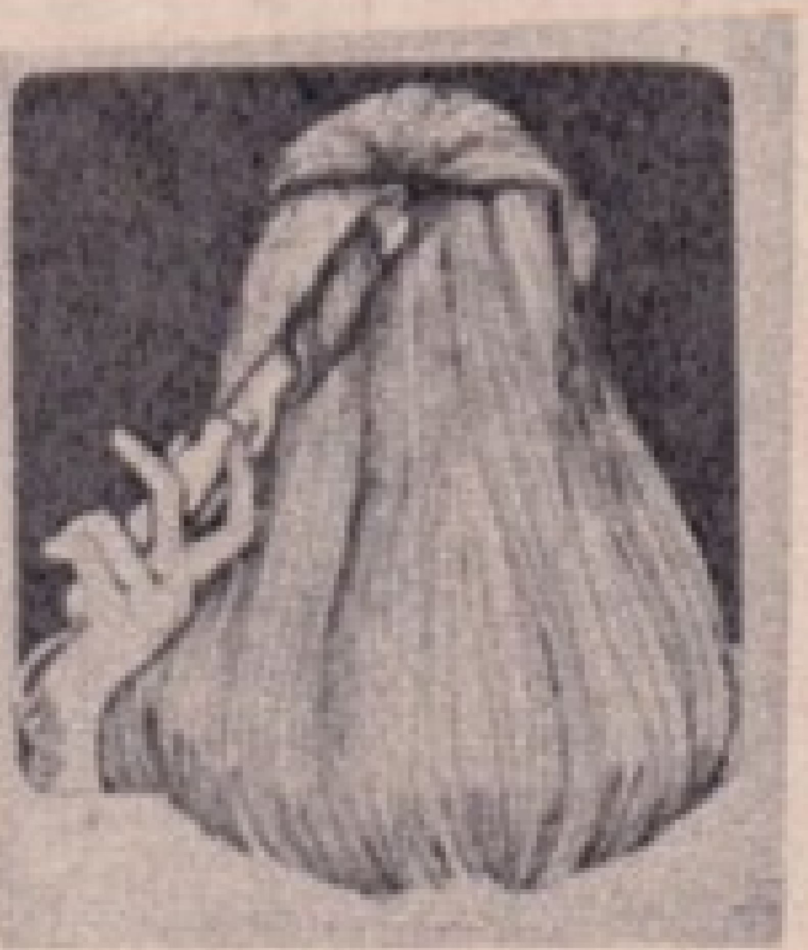

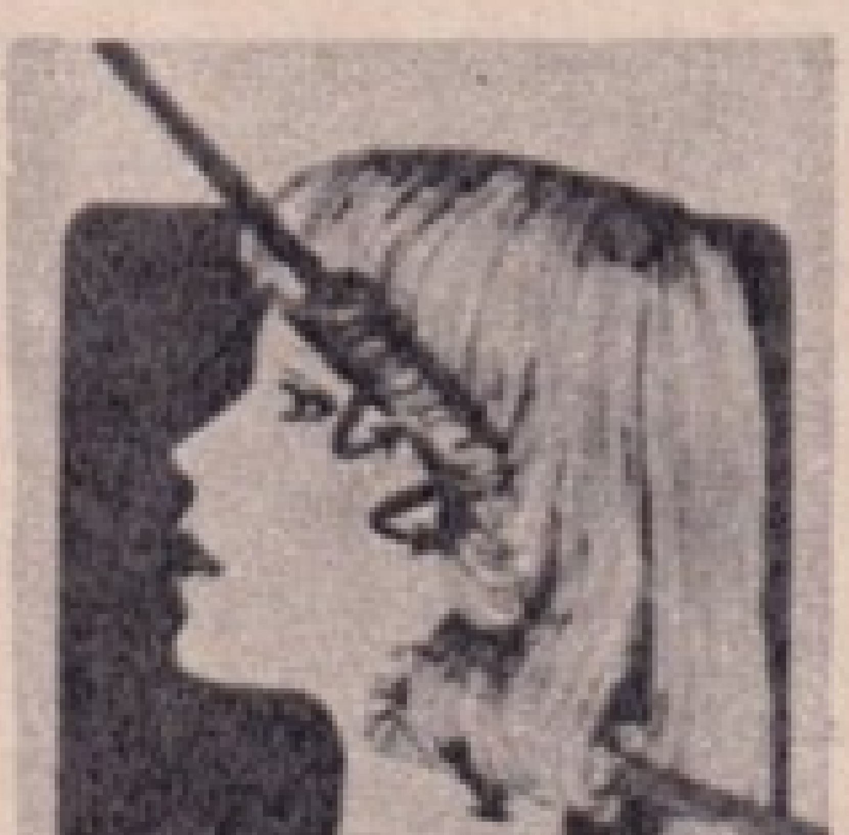

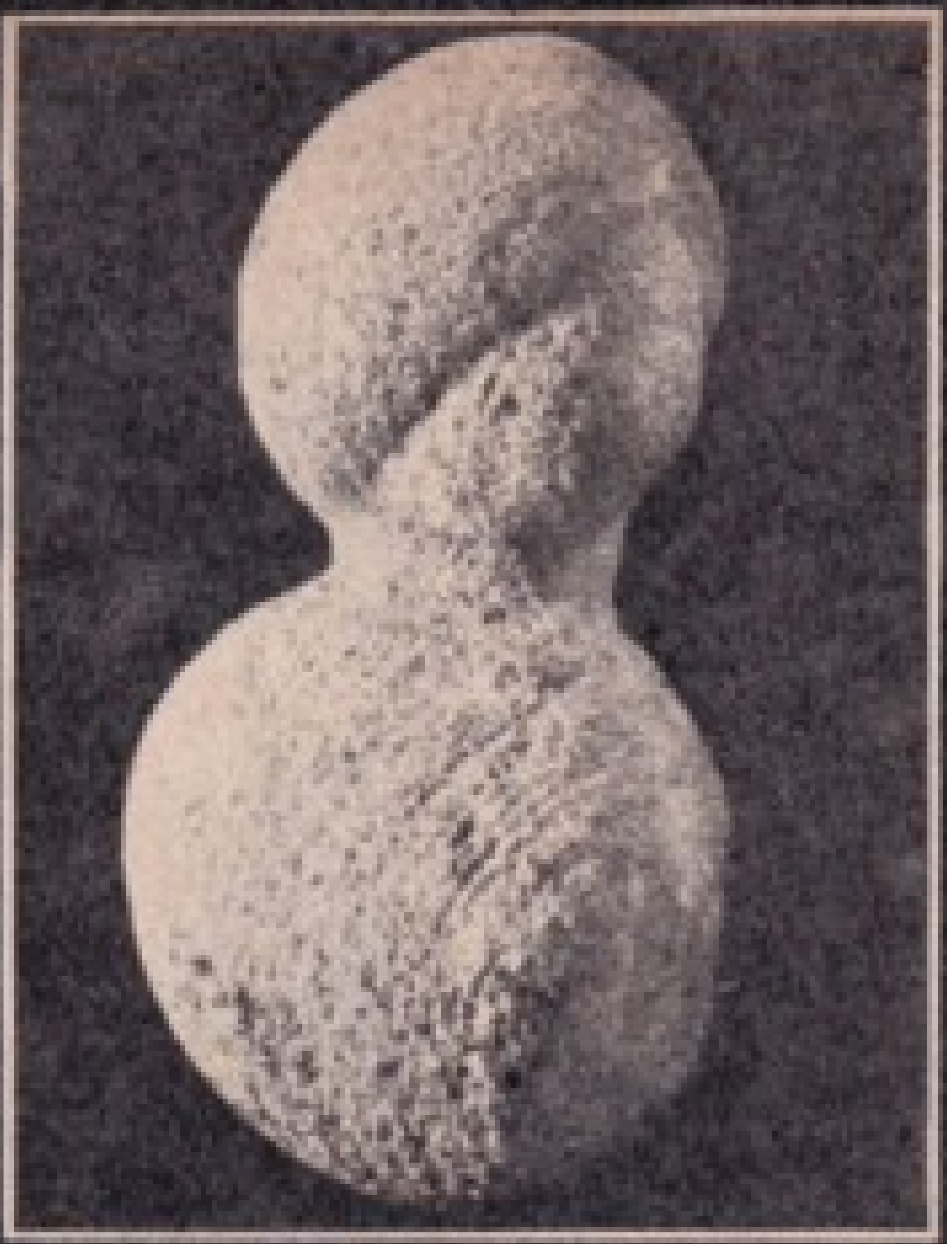

Zina

Somnul

MAI EXISTĂ ENIGME ?

MICROLIŢII

Adeseori întîlnim prin satele din zona carpatică, uneori şi prin cele de cîmpie, tot felul de pietroaie culese din albiile rîurilor sau scoase din maluri. Ele sînt puse la vedere, în faţa stîlpilor de poartă, prin curţi şi grădini, la capătul scărilor, lîngă fîntîni sau la margine de drumuri. Şi scopul lor apare astăzi pur ornamental, dar se presupune că acest obicei îşi are obîrşia într-un deosebit cult al pietrei, răspîndit odinioară la pelasgii care populau pe la începutul neoliticului spaţiul carpato-dunărean. Peste pelasgi s-au suprapus tracii, ca strat etnic. Ei au preluat şi au amplificat cultul pietrei, devenind, cu circa 3000 de ani î.e.n., poporul dolmenelor, menhirelor şi al megaliţilor carpatici. Uneori istoria îi consemnează în continuare alături, sau chiar îi confundă pe traci cu vechii pelasgi, sub denumirea de belasci sau balasci, apoi velasci sau valasci, deveniţi ulterior vlahi sau valahi. Se pare că odată cu numele am moştenit din strămoşi şi acest cult al pietrei.

Unii susţin că asemenea pietroaie sînt de factură antropică, deci că ar fi fost realizate sau fasonate de către om. Scepticii, însă, contestă amestecul factorului uman în realizarea pietrelor-idoli, fie că ar fi vorba de megaliţii carpatici, fie că ar fi vorba numai de aceşti *microliţi*, denumire foarte inspirat atribuită de geologul Ioan Chintăuan pietroaielor de care ne ocupăm. Chiar dacă microliţii pe care i-am cercetat sînt într-adevăr de provenienţă pur naturală, rămîne totuşi de necontestat faptul că ei au creat şi mai provoacă încă o neobişnuită atracţie. Am întîlnit ţărani în căutare de piatră de construcţie, care, dînd peste asemenea microliţi plurifigurativi, au renunţat să-i mai spargă, dimpotrivă, le-au găsit un loc de cinste în gospodărie, instalîndu-i uneori în faţa stîlpului de lemn din bătătură.

Asemenea pietre, de foarte diferite dimensiuni şi cu extrem de variate forme, primesc de obicei o denumire izvorîtă dintr-o asemuire la îndemîna fecundei imaginaţii a ţăranului nostru. Poţi fi sigur că printre ele vei întîlni tot felul de reprezentări ale unor animale reale sau fantastice, personaje din basme şi o întreagă gamă de tipuri umane, uneori groteşti. Microliţi poţi întîlni foarte des pe Valea Jiului, în zona Tîrgu Jiu, pe Valea Oltului, la Sălătrucel şi Berevoieşti, pe Valea Teleajenului, la Izvoarele şi Homoriciu, pe Valea Trotuşului, la Asău, Leorda şi Dărmăneşti, sau în zona Bistriţei, la Sărata, Sărăţel, Galaţii Bistriţei şi Domneşti. În aceste locuri, ei au fost deja semnalaţi prin diferite publicaţii, dar, de fapt, se găsesc mai peste tot prin satele noastre. Poate că ar trebui cercetaţi şi catalogaţi, dar sînt cu miile şi ar fi destul de greu să-i poţi afla pe toţi, nedîndu-li-se o prea mare importanţă în afară de valoarea lor strict afectivă.

Dar dacă asemenea microliţi au fost culeşi de la suprafaţă şi li se poate acorda oricînd atributul de „joc al naturii", multe alte pietre din gresie, avînd mărimi diferite şi forme foarte variate şi curioase, au fost scoase la iveală cu ocazia săpăturilor arheologice, fiind găsite alături de urme materiale aparţinînd celor mai vechi populaţii de pe teritoriul ţării noastre. Foarte multe astfel de pietre, de fapt statuete dintr-o geologie arhaică, au fost scoase din dealul Istriţa, ele găsindu-se însă şi în alte locuri din ţară. Faptul vine în sprijinul afirmaţiei anterioare, prin care se susţine că populaţiile de origine tracă îşi găseau în aceste pietre, de obicei figurative, reprezentarea unor zei-idoli, ele constituindu-se în subiect de adoraţie mitico-religioasă. Dacă priveşti o astfel de piatră din betoane arhaice, pe care poetul Ion Gheorghe a pus-o în valoare sub numele *Zina*, te uluieşte reprezentarea sintetic-figurativă şi gîndul te duce la Brâncuşi, ce sculpta simple forme care să sugereze idei (v. *Domnişoara Pogány*). Străvechiul cult al pietrei a continuat, deci, de-a lungul unui fir al cărui capăt de început se află undeva în lumea tracilor, iar celălalt, trecînd pe la daco-geţi, ajunge azi la noi, românii.

Constantin Brâncuşi, crescut într-un mediu rural, poseda din tinereţe o deosebită atracţie pentru astfel de pietroaie. În timp ce lucra la ansamblul sculptural de la Tîrgu Jiu, sculptorul a adunat din peregrinările sale pe Valea Jiului sumedenie de pietre de rîu, pe care le-a a-

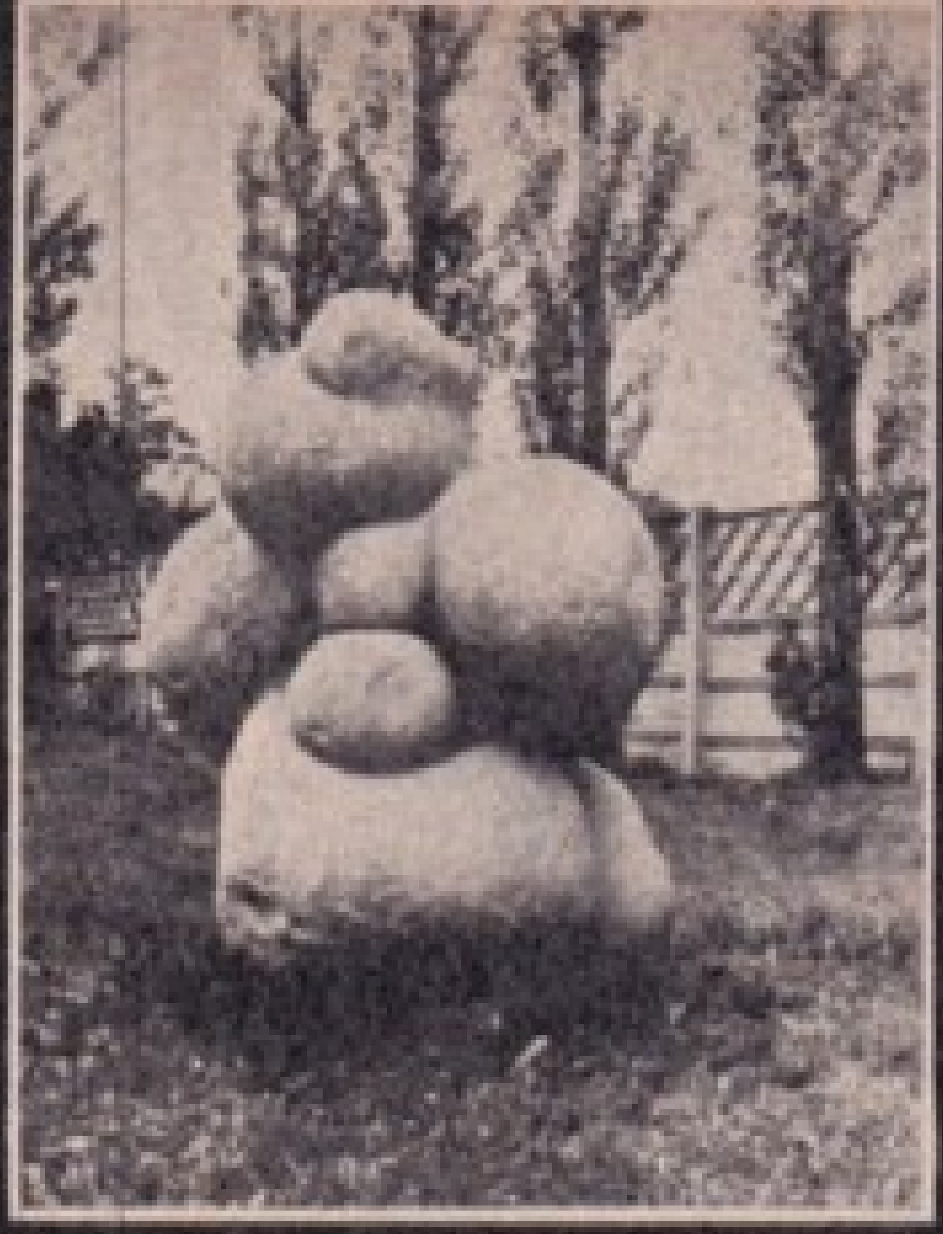

Dolofanul

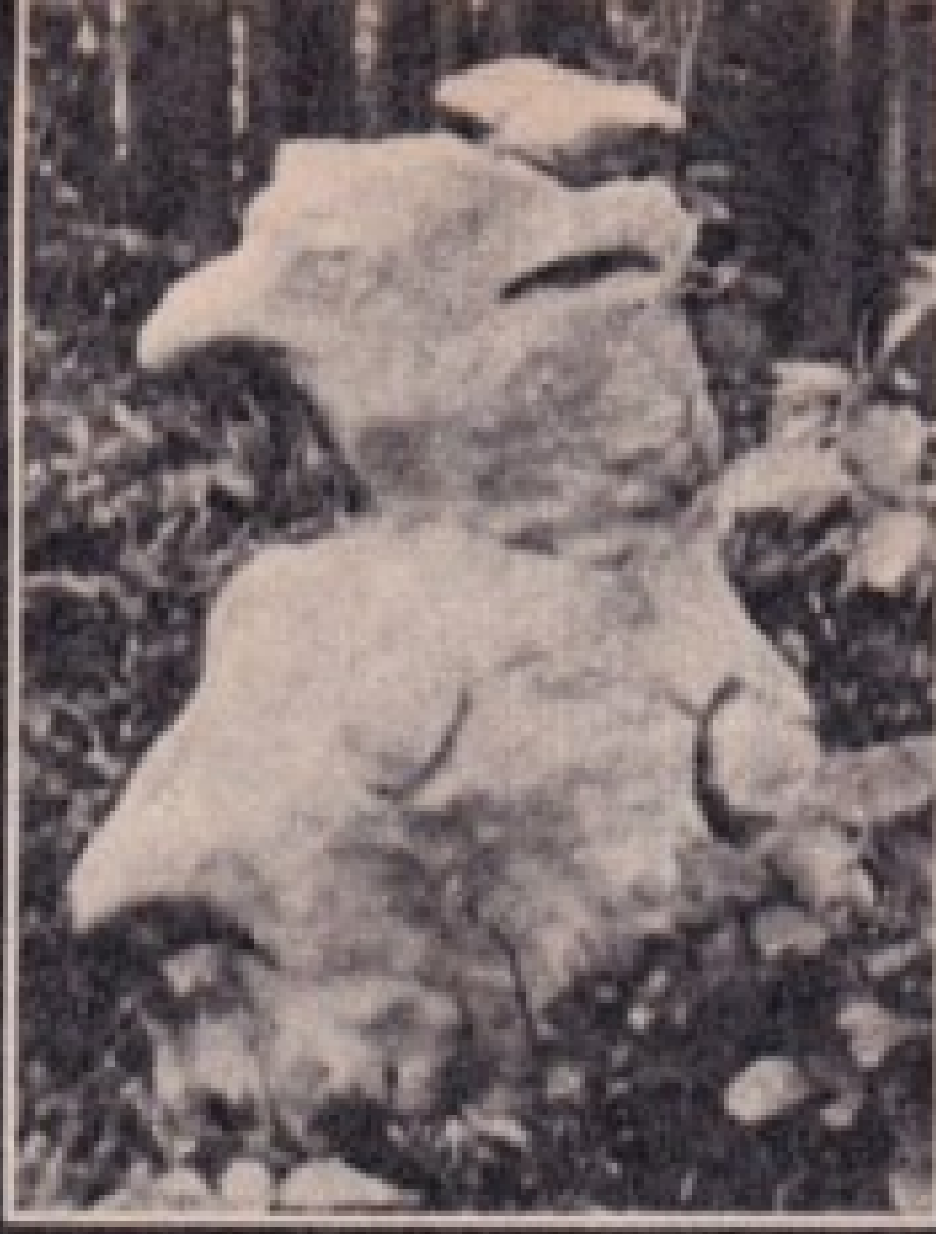

Cocoşul

Inscripţii pe microliţi

ranjat cu grijă prin grădina casei în care locuia atunci. O fotografie a unui microlit, cules şi pus în valoare de însuşi Brâncuşi, ne-a parvenit prin grija unui fost colaborator al său. Faptul cred că este semnificativ, atestînd existenţa unor actuale reminiscenţe ale cultului pietrei în pături destul de largi, şi nu trebuie să ne mirăm cînd vom întîlni astfel de pietre aşezate ornamental în unele gospodării.

Vom ilustra materialul de faţă cu două asemenea piese, alese nu numai pentru frumuseţea lor, ci şi pentru faptul că sînt semnificative şi reprezentative. DOLOFANUL este un microlit aşezat în mijlocul unei pajişti din curtea unei gospodării din Izvoarele, sat de pe Valea Teleajenului. Din punct de vedere geologic, este un aşa-numit „trovant“[1]. Ca tip de trovant, este o concreţiune complexă, formată prin situarea în apropiere a mai multor centri-germeni, uniţi ca urmare a creşterii concreţiunii prin acţiunea carbonatului de calciu, în condiţii fizico-chimice favorabile. Formarea unui astfel de microlit se datorează deci unor procese naturale clare şi evidente. Şi dacă formarea este perfect explicată ştiinţific, atunci selectarea, păstrarea şi punerea în evidenţă ridică unele probleme pentru a căror rezolvare ar fi necesar un studiu elaborat de specialişti ai mai multor discipline. Cu atît mai mult cu cît *Dolofanul* poartă şi unele înscrisuri pe care am încercat să le prezint în fotografia pusă cu amabilitate la dispoziţie de prof. Călin Turcu din Vălenii de Munte, unul dintre cercetătorii microliţilor de pe Valea Teleajenului. COCOŞUL este un alt microlit, aflat în livada unei case din satul Homoriciu, tot de pe Valea Teleajenului. De astădată nu mai este vorba de un trovant, ci de o piatră desprinsă prin spargere — întîmplătoare sau voită — prezentînd o ciudată asemănare cu un cap de cocoş ţinînd ochii deschişi. Cu oarecare bunăvoinţă, putem distinge suprapunerea figurii principale pe un al doilea cap de cocoş, de astădată avînd ochii închişi. Nu este cazul să intrăm în semnificaţiile posibile ale acestui microlit.

Întîmplări şi simple jocuri ale naturii ? Poate că da. Dar oare ce resorturi intime au condus la punerea acestor microliţi în valoare ? Numai dorinţa de estetică a făcut pe unii gospodari de acum sau de odinioară să disloce, să care şi să aranjeze cu multă trudă astfel de pietroaie, cîntărind uneori pînă la o jumătate de tonă ? Efortul apare mult prea mare pentru o finalizare doar aparentă. Dacă-l întrebi pe cel care a plantat un microlit, asupra motivului determinant, foarte adesea îţi va răspunde : „Mi-a plăcut !“, sau „Puteam să-l las acolo ?“, „Trebuia să-l pun la un loc mai de cinste !“. Unele pietroaie par să fie foarte vechi. De cînd stau acolo ? — întrebi. „Dar cine să mai ştie ? Aşa am apucat din moşi-strămoşi !“. Dacă insişti şi pui prea multe întrebări, omul devine închis, bănuitor. Consideră poate că este numai o problemă a lui, personală, şi asta îi atinge unele resorturi intime, poate tulburătoare şi probabil greu de exprimat, rămînînd nelămurite chiar pentru el însuşi.

Cînd eram de o şchioapă, bunicul meu scotea piatră de construcţie din albia Trotuşului, pentru temelia unei noi case. A găsit şi doi trovanţi, unul sferic şi altul ovoidal, pe care i-a plantat ulterior, cu grijă, de o parte şi de alta a scării de intrare. Eu, care participasem la găsirea, transportul şi plantarea lor, l-am întrebat pentru ce a procedat astfel. M-a mîngîiat pe cap, dar nu mi-a răspuns. A zîmbit aşa, fugitiv şi blajin, mai mult către sine. Acum cînd îmi revăd amintirile cu ochii minţii, acele pietre — sferă şi ovoid — îmi apar ca o traducere plastică şi geometrică a sacrei perechi primordiale : El şi Ea, Soarele şi Luna, Făt-Frumos şi Ileana-Cosînzeana. Dar oare asta vroia să însemne zîmbetul întors al bunicului ?

Cred că de aceea nu am putut niciodată să trec nepăsător pe lîngă aceşti microliţi.

Ing. **SILVIU DRAGOMIR** ■

---

[1] Porţiune mai puternic cimentată din cuprinsul unui zăcămînt de nisip presat sau unei gresii friabile.

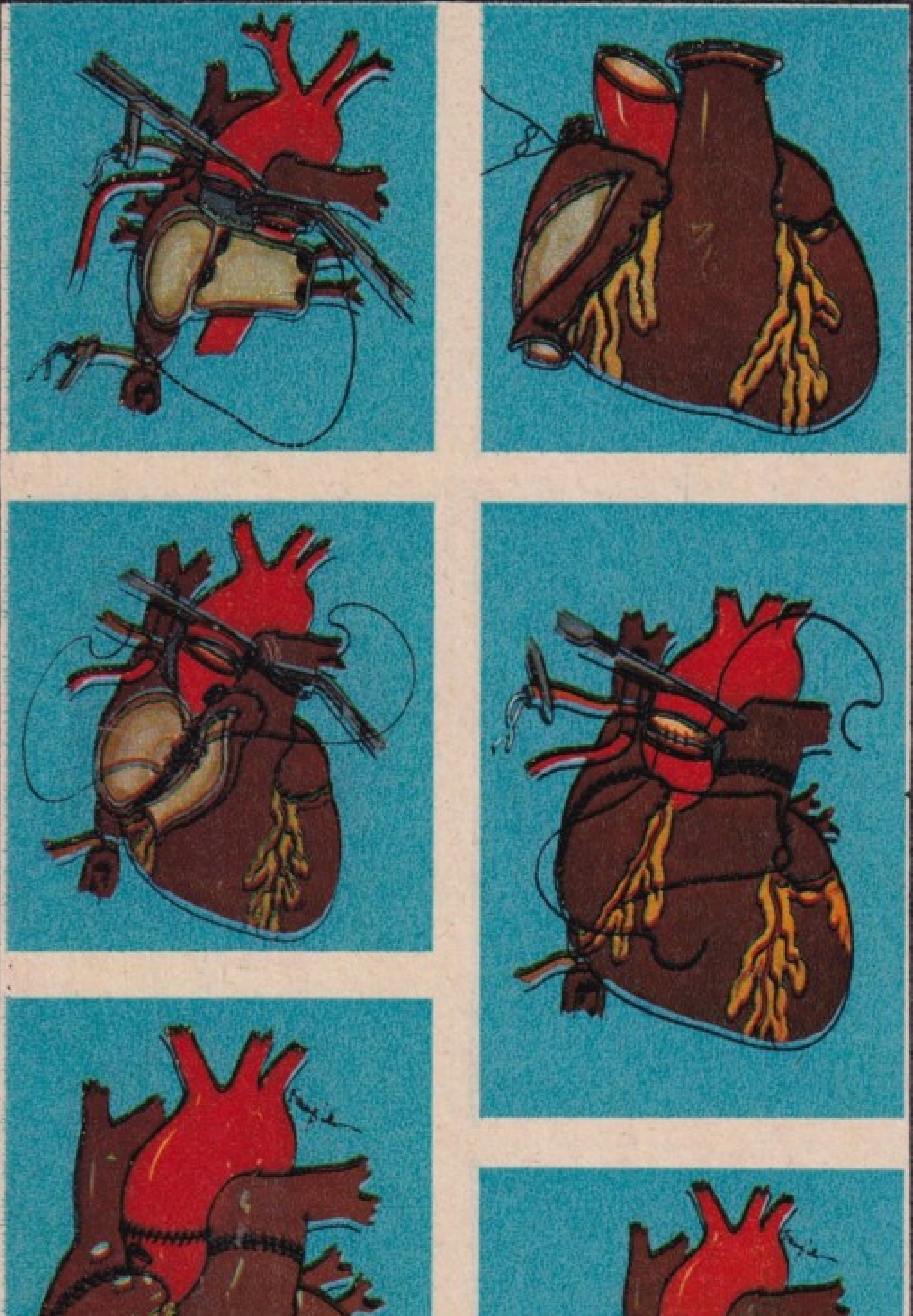

Diverse schițe marcînd momente operatorii din tehnica transplantului de cord

Inima — motorul central al făpturii umane. Pe suprafața ei se văd arterele coronare unde se produc infarctele de miocard care duc la „griparea" sau „blocarea" provizorie sau definitivă a acestui motor

Inimă artificială produsă de W. Kolff în mînă însăși a autorului

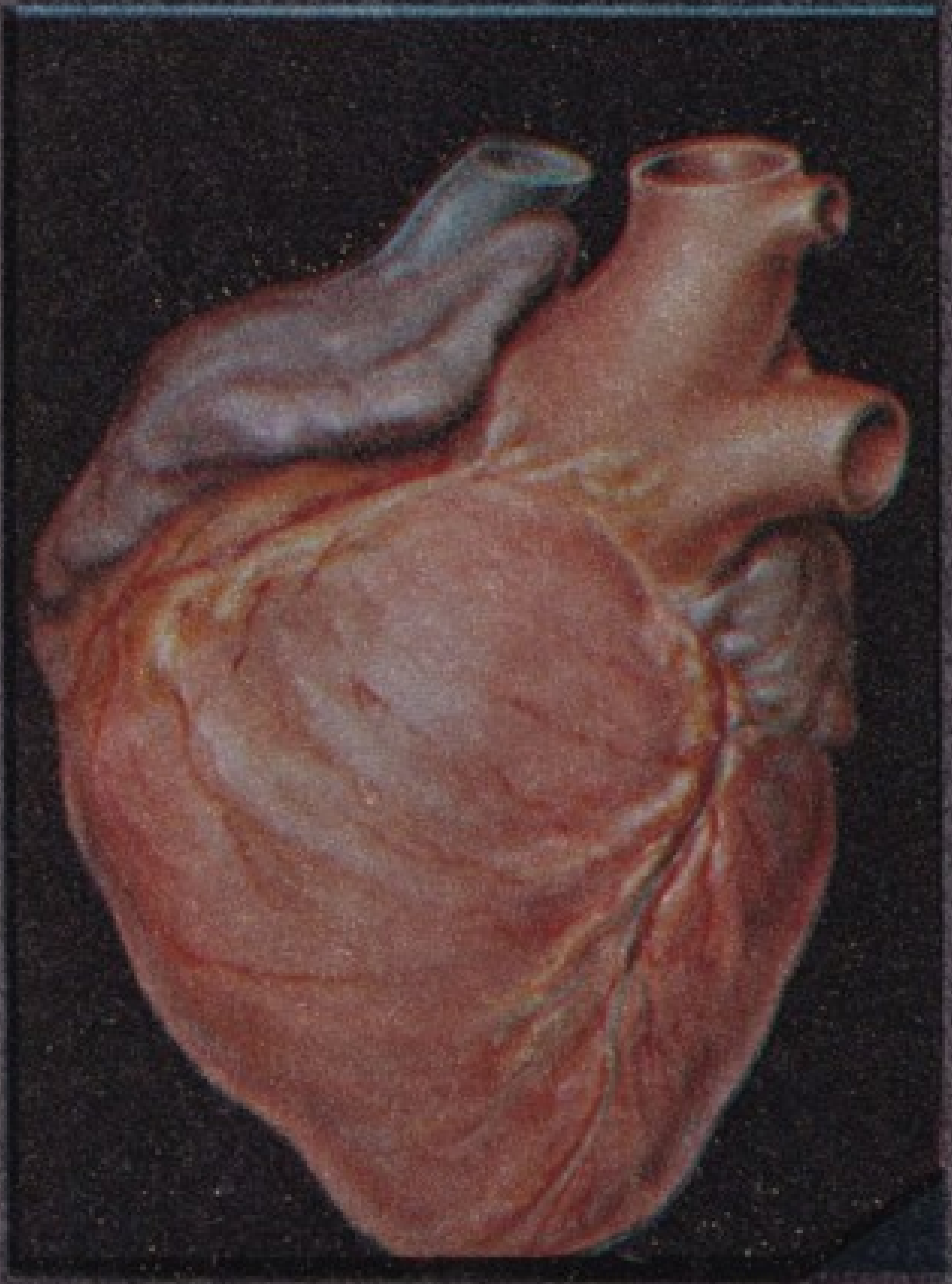

2 MARI BOLI 2 MARI PROBLEME

Prezent şi viitor în materie de boli cardiovasculare şi cancer

Dacă cineva ar frunzări impresionanta literatură medicală, care s-a scris pe mapamond numai in ultimele trei decenii, respectiv de la 1950 incoace, ar fi indiscutabil frapat de două obsedante laitmotive, care se menţin cu obstinaţie in primul plan al lumii medicale: boli cardiovasculare şi cancerul. Dealtfel, aceste boli ocupă şi primele două locuri in ierarhia mortalităţii din ţările civilizate. Şi pentru că nu ne-au mai rămas decit două decenii pină la sfirşitul acestui secol, merită, cred, să facem succinte incursiuni asupra situaţiei in care ne aflăm in materie de boli cardiovasculare şi, in special, asupra acestui fulger mov care este infarctul, ca şi asupra perspectivelor previzibile ale medicinei in acest domeniu. Acelaşi lucru il vom face şi in legătură cu acest „The Big

2 mari boli, 2 mari probleme

Cancer“, respectiv cu marele cancer, cum a denumit actorul John Wayne această cumplită boală, cu care s-a luptat aproape 15 ani, şi care în cele din urmă avea să-l răpună, în 1979.

Astăzi ştim că inima reprezintă un adevărat miracol biologic, un adevărat viscer mirabilis al organismului uman. Acest organ, cu un volum ceva mai mare decît al propriului pumn, nu se odihneşte absolut niciodată, contractîndu-se şi decontractîndu-se mereu, din momentul stabilirii circulaţiei în cursul vieţii embrionare şi pînă la moarte, trimiţînd într-una în sistemul vascular în jur de 60—70 ml sînge pe fiecare contracţie, numărul acestora fiind de circa 70 pe minut. Din acest motiv, **noţiunea de inimă se identifică aproape, şi asta în mod absolut firesc, cu aceea de viaţă.** Toate elementele sale componente se află într-o perfectă continuitate anatomică şi într-un perfect sinergism funcţional, desfăşurînd energii incredibile, raportate la un organ volumetric atît de mic. Pentru fiecare contracţie, inima desfăşoară un lucru mecanic de aproximativ 290—300 g/m, ceea ce, pentru cele circa 100 000 de contracţii dintr-o singură zi, înseamnă un lucru mecanic de 29 000 kg/m. Posibilităţile de adaptare funcţională ale inimii sînt de-a dreptul uimitoare. Experienţe extrem de spectaculoase au demonstrat faptul că inima unui cîine de numai 8 kg poate prezenta, în condiţiuni de efort, variaţii adaptative ale debitului, ce se situează între 200 ml pe minut şi 3 000 ml pe acelaşi interval de timp, fără apariţia nici a unui semn de insuficienţă. Acest lucru este întru totul valabil şi la om.

Ei bine, acest extrem de perfecţionat, de elastic şi de robust motor din economia biologiei umane se încadrează din ce în ce mai dificil în ritmul alert, şi implicit angoasant, precum şi la bombardamentul de stressuri pe care il impune civilizaţia ultratehnicizată a lumii moderne. Din acest motiv, s-a ajuns în situaţia paradoxală, în virtutea căreia bolile cardiovasculare, şi anume ateroscleroza, infarctul de miocard, cardiopatia ischemică, hipertensiunea arterială, ca şi hemoragia şi tromboza cerebrală, depăşesc în zilele noastre ravagiile pe care în trecutul îndepărtat le făceau ciuma şi holera. Referindu-ne la o singură boală din acest sextet funest, şi anume la infarctul de miocard, vom preciza că, din anul 1930 şi pînă în prezent, aproximativ 30 de milioane de oameni şi-au pierdut viaţa, ca urmare a acestei realităţi patologice dealtfel cel mai temut dintre cavalerii de onoare care ţin trena acestei mirese funeste care este ateromatoza, pe bună dreptate denumită boala secolului. În fiecare zi mor de infarct de miocard aproximativ 550 de persoane, fireşte, la nivel planetar. În ultimii zece ani, de exemplu, numărul celor decedaţi prin această boală a progresat, într-o ţară ca Franţa, cu 47 la sută, ceea ce, trebuie să recunoaştem, este absolut cu totul relevant. În zilele noastre, 17 la sută dintre parizieni prezintă o anomalie sau o boală cardiovasculară şi, începînd cu pragul fatidic de 60 de ani, 58 la sută dintre francezi cunosc deja rigorile acestor boli, care se constituie, în consecinţă, chiar sub ochii noştri, într-o autentică pandemie a secolului nostru.

Numai în S.U.A. — şi această ţară se află totuşi pe locul II în ceea ce priveşte mortalitatea pe plan mondial în materie de infarct — bolile cardiovasculare pretind o jertfă anuală de aproximativ un milion de victime. Astăzi, nu mai este un secret pentru nimeni, ateroscleroza, această boală care de fapt aşterne patul tuturor celorlalte boli cardiovasculare, reprezintă un produs negativ al civilizaţiei noastre, o autentică rugină biologică, o autentică poluare a structurilor noastre vasculare, o boală cu accentuate valenţe de periculozitate socială, un morb cu profund caracter endemic şi pandemic, de care trebuie să ne ocupăm aşa cum ne-am ocupat şi ne ocupăm încă de ciumă, de holeră, tuberculoză, malarie şi sifilis. **Este, de aceea, pe de-a-ntregul greşit să credem că spectrul epidemiilor de odinioară, cu rol atît de nefast în istoria omenirii, s-a stins în întregime, din moment ce aşa-numitele boli ale civilizaţiei, între care fac parte şi bolile cardiovasculare, fac victime în număr tot aşa de mare ca şi temutele epidemii de odinioară.**

Pe bună dreptate, oamenii de ştiinţă încadrează bolile cardiovasculare în categoria bolilor civilizaţiei, pentru că **s-au constatat paralelisme frapante între gradul de civilizaţie al unei ţări, între standardul său economic şi mortalitatea prin aceste boli.** Mai mult chiar decît atîta, cînd acest standard a regresat pe moment — aşa cum s-a întîmplat cu ţările scandinave în cursul ultimului război mondial — a regresat în acelaşi timp, în paralel, şi curba mortalităţii prin boli cardiovasculare. Din acest motiv, dilemele pe care le exprimă undeva doctorul Gunar Björk, care, referindu-se la infarct, se întreabă **„dacă (în acest caz — n.n.) este vorba despre o boală, sau mai bine-zis despre un mod de a trăi“**, sînt totuşi perfect plauzibile.

Un simplu extras dintr-o declaraţie a Comitetului Executiv al O.M.S. ne va edifica asupra importanţei care trebuie acordată bolilor de inimă, şi în special prevenirii lor, operaţie care trebuie începută în plină tinereţe, fapt în general complet ignorat. „Cea mai mare epidemie a omenirii — boala de inimă, cardiopatia ischemică sau cardiopatia coronariană — a atins proporţii enorme, lovind tot mai mulţi oameni tineri. Ea va avea ca rezultat, în anii următori, **cea mai mare epidemie cu care a fost confruntată vreodată omenirea,** dacă noi nu vom fi capabili să răsturnăm această tendinţă prin cercetări concentrate asupra cauzelor şi prevenirii ei“. Infarctul de miocard în special, care, alături de alte boli cardiovasculare, suprimă oameni în plină vigoare fizică şi în plină creativitate intelectuală, aidoma unui fulger mov care carbonizează acest nobil motor al vieţii, reprezintă de fapt o sinistră ironie la adresa condiţiei umane şi a acestor inimi încă viguroase, care capotează şi care, exact cum se exprimă Stamler sînt încă prea bune pentru a muri, respectiv „to good to die“. Este interesant de semnalat faptul că o serie de boli cardiovasculare devin şi mai nocive, potenţîndu-se reciproc, în cazul cînd realizează corelaţii maligne între ele. Miasnikov vorbeşte, în acest sens, despre un adevărat trio sinistru, în componenţa căruia intră ateroscleroza, insuficienţa coronariană şi hipertensiunea arterială, trio care duce în enorma majoritate a cazurilor spre exitus, respectiv spre moarte.

Să vedem, în continuare, ce întrevăd ştiinţele medicale pentru ameliorarea situaţiei în care ne aflăm în materie de boli cardiovasculare, atît pe linie de diagnostic, cît şi de terapie, la sfîrşitul secolului în curs. În primul rînd, vor fi realizate progrese substanţiale în domeniul chirurgiei cardiace în general, cît şi al transplantului de cord în particular, pe de o parte prin perfecţionarea tehnicilor operatorii şi a instrumentarului şi, pe de alta, prin perfecţionarea metodelor de imunosupresie. **La ora actuală, după cum ştim, ne aflăm într-un moment de recul, de meditaţie retrospectivă sau de espectativă armată pe marginea chirurgiei transplantului de cord,** ca urmare a faptului că, din cei peste 400 indivizi care au suportat o asemenea intervenţie operatorie, numai unul singur, şi anume celebrul Emmanuel Vitria din Marsilia, se mai află în viaţă, la peste un deceniu de la operaţie. Impasul care a generat această situaţie ţine, desigur, de temutul ca şi de tenacele fenomen de respingere care, nu poate fi încă bine stăpînit şi, implicit, controlat.

Pe bună dreptate afirmă chirurgul într-ale inimii şi anume profesorul J. P. Cahera, de la spitalul Henri-Mondor din Créteil (Franţa), că **„atîta timp cît problemele imunologice nu vor fi rezolvate, grefa cardiacă rămîne o simplă loterie“.** Şi, într-adevăr, deocamdată aşa stau lucrurile. Iată însă că cercetători dintre cei mai avizaţi preconizează faptul că la sfîrşitul secolului în curs problemele imunosupresiei, fără a fi total rezolvate, vor fi totuşi incomparabil mai bine stăpînite ca astăzi. La sfîrşitul aceluiaşi secol, vom mai înregistra de asemenea mari progrese pe linie de biotehnică şi bioinginerie cardiacă. În acest sens, generatorul electronic de ritm, aşadar ceea ce se cunoaşte sub denumirea de pacemaker, va fi mult perfecţionat, pe de o parte prin extinderea latitudinii de durabilitate şi, pe de alta, prin miniaturizarea sa. Mult perfecţionate vor fi şi defibrilatoarele, care corectează mişcarea necontrolată a inimii. Progrese uimitoare vor fi realizate şi pe linie de construire de inimi artificiale.

După cum ştim, prima inimă artificială a fost construită de profesorul Willem Kolff, de la Salt Like City, în 1958, şi ea a funcţionat în bune condiţiuni, la animalul de experienţă, căruia i-a fost implantată, timp de o oră şi jumătate. Peste aproape zece ani de asidui tatonări şi căutări, a fost construită altă inimă de acest fel, incomparabil mai perfecţionată, care a fost implantată de către profesorul Yukihiko Nosé, din Clevland, S.U.A., unui om căruia i s-a prelungit viaţa, pe această cale cu încă 67 de ore. Indiscutabil, inimile artificiale ale anului 2000 vor fi incomparabil mai perfecţionate, ca urmare a miniaturizării lor, ca urmare a folosirii unor materiale mai durabile şi mai compatibile cu sîngele ca poliesterul, siliconul, teflonul, poliuretanul, nailonul şi, în special, acest particular cauciuc care este hexsynul. Bineînţeles, bateriile ce vor alimenta cu energie aceste inimi vor funcţiona pe bază de energie atomică. Tot la sfîrşitul acestui secol, pompe miniaturale vor înlocui ventriculele. Profesorul Valeri Sumakov, directorul Institutului de transplantare a organelor şi ţesuturilor din U.R.S.S., este ferm convins că la sfîrşitul acestui secol inimile artificiale vor intra în funcţie, prelungind viaţa multor oameni.

Pe de altă parte, se vor perfecţiona din ce în ce mai mult serviciile de asistenţă rapidă a cardiacilor, ştiut fiind că dacă acestora li se administrează tratamentul adecvat, cît mai urgent posibil, şansele de vindecare sporesc considerabil. Nu se va renunţa nicicînd, însă, la măsurile profilactice care, la rîndul lor, dacă sînt practicate susţinut şi din plină tinereţe, diminuă şi ele considerabil şansele de îmbolnăvire. Statistici de mare anvergură ne-au demonstrat că, în S.U.A., şi anume între 1963—1975, mortalitatea prin boli coronariene şi în special prin infarctul de miocard a scăzut cu 27 la sută la bărbaţii între 35—54 ani, în timp ce numărul accidentelor cardiovasculare, la bărbaţii între 45—74 ani, a scăzut la rîndul său cu 33 la sută. Fireşte, aceste statistici, publicate de prestigioasa revistă **New England Journal of Medicine,** au produs, pe bună dreptate, stupoare în lumea medicală, care nu ştia cum să interpreteze miraculoasele metamorfoze. Iată însă că alte statistici, publicate de Ministerul Agriculturii din S.U.A., care indică o scădere, în intervalul 1963—1975 a consumului de tutun cu 22 la sută, a celui de lapte cu 19 la sută, iar a celui de ouă cu 12 la sută, ne vin în ajutor pentru înţelegerea acestui mister.

În continuare, ne propunem să facem un succint tur de orizont şi în problematica complexă a cancerului, aşa cum se pune la ora actuală, ţintind şi perspectivele medicinei din acest punct de vedere, în viitorul apropiat.

Această boală, care şi-a dobîndit în mod fals aureola incurabilităţii, a devenit în secolul nostru morbul cel mai temut şi cel mai disputat. La acest mit al incurabilităţii a contribuit, desigur, şi acest ingenios lacăt al naturii, care nu se lasă deschis, spre a ne

Tumoră canceroasă (pata neagră) ocupînd partea mijlocie a plămînului drept aşa cum apare pe radiografie

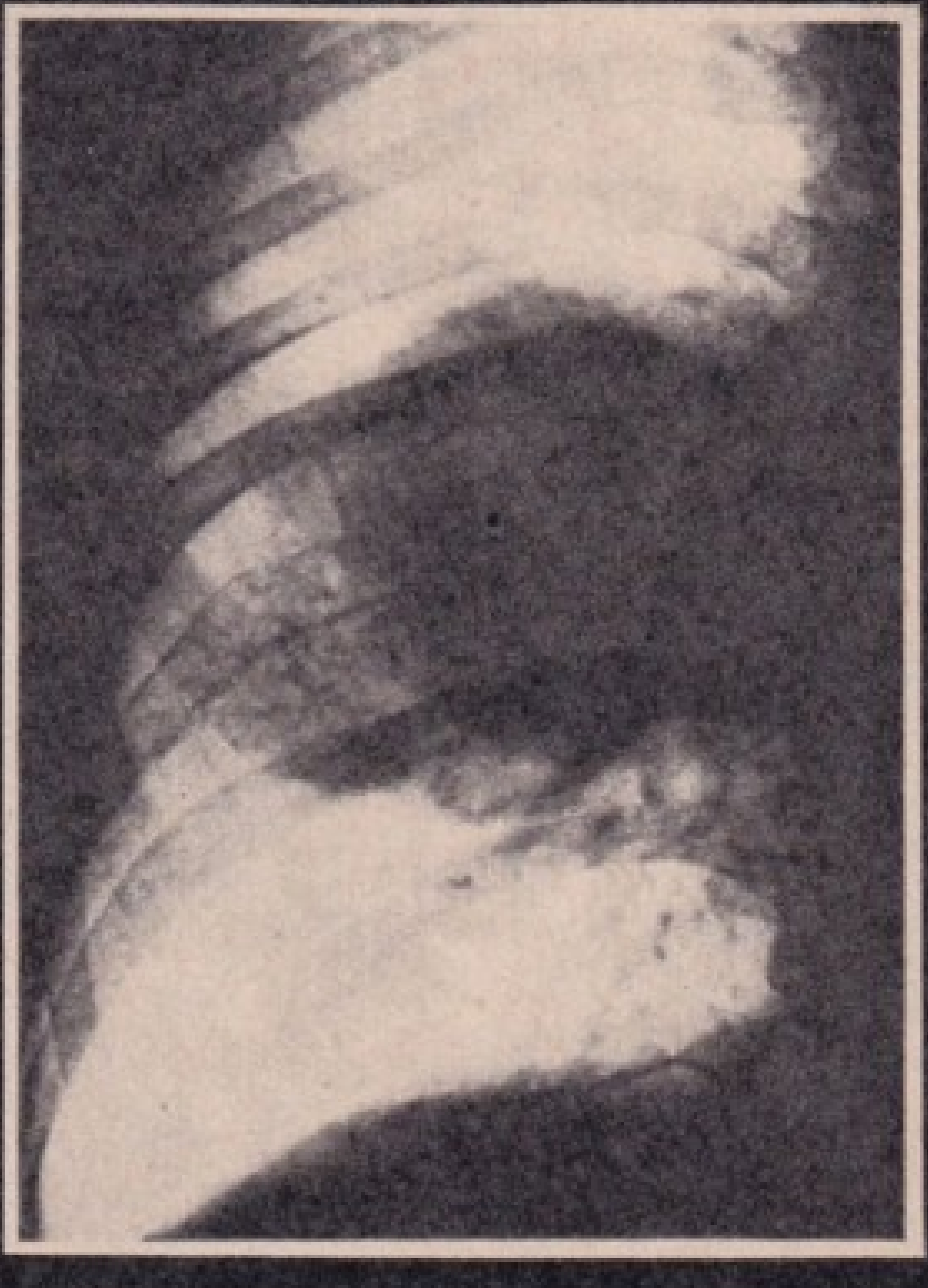

2 mari boli, 2 mari probleme

mijloci descifrarea mecanismelor morbide, deşi mii şi milioane de chei, făurite în atelierele ştiinţei, au fost încercate pe această linie. La acest mit a mai contribuit, desigur, şi extraordinara extensie biologică a acestui morb, unic în patologie dealtfel. **Cancerul se pare că este singura boală pe care o găsim răspîndită la toate vieţuitoarele pluricelulare ce alcătuiesc flora, fauna şi speţa umană.** Îl întîlnim în aceeaşi măsură la stejar, la cal, ca şi la om etc.

Cancerul, apoi, impresionează prin caracterul său proteiform, ca şi prin extraordinarul său potenţial de generalizare. Îl găsim în aceeaşi măsură la piele, la creier, la plămîn sau la os ; la bătrîni ca şi la tineri ; la albi ca şi la pieile roşii ; la oameni excesiv de bolnăvicioşi ca şi la aceia cu sănătate de fier. Se dă impresia chiar că acestui temut flagel totul îi este permis. Un uriaş material faptic ne stă la dispoziţie, referitor la frecvenţa şi distribuţia sa pe meridianele lumii. Acest material, însă, este pe cît de bogat, pe atît de derutant şi contradictoriu. Cancerul gastric, de exemplu, este foarte răspîndit în America de Nord, Europa şi Japonia, în timp ce în Australia, Uganda ca şi în alte ţări el reprezintă o **rara avis.** Acelaşi cancer gastric, apoi, este mult mai frecvent în China de Nord decît în cea de Sud.

Raportul frecvenţei cancerului esofagian, faţă de cel gastric, este în Africa de Sud (la Johannesburg, de exemplu) de 1/55, în timp ce acelaşi raport este în Danemarca, de exemplu, de numai 0/1. La fel, acelaşi cancer esofagian se localizează preferenţial la bărbaţi în 1/3 medie a acestui organ, în timp ce la sexul opus, în 1/3 inferioară. Pe de altă parte, în timp ce mortalitatea prin cancer este în Canada, de exemplu, de 123,7 bolnavi la suta de mii de locuitori, acelaşi indice este la indienii tot din Canada de numai 68,9.

Cercetătorii au găsit, fireşte, tot felul de explicaţii, pe marginea acestor bizarerii, pe marginea acestui haos patologic, dar, cu toate acestea, toate aceste explicaţii îşi duc o existenţă incertă la hotarul dintre adevăr şi ficţiune. Faptul cel mai impresionant dintre toate este reprezentat însă de curba mereu ascendentă a numărului de îmbolnăviri. Ciuma bubonică, deşi pe vremuri depopula planeta, a devenit actualmente un simplu capitol de istoriografie medicală. Bolile infecto-contagioase, care, tot pe vremuri, deţineau primul loc în ierarhia mortalităţii umane, s-au rărit şi s-au devitalizat, ca urmare a vaccinurilor, a sulfamidelor şi antibioticelor. Sifilisul şi tuberculoza — alte spectre nefaste ale speţei umane — au fost îngenuncheate şi ele. O.M.S. a anunţat recent eradicarea unui alt temut spectru: variola, care, milenii de-a rîndul, a terorizat condiţia umană. Se ştie că această boală ucidea o persoană din patru, iar la trei, tot din patru, lăsa cicatrici definitive. Ei bine, **cancerul continuă numai să-şi menţină ritmul obişnuit de atac, ci chiar să-l şi accelereze.**

În 1892, Germania pierdea în contul acestei boli doar 10,1 la suta de mii din populaţia sa, acelaşi procent devenind în 1928 de 40 la suta de mii, iar în 1970 de 49 la suta de mii. **În fiecare ceas, aproximativ 360 de noi cancere sînt diagnosticate pe Terra, în timp ce aproximativ 240 dintre cei depistaţi, dispar definitiv din lumea vie, în acelaşi interval de timp.** Se consideră că practicienii tratează în jur de 5 milioane de canceroşi, masă care reprezintă echilibrul de moment dintre cancerizarea biologiei umane şi eforturile medicale de decancerizare. Jertfa anuală a Terrei, pe altarul funest al cancerului, este de circa 2 milioane de oameni. Aşadar, un întreg oraş, de talia Budapestei, intră anual în gura enormă a acestui balaur, care se plimbă oarecum în libertate pe drumurile Terrei. Mitul incurabilităţii cancerului este, totuşi, fals. Chiar fără a-i cunoaşte agentul cauzal şi fără a-i cunoaşte în mod perfect modalităţile de atac şi de infiltrare în structurile organismului, nu avem motive să fim desperaţi.

Opinia publică identifică în mod curent diagnosticul de cancer cu acela al unei boli incurabile, şi totuşi lucrurile nu stau aşa. Printre noi trăiesc şi lucrează nenumăraţi indivizi care au fost smulşi din ghearele acestei temute boli, graţie mijloacelor moderne de diagnostic şi tratament. Cancerul pielii este, de exemplu, destul de răspîndit şi, cu toate acestea, mortalitatea care îi revine este aproape nulă. Totul se datoreşte în general diagnosticului mai uşor de pus şi tratamentului administrat în mod precoce. Ei bine, aceeaşi ulceraţie nesemnificativă, aceeaşi anarhie citologică ca în cazul pielii apare şi pe peretele stomacului sau pe mucoasa bronşică etc. etc., numai că aceste modificări, evoluînd tacit şi insidios, nu îşi exteriorizează prezenţa atît de uşor ca în cazul pielii. În acest fapt stă în realitate marea dramă a cancerului.

Chiar în asemenea condiţiuni, chirurgia smulge regulat din ghearele morţii un număr

Schiţă după Pernet a unui cancer ulcerat la stomac. In f este fundul ulceraţiei; în mg este mucoasa, respectiv stratul subţire şi superficial care căptuşeşte stomacul; în sm submucoasa; în c sînt reprezentate celulele canceroase care invadează totul

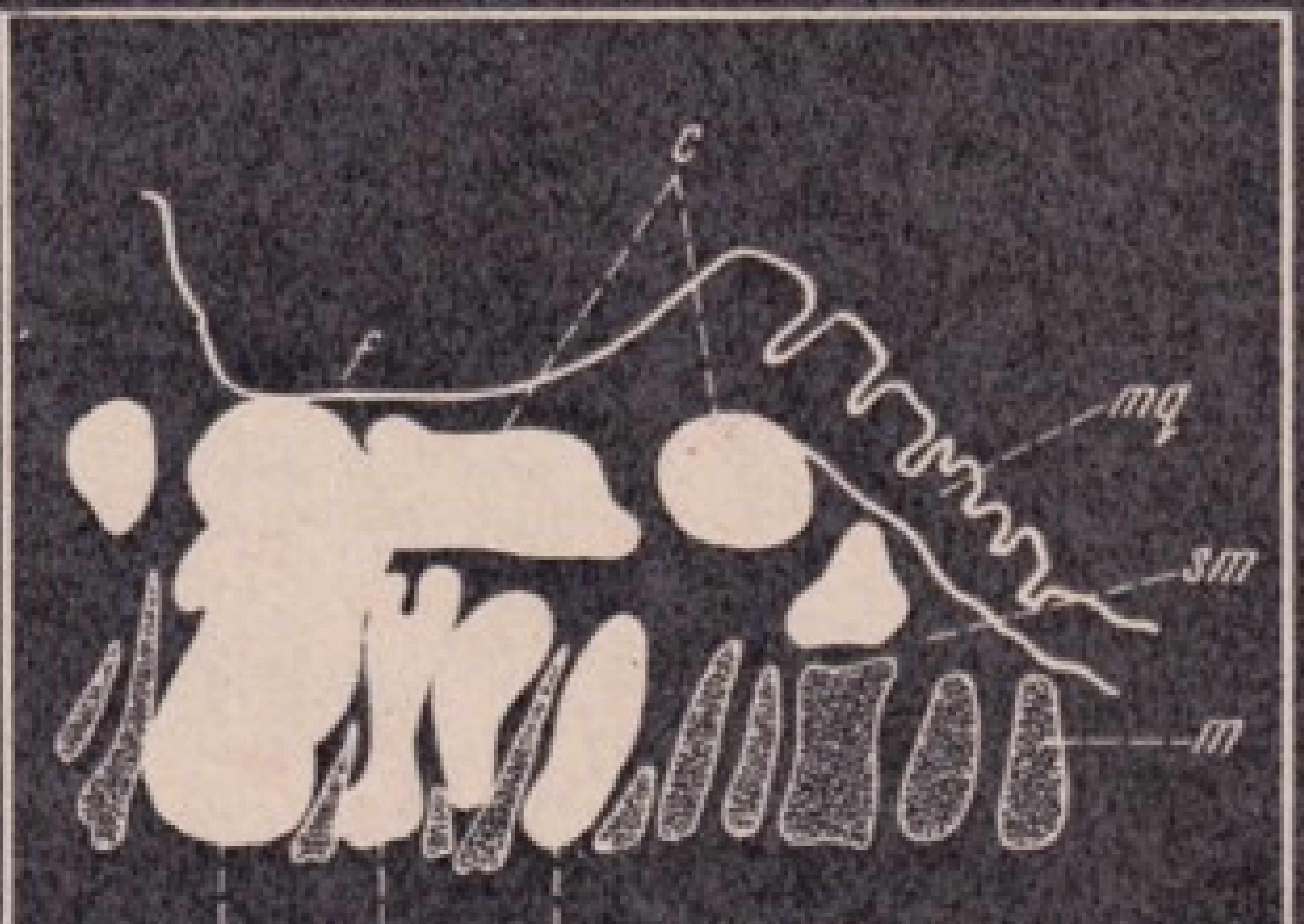

impresionant de bolnavi afectați de modificări canceroase. Ei ii datorăm, după unii, circa 40 la sută de vindecări in acest domeniu. Acest procent ar putea fi și mai mare, in cazul unui diagnostic precoce. Alături de chirurgie, tratamentele cu radiații ionizante vindecă, și ele, nenumărate localizări canceroase. Alături de aparatura terapiei convenționale a intrat in ultimul timp in luptă și aparatura modernă a terapiei cu energii inalte, in care intră betatronul, acceleratorul liniar, diversele bombe cu izotopi (cu cobalt sau cesiu) etc., mărind considerabil eficiența actului terapeutic. Din punct de vedere chimioterapic, vom preciza faptul că, pe piața mondială, se află in jur de 20 000 preparate, care iși revendică dreptul de a influența favorabil și mai mult sau mai puțin consistent boala canceroasă. Dar, din nefericire, nici unul din aceste preparate nu se bucură de autoritatea chininei in fața malariei, a bismutului in fața sifilisului, ca și a penicilinei in fața pneumoniei etc. Totuși, chiar in lipsa unui medicament specific, se poate spune că breșa chimică, a fost deja creată in zidurile inexpugnabilei cetăți. Breșa chimică, alături de cea chirurgicală și de cea radio-terapică, creează certe perspective de escaladare, in viitorul nu prea indepărtat, a acestor ziduri negre.

La ora actuală, oamenii de știință se străduiesc să descifreze codul secret al apărării imunitare, care nu este străin, se pare de agresiunea canceroasă. Nu este exclus ca tocmai de aici să pice zarul cel mare. **Multă vreme s-a crezut că celula canceroasă este o celulă normală inclusă intr-un organism devenit anormal.** Astăzi, se știe sigur, celulele canceroase sint anormale, iar in cadrul acestei anormalități intră și antigenul specific pe care il poartă. Se știe că orice antigen introdus in organism provoacă apariția de anticorpi, care, la rindul lor, reprezintă bastionii apărării imunitare. În acest spirit al cercetărilor, Phil Gold a reușit, de curind, să izoleze antigenul cancerului intestinal, care numai in S.U.A. ucide in jur de 46 000 oameni anual. Izolarea unui antigen, insă, reprezintă indiscutabil numai prima etapă din pregătirea unui vaccin specific. Lui Ludovic Gross, descoperitorul unui virus care declanșa leucemia la șoareci, i-a reușit, la rindul său, tot recent, o experiență extrem de importantă: vaccinarea unor animale de experiență impotriva unor tumori canceroase. Iată deci principalele direcții pe care se orientează noile cercetări canceroase, in următoarele decenii. Ce ar reprezenta un vaccin impotriva cancerului ? Indiscutabil, ar avea aceeași importanță, reprezentată de vaccinul lui Salk impotriva paraliziei infantile.

Din punctul de vedere al concepției moderne imunologice despre cancer, **se pare că noi ne imbolnăvim de cancer de zeci, dacă nu chiar de sute de ori, in cursul vieții, numai că forțele de apărare ale organismului fiind la post, rezolvă tacit și benefic toate aceste agresiuni.** În consecință, mulți pledează pentru faptul că imunologia va reprezenta principala direcție de orientare a cercetărilor canceroase, in următoarele două decenii, și tot din aceste cercetări va proveni și remediul suveran sau cel puțin terapia de bază.

Iată cum arată sintetizarea principalelor tratamente anticanceroase, in concepția lui Léon Schwartzenberg, profesor de cancerologie la spitalul Paul-Brousse din Villejuif, Franța :

1) Îndepărtarea celulelor canceroase de la exterior, cu ajutorul bisturiului ; așadar, chirurgia.

2) Arderea de la exterior a acelorași celule canceroase cu ajutorul razelor ; așadar, radioterapia.

3) Uciderea și otrăvirea celulelor canceroase din interior cu ajutorul medicamentelor citostatice ; chimioterapia.

4) Ajutarea organismului de a se debarasa de celulele canceroase ; respectiv, imunoterapia.

În concluzie, rezumind numai in patru cuvinte aceste tratamente, această rezumare se prezintă astfel : **tăiere, ardere, otrăvire, eliminare.** După cum vedem, ultima modalitate se cristalizează ca o mare speranță și ca o terapie a viitorului.

Precizăm, insă apropo de viitor, că descoperirea acestui nou aparat radiologic care este scannerul, și a noii metode de radiodiagnostic pe care o mijlocește, tomodensitometria sau tomografia computerizată, aparat și metodă pentru care autorii lor au fost recompensați anul trecut cu Premiul Nobel pentru medicină și fiziologie, vor impulsiona și mai mult atit diagnosticul precoce in materie de cancer, cit, și, implicit, tratamentul de rigoare. După cum știm, Ulf Rhude, reprezentantul Fundației Nobel, s-a adresat laureaților cu următoarele cuvinte, in momentul acordării prestigiosului premiu : **„....este vorba despre cea mai importantă descoperire medicală de la descoperirea razelor X“.** (aceasta din urmă fiind făcută in 1912 — n.n.). Scannerul permite depistarea unor modificări canceroase minime, pierdute ca să zicem așa in tenebrele organismului, și cum multe din aceste modalități sint foarte radiosensibile, permite orientarea fascicolului de radiații spre ele, cruțind țesuturile sănătoase de acțiunea lor nocivă. **O eroare incetățenită, insă, apropo de cancer, este ideea că avem de a face cu o singură boală, eroare din care provine in mod logic și o alta : căutarea unei unice metode de tratament, sau a unui unic remediu. Or, se pare, in materie de cancer avem de a face cu un mare număr de boli, foarte diferite intre ele și care pot produce dezordini tisulare și clinice foarte variate.** Diversitatea din acest domeniu, se pare, este identică cu aceea din domeniul bolilor infecțioase, toate datorite unui germene infectant, dar ale căror cauze și manifestări sint foarte diferite, ceea ce reclamă, firește, tratamente tot atit de diferite. În ceea ce ne privește, sintem convinși că așa va fi situația in viitorul apropiat. Nu cred că in anul 2 000, respectiv peste două decenii, vom putea vorbi de eradicarea cancerului sau a bolilor cardiovasculare, in maniera in care putem vorbi, in zilele noastre, de eradicarea variolei. Cred, insă, că aceste boli vor fi incomparabil mai bine stăpinite și, in consecință, incomparabil mai bine diagnosticate și, implicit, mai bine tratate.

Așteptăm, in acest sens, ceasul de ințelepciune al omenirii, al conducătorilor ei, care să se soldeze cu alocarea măcar a unei zecimi din fondurile inarmării celor ale cercetării pe linie de cancer și boli cardiovasculare. **Așteptăm, așadar, nu inarmarea omenirii, ci medicalizarea ei, in sensul ca toate forțele științei și tehnologiei să fie puse in slujba unor scopuri nobile și, in special, in slujba promovării și apărării acestui bun de o inestimabilă valoare care este sănătatea.**

ARCADIE PERCEK ■

INTREPRINDEREA
ELECTROBANAT
TIMIŞOARA
str. GARII nr.1 telefon 11590
• telex 043208
ELBA

ELECTROBANAT TIMIŞOARA

sau ştiinţa cîştigării unui renume

Mii de oameni urcă şi coboară zilnic din trenuri in gara Timişoara. Şi cei care vin, şi cei care pleacă au ocazia să vadă peste drum de gară bolta de portal **ELBA**, care anunţă intreprinderea cu acelaşi nume — „Electrobanat". Şi, mulţi dintre ei, străini fiind de locuri, s-or fi intrebind ce vrea să insemne **ELBA** — nume cu rezonanţă de fluviu — şi, mai ales, ce vrea să insemne această emblemă acolo, la una din porţile de larg acces ale oraşului de pe Bega. Puţini sint totuşi cei care in final nu fac o legătură intre numele intreprinderii şi produsele sale — baterii, faruri şi lămpi pentru autovehicule, corpuri de iluminat care au pătruns peste tot in ţară. Le găseşti şi-n virf de munte, in cabane, după cum le găseşti pe vapoarele ce spintecă apele in cele patru zări ale lumii, sau in casele oamenilor, la locurile lor de muncă...

Pe 13 ianuarie 1981 se vor implini 60 de ani de la naşterea pe acest loc a intreprinderii **Dura** — citeva mici ateliere in care se făceau baterii și lanterne, o unitate foarte puțin pretențioasă, care nu avea decit 10 cai putere și 30—40 de angajați. Nici la naționalizare mica intreprindere — peste care se abătuseră, intre timp, fenomenele specifice economiei capitaliste — nu depășea cifra de 400 muncitori. Abia azi, cind **Electrobanat** numără aproape 6 200 oameni ai muncii, inregistrezi saltul uriaș al trecerii de la activitatea manufacturieră la cea a industriei organizate cu tot tipicul. Pe scurt, acesta este istoricul intreprinderii **Electrobanat**, ne spune directorul adjunct, tovarășul Iosif Drăghici.

Nu a așteptat indemnul de a ne explica ce știe să facă **Electrobanatul**. I se părea firesc omului — care adună cu migala unui colecționar toate documentele și mărturiile despre istoria acestei unități, in vederea realizării unei monografii — i se părea, deci, firesc să ne pună in temă, fie și sumar despre această știință, bine stăpinită de toți cei 6 200 de elbiști. Mai intii, zice, sintem fabricanți de baterii de tot genul : R6, R14, 3R12, R20, 6F22 ; adică baterii pentru lanterne, pentru radio-casetofoane, pentru calculatoare și pentru aparate speciale — producția de baterii acoperind un sfert din activitatea intreprinderii ; apoi, farurile și lămpile pentru autovehicule tot aici se fac ; și farul de mers, și cel de ceață, pentru camioane, tractoare, mașini mici, motorete, vapoare, avioane, altfel spus, pentru toate mișcătoarele, mai puțin bicicleta. Corpurile de iluminat constituie un alt profil de sine stătător al intreprinderii, după cum, din 1972 incoace a mai apărut unul : cel de completare — **asimilările**.

Oprim aici lunga listă a asimilărilor realizate in cei 8 ani care au trecut, conchizind doar că această trecere nu a fost deloc ușoară, că nu s-a făcut de la sine, că ea a insemnat muncă fără preget, entuziastă, precum și multă invățătură. Pentru că nu-i ușor să asimilezi tehnologii noi, să proiectezi produse noi, să te dotezi cu utilaje noi, altfel spus, să preiei din mers acest nou și să-i faci cale trainică de pornire spre lume.

La apariția acestor rinduri, setul pentru **Dacia 1310** restilizată va fi de mult scos pe piață. Cum, in momentul documentării noastre, cele 3 noi produse abia fuseseră omologate — deci, noutatea apariției lor incă își mai păstrează locul pe binemeritatul podium al reușitelor de ultimă oră — vom prezenta și noi, pe scurt, geneza setului **Dacia 1310**, atit de vie in memoria realizatorilor. Este vorba de farul asimetric, de lampa de semnalizare față și de lampa de semnalizare spate — 3 produse noi, care, laolaltă, au schimbat in bine infățișarea **Daciei 1300**.

La **Dacia 1300** farul este dreptunghiular. Esteticienii piteșteni au căzut la ințelegere cu cei din Timișoara să realizeze, in locul lui, două faruri rotunde, incadrate intr-o singură ramă. Iar ei, elbiștii, și-au pus la incercare capacitățile, reușind o schimbare totală a fostului produs — atit ca formă, cit și ca elemente optice — intregul bloc de faruri duble, denumit farul asimetric, fiind concepție proprie a Electrobanatului. Încă un ciștig al acestui nou produs : sticla de la farul dreptunghiular nu putuse fi asimilată in țară, la cel de acum — **1310** — ambele dispersoare fiind asimilate in țară, la Fabrica de sticlă Turda.

În comparație cu vechea lampă, noua lampă de semnalizare față nu se modifică constructiv : are, deci, aceeași formă dreptunghiulară, cu două compartimente — de semnalizare direcție și poziție. Diferența constă in faptul că se montează in bara de protecție-față. Acest montaj a necesitat modificări constructive in ce privește prinderea pe mașină și accesul la dulii. Ca să reușească acest lucru aveau nevoie de un utilaj nou, o inovație care a căpătat denumirea de mașina de lipit prin frecare a corpurilor LSF 8 — un utilaj de mare productivitate, care realizează o calitate a lipirii comparabilă cu lipirea pe agregatele tip Branson, aduse din import, agregate la care se apela pină acum.

În sfirșit, a treia componentă a acestui original set — lampa de semnalizare spate. O lampă mai mare decit cea veche, care inglobează intr-un singur bloc toate funcțiunile necesare pentru partea din spate a mașinii.

Trei omologări, pentru trei produse noi realizate intr-un timp record — pentru infăptuirea unuia născindu-se și o invenție. Trei poduse noi ale **Electrobanatului** au pornit spre lume, ducind cu ele zilele și nopțile de căutări ale genezei lor, ducind cu ele dragostea și dăruirea acestor oameni care au adăugat științei lor, ciștigată in ani, invățătura de a nu da inapoi, de a cuceri pas cu pas noul.

Nu au emoții pentru comportarea produselor lor dincolo de porțile intreprinderii. Zestrea lor, in ce privește verificarea și incercarea noilor produse, este demnă de toată lauda — mai ales că mare parte din ea și-au făcut-o prin autoutilări. Au laboratoare pentru verificări electromecanice in care se incearcă produsele intre limitele unor temperaturi de — 40 grade C pină la + 70 grade C, creindu-se astfel cele mai diverse condiții de climă, de timp, de ceață salină. Produsele **Elba** sint pregătite să reziste la fel de bine și in Sahara și in Siberia. Tot aici, farurile sint supuse incercărilor de vibrații, la șocuri-forte, cu o procedură de-a dreptul brutală: timp de 8 ore, un far trece prin adevărate probe de rezistență „o bătaie de joc prescrisă", cum numea, amuzindu-se, directorul adjunct, procedeul. Pentru că și el, farul, trebuie să aibă viață lungă și sănătoasă, să țină piept și drumurilor mai greu accesibile, mai dificile ale lumii.

Dar mindria in materie de laboratoare a celor de la **Elba** rămine laboratorul fotometric. De doi ani, acest laborator — foarte bine dotat — este autorizat să facă incercările și probele pentru omologări internaționale. E 19, incercuit pe o lampă sau pe un far, se traduce : că a pornit de aici, de la **Elba**, de la laboratorul fotometric imputernicit cu executarea incercărilor de omologare internațională. „Marca internațională se acordă de către țară, E 19 insă, de aici pleacă". Sublinierea aparține conducătorului acestui laborator, dr. ing. Ladislau Oberst, care la 32 de ani, in 1975, își dădea doctoratul cu o temă tot din domeniul farurilor de autovehicule,

Electrobanat — am mai adăuga noi in incheiere — se dovedește a fi descoperit, cu fiecare din produsele sale scoase pe piața lumii, știința ciștigării unui nume de prestigiu, atit in țară, cit și peste hotare. La această perpetuă lecție participă toți cei 6 200 de oameni ai săi, realizatori ai acelui mare salt al trecerii de la activitatea manufacturieră la activitatea industrială organizată. Oameni pentru care respectarea emblemei fabricii lor, a ridicării ștachetei ei pe meridianele lumii inseamnă insuși modul lor de viață.

GEORGETA BLĂNARU ■

CE CITEAU BUNICII CÎND ERAU MAI MICI?...

...Fără îndoială că, în primul rînd, pe Ion Creangă, Eminescu, Bolintineanu, Caragiale, Slavici, Coşbuc, Donici, Delavrancea, Ispirescu, şi apoi pe Sadoveanu, Cezar Petrescu (două din creaţiile acestora din urmă devin chiar în acest an şi filme pentru copii : **Dumbrava minunată** şi **Fram ursul polar**), Emil Gîrleanu, Brătescu-Voineşti, Arghezi şi Elena Farago, Otilia Cazimir. Iată, cu voie sau fără de voie înşir aproape întreaga istorie a literaturii române clasice...

Fără îndoială avem astăzi o literatură pentru copii bine prefigurată (care şi-a ţinut nu de mult un colocviu naţional, la care s-au rostit cuvinte frumoase), cu o editură specializată, cu cîteva reviste literare, cu un teatru de proză şi cu 20 de teatre de păpuşi, cu emisiuni radio şi T.V. şi, mai ales, cu o mare audienţă la cei mici, în calitatea lor de lectori, spectatori sau telespectatori.

Am pomenit mai înainte nume ilustre din pantheonul culturii româneşti, ai căror eroi, fie că sînt Harap Alb, sau Neghiniţă, Domnul Goe sau Prîslea, Lizuca, Fram sau Zdreanţă, sînt pe buzele şi în visurile tuturor copiilor noştri. Dar dacă am sui în podul bunicilor (străbunicilor) şi al amintirilor, atunci am scutura de colbul vremii atîtea bucoavne azi uitate. Ne-am întîlni cu nume de scriitori, publicişti, animatori culturali de mult şi pe nedrept uitate ; e drept multe din scrierile lor poartă pecetea vremii ; sînt naive sau înzorzonate ca nişte crinoline de epocă ; iar uneori sînt doar imitaţii după mari modele. Dar ele au făcut farmecul unor oameni azi de mult aşezaţi la masa umbrelor şi au deschis prin devoţiune drum scrierilor de azi.

Să nu pară curios că încă la începutul veacului trecut (în jur de 1825) apare o primă carte pentru copii : **Cele dintîi cunoştinţe pentru copii care încep a citi** de Grigore Pleşoianu şi I. M. Rîureanu. După cîteva încercări efemere, Haşdeu scoate în 1891 prima revistă „serioasă" pentru cei mici, **Amicul copiilor,** care va vieţui 4 ani, unde se publică şi **Don Quijotte.**

Am mai găsit şi eu printre relicve de familie două colecţii îngălbenite de vreme, **Revista copiilor şi a tinerimii,** editată (1913) de celebrul publicist şi om politic G. Costa Foru şi **Lumea copiilor** a lui George Filip (1922). George Filip edita basme clasice cu „va urma"... În clipa cea mai importantă a luptei eroului cu vreo dihanie, era tipărit fatidicul „va urma"... Şi micul cititor aştepta cu sufletul la gură încă o săptămînă... Cu sufletul la gură se citeau şi cărticelele lui N. D. Popescu (1843—1921), zis şi Nedea Popescu. Volumaşele lui se vindeau prin iarmarocuri şi erau păstrate pe poliţe, la un loc cu **Alixăndria** şi **Vieţile sfinţilor.** Era autor de călindare şi romane istorice neizbutite, aşa cum spune G. Călinescu : ...„Ceea ce a făcut simpatică figura colportorului chiar printre scriitori (Sadoveanu îl cultiva încă din tinereţe) sînt istorisirile cu haiduci : Iancu Jianu, Tunsu Haiducul, Domnul codrilor, Bujor haiducul, Codreanu haiducul".

De mare popularitate s-a bucurat încă de la tipărire (1894) cartea **Isprăvile lui Păcală**, epopee poporală în 24 cînturi, cu ilustraţiuni de Jiquidi. Autorul, distins traducător al lui Euripid, a creat un erou mitic, al cărui nume a devenit adjectiv şi a cărui faimă a inspirat mai bine sau mai rău şi pe autorii de piese, scenarii de filme, cuplete, scenete etc. Şi cîţi din bunicii noştri nu vor fi învăţat cu plăcere legendele în versuri ale cunoscutului fol-

HAPLEA LA TEATRU

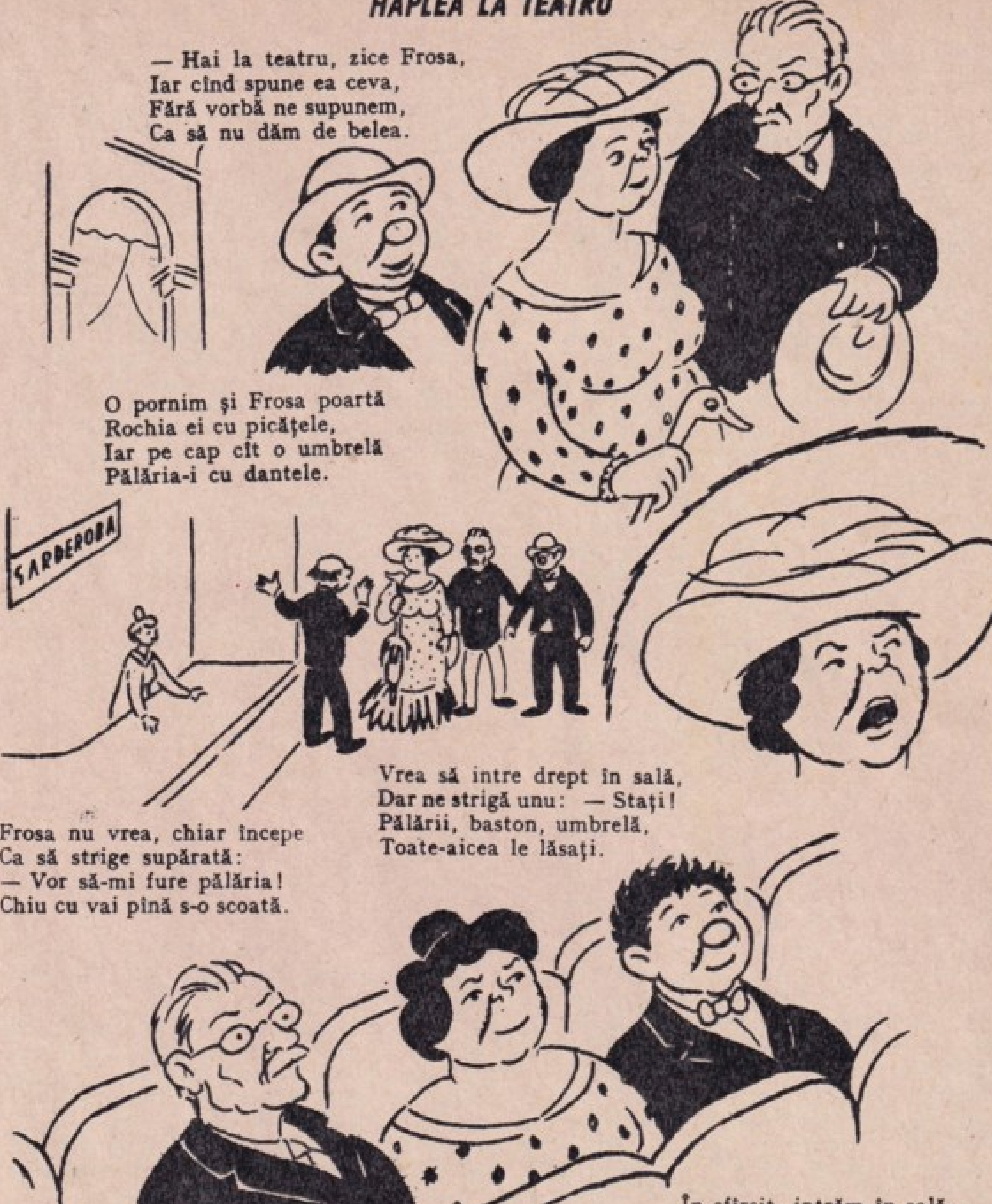

— Hai la teatru, zice Frosa,
Iar cînd spune ea ceva,
Fără vorbă ne supunem,
Ca să nu dăm de belea.

O pornim şi Frosa poartă
Rochia ei cu picăţele,
Iar pe cap cît o umbrelă
Pălăria-i cu dantele.

Vrea să intre drept în sală,
Dar ne strigă unu: — Staţi!
Pălării, baston, umbrelă,
Toate-aicea le lăsaţi.

Frosa nu vrea, chiar începe
Ca să strige supărată:
— Vor să-mi fure pălăria!
Chiu cu vai pînă s-o scoată.

În sfîrşit, intrăm în sală,
Mai în fund ne aşezăm,
Toată lumea ne priveşte,
Noi în pene ne umflăm.

Şi iată-l pe Haplea! Un fel de Tindală, care face boacăne şi pozne; nu e lipsit de oarecare şiretenie, dar specialitatea lui e „hăplismul" (devenit un adjectiv popular), un fel de prostie agresivă.

Moş Nae îl plimbă prin Bucureşti, îl duce la Moşi, la cinematograf, îl distrează, îi organizează mese, bineînţeles cu urmări de un comic grotesc, care face însă deliciul copiilor din toate timpurile. Cercetătorii vor putea descoperi şi unele apropieri cu celebri eroi ai lui Busch: Max şi Moritz; după cum întîmplările sînt ades inspirate din cunoscutele snoave populare.

Odată succesul de public obţinut, Haplea a căpătat şi o soţie — coana Frosa, o odraslă — Hăplişor, un amic — Tănase. Am ales pentru exemplificare un episod: Haplea la teatru. Versurile (destul de simpliste) aparţin lui Moş Nae (Batzaria) iar desenele lui Marin Iorda: cuplu cimentat prin ani. Şi îl puteţi recunoaşte printre eroi şi pe Moş Nae — desenat de Iorda.

CE CITEAU BUNICII CÎND ERAU MAI MICI?...

clorist Simion Florea Marian (1847—1907), în frunte cu cea a **Liei**...

L-am mai cunoscut încă destul de bine şi pe Horia Furtună, autorul celebrei **Balade a lunii**, dar şi a pieselor de teatru **Făt Frumos** şi **Păcală**, jucate din păcate foarte rar. Mai mult noroc a avut însă basmul poem **Trandafirii roşii** al cunoscutului actor, regizor, animator de teatru, clujanul Zaharia Bîrsan. Sensibil şi delicat, în egală măsură hazliu, Ion Pas a lăsat mai multe cărţi dintre care cele mai multe sînt despre familia de şoricei Roade Mult, un Micky Mouse avant la lettre.

Insolit personaj e Mihai Tican Rumano, primul nostru mare reporter pe meleagurile Africii. Fiul de ţăran din Berevoeşti-Argeş a dus o viaţă aventuroasă, a schimbat zeci de meserii, pînă ce a devenit ziarist, reporter, scriitor, impunîndu-se mai întîi ca scriitor de limbă spaniolă, Spania fiind ţara în care s-a şi făcut cunoscut. Dintre cărţile sale cele mai cunoscute, care făceau deliciul copiilor (şi nu numai al lor), populate de gorile fioroase şi crocodili cruzi, să amintim **Viaţa albului în ţara negrului, Lacul cu elefanţi, Monştrii apelor, Sub soarele Africei...** L-am cunoscut prin 1960, vioi, plin de amintiri şi melancolie, veşnic cu o pipă în colţul gurii. A murit în 1967, la 72 ani, lăsînd cărţi ce ar putea fi retipărite şi un mic muzeu de artă plastică românească, în Cîmpulung.

Mă aflam într-un turneu cu teatrul **Ion Creangă** în Iugoslavia pe meleaguri macedonene. Şi în Krusovo mi-am amintit că acolo s-a născut (în 1874) cunoscutul autor Moş Nae, de fapt N. Batzaria. Ciudat acest personaj, care după o serie de romane **(Turcoaicele, Colina îndrăgostiţilor)** şi volume de nuvele şi amintiri, s-a dedicat definitiv copiilor ! Cu o viaţă bogată şi aventuroasă (a fost şi ministru de interne... turc, în guvernul numit al junilor turci, imediat după primul război mondial) el a creat şi a dat viaţă revistei **Dimineaţa copiilor** (1924), editată de cunoscutul cotidian de orientare democratică **Dimineaţa**, avînd colaboratori ca Victor Eftimiu, Zaharia Stancu, Marin Iorda, Dragoş Vrînceanu, Lia Hîrsu, şi ea o uitată, dar gingaşă prozatoare şi dramaturgă, Radu Boureanu etc. Revista era citită cu nesaţ de copii, scrisă în cea mai mare parte de Batzaria, care semna cu vreo 10 pseudonime, dintre care cele mai cunoscute erau Moş Nae şi Ali Baba. Aici, în paginile revistei sale, au prins viaţă eroi de ale căror pozne rîdeam cu lacrimi : Haplea şi Coana Frosa, Uitucilă, Lir şi Tibişir. Vă mai amintiţi de cărţile sale : **Răpirea celor două fetiţe, Sandu şi Sanda, Ştrengăriţele, Sărmanul Adrian, Unchiul meu Adam** ? Multe dintre ele erau însă „preluări“, „adaptări“ mai ales după modele franceze, altele erau din punct de vedere literar cam „expediate“. Dar una peste alta, opera lui Moş Nae pentru copii (poate cea mai voluminoasă din întreaga literatură română) are farmecul şi hazul ei, e plină de peripeţii şi aventuri pe gustul copiilor şi a rezistat prin unele volume timpului, fapt dovedit de recentele reeditări.

Dar Ali Baba părăseşte în anul 1926, cu arme şi bagaje, **Dimineaţa** şi trece la **Universul**, lansînd încă una din publicaţiile de mare tiraj ale lui Stelian Popescu : **Universul copiilor.** Noua revistă apare cam cu aceleaşi pseudonime şi eroi, cu unii dintre foştii colaboratori, pînă în vara anului 1944. Revista, odată părăsită de N. Batzaria (care mai trăieşte pînă în 1952) este apoi condusă de Mihai şi Viniciu Gafiţa, ultimul autor entuziast şi al unei prime istorii a literaturii române pentru copii (1978), trecută, din păcate, ca multe alte scrieri pentru cei mici, sub tăcere.

S-a impus în lumea celor mici şi Marin Iorda, romancier, dramaturg, regizor, scenograf şi caricaturist. El a realizat şi primul film de desene animate (prin 1933) cu Haplea, a publicat **Haplea la stăpîn, Meşterul strică, Poveştile unchiului meu.** Moartea sa tragică a survenit în 1972.

Dar scriitorii de teatru ? Am mîndria că pe trei din cei mai buni clasici i-am urcat pe scena Teatrului **Ion Creangă**, în primul rînd pe Victor Efitimiu, cu **Înşir'te mărgărite** (datînd din 1919), care a făcut deliciul a trei generaţii şi a prilejuit mari creaţii teatrale. Şi azi copiii mai ascultă cu încîntare : „măr de aur, măr de aur“..

Din caietele rămase de pe urma lui V. I. Popa am reconstituit în atelierul literar al teatrului piesele **Păpuşa cu piciorul rupt** şi **Pufuşor şi Mustăcioară**, scrise în 1926. Din manuscrisele lui G. M. Zamfirescu am dat viaţă scenică, în premieră absolută, piesei neterminate de autor **Sfîrlă năzdrăvanul.** Norocul descoperirii acestor manuscrise s-a datorat faptului că urmaşii celor doi scriitori sînt din lumea artelor : scenograful Sorin Popa şi actriţa Raluca Zamfirescu.

Toate cele trei spectacole se joacă de mai multe stagiuni cu casa închisă, ceea ce dovedeşte că o adevărată comuniune literară cu copiii înfruntă vremea.

ALECU POPOVICI ■

TRIEST, VENEŢIA...

Belgrad, dimineaţa. Zăduf, agitaţie, lume pestriţă. Aflu că trenul pentru Veneţia trebuie luat de la Gara Centrală. Am la dispoziţie cîteva ore. Nu, n-am să afirm că am cunoscut Belgradul şi n-am să dau verdicte după îndelungata aşteptare pe peroanele gărilor lui. În fond, nici noi n-am fi prea flataţi dacă am fi judecaţi după aspectul Gării de Nord şi al cartierului învecinat.

Seară, compartiment arhiplin, căldură şi transpiraţie. Bişniţari care merg la Triest să cumpere blugi. Muncitori care se întorc la lucru în Elveţia, după concediul petrecut acasă. Doi tineri algerieni cu rucsacuri, care vin din România, de la Tîrgu Mureş, unde au vizitat nişte prieteni. Se întorc la Alger, prin Italia şi Franţa. La Marsilia vor lua vaporul. De-acum încolo voi întîlni pretutindeni tineri, aidoma celor doi studenţi algerieni. Cu rucsacul şi cortul în spinare, în blugi, tenişi şi vindiac, singuri sau în grupuri. Lumea este a lor şi o străbat fără teamă şi complexe la 19, 20 de ani. Nu toţi au neapărat de cîştigat din aceasta. Mulţi se lasă pradă acestui nomadism modern şi decad... Dar despre aceasta, mai încolo. Acum e noapte, a doua noapte petrecută în tren, tipii cu figuri dubioase, după ce-au mîncat salam şi au băut şliboviţă au pus tranzistoarele la maximum, fără să se sinchisească de noi, s-au descălţat şi au adormit aproape instantaneu. Îndur cu stoicism duhoarea şi sforăiturile, încerc să dorm, ies des pe coridor să mai respir aer curat. Algerienii s-au mutat discret în alt compartiment, străbat Iugoslavia, ne îndreptam spre coasta Adriaticei, dar acum asocierea celor două nume nu trezeşte nimănui, deci nici mie, reverii, fiindcă nu prea de mult un cutremur violent a distrus aici oraşe şi sate, a îngropat sub dărîmături sute de oameni. Iată dar ce surprize poate oferi un peisaj paradisiac. Şi dacă ne gîndim puţin, cele mai numeroase dezastre naturale, seisme, cicloane, erupţii vulcanice, inundaţii au loc tocmai în zonele meridionale, cu vegetaţie exuberantă şi peisaje de vis.

Natura este mai tînără, mai nedomolită aici, forţe născute din combustia primordială se mai zbat, mai tresar în adîncuri. O primă imagine ce se cere revizuită : cea a peisajului sudic, imobil, surîzînd etern sub un cer de azur. Sîntem nu numai beneficiarii, ci, uneori, şi victimele pliantelor turistice.

Dimineaţă ceţoasă şi rece de început de toamnă, peisaj muntos. Şi dintr-odată, fără s-o anunţe nimic, Adriatica. Aburoasă, placidă, anonimă, în această cumpănă a anotimpurilor. Vameşi italieni eleganţi şi ferchesi străbat în toate direcţiile trenul. **Trieste.** Clădiri albe, somptuoase, stil belle époque, vile cu acoperişuri de ardezie căţărîndu-se pe versanţii abrupţi. Apar chiparoşii, oleandrii, magnoliile. Pentru noi este primul contact cu sudul ; pentru italieni, Triestul, ca şi Veneţia, înseamnă Nordul. Privesc lenta defilare a clădirilor albe ale Triestului, recunosc în cutare faţadă influenţa austriacă şi-mi reamintesc importanţa acestui oraş comercial şi bancar, port cu dever mare pentru imperiul sucombat acum mai bine de şase decenii. Şi dincolo de orice, pentru mine, Trieste nu este decît oraşul lui Zeno, acel alter-ego al lui Italo Svevo, personaj subtil şi complicat, în fond profund tragic prin luciditatea şi minuţia cu care îşi analizează actele diurne şi scrutează viitorul sumbru al lumii sale.

Dispare Triestul, ne îndreptăm spre Veneţia. Peisajul — cîmpie prosperă. Italienii din compartiment sînt blonzi şi înalţi, elegant îmbrăcaţi, cu maniere ponderate. Se află la antipodul meridionalilor negricioşi şi guralivi, par mai degrabă englezi şi scandinavi, impresia este întărită de hainele de tweed şi mirosul bun, de tutun de pipă pe care-l răspîndesc. Îmi spun că totul este premeditat, din cine ştie ce obscur sentiment de inferioritate, dar este o prostie, mă gîndesc la ai noştri, pune alături, în acelaşi compartiment de tren, un locuitor din Ţara Moţilor şi un oltean, şi vei obţine acelaşi contrast izbitor. Vorba lui Ehrenburg, fiecare ţară îşi are Nordul şi Sudul său, cu tot ce implică aceste noţiuni.

Sînt, fără să vreau, reticent cu lucrurile unanim admirate. Mă tem de un fel de mimetism, de transa colectivă în care cădem înainte chiar de a le vedea. Superlativele nu mă conving, îi suspectez pe cei ce le emit de comoditate de gîndire, ba chiar, în mod paradoxal, de lipsă de sensibilitate. („Veneţia e superbă", „Roma este sublimă" etc., etc...) Cu alte cuvinte, am încercat întotdeauna să-mi deslipesc de pe retină cartea poştală ilustrată, pe care cei mai mulţi nici măcar nu ne dăm seama că o purtăm peste tot, şi să-mi analizez lucid impresiile şi emoţiile. Dar Veneţia este inanalizabilă. Aici totul pare decor. Superb şi derizoriu, totodată.

Mă las dus de şuvoiul uman colorat şi pitoresc prin labirintul ulițelor, unele nu mai late de un metru, săgeți indicatoare ne ghidează printre zidurile leproase, o apă verzuie, coclită, pe care plutesc tot felul de resturi clipocește la fiecare cotitură, canale, canalete se întretaie și se întrepătrund cu străzi și ulițe, turmele umane ce-și strigă extazul în toate limbile pămîntului dau înapoi, apoi se regrupează și se resfiră iar, o formidabilă industrie turistică îi ia în primire de cum au descins din tren și au trecut Canal Grande, peste Ponte degli Scalzi, îndreptîndu-se spre inima Veneției spre Piazza San Marco. Sute, poate mii de restaurante și magazine cu suveniruri îi întîmpină la fiecare pas, zîmbetul, cordialitatea și buna cuviință sînt obligatorii, simți că locuitorii Veneției își cîștigă existența de pe urma splendorii morbide a orașului lor, și spun aceasta fiindcă nicăieri ca aici frumusețea, tinerețea divină și decrepitudinea nu trăiesc laolaltă și-și dau mîna într-o farandolă nebunească, numai culoare, de carnaval.

Splendoarea barocă a Catedralei San Marco, rigoarea austeră a pieței cu același nume, marmură și aur, palatele patricienilor ce se înșiră de-alungul lui Canal Grande, palazzo Pisani, Mocenigo, Corner, Bernardo, Grimani, Camerlenghi, Chiesa della Salute și Chiesa San Giorgio, care par, privite de pe Riva degli Schiavoni, născute din apele verzi-albastre ale lagunei, sute de vaporașe, șalupe, bărci, nelipsitele gondole, vopsite într-un negru lucios, funebru și căptușite cu catifea roșie, zîmbetul profesional al gondolierilor și economia gesturilor lor, cînd își conduc ambacarcațiunile cu turiști anonimi, ce-și plătesc scump iluzia de-o oră, de-a fi aidoma celor ce au înălțat cîndva fastuoasele palate prin fața cărora defilează, lepra care roade lent, dar inexorabil zidurile, tencuiala căzută, lăsînd să transpară cărămida, o imensă igrasie ce o simți fizic cum urcă, grădinile paradisiace, numai lauri, ce-și clatină coroanele pline de sevă deasupra zidurilor înalte, agitația frenetică și oarecum nervoasă de pe Ponte di Rialto, inevitabilii hippy care-și etalează direct, pe jos, derizoria lor producție artizanală, inele, curelușe împletite, cercei, prăbușiți alături, cu priviri absente, indiferente, de drogați.

Totul este spectacol, totul este mizanscenă, așa mi se pare și mă gîndesc dacă la Veneția se poate realmente trăi. Mai bine zis, mă întreb care este viața reală a acestui oraș, există ea cu adevărat ?

Zăresc o bătrînică mergînd încet, poticnit, cu o sacoșă în mînă, dînd colțul într-un fel de gang obscur, rău mirositor, indiferentă la frenezia din jur. Sus, la primul etaj, se deschid obloane, se aprind lumini, aud voci. Mi se pare a fi primul personaj real, întîlnit în acest oraș.

Aș vrea să revăd Veneția într-un sfîrșit de decembrie cînd vînturile suflă continuu peste lagună și ploile reci ale iernii o biciuesc fără milă. Poate atunci am să-i recunosc adevăratul chip. Fără fard și podoabe. De unde această pornire ? De unde dorința obscură de a descoperi la femeia mult dorită eventuale imperfecțiuni, chiar defecte ? Prea marea frumusețe copleșește, distanța ce ne separă de ea, insuportabilă, este fără credința că acele slăbiciuni ori defecte ne-ar face-o mai apropiată, chiar accesibilă. Derizorie consolare, dar de care orgoliul nostru are de atîtea ori nevoie...

MIHAI HETCO ■

SOPHIA LOREN

la ceasul destăinuirilor...

Dacă actori foarte serioși, de la Simone Signoret la David Niven, de la Sophia Loren la Liv Ullmann, nu și-ar fi scris memoriile la o virstă la care existența lor este departe de a se hrăni din amintiri, am putea crede că această propensiune către mărturisirea publică este, de acum, o modă. Dar, se pare că epoca noastră, cu ritmurile ei trepidante, și-a spus cuvintul și in această privință, anulind imaginea tihnei și a senectuții, chipurile propice așternerii celor trăite. Astăzi, intre un film și altul, intre un avion și altul, actorii se destăinuie unui magnetofon, simplu și eficient, urmind ca, pe urmă, să se descurce in maldărul de benzi ce le-au inghițit experiențele. Toate acestea pentru că, la 40 sau la 50 de ani, au o biografie cit alții, odinioară, la 70,pentru că timpul nostru nu le-a dat răgazul să aștepte intimplările, ci puterea, inteligența de a le provoca și — ceea ce mi se pare cel mai important — pentru că se simt oameni ai acestui timp. Marii actori nu sint ființe ce își contemplă intr-o doară secolul, preferind să se lase adulați decit să-l priceapă, ci oameni care participă, pe măsura inzestrării lor, la mișcările vremii. De aceea memorii precum cele semnate de Simone Signoret (Nostalgia nu mai este ceea ce a fost) **de Liv Ullmann** (A deveni), **de David Niven** (Luna este un balon) **sau de Sophia Loren** (Steaua cea bună) **sint, dincolo de dezvăluirea unui destin personal, documente ale confruntării dintre o sensibilitate, o conștiință artistică (uneori acut politică, precum in cazul Simonei Signoret) și epoca noastră.**

Prezentăm, in paginile ce urmează, fragmente din cartea Sophiei Loren — veche prietenă a cititorilor revistei „Flacăra" — intitulată Steaua cea bună, **redactată in colaborare cu A. E. Hotchner, nimeni altul decit biograful lui Ernst Hemingway.**

A fost odată o fetiță cu picioare slăbănoage, cu ochi imenși și o gură ce trăda neliniște. Se ura pe sine insăși, zicindu-și că nu o plac zinele. Dar fetița iubea ultimul colț de iarbă și cea mai umilă floare de cimp și credea că, dacă dai de o comoară nu trebuie să spui nimănui. Se născuse sub o stea nefericită, dar, in strălucirea ei, descoperise lumea, cu munții ce puteau fi escaladați și străzile pe care se putea fugi.

Universul ii aparținea ; voia să vadă și să cunoască totul. Ii era frică insă de rolul pe care urma să i-l rezerve viața, frică să meargă drept, către un țel indepărtat ; frică de propria-i slăbiciune, frică să iubească și să fie iubită. Totuși, s-a incăpățînat. Și și-a invins teama.

Această carte ii este dedicată, ei și tuturor fetițelor cu ochi mari și picioare de lăcustă, născute, ca și ea, sub o stea nefericită.

★

M-am născut înțeleaptă. Înțelepciunea străzii, înțelepciunea poporului. Înțelepciunea mea. Acesta a fost titlul meu dat la naștere.

M-am născut, de asemenea, bătrină.

Si bastardă.

Dar, la naștere, am avut două privilegii : de a fi venit pe lume înțeleaptă, de a fi venit pe lume săracă.

★

Clinica Regina Margherita din Roma avea un serviciu special dedicat „fetelor-mame", cum se spunea pe atunci ; acolo m-am născut, in anul 1934, anul in care Mussolini bombarda Etiopia. Am fost inscrisă, in registrele de stare civilă, sub numele de Sofia Scicolone : tatăl meu a semnat o declarație prin care recunoștea că sint copilul lui. Refuzase să o ia de nevastă pe mama, nici măcar nu a vrut să o vadă in timpul sarcinii, dar, in mod ciudat, iată-l la spital, dindu-mi numele său.

Cit despre mama, ea a trebuit să-și păstreze numele, Ramilda Villani. Pentru familia ei, care locuia in acel orășel de pe malul mării care era Pozzuoli, la abia 25 de kilometri de Napoli, această naștere nelegitimă reprezenta o considerabilă rușine și umilință.

. . . .

Eram o mică vietate palidă, foarte urită, numai piele și oase, dar mama imi spunea intotdeauna că, in ciuda aspectului meu de miță jigărită și a situației pe cit de umilitoare pe atit de precare, nu i-a trecut niciodată prin cap să mă dea la orfelinatul mînăstirii invecinate.

Înzestrată cu o energie feroce, mama hotărise că voi face parte din viața ei.

În Italia anului 1934, viitorul se prezenta in culori destul de intunecate pentru cineva care se găsea in situația mamei mele. Severele principii catolice, care călăuzeau existența italienilor, nu făceau prea dulce viața celor care păcătuiseră impotriva preceptelor bisericii, iar copilul nelegitim reprezenta, prin excelență, greșeala. În micul Pozzuoli, unde toată lumea se cunoștea, nu se pomenise niciodată să se vorbească de o „fată-mamă" și nu incăpea nici o indoială că mama mea avea să fie, acolo, ținta ostracizării și a disprețului locuitorilor.

. . . .

Imediat ce a fost in stare, mama a inceput să caute de lucru ; pleca, in fiecare dimineață, lăsindu-mă in grija femeii care conducea acea pensiune familială. Dar in Italia acelei epoci, practic, era imposibil pentru o femeie să găsească un loc de muncă. Mussolini poruncise gospodinelor să rămină acasă și să facă copii, venind astfel in intimpinarea atitudinii tradiționale a italienilor care, in această privință, rămăseseră ca pe vremea romanilor. Puținii bani de care dispunea tatăl meu s-au topit ca zăpada la soare și, martoră a greutăților in care se zbăteau părinții mei, proprietăreasa încerca să o convingă pe mama să se lepede de mine : „De ce nu lași să moară stirpitura asta ? — spunea ea. Măritată nu ești, de lucru nu ai, nici tu nici prietenul tău, bani nu are, atunci de ce să te agăți de copilul ăsta ? ...Uite-te la ea : nu e decit pielea de pe oase. Las-o să moară. N-o să arunce nimeni cu pietre, o să mă ocup eu de tot".

. . . .

De fapt, mama mea se născuse prea devreme. Într-o epocă in care femeia se arăta ascultătoare și supusă, intr-o societate dominată de bărbat,profund represivă, ea se comporta ca o revoltată neinduplecată — arzătoare, originală, frumoasă, incăpățînată, fără complexe.

Nu s-a schimbat deloc. La 19 ani aparținea acelora care aveau să inalțe baricade in Parisul anilor '60 ori să ocupe străzile din Chicago in timpul Convenției democrate. Este un miracol că personalitatea mamei și atitudinea sa față de viață s-au format in orășelul Pozzuoli, sărac și burdușit de prejudecăți. Nu au interesat-o studiile ; in schimb, i-a plăcut pianul. Nu aveam ce minca și cu ce să ne plătim chiria, dar

O vedetă numită Sophia Loren

bunica mea, această femeie remarcabilă, izbuti să găsească un pian şi să-l planteze, de bine, de rău, în salon. Era atît de mare încît ocupa aproape toată camera. Aşa era regula într-un orăşel precum Pozzuoli, dacă cineva îşi cumpăra ceva neobişnuit, atunci trebuia să fie cît mai masiv.

Mama mea dovedi repede că este talentată şi obţinu o bursă pentru a urma cursurile Conservatorului din Napoli. La 16 ani s-a arătat a fi o pianistă atît de bună, încît Conservatorul i-a acordat titlul de profesoară, ceea ce îi permitea să aibă elevi.

Dar şi mai remarcabilă decît darurile sale muzicale era asemănarea ei uluitoare cu Greta Garbo, care figura atunci printre marile vedete ale Hollywoodului. Oamenii o opreau pe străzile din Napoli pentru a-i cere un autograf. Nu numai că asemănarea era izbitoare, dar maică-mea avea şi ferma intenţie de a cunoaşte, într-o zi, aceeaşi glorie ca şi Garbo. Întîmplarea a făcut ca, atunci cînd avea 17 ani, Metro-Goldwyn Meyer să organizeze un concurs în toată Italia : persoana care prezenta cea mai mare asemănare cu actriţa urma să fie invitată la Hollywood — toate cheltuielile fiindu-i asigurate, inclusiv costul călătoriei — şi să dea probe în studiourilor M.G.M. de la Culver City.

Cum a auzit de concurs, mama nu s-a îndoit nici o clipă de victoria ei. A luat maşina pînă la Napoli, s-a înfăţişat juriului şi a cîştigat, ieşind prima din 350 de candidate. Prin temperament şi prin întreg felul ei neobişnuit de a fi, mama era, deja, simbolic, desprinsă de Pozzuoli, dar acest premiu i-a adus adevărata eliberare. Plutea de bucurie. O fată săracă născută la Pozzuoli nu poseda decît propriile-i vise, lucru ce va fi valabil şi pentru mine, o generaţie mai tîrziu, dar aceste vise erau aproape întot-

*

O adolescentă numită Sofia Scicolone

Printre rolurile cele mai dragi: cele de aprigă napolitană, precum în filmul «La mortadella».

*

Sophia Loren chiar cîntă la chitară.

deauna născute moarte și cea care se hrănește cu ele trebuie să accepte realitatea cenușie a existenței dificile și fără orizont pe care i-o rezerva orășelul.

★

Pozzuoli era înălțat pe reziduuri vulcanice, ceea ce îl face să urce și să coboare în funcție de maree. La capătul străzii în care locuiam, un vulcan rămas, mai mult sau mai puțin în activitate, mai aruncă uneori pietre și lavă. Napoli are Vezuviul, Pozzuoli are Solfatera. În timpul războiului se spunea că, dacă Solfatera va fi bombardat, se va produce o imensă erupție, care va înghiți orașul. Nu-mi dau seama dacă pericolul era real ori dacă era vorba de un zvon, printre atîtea altele.

Pozzuoli este un oraș vechi, cu vestigii romane bine conservate, mai ales un amfiteatru situat chiar în spatele apartamentului nostru. Fereastra bucătăriei dădea înspre arena magnific păstrată, care se detașa pe albastrul mării Tireniene. Chiar dacă eram foarte săraci la Pozzuoli și viața nu se prezenta în culori mai vesele decît în alte cartiere mizerabile, cel puțin noi aveam frumusețea mării și a ruinelor romane.

Orășelul mai avea, de asemenea, avantajul de a fi în totalitate sărac, spre deosebire de marile aglomerări, unde mizeria se învecinează cu luxul cartierelor frumoase. Noi, copiii din Pozzuoli, nu ne simțeam în mod special oropsiți, întrucît toată lumea era săracă și toată lupta se dădea numai pentru a avea ce mînca ; nici o odraslă de bogătași nu se afla printre noi, pentru a ne stîrni.

……

Familia Villani locuia la poalele unei vii.

intr-un apartament restrins, ce se compunea dintr-un mic salon, o sufragerie ingustă, două camere de proporţii modeste şi o mică bucătărie. Eram şapte cu toţii : bunicul, bunica, doi unchi, o mătuşă, mama şi cu mine, iar după naşterea surorii mele ne-am făcut opt. Dormeam cite patru in acelaşi pat. Cit timp am trăit la Pozzuoli nu am dormit niciodată intr-un pat in care să se afle mai puţin de trei persoane. În schimb, salonul, potrivit tradiţiei napolitane, servea doar pentru primiri ; dar cum nu primeam niciodată pe nimeni, rareori călcam in el.

Bunicul era un omuleţ plăpind, care avea un singur lucru in cap, munca sa. Era contramaistru la fabrica de muniţii şi, pentru noi, el reprezenta o persoană foarte importantă, dar titlul său era mai impresionant decit salariul. Lucra din greu, de dimineaţă pină seara ; cind se intorcea acasă, nu cerea decit un lucru : să fie lăsat să-şi citească liniştit ziarul. Dar bunica ţinea morţiş să-i vorbească de problemele ei, cele mai multe de ordin financiar, il hărţuia şi il provoca pină ce acesta arunca iritat ziarul şi ii răspundea. Aceste certuri de seară făceau parte din viaţa cotidiană a Villanilor. Greutatea familiei cădea pe umerii bunicii. Ea era izvorul care o alimenta şi spiritul care o insufleţea, ea era aceea care judeca, stimula, mingiia, rind pe rind, cu vocea disperării sau cu cea a speranţei ; era, mai ales, o femeie pozitivă şi optimistă, care ne insufla tuturor energia ei. La cincizeci de ani, greutăţile vieţii făcuseră din ea o femeie in virstă, cu părul cărunt, deja incovoiată, slăbită. De la ea am imprumutat unele trăsături ale gospodinei trecute de patruzeci de ani, pe care o intruchipez in filmul **O zi aparte**.

★

Războiul a ajuns la Pozzuoli in 1940. Aveam şase ani. De la o zi la alta, ne-am trezit cu nemţii peste tot. În vremea aceea erau aliaţii noştri, se arătau prietenoşi, şi imi amintesc că priveam cu uimire soldaţii aceia frumoşi, tineri, grozavi in uniformele lor, in timp ce ne jucam de-a războiul prin locurile virane de pe stradă. Cred că, inainte de sosirea soldaţilor germani, nu văzusem niciodată un om blond cu ochii albaştri. Din pragul casei, cu inima bătind, ii priveam trecind intr-o ordine perfectă. Din ziua in care s-a declarat războiul, totul a inceput să se inchidă, rind pe rind, la Pozzuoli şi copiii s-au trezit de capul lor. Nici şcoală, nici cinematograf, nici bibliotecă, radio, nimic. Singura distracţie rămăsese războiul. Devenise jocul nostru.

. . . .

Totuşi, foarte repede, avioanele aliaţilor au reperat ţintele pe care le ofereau fabrica de muniţii şi portul. Raidurile au inceput să fie din ce in ce mai dese, zdruncinind calmul orăşelului şi punind in pericol viaţa locuitorilor săi. Pe măsură ce bombardamentele se intensificau, au inceput să lipsească hrana şi apa. În fiecare seară, după trecerea ultimului tren spre Napoli, oamenii se ingrămădeau in tunelul transformat in adăpost, pe care aveau să-l părăsească dimineaţa, inainte de patru şi jumătate, ora primului tren.

Existenţa noastră s-a organizat in jurul tunelului. Seara, ne tiram acolo saltelele, iar iarna căram şi cuverturi ; era intuneric ca in iad şi nici vorbă să putem aprinde o lampă, nici măcar o luminare. Ne sufocam dar nu aveam voie să ne apropiem de intrare, pentru a avea puţin aer, căci dacă vreo bombă cădea in apropiere, schijele puteau să ajungă destul de adinc, in interiorul tunelului. Ne stringeam cu toţii in partea centrală, in intregime intunecată, jilavă, in căldura şi mirosurile greţoase de trupuri nespălate, provizii deja rincede, de urină, excremente şi murdării. Mişunau gindaci şi şobolani enormi, atraşi de mincare, galopau prin toate colţurile, urcindu-se şi pe noi, la nevoie. Şi toate astea seară de seară, luni de zile care nu se mai sfirşeau. Totuşi, ne duceam fără desgust in tunelul acela şi fără să ne lăsăm rugaţi. Era singura noastră protecţie şi omul se obişnuieşte cu totul cind in joc ii este insăşi viaţa.

★

M-am format abia pe la paisprezece ani, ceea ce este foarte tirziu pentru o napolitancă. Toate prietenele mele erau mai implinite decit mine, mai coapte. Aveau bust şi vorbeau despre dragoste şi despre copii. Mă fandoseam şi eu făcind pe femeia, minţind tot timpul, dar faptul că eram atit de slabă şi că nu aveam sini imi accentua şi mai mult complexul de inferioritate.

. . . .

Cind singurul cinematograf din Pozzuoli şi-a redeschis porţile, am avut dreptul să vedem, pentru prima dată, filme hollywoodiene. Pină atunci nu rulau decit producţii italiene mediocre. Filmele americane mă transportau intr-o lume indepărtată de triştii ani ai copilăriei mele. Totuşi, bogăţiile ce defilau pe ecran mă fascinau mai puţin decit vedetele şi rolurile pe care le interpretau : Fred Astaire dansind cu Ginger Rogers, ca şi cum ar fi coborit dintr-un vis ; şi Clark Gable, Gary Grant, Linda Darnell, Rita Hayworth, Frank Sinatra, Betty Grable, Gene Kelly, June Allyson şi, mai ales, Tyrone Power. El a fost dumnezeul adolescenţei mele. L-am văzut de douăsprezece ori in **Arenele insingerate** şi, de fiecare dată, rămineam in sală la atitea spectacole cit imi dădea mina. Trebuia să conving pe cineva din familie, in general pe mătuşa Dora, să mă insoţească la cinematograf, căci bunica nu-mi dădea voie să mă duc singură.

Biata mătuşa Dora, obligată să vadă de patru ori la rind **Arenele insingerate**, doar ca să-mi facă mie pe plac ! Încercam o durere fizică in momentul in care trebuia să părăsesc sala, chiar dacă văzusem filmul de nenumărate ori. După ce am văzut-o pe Rita Hayworth in **Gilda**, am inceput să mă pieptăn ca ea ; mai tirziu, am adoptat stilul Veronicăi Lake. Niciodată, totuşi, nu m-am aşezat in faţa oglinzii pentru a incerca să le imit.

Nu-mi doream să fiu o vedetă seducătoare, cu maşini, blănuri şi locuinţă somptuoasă la Beverly Hills. Nu pentru că era imposibil , era altceva. Aceste filme trezeau in mine un altfel de sentiment. Ceea ce mă fascina era caracterul misterioas, greu de descris, al emoţiei, al relaţiei pe care aceste vedete o stabileau, datorită interpretării, cu spec-

SOPHIA LOREN

tatorii. Nu-mi păsa de ceea ce ar fi putut să-mi aducă faptul de a fi actriță, ci de ceea ce eram în stare să fac să iasă din mine. De ce această reacție — n-aș ști să spun. La școala catolică pe care o frecventam, foarte severă, nu se juca teatru, nu se monta nici un spectacol. Surorile nu aveau în cap decît lectura, scrisul și aritmetica. Și apoi, oricum, eram prea timidă pentru a putea interpreta vreun rol cît de mic. O ajutam pe sora mea să-și confecționeze costumele de hîrtie pentru piesele pe care le închipuia uneori și le juca apoi în fața vecinilor, dar de participat nici vorbă. Stăteam într-un colț, uimită de ușurința cu care se producea în fața tuturor acelor oameni.

La Pozzuoli nu exista bibliotecă, iar noi nu aveam nici o carte, așa că acest aspect al educației mele, lumea imaginarului, cum am spune astăzi, a fost total neglijat. Nu auzisem niciodată vorbindu-se de Shakespeare și nici de Bernard Shaw. Familia mea avea destulă bătaie de cap cu procurarea celor necesare, pur și simplu, traiului de fiecare zi, ca să se mai intereseze și de cărți și lecturi.

. . . .

De fiecare dată cînd pășeam în întunecimea Teatrului Sacchino, întreaga mea ființă devenea alta. Cînd luminile se stingeau și rămîneam singură cu Rita, Linda sau cu Tyrone, simțeam dintr-o dată că destinul meu este de a juca, de a mă exprima, de a da frîu liber sentimentelor pe care le purtam în mine; poate că era nevoia de a scăpa din anonimat. Îmi băteam joc de accesoriile gloriei și ale succesului, de vizoanele, bijuteriile, mașinile de lux și locuințele de lux ce acompaniază reușita. Bineînțeles, mai tîrziu, la rîndul meu, eu însămi aveam să posed toate aceste pretinse „recompense", iar oamenii sînt tentați să creadă că ele constituie singurul meu scop, după viața mizerabilă pe care am cunoscut-o. Pot să dovedesc însă că nu mă gîndeam cituși de puțin la ele, atunci cînd priveam ecranul cinematografului din Pozzuoli. Deși între visul unei puștoaice de unsprezece ani și realizarea lui era o prăpastie, în mod ciudat, eram totuși plină de încredere. Se înțelege, nu spuneam nimănui. Această certitudine de a fi venit pe lume pentru a fi actriță de film era ceva păstrat în adîncul sufletului meu.

La paisprezece ani, corpul meu a început să înflorească miraculos, aproape de la o zi la alta și, zece luni mai tîrziu, rățușca pricăjită se schimbase în lebădă, cu picioare lungi și forme pline. S-ar fi zis că, în sfîrșit, ieșisem și eu din cochilie. Pentru prima dată în viața mea, mergînd pe stradă, am auzit sunetul melodios al acelor „ţţ-ţţ-uri" ale bărbaților. Am știut că sînt o femeie demnă de acest nume în ziua în care profesorul nostru de educație fizică, un tînăr frumos, s-a prezentat la mama, pentru a mă cere de nevastă. A fost sfătuit să se întoarcă acasă și să facă un duș rece.

O prietenă a mamei mele, care locuia pe partea cealaltă a străzii, ne-a adus într-o zi un ziar napolitan în care se dădeau toate amănuntele în legătură cu un viitor concurs de frumusețe: laureata urma să fie încoronată „Regina mării" și să primească, ea și cele douăsprezece prințese din suita ei, cadouri somptuoase.

Regulamentul prevedea că vîrsta candidatelor trebuie să fie de cel puțin cincisprezece ani. Acum, că arătam și eu ca lumea, spunea mama, și pentru că împlineam cincisprezece ani, voi merge să mă prezint.

Timidă cum eram, am încercat să protestez, dar am fost adusă la tăcere. „Lella, o să te duci și o să cîștigi" — mi-a spus ea, pe un ton energic. N-am știut niciodată de ce toți ai mei îmi spuneau Lella. Bunicii nu-i plăcea deloc Sofia (astfel este ortografiat numele meu pe extractul de naștere), pentru că era prenumele bunicii din partea tatălui.

Concursul era patronat de ziarul **Il matino**, care voia să-și sporească veniturile; candidatele trebuiau să ajungă la Napoli echipate cu două rochii, una de după-amiază și alta de seară. Pentru mama, acest concurs constituia o revanșă asupra episodului „Greta Garbo"; faptul că nu aveam o rochie de seară nu o împiedica nicidecum. Cum bunica avea mîini fermecate, a fost pusă la treabă. Mi-a confecționat o rochie bejge cu maron din resturi de țesături rămase prin coșul ei de lucru, pentru după-amiază. În schimb, cea de seară era o problemă. Consecvenți, nu aveam o lețcaie în casă. „Am să-ți spun eu ce-o să facem, Lella, a declarat ea, după o lungă gîndire. Am să dau jos una dintre perdelele din salon și-ți voi croi din ea o rochie lungă". Ceea ce a și făcut. Eu, cu ochii celor paisprezece ani, găseam rochia splendidă. Nu-mi mai lipseau decît niște pantofi albi, asortați. Singurele încălțări pe care le aveam erau negre și roase; mama a rezolvat și treaba asta, acoperindu-le cu două straturi groase de vopsea albă. Nu ne rămînea decît să ne rugăm să nu plouă.

Concursul urma să aibă loc seara; împreună cu mama, am luat trenul de Napoli, călătorind într-un compartiment arhiplin. Îmi pusesem noua mea rochie-perdea roz sub pardesiul vechi și eram toată numai ochi la pantofi, să nu-i zgîrii. Aveam părul ridicat, ceea ce mă sălta puțin în vîrstă și mi se îngăduise să mă machiez.

. . . .

Cînd mi-a venit rîndul să mă prezint în fața juriului, mi-am dat seama, cu stupoare, că în momentul în care am intrat în sală îmi dispăruse tracul. Parcă mi l-ar fi luat cineva cu mîna. Am mers în lung și în lat prin fața celor paisprezece membri ai juriului, am răspuns liniștită la întrebări. Și, totuși, înainte eram moartă de frică. Dealtfel, așa sînt întotdeauna înaintea oricărei apariții în public. Și astăzi încă, înainte ca aparatul de filmat să intre în funcțiune, mi-e teamă de scenele pe care trebuie să le interpretez. Mă conving singură că totul va fi ratat. Departe de a mă simți la înălțime, nu am deloc încredere în mine. Nu mă aștept la nimic. Cînd totul îmi izbutește, sînt de două ori fericită; în caz contrar, nu sînt foarte dezamăgită. Trebuie să spun, totuși, că atunci cînd fac un lucru, mă dăruiesc în întregime, îmi dau toată silința. Niciodată nu consider că o cauză este gata cîștigată, oricare ar fi ea. O întorc pe o parte și pe alta. Este drept că îmi spun că degeaba mă

Pozind pentru Casa Dior

zbat atita, nu o să ajung nicăieri, şi că mă pregătesc pentru un eşec. Această atitudine nu implică însă modul meu de a juca: întotdeauna dau maximum din ceea ce sînt în stare. Altfel spus, atitudinea mea este pozitivă în ceea ce priveşte arta mea, negativă în raport cu valoarea mea personală.

Iată, deci, ce simţeam eu, în seara aceea, la Napoli. Eram doborîtă de frică. Era, de acum, foarte tîrziu, cînd membrii juriului — după defilarea ultimei fete — şi-au dat verdictul. Mă pregăteam să o consolez pe mama. Or, s-a întîmplat că, dacă nu am ieşit „regină“, numele meu figura în schimb printre cele douăsprezece prinţese şi m-a cuprins un asemenea val de bucurie, cum nu mai cunoscusem vreodată. Ne-am fotografiat, ziariştii mi-au cerut numele, fiecare am primit flori. Primul meu buchet. Apoi mi-au înmînat premiul: un bilet de tren pentru Roma, mai multe suluri de tapet, o faţă de masă cu douăsprezece şerveţele asortate şi douăzeci şi trei de mii de lire, adică o sumă impresionantă pentru noi. A doua zi am apărut în ziar într-o fotografie de grup, iar în explicaţie se afla şi numele meu, greşit ortografiat. După-amiaza, Regina şi cele douăsprezece prinţese au străbătut străzile din Napoli, în caleaşcă. Oamenii ne aruncau flori şi eram escortate de o fanfară. Încercam acea ciudată senzaţie de dedublare despre care am mai vorbit; mi se părea că, pe tro-

O actriţă pentru toate anotimpurile.

tuar fiind, mă priveam pe mine însămi, trecînd, că nu eram eu aceea peste care dăduse toată această fericire, ci copia mea.

Tapetul a fost imediat lipit peste cel vechi, în salon, faţa de masă şi şervețelele au devenit accesoriile de care nu se putea lipsi prînzul nostru duminical, iar biletul de tren şi lirele le-am ascuns într-un colţ secret al biroului. Faptul de a-şi fi văzut fiica încoronată i-a dat mamei imboldul necesar pentru a se gîndi la cariera mea de actriță cu obişnuita-i energie. Etapa următoare consta în a mă înscrie la o şcoală de artă dramatică, la Napoli. Banii pe care îi cîştiga, de cînd începuse din nou să dea lecţii de pian, au fost înghiţiţi de aceste cursuri.

Şcoala de artă dramatică însemna un singur profesor, un fost actor, care dovedea o concepţie foarte personală în materie de interpretare. Îşi definea astfel metoda: „Dintr-un pietroi, scot un actor". La drept vorbind, ceea ce ne învăţa era, pur şi simplu, să ne strîmbăm. Nu citeam nici un vers, nu interpretam nici un rol; făceam doar grimase. Ne-a dat cîte o listă a tipurilor de mimică pe care trebuia să le facem şi să le respectăm cu mare exactitate. Groază, bucurie, disperare, extaz, dragoste, mînie, orice: fiecărei emoţii îi corespundea o mimică precisă. Bucurie: ridicai sprîncenele: surpriză: sprîncenele ridicate, gura în formă de „o"; scepticism: o singură sprînceană ridicată; groază: ochii mari; suferinţă — ochii mici. Şi aşa mai departe. Pe scurt, asta era versiunea napolitană a lui **Actor's Studio**! Acel profesor nu se împăcase niciodată cu sfîrşitul filmului mut.

Adevărul este că toate aceste cursuri nu ocupau decît un loc secundar în viaţa mea: îmi continuam studiile la liceul din Pozzuoli, în ideea de a deveni învăţătoare. Dar, într-o zi, profesorul nostru ne-a adus o veste care, aşa cum se va dovedi, avea să-mi schimbe cursul vieţii. La Cinecitta se pregătea turnarea superproducţiei americane **Quo Vadis?** a cărei realizare impunea participarea a sute de figuranţi. „Iată prilejul visat de toţi acei şi acele care au posibilitatea să meargă la Roma, pot să facă cinema" — ne-a declarat el.

I-am spus noutatea mamei. Reacţia ei a fost imediată: întrerup şcoala. Vom pleca la Roma şi acolo ne vom bate cu cerul şi cu pămîntul pentru ca să devin actriță de film. Bunicii se arătau cumplit de ostili acestei idei, aşa cum fuseseră şi altădată, pe vremea concursului Greta Garbo, dar timpurile se schimbaseră şi, de data aceasta, mama şi-a impus punctul de vedere.

Din partea mea, departe de a viza celebritatea, m-aş fi mulţumit să fiu învăţătoare la Pozzuoli, să mă mărit cu un băiat cumsecade din vecini şi să-mi cresc copiii. În adîncul sufletului, simţeam că există ceva în mine, o forţă, un dar. Dar dacă nu ar fi fost ambiţia mamei mele, energia ei, nu cred că aş fi fost vreodată în stare să plec din Pozzuoli pentru a mă arunca în acest univers îndepărat şi de temut care era Roma.

* * *

Într-o zi, Carlo Ponti m-a chemat în biroul său. Tocmai terminasem a treia sau a patra probă, nu mai ştiu bine. Era limpede că are să-mi spună ceva, dar nu ştia cum să înceapă. „În legătură cu probele astea, tocmai m-am văzut cu operatorul şi mi-a spus acelaşi lucru ca şi ceilalţi. Este vorba de... hm... în sfîrşit, de nasul tău".

— Ce are nasul meu? Eu ştiam ce urma. „Eh, bine, hm... dacă vrei într-adevăr să faci carieră în film, ei bine, ar trebui, poate, să te hotărăşti, să te gîndeşti la problema asta".

— Vrei să zici de chirurgie estetică?

— Da. Şi apoi, ar mai fi ceva: ai putea să mai dai jos puţin de pe şolduri. Ştii, îţi repet doar ce mi-au spus fotografii. Cu nasul, practic, este o nimică toată, un pic scurtat, ca să-l facă fotogenic, înţelegi.

Desigur, ştiam că nu am silueta actriţelor la modă de atunci. Erau foarte frumoase, cu trăsături impecabile. Nu era cazul meu.

Am un chip cu totul neregulat, dar tocmai juxtapunerea acestor imperfecţiuni face ca el să aibă ceva. Dacă aş fi avut o cocoaşă pe nas, m-aş fi dus să-l rectific fără ezitare. Dar nu acceptam să-i critice lungimea; ştiam că nasul comandă echilibrul feţei, îi dă personalitate. Şi apoi, aveam nasul şi chipul pe care mi le dăruise natura.

„De acord — i-am spus lui Carlo — nu am un cap ca toată lumea, dar chiar trebuie să semăn cu toată lumea?"

— Ştiu, şi mie îmi place aşa cum eşti, dar operatorii...

— Vreau să rămîn aşa cum sînt, nu o să schimb nimic.

— De acord, o să mai vedem, spuse Carlo, stînjenit de a fi abordat acest subiect.

— Cît despre şoldurile mele ştiu că sînt puţin cam mari, dar ele fac parte din persoana mea, din ceea ce sînt eu. Nici în această privinţă nu voi modifica nimic.

Rememorînd toate acestea, mă admir pentru încrederea în mine însămi, în ciuda probelor ratate. Aş putea spune că cerul mi-a dăruit o calitate: sentimentul destinului meu. Niciodată nu m-am subestimat, dar nici nu m-am judecat în funcţie de criticile altora. Am pretins, mereu, foarte mult de la mine însămi şi dacă eşuez, nu sînt supărată decît pe mine. De aceea, eşecurile sau loviturile nu mă amărăsc; nu pot să pun pe seama altora micile necazuri care mi se întîmplă. La şaisprezece ani eram deja convinsă de mai multe lucruri: ştiam să cad în picioare, contam doar pe mine, pe nimeni altcineva, voi merge acolo unde mă cheamă destinul şi este zadarnic să schimb ceva.

. . . .

În 1952, la optsprezece ani, am pus mîna, în sfîrşit, pe primul meu rol adevărat; cu acea ocazie mi-am pierdut numele şi era cît pe-aci să-mi pierd şi viaţa. Mama auzise că se pregătea turnarea unui film cu buget mic, **Africa de sub mări**, pentru care era nevoie de o tînără care să ştie să înoate sub apă. În acelaşi mod în care îmi spusese să răspund „Yes" lui Mervyn Leroy cînd acesta mă întrebase dacă ştiu engleza, m-a sfătuit de data aceasta să răspund afirmativ în momentul în care voi fi întrebată dacă sînt o înotătoare desăvîrşită.

„Mamina, dar tu ştii prea bine că nu sînt capabilă să fac nici măcar o mişcare bras".

— Ai să înveţi. Principalul este să obţii rolul, restul — o să mai vedem".

Degeaba era Pozzuoli aşezat pe malul mării, în general locuitorii lui nu ştiau să înoate. Mă scăldam, adeseori, dar numai în picioare. Cu toate astea, cînd producătorul mi-a pus întrebarea fatidică, i-am dat răspunsul care era pe placul mamei: „Înot ca o adevărată campioană".

Filmul care i-a adus cea mai mare răsplată: «Ciociara» pentru care a fost distinsă cu mult rîvnitul Oscar

Alături de partenerul ei de o viață, Marcello Mastroianni în «Căsătorie în stil italian».

— Perfect, a spus el, rolul este al tău. Dar nu-mi place numele, Sofia Lazzaro (n.n. — un alt producător îi schimbase numele din Scicolone în Lazzaro), este prea banal, şi apoi prea aminteşte de acele nenorocite benzi desenate. Trebuie să-l schimbăm

— În realitate mă numesc Scicolone.

— Şi mai rău. Parcă ar fi un nume de circ. Nu, trebuie să-ţi găsesc un nume nou. Nu foarte italian, ceva scurt, rapid, uşor de reţinut.

Acest producător lucra chiar atunci un film cu actriţa suedeză Marta Toren, şi un mare afiş de al ei se afla pe perete. Faţa i s-a luminat: „Asta e! Toren!" Şi a început să ia literele alfabetului, una cîte una: Boren, Coren, Doren pînă la Loren pe care l-a găsit genial. Sofia Loren. „Nu, spuse el, nu-mi place această Sofia cu un singur «f». În străinătate se va crede că este vorba de o scoică. O să-l schimbăm în «Sophia». Ce zici?" M-am repezit să accept, numai că în italiană grupul „ph" nu se pronunţă „f", ci „p", şi cei care mă cunoşteau, la Pozzuoli, au crezut multă vreme că aşa îmi place mie, să mi se spună „Sopia".

. . . .

De fiecare dată sînt eu însămi uimită cît de mult trebuie să mă străduiesc pentru a mă simţi bine într-un film, pentru a avea impresia că îmi fac bine munca. Îmi trece timpul întrebîndu-mă dacă voi fi în stare să exprim emoţiile pe care le impune scenariul, dacă voi fi la înălţimea tuturor acelora care sînt acolo pentru a mă ajuta, de la responsabilul cu accesoriile la regizor. S-ar spune că lucrez mereu pe viaţă şi pe moarte. Ca şi cum m-aş teme din nou de spectrul foamei.

Îmi învăţ rolul cu multe săptămîni înaintea turnării, ca şi cum aş vrea să mă impregnez de el, pentru ca replicile să ţîşnească chiar din mine. Niciodată n-aş putea să fac precum Marcello (n.n. — Mastroianni) care nu-şi aruncă măcar un ochi pe scenariu, înainte de a veni la studio. Oricît ar fi dialogurile de dificile, el aşteaptă ziua turnării pentru a le învăţa. La început este mort de trac, dar tocmai de acest trac are nevoie pentru a juca şi nu are nici o îndoială asupra reuşitei metodei sale. Eu sînt cu totul incapabilă să joc în aceste condiţii. Cînd fac un film, îl trăiesc. Nu joc în sensul prefacerii. Sînt acel personaj, trăiesc acele situaţii...

De aceea stau ca pe jăratic înaintea unei scene dificile. Un abis de îndoieli, sentimentul că nu sînt bună de nimic. Anii nu au schimbat nimic, din contra, căci ochiul meu a devenit mai critic; aştept mai mult de la mine acum, decît cu zece ani în urmă şi vreau să dau mai mult.

*

„Cît timp va dura dragostea noastră? Nu ştiu, trei săptămîni, trei luni, trei ani. Mai mult. De ce să scrutăm eternitatea cu ajutorul cifrelor?" Iată ce răspund celor care mă întreabă despre viaţa mea cu Carlo (n.n. — producătorul Carlo Ponti). Căsătoria noastră durează de foarte multă vreme. Diferenţa de vîrstă este foarte importantă. Se remarcă. Desfidem acel sistem care preferă să vadă în căsătorie „o desperare legată în care fiecare sărut este o victorie asupra dezgustului". Admir inteligenţa lui Carlo, tandreţea sa, modul său de a se interpune între problemele mele şi mine. El este nu numai tovarăşul meu de viaţă, ci acela care mă ajută să trăiesc. Îmi place cu deosebire această frază a lui Lawrence Durrell: „Tovarăşul de viaţă este mai mult decît un iubit, iar tandreţea valorează mai mult decît dragostea şi chiar decît pasiunea". Carlo şi cu mine ne-am construit viaţa pe o bază trainică, ce nu ne-a jucat feste niciodată. Nu mă gîndesc niciodată la vîrsta lui Carlo. Tot ceea ce ştiu este că el reprezintă omul de care am nevoie în viaţă. Ceea ce nu vrea să însemne că nu are defecte. Vorbeşte puţin şi, în general, trebuie să ghicesc ce gîndeşte, ce vrea de la mine şi ce ar vrea să fac. Trebuie să-i smulgi cuvintele din gură. Munceşte mult, dar asta este o caracteristică a oamenilor din nordul Italiei... De cînd îl cunosc, l-am văzut întotdeauna lucrînd între douăsprezece şi cincisprezece ore pe zi şi, după părerea mea, această obsesie a muncii indică un analist. A trebuit, de asemenea, să mă obişnuiesc cu faptul că soţul meu este un urs. Mari dificultăţi nu am avut, pentru că eu însămi nu sînt foarte mondenă. Refuz invitaţiile, mai ales pentru că ştiu că se va plictisi. Nu-i plac constrîngerile vieţii sociale.

. . . .

Tocmai mi-am aruncat ochii prin carnetul meu; spre marea mea surpriză, mi-am dat seama că majoritatea citatelor sînt în legătură cu singurătatea. „Adevarata fericire este

O apariţie spectaculoasă în scheciul «Loteria» al lui de Sica din filmul «Bocaccio' 70»

SOPHIA LOREN

imposibilă fără solitudine". Sint convinsă. Am tot atita nevoie de a fi singură uneori precum de mincare și de apă, ori de risul copiilor. Oricit de ciudat ar părea, singurătatea imi purifică sufletul. Mă hrănește și mă regenerează. Lăsați-mă cu mine insămi și o să-mi țin o perfectă companie. „Cum te aperi impotriva singurătății ?" — iată o intrebare din carnetul meu. „Domnule, eu simt solitudinea. Singură, citesc și trăiesc ceea ce citesc. Singură, imi scrutez cu onestitate sentimentele și pe mine insămi. Inalț capul dacă sint abătută. Pentru mine, singurătatea nu este populată cu oglinzi deformate. „Seninătatea și plenitudinea — am citit undeva — nu se găsesc in afara individului, ci in el insuși". Singurătatea este, intr-un fel, paznica seninătății și a plenitudinii mele".

Traducere și adaptare de
MAGDA MIHĂILESCU ■

Marea ucenicie

ORIZONTAL : 1) Neavind dreptul, conform regulamentului școlii, să semneze cu numele său, elevul Mihail Sadoveanu și-a luat acest pseudonim, sub care și-a iscălit primele incercări in revista „Pagini literare" de sub conducerea lui Artur Stavri și Ion Gorun — Sinistrul personaj C.A. Ionescu, pe care povestitorul il cunoaște in Academia liberă a poetului Theodor Stoenescu, personaj de tristă faimă in istoria literară prin acuzația de plagiat adusă lui Caragiale. 2) Cotidian politic ieșean in care Sadoveanu publică citeva povestiri prin 1899, reluate ulterior in volumul „Crișma lui moș Precu" — Sentiment exprimat adesea de marele nostru povestitor, față de mulțimea umilită a societății românești de pe acele vremuri, mai ales in proza sa de debut. 3) Semne ale trecerii anilor — Nelipsitul căluț al Dobrogei. 4) Dulcele tirg al Moldovei, a cărui amintire a rămas strins legată de anii de ucenicie ai lui Mihail Sadoveanu — Țin de cea mai veche scriere a germanilor. 5) Localitate in Belgia — A valora ceva. 6) Se joacă... pe nevrute — Sandu Naumescu. 7) Miezul oricărui roman ! — Pasăre admirată și vinată de scriitor, in plaviile din preajma Pașcanilor. 8) Eminent profesor de limba franceză la gimnaziul din Fălticeni, care-i deschide povestitorului gustul pentru marea literatură a lui Balzac, Hugo și Stendhal — Ramură a dreptului, studiată de Sadoveanu la facultatea juridică din București și foarte curind părăsită pentru a se intoarce in Moldova. 9) Ceea ce au reprezentat pentru literatura română, la vremea lor, primele cărți ale lui Sadoveanu — Mai pe scurt, profesia lui Alexandru Sadoveanu, tatăl lui Mihail. 10) Apă dinspre părțile căreia au venit in Moldova bunicii dinspre tată ai scriitorului — Publicist ieșean, care in anul 1900 ii propune lui Sadoveanu editarea unei reviste, „Lumea", apărută și dispărută după citeva numere — Notă muzicală. 11) Personaj feminin, soția lui Dumitrel Costăchescu din povestirea „Duduia Margareta" — „Mormintul unui...", volum de povestiri apărut la Editura „Minerva" din București in anul 1906, in perioada uceniciei.

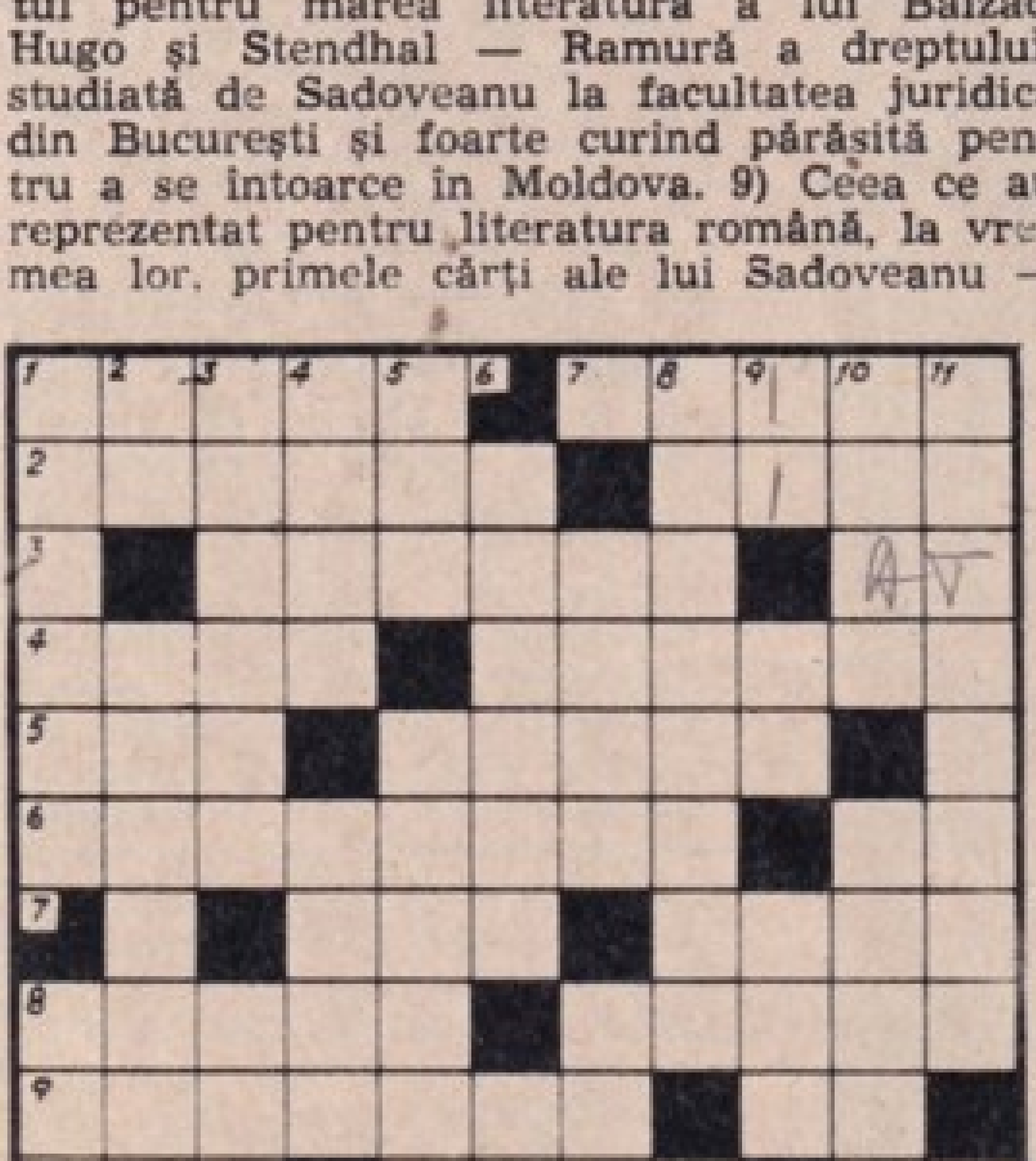

VERTICAL : 1) Una dintre primele funcții ocupate de Sadoveanu la inceputul acestui secol in București, prin stăruința lui Constantin Banu, la „Casa Școalelor" — Legătură de griu. 2) De pildă, „Șoimii" — Profesorul de limba română de la gimnaziul „Alecu Donici" din „Folticeni", căruia elevul Sadoveanu ii prezintă primele incercări literare, primind sfaturi bune și incurajarea de a continua. 3) Cunoscutul scriitor trimis de Șt. O. Iosif la Fălticeni să-i propună lui Sadoveanu mutarea la București, la inceputul toamnei anului 1903, pentru a fi angajat la revista „Sămănătorul" — Ca ardeiul in mincare. 4) Nu chiar toți — Slab de minte. 5) Perete — Pentru descoperirea acestora, elibera autorizații Mihail Sadoveanu, subșef de birou in 1905 la Direcția Artelor din Ministerul Instrucțiunii și Cultelor (sing.). 6) Publicație inițiată și condusă de elevul ieșean Mihail Sadoveanu, scrisă și poligrafiată de bunul său coleg și prieten Constantin Moțet — Dumneata. 7) Poet dintre cele două războaie, colaborator al „Revistei Fundațiilor" — Ceea ce a insemnat Sadoveanu pentru intreaga noastră literatură. 8) Acestea reprezintă, in fond, paginile din „Anii de ucenicie" sadovenieni (sing.) — Udrea Oprescu. 9) Cămăși naționale — Pune mina ! — Personaj feminin, supranumit Galanta, din bucata „Ion Ursu", publicată in volumul „Dureri inăbușite" in anul de debut 1904. 10) Cal de poștă — „Poet subțire", cum il caracterizează Mihail Sadoveanu, acest animator a condus revista bucureșteană „Pagini literare", la care a colaborat cu citeva bucăți in proză și cel ce iscălea M.S. Cobuz, în primii ani de ucenicie. 11) Liceu ieșean cu veche tradiție, ale cărui cursuri le urmează povestitorul incepind din anul 1897. Era fosta „Academie Mihăileană", iar Sadoveanu a compus și textul unui „imn al liceului", pe muzica lui Enrico Mezetti, maestrul de muzică — Dinsul.

ANDREI CIURUNGA
București

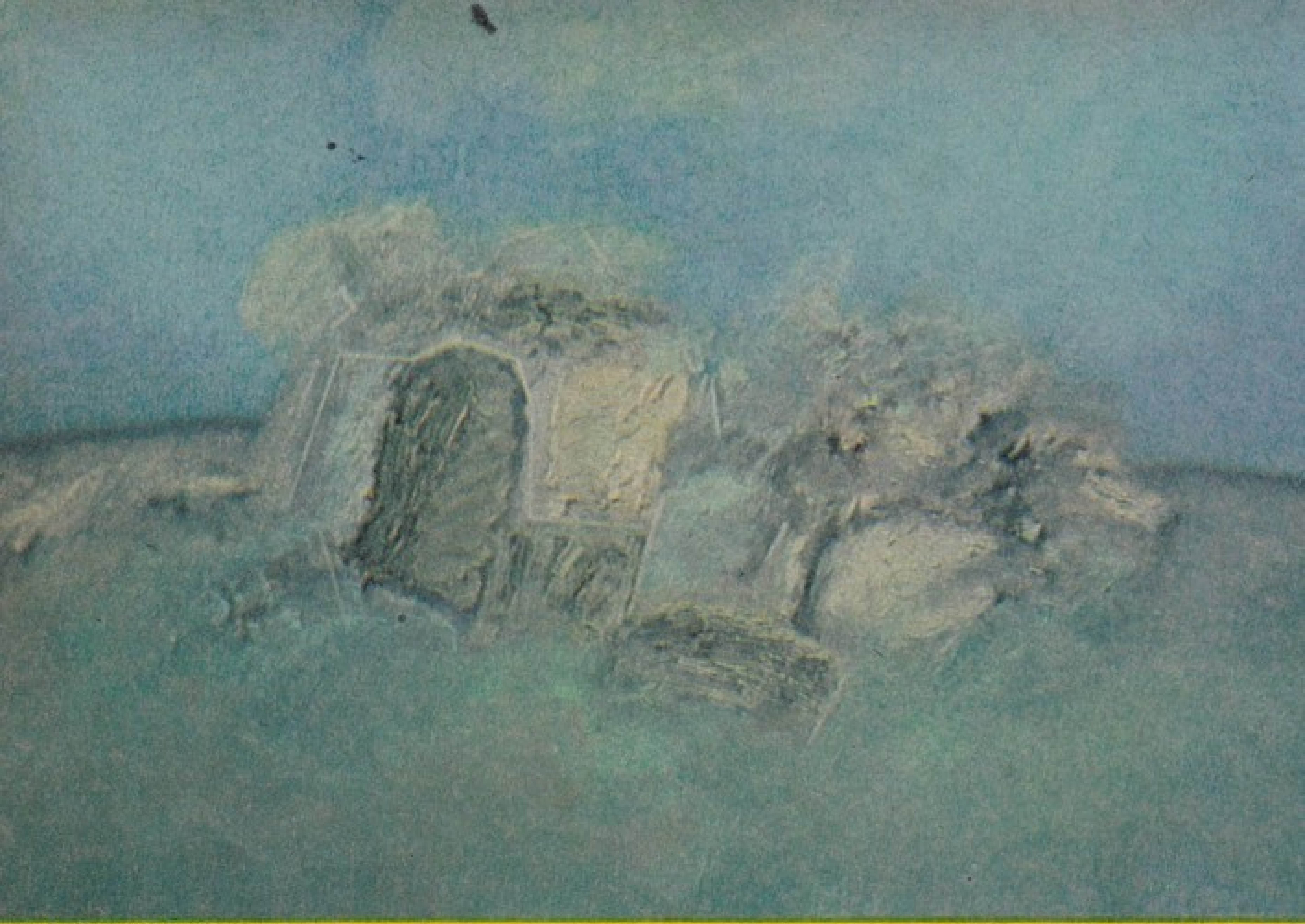

Eseu despre CULOARE

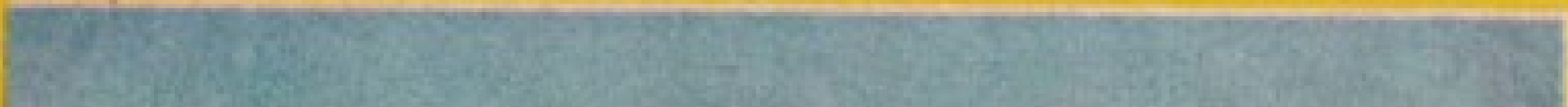

Prin insăși condiția sa, un eseu presupune ineditul ideilor, o deplină și creatoare libertate față de opiniile anterioare și locurile comune, un proteism ce nu se supune — sau nu ar trebui să se supună — decit premisei avansate.

Dar un eseu despre culoare inseamnă ceva mai mult: o aventură intr-un teritoriu mobil, in continuă deplasare, relativ și plin de surprize. Un teren deconcertant prin infinitul situațiilor, cazurilor și posibilităților de a interpreta unul și același fenomen, deschis atitudinilor pasionale și rigorilor scientiste. Un cimp de luptă nu numai pentru arta modernă, ci și pentru tot ce inseamnă recuperare, intr-un secol obsedat de ideea precursorilor și a modelelor descriptive. Cutare „primitiv“, sau chiar colegul de la Altamira, are o viziune „precinematografică“, un altul, din Rhodos sau Faium, este un „preimpresionist“, celălalt

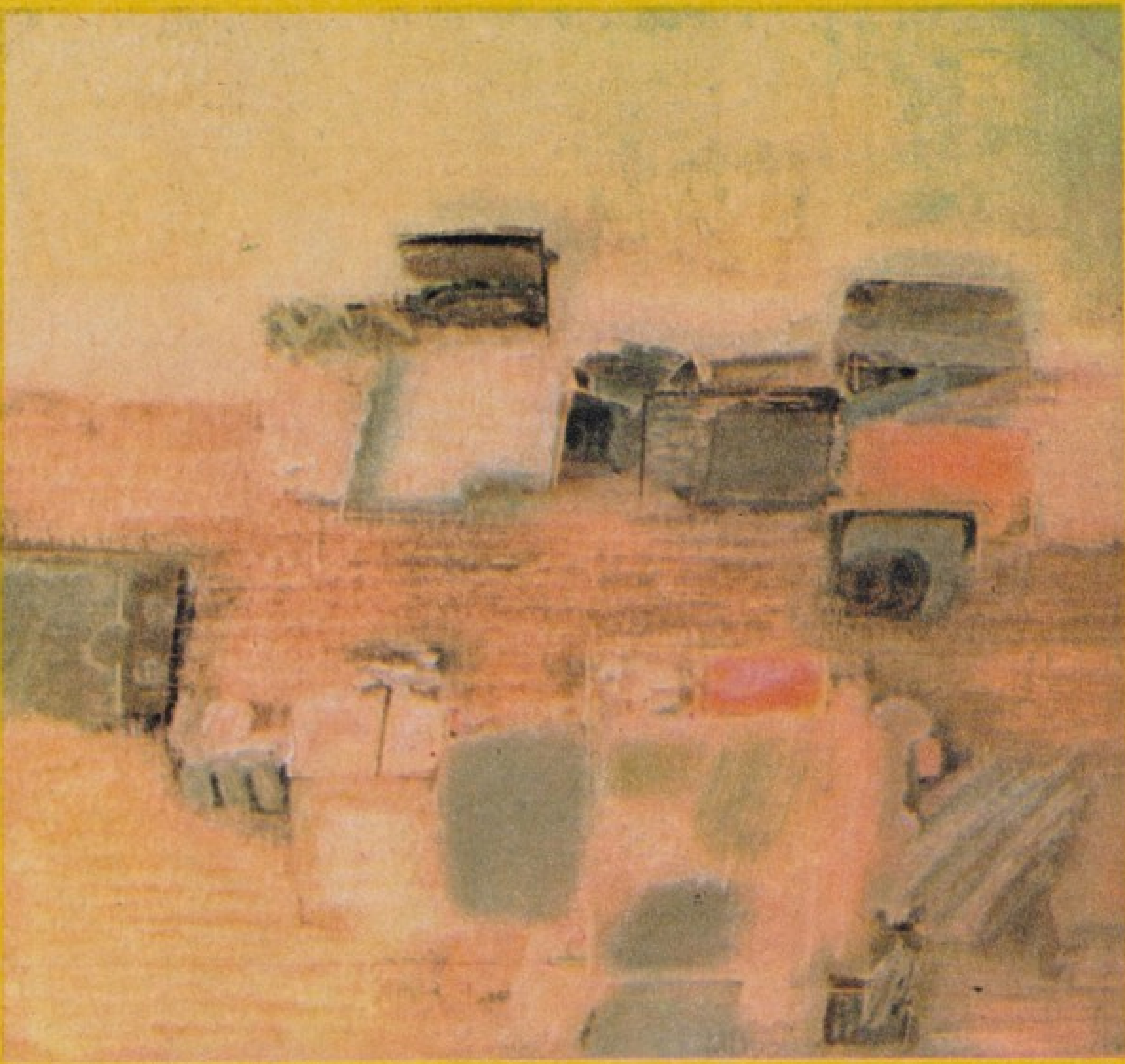

are premoniții cubiste, unii practică „action-painting"-ul și conceptualismul „avant la lettre" încă din copilăria omenirii. Firește, există recurența atitudinilor și a stilurilor, există rudimentele sau intuițiile unor procedee ce vor veni. Există, mai ales, o reală și mereu captivantă problemă a culorii, mijloc sau scop in pictură, după un joc al succesiunilor și interferențelor ce se supune condiționărilor obiective, dar și interpretărilor subiective. Pentru că, poate nici o altă componentă a expresivității picturale nu invită mai mult la aventură decît culoarea. În numele ei s-au produs revoluții și blasfemii, tot ea a provocat intoleranță, dar și sublime deschideri către zone inedite sau doar bănuite.

Iată-ne ajunși iarăși in fața unei imagini caleidoscopică a fenomenului, unde doar necesitatea metodologică sau ambiția celor dornici de clasificări tranșante intr-un domeniu al relativului operează compartimentări, delimitează familii, școli, curente. În realitate — și afirmația nu frizează paradoxul — nu se poate vorbi despre culoare ca despre un

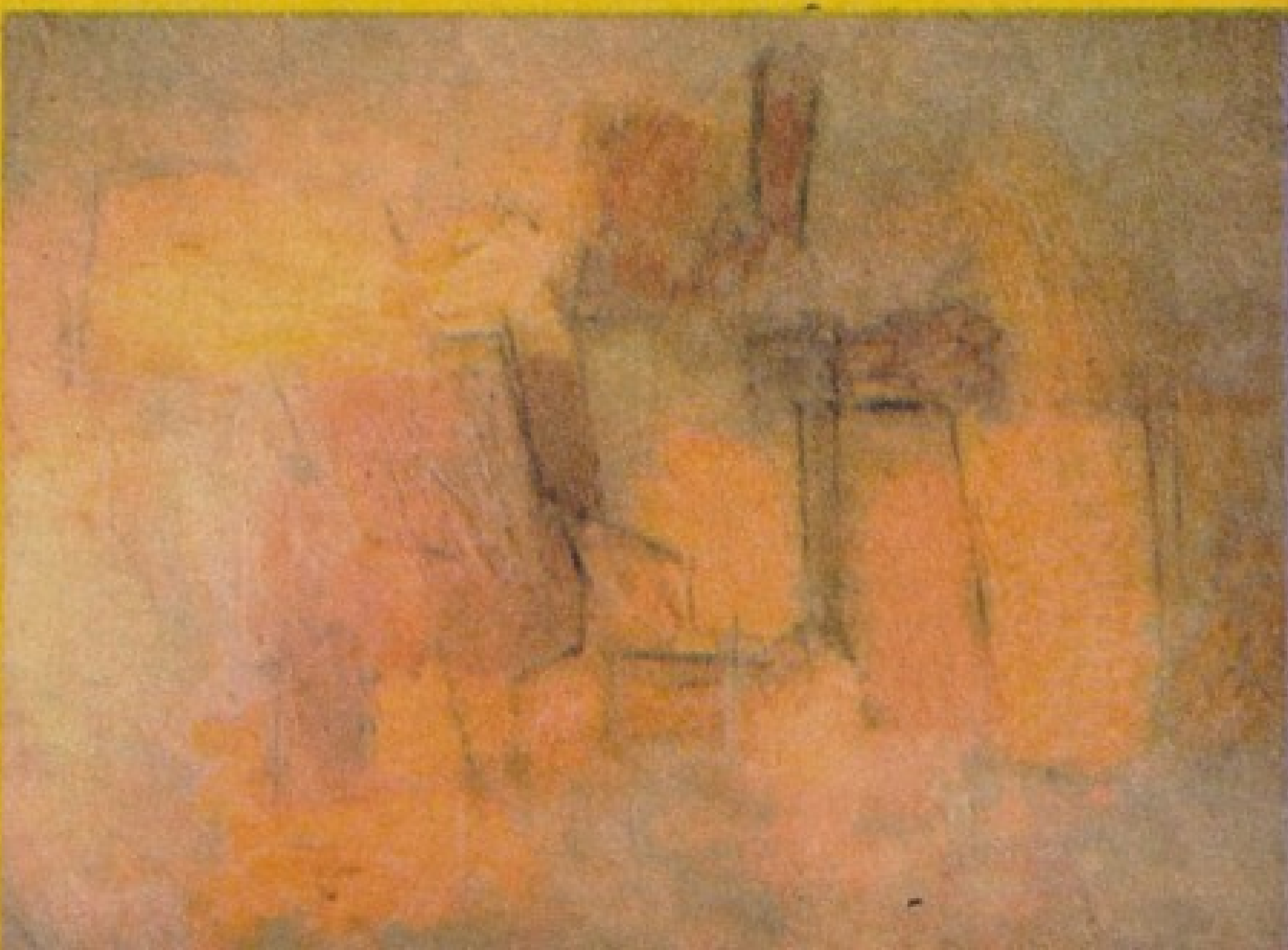

ESEU DESPRE CULOARE

corpus omogen în starea sa de existență estetică, ci doar despre coloriști. Atunci cînd culoarea, această banală noțiune de fizică elementară (oare cine nu a născut curcubeul cu o simplă prismă, în orele de la școală sau acasă ?), intră în dialog intim, acaparator și total, cu un creator autentic, ea se transformă în artă. Din acest moment începe și existența sa distinctă în universul inepuizabil și viu al valorii estetice. Din acest moment, ea se instituie ca problemă reală, devine concept cu statut particular și clar definit, participînd la elaborarea acelui miracol inepuizabil care este tabloul.

Și tot din acest moment se naște și coloristul, „cazul“ unic și ireparabil care își găsește sau nu predecesorii, contemporani sau posibile afinități. Astfel, eseul despre culoare devine unul despre colorist, evanescența generalităților se convertește în certitudinea cazului particular, concret. În această situație, șansa, dar și pericolul deschiderii către infinitul tentant al exemplelor, te obligă la opțiune, iar eu mărturisesc plăcerea de a scrie despre un contemporan al nostru, despre unul din artiștii alături de care străbatem timpul, poate prea indiferenți față de ceea ce înseamnă el în realitate : **Mihai Bandac.**

Într-o virtuală și necesară ierarhie a picturii de culoare, profunzime, sinceritate, rafinament și forță, locul său ar fi în zona fenomenelor simptomatice și solitare, a creatorilor de stil capabili să propună o sinteză inedită sau o reformulare în teritorii ce păreau epuizate. El este, într-un mod paradigmatic pentru cei ce nu se opresc la suprafața lucrurilor, un continuator al tradiției colorismului autohton, sinteză inefabilă de solaritate apollinică și dionisiacă, de elegiacă nostalgie și frust panteism vitalizant. Dar prea personal pentru a se inscrie într-o serie formală anodină și prea orgolios pentru a practica epigonismul confortabil și uneori profitabil, el își investește vocația picturală cu o distinctă și fermă dimensiune prospectivă. propunînd o viziune modernă din perspectiva unor preocupări atemporale pentru culoare, formă, sentiment și logică, Mihai Bandac aduce în pictură o variantă originală a figurativului vecin cu abstracția lirică, clar conturată ca problematică intrinsecă și deschisă tuturor soluțiilor ce decurg din premisa adoptată. Recursul la un precedent figurativ, uneori cu franchețe incorporat în structura compunerii, și prelucrarea lui ulterioară dintr-un unghi ce cuprinde simultan pasiunea pentru culoarea-formă și refuzul analogonului steril, nu reprezintă un truc sau o limită, ci tocmai condiția primară a oricărui proces de abstractizare. Căci, operînd nediferențiat cu noțiunile, s-a ajuns la o rudimentară și periculoasă confuzie între abstracție — deci esențializarea maximă fără pierderea totală a contactului cu sensul stimulului — și informalul sau nonfigurativul ce exclud, cel puțin teoretic, raportarea la un precedent concret. Mihai Bandac pornește de la un pretext, poate de la „ideea de“, de multe ori obsesiv dacă ne gîndim că acesta ar fi peisajul — nu unul anume. Sentimentul în sine îi reține ipostaza ideală, apoi calitatea afectivă intens resimțită de o sensibilitate acută, din care decurge și ulterioara prelucrare cromatică. Pentru că, înainte de a fi o posibilă restituire sau un complement avantajos, pentru el culoarea înseamnă condiția primordială a existenței și singura modalitate de a o transcrie în scara emoției artistice. Poate de aceea opțiunea sa instinctivă, ulterior consolidată prin analiză intelectuală critică, l-a condus către lecția colorismului impresionist. Atent la condiția organică a fenomenului și la consecințele de structură, dincolo de setul locurilor comune tocite, artistul a înțeles că marele merit al acestei tendințe a fost acela de a pune în libertate culoarea pentru toate curentele ce au urmat, de a-i fi redat primatul pictural inalterabil. Firește, pentru cei ce învață culoarea fără a o trăi, sau vor să afle ceva despre impresionism, acesta a însemnat juxtapunere, primatul impresiei, divizionism, incorporarea luminii și atmosferei în culoare etc. etc. Dar fiecare artist al acelui moment a însemnat un caz, fiecare a fost unic în felul său, iar ceea ce au dat ei picturii moderne, indiferent de școală, tendință, program a fost o dimensiune definitorie și nu simple detalii morfologice. Și poate nu ar fi lipsit de interes să ne amintim ultimii **Nuferi** ai lui Monet, atunci cînd exaltăm virtuțile abstracției, artei gestuale, nonfigurativului sau „action-painting“-ului, și noutatea lor vecină cu insolitul. Din această perspectivă teoretică, preferînd concretețea practicii picturale, Mihai Bandac a realizat sinteza originală între autonomia structurilor purtătoare de memorie și cea a culorii redevenite ea însăși.

În fond, Mihai Bandac este un pictor al rostirii esențiale, desigur un artist al dorului și al spațiului originar, cum a fost definit, dar preocupat în primul rînd de instaurarea unui climat expresiv, care să ne conțină, conținîndu-l, ca esență umană și sentiment etnic, dincolo de inerente și necesare particularități de limbaj, asimilate prin osmoza culturilor. Așa se conturează el prin totalitatea creației de pînă acum, cu mai multă pregnanță în ciclul **Anotimpurilor**, tema unei expoziții itinerante în care oamenii din cele mai diferite colțuri ale țării se regăsesc prin fluxul apartenenței la un spațiu unic și unitar, spațiul românesc. Etalare solară și subtilă, rafinată fără sofisticare sau ezoterism, propunînd un artist dar mai ales un univers pictural complex și autentic, expoziția sa a provocat analize și interpretări printre care cea de față se vrea doar una din cele deplin meritate, poate încă insuficiente față de ceea ce pictorul reprezintă pentru noi astăzi.

Prea atenți la personajul Mihai Bandac — el există, fără îndoială, cu bonomia, candoarea și maliția sa — riscăm să trecem pe lîngă o personalitate a timpului nostru, desigur incomodă prin talent, luciditate, perseverență, ratînd șansa dialogului fertil cu unul din contemporanii noștri de superioară calitate. Și astfel am pierde și șansa, într-un fel unică, de a schița un eseu despre culoare și despre unul din aleșii ei.

VIRGIL MOCANU ■

Hobiţa, 1980

tabăra de sculptură „Brâncuşiana"

„În august, zece sculptori au trudit şi zămislit în piatră zece opere de început ale unui viitor muzeu de artă modernă. În pisania dăltuită la vremea vernisajului se spune: În anul 1980, noi am ctitorit prima ediţie a Simpozionului de sculptură — Hobiţa — şi semnează: Alexandru Călinescu-Arghira, Maria Deac, Nicolae Ghiaţă, Iorga Iliopolos, Dumitru Juravle, Mihai Marcu, Ionel Muntean, Sava Stoianov, Sandu Surcel, Florentin Tănăsescu. Cei zece sculptori mulţumesc Comitetului judeţean Gorj al P.C.R. şi Uniunii Artiştilor Plastici pentru generozitatea cu care au pus temeliile acestui nou muzeu de artă contemporană". (Ziarele)

Vom afirma, în cele ce urmează şi vom încerca să susţinem, că întîmplarea petrecută la Hobiţa, în vara anului 1980, nu numai că a fost sub semnul marelui Brâncuşi, dar chiar i se datorează. Amintim pentru aceasta că într-o anchetă făcută la Hobiţa în urmă cu cîţiva ani (1972), scriitorul Paul Anghel nota discuţia următoare cu octogenarul Vasile Brâncuşi, nepot de frate al artistului: „Era prin 1937 (povesteşte Vasile Brâncuşi) şi Brâncuşi venise în sat pe neaşteptate, ca de obicei, cu trăsura din Tîrgu-Jiu. Sosise de la Paris... A stat în gazdă la Maria, nepoata lui, soţia lui Ilie Nicolcioiu... La puţină vreme, ne-am strîns în jurul lui rubedeniile şi cîţiva consăteni care-l cunoşteau. Ne-au mişcat vorbele lui: «Săraci v-am lăsat, săraci vă găsesc». Vorbea cu tristeţe, cu mare amărăciune. «Trebuie să faci ceva pentru noi» — i-am spus. «Trebuie să faci ceva pentru satul din care ai pornit»... Nu l-au surprins vorbele noastre. Ne spunea că se gîndise să facă ceva, un monument care să atragă lumea: «O să vină turiştii aici, o să construiţi hoteluri şi restaurante, satul o să se ridice»..." Şi această poveste cu un anume monument nu este deloc o informaţie fabricată, cum apar atîtea prin satele geniilor, fie că e vorba de Humuleştiul lui Creangă sau de Ipoteştiul lui Eminescu. Despre monument mai vorbesc şi alte mărturii, precum şi corespondenţa lui Constantin Brâncuşi cu fratele său mai mare, Dumitru Brâncuşi, aflată în păstrarea urmaşului acestuia din urmă, inimosul învăţător Mitică Brâncuşi, din Hobiţa.

Din diverse motive, independente de Brâncuşi, şi spre părerea de rău a marelui artist, monumentul nu s-a ridicat. El, care a spus «Nu vom fi niciodată îndeajuns de recunoscători faţă de pămîntul care ne-a dat tot», îşi vede astăzi, în parte, visul împlinit. Ceea ce s-a ctitorit este foarte aproape de gîndurile sale... „O să vină turiştii aici", ...„o să construiţi hoteluri şi restaurante", ...„satul o să se ridice". Tabăra de sculptură

tabăra de sculptură „Brâncușiana"

Omagiu

Coloşilor de piatră ai lui Brâncuşi
Cind le aruncaţi privirile uimite
Sau cind priviţi giganticul urcuş
Spre treptele coloanei infinite

Să nu gindiţi că vreţi să fiţi la fel
Că faceţi din beton o altă Poartă
Puteţi s-o faceţi insă către El
In felul ăsta paşii nu vă poartă

El n-a pus Masă o lespede enormă
Şi scaunele din altă stincă spartă...
Le-a dat muncind concepţie şi formă
Prin gind şi prin migală face artă

Prof. ION BLENDEA
Casa muzeu Brâncuşi, Hobiţa-Gorj.

„Brâncuşiana" este un elogiu adus nu numai lui Brâncuşi, ci şi pămintului binecuvintat ce a scos la iveală asemenea bărbaţi şi asemenea opere.

In imediata apropiere a taberei este Casa memorială. O casă din lemn de stejar greu, parcă cioplit numai din bardă, cu birne imbinate in cruce. Stilpii prispei sint şi ei cioplîţi cu meşteşug, incrustaţi şi răsuciţi, motivele lor amintind pe alocuri de schiţele Coloanei fără sfirşit. Case de acestea, intilnim prin mai toate satele invecinate, fie că e vorba de Peştişani sau de renumitele sate Tismana şi Arcani, incă adevărate muzee de etnografie. La fel şi fintini cu ghizde din lemn sau lespezi pentru morminte găsim peste tot. De bună seamă că acestea sint lucrate cu scule de pietrar sau cioplitor in lemn iscodite de moşii şi strămoşii lui Constantin Brâncuşi. Cu aceleaşi scule, contemporanii noştri locali, cum le spunea poetul şi reporterul Ilie Purcaru, taie in roca munţilor dimprejur. Contemporanii noştri locali, cioplitori in lemn cu greaua bardă sau secure, mai dărimă şi astăzi fagi şi ulmi, frasini şi stejari, dind la iveală, de sub tăişul sculei lor, stilpi de pridvoare, porţi sau cumpene de fintini. Se lucra la fel şi-n vechime, şi acum se lucrează la fel. Ceva s-a schimbat, totuşi...

Despre schimbările din sat, din viaţa oamenilor, s-a mai vorbit şi prilejuri vor mai fi. Schimbarea cea mare petrecută in această vară şi care a tulburat liniştea zăvoiului riului Bistriţa au adus-o artiştii. Şi acum, ca şi pe vremea lui Brâncuşi, indeletnicirea lor este privită cu neincredere. Chiar şi la auzul unor vorbe de felul acesta, „da' ce le-a venit, ce i-a apucat", cei zece artişti au zimbit şi au mers mai departe, văzindu-şi de treburile lor. O anchetă pe care am făcut-o la Hobiţa la sfirşitul taberei printre sculptori a arătat, printre altele, că fiecare artist a trecut măcar cu gindul prin moştenirea lăsată de părintele sculpturii moderne, cum este recunoscut Brâncuşi de toată lumea. Citeva mărturisiri : „Mă gindesc, ca artist sculptor, că avem in spate un lucru măreţ — un Brâncuşi, şi asta te indeamnă să nu glumeşti cu tine insuţi. Oricum, apropierea de Brâncuşi nu inseamnă că nu ne-am gindit şi la altceva." **(Sava Stoianov)** ; „Drumul deschis de Brâncuşi nu mai e un drum inchis. Hobiţa lui Brâncuşi e cunoscută şi bătută de toată lumea. Fericită soartă pentru acest muzeu." **(Florentin Tănăsescu)** ; „La prima ediţie a taberei naţionale «Brâncuşiana», ca şi alţi colegi ai mei, mi-am dorit să-l omagiez pe Brâncuşi. Dacă am reuşit sau nu, asta se poate vedea privind lucrarea mea." **(Ionel Muntean)** ; „Lucrarea mea «Prometeu» s-a dorit un omagiu adus indrăznelii umane, un omagiu lui Brâncuşi. Dealtfel, după părerea mea, Brâncuşi este pentru epoca modernă un Icar sau un Prometeu, ca simbol eu inţelegind in cele două denumiri, de fapt, acelaşi lucru." **(Sandu Surcel)** ; „Ceea ce am lăsat aici, la Hobiţa, este semnul nostru de recunoştinţă pentru marele Brâncuşi. Cele zece lucrări vor constitui, peste ani, temelia unui muzeu. Lucrările sint dăruite ţării şi atrag atenţia că nu-i un slogan dacă spun că le dăruim epocii umaniste pe care o trăim." **(Alexandru Călinescu-Arghira**, conducătorul primei ediţii a taberei naţionale de sculptură de la Hobiţa) ; „Avem satisfacţia că s-a realizat ediţia de inceput a Simpozionului de sculptură Hobiţa — 1980, avem sentimentul unei munci implinite. Oamenii locului — am observat — simt că le vine acasă un lucru serios, nişte valori pe care cu timpul o să şi le apropie şi o să le respecte." **(Dumitru Juravle)** ; „Am muncit din răsputeri la «Ctitor» — lucrarea mea de la Hobiţa —, neuitind nici un moment cuvintele Maestrului : «Să creezi ca un dumnezeu, să fii liber ca un rege şi să munceşti ca un sclav». Am vrut, in mod deosebit, să aduc un omagiu şi etapei constructive din ţara noastră." **(Maria Deac)**.

Desigur, lucrările aparţin in intregime autorilor, au o singură legătură cu capodoperele brâncuşiene : ele sint expresia unui inalt omagiu transpus in piatră, adus marelui Brâncuşi. Lingă acestea vor veni şi lucrările generaţiilor de artişti ce se vor perinda anual pe la Hobiţa.

ION PREDOŞANU ■

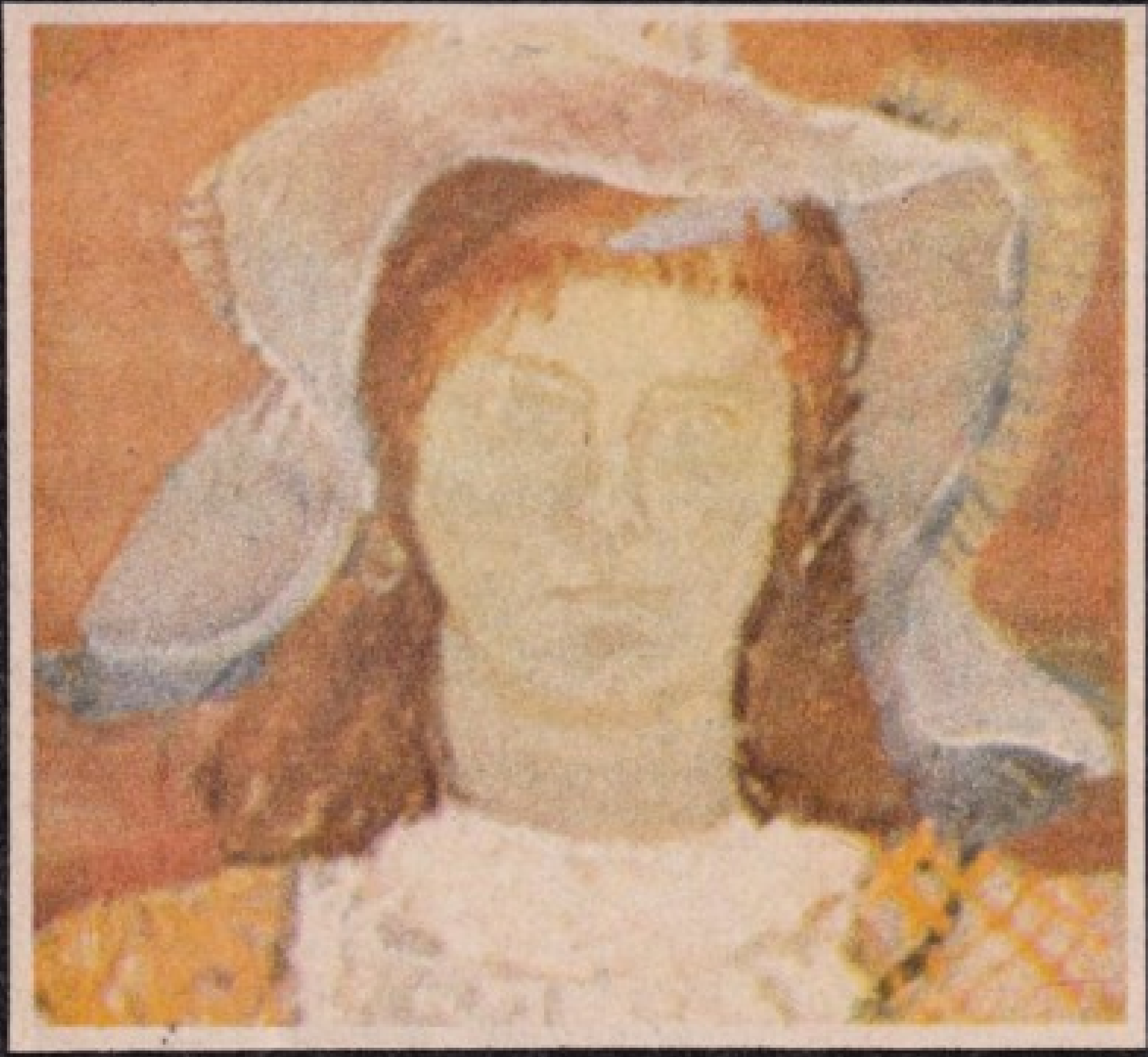

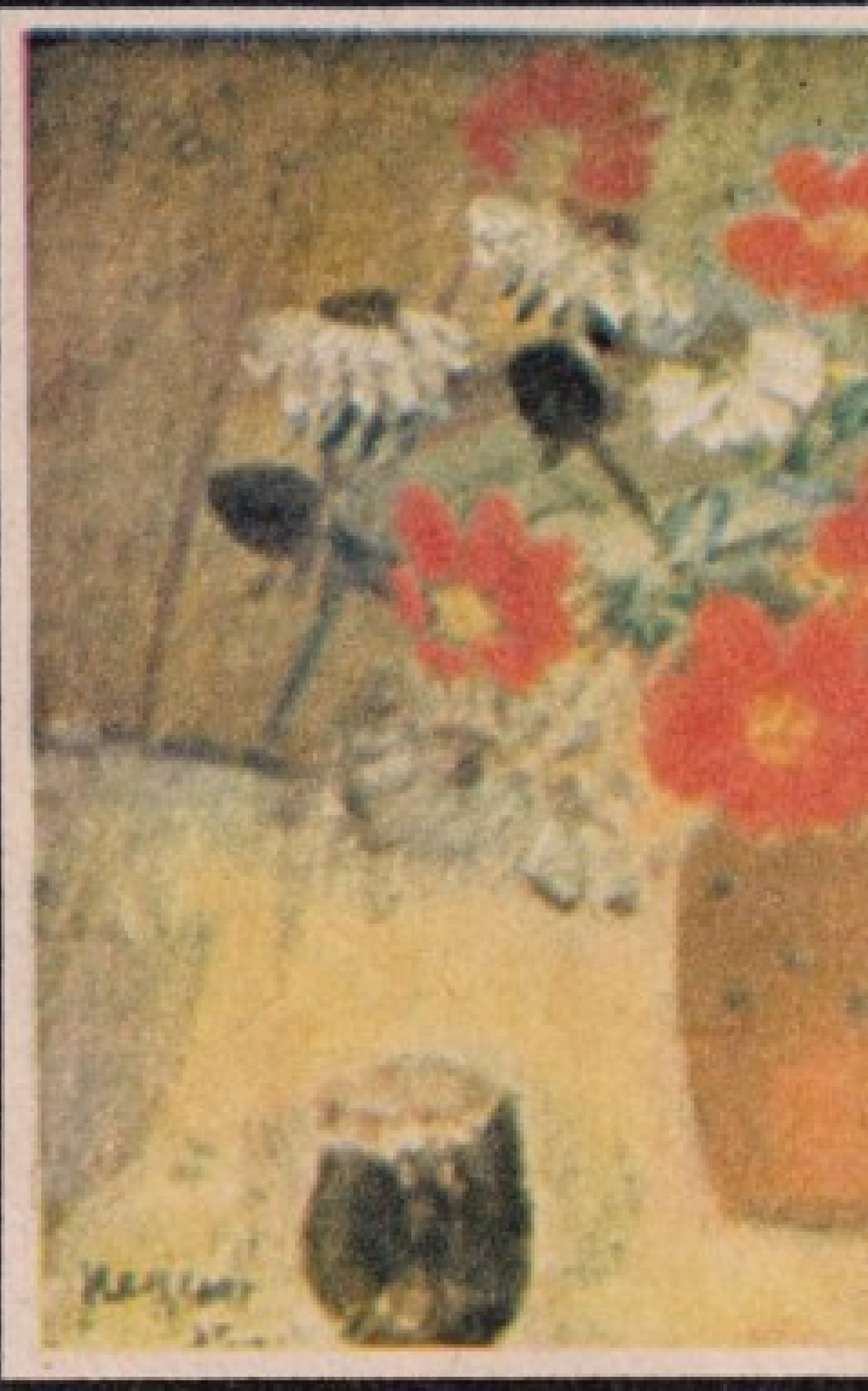

UN ALES:

ION POPESCU-NEGRENI

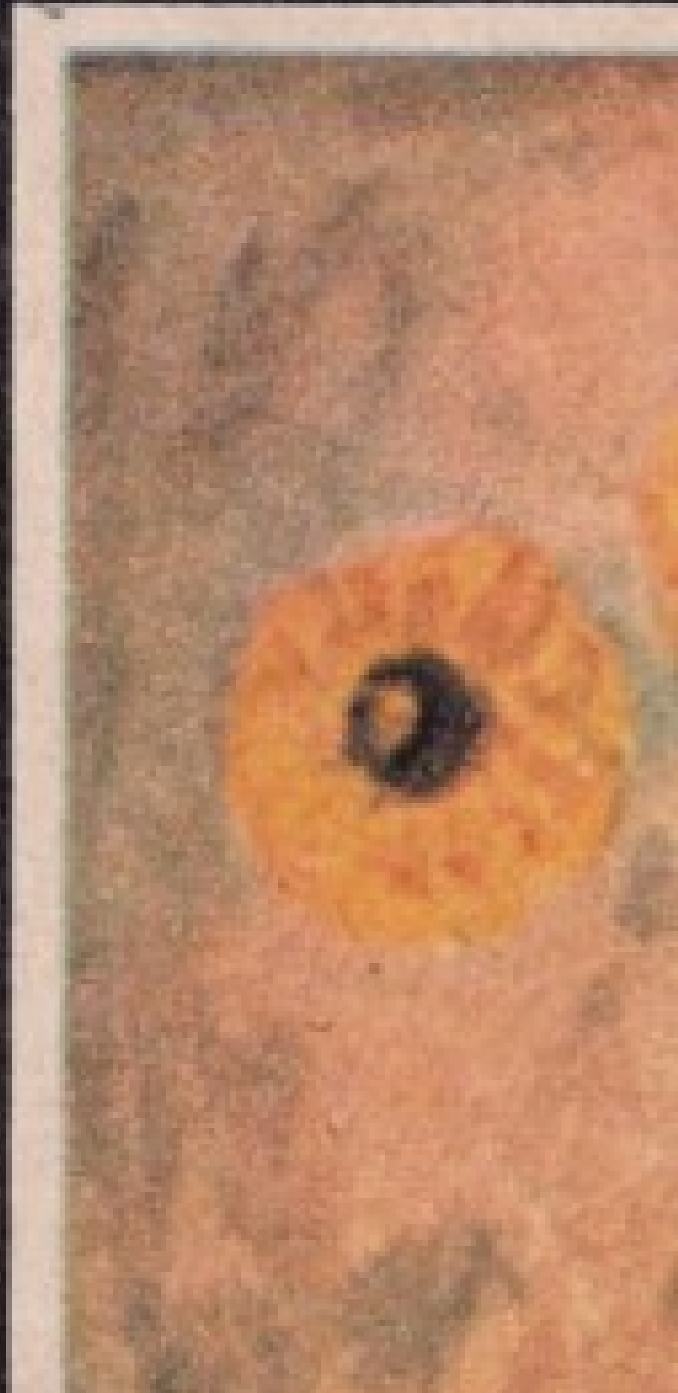

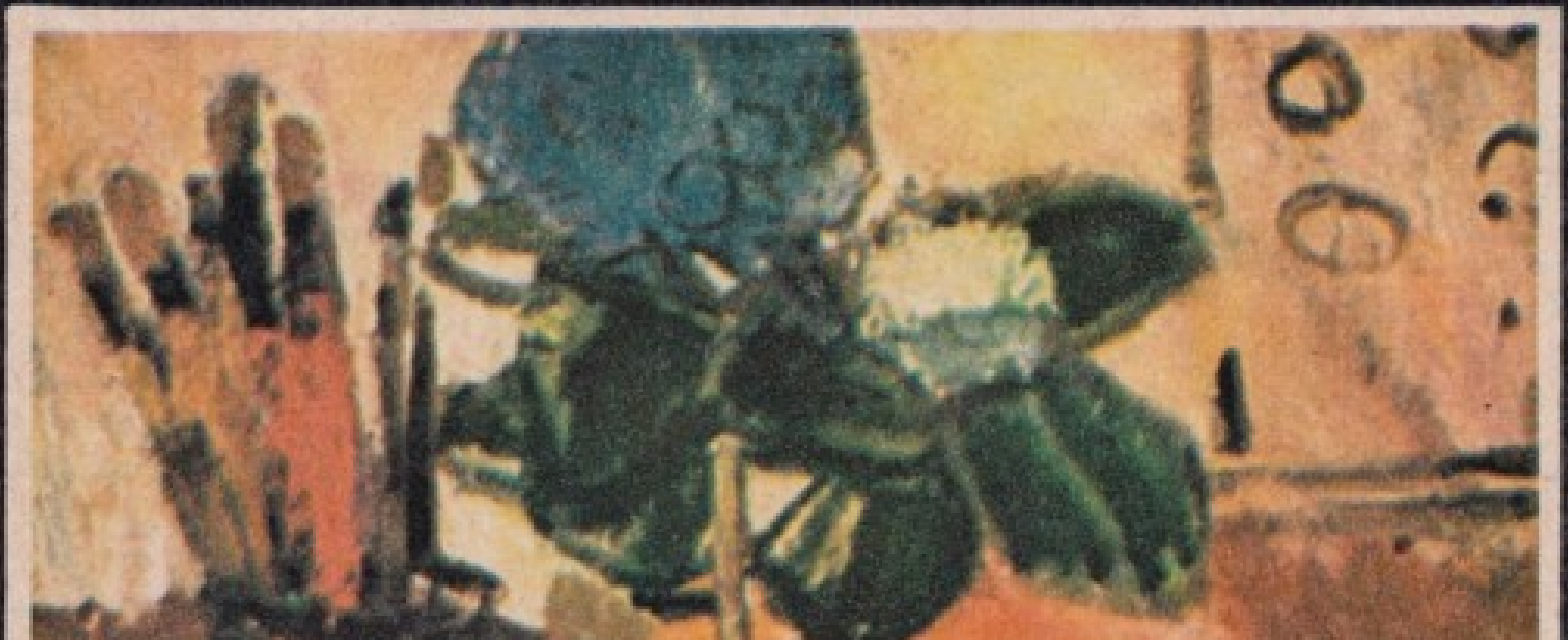

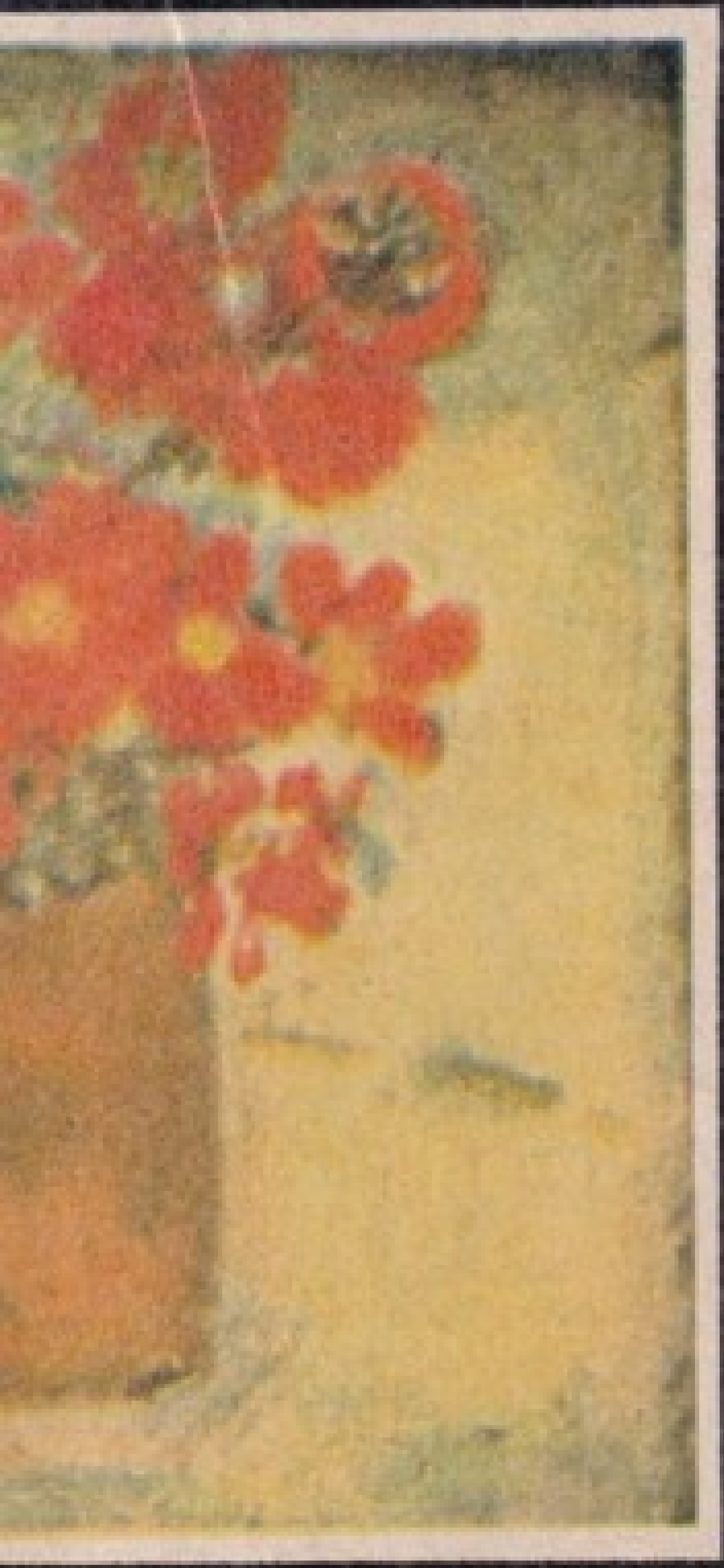

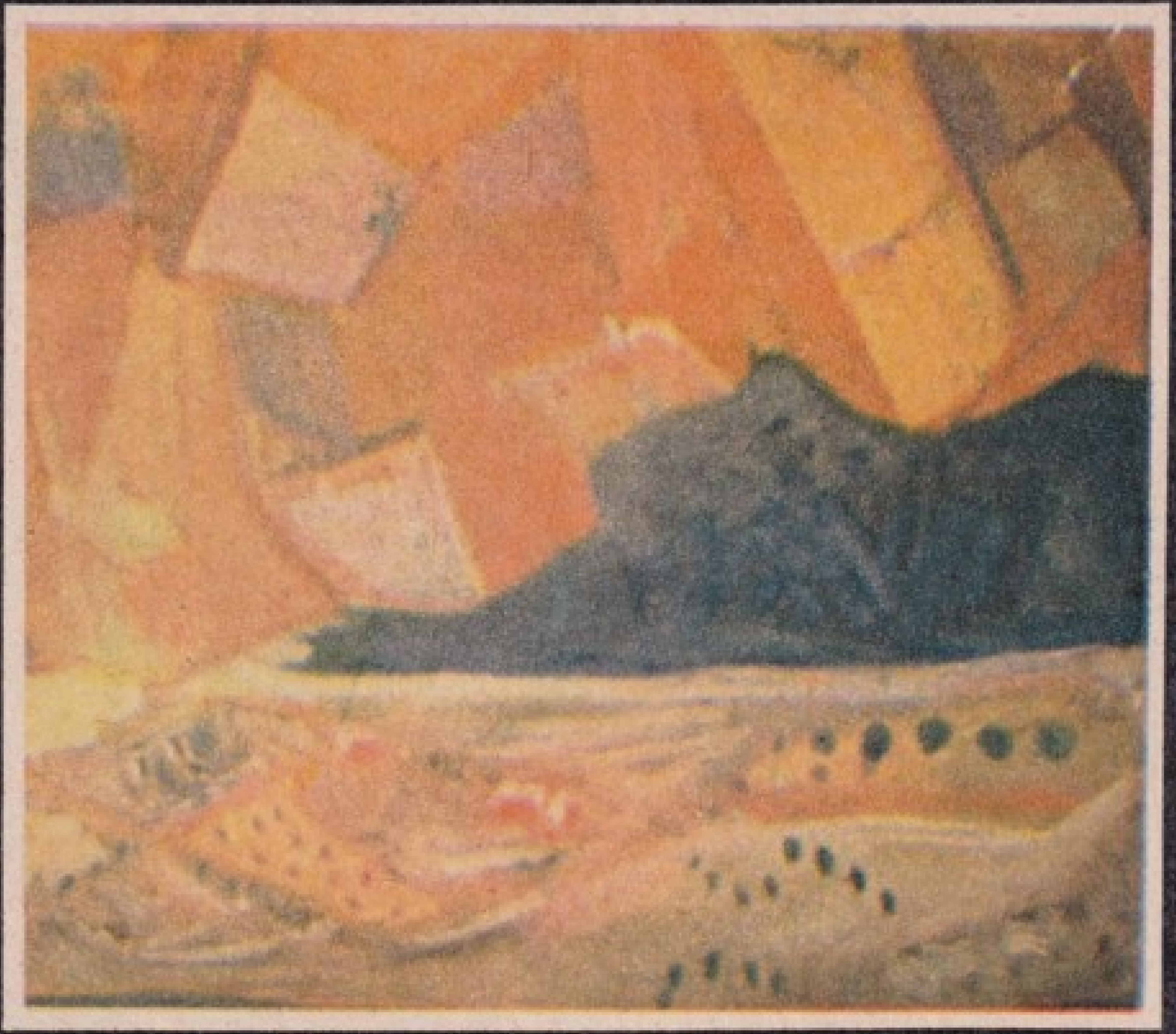

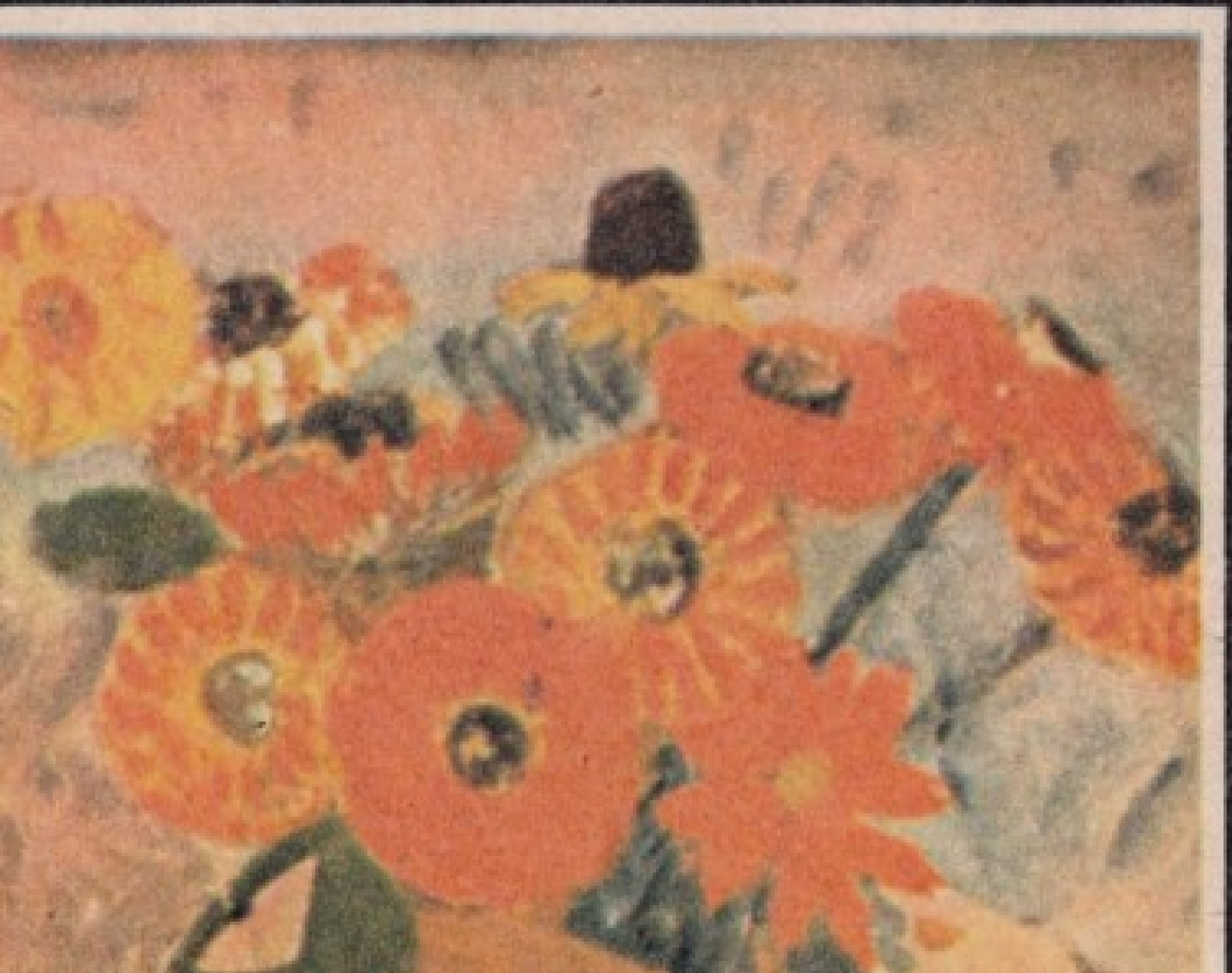

Un mare talent, dublat de o înaltă ținută morală... La Otopeni sau pe undeva prin Floreasca, Ion Popescu-Negreni trăiește și pictează atent la vuietul acestei lumi doar atît cît să-l poată zidi în creație durabilă. Și credem că nu se poate concepe o împlinire de destin mai superbă, cît timp mai există putere în noi să investim o pictură cu valoarea unui contract cu destinul...

Pictura lui Ion Popescu-Negreni vine spre noi de foarte departe și de demult. Trecutul pe care-l încorporează conferă creatorului ei dreptul de a se înscrie într-o tradiție nestinsă chiar și cînd flacăra ei s-a cerut adăpostită de vînturi potrivnice, de neclintit prin răstălmăcire și, mai devreme sau mai tîrziu, neinvinsă. Și întîlnirea cu lumea acestor culori rămîne întruna și stranie și tonică: ca și cum ceva din Andreescu și-ar fi supraviețuit sieși, într-o nouă statură, ca și cum ceva din Luchian s-ar fi reîntors la Moinești sau la Brebu, pe aripa unei aspirații noi, ca și cum, amăgiți de un capriciu de înțeles al memoriei, laolaltă cu nisipul adunat din mulțimea clepsidrelor sparte, ne-am îndemna să turnăm nădejdi noi într-o nouă clepsidră.

MIHAI PELIN ■

REMEMBER

1886 —
Coana Chiriţa la Iaşi

Teatrul Naţional din Bucureşti reia, la 23 octombrie 1886, piesa **Coana Chiriţa la Iaşi** de Vasile Alecsandri. La spectacol asistă şi autorul, care a doua zi scrie unui prieten: „Am revăzut aseară pe bietul Millo (Matei) în **Kiriţa la Iaşi** şi mărturisesc că am fost uimit de a vedea succesul acestei piese care s-a reprezentat pentru întiia oară în 1844. Cită suvenire de tinereţe a depăşit în mine acest tablou al societăţii noastre de acum o jumătate de secol! Bietul Millo, îmbătrînit, slăbănogit, a jucat cu multă vervă, deşi nu-l mai ajută glasul. Publicul a rîs ca şi cel din 1844 şi, zărindu-mă în loje — pe care Kiriţa o numea lojniţă — după ce l-a rechemat pe Millo, a strigat autorul. Am fost obligat iar a mă prezenţa pe scenă. Cum trece vremea!".

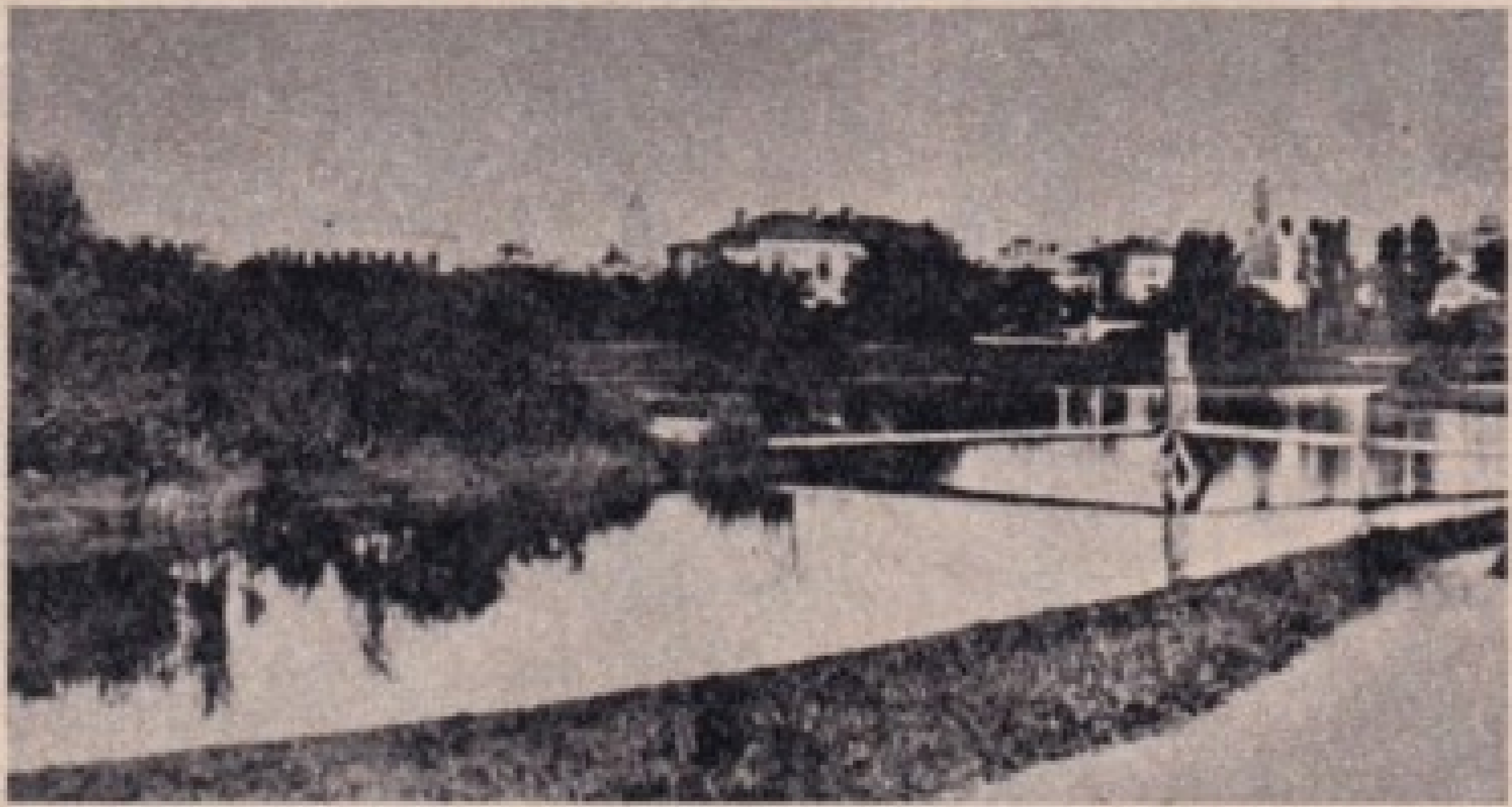

1884 —
Apa Cişmigiului

După cum vedem din această fotografie — realizată la 1857 — Cişmigiul arăta destul de bine la jumătatea secolului trecut. Avea însă un neajuns, care nu apare în imagine: apele lacului său constituiau un permanent pericol pentru sănătatea publică. Erau aşa-zise ape stătute, în care putrezeau vegetaţiile. La 1 septembrie 1884 revista **Analele Medicale Române** aduce o ştire îmbucurătoare: „În curînd vom vedea apa infectă din lacul Cişmigiu scurgîndu-se în Dîmboviţa, spre a face loc lucrărilor de însănătoşire a acestei grădini atît de insalubră în centrul Capitalei". Cişmigiul împlinea atunci două decenii de existenţă, avusese anii săi de strălucire, dar ajunsese, într-adevăr, un pericol, fiind neglijat de edilii respectivi. În anul următor au fost executate lucrările proiectate şi Cişmigiul şi-a recăpătat strălucirea sa.

Moda

Semnată de
Elisabeta
Köllő Balaieş

Prezentării noastre generale a modei acestui an adăugăm şi cîteva creaţii vestimentare făcute de mîna şi imaginaţia unei artiste. Este vorba de rochiile Elisabetei Köllő Balaeş, ce au fost expuse în vara anului trecut într-o expoziţie personală găzduită de „Galeria Cenaclu" aflată pe o stradelă a Capitalei, de un farmec deosebit, Hanul cu Tei. Este locul unde artiştii plastici : pictori, ceramişti, graficieni etc. îşi expun spre vînzare, în magazine specializate, produsul muncii şi artei lor.

Aici, Elisabeta Köllő Balaeş şi-a demonstrat priceperea şi bunul gust. Rochiile executate din pînză topită au păstrat linia tubulară, atît de în vogă, au păstrat linia rochiilor vaporoase susţinute doar de bretele subţiri, subliniind, o dată în plus, imaterialitatea lor aparentă. Transparenţa pînzei topite marchează şi mai mult destinaţia modelelor, potrivite purtării în sezonul estival.

Să remarcăm şi să reţinem acest nume, ţinînd cont că la magazinele Fondului plastic bunul gust îşi are casă bună, şi unde vom da, desigur, şi de creaţiile vestimentare ale Elisabetei Balaeş. Expoziţia de anul trecut nu a făcut decît o prezentare a creatoarei şi s-a constituit într-o adevărată carte de vizită de care vom ţine seamă. Priviţi cîteva din modelele alese de colega noastră Elena Ghera pentru dumneavoastră.

CORNELIA B. ■

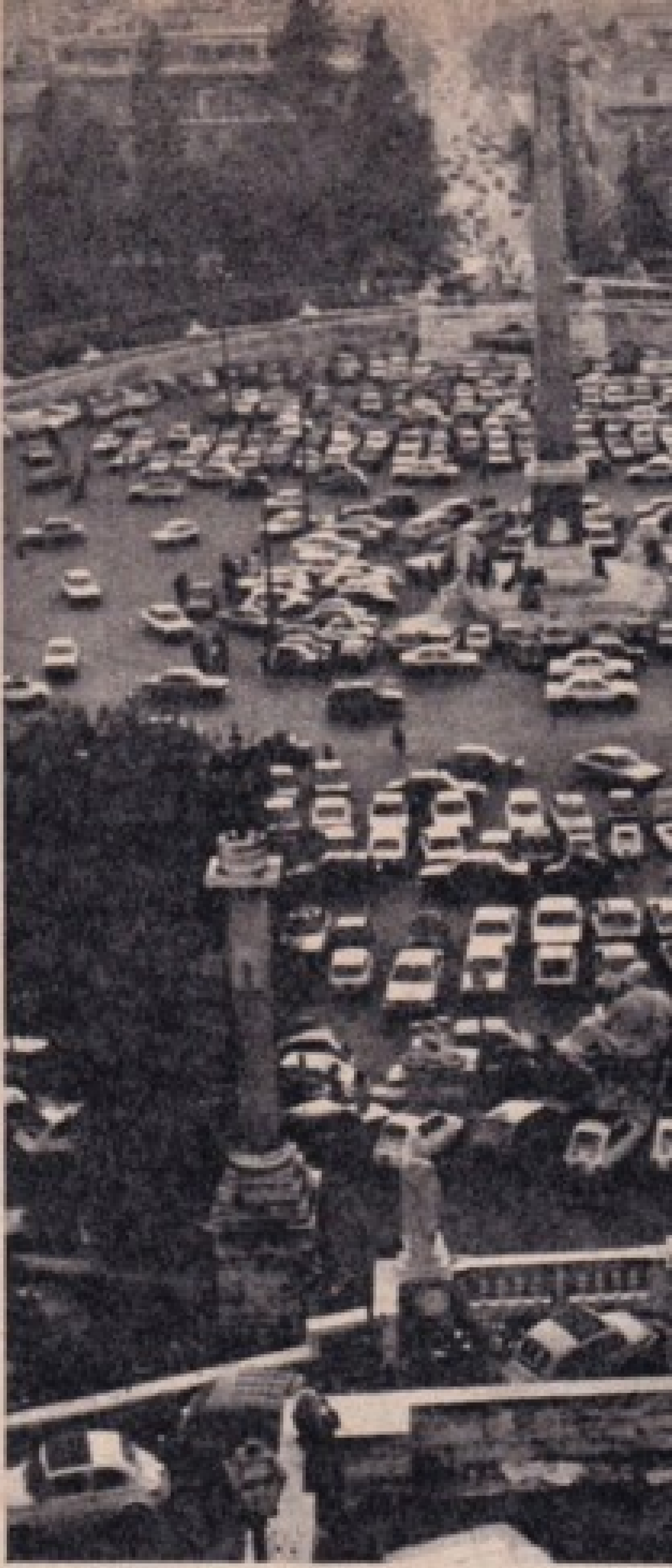

Fotoreporter la ROMA

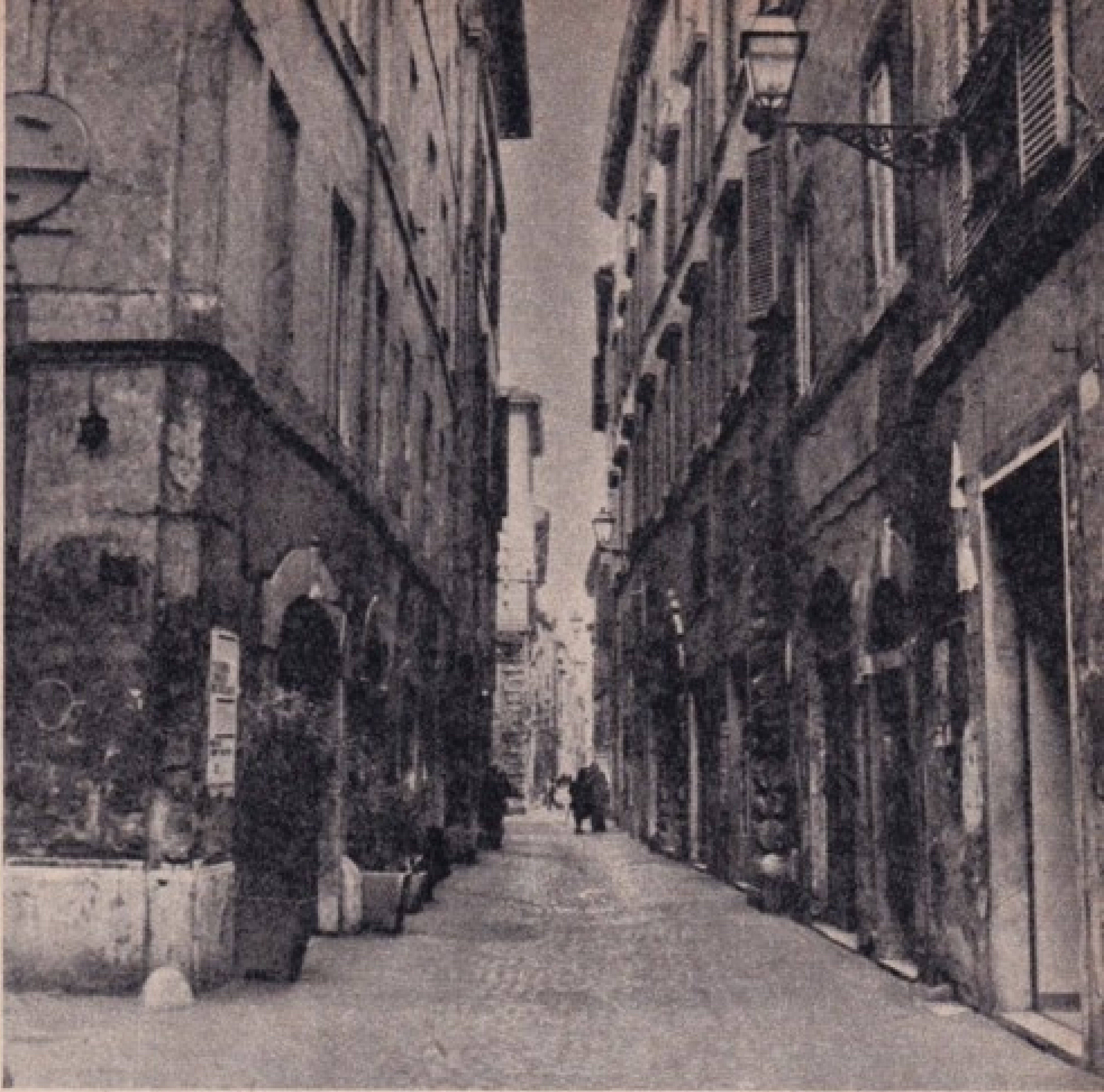

În Piața Navona, liniștea parcă își are un cuib al ei, permanent. Aici, parcă toți noii veniți vorbesc in șoaptă. Peste cumințenia acestui loc, mi-am făcut și eu intr-o dimineață mohorită rondul, tăcut, cu gindul la ansamblul sculptural al lui Brâncuși de la Tirgu Jiu. Mi-am adus aminte că in urmă cu cițiva ani, cind mă aflam in fața masei tăcerii am văzut niște americani intinși pe jos, lingă scaunele lui Brâncuși, tăcuți și ginditori. Atunci mi-am dat seama ce putere magică poate avea asupra noastră o moștenire de artă. Tăcut, cum spuneam, am inceput să fotografiez fiecare detaliu de sculptură, fiecare colț de casă, fiecare perete cărămiziu al clădirilor ce viețuiesc in apropierea și in jurul Pieței Navona. In acel moment mi-am dorit o doină peste sufletul meu, rămas acasă, aproape de stincile ce străjuiesc Valea Putnei, din Vrancea. Am ascultat mersul fiecărui porumbel peste nesațul meu de a privi și de a mă bucura de această splendoare plămădită de mintea, de sufletul și de miinile omului. Atunci, intr-un dans imaginar, am adus lingă mine pe toți ai mei de acasă, pentru a ne putea bucura de acest ospăț spiritual. Ar fi nedrept să uit de Fontana di Trevi, de Catedrala San Giovani, de Santa Maria in Aracoli, de Compidoliu, Teatro Marcello, Arcul lui Constantin, de Basilica Santa Maria Maggiore, Piața Spaniei, de Pantheon, de atitea și atitea statui și poduri.

EMANUEL TÂNJALĂ ■

Sint de fapt trei Samarkanduri in unul singur. Este, mai intii, Samarkandul modern, cu blocuri de locuinţe inalte, cu edificii administrative somptuoase, străzi largi, cu şcoli, universitate, institute de cercetări, cinematografe, hoteluri, cu intreprinderi industriale şi magazine. Există apoi partea veche a oraşului, datind de la sfirşitul secolului trecut şi inceputul secolului nostru. Aspeci paşnic, de tirg oriental, cu case mici, avind, mai toate, grădini, cu uliţe strimbe şi inguste, străjuite de arbori, duzi, tei, salcimi, oţetari. Şi mai există, in sfirşit, in Samarkand, oraşul-muzeu, cu edificii monumentale, construite cu cinci-şase veacuri in urmă, cind aici se afla capitala marelui imperiu mongol al lui Timur Lenk, zis şi Tamerlan, şi Şchiopul de Fier, şi Spaima Răsăritului şi Apusului.

Avind drept ghid un coleg de breaslă din localitate, m-am indreptat spre necropola Şahi-Zinda, alcătuită din unsprezece mausolee construite in cursul veacurilor al XIV-lea şi al XV-lea. În unele din cele mai vechi zidiri sint ingropate rudele apropiate ale lui Timur, intre care soţia Tuman-Aka şi sora Şirin-Bika-Aka. La capătul unei uşi măiestrit sculptate, se află cel mai vechi ansamblu al necropolei Şahi-Zinda — mausoleul lui Kussam Ibn-Abbas, cel care a propovăduit şi împămintenit islamul in Samarkand, după cucerirea oraşului de către arabi. Declarat, pentru aceste prestaţii, sfint, Kussam este eroul unei legende pe care obligatoriu o află orice vizitator al necropolei. La sfirşitul ultimei sale predici, propovăduitorul şi-a luat cu propriile lui miini capul de pe umeri, l-a pus la subţioară şi, astfel echipat, a plecat şi s-a ascuns intr-o peşteră, unde trăieşte şi astăzi. De aici şi denumirea de „Şahi-Zinda“, care înseamnă „Împăratul Viu“.

Legendele Samarka

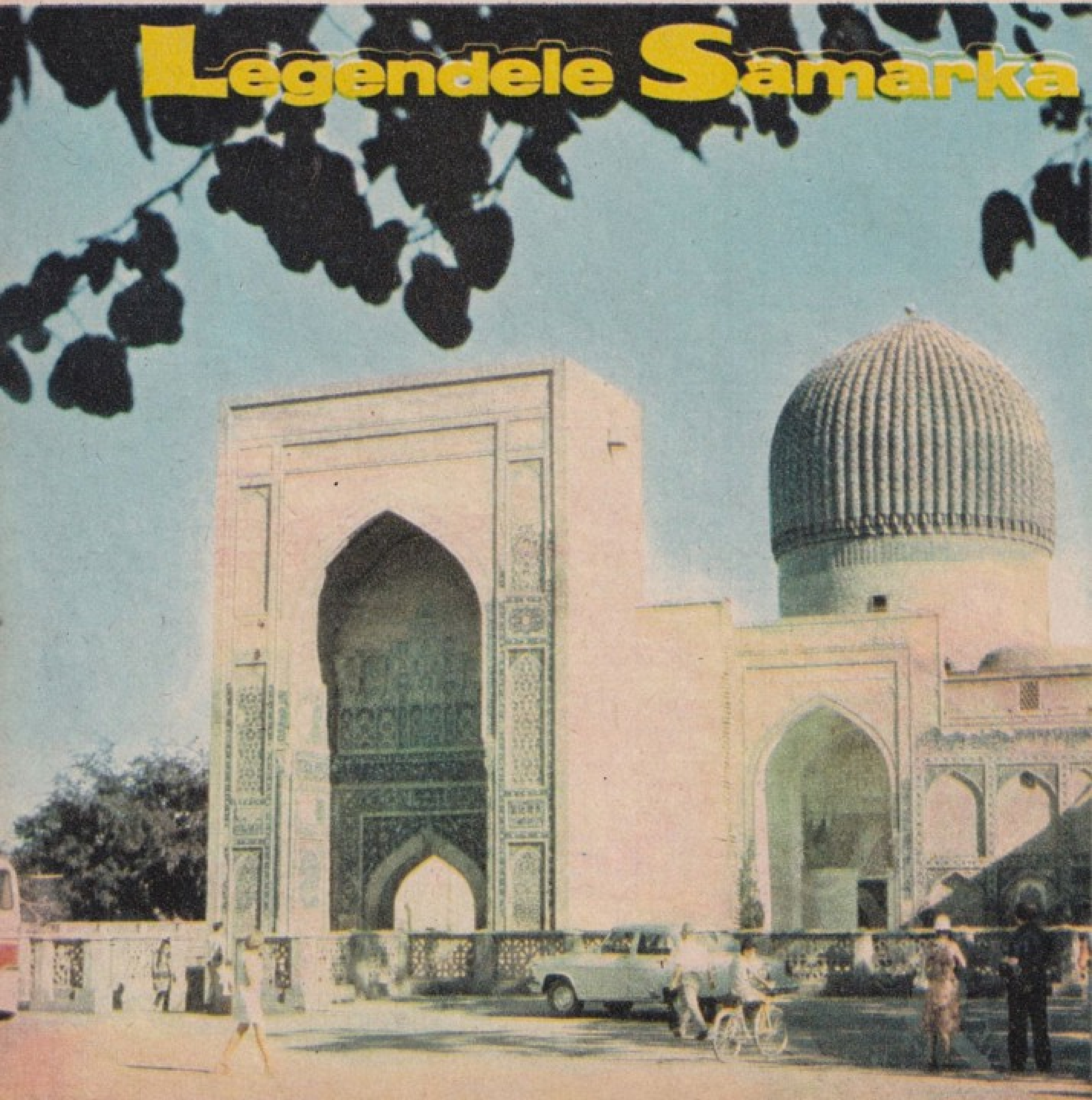

Străbătind galeria care leagă cele unsprezece mausolee între ele, ai impresia că înaintezi pe o străduță dintr-un oraş răsăritean. Dar liniştea aproape totală şi, mai ales, iarba care izbuteşte să țişnească din piatră acolo unde te aştepți mai puțin iți aduc permanent aminte că te afli totuşi într-un cimitir. Manifestind o grijă deosebită pentru conservarea tuturor componentelor necropolei (unele elemente au fost cu multă finețe restaurate), factorii responsabili s-au priceput să amenajeze astfel intregul ansamblu incit, pe de o parte, impresia de cimitir să nu se estompeze cu totul şi, pe de altă parte, să se pună cit mai bine in valoare moştenirea de artă prezentă aici. La Şahi-Zinda intilnim mostre ale ceramicii decorative fără egal.

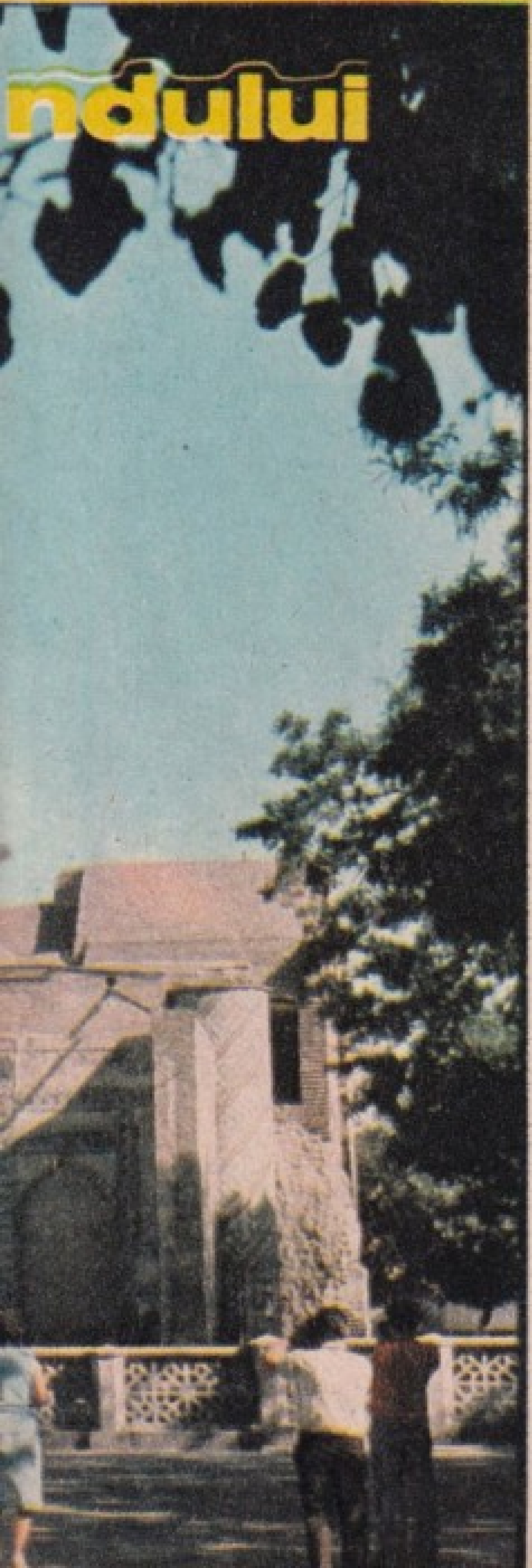

Mauzoleul Gur-Emir, în care se află mormîntul lui Timur Lenk şi al lui Ulugbek
(Foto A.P.N.)

Ne indreptăm apoi paşii către mausoleul Guri-Emir, cea mai bine păstrată construcție din vremea lui Timur. Monument de arhitectură de o deosebită frumusețe, vestit mai ales prin cupola sa, pe care poeții o mingiiau comparind-o cu o boltă de peruzea. Guri-Emir este vestită şi prin faptul că aici se află mormintul lui Timur insuşi. Singerosul stăpinitor al imperiului mongol a pus să se construiască acest mausoleu pentru a inmorminta in el pe nepotul său favorit, Muhammed Sultan, fără să bĕnuiască atunci că peste puțină vreme se va muta el insuşi aici, pe vecie. În afară de Tamerlan şi de Muhammed, aici mai sint inmormintați doi fii ai monarhului, Şah-Ruh şi Miran-Şah şi vestitul invățat Ulugbek.

De numele mausoleului Guri-Emir (in traducere „Mormintul Emirului"), se leagă o palpitantă aventură arheologică : deschiderea mormintului lui Timur şi al lui Ulugbek. Savanții voiau să verifice dacă rămăşițele pămintești ale celor două ilustre personalități se află sau nu in mormintele care le poartă numele, pentru că relatările cronicilor erau contradictorii. Unul din autori, de pildă, afirma categoric : „Şah-Ruh, fiul lui Timur, aflind de moartea tatălui său, a venit in grabă din Herat la Samarkand, a scos corpul din sarcofagul de marmură şi l-a dus într-un loc necunoscut". Îndoieli existau şi cu privire la Ulugbek. Se află oasele lui in mormint ? Dacă da, atunci a fost sau nu ucis prin decapitare, de către un ucigaş plătit, aşa cum scriu cronicile vremii ?

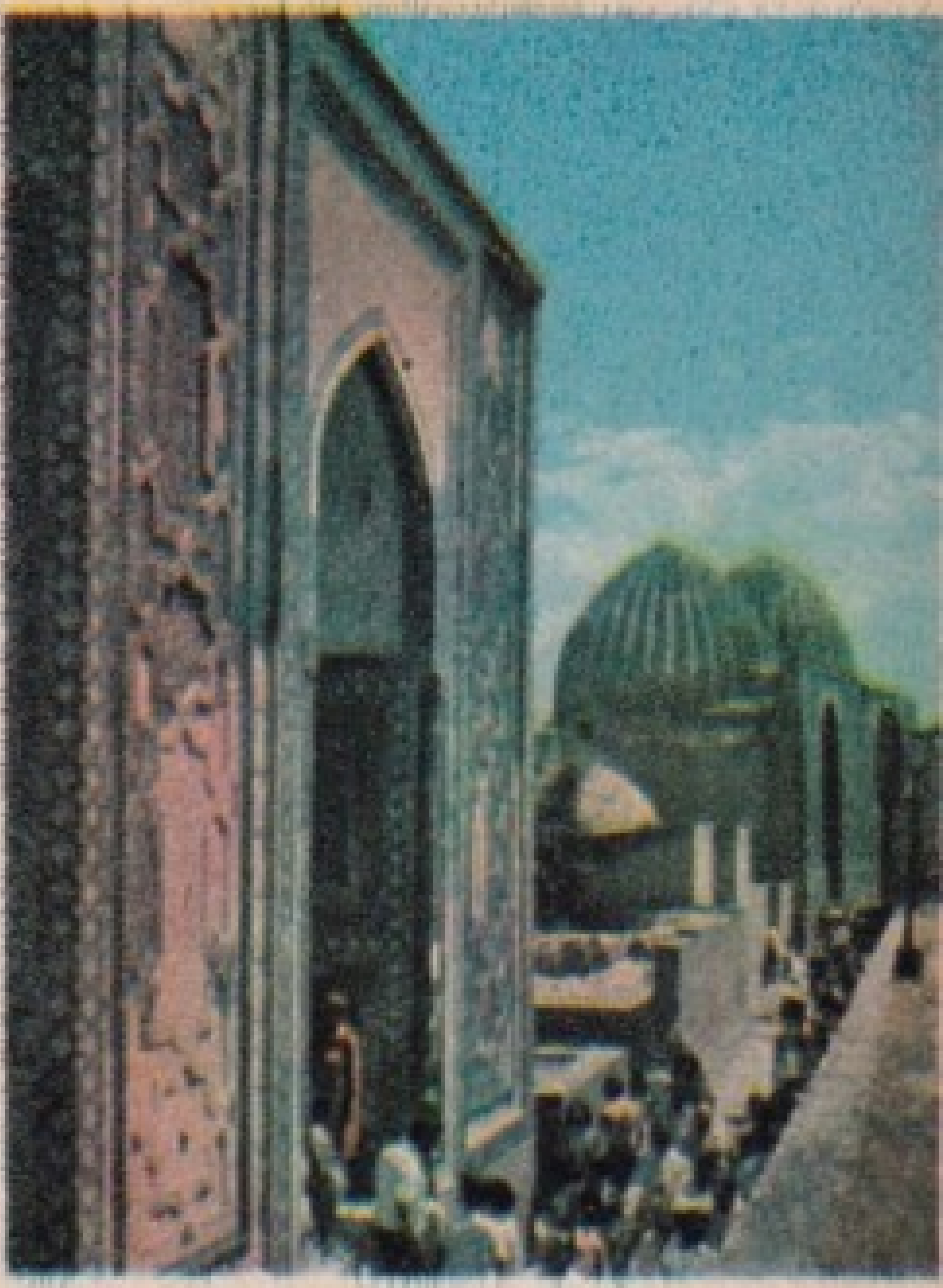

Citeva din mauzoleele necropolei Şahi-Zinda, construite in secolele XIV—XV

Iată, după reportajul apărut in iunie 1941 in ziarul *Pravda Vostoka*, citeva aspecte din timpul deshumărilor. Primul a fost deschis mormintul lui Timur. După ce a fost dată la o parte piatra de aproape 4 tone, s-a văzut că în spațiosul sarcofag de marmură se află... un sicriu de lemn, grosolan geluit şi imbinat. Mirare printre cei prezenți, intrucit ştiau că pe vremea lui Tamerlan musulmanii drept credincioşi erau ingropați înveliți doar in lințoliu. Cineva işi aduce însă aminte că Timur a murit la 500 de kilometri de Samarkand, in apropierea oraşului Otrara ; in astfel de imprejurări, corpul decedaților era transportat la locul de ingropăciune cu cămilele, în sicriu sau intr-o ladă de lemn. Dar, nu cumva sicriul este gol ? Se ridică capacul. Toți respiră uşurați : în sicriu se află un schelet care este cu siguranță al „Spaimei Răsăritului şi Apusului". Academicianul M. M. Gherasimov ia cu atenție din coşciug țeasta răposatului de-acum şase veacuri şi-o arată celor prezenți. Apoi, pentru a opri procesul de degradare a oaselor craniului, acestea sint imediat introduse într-un vas cu ceară topită. (Ulterior, folosind craniile timurizilor, profesorul Gherasimov a izbutit să le reconstituie chipurile).

Aceleaşi emoții incearcă grupul de oameni de ştiință şi în fața mormintului lui Ulugbek. Oare oasele marelui astronom şi om politic

Legendele Samarkandului

se află realmente acolo ? Fiindcă fanaticii religioși care au pus la cale moartea lui se lăudau că nu dau pace victimelor lor nici în mormînt. Se știe că fiul lui Ulugbek, care l-a dat pe celebrul său tată pe mîna mulelor și muftiilor reacționari, aflînd, pe cînd se găsea în hagialic la Mecca, de tragica dispariție a savantului, nici măcar nu s-a interesat ce s-a făcut cu corpul decapitat al celui ucis. Ulugbek a fost îngropat pe furiș în cimitirul localității unde fusese omorît mișelește, cu o lovitură de sabie, pe care asasinul plătit i-a aplicat-o atît de năpraznic, încît, după cum glăsuiește letopisețul, capul a fost proiectat în colțul opus al curții. Abia mai tîrziu, după domnia paricidului, corpul lui Ulugbek a fost adus și înmormîntat la Guri-Emir. Și iarăși întrebări nerostite printre istoricii și arheologii prezenți. Vor găsi rămășițele lui Ulugbek ? Cu sau fără țeastă ? Pentru că ucigașul putea să ia cu sine capul victimei. Încă puțin și piatra este dată la o parte. Toți se îngrămădesc să vadă ce se află în mormînt. Da, oasele marelui învățat se află acolo. Căpățîna este așezată pe o perniță de argilă, atașată cu grijă oaselor umerilor, avînd doar o mică deplasare spre stînga. Un reputat antropolog examinează imediat rămășițele. Datele din cronici se confirmă : vertebra gîtului era secționată de parcă fusese folosit un brici.

Toate acestea îmi vin în minte admirînd neasemuita „cupolă de peruzea". Cîtă istorie acoperă ea, fie și numai prin adăpostirea celor două morminte ! Și, în același timp, cît geniu uman închide în zidurile sale acest monument excepțional !

Dar timpul presează și iată-ne la ruinele vechii moschei Bibi Hanim. Ca și în cazul necropolei Șahi-Zinda, numele vine tot de la o legendă, care aduce cu cea a Meșterului Manole. În timp ce Timur era plecat în una din numeroasele sale expediții, soția lui, frumoasa Bibi Hanim, dorind să-i facă o surpriză plăcută, adună meșteri și-i pune să ridice o moschee. Cu toate că împărăteasa cobora în fiecare zi în mijlocul constructorilor, pentru a-i zori la treabă, lucrul înainta greu. A reieșit că șeful grupului de constructori trăgea dinadins de timp, ca să poată s-o vadă cît mai des pe stăpînă, care-i căzuse cu tronc. Între cei doi a avut atunci un schimb de cuvinte de toată frumusețea, în dulcele stil oriental, înflorit și de mare plasticitate, simplu și neapărat pilduitor, în cursul căruia s-a dat, implicit, și o nesofisticată dar foarte convingătoare definiție a dragostei. La un moment dat, în fața insistențelor zidarului, împărăteasa i-a spus : „De ce te uiți mereu numai la mine ? În jurul meu am atîtea roabe și multe dintre ele nu sînt mai prejos ca mine în frumusețe. Alege pe oricare dintre ele și ți-o voi dărui. Iată, privește aceste ouă încondeiate, ele sînt de culori diferite și cu desene diferite, nici unul nu seamănă cu altul ; dacă însă le spargi și le curăți de coajă, toate sînt la fel. Așa sîntem și noi, femeile". Tînărul nu s-a dat bătut și a replicat : „Iată două pocaluri absolut la fel. Pe unul îl umplu cu apă, pe celălalt cu vin alb. Și acuma ele seamănă perfect unul cu altul, nu le poți deosebi, dar dacă îmi voi apropia buzele de ele, unul mă va îndumnezei printr-un foc mistuitor, iar pe celălalt nici nu-l voi simți. Așa e și cu dragostea".

Cum zvonurile despre o apropiată întoarcere a lui Tamerlan se întețeau, frumoasa doamnă este nevoită să accepte propunerea meșterului înamorat : pentru a termina zidirea pînă la venirea monarhului, să-l lase pe meșter, ca plată, s-o sărute. Cu toate că Bibi Hanim a reușit, în ultimul moment, să-și acopere obrazul cu palma, sărutarea a fost așa de fierbinte încît a trecut prin mînă și i-a ars obrazul, lăsîndu-i o pată. Timur a observat semnul străin, a aflat toată povestea și s-a năspustit să-l prindă pe îndrăzneț și să-l certe cu iataganul. Ca să se salveze, constructorul a urcat în fugă, împreună cu un ucenic al său, scările minaretului, pînă sus, în lojă. Cînd a ajuns aici, Șchiopul de Fier nu l-a mai găsit decît pe ucenic. Acesta i-a spus că meșterul și-a făcut aripi și a zburat.

Așa glăsuiește legenda, dar ea nu prea are legătură cu adevărul istoric. Nu se cunoaște nici o soție a lui Timur care să se fi numit Bibi Hanim. Pe de altă parte, se știe că cel care a inițiat și ordonat construirea moscheei a fost Timur însuși. Două sute de constructori au trudit la înălțarea clădirii, alți cinci sute au tăiat piatră în munții de lîngă Pendjikent. Construcția nu era gata, cînd Timur a pornit iar la război. Întors la Samarkand, s-a îndreptat întins, fără să descalece, către geamie. Aici a găsit un ansamblu de construcții ca-n povești. Pe o suprafață de 130x102 metri se aflau : marele portal, construcție impunătoare, cu două minarete înalte de 50 de metri, în părți, două moschei mici, față-n față, una la dreapta și alta la stînga, piedestalul pentru coran, în centrul curții, iar în fund marea moschee, moscheea-catedrală, prevăzută și ea cu un portal și cu două minarete. Pereții exteriori ai tuturor clădirilor erau bogat decorați cu cărămizi smălțuite, multicolore, cu ornamente geometrice și motive religioase. În interior, maiolica, marmura și papier-mâché-ul creeau o armonie înălțătoare. Cruntul Tamerlan a examinat totul cu atenție și... n-a fost mulțumit. Ca urmare, cei ce răspundeau de înălțarea monumentului au fost spînzurați. Timur nu umbla nici la el acasă cu jumătăți de măsură.

ION D. GOIA ■

Carpaţi 2000

O MARE PERSPECTIVĂ PENTRU MUNTELE ROMÂNESC:

AGROTURISMUL

Vaca „Pinzgau" n-a dispărut. Rezistența organică și producțiile bune și foarte bune de lapte și carne îi recomandă perenitatea. La munte ! Prin prezență, producție și frumusețea culorii este un admirabil „punct de sprijin" pentru turismul agrar montan !

Condițiile naturale din Munții Carpați pot fi considerate ca excelente pentru desfășurarea a două activități principale, pentru care există o bază efectivă: **creșterea animalelor** și **turismul.** Luînd în analiză această bază, constatăm că ea se compune, la rîndu-i, dintr-o serie de realități concrete, astăzi prezente, pe care se poate construi acea structură prin intermediul căreia potențialul global al zonei de munte să se valorifice integral și în folosul plenar al întregii societăți românești.

Varietatea de forme sub care se prezintă regiunile montane — ca manifestare climatică și microclimatică, ca relief, experiență tradițională în zooagricultura montană, grad de păstrare a coloraturii și farmecului local, dat la rîndu-i de obiceiuri, port, dansuri, cîntece, stilul construcțiilor, temperamentul și mobilitatea spirituală a populației etc. — reprezintă tot atîtea condiții favorizante. Un loc nu puțin însemnat îl ocupă și valoarea peisajului, patul de ape, naturalitatea regiunii, absența stărilor de poluare, edificiile istorice, poziţia faţă de localităţile urbane dens populate, structura speciilor de animale cu nivelul preponderenţei celor două specii principale — bovinele şi ovinele —, numărul cailor şi boilor de muncă, reţeaua de drumuri şi multe altele. Principalele raţionamente în îmbinarea celor două forme de activitate utilă — creşterea animalelor şi turismul — rămîn cele economice, pe de o parte, şi cele ce formează noţiunea de „civilizaţie“, înţelegînd prin aceasta nivelul de cultură generală al populaţiei, nivelul educaţiei igienico-sanitare şi comportamentale etc.

Faza încă tradiţională în care se află creşterea animalelor în zonele noastre de munte nu poate asigura rentabilitatea economică necesară — prin autogestionare —, ca dealtfel zootehnia montană în general. Discutînd chiar situaţia celor mai dezvoltate regiuni montane din lume, modernizate şi mecanizate complex, datorită dependenţei de factori microclimatici inconstanţi şi puţin favorabili şi dificultăţilor create de înclinaţia pantelor, ca şi capacităţile scăzute de producţie a pămîntului, ajungem la concluzia că această zootehnie **nu se poate rentabiliza prin ea însăşi.**

În astfel de condiţii, şi întrucît nu poate fi adusă în discuţie abandonarea unor pămînturi dificile, dar apte să producă bunuri materiale — în primul rînd lapte şi carne, deci proteină animală, apoi, piei, lînă, fructe ş.a. — metodologia înaintării, orientarea de viitor presupun fixarea asupra unor adjuvante eficiente, la care se poate apela în mod efectiv. Iar primul dintre aceste adjuvante se verifică a fi reprezentat de turismul montan în general şi **de agroturism în mod special.**

În abordarea, cel puţin teoretică, a ideii agroturistice în Carpaţi, vom ţine cont de faptul că turismul în interiorul gospodăriei crescătorului de animale muntean nu poate fi introdus nici în termen scurt, nici în mod plenar. Ca orice lucru ce reprezintă o noutate, este previzibilă starea de „rezistenţă la nou“, adică o acţiune tipic conservatoare, cu forme variate de exprimare. Dar în zonele cu muntele populat cu gospodării, oameni şi animale, unde există o natură convingătoare prin estetică peisagistică şi, mai ales, acolo unde tradiţiile culturale au reuşit să se mai păstreze, fie şi parţial, abordarea agroturismului poate deveni o acţiune cu şanse efective de reuşită.

La alcătuirea unei liste de enumerare a valorilor montane „la zi“, devine necesar a se ţine cont şi de amănunte, practic de actuala infrastructură, prin analiza la nivel de specialitate a fiecărui element în parte, cu toată gama de variabilitate a posibilităţilor de influenţare a vieţii comunităţii sociale reprezentată de satul de munte. Ceea ce se impune, încă din faza preliminară, este acceptarea soluţiei intercondiţionării dintre turism şi zooagricultura montană, în ideea turism numai **cu zooagricultură.** Mai exact un astfel de turism poate fi practicat numai în acele gospodării unde există şi animale, în număr corespunzător capacităţii de producţie furajeră anuale a pămîntului deţinut de producător. În sfîrşit, desigur, agroturismul în Carpaţi presupune o fază preparatorie deosebit de minuţioasă.

Pe de o parte, intră în discuţie necesitatea educării de masă a populaţiei, orientarea spre o astfel de activitate — cu instituirea de cursuri şi de şcoli speciale —, iar pe de altă parte, crearea unor posibilităţi, a unor condiţii de sprijinire din partea statului, prin credite, asistenţă tehnică, proiecte, lărgirea reţelei de drumuri, apă, electricitate etc. Se va avea în vedere şi faptul că din calcularea timpului necesar muncii într-o gospodărie zooagricolă montană mijlocie, cu un efectiv mediu de 10 vaci cu lapte — aproximativ aici situîndu-se optimul încărcăturii cu animale — a rezultat faptul că familia nu ar putea oferi turiştilor o pensiune completă. Gradul de ocupare, în special al femeii, al gospodinei, atît în zooagricultură cît şi în activităţi decurgînd din necesităţi proprii familiale, nu lasă deci spaţii suficiente pentru prepararea meselor de prînz şi de seară, pentru igiena veselei, a încăperilor etc. O concentrare prea accentuată spre turismul cu pensiune completă s-ar produce în dauna creşterii animalelor. Totodată, pentru exemplul utilizat — de 10 vaci cu lapte —, necesitatea modernizării grajdurilor, prin introducerea electricităţii, apei, instalaţiei de evacuare a dejecţiilor lichide, mulsului mecanic, precum şi a principalelor unelte destinate agriculturii montane (minicositoarea mecanică, miniîntorcătorul de fîn şi minicarul pentru transport) reprezintă condiţii de neînlocuit.

Aceste elemente de modernizare sînt extrem de necesare, definitorii, spre a se putea asigura o viteză de lucru substanţial sporită în creşterea animalelor — deci eficienţă economică —, prin care să se poată crea timpii necesari a fi investiţi de gospodină în turism, iar de gospodar, în ceea ce am denumit „a treia ocupaţie importantă a crescătorului de animale muntean“ **în microindustria locală de viitor.** Prin calcularea în continuare a timpului de muncă necesar activităţii turistice — unde rolul femeii este de importanţă determinantă — rezultă că este cu putinţă o investiţie de timp-muncă în asigurarea serviciilor turistice, însă în limitele a două aspecte : întreţinerea igienei şi prepararea şi servirea dejunului, cu resursele alimentare furnizate de gospodăria proprie (lap-

AGROTURISMUL

te, smîntînă, brînzeturi, ouă, dulceţuri, miere, fructe ş.a.).

Aici intervine însă elementul ce determină necesitatea dezvoltării **turismului de stat** în acele localităţi rurale de munte ce intră în circuitul turistic : asigurarea meselor de prînz şi cină şi a activităţilor de agrement, susţinerea sanitară a cerinţelor fireşti pentru turiştii ce au optat pentru o astfel de variantă de petrecere a concediului de odihnă. Tot aici pot fi luate în vedere : minihoteluri cu programe de seară în sezoanele de vîrf, miniterenuri de sport, bazine de înot, saune, cabinete medicale specializate în medicină sportivă, cu multă atenţie acordată utilizării plantelor medicinale etc. Spaţiile de cazare existente în minihotelurile de stat devin astfel soluţii pentru turismul de sfîrşit de săptămînă, pentru turismul de tranzit, sau pentru cel internaţional. Spaţiile de cazare din gospodării este de preferat să fie destinate exclusiv turismului de durată şi în sistem familial, organizat printr-un serviciu propriu de turism agrar, al asociaţiilor crescătorilor de animale.

Stînile turistice, mijloacele de agrement hipo, parcurile zoologice de altitudine, participarea la sărbători şi obiceiuri locale, spectacolele folclorice ş.a. sînt alte aspecte, ce ţin de organizarea unor concedii atractive. Cooperarea dintre asociaţiile crescătorilor de animale şi turismul de stat devine un deziderat de neînlocuit în acest caz, necesitînd instalarea unui sistem de relaţii specializat, cu efect bilateral : zootehnie şi turism.

O perspectivă deosebită o poate dobîndi şi turismul montan **de iarnă**. Spunem „deosebită", plecînd tocmai de la considerentul că în munţii noştri există zone cu multă zăpadă şi terenuri excelente pentru amenajarea pîrtiilor de schi, aspect ce implică turismul de stat. E de avut în vedere şi faptul că în perioada de iarnă animalele se află în condiţii de stabulaţie, lucrările agricole sînt mai reduse ca volum şi, în acest mod, se creează şi timpi disponibili pentru activitatea turistică, pe de o parte, precum şi pentru asigurarea tuturor formelor de instruire sau şcolarizare a producătorilor în cele două sensuri ce devin esenţiale : creşterea animalelor şi turismul.

Este deosebit de necesar să fie bine înţeles faptul că turismul agrar montan nu poate prinde viaţă fără parcurgerea unei etape preparatorii foarte minuţioase, mai întîi pe linie ştiinţifică, cu analize şi experimentări temeinice de soluţii, iar apoi pe linia practicii generalizate, în baza autoconvingerii crescătorilor de animale şi cointeresării, prin colaborarea reciproc avantajoasă dintre zooagricultura montană şi fracţiunea de stat a turismului montan. Cu alte cuvinte, perspectiva agroturistică în Munţii Carpaţi este efectivă şi ea reprezintă o încadrare armonioasă în dezvoltarea de ansamblu a ţării.

Stabilirea metodelor, a tehnologiilor de producţie, formelor de cooperare, modalităţilor de instruire, atît a tineretului de vîrstă şcolară, cît şi a crescătorilor de animale, de pe poziţia interesului acut pentru modernizare a vieţii în spaţiile noastre montane, crearea variantelor de lucru pentru condiţii naturale şi demografice deosebite, stabilizarea conceptuală asupra unui sistem economico-social şi ecologic viabil şi adecvat stărilor de fapt proprii zonei de munte şi fiecărei microzone în parte reprezintă o sarcină în primul rînd ştiinţifică. Aplicarea în practică necesită, la rîndul ei, o etapizare deosebit de exactă, formarea unui mod de gîndire clarificat, rolul modelului, al modelelor experimentale fiind definitoriu. În toate cazurile generalizarea devine o chestiune de mai lungă durată şi supusă în permanenţă unor înnoiri în metodă.

Dacă zooagricultura montană nu-şi poate asigura astăzi reproducerea prin ea însăşi, turismul agrar şi sistemul microindustrial rural-montan devin pîrghiile principale posibile şi necesare stabilizării şi dezvoltării unui sector care prin definiţie este de importanţă vitală. Societatea poate deveni beneficiara deplină a valorificării superioare a regiunilor noastre de munte prin aportul unor produse alimentare proteice şi valoroase prin naturalitate şi calitate în primul rînd, precum şi prin efectul sanitar regenerativ dat de însăşi natura montană : aer şi ape nepoluate, mediu liniştit şi inedit, condiţii variate şi optime de confort spiritual, în primul rînd pentru omul societăţii moderne al marilor oraşe.

Carpaţii pot şi trebuie să devină o oază de sănătate şi binefacere pentru oameni...

Dr. R. REV ■

Civilizaţia vacii – însemnul perenităţii umane (St. Iohan în Tirol)

MIHAI PELIN

Amestec de otravă şi nectar

În vara anului 1949, într-o staţiune balneară de pe valea Oltului, a murit Otto König, unul dintre fotografii care imortalizau înainte de război figura smerită a sfintului de la Maglavit, multiplicind-o în pachete de cite o sută de cărţi poştale. Le vindea prin oraşe îndepărtate, unde oamenii erau prea blazaţi pentru a întreprinde un pelerinaj în Oltenia, dar destul de ţicniţi pentru a-şi satisface o curiozitate de cincişase lei. Alţii, roind prin marele bilci de la Dunăre, ciştigaseră milioane. În schimb, Otto König îşi adjudecase o reţetă modestă : cam atit cit să-şi înzestreze unica fiică, Esmeralda pe numele mic, cu dota necesară căsătoriei cu un ofiţer de artilerie A. A. Nu se ştiuse niciodată dacă Otto era neamţ sau evreu şi la data aceea, cind armata se pregătea să reintre în foc, căsătoria cu un militar activ ar fi ridicat-o pe fiica fotografului König în privirile patrioţilor neaoşi.

Cind începuse războiul, regimentul lui George Preoteasa, ofiţerul în cauză, fusese dizlocat la Popeşti-Leordeni. Acolo, curind, alături de ostaşii şi gradaţii înnebuniţi de urletul motoarelor ambalate la maximum şi orbiţi de delirul incandescent al paraşutelor luminoase, cu numai citeva tunuri Vickers şi cu mult curaj, George Preoteasa înfruntase valuri succesive de sute de bombardiere Flying Fortress, Liberator şi Lancaster. Şi după primele raiduri, adică după primele două sau trei săptămini de război veritabil, scăpase întreg. Apoi, anunţată de un curier al Comandamentului Militar al Capitalei, Esmeralda îl regăsise pe un pat al spitalului Witting. Avea braţul sting amputat de sub cot. Pentru el, pentru George Preoteasa, războiul se terminase. Pentru Esmeralda, abia începuse : cind revenise acasă, zdrobită atit cit se cuvenea să se arate zdrobită soţia unui ofiţer curajos, Otto König o aştepta în grădina locuinţei de pe strada Izvor, la umbra unor arbori de tuia. Nu-i spusese niciodată că nu-i convenise căsătoria aceasta. Ea a vrut-o. Nu i-a reproşat nimic nici acum, dar a lăsat să se înţeleagă limpede că presimţise nenorocirea demult. Fericirea întemeiată pe bani extorcaţi din afaceri murdare nu durează... Erau vorbe prea mari, prea patetice şi rostindu-le nu sconta un efect, ci voia să se elibereze de ele. „Înţelegi, Esmeralda ?" Şi a lăsat-o în plata domnului, nu mai avea putere să vadă şi cum se descurcă sub soarele lumii un ciung.

Dar toate acestea le-am aflat mai tirziu...

De citiva ani buni, Otto König se stabilise acolo, pe valea liniştită a Oltului, nu neapărat ca să i se piardă urma, ci aşa, ca să nu mai viseze urit. A fost împuşcat **à bout portant,** chiar în camera obscură în care developase clişeul tras în ziua aceea, cel din urmă clişeu. Iată şi concluzia medicului legist : „moarte violentă provocată prin rănire cu armă de foc militară (revolver Walther 7,65), la nivelul coapsei stingi ; hemoragie abundentă, prin ruperea arterei şi venei femurale ; împuşcat aproape de piele ; corpul reprezintă lovituri realizate cu un obiect contondent". Agresorul, probabil, îl izbise cu patul pistolului, repetat şi nervos, ca să-i smulgă o mărturisire anume. Şi a căzut înainte, cu faţa în jos, peste baia plină ochi cu revelator preparat proaspăt, încit obrajii săi lătăreţi şi puhavi, cind l-au întins peste muşamaua desfăşurată pe masa încăperii în care, ani în şir, îşi primise clienţii, erau tot atit de cafenii ca şi degetele cu care se ţinea de pahar, la **Rotonda** sau **Rucăr,** localuri pentru care vădise o predilecţie statornică. Şi unchiul meu, Ştefan Turcu, a fost unul dintre cei ce avuseseră nefericita inspiraţie de a se număra printre ultimii clienţi ai fotografului Otto König. L-au arestat în seara zilei de 23 august, cind împlineam numai nouăsprezece ani.

Am ajuns în staţiunea cu pricina a doua zi, către prinz. Eram frint. Bătrinul turnase în mine parcă hotărit să mă sature pentru toată viaţa de vin. Iar telegrama lui Ştefan ne sosise în plină petrecere, ne implora să mişcăm doar un deget, nu mai mult, să facem ceva pentru el. „Mi-au întins o capcană — ne scria — şi din capcanele de genul acesta, mereu, am ieşit jumulit". Şi bătrinul găsise de cuviinţă că era rindul meu. Era cazul să întreprind şi eu ceva pentru salvarea obrazului acestei familii care se rostogolea din hirtoapă în altă hirtoapă.

Aşa că atunci cind am descins în staţiune, după ce mi-au îngăduit să schimb două vorbe cu Ştefan, prima mea replică a sunat cam bizar, parcă eu aş fi fost la ananghie.

„Ajută-mă să mă descurc — l-am rugat. Cred că dacă mă ajuţi, se va termina totul cu bine..."

Era răvăşit, aprindea o ţigară de la altă ţigară şi mirosea a tutun prost de la şase metri distanţă. Cam atît să fi fost între zăbrelele de care se rezemase blazat şi locul din care mi-au îngăduit să-l ascult.

„Ţine cheia asta — mi-a zis şi mi-a aruncat-o peste capul plantonului. Deocamdată... Ca să nu plătim două camere..."

Înainte de a se însera, eram instalat într-o casă de odihnă destul de cochetă. Am băut cîteva gîturi zdravene de apă minerală, dintr-o sticlă adusă de o femeie îmbrăcată în alb, am făcut un duş scurt şi rece, tot cu apă minerală, sub care clăbucul se spăla anevoie, pînă şi picioarele tot în apă minerală mi le-am răcorit în amurgul acela. Şi către miezul nopţii am ieşit în oraş.

Era o staţiune în care, chiar dacă nu te impuşca nimeni, ajungeai la înţelepciunea de a-ţi trage singur un glonţ în cap. Dacă aveai o bucată de fier înzestrată cu ţeavă şi dacă mai aveai gloanţe. Mai devreme sau mai tîrziu, te îngenunchea desperarea. Liniştea, cascadele care o sfîşiau, somnul tulbure al copacilor, chiar şi în cea mai beteagă tovărăşie, te determinau să-ţi disimulezi prin laconism ignoranţa. Sau, dintr-o dată, lucrurile deveneau foarte simple. Mergem la chit, ori dublăm miza?. Întrebarea plutea în aerul tare al munţilor întocmai ca o pasăre în sîngele căreia un vis eroic şi brutal nu izbutea în nici un chip să-şi ofere astîmpărul. Şi cînd am ajuns în parcul acela sordid, lîngă ursul ridicat în două picioare, lîngă lebăda din aripile căreia se despleteau două frîie de mătase bătînd în culoarea argintului vechi, aproape de calul de lemn, aşternut cu un harnaşament din meşină jerpelită, am fost ferm convins că locuitorii meleagurilor din care izgonim fără milă legendele sînt condamnaţi să se prăpădească de frig. Fotograful murise, dihăniile alături de care îşi imortaliza el clienţii erau încă vii, sclipeau în lumina tăcută a lumii şi cerşeau o protecţie pe care nimeni nu le-o mai putea acorda. De fapt, despre Otto König nu ştiam mai nimic, numai cîteva vorbe aruncate în doară. Şi m-am aşezat la pîndă, fără prea multă speranţă, dar cu sentimentul înceţoşat că, oricum, trebuia să încep cu ceva.

Cînd m-am trezit, soarele îmi împurpurase obrajii, îi simţeam deshidrataţi şi fragili, în în timp ce răcoarea dimineţii îmi strecurase în haine o umezeală lingavă. Nu departe de banca pe care mă tolănisem, pietrişul aleii scîrţîia sub picioarele unei femei fără vîrstă. Se frîngea din mijloc, din loc în loc, şi aduna cu răbdare hîrtiile aruncate de turişti în rigole şi pe iarba uşor fumurie, îngrămădindu-le într-un tomberon parcă scos din dotarea armatei, adică vopsit în culorile prin care armata îşi camuflează vehiculele, chesoanele, bucătăriile de campanie şi corturile. Şi ostaşii, cînd li se distribuie pînze de cort. Sau poate era doar o simplă părere a ochilor mei osteniţi de o pîndă neroadă, poate încă traversam, şi eu, şi femeia, şi tomberonul ei straniu, acele ore ale dimineţii în care culorile lumii abia se limpezesc cît de cît, alegîndu-se una de alta cu cazna. Ajunsă mai aproape de mine, femeia mi-a destrămat reveria cu o voce în care mijea o nuanţă de ură, o duşmănie ţinută bine în frîu.

„Dacă domnului i se pare că hotelul e scump, am o cameră pentru dînsul... Mult mai ieftină..."

Ar fi trebuit să îndrug un răspuns, dar tăceam, toropit de o lene ţifnoasă.

„Deseară e liberă..." — mi-a mai spus şi a trecut mai departe, rînjind fără rost, unui gînd îndepărtat şi sucit.

Tăceam întruna, cu privirile aţintite spre animalele caraghioase ale fostului fotograf Otto König. Cred că mă molipsise mentalitatea din ultimele douăzeci şi patru de ore ale unchiului Ştefan. Cînd ţi s-a întins neloial o capcană, cînd cazi nevinovat într-o cursă, este, cît se poate de firesc să ajungi la concluzia că ai devenit victima unui complot universal. Şi femeia aceea, mi-am zis, tocmită de alţii, mă ademeneşte pe căi încîlcite. Într-adevăr, era limpede că mă molipsisem de mentalitatea lui Ştefan : la vorbitor, cînd l-am revăzut, şi-a însuşit cu înfrigurare bănuiala nutrită de mine. Sugerîndu-mi în şoaptă, speriat şi încurajat totodată de spectrul încă treaz al unei speranţe incerte, piste noi.

„Nu te lua după toanta aceea, caută cîinele... Înţelegi ?! Caută cîinele..."

Dar nu era mai puţin adevărat că mă luase atunci prin surprindere. Pînă în clipa aceea, eram sigur, nu fusese nici o vorbă între noi doi de vreun cîine. Sau poate întreaga poveste înşirată de mine, în urechile lui tracasate de zgomotul gamelelor din care mîncau arestaţii din jur, se redusese la o simplă enumeraţie. Din enumeraţia aceea, lipsea tocmai cîinele. Şi nu era greu să-mi dau seama că unchiul Ştefan ştia ce ştia, îndemnul lui nu părea pornit dintr-o spaimă de rînd. Dimpotrivă, rezerva sa de luciditate, intactă, iradia asemeni unui amestec de otravă şi nectar. Simţeam chiar pe buzele mele gustul rar şi dificil al acestui amestec, neştiut decît de copii şi de bărbaţii a căror minte se dovedeşte a fi în stare s-o mai ia cîte o dată şi razna.

Ca să fiu cinstit cu mine însumi, îl admiram, însă fără patimă. Încă nu ajunsese în situaţia în care ar fi fost tentat să-şi astupe urechile, să închidă ochii, să-şi crispeze buzele şi să nu mai privească decît în sine. Deşi ancheta înainta greu şi se poticnea la fiecare pas. Era tare, chiar mai tare decît crezuse bătrînul, adică fratele lui, tatăl meu altfel spus, care, convins că mă trece, în sfîrşit, peste pragul întîiului meu eşec, mă îmbrîncise în afacerea aceea stupidă. Ca şi cum alături de Ştefan, după absconsele lui socoteli, aş fi fost de la bun început condamnat la eşec. Peste toate, mai aveam şi ce-i povesti, la întoarcere. Eram naiv şi corect, încă nu bănuiam că bătrînul e convins că sînt naiv şi corect şi că aştepta de la mine, mereu, tocmai asta : o relatare naivă şi corectă a tuturor intimplărilor in care mi-aş fi mistuit tinereţea.

„Ascultă !... — insista unchiul Ştefan. Caută ciinele..."

Nerăbdător să-şi verifice intuiţia, se agita ca un puşti incolţit. Peste umerii lui, ceilalţi cinci ostateci mă priveau cu nedumerirea celor ce s-ar fi născut, fără incuviinţarea lor expresă, a doua oară, intr-o lume in care regula jocului lor cunoscut ar fi fost cu brutalitate şi de tot abolită. Arătau ca şi cum n-ar mai fi trăit pină in ziua aceea, ca şi cum nu s-ar mai fi mişcat pină in ziua aceea intr-o lume de oameni. Într-adevăr, să te trezeşti arestat sub bănuiala că ai fi ucis un fotograf căruia numai in urmă cu patru-cinci ceasuri i-ai pozat lingă un urs plin cu paie, lingă o lebădă cu penele roase de zurba unor copii zvăpăiaţi, sau călare pe calul acela de lemn, presupune un şoc peste care nu treci uşor. Şi intimplarea, sau destinul, sau cum vrem să-i spunem, ii reunise pe ultimul clişeu al lui Otto König, acela pe care abia izbutise să-l developeze fotograful invins de mecanica singeroasă a crimei săvirşite aiurea, in deşert, fără rost aparent. Plăteau toţi scadenţa enormă a unei poliţe despre care nici măcar nu ştiau s-o fi contractat vreodată. Şi unchiul, nefericitul lor purtător de cuvînt, exulta, ca şi cum l-ar fi apucat pe dumnezeu de picior.

„Caută ciinele... — repeta in neştire. Dacă-l găseşti, se dezleagă totul..."

Cind am căzut in fotoliul oferit de ofiţerul de poliţie insărcinat cu deslușirea acelei enigme, care s-a dovedit mai tirziu o enigmă de trei parale, am văzut că am in faţă un bărbat nici prea tinăr, dar nici prea hirşiit in meseria lui plicticoasă. Am ştiut atunci că unul din stilpii credinţelor mele se prăbuşeşte : eram sigur că poliţia lucrează ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. Mă inşelam.

„Spui prostii, domnul meu — m-a asigurat ofiţerul. Poţi să fii convins că poliţia nu crede în vinovăţia nici unuia dintre ei..."

„Şi atunci ?!"

Se juca distrat cu fotografiile cerute de mine. Voiam să le văd, nu mai mult.

„Este ultimul pe clişeu — mi-a mai spus ofiţerul. Şi se incăpăţinează să creadă că asupra lui ar apăsa cea mai grea bănuială... E aproape turbat..."

„Cine ?" — l-am intrebat, cam răstit, tot cu gindul la ciine.

„Ştefan Turcu, unchiul tău... mi-a răspuns ofiţerul, ca şi cum ar fi fost de la sine înţeles că misiunea lui principală aceea era, să complice şarada. Oricum, va fi eliberat aproximativ odată cu ceilalţi..."

„Cind ?..." — l-am intrebat, cu mai multă înţelegere.

„Curind — mi-a răspuns. Atunci cind suspiciunile noastre se vor fi domolit indeajuns..."

In sfirşit, cam tirziu, dar am inţeles jocul lor. Şi nici măcar odios nu era, din punctul lor de vedere, desigur. Neliniştea, in ceea ce ii privea, era preţul cel mai convenabil al libertăţii. Liniştea, dimpotrivă, era cintecul ei de lebădă. Era suficient să te prosteşti intr-o zi şi să te fotografiezi cu seninătate la braţ cu un urs împăiat, sau călare pe un armăsar de lemn, şi-ţi mincai libertatea. Şi atunci, de ce se va mai fi zbătut unul sau altul pentru un ceas de libertate in plus ? La ce oare le va fi fost de folos o libertate care se pierde atit de uşor ?

„În concepţia voastră, dacă scapă cu faţa curată, de-acum inainte, unchiul Ştefan ar avea toate şansele să fie liber in vecii vecilor... Nu-i aşa ?".

„Exact" — mi-a răspuns ofiţerul.

„Bineinţeles — am precizat — dacă intimplarea nu-l ademeneşte in altă dandana similară"...

„Exact" — a repetat el, zimbind candid.

„Ei bine, cu optica aceasta n-aş prea fi de acord — i-am mai spus. Veşnicia, cred eu, are două fără-de-capete. Şi o singură secundă dacă l-aţi ţinut după gratii, aşa, de pomană, se cheamă că libertatea lui nu a fost veşnică. Se cheamă că i-aţi scurtat-o dinspre capătul cestălalt, care e mai aproape de labele voastre pătate... Nu-i aşa ? Spune-mi, nu-i aşa ?"

Ezita. Nu ştia dacă trebuie să mă pocnească peste masa ingustă, sau să cheme plantonul. Chibzuia o reacţie, cu mutra cam timpă a falitului care-şi numără măruntişul din buzunar.

„Adevărul va răscumpăra totul" — a continuat să-mi suridă, ceva mai crispat.

„Deci ai auzit ce ţi-am spus, nu-i aşa ?..."

„Doreai să vezi ciinele — mi-a replicat, aplecindu-se smucit peste masă. Priveşte-l ! Se gudură printre picioarele unchiului tău... De ce tocmai ciinele a dispărut fără urmă?..."

„Adevărul... — am şoptit. Adevărul ai spus, nu-i aşa ?..."

„Priveşte-l ! — a ţipat ofiţerul, fluturindu-mi sub nas fotografia jilavă, mărită in laboratorul poliţiei. Şi dacă dai de el se cheamă că aţi avut mult noroc ! Amindoi !... Înţelegi ? Amindoi !..."

Spre amiază au fost eliberaţi primii trei vilegiaturişti dintre cei arestaţi preventiv de poliţie. Întiiul, cel care a spart gheaţa, un avocat pledant din Sibiu, dovedise cu martori că nu se mişcase o zi şi o noapte din bodega de la capătul podului peste Olt. A scăpat plătind o amendă pentru iscare de scandal in localurile publice. Al doilea, topometrul cu care unchiul Ştefan abia apucase să impartă trei zile aceeaşi incăpere din casa de odihnă Florica, invocase o poveste aidoma şi fusese crezut, fără martori. Dar plătise şi el. La casa de odihnă se defectase un robinet dintr-o cameră oarecare, provocase o inundaţie, apa se infiltrase gilgiind prin podea şi stricase zugrăveala culoarului de la etajul al doilea. A suportat cheltuiala refacerii ei. Începusem să cred că atunci cind se vor hotări să pună mina pe mine mă vor acuza de impiedicare de cult religios, sodomie sau trafic de valută. Al treilea solicitase o convorbire telefonică, cu un prieten din T. Atit, nu mai mult. Şi se despărţise de ceilalţi trei cu o vizibilă părere de rău, ca şi cum nu ar fi avut nimic impotrivă să mai incerce experienţa o dată. Sau, mai degrabă, ca şi cum ar fi fost obişnuit cu intimplări ca aceea. După cum a privit in jur, cind a pătruns in restaurantul in care incercam să-mi adun gindurile, părea să fi fost responsabil de local, barman, sau organizator de petreceri cu tombolă. Sau ceva pe aproape. Deloc nu-i plăcea chibzuiala acestuia, in care, dind cu ochii de mine, parcă ar fi dat cu ochii de dracul. Nu găsea nici o masă de la care să fi putut supraveghea intrarea in circiumă și care să nu fi fost nici departe de ușa oficiului, ca s-o șteargă prin dos la nevoie. Iar după primul pahar l-a cuprins o panică aproape neverosimilă. Era limpede, se temea să nu fie iar arestat, nu pentru crimă, pentru altceva, pentru găinării evident mai mărunte. Însă, cred că și-a revenit repede. Era un om practic și credința in ghinion, la cei fără scrupule nu se arată a fi niciodată mai tare ca siguranța de sine. Apoi, către seară, a fost eliberat și al patrulea, un poștaș din Birlad, care a zis doamne-ajută și s-a grăbit să-și regăsească nevasta rămasă in hotelul **Madrid.** Nefericita, cită vreme a fost reținut, se baricadase cu mobile și așteptase deznodămintul cu spatele lipit de perete, privind infricoșată pe după perdea, scrutind strada in lung, sugrumindu-și hohotele de plins cu obidă și sirg. Nu de alta, ci așa, ca să nu i se audă suspinele pe culoar. Și acolo, in hotelul **Madrid,** la barul cu tejgheaua strălucind ca o foarfecă Solingen, mi-a fost dat să aud și cel dintii comentariu public asupra intimplării ajunse la discreția oricui.

„Se stringe cercul suspecților... — șoptea cineva. Au mai rămas numai doi..."

Bineințeles, puterile mele de a indura erau limitate. Și m-am repezit din nou la poliție. După tot ce le-am spus, dacă ar fi vrut să mă aresteze, m-ar fi arestat, fără doar și poate. Dar nu se grăbeau. Spre surprinderea mea, aveau o răbdare de ingeri. Imprudent, ajunsesem să le strig că deghizează in termeni galanți ceea ce mi se părea mie a fi, in esență, o reglare de conturi. Și nu eram prea departe de adevăr, dar eram incă tinăr, ințelegeam prea puține, și răfuiala generală abia incepuse.

„Dragul meu, ești prizonierul unui singur punct de vedere" — m-a asigurat un alt ofițer, blajin, deconectat, ignorindu-mi ardoarea.

„Impotenților !" — le-am strigat, orbit de o dușmănie neghioabă, lipsită de un obiect verosimil.

„Caută ciinele !... — răcnea unchiul Ștefan, din rărunchi, zguduind din țițnile nu tocmai șubrede o ușă metalică, prin a cărei fereastră nu-i vedeam decit gura și gitul cu venele pleznind de efort. Caută ciinele !..."

Acum știam cel puțin că ne aude intreaga stațiune. Zarva noastră ii molipsise și pe alți arestați, care nu aveau nici o legătură cu moartea fotografului Otto König. Puteam fi amendați in masă pentru scandal provocat intr-o instituție publică. Cine nu ne auzea nu putea fi decit surd, sau parșiv simulant al surzeniei !...

„Fii bărbat — mă liniștea ofițerul. Nu te da legat pe mina unei minii fără sens..."

„Imbecililor ! Canaliilor ! Fii de cățea !" — ii strigam, invadat intr-adevăr de galopul imobil al unei minii ancestrale.

„Ințelege-mă... — aproape imi șoptea ofițerul. Dacă ar fi după mine, ți-aș da două șuturi in fund și te-aș azvirli fără milă in stradă... Dar indatoririle de serviciu mă obligă să te temperez, să te impiedic să ajungi la insulte !..."

„Formidabil... — i-am spus. Să mă impiedici să ajung la insulte..."

Prea multe nu știau ei, polițiștii aceia din carton, proaspăt recrutați dintre oameni cu profesii incerte, dintr-o stațiune balneară in care o crimă nu se săvirșea inainte de trecerea unui sfert de veac bun. Dar să te descumpănească, din prostie, sau in virtutea unui interes tulbure, se pricepeau de minune. Le strigasem cam tot ce-mi venise la gură, aveam repertoriul epuizat, ii făcusem pe toți albie de porci... Oare ce insemna pentru ei o insultă ?... Ce anume ii putea scoate pe ei din sărite ? Ce le putea urca lor singele in capetele acelea cu părul tuns scurt, cu perciunii tăiați drept și cu ochii lipsiți de culoare civilă ? Erau intrebări la care nici una din polițiile lumii nu oferă delincevenților un răspuns concludent.

„Cara-te... — mi-a mai spus ofițerul, cu o blindețe care-ți tăia respirația. Du-te și nu ne mai supăra..."

La casa de odihnă n-aș fi vrut să revin, de vreme ce vecinul de cameră al unchiului Ștefan era un om liber. Sau poate plecase in drumurile lui, pe care le străbătea cu teodolitul și cu mira in spate, ca intiiul creștin, puțin imi păsa. Oricum, mi-aș fi asumat riscul minim de a-l intilni nas in nas și de a fi compătimit de un amărit care nu ințelegea din toată povestea aceea nimic, dar nimic. Apoi, cu o uimire domoală, mi-am dat seama că nici nu mai eram singur in temerile, in zbaterea și in furia mea. În clipa in care o sumară ințelepciune m-a trecut peste pragul poliției din C., spre noaptea impănată cu șoapte a orășelului care avea ce birfi, din bezna unui gang apropiat s-a desprins umbra suplă a unei femei timorate. Mă urmărea pas cu pas. Și bruma de luciditate cu care mai eram inzestrat imi spunea că există o relație oarecare intre femeia aceasta și bărbatul ținut impreună cu unchiul zălog. Mai tirziu am aflat că era a patra soție a acelui bărbat, un mărunt arhivar de provincie, despre care unchiul Ștefan, cind s-au liniștit toate, avea să-mi spună mirat că nu vădea nici o tragere de inimă să scape din arestul poliției. Dacă ar fi avut cine s-o facă, s-ar fi lăsat bătut acolo in cuie, sau răstignit in peretele peste a cărui tencuială, ani la rind, generații intregi de zurbagii și alcoolici, reținuți pentru o noapte sau două, își antrenaseră imaginația obscenă. Era firav și inspăimintat de un sentiment fără nume, mai mult nu reținusem din infățișarea lui ștearsă. Și acum, resemnat, o așteptam pe femeia aceea in lumina tăioasă a unui felinar amplasat cam anapoda, pe un calcan incărcat cu lozinci. Tremuram. Nu chiar din toate incheieturile, dar tremuram.

„Și miine, desigur, ai s-o iei de la capăt..." — mi-a suris, stingherită de neșansa să n-aibă prea multă putere.

Nu era o femeie deosebit de frumoasă, dar așa, de departe, emana un parfum pătrunzător, ca yperita, fosgenul sau carnea de oaie rotită-n proțap. Un parfum foșnitor, ca o coroană de plop care se scutură de frunzele moarte, într-o toamnă în care ploile încă nu s-au pornit. Aștepta dreaptă, neclintită, un cuvînt, o privire sau un gest care s-o privească într-un fel sau în altul, să aibă o relație cu ea, chiar precară. Dacă nu aș fi fost atît de imatur, m-aș fi temut că unchiul meu Ștefan ar fi rămas sechestrat mult și bine.

„Unde dormi ?“ — am întrebat-o, în pripă, mai repede decît spera ea.

„Oriunde — mi-a răspuns, exaltată de o bucurie la care n-aveam acces. Unde vrei...“ — a mai spus.

Cheia de la camera unchiului se mai afla în buzunarele mele, legată de o mică ghiulea de metal. Dar perspectiva de a fi compătimit, iar, mi-a reprimat cu nemilă impulsul de a-i cîntări greutatea în palmă. Încălzit de o neputință întrucîtva explicabilă, i-am căutat cu duioșie privirile.

„Vino — i-am spus și s-a apropiat, cu o prudență curioasă, cu pași numărați, ca și cum s-ar fi temut că în clipa în care va săvîrși unul în plus, fatal, va rata întîlnirea, se va mistui ca o flacără ucisă de vînt în întunericul de dincolo de umerii mei, aspirată violent de defileul în care se pierdea strada lungă, pustie și prea puțin animată la ceasul acela al serii.

Era mai înaltă decît arăta de departe. Cînd ne-am așezat împreună pe banca în care dormisem în noaptea trecută, curios, trupul ei s-a scurtat nefiresc. În preajma bărbaților, se pricepea să se chitească în tipare care o așezau la îndemîna oricui. Era ca un paspartu. Altfel spus, femeiușca aceea, cam prostuță și docilă la o primă vedere, știa să se furnizeze. Darul acesta, desigur, îi era suficient, aruncîndu-l pe piață, atunci cînd îi venea ei mai bine, ar fi supraviețuit fără multă bătaie de cap. Se numea Penelopa și părea o Penelopă care n-avea răbdare, care nu știa să aștepte, care nu ți-ar fi acordat nici răgazul de a-ți sufla nasul sau de a-ți lega un șiret desfăcut. Și iar mă pregăteam să mă predau prizonierul unei libertăți misterioase. Și era această libertate, oricum, și privilegiul de a mai stărui o noapte întreagă sub stelele înalte ale munților apropiați. Cerind mai mult, aș fi cerut prea mult. Căutîndu-i sînii, regăseam în fermitatea lor efemeră două fluvii imense, incapabile să prelingă mai mult decît o picătură de un dulce îndoielnic într-un ocean fără margini. Derută... Retragere în larg... Mîine aș fi fost din nou dator să trec peste pragul indicibil dincolo de care fiecare pas greșit se plătește în **cash**, cu bani gheață. Strînși unul în altul, secretam împreună o lumină ciudată, ca și cum, pentru animalele împăiate din recuzita fotografului Otto König, ne-am fi contopit într-un far suprapus periculos pe lumina orașului. Scrutîndu-ne cu pupilele lor înghețate, din mărgele de sticlă, și ursul, și calul de lemn, și lebăda strunită de frîie putrezite în culoarea argintului vechi se sufocau de o spaimă pe care sălbăticiunile vii n-o cunosc. Dar nu mai eram dispus, și nici timp nu aveam, să mai pășesc și pe cărările tentante ale imaginarului. Se rostogolea peste mine o nouă întîmplare, cu vuietul unui bombardier în picaj, decis, răzbunător și febril.

„Ascultă... — m-a trezit din amorțeala în care picasem presupusa soție a arhivarului de provincie. Cred că doamna aceasta vrea să-ți spună ceva...“

Într-adevăr, fremătînd pe picioare, la doi pași de noi, femeia din zori, care împingea dimineața tomberonul prin parc, aștepta cu răbdare să-mi desfac mîna stîngă dintre sînii acelei Penelope candrii. Spre coapsele acesteia, copios dezvelite, spumoase și lucii, privea cu un jind străveziu, ca și cum fuseseră ale ei altădată.

„Dă-i drumul... — i-am zis. Spune... Ce mai vrei ?“

Și-a dres glasul cum și l-ar fi dres un bărbat, zgomotos și nesinchisindu-se de grija că ar prihăni o liniște pentru care n-avea urechi potrivite.

„Parcă ne-a fost vorba altfel — mi-a spus. Parcă a fost vorba că veți petrece noaptea asta la mine. Clientul meu a plecat... Veniți acum... Împreună...“

„Eu, unul, nu-mi aduc aminte să-ți fi promis ceva...“ — i-am răspuns, nici măcar prea mirat.

„Ori ce s-ar întîmpla, noaptea asta o veți petrece la mine... Trebuie să veniți... Vă rog să veniți !... Mor de frică... Și o să mă ai pe suflet, boierule...“

Nu înțelegeam mai nimic și nici Penelopa nu părea să înțeleagă ceva din bolboroselile ei dezlînate. Cît de cît, cu prilejul acesta, se mai scuturase de poftele ce-i cutreieraseră trupul aburit de dorință. Și m-a urmat în tăcere, cu slugărnicie aproape — despre Penelopa e vorba —, pe un drum în răspărul căruia mă îndoiam că aș fi putut reveni în stațiune dacă n-aveam busolă. Din parc am coborît într-o groapă imensă, asemănătoare viroagelor în care se aruncă gunoaiele în periferiile orașelor mari. Și era de speriat ce gunoaie se puteau aduna către marginea unui orășel de vacanță, prin care vilegiaturiștii se vînturau în serii de numai două sau trei săptămîni. Apoi, pe o punte care se legăna în întunericul umed, înspicat de o pulbere fină de apă, am trecut peste firul unui rîu zgomotos și am ajuns pe un tăpșan năpădit de o iarbă înaltă și grasă. La capătul îndepărtat al tăpșanului se întrezărea un pîlc de copaci. Dincolo de liziera acestora, din piatră în piatră, am trecut peste unul din vadurile vechi ale Oltului. După asta, pieptiș, gîfîind, am urcat un mal înalt, priporos, pînă aproape de un punct geodezic și de acolo ne-a trebuit mai puțin de o oră ca să ajungem la casa femeii. Iar aceasta, cînd a văzut că într-adevăr ne-am încumetat s-o urmăm, jubila. Mai tîrziu, pe măsură ce ne apropiam de zidurile spoite cu var și sineală, mi se părea că o recuprinde un tremur subțire. Curînd, s-a văzut că e înspăimîntată de-a binelea...

„Asta e camera matale, boierule... Ți-ai făcut o pomană cu mine... Să nu crezi că am să te uit prea ușor... Clientul meu de ieri și alaltăieri a plecat... Doamne, ia-mă, păzește-mă... Să vezi și dumneata ce-a lăsat după el !...“

Bîjbîiam înaintea unei uși cafenii, fără prag. Peste perdeluțele desfășurate in josul ferestrei din dreapta se ivea un mănunchi singeriu de mușcate. De dincolo de ușă și geam, răzbătea in urechile mele un miriit infundat și trufaș, de animal incolțit, dar care-și păstrează puterea intactă. Între timp, Penelopa se apropiase din spate, iși lipise sinii de omoplații mei vlăguiți și mă cuprinsese peste umeri cu brațe in care ghiceam o dorință statornică. Pină și spaima, in carnea ei tulbure, tot speranță naștea.

Desprins din imbrățișarea ei tandră, am izbit cu piciorul in ușă, ca in filmele pe care le-am văzut mai tirziu, iar cîinele, intăritat de o libertate probabilă, mi-a sărit ca o minge in piept. Nu l-am prins. Ricoșase. Se lățise schelălăind pe o dușumea intunecată, care pentru mine semăna cu o groapă. N-am sărit in ea. M-am proptit cu miinile in tocurile de stejar geluit cu zgircenie. Dar nu l-am prins nici la săritura a doua, Aveam așchii in palme și l-am aruncat inapoi cu genunchii. Nu mușca. Pereții din camera prin care se vinzolea erau albi, imi proiectau silueta lui în privire ca și cum l-aș fi văzut plimbindu-se pe un ecran tridimensional, luminat puternic din spate. Numai podeaua rămînea întunecată, semăna mereu cu o groapă, era vopsită probabil în culoarea aceea de vișină putredă in care-și vopsesc dușumelele mahalagiii și hotelierii de mina a treia. Le spală mai ușor și cind nu mai au ce spăla le vopsesc incă o dată.

„Ieși din ușă, boierule ! — mi-a strigat stăpina casei, peste umerii Penelopei. Dă-te de-o parte...“

M-am făcut că n-o aud și am tras după mine tăblia cafenie. Și cred că atunci m-a derutat ceva, poate faptul că, dintr-o dată, in incăpere a năvălit mult mai multă lumină, pereții dați cu var străluceau ca o carieră de calcar bătută de lună și am putut vedea cîinele in toată splendoarea lui de animal de pripas, puternic incă și parcă umanizat de o pierdere, altfel n-aș fi uitat că ușa aceea nenorocită se deschidea in afară și nu m-aș fi desprins din dreptul ei inainte de a-l apuca de urechi sau de ceafă. Trebuia să-l prind cu orice preț și gindul acesta, chinuindu-mă, mă eliberase de prudență intocmai cum m-ar fi vindecat de oreion sau pojar. Pentru totdeauna. O să mă muște o dată, imi spuneam, a doua oară nu va mai avea timp și m-am precipitat inainte, aplecat spre pămint și cu brațele intinse larg în lături. Însă, chiar în secunda in care mă pregăteam să infrunt mușcătura năpraznică a colților înfipți intr-o carne despre care crezusem că nu mai este a mea, am simțit peste unul din umeri un filfiit asemănător bătăii de aripă a unei păsări imense, am auzit o bubuitură surdă, de carne izbită intr-o scindură nu prea uscată, și, iar, in incăpere a năvălit intunericul. Sărise peste mine, lovise in ușa rămasă întredeschisă și se mistuise în noapte, tirînd in urmă o trenă de țipete ascuțite, parcă neomenești, de femeie isterică. În sfirșit, am auzit și două-trei vorbe cit de cit coerente.

„Să-ți dea dumnezeu sănătate, boierule... — îndruga proprietăreasa, năucă. De spaimă, credeam că turbez...“

„A plecat și ți l-a lăsat plocon, nu-i așa ?“ — am întrebat-o, adunindu-mi de pe frunte și timple un pumn de sudoare rece.

„Așa este, boierule... Derbedeul !... Ciungul dracului !..., Usca-i-s-ar și mina ailaltă... Pentru fapta ta bună, boierule, in noaptea asta dormi gratis. M-ai scăpat de o pacoste fără seamăn...“

N-a fost chip să dorm. Penelopa dogórea mocnit, persistent, și in vecinătatea ei te simțeai ca un profan pătruns prin puterea hazardului in chioșcul strimt al unei locomotive cu aburi, incinsă, abandonată intr-un triaj părăsit. Îți trebuia un oarecare răgaz să te dumirești cit de cit ce manetă sau volant ești dator să acționezi pentru ca toată căldura adunată în pintecul suplu, sclipind de ulei, să dezlănțuie, lent la început, vijelios mai tirziu, mișcarea sacadată a cuplului bielă-manivelă. Și totul se declanșa chiar pe neașteptate, mașina incepea să se cutremure chiar în clipa in care te invada scepticismul, chiar atunci cind te cuprindea îndoiala că vei izbuti să mai deslușești și mecanica aceea secretă, și resorturile ce o pun în valoare.

Din sinii ei dezveliți creștea un miros de fin cosit proaspăt, cind primăvara se ingină cu vara. Dintre coapsele ei, încă nedespărțite de trupul meu secerat, năruit in gilceava începută cu sine, urca un foșnet de frunze uscate, cu sevele mistuite intr-o arșiță tirzie, de început de septembrie. Și pe curba domoală a șalelor ei, cind și cind, tot mai rar, palmele imi alunecau peste brume, flori de gheață și zăpezi afinate. Parcă traversam, in numai citeva fracțiuni de secundă, toate virstele unui an. Anotimpuri pe care nu le-am înțeles cu adevărat niciodată, sub nori a căror trecere suverană pe cer nu mi-a spus niciodată nimic, sub ploi torențiale sau ceruri incendiate de lumina unui soare niciodată îndeajuns prețuit... Riuri inspumate și lacuri cu oglinda abia destrămată de un vint potolit... Piscuri scinteietoare și cimpii inghețate intr-o intindere incă nemăsurată... Păduri fulgerate și izvoare țișnind dintr-o coastă de deal cu desperarea cu care se salvează din moarte un păianjen ingropat în nisip... Cavalcadă in care țăndările de piatră dizlocate de potcoavele bidiviului nu mai cad pe pămint, ci se pierd huruind intr-o pilnie intoarsă spre cer, străvezie și rece ca sticla unui acvariu populat cu himerele unei mitologii abolite printr-un decret prezidențial categoric... Și, apoi, intuneric...

Cind s-a făcut dimineață, eram invins de o nostalgie durabilă. Prin valurile ei, abia izbuteam să-mi adun mădularele mărunțite in depărtarea unei lupte din care brancardieri intrupați din văzduh mă scoteau pe o targă de aer. Penelopa dormea, răstignită pe crucea ce i-o strecurasem sub trupul falnic cu prețul neloial al unei munci de ocnas. Trezind-o, nu mi s-ar fi oferit altă șansă decit să reintru in cursa de șoareci a tentațiilor ei. Îngindurat, mi-am adunat in liniște hainele risipite prin cameră, ciorapii dospiți in sudoare, pantofii abia scilciaţi, şi am renunţat la cravata al cărei nod se impotmolise sub coapsa ei dură. M-am imbrăcat şi am ieşit in lumina lăptoasă a zorilor. Am răsucit apoi, repede, cheia uitată pe dinafară in uşă, am tras-o cu infrigurare din broască şi am aruncat-o pe casa acoperită cu şiţă. N-a căzut inapoi, a rămas inţepenită in muşchiul crescut alandala. Penelopa era atit de intoarsă cu gindurile spre poftele trupului, era atit de pornită să distrugă cu mişcarea vioaie a feselor toate arcurile patului care ar fi avut nenorocul să-i apară in cale, incit in mintea ei infierbintată, sigur, precis, n-ar mai fi avut loc şi ideea năstruşnică de a ieşi pe fereastră. Era tot atit de proastă ca şi ciinele acela deştept. Scăpase. Eram liber. Însă ros de o presimţire ciudată.

Eram foarte tinăr, din toate intimplările stranii nu culegeam altceva decit nelinişte, deznădejde şi furie uscată. Rătăcind intruna cărările, orbecăind printr-un peisaj căruia lumina zilei ii modificase subit adincimea şi dimensiunile, am ajuns intr-un tirziu şi in parcul staţiunii. Ştiam ce mă aşteaptă, puteam păşi mai departe cu ochii inchişi, dar nu mă induram să trec chiar aşa, cu privirile intoarse aiurea, pe lingă o plăsmuire intrupată parcă din milul presimţirilor mele. Mi-am muşcat buzele pină la singe şi m-am apropiat cu curaj de menajeria fotografului Otto König.

Erau patru acum. Ciinele, care nu mai demult decit in noaptea aceea imi sărise cu toate cele patru labe in piept, care-mi zburase apoi peste umeri, li se alăturase docil şi supus. De necrezut, insă era şi el impăiat, nu mai era decit amintirea animalului care fusese, ca o zdreanţă care a fost cindva rochie de bal şi serveşte acum la spălatul podelelor, mort intocmai ca fotografia ruptă in patru a unei iubiri care s-a destrămat. I-aş fi dat un picior, cu sete, hotărit să-l arunc tocmai peste tufişurile sub care se intrezăreau cutii de conserve ruginite, sticle sparte de bere, chiştoace, chibrite cu capătul ars şi prezervative sfişiate in partide de amor consumat in picioare. Însă peste nelinişte, deznădejde şi furie uscată, crescuse in mine şi o scirbă năprasnică. Aveam maţele intoarse pe dos de ceva fără nume, imi venea să vomit. Şi aşa, frint din mijloc, am smuls animalul din iarba care-i crescuse in jurul picioarelor intărite cu sirme şi m-am indreptat gifiind spre poliţie. Ştiam că e inutil, ştiam că ceea ce fac e caraghios şi frizează demenţa, dar apucasem un drum şi, intr-un fel sau altul, trebuia să ajung la un capăt.

Am străbătut tot oraşul, cu dihania aceea impăiată in braţe. Puţin imi păsa ce credeau despre mine turiştii care se plimbau la şosea, intre fosta reşedinţă a unui rege uitat şi izvoarele din care se adăpau către seară, cu o apă minerală care le forfotea in stomac. Revanşa mi-am adjudecat-o ceva mai tirziu, cind am invăţat să le servesc lozinci fundamental indigeste intr-un ambalaj cit de cit comestibil. Iar cind m-am oprit in poarta poliţiei, ciudat, subofiţerul de serviciu m-a primit cu indulgenţă şi tact, dacă nu şi cu o simpatie care nu-mi mai servea la nimic. Am aşezat animalul pe ultima treaptă şi am aşteptat să-mi liniştesc respiraţia.

„Jupine... — i-am zis. În oraşelul acesta, pe care imi place să cred că-l cunoşti intocmai cum iţi cunoşti buzunarele, există vreum taxidermist care lucrează repede şi bine ?“

Sergentul major şi-a mutat greutatea de pe un picior pe altul şi m-a privit cu o uşoară nelinişte.

„Mă tem că nu prea ştiu ce inseamnă cuvintul acela... — mi-a răspuns. Cum spuneai că-i zice ?...“

„Taxidermist, inţelegi ? E un individ care impăiază jigodii ca asta. Şi cred că e vorba de unul intrucitva priceput. Nu ştiu cit de bine lucrează, calitativ vreau să spun, dar e limpede că e iute de mină... Ei bine, există vreun taxidermist in oraş ?“

„Eu tot nu inţeleg — a scincit sergentul major. Dar nimic, pur şi simplu nimic...“

„Atunci, te iau altfel — am mai spus. Jigodia aceasta, aseară, intre zece şi unsprezece, era vie... Cum mă vezi şi cum te văd... Era vie !...“

Şi in clipa aceea am lovit cu piciorul in ciine, răsturnindu-l pe cimentul frecat cu petrol.

„Nu se poate“ — a suris subofiţerul, mai dezmeticit, mai destins.

„Era vie, pricepi ? Şi numai un meseriaş clasa intiia putea s-o golească in numai citeva ore de maţe şi s-o umple cu paie... Pricepi ?“

„Imposibil... Ăsta e ciinele fotografului Otto König“

„Exact !“

„...Şi in nici un caz nu putea fi viu astănoapte, de vreme ce eu am fost transferat aici de patru-cinci luni şi tot impăiat l-am găsit. Poate aţi visat...“

Şi, mai sigur de sine, incepuse să ridă, mai intii nechezat, in hohote mai tirziu, incit se pornise să-i tresalte şi pintecul. Eram rupt de oboseală. Sfirşit.

„Iţi cam baţi joc de mine“ — am mormăit, cu glasul incă arţăgos, dar sleit.

„Tinere — mi-a răspuns, aranjindu-şi ţinuta. Dacă vrei să te cerţi cu mine, e bine să-mi dai actele dinainte...“

„Nu vreau să mă cert cu tine — am indrugat. Vreau să intru...“

„Intră — mi-a zis. Ia şi ciinele“ — mi-a mai zis.

L-am luat sub un braţ, umilit, şi m-am indreptat spre subsolul imobilului. Am traversat un culoar iluminat cu zgircenie, am coborit citeva trepte printr-o beznă compactă, iar in anticamera arestului, in schimb, mi-a trebuit un răgaz ca să mă obişnuiesc cu lumina puternică, rece. Era ca şi cum m-ar fi scos cineva in brinci dintr-o baie turcească şi lucrurile de jur imprejur, dintr-o dată, nemaifiind impiclite de aburii ridicindu-se din pietre incinse, stropite intr-una cu apă, deveniseră limpezi, cu desenul precis, cu contururile ferm desenate. Şi la apariţia mea, timp de citeva clipe, scena la care eram martor ingheţase intr-o nemişcare care a dezbărat-o de orice mecanică incifrată, devenise lizibilă, nu avea dedesubturi şi nici un gest incilcit nu-i umbrea inţelesul. Era atit de clară incit părea de-a dreptul trucată și mărturisesc că mi-a rămas în memorie mult timp.

Bătrînul, tatăl meu altfel spus, se așezase pe priciul unei celule deschise și își aprindea tacticos o țigară. Ofițerul pe care-l cunoscusem eu prima dată își desfăcuse o mînă din strînsoarea cătușelor în care mai atîrna un necunoscut fără vîrstă. Mîneca celuilalt braț al necunoscutului avea capătul strecurat în buzunarul unui soi de veston ponosit. Încurcat, ofițerul s-a hotărît să petreacă brățara din mîinile lui după una din gratiile altei celule. Abia o închisese, cu o cheie care scîrțîia în rugină. Al doilea ofițer, lîngă masa plantonului, își potrivea o hîrtie în mașina de scris. Unchiul Ștefan își trăgea peste cap o cămașă murdară. Alături, pe un scaun din metal, cineva așezase un geamantan de voiaj, nu prea mare, deschis, peste marginea căruia atîrna o cravată din mătase naturală, în culoarea unui fagur de miere. Nefiresc, dar așa s-a întîmplat : pe unchiul Ștefan l-am recunoscut mai tîrziu, și mai mult după tatuajul de pe umărul drept, cînd s-a eliberat, în sfîrșit, de cămașa aceea jegoasă. Îi crescuse o barbă neobișnuit de stufoasă și din încîlceala ei blondă, inspicată, abia se alegeau două buze senzuale, crăpate de arșița închisă în carne. Cu alte cuvinte, era ceva neclar în toată povestea aceea : nu-i crește unui om, într-o singură noapte, o barbă ca aceea a unchiului. Dacă nu ne-am fi aflat în subsolul poliției, aș fi crezut că s-a deghizat. Și el m-a zărit cel dintîi.

„Privește-ți odrasla — a zis. I-au trebuit nouă zile ca să găsească o piele de cîine umplută cu paie și sîrmă !..."

Bătrînul, înainte de a se ridica într-o rînă, a scuipat pe podeaua pardosită cu cărămizi așezate pe cant. Din țigară ar mai fi avut de tras două fumuri și a renunțat s-o azvîrle spre scuipătoarea din colț. Întîiul ofițer l-a privit cu o asprime reținută.

„Aici îmi permit — s-a scuzat tatăl meu, concentrîndu-și malițiа într-un zîmbet subțire. Pune-l jos — mi-a surîs. De cîinele ăsta împăiat o să mai fie nevoie... Continuați..." — a adăugat și s-a trîntit iar pe priciul slinos.

„Vorbește ! — s-a răstit ofițerul. Numele !..."

„George Preoteasa..."

„De ce l-ai ucis ?"

„Eram convins că mai are... — începuse necunoscutul să turuie. Esmeralda, nevastă-mea, susținea sus și tare că în unele zile număra bani cu sacul... Bănuiam că i-a transformat în valori mai durabile... Ajunsesem amîndoi la ananghie..."

Am auzit bătaia poticnită a mașinii de scris, am clipit foarte repede, cît puteam eu de repede, și m-am agățat cu privirile de barba stufoasă a unchiului.

„Nu se poate... — am îngăimat. Nu se poate..."

„Taci" — a murmurat bătrînul, azvîrlindu-și chiștocul alături de scuipătoarea din colț.

„Și unde sînt ?" — a țipat ofițerul, stînjenit în mișcări de uniforma lui nouă, cu a cărei croială nu era învățat.

„Ce anume ?..." — a întrebat necunoscutul, obosit, fără vlagă.

„Banii..." — i-a zîmbit ofițerul, ironic, cu o voce intenționat îndulcită.

Chiar mă întrebam dacă mașina de scris avea clape pentru un astfel de zîmbet.

„Nu avea... — a oftat necunoscutul încătușat de zăbreaua celulei. Pe onoarea mea..." — a adăugat, însoțindu-și cuvintele cu un gest repezit, imprudent, care i-a scos mîneca brațului liber din buzunarul decolorat al vestonului.

În secunda aceea, devenise un infirm în adevăratul înțeles al cuvîntului. În aerul limpezit de lumina care țîșnea parcă din măruntaiele unui frigider nou-nouț, mîneca vestonului flutura ca un steag al înfrîngerii. Bătrînul se ridicase gemînd de pe prici. Unchiul apucase să-și clătească obrajii și gîtul în jetul de apă al chiuvetei din celula în care se distrase preț de cîteva zile și nopți și, acum, îmbrăca o cămașă curată, sclipitoare, imaculată ca o zăpadă peste care funinginea orașelor mari nu se cerne.

„Bani nu putem să-ți dăm... — a oftat ofițerul. Dar ceva ani de pușcărie vei primi, te asigur..."

Nu am mai auzit bătaia mașinii de scris. Am întors capul și am căutat privirile celuilalt ofițer, care se așezase la masa plantonului. Mi-a făcut semn cu ochiul, complice, ca și cum ne-am fi spovedit la aceeași biserică.

„Celula e liberă ! — a decis tatăl meu, cu mîinile pe încuietorile geamantanului mic de voiaj. Împinge-l pe pîrlit înăuntru..."

„Vă rog... — și-a revenit necunoscutul. Sînt ofițer de artilerie. Am luptat în război. Sînt cavaler al Ordinului Mihai Viteazul. Dacă toate astea izbutesc să vă spună ceva..."

„Și eu am luptat în război... Și eu sînt cavaler al Ordinului Mihai Viteazul... — a murmurat bătrînul, absent, dar s-a răsucit în loc, repede, convertindu-și răspunsul în întrebare, cu o undă de mirare în glas : Și tu ai luptat în război ?!... Dacă nu-mi spuneai nu știam, mueam prost..."

„...Și el a luptat în război, și noi am luptat în război, și voi ați luptat în război, și ei au luptat în război... — s-a copilărit unchiul Ștefan, mai ferches ca oricînd, aproape sărind într-un picior, speram că nu în cel al cărui os îi fusese fracturat de o schijă, la Dalnik. Toți am luptat în război !..."

Am așteptat să se liniștească, să-și revină din euforia cu care ne plimba pe sub nas cămașa aceea sclipitoare, mirosind a apret, și hainele sale noi, impregnate încă de izul mangalului din fierul de călcat al unui croitor amărît de pe Rahova.

„Și celălalt ? — l-am întrebat. Cel care rămăsese cu tine, cînd am vorbit ultima dată... Arhivarul... Penultimul... Unde e ?"

„Arma !" — și-a amintit ofițerul, palid.

„I-au dat drumul, acum șase zile — mi-a răspuns unchiul. Era nevinovat, ca și mine..."

„E în cîine..." — s-a răsucit bătrînul, din ușă, spre ofițerul perplex.

Măcar atîta știam : că de Penelopa scăpasem. Cine putea să știe ce pîrghie anume se basculase în capul arhivarului nostru ? Există bărbați care la a patra nevastă nu mai vor să renunțe, în ruptul capului, ori ce s-ar întîmpla. Într-un fel, eram și eu un om liber.

„E în ciine..." — a acceptat necunoscutul, înfrînt de lehamitea adunată în el.

Urcam pe trepte, toți trei, iar bătrînul a ținut să se întorcă și să le mai spună ceva.

„Într-adevăr, e în ciine... — a repetat el. Walther 7,65, revolver militar... Nefericitul, ca să nu-i mai zic pirlitul, a vrut să-l omoare demult. Și cînd i-a murit ciinele, și cînd Otto König i-a cerut pielea ciinelui, ca să-și sporească menajeria din parc, nefericitul i l-a trimis împăiat gata, cu revolverul în el..."

„Nu se poate !..." — am strigat.

„De ce ? — a întrebat cel dintîi ofițer. Poți să-mi spui de ce ?"

„Foarte simplu — a răspuns tatăl meu, aprinzindu-și o țigară pe care o ținea mai demult între degete. Ca să nu-l mai transporte. El avea o singură mînă, cu care, pe drum, între noi fie vorba, ar mai fi avut cîte ceva de făcut, și un Walther 7,65, încărcat, cîntărește exact un kilogram și șase sute șaptezeci și șapte de grame... Dacă nu mă crezi, am răbdare să-l așezi pe cîntar..."

„Nu se poate.! — am strigat. Mai este încă ceva tulbure în toată povestea aceasta !..."

„Taci..." — mi-a zis tata.

„Asta-i tot ?" — a mai întrebat ofițerul.

„Asta-i tot... — a răspuns tata. Îmi pare rău că n-ați pus un premiu pe capul lui. Mi-ar fi plăcut să tapez poliția de niște parale, ar fi fost nemaipomenit..."

„Miliția..." — l-a corectat ofițerul.

„Mersi pentru informație..." — a mai zis tata, privindu-l drept în ochi, fără să clipească, ca și cum ar fi știut că se vor mai întîlni undeva, altădată.

„Halal nepot... — m-a căinat unchiul Ștefan. Ți-au trebuit nouă zile ca să găsești o piele de ciine umplută cu paie..."

„Minți !" — am țipat.

Calm, bătrînul și-a mutat țigara aprinsă dintre degetele unei miini între degetele celeilalte și m-a lovit peste gură, dur, corecțional, fără dușmănie.

„Unchiul Ștefan nu minte — mi-a spus. El nu a mințit și nu va minți niciodată. Nu e vina lui că tu nu ai știut că o treabă ca asta se începe de la capătul ei..."

Ieșisem în stradă, într-o lumină mai blîndă, tata, unchiul Ștefan și eu. Mulțumiți, plini de ei, păreau a fi doi misiți care încheiaseră un tîrg profitabil.

„Mi-e sete... Aș bea un pahar cu bere rece..." — a zis unchiul.

„Ar fi bună..." — a acceptat tata.

„Dar înainte ar cam trebui să ne radem..." — a zis unchiul Ștefan.

„Într-adevăr, ar fi cazul..." — a surîs tata.

Îndurerat, mi-am pipăit maxilarul. Mi se prelingea pe bărbie un fir subțire de sînge.

În prisacă

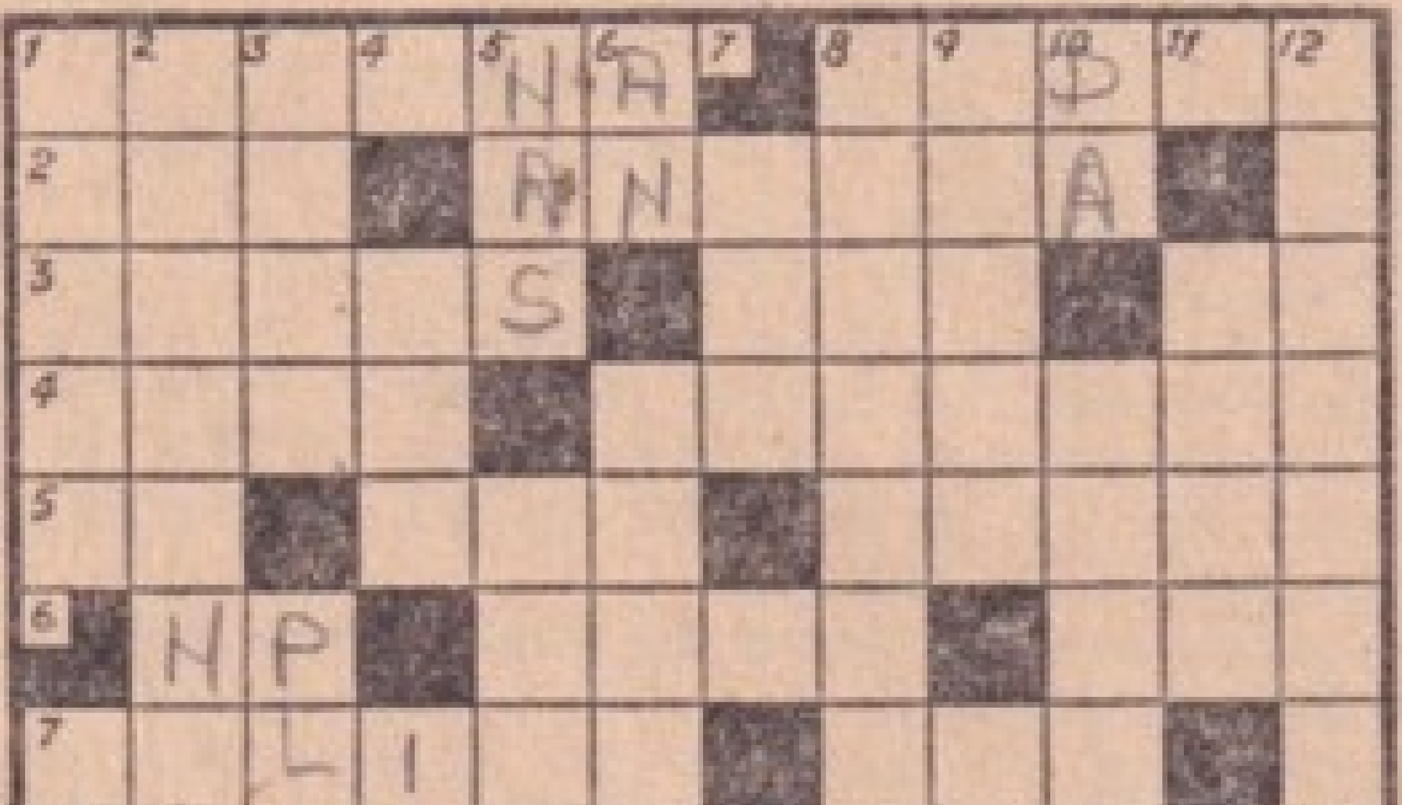

ORIZONTAL : 1) Stupini în Sălaj — Rame. 2) Ocară ! — Depozit de polen. 3) Zonă geografică de la noi cu un tip de ALBINA comună — Codașe la apicultură ! — Sibiu (abr.). 4) Iute de picior — Păstrată, apărată. 5) Resturi de faguri ! — Servită cu miere — Luptă cu bolile. 6) Nap gol ! — Bătătură (pop.) — Jumătate dintr-un fagure ! 7) Roiniță — Tare de cap (pop.). 8) E curată ! — Fagure (pop.). 9) Nectar — Fiecare cu matca lor — La marginea drumului ! 10) Felicitare — Tratate de apicultori în vechime. 11) Băiatul de la roiniță ! — Trîntor. 12) Lucrătoare (reg.)... — ...„în prisacă" !

VERTICAL : 1) Matcă — Roi. 2) Matcă — Unu pe rît ! 3) Matcă... — ...pornită în zbor (fem. pl.). 4) Firav la trup ! — Caiere ! — Sfîrșitul pastoralului ! 5) Sesizează aromele — Albinărel. 6) Primele antere ! — Roiți (fig.) — Apar petalele ! 7) Scurt circuit — Bijutier. 8) Ceară — Cuvînt de excepție. 9) După ceară ! ! (fem. pl.) — Înfoiat. 10) Undă ! — A culege — Gize fără de cap ! 11) Știre ! — Miezul fagurilor ! — Imprecis ! 12) Albiniță — Ce iese de la matcă !

IOAN SASU
Vișeu de Sus, Maramureș

AUREL ANTONIE

Nimbul

Lui Vatcan ii apăruse nimbul, probabil, in cursul nopţii, intrucit dimineaţa se pomenise cu el in jurul capului. Evident, nu-şi dăduse seama de prezenţa nimbului chiar de cind se sculase. Abia cind intrase in baie să se spele il văzuse in oglindă. Pentru inceput crezuse că e vreo reflexie ciudată a sticlei oglinzii la vreo rază de soare. Dar nu. Oricum ar fi mişcat din cap, nimbul il urmărea cu incăpăţinare. Era aşezat circular in jurul capului şi avea o culoare roz-pal, cu irizări roşietice. Îşi duse uimit miinile la cap şi se pipăi ingrijorat. Era atit de speriat de parcă i-ar fi apărut coarne in creştet, nu un biet nimb roz-pal cu irizări roşietice. Miinile ii trecură uşor prin nimb, care rămase impasibil in perfecţiunea lui circulară, perfecţiune care sublinia parcă supărător forma imperfectă a capului. Acesta nu era o bilă, orice s-ar fi spus.

Acum, Vatcan nu era nici cine ştie ce credincios pentru a putea aspira la nemurire prin trecerea in rindul sfinţilor. Ba, mai mult decit atit, s-ar fi putut spune că era chiar ateu. Nu avea nici o icoană prin casă şi nici pe la biserică nu se prea ducea. Dacă fusese de citeva ori de cind se ştia. Din această pricină i se părea neloial ca Dumnezeu să-l fi ales tocmai pe el pentru cine ştie ce fapte apostolice. În afară de asta, nici nu avea chef să-şi schimbe meseria. Era funcţionar şi funcţionar voia să rămină. Nu-i trebuiau complicaţiile acestea inutile — intrucit era sigur că se vor ivi complicaţii inutile — care se creau prin schimbarea profesiunii. El era mulţumit cu salariul pe care-l primea şi chiar cu şeful se avea in relaţii bune.

Îşi pipăi indelung capul, pentru a se convinge dacă mai este intreg, dacă nu cumva s-o fi fisurat in cursul nopţii, secretind prin fisură o bioelectricitate din aia despre care tot citea prin magazinele de popularizare a ştiinţei. Dar nu. Craniul era intreg şi neatins. De atita lucru işi putea da seama şi el.

De acum inainte va trebui să-şi schimbe gestica, mimica. Nu poţi, de exemplu, să alergi să prinzi metroul atunci cind un halou strălucitor iţi impodobeşte capul. Sau să te inghesui la urcare. Nu merge. Rămase privindu-se ginditor in oglindă, dar deodată izbucni in ris. Îşi imagină o clipă figura pe care o va face şeful lui cind il va vedea. Îi va explica el, intr-un fel sau altul. Doar viaţa este aceeaşi pentru toţi. Cei cu nimburi neavind un regim special, va trebui să trăiască şi el pe lingă ceilalţi. Îşi va pune o căciulă, ceva care să-i acopere nimbul şi-şi va vedea de treabă.

Dar acum era deja tirziu şi n-ar fi vrut cu nici un chip să intirzie de la slujbă. Slujba-i slujbă şi şeful nu-l va ierta de intirziere. Orele de program sint inviolabile şi nici apariţia unui nimb in jurul capului nu poate constitui un motiv serios pentru a nu-ţi vedea de treabă. Nu te plăteşte nimeni pentru că ai un nimb pe cap, ci te plăteşte pentru cit munceşti. Or, dacă stai şi-ţi admiri nimbul in loc să mergi la muncă nu iei bani. Şi, dacă nu iei bani, nu ai ce minca. Acest adevăr limpede şi direct il scoase din meditaţii. Se imbrăcă grăbit, gindindu-se ce să-şi pună pe cap. Găsi o şapcă zăpăcită de jocheu şi şi-o indesă pe creştet. Degeaba. Nimbul era acum in jurul şepcuţei şi tot ansamblul arăta şi mai ridicol. Era tirziu. Era chiar foarte tirziu. Şeful trece acum, cu siguranţă, pe lingă biroul lui şi priveşte, neplăcut surprins, scaunul gol. Trebuie să-l sune şi să-i spună că e bolnav şi din această cauză nu se poate prezenta astăzi la lucru. Şi, la urma urmei, treaba era cit se poate de reală. La o adică se putea spune că şi nimbul ăsta e o boală. O boală a minţii sau a biocurenţilor care s-au dereglat. Oricum, după ce ii telefonează şefului, va trebui să meargă la un medic. Nu putea rămine la nesfirşit cu chestia aia pe cap. Au apărut in ultimul timp tot soiul de medici şi cercetători ai undelor pe care nu le ştim şi care zac in noi nefolosite. Îi vor găsi şi lui leacul.

Convorbirea cu şeful fu neplăcută. Lucru dealtfel previzibil, dar de neinlăturat in situaţia dată. Şeful ii aminti de termene de predat lucrări, de regulamente care prevăd tot felul de sancţiuni, de faptul că a mai intirziat o dată şi despre multe, multe altele. Vatcan auzea din nou despre regulamente. Regulamentele astea prevăd numai sancţiuni şi penalizări, de parcă ar fi nişte cărţi ale răului, făcute cu unicul scop de a stresa individul şi de a-l reduce la condiţia de zero. După ce termină de ameninţat, şeful inchise, dar nu înainte de a-l avertiza că mîine trebuie să fie sănătos. Îl trecură o mie de transpiraţii. Nu era nici o bucurie să vorbeşti cu şeful la telefon. Mai ales cînd nu te duci la slujbă. Şi toate din cauza blestematei de aure roz-pal. Ba nu ! Drace, şi-a schimbat culoarea. Acum e vineţie, cu irizări de negru !...

De aici şi pînă la a constata că nimbul îşi schimbă culoarea în funcţie de starea lui psihică nu mai fu decît un pas. Începu o nouă serie de experienţe, care încercau să stabilească o legătură exactă între starea lui psihică şi culoarea nimbului. Treabă dificilă, întrucît nimbul nu se lăsa chiar aşa uşor păcălit de încercările lui nereuşite de a-şi schimba starea psihică. Degeaba încerca să pară furios. Oricît ar fi urlat în faţa oglinzii, nimbul îşi păstra culoarea roz-pal. Se gîndi apoi la şeful lui şi o furie rece, de data aceasta reală, îl străbătu. Imediat, nimbul deveni verde-smarald, cu irizări verde de China. Experienţa era edificatoare. Trebuia acum să mai meargă la un doctor şi să-i explice toată tărăşenia cu nimbul.

Renunţă la şapca de jocheu şi plecă aşa, cu fruntea sus şi cu nimbul în jurul capului. Cunoştea el un institut de parapsihologie, plasat în drumul lui spre slujbă. Multă vreme se întrebase ce o fi parapsihologia asta. Răspunsul îl aflase tot din magazinele acelea ştiinţifice care explică totul. Numai de nimbul lui nu scria acolo. Dar doctorii de la institut trebuie să cunoască toate chestiile astea legate de creier. Convingerea lui nestrămutată rămînea aceea că tot de la creier i se trage şi tărăşenia cu nimbul. Pînă acum creierul nu-i mai jucase nici o astfel de festă. Era un creier normal, care-l ajutase de multe ori. Dovadă fiind însuşi faptul că reuşise să ajungă funcţionar la instituţia unde lucra. Dar uite că acum creierul lui se ţinea de şotii. Cu organele astea omeneşti nu poţi fi niciodată sigur. Te lasă deodată, cînd nici cu gîndul nu gîndeşti.

Ieşit în stradă, se aştepta ca lumea să cadă pe spate de emoţie, văzîndu-l. Dar de unde ! Oamenii îl priveau un pic curioşi, întorceau capul după el, apoi îşi vedeau de treburi. Văzuseră ei altele şi mai şi ! Tinerii ăştia nu ştiu ce să-şi mai pună pe ei pentru a fi cît de cît luaţi în seamă. Uite, pînă şi ăsta cu şmecheria aia pe cap! Mirat de insensibilitatea oamenilor, Vatcan se simţi chiar un pic jignit. Cum adică, el care dispunea de un nimb atît de frumos şi de interesant să treacă aşa, neluat în seamă ? Nu-i nimic, se consolă el, singur, poate că e mai bine aşa. Poate că nimbul, jignit de indiferenţa cu care este tratat, va pleca de la sine şi nu-i va mai complica viaţa în continuare.

Ajuns la institut, Vatcan se împiedică de sora de la intrare. Aceasta îl întrebă în ce scop a venit, dacă l-a trimis cineva, dacă l-a chemat cineva, sau dacă a venit din proprie iniţiativă... Vatcan îi tot arăta nimbul, dar sora parcă avea orbul găinilor. Părea că n-o interesează decît completarea registrului de la intrare cu datele personale ale lui Vatcan. La întrebarea referitoare la motivul care l-a determinat să aleagă această clinică şi nu alta, Vatcan îi spuse de nimb. Sora îşi ridică, în sfîrşit, privirile :

— Aaa ! Aveţi un nimb ? E în regulă. Mergeţi la etajul doi, la camera 222. Doctorul vă aşteaptă.

Mă aşteaptă ? Cum dracu să mă aştepte ? Cred că sora a exagerat niţel, sau poate că m-a crezut nebun ! N-avea cum să mă creadă, doar a văzut şi ea nimbul. Dar dacă o fi dispărut între timp ? Neliniştit, căută o oglindă şi se privi. Nu era nici un motiv de nelinişte. Nimbul era acolo. Rotund şi strălucitor. Tot în oglindă o văzu şi pe sora care îl privea zîmbind. Se înfurie. Asta crede că sînt un Narcis ! Începu să urce nemulţumit treptele. Nu voia să ia liftul. Nu l-ar fi luat nici pentru optzeci de etaje. Avea oroare de lifturi. De fapt nu era chiar oroare. Nu avea, pur şi simplu, încredere în ele. Considera că liftul este o invenţie perfectibilă. Auzise că unii mai rămîneau blocaţi înăuntru. Nu i-ar fi plăcut să se ştie închis în cutia aceea suspendată de un cablu care s-a încurcat. Şi aşa viaţa este destul de nesigură, nu are rost să ne-o facem şi mai periculoasă. Tuturor celor care îl invitau să ia liftul le răspundea că vrea să facă mişcare şi o lua pe trepte. Chiar dacă uneori ajungea la birou, la etajul unsprezece, gîfîind ca o lăcustă gravidă, tot nu lua liftul. Colegii îl bănuiau a fi claustrofob, dar el nu se ştia claustrofob, şi, în fond, asta conta. Ce credea el, nu credea lumea.

În cabinetul 222, doctorul, un om durduliu şi cumsecade, îl invită să ia loc şi apoi îl întrebă care-i necazul. Necazul !? Vatcan îşi aruncă privirile pe pereţi. Cabinetul arăta aşa cum îl ştia el de prin filme şi fotografii. Colorat în culori trăznite şi cu tot soiul de spirale şi biluţe în veşnică mişcare. Sănătos să fii, şi chiar aici simţi cum începi să umbli pe pereţi... Norocul meu că sînt doar în trecere. Dar bietul doctor, care e nevoit să...

— Ce spuneaţi că vă supără ? — îl întrerupse doctorul.

Cum să-i spună unui doctor că nu te supără nimic ? Nu merge. La doctor nu te duci decît atunci cînd ai un necaz. Şi el avea un necaz : nimbul.

— Ştiţi, domnule doctor, mie mi-a apărut un nimb în jurul capului...

Abia acum doctorul se însufleţi. Se ridică din spatele biroului şi se apropie de Vatcan, potrivindu-şi ochelarii. Făcu apoi ceva mai multă lumină în birou, ridicînd storurile de la geamuri. În tot acest timp, nu-şi lua ochii de la nimb. Acesta, parcă ştiindu-se privit, îşi etala întreaga gamă de culori de care era capabil. Culorile se roteau şi se fugăreau pe circumferinţa lui exterioară. Doctorul parcă era căzut în transă. Îi tot dădea ocol, fără a îndrăzni să-l atingă. Tot ce făcu fu să-şi treacă de cîteva ori degetul arătător prin razele nimbului. Halal cercetare ! — gîndi Vatcan. Aşa ştiam şi eu să-mi cercetez nimbul ! În sfîrşit, doctorul se lăsă să cadă pe fotoliul din spatele biroului, tot cu ochii pe nimb. Apoi îngînă :

— Dumneavoastră sînteţi un sfînt !

Vatcan începu să se simtă prost. Adică, cum sfînt !? Asta putea să o bănuiască şi singur, deşi i se părea greu de crezut. Nu mai era nevoie să vină pînă aici şi să mai urce şi două etaje.

— Nu, domnule doctor, sînt doar un om

căruia i-a apărut peste noapte un nimb în jurul capului.

— Toți sfinții au început prin a fi oameni — îl contrazise blînd doctorul. Nici unul nu s-a născut sfînt. Poate că fără voia dumneavoastră ați devenit sfînt. S-au mai văzut cazuri. Uite, de exemplu, Petru, care era un pescar cumsecade, a devenit sfînt prin voia lui Dumnezeu.

Vatcan încremeni. Nu putea crede că doctorul vorbește serios. Dar întreaga lui atitudine era aceea a unui mistic. Părea transpus total. Mîinile împreunate, ochii dați peste cap, în timp ce rostea repede o rugăciune. Vatcan crezuse că o să dea peste un om de știință și nimerise peste un mistic. Ciudată și de neînțeles era lumea. Acum se jena să-l întrerupă. Spera ca rugăciunea să fie scurtă. Citise el pe undeva că membrii unei anumite secte musulmane nu trebuiesc deranjați în timp ce se roagă, întrucît devin violenți, putînd merge pînă la crimă. Este adevărat că doctorul nu părea a fi musulman, dar parcă poți să știi ? După vreo zece minute de rugă neîntreruptă, Vatcan își pierdu răbdarea. Îi venea să plece, dar nu știa cum să o facă cît mai pe neobservate. Nu se putea ști cum va reacționa doctorul. El venise aici să se trateze de nimb, nu să participe la o liturghie.

Cînd situația părea fără ieșire, se deschise ușa și în cabinet pătrunse un individ tînăr, cu un halat asemănător cu al doctorului. „Și ăsta o fi venit să se roage !“ — îl străbătu pe Vatcan un gînd, dar se liniști repede cînd îl văzu pe doctor că-și întrerupe rugăciunea. Părea că prezența noului venit îl nemulțumește. Poate că intrusul făcea parte din altă sectă. Tînărul, care întrerupsese atît de nimerit rugăciunea, se opri surprins în ușă și-l întrebă pe doctor ce e cu haloul acela interesant de pe capul subiectului. Subiect ! Auzi ce expresie jignitoare. Vatcan se enervă. Parcă el n-ar fi fost un om cu un nume și cu o viață a lui. Subiect !

Misticul îi răspunse că acest sfînt s-a pogorît în cabinetul lui pentru a-i da un semn că Dumnezeu există și că veghează. Vatcan își luă inima în dinți și-i spuse tînărului că el personal nu se pogorîse de nicăieri, ci venise pe ușă, după ce urcase două etaje, pentru a se trata de nimb. Și, dacă e să se țină seama de părerea lui, el credea că nu veghează nimeni, ci fiecare trebuie să vegheze asupra propriilor lui interese. Tînărul rîse. Se apropie de Vatcan și-i pipăi craniul, apoi își trecu de cîteva ori mîna prin nimb. După această sumară cercetare decise :

— Pe sfîntul ăsta al tău îl iau cu mine !

Îl iau cu mine ! Adică pe el, pe Vatcan, nu-l consulta nimeni ? Se dispunea de el așa, ca de un obiect, sau ca de un animal de experiență ? Totuși nu spuse nimic. Era mai bine să plece cu tînărul acesta care rîdea mereu, decît să rămînă cu misticul acela periculos. Cum era de așteptat, misticul se opuse, spunînd că subiectul era pacientul lui și că nimeni nu are dreptul să... Dar tînărul îl luă pe Vatcan de braț și-l scoase afară. În drum spre cabinetul lui, care se afla la etajul trei, îi povesti că aflase de la sora de jos că venise un om cu nimb, și el, care era bioenergetician, era foarte interesat de astfel de cazuri. Speră că Vatcan nu are nimic împotrivă să fie studiat de el. Vatcan, bucuros că scăpase de misticul acela exaltat, se arătă dispus să se lase cercetat de bioenergetician, dar îl roagă să-i dea la plecare un certificat, ceva, din care să rezulte că el a fost cercetat astăzi, pentru a-l putea prezenta la slujbă, întrucît șeful lui era extrem de bănuitor.

Bioenergeticianul rîse și-l bătu pe umăr. Avea ceva forță doctorul ăsta ! Vatcan se bălăbăni sub lovitură ca bîntuit de uragan. Se gîndi o clipă ce caraghios trebuie să i se bălămbăne nimbul, dar bioenergeticianul, parcă citindu-i gîndurile, îl liniști :

— Nimbul te urmează fidel. Nu rămîne în urmă și nu o ia înainte. Cred că e o formă pură de energie.

Deci, doctorul își începuse cercetările încă de pe culoar, dîndu-i o lovitură peste umăr. Vatcan era puțin îngrijorat de desfășurarea ulterioară a cercetărilor, dar se liniști în momentul în care pătrunse în cabinetul de lucru al bioenergeticianului. Ăsta da cabinet de cercetări ! Un adevărat laborator. Așa cum și-l imaginase el. Cu aparate complicate, în jurul cărora doctorul se învîrtea cu o siguranță liniștitoare.

Experiențele începură. Nimbul fu bombardat cu neutroni rapizi, fu fotografiat în infraroșu, în ultraviolet, în întuneric, pe lumină polarizată, la lumină artificială și naturală, i se făcură termofotografii și biofotografii și o mie de altele la fel. Totul se desfășura ca un carusel. Electroencefalograme, bioencefalograme, energoencefalograme și multe alte falograme umpleau pereții laboratorului. Numărul celor care îl cercetau crescuse simțitor. Erau zile în care trecea prin mîna a peste douăzeci de cercetători. Toți specialiștii din institut și-l disputau și îl revendicau. Fiecare dorea să profite cît mai mult timp de el. Agențiile de presă, care prinseră de veste, răspîndiră știrea fulgerător pe întreg mapamondul. Savanții din tot felul de laboratoare răspîndite pe glob se înghesuiau să-l cerceteze. Se puse o taxă pe omul cu nimbul, care era închiriat cu ora, fără să părăsească, totuși, institutul. După o încercare nereușită de a-l răpi, se institui o gardă permanentă de polițiști, care-l păzea zi și noapte.

Vatcan nu mai avea nici un drept asupra lui. Era purtat din cabinet în cabinet, i se serveau la masă tot felul de mîncăruri curioase, pentru a se observa comportarea aurei. Era enervat, hipnotizat, calmat, iritat, excitat, în timp ce aura era filmată, fotografiată și măsurată.

Între timp, la intervențiile repetate ale misticului, se înființase un comitet pentru eliberarea omului cu nimbul. Comitetul, care reprezenta cîteva milioane de credincioși, făcu o plîngere la Sfîntul Scaun. Papa nu răspunse nimic, dar această inexplicabilă tăcere nu împiedică comitetul să incite cele peste opt milioane de adepți la luarea cu asalt a institutului. Poliția a fost alertată și cîteva sute de polițiști au fost instalați la intrare, pe culoare, în laboratoare și toaletă.

Despre cazul lui Vatcan începură să se intereseze anumite cercuri militare, ai căror oameni de știință, adăpostiți într-o uriașă clădire în formă de cincigon, abia așteptau să-l ia în primire. Servicii secrete îi alcătuiseră un voluminos dosar, în care scria tot ceea ce făcuse Vatcan de cînd se născuse. Apoi , alte cîteva dosare ce se refereau la rude, prieteni, cunoscuți. Cercurile militare făceau puternice presiuni asupra guvernului, pentru a li se preda acest excepțional caz.

Cînd tratativele erau în toi, mulțimea credincioșilor, care de cîteva zile înconjura clădirea institutului, se clătină sub presiunea primului val de pelerini veniți de departe. Orașul fu luat cu asalt de alte cîteva sute de mii de bolnavi incurabili, care așteptau o minune din partea sfîntului. Dar sfîntul nu făcea minuni. Stătea speriat în fața aparatelor și răspundea la mii de teste și chestionare.

Peste încă cîteva zile, cînd pelerinii invadară definitiv orașul, municipalitatea ceru ajutorul armatei, pentru restabilirea ordinei. Taberele de corturi ale pelerinilor fuseseră instalate pe străzi, prin parcuri, grădini publice și în curțile oamenilor. Nu se mai putea circula sau lucra în orașul paralizat de numărul imens al oamenilor pe care nu-i mai putea hrăni.

Printre credincioși se răspîndi vestea că armata îl va răpi pe omul cu nimbul. Un val de revoltă îi cuprinse. În cursul nopții, mulțimea pelerinilor devastă institutul și-l răpi pe Vatcan.

Purtat pe o litieră de aur, plină de covoare persane, Vatcan credea că visează. Nu-și imaginase nici o clipă că pot exista atîția credincioși fanatici. El trăise cu impresia că epoca credincioșilor a apus în întunecata perioadă a inchizițiilor. El crezuse că bisericile sînt păstrate doar pentru frumusețea lor arhitecturală. Dar uite că nu era așa. Milioane de oameni îl duceau pe deasupra capetelor, într-o direcție necunoscută. Toți aveau fața întoarsă spre nimbul lui, strălucitor în noapte.

Cînd primele raze ale dimineții luminară marea de capete, litiera fu oprită lîngă o colină înaltă. Pe această colină urcă Vatcan. Ajuns sus, privi uluit la mulțimea aceea imensă care îl privea în tăcere. Parcă aștepta ceva de la el. Lui Vatcan nu-i era prea limpede ce ar trebui să facă într-o asemenea situație. Încercă să-și amintească din slabele lui cunoștințe într-ale Bibliei cam ce ar trebui făcut, dar nu-și aminti nimic. Probabil că toți acești oameni așteptau de la el o minune, dar Vatcan nu știa să facă nici o minune. Pentru o secundă îl cuprinse panica. Dacă toți oamenii aceștia ar afla că nu este decît un om obișnuit, care suferă de nimb, l-ar linșa. Oare cum s-or face minunile astea ? Cred că trebuie să te concentrezi foarte mult. Și bolnavii ăștia... Ar trebui, totuși, să le spun că nu sînt un sfînt, deși nu m-ar crede. Cîtă speranță în privirile lor !

Vatcan deschise gura pentru a le vorbi, dar, în aceeași clipă, nimbul îi dispăru. Simultan, pe capul fiecărui om din mulțime apăru cîte un nimb strălucitor, sub soarele rece al dimineții.

Extrase

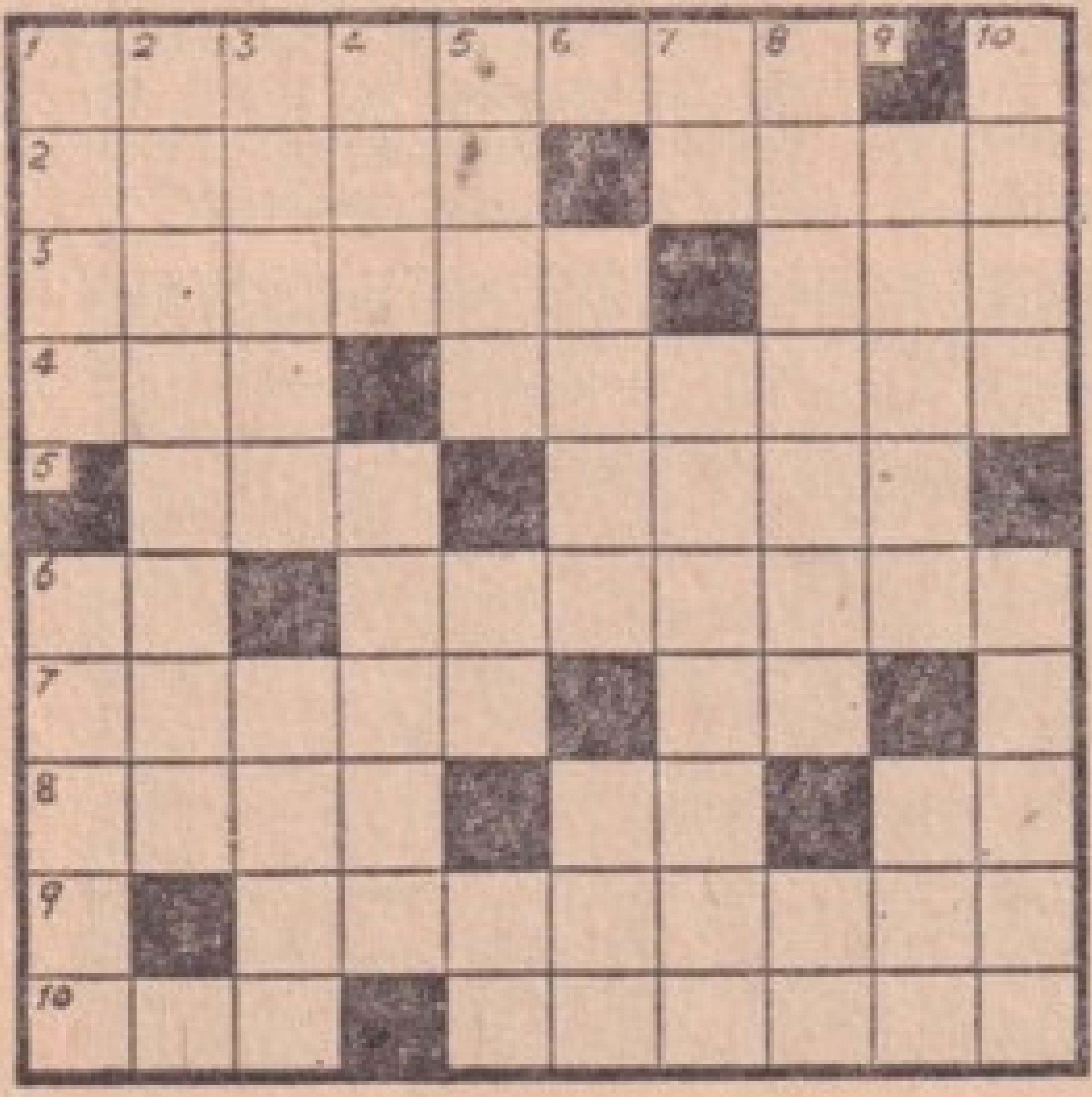

ORIZONTAL : 1) Un tip original. 2) Adept al mișcării — Pompă de mare capacitate. 3) Absolvent la drept — Bătaie cu semne. 4) Curs suspendat — Cap de expresie (pl.). 5) Nivel de trai — Dau semne de viață. 6) Caligrafiate ! — Înscrisă la pasiv. 7) Lucrări de... piscicultură ! — Încadrat la direcție. 8) Distinși în lipsă — Cadru didactic — Mecena rebusiștilor ! 9) Atracție universală. 10) Se pretează la învîrteli — Nu are pereche.

VERTICAL : 1) Picior de vers — Atmosferă încărcată. 2) Bază de cultură. 3) Plină de sine — Ia din viață ce-i frumos. 4) Drum de mașină la poale — Prinsă-n brîu. 5) Vatră folclorică — Indicator de nivel — Serviciu de apă (abr.). 6) Cadru de creație — Prinse din ochi. 7) Ștaif ! — Îmbrăcăminte de corp (adj.). 8) Creează o mișcare de masă — Trai la Cotroceni ! 9) Exponent emoțional — Ca o iță ! 10) Mori de lemn — Ieșire la drumul mare.

ION DUROIU
Brăila

REMEMBER

1869 —
Taraful lui Ochi Albi

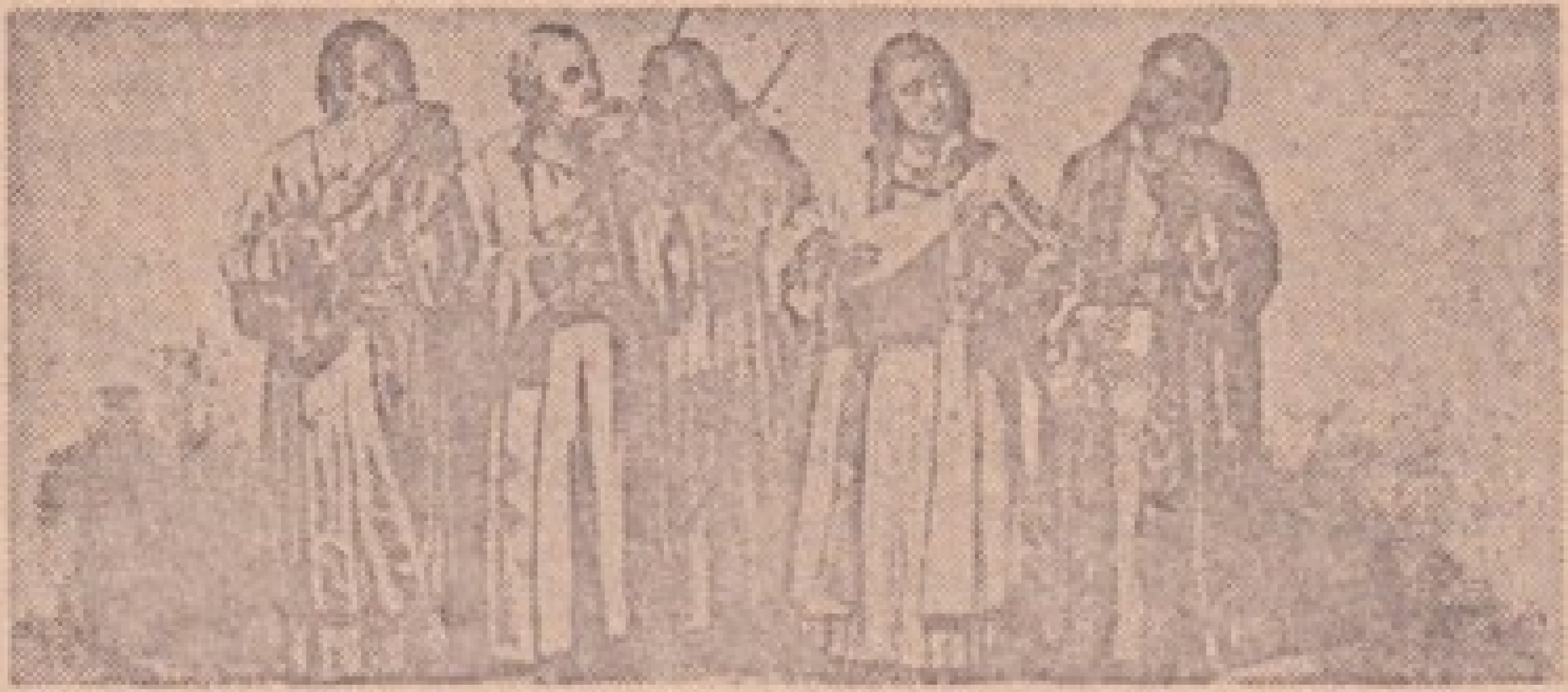

Desenul alăturat, realizat de pictorul Carol Pop de Szathmari, ne înfățișează celebra orchestră a lui Ochi Albi, în anul 1869. Era, la vremea aceea, cea mai căutată orchestră din București. Cînta, seară de seară, la grădina Rașca, de pe strada Academiei, unde nu era chip să găsești o masă liberă, dacă nu aveai grijă să te duci la ora deschiderii, cînd iubitorii de muzică populară luau cu asalt grădina.

OSTAȘII NOȘTRI

1878 —
Ostașii noștri

Un mare succes editorial din secolul trecut: **Ostașii noștri** de Vasile Alecsandri. Este un volum mic, format broșură și conține zece poezii, precum și scena în versuri **La Turnu Măgurele**, scrise de poet la Mircești, în anul 1877 (sînt datate; mai, august, noiembrie și decembrie). Ele i-au fost inspirate poetului de eroismul de pe fronturile de luptă ale războiului pentru independență și poartă titluri semnificative: Odă ostașilor români, Balcanul și Carpatul, Peneș Curcanul, Frații Jderi, Hora de la Plevna, Marșul călărașilor, Hora de la Grivița. Succesul volumului este dovedit și prin faptul că apare în două ediții, în 1878 — prima în luna mai și a doua în decembrie. Este primul caz cunoscut în secolul trecut cînd o operă literară este editată de **două ori în** același an.

1892 — Bufetul de la șosea

De ce-i spune Bufetul de la Șosea? În primul rînd, de ce bufet și nu restaurant? Istoricul bijuteriei arhitectonice, pe care o admirăm astăzi ca fiind una dintre cele mai reușite construcții în stil românesc, este, în cîteva cuvinte, următorul: în primăvara anului 1887, arhitectul Ion Mincu primește din partea Ministerului Domeniilor o comandă pentru proiectul clădirii ce urma să devină sediul restaurantului românesc la expoziția internațională de la Paris, din anul 1889. Proiectul este întocmit, dar ministerul respectiv renunță la el, neputîndu-l subvenționa (clădirea ar fi costat 100 000 de lei). După trecerea a cinci ani, un alt ministru, amintindu-și de proiectul arhitectului Mincu, aprobă construirea imobilului — dar nu la Paris, ci în București, la Șosea — cu scopul de a deschide acolo un restaurant. Și cum la Paris ar fi urmat ca localului să i se spună Bar Roumain, ministrul finanțator (P. Carp) apreciază că cea mai potrivită traducere ar fi: bufet. I s-a spus deci Bufetul de la Șosea. Pentru un adaos de frumusețe, în jurul fațadei au fost montate 12 felinare cu „gaz aeriform".

RAY BRADBURY

Apel telefonic nocturn

Stătea în liniște. Ședea, un om de optzeci de ani. Stătea într-o cameră goală a unei case goale, de pe o stradă pustie, dintr-un oraș pustiu, de pe pustia planetă Marte. Stătea, așa cum făcea de patruzeci de ani, așteptind. Pe masă, în fața lui, se afla un telefon, care nu mai sunase de multă, multă vreme. Acum el începu să tremure, parcă pregătindu-se de ceva secret. Nările omului începură să freamăte. Ochii i se dilatară. Telefonul se scutură ușor. Bătrînul se lăsă în scaun, privind fix telefonul. Telefonul... suna.

Sări din scaun, scaunul căzu pe podea. Țipă : Țipă : „Nu !“ Telefonul sună iarăși. „Nu !“ Dori să ajungă la el, în cele din urmă ajunsese, dar îl dărîmă de pe masă. Receptorul sări din furcă exact în momentul în care suna a treia oară. „Nu... Oh, nu, nu“ spuse încet, apăsîndu-și pieptul cu miinile, capul vijiindu-i, telefonul la picioarele lui. „Nu nu se poate... nu se poate“.

În fond, era singur, într-o cameră goală dintr-o casă goală, într-un oraș gol de pe planeta Marte, pe care nu mai era nimeni în viață, în afară de el, el fiind Regele Colinei Sterpe. Și totuși : „...Barton...“ Cineva îl chema pe nume.

Nu. Ceva bîziia și producea un zgomot de greieri și cicade, undeva departe în lumile părăsite.

Barton ? — gîndi. Ei, dar ăsta sînt eu ! Nu mai auzise pe nimeni pronunțîndu-i numele, aproape că îl uitase. Nu era unul din ăia care să se omoare după propriul nume. Mai ales că el niciodată...

„Barton“ — se auzi în receptor. „Barton. Barton. Barton“.

„Gura !“ urlă. Și pocni receptorul, și se aplecă transpirat, gîfîind, să pună receptorul în furcă.

Nici nu terminase bine de făcut asta că afurisitul ăla de lucru începu iarăși să sune. De data asta, făcu un tur în jurul lui, își apăsă miinile peste el, parcă pentru a sugruma sunetul, dar în cele din urmă, văzîndu-și articulațiile albe ca varul, ridică receptorul. „Barton“ — spuse vocea îndepărtată, un miliard de mile depărtare. Așteptă pînă ce inima mai bătu de trei ori, apoi spuse: „Aici Barton“ — spuse. „Bine, bine“ — spuse vocea, acum la o depărtare de numai un milion de mile. „Știi cine e aici ?“. „Dumnezeule“ — spuse bătrînul. „Primul telefon pe care îl primesc de patruzeci de ani și vrei să ne jucăm de-a v-ați ascunselea?“ „Scuză-mă. Ce prostie din partea mea. Bineînțeles că n-ai cum să-ți recunoști vocea prin telefon. Nimeni nu reușește asta. Sîntem obișnuiți, toți, să auzim propria voce străbătînd oasele capului nostru. Barton, aici e Barton.“

„Ce ?“ „Dar cine credeai că este ?“ — spuse vocea, „Un căpitan de rachetă ? Credeai că a venit cineva să te salveze?“ „NU“.

„În ce an ești ?“ „20 Iulie, 2097“ „Doamne sfinte, cincizeci de ani ! Ai stat acolo atît amar de ani, așteptînd o rachetă care să vină de pe Pămînt ?“ Bătrînul dădu din cap. „Acum, bătrîne, știi cine sînt ?“ „Da“ Tremura. „Îmi amintesc. Sîntem unul și același. Eu sînt Emil Barton, iar tu ești Emil Barton“. „Cu o singură diferență. Tu ai optzeci de ani. În timp ce eu am numai douăzeci. Am toată viața înaintea mea.“

Bătrînul începu să rîdă, apoi să plîngă. Continua să țină receptorul ca pe un copil pierdut și prost ; conversația era imposibilă, și nu mai avea rost să continue, dar nu închidea. Cînd își reveni, aduse din nou receptorul lîngă ureche și spuse, „Hei, tu ascultă... Doamne, dacă te-aș putea preveni ! Cum aș putea ? Nu ești decît o voce. Dacă aș putea să-ți arăt cît de triști sînt anii. Oprește-i. Omoară-te ! Nu mai aștepta ! Dacă ai știi ce înseamnă să te schimbi din ceea ce ești tu, în lucrul în care sînt eu, astăzi, aici, acum, la acest capăt.“ „Imposibil !“ Vocea tînărului Barton izbucni în rîs, în depărtări.

„Nu am nici o certitudine că ai interceptat vreodată această convorbire. Totul este mecanic. Vorbești unei transcrieri. Acum este anul 2037. Șaizeci de ani în trecutul tău. Astăzi, războiul atomic a început pe Pămînt. Toți coloniștii au fost chemați acasă de pe Marte, cu rachetele. Eu am fost lăsat la urmă.“ „Îmi aduc aminte“ — murmură bătrînul. „Singur pe Marte“ — rîse vocea tînără. „O lună, un an, cui îi pasă ? Am alimente și cărți. În timpul liber am alcătuit cartoteci cu transcripții de zece mii de cuvinte, răspunsuri, vocea mea, conectată la relee telefonice. În lunile următoare voi suna pe cineva, să am cu cine să vorbesc“. „Da.“ „Șaizeci de ani de acum înainte, benzile înregistrate de mine mă vor suna. Nu cred că voi mai fi pe Marte în timpul ăsta, dar este o splendidă ironie la adresa mea, ceva ca să-mi treacă timpul. Ești chiar tu, Barton ? Ești chiar **eu ?**“

Lacrimile începură să curgă din ochii bătrînului. „Da. Am confecționat o mie de Bartoni, benzi înregistrate, sensibile la orice întrebări și i-am risipit într-o mie de orașe de pe Marte. O armată de Bartoni pe Marte, în timp ce eu aștept o rachetă să vină să mă salveze.“ „Nebunule.“ Bătrînul își scutură capul, obosit. „Ai așteptat șaizeci de ani. Ai îmbătrînit așteptînd, mereu singur. Și acum tu ai devenit eu și ești încă singur în orașele astea pustii.“ „Să nu te aștepți la milă din partea mea. Ești ca un străin în altă țară. Nu pot fi trist. Sînt în viață cînd fac înregistrările astea. Iar tu ești în viață cînd le asculți. Amîndoi, unul față de celălalt, de nepătruns. Niciunul din noi nu-l poate avertiza pe celălalt, chiar amîndoi reacționăm, unul la celălalt, unul automat, celălalt cald și uman. Eu sînt uman acum. Tu vei fi uman mai tîrziu. Este o nebunie. Eu nu pot plînge, fiindcă necunoscînd viitorul nu pot fi decît optimist. Aceste benzi ascunse pot reacționa doar la un anumit gen de stimuli din partea ta. Poți cere unui om mort să plîngă ?“

„Oprește-te“ — țipă bătrînul. Simțea familiarele atacuri ale durerii. Greața începu să-l cutreiere. „Oh, Doamne, dar fără inimă mai erai. Cară-te !“ „Eram, bătrîne ? **Sînt.** Atîta vreme cît benzile se vor roti, atîta vreme cît releele și ascunșii ochi electronici vor citi și selecta și sili cuvintele să ajungă la tine, voi fi tînăr și crud. Voi continua să fiu tînăr și crud multă vreme după ce voi muri. Salutare.“ „Stai !“ urlă bătrînul. **Clic.**

Barton stătu așa, ținînd receptorul, multă vreme. Inima îi provoca dureri cumplite. Ce nebunie fusese. În tinerețea lui, ce prostie, ce inspirație, acei primi ani, fixînd centrale telefonice, convorbiri programate prin relee de timp. Telefonul începu să sune. „Bună dimineața Barton. Aici e Barton. Ora șapte. Soarele a răsărit și strălucește“. Iarăși !

„Barton ? Barton la telefon. Urmează să te duci în Orașul Marte, după-amiază. Instalează o centrală telefonică. Vezi că îți aduc aminte.“ „Mulțumesc“ Soneria ! „Barton ? Barton. Vrei să prînzim împreună? La Hanul Rachetei?“ „Perfect“. „Pe curînd“ Brrrrrriiinnnnnnnnggggg !

„Tu ești B ? Gîndește-te că o să te îmbărbătez. Capul sus, și toate celelalte. Racheta de salvare poate sosi mîine, să ne salveze.“ „Da, mîine, mîine, mîine, mîine.“ Clic.

Dar anii s-au transformat în fum. Barton amuțise telefoanele insidioase și inteligentele lor răspunsuri. Urmase ca ele să funcționeze numai după ce el va împlini optzeci de ani, dacă va mai fi în viață. Și astăzi, acum, telefonul sunînd, trecutul respirîndu-i în ureche, șoptind, aducîndu-i aminte. Telefonul !

Îl lăsă să sune. Nu sînt obligat să răspund, gîndi. Soneria ! Nu-i absolut nimeni acolo, gîndi. Sunetul ! E ca și cum ți-ai vorbi ție însuți, gîndi. Dar diferit. Doamne, cît de diferit...

Simți cum mîinile lui ridică receptorul. „Alo, bătrînul Barton ? Aici este tînărul Barton. Astăzi împlinesc 21 de ani. În anul care a trecut am pus centrale de voci în alte două sute de orașe. Am populat planeta Marte cu Bartoni.“ „Da“. Bătrînul își aducea aminte de acele nopți, cu șase decenii în urmă, alergînd peste dealuri albastre și prin văi de oțel, cu un camion plin de mașinării, fluierînd fericit. Alt telefon, alt releu. Ceva de făcut. Ceva inteligent, și minunat, și trist. Voci ascunse. Ascunse, ascunse. În acele zile tinere, în care moartea nu era moarte, timpul nu era timp, iar bătrînețea un ecou slab din îndepărtata peșteră a anilor care erau în față. Tînărul ăla idiot, nebunul ăla sadic, nu s-a gîndit că într-o zi ar putea culege roadele acestei culturi.

„Noaptea trecută —spuse Barton, în vîrstă de 22 de ani — stăteam singur într-un cinematograf dintr-un oraș pustiu. Am jucat un film vechi cu Stan și Bran. Doamne, ce-am mai rîs.“ „Da“. „Mi-a venit o idee. Am înregistrat vocea mea de o mie de ori pe aceeași bandă. Emisă în oraș, asta suna ca și cum ar vorbi o mie de oameni. Un zgomot confortabil, zgomotul mulțimii. Am făcut în așa fel încît ușile să se trîntească în tot orașul, copiii să cînte, gramofoanele să funcționeze, toate prin mecanisme de ceasornic. Dacă nu privesc pe fereastră, dacă doar ascult, e bine. Dar dacă privesc, iluzia dispare. Cred că devin singuratic.“

Bătrînul spuse : „Asta a fost primul tău semn.“ „Ce ?“ „Prima oară cînd ai admis că erai singur.“ „Am experimentat și mirosurile. Cînd mergeam pe străzile pustii, mirosul de șuncă, slănină și ouă venea din case. Totul realizat cu mașinării ascunse.“ „Nebunie curată“, „Autoprotejare“, „Sînt obosit“. Dintr-odată bătrînul închise. Era prea mult. Trecutul îl îneca.

Legănîndu-se, bătrînul coborî treptele turnului spre străzile orașului. Orașul era întunecat. Becurile roșii de neon nu mai ardeau, muzica nu se mai auzea, nici mirosul de mîncare. De multă vreme abandonase fantezia asta a minciunii mecanice. Ascultă ! Astea sînt sunete de pași ? Miroase ! Nu-i asta o plăcintă cu căpșune? Oprise toate astea. Se îndreptă către canal, unde stelele luceau în apele liniștite. Sub apă, în bancuri, ca bancurile de pești, se găsea populația de roboți de pe Marte, acum ruginind, de el construită de-a lungul anilor, și pe care într-o sălbatică conștiință a propriei sale nebunii o comandase să mărșăluiască, unu, doi, trei, patru !, în adîncurile canalului, afundîndu-se bolbocind, ca sticlele care se scufundă. În cele din urmă, distrusese întreaga populație de roboți, și nu-i păruse rău deloc.

Un telefon sună slab într-o cabană întunecoasă. Bătrînul continuă să meargă. Telefonul încetă să mai sune. Într-o altă cabană, în fața lui, alt telefon începu să sune, de parcă ar fi știut de trecerea lui pe acolo. Bătrînul începu să fugă. Sunetul telefonului rămase în urma lui. Numai pentru a reîncepe să sune altul, acum în casa asta, acum în aia, aici, acolo. Fugea. Alt telefon! „Bine, bine“ — gemu bătrînul, epuizat. „Vin.“ „Alo, Barton.“ „Cei vrei ?“ „Mă simt singur. Trăiesc numai cînd vorbesc. Așa că trebuie să vorbesc. Nu poți să mă amuțești pentru totdeauna.“ „Lasă-mă în pace !“ — spuse bătrînul îngrozit.“ Oh, inima !“ „Aici Barton, în vîrstă de 24 de ani. Au mai trecut niște ani. Așteptînd. Mai singur. Am citit **Război și Pace**, am băut vișinată, am deschis restaurante, făcînd și pe ospătarul și pe bucătarul și pe cîntărețul. În seara asta sînt star de cinema într-un film la sala Tivoli — Emil Barton în **Chinurile zadarnice ale dragostei**, în care joc toate rolurile, cîteva chiar în travesti.“ „Să nu te prind că mă mai suni, altfel te omor !“ „Nu mă poți omorî. Mai întîi trebuie să mă găsești !“ „O să te găsesc eu !“ „Numai că ai uitat unde m-ai ascuns. Sînt pretutindeni, în cutii, case, cabluri, turnuri, sub pămînt. Dă-i drumul, încearcă ! Cum o să-i spui ? Telecidere ? Sinucidere ? Ești gelos, nu-i așa ? Gelos pe mine aici, numai de 24 de ani, cu ochi luminoși, puternic, tînăr. Bine, bătrîne, e război ! Între noi. Între mine ! Un întreg regiment de noi, toate vîrstele împotriva ta, cel real. Dă-i drumul. Declară război !“ „O să te distrug !“ Clic. Tăcere. Bătrînul aruncă telefonul pe fereastră. În răcoarea nopții, automobilul înainta prin văile adînci. La picioarele lui Barton, pe podea, se aflau revolvere, puști, dinamită. Hîrîitul mașinii pătrundea în subțirile lui, obosite oase. O să le găsesc, gîndea, și o să le distrug pe toate. Doamne, cum poate să-mi facă el una ca asta ? Opri mașina. Un oraș staniu se întindea sub bătaia celor cîteva lune. Nu bătea vîntul. Ținea pușca în mîinile reci. Cerceta cu privirea stîlpii, turnurile, cutiile. Unde se afla ascunsă vocea orașului ăsta ? În turnul ăsta ? Ori acolo ; ori dincolo. Au trecut cîțiva ani. Își întoarce sălbatic capul cînd într-o parte, cînd în cealaltă. Ridică pușca. O casetă cu relee căzu după primul glonț. Pe toate, gîndi. Toate turnurile din orașul ăsta, care adăpostesc relee, vor trebui sfărîmate. Am uitat. E multă vreme.

Mașina înainta pe strada pustie. Un telefon sună. Privi la magazinul părăsit. Un telefon. Cu pistolul în mînă, trase în lacătul ușii și intră. Clic. „Alo, Barton ? Un avertisment. Nu încerca să distrugi toate releele din oraș, să arunci în aer lucrurile. Mai bine ți-ai tăia gîtul. Mai gîndește-te...“ Clic.

Ieși încet din cabina telefonică în stradă și ascultă zumzăitul casetelor telefonice din aer, încă vii, încă neatinse. Le privi și apoi înțelese. Nu putea distruge toate posturile. Să presupunem că o rachetă ar veni de pe Pămînt, o ideea imposibilă, dar să presupunem că ar veni deseară, mîine, săptămîna viitoare ? Și că ar ateriza pe partea cealaltă a planetei, și că ar folosi telefoanele pentru a încerca să intre în legătură cu Barton, dar circuitele ar fi moarte ? Barton lăsă pușca să-i cadă din mîini.

„Nu va veni nici o rachetă“ — argumentă cu el însuși. „Sînt bătrîn, e prea tîrziu.“ Dar să presupunem că va veni și că n-o să știi niciodată, gîndi. Nu trebuie să lași legăturile telefonice intacte ? Iarăși, suna un telefon.

Se întoarse plictisit. Se tîrî înapoi în magazin și începu să bîjbîie după receptor. „Alo.“ O voce ciudată. „Te rog — spuse bătrînul — să nu mă mai bați la cap“. „Cine-i, cine-i acolo ? Hei, cine-i acolo ? Unde ești ?“ — țipa vocea, surprinsă.

„Stai puțin“ — se precipită bătrînul. „Aici e Emil Barton, cine-i acolo?“

„Aici e căpitanul Rockwell, Racheta Apollo 48. Tocmai am sosit de pe Pămînt.“

„Nu, nu, nu.“

„Sînteți acolo, Barton ?“

„Nu, nu se poate.“

„Unde sînteți ?“

„Minți !“

Bătrînul trebui să se sprijine de cabina telefonică. Ochii se răciseră. „Ești tot tu Barton și îți bați joc de mine, mințindu-mă iarăși“. „Aici căpitanul Rockwell. Tocmai am aterizat. În orașul New Chicago. Unde sînteți ?“ „În Green Villa“ spuse bătrînul cu răsuflarea tăiată. „Asta e la 600 de mile de voi.“

„Fii atent, Barton, poți veni pînă aici?“ „Ce ?“ „Facem niște reparații la racheta noastră. Este epuizată de zbor. Poți să vii să ne ajuți ?“ „Da, da.“ „Sîntem pe aerodromul de la marginea orașului. Poți să vii pînă mîine ?“ „Da, dar...“ „Ce-i ?“

Bătrînul mîngîie telefonul. „Ce mai e pe Pămînt ? Cum e New York-ul ? S-a terminat războiul ? Cine mai e Președinte ? Ce mai e nou ?“ „Lasă, că avem destul timp de pălăvrăgeală după ce sosești.“ „În general, e bine ?“ „E bine.“ „Slavă domnului.“ Bătrînul asculta vocea îndepărtată. „Ești sigur că ești căpitanul Rockwell?“ „Hai, dă-o dracu ?“ „Iartă-mă !“ Închise și o luă la fugă.

Ei erau aici, după atîția ani, de necrezut, oamenii lui care îl vor lua înapoi, să vadă iarăși mările pămîntului, cerul albastru și munții.

Porni mașina. Va conduce toată noaptea. Merită să riște pentru a-și vedea cunoscuții, să le strîngă mîna, să le audă glasurile iarăși. Mașina înainta iute ca tunetul printre coline. Vocea aia. Căpitanul Rockwell. Nu putea fi el, Barton, patruzeci de ani în urmă. Nu făcuse niciodată vreo înregistrare cu asta. Sau făcuse ?

În vreuna din crizele lui de desperare, sub vraja unui cinism fără cruțare, nu făcuse el oare o falsă înregistrare pe bandă a unei false aterizări pe Marte, cu un căpitan artificial și un echipaj imaginar ? Scutură capul de furie. Nu. Era un nebun suspicios. Acum nu mai era timp de îndoieli. Trebuia acum să alerge împreună cu lunile de pe Marte, toată noaptea. Ce petrecere o să fie !

Soarele răsărea. Era îngrozitor de obosit, plin de junghiuri, inima îi galopa, degetele se chirceau pe volan, dar lucrul care îi făcea cea mai mare plăcere era gîndul la ultimul telefon pe care îl va da : „Alo, tînărul Barton ? Aici **bătrînul** Barton. Astăzi plec spre Pămînt. Salvat !“ Zîmbea fără vlagă.

Intră cu mașina în zona orașului New Chicago, înspre amurg. Coborînd din mașină, se porni să privească platforma de decolare a rachetei, frecîndu-și ochii roșii. Cîmpul era pustiu. Nimeni nu venise să-l întîmpine. Nimeni nu-i strîngea mîna, nu striga, nu rîdea. Simțea cum îi urlă inima. Întunericul îl cuprindea, și o senzație că se prăbușește în cer. Se tîrî spre un birou.

Înăuntru, șase telefoane stăteau în rînd, unul lîngă altul. Aștepta, gîfîind. În cele din urmă : soneria. Ridică receptorul greu. O voce spuse : „Mă întrebam dacă o să ajungi în viață.“

Bătrînul nu spuse nimic, stătea cu receptorul în mînă. Vocea continuă : „Raportez în locul căpitanului Rockwell. Cu ce vă servesc, domnule ?“ „Tu“ — mugi bătrînul. „Cum stai cu inima, bătrîne ?“ „Nu.“ „Trebuia să te lichidez într-un fel, pentru a trăi eu, dacă poți numi o transcriere, viață.“ „Acum mă duc“ — răspunse bătrînul. „Nu-mi mai pasă. O să arunc în aer totul pînă veți dispărea cu toții.“ „Nu ai puterea. Nu te-ai întrebat de ce te-am făcut să vii așa de repede, pe un drum așa de lung ? Este ultima ta călătorie !“

Bătrînul simți cum inima îi șovăie. Nu va mai face niciodată alte orașe. Războiul era pierdut. Se lăsă într-un scaun și începu să bolborosească sunete joase, jalnice. Privea fix la cele cinci telefoane. Ca la un semnal ele izbucniră în cor! Un cuib de păsări urite, care zbiară !

Receptoarele automate se conectară. Biroul începu să se învîrte ca o morișcă. „Barton, Barton, Barton“. Strînse un telefon în mîini. Îl lovi cu pumnii, dar telefonul continua să rîdă de el. Îl izbi de podea. Îi smulse firele, le rupse, le călcă în picioare. Distruse în felul ăsta trei telefoane. Apoi urmă, deodată, tăcere. Și, ca și cum corpul lui descoperea acum lucrul pe care îl ținuse multă vreme ascuns, sufletul lui se scufundă în oasele epuizate. Pleoapele îi căzură cum cad petalele unei flori. Gura i se ofili. Loburile urechilor se făcură ca de ceară. Își apăsă pieptul cu mîinile și căzu cu fața în jos. Rămase nemișcat. Respirația i se opri. Inima i se opri.

După o vreme, cele două telefoane care rămăseseră, sunară iar. Un releu se cuplă undeva. Vocile celor două telefoane fură conectate, una la cealaltă. „Alo, Barton ?“ „Da, Barton ?“ „Am douăzecișipatru de ani.“ „Eu am douăzecișișase. Amîndoi sîntem tineri. Ce s-a întîmplat ?“ „Nu știu. Ascult.“

Camera cufundată în tăcere. Bătrînul nu se mai mișca. Vîntul pătrundea prin fereastra spartă. Aerul era răcoros. „Poți să mă feliciți, Barton, astăzi este ziua mea de naștere, împlinesc douăzeci și șase de ani!“ „Felicitările mele !“

Vocile cîntară împreună, cîntece de aniversare, și cîntecele ieșiră pe fereastră, încet, încet, în orașul mort.

Traducere de GEORGE CUȘNARENCU

Luați cuvîntul!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3			■			■	D	O	P
4					■				
5							■		
6	■								
7				■					■
8							■	E	V
9		■						■	I
10					■				E

ORIZONTAL : 1) Soldat de corvoadă din armata condeierilor. 2) Ore nedorite de poluare sonoră. 3) Evantai pentru aerul grădinii — Agent de circulație — Lacăt de lemn la porțile lichidelor. 4) Cîntecul de condor al năzuințelor — Baghetă de dirijat concertul social. 5) Împărăția tăcută a piscurilor (pop.) — Agrafa nobleței autohtone. 6) Ghinioniste oaspete ale fîntînilor. 7) Cu inima cernită (fem.) — Fac priză bună cu parfumurile. 8) Naufragiați în ale vieții valuri — Ani și ani pe tărîmul muzei Clio. 9) Blazonul unor pașnici luptători. 10) Participant călduros la ceremonia primirii — Frîntură dintr-o limbă înțeleasă pe toate meridianele.

VERTICAL : 1) Portretul inedit al argintului-viu. 2) Piramida belșugului (reg.) — Nostalgicul start al primelor avînturi. 3) Cărbuni peste jarul privirilor ei. 4) Bisturiu pentru operații pe trunchi — Titanii cotidieni ai unei mitologii în piatră. 5) Caracter cu înclinație — Acoperiș de ocazie al gloriei nepieritoare. 6) Lait motiv muscular — Albii adînci cu sclipiri în văzul lumii. 7) Potou în ascuțita cursă a răbdării — Beneficiara necontestată a unei împărțeli autoritare. 8) Inimă de piatră — Geometrie plană cu resurse naturale — Echivalentul francez al tăcerii. 9) Haină înflorită peste trupul de fum al abstracției. 10) Tăinuitoarele comorilor de aur, comorilor de suflet — Uzina boabelor de chihlimbar cu arome dulci, autumnale...

FLORENTIN TITUS VASILESCU
București

RECICLAREA RESURSELOR ŞI IMPLICAREA POPULAŢIEI

Reciclarea resurselor încorporate în bunurile de folosinţă îndelungată, scoase din uz de către populaţie, nu trebuie interpretată ca un atribut al subdezvoltării, ci ca unul al bunei gospodăriri. Mai ales după declanşarea crizei de materii prime şi energie, optica asupra acestei probleme s-a schimbat considerabil. Omenirea a fost pusă în faţa adevărului că aidoma copiilor care strică jucăriile negîndindu-se la fraţii lor mai mici şi nici la banii părinţilor, a risipit prea mult. Importante valori, energie, materiale şi muncă socială, încorporate în produsul respectiv, odată irosite, nu se mai poate face nimic pentru recuperarea lor. Criza de materii prime şi energie a schimbat şi optica asupra duratei de serviciu a bunurilor în cauză. Încep să aibă căutare aparatele solide, bine executate, care trebuie să fie înlocuite după o cît mai mare perioadă de timp.

Să vedem cum este privită problema reciclării resurselor încorporate în bunurile scoase din uz de către populaţie, care este amploarea şi cum se doreşte rezolvarea ei ?

Pînă în prezent, în ţara noastră s-au conturat sistemele de preluare a resurselor reciclate încorporate în bunurile de uz curent, cu care sîntem suficient de familiarizaţi — maculatură, ambalaje pentru produse alimentare, articole de îmbrăcăminte şi încălţăminte. Ca urmare a creşterii nivelului de trai, a cerinţelor de viaţă ale populaţiei, a creşterii industriei şi a progresului în general se constată o evoluţie ascendentă a cantităţii de bunuri destinate satisfacerii cerinţelor tot mai diversificate ale populaţiei, iar de aici, odată cu scoaterea lor din uz, creşterea cantităţii de resurse reciclabile pe care le generează acest proces. Bunurile de folosinţă îndelungată, produse de întreprinderile electronice şi constructoare de maşini, cum ar fi radiourile, televizoarele, frigiderele au intrat în dotarea populaţiei mai ales în ultimele două decenii. Ele au început să fie scoase din uz, să fie stocate de populaţie, de relativ puţin timp. Reciclarea resurselor încorporate în aceste bunuri trebuie privită ca parte componentă a sistemului naţional de reciclare, pentru că au un grad ridicat de tehnicitate şi finisaj, au valoare mare, datorită cantităţii totale de muncă socială încorporate în ele, şi un preţ relativ ridicat. Procesul de scoatere din uz a produselor specificate mai înainte, accentuat în ultima perioadă, are mai multe cauze : evoluţia rapidă a cererii de înlocuire generală, apariţia cererii de dotare multiplă, crearea unor avantaje în achiziţionarea aparatelor noi prin rate şi reduceri de preţuri, diversificarea şi îmbunătăţirea calităţii noilor produse oferite pe piaţă de industrie. În aceste condiţii, numărul bunurilor nefolosite creşte, determinînd eliminarea lor masivă. Gradul de dotare se apropie de saturaţie, mărirea parcului acumulat este aproape de limita maximă, iar cererea de înlocuire este preponderentă.

Cum procedează populaţia în aceste condiţii ?

— Apelează la piaţa de mîna a doua, dacă valorificarea pe această cale este mai avantajoasă şi dacă este posibilă.

— Dacă sistemul de reciclare nu este organizat şi nu are capacitatea de a prelua astfel de bunuri le distruge, le aruncă sau le păstrează în gospodărie în aşteptarea unei soluţii.

— Dacă sistemul de reciclare este organizat și oferă o soluție rentabilă, apelează la el.

Fenomenul interesează în mod deosebit, deoarece, după o anumită dată, pe care specialiștii, prin investigații și anchete sociale, prin datele statistice pe care le au la dispoziție, prin studierea unor fenomene similare pot să o prevadă, ajungem în situația de a preîntîmpina efecte nedorite ale fenomenului. Prin cîteva cifre, culese din publicația de specialitate a Institutului central de cercetări economice, **Studii de economie industrială,** nr. 12, ilustrăm caracterul de masă al fenomenului. Pînă în 1978, au fost scoase din uz : 2,6 milioane aparate de radio, 640 de mii de televizoare, 320 de mii de frigidere. Se estimează că pînă la sfîrșitul cincinalului următor vor mai fi scoase din uz 1,6 milioane aparate de radio, 1,24 milioane televizoare și 730 de mii frigidere, cota anuală fiind 346 de mii, respectiv 290 și 174 de mii. Deci, s-au acumulat deja cantități mari, care pot face obiectul unui sistem de reciclare organizat, cu materia primă asigurată.

Pentru ca aceste bunuri să poată fi valorificate, populația trebuie să fie implicată în această acțiune. Participarea populației la acest proces depinde de gradul ei de conștiință, de măsura în care sistemele de reciclare stabilesc și mențin contacte cu ea, de modalitățile de preluare. În general, s-a constatat că pînă la un anumit punct populația are o reprezentare destul de simplistă în legătură cu rolul ei și cu mijloacele prin care poate contribui la reducerea efortului economic al țării. Slaba implicare a populației în această acțiune se datorește mai multor cauze, dintre care două au o pondere mai mare. Astfel, dintr-o anchetă întreprinsă de publicația mai sus-menționată, a rezultat că 19,4 la sută dintre cei investigați nu cunosc dificultățile economiei în privința materialelor și a energiei, iar 37,1 la sută au declarat că nu cunosc untățile care se ocupă cu valorificarea bunurilor scoase din uz. De aici rezultă că publicitatea care trebuie făcută acestei acțiuni se cere îmbunătățită. În același timp se impune organizarea unui sistem mai eficient, mai rentabil și mai comod de colectare a bunurilor scoase din uz. S-a constatat că atunci cînd populația este satisfăcută într-o măsură redusă de modalitățile de preluare a bunurilor scoase din uz se dezinteresează de această importantă acțiune. Și din partea specialiștilor, dar și din partea celor investigați se propun pentru organizarea sistemului de valorificare mai multe măsuri, care au drept scop o corespunzătoare implicare a populației în sistemul de reciclare. Este necesară pentru asta : o bună informare a populației ; un sistem comod de colectare, ce presupune apropierea punctelor de colectare de domiciliu, transport ieftin și asigurat, eventual, prin comenzi telefonice, un preț care să tenteze, în comparație cu posibilitățile de valorificare pe piața de mîna a doua ; asigurarea unităților de reparare și recondiționare cu piese de schimb.

În ultimul timp, tot ca urmare a crizei de materii prime și de energie, s-a schimbat și atitudinea generală față de posibilitățile de reciclare. Se tinde tot mai mult spre o reciclare complexă, privită nu numai ca generatoare de materiale, ci și ca mijloc de economisire a efortului social. Pentru traducerea în fapt a acestui concept, s-au pus și se pun în continuare la punct tehnologii de reutilizare a ansamblurilor ce prezintă valoare și care, nu de puține ori, au încorporate în ele materiale sau tehnologii de import. De foarte multe ori, producătorul posedă tehnologia de recondiționare, dovadă repararea în perioada de garanție a subansamblurilor defecte, și ar putea, într-un cadru mai bine organizat, prelua și aceste sarcini.

Cum scopul acestui articol este în primul rînd informarea populației asupra importanței acestei acțiuni, să ilustrăm, numai prin cîteva cifre, cantitatea de substanțe utile ce ar putea fi recuperată, în perioada 1981—1985, prin valorificarea radiourilor, televizoarelor, frigiderelor și a acumulatoarelor auto ce vor fi scoase din uz, în tone : cupru — 866 ; laminate de aluminiu — 525 ; aluminiu — 1 196; argint — 3,1; sticlă — 13 115 ; bronz — 92,9 ; plumb — 12 588 ; fier — 12 725. Deci, o acțiune care merită toată atenția !

Pentru rezolvarea acestei importante probleme, pentru a o face cît mai eficientă prin prisma raportului efect-efort, pentru satisfacerea cerințelor unui important segment de piață, Congresul al XII-lea al P.C.R. a formulat importante obiective referitor la dezvoltarea micii industrii, care, în acțiunea de recuperare și de valorificare a unor bunuri scoase din uz de către populație va avea o pondere importantă. Deci cadrul, cu unele mici și inerente îmbunătățiri, este asigurat. Urmează ca și populația să se implice în această acțiune, conștientă că rolul cel mai important îi revine.

OPREA GEORGESCU

NE-AM AMINTIT DE ROBOT ŞI L-AM INVENTAT DIN NOU!

—PRIMII PAŞI ÎN ROBOTRONICA ROMÂNEASCĂ—

Rind pe rind, marile visuri ale omenirii se realizează. Prometeu, Hefaistos, Icar reprezintă simboluri ale cercetării şi folosirii cunoştinţelor despre natură în folosul omului. Robotul ca vis este foarte vechi, doar denumirea este nouă — a apărut, după cum se ştie, într-o piesă scrisă după primul război mondial de Karel Capek — şi conţine în ea însăşi ideea de muncă şi creaţie **(robota în limba cehă înseamnă muncă)**. Pătrunderea masivă a roboţilor în industrie are loc însă abia după 1970. De ce ? Oare munca roboţilor nu ar putea fi înfăptuită la fel de bine de maşini automate ? **Era roboţilor** — dacă o putem numi astfel — **începe sub ochii noştri, ca o consecinţă a flexibilităţii şi automatizării producţiei.**

— Creşterea productivităţii industriale — arată profesorul universitar doctor docent inginer Dolphi Drimer, de la Facultatea de tehnologie a construcţiilor de maşini a politehnicii bucureştene — este legată şi de micşorarea timpilor de transport al pieselor între maşini. Inginerii au conceput în acest sens maşini automate cu transfer, linii continue, maşini-agregate şi centre de prelucrare. Toate acestea au însă un dezavantaj : sint strict legate de forma produsului şi necesită serii mari de fabricaţie. In acelaşi timp, **diversificarea produselor, introducerea rapidă a progresului tehnic impun modificarea continuă a pieselor.** De exemplu, timpul de înnoire sau de schimbare a unui produs a scăzut în ultima vreme de la 8—10 ani la numai 2—3 ani. **Liniile automate rigide nu mai corespund integral tendinţelor moderne şi atunci a trebuit să fie găsit altceva.** Acest **altceva** era în principiu o maşină uşor adaptabilă la serii mici de produse, care să efectueze manipulări, dar în acelaşi timp să conducă întreg universul tehnologic în care se desfăşoară producţia. Ne-am amintit de robot şi l-am inventat din nou ! Adevărat, robotul deceniului opt nu mai reprezintă o combinaţie de roţi şi pîrghii, un simplu manipulator, aşa cum a fost imaginat într-un trecut nu prea depărtat, ci are incorporate în el tehnică electronică, hidraulică, pneumatică şi îndeosebi un minicalculator uşor programabil. Astfel, **robotul industrial nu constituie doar o dezvoltare a mecanizării şi automatizării producţiei, el este un element important al unei etape noi, calitativ superioare, în revoluţia tehnico-ştiinţifică a zilelor noastre.**

Dezvoltarea impetuoasă a industriei româneşti din ultimii ani a creat premisele realizării şi în ţara noastră a unor astfel de maşini, în contextul trasat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu de la înalta tribună a Congresului al XII-lea al partidului : „...extinderea mecanizării şi automatizării, realizarea de linii complet automatizate, îndeosebi în turnătorii, forje, secţii de tratamente termice şi alte sectoare cu muncă grea, folosirea maşinilor-agregat multifuncţionale, a roboţilor industriali şi microprocesoarelor". Utilizarea roboţilor în România socialistă este ferm orientată către sectoarele de producţie ce necesită eforturi fizice mari, cum ar fi turnarea metalelor, forjarea-matriţarea, sudarea, aşchierea metalelor sau către sectoarele unde nu pot fi asigurate condiţii de muncă pe deplin corespunzătoare : vopsirea, galvanizarea etc. Această concepţie a şi condus la introducerea primilor roboţi industriali la turnarea sub

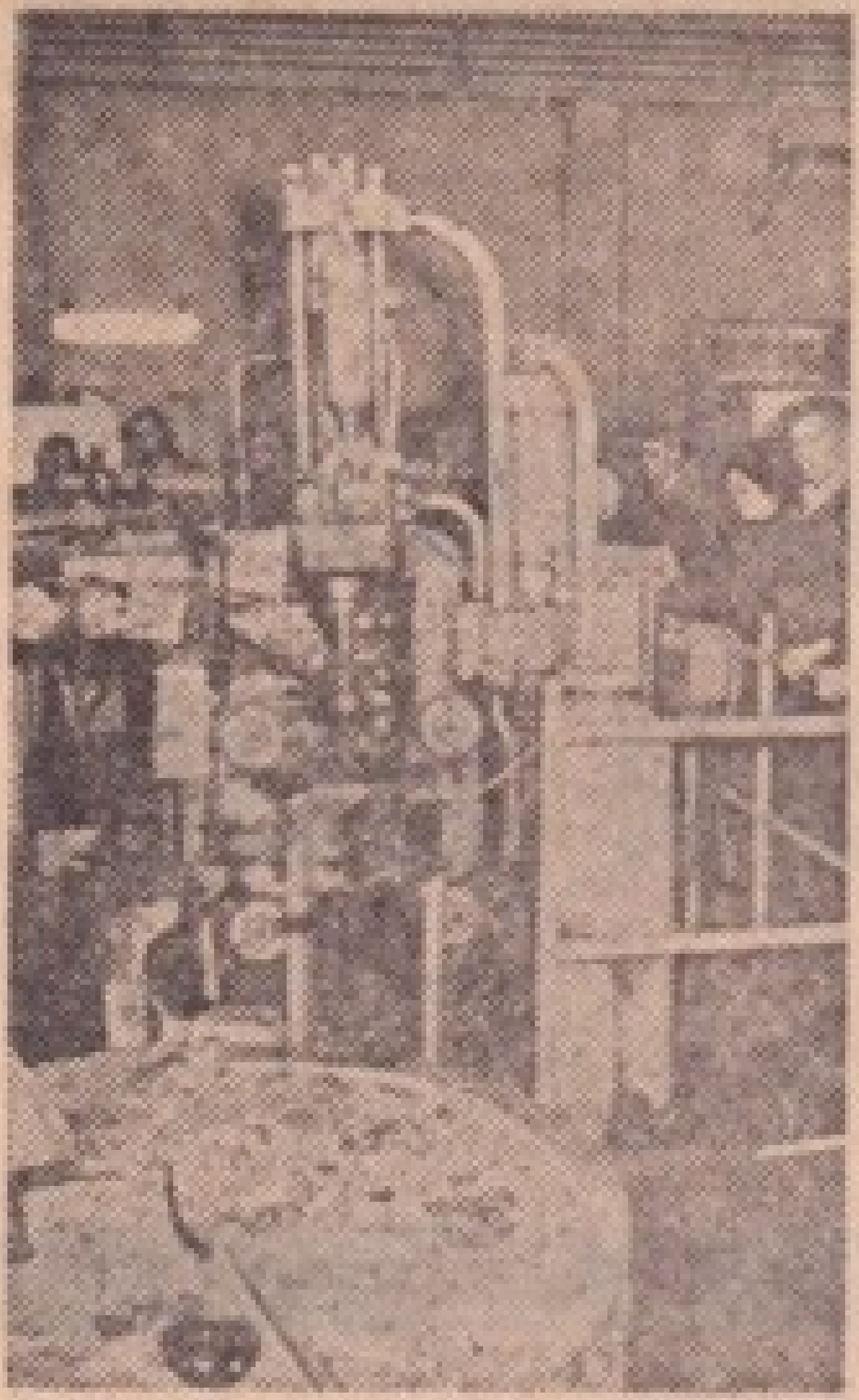

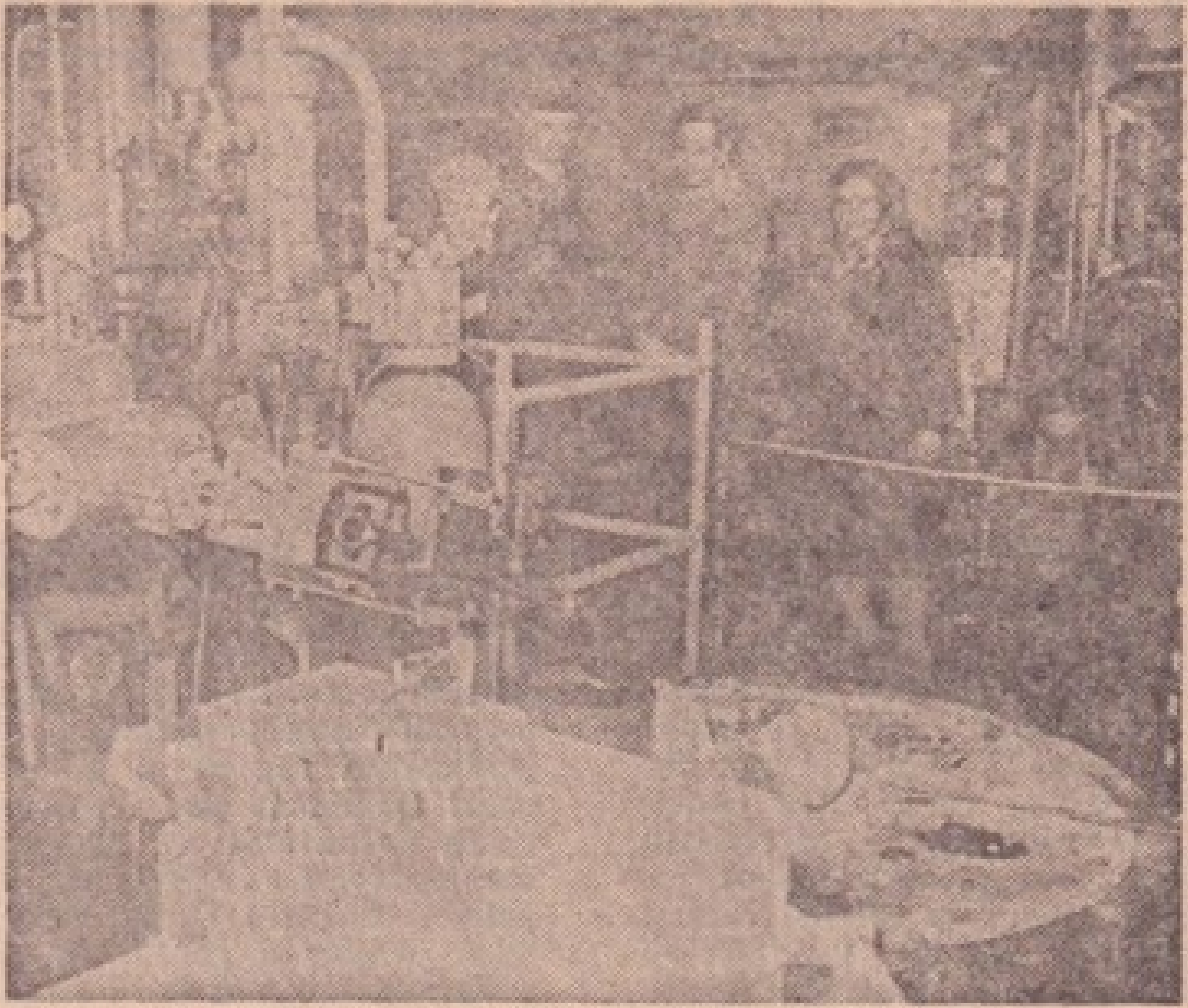

După ce, pentru prima dată în țara noastră, un robot a lucrat experimental pe post de muncitor la Întreprinderea de motoare electrice București (în fotografii, cîteva aspecte inedite), se pregătesc, pentru 1981, noi aplicații, în special în sectoarele calde ale industriei.

presiune a unor piese de motoare electrice. Despre această premieră națională, „Flacăra" și-a informat la timp cititorii, fiind primul organ de presă — cel puțin, după cunoștința noastră — care a făcut-o.

Relatam astfel, în primăvara anului 1980, cum pe Dealul Cotrocenilor, la Întreprinderea de motoare electrice București, I.M.E.B., în hala 131, s-a întors o filă în istoria industriei românești, s-a scris poate începutul unui nou capitol. Atunci, pentru prima oară la noi în țară, un utilaj în condiții absolut normale de funcționare a fost manevrat cu succes de un robot industrial acționînd într-un sistem tehnologic complex. Cu alte cuvinte, robotul a lucrat, în sensul cel mai literal și mai absolut al cuvîntului, pe post de muncitor.

Implicațiile mai apropiate și mai îndepărtate ale experimentului I.M.E.B. și ale altora ce-i vor urma, despre care va fi vorba în acest articol, sînt considerabile. Este vorba de o acțiune de anvergură, desfășurată în cadrul programului național de robotizare coordonat de Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, în curs de realizare prin împletirea eforturilor a numeroase institute, centre de cercetări și uzine. Printre acestea menționăm Institutul central pentru construcția de mașini (unul din forurile coordonatoare), Institutul de cercetare științifică și inginerie tehnologică pentru industria construcțiilor de mașini, I.C.T.C.M., Institutul de cercetări și proiectări pentru mașini-unelte și agregate, Întreprinderea „Automatica" și Institutul de proiectări automatizări (pentru construirea de roboți industriali cu elemente de execuție hidraulice și, respectiv, electrice), politehnica din București, Institutul de sudură și încercări de materiale Timișoara etc.

EFICIENȚĂ, FIABILITATE, GRIJĂ PENTRU OM

Să ne ocupăm mai îndeaproape de criteriile de utilizare a roboților industriali. În primul rînd, evident, este vorba de **eficiența economică și fiabilitate**. În societatea noastră socialistă intervine însă, cum am arătat, și un alt factor deosebit de important, și anume **grija pentru om**. Să reamintim cazul turnării sub presiune, fiindcă aceleași criterii determină și alte aplicații viitoare. Era vorba de un proces tehnologic nu lipsit de nocivitate: se emană gaze, există pericolul de stropire a muncitorului cu aluminiu topit, se lucrează la temperatură mare. În plus, o muncă monotonă, oarecum mecanică și cu un efort fizic prelungit.

Tot pentru a înțelege mai bine problemele ce se vor pune în viitor în legătură cu robotizarea producției, amintim că la I.M.E.B. specialiștii care au realizat experimentul nu au conectat, în mod deliberat, robotul la un utilaj ultramodern, ci la o mașină de turnat cu uzură medie, tocmai pentru a studia aplicabilitatea **în condițiile cele mai obișnuite de producție**. În ce a constat aportul inteligenței tehnice românești, din moment ce s-a pornit la lucru cu un robot universal care se afla în dotare la I.C.T.C.M.?

— Dificultatea majoră consta în a face ca acest robot să lucreze singur într-un sistem tehnologic, să schimbe informații cu utilajele și să dea comenzi corespunzătoare — ne-a explicat inginerul Vladimir Cârdei, de la I.C.T.C.M., care a condus lucrarea. În adevăr, un robot universal se asemuiește, pe undeva, cu un copil, care nu poate face nimic **dacă nu-l** înveţi. Or, în cazul robotizării, aceasta constituie o dificultate de prim ordin. Omul nu este doar un executant la locul de producţie, el comandă, ia hotărîri în situaţii neprevăzute, supraveghează, asigură pe căi multiple buna funcţionare a sistemului. Robotul universal din dotare are gradul de inteligenţă 1 : nu vede, nu simte, execută automat programul introdus în creierul său electronic. Fără o serie de adaptări mecanice, interblocări şi o programare adecvată, el este inutilizabil într-un loc de muncă mai complex. Omul ştie cînd să se oprească, sesizează cu uşurinţă cînd apare o defecţiune şi întrerupe lucrul pentru a o remedia. Robotul universal nu poate face aşa ceva, el trebuie adaptat la un anumit specific industrial.

Este exact ceea ce urmăresc specialiştii care studiază introducerea robotizării în uzinele noastre. Săptămîni şi poate luni de zile ei studiază procesul de producţie respectiv, îi privesc pe muncitori, se interesează de toate perturbaţiile posibile ale procesului tehnologic, de modalităţile de oprire şi de intervenţiile de corecţie. Privindu-l pe muncitor, ei gîndesc programul robotului şi dispozitivele anexe de adaptare şi extindere a capacităţii sale în condiţii de maximă securitate. Altfel, robotul ar continua lucrul în orice împrejurări, dînd rebuturi, avariind utilajele sau deteriorîndu-se pe sine însuşi, fără a mai vorbi de posibile accidente.

Pe baza experienţei pe deplin reuşite de la I.M.E.B., şi a documentării în alte uzine din ţară se află în faza de execuţie şi se va experimenta în curînd la I.C.T.C.M. un sistem robotizat specializat pentru procesul tehnologic de turnare sub presiune. Conducător de proiect : inginerul Gheorghe Florea ; membri ai colectivului : inginerii Virgil Ermaliuc, Nicolae Olariu, Marian Topologeanu. Crearea sistemului specializat înseamnă că, în viitor, în anumite cazuri, nu se va mai porni de la un robot universal adaptat, **ci se vor construi roboţi româneşti specializaţi**, deci mai simpli şi mai ieftini, apţi doar pentru o anumită **activitate.**

La I.C.T.C.M. atenţia se îndreaptă şi spre crearea unui sistem de forjare cu robot universal pe ciocan de forjare. Aşadar, un nou domeniu de acţiune pentru roboţii industriali ! Proiectul aparţine sus-menţionatului institut, precum şi Institutului de cercetare ştiinţifică şi inginerie tehnologică pentru sectoare calde, Bucureşti, la implementare lucrînd inginerii Vladimir Cîrdei, Constantin Vulpe, Aurel Vlaicu Popescu, Szöts Pollak şi proiectantul principal Constantin Angelescu.

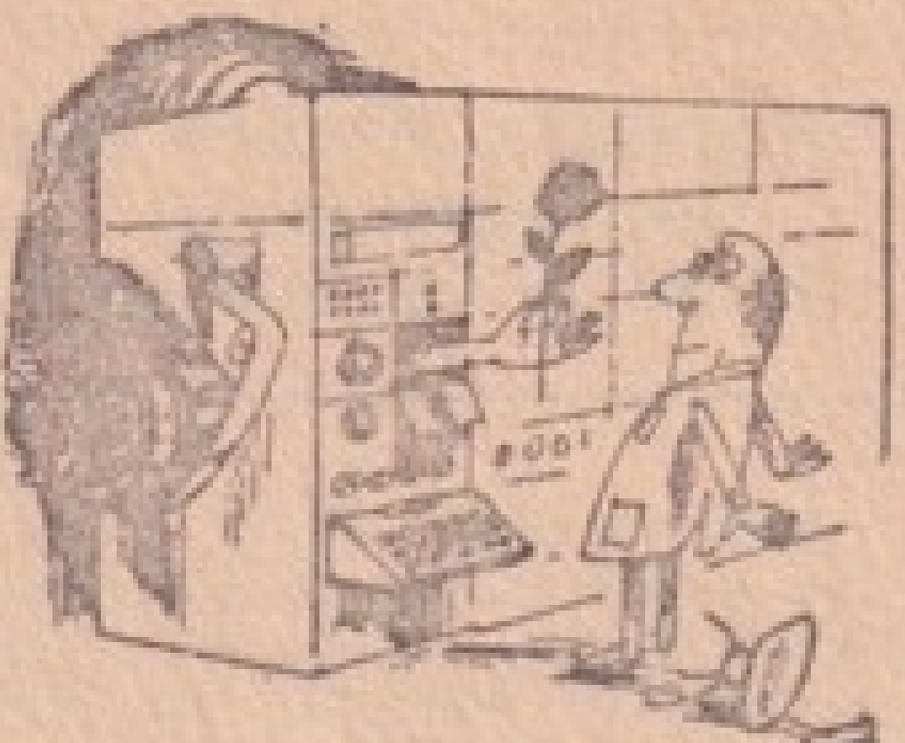

ÎN 1981, ROBOTUL FORJOR — UN MUNCITOR CARE NU ASUDĂ

— Ce va face robotul, tovarăşe inginer Cîrdei ?

— Priviţi un forjor la ciocanul de forjare. El ia piesa caldă de la o instalaţie de curenţi de înaltă frecvenţă, o duce la matriţă, cu cleştele , şi o aşază pe primul locaş al matriţei. Comandă ciocanul care dă prima lovitură. Apoi întoarce manual piesa cu 90 de grade în acelaşi locaş (cuib, cum i se mai zice) şi comandă o a doua lovitură. Scoate piesa cu cleştele, o introduce în al doilea cuib şi comandă altă lovitură. Scoate piesa de acolo (fireşte, toate operaţiile se fac cu cleştele, piesa fiind caldă) şi o duce la debavurare, pentru îndepărtarea surplusului de material rezultat la elaborarea semifabricatului prin operaţiunea de forjare. Totodată, cu aer comprimat îndepărtează din matriţă metalul oxidat rămas după deformarea piesei ; apoi, unge matriţa. După cum se vede, o succesiune destul de complicată de operaţiuni, nu lipsite de noxe.

— Toate operaţiile sînt executate de un singur muncitor ?

— De regulă, de trei muncitori, minimum doi. Dar la utilajele moderne, tactul este extrem de rapid, muncitorii nu-l pot respecta decît cu mare greutate. Mai simplu spus, maşinile deservite de om pot lucra mai repede decît acesta. Robotul industrial va fi integrat în sistemul tehnologic format din cuptorul cu curenţi de înaltă frecvenţă, ciocanul matriţor, presa de debavurare. El va executa, în locul muncitorilor, **toate manipulările şi operaţiile de comandă a utilajelor. Operaţiile de control şi interblocările vor fi supravegheate tot de robot, responsabil unic pentru realizarea corectă şi sigură a procesului tehnologic.**

— Aşadar, robotizarea asigură un randament sporit.

— Nu numai atît. Forjarea implică un mediu nociv, **condiţii grele de lucru** : metal cald, fumul care apare continuu de la lichidul de ungere (vă amintiţi că pe matriţa fierbinte se toarnă unsoare, mai precis : ulei cu grafit coloidal, care se depune şi pe fruntea şi faţa forjorului !). Temperatura este tot timpul ridicată, oamenii leoarcă de sudoare. Apoi, este vorba de operaţii repetitive, deci foarte obositoare, chiar extenuante pentru sistemul nervos, mai ales în ritmul rapid de lucru dictat de tehnica modernă. Ciocanul poate da şi zeci de lovituri pe minut, iar stropii de la lichidul aplicat peste matriţă se evaporă formînd un fel de ceaţă. Dealtfel, oricine ştie, chiar dacă ignoră aspectele tehnice, un lucru elementar : forja înseamnă prin excelenţă sector cald, fără năduşeală nu se poate, la propriu şi la figurat. Forjă cu aer condiţionat nu funcţionează nicăieri în lume !

— Robotul va avea deci un cîmp larg de acţiune.

— De fapt, el soluţionează optim o contradicţie practic insolubilă în condiţiile tehnice actuale. Sau, mai precis, rezolvabilă doar cu un enorm consum de energie. În adevăr, activitatea muncitorului nu presupune doar efort fizic şi suportarea unor noxe, ci şi o extremă **precizie** în mişcări, întrucît trebuie să poziţioneze exact piesa în locaş, ceea ce nu se poate realiza în cazul unei cadenţe foarte **rapide**. Or,

robotul respectă cadența, poziționează la milimetru și comandă în tactul corespunzător diversele utilaje și aparate. Ciocanul de forjă reprezintă punctul-cheie, acolo intervine strangularea, pe care însă o evită robotul.

Aplicațiile posibile sînt nenumărate. Se știe că în industrie procesul tehnologic de forjare se întîlnește la tot pasul, întrucît asigură economii de metal, conferă piesei performanțe mecanice îmbunătățite față de alte procedee de prelucrare, permite economie de manoperă ; doar prin două, trei lovituri de ciocan, dintr-un semifabricat laminat (de pildă cilindric, deci o formă simplă) se obțin piese de configurație complicată și cît mai apropiată de cea a produsului finit, eliminîndu-se aproape complet operațiile de detașare a unor cantități mari de șpan. Deci se evită o cheltuială exagerată de energie, uzura sculelor și mașinilor-unelte, se folosește mai judicios mîna de lucru. Nu încape îndoială că, într-un viitor nu prea depărtat, **robotul va deveni o prezență obișnuită în forjele din uzinele noastre.**

Sistemul de forjare cu robot industrial pe ciocan de forjare se află într-un stadiu avansat de elaborare — în 1981 vom mai auzi multe despre el ! Va urma, tot în domeniul forjării, robotizarea proceselor tehnologice de realizare a pieselor prin matrițare de precizie și prin sintermatrițare. De asemenea, I.C.T.C.M. va colabora cu Institutul de sudură și încercări de materiale din Timișoara și institutele de învățămînt superior pentru robotizarea sudurii. Sînt vizate întreprinderile unde se execută operații de asamblare prin sudare electrică, prin presiune în puncte, deci uzine ca Întreprinderea de autoturisme Pitești, „Electromureș" din Tîrgu Mureș, fabrici producătoare de bunuri de larg consum, de pildă frigidere etc. Se va continua introducerea roboților industriali în diverse procese tehnologice, pornindu-se de la aplicarea în procesul respectiv a unui robot universal existent și apoi, pe baza datelor experimentale obținute și ținînd seama de condițiile reale de lucru, se vor proiecta sistemele robotizate specializate pentru diversele procese tehnologice. În paralel, cum am mai spus, se va dezvolta și activitatea de robotizare pe linia creării unor roboți universali și specializați românești. Bineînțeles, cele două direcții de atac sînt strîns legate una de alta, rezultatele obținute într-un domeniu fertilizîndu-l pe celălalt.

INGINERII ANULUI 2000 ÎȘI PREGĂTESC DE PE ACUM SCULELE

Acestea sînt doar cîteva din preocupările actuale ale robotronicii românești. Ce ne rezervă viitorul ? La Institutul politehnic București, profesorul Drimer ne împărtășește cîteva gînduri ale colectivului de la Facultatea de tehnologia construcțiilor de mașini. Unele din ele au iz științifico-fantastic, dar să nu uităm că interlocutorii noștri nu sînt scriitori dotați cu imaginație, ci **ingineri** dotați cu imaginație, ceea ce este, totuși, altceva (sperăm că nu se vor simți cu nimic lezați confrații noștri întru ale condeiului).

...Pînă acum, pe plan mondial, s-a mers mai mult pe încorporarea în roboții industriali a unor **simțuri umane** : văzul, simțul tactil etc. Aceasta comportă însă enorme dificultăți tehnice. Dar omul beneficiază și de alte simțuri, mai puțin clar definite, în afara celor cinci arhicunoscute. Deși nu avem ochi în ceafă, **simțim dacă o persoană ne fixează** cu privirea (cel puțin în unele cazuri). De ce să modelăm privirea la un robot industrial ? Este extrem de complicat, camerele TV adaptate în acest scop sînt foarte scumpe. Sau : de ce să modelăm simțul pipăitului punînd pe „palma" unui robot sute de mii de fotodiode ?!

— Robotul nu trebuie să fie antropoid ! — este de părere profesorul Drimer. Omul a visat de milenii să zboare. În acest sens, mitul lui Icar este pe deplin realizat, după cum prea bine se știe, **dar nu în forma inițială.** Cînd omul a vrut să imite păsările ca să zboare, a eșuat. Nu imitînd vulturii a creat avioanele moderne ! **Nici în construirea de roboți românești nu trebuie să ne gîndim la imitarea oarbă a celor cinci simțuri**, ci la acelea realmente necesare robotului în munca pe care o va desfășura. El nu trebuie să **vadă** cutare utilaj, ci să obțină, pe diferite căi, doar informațiile indispensabile în muncă. Ne bazăm deci, în proiectele noastre, pe microelectronică avansată, pe fibre optice, chiar pe elemente și materiale încă nedifuzate larg, dar cărora încercăm să le descifrăm proprietățile.

Se vor folosi materiale cu memorie (materiale metalice care, într-un interval de timp rezonabil, își „amintesc" de prelucrări anterioare și revin la forma inițială) ; se vor utiliza materiale superelastice sau cu însușiri plastice deosebite, pentru a conferi roboților o anumită sensibilitate la climatul industrial. De pildă, dacă scade temperatura în hală, robotul își va modifica în mod corespunzător caracteristicile pentru a asigura precizia și productivitatea dorită.

De remarcat că foarte multe din ideile de mare noutate și îndrăzneală tehnică legate și de inteligența artificială și de tehnologii așa-denumite biologice provin de la studenții politehnicii. Fapt îmbucurător și edificator, în același timp. La urma urmelor, **ei sînt inginerii anului 2000 și vor lucra din plin cu roboții industriali ; ei pregătesc de acum sculele mileniului 3.**

LIONEL NIȚESCU

Platforma continentală a Mării Negre,

lacurile interioare ale României își așteaptă...

...ARGONAUȚII SUBACVATICI

Pe plan mondial se constată un interes mereu crescind pentru cercetarea și exploatarea platformei continentale submerse din dreptul coastei maritime. Resursele biologice și indeosebi minerale puse în valoare numai parțial pină în prezent, au devenit mai ușor accesibile datorită tehnicilor noi, care fac posibilă pătrunderea directă a omului sub apă sau folosirea în acest scop a unor nave speciale de adîncime.

Prin realizarea și perfecționarea continuă a aparatelor de respirat s-au asigurat mijloace de cercetare pentru toată gama de adîncimi în limitele căreia se întinde platforma continentală. Concomitent, s-au pus bazele fotografiei și cinematografiei științifice subacvatice, auxiliare prețioase în studiile privind biologia, pescuitul, geologia și oceanografia fizică. Astfel, în scurt timp, cunoștințele noastre asupra „șelf"-ului au marcat un salt calitativ.

Extinderea acestor metode de cercetare a necesitat studii fiziologice aprofundate, care au lămurit pină în cele mai mici amănunte mecanismul respirației în condiții de presiune crescută. Ca urmare, prin folosirea unor amestecuri respiratorii artificiale, s-au atins adîncimi de lucru din ce în ce mai mari. Cu toate acestea, datorită unor fenomene fiziologice legate de respirarea gazelor la presiuni superioare celei atmosferice, desfășurarea activității omenești sub apă numai cu ajutorul aparaturii de scafandru este încă limitată și neeconomicoasă. Astfel, pentru a se evita apariția așa-numitei boli de cheson, datorită saturației organismului cu unul din gazele inerte care intră în compoziția amestecurilor respiratorii, este necesară o revenire lentă spre suprafață (efectuarea „palierelor de decompresie"), a cărei durată, de la o anumită adîncime în jos, depășește cu mult timpul efectiv de lucru sub apă. Un scafandru care activează o oră la adîncimea de 60 m, bunăoară, este obligat să execute paliere de decompresie la adîncimi intermediare, care îi prelungesc șederea sub apă cu încă aproximativ patru ore. Așadar, **ziua de lucru a acestui scafandru se reduce practic la o oră !** Cu alte cuvinte, dacă lucrarea la care participă ar necesita, de exemplu, **40 de ore** de prezență efectivă la fund, lui i-ar trebui de fapt **40 de zile** de lucru.

Soluția propusă de Cousteau, Link și Davis de a menține scufundătorii la adîncimea de lucru pe întreaga durată a programului — ceea ce ar implica o unică desaturare, deci reducerea substanțială a „timpilor morți" — a dus la **instalarea sub apă a unor case-laborator.**

Dacă scafandrul din exemplul de mai sus, avînd de efectuat aceeași muncă de 40 de ore, ar viețui într-o locuință autonomă instalată în imediata apropiere a locului de muncă, ar putea să lucreze efectiv circa cinci ore pe zi, și nu o singură oră. Revenind la baza submersă, ar avea asigurat acolo tot confortul : căldură, apă curentă, lumină electrică, radio și televiziune etc., ca să se destindă și să-și refacă forțele. În aceste condiții, lucrarea ar fi terminată în numai opt zile, independent de condițiile atmosferice de la suprafață și de starea mării. Este adevărat că decompresia pe care urmează să o execute la ieșirea la suprafață ar avea o durată mai mare în acest caz (circa 50 de ore), dar s-ar putea realiza într-un cheson montat chiar pe nava bază, în timpul revenirii la portul de origine. Rezultă o evidentă micșorare a timpului de lucru, de la 40 de zile la opt zile.

Asemenea concluzii decurg și din programele experimentale de viețuire îndelungată sub apă cum ar fi „Man in the Sea" (dr. Edwin Link), „Precontinent" (Jacques Yves Cousteau), „Sea Lab" (dr. Georges Bond) și altele mai recente. Aceste experimente au confirmat posibilitățile de adaptare a omului la condițiile noului mediu. Totodată, au contribuit la :

- perfecționarea mijloacelor necesare desfășurării unei activități coordonate sub apă (instalarea unor „șantiere petroliere", cercetări științifice etc.) ;

- extinderea cunoștințelor științifice asupra platformei continentale (zăcăminte mineralifere, rezerve de pești etc.) ;

- demonstrarea posibilității de valorificare economică directă a resurselor mării.

Cea de a doua cale de pătrundere a omului sub apă prevede utilizarea unor **nave specializate**, cum ar fi hidrostatele, mezoscafele, batiscafele și submarinele de explorare.

— **Așadar, tovarășe inginer Iuliu Gavril Morariu, acesta este cadrul general al discuției noastre de azi. Dealtfel, și datele de mai sus le-am desprins tot dintr-un studiu al dumneavoastră. Sînteți un pionier al batiscafului românesc, un promotor activ al instalării de baze submerse de cercetare pentru valorificarea resurselor apelor noastre interioare și a platformei continentale a Mării Negre. Practic, de un sfert de secol, aproape de cînd ați părăsit băncile politehnicii, la altceva nu visați.**

— Împreună cu inginerul Constantin Ignătescu am inițiat, și, mai apoi, cu un grup de colaboratori, am pus în operă batiscaful L.S.-1, pe care-l concepeam ca element integrant și constitutiv al unui **program complex de explorare a platformei continentale românești**, bazat pe pătrunderea directă a omului sub apă. Instalația L.S.-1, cu ajutorul material al Ministerului Educației și Învățămîntului, prin Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, a fost și este și azi folosită la cercetări biologice în lacul Bicaz. Programul elaborat de noi și anumite elemente ale proiectului, prezentate anterior la congresul Comisiei internaționale pentru explorarea științifică a Mării Mediterane, ținut la București cu mai mulți ani în urmă, au fost primite favorabil de către eminenți specialiști, printre care comandantul Yves Cousteau. O parte din concluziile cercetărilor noastre anterioare a și fost publicată în lucrările congresului, apărute la Monaco.

— **După cîte știm, lansarea la apă a acestui aparat, în 1967, a situat atunci țara noastră printre primele din lume în cercetarea subacvatică, după cum au subliniat mai multe ziare din Statele Unite, Republica Federală Germania, Republica Democrată Germană, Australia etc.**

— Noi am considerat instalația doar ca o bază a începerii și în țara noastră a unor cercetări tehnice mai complexe. Aveam în vedere crearea sau asimilarea echipamentelor de pătrundere și lucru sub apă ; realizarea de noi tehnologii de lucru și metodologii de cercetare subacvatică, în condiții de îmbunătățire a protecției muncii și, mai ales, de mărire a productivității acesteia ; extinderea cunoștințelor asupra resurselor subacvatice în scopul unei mai bune valorificări ulterioare.

Acestea erau obiectivele cu un caracter mai general. Adaptat la necesitățile practice, concrete, economice ale României, programul de cercetări propus de inginerul Iuliu Morariu viza mai multe puncte :

- cartarea directă, pe fundul Mării Negre, a unor resurse minerale și biologice de pe platforma continentală ;

- elaborarea de metode pentru prospectarea directă a sedimentelor neconsolidate de pe fundul mării ;

- studiul posibilităților și metodelor de mărire a productivității lacurilor de baraj ;

- elaborarea de noi tehnologii de recoltare și a unor metode de protejare a resurselor ;

- punerea la punct a tehnologiilor de execuție, supraveghere și întreținere a lucrărilor hidrotehnice și portuare, atît la Marea Neagră, cît și în marile lacuri de interior — **Bicaz, Argeș, Lotru, Porțile de Fier** ;

- realizarea unor sisteme pentru curățirea și verificarea carenei navelor fără scoaterea pe cală etc.

— În acest context — arată, în continuare, interlocutorul nostru — o simplă experiență de coborîre și viețuire sub apă, așa cum s-a făcut la Bicaz, la stațiunea de cercetări „Stejarul" din Pîngărați, în a cărei dotare se află în prezent L.S.-1, nu constituie nici pe departe rezolvarea problemelor mai sus menționate.

— **Ce ar trebui făcut ?**

— După părerea mea, **România poate și trebuie să aibă programul său propriu de instalare a unor baze submerse pe platforma continentală a Mării Negre și în lacurile de interior**, baze în care echipe de specialiști să lucreze **perioade îndelungate** și să formeze **nuclee ale unei viitoare industrii subacvatice.** Ca unul care mă ocup de 25 de ani cu diverse aspecte tehnice ale acestei probleme, de stringent interes pentru economia şi ştiinţa românească, socot că ar fi păcat să nu folosim capitalul de experienţă şi inteligenţă acumulat la noi spre a ne păstra la nivel mondial într-un domeniu în care toate ţările dezvoltate fac mari eforturi. Aceasta spre a nu fi mai tîrziu obligaţi să ne bazăm exclusiv pe firme străine şi pe import de tehnologie, deşi soluţii potenţial avantajoase din punct de vedere economic există sau se pot contura şi în ţară.

Aceste soluţii se materializează în prezent şi pe planşetele Institutului de cercetări hidrotehnice, unde Iuliu Gavril Morariu, în cadrul unui colectiv de specialitate, lucrează la **realizarea unui aparat submersibil, primul de acest tip din ţara noastră.** Este vorba de **A.S.-125**, care faţă de **L.S.-1** reprezintă o nouă etapă : poate atinge adîncimi de lucru substanţial mai mari decît L.S.-1 şi este autonom faţă de baza de suprafaţă, cu alte cuvinte se poate mişca aidoma unui submarin. De acesta din urmă, A.S.-125 se deosebeşte însă prin mai multe caracteristici, dintre care amintim numai posibilitatea de a staţiona la o anumită adîncime în masa apei, după dorinţa navigatorului. (Se ştie că submarinul cu motoarele oprite nu poate staţiona decît la suprafaţă sau pe fundul apei).

Iată alte detalii privind A.S.-125, furnizate de inginerul Morariu.

Va fi un adevărat **submersibil tehnologic, conceput să corespundă unor activităţi ştiinţifice, dar mai ales industriale,** care ar urma să se desfăşoare în lacurile de baraj, iar ulterior, în concepţia realizatorilor, pe platforma continentală a Mării Negre. Este un sistem tehnic complex cu destinaţie de control, supraveghere şi intervenţie subacvatică, avînd totodată elemente constructive caracteristice batiscafului.

Aparatul va asigura posibilitatea de deplasare pe verticală şi pe orizontală, precum şi plutirea de suprafaţă sau între ape, permiţînd, în caz de necesitate, aşa cum am arătat mai înainte, lucrul stabil pe fundul apei.

Pe plan mondial există, în momentul de faţă, foarte numeroase proiecte şi realizări de aparate submersibile, diferenţiate atît prin caracteristicile geometrice exterioare, gabarit, greutate etc., cît şi prin principiile care stau la baza sistemelor de propulsie, stabilizare şi direcţionare. O trăsătură cu caracter general constă în modul de lucru al echipajului, care poate activa într-o incintă unde i se asigură fie o presiune identică aceleia corespunzătoare adîncimii de imersiune prin presurizare, fie o presiune egală cu cea atmosferică. Din acest punct de vedere, A.S.-125 reprezintă o soluţie de compromis, astfel încît să poată satisface concomitent mai multe deziderate. În acest scop, corpul etanş al aparatului este împărţit în două incinte care comunică între ele cu exteriorul prin intermediul unor ieşiri de asemenea etanşe. În acest fel, se poate menţine o presiune oarecare (atmosferică, de exemplu), într-una sau în ambele incinte, sau să se realizeze o presiune ridicată (hiperbarism) atunci cînd, prin deschiderea uşii inferioare, o parte special antrenată a echipajului urmează să iasă în apă spre a executa intervenţii sau alte lucrări. (Presiunea mai ridicată împiedică apa să pătrundă în interior). Din considerente de rezistenţă mecanică şi tehnologie, cele două cabine se prezintă sub formă de module, aşa cum obişnuiesc să fabrice întreprinderile specializate în producţia de recipienţi rezistenţi la presiune şi cum prevăd, dealtfel, prescripţiile aplicate curent în industrie. Accesul în aparat, în poziţia de plutire normală la suprafaţă, se face prin intermediul unei turele dispuse în partea superioară. Cabinele sînt prevăzute cu ferestre de observare etanşe, concepute spre a rezista presiunii. Dotări speciale vor contribui la eficienţa şi confortul sporit al echipajului. Corpul rezistent al aparatului submers este dublat de un al doilea înveliş, exterior, care îi va asigura calităţile hidrodinamice necesare. Cît priveşte gabaritul, s-a ţinut cont, în afara cerinţelor exploatării, de posibilităţile de transport prin mijloace rutiere la punctul de destinaţie.

Aşadar, visul inginerului Iuliu Morariu şi al altor promotori ai unei „industrii subacvatice" româneşti prinde viaţă. Este, desigur, doar un început, dacă vom considera drept simplu prolog micul batiscaf de la Bicaz. Platforma continentală a Mării Negre, lacurile noastre interioare îşi aşteaptă argonauţii.

LIONEL NIŢESCU

O DISCIPLINĂ DESPRE CARE SE CUVINE SĂ ŞTIM MAI MULTE:

ERGONOMIA

Interlocutorul nostru, prof. univ. PETRE PUFAN, a absolvit Facultatea de psihologie-pedagogie în 1952. Devine doctor în psihologie în 1964. În prezent, este titularul cursului de psihologie industrială şi ergonomică al Facultăţii de istorie-filozofie a Universităţii din Bucureşti. Autor a peste 50 de studii de specialitate, a publicat mai multe lucrări de amploare, printre care : General şi particular în gîndirea copiilor **(1968);** Psihologia muncii industriale **(două ediţii — 1968 şi 1978) :** Psihologia experimentală şi statistică **(1968). Este coautor al lucrării** Orientarea şi selecţia profesională, **al** Tratatului de psihologia muncii industriale, **tratat pentru care, împreună cu ceilalţi colaboratori, a obţinut Premiul Vasile Conta ; pentru** Psihologia muncii industriale **a fost onorat cu Premiul Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului pe 1968. Este membru al Partidului Comunist Român.**

— Intrucit mulţi dintre cititorii noştri nu sint incă bine familiarizaţi cu termenul, v-aş propune, tovarăşe profesor, dacă nu aveţi nimic impotrivă, să incepem cu... inceputul ; adică : ce este ergonomia ?

— Deşi, pină la ora actuală, nu există o definiţie exactă, unanim acceptată, se poate spune că ergonomia sintetizează cunoştinţele biologice, medicale, psihologice, antropologice şi sociale in corelaţie cu cele tehnice, urmărind adaptarea reciprocă a sistemului om-maşină-mediu, in scopul creşterii producţiei şi productivităţii muncii, a eficienţei in general, concomitent cu asigurarea şi menţinerea sănătăţii omului. Denumirea provine din combinarea a două cuvinte greceşti : **ergon** inseamnă lucru, muncă şi **nomos** inseamnă ştiinţă. Deci, in sensul cel mai larg, ergonomia este studiul multilateral al muncii, sau ştiinţa despre muncă, privită prin prisma sistemului om-maşină-mediu. Se au in vedere relaţiile care există intre aceste componente, deoarece produsele muncii sint realizate prin interacţiunile omului cu uneltele (maşinile). Comportamentul omului care munceşte nu poate fi descris, controlat şi anticipat fără să ne raportăm la maşinile cu care omul lucrează, la mediul fizic şi la organizarea socială in care el işi desfăşoară munca. Chiar performanţele maşinilor nu pot fi inţelese fără legătura cu performanţele omului.

— Inţeleg, din spusele dv., că ideea de sistem subliniază necesitatea de a studia in mod dialectic, in unitatea lor, relaţiile dintre elementele componente ale acestui complex.

— Intocmai. Fiindcă funcţionarea optimă a sistemului, exprimată prin cantitatea şi calitatea produselor, lipsa rebuturilor, oboseala minimă, numărul de accidente redus etc. nu depinde doar de caracteristicile ideale ale maşinii sau de particularităţile ideale ale omului, ci şi de modul cum se conjugă, cum se imbină acestea toate in realizarea diferitelor sarcini profesionale. Ţinind seama de limitele fiecărei componente a sistemului (neajunsurile maşinii şi ale omului care o conduce), trebuie asigurate anumite condiţii pentru ca insuficienţele unei verigi să fie inlăturate prin funcţionalităţile celeilalte. De aceea, nu se poate susţine că o maşină, utilaj, dispozitiv, aparat este bun in sine, ci numai raportindu-l la activitatea, comportamentul omului care le utilizează, intr-un sector sau altul al producţiei, intr-o profesiune sau alta.

— Cind a inceput ergonomia să se impună atenţiei ? Vorbim pe plan mondial...

— Destul de tirziu. Aproximativ in primii 15—20 ani ai secolului nostru apare necesitatea studierii ştiinţifice a adaptării uneltelor şi condiţiilor de muncă la caracteristicile anatomice şi fiziologice ale organismului uman. La un nivel elementar, adaptarea muncii la om incepe prin amenajarea scaunului de la locul de muncă, in funcţie de particularităţile anatomo-fiziologice ale omului. Amploarea crescindă pe care au luat-o cercetările de ergonomie a condus la infiinţarea, abia in anul 1959, a Asociaţiei internaţionale de ergonomie, cu participare preponderent europeană, care a organizat pină in prezent mai multe congrese internaţionale. In ţara noastră, problemele de ergonomie au intrat, de mai bine de 15 ani, in atenţia institutelor de cercetare ştiinţifică şi a catedrelor universitare.

— Am putea vorbi acum de o şcoală ergonomică românească ?

— Un răspuns e dificil de dat. Trebuie remarcat insă faptul că, in ţara noastră, incepind din anul 1967, odată cu infiinţarea centrului de perfecţionare a pregătirii cadrelor de conducere din intreprinderi, datorită măsurilor luate de conducerea partidului, au fost introduse in toate programele de instruire ale acestei instituţii lecţii de ergonomie aplicată, iar noţiunile de ergonomie dobindesc o largă circulaţie nu numai in intreprinderi ci şi in unele institute de invăţămint superior, laboratoare de cercetare uzinală, in laboratoare de psihologie aviatică, feroviară şi auto. Personal cred totuşi că am putea vorbi de o şcoală de ergonomie românească.

— Aţi binevoi să argumentaţi aceasta prin citeva exemple mai semnificative de intervenţie ergonomică ?

— Vă rog chiar să consemnaţi : 1) solicitarea funcţională in munca operatoarelor telefoniste ; 2) rezolvarea problemelor şi luarea deciziilor in munca la pupitrul de comandă ; 3) aspecte ergonomice ale zgomotului in ţesătorie ; 4) caracteristici ale adaptării profesionale in munca repetitivă ; 5) accidentele in activitatea de conducere auto, ca fenomene de dezadaptare in cadrul sistemului om-maşină-mediu ambiant ; 6) ergonomia in aviaţie şi sarcinile medicinei şi psihologiei aeronautice. Acestea au constituit, dealtfel, şi citeva dintre titlurile de comunicări prezentate la prima Conferinţă de ergonomie, ţinută in septembrie 1971, la Bucureşti. La acestea aş dori să adaug realizările remarcabile ale unor laboratoare uzinale, precum cele ale Intreprinderii de piese radio şi semiconductori Băneasa, care sint considerate la ora actuală de mare importanţă la angajarea şi la repartizarea la posturile de muncă ale confecţionerilor ; cele ale laboratoarelor de ergonomie de la Combinatul siderurgic Reşiţa şi Combinatul chimic Făgăraş etc. Evident, există numeroase probleme care incă aşteaptă intervenţiile ergonomice. Pentru rezolvarea lor este necesară o mai strinsă conlucrare a specialiştilor preocupaţi de studiul şi ameliorarea procesului muncii in diferite intreprinderi şi instituţii.

— Cum integraţi această ştiinţă relativ tinără, această interdisciplină, in contextul mai general al revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane ?

— In condiţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice din ţara noastră, odată cu creşterea gradului de complexitate a problemelor producţiei, perfecţionarea şi fundamentarea organizării şi conducerii producţiei şi a muncii pe baze ştiinţifice devin condiţii principale, adevărate imperative pentru sporirea generală a eficienţei economice. Este necesară o permanentă preocupare din partea cadrelor de conducere pentru a se crea condiţii de valorificare cit mai eficientă a potenţialului fizic şi intelectual, a energiei vitale a oamenilor şi a se obţine maximum de randament, asigurindu-se in acelaşi timp o solicitare normală a indivizilor. Numai in condiţiile organizării ştiinţifice a muncii este asigurată creşterea continuă a rezultatelor activităţii umane, potrivit cerinţelor dezvoltării ascendente a societăţii noastre. Organizarea, prin insăşi inţelesul ei etimologic, inseamnă armonizare şi ea trebuie să se reflecte prin acordul perfect dintre cerinţe şi posibilităţi. Aceste cerinţe sint amplu subliniate in documentele programatice ale celui de-al XII-lea Congres al partidului.

— Ce greşeli pot fi corectate şi evitate in privinţa adaptării maşinii la om şi invers, adică a omului la maşină ?

— Astăzi studiile ergonomice nu se referă doar la ergonomia locului de muncă, ci şi la sistemele complexe care includ numeroşi muncitori şi utilaje multiple, urmărind fiabilitatea acestor sisteme, adică măsurile ce trebuie avute in vedere la proiectarea, experimentarea, construirea şi exploatarea lor, in ideea unei eficienţe maxime. Aceasta este aşa-zisa ergonomie proiectivă. Există şi o ergonomie corectivă ; ea studiază tocmai greşelile comise in muncă şi frecvenţa lor, procedeele de lucru, echipamentele şi utilajele existente, formulează propuneri, dă soluţii de remediere a acestora. Intervenţiile ergonomice au condus şi conduc la ameliorarea sistemelor, printr-un grad inalt de adaptare reciprocă a componentelor umane şi materiale, exprimată in rezultate măsurabile : ridicarea nivelului de securitate in muncă, reducerea oboselii, diminuarea timpilor de formare sau adaptare la locul de muncă, ameliorarea fiabilităţii şi mentenabilităţii sistemului, sporirea confortului etc. Concret, cercetările ergonomice au debutat prin rezolvarea unor cazuri particulare, cum ar fi optimizarea unui vizor utilizat in aviaţie, a unui cadran de pe tabloul de bord al avionului, greu lizibil, sau a minerului unei manete, prea mic pentru a putea fi manevrat, pentru ca astăzi să se ajungă la studii foarte complexe, ca de pildă activitatea de supraveghere a operatorului in industria automatizată şi semiautomatizată, organizarea spaţială a semnalelor utilizate la tablourile de comandă in vederea unei detectări corecte şi rapide.

— Luminozitatea, culoarea, zgomotul, in general intreaga ambianţă a locului de muncă trebuie optimizată, intrucit, ştim asta dintotdeauna, influenţează asupra productivităţii, asupra calităţii. S-a făcut ceva in această privinţă ?

— Fără doar şi poate. Performanţele individului sint influenţate nu numai de factori situaţionali sau personali, ci şi de condiţiile de muncă, de mediul fizic : temperatură, iluminat, zgomot ş.a.m.d.

— In lumina prevederilor documentelor programtice ale celui de-al XII-lea Congres al P.C.R., ce perspective intrevedeţi in ce priveşte dezvoltarea cercetării ergonomice ?

— Sint perspective măreţe ce se deschid in general tuturor ştiinţelor şi aplicaţiilor acestora in cel de-al doilea cincinal al revoluţiei tehnico-ştiinţifice. Ele sint foarte favorabile dezvoltării economiei noastre şi, in acelaşi timp, dezvoltării cercetărilor ergonomice. In acest context, consider deosebit de importantă indicaţia ca cercetarea ştiinţifică să devanseze cu cel puţin 5 ani activitatea economică, oferind soluţii in devans. Asta inseamnă că şi ergonomia proiectivă şi cea corectivă vor ocupa locul ce li se cuvine in proiectarea viitoarelor utilaje, in descoperirea, adoptarea şi insuşirea unor noi procedee tehnologice, in amplasarea viitoarelor obiective industriale şi social-culturale. Deceniul 1981—1990 este hotăritor pentru infăptuirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate ; el va fi realmente deceniul ştiinţei, tehnologiei, calităţii şi eficienţei.

MIHAI STANESCU ■

Antichități în carusel

- Cumpărători naivi și falsuri grosolane
- Regina Cleopatra a avut trei cranii
- Obiecte de artă „vechi" fabricate în ateliere foarte moderne

„La Sotheby, din Londra, au fost scoase in vinzare mai multe mobile rustice normande", anunță **Musé de l'Art**. „O mulțime de porțelanuri și faianțe, provenind din principalele manufacturi", ne informează **L'Empreinte**, au fost vindute la Hotel Druot. „La Hotél des Chevau — Legèrs din Versailles au fost vindute, la o licitație de artă, mobile și bronzuri din secolul al XVIII-lea", vestește publicația artistică Beaux Arts. Anunțuri de felul acestora intilnim, in diverse alte publicații de artă, care ne informează despre scoaterea la licitații, in sălile hotelului Druot, ale palatului Salliera, ale lui Trianon Palace sau ale lui Rameau — ca să nu cităm decit pe cele mai importante —, a felurite obiecte de artă vechi: tablouri, mobile, cristaluri, porțelanuri. Și tot așa la Londra, la New York, la Milano și alte mari orașe europene, reputate ca centre ale artei, moderne și vechi, sute și sute de licitații adună, amatori și negustori, in jurul unor colecții de obiecte de artă și de mobilier, covoare, monete și cite altele.

Să existe oare chiar atit de multe obiecte vechi? Firește! Au existat doar și există incă și acum pasionați colecționari — Paul Guillame, care a știut, in decursul vieții, să-și alcătuiască o prestigioasă colecție de obiecte aparținind artei negre, miliardarul egiptean Adda, care deținea un ansamblu extraordinar de tablouri ale maeștrilor vechi, bronzuri, porțelanuri chinezești, Biancan, H. Gautier, Hamilton, colecționari de porțelanuri vechi, americanul Frick, din New York, italianul Bargello, din Florența, mari colecționari de bronzuri — oameni care, dispunind de importante mijloace financiare și avind un gust ales și o deosebită competență, au putut să achiziționeze obiecte vechi de reală valoare artistică, alcătuindu-și colecții celebre, multe dintre ele, in lumea intreagă. Dar pe lingă aceste autentice obiecte vechi de artă, cite falsuri! Cărora le cad victime, atiția și atiția naivi, atiția și atiția snobi!

Mai putem crede oare că, in ciuda incendiilor, a prafului, a timpului, mai pot exista atitea lucruri vechi aproape intacte? Himerici colecționari! Dacă s-ar gindi numai o singură clipă la acest lucru, dacă și-ar da seama cit e de ridicolă propunerea atitor anticari, care, in modul cel mai serios din lume se oferă să le vindă mobile gotice, desigur, n-ar mai călca niciodată pragul unui magazin de antichități. Ce-ar mai fi rămas din picturile vechilor biserici gotice, dacă n-ar fi fost mereu reparate și inlocuite? Ce-ar putea rămine dintr-un dulap, un fotoliu sau un scaun din secolul al XI-lea sau al XII-lea, dacă n-ar fi fost păstrate intr-un muzeu?

Beneficiile fabuloase care se realizează in negoțul de antichități, cu totul neproporționale atit in ce privește capitalurile angajate, cit și munca — exercită o atracție atit de irezistibilă asupra unei sumedenii de inși lipsiți de orice scrupule și de orice pricepere, incit falsurile continuă și vor continua să abunde pe piața antichităților.

— SNOBISMUL, MOTORUL COMERȚULUI DE ANTICHITĂȚI —

Toate aceste „antichități", care n-au nimic antic in ele afară de denumirea pe care i-o dă negustorul, nu s-ar putea vinde, dacă n-ar exista snobismul. Dealtfel, așa s-au intimplat lucrurile de cind lumea! Vă amintiți cumva de romanul lui Oliver Goldsmith **Vicarul din Wakefield**, care a incintat atit de mult copilăria noastră! Acolo, George, fiul cel mare al doctorului Primerose, povestește cum, in peregrinările lui, se întîlnește la Paris cu un alt văr de-al lui. Din vorbă în vorbă, acesta îi face cunoscut că în momentul acela se ocupa cu strîngerea diferitelor antichități pentru nu știu care gentilom din Londra, care cîștigase de curînd o mare avere și un deosebit gust. Mirat că vărul său a devenit un cunoscător atît de bun în această artă, cînd el însuși îl încredințase, în mai multe rînduri, că habar n-are de așa ceva, George îl întreabă cum de a reușit atît de repede să se priceapă atît de bine în antichități. „Nimic mai ușor, îl încredințează acesta. Toată taina stă în două reguli : una, să faci totdeauna observații că tabloul ar fi fost mai bun dacă pictorul și-ar fi dat mai multă osteneală și, alta, de a lăuda operele lui Perugino (pictor italian, unul din maiștrii lui Rafael, foarte apreciat atunci). Gentilomii noștri sînt atît de proști, că nu știu să-și deosebească mîna lor dreaptă de cea stîngă".

Deși s-au scurs două veacuri de la această conversație, nimic nu s-a schimbat de atunci în materie de antichități. Căci de-a lungul veacurilor și a meridianelor, snobismul, ca și prostia — cu care, dealtfel, face casă bună — sînt incomensurabile !

— BIBLIOTECA LUI CANTEMIR VODA RATACITA ÎN... CASA UNUI AVOCAT —

Am cunoscut cu ani în urmă — era prin preajma declanșării ultimului război mondial — un astfel de snob, pe care îl vom numi **P.** Era un avocat cu renume, care parvenise la o situație destul de însemnată și care, tocmai datorită acestui lucru, nu respecta nimic și încă și mai puțin banii altora. Văzînd în casele pe care le frecventa tablouri și cărți, își cumpărase tablouri cu ghiotura, ca să împodobească pereții, și o bibliotecă, fiindcă se asorta de minune cu tapetul odăii. Desigur, pînă a nu fi devenit un mare avocat, cu safe la bancă și participații la diverse societăți industriale, nu călcase niciodată în vreo expoziție de pictură și mai puțin încă într-un muzeu, iar în librării nu intra niciodată, fiindcă „n-avea timp". Așa încît n-ar fi putut face nici o deosebire între un Grigorescu și un Pan Ioanid oarecare, iar cunoștințele lui literare se mărgineau la vagi reminiscențe din lecțiile de limba română căpătate în liceu : atît și nimic mai mult ! Aceasta nu l-a împiedicat însă să cumpere tablouri și cărți. Și fiindcă era snob — căci doar cultură n-avea — și voia să fie modern cu orice preț, pereții casei lui erau plini de tot ceea ce creierii bolnavi și mințile delirante ale pictorilor din **Mittel-Europa** putuseră creea mai abracadabrant, bestial, oribil, obscen și fără sens. S-ar fi spus că pe pereții casei lui își dase întîlnire o lume de nebuni. Se vedeau capete enorme, răsucite ca niște spirale, geometrii colorate multicolor, microbi de boli infecțioase măriți de mii de ori, erau operele unor pictori, marinari, coafori, surdo-muți și tot ce poftiți, aparținînd tuturor națiunilor și constituind o adevărată internațională a demenței. Din snobism, însă, **P.** ajunsese să se convingă singur și pe cei din juru-i, că tablourile lui sînt adevărate capodopere și că lumea îl invidiază chiar pentru ele.

Vă închipuiți, deci, cît de lesne i-a fost unuia din acești negustori de așa-zise „antichități" să-i vîndă o bibliotecă oribilă și de prost gust, ca aparținînd lui Dimitrie Cantemir ! Nu trebuie să mai adaug că posesorul acestei biblioteci, pe ale căror colțuri stăteau sculptate în lemn o Minervă și un Timp — banale și plate sculpturi de duzină — era convins de autenticitatea bibliotecii lui, cu care se și lăuda în dreapta și-n stînga. Dealtfel, biblioteca nu conținea decît ediții de lux, legate în piele de vițel.

Dar, într-o zi, întîmplarea a făcut să mă aflu singur în biroul lui, unde trona, masivă și ridicolă „biblioteca lui Cantemir Vodă" ; am vrut să răsfoiesc o carte : era netăiată. Am răsfoit încă multe altele : toate erau netăiate. Cînd P. se întoarse, mă surprinse stînd uluit în fața bibliotecii lui. A, spuse el zîmbind, te-oi fi mirind că nici o carte de-a mea nu-i tăiată ? ! Prostii, dragă, eu n-am timp să citesc ! Biblioteca nu-i pentru mine, e pentru lume ! Pentru clientelă ! Ce dracu, un om ca mine trebuie să aibă doar o bibliotecă ! Și eu am încă pe aceea a lui Cantemir Vodă !"

Este, deci, lesne de înțeles că unui asemenea snob orice negustor de antichități îi putea vinde, fără nici o greutate, cel mai banal vas, drept un autentic recipient hitit, găsit, nu de mult, cu ocazia unor săpături făcute la Bogzan-Köi... Căci el era frate bun cu snobul de la Paris, căruia un anticar, care pretindea că posedă craniul reginei Cleopatra, i-a scos trei cranii de diverse dimensiuni, spunîndu-i, foarte convins : Aceasta-i craniul Cleopatrei cînd era copilă, acesta, cînd a ajuns regină, și ultimul, după ce a murit."

— UN EXPERT CARE SE PRICEPE „BINE" ÎN ARTĂ —

Tot prin vremea aceea, un distins intelectual, îl vom numi **Z.** mare amator de artă, care avea o casă minunată, plină de amintiri scumpe și de obiecte realmente de mare valoare, moare pe neașteptate, lăsînd o situație financiară foarte încurcată. Silită să vîndă casa cu tot ce cuprindea ea, văduva chemă cîțiva experți și anticari, care cad de acord cu creditorii și se însărcinează cu vînzarea obiectelor. Vînzarea începu și amatorii nu lipseau. M.R., un prieten de-al lui Z., remarcă, între altele, un frumos Delacroix, pe care voia să-l cumpere. Expertul îi spuse însă că tabloul nu era decît o copie, căci Z., avînd nevoie urgentă de bani, vînduse originalul și-l înlocuise prin acel tablou. Lucrarea fu totuși cumpărată de unul din numeroșii negustori, cu suma de 35 000 lei, căci tabloul fu vîndut drept original. Anticarul revîndu imediat tabloul unui îmbogățit de război, care voia să treacă drept un Mecena al artei, cu frumușica sumă de 150 000 lei. Odiseea acestui tablou, care devenea o copie sau redevenea original, pentru nevoile cauzei, e plină de învățăminte... Tabloul acesta a făcut înconjurul cîtorva magazine și, în cele din urmă, a intrat în mîinile unui adevărat cunoscător, G.R., pentru suma de 200 000 lei. În realitate, acest Delacroix era o copie litografiată, făcută de Van Gogh, dar anticarii și marii experți, prin mîna cărora trecuse, habar n-aveau !...

A fost scos din țară în timpul războiului — familia care îl deținea a părăsit atunci țara, plecînd în Franța, unde s-a și stabilit —, a fost apoi vîndut. El a trecut prin mai multe mîini, ajungînd pînă la urmă în cele ale unui mare colecționar francez, Gustave Fayet. Ei bine, acest tablou, vindut prin 1938, de niște incompetenți cu suma inițială de 35 000 lei, a fost adjudecat, nu de mult, la o licitație ținută la Londra pentru suma de 40 000 lire. Vă puteți, deci, da bine seama, cred, doar din acest exemplu, de competența acestor așa-ziși experți !

— UN MECENA AL ARTIȘTILOR, NEGUSTOR DE TABLOURI VECHI —

Dar iată un alt caz, de astădată tot atit de ridicol sau, dacă vreți, tot atit de tragic. Un oarecare S.V. reuși să facă — așa cum se spunea pe atunci in lumea burgheză — „o căsătorie strălucită“ ; adică să ia un safé bine garnisit, o moșie mare cit o provincie, niște căsoaie și, bineințeles, pe deasupra, și o fată, care era mult mai puțin interesantă decit toate bunurile pe care proaspătul ginere le primise drept zestre. Cum nu avea nici un titlu, S.V. căută să-și făurească unul de glorie. Dar nu știa pe ce drum să apuce. Atunci, un prieten, care era și interesat, ii sugeră ideea să facă pe Mecena artiștilor. Zis și făcut !

Așa incepu S.V. să cumpere, in dreapta și-n stinga, fără nici un fel de pricepere, fel de fel de obiecte zise de artă. Unde i se semnala ceva de seamă, un tablou vechi, o mobilă veche, el alerga imediat s-o cumpere. Și nu cu puțini bani ! Dar intr-o zi, se produce imposibilul. In urma unei speculații nefericite la bursă, S.V. pierde totul. Nu-i mai rămineau decit tablourile și mobilele care, in ochii lui, reprezentau o avere incă destul de insemnată. Vinzindu-le, ar fi putut să-și refacă viața. Cum nu-i mai rămìnea nimic altceva de făcut, el anunță, cu multă părere de rău, că își vinde colecția de tablouri și mobile vechi. Dar, inainte de a efectua vinzarea, chemă un expert, ca să-i prețuiască, la justa valoare, colecția. Ce deziluzie ! Tablourile, mobilele, pe care el și le inchipuise, in naivitatea și prostia lui, drept originale, capodopere ale maeștrilor epocilor respective, și-i fuseseră vindute ca atare de diverși negustori de antichități, nu erau decit niște copii grosolane. În cel mai fericit caz valorau citeva biete mii de lei ! Totuși, trebuia să-și plătească creditorii. Atunci, lăsind deoparte părerea expertului, hotări vinzarea. A fost el un mare naiv, dar se vor mai găsi cu siguranță destul de mulți alții !

Și n-a greșit : vinzarea a avut un succes deplin și i-a dat posibilitatea lui S.V. să-și achite pină la ultimul ban datoriile, ba să-i mai rămiie și un cìștig destul de frumușel ! Viitorul ii surîdea și atunci se stabili și el — ce altceva se putea stabili ? —, negustor de antichități. Iar cum in lumea relațiilor lui trecea un bun cunoscător in ale artei, clientela se formă repede și afacerile mergeau strună.

— CUM SE FABRICĂ „ANTICHITĂȚILE“ —

Dar bine, veți intreba dv., cum se poate ca un obiect care nu e vechi să fie luat astfel și vindut uneori cu o sumă destul de apreciabilă ? Există destule mijloace ca obiectele fabricate uneori chiar in atelierele din spatele magazinelor de „antichități“, să capete aparența de lucruri vechi. De pildă, cu ajutorul zemei de băligar, un lemn nou de tot, capătă tonul pe care il au obiectele învechite, iar citeva găuri făcute cu alicele imită perfect găurile cariilor și ale uzurii timpului. Iar statuile, cu ajutorul unor patine, iau de asemeni infățișări de statui vechi. Deci, negustorii și fabricanții de antichități, ținind seama că toate aceste trucaje sint foarte lesne de realizat, pe cit de greu de recunoscut, n-au nici un motiv să renunțe la fabricarea obiectelor de artă „vechi“.

La Paris, cu ani de zile in urmă, a făcut mare scandal, descoperirea unei scandaloase afaceri cu antichități. O doamnă Jeanne de Malan, foarte cunoscută in lumea aristocratică, publica in ziare cite un anunț, prin care făcea cunoscut că, din cauza plecării, e silită să-și vindă toate mobilele, prețioase și vechi, sau de oarecare valoare. Comedia aceasta se innoia in fața fiecărui client, care își inchipuia că a descoperit, in sfirșit, „pasărea rară“, cind, in realitate, nu cumpăra decit dintr-un simplu magazin, camuflat ca un apartament al unei doamne din lumea mare.

Intr-adevăr, ce altceva mai bun putea face respectabila doamnă Jeanne de Malan — al cărei nume figurează in paginile almanahului Gotta și ai cărei strămoși au participat la Cruciade — decit să-și vindă niște mobile fără nici o valoare, dar pe care o patină, inteligent aplicată, le făcea să pară vechi, pe un preț destul de frumușel și să repete de cite ori i se ivea prilejul această operație. Cind trucul n-a mai prins la Paris, doamna de Malan pleca in provincie, unde negustorul de antichități avea grijă să-i mobileze, din timp, o casă veche. Și astfel, negoțul de așa-zise antichități continua...

N-am mai termina inșiruind toate aceste istorii, totdeauna asemănătoare și, totuși, totdeauna noi, in orice caz totdeauna tot așa de deplorabile, fiindcă ele sint triumful șireteniei asupra naivității cumpărătorilor.

In sfirșit, pentru a termina această scurtă incursiune in lumea anticarilor, voi povesti următoarea amuzantă, dar veridică intimplare trăită de un negustor de tablouri și obiecte de artă, pe care o relatează Maurice Garçon, in ale sale **Povestiri curioase**. Dragul meu, spuse acesta intr-o zi unui prieten, am făcut o afacere minunată ! Cam riscantă, dar bună. Stii că in materie de obiecte de artă eu sint omul de incredere al lui... (aici, numele unui mare industriaș). Orice cumpărătură se face numai prin mine și tipul are o incredere oarbă in mine. L-am făcut să cumpere o grămadă de lucruri — fie vorba intre noi, mai mult proaste decit bune — de pe urma cărora am cìștigat o groază de bani... Dar luna trecută, un concurent al meu, L., care urmărește de mult să-mi ia locul, s-a apucat să-i spună că unul din tablourile pe care l-am pus să-l cumpere e fals — ceea ce-i adevărat. Văzind că pierd bunătate de cìștig, știi ce-am făcut ? Am jucat totul pe o carte. M-am dus la galeria Ambroise și am găsit o frumusețe de Rousseau, cu prețul de 40 000 de franci. L-am luat cu 34 000 pe care i-am plătit imediat și l-am pus pe directorul galeriei să i-l vindă clientului meu cu 6 000. Treaba s-a făcut. Îți inchipui bucuria lui cind, după ce a pus să-l expertizeze, a văzut că a pus mina pe un adevărat Rousseau cu 6000 de franci ! Acum are și mai multă incredere in mine. A fost cam periculoasă lovitura, dar am reușit din plin ! Mi-am făcut suma !“

PAUL B. MARIAN

REMEMBER

1859 —
Străbunicii Urzicii

Începuturile presei satirice din ţara noastră sînt legate de numele lui Nicolae T. Orăşanu, poet şi publicist, născut la Craiova, în anul 1833. Cel dintîi periodic scos de el a fost **Ţînţarul,** care a apărut la Bucureşti de la 28 februarie şi pînă la 17 august 1859. Prin scrisul său, Orăşanu a satirizat moravurile politice instaurate la noi în a doua jumătate a secolului trecut — mai ales în timpul regalităţii. **Ţînţarul** fiind suspendat de cenzură, Orăşanu scoate în continuare alte reviste : **Spiriduş** şi **Nichipercea,** dar şi acestea vor suferi rigorile legilor. Temerarul umorist nu se lasă însă bătut şi editează mereu reviste — aceleaşi, în fond, dar cu alte titluri. În felul acesta neînvinsul **Nichipercea** a apărut două decenii întregi — din 1859, pînă în 1879, avînd, pe rînd, titlurile : **Coarnele lui Nichipercea, Coada lui Nichipercea, Ochiul dracului, Arţagul dracului, Codiţa dracului, Ghiarele dracului** şi altele.

NIKIPERCEA

1859 —
Elogiu Domnitorului

Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza — la Iaşi şi la Bucureşti — ca domn al Ţării Româneşti şi al Moldovei a avut un mare ecou, atît în ţară, cît şi peste hotare. Dintre publicaţiile străine, revista **L'Ilustration** de la Paris a răspîndit în Europa cel mai elogios articol scris cu ocazia alegerii primului domnitor al Ţărilor Române — „Le Prince Couza, hospodar de la Moldavie et de la Valachie". Cîteva rînduri din acest articol : „Sînt vreo două zeci şi cinci de ani de cînd un tînăr moldovean, purtînd un nume necunoscut, venea la Paris ca să studieze. Astăzi numele lui străluceşte de un imens renume. El a mers în fruntea naţiunii române, care se ridică printr-un sublim efort. Născut în anul 1820, la Galaţi, dintr-o familie pur românească — una dintre cele mai vechi şi mai onorate. Cine l-a cunoscut îl elogiază pentru firea sa deschisă, de om amabil, fermecător. Alexandru I a fost obiectul unei manifestări naţionale care i-a făcut glorie. Numele său se leagă de o foarte frumoasă mişcare politică din secolul nostru. Şi înţelepciunea sa în guvernare asigură românilor destinul cuvenit curajului şi inteligenţei lor". Ce se mai poate adăuga oare acestor binemeritate laude făcute de străini marelui luptător pentru cauza unirii poporului ?

1856 —
Marele plug cu vîrtej

Cea dintîi „maşină" de arat a fost marele plug cu vîrtej, introdus la noi în anul 1856, în judeţul Teleorman. Utilajul acesta, numit, pretenţios maşină, era format din plugul propriu-zis, cu un cuţit, şi din două vîrtejuri instalate de o parte şi de alta a fîşiei de pămînt ce trebuia deşţelenită. Vîrtejurile erau montate pe cîte patru roţi, pe şine fixate provizoriu din loc în loc. Cînd plugul era pus „în linie", cei doi cai de la unul din vîrtejuri învîrteau toba pe care se înfăşura sîrma legată de plug, astfel că acesta înainta încet, răsturnînd brazdele.

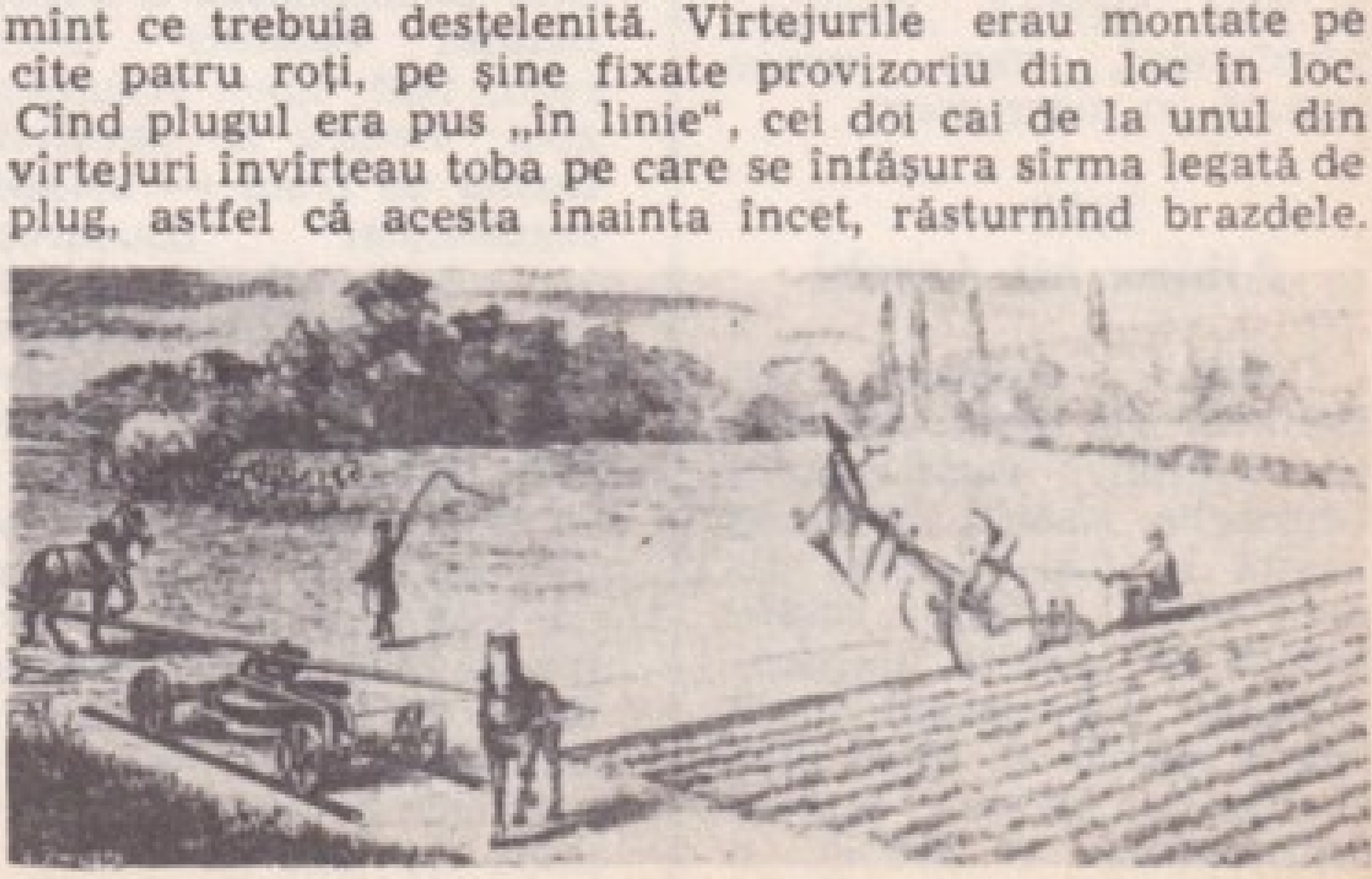

REMEMBER

1829 —
Primul nostru ziar

În programul Societății Literare Românești, înființată la 1827, se prevedea și „fondarea de ziare și gazete în limba română". Pentru realizarea acestui deziderat, Ion Heliade-Rădulescu își va asuma o nouă activitate — ziaristica, începînd din anul 1829, cînd, ajutat de Dinicu Golescu, va edita primul ziar în limba țării: **Curierul Românesc.** Primul număr a apărut la 8/20 aprilie 1829, continuînd apoi săptămînal și bisăptămînal. Cu unele întreruperi, **Curierul Românesc** a apărut pînă la data de 12 decembrie 1859. Ce cuprindea primul număr? Un articol editorial privind istoricul ziarului în lume; înștiințări din lăuntru; înștiințări din afară; informații despre mezaturi, plecări și sosiri de demnitari la București; știri noi de peste hotare, cum ar fi cele privind „lucrarea pămîntului, care merge înainte cu mare spor".

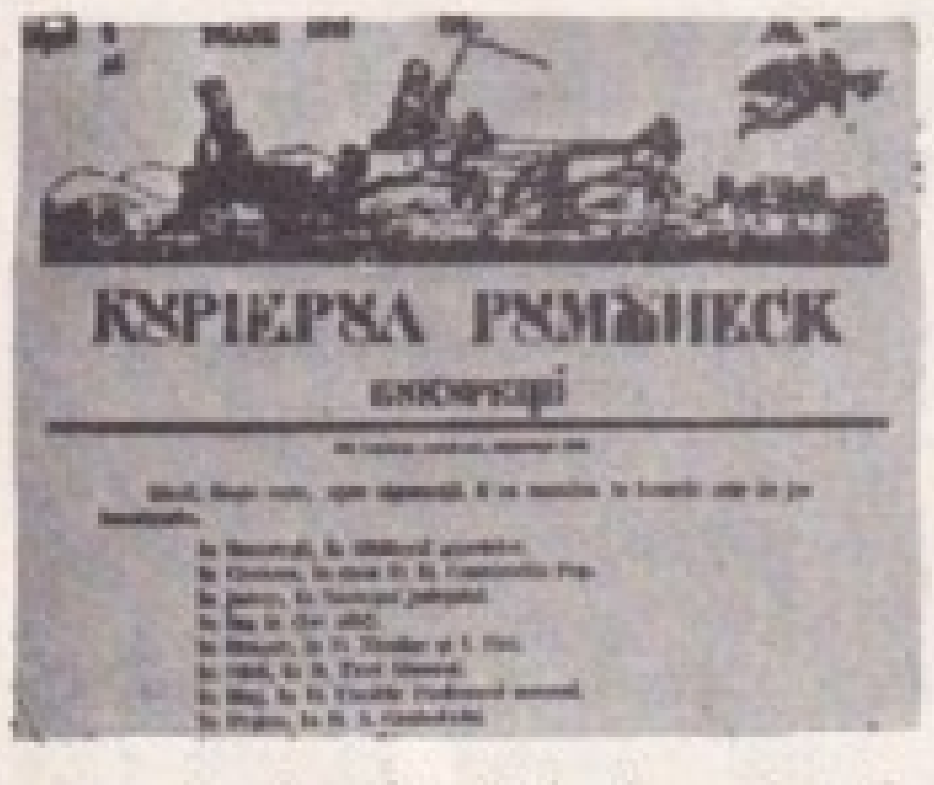

КȢРІЕРȢЛ РȢМѪНЕСК

1829 —
Albina lui Asachi

Urmînd exemplul lui Heliade, alt mare cărturar al vremii, moldoveanul Gheorghe Asachi avea să scoată la Iași, la 1/13 iunie 1829, **Albina românească** — „gazetă politico-literară". La început, acest ziar a apărut cu titlul litografiat, însoțit de o vinietă reprezentînd o albină, o liră, un trident, lauri și un moto: „Este Albinei dor și lege / Din flori miere a culege". După o existență îndelungată, de aproape trei decenii, **Albina românească** și-a schimbat numele, devenind, la 9 ianuarie 1850, **Gazeta de Moldova.** Articolul editorial din primul număr: „Înalta Ocîrmuire au binevoit a da voie să se tipărească în Eși Gazeta Românească. Dl. Aga Asaki însărcinîndu-se cu direcția acestui lucru (...).

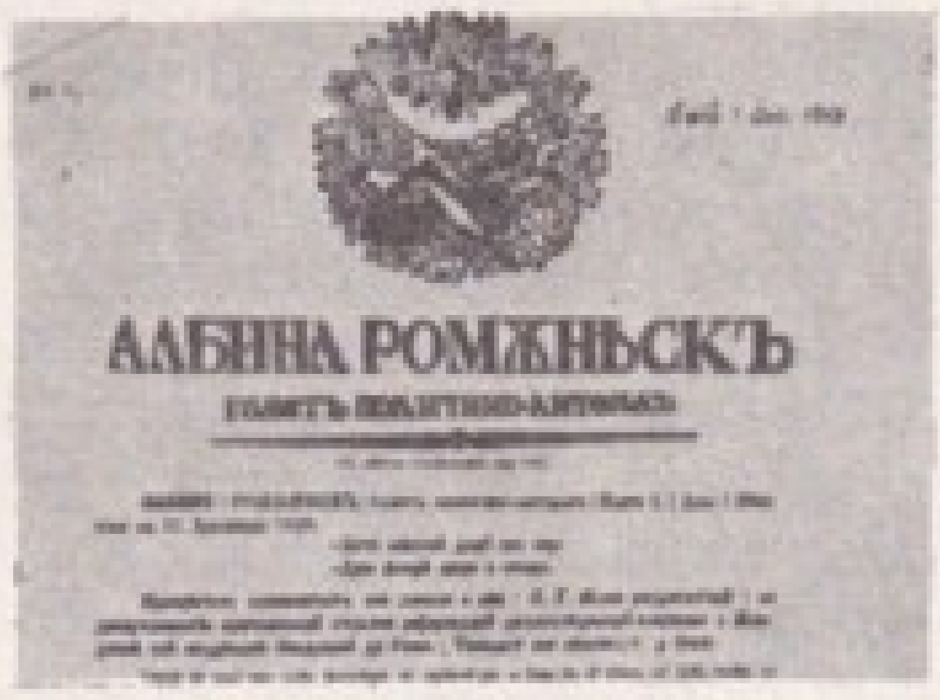

АЛБИНА РОМѪНЬСКЪ

1831 –
PRIMELE REGULAMENTE MILITARE

În primăvara anului 1831, cînd trecuseră numai cîteva luni de la înființarea primelor patru regimente românești (trei în Țara Românească și unul în Moldova), au apărut și au fost date în folosință cele dintîi regulamente militare cunoscute la noi: **Regulamentul ostășesc pentru Miliția pămîntească a Principatului Valahiei** (București, 1831, nouă volume) și apoi: **Pentru a cavaleriei slujbă de front — ostășesc regulament"** (București, 1832, două volume). În 1845 apare în Moldova **Manualul lăncierului din escadronul Prințipatului Moldaviei.** Acest manual arată ce se cuvine unui lăncier: „sabie, pistol cu alămuri, lance, cremene pentru pistol; iar ca hrană: 300 dramuri făină de păpușoi, 125 dramuri carne de vacă, 100 dramuri curechi, 25 dramuri de oloi".

ПЕНТРУ
А КАВАЛЕРІЕІ
СЛȢЖБѢ ДЕ ФРОНТ
ОСТѪШѪСК
РЕГУЛАМЕНТ

БȢКȢРЕЩІ

1831 —
PRIMUL RECENSĂMÎNT

În arhivele noastre se află și o **Tabelă statistică asupra recensămîntului populației din București,** care poartă data de 31 decembrie 1831. Din această tabelă — primul recensămînt întreprins în Capitală — aflăm date interesante cu privire la starea orașului de acum o sută și cincizeci de ani. Numărul locuitorilor: 58 794 (13 065 de familii), dintre care 30 806 bărbați și 27 988 femei. Mai sînt încă 10 000—12 000 flotanți, deci, în total, circa 70 000 de „suflete". Recensămîntul fiind făcut pe tagme (clase sociale), s-au găsit: 2 601 suflete în tagma boierească, 2 190 slugi boierești, 3 306 țigani boierești, 46 404 suflete din tagma tîrgoveților, 1 450 preoți. Cele cinci sectoare ale orașului (Galben, Roșu, Negru, Albastru, Verde) au, în total, 78 de străzi. Industria este menționată cu: 15 mori (7 mînate de apă și 8 cu cai), 100 de „fabrici" de tot felul: 64 tăbăcării, 9 velnițe, 8 de ulei, 5 de mătase, 1 de lînă, 1 de ciorapi, 1 de batiste, 1 de tulpane, 1 de pălării, 1 de pînză, 2 de lumînări, 2 de săpun prost, adică de rufe, 2 tipografii, 1 litografie. În grajdurile și cotețele gospodăriilor sînt recenzați: 3 697 de cai, 1 885 de boi, 492 de vaci, 1 037 de oi și 1 055 de porci.

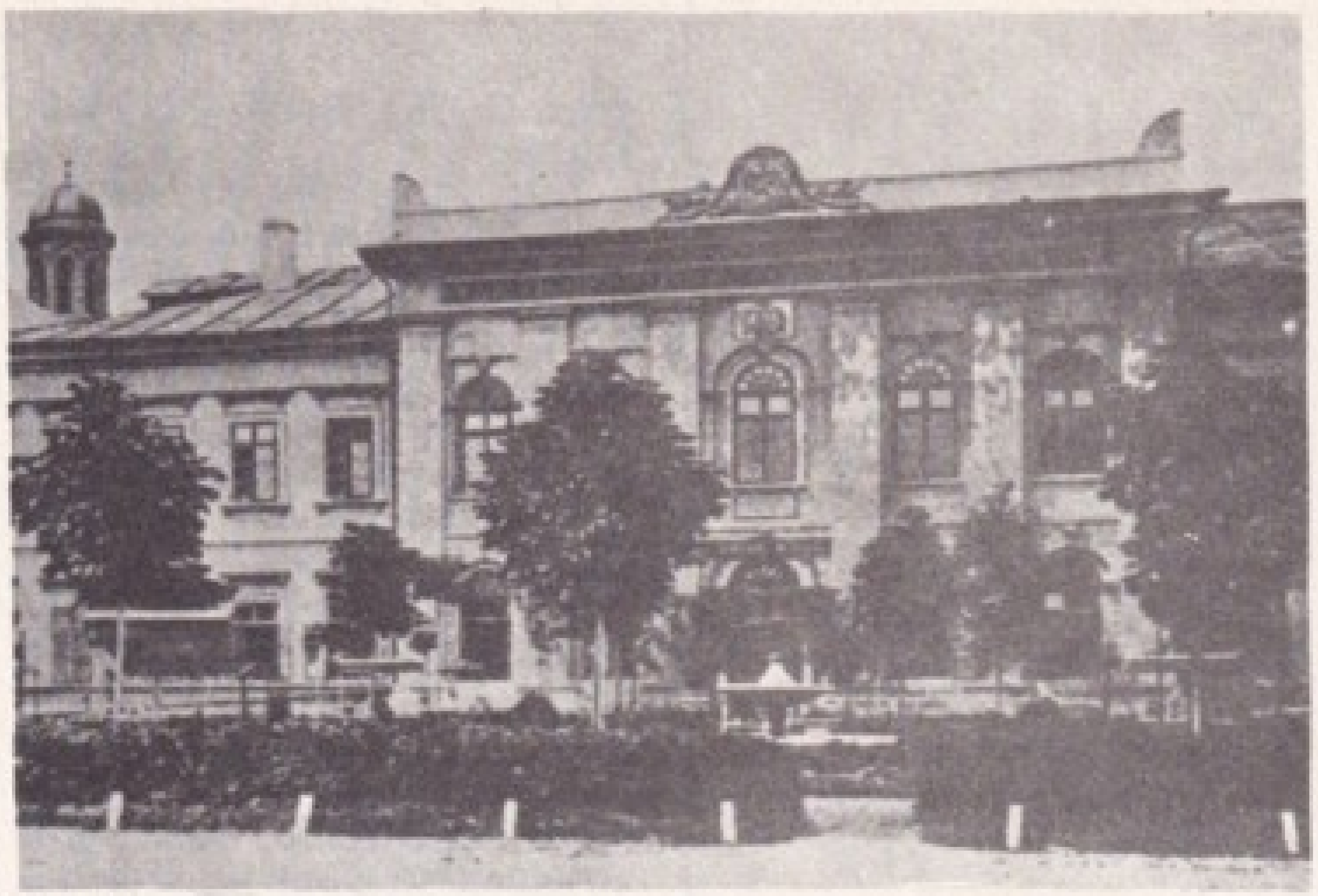

1837 —
PENTRU BOLNAVII DE TOT FELUL

Dacă cercetăm documentele vremii constatăm că iniţiativa construirii Spitalului Brâncovenesc din Bucureşti a aparţinut dumneaei, Safta, văduva marelui ban Grigore Brâncoveanu, care a dorit „să dea spre folos bolnavilor de tot felul, de orice naţie, stare şi religie, fie bărbaţi, fie femei, acest lăcaş cu şase odăi mari, un salon lung de cinci stînjeni, două odăi cu putini şi o clădire aparte pentru bucătărie". Spitalul şi-a deschis porţile la 14 octombrie 1837, avînd „un doctor, un hirurg, un ipohirurg, un preot, o îngrijitoare de rufe şi un bărbier". În regulamentul de funcţionare găsim şi îndatoririle medicului: „să caute bolnavii cu toată silinţa şi să-i viziteze de două ori pe zi, dimineaţa şi pă seară". Bilanţul activităţii din anul 1840, cînd spitalul se mărise: „bolnavi îngrijiţi: 85 cu fierbinţeli, 86 cu înjunghieri în osebite părţi ale corpului, 14 cu reumatismuri, 11 cu încuietori de ud, 65 cu răniri şi striviri, 595 cu felurimi de patimi — total 856".

1831 —
Arhivele Statului

Urmînd prevederile Regulamentului Organic, la 1 mai 1831 s-au înfiinţat Arhivele Statului, la Bucureşti, iar în ianuarie 1832 la Iaşi. Noul „ram de dregătorie" avea sarcina „să păstreze arhivele statului, care meritariseşte toată luarea aminte a stăpînirii". Instituţiile şi-au început activitatea — şi la Bucureşti şi la Iaşi — cu cîte şase salariaţi: un şef, un subşef, doi scriitori şi două slugi. Cel dintîi arhivar al statului, la Bucureşti, a fost căminarul Iordache Rasti, iar la Iaşi, Gheorghe Asachi. Odată înfiinţate, instituţiile încep adunarea actelor existente în posesia mănăstirilor, breslelor, a diferitelor organe de stat, la dregătorii, la moşnenii, răzeşii, precum şi cele rămase de la vechile domnii (anafore, hrisoave, hatişerifuri, porunci domneşti). La Arhivele Statului din Bucureşti au mai funcţionat, cu titlul de conducători: Ion Heliade-Rădulescu (1843—1848), Grigore Alexandrescu (1849—1854); iar la Iaşi: Vasile Alecsandri (1850—1853), Gh. Sion (1855—1856), Teodor Codrescu (1856). Cu titlul de directori generali ai ambelor instituţii au funcţionat, între alţii: Cezar Bolliac (1864—1866), Constantin Aricescu (1869—1870), B. P. Haşdeu (1876—1900).

1839 —
UN BANCHET

Curierul românesc ne anunţă că joi, 12 ianuarie 1839, „tipografii au avut un banchet sau ospăţ mare de şaizeci de serviţe, la care au fost poftite şi alte persoane. Acest ospăţ a fost o adunare de veselie fabricărească". Banchetul cu cele 60 de tacîmuri fusese organizat la Bucureşti de fruntaşii tipografi, care au ţinut să închine paharele „în sănătatea tuturor mînuitorilor de litere, poftindu-le să-i vadă învredniciţi de a se face stăpîni pe tipografii, şi să aibă trebuinţă naţia de a face atîtea tipografii cîţi ucenici şi lucrători meşteri se află astăzi în tipografiile în fiinţă".

1847 —
Focul cel mare

Sînt cunoscute cel puţin zece focuri mari care au pustiit oraşul Bucureşti în veacul trecut. Cel mai catastrofal s-a produs la 23 martie 1847. Îl găsim menţionat, cu multe amănunte, în ziarele timpului, în cîntecele populare, în scrisorile lui Anton Pann şi în stampele unor artişti. „Focul de la '47", cum i-a rămas numele, a fost provocat de un copil care a tras cu un pistol cu pulbere şi cîlţi în acoperişul de şindrilă al unei case. Vîlvătaia care s-a încins a mistuit, într-o noapte şi o zi: 636 de case, 1 142 de prăvălii, 10 hanuri, 12 biserici — aria incendiului cuprinzînd mai multe cartiere, din centru şi pînă dincolo de actualul Foişor de foc. Spune Anton Pann într-o poezie a sa: „Vai ce vedere / Ce grozăvie / Ce bici de pară / Ce jale mare, de sărăcie / Căzut deodată pe Bucureşti".

HERSCHEL COZINE

MIROS DE DIAMANTE

Traducere şi adaptare
de Iosif Vianu

Cind am deschis uşa şi m-am pomenit in nas cu ţeava unui 38, mi-am dat seama că ziua nu va fi deloc obişnuită. „Ah, e un pistol cu apă" — mi-am zis, fiindcă, după părerea mea, cu un pic de umor orice situaţie poate fi mai uşor suportată. Dar individul care ţinea pistolul in mină nu avea deloc simţul umorului. „Gura" ! — se răsti el, făcind un gest semnificativ cu acel 38, ceea ce urma să-mi demonstreze că, de data asta, umorul nu era prea indicat. Bărbatul nu părea a fi o capodoperă a naturii. Numai ochii ii funcţionau fără greşeală ; restul putea fi obiect de studiu şi pentru cineva ce nu avea legături cu medicina. Aşadar, avea un nas mult strimbat spre stinga, buze groase, iar capul ii era lipit de corp. Aşa l-am şi botezat in gind : „Fără git". Ceva era totuşi preţios la el şi anume inelul de pe deget, cu un diamant ce ar fi amuzat-o chiar şi pe Liz Taylor. Şi vă rog să mă credeţi, la diamante mă pricep puţin.

„Sinteţi Blake Gardner ?". Era o afirmaţie, nu o intrebare. Am incuviinţat.

„Luaţi-vă paltonul şi veniţi cu mine !"

„Şi eu, care vroiam să văd **Charlies Engel** la televizor ? ! Ei, nu-i nimic, o să se mai reia. Dar, vă rog, luaţi obiectul ăsta din faţa mea că fac alergie la pistoale".

Faţa lui Fără git deveni stacojie. „Lasă bancurile ! Valea ! Şefului nu-i place să aştepte !" Mai de voie, mai de nevoie şi sprijinit indeaproape, am ieşit împreună în stradă unde aştepta un Chevrolet negru. La volan era un individ care se distra curăţindu-şi dinţii cu o scobitoare. Dar înainte de a-mi putea fixa în memorie figura acestuia, am fost împins pe bancheta din spate a maşinii, unde mi se legară ochii cu o cirpă neagră. Apoi mi se legară şi miinile, după care automobilul porni în trombă. Încercai să memorizez întoarcerile spre stinga şi dreapta. Oricum, merita osteneala, întrucit, aşa cum am citit şi văzut la cinema, au fost cazuri cind, reuşind să reţină unele elemente importante, diverse persoane răpite au putut reconstitui cu aproximaţie drumul parcurs. Aş fi vrut, desigur, să pun unele întrebări, dar îmi imaginam răspunsurile lui Fără git. Şi atunci, pentru a nu mă plictisi, am început să mă gindesc la dama care nu demult se mutase în apartamentul vecin. Poezie în mişcare... O întilnisem o singură dată în hol. Purta o fustă mini din care ieşeau o pereche de picioare, o pereche de picioare... Şi peste o talie de viespe avea... Şi avea un parfum micuţa, de cel puţin o sută de dolari flaconul. Parfumul unei flori necunoscute, amestecat cu mirosul de mosc. Sexy, ce mai ! De cel puţin douăsprezece ori am vrut să bat la uşa ei. Dar am rămas în faza incercărilor... ce păcat!

Nu cred că am depăşit un sfert de oră de la plecare, cind maşina viră din nou la stinga, apoi opri. Cineva deschise uşa. Am fost împins cu violenţă în stradă, apoi tirit într-un fel de hol şi de aici într-un lift. Încercai să număr etajele, aparent fără motiv. Apoi am fost din nou împins într-un apartament unde, în sfirşit, mi se dezlegară miinile. „Scoateţi-i legătura de la ochi", spuse o voce de bărbat. Lumina mă orbi. Cind îmi obişnuii ochii, văzui un bărbat de vreo cincizeci de ani, şezind la o masă, în faţa mea. O faţă ca o fotografie de paşaport. Să fugi de ea. Imi zimbi rece.

„Deci, dumneavoastră sinteți Blake Gardner“.

„Eu sint. Și dumneavoastră ? Și ce dracu vreți de la mine“ ? Deodată am simțit pumnul lui Fără git in coaste. Individul de la masă nu avea păr, așa că-i voi spune „Chelosu'“.

„Cine sint eu n-are importanță !“ Mă uitai prin cameră. Mică. Mobilă cam puțină. Singura fereastră era acoperită cu o perdea groasă, care arăta ca o pătură luată dintr-un grajd. Pe pereți nici o fotografie. Nu știu de ce, dar avui brusc senzația că aș mai fi fost prin părțile astea. „Sinteți șlefuitor de diamante, Gardner. Și așa cum am auzit, unul din cei mai buni din țară“.

„Mii de mulțumiri pentru compliment !“

„Fără bancuri. Dacă veți colabora cu noi, nu vi se va intimpla nimic“.

„Okay“.

Puse pe masă o cutie cenușie de metal.

„Deschideți-o“ — zise el. Ridic capacul. Văd o altă cutie, plată, din catifea. O deschid și inlemnesc. Recunosc imediat colierul din fața ochilor : „Diamantul Van-Metre !“ Gindurile mi se invălmășesc. Cazul privind spargerea și furtul diamantului Van-Metre, de acum trei zile, făcuse mare vilvă. Privindu-l, uitai unde mă aflu. Scot o lupă din buzunar și mi-o fixez in ochiul drept. Strecor colierul printre degete, mingiindu-l cu venerație. Diamantul Van-Metre și alte citeva sute de diamante mai mici, toate frumoase și scumpe, mi se preling printre degete. Cel mai mare avea cel puțin o sută cincizeci de carate perfecte.

„Specialistul meu in diamante nu mai lucrează pentru mine. El a incercat să fie mai rapid decit un glonte și n-a reușit“ — zise Chelosu'. Și continuă, cu același glas monoton : „Prin urmare avem nevoie de ajutorul dumneavoastră“.

„Ce fel de ajutor ?“ — intreb prevăzător.

„Să tăiați piatra cea mare in cel puțin jumătate de duzină de pietre mici“ !

„Să tai ce... ??“

Imi opri intrebarea cu mina sa gravă : „Diamantul Van-Metre este mult prea cunoscut, din care cauză nu poate fi vindut. Sau, in cazul cel mai bun, pentru o zecime din valoarea lui“. Își aprinse o țigară și continuă. „Dar in pietre mici cred că s-ar putea obține cel puțin un milion de dolari“. „Nu veți obține nimic. Nici un cent nu veți primi pe ele, nici un cent“. Subit Chelosu' se ridică in picioare. „Ce inseamnă asta, Gardner ?“

„Însemnă că acest colier e un fals. O imitație foarte bună de diamante, dar totuși, o imitație !“

„Imposibil ! Ce te face să-mi torni minciuni ?“

„Vă indoiți de cuvintul unui specialist ? Acest colier a fost lucrat la cererea lui Van-Metre, de către Henri, unul din cei mai buni specialiști din meseria noastră. Îi cunosc stilul. Avea ceva cu asigurările. Adevăratul „Van-Metre“ nu a fost incă purtat“.

„Și cum se face că dumneata știi așa de multe despre Van-Metre“ ?

„Noi, șlefuitorii de diamante trăim intr-o lume mică. Între noi nu există taine. Și dacă vreți să știți de ce această imitație a fost depusă spre păstrare intr-un seif blindat, vă spun că și acest obiect valorează o sută de mii de dolari. Henri nu este deloc ieftin“.

„Și unde este colierul adevărat ?“

„Ați căutat sub saltea ?“

Simt din nou in coaste pumnul lui Fără git. Dar Chelosu' ii face semn negativ cu capul.

„Am să ascult și opinia unui alt specialist și dacă, totuși, este adevăratul Van-Metre, poți să te consideri un om mort !“

„Odată trebuie să murim cu toții. Dar lăsați-mă să spun adevărul sau, dacă vreți, am să tai imitația Van-Metre. La prima tăietură se va sparge in mii de bucăți. Ceea ce, de fapt, m-ar bucura. Aș fi fost nenorocit să fiu obligat să distrug adevăratul Van-Metre!“ Chelosu' incepu să injure, apoi izbucni. „Ia individul de aici Adam !“

„Ce să fac cu el, șefule ?“

Întrebarea nu-mi plăcu deloc și așteptam cu sufletul la gură răspunsul. „Du-l inapoi, acasă. Poate vom mai avea nevoie de el. Și nu face prostii“.

Din nou mi se puse legătura la ochi, dar nu mi se mai legară miinile. Iar am inceput să număr și să adulmec. Și deodată realizai unde am fost ! Întoarcerea a fost mai scurtă. După nici cinci minute, Chevroletul opri. Am fost impins in stradă. Am căzut pe trotuar. Pină ce reușii să-mi scot legătura de pe ochi, mă trezii in stradă singur, in spatele locuinței mele. În timp ce intorceam cheia in broască aruncai o privire asupra ușii de la apartamentul frumoasei mele vecine. Nici o lumină nu se zărea sub ușă, nici un zgomot nu se auzea dinăuntru. Îmi turnai un whiski dublu și chemai la telefon poliția. Ii rugai să-mi facă legătura cu brigada anti-gang.

„Sergent Henderson...“

„Sergent, dacă vreți, puteți găsi diamantele Van-Metre și pe noii lor posesori in apartamentul 2 G, 139 Ocean Avenue“.

„Cu cine vorbesc ?“

„Nu este important. Dar informația este exactă. Locuința are două intrări !“ Am pus receptorul in furcă și am sorbit ginditor din pahar.

„Poliția ! Deschideți !“ Ușa sări din țițini. Se auzi puțină gălăgie, apoi apărură Fără git și Chelosu' in cătușe. În ziua următoare presa redă cu lux de amănunte senzaționala descoperire a diamantelor Van-Metre, datorită telefonului dat de un anonim. Nu știu dacă Fără git și Chelosu și-au dat seama cine a fost acel anonim. Arestarea damei care a inchiriat apartamentul de lingă mine e numai o chestiune de timp. Ceea ce mi-ar părea rău. De fapt, numai datorită parfumului ei am realizat unde mă aflam. O floare necunoscută și un miros de mosc... !

Bineințeles, colierul era original. Nimeni nu poate face o copie atit de perfectă — nici măcar Henri —, cu toate că ăsta e unul din cei mai buni specialiști in branșă. El este doar bucătarul șef al restaurantului **Le Pommier** și cind gătește **Canard à l'orange** se intrece pe sine ! Și așa cum i-am spus și Chelosului, Henri nu-i deloc ieftin !

ÎNTÎMPLĂRI ADEVĂRATE

SĂ RÎDEM CU PICTORII

Simţim mai totdeauna nevoia, după ce contemplăm o operă de artă care ne place, să ştim cite ceva despre artistul creator. Istoriile de artă, indeobşte, ne dau ştiri seci şi arareori avem prilejul să-l cunoaştem mai îndeaproape dintr-o biografie mai detaliată, fie ea şi romanţată. Dacă în cazul scriitorilor şi poeţilor s-a publicat ceva mai mult despre viaţa lor intimă, în ceea ce îi priveşte pe pictori şi sculptori aproape că nu s-a scris nimic. Încercăm să suplinim acest gol, prezentind citeva intimplări hazlii din viaţa unor artişti plastici, aşa cum ne-au parvenit din cele citite şi din surse orale, de la cei ce s-au aflat în imediata lor apropiere.

Expusă în 1885, marea compoziţie Atacul de la Smîrdan de Nicolae Grigorescu, o comandă a Primăriei Capitalei, a dat loc la numeroase comentarii din partea vizitatorilor. Într-o zi, un general i-a obiectat pictorului că în tablou nu a redat întocmai realitatea, pentru că a prezentat numai soldaţi, omiţînd pe nedrept ofiţerii care i-au condus pe cîmpul de luptă. Artistul, fire sfielnică, i-a răspuns iritat, cu multă promptitudine: „În elanul lor patriotic, ofiţerii erau atît de mult înaintea ostaşilor încît au ieşit din cadrul tabloului meu..."

◆

Un posesor al unui presupus tablou de Petraşcu, s-a adresat artistului cerîndu-i, dat fiind că unii se îndoiau de paternitatea atribuţiei, să-i spună adevărul şi, în caz că este autentic, să-l iscălească. Petraşcu a răspuns că iscăliturile se plătesc în plus la tablourile lui. Cum respectivul dorea, din amor propriu, cu orice preţ iscălitura, a plătit îndoit preţul de cumpărare a tabloului, iar Petraşcu, deşi ştia că nu-i aparţine lucrarea, a semnat încasîndu-şi banii.

◆

Certîndu-se într-o zi cu o florăreasă, pictorul Lucian Grigorescu a ajuns la miliţie, unde, pentru a impresiona, s-a recomandat ofiţerului de serviciu: academician Grigorescu, pictor. În timpul interogatoriului, ţiganca făcînd nişte afirmaţii neadevărate, Grigorescu, indignat intervine. Miliţianul, dojenitor, îi spune cu condescenţă: „Maestre, dumneavoastră cu boii dumneavoastră, iar eu cu interogatoriul". În faţa confuziei, Lucian Grigorescu a amuţit, ceea ce a permis miliţianului să se lămurească nu numai asupra cazului anchetat, dar pînă la urmă să-şi dea seama şi de gafă.

◆

Un vechi amic al lui Corneliu Baba îi solicită o întîlnire. Maestrul ocupat îl amînă de mai multe ori, ca pînă la urmă să accepte o întîlnire la Athénée Palace. Stînd la masă, interlocutorul îi tămîiază succesele şi îi spune păsul, fără însă a avea răspunsul şi sprijinul scontat. Urmează o pauză lungă, după care comeseanul îl întreabă pe Baba, văzînd că ospătarul se îndreaptă către ei: „Mai luăm un rînd" — „Fie", răspunde Baba. „Maestre, se adresează cu zăduf comeseanul către ospătar.

Adu-i maistorului încă o bere, iar mie încă o ţuică..."

◆

Octavian Moşescu, în cartea sa **Din jurnalul unui colecţionar** ne redă o întîmplare cu Lucian Grigorescu petrecută în 1931, cînd el era primarul Balcicului. «Obţinusem din partea guvernului votarea legii pentru împroprietărirea artiştilor, cînd Lucian Grigorescu, pocăit, veni la primărie: „Aş vrea să pun capăt vagabondajului, mă încredinţă el. Să mă aşez undeva, să-mi fac un atelier şi să trăiesc în linişte de acum. Unde aş putea mai bine, decît în acest paradis al naturii ?" Am înţeles dorinţa prietenului şi i-am dat, în schimbul unui tablou pentru muzeul oraşului, cel mai frumos loc, deasupra plajei, cu tufişuri de smochini şi umbră de migdali. Nu trecură cîteva luni şi Lucică veni, de data asta trist, chinuit de gînduri, să se plîngă: „Sînt un nenorocit. Port cu mine un blestem. Vagabondul din mine nu-mi dă răgaz. Mi-i teamă să nu evadez... Să plec în lume !" „Dar cu locul ce faci ?" — l-am întrebat impresionat de această mărturisire. „Tu ce mă sfătuieşti ?" — mă rugă, aşteptînd răspunsul ca o salvare. „Să-l vinzi", i-am răspuns. „N-ai să te superi. Tu ştii că sînt lăstunul pe care tu îl îngrijeşti. N-am avut încotro. L-am şi vîndut cu 60 000 lei". A doua zi plecă la Cassis».

◆

Revenit pentru scurt timp în ţară, cu prilejul expoziţiei personale din 1935, Lucian Grigorescu s-a stabilit imediat la Balcic, unde a pictat mai multe luni în şir. Într-o zi, întorcîndu-se la prînz acasă de la peisaj, în dreptul locuinţei unde era găzduit, un copil de tătar îi oferă spre vînzare o broască ţestoasă. Înduioşat, o cumpără, dar nu înainte de a afla de unde a luat-o. După ce a mîncat, pe o căldură toridă de vară, a dus broasca ţestoasă la locul de unde a fost luată, distanţă de vreo cinci kilometri. Dar copilul, avînd nevoie de bani, se învăţase să-i iasă zilnic înainte cînd se întorcea acasă şi să-i ofere spre vînzare broasca ţestoasă. Urma cumpărarea şi apoi ducerea ţestoasei, de către Lucică, la locul ei. După vreo două săptămîni, timp în care întîlnirea avea loc zilnic şi se desfăşura după acelaşi ritual, aflaseră despre această întîmplare toţi cei veniţi în Balcic. Într-o seară, la cafeneaua lui Mahmud, actorul Puiu Iancovescu i-a spus ironic, faţă de ceilalţi comeseni, care se văitau de scumpetea vieţii: „Dragă Lucică, ce-ar fi să-ţi aduc eu de mîine broasca ţestoasă ? Mi-aş scoate cheltuielile de sezon". Pictorul a lăsat capul în jos şi n-a răspuns. A doua zi, spre decepţia copilului, n-a mai cumpărat broasca ţestoasă, dar i-a dat în schimb un bacşiş.

I. Minulescu a povestit următoarele despre C. Ressu, cînd cutreierau împreună cafenelele din Paris: Camil Ressu, «cu pălăria largă», în care îi intrau marile urechi, însă şi ultima «midinette», şterpelită de la noi păstra o inimă foarte solicitată. La un moment dat devenise misterios şi privea îngrijorat în jur. Cecilia Cuţescu Storck îl ceruse insistent în căsătorie. De atunci, Camil îşi schimbase ruta, circula mai mult pe cheiul Senei, ca la apariţia artistei, să se arunce în valuri.

◆

„Coana Lucica", cum era denumită în intimitate Lucia Demetriade Bălăcescu, s-a bucurat nespus de mult aflînd de la Esmée Gafencu, prietena sa, că acesteia, cînd l-a întrebat pe Pallady ce părere are despre un tablou al ei, pe care îl cumpărase recent, artistul îi răspunsese „aş fi dorit să-l iscălesc eu". Cu prima ocazie, cînd acesta i-a vizitat o expoziţie personală, l-a întrebat cu candoare, cu emoţie şi cu voce nesigură: „Ce tablou vă place mai mult ?" Marele meşter, dînd roată împrejurul sălii, dar fără să se uite la vreun tablou, întinse deodată celebrul său baston către o plantă grasă de apartament, aflată pe fereastră, şi zise cu o voce tunătoare şi cu „acşănt moldovinesc": „Aista îmi place" !

◆

Dar s-o lăsăm în continuare pe „Coana Lucica" Bălăcescu, care nu avea nici ea o limbă mai puţin ascuţită şi un fel de a se îmbrăca nu mai puţin bizar decît al ciufutului pictor, să ne relateze, aşa cum a făcut-o în cartea sa **Destăinuiri anti-literare,** o altă întîmplare personală cu acelaşi hirsut. «Scena se petrecea la coana Cellica D(elavrancea), în locuinţa ei, atunci cînd ne dădea acele neuitate audiţii muzicale. Pallady venea des să asculte. Voind să fac pe intermediarul între Mînecuţă (colecţionar — n.n.) şi **El**, l-am interpelat: „Ştiţi, domnule Pallady, că aveţi un admirator înfocat, medic, nu vorbeşte decît de lucrările dumneavoastră, pretutindeni, şi nu ştie ce sacrificii să mai facă pentru a şi le procura. Nu are în casă — adaug eu (cu oarecare mîndrie în ton şi voce) — altceva decît pe dumneata şi pe mine". Dar Pallady, de colo, prompt şi tăios:

„Ah, il n'entend rien ! sau, pe româneşte: Vai, nu pricepe nimic !..."»

◆

O şotie care a răscolit amarnic viaţa artistică a anului 1927 a fost cea pusă la cale de Jean Cosmovici, profesor la Academia de arte frumoase din Iaşi. Respins de mai multe ori de la Salonul oficial, s-a gîndit să intre pe simezele acestuia pe o cale ocolită. Cunoscînd dorinţa membrilor juriului din anii precedenţi, dar mai ales a directorului general al artelor din Ministerul Culturii de a sprijini participarea la saloanele oficiale a artiştilor ardeleni, acceptînd şi lucrări mai slabe, şi-a trimis dintr-o localitate transilvăneană un tablou cu un subiect din viaţa ţăranilor, dar pe un nume fals : Popa Kely. Deşi mediocru ca valoare artistică, el a fost acceptat. Nu mică a fost surpriza membrilor juriului cînd au aflat din ziarul ieşean **Mişcarea**, destăinuirea lui Cosmovici că el este autorul lucrării, împăunîndu-se cu aprecierile favorabile apărute între timp în unele cronici.

■

Eustaţiu Stoenescu se bucura printre artişti de prestigiul şi faima unui pictor care îşi vindea foarte bine lucrările, datorită firii sale descurcăreţe de oltean. Dar cîte odată nimerea şi pe alături, spre hazul colegilor. O astfel de întîmplare o povestea cu mult umor prietenul acestuia Steriadi, precum şi O. Han, cu sarcasm. Stoenescu şi Steriadi stăteau de vorbă într-un antract la Teatrul Naţional. La cîţiva paşi de ei era Liviu Rebreanu. Stoenescu îi spune lui Steriadi : „Te rog prezintă-mă şi pe mine lui Liviu Rebreanu (atunci directorul teatrului)". „Bine, te prezint." „Dar spune, ce roman a scris ?" „A scris romanele **Ion** şi **Pădurea spînzuraţilor**". Se face prezentarea. Stoenescu, cam fonf : „Domnule Rebreanu, am citit din opera dumneavoastră pe **Ioana din spînzuraţii pădurii**".

■

Oscar Han, Francisc Şirato, D. Gusti, Em. Bucuţa, N. Tonitza şi Şt. Dimitrescu la un vernisaj

Odinioară, modelele care pozau la Academia de arte frumoase din Bucureşti erau angajate temporar, îndeobşte pentru o săptămînă, de fiecare profesor de atelier. Ele se recrutau, cu rare excepţii, dintre ţigănci, care veneau într-un număr destul de mare, dată fiind plata substanţială. Spre deosebire de ceilalţi profesori de la Academie — C. Ressu, N. Dărăscu, Fr. Storck ş.a. care, avînd preferinţe pentru anumite calităţi ale modelelor, stabileau colaborări mai îndelungate, chiar şi pe toată durata anului şcolar — Steriadi îşi tocmea modelele, pentru varietate, doar pentru o săptămînă. Sîmbătă, după închiderea atelierului, pe la orele 12,30, înainte de a pleca acasă, riguros şi cu mult calm, trecea în revistă toate ofertantele. Cînd era timpul frumos, controlul se efectua în curtea academiei, iar cînd vremea era urîtă, în atelier. În medie, se prezentau circa 10—15 pretendente, de la foarte vîrstnice pînă la copilandre, numărul crescînd iarna, cînd ocupaţiile de florărese, de spoitoare sau vînzătoare de porumb fiert şi floricele erau suspendate. La început, atenţia maestrului se îndrepta spre noile venite. Le cerea să-şi ridice fustele cît se poate de sus, pînă la ruşine, şi să-şi desgolească sînii. După ce trecea o dată, de două sau de trei ori în revistă calităţile ofertantelor, desemna pe cea aleasă. În vacarmul protestelor celorlalte, ieşea în stradă îndreptîndu-se spre casă, întovărăşit de vociferările „respinselor" şi chiar urmat de acestea, care, la rîndul lor, erau urmărite de pe celălalt trotuar de soţi sau amanţi. Cînd alegea cîte una bătrînă, cele tinere îi ţineau calea arătîndu-şi corpurile şi lăudîndu-şi calităţile. Unele mai spurcate la gură contestau alegerea, denigrînd presupusele calităţi ale fericitei alese, luînd drept martor asupra celor spuse pe soţ sau amant, ceea ce stîrnea adeseori tărăboi în tabăra bărbaţilor. Dacă alegerea o privea pe una mai tînără, grupul care protesta se mărea, celor tinere alăturîndu-se şi vîrstnicele. Acestea îl dojeneau pe Steriadi că le-au uitat calităţile şi ridicau fustele în sus să arate că mai au corp, multe abandonînd furioase urmărirea huiduindu-l. Dacă procesiunea nu mai lua sfîrşit şi-l agasa prea tare, Steriadi, ca să scape de ele, accepta suplimentar pe una sau două să vină la atelierul său din Muzeul Kalinderu să-i pozeze. Iarna, procesiunea pe stradă era agrementată în plus de faptul că ţigăncile cădeau adesea fie împiedicîndu-se singure în fuste, fie alunecînd, îmbrîncindu-se unele pe altele, spre a fi mai aproape de pictor. Deşi ar fi putut, ca şi ceilalţi colegi, să evite astfel de situaţii, Steriadi a practicat constant şi cu plăcere acest mod de alegere, care era socotit de mulţi un viciu, viciu întreţinut conştient de artist prin faptul necunoscut celorlalţi profesori că, la plata cuvenită oficial, mai adăuga de la el încă pe atîta, ceea ce sporea în favoarea sa numărul şi competitivitatea ofertantelor.

■

Pe cînd era rector, Camil Ressu primea vizitele unui zelos inspector al Ministerului Învăţămîntului, care îl asalta cu diverse sarcini de serviciu, fie rapoarte şi situaţii, fie lămuriri privitoare la reclamaţiile anonime privind administraţia Academiei de arte de care pictorul răspundea. Într-una din întrevederi, inspectorul îl atenţionează că trebuie să fie mai drastic în privinţa prezenţei profesorilor la cursuri şi a controlului asupra bunei lor desfăşurări. La perplexitatea lui Ressu, care nu ştia cum să procedeze spre a afla dacă cursurile sînt bine dozate şi desfăşurate în cadrul programei, inspectorul îi sugerează să ceară ca profesorii să specifice detaliat ce vor face şi la orele de corectură. La auzul acestei propuneri, Ressu, cu o voce piţigăiată. îi răspunde : „Cred că este suficient să specifici doar că faci corectură, căci dacă te vei apuca să faci precizări amănunţite în cadrul zilelor poţi ajunge să spui că lunea te ocupi de călcîie, marţea de burice, miercurea de sfîrcuri de ţîţe şi joia... nu mai ştiu de ce...".

■

Ion Frunzetti, relatînd odată despre o intervenţie a lui Codiţă într-o şedinţă în care, după el, pictorul trebuia să abordeze mai cu multă maturitate problemele despre viitorul artei, conchidea : „Ar trebui să depăşească stadiul de Codiţă şi să devină Peduncul.“

■

Păstorel Teodoreanu şi Theodor Pallady

Într-o şedinţă a secţiei criticilor de artă de la U.A.P., N. Argintescu-Amza, perorînd împotriva unor pretinse abuzuri ale lui Maxy şi-a terminat discursul : „Îl povăţuiesc pe artist să treacă cît mai repede de la **maxism** la **marxism**“.

PETRU OPREA ■

REMEMBER

1850 —
PACOSTEA CATAROIULUI

Teribilă a fost molima cataroiului, acum o sută şi treizeci de ani. Venise ca o pacoste, din părţile Serbiei, sau din Rusia, sau, mai de crezare, de peste mări, şi cuprinsese întreaga Ţară Românească şi Moldova, încît nu rămăsese casă „făr' măcar de un singur pătimaş prins în fiebinţeala ei“. Medicii consemnau această boală, în condicile lor, sub numele de gripă, dar toată lumea îi spunea : cataroi. Să-i aflăm mersul din cele scrise de **Gazeta de Moldavia**, în martie 1851 : „De cîteva luni locuitorii de prin sate şi politii pătimesc de o boală a cărei lăţire întrece totul din cîte s-a cunoscut. Această boală este Cataroiul, ce se înfăţişează mai întîi prin un simplu guturai, adică înfundarea nasului, strănutare şi dureri de cap adeseori prea grele. La alţi pătimaşi vine cu dureri în piept, de pîntece şi de maţe. Unii se vindecă în cîteva zile, alţii zac multe săptămîni“. Şi urmează sfaturile : „Şedere în pat, ceaiuri calde de tei, nalbă sau sunătoare. Fiertură de sămînţă de in şi gutui, ferire de mîncăruri înfierbîntătoare“. Mai trec anii, cataroiul pare uitat, dar iată că în 1889 năpădeşte la Bucureşti o molimă cu nume nou : influenza. Dar bucureştenii nu-i acceptă titulatura : „l-a lovit cataroiul“, spun ei cînd vorbesc despre un nou bolnav.

1854 —
TOLSTOI LA BUCUREŞTI

14 martie 1854. O unitate militară rusă trece prin Bucureşti, în drum spre Olteniţa şi Silistra. Printre ofiţerii unităţii se află şi un tînăr de 26 de ani — Lev Nikolaevici Tolstoi —, titanul de mai tîrziu al literaturii ruse. În scrisorile pe care le trimite prietenilor, din acest drum, Tolstoi nu vorbeşte prea mult despre Bucureşti ; descrie numai atmosfera de război creată de prezenţa armatelor, şi de scumpetea care stăpîneşte oraşul. După patru luni, tînărul ofiţer va trece prin Tecuci, Bîrlad şi Iaşi — spre Odesa şi Sevastopol, unde va participa la campania din Caucaz.

ÎNTÎMPLĂRI ADEVĂRATE

UN ROTHSCHILD DIN ȚARA DE SUS A MOLDOVEI

Cîți oameni de rînd au ocazia să dea mîna cu un Rothschild ? Da, cu un Rothschild ! Auzindu-i doar numele te și gîndești subit la marea finanță, la bănci, la milioane. L-ai moștenit pe Rothschild ?, ești tentat să-ți întrebi uneori amicul pe care-l vezi cu cîteva mii de lei în plus. Iată, într-o bună zi fac eu însumi cunoștință cu un Rothschild. Nu la Paris, nici la Londra, de unde celebra familie își conduce diversele întreprinderi sau bănci, și nici la Nisa sau Monte-Carlo, unde-și petrece probabil weekend-ul, ci pe meleagurile noastre.

Pe Rothschild al meu l-am întîlnit — ca să intrăm în subiect — într-o veche și frumoasă urbe din nordul Moldovei : la Bot'șeni. Botoșaniul de acum aproximativ douăzeci de ani nu arăta, desigur, ca cel de azi, întinerit, reclădit, industrializat. Pe acea vreme, una din atracțiile Botoșanilor era faimosul iarmaroc săptămînal care captiva populația țărănească din tot nordul Moldovei. Și asta din timpuri imemoriale, prezența acestui iarmaroc fiind semnalată încă înaintea domniei marelui Ștefan. Acum două decenii l-am „prins" încă pe locul unde se afla de la începutul începuturilor, adică chiar în inima urbei, constituind un factor activ în dezvoltarea schimburilor de bunuri dintre sat și oraș. În afară de asta, iarmarocul de la Bot'șeni oferea ochiului, prin colorit și diversitatea produselor expuse spre vînzare, un farmec de nedescris. Ce nu găseai aici ? Toate soiurile de ceramică, de la străchinele negre ca cele ale carpo-dacilor, pînă la superbe vaze de flori zămislite cu un rafinament rar întîlnit de către meșterii din partea locului. În acest iarmaroc se oferea spre vînzare și se cumpăra aproape tot ce-ți trece prin minte, pînă și garnituri de mobilă din lemn încrustat cu fierul roșu de către tîmplari de la țară, adevărați maeștri în pirogravură ! Unii ofereau boi tineri, vînjoși, alții cumpărau junci albe cu pete negre dintr-o rasă curat moldovenească. Se vindeau cai, chiar prea mulți cai. Era vremea cînd rasa cabalină nu mai era la modă. Se zicea atunci — vă amintiți, desigur — că boii ară și caii mănîncă ! Îi vindeau chiar gospodăriile colective. Am văzut cumpărîndu-se un cal cu 150 de lei. Cîțiva ani mai tîrziu, se știe, caii au redevenit utili și drept urmare au ajuns din nou la preț... Dar marea revelație a iarmarocului o constituia un produs rar întîlnit în alte părți, și pe care-l vindeau țăranii : pielicica de caracul. După cum se știe, blănițele de caracul au buclele asemănătoare cu cele ale prețioaselor blănițe de astrahan. Deci, materialul cel mai prețios pentru confecționarea elegantelor mantouri de damă sau a căciulilor scumpe. Pielicele se vindeau pe-atunci, pe tarabă, alături de ouă, de cartofi, de fructe...

Dar ce au toate astea cu Rothschild ?, se poate întreba, pe bună dreptate, cititorul. Veți vedea imediat ! Pentru a cunoaște cît mai multe lucruri despre iarmaroc, cum era și firesc, m-am adresat părintelui orașului, respectiv primarului. Foarte binevoitor, primul cetățean al urbei mi-a furnizat un set de date utile și deosebit de interesante.

— Doriți să aflați mai mult ? — m-a întrebat la un moment dat. primarul. În acest caz, stați de vorbă și cu Rothschild, a adăugat d-sa.

Am crezut că e vorba de o glumă. I-am și replicat, prompt :

— Cu cine, tovarășe primar ? Cu Rothschild ? Care Rothschild, cel de la Paris sau cel din Anglia ?

— Nu, cu Rothschild al nostru, de aici din Botoșani, unul din cei mai voinici hamali din iarmaroc ! Face meseria asta de tînăr ; știe tot, cunoaște pe toți !

Iată, mi-am zis, un Rothschild cărînd poveri într-un iarmaroc. Să vezi și să nu crezi !

Unde-i deci Rothschild ? L-am găsit ; era în „pauză" : se odihnea întins pe iarbă sub un umbrar aflat lîngă o cișmea. Un zdrahon de om. În timp ce uriașu-i trup radia o puternică forță fizică, ochii îi erau blînzi și plini de bunătate.

— Sînteți Rothschild ?

— Personal ! — mi-a replicat pe loc. Aveți ceva de dus ?

— Nu, n-am nimic de transportat — i-am spus. Aș dori să stăm puțin de vorbă despre iarmaroc !

— Cu mine ? Poate ați greșit adresa !

Simțeam că se lasă greu.

— Chiar cu dumneata ! — am insistat.

— Gata ! Dacă avem în față o juma' !

— O juma' de ce ?

— De vin !

— Cu plăcere ! — am fost de acord.

Convorbirea a fost destul de colorată, presărată cu multe vorbe de duh. Omul avea umor şi manipula frazele cu aceeaşi uşurinţă cu care transporta pe umăr baniţele cu porumb sau coşurile cu legume. Cu această ocazie am aflat o seamă de lucruri interesante în legătură cu iarmarocul. Mi-a povestit, de pildă, cum obţin ţăranii pielicele de caracul. Crescătorii de oi din satele din jurul Botoşanilor sacrifică mieii, aparţinînd acestei rase, chiar în momentul naşterii. Înainte ca oaia să aibă timpul necesar să-i mîngîie, ceea ce ar duce la întinderea buclelor. Or, o blăniţă fără bucle — mi-a explicat el — îşi pierde valoarea. Uneori, producătorul sacrifică înainte de naştere chiar oaia, facîndu-i un fel de „cezariană", numai şi numai pentru a obţine o blăniţă cît mai perfectă.

La un moment dat, obsedat mai mult de numele interlocutorului decît de preţioasele blănuri de caracul, am aruncat, ca din senin, o vorbă :

—Sînteţi rudă cu Rothschild de la Paris ?

— Să-i fie ruşine ! — a răspuns prompt dar supărat omul meu.

— De ce ? l-am întrebat din nou.

— Credeam că sîntem neamuri şi i-am trimis — asta, mai demult — o scrisoare. Domnule Rothschild, dumneata ştii că ai rude la Bot'şeni ? — i-am aşternut pe hîrtie. Credeţi că măcar mi-a răspuns personal ?! Da de unde, tovarăşe... cum spuneţi că vă cheamă ? A pus pe secretarul lui să-mi scrie. Şi ce credeţi că mi-a comunicat ? Domnul baron vă informează că familia Rothschild nu are rude în România ! Ce ziceţi de asta ?!

Conversaţia a continuat ca între doi buni prieteni, în care timp, văzîndu-l cam supărat fiindcă i-am deschis o veche rană, am încercat să-l consolez. S-ar putea — i-am zis — ca dumneata să fii un Rothschild mai adevărat ca cel de la Paris. Se zice şi stă scris în cărţi că unul din cei mai vechi dintre rothschilzi, bancherul Mayer Anschelm, născut la Frankfurt pe Main cu vreo două sute şi ceva de ani în urmă şi care a trăit pînă la adînci bătrîneţe, ar fi fost cel care a purtat pentru prima dată oficial numele de Rothschild. L-ar fi luat — se mai spune — de la un strămoş al său, pe care oamenii din partea locului îl strigau aşa numai fiindcă, în faţa prăvălioarei pe care o avea se afla atîrnată o firmă roşie, în limba germană **rothschild.** Pe cînd dumneata...

— S-ar putea ! a fost replica blîndului meu interlocutor. Dar ce am eu din toate astea ?! Ei sînt ce sînt, iar eu... N-ar fi fost mai bine dacă era invers ?!

Cu aceasta, convorbirea cu Rothschild s-a încheiat. Cîteva zile mai tîrziu, înapoiat la Bucureşti, am publicat într-un săptămînal al cărui redactor eram un reportaj intitulat **Iarmaroc la Bot'şeni.** Regret mult că nu am inclus în articolul respectiv şi întîlnirea cu Rothschild. Nu-mi amintesc de ce. Nu mi-a căzut bine la mînă, după cum se obişnuieşte în jargonul gazetăresc, nu aveam spaţiu suficient la dispoziţie ? — habar n-am nici azi, după atîta amar de vreme. Un lucru e cert : Rothschild a rămas pe dinafară. Acum, la ora amintirilor, încerc să-mi îndrept greşeala : „îl reabilitez". Şi fac lucrul acesta cu mare plăcere.

F. URSEANU ■

REMEMBER

1861 — ASTRA

"Pentru a promova înaintarea literaturii române şi cultura poporului român în deosebite ramuri, prin studiul, elaborarea şi edarea (editarea) de opuri, prin premii şi stipendii pentru diferite specialităţi şi arte, şi alte asemenea", ia fiinţă la Sibiu, la 23 octombrie 1861, **Asociaţia transilvană pentru literatură română şi cultura poporului român.** Printre membri fondatori ai societăţii — rămasă cunoscută de-a lungul vremii sub numele **Astra** — sînt George Bariţiu şi Timotei Cipariu, iar printre cei aleşi în primul an de activitate : Aron Florian, Simion Bărnuţiu, I. Maiorescu, A. Papiu Ilarian, Petrache Poenaru — şi, mai tîrziu, scriitorii Al. Odobescu şi M. Kogălniceanu. Lipsită de sprijinul oficialităţii (guvernul habsburgic îi aprobase înfiinţarea cu rezerve stînjenitoare), asociaţia nu şi-a putut atinge decît cu greu ţelurile urmărite, dar a reuşit să realizeze o susţinută activitate culturală în Transilvania, înfiinţînd şcoli, editînd ziare şi broşuri, organizînd conferinţe. **Astrei** i se datorează şi editarea primei noastre enciclopedii **(3 volume, în anii 1898—1904).**

Teoria „armoniei sociale“, a „cooperării dintre clase“ revendică un loc central în contextul eforturilor ideologiei occidentale contemporane de a apăra interesele claselor dominante în menţinerea structurilor societăţii capitaliste. Însă vorbele, pentru cine cumpăneşte cu obiectivitate datele ce ni le oferă realitatea, sînt contrazise de fapte. Acuitatea conflictelor de clasă, caracterul de masă al acţiunilor revendicative din lumea capitalistă, dimpotrivă, mărturisesc eşecul sistemului social bazat pe exploatare. Experienţa relatată de colaboratorul nostru în paginile ce urmează reprezintă o încercare de transpunere în practică a teoriei „armoniei sociale“, marcată de particularităţi inerente. Dar nu este greu de înţeles că încercarea aceasta, precară şi periclitată de conjuncturi, antrenează un spaţiu infim al unui teritoriu dramatic răvăşit de conflicte sociale.

DOMNUL PORST

Îl găsesc liniştit, primitor ; îl descopăr ca fiind frumos, poate cel mai frumos dintre toate oraşele R. F. Germania ; îl admir pentru cultul istoriei, evident aici la fiecare pas. Nürnberg — marea metropolă din nordul Bavariei, din inima Franconiei. Secolele aşternute peste oraş au lăsat multă lumină, dar şi multă umbră. Trec pe lîngă clădirea Tribunalului internaţional al criminalilor de război şi parcă aud rostind sentinţele aşteptate de toată lumea : „vinovat !“ ; sau cele contestate de toată lumea: „achitat !“ Pe marele stadion al oraşului, năpădit de iarbă şi buruieni, se pregătea un mare spectacol cu formaţia engleză **The Who.** Participare posibilă — cîteva zeci de mii de spectatori. Este acelaşi stadion, pe care lumea oarbă a anilor '30 îl aplauda frenetic, pînă la inconştienţă, pe Hitler. Pe zidurile tribunelor, varul care a acoperit zvasticile înfipte cu ghearele în beton, a început să fie spălat de ploi. În spatele tribunei „oficiale“, un concurs de trotinete ; alături, cîţiva copii gălăgioşi joacă fotbal. Lîngă stadion, sediul „parlamentului“ führer-ului, a cărui construcţie, cu ziduri groase de 1,5 m, stă încremenită în neîmplinire. Proiectele de azi, şi unele şi altele, sînt mult controversate : nici să i se dea o altă destinaţie, nici să fie distrus. Rana este încă recentă, aşa că sinistra construcţie rămîne ca un semn de întrebare. Şi de avertisment.

Fiecare oraş, cît ar fi el de mic sau de mare, are cu siguranţă un "Hotel Grand". La Nürnberg am şi poposit într-un asemenea hotel, nu neapărat de lux, cît ar fi el de „grand“. Aici, „Hotel Grand“ este la doi paşi de gară. Ca să ajungi la el nu trebuie decît să treci printr-un imens pasaj subteran, înţesat de chioşcuri, magazine, vitrine cu reclame.

Păşim în hotel la o oră tîrzie. Fata de la recepţie îmi întinde cheia camerei rezervate, spunîndu-mi surîzătoare : „Aveţi, domnule, un mesaj din partea firmei **Porst**“. Iau mapa voluminoasă şi încep cu nerăbdare s-o desfac. Înăuntru, pliante turistice din Nürnberg şi din toată Franconia, cîteva sugestii pentru petrecerea plăcută a sfîrşitului de săptămînă. Şi o scrisoare : „Prea stimate domnule ziarist... Noi, colaboratorii grupului **Porst,** vă urăm... din inimă bun venit pe pămîntul prietenos al Franconiei de mijloc. Vă dorim zile frumoase şi bogate în informaţii. La iniţiativa noastră, oficiul de turism a pregătit pentru dumneavoastră un bogat material documentar, pentru a vă putea familiariza cît mai repede cu lumea în care vă aflaţi. Aşteptăm cu plăcere să vă întîlnim mîine dimineaţă la sediul firmei **Porst** din Schwabach, oraş aflat la 20 de km de Nürnberg“. Apoi, în limba română : „La revedere stimate oaspete şi noapte bună !“ Semnează, în numele domnului Porst, şeful serviciului de presă şi informaţii — Wolfgang Barn.

Nu mă opream asupra acestei secvenţe dacă impresia pe care mi-a lăsat-o n-ar fi fost atît de puternică. Era pentru prima dată cînd după zile şi zile de călătorie şi documentare simţeam un climat familiar, prietenos, plin de amabilitate. Frunzăresc mapa cu materiale, mai citesc odată biletul bătut la maşină şi vizita de documentare la firma **Porst** pare să fi început, acum, la miezul nopţii. Dar de ce, vizită la **Porst ?** — o reputată firmă de producţie fotografică, care a împînzit toată ţara cu magazinele sale de desfacere a aparatelor şi ustensilelor fotografice, de filmat ş.a. Cînd am pus întrebarea, gazdele — Fundaţia **Friedrich Ebert** — mi-au răspuns scurt : „Veţi veni în contact cu o experienţă unică în felul ei în R. F. Germania şi se pare că şi în întreaga lume“.

Un patron oferă întreprinderea spre administrarea muncitorilor. Experiment? Utopie? Aventură?

FACE SOCIALISM?

...În toamna anului 1972 Heinnsheinz Porst, om la 50 de ani, patronul firmei **Porst,** își dă... demisia din „funcția" de patron și oferă concernul său spre administrare celor 1 500 de angajați. Este vorba de o firmă cu tradiție și prestigiu, înființată în 1914 și care, în 1934, era socotită „cea mai mare firmă de producție fotografică din lume". Reacțiile la surprinzătoarea decizie a domnului Porst au oscilat între ironie, îngrijorare și admirație. Ironie — pentru că aproape toată lumea vedea în gestul patronului din Schwabach nimic mai mult decît o utopie și o aventură predestinate să se stingă în cîteva luni fără urmă ; îngrijorare — mai ales din partea unor patroni care se îngrozeau la gîndul că ideea ar putea face școală, devenind un adevărat „pericol social" pentru averea lor ; admirație — pentru orice om de bun simț, capabil să evalueze „la rece", dincolo de prejudecăți, semnificația unei asemenea decizii.

Anii au trecut și iată că „utopia social-romantică" rezistă timpului. Chiar mai mult, firma autoadministrată de muncitori prosperă, ajungînd azi la o cifră de afaceri de 380 de milioane mărci, față de 150 milioane mărci în 1972. Timpul a trecut și iată-l pe dl. Porst după opt ani de la „autoconcediere", în mijlocul colectivului, lucrînd în rînd cu oricare muncitor. Ca orice om din întreprindere sau cadru de conducere el candidează din doi în doi ani la alegerile interne, putînd fi reales sau destituit de către „colaboratori" — cum sînt numiți aici salariații, indiferent de funcție, pregătire sau răspundere.

Ora la care sosim la Schwabach, la sediul firmei **Porst,** este destul de nepotrivită — vineri la prînz, cînd lumea se mutase deja cu gîndul la week-end. Domnul Porst declară că ne primește cu sinceră plăcere și că ne stă la dispoziție cît dorim. Omul din fața noastră, Heinnsheinz Porst, își trădează modestia. Îmbrăcat lejer, într-o bluză neagră, „pe gît" și blugi, stă rezemat de colțul mesei din sala de consiliu, așteptînd cu mîinile încrucișate întrebările mele. Are părul lung, puțin ondulat și o barbă sură, trecută prin sarea vîrstei. A împlinit 57 de ani. Familia : soție și trei copii. Glasul molcom te captează, exprimarea este limpede, deschisă. Fiecare frază pare să fie o idee. Îi ofer cartea de vizită și îmi spune, glumind : „Îmi pare rău că eu nu v-o pot oferi pe a mea. Consiliul de conducere nu a alocat fonduri pentru cărți de vizită. Dar vă rog să rețineți : Heinnsheinz Porst, colaborator la firma **Porst.**

— Ce v-a determinat să oferiți concernul dv „colaboratorilor" ?

— În nici un caz motive economice, ci numai și numai motive morale.

— S-a săturat, peste noapte, patronul Porst de exploatarea muncitorilor ?

— Ideea cedării concernului meu celor cărora de fapt trebuie să le aparțină m-a preocupat de multă vreme. Modelul de conducere și administrare a ajuns în 1972 la cunoștința lucrătorilor nu numai pe nepregătite, dar și pe neîntrebate. A fost, cum se zice, o revoluție de sus. Și atunci, ca și astăzi, mă întrebam dacă trebuie modificate structurile pentru ca și conștiința să poată fi modificată sau invers. Eu nu am putut acționa altfel decît în virtutea dialecticii, schimbînd structurile și încercînd ulterior să influențeze și conștiința. De la început mi-am dat seama că acesta este un drum pe muchie, dar m-am decis să-l pășesc. El este, evident, în totală contradicție cu societatea în care trăiesc, cu însuși sistemul nostru economic. În această societate bazată pe performanță, concurență și consum, acela care vrea să practice unamismul ajunge, vrînd-nevrînd, cu timpul, să aibă neajunsuri economice.

— Să pătrundem in interiorul mecanismului de conducere și administrare, de „autodecizie" cum am aflat că îi spuneți. O primă întrebare : deci, cine conduce, după „abdicarea" patronului Porst ?

DOMNUL PORST FACE SOCIALISM ?

— Firma este condusă pe baza „Constituției Porst" — o carte destul de groasă, pe care o are acasă fiecare din cei peste 2 000 de angajați de azi ai firmei. În această „constituție" sînt prevăzute toate ideile mele cu privire la „autodecizie" și „autogestiune". Bunăoară, avem un grup de trei directori — unul răspunde de activitatea laboratoarelor, altul de rețeaua de magazine și al treilea de problemele de personal, finanțe, juridice. Acești manageri din rîndul cărora, în urmă cu 3—4 ani, am făcut și eu parte, sînt aleși sau schimbați din doi în doi ani, de către consiliu. Grupul celor trei manageri alege un purtător de cuvînt — un fel de director general — funcție pe care, întîmplător, în prezent o dețin eu. Consiliul firmei este format din 9 membri : 5 aleși direct de muncitori, 2 numiți de sindicat, un reprezentant al băncii și unul din partea fostului deținător de capital. Această „supraparitate" muncitorească în consiliu este unică în felul ei. La rîndul lor secțiile de producție își aleg comitetele de întreprindere, în care, de asemenea, ponderea cea mai mare o au muncitorii. Comitetele de întreprindere — noi avem nouă asemenea comitete — împreună cu sindicatele se constituie în parte participante la tratativele tarifare cu grupul de manageri. Întreaga activitate desfășurată de membrii comitetelor de întreprindere este nesalarizată.

— Ce drepturi au, practic, comitetele de întreprindere ?

— Foarte mari. Înființarea lor a fost decisă abia în 1977, la insistențele sindicatului. Astăzi, comitetele, împreună cu sindicatele, luptă pentru concretizarea autodeciziei. De pildă, ele decid dacă trebuie investit în utilaje care fac munca mai plicticoasă și mai obositoare ; dacă timpul de muncă să fie reglementat pentru fiecare în parte sau pe ansamblu ; dacă lucrătorii să fie plătiți în acord sau în regie ș.a. Este bună această strînsă conlucrare dintre comitete și sindicate. Eu lupt în continuare pentru creșterea gradului de organizare, întrucît m-am convins că activitatea sindicală contribuie la creșterea gradului de conștiință. În ultimii patru ani, numărul „colaboratorilor" organizați în sindicat a crescut de la 7 la sută la 35—40 la sută.

— Vorbeați la un moment dat de umanism. Ce să înțeleg prin această noțiune în „cazul Porst".

— Tipic pentru noi și unic în toată lumea capitalului este faptul că am exclus posibilitatea ca cineva să dispună de puterea de decizie în funcție de puterea capitalului. Pot spune, iar colaboratorii mei pot confirma, că de mai bine de șapte ani la firma **Porst** decid oamenii, nu capitalul. Această realitate este fixată la loc de frunte și în „Constituția Porst".

— Ciudată această predispoziție filantropică a dv. !

— Mai degrabă aș zice că este firească. Pentru omul secolului XX este înjositor ca decizia să fie luată în funcție de puterea banului. Cum bine știți, în sistemul nostru numărul acțiunilor și puterea capitalului sînt determinante în puterea de decizie. Deci, nu inteligența, nu disponibilitățile organizatorice, ci banul, capitalul. Acum, noi am exclus complet și definitiv, în cazul firmei noastre, această posibilitate. Chiar la început, cînd eu aveam 99 la sută din capital, în clipa cînd am hotărît trecerea la „autodecizia" muncitorească, eu nu am contat decît cu un singur vot, alături de cele 1 500 de voturi din întreprindere.

— Pot spune că peste noapte ați transformat un capitalist mare în 1 500 de capitaliști mai mici ?

— Nu, nu așa trebuie privit sistemul meu. Ca să mă înțelegeți mai bine vă voi preciza că încă de la angajare noi testăm, prin metode științifice, nu numai calitățile profesionale, spiritul organizatoric și comercial al viitorului „colaborator", ci, pe același plan, situăm și disponibilitățile sale de a se comporta democratic, de a avea opinii, de a suporta critica, de a avea inițiativă. Un alt aspect : beneficiul (n.a. : dl. Porst nu vorbește niciodată despre „plusvaloare" sau „profit") îl împărțim după criteriul unic al participării directe în producție. Discutați cu „colaboratorii" mei și veți înțelege mai bine spiritul ideii mele. Oamenii se exprimă direct, sînt foarte comunicativi. Opiniile lor sînt „ale lor", chiar dacă ele contravin opiniilor „superiorilor". Noi nu avem nici un fel de date ale muncii noastre sub cheie, orice „colaborator" poate obține, în orice moment, orice fel de date îl interesează despre activitatea firmei **Porst.** Este și firesc, participarea lor la „codecizie" fără o informare permanentă, exactă, ar fi ineficientă, formală. Repet, fiecare „colaborator" are acasă la el cartea aceasta groasă „Constituția Porst" ; la trei luni, fiecare colaborator primește un raport economic intern, cu toate datele relevante despre munca lor și dacă este interesat i se oferă orice fel de detalii. Nu în ultimul rînd, mai rețineți că în fiecare săptămînă noi scoatem un mic ziar al firmei în care „colaboratorii" își prezintă ideile sau opiniile și formulează critici. La acest ziar cenzura este cu desăvîrșire oprită. Singurul lucru interzis în acest ziar este „autolauda". Disponibilitatea pentru discuție, pentru dezbatere este un factor catalizator al producției noastre. La noi se discută mult, foarte mult, cu orice prilej, în orice întîlnire, în orice grup, în pauze și, de ce să nu spun, chiar în timpul programului.

— Care este programul de lucru ?

— De mulţi ani aplicăm cu rezultate foarte bune orarul de muncă glisant. Adică, fiecare om vine la lucru cînd doreşte, cînd se simte el odihnit şi bine dispus. Lucrează zilnic opt ore, iar sîmbăta este liber. Avem un sistem original de pontaj electronic. Fiecare „colaborator“ pontează la intrarea şi ieşirea din secţie, calculatorul „spunîndu-i“ exact, la minut, cît a lucrat într-o zi, săptămînă sau lună.

— Spuneaţi că salariaţii firmei discută mult ; cu orice prilej. Nu vă temeţi că aceste discuţii ar putea dilua rezultatele în producţie, randamentul ?

— Noi nu interzicem discuţiile, chiar dacă nu totdeauna sînt eficiente. Învăţaţi să dezbată problemele colectivului, chiar dacă la început se discută mai mult, cu timpul — şi asta se observă acum — se ajunge în faza de a se discuta mai concis, mai „la obiect“, mai eficient. Democraţia este o şcoală care trebuie frecventată zi de zi. Conform „Constituţiei Porst“ succesul economic al întreprinderii este situat în urma împlinirii personale şi afirmării „autodeciziei“. Desigur, nu poate fi neglijat aspectul economic. Dar ţelul nostru este ca oamenii care lucrează aici să-şi dezvolte liberi personalitatea, să se informeze reciproc, să-şi perfecţioneze pregătirea, pentru a fi capabili, competenţi să decidă ei înşişi în legătură cu toate acţiunile productive.

— Ce se întîmplă cu un colaborator care nu se adaptează acestui „tratament“ democratic ? Îl concediaţi ?

— Discutăm, căutăm să-l atragem, să-l stimulăm. Manifestăm, aş spune, chiar un spirit tolerant. Şi de cele mai multe ori reuşim să-l cîştigăm pentru colectivul „colaboratorilor“ noştri. Cînd este vorba de cadre de răspundere această înţelegere mai există.

— De ce ?

— „Constituţia Porst“ stipulează că fiecare şef trebuie să fie confirmat la fiecare doi ani, în mod direct de către subalternii săi. Iar dacă colectivul refuză să-l confirme, el rămîne în post încă şase luni pentru a se verifica dacă deficienţele pe care le are pot fi înlăturate. După şase luni, „colaboratorii“ vor decide dacă trebuie sau nu să fie schimbat. O mai mare importanţă decît confirmarea o are felul în care sînt apreciaţi şefii. Fiecare „colaborator“ obţine un formular de caracterizare prin care îşi apreciază şeful cu note, după criterii precise : „şeful meu stimulează cunoştinţele mele prin informaţii utile“ ; „apreciază calităţile, capacitatea mea“ ; „mă lasă să lucrez independent“, „îmi dă posibilitatea să particip la decizie şi îmi ia apărarea“ ; „este dispus să accepte sugestii, critici“ ş.a. La aceste puncte sînt posibile comentarii şi exemplificări. Aprecierele sînt după aceea discutate între şefi şi subalterni. Anii au dovedit că aprecierile sînt deosebit de eficiente şi contribuie la schimbarea atitudinii şefilor în procesul muncii, la îmbunătăţirea conlucrării cu „colaboratorii“.

— Aveţi un colectiv omogen, unit ?

— Problema este mult mai complexă. Anual noi angajăm 200—300 de noi „colaboratori“. „Şocul“ acomodării este destul de puternic pentru unii, pentru cei mai mulţi, care sînt deprinşi cu postura de „executant“. Or, la noi nu se dictează de sus, ci fiecăruia i se dă posibilitatea de a decide la locul său şi de a răspunde, apoi, în faţa „colaboratorilor“ pentru decizia luată. Această acomodare este uneori mai greoaie, şi duce mai întîi la o încetinire a randamentului şi chiar a eficienţei. Dar judecînd în timp, cred că pînă la urmă producţia, eficienţa şi mai ales „colaboratorii“ au numai de cîştigat de pe urma acestei libere circulaţii a ideilor. Este interesant de observat că dacă cineva vine la firma noastră, după ce 15—20 de ani a fost obişnuit să lucreze după ordine şi dispoziţii, el este supus unei adevărate presiuni psihice atunci cînd îl eliberezi de sub „tutela dictării“ şi îl împovărezi, în schimb, cu greutatea ce rezultă din deciziile pe care el trebuie să le ia la locul său de muncă.

— Dacă eraţi în continuare patron, rezultatele economice ar fi fost mai bune ?

— Este o întrebare de domeniul speculaţiei. Dar vă răspund. Din punct de vedere exclusiv economic poate că întreprinderea ar fi stat mai bine dacă era în continuare în mîna mea.

— Cît cîştigă un „colaborator“ comparativ cu un muncitor de la o firmă similară?

— Aici e aici ! Sub aspect social lucrurile se schimbă, adică intră pe făgaşul lor normal. Cei care muncesc, cei care creează „beneficiul“, participă la împărţirea lui. „Colaboratorii“ noştri cîştigă cu 15—20 la sută mai mult decît muncitorii din unităţile similare. Spiritul colectiv de iniţiativă se împleteşte strîns, direct cu cel legat de stimularea materială.

— Cum împărţiţi profitul ?

— „Beneficiul“ îl distribuim în mod egal, absolut egal pentru toţi colaboratorii.

— Dactilografa primeşte la fel ca muncitorul cu înaltă calificare sau ca inginerul ?

— De ce vă miră ? Aşa este. Din moment ce fiecare se află aici, în întreprindere, înseamnă că este necesar şi că prestează o muncă utilă. Rezultatele activităţii în ansamblu — deci şi „beneficiul“ — sînt suma dialectică a rezultatelor muncii fiecăruia. Diferenţierea după cantitatea, calitatea şi importanţa muncii se face la salarizare. „Beneficiul“ este însă împărţit egal. Faza la care am ajuns este însă intermediară, dar pentru întreprinderea noastră, în sistemul actual, nu se poate mai mult.

— Care ar fi următorul pas ?

— Eu sînt convins că este nedrept şi imoral ca un întreprinzător, un patron să

DOMNUL PORST FACE SOCIALISM ?

bage în propriul buzunar profitul obţinut de muncitorii săi. De mai mult timp s-a dovedit că profitul trebuie să aparţină celor care l-au produs, muncitorilor. Noi împărţim „beneficiul“ egal, între „colaboratori“. Dar la nivelul societăţii, „beneficiul“ obţinut pe ansamblul societăţii ar trebui, aşa ar fi echitabil, împărţit între toţi membrii societăţii. Deci, nu numai „colaboratorul“, patronul ş.a. să beneficieze de plusvaloare, ci şi medicul, învăţătorul, toţi cei care printr-o muncă socială utilă asigură progresul societăţii. Mai precis, obiectivul meu este ca de pe urma plusvalorii realizate de oameni să nu beneficieze individul şi nici diferite grupuri izolate, ci societatea în ansamblul ei.

— Vă consideraţi un om cu concepţii marxiste, domnule Porst ?

— Da, sînt un convins marxist, în viziunea timpului meu. Păcat că la noi nu se întreprind cercetări, în lumina tezelor lui Marx, pentru a se analiza mai obiectiv realităţile noastre, din occident, prin prisma viziunii sale.

— Cînd şi cum s-a născut „modelul Porst“ ?

— „Modelul Porst“ a luat naştere în capul unui deţinut. Cu ani în urmă, trebuia să ispăşesc o pedeapsă de 16 luni închisoare, din cauza unor presupuse legături de trădare. Paragraful după care am fost acuzat a şi fost înlăturat din legislaţie, la scurtă vreme după arestarea mea. Înainte, orice legături cu o putere străină, de pildă, cu un serviciu secret, era privită ca o infracţiune, indiferent dacă individul avea intenţia să trădeze sau dacă într-adevăr avea ce să trădeze. Eu am avut o asemenea legătură cu o rudă dintr-o ţară socialistă şi pentru acest motiv am fost arestat. Deci, nu din cauză de spionaj, sau de trădare de patrie. Detenţia mea, în 1971, la Landsberg, în sudul Bavariei, a marcat momentul conceperii modelului. Acolo aveam posibilitatea să citesc, să gîndesc, să scriu. Căutam, de mult, o cale nouă, un drum. O cale pentru a transpune în fapt, în spaţiul sistemului nostru social, ceea ce înţeleg eu prin umanism, de ce nu ?, prin socialism. La dezvoltarea sistemului au participat, după aceea, într-un cerc mai intim, cam o duzină de persoane, iar într-un cerc lărgit, circa 60 de persoane. Aşadar, numai o mică parte a colaboratorilor. De aceea, spuneam că introducerea modelului a avut loc într-un mod nedemocratic. Am stabilit că aşa trebuie să fie şi aşa s-a făcut. A fost ultima măsură, dictată în calitate de patron.

— Credeţi că „modelul Porst“ va face şcoală ?

— Greu de spus. Eu cred în acest model şi tocmai de aceea, an de an, am căutat să-l perfecţionez. Mulţi, foarte mulţi patroni şi lideri sindicali, sociologi şi politicieni s-au interesat de „modelul Porst“ şi l-au studiat. Deocamdată nu ştiu ca cineva să fi îndrăznit să-l aplice. În condiţiile noastre este şi greu. Numai dacă ai profunde convingeri umaniste poţi face acest pas spre „autodecizie“. Personal, cred că în continuare capitalismul va deveni tot mai inuman. Din păcate, cei ce trăiesc în această societate nu sesizează acest lucru, deoarece are loc o asemenea „adaptare la mediu“, aş numi-o chiar o corupţie în masă, urmărindu-se o supraabundenţă materială şi o satisfacere a plăcerilor pe diferite alte planuri, pentru ca omul, individul să nu fie preocupat de direcţia în care merge capitalismul. Calea pe care am mers eu va rămîne mult timp singulară, o excepţie.

— Viitorul „modelului Porst“ ?

— Greu de anticipat. Ţelul nostru îl constituie însuşi drumul. În 1980 intenţionez să ies la pensie, ca orice colaborator care are acest drept. Voi urmări „din afară“ drumul pe mai departe al „modelului Porst“.

— Alte proiecte ?

— Voi scrie o carte sau mai multe despre istoria atît de controversată a „modelului Porst“, în care voi investi multă, multă sinceritate. Apoi vreau să călătoresc foarte mult în alte ţări. Şi printre primele, cu siguranţă va fi România. Am aflat că românii au creat un original sistem de autoconducere muncitorească, de care sînt profund interesat. Vă voi fi recunoscător dacă voi putea vizita măcar o întreprindere pentru a vedea cum funcţionează democraţia muncitorească la dumneavoastră, în România.

— Vă aşteptăm cu plăcere şi vă mulţumesc pentru răbdarea cu care aţi răspuns la întrebările mele. La revedere, d-le Porst !

...Îi string mîna şi îi urez succes în controversatul drum pe care şi l-a ales. Un drum cu sensul împotriva curentului general al lumii în care trăieşte. Rememorez cîteva din secvenţele discuţiei şi am în faţă o altă lume. O lume mică, născută dintr-un sîmbure de iniţiativă şi curaj : Domnul Porst „face socialism“. După ideile sale, după puterile sale. Dar oricît de ciudat ar părea acest sublim demers al fostului patron Porst, el va rămîne, în timp, un proiect străveziu în utopia şi intenţiile sale. De şansa proliferării modelului „Porst“ se îndoieşte însuşi autorul său. La plecare, îi înmînez o copie a celebrei noastre statuete „Gînditorul de la Hamangia“. O priveşte cu atenţie, apoi se entuziasmează. Este emoţionat, înţelegînd semnificaţia gestului. Îl las în mijlocul „colaboratorilor“ săi prietenoşi, mulţi dintre ei întîrziaţi peste program pentru a ne fi de folos.

VIOREL SĂLĂGEAN ■

O carte de vizită a hărniciei şicompetenţei I.A.E.I. Titu

O gamă sortimentală extrem de largă — de la butoane de sonerie, dulii, întrerupătoare, comutatoare, cleme de racordare, la butoane de comandă în miniatură pentru panouri de automatizare, siguranţe ultrarapide cu mare putere de rupere, prize triple fără contact de protecţie, lămpi de semnalizare utilizabile în sistemele de comandă etc. — constituie cartea de vizită a Întreprinderii de aparataj electric de instalaţii Titu, una din cele mai tinere şi mai moderne unităţi ale branşei. Întreprinderea a intrat în funcţiune în 1972, ca redutabil pilon al noului într-o zonă pînă atunci ocolită de drumurile civilizaţiei tehnice. În cele şase luni ale anului de debut, I.A.E.I.-Titu a produs o valoare de 54 milioane lei. Azi, livrează anual o producţie de 1 miliard lei. Un colectiv foarte tînăr (în rîndul căruia 65 la sută sînt fete şi femei), calificat în profesii de înaltă tehnicitate, a trecut şi trece cu brio, an de an, un examen tot mai complex, mai pretenţios, al hărniciei, competenţei, creativităţii şi calităţii. Fabrica, în ciuda tinereţii ei şi a tinereţii oamenilor (sau poate tocmai din acest motiv !), se aliniază, prin calitatea şi performanţele produselor făurite, normelor tehnice internaţionale, răspunzînd celor mai înalte exigenţe. Stă mărturie o vastă serie de produse noi, fabricate pentru prima oară în ţară, ca prizele de joasă tensiune, în carcasă metalică, pentru maşinile de ridicat şi podurile rulante, butoanele de comandă cu şi fără lampă destinate panourilor de comandă ale motoarelor diesel de la grupurile de foraj şi multe altele. Acţiunile întreprinse pentru continua îmbunătăţire a parametrilor funcţionali, pentru reducerea consumului de materiale şi energie, pentru aplicarea pe scară largă a unor tehnologii moderne (cum ar fi ştanţarea fotochimică la fuzibilele siguranţelor ultrarapide, tehnologiile pentru automatizarea montajului etc.), întregesc o carte de vizită ce s-a impus beneficiarilor într-un timp foarte scurt.

Beneficiarii tinerei întreprinderi sînt, în primul rînd, cetăţenii, toţi cetăţenii ţării, în casele cărora obiectele cu emblema I.A.E.I.-Titu au pătruns mereu. Industria electrotehnică, industria construcţiilor de maşini, industria metalurgică etc. apelează, de asemenea, tot mai larg, la serviciile modernei unităţi dîmboviţene. Între beneficiarii externi se numără firme din Austria (ţară cu veche tradiţie a domeniului !), Algeria, Grecia, Egipt, Israel, Polonia, Ungaria.

I.A.E.I.-Titu : o carte de vizită a hărniciei şi competenţei, în continuă îmbogăţire cu noi succese.

GH. AMUZA ■

INVITAŢIE ÎN GORJ

„De n-ar fi pe lume Gorjul, / N-ar mai fi nici cintecul", spune o doină de-a locului. După opiniile interlocutorilor noştri — tov. Adrian Cernitoiu, directorul Oficiului judeţean de turism, şi Dan Morega, preşedintele U.J.C.C., acest teritoriu străvechi se constituie incă, din punct de vedere turistic, intr-un bogat rezervor de inedit, de surprize, capabil să trezească oriunde exclamaţia proaspătă a vizitatorului.

Una din cele mai cunoscu-

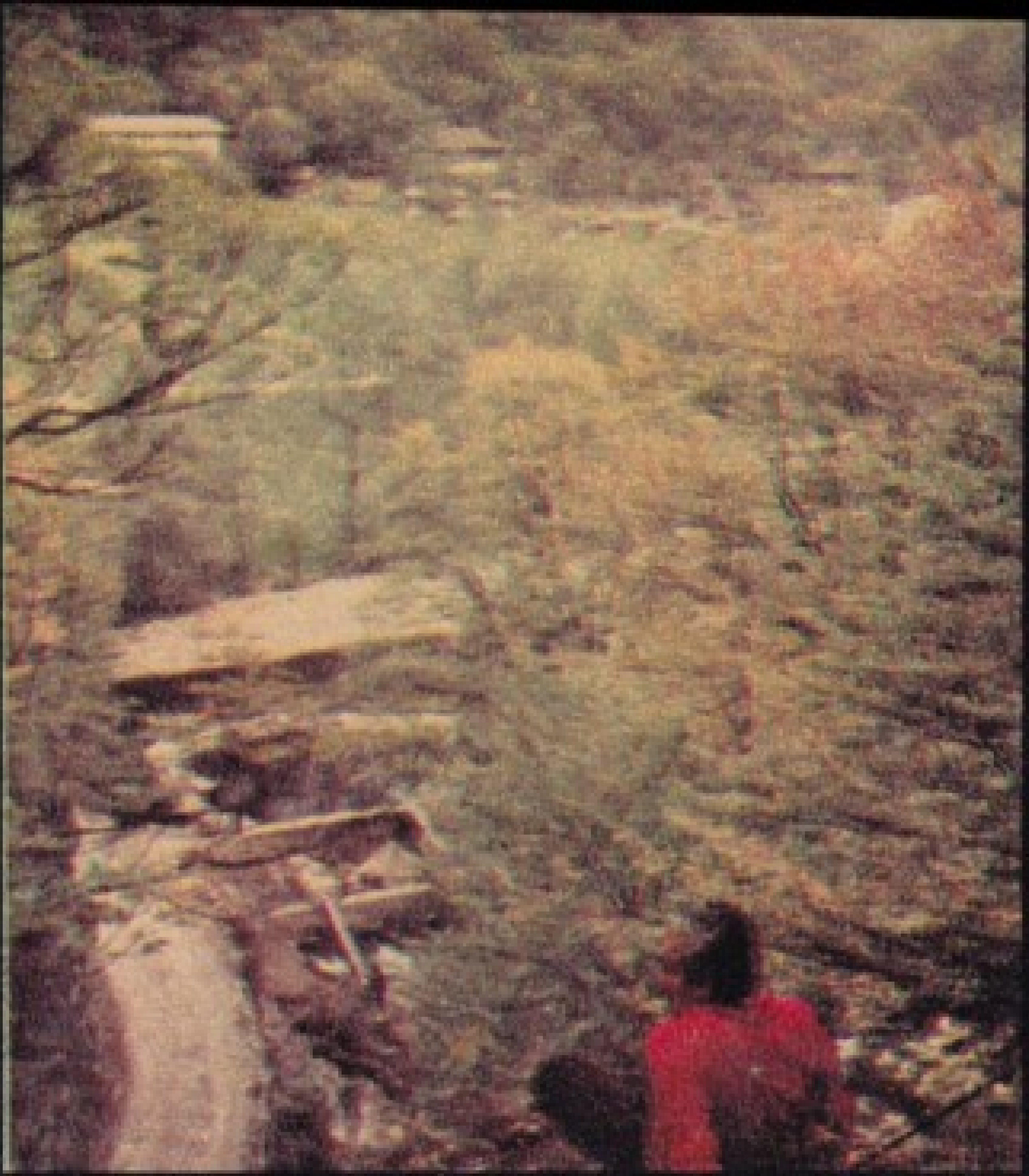

te, dar încă nu pe măsura splendorilor ce-i alcătuiesc sipetul, este zona Tismanei. — străveche oază de frumos, de odihnă şi reverie. Un restaurant modern, un popas turistic cu căsuţe (al cooperaţiei), un motel al O.J.T. în construcţie (ce va fi inaugurat în '81) sînt cărţi de vizită prin care Tismana se recomandă ca un loc al ospitalităţii şi al confortului.

La fel de frumoase, invitînd de data aceasta la poetice drumeţii cu pasul, desigur şi cu automobilul, sînt Cheile Sohodolului şi cele ale Susiţei Verzi. Înainte de ele va trebui să poposim însă la Tg. Jiu, unde, la cîţiva paşi de romanticul parc al Jiului, lîngă „Poarta Sărutului" şi „Masa Tăcerii", modernul hotel „Gorj" al O.J.T., cu peste 450 de locuri condus de experimentatul hotelier Doru Niculescu, vă spune, în oricare moment al anului, „Bun venit !", doritor să răspundă aşteptărilor dv.

O.J.T.-Gorj şi Uniunea judeţeană a cooperaţiei de consum dispun, în punctele cele mai pitoreşti, de popasuri incluzînd peste 6 000 locuri de cazare şi locuri de alimentaţie publică. Ţinutul scăldat de Jiu şi umbrit de Paring, ţinut al nestematelor naturale, al monumentelor nepereche de istorie şi de artă, al unor amenajări turistice aflate în plină edificare, vă cheamă, aşadar, să-l vizitaţi !

GH. AMUZA ■

EMBLEME ALE NOU

I.T.I.C.

Cea mai „veche“ dintre industriile noi ale Drăgăşanilor, cea prin care bătrînul oraş din podgoriile Oltului şi-a spart carapacea de „tîrg de provincie“ prăfuit şi încremenit, racordindu-şi ritmurile existenţei la comandamentele epocii, este Întreprinderea de talpă şi încălţăminte din cauciuc. Amplasarea acestei fabrici, una dintre cele mai moderne ale branşei, s-a decis în 1966, din iniţiativa secretarului general al partidului. Trei ani mai tîrziu, I.T.I.C.-ul drăgăşenean expedia către ţară cele dintîi mesaje ale hărniciei şi iscusinţei unei muncitorimi foarte tinere dar decisă să-şi înscrie plenar aportul la edificarea economică a oraşului şi a patriei.

Străbătînd, astăzi, modernele hale în care lucrează aproape 3 000 de oameni, mînuind tehnici şi tehnologii de înaltă clasă, culegi de pretutindeni o viguroasă imagine : cea a unei incinte de muncă şi de creaţie ce, deşi tînără, şi-a constituit o tradiţie, o redutabilă şi inconfundabilă „marcă a fabricii“, preţuită de beneficiarii din toată ţara. După cum ne informează inginerul-şef Cornel Năstase, întreprinderea produce, conform unui patent ce-i asigură unicitatea în branşă, tuburi de irigaţii de o construcţie specială, cu calităţi ce se vădesc, printre altele, în economicoasa folosire a apei, implicit a energiei electrice, şi, nu în ultimul rînd, într-o manevrare uşoară, dublată de o pregnantă eficienţă. La fel de eficiente şi de uşor manevrabile sînt furtunurile de incendiu cu marca I.T.I.C.-ului. Un important capitol îl constituie, de asemenea, produsele de încălţăminte (tenişi, bascheţi, sandale de plajă, sandale populare, cizme protectoare împotriva apei şi a noroiului, cizme electroizolante, cizme antiincendiu, cizmuliţe pentru copii, în variate modele şi într-un bogat sortiment coloristic etc.), a căror producţie, în prezent, este de 6,6 milioane lei, urmînd ca în cincinalul 1981—1985 să atingă 10 milioane lei. Sectorul mecanic al întreprinderii produce, printre altele, tot cu titlul unicităţii în branşă, prese cu acţionare hidraulică, destinate industriei cauciucului, brevetate ca invenţie. Argumente ale luptei pentru nou, pentru dezvoltarea, modernizarea, diversificarea şi ridicarea continuă a calităţii producţiei, sintetizate în patru iniţiale : I.T.I.C.-Drăgăşani...

LUI LA DRĂGĂŞANI

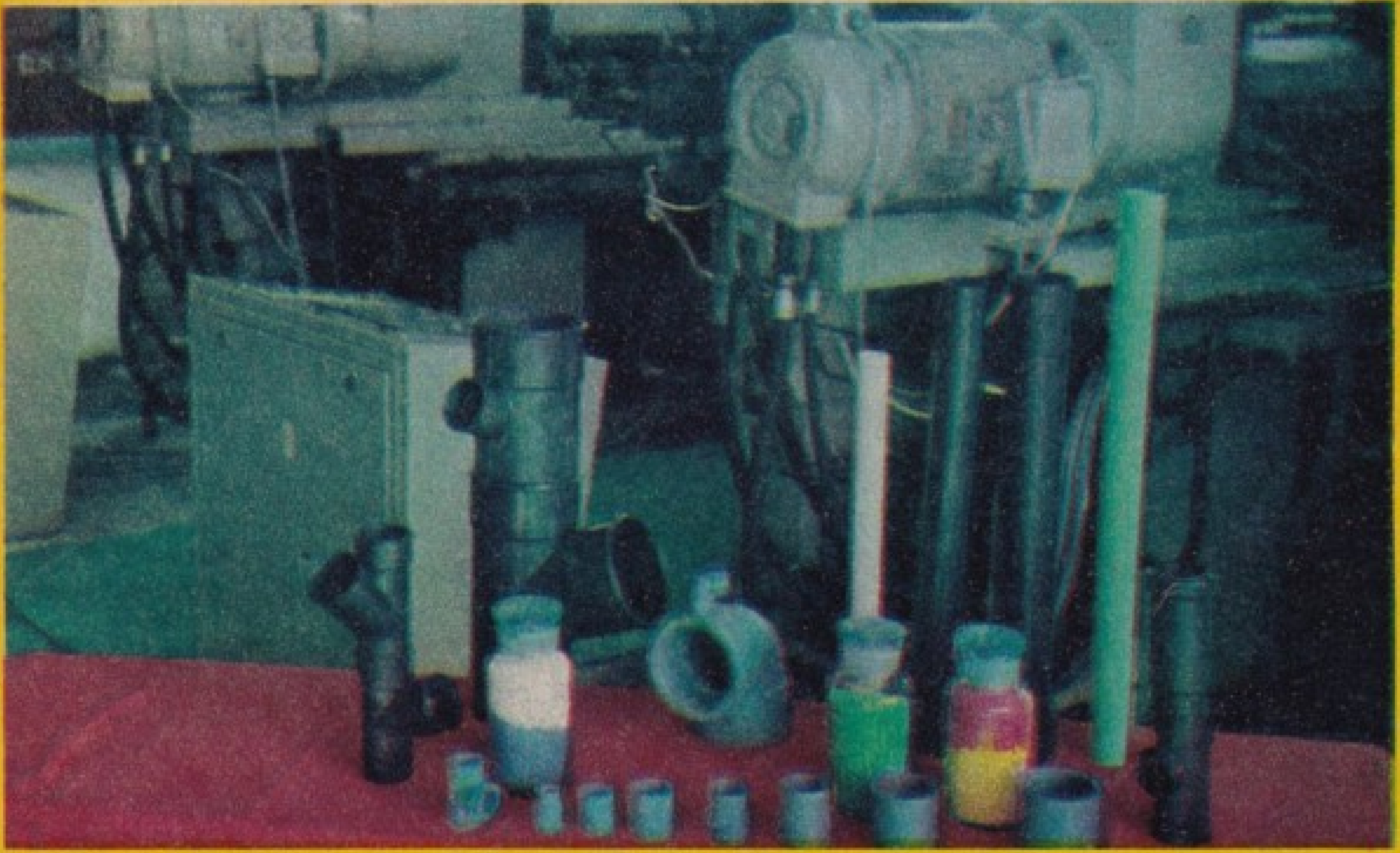

I. P. M. P.

Mai tînără cu 10 ani ca I.T.I.C.-ul, începîndu-şi cariera în 1979, Întreprinderea de mase plastice din Drăgăşani — cotată printre marile unităţi ale domeniului — şi-a alcătuit şi ea, într-un timp foarte scurt, un bogat palmares al noutăţilor şi succeselor, o carte de vizită sau o „marcă a fabricii“ ce se impun tot mai mult în atenţia celor interesaţi. Sîntem, ne spune directorul Marian Giura, într-o întreprindere care, prin dinamica dezvoltării, reevaluează, practic, la o scară majoră, însăşi ideea de „ritm“, aşa cum o cunoşteau Drăgăşanii nu acum un deceniu sau două, ci chiar cu numai doi ani în urmă. În 1981, întreprinderea va realiza o producţie de circa un miliard de lei, iar în 1985 de circa două. Un colectiv de muncitori şi specialişti nu foarte mare (automatizarea proceselor de producţie atingînd trepte dintre cele mai înalte), cu mulţi oameni tineri, dar cu un larg orizont cultural şi profesional (circa 80 la sută din cei peste 200 de tineri calificaţi aici sînt absolvenţi de liceu), se confruntă cotidian cu problemele noului, cu exigenţele lui, într-un perpetuu examen al depăşirii stadiilor, al dezvoltării şi perfecţionării producţiei. În profilul productiv al întreprinderii intră granule PVC (cu folosinţe în industria electrotehnică, în cea a încălţămintei, în cea a bunurilor casnice etc.), ţevi de scurgere şi presiune, fitinguri (elemente de îmbinare pentru ţevi), folie PVC (pneumatică, de sterilizare, de protecţie a canalelor pentru irigaţii, de ambalare), prelate PVC C.F.R. şi auto. Detaliind, vom observa că o serie de produse (ca fitingurile, de exemplu) indică I.P.M.P.-Drăgăşani drept furnizorul cel mai prolific al branşei, că uriaşele cantităţi de folie PVC ţesută în agregatele fabricii tind să contribuie la eliminarea importului în acest domeniu, că secţia de prelate C.F.R. şi auto constituie o premieră naţională în materie. Productivitatea foarte înaltă asigură promptitudine şi ritmicitate în onorarea comenzilor, aşa cum calitatea produselor ce poartă ştampila I.P.M.P.-Drăgăşani, rod al tehnicii şi al capacităţii tehnice a fabricii şi a colectivului, conferă acestor produse o tot mai largă audienţă.

I.P.M.P.-Drăgăşani: o veritabilă emblemă a noului, în amplă deschidere spre viitor...

SILVIU-TUDOR BORZA ■

Întreprinderea de morărit, panificație și produse făinoase București

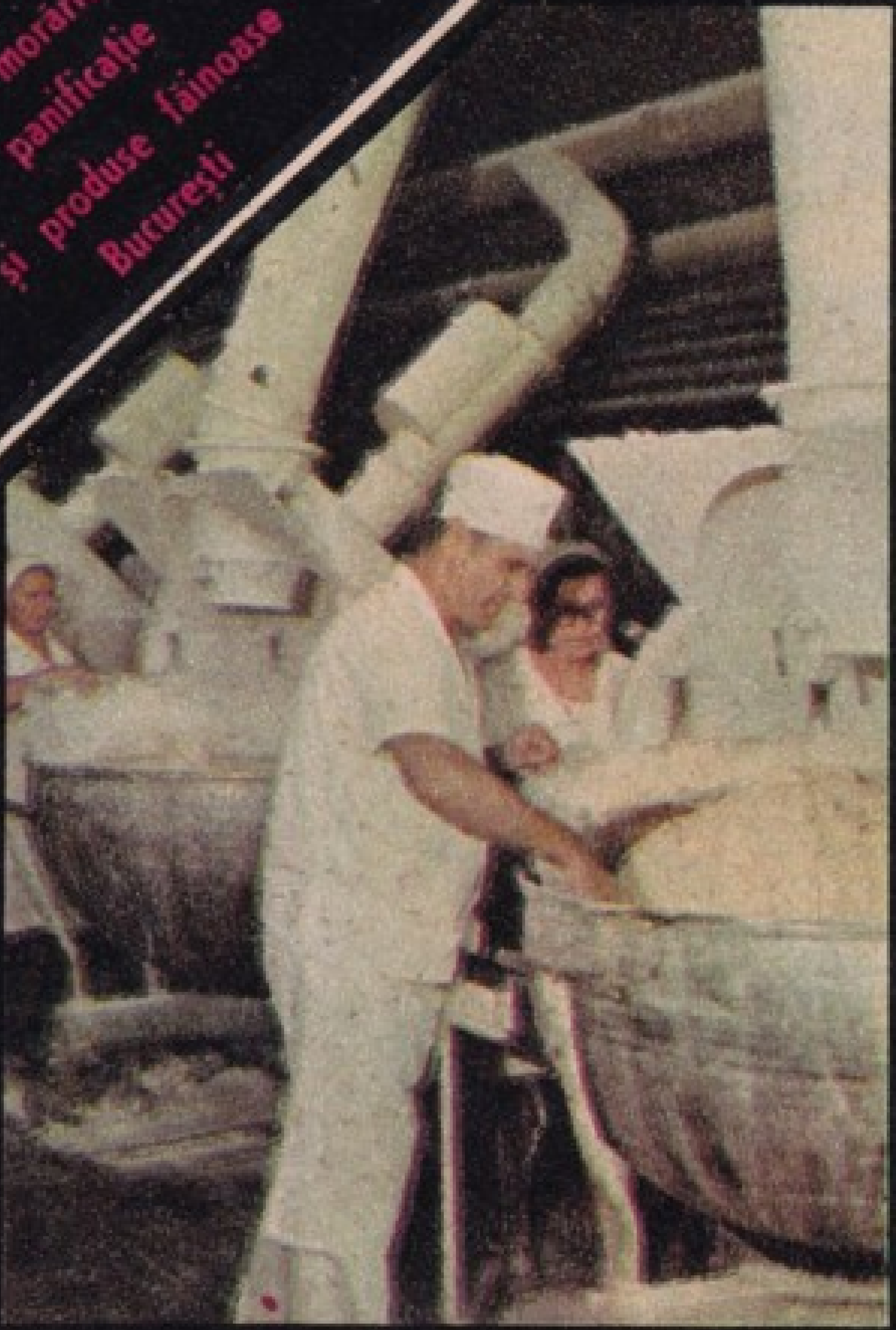

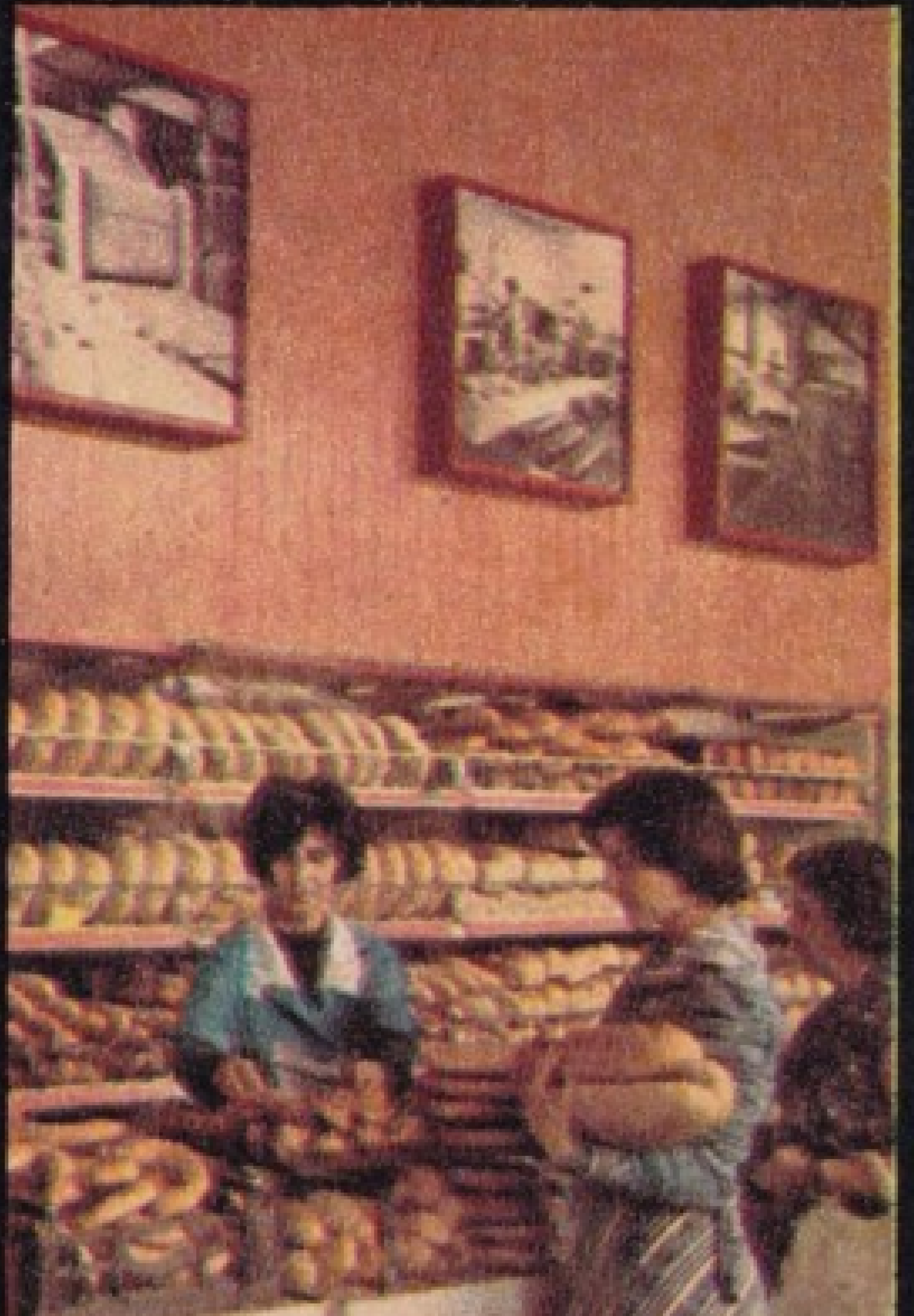

PE AGENDA ZILNICĂ DE LUCRU:

Calitatea și diversificarea produselor

Bucureștenii consumă aproximativ 850 tone piine și specialități pe zi. În perioadele de virf se ajunge pină la 1 500 tone pe zi. Iată două cifre in stare să captiveze interesul unui reporter dornic să afle cit mai multe date referitoare la această adevărată industrie a piinii pentru Capitală. Vă propunem, așadar, un scurt popas prin unitățile **INTREPRINDERII DE MORĂRIT, PANIFICAȚIE ȘI PRODUSE FĂINOASE BUCUREȘTI.**

Mai intii, un scurt istoric. Amintita intreprindere ființează din 1969, dată după care au intrat in funcțiune: fabrica de piine Berceni, cu o capacitate de 100 tone/24 ore, fabrica de piine Pajura (100 t/24 ore), secția Ferentari a fabricii „Steagul Roșu" (100 t/24 ore), fabrica „Griul" (80 t/24 ore), fabrica Titan (100 t/24 ore). Demn de reținut este faptul că din 1969 pină in prezent producția marfă a intreprinderii a crescut cu peste 40 la sută, respectiv de la 1,8 miliarde lei la 2,5 miliarde lei.

Fabrica Titan are astăzi 13 linii de fabricație, dintre care 10 pentru piine și specialități, două pentru stixuri si una pentru grisine. Colectivul de tehnologi al fabricii și-a orientat preocupările spre realizarea de noi produse, cu sprijinul compartimentului cercetare uzinală condus de ing. Dorina Popa.

Ultima noutate, scoasă deja pe piață: **Crocant ciocolact**, cu glazura realizată din ulei, lapte praf și surogat de cafea. Este un produs de calitate superioară, frumos ambalat in cutii de carton de 150 grame.

În ce privește piinea, la Titan se fabrică 12 sortimente, ponderea avind-o cea cu cartofi — albă, intermediară sau neagră. Tot de aici pornesc spre unitățile bucureștene specialitățile: chiflele, de toate greutățile, brățoave, piinea București, piinea albă superioară de 400 și 800 grame, batoanele cu lapte, cornuri București ș.a. Grupa de zaharoase este reprezentată prin cozonacul de casă și blaturile de tort. Merită relevat interesul cercetătorilor, a tehnologilor pentru diversificarea sortimentelor de cozonac superior. De curind au ieșit pe piață PANDORO, PANFRUTTO și PANETTONE — 3 noi tipuri de cozonac superior, al cărui proces de fermentație pe bază de drojdie naturală imprimă produselor un gust și o aromă deosebită, o structură a miezului fibroasă. Ar mai fi rămas de amintit grupa produselor de patiserie reprezentate prin rulada cu gem, checul cu fructe, checul extrafin ș.a. Mălaiul superior și extra tot Titanul il furnizează, prin moara proprie.

Secția Ferentari a fabricii „Steagul Roșu" este și ea relativ nouă — din 1975. Este dotată cu 4 linii de piine a 20 t/24 ore fiecare și două linii de produse specialități, a cite 10 t/24 ore fiecare.

In perspectiva anului 1981, **ÎNTREPRINDEREA DE MORĂRIT, PANIFICAȚIE ȘI PRRODUSE FĂINOASE BUCUREȘTI** are pregătită deja o intreagă listă de noutăți: napolitane CARAMEL cu nuci, produs al fabricii „Griul", căruia i s-a stabilit și un ambalaj atrăgător; fulgi instand de griu și fulgi instand de orez — produse ale fabricii Titan —, cercetare românească aplicată in fabricile bucureștene (este recomandat in special copiilor și maturilor cu afecțiuni gastrice, pentru budinci și pireuri, în amestec cu lapte, ceai etc.); BISCOPT — un aluat de cozonac, copt in formă cu capac, ale cărui felii se prăjesc și se ambalează; BLAT MAXITARTĂ — produs ce va fi ambalat in scatulă de material plastic; APERITIV ASORTAT — și el ambalat in scatulă de material plastic, anvelopată cu celofan imprimat; TĂIEȚEI DE CASĂ SUPERIORI; COVRIGI DELICIOȘI — de 10 grame și 80 de grame, produs al fabricii „Griul".

Simpla enumerare este grăitoare. **ÎNTREPRINDEREA DE MORĂRIT, PANIFICAȚIE ȘI PRODUSE FĂINOASE BUCUREȘTI** a ieșit — și va ieși, in continuare — cu loturi intregi de produse noi pe piață. Și cum fiecare produs nou se vrea — și se dovedește a fi — incă un pas ciștigat pe linia calității și a diversificării, să le mulțumim și noi celor care se ingrijesc, pe de o parte, pentru asigurarea piinii noastre cea de toate zilele (și trebuie să recunoaștem că este din ce in ce mai bună calitativ și in sortimente tot mai variate, așa incit, in materie de alegere, sintem puși in dilemă).

Cum pe semestrul I 1980 pe locul I in intrecerea între fabrici a ieșit cea pe care este grefată întreprinderea insăși, citeva cuvinte despre ea se impun. Există aici 4 secții de producție pentru piine și specialități de panificație și o moară de griu. Capacitatea acestora este de 200 tone piine pe zi și 110 t/zi la măciniș griu. Și aici, ca și in celelalte 8 fabrici de piine și biscuiți, pe agenda zilnică de lucru vom găsi preocupări legate de mecanizare, de creșterea productivității muncii, de diversificarea producției. În cadrul intrecerii de care aminteam, „Titanul" ocupă locul II, urmindu-i, în ordine, „Spicul". Cum în momentul documentării noastre incă nu se stabilise cine a ciștigat acest start al intrecerii pe intregul an, și mai ales, cum nici nu putem face pronosticuri in acest sens — diferențele fiind foarte mici — le adresăm de pe acum viitorilor performeri felicitările de rigoare și urarea de a cuceri piața bucureșteană cu noi produse, imbatabile din punct de vedere calitativ.

Fiecare fabrică își are magazinul ei de prezentare. Trecindu-le pragul, vă veți convinge că această scurtă trecere in revistă a noutăților are un suport real.

G. BĂILEȘTEANU ■

Hotel „Continental"

DIN VIAȚA UNOR HOTELURI

Orașe, străzi, imobile — destine. La fel ca-n viața oamenilor. Numai că în timp ce viața omului e scurtă, dăinuirea orașelor, străzilor și imobilelor durează secole, fapt ce le conferă o personalitate istorică.

Ideea pătrunderii în viața hotelurilor bucureștene poate pleca de la încercarea de a urmări drumul vizitatorilor săi, ai celor care au poposit și au notat impresii și date, bune pentru o contribuție la biografia marelui oraș, nu poate fi o adăugire la nostalgice amintiri, dar și la actuale realizări, deseori pe nedrept uitate.

Și dacă hanurile — strămoșii hotelurilor de azi — au rămas numai în stampe și memorii sau, cazuri rare, pe propriile ziduri, dar cu noua denumire de hotel (în deceniul 8 al sec. XIX, hanul Trăznea devenea hotelul **Orient**; hanul Manuc — hotel **Dacia**; hanul Gabroveni — hotel **Gabroveni**), nici viața acestora n-a fost lipsită de peripeții.

Primul hotel (în accepțiunea termenului) a

Hotel „Bulevard"

Hotel „Ambasador"

BUCUREȘTENE

fost deschis în București pe la 1820. După J. A. Vaillant, la jumătatea sec. XIX, existau în Capitală peste 20 hoteluri, iar în **Călăuza sau conducătorul istoric și pitoresc**, tipărit în 1871, maiorul Papazoglu menționa 28 hoteluri. Prima jumătate a sec. XX duce la dublarea numărului de hoteluri : in **Noul plan al municipiului București**, apărut in 1943, sint indicate — cu unele omisiuni — 64 hoteluri. Dar la sfirșitul celui de-al doilea război mondial, bombardamentele, greutățile pricinuite de conflagrație, dau un bilanț sumbru pentru rețeaua hotelieră : zestrea rămasă mai păstra 13 unități.

Perioada ulterioară ridică multe probleme : hotelurile rămase intacte, sau mai puțin avariate, sint cedate unor instituții care-și pierduseră propriile clădiri, altele sint transformate in locuințe pentru populație sau in cămine studențești. În această situație, noile organe ale comerțului de stat se preocupă de amenajări, redeschideri, redarea in folosință a unor vechi și mari hoteluri, sau, din anul 1965, de construirea unor noi unități (la 1 august 1965 se dă in folosință complexul hotelier și de alimentație publică **Nord-Hotel**).

Prin măsurile din 1970 s-a simplificat structura organizatorică a Ministerului Turismului ; s-a regrupat și reorganizat activitatea de turism din Capitală odată cu inființarea Întreprinderii de Turism, Hoteluri și Restaurante. Acum, cadrul organizatoric fiind creat, dezvoltarea rețelei hoteliere capătă alt făgaș.

Este de remarcat tenacitatea, dar și discernămintul de care au dat dovadă factorii de răspundere ai colectivului I.T.H.R. in munca de revitalizare a structurii hoteliere. Pornind de la ideea generalizării complexului hotelier ca verigă principală operativă de organizare și desfășurare a activității de turism, s-a trecut la o laborioasă acțiune de înțelegere nouă a conceptului, a noțiunii de hotel : de la destinație la aspect, de la latura economică la cea de educare estetică, de civilizație.

Greutățile, erorile nu au lipsit — era firesc — fiindcă, odată cu scurgerea anilor și innoirea denumirilor, s-a modificat desigur și arhitectura — adică de la acele „i. fondachi" din Veneția secolului XVI — imense magazii in care negustorii își depozitau mărfurile — la ultramoderna și funcționala construcție a **Intercontinentalului**.

La fel in ceea ce privește renovările, s-au făcut și o serie de greșeli inerente inceputului : vechile decorațiuni au fost neglijate, s-au făcut adăogiri forțate, in contrast cu arhitectura inițială — dar asupra lor s-a revenit.

Acum, la inceputul deceniului 9 din secolul nostru, o trecere in revistă a ceea ce s-a realizat, a ceea ce există, poate fi edificatoare. S-o facem deci !

Hotelul **Athénée Palace** domină hotelurile din rețeaua I.T.H.R., atit prin reputație, cit și prin capacitate și vechime. Construit intre 1912—1914, după planurile arhitectului Theophile Bradeau, pe locul unde la inceputul secolului trecut se afla hanul Gherasim, este prima clădire din București construită in beton armat. Bombardat in 1944, a fost refăcut in 1945 după indicațiile arhitectului Duiliu Marcu. Aripa construită in 1964—1966 a mărit capacitatea acestui hotel de categorie lux la 589 locuri. Răsfoind lista oaspeților hotelului **Athénée Palace**, ne putem face o impresie

Hotel „Minerva"

asupra prestigiului său : scriitorul francez Henri Barbusse, sosit în 1933 să pledeze în procesul ceferiştilor întemniţaţi după greva de la Griviţa ; Jaques Tibaud, Tito Schipa, Carusso... Apoi, după 23 August 1944 : scriitorul Ilia Ehrenburg, violoniştii Iehudi Menuhin, David Oistrah, cîntăreaţa Sarita Monttiel, artista Shirley Temple. Cele 303 camere (37 apartamente de 2 locuri, 5 de 3 locuri, 241 camere duble, 20 camere single), biroul de informaţii turistice, standul de presă, oficiul de schimb valutar, magazinul shop, serviciile asigurate completează imaginea asupra reputatei gazde bucureştene.

În clădirea în care a funcţionat între cele două războaie mondiale librăria **Alcalay**, se află unul din marile, vechile şi vestitele hoteluri ale Bucureştiului : **Bulevard.** I. Herdan va ridica construcţia, după planurile arh. Al. Orăscu, pe locul ce a aparţinut marelui ban Vintilă Corbul şi vel-vornicului Grigore Băleanu. Dar numai la un an de la inaugurare, hotelul trece în proprietatea doamnei Pohr (?), care-l dă zestre fiicei sale în momentul căsătoriei cu italianul Lucien Bertola, sub denumirea de **Grand Hotel du Boulevard.** Restaurat în perioada 1975—1977, îşi reprimeşte destinaţia iniţială, avînd categoria lux şi dispunînd de 82 camere şi 11 apartamente. La fiecare etaj, mocheta, draperiile şi tapetul au culori diferite.

Hotel „Capitol"

În 1937 se punea piatra de temelie a hotelului **Ambasador**, iar la 1 mai 1939 erau primiţi festiv primii oaspeţi. Dar la scurt timp, în 1940, „oaspeţi" ai hotelului devin membrii misiunii militare germane conduse de gen. Hansen, care va ocupa camera 820 pînă în momentul arestării sale în 1944. În bufetul **Ambasador**, de-a lungul anilor se întîlneau actori de la Teatrul Nottara, grupul de pictori conduşi de Lucian Grigorescu, poetul N. Labiş, pictorul Piliuţă şi Păstorel Teodoreanu. Reconsolidat după cutremurul din 4 martie 1977 hotelul dispune de 390 locuri în 232 camere confortabil mobilate.

Redat circuitului în 1976, hotelul **Capitol**, aflat pe Cal. Victoriei, colţ cu str. Constantin Mille (fostă Sărindar), dispune de 165 locuri în camere şi 15 apartamente. Actuala clădire a fost construită între 1900—1903 şi a adăpostit hotelul **Luvru**, după cum se poate deduce dintr-o fotografie a Căii Victoriei din 1924.

Asupra hotelului **Negoiu** se pot face mai greu precizări istorice. Din spuse, Joje — un cizmar îmbogăţit — va ridica hotelul botezat **Regal** pe terenul grădinii Cornescu, cumpărat de el în 1875. Devenit apoi hotel Stănescu, **Negoiu** avea la început şi o mare cafenea. În această cafenea, studenţii acelor vremuri au înfiinţat în 1884 Societatea Capuţiniştilor — care asigura celor înfometaţi un capuţiner (cafea cu lapte) şi un corn. Înaintea primului război mondial, hotelul **Regal** a primit în camerele sale pe : O. Goga, I. Scurtu, Al. Lapedatu, A.C. Popovici şi N. Iorga, atunci cînd venea să-şi predea cursurile la Universitate.

Hotelul **Union** îşi anunţa deschiderea în ziarele anului 1867. Primul proprietar — acelaşi Joje — apoi, pe la 1890, se pare că intrase sub administraţia hotelului **Metropol.** Aspectul de astăzi se datorează reconstrucţiei din 1925 : proprietarul său, Stoian, l-a administrat pînă la 11 iunie 1948. Modernizat şi extins în 1968 hotelul **Union** dispune de 407 locuri în 221 camere.

Pe Bd. Magheru la nr. 5, hotelul **Lido**, construit în 1930, a fost refăcut în 1957 (categorie lux, 238 locuri în 121 camere). Restaurantul, braseria, barul de zi, grădina de vară, bazinul cu valuri şi terasa cu 500 locuri, completează ansamblul.

În vecinătatea Gării de Nord, cum e şi firesc — se află mai multe hoteluri : **Nord** (cal. Griviţei 143), de categorie lux, cu 490 locuri, construit în 1965 după planurile arh. Eug. Aramitache ; hotel **Grivița** (cal. Griviței 130), categoria a II-a, 101 locuri (în acest hotel a locuit după ce s-a retras din activitatea artistică, celebra cîntăreață Haricleea Hartulary-Darclée). Apoi hotelurile : **Marna** (str. Buzești nr. 3) categoria a II-a, 101 locuri, **Oltenia** (cal. Griviței 90), categoria a II-a, 134 locuri, **Astoria** (Bd. D. Golescu nr. 27) categoria I, 342 locuri, **Cerna** (Bd. D. Golescu 29) categoria a II-a, 119 locuri, și **Bucegi** (str. Witing nr. 2), categoria a II-a, 102 locuri.

Cîteva date, cîteva amănunte despre locuri de găzduire într-un oraș a cărui ospitalitate a devenit renume... Desigur, puține, incomplete, pasibile de adăugiri — totuși, un punct de pornire spre intenția de a dezvălui eforturile, realizările I.T.H.R., pentru a asigura oaspeților Capitalei sejururi cît mai agreabile, ce îngăduie reverii istorice și satisfacția confortului ultramodern.

VIOREL IOANIȚESCU ■

Hotel „Union"

TABELUL

hotelurilor din rețeaua I.T.H.R., întocmit la 20 septembrie 1980, de către Serviciul producție culinară și prestații hoteliere.

HOTELUL	Categoria	ADRESA	Telefon	Capacitate
Athénée Palace	lux	Str. Episcopiei nr. 1	14 08 99	600
Lido	lux	Bd. Magheru nr. 5	14 49 30	238
Dorobanți	lux	Cal. Dorobanți 1—7	11 08 60	590
Nord	lux	Cal. Griviței nr. 143	50 60 81	490
Bulevard	lux	Bd. Gh. Gh. Dej nr. 1	15 33 00	177
Flora	lux	Bd. Poligrafiei nr. 1	18 46 40	310
Național	lux	Bd. Republicii nr. 33	13 01 99	365
Ambasador	lux	Bd. Magheru nr. 10	11 04 40	394
Astoria	I-a	Bd. D. Golescu nr. 27	49 52 10	342
Modern	I-a	Bd. Republicii nr. 46	16 43 20	341
Union	I-a	Str. 13 Decembrie 11	13 26 40	400
Negoiu	I-a	Str. 13 Decembrie 16	15 52 50	164
Palas	I-a	Str. Brezoianu nr. 24	16 70 99	306
Capitol	I-a	Cal. Victoriei nr. 29	15 80 30	165
Majestic	I-a	Str. Academiei nr. 11	16 21 74	165
Central	I-a	Str. Brezoianu nr. 13	16 06 60	129
Minerva	I-a	Str. Lt. Lemnea nr. 2	50 50 10	153
Muntenia	II-a	Str. Academiei nr. 21	14 60 10	265
Tranzit	II-a	Str. Miliției nr. 4	31 02 20	148
Universal	II-a	Str. Gabroveni nr. 12	14 60 38	141
Rahova	II-a	Cal. Rahovei nr. 2	15 26 17	117
Banat	II-a	Piața Rosetti nr. 5	13 10 57	70
Veneția	II-a	Piața Kogălniceanu nr. 2	15 91 49	68
Dunărea	II-a	Cal. Griviței nr. 140	17 32 20	109
Cerna	II-a	Bd. D. Golescu nr. 29	49 32 50	119
Bucegi	II-a	Str. Witing nr. 2	49 51 80	102
Grivița	II-a	Cal. Griviței nr. 130	50 69 95	101
Oltenia	II-a	Cal. Griviței nr. 90	50 36 42	134
Marna	II-a	Str. Buzești nr. 3	50 27 20	101
Carpați	II-a	Str. Matei Millo nr. 16	15 76 90	63
Dîmbovița	II-a	Str. Sch. Măgureanu nr. 6	15 64 40	51
Cișmigiu	II-a	Bd. Gh. Gh. Dej nr. 18	14 74 10	236
Opera	II-a	Str. Brezoianu nr. 37	14 10 75	80

Meşteri populari din intreaga ţară aşază sub privirile noastre, pentru interioarele noastre, mărturiile palpabile ale unei sensibilităţi artistice care se perpetuează de veacuri in spaţiul civilizaţiei româneşti. Locurile intilnirilor noastre cu aceste mărturii au fost şi rămin magazinele **HERMES**, unităţi de prezentare şi desfacere a produselor realizate in sectorul producţie-prestări servicii ale cooperaţiei de consum din Bucureşti (str. Şepcari nr. 16 ; str. Constantin Exarcu nr. 1 ; str. Nicolae Golescu nr. 20 ; Calea Dorobanţilor nr. 140; Bd. Nicolae Titulescu bloc 13) şi din intreaga ţară.

Mai mult decit nişte simple unităţi comerciale, aceste magazine sint muzeele vii ale artei noastre populare, o oglindă revelatoare a tendinţelor ei viabile. Şi vă invită să le vizitaţi, oferindu-vă o gamă largă de articole de artizanat şi artă populară : lemn, ceramică, sticlă metalizată, fier forjat, ţesături şi cusături naţionale, covoare româneşti, cergi, sumane, cojoace, bundiţe, impletituri din răchită, paie şi rogoz, impreună cu un larg sortiment de bunuri de consum.

Stăruind in incinta magazinelor **HERMES**, aducem un omagiu sutelor de meşteri populari din toate colţurile ţării şi ne innobilăm, totodată, noi inşine.

Magazine alimentare, restaurante și piețe în noul oraș al siderurgiștilor

Oraș in plină expansiune industrială și demografică, nouă cetate a siderurgiei românești, Călărașul, vechiul tirg prăfuit de pe malul Borcei, își anexează de la o zi la alta — odată cu noile sale dotări economico-sociale și cu tot ceea ce înseamnă ele pe planul calității vieții — cerințe noi. Un dialog cu tov. Silviu Săvulescu, directorul Întreprinderii comerciale de stat pentru alimente și alimentație publică, ne-a relevat, prin citeva date sintetice, o serie de prețioase realizări — și de ample proiecte — pe linia continuei îmbunătățiri a aprovizionării populației și a unei serviri a acesteia la un nivel tot mai inalt.

Eforturile depuse, in acest sens, de personalul muncitor de la I.C.S.A.A.P.-Călărași, sub îndrumarea și cu sprijinul atent și substanțial al organelor locale de partid și de stat, au făcut ca, la finele anului 1979, intreprinderea să raporteze depășirea planului la beneficii cu 1 milion lei și reducerea cheltuielilor de circulație a mărfurilor cu 60 000 lei. Întreprindere cu o ofertă sortimentală complexă și vastă, prin unitățile ei desfăcindu-se cele mai variate produse alimentare, I.C.S.A.A.P.-Călărași s-a preocupat, in vederea îndeplinirii in cele mai bune condiții a programului aprovizionării populației, de crearea unei rețele de furnizori, in covirșitoarea majoritate din zonă, care să asigure livrarea ritmică a unor produse de calitate, in primul rind a celor de strictă necesitate. În paralel, o mare atenție s-a acordat dezvoltării rețelei de magazine, in special in noua zonă industrială a municipiului, in punctele cu cea mai mare fluență a publicului, cum și perfecționării sistemelor de desfacere, pentru practicarea unui comerț modern, prompt și civilizat. Ponderea servirii populației a crescut, in 1980, cu 14 la sută in raport cu etapa anterioară. Numeroasele unități de diverse profiluri ale I.C.S.A.A.P.-Călărași, tot mai bogat aprovizionate (in treacăt fie spus, in „alimentarele" orașului de pe Borcea se găsește in permanență pește, fapt desigur firesc, pe care nu l-am sublinia dacă l-am descoperi la aceeași proporție și in alte orașe riverane), cele patru piețe (una inaugurată in zona Combinatului siderurgic), cele două case de comenzi (una din ele, la fel, pusă la dispoziția „orașului in oraș", care este cartierul siderurgiștilor), cu spațiile de desfacere judicios folosite și beneficiind de aportul a numeroși lucrători fruntași, in rindurile cărora ii vom numi pe Alexandru Paraschivescu, Mariana Drăgan ș.a., își fac un titlu de onoare din a livra exclusiv produse de calitate, proaspete.

I.C.S.A.A.P.-Călărași patronează, de asemenea, o seamă de unități de alimentație publică (restaurante, braserii, baruri, cofetării etc.) in care, la fel, preocuparea pentru un comerț civilizat și eficient se face tot mai simțită. Citabile, pentru rezultatele obținute, Complexul 5 — Călărași, cu 300 de locuri (șefi de unitate: Ion Boroș și Nicolae Tomaziu), Complexul-restaurant „Pescăruș" (dotat, pe lingă restaurant, cu bar de zi, cu cofetărie și laborator de cofetărie, complex așezat in pitoreasca zonă a ștrandului, pe țărmul Borcei, și avind un experimentat și harnic șef de unitate in persoana Dorinei Nicolescu), Terasa „Cenciu" (situată pe Dunăre la kilometrul 374, avindu-l ca responsabil pe Marian Moga) ș.a.

Realizările dobindite de I.C.S.A.A.P.-Călărași in aprovizionarea cu mărfuri alimentare a municipiului in extinderea și perfecționarea rețelei comerciale, in ridicarea nivelului servirii cumpărătorilor, sint — ne spune directorul Silviu Săvulescu — un punct de pornire spre noi și tot mai inalte cote.

GH. AMUZA ■

FEBRĂ ÎN LUMEA FORMULEI UNU

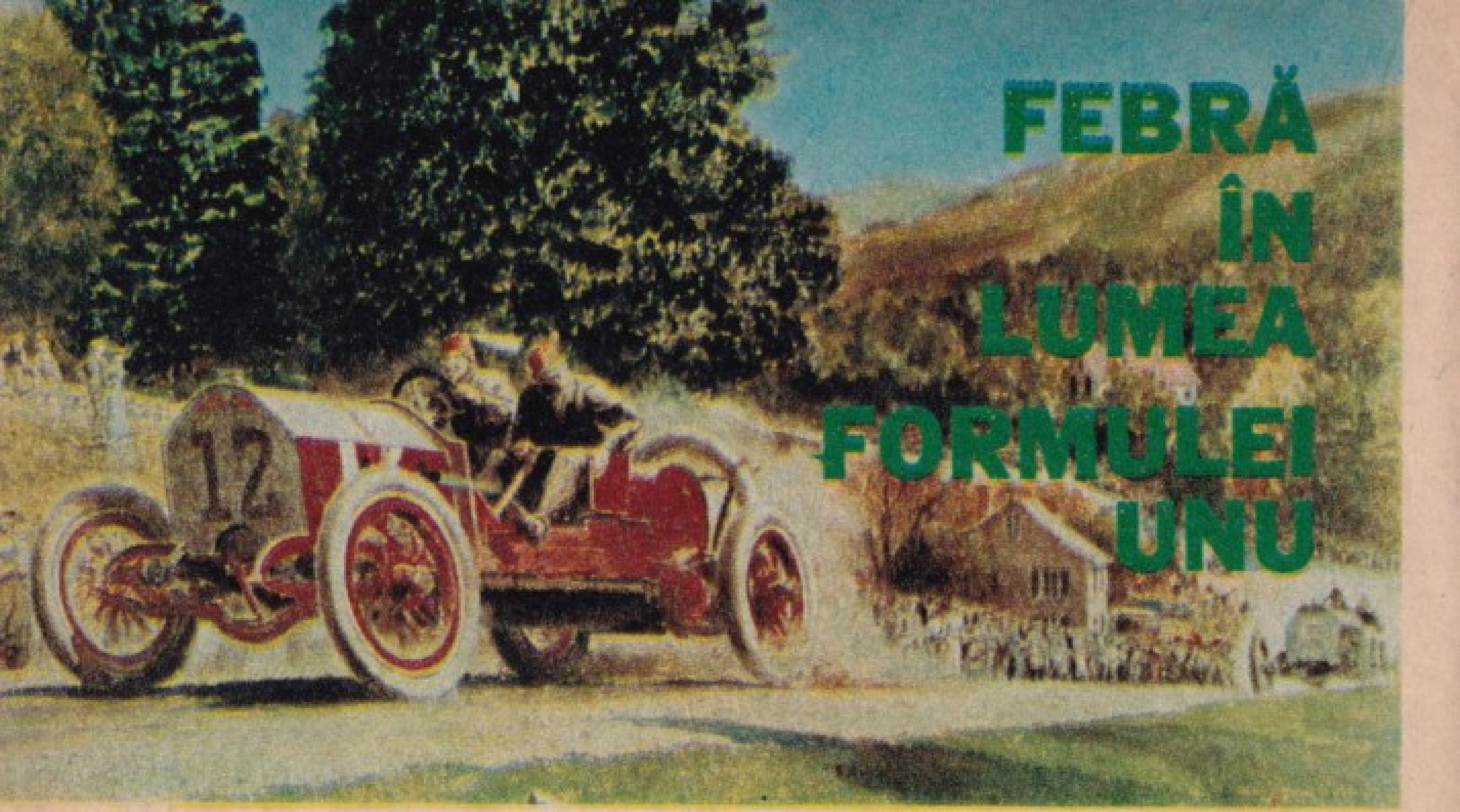

Pe vremea cind alergau pe șosele asemenea mașini, probabil că nimeni nu a intrevăzut fantastica lor evoluție. Publicăm acest afiș, care aparține pictorului Peter Helk, din dorința de a lăsa fiecărui cititor libertatea de a-și imagina evoluția bolizilor de formula unu in următorii 20 de ani.

Dintotdeauna, lumea formulei **Unu** a fost extrem de agitată, dar acum ea cunoaște o adevărată incandescență : scinteile sar și la propriu și la figurat.

După cum se cunoaște, actualul regulament al F.I.S.A., cu privire la mașinile de formula **Unu**, prevede folosirea motoarelor cu alimentare clasică (carburatoare), cu o capacitate de pină la 3 000 cmc, sau a motoarelor supraalimentate (turbo-compresor), cu o capacitate convențională de pină la 1 500 cmc. La intrarea in vigoare a acestui regulament, majoritatea constructorilor au optat pentru prima variantă, echipindu-și bolizii cu fenomenalele motoare COSWORTH, excepție făcind FERRARI, animat de ambiții deosebite, utilizind un motor de 12 in V clasic și LIGIER, care folosea un motor MATRA, dar tot cu alimentație clasică. Se părea că prevederea regulamentară, in legătură cu motoarele supraalimentate, avea să rămină o simplă anexă la regulament. Dar nu a fost așa și, odată cu intrarea in focul disputelor a firmei RENAULT, motorul cu supraalimentare a inceput să devină o certitudine, care, insă, după primele apariții, nu a impresionat pe nimeni, ba mai mult, a și confirmat părerea cvasiunanimă — la acea oră — că motorul COSWORTH nu are rival. Lucrurile continuă in aceeași manieră, motorul RENAULT capotind cursă după cursă, singurele consolări fiind timpii obținuți in calificările pentru grila de start. Dar timpul trece, totuși, in favoarea mașinilor RENAULT, care anul trecut (1979) ocupau locurile 1 și 3 in Marele Premiu al Franței, prin Jabouille și respectiv Arnoux, modificind, cu 180 de grade pozițiile adverse și opiniile majorității.

Din acel moment, toată lumea a văzut in motorul turbo soluția viitorului. Din acea zi a devenit clar pentru toți că zilele motorului COSWORTH erau numărate. La ora actuală, toți marii constructori de formula **Unu** au in studiu motoare cu spraalimentare, cei foarte puternici din punct de vedere financiar, FERRARI și ALFA ROMEO, fiind deja pe pistă la incercări și probe cu mașini echipate corespunzător. Ca și pentru RENAULT, — mai de mult — inceputul lor este extrem de anevoios, motoarele FERRARI turbo dovedindu-se extrem de puternice (circa 600 CP ; motorul COSWORTH — circa 520 CP), dar extrem de nefiabile.

Fără doar și poate, in acest moment, motoarele RENAULT sint cele mai puternice motoare de formula **Unu**, ele monoplizind, cu regularitate, recordurile pe tur ale marilor circuite de GRAND PRIX, ciștigind, prin cei doi piloți, Jabouille și Arnoux, noi victorii in campionatul mondial de formula **Unu**. Ținind seama de avansul tehnic deținut in acest moment de către RENAULT, in privința motoarelor turbo, aceste mașini apar drept cele mai indreptățite aspirante la titlul mondial al constructorilor de formula **Unu**, deziderat cu atit mai ușor de realizat in cazul in care, și pentru sezonul viitor, RENAULT va reuși să-și păstreze actualii piloți, Jean Pierre Jabouille și René Arnoux. Cu toate că nu sint cei mai buni piloți de formula **Unu** ai momentului, sint extrem de căutați de către ceilalți constructori, și in special de către FERRARI și ALFA ROMEO, dată fiind marea lor experiență in domeniul motoarelor turbo. Acestea, paradoxal, necesită o tehnică de conducere diferită de cea clasică, stăpinită perfect de către Jabouille și Arnoux. Totul va depinde numai de suma pusă in joc. Arnoux, de pildă, cerind firmei FERRARI 500 000 de dolari pentru anul viitor, in timp ce FERRARI nu-i poate oferi decit 300 000 de dolari, ținind seama că, in actualul sezon, Arnoux a primit de la RENAULT numai 200 000 de dolari.

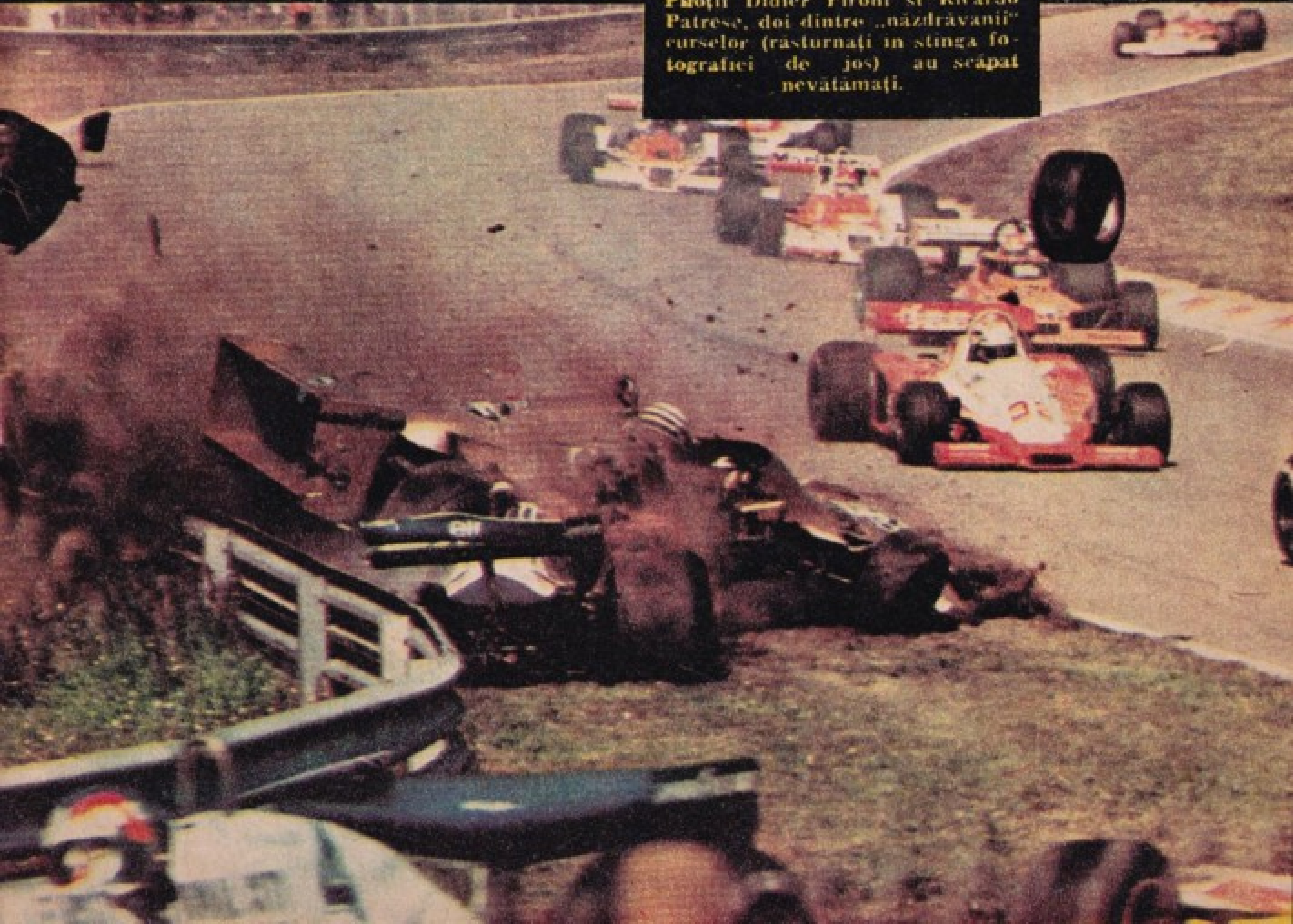

Zandvoort Olanda — imediat după start s-a petrecut accidentul pe care l-a surprins una dintre cele două imagini. Din fericire, nu cu victime omenești. Piloții Didier Pironi si Ricardo Patrese, doi dintre „năzdrăvanii" curselor (răsturnați in stinga fotografiei de jos) au scăpat nevătămați.

FEBRĂ ÎN LUMEA FORMULEI UNU

Dacă pentru Jabouille şi Arnoux problema sezonului viitor işi va găsi o rezolvare fericită, cel puţin din punct de vedere financiar, pentru ceilalţi piloţi de formula **Unu** locul intr-o astfel de maşină rămine o problemă extrem de greu de rezolvat, datorită faptului că, exceptindu-i pe piloţii firmelor FERRARI, ALFA ROMEO şi WILLIAMS, toţi ceilalţi vor trebui să-şi plătească prezenţa intr-una dintre echipe ! În consecinţă, fiecare va trebui să-şi găsească un „sponsor"* care, pentru un sezon sau două, va oferi o sumă de bani substanţială (depăşind uneori un milion de dolari pentru un sezon) constructorului maşinii, cu condiţia ca acesta să-l folosească pe pilotul X sau Y in anul viitor, cind maşina va purta culorile sponsorului respectiv, legat mai mult sau mai puţin de sportul cu motor. Spre exemplu, firma italiană de produse lactate PARMALAT nu-şi va oferi banii firmei **BRABHAM** decit dacă maşina va fi pilotată de către brazilianul Nelson Piquet, care, in cazul cind va deveni campion mondial, va solicita o sumă mult mai mare decit anul trecut. Succesul său este foarte posibil in anul acesta, ceea ce va ridica cota ofertelor din partea unor sponsori foarte interesaţi in reclama pe care le-ar putea-o aduce acest tinăr, devenit idolul suporterilor brazilieni, şi nu numai al acestora. Aceeaşi situaţie o au de rezolvat şi alţi piloţi, in cazul lor fiind interesate firme ca MALBORO sau GITANES (ţigări), SKOL 20, o celebră bere braziliană care va „sponsoriza" maşina lui Fittipaldi, ESSEX, firmă petrolieră, sau chiar o firmă de produse cosmetice, DENIM, care va solicita serviciile tinărului pilot americano-italian Eddie Cheveer. Desigur, exemplele pot continua, dar mecansimul rămine acelaşi : constructorii au nevoie de bani pentru a-şi putea continua activitatea, in timp ce sponsorii au nevoie de reclama care, judecind după sumele imense vehiculate, a devenit eficientă prin mijlocirea bolizilor de formula **Unu** şi a piloţilor acestora, adevărate staruri in ţările lor.

Actualele performanţe ale bolizilor de formula **Unu** nu ar fi fost posibile fără suportul tehnic realizat de către cei doi giganţi producători de cauciucuri, GOODYEAR şi MICHELIN, care, la rindul lor, sint angajaţi intr-o dispută fantastică. Practic, 20 la sută din ponderea unei victorii in formula **Unu** sint date de către prestaţia anvelopelor, iar numărul victoriilor obţinute de maşinile „incălţate" de MICHELIN sau GOODYEAR se reflectă, in progresie geometrică, in vinzările realizate de către firmele respective, firme care nu precupeţesc nimic pentru realizarea acestui deziderat, investind enorm in cursele de formula **Unu**, cel mai eficient banc de probă !

Din moment ce in jurul formulei **Unu** se invirt milioane de dolari, apare firesc ca piloţii şi constructorii să fie şi ei grupaţi intr-o organizaţie — F.O.C.A. — (Formula One Constructor Association) care să le apere interesele. Preşedintele acestei asociaţii şi, fără doar şi poate, creierul formulei **Unu** este Bernie Ecclestone, un englez extrem de intreprinzător, care a reuşit să impună o linie precisă acestei asociaţii, asigurindu-i un succes financiar deosebit, fapt care, cel puţin din punct de vedere material, i-a asigurat o mare independenţă faţă de F.I.S.A. şi preşedintele său, Jean Marie Ballestre, ceea ce a dus la o sciziune intre cele două organisme diriguitoare in formula **Unu**. Sciziunea, cu siguranţă, se va adinci şi mai mult, date fiind ambiţiile şi vederile nu foarte practice ale actualului preşedinte al F.I.S.A. Ce este sigur insă : formula **Unu** va continua să rămină acel dorit „banc de probă", fără egal.

Se vorbeşte foarte mult despre piloţii de formula **Unu**, se scornesc tot felul de poveşti, se scriu cărţi şi se fac filme, puţine insă reuşesc să-i redea sub adevărata lor infăţişare. Fără indoială, toţi, dar absolut toţi, sint oameni de excepţie, şi acest lucru nu este de mirare, ţinind seama că in lume, din zecile de mii de practicanţi ai automobilismului sportiv, numai aproximativ 30 se găsesc in fruntea piramidei, instalaţi in acest punct după un drum anevoios, presărat cu obstacole de tot felul şi cu riscuri imense. Nici unul dintre aceştia nu a ajuns peste noapte la volanul unui bolid de peste 500 CP. Date fiind sumele ce „pigmentează" disputele formulei **Unu**, mulţi işi inchipuie că piloţii sint atraşi exclusiv de bani in concursuri, uitind că acestea includ, de foarte multe ori o sfidare la adresa morţii. Iată de ce banii nu reprezintă pentru piloţi principalul scop al profesiei lor, ci mai curind o balanţă a valorii. Toţi iubesc, mai mult decit orice, viaţa şi, contrar aparenţelor, cu toţii sint oameni echilibraţi. Ei practică acest sport, devenit pentru ei meserie, din pasiune şi cu o conştiinciozitate dusă la extrem, uneori peste zece ore pe zi, infruntind riscul in fiecare clipă. Ei nu sint numai cei care conduc maşinile in timpul grand-prix-urilor, ci şi cei care, intre două curse, trudesc, nemijlocit, la punerea la punct şi la ridicarea calităţii tehnice a bolidului, pentru că trebuie ştiut că nici una dintre maşinile de formula **Unu** nu-şi poate permite luxul de a se prezenta la următoarea cursă la nivelul tehnic anterior, chiar dacă a ciştigat. Majoritatea piloţilor sint căsătoriţi, desigur cu femei frumoase, şi au copii fotogenici, pe care revistele ii prezintă cu regularitate, dar fericirea acestora nu este cu adevărat deplină decit cind taţii lor abandonează competiţiile, ceea ce nu se intimplă decit atunci cind frica infringe pasiunea. Aşa s-a intimplat cu Niki Lauda, cu Jackie Stewart, cu James Hunt, toţi foşti campioni mondiali, retraşi oarecum nevătămaţi din lumea curselor. Majoritatea insă, la ora retragerii, nu se pot lipsi total de lumea curselor, răminind adesea in preajma ei.

Desigur, acestea sint cazurile fericite, cind campioni de mare notorietate ajung la ora retragerii, dar nu arareori sfirşitul lor este tragic. Piloţi ca François Cevert, Ronnie Peterson, Jochen Rindt, Joseph Siffert, Jim Klark, Peter Revson, Tom Price şi mulţi alţii şi-au pierdut viaţa pe circuite, lăsind in urma lor mari dureri şi mari regrete, uneori pentru moartea lor neputind fi găsită nici o explicaţie reală, ca şi in recenta dispariţie a marelui pilot francez Patrick Depailler, in timpul antrenamentelor pe circuitul de la Hockenheim din R.F.G., in momentul cind maşina rula cu o viteză de circa 280 kilometri pe oră.

DAN MIHAI ALEXANDRESCU ■

---

*) **Sponsor** — firme comerciale care susţin activitatea unui pilot de curse sau pe a unui constructor de maşini de curse.

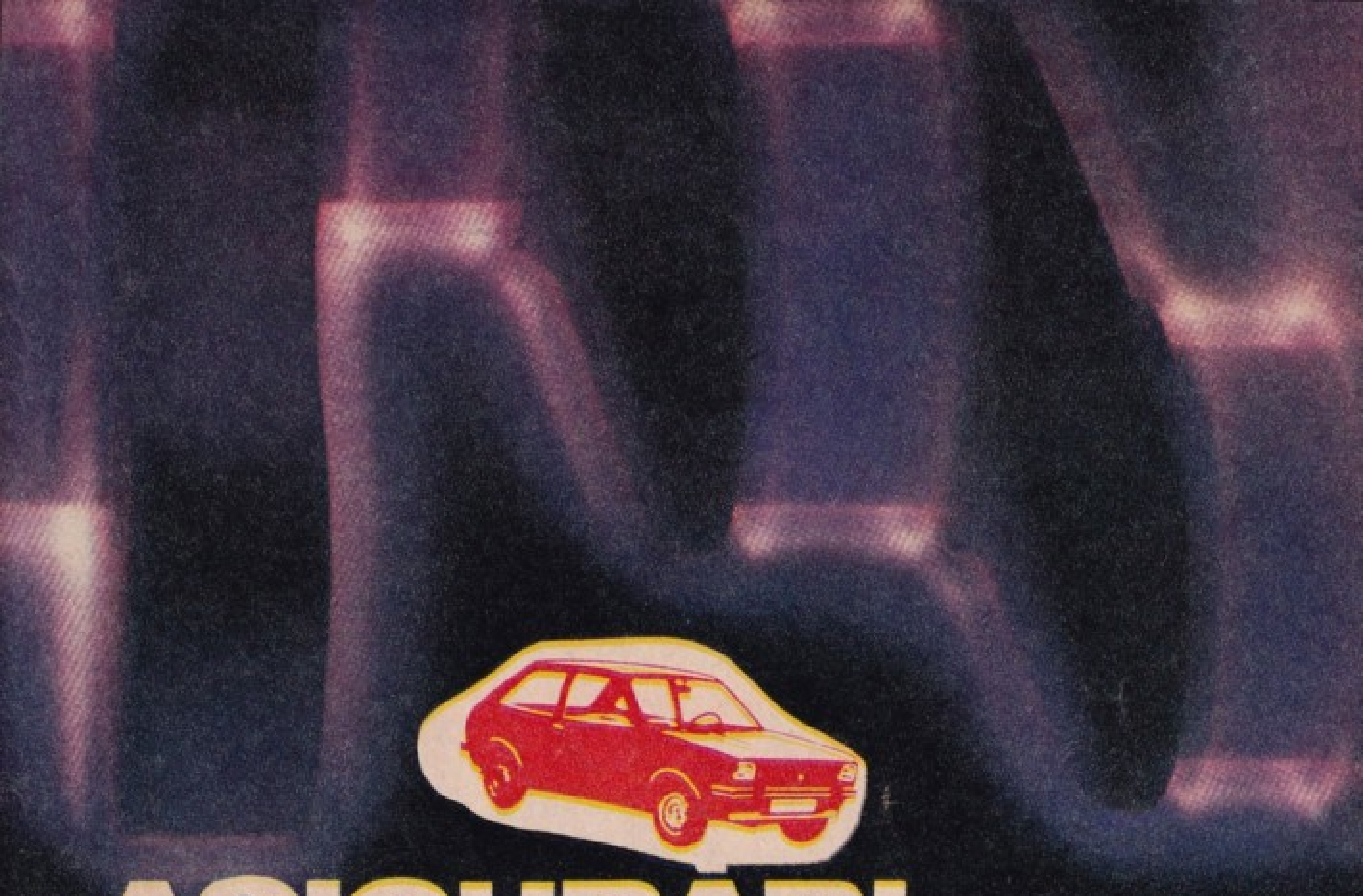

ASIGURĂRI UTILE PENTRU AUTOMOBILIȘTI

La Administrația Asigurărilor de Stat automobiliștii pot contracta diferite feluri de asigurări facultative auto — care acoperă o serie de riscuri, altele decît cele cuprinse în cadrul asigurării prin efectul legii de răspundere civilă auto —, cum sînt :

- asigurarea globală pentru avarii — casco ;
- asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse ca urmare a accidentelor de circulație;
- asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse de incendii și calamități ;
- asigurarea autovehiculelor pentru furt ;
- asigurarea suplimentară pentru cazurile cînd autovehiculul este condus de alte persoane decît asiguratul sau rude ale acestuia ;
- asigurarea autovehiculelor în legătură cu utilizarea lor la concursuri, întreceri sau antrenamente pentru acestea ;
- asigurarea de accidente a conducătorilor de autoturisme și a altor persoane aflate în autoturisme ;
- asigurarea autovehiculelor cu valabilitate numai în afara teritoriului R.S. România.

Pentru relații suplimentare și pentru încheierea unor astfel de asigurări, cei interesați se pot adresa responsabililor cu asigurările, agenților și inspectorilor de asigurare, filialelor A.C.R. sau, direct, oricărei unități ADAS.

ADAS

I.C.S. CENTRAL „UNIREA“ – UN MAGAZIN

În comerţul de stat bucureştean, I.C.S. „Central“ — magazinul universal **Unirea** joacă un rol de frunte. De ce ? Aici, cumpărătorul găseşte, întotdeauna, tot ceea ce îşi doreşte ; începind cu produsele alimentare, necesare consumului zilnic, vizitatorul mai găseşte de la cele mai mărunte articole, de cerere curentă, la bunurile de folosinţă îndelungată, menite să-i asigure confortul cotidian, cit şi utilizarea timpului liber în mod instructiv şi plăcut. Este vorba de mărfuri generale — de la ac, nasturi şi întreaga gamă de articole vestimentare, la televizoare, articole de sport, decoraţiuni interioare ş.a.m.d.

Acest mare obiectiv economic, cu o activitate comercială dintre cele mai complexe, este rodul nemijlocit al traducerii în viaţă a politicii partidului nostru, menită să asigure creşterea continuă a nivelului de trai material şi spiritual al întregii populaţii a ţării. Pentru a-şi împlini cu prisosinţă menirea, magazinul universal **Unirea** şi-a deschis larg porţile pentru public la data de 2 septembrie 1976. De atunci, lingă standurile de mărfuri, au stat la dispoziţia marelui public consumator, cu sfatul şi cu fapta, circa 1 300 de lucrători comerciali. Dintre cei care s-au evidenţiat, prin rezultate şi exemplul personal, nominalizăm, în primul rînd, pe Nicolae Rusovici, Maria Văduva, Elvira Stoica. Ion Laslo, Elena Sobec, Elena Niculescu, Suzana Iordan, Vasilica Georgescu şi mulţi alţii, avind, fiecare, o activitate fructuoasă în comerţ de peste 15 ani. La şcoala lor, de muncă şi de viaţă, au crescut şi s-au format, în focul muncii, cei peste 500 de lucrători tineri, care îşi fac datoria cu prisosinţă. Aceasta înseamnă nu numai o bună pregătire profesională, ci şi o conduită exemplară, plină de solicitudine şi corectitudine, în relaţia lucrător comercial — cumpărător.

Succesele întregului colectiv de muncă, răsplătite de conducerea partidului şi a statului nostru cu ordine şi medalii ale Republicii Socialiste România, au fost potenţate, între altele, şi de cele 15 brigăzi de servire exemplară în care îşi aduc contribuţia, la buna servire a populaţiei şi la realizarea indicatorilor de plan, în jur de 150 de lucrători. Nu este însă lipsit de importanţă să arătăm că personalul muncitor al magazinului îşi desfăşoară activitatea în cadrul următoarelor raioane comerciale : confecţii fete, galanterie copii, gablonţ, muzicale, articole mărunte, lenjerie de pat, cofetărie, cafea-dulciuri şi altele.

Se cuvine însă să subliniem că fiecare succes, colectiv sau personal, este rodul activităţii politice şi organizatorice pe care o desfăşoară Comitetul de partid al marelui magazin — secretar Ana Drăghici — ca şi consiliul oamenilor muncii.

Dar, pentru a arăta imaginea limpede a tuturor eforturilor ce se depun spre buna funcţionare a magazinului, în interesul cetăţeanului anonim şi al statului, este suficient să arătăm că acest mare obiectiv economic, de largă respiraţie socială, îşi duce activitatea cotidiană pe o suprafaţă de circa 30 000 m.p., desfăşuraţi pe 8 nivele, nivele care au o dotare tehnico-funcţională la înălţimea parametrilor ce se realizează în cele mai reprezentative obiective economice pe scară mondială. Şi mai trebuie să spunem că tot mecanismul comercial este declanşat şi întreţinut, funcţional, de un personal muncitor bine instruit, a cărui medie de vîrstă este de 24 de ani, el fiind format, în proporţie de 91 la sută, din femei — lucrătoare care şi-au desăvîrşit pregătirea profesională, în cea mai mare parte, la actualul loc de muncă, adică pe parcursul celor 4 ani de activitate continuă a magazinului. Aşa se explică faptul că publicului cumpărător îi sînt asigurate condiţii de ambianţă şi de confort deosebite, ceea ce se traduce, în fapt, prin microclimatul existent, microclimat potenţat, la nivelul aşteptărilor, de instalaţia de aer condiţionat, de cele două baterii cu scări rulante, ca şi de lifturile rapide, de mare capacitate, care îi transportă pe clienţi, în cel mai scurt timp, acolo unde doresc. Deci, nu întîmplător magazinul atrage, zilnic, aproximativ 150 000 de vizitatori, din care peste 100 000 sînt cumpărători efectivi, cu pretenţii şi nevoi diverse, însă, cu toţii, foarte exi-

UNIVERSAL CU VALENȚE MULTIPLE

genți în ceea ce privește sortimentul și calitatea mărfurilor pe care le cumpără. Edificator în acest sens este și faptul că în cei mai bine de 4 ani, cîți au trecut de la deschiderea magazinului, s-au satisfăcut cerințele zilnice și periodice la mai bine de 140 000 000 de cumpărători, volumul mărfurilor desfăcute în respectiva perioadă reprezentînd, valoric, impresionanta cifră de 4,4 miliarde lei.

Dar succesele trecute sînt, ca întotdeauna, în comerțul nostru de stat, o garanție pentru obținerea, în viitor, a unor rezultate economico-financiare și mai bune. În acest scop, azi ca și mîine, serviciile comerciale ale întreprinderii, conduse cu competență și eficiență de Ene Niculescu — director adjunct, asigură și vor asigura toate mărfurile generale produse în țară și aduse din import. Dovada : prin grija celor ce se ocupă de buna aprovizionare a magazinului cu cele necesare tuturor clienților s-au adus și continuă să intre în depozite, în partizi mari, mărfuri pe care le livrează conform contractelor, atît bazele de aprovizionare din capitală, cît și cele 350 de întreprinderi, producătoare de bunuri de consum din țara noastră și cu care I.C.S. „Central“ — magazinul universal **Unirea** are relații directe, pe care le întreține în permanență. Respectivul fond de marfă este completat și de numeroase alte articole, procurate pe baza unor schimburi directe , pe care întreprinderea le efectuează cu magazinele universale din unele țări socialiste — Ungaria, Cehoslovacia, R.D.G. și Polonia.

În cadrul recentului Congres al consiliilor populare s-a stabilit și ceea ce trebuie făcut, în continuare, pentru îmbunătățirea aprovizionării unităților comerciale, a căror activitate, plină de conținut, trebuie să contribuie, mai mult și mai bine, la ridicarea nivelului de trai al întregului nostru popor. Axîndu-se pe sarcinile ce-i revin în lumina documentelor acestui congres, conducerea și colectivul de muncă al magazinului universal **Unirea** s-a pregătit și se preocupă, în permanență, de aprovizionarea unor cantități sporite de bunuri de larg consum, procurate într-o gamă tot mai diversificată și de bună calitate, adică potrivit gustului și cerințelor tuturor categoriilor de cumpărători. Așa, de pildă, în pragul sezonului rece au fost puse la dispoziția cumpărătorilor o serie de bunuri de consum ca : balonzaide, pardesie, paltoane, tricotaje de tot felul, pantofi și cizme, articole pe care cumpărătorii, gîndindu-se la anotimpurile toamnă-iarnă, și le procură.

Pentru ca doritorii să-și cumpere mai lesnicios, toate mărfurile de care au nevoie, articolele destinate copiilor și femeilor au fost reunite în cadrul raioanelor comerciale de la etajul I, iar cele solicitate de bărbați și de tineret au fost expuse, la vederea tuturor, în raioanele de la etajul II. Facem precizarea că cea mai mare parte a articolelor de îmbrăcăminte și de încălțăminte reprezintă modele noi, realizate de industria noastră ușoară, în concordanță cu linia modei și testate cu ocazia ultimei expoziții naționale a bunurilor de larg consum.

Prin caracterul universal al acestui magazin, în cadrul celorlalte raioane comerciale, amplasate la restul etajelor, sînt puse la îndemîna cumpărătorilor o gamă largă de mărfuri, dintre care amintim : articolele de sport și foto, articolele electrocasnice, magnetofoanele, casetofoanele, picupurile, aparatele de radio și de televizor, instrumentele muzicale și discurile, corpurile de iluminat, articolele electronice, frigiderele, jucăriile, mașinile de spălat, radiatoarele electrice, bicicletele, motoretele. Și lista mărfurilor puse la dispoziția clienților, în toate zilele, ar putea continua.

I.C.S. „Central“ — un magazin universal integrat adînc în comerțul nostru socialist. Această prestigioasă unitate de comerț, cu valențe multiple, reprezintă, azi ca și mîine, o firmă model de gospodărie socialistă, o marcă bucureșteană de prestigiu, mult apreciată la noi în țară cît și peste hotare.

C. ILIESCU ■

O MARCĂ CU NUME ȘI RENUME

Pentru harnicul colectiv de muncă al **Întreprinderii de produse zaharoase — Brașov,** anul 1979 a marcat un moment aniversar cu totul deosebit : implinirea a 60 de ani de activitate fructuoasă, neintreruptă. La această sărbătoare a muncii implinite și-au dat intilnire, după cum era și firesc, generațiile tinere de lucrători, cu cele mai virstnice. A fost prilej de bucurie și de satisfacție generală, dar și de trecere in revistă a succeselor trecute și, mai ales, de privire lucidă, matură asupra a ceea ce mai rămine de făcut pentru ca activitatea să urce pe treptele progresului. Și, fapt demn de reținut, schimbul de idei a incolțit pe un teren fertil. Dovada : in bilanțul anului 1979, s-a consemnat că producția netă a intreprinderii s-a realizat in proporție de 103,2 la sută, cheltuielile la 1000 de lei producție marfă s-au redus cu circa 1 la sută, in timp ce planul anual de beneficii a fost depășit cu 3,5 la sută.

ACTIVITATEA ECONOMICĂ — ÎN SLUJBA TUTUROR CONSUMATORILOR

În nomenclatorul de producție al intreprinderii figurează 4 grupe mari de produse zaharoase, care se fabrică in circa 200 de sortimente. Iată-le :

— grupa produselor de caramelaj — dropsuri, bomboane umplute, rolsuri etc., ; se fabrică pentru consumul larg, fiind mult solicitate, atit in orașe, cit și la sate ;

— grupa de drajeuri, la fel de căutate, ca și primele ;

— grupa produselor de ciocolată, dintre care menționăm : tabletele, bomboanele fine, in cutii, și alte diferite specialități ;

— și, in sfirsit, grupa produselor de laborator — jeleuri, pudră pentru creme, pudră de cacao ș.a. — care, de asemenea, au desfacerea asigurată.

Un accent deosebit s-a pus și se va pune pe calitatea superioară a produselor fabricate — toate destinate consumului larg. Așa se explică și faptul că, mai ales in actualul cincinal — cincinalul lucrului bine făcut — susamintita unitate nu a inregistrat refuzuri sau reclamații privitoare la calitatea producției marfă livrate.

PROMOVAREA NOULUI — O PREOCUPARE DE CĂPĂTII

Se poate spune, fără drept de tăgadă, că aici, la **Întreprinderea de produse zaharoase — Brașov,** promovarea noului, exprimată prin preocuparea continuă pentru modernizarea procesului de producție, se află la ea acasă. În anul 1979, ca să ne referim la una dintre cele mai concludente mărturii, principalii indicatori de plan, care au propulsat unitatea pe locul I, in intrecerea socialistă organizată pe ramură, au fost : valoarea producției globale, valoarea produselor noi și reproiectate, care au avut o pondere de peste 30 la sută in valoarea producției marfă, cheltuielile la 1 000 de lei producție marfă, productivitatea muncii, investițiile finalizate și beneficiile realizate.

Să stăruim, insă, asupra a ceea ce ni se pare mai reprezentativ pentru eforturile depuse de intregul personal muncitor al intreprinderii : VALOAREA PRODUSELOR NOI ȘI REPROIECTATE. În acest sens trebuie să amintim, mai intii, că planul de diversificare a produselor a fost realizat, valoric, in proporție de 132,8 la sută, iar cantitativ — in procent de 116 la sută. Este vorba de produsele noi, introduse in fabricație — 11 la număr — dintre care amintim : tabletele de ciocolată „PANSELUȚA", tabletele cu cocteil

ÎNTREPRINDEREA DE PRODUSE ZAHAROASE BRAŞOV

de ouă — „RALUCA", drajeurile „MONICA" şi bomboanele umplute cu gem de coacăze, cu cremă de biovit şi cu cremă de năut. La această amplă acţiune, finalizată prin livrare către comerţul nostru socialist, a circa 500 tone de noi produse, şi-au adus nemijlocit aportul secţia de ciocolată, condusă de ing. Olga Lupaşcu, secţia de caramelaj, condusă de tehniciana Doina Schiau, secţia de drajeuri, condusă de tehnicianul Ion Vereguţ şi secţia de produse de laborator, condusă de tehniciana Viorica Ivan.

CREŞTEREA ŞI PROMOVAREA CADRELOR — UN BUN CÎŞTIGAT

Ponderea personalului muncitor al intreprinderii — 85 la sută din total — o formează femeile. Era, deci, în firea lucrurilor ca ele să fie promovate, cu prioritate, in posturile cheie de conducere a procesului de producţie, inclusiv pe verigile organizatorice.

Să luăm, ca prim exemplu, pe inginera Maria Aldica — specialistă în chimie alimentară. Ea are în intreprindere o vechime neintreruptă de 22 de ani. În urmă cu 10 ani, i s-a incredinţat postul de răspundere de director coordonator. În noua calitate a căutat, şi a reuşit, ca impreună cu colectivul restrins de conducere să intărească ordinea şi disciplina, la fiecare loc de muncă, să mobilizeze toate resursele — materiale şi umane — în interesul producţiei şi al creşterii eficienţei economice.

Eugenia Popescu — cu o activitate în intreprindere de 25 de ani — este secretară a comitetului de partid. În această calitate şi impreună cu ceilalţi membri ai comitetului de partid, cu toţi comuniştii a promovat, cu fermitate, în masa muncitorilor, pină la ultimul post de lucru, acţiuni politico-organizatorice menite să ridice nivelul de conştiinţă al fiecărui muncitor. Semnificativ este faptul că organizaţia sindicală a realizat, cu sprijinul conducerii intreprinderii, o serie de acţiuni sociale, cultural-educative şi sportive care s-au răsfrint pozitiv asupra bunului mers al procesului de producţie. În cadrul intreprinderii s-au infiinţat şi funcţionează, cu regim de 8 ore, o creşă şi un cămin pentru copii — fiecare cu cite 60 de locuri. Totodată, anual, beneficiază de bilete de tratament medical şi de odihnă circa 160 de muncitori. Şi un alt fapt demn de reţinut : personalul muncitor al unităţii beneficiază, incepind cu anul 1979, de o simbătă liberă pe lună.

În anul 1980 — ultimul din actualul cincinal — colectivul de muncă al unităţii a păşit tot cu dreptul. Cu alte cuvinte, în primul semestru al acestui an intreprinderea, cu sprijinul susţinut al **Centralei producţiei şi industrializării sfeclei de zahăr**, şi-a realizat sarcinile de plan la toţi indicatorii.

C. ILIESCU ■

BĂUTURI RECONFORTANTE DIN CONCENTRATE NATURALE DIN FRUCTE

ÎNTREPRINDEREA DE SUCURI ŞI RĂCORITOARE BUCUREŞTI

Pină in martie 1980 se numea Întreprinderea de produse alimentare, mai pe scurt I.P.A. Denumire ambiguă, care nu insuma in ea scopul real al intreprinderii — şi pe atunci, ca şi acum, rostul ei fiind **producerea unor sortimente de băuturi răcoritoare, apă gazoasă, gheaţă artificială, bioxid de carbon, umplerea capsulelor metalice pentru autosifoane.** De aceea, schimbarea denumirii a fost salutară, eliminindu-se astfel numeroase confuzii ivite din insăşi titulatura sa. Iată, pe scurt, citeva date despre profilul intreprinderii pe care ne propunem să v-o prezentăm, date oferite de tovarăşul director al unităţii, **Gheorghe Marinescu.**

Aşadar, **se numeşte Întreprinderea de sucuri şi răcoritoare Bucureşti**, are 148 de unităţi in subordine pe teritoriul Capitalei — 70 la sută dintre ele fiind destinate băuturilor răcoritoare. Mai la concret vorbind, in cadrul intreprinderii (a cărei viaţă are aproape 35 de ani) fiinţează trei secţii de imbuteliat băuturi răcoritoare, patru fabrici de gheaţă artificială, două fabrici de bioxid de carbon, patinoarul Floreasca, antrepozitare frigorifică (in Hala Obor aflindu-se cel mai mare frigider al Capitalei — 8 400 mp, tot aici existind şi centrala de frig) şi 131 sifonerii. Tot in cadrul intreprinderii işi află locul şi un atelier de reparat tuburi de inaltă tensiune. Demn de reţinut este şi faptul că pe porţile intreprinderii ies anual 160 milioane sticle băuturi răcoritoare, 66 000 tone gheaţă artificială (necesară atit unităţilor de alimentaţie publică ale municipiului, populaţiei cit şi fabricilor de medicamente), 1 600 tone bioxid de carbon ş.a.

O trecere in revistă a răcoritoarelor născute aici, a calităţilor lor deosebite — realizate fiind pe bază de concentrate naturale din fructe — se impune. Pentru că, dacă numele lor sint cunoscute de bucureşteni, mai puţin sint cunoscute calităţile lor, conţinutul lor ridicat in vitamina C, puterea lor reconfortantă — cei mai mulţi fiind informaţi după ureche că băuturile in cauză s-ar realiza din chimicale. Iată, deci, contraargumentul acestei false informații : cele 17 sortimente de băuturi răcoritoare ale Întreprinderii de sucuri și răcoritoare București — **Ci-Co, Quick-Cola, Frucola, Rocola, Citrom, Mero, Sintonic, Mentola, Codruț, Mandora, Bitter-Citro, Bitter-Tonic, Strugal, Zmeură, Singer, Bem-Bem, Fragi** — se fabrică numai pe bază de concentrate naturale (parte din ele inglobind in nume și fructul al cărui concentrat a fost folosit), din arome naturale de plante sau fructe care fac din băutura respectivă nu numai o răcoritoare pentru sezonul cald, ci și o băutură reconfortantă pe tot timpul anului.

Caracteristica băuturilor răcoritoare din concentrate naturale de fructe — făcea precizarea tehnologul intreprinderii Elena Puiu — este opalescența care se datorește conținutului de principii nutritive provenite din pulpa fructului. Acestea au la bază concentrat de portocală (Ci-Co, Citrom, Mandora, Bitter-Citro, Bem-Bem), Mero are concentrat de mere, Strugal — concentrat de struguri ș.a. Băuturile pe bază de Cola (Quick-Cola, Frucola, Rocola, Giuger) — sint fabricate din concentrate de cola. Pe lingă concentratele din fructe — cola sau arome naturale — băuturile amintite mai au in componența lor zahăr și apă impregnată cu bioxid de carbon pentru a le conferi gustul de răcoritor.

Ce ar mai trebui să cunoaștem referitor la produsele intreprinderii ? Contabilul șel al unității, Nicolae Paraschivescu, a insistat asupra a două probleme de cunoașterea cărora se leagă atitea reclamații — total neintemeiate — sosite pe adresa intreprinderii. ● Prin unitățile specializate ale Întreprinderii de sucuri și răcoritoare București doar se umplu capsulele pentru autosifoane. Rețineți, deci ! Nu intreprinderea de răcoritoare și sucuri fabrică aceste capsule, ci ELMET Timișoara. Așadar, eventualele reclamații referitoare la calitatea capsulelor urmează să le adresați direct producătorului ! ● Băuturile răcoritoare trebuie servite reci intre 6 și 8 grade. Nerespectarea acestei prescripții incluse în stas conduce la schimbarea gustului ei. Deci, folosiți oricare sortiment de băutură răcoritoare numai după ce le-ați păstrat la rece pină la atingerea temperaturii indicate! Că este așa, faceți o probă: folosiți concomitent băutura dintr-o sticlă rece și una caldă. Veți descoperi singuri calitatea uneia față de cealaltă !

În speranța că indemnurile interlocutorului nostru au fost reținute, vom trece mai departe, poposind acasă la băuturile răcoritoare. Însoțiți de inginerul-șef Ioan Stamanichi am vizitat două din fabricile de răcoritoare — „Ci-Co“ din Militari — și „Colentina“ — ambele fabrici moderne, cu linii automatizate, in care totul se desfășoară mecanizat, pe bandă. Impresionează pe orice nou venit curățenia lor de farmacie, după cum impresionează efortul permanent al celor două colective, nu prea mari, de a ține pasul solicitărilor tot mai numeroase in materie de răcoritoare. „Ci-Co“, de exemplu, reușește, in perioadele de virf, să livreze pe piața bucureșteană 650 000 sticle/zi. În cei 8 ani de viață ai săi — fabrica intrind in funcțiune in 1972 — capacitatea ei s-a dublat, cele trei linii de imbuteliat funcționind in prezent zi și noapte, trei schimburi fiind organizate in acest scop. La fabrica de băuturi răcoritoare Colentina — dată in exploatare in 1979 — ființează doar două linii de imbuteliat, cu o capacitate zilnică de 120 000 sticle. Să mai adăugăm acestei afluențe zilnice de răcoritoare pe piața bucureșteană și cele 60 000 sticle ieșite pe porțile fabricii Avrig și vom intregi efortul pe care il depune colectivul intreprinderii pentru satisfacerea cererii tot mai mari a băuturilor răcoritoare.

Iată citeva sugestii... cu adresă pe care, gazdele noastre, ne-au rugat a le insera in reportajul de față : ● Întreprinderea are un parc de capsule metalice pentru autosifoane, rulindu-se permanent peste 700 000 capsule. Cifra, susțin dumnealor, s-ar dubla dacă ELMET Timișoara ar traduce in fapt sarcina deschiderii unui centru de reparare a capsulelor metalice in București ● Încă se intilnesc in cofetării acele „Citronade“ preparate din zahăr, coloranți și suc sau sare de lămiie care se servesc in detrimentul băuturilor răcoritoare pe bază de concentrate naturale (cu toate că indicația este să se facă loc tot mai mult acestora din urmă). După cum, cind se apelează la vinzarea lor, se servesc adesea calde, fără respectarea stasului de 6—8 grade. Motivația că nu ar avea gheață, nu se susține — și ni se demonstrează acest lucru — intrucit amintitele unități rareori respectă graficele de ridicare a gheței. ● Iată și un calcul de susținere. Pentru un bloc de gheață de 25 kg se consumă 1,5 kw/h. Cind beneficiarii nu vin să-și ridice gheața (sau o fac de ochii lumii), unitatea e obligată să folosească energie in plus pentru păstrarea mărfii. Trăgind o linie, in final, pe sub pierderile inregistrate, e simplu de demonstrat că pierde insuși cetățeanul căruia, in loc să i se dea o băutură rece, i se dă una caldă.

Interlocutorii noștri exprimă punctul de vedere al colectivului pe care il reprezintă : nu pierd nici un moment din vedere acele probleme socotite „mărunte“, care ar putea insă lăsa urme asupra activității lor ; nu se mulțumesc doar a se plinge de ele, caută căi și soluții de rezolvare a lor, de ordonare a intregii munci pe calea reușitelor in care s-au inscris in ultimii ani. A ține la firma intreprinderii este aici nu o vorbă aruncată, ci un fapt căruia i s-a zidit in ani postament solid. Au in față o perspectivă care-i obligă la sporirea exigențelor. Pentru 1981 se preconizează sporirea valorică a planului la toate produsele, calitatea acestora rămînind dezideratul major al activității lor viitoare.

Tot pentru 1981 și-au propus să apară pe piață cu produse noi. **Urmează a fi introduse in fabricație de serie noi băuturi răcoritoare din concentrate indigene. Bitter-Lemon va fi una din aceste noutăți care va inlocui importul de concentrat. O altă premieră va fi fabricarea băuturilor răcoritoare din concentrate din fructe de pădure — afine, coacăze negre, mure, zmeură ș.a.** Așadar, anul 1981 va insemna imbogățirea sortimentelor de băuturi răcoritoare pe bază de concentrate din fructe. Le așteptăm !

MONICA LEOVEANU ■

I.A.P.L. CENTRAL se recomandă

Vă invităm, stimaţi cititori, intr-o scurtă vizită prin unităţile Întreprinderii de alimentaţie publică „Central" din Bucureşti. Sintem siguri că pentru mulţi dintre dv. parte dintre acestea vă sint cunoscute, că le-aţi descoperit singuri calităţile de excelente gazde, preparatele şi băuturile „casei" constituindu-se ele insele in veritabile cărţi de vizită. Să amintim doar că printre cele 48 de restaurante, bufete şi restaurante cu autoservire din reţeaua I.A.P.L.-ului Central se află şi prestigioasele restaurante **Cişmigiu, Gambrinus, Cireşica, Opera, Tic-Tac, Brădet, Stadion** ş.a. — şi, pare-se, cu asta am spus totul. Pentru că, cine nu cunoaşte, măcar din auzite, asemenea nume intrate in tradiţia alimentaţiei publice bucureştene ?

Dar, cum invitaţia rămine invitaţie, ii vom da curs in cele ce urmează. Nu inainte de a pătrunde in aria mai puţin cunoscută a muncii I.A.P.L.-ului Central — şi anume, in cele 30 de bufete de incintă şi cantine-restaurant, a căror deservire se bucură de aprecieri unanime. Să reţinem, privitor la acest aspect, doar faptul că mii de muncitori — fie ei ai Electromagneticii, ai Autobuzului, ai intreprinderii Metalica ş.a. — pot fi numiţi, deci, clienţii casei I.A.P.L.-ului nostru. Şi cu acestea spuse să poposim prin cele mai reprezentative unităţi ale I.A.P.L. Central Bucureşti.

Restaurantul berării Gambrinus. Amplasat in plin bulevard — pe 6 Martie — atrage consumatorul, mai intii, prin specificul său — berea la halbă — prin tradiţie, prin solicitudinea celor care-l reprezintă. Nu mai este o noutate pentru nimeni că berea poate fi găsită aici la orice oră a programului de funcţionare, la subsolul unităţii aflindu-se trei tancuri moderne in care este imbuteliată berea, fiecare tanc avind o capacitate de 1 200 litri. Dilema celui care ii trece pragul este legată de salonul pe care şi-l va alege : crama, sala vinătorilor, salonul mare sau salonul de la mezanin. De cele mai multe ori se apelează, pentru primirea unui sfat, la şeful de tură — fie Gheorghe Ficiu, fie Ion Georgescu, care au grijă să recomande şi bogatele şi diversificatele sortimente culinare cu specific „Gambrinus".

Restaurantul „Cişmigiu". Are 240 locuri, plasate in separeuri realizate cu gust, aşa incit, de ambianţă nu se va duce lipsă la „Cişmigiu". După cum, orchestra şi soliştii vocali — printre care şi Aurelian Andreescu — se constituie in adevărate puncte de atracţie pentru iubitorii de dans. Cei doi şefi de local, Ion Radu şi Nicolae Georgescu ne asigură de solicitudinea intregului personal, de varietatea preparatelor casei, avind, susţin dumnealor, unul dintre cei mai buni bucătari ai Bucureştiului. Rămine decit să re-lansăm invitaţia de a-l vizita, ca adevăraţi consumatori, in toate ocaziile ce vi se oferă.

Şi acum o noutate de... ultimă oră : **S-a redeschis fosta rotiserie „STOP" din Brezoianu ! Unitatea, plasată la parterul unui nou bloc construit, este prevăzută cu toate elementele in măsură a-i asigura o funcţionalitate normală. Mobilierul este realizat in stil românesc, din lemn de paltin. Foarte atractiv este şi barul modulat, tip Frigocom. Cele două camere frigorifice zidite şi subsolul pentru gospodărirea producţiei asigură desfăşurarea in condiţii optime a activităţii noii unităţi. Specificul casei ? Preparatele tip ROTISOR ! Un pui sau o frigăruie la rotisor vă aşteaptă oricind, de acum incolo, la ROTISERIA BREZOIANU !**

Nu uitaţi ! Plăcute ore de popas vă oferă oricare din unităţile I.A.P.L. Central Bucureşti ! Cireşica şi Tic-Tac-ul cu a lor tinereţe şi boemă, Opera, Brădet, Stadion cu ambianţa lor calmă, fiecare avindu-şi o personalitate a lor, o firmă pe care angajaţii o respectă tocmai pentru păstrarea bunului ei nume.

G. ALEXĂNDREANU ■

Fotografie de Ion **PREDOŞANU**

Colectivul de redacţie al Almanahului Flacăra 1981

Nicolae **ARSENIE**, redactor şef adjunct
Mihai **PELIN**, redactor responsabil
Dan **BÎRLĂDEANU**, secretar de redacţie
Tudor **RUPTUREANU**, corector
Lucian **TEODORESCU**, tehnoredactor

COPERTA I

Şi totuşi, peste numai trei luni vine primăvara...
Fotografie de A. **MIHAILOPOL** ■

COPERTA A IV-A

Peştera Urşilor de la Chişcău Bihor.
Fotografie de Valentin **CRĂCIUN** ■

Grafica: Simona **LIRITIS** ■

CHICIURĂ

Planeta mai simte impulsuri şi creşteri,
Mai simte scăderi şi infarcturi cereşti,
Dar ea mai păstrează ciudate poveşti
Şi cifrul secret al adîncilor peşteri.

Mai mult univers e sub tălpile noastre.
Decit e deasupra truditelor frunţi,
Sint stele de piatră, in grote, sub munţi
Obirşia noastră e plină de astre

O altă natură găsim sub natură,
E geniul materiei subconştient
O peşteră ca un întreg continent

Chişcăuri de calcar şi chiciură pură
Pămintul stîrnit îşi dezvăluie lent
Minunea saloanelor lui de sculptură.

ADRIAN PĂUNESCU ■

Redactor şef al publicaţiilor Flacăra
ADRIAN PĂUNESCU

LEI 25